Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege

New Testament in Kenga

Contents

Matiye 1
Mark 44
Luk 70
Jan 114
NJKN 146
Rɔmɛge 192
1 Kɔrint 212
2 Kɔrint 231
Galat 244
Ɛpɛz 251
Pilip 258
Kɔlɔs 263
Tɛsalonikŋ deete 268
2Tɛs 272
Timote kɛn deete 275
Timote gɛn k-dige 281
Tit 285
Pilemon 288
Ɛbrege 290
Jak 306
Piɛr deete 311
Piɛr gɛn k-dige 317
Jan deete 321
Jan gɛn k-dige 326
Jan gɛn k-mɔtɔge 327
Jud 328
Apokalips 330

Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege
New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

ISBN 978-1-5313-0370-9

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016
de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *"filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea."* (Habakkuk 2:14)

Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Matiye

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Matiye

Taar jiga gɛn Isa al-Masi kɛn Matiye raaŋiṇo se, naaṇ raaŋ jee al-Masige tun Yaudge̱. Naaɗe Yaudge se ɓo jeel ɔk mɛtn Kitapm kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiṇ se. Matiye taaɗjeege tu ɔɔ Isa se, naaṇ ɓo deɓm kɛn utu ˈtɛɗn kaasn nakgen kɛn Kitapm Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiṇa taaɗn se. Taa naaṇ se ɓo maakŋ taariṇ kɛn naaṇ raaŋ se, daayum naaṇ lee tuun tɔl taar Kitapm Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiṇ se maak ki. Kaaɗ kɛn Matiye raaŋo Labar Jigan gɛn Isan ese se, jee al-Masigen Yaudge se, kˈtuurɗe tuur naatn maakŋ ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki gɛn keem Raa. Naaɗe se lee tusu ɔɔ jee kɛn Yaudge ey se kic ɓo naaɗe took ɔkɗe ute naaɗe. Gɛn Matiye ki num, Isa ɓo mɛl kɛn lee dooy jeege ute tɔɔgiṇa do nakge tun kɛn Raa jen ro ki. Isa se taaɗɗen ɗoobm kiji kɛn naaɗe an jeel kɔkŋ ko taargen maakŋ Kitap kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiṇ se. Isa se naaṇ ɓo al-Masi kɛn Yaudge iŋg aak kaak kaamiṇ se. Kɛn naaṇ jaay taaɗɗen taa maakŋ Gaar Raa se, naaṇ ɗeekɗen ɔɔ: Raa se naaṇ ɓo gaarge ɔɔ naaṇ baagga kɔsn gaara do jeege tun do naaŋ ki ara. Maakŋ kitapiṇ ki se Matiye taaɗ mɛtn taar Isan dooy jeege ute taargen jɛrl jɛrl gɔtɔ kaam mii aan gɔɔ kɛn naaṇ dooy jeege do kɔs ki se (koṇ 5-7).

*Mɛtjil Isa *al-Masi*
(Lk 3.23-38)

1 Kɛse ɓo mɛtjil Isa al-Masige. Naaṇ *goon Daud ɔɔ goon *Abraam.
2 Abraam ooj Isak, Isak ooj *Yakub ɔɔ Yakub ooj Juda ute gɛnaaṇgen gaabge*.
3 Juda ɓo ooj Pɛrɛz ute Zɛra† ɔɔ gaangen se Tamar ɓo koṇɗe.
Pɛrɛz ooj Esrom. Esrom ooj Aram.
4 Aram ooj Aminadab. Aminadab ooj Naason. Naason ooj Salmon.
5 Salmon ooj Booz ɔɔ ko Booz se roṇ Raab. Booz se ɓo ooj Obed ɔɔ ko Obed se roṇ Rut.
6 Obed ooj Jɛsɛ. Jɛsɛ se ɓo ooj Gaar *Daud. Daud se ɓo ooj Salomon do mɛnd Uri ki.
7 Salomon ooj Roboam. Roboam ooj Abiya. Abiya ooj Asa.
8 Asa ooj Yozapat. Yozapat ooj Yɔram. Yɔram ooj Ozias.
9 Ozias ooj Yɔtam. Yɔtam ooj Akaz. Akaz ooj Ɛzɛkias.
10 Ɛzɛkias ooj Manase. Manase ooj Amon. Amon ooj Jɔsias.
11 Jɔsias ooj Yekonia ute gɛnaaṇgen gaabge ɔɔ kaaɗ kɛn se ɓo gaan *Israɛlge kˈtɔs kˈɓaanɗe ɓulu taa naaŋ Babilon ki‡.
12 Kɛn naaɗe ɓaa aan Babilon ki se jaay ɓo, Yekonia ooj Salatiɛl ɔɔ Salatiɛl ooj Zorobabɛl.
13 Zorobabɛl ooj Abiud. Abiud ooj Ɛliakim. Ɛliakim ooj Azor.
14 Azor ooj Sadok. Sadok ooj Akim. Akim ooj Ɛliud.
15 Ɛliud ooj Ɛliɛzɛr. Ɛliɛzɛr ooj Matan. Matan ooj Yakub.
16 Yakub ooj Yusup. Yusup se ɓo gaabm Mari ɔɔ Mari se ɓo ooj Isan kɛn kˈdaṇiṇ al-Masi se.
17 Mɛtjilɗegen iiṇ do Abraam ki bini aan do Daud ki se, aas mɛtjili sik-kaar-sɔɔ. Kɛn iiṇ do Daud ki bini kˈtɔs kˈɓaanɗen ɓulu taa naaŋ Babilon ki se, aas mɛtjili sik-kaar-sɔɔ. Kɛn naaɗe ɓaan Babilon ki jaay bini aan do al-Masi ki se, kic ɓo aas mɛtjili sik-kaar-sɔɔ.

*Koojṇ Isa *al-Masi*
(Lk 2.1-21)

18 Te ɗoobm gay jaay jˈoojṇ Isa al-Masi: koṇ Mari se mɛnd kɛɛsn Yusup, num kɛn naaṇ ɓaa te roṇ ki ey sum ɓo, Mari tɛɗ mɛndkaama ute tɔɔgŋ *Nirl Salal. 19 Gaabm kɛɛsiṇ Yusup se, debm kɛn lee tɛɗ nakge te ɗoobiṇa ɔɔ je aṇ kɔɔɗn mɛtiṇ naan jeege tu eyo. Taa naaṇ se ɓo naaṇ je aṇ rɛsɛ taa nam ˈbooy taarɗe eyo.
20 Kaaɗ kɛn naaṇ utu iŋg saap saap do taar kɛn se, gaŋ *kɔɗn Mɛljege Raa maakŋ niṇ ki se teec naaniṇ ki taaɗiṇ ɔɔ: «Yusup, naai se mɛtjil *Daud, ɔṇte ɓeere Mari se ɔkiṇ ˈtɛɗn mɛndi, taa Mari se aam te Nirl Salal. 21 Naaṇ se utu ˈkoojṇ goon gaaba ɔɔ goon se naai aṇ

* 1:2 Gɛnaaṇgen gaabgen se ɓo kɛn ɓaaɗo tɛɗ taa ɓee gaan *Israɛlgen sik-kaar-dio. † 1:3 Naaɗe se rɔŋgɔge. ‡ 1:11 Aak 2Gar 24.12-16. § 1:21 Roṇ Isa je ɗeekŋ ɔɔ: Mɛljege aaj jeege.

daŋ Isa§, taa naaŋ̃ ɓo debm utu kɔɔɗn do
jeeŋ̃ge maakŋ *kusiŋ̃ ki.»
22 Nakgen paacŋ̃ tɛɗ se, taa taar Mɛljege
Raa taaɗo do dɔkiŋ̃ ute taar debm taaɗ taar
teeco taar Raa ki roŋ̃ Ezayi se aanga ɗoobiŋ̃
ki kɛn ɔɔ: 23 *'Booyki! Goon m*ɛnd kɛn gaaba
ɓaa te roŋ̃ ki eyo, utu 'tɛɗn mɛndkaama
ɔɔ koojŋ̃ goono ɔɔ goon se jeege aŋ̃ daŋ
Emanuel.* Ro Emanuel se je ɗeekŋ ɔɔ: *Raa
ute naajege.
24 Kɛn Yusup jaay iiŋ̃ maakŋ biŋ̃ ki se,
naaŋ̃ took taar kɔɗn Mɛljege Raa taaɗiŋ̃o se.
Gɔtn se, Mari se naaŋ̃ ɔkiŋ̃ tɛɗn mɛndiŋ̃a.
25 Num gaŋ naaŋ̃ baate ɓaa roŋ̃ ki bini Mari
oojŋ̃ maak ki. Ɔɔ goon j'oojiŋ̃ se, Yusup
ɔndiŋ̃ roŋ̃ Isa.

2

Jee jeel k-dijge ɓaaɗo kaakŋ Isa

1 Isa se j'oojiŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn Betleem
kɛn taa naaŋ Jude ki, do Gaar *Ɛrɔd ki. Kɛn
Isa jaay j'oojiŋ̃ se, jee jeel k-dijge iiŋ̃o kaam
kaaɗa tookŋo ɔɔ ɓaa aan maakŋ gɛgɛr kɛn
Jeruzalɛm ki. 2 Kɛn naaɗe jaay aan se, naaɗe
tɔnd mɛtn jeege ɔɔ: «Goon k'j'oojiŋ̃ jaay
ute kɔsn gaar Yaudge se tap ɓo, gayo? Taa
naaje se j'aako k-dijiŋ̃ kaam kaaɗa tookŋo
ɔɔ naaje k'ɓaaɗo kɛrgŋ naaniŋ̃ ki.»
3 Kɛn Ɛrɔd jaay booy taar se, nirliŋ̃ teece
taa gariŋ̃a; bin se ɔl jee Jeruzalɛm ki paac
se ɓeere ɔkɗe. 4 Gɔtn se Gaar Ɛrɔd daŋ tus
magal *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu paac ɔɔ ute
jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa paac
kɛn maakŋ jeeŋ̃ge tu ɔɔ naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ:
«*Al-Masi do dɔkiŋ̃ Raa taaɗ taa koojiŋ̃ se
tap ɓo, j'aŋ̃ koojŋ̃ gayo?»
5 Gɔtn se, naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaŋ̃ se j'aŋ̃
koojŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn Betleem kɛn taa
naaŋ Jude ki, aan gɔɔ kɛn do dɔkiŋ̃ debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋiŋ̃o ɔɔ:
6 *Gɛgɛr kɛn Betleem kɛn taa naaŋ Jude ki se,*
naai kic lɛ maakŋ gɛgɛrge tun magal magal
kɛn taa naaŋ Jude ki.
Taa maakŋ naaŋi ki se ɓo utu aɗe teecŋ̃ magal
kɛn utu 'tɔɔɗn *Israɛl
*jeemge aan g*ɔɔ debm gaama se*.»
7 Gɔtn jaay Ɛrɔd daŋ jee jeel k-dijge kalɗe
ki se, nam kic ɓo jeel eyo. Kɛn naaɗe aan
ɔŋiŋ̃ se, naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Kɛn tap ki
se, k-dijŋ̃ se tap ɓo naase aakiŋ̃ki nuŋ ki?»
8 Ɔɔ naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «'Ɓaaki Betleem ki
je ɔŋumkiro gɔtn goono se tak. Kɛn jaay
ɔŋiŋ̃kiroga num, 'tɛrl 'ɓaakiro 'taaɗumki
gɔtiŋ̃a taa maam kic ɓo m'ɓaa kɛrgŋ naaniŋ̃
ki.»
9 Kɛn naaɗe jaay booy taar gaarge aas sum
se, gɔtn se naaɗe iiŋ̃ ɓaa, ɔɔ kɛn naaɗe ɓaa
ɓaa se, k-dijŋ̃ kɛn naaɗe aakiŋ̃o kaam gɔtn
kaaɗa tookŋo se, tɛr teec naanɗe ki daala.
K-dijŋ̃ se tɔɔɗɗe bini ɓaa ɗaar do ɓee kɛn
goon maak ki se. 10 Kɛn naaɗe aak k-dijŋ̃ se
maakɗe raap sakaŋ̃.
11 Kɛn naaɗe aan se, ɛnd maakŋ ɓee ki ɔɔ
ɔŋ goono ute koŋ̃ Mari. Naaɗe ɛrg naan
goon ki ɔɔ tɔɔmiŋ̃ jaay ɓo naaɗe tɔɔɗ taa
ɓɔɔnɗege ɔɔ ɛɗiŋ̃ nakgen bɛɛ bɛɛ: daab,
nakŋ ooto, ute uubm ootn k'daŋiŋ̃ *mir* se†.
12 Kɛn naaɗe iiŋ̃ ɔŋ̃ Mari sum se, *Raa
ɔɔjɗe maakŋ niɗe ki ɔɔ j'ɔŋ̃ten tɛrl kaal gɔtn
Gaar Ɛrɔd ki. Taa naaŋ̃ se ɓo naaɗe uun
ɗoobm kuuy ɔɔ tɛrl ɓaa taa naaŋɗe ki.

*Yusup ute m*ɛndiŋ̃ Mari ɔɔ goonɗe aaŋ̃
ɓaa Masar ki

13 Kɛn jee jeel k-dijge jaay iiŋ̃ ɓaa sum se,
kɔɗn Mɛljege Raa kalaŋ ɓaaɗo taaɗ Yusup
ki maakŋ niŋ̃ ki ɔɔ: «Iiŋ̃ ute mɛndi ɔɔ uun
goono aaŋ̃ 'ɓaaki taa naaŋ Masar ki. Iŋg
gɔtn naane bini maam m'ai taaɗ jaay ɓo
sɔm naai aɗe tɛrlɛ. Ɓɛrɛ, Gaar *Ɛrɔd se je je
goono taa aŋ̃ tɔɔlɔ.» 14 Maakŋ nɔɔr ki se sum
ɓo, Yusup iiŋ̃ ute mɛndiŋ̃a uun goono ɔɔ
aaŋ̃ ɓaa taa naaŋ Masar ki. 15 Naaŋ̃ tiŋg gɔtn
naane bini Gaar Ɛrɔd ooyo. Nakŋ se aan
ɗoobiŋ̃ ki aan gɔɔ kɛn Mɛljege Raa taaɗo
ute taar debm taaɗ taar teeco taar Raa ki
do dɔkiŋ̃ ɔɔ: *Maam m'daŋ m'*ɔɔɗo goonum
gaaba naatn taa naaŋ Masar ki.‡

**Ɛrɔd tɔɔl gaan sɛɛmgen maakŋ naaŋ
kɛn Betleem ki**

16 Kaaɗ kɛn se Ɛrɔd utu zɛɛrɛ; ɔɔ naaŋ̃
kɛn se naaŋ̃ ɓaaɗo jeel ɔkga mɛtiŋ̃a kɛn
jee jeel k-dijge dɛrliŋ̃ dɛrl se, gɔtn se naaŋ̃
maakiŋ̃ taariŋ̃ makɔŋ̃ɔ. Naaŋ̃ und kulu ɔɔ
num gaangen gaabgen ɔndo do ɓaar di ki
jaay bɔɔyɔ bɔɔy paacŋ̃ kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn
Betleem ki ute maakŋ naaŋgen cɛɛs ki cɛɛs
ki se, k'tɔɔlɗe paac. Taa ɓaar di ese se tum
te kaaɗn kɛn jee jeel k-dijge taaɗ Ɛrɔd ki

* 1:23 Aak Eza 7.14. * 2:6 Aak Mis 5.1. † 2:11 Mir se kaagŋ k'tɛɗn uubm ooto ɔɔ ɔɔŋ̃ɔ j'ɔt ro deb kɛn ooyga kooyo taa ruum eyo. ‡ 2:15 Aak Oz 11.1.

gɛn k-dijɩ̃ naaɗe aakiɩ̃o. [17] Bin ɓo, nakŋ se
aanga ɗoobiɩ̃ ki aan gɔɔ kɛn debm taaɗ taar
teeco taar Raa ki, roɩ̃ Jeremi, taaɗɗeno do
dɔkiɩ̃ ɔɔ:
[18] *K'booy nɔɔ* eem maakŋ naaŋ Rama ki
jeege tɔɔyɔ ɔɔ eem nɔɔ dɛna.
*K*ɛse Rasɛl ɓo eem taa gɛniɩ̃ge,
*naaɩ̃ k'*sɛliɩ̃ kic ɓo ɗaar eyo gɛn tɔɔyɔ,
*taa g*ɛniɩ̃ge utga.§

*Yusup ute m*ɛndiɩ̃a ɔɔ goonɗe dɛɛt ɔɩ̃
taa naaŋ Masar

[19] Kɛn Gaar *Ɛrɔd jaay ooy sum se, kɔɗn
Mɛljege Raa taaɗ Yusup ki maakŋ niɩ̃ ki
kaaɗ kɛn naaɩ̃ utu taa naaŋ Masar ki.
[20] Naaɩ̃ taaɗîɩ̃ ɔɔ: «Iiɩ̃ ute mɛndi ɔɔ uun
goono ɔk 'tɛrl̃ 'ɓaaki taa naaŋ *Israɛl ki taa
jeegen kɛn je tɔɔl goono se, naaɗe ooyga.»
[21] Ɔɔ Yusup iiɩ̃ ute mɛndiɩ̃a, uun goono ɔɔ
ɔk tɛrl taa naaŋ Israɛl ki. [22] Anum kɛn naaɩ̃
booy ɔɔ Arkɛlɛɔs ɔsga gaar gɛn taa naaŋ
Jude gɔɔ bubiɩ̃ Ɛrɔd ki se, gɔtn se Yusup
ɓeere ɔkiɩ̃ gɛn tɛrl ɓaa taa naaŋ Jude ki. Ɔɔ
Mɛljege Raa taaɗîɩ̃ maakŋ niɩ̃ ki ɔɔ ɩ̃'iiɩ̃
ɓaa taa naaŋ Galile ki. [23] Naaɩ̃ iiɩ̃ ɓaa iŋg
maakŋ gɛgɛr kɛn k'daŋiɩ̃ Nazarɛt. Nakgen
se aan ɗoobiɩ̃ ki aan gɔɔ kɛn jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki taaɗo do dɔkiɩ̃ ɔɔ: *Naaɩ̃ se
j'aɩ̃ daŋiɩ̃ k*ɔɗ Nazarɛt.

3

*Jan-Batist *batiz jeege*
(Mk 1.2-8; Lk 3.1-20)

[1] Kɛn kaaɗîɩ̃ jaay aan sum se, Jan-Batist
naar teec naan jeege tu ɔɔ baag taaɗn taar
*Raa do kɔɗ-ɓaar kɛn taa naaŋ Jude ki.
Naaɩ̃ taaɗ jeege tu ɔɔ: [2] «'Tɛrlki maakse taa
*maakŋ Gaar Raa se ɔɔpga gɔɔrɔ!» [3] Taa Jan
se ɓo, debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roɩ̃
Ezayi taaɗo taariɩ̃ do dɔkiɩ̃ kɛn ɔɔ:
K'booy mind deba taaɗ makɔɩ̃ do kɔɗ-ɓaar ki
ɔɔ:
'Ɗaapki ɗoobm Mɛljege ɔɔ 'tɛɗîɩ̃siɩ̃ki jiga
'toodn tal.*

[4] Jan uuso kal k'ɗaapiɩ̃ ute bɛɛkŋ giɩ̃ji
ɔɔ dɔɔk maakiɩ̃ te kɔl daara; nakŋ kɔsiɩ̃
iimi ute teeje. [5] Gɔtn se jeegen iiɩ̃o maakŋ
gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ute kɛngen taa naaŋ
Jude ki paac ɔɔ ute kɛngen iiɩ̃o taa ool
Jordan ki paac, naaɗe ɓaaɗo gɔtn Jan ki.
[6] Naaɗe tɔɔɗ mɛtn *kusiɩ̃ɗege naan jeege tu
ɔɔ Jan-Batist batizɗe maakŋ ool magal kɛn
k'daŋiɩ̃ Jordan se.

[7] Kɛn Jan aak *Parizige ute *Sadusege
dɛna ɓaaɗo ɔŋiɩ̃ taa naaɩ̃ aɗen batiz se,
naaɩ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Aakumki tu wɔɔjgen
ara! Naŋa jaay ɓo dɛjseno taa aki kaaɩ̃
kɔtn maak-taar Raa kɛn utu bɔɔy do jeege
tu se? [8] Naan ki se, 'tɛɗki nakgen jiga
kɛn 'taaɗn jeege tu ɔɔ naase se 'tɛrlkiga
maakse, [9] ɔɔ ɔɩ̃te 'taaɗki ɔɔki: naaje se lɛ
k'gaan *Abraamge. 'Booyki m'asen ɗeeke,
kogen ese se kɛn Raa je kic ɓo aɩ̃ dɛliɩ̃
'tɛɗn gaange Abraam ki. [10] Ɓɛrɛ, alpasa se
lɛ k'ɗaariɩ̃ga mɛtn ko kaag ki. Ko kaaggen
paacɩ̃ jaay ooj jig ey se, j'aɗen tɔgŋ tuun
naatn ɔɔ j'aɗen tɔɔcn poodn.

[11] «Maam se, m'asen batizn ute maane ɔɔ
kɛse je ɗeekŋ ɔɔ naase 'tɛrlkiga kiŋgse; num
gaŋ debm utu ɓaaɗo mɛtum ki se, naaɩ̃
magal ciruma. Maam se saa jɛɩ̃ ki kic ɓo
m'aas gɛn kɔɔɗîɩ̃ eyo. Debm ese se ɓo utu
asen *batizn ute Nirl Salal ɔɔ ute pooɗo.
[12] Ute gɛrt magaliɩ̃ se naaɩ̃ utu tuuy teeɩ̃iɩ̃a
ɔɔ kɛn naaɩ̃ jaay tuuy aasga num, kaam
teeɩ̃iɩ̃ se naaɩ̃ utu aɩ̃ tɔsn kɔmb maakŋ
giijiɩ̃ ki; num tɛsiɩ̃ se, naaɩ̃ utu aɩ̃ kɔmb
maakŋ pooɗ kɛn ooy eyo.»

*Isa *k'batiziɩ̃a*
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Jn 1.32-34)

[13] Gɔtn se Isa iiɩ̃ taa naaŋ Galile ki ɔɔ
ɓaaɗo maakŋ ool magal gɛn Jordan ki,
ɓaaɗo ɔŋ Jan taa aɩ̃ batiziɩ̃a. [14] Num Jan
se baate tooko, ɗeek Isa ki ɔɔ: «Maam se,
naai ɓo am batiz ey ɓo, tɛr naai ɓo ɓaaɗo
gɔtn maam ki la!» [15] Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Ɓɔrse se
naai 'tooko, taa naajege se j'aki tɛɗn nakŋ
kɛn Raa maakiɩ̃ jen ro ki ute ɗoobiɩ̃a.» Gɔtn
se Jan tooko. [16] Kɛn Isa k'batiziɩ̃ jaay ooko
maakŋ maane ki sum se, naaɩ̃ kɛn se sum
ɓo maakŋ raa ɔɔɗ waŋ ɔɔ naaɩ̃ aak *Nirl
Raa bɔɔyo doɩ̃ ki tec aan gɔɔ ɗeɛrɛ. [17] Ɔɔ
gɔtn se k'booy mind deba taaɗ maakŋ raa
ki ɔɔ: «Naaɩ̃ se Goon maak-jema. Maam ɓo
m'bɛɛr m'ɔɔɗiɩ̃o taa naaɩ̃ tɔɔlumi.»

4

**Bubm sitange naam Isa*
(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

[1] Gɔtn se *Nirl Raa tɔɔɗ ɓaan ute Isa
do kɔɗ-ɓaar ki, taa Bubm sitange aɩ̃ ɓaa
naama. [2] Maakŋ ɓiige tun si-sɔɔ se, nɔɔrɔ

§ 2:18 Aak Jer 31.15. * 3:3 Aak Eza 40.3.

katara se Isa ɔs te ɗim eyo ɔɔ kɛn ɓii si-sɔɔ
jaay aas se, naaŋ ɓo tɔɔliŋa. 3 Bubm sitange,
naaŋ debm naam jeege se, ɓaaɗo ɔŋ Isa
ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛn naai 'Goon *Raa ɗeer num,
'taaɗ koge tun se ai dɛl nakŋ kɔsɔ.» 4 Isa
tɛrliŋ ɔɔ: «Taar se k'raaŋiŋga raaŋ do dɔkiŋ
kɛn ɔɔ: *K*ɛn tɛɗ debkilimi iŋg se kɔsɔ kaliŋ ki
sum eyo, num ute taargen paacŋ kɛn teeco
taar Raa ki.*»
5 Tɛr Bubm sitange ɓaan ute Isa maakŋ
gɛgɛr kɛn *salal Jeruzalɛm ki, ɓaa uun ɔliŋ
do *Bee Raa ki raan lɛŋ lɛŋ, 6 ɔɔ ɗeekiŋ
ɔɔ: «Kɛn naai 'Goon Raa ɗeer num, do ɓee
ki ara se, iiŋ aal naaŋ ki. Taa taara se
k'raaŋiŋga raaŋ do dɔkiŋ kɛn ɔɔ:
*Raa 'kund 'kulu k*ɔdiŋge tu ɔɔ naaɗe ai caapm
kɔkŋ jiɗege tu,
*taa j*ɛige se 'kɔŋ rɔɔkŋ ro ko kɛn gam eyo.†»
7 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Taar se kic k'raaŋiŋga
raaŋ do dɔkiŋ kɛn ɔɔ: *B*ɛrɛ, naai se 'kɔŋ
'naam Mɛli Raa eyo.» 8 Tɛr Bubm sitange
tɔɔɗ ɓaansiŋ do ko kɛn jɛrlɛ ɔɔ taaɗiŋ taa
naaŋ gaariŋgen do naaŋ ki paac ute nakŋ
kaakŋ bɛɛɗege. 9 Gɔtn se naaŋ ɗeekiŋ ɔɔ:
«Kɛn naai jaay 'ɓaaɗo ɛrgga naanum ki
ɔɔ 'daanumga num, nakgen se paac maam
m'aisiŋ kɛɗa.» 10 Anum Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Iik
naatn cɛɛm ki Bubm sitange! Taa taar se
k'raaŋiŋga raaŋ do dɔkiŋ kɛn ɔɔ: *M*ɛli Raa
kalaŋ tak se ɓo naai 'kɛrgŋ naaniŋ ki ɔɔ aŋ
'tɛɗn naabiŋa.‡»
11 Gɔtn se Bubm sitange iiŋ ɔŋiŋa ɔɔ *kɔɗn
Raage ɓaaɗo aakiŋ doŋ ki.

*Isa baag t*ɛɗn naabiŋ taa naaŋ Galile ki
(Mk 1.16-20; Lk 4.14-15; Jn 1.35-43)

12 Jan-Batist se k'j'ɔkiŋga daŋgay ki ɔɔ kɛn
Isa jaay booy ɔɔ Jan j'ɔkiŋga daŋgay ki se,
naaŋ iiŋ tɛrl ɓaa taa naaŋ Galile ki. 13 Kɛn
naaŋ aan sum se, ɔŋ gɛgɛriŋ Nazarɛt ɔɔ ɓaa
tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki kɛn
taa baar ki, taa naaŋ Zabulon ki ute gɛn
Nɛptali ki. 14 Taa naaŋ se ɓo nakŋ kɛn debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taaɗno
do dɔkiŋ se, aanga ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ:
15 *Naase jee taa naaŋ Zabulon ki ute jee taa naaŋ*
*N*ɛptali ki kɛn sak kaam aak baar,
naase ɓo jee kɛn iŋgki jɛŋ ool Jordan
kaam naane kɛn taa naaŋ Galile kɛn
jeeŋge Yaudge ey se;
16 *naase jeegen k*ɛn iŋgki maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ
utu aki kaakŋ gɔtɔ asen wɔɔr kɛlɛŋ!
*Naasen k*ɛn iŋgki taa naaŋ kɛn ɔɔɗɔ aan gɔɔ
jee ooyga kooy se,
*g*ɔtn wɔɔr, ɓɛrɛ, aanga.§
17 Kaaɗ kɛn se sum ɓo Isa baag taaɗn taar
Raa jeege tu ɔɔ: «'Tɛrlki maakse taa *maakŋ
Gaar Raa se ɔɔpga gɔɔrɔ!»

*Jee s*ɔɔ deet deetn kɛn iiŋ ɔk mɛtn Isa
18 Isa jaay aan taa naaŋ Galile ki se, naaŋ
ɓaa lee taa baar ki ɔɔ gɔtn se naaŋ aak
gɛnaage dio: deb kalaŋ roŋ Simon kɛn
k'daŋiŋ ute ro Piɛr kici ɔɔ gɛnaaŋ se roŋ
Andre, tund tund gɛndɗe maan. Naaɗe
se jee toocŋ kɛŋjge. 19 Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ:
«'Baaɗo daanumki! Bɔrse maam m'asen
tɛɗn naase jee ɓaa 'je jikilimge aɗe ɓaa
ɗoobm Raa ki.» 20 Naaɗe naar ɔŋ gɛndɗege
ɔɔ daaniŋa.
21 Utu iik naan ki cɔkɔ se, naaŋ aak gɛ-
naage di kuuy, Jak te gɛnaaŋ Jan, gaan
Zebedege, naaɗe ute bubɗe se iŋg kiŋg
maakŋ markabɗe ki ɗaap ɗaap gɛndɗege ɔɔ
gɔtn se Isa daŋɗe. 22 Naaɗe naar iiŋ ɔŋ bubɗe
te markabɗe ɔɔ naaɗe daan Isa.

Isa dooy jeege ɔɔ ɛɗ lapia jee kɔɔŋge tu
23 Tɛr Isa lee dɔɔɗ taa naaŋ Galile se paac
dooy jeege maakŋ *ɓeeɗege tun Yaudge lee
tusn maak ki gɛn keem Raa. Naaŋ taaɗɗen
Labar Jiga gɛn *maakŋ Gaar Raa ɔɔ jeegen
ɔk kɔɔŋge paac ute jeegen kɛn kɔɔŋge tu-
jɗenga tuju maakɗe ki se, naaŋ ɛɗɗen lapia.
24 Gɔtn se *nookiŋ eem dɔɔɗ taa naaŋ Siri
se paac. Ɔɔ jeege ɓaano ute jee kɔɔŋge
paac kɛn dɔɔl kɔɔŋɗege kaam kalaŋ eyo ɔɔ
lee dabarɗe aan gɔɔ: jee ɔk kɔɔŋ sitange,
jee ɔk kɔɔŋ puputu ɔɔ jee k'ruŋguyge, paac
se, naaŋ ɛɗɗen lapia. 25 Jeege dɔɔlɔ dɛna
ɔk mɛtn Isa: naaɗe se iiŋo taa naaŋ Galile
ki, jeegen iiŋo taa naaŋ kɛn k'daŋiŋ te ro
Gɛgɛrgen Sik, kɛngen iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn
Jeruzalɛm ki ute kɛngen taa naaŋ Jude ki ɔɔ
jeegen iiŋo jɛŋ ool Jordan kɛn kaam kaaɗa
tookŋo.

Isa dooy jeege do kɔs ki

5

*Jee maak*ɗe-raap naan Raa ki
(Lk 6.20-26)

* 4:4 Aak Dt 8.3. † 4:6 Aak KKR 91.11-12. ‡ 4:10 Aak Dt 6.13-14. § 4:16 Aak Eza 8.23–9.1.

[1] Kɛn Isa aak dɔɔl jeegen dɛn ese se jaay
ɓaadɔ cɛɛn̰ ki se, naan̰ ookŋ iŋg do kɔs ki ɔɔ
jeegen mɛtin̰ ki ɓaadɔ ɔŋin̰a. [2] Gɔtn se Isa
uun taara ɔɔ baagɗen dooyo ɗeekɗen ɔɔ:
[3] «Maak-raapo jeege tun jeel rodɛ ki naadɛ
se jee daayge naan *Raa ki, taa
*maakŋ Gaar Raa se naadɛ ki!
[4] Maak-raapo jeege tun iŋg eem keeme, taa
Raa utu adɛn sɛlɛ.
[5] Maak-raapo jeege tun dalul, taa do naaŋa
se Raa utu adɛsin̰ kɛɗn naadɛ ki.
[6] Maak-raapo jeege tun kɛn je nakŋ kɛn tɔɔl
Raa ki ute maakɗe paac taa nakŋ
naadɛ je se, Raa utu adɛsin̰ kɛɗn ute
maraadin̰a.
[7] Maak-raapo jeege tun kɛn ɛɛj do jeege tu,
taa naadɛ kic Raa utu adɛn kɛɛjn̰
dodɛ ki.
[8] Maak-raapo jeege tun maakɗe *salal taa
naadɛ utu kaakŋ Raa.
[9] Maak-raapo jeege tun je ano ɓaa ute tɔɔsɛ,
taa naadɛ se Raa utu adɛn daŋ ɔɔ:
gɛnin̰ge.
[10] Maak-raapo jeege tun k'dabardɛ taa nakŋ
kɛn naadɛ lee tɛɗ jaay tɔɔl Raa ki,
taa maakŋ Gaar Raa se naadɛ ki.
[11] Maak 'raapo naase kɛn jeege jaay naajse,
dabarse ɔɔ tɔlsen taar jig eyo ute
taargen mɛt ki eyo dose ki, taa naase
'tɛɗkiga jee maamge. [12] Ɔŋ̰ki maakse
'raapm dɛn aak eyo, taa maakŋ raa
ki se, Raa utu asen kɔgŋ bɛɗse dɛn
aak eyo. Bin ɓo jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki do dɔkin̰ ɓaadɔ naanse
ki se kic, k'dabarɗeno bin kici.»

Naase ɓo kaata ɔɔ gɔtn wɔɔr gɛn do naaŋa

[13] «Naase se ɓo aan gɔɔ kaatn gɛn do
naaŋa. Num kɛn kaata jaay kiŋgin̰ nijim
se gɔtɔga num, j'an̰ tɛɗn j'ɔɔ ɗi jaay 'tɛɗn
nijim gɔtin̰ ki se? Kɛn nijimin̰ se jaay gɔtɔga
num, naan̰ se tɛɗga nakŋ cɛrɛ, j'an̰ ɓaa si
naata ɔɔ jeege lee do ki.
[14] «Naase se ɓo gɔtn wɔɔr gɛn *dunia.
Gɛgɛr kɛn jaay j'ɔndin̰ do kɔs ki raan se,
j'aakin̰ tal. [15] Kɛn j'ɔɔc lɔɔmpɔ se taa j'an̰
deebm dugul don̰ ki eyo, num j'an̰ kuun
kɔl ro kaag ki raan taa wɔɔr gɔtɔ jeege tun
maakŋ ɓee ki se paac. [16] Bin num ɔŋ̰ki gɔtn
wɔɔrse se wɔɔr naan jeege tu paac, taa naan̰
se ɓo jeege kaakŋ naabsen jigan kɛn 'lee
tɛɗki se, naadɛ *'nookŋ Bubsen maakŋ raa
ki.»

*Isa dooy jeege do *Ko Taar k*ɛn Raa ɛɗo
*Musa ki

(Lk 16.17, 12.58,59, 16.18)

[17] «Maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki
ute taar jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo
ɔɔ dooyno jeege do dɔkin̰ se, ɔn̰ten 'saapki
ɔɔki maam m'ɓaadɔ se taa Ko Taar se tɛɗn
gɔtɔ, naɓo maam m'ɓaadɔ se taa m'an̰ tɛɗn
'kaasn ɗoobin̰ ki. [18] 'Booyki bɛɛ m'asen
taaɗa: kaaɗ kɛn maakŋ raa ute do naaŋa utu
deel te ey ɓɔrt se, taar k'raaŋin̰ do Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay naase iŋgki do ki
se, maakŋ taar ki se ɗimin̰ cɔkɔ kic ɓo, 'kɔŋ
'kut eyo bini, nakgen se paac kaan ɗoobin̰
ki. [19] Taa naan̰ se ɓo, maakŋ Ko Taarge tun
kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa jaay
debm baate tɛɗn kɛn kalaŋ cɔkɔ aan gɔɔ ɗi
kic ɓo ɔɔ dooy jeege 'tɛɗn aan gɔɔ kɛn naan̰
tɛɗ se, debm bin se, 'kɔɔpm debm baata
*maakŋ Gaar Raa ki. Num debm took do
taarge tun se, tɛɗin̰ paac te ɗoobin̰a ɔɔ dooy
jeege 'tɛɗn aan gɔɔ naan̰ se, debm bin se utu
'tɛɗn magala maakŋ Gaar Raa ki. [20] 'Booyki
m'asen taaɗa: kɛn nakŋ naase 'tɛɗki jaay
tɔɔl te Raa ki cir te gɛn jee jeel taaɗn tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raage ute *Parizige ey se,
naase aki kɔŋ kɛnd maakŋ Gaar Raa ki eyo.»

Isa dooy jeege do taar maak-taar ki

[21] «Naase 'booykiroga taar kɛn k'taaɗo
bubsege tu do dɔkin̰ kɛn ɔɔ: *Ɔŋ̰te t*ɔɔl nam
murs, ɔɔ debm jaay tɔɔlga nam murs se
j'an̰ kɔkŋ kɔlin̰ gɔtn kɔjn̰ bɔɔr ki.* [22] Num
maam se, m'ɗeeksen m'ɔɔ: debm kɛn jaay
tɛɗ taamooyo ro gɛnaan̰ ki se j'utu j'an̰ kɔjn̰
bɔɔrɔ don̰ ki. Ɔɔ debm jaay naaj gɛnaan̰
ɔɔ: ‹Naai se 'dala› debm bin se, bɛɛki num,
j'an̰ kɔl naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn
taarge se. Ɔɔ tɛr debm jaay naaj gɛnaan̰
ɔɔ: ‹Naai se debm dɛrlɛ› debm bin se, bɛɛki
num, j'an̰ kɔkŋ kɔl poodn, gɔtn dubar kɛn
gɛn daayum.
[23] «Kɛn naai jaay 'ɓaa ɓaa kɛɗn *sɛrki gɔtn
kɛn k'j'iin̰ gɛn lee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se ɔɔ
gɔtn ese se naai 'saap jaay ɔk taara ute
gɛnaai num, [24] ɔn̰ sɛrki naai 'ɓaan̰ ɓaa kɛɗa
se ram ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa ɔk taasa te gɛnaai jaay
ɓo 'ɓaadɔ kɛɗn sɛrki se Raa ki.

* 5:21 Aak Ekz 20.13.

25 «Kɛn naai jaay ɔk taar ɗim te debm
taamooyi se, kɛn utu ˈɓaaki ɓaa ɗoob ki sum
ɓo, ˈnaar ˈɗaapiŋ̃ki taarse se ute naapa; ey
num, ɓɛrɛ, debm taamooyi se ai ɓaa kɔli
gɔtn debm kɔjŋ̃ bɔɔr ki ɔɔ debm kɔjŋ̃ bɔɔrɔ
se lɛ ai kɔkŋ kɛɗi ji magal asgarge tu ɔɔ
naaŋ̃ ai kɔli daŋgay ki. 26 ˈBooy bɛɛ mˈai
taaɗa: nakŋ doi ki paac se, bini kɔbɔrɔ kic
ɓo ɔg naŋiŋ̃ te ey se, naai ˈkɔŋ teecŋ̃ maakŋ
daŋgay ki eyo.»

Isa taaɗ te jee kɛn lee ɛɛs mɛnd jeege

27 «Naase ˈbooykiga kɛn *Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki taaɗ ɔɔ: *Ɔŋ̃te ˈkɛɛsn* mɛnd nam,
ɔŋ̃te ˈkɛɛsn gaaba nam.† 28 Num gaŋ maam
se mˈɗeeksen mˈɔɔ: debm kɛn jaay aak
mɛnd nam ɔɔ dɔŋiŋ̃ te maakiŋ̃ se, debm bin
se aan gɔɔ tooɗnsiŋ̃ga. 29 Num kɛn ˈkaami
do ji daama ɓo ai kɔli maakŋ *kusiŋ̃ ki num,
kaami se ɔɔɗ und naatn. Roi kaam kalaŋ se
jaay gɔtɔ num, bɛɛ cir kɛn roi paac ɓo ˈɓaa
maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum. 30 Num kɛn
naai aak ji daami jaay ɓo ai kɔli maakŋ kusiŋ̃
ki num, naai ˈgaaŋ undiŋ̃ naatn. Kɛn roi
kaam kalaŋ se jaay gɔtɔ num, bɛɛ cir kɛn roi
paac ɓo ˈɓaa maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum.»

Isa tɔɔkŋ mɛtn taar piir gɛn gaaba te
mɛnda

31 «Tɛr *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki
taaɗsenga daala ɔɔ: *Debm k*ɛn jaay piir
mɛndiŋ̃ se aŋ̃ kɛɗn maktubm gɛn piiriŋ̃
jaayo.‡ 32 Num gaŋ maam se mˈɗeeksen
mˈɔɔ: debm jaay an piir te mɛndiŋ̃ se, kɛn
mɛndiŋ̃ ɛɛs kɛɛs gaabge jaayo. Ey num
debm jaay piir mɛndiŋ̃ se, kɛse gɔɔ ɔɔɗiŋ̃
kɔɔɗ ɗoobm gɛn kɛɛsn gaabm nam. Ɔɔ
debm ɔk mɛnd nam kˈpiiriŋ̃ga piir se lɛ,
kɛse naaŋ̃ aan gɔɔ debm ɛɛs mɛnd nam
kici.»

Isa taaɗ ute jeegen naam taarɗe

33 «Daala, naase ˈbooykiga taar kɛn kˈ-
taaɗo bubsege tu kɛn ɔɔ: ‹Taar naai naam
taari ro ki naan Raa ki gɛn tɛɗa se, ɔŋ̃te
kuum kaaliŋ̃ naaŋ ki. Num gaŋ do nakge
tun paacŋ̃ naai ˈnaamga naam taari naan
Mɛli Raa ki se, naai aŋ̃ tɛɗiŋ̃a.› 34 Num gaŋ
maam se mˈɗeeksen mˈɔɔ: ɔŋ̃ten ˈnaamki
rose. Ɔŋ̃ten ˈnaamki rose ute maakŋ raa,
taa maakŋ raa se ɓo gɔtn kaag do Raa ro ki;
35 ɔŋ̃ten ˈnaamki rose ute do naaŋa, taa do
naaŋa se gɔtn tɔɔbm jɛ Raa; ɔŋ̃ten ˈnaamki
rose ute Jeruzalɛm, taa Jeruzalɛm se gɛgɛr
gɛn Gaar Magala§. 36 Ɔŋ̃ten ˈnaam roi ute
daan doi, taa bɛɛki doi ki se kalaŋ tap ɓo,
naai aŋ̃ kɔŋ tɛɗiŋ̃ raap eyo ey lɛ ilim eyo.
37 Kɛn taarse ɓo mɛt ki lɛ ɔɔki: yɛɛ mɛt ki;
kɛn mɛt ki ey lɛ ɔɔki: gɔtɔ, mɛt ki eyo. Ey
num taar kɛn kˈziiɗiŋ̃ ziiɗ do ki se iiŋ̃o gɔtn
*Bubm sitange tu.»

Isa taaɗ ute jee kɛn kˈtɛɗɗega *kusiŋ̃
num, je kɔgŋ sɛɛɗe

38 Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «Naase ˈbooykiga
kɛn *Ko Taar Raa taaɗ ɔɔ: *debm k*ɛn tɔɔkga
kaam nam num jˈaŋ̃ tɔɔkŋ kaam naaŋ̃ kici,
ɔɔ debm kɛn jaay tɛrɛcga naaŋ nam lɛ, jˈaŋ̃
tɛrɛcŋ̃ naaŋ naaŋ̃ kici.* 39 Num maam se
mˈɗeeksen mˈɔɔ: debm jaay tɛɗsenga kusiŋ̃
num ɔŋ̃ten ˈtɛrliŋ̃ki kusiŋ̃a. Taa naaŋ̃ se
ɓo kɛn nam jaay ɔndiga mɛtn bi kɛn do
ji daama num, ˈtɛrliŋ̃ kɛn do ji jeele ki se
kici. 40 Kɛn nam jaay ɓaansiga naan debm
kɔjŋ̃ bɔɔr ki taa ˈkuun kali baat se num, kali
magal se kic, ɔŋ̃iŋ̃siŋ̃a. 41 Kɛn debm jaay ɔli
taa tɔɔgɔ ɔɔ ˈlee kilɔmɛtir kalaŋ se†, naai
ˈleeŋ̃ kilɔmɛtir dio sɔrɔk ute naaŋ̃a. 42 Debm
kɛn jaay tɔnd mɛtn ɗim gɔti ki num, ɛɗiŋ̃ ɔɔ
debm jaay je dɛm ɗimi num, ɔŋ̃te ˈkɔɔgiŋ̃a.»

Isa dooy jeege ɔɔ ˈje debm taamooyi

43 «Naase ˈbooykiga kɛn *Ko Taar Raa taaɗ
ɔɔ: *Naai ˈje naapi*‡ ɔɔ naase ɔɔki: ‹Debm
taamooyi se ɔɔɗ undiŋ̃a.› 44 Num gaŋ maam
se, mˈɗeeksen mˈɔɔ: ˈjeki jee taamooysege
ɔɔ eemki Raa taa jeegen kɛn dabarse se.
45 Bin jaay ɓo aki tɛɗn gaan Bubsen maakŋ
raa ki. Taa Raa se naaŋ̃ ɓo debm lee ooko
kaaɗiŋ̃ do jee kusiŋ̃ge tu ɔɔ do jeege tun
bɛɛ. Ɔɔ naaŋ̃ ɓo lee eeɗ maane do jeege tun
tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ do jeege tun
kɛn tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃ ey se kici. 46 Ɔɔ
kɛn naase jaay ˈjeki jeegen jese sum num,
ute naaŋ̃ se ˈsaapki ɔɔ aki kɔŋ bɛɗse naan
Raa ki ne? Kɛn bin num *jee tɔkŋ miirge kic
ɓo ɔŋ tɛɗ bin kici. 47 Num kɛn naase jaay ˈlee

† 5:27 Aak Ekz 20.14. ‡ 5:31 Aak Dt 24.1. Maktubm jˈɛɗiŋ̃ se je taaɗn ɔɔ jˈundiŋ̃ kulu gɛn kɔkŋ gaabm kuuy. § 5:35 Gaar Magala gɔtn ara se je taaɗn ute Raa. * 5:38 Ekz 21.24; Lb 24.20; Dt 19.21. † 5:41 Do dɔkiŋ̃ se asgar *Rɔmɛge se naaɗe ɔk ɗoobo gɛn tɔnd mɛtn debm gay kic ɓo taa aɗen kuun daamɗe ɔɔ an ɓaa gɛn kilɔmɛtir kalaŋ. ‡ 5:43 Aak Lb 19.18.

ˈtɛɗki tɔɔsɛ gɛnaase tu sum num, ɗim jaay
naase ˈtɛɗki jaay ˈcir gɛn jeege se tap ɓo ne
ɗi̜? Taa jeegen Yaudge ey kic lɛ lee tɛɗ tɔɔsɛ
ute naapa kici. [48] Bin num aan gɔɔ Bubsen
maakŋ raa ki debm mɛc se, naase kic ˈtɛɗki
jeegen mɛc.»

6

*Isa dooy jeege g*ɛn mɛtn taar kɛɗn ɗim
jee daayge tu
(Lk 11.2-4)
[1] Tɛr Isa ɗeek daala ɔɔ: «Kɛn aki ˈtɛɗn
naabm *Raa num, ɔn̰ten ˈtɛɗin̰ki naan jeege
tu taa naaɗe asen kaaka. Ey num naase
aki kɔŋ bɛɗse gɔtn Bubse kɛn maakŋ raa ki
eyo. [2] Kɛn naai ˈje kɛɗn ɗim jee daayge tu
num, ɔn̰ten ˈtɛɗin̰ naan jeege tu taa naaɗe
ai kaaka aan gɔɔ gɛn jeegen tɛɗ roɗe jee
bɛɛ jaay lee tɛɗ maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee
tusn maak ki ɔɔ daan ɗoobge tun gɔtn jeege
lee tusni, taa jeege jaay aakɗega num aɗen
tɔɔm se. ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: naaɗe
se ɔŋga bɛɗɗe do naaŋ ki ara sum. [3] Num
gaŋ kɛn naai se jaay ˈje kɛɗn ɗim jee daayge
tu ute ji daama num, ɔn̰te kɔn̰ ji jeeli ˈjeele*.
[4] Bin num nakŋ naai ɛɗ nam ki jaay ɔyin̰ kɔy
kˈjeel gɔtin̰ ey se, Raa Bubi se aak nakŋ naai
tɛɗin̰ se, naan̰ ɓo utu ai kɛɗn bɛɗi̜.»

*Isa dooy jeege g*ɛn tɔnd mɛtn Raa
[5] «Kɛn naase jaay aki tɔnd mɛtn Raa num,
ɔn̰ten ˈtɛɗki aan gɔɔ gɛn jeegen tɛɗ roɗe
aan gɔɔ naaɗe ɓo jee bɛɛ se. Taa kɛn naaɗe
jaay ɓaaga maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn
maak ki, ey lɛ daan ɗoobge tu se, naaɗe ɗaar
ɗaar jaay eem Raa taa je jeege aɗen kaaka.
ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: jee bin se naaɗe
ɔŋga bɛɗɗe ɓɔrse do naaŋ ki ara. [6] Num
gaŋ kɛn naai ˈje keem Raa num, ɛnd maakŋ
pakar toodi̜ ki, ˈgaas kaam taara doi ki ɔɔ
gɔtn se ˈtɔnd mɛtn Bubi Raa kɛn iŋg cɛɛi kɛn
naai ɔŋ aakin̰ ey se ɔɔ Bubi Raa se, aak nakŋ
kɛn naai ˈtɛɗin̰ ɔyin̰ kɔy jaay nam jeel gɔtin̰
ey se, utu ai kɛɗn bɛɗi̜.
[7] «Kɛn naase aki tɔnd mɛtn Raa num,
ɔn̰ten ˈɗɔɔlki taargen rɛn̰ rɛn̰ se cɔk cɔk
aan gɔɔ jeegen Yaudge ey lee tɛɗ se. Naaɗe
saap ɔɔ ute taargen naaɗe ɗɔɔlɗen cɔk cɔk
se sum ɓo Raa aɗen booyo. [8] Anum naase
ɔn̰te ˈtɛɗki aan gɔɔ gɛn naaɗe se, taa Bubsen
Raa se jeele nakŋ naase ˈjeki kɛn naase utu
ˈtɔndki te mɛtin̰ ey kic num. [9] Bin num kɛn
naase jaay aki keem Raa num, ˈɗeekki ɔɔki:
Bubjen maakŋ raa ki,
ɔn̰ jeege paac ai jeeli naai kali ki sum ɓo Raa.
[10] Ɔn̰ naai ɓo kɔsn gaara do jeege tu paac.
Ɔn̰ jeegen do naaŋ ki ara paac se,
ai tɛɗn maak-jei aan gɔɔ gɛn jeegen maakŋ
raa ki.
[11] Ɛɗjeno kɔsn kɛn ajen kaasn jaaki.
[12] ˈTɔɔljen *kusin̰jen naaje kˈtujn̰ naani ki,
aan gɔɔ naaje kic ɓo kˈtɛɗn kalɗɛ jeege tun
kɛn tujjenga naaje ki kici.
[13] Ɔn̰te ˈkɔn̰je kˈkɛnd maakŋ nakŋ naam ki,
num ɔɔɗjen doje maakŋ ji *Ɓubm sitange
tu.
[Taa gaara, tɔɔgɔ ɔɔ *nooko se gɛn naai
gɛn daayum daayum. *Amin.]†»
[14] Kɛn Isa jaay dooyɗen gɛn keem Raa
aas se, tɛr naan̰ taaɗɗen ɔɔ: «Kɛn naase
jaay ˈtɛɗki kalɗɛ jeege tun tujsen rose ki se,
Bubsen maakŋ raa ki asen tɔɔl kusin̰ naase
kici. [15] Num gaŋ kɛn naase jaay ˈbaateki
ˈtɛɗn kalɗɛ jeege tu lɛ, Bubsen maakŋ raa
ki se asen tɔɔl kusin̰se ey kici.»

Isa taaɗ mɛtn taar kuun *siam
[16] «Kɛn naase uunki kuun siam num, ɔn̰te
dɔɔkki naanse aan gɔɔ jeegen tɛɗ roɗe aan
gɔɔ jee bɛɛ se. Kɛn naaɗe jaay uunga siam
num, tɛɗ daan-kaamɗe taa jeege aakɗega
num ˈɗeekŋ ɔɔ: jee se uun kuun siam.
Anum ˈbooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: naaɗe se
ɓɔrse ɔŋga bɛɗɗe do naaŋ ki ara. [17] Num
naai, kɛn ˈkuun siam num, ˈtug daan-kaami
ɔɔ ˈtɛɗ uubu roi ki. [18] Bin ɓo jeege kaakŋ jeel
eyo kɛn naai uun kuun siam. Num Bubi Raa
kalin̰ kɛn iŋg cɛɛi kɛn naai ɔŋ aakin̰ ey se
ɓo, ˈjeel sum. Ɔɔ Bubi Raa kɛn aak nakŋ kɛn
naai ˈtɛɗin̰ ɔyin̰ kɔy nam jeel ey se ɓo, utu
ai kɛɗn bɛɗi̜.»

Isa taaɗ ɔɔ ˈtuski maalse maakŋ raa ki
(Lk 11.34-36, 12.15-34; 1Tim 6.9-10)
[19] «Ɔn̰ten ˈdabarki rose gɛn ˈtusn maalse
do naaŋ ki ara, taa maalsen ˈtusin̰ki do naaŋ
ki ara se, k-n̰ɔɔge ute kuurge an̰ kɔŋ tujn̰
naatn ɔɔ jee ɓoogge kic lɛ ˈkɛnd ɓeene ɔɔ an̰
kɔŋ ɓoogo. [20] Bin num ˈtuski maalse maakŋ
raa ki, gɔtn kɛn k-n̰ɔɔge ute kuurge aɗen
kɔŋ tuj eyo ɔɔ jee ɓoogge kic kɔŋ ˈkɛnd jaay

* 6:3 Do ji jeele se je ɗeekŋ ɔɔ: bɛɛ naai tɛɗ se, debm gɔɔr ute naai kic ɓo ɔn̰te booyo. † 6:13 Taara ara se, maakŋ Kitapge tun do dɔkin̰ se, mɛtin̰ge maakɗe ki se gɔtɔ.

aɲ̃ ɓoog eyo. [21] Taa gɔtn maali ro ki se, gɔtn
ese ɓo maak-saapi iŋg ro ki kici.»

Kaama se naaɲ̃ ɓo aan gɔɔ lɔɔmpɔn roa
(Lk 11.34-36, 12.22-31)

[22] «Kaama se naaɲ̃ ɓo lɔɔmpɔn gɛn roa.
Bin num kɛn kaami jaay lapi se, roi te dɛniɲ̃
paac se, iŋg maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. [23] Num
kɛn kaamige jaay lapi ey se, roi paac ɓo iŋg
maakŋ gɔt kɛn ɔɔdɔ. Kɛn nakŋ kɛn ai wɔɔr
gɔtɔ se jaay tɛɗga ɔɔɗ dɔrɔɗ num, gɔtɔ ai
kilim doi ki dib!»

Raa ey lɛ gurs

[24] «Deb kalaŋ se 'kɔŋ tɛɗn naaba gɔtn
mɛlge tu di eyo. Kɛn naaɲ̃ ɓo tɛɗn naaba
gɔtɔ kaam di num, deb kalaŋ naaɲ̃ aɲ̃ kɔɔɗn
kundu ɔɔ deb kalaŋ naaɲ̃ aɲ̃ 'jea; ey lɛ deb
kalaŋ se, naaɲ̃ aɲ̃ kɔkŋ ɔɔɲ̃ɔ ɔɔ kɛn kuuy se,
naaɲ̃ aɲ̃ kaal maak ki eyo. Taa naaɲ̃ se ɓo
naase aki 'kɔŋ tɛɗn naabm Raa ɔɔ ute gɛn
gurs taa naapki eyo.»

Isa ɗeek ɔɔ ɔɲ̃ten 'kuunki nirlse

[25] «Taa naaɲ̃ se ɓo maam m'ɗeeksen m'ɔɔ:
taa kose se ɔɲ̃ten 'kuunki nirlse taa nakŋ
naase aki kɔsɔ, aki kaaye ɔɔ taa rose se
ɔɲ̃ten 'kuunki nirlse do kal kɛn naase aki
tuusu. Taa kose se, naaɲ̃ cir nakŋ kɔsɔ ɔɔ
rose se lɛ, naaɲ̃ cir kala. [26] Aakki tu yeelge
se, naaɗe lɛ ɔɔc eyo ɔɔ ɔk teeɲ̃ gɛn kɔj eyo
ɔɔ giiji lɛ, naaɗe ɔk eyo ɔɔ ɔmb ɗîm maak
ki eyo. Ute naaɲ̃ se kic ɓo Bubsen maakŋ
raa ki ulɗe. Num naase se mɛt kando yeelge
se, naase 'cirɗeki? [27] Maakse ki se, naŋa
jaay ute kuun nirliɲ̃ sum ɓo 'kɔŋ ziiɗn ɓii
kiŋgiɲ̃ do naaŋ ki ne? [28] Num gɛn ɗî jaay
naase uunki nirlse do kalge tun aki tuus
se? Aakki tu pɔɔɲ̃ nakgen taak bɛɛ maakŋ
kaag ki se; naaɗe se ɔɓ kuub eyo ɔɔ ɔnd cɛk
eyo. [29] 'Booyki m'asen taaɗa: Gaar Salomon
do dɔkiɲ̃ se ute maaliɲ̃ dɛn paac se kic ɓo,
ɓii kalaŋ ɔŋ uus te kal aak bɛɛ tec aan gɔɔ
gɛn naaɗe se eyo. [30] Mu jaaki ɗaar maakŋ
kaag ki ɔɔ mɛtbeeki sum ɓo j'utu j'aɲ̃ tɔɔc
se kic Raa tamariɲ̃ aak bɛɛ bɛɛ se ɓo, mɛt
kando asen kɔŋ kɛɗn kal tuusu naase ki ey
ne? Ɓɛrɛ, naase se jee kɛn aalki te maakse
paac do Raa ki eyo! [31] Bin num ɔɲ̃te 'kuunki
nirlse ɔɔki: naaje tap ɓo j'kɔsn ɗî, j'kaay ɗî,
ey lɛ j'tuusn ɗî? [32] Nakgen bin se paac jee
jeel Raa mal ey se ɓo daayum iŋg saap do ki.
Ey num Bubsen maakŋ raa ki se jeele nakŋ
kɛn naase 'jeki. [33] Kɛn deet deet se, 'jeki ɓo
Raa kɔsn gaara dose ki ute nakŋ kɛn tɔɔliɲ̃
ɔɔ nakgen ɔɔp paac se, naaɲ̃ asesiɲ̃ kɛɗn
do ki. [34] Bin num ɔɲ̃ten 'kuunki nirlse do
nakge tun 'tɛɗn mɛt̃beeki: taa nakŋ 'tɛɗn
mɛtbeeki se, naase 'jeelki eyo. Dubar aan
jaaki se ɓo aasga gɛn ɓii se sum.»

7

Ɔɲ̃te 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu
(Lk 6.37,38,41,42, 11.5-13)

[1] Tɛr Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Ɔɲ̃ten 'kɔjki
bɔɔrɔ do jeege tu, bin se naase kic ɓo j'asen
kɔjɲ̃ bɔɔrɔ dose ki eyo. [2] Taa *Raa se utu
asen kɔjɲ̃ bɔɔrɔ dose ki aan gɔɔ kɛn naase
'lee ɔjki do jeege tu, ɔɔ bin ɓo nakŋ naase
'lee 'dɔɔjɲ̃ki nakge jeege tu se, naase kic
j'utu j'asesiɲ̃ dɔɔjɲ̃ bin kici. [3] Mu cɔkɔn kɛn
kaam gɛnaai ki ɓo naai ɔŋ aakiɲ̃a. Num gɛn
ɗî jaay naai ɔŋ aak guɗum kaagŋ kaami ki
ey se? [4] Ute naaɲ̃ se ɓo naai 'kɔŋ ɗeekŋ
gɛnaai ki ɔɔ: Gɛnaama, 'ɓaaɗo m'ai kɔɔɗn
mu kaami ki. Ey num naai ɔk mɛt-guɗum
kaaga kaami ki se kici! [5] Nakŋ naai 'tɛɗiɲ̃
se, mɛt ki eyo. Bɛɛki num, ɔɔɗ mɛt-guɗum
kaagŋ kaami ki se ram, jaay naai 'kaakŋ jiga
ɔɔ tɛr kɔɔɗn mu cɔkɔn kɛn kaam gɛnaai ki
kici!

[6] «Ɔɲ̃ten 'kɛɗki nakŋ *salal gɛn Raa se
bɛsge* tu, ɓɛrɛ sɔm ɓaa naaɗe asen tɛrl
dose ki ɔɔ asen doɲ̃ nɛɛpm cɛrɛk cɛrɛk. Ɔɔ
meeɗgen te roɗe se ɔɲ̃te siɗeki kiɲ̃zirge tu,
sɔm ɓaa naaɗe lee do ki cɛrɛ.»

'Tɔndki mɛta, 'jeki, 'tɔndki kaam-taara
(Lk 6.31,43-49)

[7] «'Lee 'tɔndki mɛta ɔɔ j'asen kɛɗa,
'lee 'jeki ɔɔ naase aki kɔŋɔ, 'lee 'tɔndki
kaam-taara ɔɔ j'asen kɔɔɗɔ. [8] Ɗeere, debm
tɔnd mɛta se j'aɲ̃ kɛɗɛ, debm je se 'kɔŋɔ
ɔɔ debm tɔnd kaam-taara se lɛ, j'utu j'aɲ̃
kɔɔɗɔ. [9] 'Saapki tu, kɛn gooni jaay tɔnd
mɛtn mappa gɔti ki se, maakse ki se naŋa
jaay aɲ̃ kɛɗn koa? [10] Lɔɓu kɛn gooni jaay
tɔnd mɛtn kɛɲ̃je num, maakse ki se naŋa
jaay aɲ̃ kɛɗn wɔɔjɔ? [11] Naasen jeegen kɛn jig
ey se kic ɓo 'jeelki kɛɗn nakŋ bɛɛ gɛnsege

* 7:6 Bɛsge ute kiɲ̃zirge se, Yaudgen kɛn iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, yɛɛmɗe yɛɛmɛ taa daagen se salal eyo naan Raa ki ɔɔ jeegen baate tookŋ taar Raa se, naaɗe se kic tec aan gɔɔ bɛsge ute kiɲ̃zirge.

tu. Num mɛt kando Bubsen maakŋ raa ki
ˈkɛɗn nakgen jiga jeege tun tɔnd mɛtiɲ ey
ne!
12 «Taa naaɲ se ɓo, nakŋ paacɲ jaay naase
ˈjeki jeege asen tɛɗn naase ki se, naase kic
ˈtɛɗki jeege tu bin kici. Kɛse ɓo *Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki dooyno jeege do dɔkiɲa.»

Taa ɗoobge kaam dio

13 Tɛr Isa aal naagŋ taara ɗeek ɔɔ: «Ɛndki
ute taa ɗoobm baata! Taa taa ɗoobm magal
budul se, naaɲ ɓo kɛn ɔl jeege gɔtn kut ki ɔɔ
jeege dɛna aal te ɗoobm magal ese se. 14 Gaŋ
taa ɗoobm kɛn ɔl jeege gɔtn kaaj ki se, naaɲ
se baata ɔɔ ɗoobiɲ kic baat ɲɛlɛl, bin num
jeegen jaay ɛnd te taa ɗoobm ese se, naaɗe
baata.»

Kaaga se kˈjeeliɲ ute koojiɲa

15 «Ɔndki kɔnd te jeegen jig eyo tɛɗ roɗe
aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se.
Naaɗe ɓaaɗo ɔŋse ɔɔ tɛɗ roɗe dalul aan
gɔɔ baatge, num gaŋ te maakɗe se naaɗe
jee *kusiɲ aan gɔɔ k-sogsogige. 16 Naase
aɗeki kaakŋ jeel ro naabɗe ki aan gɔɔ kˈjˈaak
kˈjeel ko kaaga ute koojiɲ se. ˈJeelki, koojɲ
mɔŋgɔ se jˈaɲ tuugŋ do tɔndɔm ki eyo. Ɔɔ
koojɲ goyab se jˈaɲ tuugŋ do mɛrɛɲj ki eyo.
17 Kaagŋ jaay jiga se ooj koojiɲ kic ɓo jiga,
ɔɔ kaagŋ jaay kɔɔɲ† se, ooj koojiɲ kic ɓo jig
eyo. 18 Kaagŋ jaay jiga se, kˈkɔŋ koojɲ kaagŋ
jig ey se do ki eyo. Ɔɔ kaagŋ jaay kɔɔɲ se lɛ
kˈkɔŋ koojɲ kaagŋ jiga se do ki eyo. 19 Kaagŋ
paacɲ kɛn ooj koojiɲ jig ey se, jˈaɲ gaaŋa
ɔɔ jˈaɲ toocɲ naata. 20 Bin num, jeegen jig
ey jaay tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki se, ute naabɗen naaɗe tɛɗ se ɓo,
naase aɗeki kaakŋ jeel ro ki bin kici.»

Jee mɛtn Isa kɛn mala mala

21 «Jeegen kɛn daŋum ɔɔ: Mɛluma,
Mɛluma se, naaɗe se paac ɓo kɔŋ kɛnd
*maakŋ Gaar Raa ki eyo, num jeegen kɛn
tɛɗ maak-je Bubum kɛn maakŋ raa ki se
sum ɓo ˈkɛnddɛ. 22 ʼBii kɛn kaam mɔɔtn se
jeege dɛna am ɗeekŋ ɔɔ: ‹Mɛluma, Mɛluma,
ute ro naai se ɓo naaje kˈtaaɗo taar Raa,
ute ro naai se ɓo naaje kˈtuuro sitange
ro jeege tu, ɔɔ ute roi naai se ɓo, naaje
kˈtɛɗo nakŋ-kɔɔɓge dɛna!› 23 ʼBii kɛn se
maam mˈaɗen taaɗn mˈɔɔ: naase se, maam
mˈjeelseno te eyo. Iikki naatn cɛɛm ki dɔkɔ,
naasen paacɲ jee tɛɗn kusiɲge se!»

ʼBeege dio

24 Tɛr Isa aal naagŋ taara ɔɔ: «Debm kɛn
jaay booy taaruma ɔɔ iŋg do ki se, naaɲ se
tec aan gɔɔ debm mɛtɛkŋ kɛn iiɲ ɓeeɲ do ko
ki. 25 ʼBee se, kɛn maane eeɗe ɔɔ oolge kic ɓo
ɗooco ɔɔ kuul ɔl makɔɲɔ ɓaaɗo deeb ɓee se
bat naɓo, ɔŋ ruiɲ te eyo, taa ɓee se kˈjˈiiɲiɲ
do ko ki. 26 Num gaŋ debm booy taaruma ɔɔ
iŋg do ki ey se, naaɲ se tec aan gɔɔ debm
dɛrl kɛn iiɲ ɓeeɲ do kɛɛs ki. 27 ʼBee se kɛn
maane eeɗe, oolge kic ɓo ɗooco ɔɔ kuul ɔl
makɔɲɔ ɓaaɗo deeb ɓee se bat, ɔɔ ɓee se ru
naŋ tak.»

Isa dooy jeege ute tɔɔgiɲa

28 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariɲge sum
se, jee dɛngen tus se jaay booy taar naaɲ
dooyɗen se, ɔkɗen taaɗ eyo. 29 Taa dooy
naaɲ se ɔk tɔɔgɔ‡ ɔɔ tec aan gɔɔ gɛn jeeɗe-
gen jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se
eyo.

8

Isa ɛɗ lapi debm bikiɗ ki
(Mk 1.40-45; Lk 5.12-14)

1 Kɛn Isa bɔɔyo do kɔs ki se dɔɔl jeege dɛna
ɔk mɛtiɲa. 2 Gɔtn se gaaba kalaŋ ɔk kɔɔɲ
bikiɗi ɓaaɗo cɛɛ Isa ki, ɛrg naaniɲ ki tɔnd
mɛtiɲ ɔɔ: «Mɛlje, kɛn naai ˈje num, ɛɗum
lapia taa rom se ɗaapm ˈtoodn kɔlɔɲ kɔlɔɲ.»
3 Isa ɔl jiɲ utiɲa ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «Yɛɛ, maam
mˈjea, ɔɲ roi ˈɗaapm ˈtoodn kɔlɔɲ kɔlɔɲ!»
Gɔtn se sum ɓo, debm kɔɔɲ bikiɗn se ɔŋ
lapia ɔɔ roɲ ɗaap tooɗ kɔlɔɲ kɔlɔɲ. 4 Tɛr Isa
ɗeekiɲ ɔɔ: «Iiɲ ˈɓaao, naɓo ɔɲte ɓaa taaɗn
nam ki; num ˈɓaa ˈtaaɗ roi *debm tɛɗn sɛrkɛ
Raa ki se ɔɔ ˈɓaa ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ kɛn
*Musa taaɗiɲo maakŋ Kitap ki. Bin ɓo jeege
paac ˈjeele, naai se ɔŋga lapia.»

Isa ɛɗ lapi debm tɛɗn naabm bubm
asgarge tu kalaŋ
(Lk 7.1-10)

5 Kɛn Isa jaay ɛnd kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn
Kaparnayum ki se ɔɔ gɔtn se bubm asgarge
kalaŋ ɓaaɗo ɔŋiɲa ɔɔ eemiɲ nɔɔ ɔɔ: 6 «Mɛlje,
maam se mˈɔk debm tɛɗn naabum kalaŋ
se kɔɔɲɔ dɛna tooɗ tooɗ ɓeene. Kɔɔɲiɲ se
tɛrɛciɲ kˈruŋguyu ɔɔ dabariɲ dɛn aak eyo.»

† 7:17 Kɔɔɲ ara se taaɗ ute ɗim ɛndga roɲ ki. tuun tɔl taar nam gam eyo.

‡ 7:29 Dooy naaɲ ɔk tɔɔgɔ se je taaɗn ɔɔ naaɲ

7 Gɔtn se Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Maam m'ɓaa ɓei ki
ɔɔ m'aŋ̃ ɓaa kɛɗn̄ lapia.»
8 Gɔtn se bubm asgar *Rɔmɛge se ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Mɛlje, ɓɛrɛ, maam se m'aas te debm
naai 'ɓaa ɓeem ki eyo. Num gɔtn ɗaari
ki se, naai 'taaɗ ute taari sum ɓo, debm
tɛɗn naabum se 'kɔŋ lapia. 9 Taa maam se,
kic m'kaam ji deb kuuy, naɓo m'ɔk asgarge
kaam ji maam kici. Ɔɔ kɛn maakɗe ki se jaay
m'ɗeek deb kalaŋ ki m'ɔɔ: ‹'Ɓaa se› naaŋ̃ iiŋ̃
'ɓaa. Ɔɔ m'ɗeek deb kuuy ki m'ɔɔ: ‹'Ɓaaɗo
se› naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaaɗo. Ɔɔ ɓulum ki se jaay,
m'ɗeekiŋ̃ m'ɔɔ: ‹'Tɛɗ nakŋ ese se› naaŋ̃ iiŋ̃
tɛɗiŋ̃a.»
10 Kɛn Isa jaay booy taar gaabm ese se,
taara se ɔkiŋ̃ taaɗ eyo. Naaŋ̃ ɗeek jeege tun
daaniŋ̃ se ɔɔ: «Naase 'booyki bɛɛ m'asen
taaɗa: maakŋ gaan *Israɛlge tun ute dɛnɗe
se kic ɓo, maam m'ɔŋ te nam jaay aal
maakiŋ̃ do *Raa ki aan gɔɔ gaabm ara
se eyo. 11 Anum m'ɗeeksen m'ɔɔ: jeege
dɛna utu aɗe kiiŋ̃ ɓaa gɔtn kaam kaaɗa
tookŋo, ɔɔ kaam kaaɗa toocŋ̃ ni, naaɗe
aɗe ɓaa utu tusn 'kiŋg kɔsn ɓii laa ki ute
maak-raapo ute ɓugjege *Abraam, Isaka ɔɔ
*Yakub *maakŋ Gaar Raa ki tɛlɛ. 12 Num
gaangen gɛn maakŋ Gaar Raa tap ɓo, naaɗe
se ɓo j'utu j'aɗen kɔɔɗɔ ɔɔ j'utu j'aɗen kɔmb
naatn maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ dɔrɔɗ. Gɔtn se ɓo
naaɗe ɓaa keeme ɔɔ taaŋ̃ naaŋɗege.» 13 Tɛr
Isa ɗeek bubm asgar *Rɔmɛge tu se ɔɔ: «Ɔk
'tɛrl 'ɓaa ɓei ki. Ute kaal maaki naai aal dom
ki paac se, nakŋ naai 'tɔnd mɛta ro ki se 'kɔŋ
tɛɗn.» Ɔɔ kaaɗ kɛn se sum ɓo, debm tɛɗn
naabiŋ̃ se ɔŋ lapia.

Isa ɛɗ lapi jee kɔɔŋge tu dɛna
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)

14 Tɛr Isa iiŋ̃ ɓaa ɓee Piɛr ki. Kɛn naaŋ̃ jaay
aan sum se, ɔŋ moom Piɛr mɛnda se kɔɔŋ̃ɔ
tooɗ tooɗ daŋal ki ɔɔ naaŋ̃ roŋ̃ ɔŋ kɛɗɛ̄k.
15 Gɔtn se naaŋ̃ ɔl jiŋ̃ utiŋ̃a ɔɔ roŋ̃ ɔŋg kɛɗɛk
se tɛrɛc urlu ɔɔ gɔtn se naaŋ̃ iiŋ̃ ɗaara ɔɔ
baag tɛɗn kɔsɔ Isa ki.
16 Kɛn kaaɗa ooc jaay gɔtɔ tɛɗ ilim se,
jeege ɓaano ute jee kɔɔŋ̃ sitange se dɛna
gɔtn Isa ki. Ute taariŋ̃ se sum ɓo, naaŋ̃ tuur
sitange naatn ro jeege tu ɔɔ jee kɔɔŋge se
paac naaŋ̃ ɛɗɗen lapia kici. 17 Nakŋ Isa tɛɗ
se aanga ɗoobiŋ̃ ki aan gɔɔ taar kɛn debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ̃ Ezayi taaɗno
do dɔkiŋ̃ kɛn ɔɔ:
*Kɔɔŋjegen tujjeki rojege se, naaŋ̃ uuniŋ̃ga
paac doŋ̃ ki.**

Jeegen kɛn je daan Isa
(Lk 9.57-62)

18 Kɛn Isa jaay aak jee dɛnge ɔl guruginŋ̃
se, gɔtn se naaŋ̃ ɗeek jeege tun mɛtiŋ̃ ki
ɔɔ k'gaaŋ k'ɓaaki jɛŋ baar kɛn kaam naane.
19 Gaŋ maakŋ jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage se, deb kalaŋ iiko cɛɛŋ̃ ki ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Debm dooy jeege, gɔtn naai 'ɓaa gay
gay kic ɓo, maam m'ai daana.» 20 Isa tɛrliŋ̃
ɔɔ: «'Booyo! K-bukumbɔɔge kic ɓo ɔk
ɓee tooɗɗege, ɔɔ yeelge kic lɛ ɔk kujɗege.
Num gaŋ maam *Goon Deba se m'ɔk gɔtn
maam m'an kɔl dom eyo.» 21 Maakŋ jeege
tun mɛtiŋ̃ ki se, deb kalaŋ kuuy se ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Mɛlje, ɔŋum m'aɗe ɓaa duubm bubum
jaayo.» 22 Gaŋ Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃ jeegen aan
gɔɔ ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm
naapa, num naai se, 'ɓaaɗo 'daanuma.»

Isa ɔk ɗaar kuulu
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

23 Gɔtn se Isa ook maakŋ markab ki ɔɔ
jee mɛtiŋ̃ ki ɓaa ute naaŋ̃a. 24 Gɔtn se sum
ɓo kuulu dɔɔbɔ ɔɔ ɔl makɔŋ̃ɔ do baar ki.
Kuulu se tɛɗ maane aal walak walak ɔɔ iiŋ̃
ɓaa ɓaa ɗoocŋ̃ markaba. Num naaŋ̃ kɛn
se, Isa tooɗ tooɗ bia. 25 Jee mɛtiŋ̃ ki iiko
cɛɛŋ̃ ki tɔnd duriŋ̃a ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje,
naakje! Ey num ɓɛrɛ, naajege j'aki kutu.»
26 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn ɗì jaay naase 'ɓeerki
bin se? Naase se aalki te maakse paac do
Raa ki eyo.» Gɔtn se naaŋ̃ iiŋ̃ ɗaara, aac
kaama kuul ki ute maane ki ɔɔ naaŋ̃ kɛn
se, gɔtɔ ɓaa tooɗ dil. 27 Kɛn naaɗe jaay aak
nakŋ ese se, paac ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ ɗeek
ɔɔ: «Aakki tu nakage! Kɛse tap ɓo naŋa bini
kɛn taaɗ kuulu ute maane ki kic ɓo tookiŋ̃
taariŋ̃ se?»

Isa ɛɗ lapia gaabge tu dio kɛn ɔk kɔɔŋ̃
sitange
(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

28 Kɛn Isa jaay aan jɛŋ baar kɛn kaam
naane, taa naaŋ jee Gadarge tu se, gɔtn se
gaabge dio ɔk kɔɔŋ̃ sitange teeco maakŋ
iiɓge tun Yaudge tɛɗiŋ̃o gɛn tɔl taal yoɗege
se, ɓaaɗo dɔɔɗiŋ̃a. Gaabgen di se naaɗe
kusiŋ̃a ɔɔ gɔtn naaɗe iŋg se nam ɔŋ aal te
ɗoobm se eyo. 29 Kɛn naaɗe jaay aakiŋ̃ se,
gɔtn se naaɗe baag tɔɔɗn tɔɔyɔ ɔɔ: «Goon
Raa, naai 'je ɗì roje ki? Kɛn kaaɗn Raa ɔndiŋ̃

* 8:17 Aak Eza 53.4.

se aas te ey ɓort sum ɓo, naai ˈɓaadɔ ˈje ajen
dabar la?» 30 Naandɛ ki dɔk cɔkɔ se ɔk dɔɔl
kiŋzirge dɛna kˈgaamdɛ gaama. 31 Sitange se
eem nɔɔ mɛtn Isa ki, dɛekiŋ ɔɔ: «Kɛn ajen
tuur num, ɔlje naaje kˈɓaa kɛnd maakŋ dɔɔl
kiŋzirge tu se.» 32 Isa dɛekdɛn ɔɔ: «ˈTeec
ˈɓaaki.» Gɔtn se sitange se teeco ro gaabge
tun di se ɔɔ ɓaa ɛnd maakŋ kiŋzirge tu.
Naaŋ kɛn se sum ɓo dɔɔl kiŋzirgen te dɛndɛ
se dɔɔb rus ɔɔ naar aaŋo girdi girdi bɔɔy
ɓaa si maakŋ baar ki ɔɔ naadɛ ooy ut kap.
33 Kɛn jee gaam kiŋzirge jaay aak nakŋ tɛd
se, naadɛ dɔɔb aaŋ ɓaa maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ
ɓaa taad mɛtn taar nakgen deel se paac
jeege tu nakŋ aan do gaabge tun di kɛn ɔk
kɔɔŋ sitange se. 34 Gɔtn se jee maakŋ gɛgɛr
ki se paac teec ɓaadɔ ɔŋ Isa. Kɛn naadɛ
ɓaadɔ ɔŋiŋ sum se, naadɛ sɛliŋ mɛtiŋa ɔɔ
dɛekiŋ ɔɔ: «Naai se iiŋ ˈteec ɔŋjen naaŋje!»

9

Isa ɛd lapi debm kˈruŋguy ki
(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

1 Tɛr Isa ook maakŋ markab ki, gaaŋ baar
ɓaa maakŋ gɛgɛriŋ* ki. 2 Gɔtn se jeege
uuno debm kˈruŋguyu do nakŋ toodîŋ ki, ɔɔ
ɓaano gɔtn Isa ki. Kɛn Isa jaay aak naadɛ
aal maakdɛ doŋ ki se, dɛek debm kˈruŋguy
ki se ɔɔ: «Aay kaami goonuma! *Kusiŋige
se, maam mˈtɔɔlisiŋga naatn.» 3 Gaŋ jee jeel
taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kandum
se baag taadn ute maakdɛ ɔɔ: «Gaabm ese
se naaŋ naaj naaj *Raa.» 4 Kɛn Isa jaay jeel
saapdɛ sum se, dɛekdɛn ɔɔ: «Taa dî jaay
naase ˈsaapki nakŋ jig eyo ute maakse bin
se? 5 Gɛn naase ki num kɛn gay ɓo ɔɔŋ
ciri kɛn mˈdɛekŋ mˈɔɔ: ‹Kusiŋige se, maam
mˈtɔɔlisiŋga naatn› lɔɓu kɛn mˈdɛekŋ mˈɔɔ:
‹Iiŋi ɔɔ ˈlea› se ɓo ɔɔŋ cir lɛ? 6 Bin num,
naase aki ˈjeele maam *mˈGoon Deba se, do
naaŋ ki ara se, mˈɔk tɔɔgɔ gɛn tɔɔl kusiŋ
jeege.» Gɔtn se, Isa dɛek debm kˈruŋguy ki
ɔɔ: «Iiŋi, uun nakŋ toodî se ɔɔ ˈɓaa ɓei ki!»
7 Gɔtn se gaaba se iiŋi ɔɔ ɓaa ɓeeŋ ki. 8 Kɛn
dɔɔl jee dɛnge jaay aak nakŋ ese se, ɓeere
ɓaa ɔkdɛ ɔɔ gɔtn se naadɛ tɔɔm Raa kɛn ɛd
tɔɔgŋ bin se jikilimge tu.

Isa daŋ Matiye
(Mk 2.13-22; Lk 5.27-39)

9 Kɛn Isa jaay deel deel naane se, naaŋ
aak gaaba kalaŋ kˈdaŋiŋ Matiye *debm tɔkŋ
miiri iŋg kiŋg gɔtn tɛdn naabiŋ ki. Naaŋ
dɛekiŋ ɔɔ: «Iiŋi ˈdaanuma!» Gɔtn se sum ɓo
Matiye iiŋi ɔɔ daaniŋa.
10 Bii kalaŋ Isa ute jee mɛtiŋ ki iŋg ɔs kɔs
ɓee Matiye ki se, *jee tɔkŋ miirge† dɛna te
jee kusiŋge se ɓaadɔ iŋg ɔs te naadɛ kici.
11 Kɛn *Parizige jaay aak nakŋ ese se, naadɛ
dɛek jeege tun mɛtn Isa ki ɔɔ: «Gɛn dî jaay
Debm dooyse se iŋg ɔs te jee tɔkŋ miirge ɔɔ
jee tɛdn kusiŋge se?» 12 Kɛn Isa jaay booy
taardɛ se, dɛekdɛn ɔɔ: «Jee rodɛ kiji se,
naadɛ je daptor eyo, num kɛn je daptor se,
jee kɔɔŋge. 13 Bin num ˈɓaa ˈsaapki do taar
kɛn Raa taadno se kɛn ɔɔ: *Maam mˈje amki*
tɔjŋ *sɛrkɛ sum eyo, num nakŋ maam mˈje
se, ˈtɛdki bɛɛ ɓo jeege tu.‡ Maam mˈɓaadɔ
se gɛn daŋ jee kɛn saap ɔɔ naadɛ aak bɛɛ
naan Raa ki se eyo, num maam mˈɓaadɔ se
gɛn jee jeel rodɛ ki, naadɛ jee kusiŋge se.»

*Isa taad taar kuun *siam*

14 Gɔtn se jee mɛtn Jan-Batist ki ɓaadɔ
tɔnd mɛtn Isa dɛekiŋ ɔɔ: «Naaje jˈute
*Parizige se kˈlee kˈtuun siam; anum gɛn
dî jaay jee mɛtn naai ki uun siam ey se?»
15 Isa tɛrlɛdn ɔɔ: «Jeegen ɓaadɔ kɔkŋ mɛnda
jaay gaabm mɛnda utu se, naadɛ ˈkɔŋ kiŋg
maak-tuj ki la? Mɛt ki eyo. Naadɛ se kɔŋ
kuun siam eyo kɛn mɛl mɛnda jaay utu te
naadɛ se. Num gaŋ ɓii kalaŋ kaadîŋ utu
ˈkaana gaabm mɛnda jˈaŋ kɔɔdn naatn se
jaay ɓo mɛdîŋge se ˈkuun siam.
16 «ˈBooyki: nam kɔŋ kaal kal kiji ro kal
kɛn koon eyo. Ey num kal kiji se an nɛɛpm
ute kal koono. Ɔɔ gɔtn nɛɛpiŋ se ˈtɛdn
magal cir kɛn do dɔkiŋa. 17 Ɔɔ tɔtn koojŋ
biŋ utu iiŋ kiiŋ se jˈaŋ kɔŋ maakŋ k-lɛɛterge
tun koon eyo. Ey num tɔtn koojŋ biŋ utu
iiŋ kiiŋ se an dɔɔbm ute k-lɛɛterge. Ɔɔ tɔtɔ
se lɛ kɔɔy naaŋ ki cɛrɛ, ɔɔ k-lɛɛterge se lɛ
tujŋ kici. Bin num, tɔtn koojŋ biŋ utu iiŋ
kiiŋ se jˈaŋ kɔmbiŋ maakŋ k-lɛɛterge tun
kiji; taa bin se, tɔtn maak ki se lɛ tuj eyo ɔɔ
k-lɛɛterge se lɛ kɔŋ ˈdɔɔb eyo.»

Isa ɛd lapi mɛnd ki ɔɔ dur goon mɛnda
daan yoge tu
(Mk 5.22-43; Lk 8.40-56)

---

* 9:1 Gɛgɛriŋ ara se, taad ute Kaparnayum. gɔɔ jee kusiŋge.

† 9:10 Jee tɔkŋ miirge se Yaudge aakdɛn aan

‡ 9:13 Aak Oz 6.6.

18 Kaad kɛn Isa utu taadɗen taad ɓɔrt
sum ɓo, maakŋ magal Yaudge tu se deb
kalaŋ ɓaadɔ ɔŋiña, ɛrg naaniñ ki ɗeekiñ ɔɔ:
«Goonum mɛnda se te ooy kooy ɓɔrse sum,
'ɓaadɔ kɔnd ji doñ ki taa naañ duru.» 19 Gɔtn
se Isa ute jee mɛtiñ ki iiñ ɔk mɛtiña. 20-21 Kɛn
naadɛ utu ɓaa ɓaa ɗoob ki se, gɔtn se,
mɛnda kalaŋ bin se gɔtn moosiñ aan sum se
ɔŋ ɗaar eyo bini tɛd ɓaar sik-kaar-dio, naañ
ɔko mɛtn Isa ɔɔ taad te maakiñ ɔɔ: «Kɛn
maam m'ɓaa jaay m'utga taa kaliñ sum ɓo,
m'utu m'kɔŋ lapia.» Gɔtn se naañ ɓaadɔ
naagŋ Isa ki ut taa kaliña ɔɔ naar ɔŋ lapia.
22 Isa ɔk tɛrl aakiña ɔɔ ɗeekiñ ɔɔ: «Aay kaami
goonuma! Taa naai aalga maaki dom ki se,
kaal maaki se aajiga.» Ɔɔ kaad kɛn se sum
ɓo, mɛnda se ɔŋ lapia.

23 Kɛn Isa jaay aan ɓee gaab kɛn magal
Yaudge se, naañ ɔŋ jee tuuy kaage ɔɔ jee
dɛnge se lɛ ɗaar tɔɔy tɔɔy makoñɔ. 24 Naañ
ɗeekɗen ɔɔ: «'Teecki naatn! Ɓɛrɛ, goon
mɛnda se lɛ ooy te eyo, naañ tood tood bi
sum.» Gaŋ gɔtn se naadɛ ooyiñ koogo mɛtiñ
ki. 25 Kɛn jee dɛn jaay j'ɔɔɗɗeno naatn se,
Isa ɛnd maakŋ ɓee ki ɔɔ ɔk ji goon mɛnda
ɔɔ gɔtn se goon mɛnda se iiñi. 26 Gɔtn se
labariñ se wɔɔk dɔɔd taa naaŋ gɔtn ese
paac.

Isa ɔɔd kaam jee kaam-tɔɔkge dio

27 Kɛn Isa iiñ gɔtn se jaay ɓaa ɓaa se, gɔtn
se jee kaam-tɔɔkge dio ɔk mɛtiña ɔɔ tɔɔd
tɔɔy ɔɔ: «Ɛɛjjen doje ki, naai *Goon Daud!»
28 Kɛn Isa jaay aan ɓeen se, jee kaam-tɔɔkge
se ɓaadɔ ɔŋiña ɔɔ naañ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase
'took aalki maakse dom ki la kɛn maam
m'ɔk tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakŋ ese se?» Naadɛ
tɛrliñ ɔɔ: «Yɛɛ Mɛlje, naaje k'tooko.» 29 Gɔtn
se Isa uun jiñ tɔnddɛn kaamɗege tu ɔɔ
ɗeekɗen ɔɔ: «Aan gɔɔ naase aalkiga maakse
dom ki se, nakŋ naase 'jeki se 'kaañ kaama.»
30 Naañ kɛn se sum ɓo, kaamɗege naar tɔɔd
taaka. Num gɔtn ese se Isa aacɗen kaama
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ: taar se, ɔñte
'ɓaa taadiñki nam ki.» 31 Num gaŋ kɛn naadɛ
jaay iiñ ɓaa ɓaa sum se, nakŋ Isa tɛɗɗen se,
naadɛ ɓaa wɔɔkiñ taa naaŋ kɛn ese paac.

Isa ɛd lapi debm kɛn ɔŋ taad taar eyo

32 Gaŋ kɛn jee kaam-tɔɔkgen di se jaay
teec ɓaa ɓaa sum se, naañ kɛn se, naadɛ
ɓaano gɔtn Isa ki ute gaaba kalaŋ bin se,
ɔk kɔɔñ sitan kɛn ɔliñ ɔŋ taad taar eyo.
33 Gɔtn se Isa tuur te sitan ro gaab kɛn ese
se, ɔɔ gaabm ɔŋ taad taar ey se, baag taadn
taara cɛy. Ɔɔ kɛn jee dɛnge aak se nakŋ
se deel dodɛ ɔɔ ɔkɗen taad eyo ɔɔ ɗeek
ɔɔ: «Maakŋ *Israɛl ki paac se, nakŋ bin se
ɓii kalaŋ k'j'aak te eyo!» 34 Gaŋ *Parizige se
ɗeek ɔɔ: «Ute *'Bubm sitange se ɓo naañ
tuur sitange ro jeege tu.»

Isa ɛɛj do jee dɛnge tu
(Mk 3.6-19; Lk 6.12-16, 10.2)

35 Isa lee ɓaa maakŋ gɛgɛrge tu ɔɔ maakŋ
naaŋge tu paac, lee dooy jeege maakŋ
*ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki. Naañ
lee taadɗen Labar Jiga gɛn *maakŋ Gaar Raa
ɔɔ lee ɛd lapi jee kɔɔñge tu paac ɔɔ jeegen
paacñ kɔɔñɔ tujɗenga tuju. 36 Kɛn naañ aak
jee dɛnge se, naañ ɛɛjɗen dodɛ ki taa naadɛ
se ɔɔrga ɔɔ maakɗe tujga aan gɔɔ baatgen
ɔk debm gaam eyo. 37 Gɔtn se Isa ɗeek
jeege tun mɛtiñ ki ɔɔ: «Maakŋ-gɔtn tɛɗga
gɛn kɔjɔ se dɛna, naɓo jee tɛɗn naabge
se, baata§. 38 Bin num, 'tɔndki mɛtn Mɛl
maakŋ-gɔtɔ taa adɛ kɔl jee tɛɗn naabge do
ki gɛn kɔjñ maakŋ gɔtiña.»

10

**Jee kaaŋ naabm Isagen sik-kaar-dio*

1 Tɛr Isa daŋo jee mɛtiñ kɛn sik-kaar-dio.
Naañ ɛɗɗen tɔɔgɔ gɛn tuur sitange ro jeege
tu ɔɔ gɛn kɛɗn lapi jee kɔɔñge tu paac
ɔɔ jeegen paacñ kɛn kɔɔñɔ tujɗenga tuju.
2 Kɛn ara ɓo ro jee kaañ naabm Isagen
sik-kaar-dio: kɛn deet se, Simon k'daŋiñ
Piɛr se ute gɛnaañ Andre; Jak ute gɛnaañ
Jan, naadɛn di se gaan Zebedege; 3 Pilip ɔɔ
Bartelemi; Tɔma ɔɔ Matiye kɛn naabiñ tɔkŋ
miiri se; Jak goon Alpe ɔɔ Tade; 4 Simon
debm je kujñ naaŋiña* ɔɔ Judas Iskariɔt,
naañ ɓo debm utu kutn Isa se.

Isa ɔl *jee kaañ naabiñgen sik-kaar-di
se naaba
(Mk 6.7-12; Lk 9.1-6)

§ 9:37 Ara se Isa taad te jeegen iŋg aak kaak kaama j'adɛn taadn labariñ kɛn jiga se naɓo jeegen ɓaa taad se, naadɛ baata. * 10:4 Debm je naaŋiñ ara se je ɗeekŋ ɔɔ: debm je kuun naaŋiñ kaam ji jee wɔɔyɗege tu. Jee wɔɔyɗegen ara se je taadn ute *Rɔmɛge, taa kaad kɛn ese se taa naaŋ *Israɛl se kaam ji Rɔmɛge.

5 Naade se ɓo jee kaaɲ naabm Isagen
sik-kaar-di kɛn naaɲ ɔldɛn naaba. Kɛn ɔldɛ
kɔl se, naaɲ dɛjdɛ ɔɔ taaddɛn ɔɔ: «Ɔɲte
'ɓaaki maakŋ naaŋge tun mɛliɲge Yaudge
eyo ɔɔ maakŋ gɛgɛr *Samarige tu se kalaŋ
kic ɓo ɔɲte 'kɛndki maak ki. 6 Num 'ɓaaki
gɔtn gaan *Israɛlge tu, naadɛn tec aan gɔɔ
baatgen iigga kiig se. 7 Kɛn 'ɓaaki ɓaa
dɔob ki se 'taaddɛki taar *Raa ɔɔki: ‹Bɛrɛ,
*maakŋ Gaar Raa se ɔɔpga gɔɔrɔ!› 8 Ɛdki lapi
jee kɔɔŋge tu, 'durki jeegen ooyga kooyo,
ɛdki lapi jee bikidge tu taa rodɛ 'daapm
tɛdn aak bɛɛ naan Raa ki ɔɔ 'tuurki sitange
ro jeege tu. Taa naase lɛ ɔŋki cɛrɛ dɛy se,
naase kic ɓo ɛdîɲki jeege tu cɛrɛ.
9 «Kɛn naase 'ɓaaki ɓaa se, ɔɲte 'kuunki
daab, pudda ey lɛ gurs maakŋ pɔs ki. 10 Ɔɔ
kɛn 'ɓaaki ɓaa dɔob ki se ɔɲte 'kuunki
ɓɔɔnɔ, ɔɲten 'tɔski kalge di dio, saage ɔɔ
ɔɲten 'kuunki sirdî. Taa debm tɛdn naaba
se, bɛɛki num, j'aɲ kɛdn kɔsiɲa.
11 «Kɛn naase jaay aki kɛnd maakŋ gɛgɛr
ki ey lɛ maakŋ naaŋ ki se, 'jeki debm bɛɛ
kɛn asen dɔɔdn kɔkŋ jiga. Naase iŋgki gɔtn
deb kɛn ese sum bini anki kiiɲ ɓaa maak ki.
12 Maakŋ ɓee kɛn jaay naase ɛndkiga maak
ki se, 'tɛddɛki tɔɔsɛ. 13 Kɛn jee maakŋ ɓee ki
se jaay dɔɔd ɔksenga lɛ, ɔɲ tɔɔsɛ se kiŋg te
naadɛ. Num kɛn naadɛ jaay dɔɔd ɔksen te
ey lɛ, ɔɲ tɔɔsɛ se asen tɛrl kɔŋ gɔtiɲ ki. 14 Kɛn
maakŋ gɛgɛr ki ey lɛ maakŋ ɓee kɛn naase
aki kɛnd maak ki jaay, naadɛ baate dɔɔdn
kɔkse se, ɔɔ baate booy taarse num, naase
'teec ɔɲdenki ɓeedɛ ey lɛ maakŋ gɛgɛrdɛ
ɔɔ kɛn teec 'ɓaaki ɓaa se, kudn jɛsege tu se
kic ɓo 'tupdɛki naatn. 15 'Booyki bɛɛ m'asen
taada: ɓii kɛn Raa 'kɔjɲ bɔɔrɔ do jeege tu
se, jee maakŋ gɛgɛr kɛn ese se bɔɔr koocɲ
do naadɛ ki se adɛn tɛdn ɔɔɲ cir gɛn jee taa
naaŋ Sɔdɔm ute gɛn Gɔmɔr†!»

Dubar utu kaan do jeege tun mɛtn Isa ki
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17; Lk 12.2-9)

16 «'Booyki! Maam m'ɔlse aan gɔɔ baatge
maakŋ k-sogsogige tu; naɓo naase se iŋgki
do mɛtɛkse ki aan gɔɔ wɔɔjge ɔɔ 'tɛdki
rose miskinge aan gɔɔ dɛɛrge. 17 Ɔndki
kɔndɔ, taa jeege utu asen tɔkŋ ɓaa gɔtn
kɔjɲ bɔɔrge tu, naadɛ asen tɔnd ute mɛɛjɛ
maakŋ *ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki.
18 Taa maam se naadɛ asen tɔkŋ ɓaa naan
magalge tu ɔɔ naan gaariɲge tu, taa bin se
naase aki tɛdn saadumge naan naadɛ ki ɔɔ
naan jeege tun Yaudge ey se kici. 19 Kɛn jaay
j'ɔk k'ɓaansinga naan tɔɔgge tu num, gɔtn
naane se ɔɲte 'ɓeerki do taar kɛn naase aki
ɓaa taada ɔɔ ute raay naase aki kɔŋ jaay
anki taadn taar se. Taa kaad kɛn se, Raa ɓo
asen kɛdn taar kɛn naase adɛki taada. 20 Taa
taar naase aki taad se, gɛn naase maliɲge
eyo, num taar se Nirl gɛn Bubse Raa ɓo asen
kɔl naase aki taada. 21 Naaɲ kɛn se, gɛnaa
utu kɔl gɛnaaɲ j'aɲ ɓaa tɔɔlɔ ɔɔ bubu kici
utu kɔl gooniɲa j'aɲ ɓaa tɔɔlɔ. Gaange utu
tɛrl naaga bubdɛge tu ɔɔ je yodɛ. 22 Taa
maam se jeege paac utu asen kɔɔdn kundu;
naɓo debm jaay aayga kaamiɲ bini aanga
do taar tɔɔliɲ ki num, naaɲ se utu 'kɔŋ
kaaja.» 23 Kɛn jaay k'dabarse maakŋ gɛgɛr
kɛn kaam kalaŋ num, aaɲ 'ɓaaki maakŋ
gɛgɛr kɛn kuuyu. 'Booyki bɛɛ m'asen taada:
gɛgɛrgen maakŋ naaŋ *Israɛl ki se, naase
adɛki lee dɔɔd ey sum ɓo, maam *Goon
Deba se m'kaan ro ki.
24 «Debm lee mɛtn deb kɛn dooyiɲ se, 'kɔŋ
cir debm dooyiɲ eyo; ɔɔ debm tɛdn naaba
gɔtn deb ki se, naaɲ se 'kɔŋ cir mɛliɲ eyo.
25 Anum debm lee mɛtn deb kɛn lee dooyiɲ
se ɲ'tɛd aan gɔɔ debm dooyiɲ se. Ɔɔ debm
'tɛd naaba gɔtn deb ki se kic lɛ, ɲ'tɛd aan
gɔɔ mɛliɲ se. Taa debm kɛn mɛl ɓee se
kic naadɛ naajiɲa ɔɔ naaɲ ɓo Belzebul‡, bin
num mɛt kando k'naajɲ jeegen maakŋ ɓeeɲ
ki se cir gɛn naaɲ se daala!»

Ɔɲte 'ɓeerki jeege tu

26 «Taa naaɲ se ɓo jeege se, ɔɲten
'ɓeerdɛki! Taa kaadîɲ jaay utu 'kaan se,
nakŋ paacɲ j'ɔyiŋga kɔy se, utu 'toodn
tal. Ɔɔ nakŋ ɓɔrse k'jeelki mɛtiɲ ey se,
j'utu j'aɲki jeele. 27 Nakŋ paacɲ maam m'-
taadsesiɲ maakŋ nɔɔr ki se, 'ɓaa 'taadîɲki
jeege tu ute kaam kaada. Nakŋ kɛn naase
'booyiɲki k'taadsen naaŋ ki mɛtn bisege tu
se 'wɔɔkiɲki do ɓeege tu kici. 28 Ɔɲte 'ɓeerki
jeege tun 'tɔɔl daa roa, ey num kɔŋ tɔɔl ko
ey se; num 'ɓeerki ɓo Raa ki, naaɲ ɓo debm
kɛn ɔk tɔɔgɔ kɛn tɔɔl daa rose ɔɔ tɔɔl kose
maakŋ pood kɛn gɛn daayum se. 29 Yeelge
sɛɛm sɛɛm di se k'dugiɲ ute kɔbɔrɔ kalaŋ
sum ey la? Ute naaɲ se kic ɓo kɛn maakdɛ ki

† 10:15 Aak Jɛn koɲ 13, 18 ɔɔ 19. ‡ 10:25 Belzebul se ro *Bubm sitange kici taa maakŋ Kitap ki se Bubm sitange se ɔk ro dɛna.

se jaay kalaŋ 'koocɩ̃ naaŋ ki se kɛn Bubsen
Raa tookga jaayo. [30] Num gaŋ naase se bɛɛkŋ
dosege kic ɓo Raa jeeliɩ̃ kalaŋ kalaŋ. [31] Bin
se, ɔɩ̃te 'ɓeerki! Naan Raa ki se, naase se
'cirki yeelge se dɔkɔ. [32] Debm jaay taad naan
jeege tu ɔɔ naaɩ̃ debm maam se, maam
kic m'taadn naan Bubum kɛn maakŋ raa
ki m'deekŋ m'ɔɔ: naaɩ̃ se debm maama.
[33] Num debm kɛn baatum naan jeege tu se,
maam kic m'utu m'aɩ̃ baatiɩ̃ naan Bubum
kɛn maakŋ raa ki kici.»

Isa se ɓaano ute tɔɔsɛ ɓo do naaŋ ki eyo
num bɔɔrɔ
(Lk 12.51-53, 14.26-27)
[34] Isa taad ɔɔ: «Ɔɩ̃ten 'saapki ɔɔki maam
se m'ɓaano ute lapia ɓo do naaŋ ki. Maam
se m'ɓaano ɓo ute lapi eyo, num m'ɓaano
ute bɔɔrɔ. [35] 'Deere, maam se m'ɓaado gɛn:
gaaŋ goon gaaba ute bubiɩ̃a,
*goon m*ɛnda ute koɩ̃a,
*moom m*ɛnda ute mɛnd gooniɩ̃a.
[36] *Jeegen maakŋ* ɓei ki se ɓo utu 'tɛdn jee
wɔɔyige.§
[37] «Debm jaay je bubiɩ̃ ute koɩ̃ cirum maam
se, naaɩ̃ se aas te gɛn tɛdn debm maam eyo.
Ɔɔ debm jaay je gooniɩ̃ gaaba ute gooniɩ̃
mɛnda cirum maam se, naaɩ̃ se aas te gɛn
tɛdn debm maam eyo. [38] Ɔɔ debm jaay baate
kuun kaagŋ j'ansiɩ̃ tupm ro ki ɔɔ ɔk mɛtum
ey se, naaɩ̃ se aas te gɛn tɛdn debm maam
eyo. [39] Debm jaay je kaajɩ̃ koɩ̃ se, naaɩ̃ utu
aɩ̃ kutu, ɔɔ debm jaay ut koɩ̃a taa maam se,
naaɩ̃ utu aɩ̃ kaaja.»

Debm ɔksen naase se aan gɔɔ ɔkum
maama
[40] «Debm jaay dɔɔd ɔksen naase se, aan
gɔɔ naaɩ̃ dɔɔd ɔkum maama ɔɔ debm dɔɔd
ɔkum maam se lɛ, aan gɔɔ naaɩ̃ dɔɔd ɔk
debm kɛn ɔlumo. [41] Debm kɛn jaay dɔɔd
ɔk debm taad taar teeco taar Raa ki, taa
naaɩ̃ jeeliɩ̃ naaɩ̃ se debm taad taar teeco
taar Raa ki se, naaɩ̃ 'kɔŋ bɛdiɩ̃a aan gɔɔ
gɛn debm taad taar teeco taar Raa ki se kici.
Debm jaay dɔɔd ɔk debm kɛn tɛd naka ute
doobiɩ̃a, taa naaɩ̃ jeeliɩ̃ naaɩ̃ debm daan ki
se, naaɩ̃ se 'kɔŋ bɛdiɩ̃a aan gɔɔ gɛn debm
daan ki se kici. [42] 'Booyki bɛɛ m'asen taada:
maakŋ gaange tun sɛɛm sɛɛm se, debm jaay
ɛdga maan kurlu cɔkɔ deb kalaŋ ki, taa naaɩ̃
jeeliɩ̃ naaɩ̃ debm maam se, debm bin se,
bɛɛ naaɩ̃ tɛd se 'kutn cɛr eyo, num naaɩ̃ utu
'kɔŋ bɛdiɩ̃a.»

11

Isa ute Jan-Batist
(Lk 7.18-35)
[1] Kɛn Isa jaay dooy jee mɛtiɩ̃ kɛn
sik-kaar-di aas sum se, naaɩ̃ iiɩ̃ ɔɩ̃ gɔtn
ese ɔɔ ɓaa lee taad taar *Raa jeege tun
maakŋ gɛgɛrge tun gɛn taa naaŋ gɔtn ese
ɔɔ dooyde.
[2] Kaad kɛn Jan-Batist utu maakŋ daŋgay
ki se, naaɩ̃ booyga nakŋ paacɩ̃ kɛn *al-Masi
tɛd se. Ɔɔ naaɩ̃ daŋo maakŋ jeege tun
mɛtiɩ̃ ki se jeege kandum ɔɔ ɔlde gɔtn Isa
ki. [3] Naade ɓaa tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Naai ɓo
debm kɛn jeege iŋg aak kaama j'ɔɔ utu ade
ɓaa se lɔɓu, k'booy nam kuuy ne?» [4] Isa
tɛrlden ɔɔ: «'Ɓaa taadki Jan ki nakŋ naase
mala aakiɩ̃ki ute kaamse se ɔɔ booyiɩ̃ki ute
bise se: [5] jee kaam-tɔɔkge lɛ, kaamdege tɔɔd
taakga, jee cɛkɛdge lɛ, leega talam talam,
jee bikidge lɛ, ɔŋga lapia ɔɔ rodege toodga
kɔlɔɩ̃ kɔlɔɩ̃, jee duguyge lɛ, ɓɔrse booy
booyo, jee ooyga kooy kic lɛ, duroga daan
yoge tu ɔɔ Labar Jiga se lɛ, k'taadiɩ̃ga jee
daayge tu. [6] Maak-raapo deb kɛn jaay ai
kaamiɩ̃ ɔɩ̃te doobm gɛn kaal maakiɩ̃ do
maam ki eyo.»
[7] Kɛn jee Jan ɔldeno naaba jaay ɔk tɛrl ɓaa
se, Isa baag taadn taar Jan se jee dɛnge tu
ɔɔ: «Do kɔd-ɓaar ki se, naase tap ɓo iŋgkiro
kaakŋ naŋa? Lɔɓu iŋgkiro kaakŋ mu taa
baar kɛn kuul teeɩ̃ ɓaansiɩ̃ kaam ara kaam
ara se la? [8] A-a! Bin num naase iŋgkiro
kaakŋ naŋa? Lɔɓu iŋgkiro kaakŋ gaabm kɛn
tus kal aak bɛɛ se ne? Gɔtɔ. Jee lee tus
kalgen aak bɛɛ gɛn koono se tiŋg maakŋ
ɓee gaariɩ̃ge tu. [9] Lɔɓu naase tap ɓo iŋgkiro
kaakŋ naŋa? Naase se iŋgkiro kaakŋ debm
taad taar teeco taar Raa ki se la? 'Deere,
'booyki m'asen taada: naaɩ̃ se debm taad
taar teeco taar Raa ki naɓo naaɩ̃ magal cir
debm taad taar teeco taar Raa ki se daala.
[10] Naaɩ̃ se ɓo debm kɛn k'raaŋo mɛtn taariɩ̃
do dɔkiɩ̃ j'ɔɔ:
*'Booyo, maam m'ai k*ɔl debm kaaɩ̃ naabum
naani ki,
taa ai daapm doobi.*
[11] 'Booyki bɛɛ m'asen taada: maakŋ jeege
tun mɛndge toojden do naaŋ ki ara bini aan

§ 10:36 Aak Mis 7.6. * 11:10 Aak Mal 3.1.

do Jan-Batist ki se, debm kɛn magal ciriɲ
Jan se, gɔtɔ. Anum debm *maakŋ Gaar Raa
ki se baat aan gɔɔ dɩ kic ɓo, naaɲ se ɓo
magal† cir Jan. 12 Kaaɗ kɛn Jan-Batist lee
taaɗo Taar Raa jeege tu bini aan ɓɔrse se,
maakŋ Gaar Raa se jeege je kɛnd ute taa
tɔɔgɔ. Ɔɔ jeegen tɛɗ naka ute taa tɔɔgɔ se,
je aɲ kuun maakŋ Gaar Raa se kaam jiɗe.
13 Taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki
taaɗo ute *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki
do dɔkiɲ se, paac, bini aan do Jan ki se,
taaɗo mɛtn taar Gaar Raa kɛn utu aɗe ɓaa
se. 14 Kɛn naase jaay 'je aki booy kɔkŋ num,
*Ɛli kɛn naase ɔɔki utu aɗe ɓaa se, Jan se ɓo
naaɲa. 15 Debm jaay ɔk bi booyo num, booy
ɔk taar se! 16 Jeegen ɓɔrse tap ɓo m'aɗen
kɔmb bɛyɛ ute naŋge? Naaɗe tec aan gɔɔ
gaangen iŋg bɔɔr ki jaay taaɗ ute naapa ɔɔ:
17 Naaje k'tuuysen kaa
naɓo naase 'baate daamki.
Naaje k'j'aarsen kaa yoa
naɓo naase 'baate keemki.
18 «Ey num kɛn Jan ɓaaɗo se, naaɲ je
kɔs dɛn eyo ɔɔ aay tɔtn‡ kooj̰ɲ biɲ eyo ɔɔ
jeege ɗeek ɔɔ: naaɲ se debm sitan! 19 Kɛn
*Goon Deba jaay ɓaaɗo se ɔsɔ ɔɔ aaye, naɓo
jeege ɗeek ɔɔ: naaɲ se debm kaam-kɔsɔ ɔɔ
debm kaay-koono ɔɔ ɔk mɛɗɛ ute *jee tɔkŋ
miirge ɔɔ ute jee *kusiŋge! Num jeel-taar
gɛn Raa se j'aak k'jeeliɲ naaɲ mɛt ki se ute
nakgen jikilimge tɛɗa, taa naaɗe se took
aalga maakɗe do Raa ki§.»

*Jee maakŋ gɛgɛrge tun kɛn baate tookŋ
kaal maakɗe do Isa ki*
(Lk 10.13-16)

20 Gɔtn se Isa mooy jeegen maakŋ gɛgɛrge
tun ese dɛna taa naaɗe baate 'tɛrl kiŋgɗe,
ey num gɔtn ese se ɓo, gɔtn naaɲ tɛɗno
nakŋ-kɔɔɓiŋge dɛna. 21 Naaɲ ɗeekɗen ɔɔ:
«Utu asen kɔɔɲ aak eyo naasen jee maakŋ
gɛgɛr kɛn Kɔrɔzin ki! Utu asen kɔɔɲ aak
eyo naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Betsaida
ki! Taa nakŋ-kɔɔɓgen tɛɗ gɔtse ki se jaay
'tɛɗoga tɛɗ maakŋ gɛgɛrge tun Tir ki ute
kɛn Sidɔŋ ki num, kaaɗn do dɔkiɲ naaɗe
tɛrloga maakɗe do Raa ki, naaɗe tuusn kal
kɔl doa ɔɔ bɔɔy burku doɗege tu ɔɔ kɔɲ
kusiɲɗege. 22 'Booyki, m'asen taaɗa: ɓii
kɛn Raa utu 'kɔjɲ bɔɔrɔ do jeege tu se,
nakŋ utu 'kaan dose ki se utu 'kɔɔɲ cir
kɛn aano do jeege tun Tir ki ute kɛn Sidɔŋ
ki se daala. 23 Ɔɔ naase, jee maakŋ gɛgɛr
kɛn Kaparnayum ki, gɛn naase ki num, ɔɔki
nookse se 'keem kaan maakŋ raa ki la?
Gɔtɔ! Naase se utu aki kooy 'ɓaa gɔtn jee
ooyga kooy tusn ro ki se. Taa nakŋ-kɔɔɓgen
tɛɗo gɔti ki se jaay ɓo tɛɗoga tɛɗ Sɔdɔm ki
num, kaaɗn naane gɛgɛr Sɔdɔm se ɓɔrse kic
tɛɗn utu*. 24 Taa naaɲ se ɓo, 'booyki m'asen
taaɗa: ɓii kɔjɲ bɔɔr ki se, nakŋ utu 'kaan
dose ki se utu 'cir nakŋ kɛn utu kaan do
jeege tun taa naaŋ Sɔdɔm ki se.»

Isa tɔɔm Raa
(Lk 10.21-22; 1Kɔr 1.26-29)

25 Kaaɗ kɛn se Isa ɗeek ɔɔ: «Bua, naai ɓo
Mɛl maakŋ raa ute gɛn do naaŋa, maam
m'tɔɔmi taa nakgen se naai ɔyiŋga kɔyɔ
jee jeel-taarge tu ute jee mɛtɛkge tu, ɔɔ
ɓɔrse naai 'taaɗga mɛtiŋa gaan sɛɛmge tu.
26 Ɗeere, Bua, kɛse ɓo nakŋ jigan kɛn naai
maaki 'jen ro ki.

27 «Nakge paac se Bubum ɛɗumsiŋga
kaam jima. Ey num Goono se nam tap ɓo
jeeliɲ eyo; kɛn jeeliɲ se Raa Bubu kaliɲ ki
sum. Ɔɔ Raa Bubu se kic ey num, nam tap ɓo
jeeliɲ eyo num kɛn jeeliɲ se, Gooniɲ kaliɲ ki
sum ɔɔ Gooniɲ se ɓo ɓaaɗo taaɗ Raa Bubu
se jeege tu taa aɲ jeele.

28 «'Ɓaakiro gɔtum ki, naasen paacɲ kɛn
ɔɔrkiga kɔɔrɔ ɔɔ daamse deerse se ɔɔ maam
m'asen kɛɗn gɔtn tɔɔl maaka. 29 Uunki
daamum se dose ki ɔɔ 'booy uunki taaruma.
Taa maam se m'ɔɔp rom baata ɔɔ m'dalul.
Ute maam se, naase aki kɔŋ gɔtn tɔɔl
maakse. 30 Ɗeere, taarum m'ɔɔ aki kuun se
lɛ, naaɲ ɔɔɲ eyo, ɔɔ daamum m'ɔɔ aki kuun
se kic lɛ, naaɲ cɛɛpɛ.»

12

*Isa se naaɲ ɓo Mɛl *ɓii sebit*
(Mk 2.23-28, 3.1-6; Lk 6.1-11)

1 Kaaɗ kɛn se Isa deel maakŋ gɔtn gɛm ki
ɓii sebit* ki ute jee mɛtiɲ ki. Kɛn naaɗe deel
deel se, jee mɛtiɲ ki jaay, ɓo tɔɔlɗe se baag

† 11:11 Kɛn ɓaano ute maakŋ Gaar Raa se, Isa. Taa naaɲ se ɓo Matiye taaɗ ɔɔ jee kɛn maakŋ Gaar Raa ki se naaɗe cir Jan-Batist kɛn ɓaaɗo naan Isa ki gɛn ɗaapm ɗoobiŋa. ‡ 11:18 Maakŋ taa naaŋ *Israɛlge tu se jeege tɛɗ tɔtɔ ute teeɲ eyo num ute kooj̰ɲ biɲ sum. § 11:19 Jeel-taar gɛn Raa se: naaɲ ɔlo Gooniɲ do duni ki. * 11:23 Aak Jɛn 13. * 12:1 Ɓii sebit se ɓii kɛn Yaudge lee jamakŋ ro ki.

tɛrɛcɩ̃ do gɛmge ɔɔ ɔsɔ. [2] Kɛn *Parizige jaay
aak nakŋ ese se, naaɗe ɗeek Isa ki ɔɔ: «Aaka,
jee mɛti ki se tɛɗ nakŋ kɛn j'und te kulu gɛn
tɛɗ eyo ɓii sebit ki!» [3] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase
'dooyiɩ̃ki te ey la, nakŋ kɛn *Daud tɛɗ ute
jeeɩ̃ge kaaɗ kɛn naaɗe ɓo tɔɔlɗe se? [4] Gɔtn
se Daud ɛndo maakŋ *kɔrɔr magal gɛn *Raa
ki ɔɔ tɔs mappan j'ɛɗiɩ̃ga kɛɗ *sɛrkɛ Raa
ki, ɔsɔ ɔɔ ɛɗ jeeɩ̃ge tun mɛtiɩ̃ ki kici. Ey
num mappan se naaɗe kɔŋ kɔs eyo; kɛn 'kɔs
se, *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu kalɗe ki sum.
[5] Lɔɓu naase 'dooyiɩ̃ki te ey la, maakŋ *Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, ɓii sebit ki se
jee tɛɗ sɛrkɛ Raage tu kɛn tɛɗ naaba maakŋ
kɔrɔr magal gɛn Raa ki kic ɓo uum aal te ɓii
sebit se naaŋ ki eyo. [6] 'Booyki m'asen taaɗa:
nam utu gɔtn ara se, magal cir *Ɓee Raa se
daala. [7] Taar kɛn taaɗ ɔɔ: *Maam se m'je amki
tɔjɩ̃ sɛrkɛ eyo, num m'je se naase aki 'kɛɛjɩ̃
ɓo do naapge tu† ɔɔ kɛn taar se jaay 'booy
ɔkkiga mɛtiɩ̃ num, jee se, naase aɗeki tɔkŋ
mindɗe eyo, taa naaɗe se tuj te ɗim eyo.
[8] Taa *Goon Deba se lɛ, naaɩ̃ ɓo Mɛl gɛn ɓii
sebit.»

Isa ɛɗ lapi gaab kɛn jiɩ̃ ooyga kooyo

[9] Isa iiɩ̃ ɔɩ̃ gɔtn se ɔɔ ɓaa ɛnd maakŋ *ɓee
kɛn Yaudge lee tusn maak ki. [10] Gɔtn ese,
naaɩ̃ ɔŋ gaaba kalaŋ jiɩ̃ ooyga kooyo. Taa
*Parizige je ɗoobm an kɔkŋ mind Isa se,
tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Ɗoobm naajege tu se, *ɓii
sebit ki nam ɔk ɗoobo kɛn kɛɗn lapia debm
kɔɔɩ̃ ki la?» [11] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maakse ki se
nam ɔk baata kalaŋ sum, ɔɔ baatiɩ̃ se jaay
ooc maakŋ gɔɔ ki ɓii sebit ki num, aɩ̃ ɓaa
kɔɔɗiɩ̃ ey ne? [12] 'Booyki, debkilimi se naaɩ̃
ɔɔɩ̃ cir baata! Bin num ɓii sebit ki se, jeege
ɔk ɗoobo gɛn tɛɗn bɛɛ jeege tu.» [13] Gɔtn se
Isa ɗeek gaab kɛn se ɔɔ: «'Sɛɛj jii!» Gɔtn se
naaɩ̃ sɛɛj jiɩ̃a ɔɔ gɔtn ese sum ɓo jiɩ̃ se ɔŋ
lapia aan gɔɔ naapiɩ̃ se.

[14] Gɔtn se Parizige teeco naatn maakŋ ɓee
kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, ɓaa tus dɔɔk
taarɗe gɛn je ɗoobm an 'kutn Isa.

Isa se naaɩ̃ ɓo debm tɛɗn naabm kɛn Raa
bɛɛr ɔɔɗiɩ̃o

[15] Kɛn Isa jaay booy ɔɔ naaɗe dɔɔkga
taarɗe gɛn tɔɔliɩ̃ se, naaɩ̃ iiɩ̃ ɔɩ̃ gɔtn ese se
ɔɔ jeege dɛna ɔk mɛtiɩ̃a ɔɔ naaɩ̃ ɛɗ lapi jee
kɔɔɩ̃ge tu paac. [16] Num naaɩ̃ aacɗen kaama
ɔɔ j'ɔɩ̃te taaɗn jeege tu aɩ̃ jeele. [17] Bin ɓo
taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki
roɩ̃ Ezayi taaɗno do dɔkiɩ̃ se aanga ɗoobiɩ̃
ki, kɛn ɔɔ:

[18] «*Kɛn ara ɓo debm tɛɗn naabum kɛn maam
Raa m'bɛɛr m'ɔɔɗiɩ̃o.*
Naaɩ̃ ɓo debm maak-jema ɔɔ tɔɔlum jaay
maam m'bɛɛr m'ɔɔɗiɩ̃o.
Maam m'aɩ̃ bɔɔy Nirlum se doɩ̃ ki ɔɔ ɗoobm
maam daan ki se,
*naaɩ̃ aɩ̃ taa*ɗiɩ̃ jikilimge tu paac.
[19] *Naaɩ̃ se lɛ* mooy te nam eyo ɔɔ taaɗ te
makɔɩ̃ eyo.
Taar naaɩ̃ se j'aɩ̃ booyiɩ̃ ɗoobge tun kaam ara
kaam ara se eyo.
[20] *Mu taa baar k*ɛn ɗug ɗug se kic ɓo, naaɩ̃ aɩ̃
tɛrɛc eyo.
Ɔɔ lɔɔmpɔn poodiɩ̃ ɓaa ɓaa kooyo se kic lɛ,
naaɩ̃ aɩ̃ tɔɔl eyo.
*Naaɩ̃ tɛ*ɗ nakge ute ɗoobiɩ̃ se bini 'cir
nakgen bɛɛ ey se paac.
[21] Ɔɔ jee do naaŋ ki se paac kɔnd doɗe do
naaɩ̃ ki.‡»

*Isa ute *Ɓubm sitange se taar*ɗe kalaŋ la?
(Mk 3.20-27; Lk 11.14-23)

[22] Gɔtn se jeege ɔk ɓaano gɔtn Isa ki ute
gaaba kalaŋ ɔk kɔɔɩ̃ sitan ɔɔ kɔɔɩ̃ sitan
se tɛɗiɩ̃ gaabm se tɛɗ kaam-tɔɔkɔ ɔɔ ɔŋ
taaɗ taar eyo. Gaabm se Isa ɛɗiɩ̃ lapia,
kaamiɩ̃ ɔɔɗ aaka ɔɔ naaɩ̃ baag taaɗn taara
cɛy. [23] Ɔɔ gɔtn se jee dɛnge paac aak nakŋ
se, deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo, ɗeek ɔɔ:
«Gaabm ese se, teeco mɛtjil Gaar *Daud ki
ey la?» [24] Num gaŋ kɛn *Parizige jaay booy
taar se, naaɗe ɗeek ɔɔ: «Gaabm se tuur
sitange ro jeege tu ute tɔɔgŋ Belzebul§,
naaɩ̃ kɛn Bubm sitange se.» [25] Gaŋ Isa jeel
maak-saapɗe ɗey se ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ
taa naaŋ gaar kɛn jeeɩ̃ge taarɗe ɔk mɛtn
naap eyo ɔɔ baagga tɛɗn bɔɔrɔ ute naapa
se, naaŋ se utu tɛrɛcɛ. Maakŋ gɛgɛr, ey
lɛ maakŋ ɓee kɛn maliɩ̃ge tɛɗ taara ute
naapa se kic ɓo, maliɩ̃ge 'kɔŋ kiŋg eyo.
[26] Kɛn Bubm sitange jaay tuur naapiɩ̃ Bubm
sitange se, kɛse aan gɔɔ naaɩ̃ tɛɗ bɔɔrɔ
ute ro naaɩ̃ maliɩ̃a ɔɔ bin se naaɩ̃ tɔpga
roɩ̃a. Kɛn bin num, gaariɩ̃ se naaɩ̃ aɩ̃
kɔkŋ ɔɔ ɗio? [27] Naase ɔɔki maam m'tuur
sitange ute ro Belzebul se; num jee mɛtse
ki se, kɛn ɛɗɗen tɔɔgɔ jaay tuur sitange se,
naŋa? Bin num naaɗe mala se ɓo asen kɔjɩ̃
bɔɔrɔ dose ki. [28] Kɛn ɗeer num, maam se

† 12:7 Aak Oz 6.6. ‡ 12:21 Aak Eza 11.12. § 12:24 Aak Mt 10.25.

mˈtuur sitange ute *Nirl Raa, bin se ˈjeelki,
*maakŋ Gaar Raa se aanga gɔtse ki. [29] Kɛn
nam jaay je kɛnd kɔsn ɓee debm tɔɔg se,
debm se naan̰ ɔk dɔɔkin̰ga jaay ɓo, kɔsn
ɓeen̰a. [30] Debm jaay ute maam ey se, naan̰ se
debm taamooyuma ɔɔ debm jaay noogum
gɛn tusn jeege ey se, debm bin se wɔɔkɗen
wɔɔkɔ.
[31] «Taa naan̰ se ɓo ˈbooyki mˈasen taaɗa:
*kusin̰ paacn̰ kɛn jikilimge tɛɗa ute naajn̰
kɛn naaɗe lee naaj Raa se kic ɓo, Raa aɗesin̰
kɔŋ tɔɔlɔ. Num debm jaay naaj Nirl Raa se,
kusin̰ naan̰ se Raa an̰sin̰ tɔɔl eyo. [32] Anum
debm jaay taaɗ taar iŋg kus ro maam *Goon
Deb ki kic ɓo, Raa an̰ tɔɔl kusin̰in̰a. Num gaŋ
debm jaay taaɗ taar iŋg kus ro *Nirl Salal ki
se, Raa an̰ tɔɔl kusin̰in̰ do naaŋ ki ara ki eyo
ɔɔ ɓii kɛn̰ kaam mɔɔtn se ey kici.»

Ko kaaga ute koojin̰a

[33] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBooyki. Kaagŋ jiga
se ooj koojin̰ kic ɓo jiga, num kaagŋ kɛn
kɔɔn̰ɔ se, ooj koojin̰ kic ɓo jig eyo. Taa kaaga
se jˈaak kˈjeelin̰ ute koojin̰a. [34] Aakumki tu
wɔɔjgen ara! Naase lɛ jee bɛɛki eyo, num te
ɗoobm gay jaay naase aki taaɗn nakŋ bɛɛ
se? Taa taar kɛn jikilimge lee taaɗ paac se
iin̰o maakɗe ki. [35] Debm bɛɛ se, bɛɛn̰ se iin̰o
maakin̰ ki ɔɔ taar kɛn teec taarin̰ ki kic ɓo
bɛɛ, ɔɔ debm *kusin̰ se, kusin̰in̰ se kic ɓo
iin̰o maakin̰ ki ɔɔ taar kɛn teec taarin̰ ki kic
ɓo iŋg kusu. [36] ˈBooyki mˈasen taaɗa: ɓiin
Raa kɔjn̰ bɔɔr do jeege tu se, taargen jeege
taaɗin̰ rɛn̰ rɛn̰ paac se, Raa utu ɓaa tɔnd
mɛtɗe. [37] Taa ute taar kɛn ˈteec taari ki se
jaay ɓo ai ɗaapa ey lɛ ai kutu.»

Jeege je kaakŋ nakŋ-kɔɔɓɔ
(Lk 11.24-32)

[38] Gaŋ gɔtn se jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage kandum ute *Parizige naaɗe
ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje
kˈje jˈai kaakŋ naai ajen tɛɗn nakŋ-kɔɔɓm
kɛn jˈan kaakŋ jeel ro ki naai se iin̰o gɔtn
Raa ki.» [39] Naan̰ ɗeekɗen ɔɔ: «Jee ɓɔrse jig
eyo ɔɔ ˈtuj ɔrmɗe naan Raa ki se je kaakŋ
nakŋ-kɔɔɓɔ, naɓo nakŋ-kɔɔɓm naaɗe an
kaakŋ jeel ro ki se, tecn̰ aan gɔɔ kɛn gɛn
debm taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn kˈ-
daŋin̰ Yunus* se sum. [40] Aan gɔɔ Yunus tɛɗo
ɓii mɔtɔ maakŋ kɛn̰j kɛn magal se, *Goon
Deba se kic ɓo ˈtɛɗn ɓii mɔtɔ maakŋ naaŋ
ki. [41] ʼBii kɛn jaay Raa an kɔjn̰ bɔɔrɔ do jeege
tu se, jeegen Ninib ki se kic utu ˈkɔkŋ mind
jeegen duni kɛn ɓɔrse. Taa naaɗe se booy
uunga taar Yunus ɔɔ tɛrlga maakɗe do Raa
ki, anum ˈbooyki debm ara se, cir Yunus se
daala. [42] ʼBii kɛn Raa an kɔjn̰ bɔɔrɔ do jeege
tu se, nɛɛlgen iin̰o kaam kaam bɔɔyɔ† gɔtn
duni ɗaar ro ki se utu kɔkŋ mind jeegen
duni kɛn ɓɔrse se. Taa naan̰ iin̰o gɔtn
dɔkɔ gɛn booy taar Gaar Salomon debm
jeel-taara se, ɔɔ ˈbooyki, debm jeel-taar ara
se, cir Salomon se daala.»

Sitan ɔk tɛrlo gɔtin̰ ki

[43] Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Kɛn sitan jaay teec
ɔn̰ga nam se, naan̰ ɓaa leeɗo do kɔɗ-ɓaarge
tu je gɔtn kiŋgi, naɓo naan̰ ɔŋo te eyo. [44] Kɛn
naan̰ jaay ɔŋ te ey num, baag taaɗn ute
maakin̰ ɔɔ: maam se mˈkɔkŋ mˈtɛrl gɔtn
kɛn mˈiin̰no ro ki. Kɛn naan̰ jaay ɔk tɛrl aan
se, ɔŋ ɓee se kˈɗaapin̰ga aak bɛɛ aac walak
ɔɔ nam maak ki se gɔtɔ. [45] Gɔtn se naan̰ ɔk
tɛrlɛ ɔɔ ɓaa ɔŋo sitangen kuuy cili kɛn kusin̰
cirin̰ naan̰ se daala. Naaɗe ɓaaɗo tɛlɛ ɛnd
iŋg maakŋ gaab kɛn se ɔɔ kiŋg gaabm se tɛrl
ɓaa tɛɗ kusin̰ cir kɛn deet se daala. Ɗeere,
naan̰ se ɓo nakŋ kɛn utu kaan do jeegen do
duni kɛn ɓɔrse jig ey se.»

*G*ɛnaa Isage ute kon̰ɗe
(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

[46] Kaaɗ kɛn Isa utu taaɗ taaɗ jee dɛnge tu
ɓɔrt sum ɓo, gɔtn se gɛnaan̰ge ute kon̰ɗe
ɗaar naatn je taaɗn te naan̰a. [47] [Deb kalaŋ
ɓaaɗo taaɗin̰ ɔɔ: «ˈBooyo! Koi ute gɛnaaige
se utu naatn ɔɔ naaɗe se je ai kaaka.»]‡
[48] Gaŋ Isa tɛrl deb kɛn jˈɔlin̰o se ɔɔ: «Koyuma
ute gɛnaamge se tap ɓo naŋge?» [49] Tɛr gɔtn
se, naan̰ uun jin̰ tɔj ro jeen̰ge tun mɛtin̰ ki
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Aakki jee se ɓo koyumge
ute gɛnaamge. [50] Taa debm jaay tɛɗ nakŋ
Bubum maakŋ raa ki maakin̰ jen ro ki se,
naan̰ se ɓo gɛnaam gaaba, kɛn mɛnda ɔɔ
koyuma.»

13

*Kaal naagŋ taar g*ɛn debm kɔnd buru*
(Mk 4.1-20; Lk 8.4-15)

* 12:39 Aak Yunus 3.3-5. † 12:42 Aak 1Gar 10.1-13. ‡ 12:47 Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dɔkin̰ se, mɛtin̰ge maakɗe ki se, gɔtɔ. * 13: Taa naaŋ Yaudge tu se gɛmɛ se naaɗe ɔɔcin̰ se naaɗe sin aan gɔɔ kɔnd buru.

1 ƁBii kɛn se sum ɓo, Isa teec ɔn̰ ɓea ɔɔ ɓaa
iŋg taa baar kɛn Galile ki. 2 Ɔɔ gɔtn se dɔɔl
jeege dɛna tus cɛɛn̰ ki ɔlin̰ naan̰ iin̰ ook iŋg
maakŋ markab ki ɔɔ jee ute dɛnɗe se ɗaar
do jɛŋ baar ki. 3 Gɔtn se naan̰ taaɗɗenga
taarge dɛna ute ɗoobm kaal naagŋ taara
ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBooyki, deb kalaŋ tɔs kupin̰a
ɔɔ teec ɓaa kɔnd buru. 4 Kɛn naan̰ jaay ɔnd
kɔnd burin̰ se, kupm mɛtin̰ si jɛŋ ɗoob ki
ɔɔ yeelge bɔɔy ɓaaɗo tuun ɔsin̰ naatn paac.
5 Kupm mɛtin̰ si do naaŋ kɛn gɔtin̰ ɔk koa.
Kupm se naar teeco yɔkɔɗɔ taa gɔtn se,
naaŋin̰ cɛɛpɛ. 6 Num gaŋ kɛn kaaɗa jaay
baag tɔŋgɔ se, naan̰ lawaka ɔɔ tuutu, taa
gɔtn se iirin̰ ɔŋ ɛnd ɓaa te dɔk eyo. 7 Kupm
mɛtin̰ se si maakŋ ji kaag kɛn ɔk kɔrɔndɔ. Ji
kaagŋ ute kɔrɔndɔ se teepe ɔɔ aayin̰ taara.
8 Kupm mɛtin̰ si do naaŋ kɛn jiga. Kupm se
am tɔɔk doa ɔɔ ɔk kaama. Kɛngen mɛtin̰ge
se ɔk kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen kuuy ɔk kaama
dɛna ɔɔ kɛngen kuuy se ɔk kaama dɛn ciri.»
9 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm jaay ɔk bi
booyo num, booy ɔk taar se.»

Gɛn ɗi Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara

10 Jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo ɔŋin̰a ɔɔ tɔnd
mɛtin̰ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naai ˈtaaɗ jeege tu
ute ɗoobm kaal naagŋ taara se?» 11 Naan̰ tɛr-
lɗen ɔɔ: «Nakŋ jˈɔyin̰ga kɔy maakŋ *Gaar
Raa ki se, naase se *Raa taaɗsenga naase
ˈjeelin̰kiga. Gaŋ jee kuuy se, nakŋ se Raa ɔŋ
taaɗɗen te mɛtin̰ eyo. 12 Taa naan̰ se debm
kɛn ɔk se jˈan̰ kɔmb do ki ˈtɛɗn dɛna, num
debm kɛn ɔk ey se lɛ, kɛn cɔkɔn naan̰ ɔk
se kic ɓo jˈan tɔsn naatn. 13 Taa naan̰ se ɓo,
maam mˈtaaɗɗen ute kaal naagŋ taara se:
*taa naa*ɗe aaka ɔɔ ɔŋ aak ɔk eyo,
*naa*ɗe booyo ɔɔ ɔŋ booy ɔk taar se eyo.
14 Bin ɓo taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar
Raa ki ron̰ Ezayi taaɗɗen do dɔkin̰ se aanga
ɗoobin̰ ki kɛn ɔɔ:
*Taar se naase utu aki booy ute bise, na*ɓo aki
booy kɔk eyo
ɔɔ naase utu aki kaakŋ ute kaamse, naɓo aki
kaakŋ kɔk eyo.
15 *Ɗeere, jee se maak*ɗe mɔŋgɔ,
*naa*ɗe tɔlga kamba biɗege tu ɔɔ turumga
kaamɗege,
*ey num naa*ɗe ˈkɔŋ kaaka, ˈkɔŋ booyo,
ɔɔ ute maakɗe kic naaɗe ˈkɔŋ booy kuun
jaay aɗe tɛrl ro maam ki,
ɔɔ kaaɗn naane se, maam Raa mˈaɗen
kaaja.†»
16 Isa taaɗ ɔɔ: «Gaŋ naase maakse raapo taa
kaamsege lɛ aak kaaka ɔɔ bisege lɛ booy
booyo! 17 ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: jee taaɗ
taar teeco taar Raa ki dɛna ute jeegen tɛɗ
nakŋ ute ɗoobin̰ se, je ɔɔ aɗe kaakŋ nakŋ
ɓɔrse naase aakki se, naɓo ɔŋ aakin̰ te eyo,
ɔɔ je ɔɔ aɗe booy nakŋ ɓɔrse naase ˈbooyki
se, naɓo ɔŋ booyin̰ te eyo.»

Isa taaɗ tɔɔk mɛtn kaal naagŋ taar gɛn debm kɔnd buru

18 «Naase ˈbooyki mɛtn taar gɛn kaal naaŋ
taar gɛn debm kɔnd buru se. 19 Jeegen booy
mɛtn taar Gaar Raa jaay ɔŋ booy ɔkin̰ ey
se, tec aan gɔɔ kupm kɛn si jɛŋ ɗoob ki
se. Taar naaɗe booyga se, *Ƀubm sitange
ɓaaɗo ɔɔɗɗesin̰ naatn maakɗe ki. 20 Num
jee mɛtin̰ge se tec aan gɔɔ kupm si do
naaŋ kɛn maakin̰ ɔk ko se; naaɗe se kɛn
booyga taar Raa se, naar ɔkin̰ maakɗe ki
ute maak-raapo. 21 Naɓo naaɗe se ɔŋ ɔn̰
taar Raa ɔl iiri maakɗe ki eyo, taa naaɗe
ɔŋ ɔn̰ te maakɗe kaam kalaŋ eyo. Kɛn
dubar ɔŋɗenga ey lɛ kˈbaagɗenga dabar gɛn
taar Raa sum ɓo, naaɗe naar rɛsn ute kaal
maakɗen do Raa ki se naatn. 22 Kupm si
maakŋ ji kaag ki se tec aan gɔɔ jeegen booy
taar Raa, naɓo uun nirlɗe do nakge tun do
duni ki ute je maala. Nakgen se ɓo, ɓaaɗo
maakŋ saapɗe ki ɔɔ gaasin̰ taar Raa se ɔŋ
tɛɗ naaba maakɗe ki eyo. 23 Kupm si do naaŋ
kɛn jiga se tec jeegen booy taar Raa ɔɔ took
aal maakɗe do ki. Ɔɔ taar Raa se ɔlɗe naaɗe
tɛɗn nakgen bɛɛ bɛɛ. Jee mɛtin̰ge se tec
aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen
mɛtin̰ge tec aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama dɛna
ɔɔ kɛngen kuuy se tec aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk
kaama dɛn cir se.»

Isa aal naagŋ taara ro dɛrɛŋgɛl‡ ki

24 Tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taar
kuuy daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se tec
aan gɔɔ gaabm tɔs kupm jiga ɔɔ ɓaa kɔɔcn̰
maakŋ-gɔtin̰ ki se. 25 Num kaaɗ kɛn jeege
tooɗ tooɗ bi nɔɔr se, debm wɔɔyin̰ ɓaaɗo
ɔɔc dɛrɛŋgɛlɛ maakŋ teen̰ kɛn naan̰ ɔɔcin̰
se ɔɔ naan̰ teec ɓaa. 26 Kɛn teen̰e jaay ɓaa
teepe ɔɔ tɔk do se, gɔtn se dɛrɛŋgɛlɛ kic ɓaa
tɔk kici. 27 Gɔtn se jee tɛɗn naabge se ɓaaɗo
ɔŋ mɛlɗe ɔɔ ɗeekin̰ ɔɔ: ‹Mɛlje, naai ɔɔco

† 13:15 Aak Eza 6.9-10. ‡ 13:23 Dɛrɛŋgɛlɛ se jee mɛtin̰ge daŋin̰ biziri.

kupm jiga ɓo maakŋ-gɔti ki ey la? Num
dɛrɛŋgɛl maak ki se tap ɓo iiṇo gay?› [28] Naaṇ
tɛrlɗen ɔɔ: ‹Kɛse debm wɔɔyɔ ɓo tɛɗîṇ naaṇ
se.› Jee tɛɗn naabge se tɔnd mɛtn mɛlɗe
ɔɔ: ‹'Je dɛrɛŋgɛlge se j'aɗen ɓaa tɔɔɗn si
naatn la?› [29] Mɛlɗe ɗeekɗen ɔɔ: ‹Dɛrɛŋgɛlge
se ɔṇte 'tɔɔɗɗeki, ey num sɔm aki tɔɔɗn
teeṇgen maak ki se, cɛrɛ. [30] Ɔṇɗeki naaɗe
teepm kalaŋ bini kaan kaaɗn kɔj ki, ɔɔ kɛn
kaaɗn kɔjɔ aanga jaay ɓo maam m'taaɗn jee
kɔjge tu m'ɔɔ: Deet deet se dɛrɛŋgɛlge se
'dɔɔk 'tusɗeki kaam kalaŋ taa aɗeki tɔɔcṇ
pooɗo. Ɔɔ teeṇe se lɛ ɔj 'tusɗeki kaam kalaŋ
'ɓaaɗo 'tɔnd ɔmbiṇki maakŋ giijum ki.›»

Isa aal naagŋ taar ute kaam nakŋ k'daŋiṇ mutard

(Mk 4.30-32; Lk 13.18-21)

[31] Tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara
kuuy daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan
gɔɔ kaam nakŋ k'daŋiṇ *mutard*, kɛn gaaba
kalaŋ uun ɔɔciṇ maakŋ-gɔtiṇ ki. [32] Kaam
nakŋ k'daŋiṇ mutard se, naaṇ baat cir kaam
nakgen do naaŋ ki se paac. Num kɛn
j'ɔɔciṇga teecga se, naaṇ teepe tɛɗ magal
cir nakgen teec maakŋ ɓar ki se paac bini
yeelgen kic ɓo ɓaaɗo uj kujɗege tɛlɛtiṇge
tu.»

Isa aal naagŋ taara ute ɔrɔmɔ

[33] Tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taar
kuuy daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se tec
aan gɔɔ ɔrɔm kɛn mɛnda jaay tɔsga rujṇ
gɛmɛ ɗooc gɔrn magala ɔɔ kɛn naaṇ jaay
deepiṇga ɔɔ ɔmbiṇga maak ki num, iiṇiṇ
paac se.»

Taa dî jaay Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ
taara

[34] Taargen paac se Isa dooy jee dɛnge
ute kaal naagŋ taara. Ɔɔ ɗîm jaay naaṇ
dooyɗen ute kaal naagŋ taar ey se, gɔtɔ.
[35] Bin ɓo taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar
Raa ki taaɗo do dɔkiṇ se aanga ɗoobiṇ ki,
kɛn ɔɔ:

*Maam m'utu m'a*ɗen taaɗn ute kaal naagŋ
taara,
*do nakge tun ko k'k*ɔyiṇa do dɔkiṇ kaaɗ kɛn
Raa utu aalo kaal do naaŋa se.§

Isa taaɗ tɔɔk mɛtn taar kaal naagŋ taar
ro dɛrɛŋgɛl ki

[36] Gaŋ gɔtn se Isa iiṇ ɔṇ jee dɛnge ɔɔ ɔk tɛrl
ɓaa ɓeene. Jee mɛtiṇ ki ɓaaɗo ɔŋiṇa tɔnd
mɛtiṇ ɔɔ: «'Taaɗ tɔɔkjen tu mɛtn taar kaal
naagŋ taar ro dɛrɛŋgɛl kɛn maakŋ-gɔt ki
se?» [37] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm ɔɔc kupm jiga
se, kɛse maam *Goon Deba. [38] Maakŋ-gɔtɔ se
lɛ do naaŋa ɔɔ kupm jiga se lɛ, kɛse jeegen
gɛn *maakŋ Gaar Raa, dɛrɛŋgɛlɛ se lɛ taaɗn
ute jee *Bubm sitange. [39] Debm wɔɔy ɔɔco
dɛrɛŋgɛlɛ se, kɛse Bubm sitange*, kɔjɔ se
lɛ taaɗ te ɓiin dunia an naŋa, ɔɔ jee kɔjge
se lɛ *kɔɗn Raage. [40] Aan gɔɔ dɛrɛŋgɛlɛ se
k'tusiṇ jaay k'tɔɔciṇ pooɗn se, ɓiin dunia
naŋ se kic ɓo utu tɛɗn bin kici. [41] Bin ɓo
maam Goon Deba m'aɗe m'kɔl kɔɗumge ɔɔ
jeegen jaay ɔl jeege ɔṇ ɗoobm Raa, ɔɔ ɔlɗe
tɛɗ *kusiṇa se, kɔɗn Raage aɗen tuur naatn
maakŋ gaariṇ ki. [42] Kɔɗn Raage aɗen tɔsn
kɔmb maakŋ baal pooɗ ki, ɔɔ gɔtn se ɓo
gɔtn naaɗe tɔɔyɔ ɔɔ taaṇ naaŋɗege. [43] Anum
jeegen jaay tɛɗ naka ute ɗoobiṇ naan Raa
ki se, naaɗe se wɔɔr aan gɔɔ kaaɗa maakŋ
gaar Bubɗe ki. Debm ɔk bi booyo num booy
ɔk taar se jiga!»

*Isa aal naagŋ taara ro k*ɔrbɔt ki ute meeɗe

[44] «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ kɔr-
bɔtn k'j'ɔyiṇ maakŋ-gɔt ki ɔɔ deba ɓaaɗo
rɛk ɔŋiṇa ɔɔ naaṇ ɔyiṇ gɔtiṇ ki ɔɔ iiṇ ɓaa.
Ute maak-raapm naaṇ ɔk se, naaṇ ɓaa dugŋ
ute nakŋ naaṇ ɔk se paac, ɔɔ ɔk tɛrl ɓaaɗo
dug maakŋ-gɔtn ese se.

[45] «Tɛr maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ
debm tɛɗn suukŋ kɛn je meeɗgen zoɗe
ɔɔṇɔ. [46] Kɛn naaṇ je ɔŋ meeɗn zoṇ ɔɔṇ se,
naaṇ ɔk tɛrl ɓaa dugno ute nakŋ naaṇ ɔk se
paac, ɔɔ ɓaaɗo dug meeɗn ese se.»

*Isa aal naagŋ taara ute g*ɛndɛ

[47] «Tɛr *maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ
gɛnd j'undiṇ maakŋ baar ki ɔɔ tɔso napar
kɛṇjge dɛna. [48] Kɛn gɛndɛ jaay tɔso kɛṇjge
ɗooc se, naaɗe iik teecsiṇ taar ki, iŋg naaŋ
ki, bɛɛr kɛngen jiga jiga ɔmb maakŋ ɛɛs ki
ɔɔ kɛngen naapak ey se naaɗe sin naatn.
[49] Bin ɓo ɓiin dunia an naŋ se tecṇ bini.
*Kɔɗn Raage utu ɓaa nigŋ jeege kaam dio:
jee *kusiṇge gɛn doɗe ɔɔ jee tɛɗ nakŋ ute
ɗoobiṇ se tɛɗn gɛn doɗe kici. [50] Jee kusiṇge
se kɔɗn Raage aɗen si maakŋ baal pooɗ ki
ɔɔ gɔtn se ɓo, gɔtn naaɗe tɔɔyɔ ɔɔ taaṇ
naaŋɗege.»

§ 13:35 Aak KKR 78.2. * 13:39 Ara se ɓo Bubm sitange roṇ Iblis kici.

[51] Isa tɔnd mɛtn jee mɛtiɩ̃ ki ɔɔ: «Taar se, naase ˈbooy ɔkkiga la?» Naaɗe tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Yɛɛ, kˈbooy jˈɔkga.» [52] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa jaay kˈdooyiɩ̃ga ute nakgen gɛn maakŋ Gaar Raa se, naaɩ̃ se tec aan gɔɔ mɛl ɓee kɛn ɔɔɗ taa kɔrbɔtiɩ̃ num ɔŋ nakgen kiji maak ki ɔɔ kɛngen do dɔkiɩ̃ se kici.»

*Jee Nazar*ɛt ki baate tookŋ kaal maakɗe do Isa ki

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

[53] Kɛn Isa jaay dooy jee mɛtiɩ̃ ki ute kaal naagŋ taarge aas se, naaɩ̃ iiɩ̃ ɔɩ̃ gɔtn se. [54] Gɔtn se naaɩ̃ iiɩ̃ ɓaa maakŋ naaŋiɩ̃ ki† ɔɔ kɛn naaɩ̃ aan se, baag dooy jeege maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee tus maak ki. Ɔɔ kɛn jee se jaay booy taar kɛn naaɩ̃ dooyɗe se, tap ɓo ɔkɗen taaɗ eyo ɗeek ɔɔ: «Jeel-taara ute nakŋ-kɔɔɓgen naaɩ̃ tɛɗ se tap ɓo, ɔŋiɩ̃o gayo? [55] Naaɩ̃ ɓo goon debm tirɗn lee cɔɔc ɗaap nakge se ey la? Koɩ̃ roɩ̃ Mari ey la? Gɛnaaɩ̃ge ɓo Jak, Yusup, Simon ɔɔ Jud se ey la? [56] Gɛnaaɩ̃gen mɛndge ɓo utu tiŋg ute naajege ara ki ey la? Anum tap ɓo tɔɔgŋ se paac naaɩ̃ ɔŋiɩ̃o gayo?» [57] Kɛse ɓo nakŋ kɛn tɛɗɗen naaɗe ɔŋ aal maakɗe doɩ̃ ki ey se. Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se jeege paac aaliɩ̃ maak ki; anum jee maakŋ naaŋiɩ̃ ki ute jee maakŋ ɓeeɩ̃ ki se ɓo aaliɩ̃ maak ki eyo.» [58] Taa naaɩ̃ se ɓo, gɔtn se, Isa ɔŋ tɛɗ te nakŋ-kɔɔɓge dɛn eyo taa naaɗe baate tookŋ kaal maakɗe doɩ̃ ki.

14

Kooy Jan-Batist

(Mk 6.14-29; Lk 9.7,9)

[1] Kaaɗ kɛn se, Gaar *Ɛrɔd Antipas naaɩ̃ ɓo magal taa naaŋ Galile se, booy jeege ɔɔs kɔɔs maan Isa. [2] Naaɩ̃ ɗeek jee tɛɗn naabiɩ̃ge tu ɔɔ: «Kɛse Jan-Batist ɓo duroga daan yoge tu! Taa naaɩ̃ se ɓo *Raa ɛɗiɩ̃ga tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge se.»

[3] ˈJeelki do dɔkiɩ̃ se, Ɛrɔd ɔl kˈjˈɔk kˈdɔɔko Jan ute ziɩ̃ziri ɔɔ ɔl kˈɓaa kˈjˈɔliɩ̃ maakŋ daŋgay ki, taa Ɛrɔdiad mɛnd gɛnaaɩ̃ Pilip kɛn naaɩ̃ ɔkiɩ̃ mɛnda se. [4] Taa Jan taaɗiɩ̃ga taaɗ ɔɔ gɛnaai utu te kaamiɩ̃ se, naai ɔk ɗoobm jaay an kɔkŋ mɛndiɩ̃ eyo. [5] Ɛrɔd se je tɔɔl Jan, naɓo ɓeer jee dɛnge tu taa jee dɛnge se, Jan se naaɗe aakiɩ̃ aan gɔɔ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki. [6] ʼBii kalaŋ gaar Ɛrɔd tɛɗ tɛɗ maak-raapm gɛn ɓii koojiɩ̃ se, goon Ɛrɔdiad mɛnda se daam naan jeege tun kˈdaŋɗeno ɓaaɗo gɔtn tɛɗn maak-raap ki se ɔɔ daamiɩ̃ se tɔɔl Gaar Ɛrɔd ki. [7] Gɔtn se Gaar Ɛrɔd naam taariɩ̃ naan jeege tu ɔɔ ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Nakŋ paacɩ̃ naai tɔndga mɛta ro ki ɓo, maam mˈai kɛɗa.» [8] Koɩ̃ ɔliɩ̃ mɛtiɩ̃ ɔɔ ɓaa ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «ˈGaaŋ ɛɗumo maakŋ supura ki ara, do Jan-Batist.» [9] Do taar kɛn se gaarge maakiɩ̃ tuju, naɓo naaɩ̃ lɛ naamga naam taariɩ̃ naan jeege tu se, naaɩ̃ took ɔl kˈgaaŋo do Jan jˈɛɗ goon mɛnd ki se. [10] Gɔtn se naaɩ̃ ɔl deba ɓaa maakŋ daŋgay ki ɓaa gaaŋo do Jan. [11] Do Jan se kˈgaaŋ kˈjˈaaliɩ̃o maakŋ supura ki, jˈɛɗiɩ̃ goon mɛnd ki se, ɔɔ goon mɛnd se uun ɓaa ɛɗiɩ̃ koɩ̃ ki. [12] Jee mɛtn Jan ki ɓaaɗo uun ɓaa duubiɩ̃a, jaay ɓo ɓaa taaɗ mɛtn taar nakŋ deel se Isa ki.

Isa ɛɗ kɔsɔ gaabge tu dupu-mii

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

[13] Kɛn Isa jaay booy naaɩ̃ se, naaɩ̃ iiɩ̃ ook maakŋ markab ki ɔɔ gaaŋ ɓaa do kɔɗ-ɓaar ki kaliɩ̃ ki. Kɛn jee dɛnge jaay booy labar se, naaɗe teeco maakŋ gɛgɛrge tun cɛɛs ki cɛɛs ki ɔɔ uun jɛɩ̃a aal te taa baar. [14] Kɛn Isa aan jaay bɔɔyo maakŋ markab ki se, naaɩ̃ aak jee dɛnge se, naaɩ̃ ɛɛjɗen doɗe ki ɔɔ jee kɔɔɩ̃ɗege se naaɩ̃ ɛɗɗen lapia. [15] Aan tɛgɛr se jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo ɔŋiɩ̃a ɔɔ ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «ʼBɛrɛ, kaaɗa se ɓaaga, gɔtɔ se kic lɛ daaniɩ̃ kɔɗ-ɓaara dɔk ute ɓea. Jee dɛnge se ɔɩ̃ɗe wɔɔkŋ ɓaa maakŋ naaŋge tun cɛɛs ki cɛɛs ki ɓaa dugŋ nakŋ kɔsɔ.» [16] Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jee se ɓaa eyo, naase mala ɓo ɛɗɗeki kɔsɔ.» [17] Gɔtn se naaɗe tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Naaje se jˈɔk ɓo mappa mii ɔɔ kɛɩ̃jge di sum.» [18] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «ˈʼBaanɗekiro naanum ki ara ki.» [19] Tɛr Isa ɗeek jee dɛnge tu se ɔɔ jˈiŋg naaŋ ki do mu ki ɔɔ gɔtn se, naaɩ̃ tɔs mappan mii ute kɛɩ̃jgen di se jiɩ̃ ki, uun kaamiɩ̃ raan, tɔɔm Raa, dup mappa ɔɔ ɛɗiɩ̃ jeege tun mɛtiɩ̃ ki ɔɔ jee mɛtiɩ̃ ki nigiɩ̃ jee dɛnge tu. [20] Naaɗe paac ɔs dɛrɛŋ te maraaddɛ ɔɔ togŋ ɔɔp se kˈtuuniɩ̃ se ɗooc gɔrnɔ sik-kaar-dio. [21] Jeegen ɔs paac se gaabge kalɗe ki sum ɓo ɓaa ɓaa nakŋ dupu-mii. Mɛndge ute gaange se maak ki eyo.

† 13:54 Maakŋ naaŋiɩ̃ ki se roɩ̃ Nazarɛt, gɔtn kɛn naaɩ̃ teepmno maak ki.

Isa lee do maane ki
(Mk 6.45-56; Jn 6.15-21)

22 Naan̰ kɛn se, Isa naar ɗeek jeege tun
mɛtiŋ̰ ki ɔɔ k'j'ook maakŋ markab ki, k'gaaŋ
k'deel k'ɓaa naan ki jɛŋ baar kɛn kaam
naane kɔr naan̰ utu wɔɔk wɔɔk jeege ɓɔrt
se. 23 Kɛn naan̰ jaay wɔɔk jee dɛnge aas
sum se, naan̰ iin̰ ɓaa ook do kɔs ki kaliŋ̰
ki gɛn keem Raa. Kɛn kaaɗa ooc sum se,
Isa ɔɔp kaliŋ̰ ki sum. 24 Markabm jee Isage
maak ki se ɓaaga daan maan ki dɔkɔ ɔɔ kɛn
kuulu jaay ɔl deeb doɗe ki se, uuno maane
undiŋ̰ ro markaba ki se das das. 25 Kɛn
gɔtɔ ɔɔpga baata aki kiip se, Isa ɓaa kɔŋ
jeeŋ̰ge se, leeɗo do maane ki. 26 Kɛn jee
mɛtiŋ̰ ki jaay aakiŋ̰ naan̰ leeɗo do maane
ki se, naaɗe nirlɗe teece ɗeek ɔɔ: «Kɛse
nirl nam!» Kɛn naaɗe jaay ɓeere ɔkɗen
sum se, gɔtn se naaɗe baag tɔɔɗn tɔɔyɔ.
27 Gaŋ Isa naar taaɗɗen ɔɔ: «Ɔkki maakse
tɔɔgɔ. Ɔn̰te 'ɓeerki, kɛse maama!» 28 Gɔtn
se Piɛr tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Mɛluma, kɛn ɗeer naai
num, ɔn̰um m'lee do maane ki m'ai ɓaa
kɔŋɔ.» 29 Isa ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «'Baaɗo.» Piɛr iin̰
bɔɔyo maakŋ markab ki ɔɔ lee do maane ki
sak Isa. 30 Gaŋ kɛn naan̰ jaay aak kuulu ɔl
dɛna ɔɔ kɛn ɓeere ɓaa ɔkiŋ̰ sum se, naan̰
baag bɔɔy maan. Gɔtn se naan̰ ɔɔɗ ɔɔy ɔɔ:
«Mɛluma 'naakuma!» 31 Gaŋ Isa naar ɔl jiŋ̰
ɔkiŋ̰a ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Gɛn dî maaki naaja? Kɛn
bin num naai aal te maaki paac dom ki eyo.»
32 Gɔtn se naaɗe di paac ook maakŋ markab
ki ɔɔ kuulu ɗaara. 33 Jeegen paacn̰ maakŋ
markab ki se ɛrg naaniŋ̰ ki ɔɔ ɗeekiŋ̰ ɔɔ:
«'Deere, naai se 'Goon Raa!»

Isa ɛɗ lapi jee kɔɔŋ̰ge tun taa naaŋ
Genezarɛt ki

34 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ̰ ki gaaŋ baar jaay
aan taa naaŋ Genezarɛt ki se, naaɗe ɓaa
ɗaar jɛŋ ki. 35 Jee gɔtn se ɓaa aak jeel Isa,
ɔɔ taa naaŋ kɛn se paac, naaɗe taaɗ labariŋ̰
jeege tu ɔɔ jeege ɓaano ute jee kɔɔŋ̰ge paac
gɔtn Isa ki. 36 Gɔtn se naaɗe eem nɔɔ mɛtn
Isa ki ɔɔ n̰'ɔn̰ɗe naaɗe kutn taa kaliŋ̰ sum.
Ɔɔ jeegen paacn̰ ut taa kaliŋ̰ se ɔŋ lapia.

15

Isa taaɗ te nakŋ bubgen do dɔkiŋ̰a
(Mk 7.1-23)

1 *Parizige mɛtiŋ̰ge ute jee jeel taaɗ tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raagen mɛtiŋ̰ge iin̰o Jeruza-
lɛm ki ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ ɗeekiŋ̰ ɔɔ: 2 «Gɛn dî
jaay jee mɛti ki baate tookŋ gɛn tɛɗn nakŋ
bubjegen do dɔkiŋ̰ se? Taa naaɗe tug te
jiɗege aan gɔɔ gɛn bubgen do dɔkiŋ̰ ey sum
ɓo ɔsɔ.» 3 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ kɛn *Raa
taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa tap ɓo, naase ɔn̰iŋ̰ki ɔɔ
'tɛɗki nakŋ bubsege ɓo cir se, gɛn dî? 4 Ey
num Raa se taaɗga taaɗa ɔɔ: *'Sook koi ki te
bubiŋ̰ ki** ɔɔ *Debm jaay naam koŋ̰ te bubi se
j'aŋ̰ tɔɔlɔ.*† 5 Num gaŋ naase se, 'taaɗki ɔɔki:
‹Debm jaay ɗeek koŋ̰ ki ey lɛ bubiŋ̰ ki ɔɔ:
nakŋ maam m'ai kɛɗ jaay ai noog se, maam
m'ɛɗîn̰ga *sɛrkɛ Raa ki.› 6 Naase ɔɔki debm
bin se kɔŋ sookŋ koŋ̰ ki te bubiŋ̰ ki eyo.
Bin ɓo naase 'rɛsŋki ute ɗoobm taar Raa ɔɔ
'tɛɗki nakŋ bubsege ɓo ciri. 7 Naase maa
jee maakse dio! Ezayi debm taaɗ taar teeco
taar Raa ki se taaɗga taaɗ taar se ro naase
ki ɔɔ:

8 *Jeegen ese se* tɔɔmum ute taarɗe sum, ey
num maakɗe se dom ki eyo.
9 *«Kɛn* naaɗe ɓaaɗoga kɛrgŋ naanum ki gɛn
keemum kic ɓo, cɛr sum,
taa nakŋ kɛn naaɗe lee dooy jeege se lɛ,
dooyɗe ute nakŋ kɛn jikilimge lee
tɛɗ se sum.‡»

10 Gɔtn se Isa daŋo jee dɛnge ɔɔ ɗeekɗen
ɔɔ: «Uɗki bia ɔɔ 'booyki bɛɛ! 11 Kɛn tuj
debkilimi naan Raa ki se, nakŋ kɛn naan̰ ɔs
jaay booy maakiŋ̰ ki se eyo, num gaŋ nakŋ
kɛn naan̰ saapiŋ̰a ɔɔ teec jig eyo taariŋ̰ ki
se ɓo, tujiŋ̰a.» 12 Gaŋ gɔtn se jee mɛtn Isa ki
ɓaaɗo ɔn̰iŋ̰a ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̰ ɔɔ: «Naai 'jeele
ute taar naai 'taaɗ se, Parizige maakɗe tujga
ɗaamo?» 13 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kaaggen paacn̰
Bubum maakŋ raa ki ɓo duubɗen ey se,
j'utu j'aɗen tɔɔɗn naatn§. 14 Ɔn̰ɗeki naaɗe
se jee kaam-tɔɔkge ɔɔ tɔɔɗ jee kaam-tɔɔkge.
Kɛn debm kaam-tɔɔkɔ jaay tɔɔɗ naapiŋ̰ se,
naaɗen di paac se 'si maakŋ gɔɔ ki!»

15 Gɔtn se Piɛr tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «'Taaɗ
tɔɔkjen tu mɛtn kaal naagŋ taar se.» 16 Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Naase kic taar se 'booy ɔkki
mɛtiŋ̰ ey ne? 17 Naase 'jeelki ey la nakŋ kɛn
debkilimi ɔs paac jaay bɔɔy ɓaa maakiŋ̰ ki
se, tɛɗga num, naan̰ ɓaa naamiŋ̰ ci naagŋ
boog ki naatn. 18 Num gaŋ nakŋ iin̰o saapiŋ̰

* 15:4 Aak Ekz 20.12 ɔɔ Dt 5.16. † 15:4 Aak Ekz 21.17. ‡ 15:9 Aak Eza 29.13. § 15:13 Ara ɓo Isa taaɗ taa Parizige.

ki jaay teecga taariɩ̃ ki se ɓo, kɛn tuj de-
bkilimi naan Raa ki. [19] Saapgen jig ey paac
se iiɩ̃o maak ki. Kɛse ɓo kɛn ɔl jeege tɔɔl
jeege, lee ɛɛs naapa rɛɩ̃ rɛɩ̃, lee ɛɛs mɛnd
jeege ɔɔ gaabm jeege, ɓoogo, taad taargen
mɛt ki eyo ro jeege tu ɔɔ naaj jeege. [20] Kɛse
ɓo nakŋ kɛn tuj debkilimi naan Raa ki. Ey
num kɛn ɓaa ɓaa kɔsɔ jaay tug te ji ey kic
num, aɩ̃ kɔŋ tujɩ̃ naan Raa ki eyo.»

*M*ɛnd se mɛnd Yaud eyo ɔɔ aal maakiɩ̃
do Isa ki
(Mk 7.24-30)

[21] Isa iiɩ̃ ɔɩ̃ gɔtn se, ɔɔ ɓaa taa naaŋ kɛn
Tir ute gɛn Sidɔŋ ki. [22] Gɔtn se mɛnda kalaŋ
mɛnd *Kanan iŋg taa naaŋ kɛn se ɓaadɔ ɔŋ
Isa ɔɔ baag tɔɔy mɛtiɩ̃ ki ɔɔ: «Ɛɛjum dom
ki Mɛluma *Goon Daud! Goonum mɛnda
se ɔk kɔɔɩ̃ sitan ɔɔ sitan se dabariɩ̃ dɛna.»
[23] Gaŋ Isa tɛrliɩ̃ taar eyo. Jee mɛtiɩ̃ ki iiko
cɛɛɩ̃ ki ɔɔ dɛekiɩ̃ ɔɔ: «Mɛnd se ˈtuuriɩ̃
naatɩ, taa naaɩ̃ lɛ tɔɔy ɔɩ̃ eyo ɔɔ ɔk mɛtjege
tak kaam mɔɔtɩ.» [24] Isa tɛrldɛn ɔɔ: «Maam
se, Raa ɔlumo taa gaan *Israɛlge iigga kiig
aan gɔɔ gaan baatge se.» [25] Gaŋ mɛnda se
ɓaadɔ ɛrg naaniɩ̃ ki ɔɔ dɛekiɩ̃ ɔɔ: «Mɛluma,
ˈnaakuma!» [26] Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Mɛt ki eyo kɛn
gaange ɔs dɛrɛŋ te ey sum ɓo kˈtɔsn kɛdɩ̃n
kɔsn se gaan bɛsge tu.» [27] Mɛnda tɛrliɩ̃ ɔɔ:
«Mɛluma, taari mɛt ki, naɓo gaan bɛsge
kic ɓo ɔs kɔsgen si mɛtn tabil mɛldɛge tu.»
[28] Gaŋ Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Mɛnda, naai se aalga
maaki paac dom ki! Ɔɩ̃ Raa ai kɛdɩ̃n nakŋ
maaki jea.» Ɔɔ kaad kɛn se sum ɓo gooniɩ̃
se ɔŋ lapia.

Isa ɛd lapi jee kɔɔɩ̃ge tu dɛna
(Mk 7.31-37)

[29] Isa iiɩ̃ gɔtn se ɔɔ ɓaa taa baar kɛn
kˈdaŋiɩ̃ Galile. Ɔɔ gɔtn se naaɩ̃ ook ɓaa
iŋg do kɔs ki. [30] Dɔɔl jeege dɛna ɓaadɔ
ɔŋiɩ̃a. Naade ɓaadɔ ute jee cɛkɛdge, jee
kaam-tɔɔkge, jee dukurge, jee ɔŋ taad
taar eyo ute jee kɔɔɩ̃degen kuuy kic dɛna.
Naade ɓaandɛno naan Isa ki ɔɔ naaɩ̃ ɛddɛn
lapia. [31] Gɔtn se dɔɔl jeege se jaay aak
nakŋ se, paac ɓo ɔkdɛn taad eyo, kɛn naade
jaay aak jee ɔŋ taad taar eyo baag taada,
ɔɔ jee dukurge ɔŋ lapia, jee cɛkɛdge baaga
lee talam talam ɔɔ jee kaam-tɔɔkge baaga
kaaka. Gɔtn se naade *nook Raa gɛn *Israɛl.

Isa ɛd kɔsɔ gaabge tun dupu-sɔɔ
(Mk 8.1-10; Mt 14.25-31)

[32] Isa daŋo jee mɛtiɩ̃ ki ɔɔ dɛekdɛn ɔɔ:
«Jee se maam mˈaakde ɔɔ mˈɛɛjdɛnga dode
ki, taa naade tɛdga ɓii mɔtɔ ute maama
ɔɔ dim kɔsde gɔtɔga. Maam mˈade kɔɩ̃
naade ɓaa te ɓode se eyo, ey num naade
ɓaa baatɩ doob ki.» [33] Jee mɛtiɩ̃ ki dɛekiɩ̃
ɔɔ: «Do kɔd-ɓaar kɛn ara jˈakiro kɔŋ mappa
gay jaay jˈaki kɛdɩ̃n jeege tun dɛn se kɔsn
dɛrɛŋ se?» [34] Isa tɔnd mɛtde ɔɔ: «Naase ɔkki
mappa kando?» Naade tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Jˈɔk cili
ute kɛɩ̃jge sɛɛm sɛɛm kandum.» [35] Gɔtn se
Isa dɛek jee dɛnge tu ɔɔ jˈiŋg naaŋ ki. [36] Naaɩ̃
tɔs mappan cili se ute kɛɩ̃jge se jiɩ̃ ki, tɔɔm
Raa, dup ɛdiɩ̃ jeege tun mɛtiɩ̃ ki ɔɔ jee
mɛtiɩ̃ ki nigiɩ̃ jee dɛnge tu. [37] Ɔɔ gɔtn se
jeege paac se ɔs dɛrɛŋ ute maraadde. Ɔɔ jee
mɛtiɩ̃ ki se tɔs togŋ ɔɔp se, dooc gɔrnɔ cili.
[38] Jeegen ɔs paac se gaabge kaliɩ̃ ki dupu-sɔɔ
ɔɔ mɛndge ute gaange maak ki eyo. [39] Kɛn
Isa jaay ɔl jee dɛnge ɓaa sum se, naaɩ̃ ook
maakŋ markab ki ɔɔ ɔmb gaaŋ baar ɓaa taa
naaŋ Magadan* ki.

16

**Parizige ute *Sadusege* tɔnd mɛtn
nakŋ-kɔɔɓm ade kiiɩ̃ maakŋ Raa ki
(Mk 8.11-21; Mt 12.38-42)

[1] Parizige ute Sadusege ɓaadɔ ɔŋ Isa.
Naade je aɩ̃ goom kɔk se tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ:
«Naaje kˈje ajen tɛdɩ̃n nakŋ-kɔɔɓm kɛn jˈan
kaakŋ jeel ro ki, kɛn iiɩ̃o maakŋ *Raa ki.»
[2] Naaɩ̃ tɛrldɛn ɔɔ: «Kɛn aanga tɛgɛr kaada
aki kooc jaay, naase aakki maakŋ raa aac
aan gɔɔ poodɔ se, naase ˈtaadki ɔɔki gɔtɔ
ˈtɛdɩ̃n jiga. [3] Ɔɔ tanɔɔriɩ̃ jaay naase aakkiga
maakŋ raa se aac ilim zum zum se, naase
ˈtaadki ɔɔki: ‹Jaaki se gɔtɔ tɛdɩ̃n jig eyo.›
Ute nakgen tɛd maakŋ raa ki se ɓo naase
ˈjeelki nakgen utu ˈtɛda. Anum gɛn di jaay
naase aak ˈjeelki nakgen aan ɓɔrse ey se?
[4] Jee ɓɔrsen jig eyo ɔɔ ˈtuj ɔrmde naan Raa
ki se. Naade je ɔɔ kaakŋ nakŋ-kɔɔɓɔ, naɓo
nakŋ-kɔɔɓm naade an kaakŋ jeel ro ki se,
tecɩ̃ aan gɔɔ kɛn gɛn Yunus se sum.» Gɔtn
se tɛr Isa iiɩ̃ ɔɩ̃de ɔɔ ɓaa.

*Ɔndki k*ɔndɔ ute dooy gɛn *Parizige ute
gɛn *Sadusege

* 15:39 Taa naaŋ Magadan se ɓɔrse jeege jeel gɔtiɩ̃ eyo lɛ daam, ˈtɛdɩ̃n Magdala.

5 Kɛn jee mɛtn Isa ki jaay gaaŋ ɔmb baar
ɓaa jɛŋ kɛn kaam naane se, kɛn naaɗe ɓaa
ɓaa se dirigo tɔso te mapp eyo. 6 Gɔtn
se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔɔɗki dose ɔɔ ɔndki
kɔnd ute ɔrɔm* Parizige ute gɛn Sadusege
se!» 7 Jee mɛtiɲ ki baag taaɗn ute naapa
ɔɔ: «Naaɲ taaɗ bin se taa naaje k'tɔskiro
te mappa eyo.» 8 Gaŋ Isa se jeelga saapɗe
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase aalki te maakse
paac dom ki eyo, ey num gɛn dì jaay naase
'taaɗki ute naapa ɔɔki: ‹Naaɲ taaɗ bin se
taa naaje k'tɔskiro te mapp ey se?› 9 ‹Bɔrse
kic naase 'booy ɔkki te ey rɔk la? Naase
'saapiɲki tu, kɛn ute mappa mii sum ɓo
gaabge dupu-mii ɔso ɔɔ mɛt kɔɔpiɲ se,
naase 'tɔskiro gɔrnɔ kando? 10 Ɔɔ gɛn
mappan cili jaay gaabge dupu-sɔɔ ɔso se,
mɛt kɔɔpiɲ se naase 'tɔskiro gɔrnɔ kando?
11 Taar maam m'taaɗsen m'ɔɔ: ɔndki kɔnd
ute ɔrɔm Parizige ute gɛn Sadusege se,
maam m'je m'taaɗ te mappa eyo. Anum
gɛn dì jaay naase 'booy ɔkumki ey se?»
12 Gɔtn se jee mɛtn Isa ki se ɓaa booy ɔkga
taar Isan taaɗɗen se taa j'an kɔnd ɓo ute
ɔrɔm k'tɛɗ mappa se eyo, num j'an kɔnd
ɓo ute dooy gɛn Parizige ute gɛn Sadusegen
lee dooy jeege se.

*Piɛr taaɗ ɔɔ Isa se naaɲ ɓo *al-Masi*
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)

13 Kɛn Isa jaay aan taa naaŋ Sezare kɛn
gɛn Pilip ki se, naaɲ tɔnd mɛtn jee mɛtiɲ ki
ɔɔ: «Gɛn jeege tu num, *Goon Deba se tap
ɓo naŋa?» 14 Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: «Jee mɛtiɲge
ɔɔ naai Jan-Batist, jee mɛtiɲge ɔɔ naai *Ɛli,
kɛngen mɛtiɲge ɔɔ naai Jeremi ey lɛ debm
taaɗ taar teeco taar Raa kɛn gam.» 15 Isa
tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Gɛn naase ki num, ɔɔki
maam tap ɓo m'naŋa?» 16 Simon Piɛr tɛrliɲ
ɔɔ: «Naai se al-Masi, Goon Raa zɛɛrɛ.» 17 Gaŋ
Isa ɗeekiɲ ɔɔ: «Simon goon Jan, naai maaki
raapo taa taar naai taaɗ se, debkilimi ɓo
taaɗio mɛtiɲ eyo, num Bubum maakŋ raa
ki ɓo taaɗio taar se. 18 Bin num 'booyo
Piɛr: roi Piɛr se je ɗekŋ ɔɔ ɗɛlbɛ ɔɔ do
ɗɛlɛb kɛn ese ɓo, maam m'kiiɲ *eglizuma
ɔɔ yoa ute tɔɔgiɲ se kic ɓo aɲ kɔŋ tɛɗn
ɗim eyo. 19 Maam m'ai kɛɗn lɛkɛrlɛgen gɛn
*maakŋ Gaar Raa. Nakŋ paacɲ jaay naai
'dɔɔkiɲga do naaŋ ki se, maakŋ raa kic ɓo
Raa dɔɔkiɲga. Ɔɔ nakŋ paacɲ jaay naai
'tuutiɲga do naaŋ ki ara ki se, maakŋ raa
ki kic ɓo Raa aɲ tuutu.» 20 Gɔtn se jee mɛtiɲ
ki naaɲ aacɗen kaama ɔɔ taar kɛn naaɲ ɓo
al-Masi se ɔɔ j'ɔɲte taaɗn nam ki.

Isa taaɗ ɔɔ naaɲ utu 'kooyo ɔɔ duru

21 Naaɲ kɛn se, Isa baag taaɗn jeege tun
mɛtiɲ ki tal ɔɔ: «Maam se, bɛɛki num m'ɓaa
Jeruzalɛm ki, ɔɔ magal taa ɓee Yaudge,
magal jee tɛɗn *sɛrkɛ Raage tu, ute jee
jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se,
naaɗe se utu am dabar dɛna, am tɔɔlɔ ɔɔ ɓii
k-mɔtɔge tu se m'aɗe 'dur daan yoge tu.»
22 Piɛr daŋ ɓaansiɲ cɛɛs ki ɔɔ baagiɲ mooyo
ɔɔ: «Mɛluma, Raa ai bɔɔbɔ! Ɔɲ nakŋ se
'kaan doi ki eyo! Ɔɲ Raa ai bɔɔbɔ!» 23 Num
gaŋ Isa tɛrl aak Piɛr ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «*'Bubm
sitange iik naatn cɛɛm ki gam naane! Taa
naai se 'je am gaasn naabm kɛn Raa je ɔɔ
m'aɲ tɛɗ se ɔɔ saapm naai se gɛn Raa eyo,
kɛse saapm jikilimge.»

Isa se j'aɲ daan j'ɔɔ dì

24 Tɛr Isa ɗeek jeege tun mɛtiɲ ki daala
ɔɔ: «Debm jaay je am daan num, 'baatn roɲ
mala, 'kuun kaagŋ yoɲa† jaay ɓo am daana.
25 Taa debm je kaajɲ koɲ se utu aɲ kutu naan
Raa ki ɔɔ debm ut koɲa taa maam se, utu aɲ
kaaja. 26 Kɛn debm jaay *duni ute magaliɲ
ɓo kaam jiɲ kic num, kɛn naaɲ kutn koɲ
naan Raa ki se, naaɲ an kɔŋ dì ro ki? Lɔ
debkilimi se koɲa se, naaɲ aɲ dugiɲ ute dio?
27 Taa naaɲ se ɓo, *Goon Deba utu aɗe ɓaa
maakŋ gaar Bubiɲ ki ute kɔɗiɲge ɔɔ naŋa
naŋa kic ɓo naaɲ aɲ kɛɗn bɛɗiɲa ro naabiɲ
kɛn naaɲ tɛɗa. 28 'Deere, 'booyki bɛɛ m'asen
taaɗa: maakŋ jeege tun ɓɔrse utu ara se,
mɛtiɲge se kooy ey sum ɓo utu kaakŋ Goon
Deba aɗe ɓaa maakŋ gariɲ ki.»

17

**Raa ooj ro Isa*
(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)

1 Kɛn ɓii mɛcɛ jaay deel se, Isa daŋ Piɛr,
Jak ute gɛnaaɲ Jan. Naaɗe ɓaa do ko ki
jɛrlɛ kalɗe ki. 2 Kɛn naaɗe aan se, gɔtn
se Raa ooj tɛrliɲ roɲa naanɗe ki. Daan
kaamiɲ se ɓaa tɛɗ raap aan gɔɔ kaaɗa ɔɔ
kaliɲge kic ɓaa tɛɗ raap lak lak aan gɔɔ gɔtn
wɔɔrɔ. 3 Gɔtn se jee mɛtiɲ kɛn mɔtɔ se naar
aak *Musa ɔɔ *Ɛli, teec naanɗe ki. Ɔɔ kɛn

* 16:6 Ara se ɔrɔm se je taaɗ ute dooy kɛn Parizige ute Sadusege lee dooy jeege se. † 16:24 Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ ɔɲ roi dabara bini kooy taa Isa.

naaɗe aakɗe se, naaɗe ɗaar taaɗ taaɗ ute
Isa. [4] Gaŋ Piɛr ɗeek Isa ki ɔɔ: «Mɛluma,
bɛɛki num, j'aki kiŋg gɔtn ara. Maam m'taal
daabge mɔtɔ: kalaŋ naai ki, kalaŋ Musa ki
ɔɔ kɛn kalaŋ Ɛli ki.» [5] Kaaɗ kɛn naaŋ̃ utu
taaɗ taaɗ ɓɔrt sum ɓo, gapar wɔɔr gɔtɔ se
ɓaaɗo naar deebɗe bat. Ɔɔ maakŋ gapar
ki se k'booy mind deba taaɗ ɔɔ: «Naaŋ̃ se
Goonuma, Goon maak-jema ɔɔ naaŋ̃ tɔɔlum
jaay maam m'bɛɛr m'ɔɔɗiŋ̃o, 'booy uunki
taariŋ̃a!» [6] Kɛn jee mɛtiŋ̃ ki jaay booy taar
se, nirlɗe teece, ɓeere ɔkɗe se ɔɔ naaɗe taal
tooco ɔɔ tɔnd naanɗege naaŋ ki. [7] Isa ɓaaɗo
iiko cɛɛɗe ki ɔl jiŋ̃ tuutɗe ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ:
«Iiŋ̃ 'ɗaarki! Naase ɔŋ̃te 'ɓeerki!» [8] Kɛn jee
mɛtiŋ̃ ki jaay uun kaamɗe aak se, ɔɔp Isa
kaliŋ̃ ki sum, nam kuuy gɔtɔ. [9] Kaaɗ kɛn
naaɗe utu bɔɔyɔ bɔɔy kon se, Isa ɗɛjɗe ɔɔ:
«Ɓɛrɛ, nakŋ naase aakkiro se, ɔŋ̃te 'taaɗki
nam ki, bini *Goon Deba se aɗe dur daan
yoge tu jaayo.»

*Jee mɛtn Isa ki tɔnd mɛtiŋ̃ taa *Ɛli*

[10] Gaŋ jee mɛtn Isa ki tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Gɛn
ɗî jaay jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar
Raage taaɗ ɔɔ Ɛli aɗe ɓaa jaay *al-Masi aɗe
ɓaa se?» [11] Naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Ɗeere, Ɛli utu
aɗe ɓaao ɔɔ naaŋ̃ ɓo utu tɔnd ɗaapm nakge
paac ute ɗoobiŋ̃a. [12] Num 'booyki m'asen
taaɗa: Ɛli se lɛ ɓaaɗoga, naɓo jeege jeeliŋ̃
te eyo, tɛɗiŋ̃ga nakŋ maakɗe je doŋ̃ ki. Ɔɔ
bin ɓo *Goon Deba kic naaɗe utu aŋ̃ dabar
bini.» [13] Do taar kɛn se jaay jee mɛtiŋ̃ ki se
ɓaa booy ɔkga taar Isa taaɗɗen se, naaŋ̃
taaɗ ute Jan-Batist.

Isa ɛɗ lapia goon kɛn ɔk kɔɔŋ̃ puputu
(Mk 9.14-32; Lk 9.37-45)

[14] Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki jaay aan cɛɛ jee
dɛnge tu se, gaaba kalaŋ ɓaaɗo ɛrg naan
Isa ki, [15] ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, goonum
se ɛɛjiŋ̃ doŋ̃ ki. Naaŋ̃ se ɔk kɔɔŋ̃ puputu
ɔɔ lee dabariŋ̃ dɛna, daayum ɔliŋ̃ naaŋ̃
tooc maakŋ pooɗ ki ey lɛ maakŋ maane ki.
[16] Maam m'ɓaansiŋ̃o gɔtn jeege tun mɛti ki,
naɓo naaɗe ɔŋ ɛɗiŋ̃o te lapi eyo.» [17] Isa ɛɛp
taariŋ̃a ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Jee do naaŋ kɛn ɓɔrse
se, jee naaj taarge ɔɔ jee bɛɛki eyo. Maam
tap ɓo m'kiŋg ute naase bini nuŋ ki? Maam
tap ɓo m'asen sɛrkŋ bini nuŋ ki? Goono
se ɔk 'ɓaamsiŋ̃kiro tu ara!» [18] Isa aac kaama
sitan kɛn tɛɗ goono puputu se ɔɔ n̄'teec
naatn rɔ goon ki se. Ɔɔ kaaɗ kɛn se sum
ɓo goono se ɔŋ lapia. [19] Tɛr jee mɛtn Isa ki
daŋ ɓaansiŋ̃ cɛɛs ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Gɛn
ɗî jaay ɓo sitan se naaje k'j'ɔŋ k'tuuriŋ̃ te
ey se?» [20] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Taa naase kaal
maakse baata. 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa:
kɛn naase jaay ɔkki kaal maakŋ do Raa ki
magal aan gɔɔ kaam koobi se num, naase
aki ɗeekŋ ko kɛn ese se ɔɔ iiŋ̃ ɗɛɛtɛ ɔɔ ko
se kiiŋ̃ ɗɛɛtɛ. Nakŋ jaay asen cir se gɔtɔ.»
[21] [Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Napar sitan bin se
kɛn naase jaay ɔŋ uunki te *siam gɛn tɔnd
mɛtn Raa ey num, naaŋ̃ se 'kɔŋ teec eyo.»]*

*Isa taaɗ daala ɔɔ naaŋ̃ utu kooyo ɔɔ
duru*

[22] Ɓii kalaŋ jee mɛtn Isa ki tus paac taa
naaŋ kɛn Galile ki ɔɔ gɔtn se, Isa ɗeekɗen ɔɔ:
«*Goon Deba se j'utu j'aŋ̃ kɔkŋ kɔl ji jeege
tu. [23] Naaɗe utu aŋ̃ tɔɔlɔ ɔɔ ɓii k-mɔtɔge
tu se naaŋ̃ aɗe dur daan yoge tu.» Kɛn jee
mɛtiŋ̃ ki jaay booy taar se, naaɗe rɔɗe oojɗe
walak̄.

*Isa ute Piɛr ɔg miir gɛn *Ɓee Raa*

[24] Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki jaay aan maakŋ
gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki se, jeegen lee tɔk
gursn miir gɛn Ɓee Raa se ɓaaɗo ɔŋ Piɛr ɔɔ
tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlse tap ɓo, lee ɔg miir
taa gɛn Ɓee Raa lɔɓu gɔtɔ?» [25] Piɛr tɛrliŋ̃
ɔɔ: «Yɛɛ naaŋ̃ ɔgɔ.» Kɛn jaay Piɛr ɓaa ɓeen
se, Isa ɓo uun taara deete ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Gɛn naai ki num saap ɔɔ ɗî, Simon Piɛr:
gaariŋ̃gen do naaŋ ki se, kɛn lee ɔgɗen miiri
tap ɓo naŋge? Jee maakŋ naaŋɗege tu lɔɓu
mɛrtge?» [26] Piɛr tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛrtge.» Isa kic
tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Kɛn ɗeer num, gaan naaŋge se
lee ɔg miiri eyo! [27] Naɓo, naaje se k'je jee
se maakɗe tuj eyo, taa naaŋ̃ se ɓo Piɛr, 'ɓaa
taa baar ki und kuuyi maan, ɔɔ kɛŋj kɛn
naai aŋ̃ kɔkŋ deet deet se, ɛɛpiŋ̃ taariŋ̃a ɔɔ
kɔŋ tamma kalaŋ aas kɔgŋ miir jeege dio.
Uuniŋ̃a ɔɔ 'ɓaa ɛɗɗen taa tɔɔl bɛɗ gɛn miir
maama ɔɔ gɛn naai.»

18

*Maakŋ *Gaar Raa ki se naŋa* ɓo tɛɗn ma-
gala

(Mt 5.29-30; Mk 9.33-50; Lk 9.46-50)

[1] Kaaɗ kɛn se jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a
ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naŋa ɓo 'tɛɗn magal
cir jeege paac *maakŋ Gaar Raa ki?» [2] Isa

* 17:21 Taargen ara se maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̃ se, mɛtiŋge maakɗe ki se, gɔtɔ.

daŋo goon cɔkɔ ɓaadɔ ɗaar daanɗe ki, [3] ɔɔ
ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa:
kɛn naase ˈtɛrlki te maakse te eyo ɔɔ ˈtɛɗki
te rose aan gɔɔ gɛn gaangen sɛɛm ey se,
naase aki kɔŋ kɛnd maakŋ Gaar Raa ki eyo.
[4] Taa naaŋ̰ se ɓo debm jaay ɔɔp roŋ̰ baat
aan gɔɔ goon cɔkɔn ese se, naaŋ̰ ɓo debm
ˈtɛɗn magal cir jeege paac maakŋ Gaar Raa
ki. [5] Taa maam jaay, debm ɔkga goon cɔkɔ
jiga aan gɔɔ goon ese se, kɛse aan gɔɔ naaŋ̰
ɔkum maam mala.»

*Ɔŋ̰te k*ɔl gɛnaai maakŋ *kusiŋ̰ ki

[6] «Gaŋ maakŋ gaange tun sɛɛm kɛn aalga
kaal maakɗe dom ki se jaay, nam ɔlga deb
kalaŋ maakŋ kusiŋ̰ ki se, debm kɛn ɔliŋ̰ se
ɔŋ̰ bɛɛki num, jˈuuno ko tootn magala ɔɔ
kˈdɔɔkiŋ̰ mindiŋ̰ ki ɔɔ jˈuun jˈundiŋ̰ maakŋ
baar kɛn jɛrlɛ. [7] Jeegen do duni ki se utu
aɗen tɛɗn ɔɔŋ̰ aak eyo taa nakgen kɛn utu
kɔl jeege maakŋ kusiŋ̰ ki se utu ˈtɛɗn dɛn
aak eyo. Ɗeere, nakgen bin se utu tap, naɓo
ɔɔŋ̰ɔ deb kɛn ˈkɔl jeege maakŋ kusiŋ̰ ki se.
[8] Kɛn jii ey lɛ jɛi jaay ɓo ai kɔl maakŋ kusiŋ̰
ki num, gaaŋ siɗen dɔkɔ. Kɛn ɔɔpi jii kalaŋ
ey lɛ jɛi kalaŋ jaay kɔŋ kaaja se, bɛɛ cir kɛn
ˈkiŋg te jige dio ey lɛ jɛige dio ɔɔ ɓaa maakŋ
pooɗ kɛn gɛn daayum. [9] Kɛn kaami jaay ɓo
ai kɔli maakŋ kusiŋ̰ ki num, kaami se ɔɔɗ
und naata. Kɛn ɔɔpi kaami kalaŋ jaay kɔŋ
*kaajŋ̰ gɛn daayum se, bɛɛ cir kɛn ˈkiŋg te
kaamige dio ɔɔ ɓaa maakŋ pooɗ kɛn gɛn
daayum.»

*M*ɛtn taar baatn iig jaay jˈɔŋiŋ̰a

[10] «Ɔndki kɔndɔ gaan sɛɛmgen ese se, nam
kalaŋ kic ɓo ɔŋ̰te aakiŋ̰ki aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ!
Anum ˈbooyki mˈasen taaɗa: kɔɗɗegen iŋg
cɛɛ Bubum ki maakŋ raa ki se, daayum utu
aakɗen doɗe ki. [11] [Taa maam *Goon Deba
mˈɓaadɔ se taa kaajŋ̰ jeegen iigga kiigi.]*

[12] «Naase tap ɓo ˈsaapiŋ̰ki ɔɔki ɗî? Kɛn
deba jaay ɔk baatge kaaru ɔɔ maakɗe
ki se kɛn kalaŋ iigga num, baatgen
sik-jɛrnaŋ-kaar-jɛrnaŋ kuuy se naaŋ̰ aɗe
kɔŋ̰ maakŋ ko ki taa ˈɓaa je kɛn kalaŋ iig
kiig se ey la? [13] ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa:
kɛn naaŋ̰ jaay je ɔŋiŋ̰ga se, naaŋ̰ maakiŋ̰
raapm dɛna do baat kɛn se cir do kɛnge tun
si-jɛrnaŋ-kaar-jɛrnaŋ kɛn iig te ey se. [14] Taa
naaŋ̰ se ɓo Bubsen maakŋ raa ki kic num,
je ɔɔ maakŋ gaange tun sɛɛm se, nam kalaŋ
tap ɓo kut eyo.»

*ˈT*ɛɗki kalɗɛ naapge tu

[15] «Kɛn gɛnaai jaay tɛɗîga *kusiŋ̰a num,
ˈɓaa ɔŋiŋ̰ kali ki ɔɔ ˈmooyiŋ̰a. Kɛn naaŋ̰ jaay
booy uunga taari num, kɛse naai ˈɗaapiŋ̰ga.
[16] Kɛn naaŋ̰ jaay baate booy kuun taari se, ɔk
ˈtɛrl ˈɓaa ɔŋo deb kalaŋ ey lɛ jeege dio taa
naan jeege tun dio ey lɛ mɔtɔ se ɓo, ai tɛɗn
saadîge ɔɔ ute naaɗe se ɓo, naase aki naŋ
taarse†. [17] Kɛn jee se jaay naaŋ̰ baate booyɗe
taarɗe kic num, ˈɓaa ˈtaaɗn mɛtn taar se
*egliz ki. Ɔɔ kɛn jee egliz ki ɓaa ɔŋiŋ̰ jaay
naaŋ̰ baate booy kuun taarɗe daal num,
naai aakiŋ̰ aan gɔɔ debm jeel *Raa mal eyo
ey lɛ aan gɔɔ *debm tɔkŋ miiri. [18] ˈBooyki
bɛɛ mˈasen taaɗa: nakŋ paacŋ̰ jaay naase
ˈdɔɔkiŋ̰kiga do naaŋ ki se, maakŋ raa kic
ɓo Raa aŋ̰ dɔɔkɔ. Ɔɔ nakŋ paacŋ̰ jaay naase
ˈtuutiŋ̰ga do naaŋ ki ara ki se, maakŋ raa ki
kic ɓo Raa aŋ̰ tuutu.

[19] «ˈBooyki mˈasen taaɗn daala: do naaŋ
ki ara jaay jeege dio maakse ki taarɗe
kalaŋ ɔɔ tɔnd mɛtn dîm se, nakŋ naaɗe je
se, Bubum kɛn maakŋ raa ki aɗesiŋ̰ kɛɗa.
[20] Ɗeere, taa gɔtn jaay jeege dio ey lɛ mɔtɔ
jaay tus ute ro maam se, maam mˈutu
daanɗe ki.»

[21] Gaŋ Piɛr ɓaadɔ ɔŋ Isa ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̰
ɔɔ: «Mɛluma, kɛn gɛnaam jaay tɛɗumga
kusiŋ̰a num, mˈaŋ̰ tɛɗn kalɗɛ mɛt kando?
Bin num mˈaŋ̰ tɛɗn ɗɔɔl cili ne?» [22] Isa tɛrliŋ̰
ɔɔ: «Maam mˈɗeeki mˈɔɔ: ɗɔɔl cili sum eyo,
num sik-cili-cili mɛt cili.»

*M*ɛtn taar debm sɛɛ baate tɛɗn kalɗɛ
gɛnaaŋ̰ ki

[23] «Taa naaŋ̰ se ɓo ˈbooyki mˈɔɔ: *maakŋ
Gaar Raa se tec aan gɔɔ gaar kɛn tus jee tɛɗn
naabiŋ̰ge taa kaakŋ sɛɛŋ̰ do jeege tu. [24] Kɛn
naaŋ̰ utu baag baag kaakŋ gursiŋ̰ sum ɓo,
jˈɔk kˈɓaano ute gaaba kalaŋ kɛn aŋ̰ kɔgŋ
gurs dupu-kaar kando kando‡. [25] Aan gɔɔ
gaabm se ɔk dîm naaŋ̰ an kɔgŋ sɛɛŋ̰ gɔtɔ ɗey
se, gaarge ɗeek ɔɔ: ‹ˈBaa ˈduginki naaŋ̰a,
mɛndiŋ̰a, gɛniŋ̰ge ɔɔ nakŋ naaŋ̰ ɔk paac
se, kˈduginŋ̰a ɔɔ gursiŋ̰ se kˈɓaadɔ kˈjˈɔgum
sɛɛma.› [26] Gɔtn se gaabm ese se ɓaadɔ ooc

* 18:11 Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̰ se, mɛtiŋ̰ge maakɗe ki se, gɔtɔ. † 18:16 Aak Dt 19.15.
‡ 18:24 Gurs naaŋ̰ aŋ̰ kɔg se aas gɛn kɔgŋ debm tɛɗ naaba gɛn ɓaara sik-kaar-mii.

mɛtn jɛ̃n ki ɔɔ ɛrg naan mɛliɲ ki ɔɔ ɗeekiɲ
ɔɔ: ‹Aay kaami, uɗum bia, sɛɛi se paac
m'utu m'aisiɲ kɔgɔ!› 27 Gɔtn se mɛliɲ ɛɛjiɲ
doɲ ki, ɔɔ tɔɔl te sɛɛɲ se naata ɔɔ ɔɲiɲ iiɲ
ɓaa. 28 Kɛn gaabm ɛse jaay teec ɓãã ɓãã
se, ɓaa dɔɔɗ ute mɛɗiɲ kalaŋ kɛn naaɗe
tɛɗ naaba kalaŋ. Debm se ɔkoga kɔkŋ sɛɛɲ
tamma kaaru§. Gɔtn se naaɲ ɔkiɲ bɔrliɲ
ki ai karat ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: ‹Ɔgumo sɛɛma!›
29 Gɔtn se mɛɗiɲ se ooc mɛtn jɛ̃n ki ɔɔ eemiɲ
nɔɔ mɛtiɲ ki ɔɔ: ‹Aay kaami, uɗum bia, sɛɛi
se maam m'utu m'aisiɲ kɔgɔ!› 30 Gaabm se
baate, ɔk mɛɗiɲ se ɓaa ɔliɲ daŋgay ki kɔr
naaɲ aɲ kɔgŋ naŋ sɛɛɲ se. 31 Mɛɗɗegen
k'tɛɗ naaba kalaŋ jaay aak nakŋ kɛn gaabm
ese tɛɗ se, naaɗe paac maakɗe tuju ɔɔ ɓaa
taaɗ taar se mɛlɗe ki. 32 Gɔtn se mɛlɗe se
ɔl k'daŋo gaabm ese se ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: ‹Naai
se debm jig eyo! Ey num naai eemum nɔɔ
sum ɓo sɛɛige se, maam m'tɔɔliɲsiɲo naatn.
33 Aan gɔɔ maam m'ɛɛji doi ki se, naai kic ɛɛj
do mɛɗi ki ey la!› 34 Kɛn mɛliɲ jaay maakiɲ
tuj se, gaabm se naaɲ ɔk ɔliɲ daŋgay ki
taa j'aɲ ɓaa dabara bini kɔgŋ naŋ sɛɛɲ se
maak ki.» 35 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn
naase jaay debm ɔŋ tɛɗ te kaldɛ gɛnaaɲ ki
te maakiɲ paac ey se, Bubum maakŋ raa ki
kic aɲ tɛɗn kaldɛ ey bin kici.»

19

Isa taaɗ mɛtn taar piiri
(Mk 10.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31-32)

1 Kɛn Isa taaɗ naŋ taariɲ se, naaɲ iiɲ ɔɲ
Galile ɔɔ ɓaa taa naaŋ Jude ki, kaam aak jɛ̃n
ool k'daŋiɲ Jordan kɛn kaam naane. 2 Dɔɔl
jeege dɛna ɔk mɛtiɲa ɔɔ gɔtn se naaɲ ɛɗɗen
lapia. 3 *Parizige mɛtiɲge se ɓaaɗo ɔŋ Isa je
ɗoobm aɲ goom kɔk se, naaɗe tɔnd mɛtiɲ
ɔɔ: «Deba se, do taar ɗìm kɛn gay kic ɓo,
naaɲ ɔk ɗoobo kɛn 'piir mɛndiɲ la?» 4 Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Naase 'dooyiɲki te ey la, taar
k'raaŋiɲo maakŋ Kitap ki se? Do kupm mɛt
ki se, *Raa Mɛl Kaala aalo gaaba ute mɛnda,
5 ɔɔ ɗeek ɔɔ: *Taa naaɲ se* ɓo gaaba teecɲ
kɔɲ koɲ te bubiɲa, ɓaa tum te mɛndiɲa,
ɔɔ naaɗen di se tum tɛɗga daa ro kalaŋ.*
6 Bin se naaɗe se tɛɗga aan gɔɔ jee di eyo,
num aan gɔɔ deb kalaŋ sum. Nakŋ jaay Raa
dɔɔkiɲga dɔɔk se, debkilimi ɔɲte tuutiɲa!»

7 Parizige tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Gɛn ɗì jaay
*Musa ɗeek ɔɔ gaaba raaŋ maktubm gɛn
piiri, kɛɗn mɛndiɲ ki jaay aɲ piir se?» 8 Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse taa do-mɔŋgse ɓo, Musa
ɔɔɗsen ɗoobm piir mɛndsege. Ey num do
kupm mɛt ki se bin eyo. 9 'Booyki m'asen
taaɗa: nam jaay 'piir mɛndiɲ se, kɛn mɛnd-
iɲ ɛɛs kɛɛs gaabge jaayo, ɔɔ kɛn naaɲ jaay
ɔkga mɛnd kuuy se, naaɲ se aan gɔɔ debm
ɛɛs mɛnd nam.»

10 Jee mɛtn Isa ki ɗeekiɲ ɔɔ: «Kɛn daan
gaaba ute mɛnda jaay kiŋgɗe bin num, naaɲ
se kɛn debm ɔk te mɛnda ey kic num bɛɛ
kaca!» 11 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jeege paac se kɔŋ
booy kɔkŋ taar se eyo. Jeegen aɲ booy
kɔk se, jeegen kɛn Raa ɛɗɗenga jeele gɛn
booy kɔkŋ mɛtn taar se jaayo. 12 Ɗeere,
ɗoobm jaay gaasn gaabge gɛn tɔkŋ mɛndge
se dɛna: jee mɛtiɲge se j'oojɗe ɓo roɗe gɔtɔ,
jee mɛtiɲge se lɛ jikilimge ɓo tɛɗɗe roɗe tɛɗ
gɔtɔ, ɔɔ kɛngen mɛtiɲge se taa taar Raa ɓo
naaɗe baate tɔkŋ mɛndge. Debm kɔŋ booy
kɔkŋ taar se num, ɔɲiɲ aɲ booy kɔkɔ!»

Isa ɔɔɗ ɓooro gaange tu
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

13 Gɔtn se jeege ɓaano ute gaangen sɛɛmɛ
gɔtn Isa ki taa naaɲ aɗen tɔnd jiɲ doɗe ki ɔɔ
tɔnd mɛtn Raa taa naaɗe, naɓo jee mɛtiɲ ki
uunɗe kaamɗe naatn. 14 Gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ:
«Ɔɲɗeki gaangen sɛɛm se aɗe ɓaa gɔtum ki,
ɔɲte 'gaasɗeki, taa *maakŋ Gaar Raa se gɛn
jeegen tec aan gɔɔ gaangen sɛɛm se.» 15 Kɛn
naaɲ jaay tɔnd jiɲ doɗege tu aas se, naaɲ iiɲ
ɔɲ gɔtn se, ɔɔ ɓaa.

Isa ute debm maala
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30; 1Tim 6.9-10)

16 Gaŋ gaaba kalaŋ ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ ɗeekiɲ
ɔɔ: «Debm dooy jeege, bɛɛ maam m'tɛɗ jaay
am kɛɗn *kaajɲ gɛn daayum se, kɛn gay?»
17 Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Gɛn ɗì 'tɔnd mɛtum ro nak
kɛn bɛɛ se? Kɛn bɛɛ se, Raa kaliɲ ki sum.
Kɛn naai jaay 'je 'kɔŋ kaajɲ gɛn daayum
num, 'tɛɗn nakŋ kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa
se.» 18 Gaaba se ɗeekiɲ ɔɔ: «Kɛn gayo?» Isa
tɛrliɲ ɔɔ: «*Ɔɲte 'tɔɔl* nam, ɔɲte 'kɛɛsn mɛnd
nam, ɔɲte 'kɛɛsn gaabm nam, ɔɲte 'ɓoogo,
ɔɲte 'tɔkŋ taar-kɔɔɓɔ do nam ki, 19 *'sook koi
ki te bubi ki*†ɔɔ 'je naapi aan gɔɔ ro naai
mala.‡»

§ 18:28 Gurs naaɲ aɲ kɔg se aas gɛn kɔgŋ debm tɛɗ naaba gɛn ɓii kaaru. * 19:5 Aak Jɛn 2.24.
† 19:19 Aak Ekz 20.12-16 ɔɔ Dt 5.16-20. ‡ 19:19 Aak Lb 19.18.

[20] Gaaba se tɛrliɲ ɔɔ: «Nakgen se maam
m'lee m'tɛɗiɲo tɛɗ paac tap, anum ɔɔpum
kɛn gay daala?» [21] Isa ɗeekiɲ ɔɔ: «Kɛn naai
jaay je tɛɗn debm bɛɛ mala mala naan Raa
ki num, maali naai ɔk paac se, 'ɓaa 'dugiɲ
naatn ɔɔ gursiɲ se 'nigiɲ jee daayge tu. Kɛn
tɛɗiɲga bin se, ai toodn kɔrbɔtɔ maakŋ raa
ki. Ɔɔ naai lɛ, 'ɓaaɗo 'daanuma.» [22] Kɛn goon
kɔɗɔ se jaay booy taar kɛn Isa taaɗiɲ se,
ɔk tɛrl ɓaa ɓaa se maakiɲ tuj kasak kasak,
taa naaɲ debm nak dɛna. [23] Isa ɗeek jeege
tun mɛtiɲ ki ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa:
debm nak dɛna se kɛndiɲ kɔɔɲɔ *maakŋ
Gaar Raa ki. [24] M'ɗeek m'ɗɔɔlsen daala: kɛn
giɲji jaay deel ute ɓee luppara se ɔɔɲɔ; naɓo
debm nak dɛna jaay 'kɛnd maakŋ Gaar Raa
ki se, ɔɔɲ cir naaɲ se daala!» [25] Kɛn jee mɛtiɲ
ki jaay booy taar se, ɔkɗen taaɗ eyo ɗeek
ɔɔ: «Kɛn bin num naŋa jaay 'kɔŋ kaaja?»
[26] Isa uun kaamiɲ aakɗe ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn
jikilimge tu sum num nakŋ se ɔɔɲɔ, num
Raa ki se, ne ɗîm ɔɔniɲ gɔtɔ.»

[27] Gɔtn se Piɛr ɗeek Isa ki ɔɔ: «'Booyo,
naaje se k'j'ɔɲoga nakge paac taa j'ai daan
naai, num naaje tap ɓo j'kɔŋ ɗî?» [28] Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kaaɗ
kɛn Raa utu tɛɗn nakge paac 'tɛɗn kiji se,
maam *Goon Deba m'utu m'kiŋg do kaag do
kɛn iiɲo gɔtn Raa ki ɔɔ naasen sik-kaar-di
kɛn lee daanumkiro se, utu aki kiŋg do kaag
do kɛn sik-kaar-dio gɛn kɔjɲ bɔɔrɔ do taa
ɓee gaan *Israɛlge tun sik-kaar-di se. [29] Ɔɔ
debm jaay ɔɲo ɓeeɲge, gɛnaaɲgen gaabge
ute kɛngen mɛndge, bubiɲa, koɲa, gɛniɲge
ey lɛ maakŋ-gɔtiɲge taa maam se, nakgen
se paac se naaɲ utu aɗen kɔŋ dɛn cir kɛn
naaɲ ɔɲo, ɔɔ 'kɔŋ kaajɲ gɛn daayum. [30] Num
maakŋ jeege tun ɓɔrse naan ki se, dɛniɲ utu
kɔɔpm mɔɔtn. Ɔɔ maakŋ jeege tun ɓɔrse
mɔɔtn se, dɛniɲ utu tɛɗn jee naan ki.»

20

Isa aal naagŋ taara ute mɛl jinɛnɛ ɔɔ jee
tɛɗn naabiɲge

[1] Tɛr Isa ɗeek daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar
Raa se tec aan gɔɔ mɛl ɓee kɛn iiɲ tanɔɔriɲ
nɔɔriɲ je jeege taa aɗen kɔl ɓaa tɛɗn naaba
maakŋ jinɛniɲ ki. [2] Mɛl jinɛnɛ se taaɗ dɔɔk
taariɲ ute jee tɛɗn naabge se kɛn naaɗe
tɛɗ naaba lɛkga se, deba kic ɓo naaɲ aɲ
kɛɗn tamma* kalaŋ kalaŋ. Bin jaay ɓo naaɲ
ɔlɗen maakŋ jinɛniɲ ki. [3] Kɛn aan kaaɗn
mɛs ki se, naaɲ teeco ɓeeɲ ki ɔŋ jeege iŋg
kiŋg cɛrɛ. [4] Gɔtn se naaɲ ɗeekɗen ɔɔ: ‹Naase
kic 'ɓaa 'tɛɗki naaba maakŋ jinɛnum ki ɔɔ
maam m'asen kɔgŋ te ɗoobiɲa.› [5] Gɔtn se
jee tɛɗn naabge se iiɲ ɓaa maakŋ jinɛnɛ ki.
Kɛn aan katar ki tir se, tɛr naaɲ teeco ɔɔ
katar do tɛgɛr ki kic naaɲ teeco. Ɔɔ kɛn
naaɲ teeco jaay ɔŋ jeegen kuuy iŋg kiŋg
cɛrɛ daal se, naaɲ ɔlɗen ɔɔ k'ɓaa tɛɗn naaba
maakŋ jinɛniɲ ki kici. [6] Kɛn aan tɛgɛr se,
naaɲ teeco daala ɔɔ ɔŋ jeegen iŋg kiŋg cɛr
se, naaɲ ɗeekɗen ɔɔ: ‹Gɛn ɗî jaay naase iŋg
'lɛkki cɛr se?› [7] Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: ‹Nam ajen
kuun gɛn naaba ɓo gɔtɔ.› Naaɲ ɗeekɗen ɔɔ:
‹Naase kic 'ɓaa 'tɛɗki naaba maakŋ jinɛnum
ki.› [8] Kɛn aan tɛgɛr kaaɗa ɓaa ɓaa kooco
se, mɛl jinɛnɛ se ɗeek debm tɛɗn naabiɲ
ki ɔɔ: ‹'Baa 'daŋo jee tɛɗn naabge se paac
ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo ɔgiɲ nakiɲ nakiɲa.
'Baag do jeege tun kaam mɔɔtn bini 'kaan
do jeege tun kɛn ɓaaɗo deete.› [9] Gɔtn se
jeegen jaay baag tɛɗn naaba kaam mɔɔtn
dɛs se, ɓaaɗo ɔɔ naŋa kic ɓo j'ɛɗîɲ tamma
kalaŋ kalaŋ. [10] Kɛn gɛn kɔgŋ jeegen baag
naaba deet se, naaɗe saap ɔɔ kaaɗn naane,
naaɗe 'kɔŋ cir naapɗege. Naɓo deba kic ɓo
ɔŋ tamma kalaŋ kalaŋ sum. [11] Kɛn naaɗe
jaay aak bɛɗɗen j'ɛɗɗen se, maakɗe taarɗe
mooy naaŋ ki dir dir do mɛl ɓee ki se. [12] Ɔɔ
ɗeekiɲ ɔɔ: ‹Jee se ɓaaɗo kaam mɔɔtn ɔɔ
naaba kic ɓo naaɗe tɛɗ lɛr kalaŋ sum, ɔɔ
naai ɔgɗen aas kaas ute naajen kɛn k'dabar
k'lɛk tɛc maakŋ kaaɗ ki.› [13] Gaŋ mɛl jinɛnɛ
se ɗeek deb kalaŋ ki ɔɔ: ‹Mɛɗuma, maam
m'tuji te ɗîm eyo ɔɔ taarje se lɛ k'taaɗ
k'tɔɔliɲoga tɔɔlɔ m'ɔɔ kɛn jaay naai 'tɛɗn
naaba lɛkga num, m'ai kɔgŋ tamma kalaŋ
se, naai 'tookoga took ey la? [14] 'Bɔrse, ɔk
bɛɗî ɔɔ 'ɓaa ɓei ki. Ɔɔ debm tɛɗn naabm
baag kaam mɔɔtn se, kɛn maam m'je se
maam m'aɲ kɛɗn bɛɗiɲ aan gɔɔ gɛn naai
se sum kici. [15] Ute gursum se, nakŋ maam
m'je ɓo m'an tɛɗn ro ki ey la? Lɔɓu do bɛɛ
kɛn maam m'tɛɗ se, naai 'maaki ilim ro ki
la?›» [16] Taa naaɲ se ɓo Isa ɗeek ɔɔ: «Jeegen
kaam mɔɔtn se, utu tɛɗn jeegen naan ki.
Ɔɔ jeegen naan ki se lɛ, utu kɔɔpm kaam
mɔɔtn.»

* 20:2 Tamma kalaŋ se aas kɔgŋ debm tɛɗ naaba gɛn ɓii kalaŋ.

Isa taaɗ gɛn k-mɔtɔge tu ɔɔ naaŋ̰ utu kooyo ɔɔ aɗe dur daan yoge tu
(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)
17 Isa ook ɓaa Jeruzalɛm ki ɔɔ kɛn naaɗe
ɓaa ɓaa ɗoob ki se, naaŋ̰ daŋ jee mɛt-
iŋ̰ sik-kaar-di kalɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ:
18 «ˈBooyki, ɓɔrse naaje kˈjˈook kˈɓaaki ɓaa
Jeruzalɛm ki ɔɔ *Goon Deba se, jˈutu jˈaŋ̰
kɔkŋ kɔl ji *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu
ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa.
Naaɗe utu aŋ̰ kɔjŋ̰ bɔɔrɔ doŋ̰ ki ɔɔ aŋ̰ kɔl
jˈaŋ̰ ɓaa tɔɔlɔ. 19 Naaɗe aŋ̰ kɔkŋ kɔl ji jeege
tun Yaudge eyo, utu aŋ̰ tooy koogo mɛtiŋ̰ ki,
aŋ̰ tɔnd te mɛɛjɛ jaay aŋ̰ tupm tɔɔl ro kaag
ki. Ɔɔ ɓii k-mɔtɔge tu se, naaŋ̰ aɗe dur daan
yoge tu.»

*Jak te g*ɛnaaŋ̰ Jan koŋ̰ɗe tɔndɗe mɛta
gɔtn Isa ki
(Mk 10.35-45; Lk 22.24-47)
20 Gɔtn se gaan Zebedege ɓaaɗo ute koŋ̰ɗe
naan Isa ki. Koŋ̰ɗe se ɛrg naaŋ ki taa tɔnd
mɛtiŋ̰a. 21 Kɛn Isa aakiŋ̰ se ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Naai
tap ɓɔ̃ ˈje ɗî?» Mɛnɗa se tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Ɔŋ̰
gɛnumgen di naani ki se maakŋ gaari ki se,
ɔŋ̰ deb kalaŋ ˈkiŋg do ji daami ki ɔɔ kɛn
kalaŋ do ji jeeli ki.» 22 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ
naase ˈtɔndki mɛta ro ki se, naase ˈjeel ɔkki
te mɛtiŋ̰ eyo. *Kɔɔpm dubar maam mˈutu
mˈkaay se, naase aŋ̰ki kɔŋ kaasn gɛn kaayiŋ̰
la?» Naaɗe tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Yɛɛ, naaje jˈaŋ̰ kɔŋ̰
kaasa.» 23 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɗeere, kɔɔpm
dubarum se naase aŋ̰ki kaayiŋ̰a, naɓo gɛn
gɔtn kiŋg jaay do ji daamum ki ey lɛ do
ji jeelum ki se, ɔlum maam eyo. Gɔtn se
Bubum ɗaapiŋ̰ga ɗaap maliŋ̰ge tu.»
24 Kɛn jee mɛtn Isa kɛn sik jaay ɓaa booy
taar ese se, naaɗe maakɗe tuj do gɛnaa
naapge tun di se. 25 Gaŋ gɔtn se Isa daŋɗeno
paac ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «ˈJeelki, jeegen kˈtɔlɗe
gaarge se iŋg do jeege tu ɔɔ magalgen
kˈtɔndɗe se tɛɗ jeege te taa tɔɔgɔ. 26 Num
naase se ɔŋ̰te ˈtɛɗki bini. Kɛn maakse ki jaay
nam je tɛɗn magalse se, ɔŋ̰ roŋ̰ tɛɗn debm
kaaŋ̰ naabse. 27 Kɛn maakse ki se jaay nam je
tɛɗn naanse se ɔŋ̰ roŋ̰ asen tɛɗn ɓulse. 28 Taa
*Goon Deba ɓaaɗo se, taa jeege ɓo aŋ̰ tɛɗn
naab eyo, num naaŋ̰ ɓaaɗo se taa naaŋ̰ ɓo
tɛɗn naaba jeege tu ɔɔ kɛɗn koŋ̰ gɛn ɗugŋ
do jee dɛna.»

Isa ɛɗ lapi jee kaam-tɔɔkge tu dio
(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)
29 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ̰ ki jaay teec teec
maakŋ gɛger kɛn Jeriko ki se, jeege dɛna ɔk
mɛtiŋ̰a. 30 Gɔtn se naaɗe ɔŋ jee kaam-tɔɔkge
di iŋg kiŋg jɛŋ ɗoob ki. Kɛn jee kaam-tɔɔkge
se booy jaay ɔɔ Isa ɓo deel deel se, naaɗe
baag tɔɔɗn tɔɔyɔ ɔɔ: «Mɛlje, *Goon Daud
ɛɛjjen doje ki!» 31 Gɔtn se jee dɛnge uunɗe
kaamɗe ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «ˈDoki!» Gaŋ jee
kaam-tɔɔkgen se tɛr tɔɔɗ tɔɔy makoŋ̰ daala
ɔɔ: «Mɛlje, Goon Daud ɛɛjjen doje ki!»
32 Gɔtn se Isa ɔk ɗaara, daŋɗeno ɔɔ ɗeekɗen
ɔɔ: «Naase ˈjeki mˈasen tɛɗn ɗî?» 33 Naaɗe
tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Mɛlje, ɔŋ̰ kaamjege ˈtɔɔɗn
taaka!» 34 Gɔtn se Isa ɛɛjɗen doɗe ki, uun
jiŋ̰ tɔnddɗen kaamɗege tu ɔɔ kaamɗege naar
tɔɔɗ taaka ɔɔ naaɗe ɔk mɛtiŋ̰a.

21

Isa ɛnd Jeruzalɛm ki aan gɔɔ gaarge
(Mk 11.1-10; Lk 19.28-44; Jn 12.12-19; Eza 12.6)
1 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ̰ ki jaay aan gɔɔr
ute Jeruzalɛm, cɛɛ naaŋ kɛn kˈdaŋiŋ̰ Bɛt-
pajɛ do *kɔsn ɔlib ki se, gɔtn se, maakŋ
jeege tun mɛtiŋ̰ ki se, Isa ɔl jeege di naaba.
2 Naaŋ̰ ɗeekɗen ɔɔ: «ˈƁaaki maakŋ naaŋ kɛn
naanse ki se, ɔɔ naase aki ɓaa naar kɔŋ ko
buuru kˈdɔɔkiŋ̰ga dɔɔkɔ ute gooniŋ̰ cɛɛŋ̰
ki. Koŋ̰ se ˈtuutiŋ̰kiro ɔɔ naaɗe di paac
ˈɓaamɗekiro. 3 Kɛn nam jaay ɗeeksenga
taar ɗîm num, ˈtɛrliŋ̰ki ɔɔki: Kɛse Mɛlje
ɓo jeɗe. Ɔɔ naaŋ̰ asesiŋ̰ naar kɔŋ̰ɔ naase
anɗekiro ˈɓaa.» 4 Nakŋ se paac jaay aan
se taa taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar
Raa ki raaŋiŋ̰o do dɔkiŋ̰ se kaan ɗoobiŋ̰ ki,
kɛn ɔɔ: 5 *ˈDeekki jeege tun maakŋ g*ɛger kɛn
Sion*ki ɔɔki:
Aakki, gaarse te ɓaaseno kɔŋɔ,
naaŋ̰ se debm dalul ooko do ko buur ki,
ɔɔ do gooniŋ̰ ki kɛn koŋ̰ kˈlee kˈjˈuun daama
se.†
6 Gɔtn se jee mɛtn Isa ki iiŋ̰ ɓaa ɔɔ ɓaa
tɛɗiŋ̰ aan gɔɔ kɛn Isa taaɗɗeno ro ki. 7 Naaɗe
tuut ko buuru ute gooniŋ̰a ɔɔ ɓaanɗeno.
Gɔtn se naaɗe tɔɔɗ taal kal magalɗege do
buurge tu‡ se jaay Isa iŋg do ki. 8 Jeege
dɛna tɔɔɗ taal kal magalɗege ɗoob ki ɔɔ jee

* 21:5 Sion se ro Jeruzalɛm kici. † 21:5 Aak Zak 9.9. ‡ 21:7 Ɗeere maakŋ Matiye ki se taaɗ ɔɔ Isa ook do buur ki ute do gooniŋ̰ ki num maakŋ Kitapm Mark ki se, 11.2 taaɗ ɔɔ Isa se ooko do goon buur ki sum.

mɛtiŋge gaaŋo doomo ɓaadɔ tɔmbiŋ̃ dɔob ki. [9] Jee te dɛndɛ paacŋ̃ daaniŋ̃ se, jee naan ki, jee mɔɔtn dɔɔb ɔɔy ɔɔ:
«Ozaana *Goon Daud!»
«*Raa tɛdn bɛɛŋ̃ do deb kɛn ɓaadɔ te ro Mɛljege Raa!»
«Ozaana Raa kɛn raan maakŋ raa ki!»
[10] Kɛn Isa jaay ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se, jee maakŋ gɛgɛr ki se paac taad gajalaŋ ɔɔ taad ute naapa ɔɔ: «Naaŋ̃ se tap ɓo naŋa?» [11] Jee dɛngen ɔko mɛtiŋ̃ se tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Kɛse Isan debm taad taar teeco taar Raa ki, kɛn iiŋ̃o Nazarɛt kɛn taa naaŋ Galile ki.»

Isa tuur te jee lee tɛdn zogen daan bɔɔr *Bee Raa ki
(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)
[12] Naaŋ̃ kɛn se Isa ɓaa ɛnd daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ gɔtn se naaŋ̃ baag tuur jeegen ɓaano te nakdege gɛn zoa ute jeegen ɓaadɔ dugu. Naaŋ̃ tɔt tɔl tuun te tabil jee pɛlɛkŋ gursge naatn ɔɔ tɔt tɔl te nakgen jee tɛdn zo dɛɛrge lee tiŋg do ki se kici. [13] Ɔɔ deekden ɔɔ: «Taar se k'raaŋiŋ̃ga raaŋ maakŋ Kitap ki j'ɔɔ: *Bee maam se* tɛdn ɓee kɛn jeege ansum keeme,§ num gaŋ naase 'tɛdîŋ̃ki tɛdga *g*ɔtn jee ɓoogge!*»
[14] Gɔtn se jee kaam-tɔɔkge ute jee cɛkɛdge ɓaadɔ ɔŋ Isa daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ naaŋ̃ ɛddɛn lapia. [15] Kɛn *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu, ute jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage jaay aak nakŋ-kɔɔɓgen Isa tɛdɔ se, ɔɔ booy gaangen jaay tɔɔd tɔɔy daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ: Ozaana, *k'nookki *Goon Daud se; gɔtn se naade maakde tuj aak eyo. [16] Ɔɔ naade taad Isa ki ɔɔ: «Taar gaangen taad se, naai utu 'booy dey?» Isa tɛrldɛn ɔɔ: «Yɛɛ, m'utu m'booyo. Num naase tap ɓo 'dooyiŋ̃ki te ey la, taar kɛn Kitap ɔɔ:
Ute taar gaangen sɛɛmɛ ɔɔ kɛngen k'taacege se ɓo,
naai 'nook roi aan gɔɔ kɛn naai maaki jen ro ki?†»
[17] Gɔtn se Isa iiŋ̃ ɔŋ̃dɛ ɔɔ ɓaa tood naaŋ kɛn Bɛtani ki.

Isa naam ko ba
(Mk 11.12-14,19-26; Lk 13.6-9)
[18] Mɛtbeeŋ̃ki tanɔɔriŋ̃ kɛn Isa iiŋ̃ Bɛtani ki jaay ɔk tɛrlo ɓaadɔ ɓaa Jeruzalɛm ki se, naaŋ̃ naam ɓo tɔɔliŋ̃a. [19] Naaŋ̃ aak ko ba se daar daar cɛɛ dɔob ki. Naaŋ̃ ɓaadɔ mɛtn ko ba ki se, naɓo ɔŋ kamba sum. Gɔtn se naaŋ̃ taad ko ba ki se ɔɔ: «Naan ki se, mɔɔtn naai kooj ey sum!» Ɔɔ gɔtn se sum ɓo ko ba se naar tuutu. [20] Kɛn jee mɛtiŋ̃ ki jaay aak nakŋ Isa tɛd se, ɔkden taad eyo, deek ɔɔ: «Tɛd ɔɔ dî jaay ko ba se naar tuut yɔkɔd bin se?» [21] Isa tɛrldɛn ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taada: kɛn naase jaay aalki maakse do Raa ki ɔɔ ɔkki naaja maakse ki ey se, naase aki kɔŋ tɛdn nakŋ maam m'tɛd do ko ba ki se sum eyo, num aki deekŋ kɔs ki ɔɔki: ‹Iiŋ̃ ooc maakŋ baar ki› ɔɔ naaŋ̃ 'kiiŋ̃ kooco. [22] Kɛn nakŋ paacŋ̃ naase 'tɔndki mɛta ro ki jaay aalki maakse paac do Raa ki se, naase utu aŋ̃ki kɔŋɔ.»

Magal Yaudge dem tɔɔgŋ Isa
(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)
[23] Isa ɓaadɔ ɛnd daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔɔ baag dooy jeege. Gaŋ *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu ɔɔ magal taa ɓee Yaudge ɓaadɔ ɔŋiŋ̃a ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naai tap ɓo tɔɔgi se ɔŋiŋ̃o gay jaay ɔli 'tɛd nakgen bin se? Kɛn undi kulu tɛd nakgen se tap ɓo naŋa?» [24] Isa tɛrldɛn ɔɔ: «Maam kic m'ɔk taara kalaŋ m'je tɔnd mɛtse. Kɛn naase jaay ɔŋ 'tɛrlumkiga num, maam kic m'asen taadn debm kɛn undum kulu gɛn tɛdn nakgen se. [25] 'Taadumki tu: kɛn ɔlo Jan-Batist *batiz jeege se, Raa lɔɓu jikilimge lɛ?» Naade baag taad ute naapa ɔɔ: «Kɛn k'taadkiga j'ɔɔki: Raa ɓo ɔliŋ̃o lɛ, naaŋ̃ ajeki deekŋ ɔɔ: Gɛn dî jaay 'baate 'kuunki taar Jan se? [26] Kɛn k'deekkiga j'ɔɔki: ‹Jikilimge ɓo ɔliŋ̃o› lɛ, jee dɛnge ajeki kɔŋ̃ eyo, taa naade jeel Jan se debm taad taar teeco taar Raa ki.» [27] Gɔtn se naade tɛrl Isa ki ɔɔ: «Naaje se k'jeel eyo.» Tɛr Isa kic deekden ɔɔ: «Maam kic num, m'asen kɔŋ taadn debm kɛn undum kulu gɛn tɛdn nakgen se eyo.»

Isa aal naagŋ taara ro gaange tu dio
[28] Tɛr Isa deekden daala ɔɔ: «Saapm naase ki num ɔɔki dî: gaaba kalaŋ ɔk gaangen gaabge dio. Naaŋ̃ ɓaa ɔŋ gooniŋ̃ deet se ɔɔ deekiŋ̃ ɔɔ: ‹Goonuma, jaaki se 'ɓaa tɛdɔ naaba maakŋ jinɛnɛ ki.› [29] Gooniŋ̃ tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹Maam m'ɓaa eyo.› Naaŋ̃ iŋg cɔkɔ se taar naaŋ̃ taad se saapiŋ̃ jig eyo, ɔɔ naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa maakŋ jinɛnɛ ki. [30] Tɛr bubde ɓaadɔ ɔŋ gooniŋ̃ kuuy se taadîŋ̃ aan gɔɔ kɛn naaŋ̃

§ 21:13 Aak Eza 56.7. * 21:13 Aak Jer 7.11. † 21:16 Aak KKR 8.3.

taaɗo gooniŋ kɛn deet se kici. Gooniŋ se
tɛrliŋ ɔɔ: ‹Yɛɛ, maam mˈɓaao› naɓo gaŋ
baate ɓaa. [31] Maakŋ gaange tun di se kɛn
gay ɓo took uunga taar bubiŋa?» Naaɗe
tɛrliŋ ɔɔ: «Goon deete.» Isa taaɗɗen ɔɔ:
«ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: *jee tɔkŋ miirge
ute mɛnd kɛɛsn gaabge se, kɛnd *maakŋ
Gaar Raa ki dose ki. [32] Ɗeere, Jan-Batist se
ɓaaɗo taaɗsenga ɗoobm gɛn tɛɗn nakgen
ute ɗoobiŋa, naɓo naase ˈtookkiro te taariŋ
eyo. Ey num *jee tɔkŋ miirge, ute mɛnd
kɛɛsn gaabge se kic ɓo, tookga taariŋa. Gaŋ
naase se, kɛn aakɗeki naaɗe took taariŋ se
kic ɓo, naase ˈbaate ˈtɛrlki maakse ɔɔ ɔŋ
ˈtookki te taariŋ eyo.»

Isa aal naagŋ taara ute jee tɛɗn naabgen
jig eyo

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)

[33] Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «ˈBooyki kaal naagŋ
taar kuuy daala! Gaaba kalaŋ tɛɗ jinɛn biŋ,
iiŋ guruginŋ te durdur, naaŋ uɗ gɔɔ do ko ki
gɛn rii kooj̃ŋ biŋiŋa ɔɔ iiŋ gɔtɔ jɛrlɛ gɛn kiŋg
bɔɔbm jinɛniŋa. Gɔtn se maakŋ jinɛniŋ se,
naaŋ ɔŋiŋ kaam ji jee tɛɗn naabge tu ɔɔ
naaŋ iiŋ ɓaa mɛrtɛ. [34] Kɛn kaaɗn kugŋ kooj̃ŋ
biŋ jaay aan se, naaŋ ɔl jee tɛɗn naabiŋge
se gɔtn jeege tun naaŋ ɔŋɗe jinɛniŋ kaam
jiɗe se, taa aŋo kɔkŋ bɛɗiŋa. [35] Num gaŋ jee
kɛn naaŋ ɔŋɗe jinɛniŋ kaam jiŋ se tɔk jee
kɛn naaŋ ɔlɗeno se. Deb kalaŋ naaɗe tɔnd
dɛrɛŋiŋa ɔɔ deb kalaŋ kuuy se naaɗe tɔɔliŋa
ɔɔ kɛn kuuy kalaŋ se, kic naaɗe tund tɔɔliŋ
te koa. [36] Tɛr naaŋ ɔl jee tɛɗn naabgen kuuy
dɛn cir jeegen deet se daala, naɓo naaɗe
se kic ɓo, naaɗe tɛɗɗen bini. [37] Bin num
kaam mɔɔtn se naaŋ ɔlɗeno gooniŋa, taa
naaŋ saap ɔɔ: ‹Goonum mala se naaɗe utu
tookŋ kuun taariŋa.› [38] Gaŋ kɛn naaɗe jaay
aak gooniŋ se, naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ:
‹Naaŋ se ɓo kɛn bubiŋ ooyga num utu ˈtɛɗn
mɛl jinɛnɛ se! Bin num ˈɓaakiro kˈtɔɔliŋki
ɔɔ jinɛnɛ se lɛ, ajenki kɔɔpm naajege tu!›
[39] Gɔtn se naaɗe ɔk ɔɔɗo goono se maakŋ
jinɛn ki se naata ɔɔ ɓaa tɔɔliŋa.» [40] Gɔtn se
Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «ˈBooyki mɛtn taar se:
kɛn mɛl jinɛnɛ se jaay ɓaaɗoga num, jee
tɛɗn naabgen maakŋ jinɛn kɛn ese se naaŋ
aɗen tɛɗn ɔɔ ɗî?» [41] Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Jee
tɛɗ bɛɛ ey bin se, naaŋ aɗen kɛɛjŋ doɗe ki
eyo ɔɔ aɗen tɔɔl naatn ɔɔ jinɛnɛ se lɛ, naaŋ
aŋ kɛɗn ji jeege tun kuuy taa aŋsiŋ kaaka.
Ɔɔ kɛn aanga kaaɗn kooj̃ŋ biŋ ki se, jee se
aŋo kɔkŋ bɛɗiŋa.» [42] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase
ˈdooyiŋki te ey la taar kɛn Raa taaɗ maakŋ
Kitap ki se ɔɔ:

*Ko k*ɛn jee kiiŋ ɓeege baatiŋ se, naaŋ se ɓo
tɛɗga ko kɛn ˈgakŋ ɓea;
*k*ɛse ɓo naabm Mɛljege Raa ɔɔ naajege tu se
jˈaakiŋki se ɔkjeki taaɗ eyo.‡

[43] «Taa naaŋ se ɓo ˈbooyki mˈasen taaɗa:
*maakŋ Gaar Raa se jˈutu jˈasesiŋ kɔɔɗ
naatn jise ki ɔɔ Raa utu aŋ kɛɗîŋ jeege tun
aŋga tɛɗn naabiŋa. [44] Nam jaay oocga do
ko kɛn jee kiiŋ ɓeege baatiŋ se lɛ, ˈtɛrɛcɛ
ɔɔ debm kɛn ko se oocga doŋ ki lɛ, aŋ
daala.» [45] Num *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu ute *Parizige booy kaal naagŋ taar ese
se, naaɗe ɓaa jeel ɔkga roɗe ki kaal naagŋ
taar se taaɗ ute naaɗe se. [46] Gɔtn se naaɗe je
ɗoobm aŋ kɔkɔ, naɓo naaɗe ɓeer jee dɛnge
tu, taa jee dɛnge se jeel Isa se, naaŋ debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki.

22

Isa aal naagŋ taara ute jee kˈdaŋɗe gɔtn
kɔs ki ɓii kɔkŋ mɛnd ki

(Lk 14.16-24)

[1] Tɛr Isa baagɗen taaɗn ute kaal naagŋ
taara daala ɔɔ: [2] «*Maakŋ Gaar Raa se tec
aan gɔɔ gaar kɛn tɛɗ kɔsɔ dɛna ɓii kɔkŋ
mɛnd gooniŋ ki. [3] Naaŋ ɔl jee tɛɗn naabiŋge
taa aɗe ɓaa daŋ jeegen kˈdaŋɗeno gɔtn
kɔkŋ mɛnd ki se, naɓo jee se baate ɓaaɗo.
[4] Tɛr naaŋ ɔl jee tɛɗn naabgen kuuy ɓaa
ɗeek jeege tun kˈdaŋɗeno se ɔɔ: ‹Ɓɔrse kɔsɔ
se bɛɛga, kɔs taarumge ute maalumgen teer
se mˈtɔɔlɗenga. Ɔɔ ɓɛrɛ, kɔsɔ se ooyga,
ˈɓaakiro aki kɔsɔ!› [5] Naɓo jee se taar se
naaɗe an ɗîm eyo ɔɔ wɔɔk ɓaa naabɗege tu.
Deb kalaŋ ɓaa maakŋ-gɔtiŋ ki ɔɔ kɛn kalaŋ
ɓaa gɔtn tɛɗn zo nakiŋge tu. [6] Jeegen kuuy
se kic iiŋ tɔk jee tɛɗn naabge se dabarɗe
ɔɔ tɔɔlɗe naatn. [7] Gɔtn se gaarge maakiŋ
taariŋa, ɔl asgariŋge gɛn ɓaa tɔɔl jeegen
tɔɔlo jee tɛɗn naabiŋge se ɔɔ tɔɔcŋ̃ gɛgɛrɗe
se naatn. [8] Gɔtn se naaŋ ɗeek jee tɛɗn
naabiŋge tu ɔɔ: ‹Kɔsɔ se ooyga, naɓo jeegen
kˈdaŋɗeno se ɔŋ aasiŋ te gɛn kɔsn kɔsn ese
se eyo. [9] ˈBaaki gɔtn jeege tun lee tusn daan
ɗoobge tu se, jeegen paacŋ̃ naase ɔŋɗekiga
ɓo ˈdaŋɗekiro aɗe ɓaa gɔtn kɔkŋ mɛnd ki
se.› [10] Jee tɛɗn naabge se ɓaa daan ɗoobge

‡ 21:42 Aak KKR 118.22-23.

tu ɔɔ daŋ tuso jeegen naaɗe ɔŋɗeno paac
se kaam kalaŋ, kɛn jee bɛɛ, kɛn jee bɛɛ eyo;
ɔɔ ɓaanɗeno maakŋ ɓee kɛn jeege utu an
kɔsn maak ki se ɔɔ maakŋ ɓee se jee kɛn
k'daŋɗeno se ɓaaɗo ɗoociŋ̃ tal. 11 Gɔtn se
gaarge ɛnd maakŋ ɓee ki gɛn kaakŋ jeegen
maak ki se, gaŋ aak deb kalaŋ se uuso kal tec
gɛn jeegen ɓaaɗo gɔtn kɔkŋ mɛnd ki se eyo.
12 Gɔtn se gaarge ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹Mɛɗuma, tɛɗ ɔɔ
ɗi jaay naai ɛndo gɔtn ara? Naai lɛ ɔk kal tec
aan gɔɔ jeegen ɓaaɗo gɔtn kɔkŋ mɛnd ki ey
se.› Num gaabm se ɔk taar kɛn aŋ̃ tɛrl eyo.
13 Gɔtn se gaarge ɗeek jee tɛɗn naabiŋ̃ge tu
ɔɔ: ‹Gaabm se, 'dɔɔkiŋ̃ki jiŋ̃ge ute jɛŋ̃ge ɔɔ
uun undiŋ̃ki naatn maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ, ɔɔ
gɔtn se ɓo gɔtn naaŋ̃ an tɔɔyɔ ɔɔ an taaŋ̃
naaŋiŋ̃a.›» 14 Tɛr Isa ɗeek ɔɔ: «Ɗeere, *Raa
se daŋ̃ga jeege dɛna, naɓo jeegen naaŋ̃ bɛɛr
tɔɔɗɗenga tɔɔɗ se baata.»

*Mɛ*tn taar kɔgŋ miiri
(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

15 Gɔtn se *Parizige ɓaa tus dɔɔk taarɗe
gɛn goom kɔkŋ Isa do taariŋ̃ ki. 16 Naaɗe ɔl
maakŋ jeege tun mɛtn Parizige tu ute jee
*Ɛrɔdge kandum se gɔtn Isa ki ɔɔ naaɗe ɓaa
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje k'jeele
naai se taaɗ taar mɛt ki. Ɔɔ ɗoobm Raa se
naai 'dooy jeege ute kɛn mɛt ki ɔɔ naai lɛ
taar jeegen kuuy se naai 'tɛɗn naaba ro ki
eyo. 17 Maak-saapm naai ki num, taaɗjen
tu Sezar se j'ɔk ɗoobm j'aŋ̃ kɔgŋ miiri lɔɓu
gɔtɔ?» 18 Num gaŋ Isa se jeel saapɗen jig ey
se ɗeekɗen ɔɔ: «Naase se jeegen 'tɛɗki rose
aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki se. Gɛn ɗi naase
oomumki bin se? 19 'Taaɗumki tu tamman
gɛn kɔgŋ miiri se, m'aŋ̃ kaaka.» Gɔtn se
naaɗe uun taaɗiŋ̃ tamma kalaŋ. 20 Naaŋ̃
tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Kaam-nirl doa te ro kɛn
k'raaŋiŋ̃ ro ki se tap ɓo gɛn naŋa?» 21 Naaɗe
tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Gɛn Sezar.» Gɔtn se Isa ɗeekɗen
ɔɔ: «Kɛn bin num, nakŋ gɛn Gaar Sezar se
ɛɗîŋ̃ki nakiŋa ɔɔ gɛn Raa lɛ ɛɗîŋ̃ki nakiŋ̃
kici.» 22 Kɛn naaɗe jaay booy taar Isa taaɗ se,
taar se ɔkɗen taaɗ eyo. Gɔtn se Isa se naaɗe
ɔŋ̃iŋa ɔɔ iiŋ̃ ɓaa.

*Jee naaj m*ɛtn taar jeegen aɗe duru daan
yoge tu
(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

23 Ɓii kɛn se sum ɓo, jeegen k'daŋɗe
*Sadusege kɛn taaɗ ɔɔ jeege ooyga num dur
ey sum se ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ:
24 «Debm dooy jeege, *Musa se taaɗjenga
taaɗ maakŋ Kitap ki ɔɔ: kɛn deba jaay ɔk
mɛnda ɔɔ ooy ɔŋ̃ te goon ey se, ɔŋ̃ gɛnaaŋ̃
kɔkŋ mɛndiŋa ɔɔ koojŋ̃ mɛtjili gɛnaaŋ̃ kɛn
ooy se. 25 Gaŋ maakjege tu se gɛnaage cili
koŋ̃ɗe kalaŋ. Debm deet deet se ɔk mɛnda
naɓo ooy ooj te goon eyo, ɔɔ mɛnda se ɔɔp
gɛnaaŋ̃ gɔɔsiŋ̃ ki. 26 Gɔɔsiŋ̃ kic ɓaaɗo ɔk
mɛnd se ɔɔ naaŋ̃ kic ooy ooj te goon eyo.
Tɛr debm gɛn k-mɔtɔge tu se kic ɓo ɓaaɗo
ɔk mɛnd se ɔɔ naaŋ̃ ooyo ooj te goon eyo;
bini aan do deb kɛn gɛn k-cilige tu. 27 Kɛn
naaɗen cili se jaay ooy paac se, kaam mɔɔtn
se mɛnda se kic ɓaaɗo ooyo. 28 Bin num ɓii
kɛn jaay jeegen ooyga kooy aɗe dur daan
yoge tu se, maakŋ gɛnaage tun cili se, mɛnd
se tap ɓo 'tɛɗn mɛnd naŋa? Taa naaɗe
paac lɛ tɔk naamiŋ̃ga naam mɛnd se.» 29 Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Naase se, ɓɛrɛ, iigkiga, taa taar
Raa se lɛ 'jeelki eyo ɔɔ tɔɔgŋ Raa kic lɛ
naase ɔndki te mɛtiŋ̃ eyo. 30 Taa ɓii kɛn jaay
jeegen ooyga kooy aɗe dur daan yoge tu
se, gaabge te mɛndge se 'tɔkŋ naap ey sum.
Num naaɗe se tecŋ̃ aan gɔɔ *kɔɗn Raagen
maakŋ raa ki. 31 Gɛn jeegen ooyga kooy jaay
utu dur daan yoge tu se, taar Raa taaɗsen
maakŋ Kitapiŋ̃ ki se, naase 'dooyiŋ̃ki te ey la
kɛn ɔɔ: 32 *Maam se m'Raa g*ɛn *Abraam m'gɛn
Isaka ɔɔ m'gɛn *Yakub.* Raa se, naaŋ̃ Raa
jeegen ooyga kooy eyo, num naaŋ̃ se, Raa
jee zɛɛrɛ.» 33 Kɛn jee dɛnge jaay booy taar
kɛn Isa dooyɗe se, taar se tap ɓo ɔkɗen taaɗ
eyo.

*K*ɛse taar magal cir paac maakŋ *Ko
Taar Raa ki
(Mk 12.28-34; Lk 10.25-37)

34 Kɛn *Parizige jaay booy ɔɔ *Sadusege
ɔŋ aasiŋ̃ te ro Isa ki ey se, naaɗe daŋ
tus naapa. 35 Maakɗe ki se, deb kalaŋ se
debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa,
je ɗoobm an goom kɔkŋ Isa se, ɓaaɗo tɔnd
mɛtiŋ̃ ɔɔ: 36 «Debm dooy jeege, maakŋ Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se taar gɛn tɛɗa
kɛn cirɗe paac se, kɛn gay?» 37 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ:
«*M*ɛli Raa se, 'jeŋ̃ ute maaki paac ute roi
paac ɔɔ ute saapi paac.† 38 Kɛse ɓo taar deet
deetn gɛn tɛɗa kɛn cirɗe paac paac. 39 Tɛr
kɛn mɛtiŋ̃ ki teciŋ̃ tec se kɛn ɔɔ: *'Je naapi
aan g*ɔɔ ro naai mala.‡ 40 Maakŋ Ko Taar Raa

* 22:32 Aak Ekz 3.6. † 22:37 Aak Dt 6.5. ‡ 22:39 Aak Lb 19.18.

ki ute taargen jee taaɗ taar teeco taar Raa
ki taaɗo paac se, doŋ ɓo ɔɔs do taarge tun
di ese sum.»

**Al-Masi ute *Daud*
(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

41 Aan gɔɔ *Parizige lɛ tusga ɗey se, Isa
tɔnd mɛtɗe ɔɔ: 42 «Gɛn naase ki num,
al-Masi se tap ɓo naŋa? Naaŋ tap ɓo goon
naŋa?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Naaŋ se mɛtjil
Daud.» 43 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Num tɛɗ ɔɔ dì
jaay *Nirl Raa ɔl Daud daŋiŋ ɔɔ: Mɛluma?
Ɔɔ naaŋ mala taaɗga taaɗ maakŋ Kitap ki
ɔɔ:
44 *Mɛljege Raa taaɗo Mɛlum ki ɔɔ:*
'Baaɗo iŋg do ji daamum ki
bini jee taamooyige se m'aɗen tɛɗn naai utu
'kiŋg doɗe ki.§
45 Kɛn Daud jaay daŋ al-Masi ɔɔ Mɛluma,
anum tɛɗ ɔɔ dì jaay Mɛliŋ 'tɛɗn goon Daud
se?» 46 Maakɗe ki se, nam jaay aŋ tɛrl taara
kalaŋ Isa ki kic ɓo gɔtɔ ɔɔ naaŋ kɛn se mɔɔtn
nam tɔnd te mɛtiŋ do taar ɗim kɛn kuuy ey
sum.

23

Isa ɗeek ɔɔ j'ɔnd kɔnd ute jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn taar Raage te *Parizige
(Mk 12.38-39; Lk 11.39-52, 20.45-46)

1 Isa ɗeek jee dɛnge tu ute jeege tun mɛtiŋ
ki ɔɔ: 2 «Parizige ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raage se, naaɗe se ɓo kɛn
lee dooy jeege ute *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki. 3 Kɛn bin num 'tookɗeki taarɗe
ɔɔ 'tɛɗki nakgen paacŋ naaɗe lee taaɗsen
se. Naɓo ɔŋten 'tɛɗki aan gɔɔ naaɗe, taa
naaɗe nakgen naaɗe taaɗ paac se, naaɗe
ɔŋ tɛɗiŋ eyo. 4 Naaɗe dɔɔk daam deere ɔɔ
tɔnd do jeege tu ɔɔ naaɗe maliŋge tap ɓo
baate kutiŋ te goon jiɗe. 5 Naabɗen naaɗe
tɛɗ paac se je taa jeege aɗen kaaka. Ɔɔ taar
Raagen mɛtiŋgen k'raaŋ jaay naaɗe ɔɔsiŋ
aan gɔɔ laaye ɔɔ lee dɔɔk do naanɗege tu ey
lɛ kɛyɗege tu se, naaɗe tɛɗiŋ magal magal
cir gɛn jeege. Ɔɔ taa kalɗege se, naaɗe tɔɔs
ziiɗiŋ taar ki tɛɗn jɛrl cir gɛn jeege*. 6 Kɛn
k'daŋɗenga gɔtn kɔs ki se, naaɗe je gɔtn
kiŋg naan ki. Ɔɔ kɛn ɓaaga maakŋ ɓeege
tun Yaudge lee tusn maak ki se, naaɗe je
gɔtn kiŋg naan ki kici. 7 Kɛn aanga bɔɔr ki
kic lɛ, naaɗe je j'aɗen tɛɗn tɔɔsɛ naaɗe ki
ɓo deete ɔɔ je j'aɗen daŋ: jee dooy jeege.
8 Num naase ɔŋten 'kɔŋki j'asen daŋ *jee dooy*
jeege taa naase 'paacki se gɛnaage ɔɔ debm
dooyse lɛ kalaŋ sum. 9 Do naaŋ ki ara se
ɔŋten 'daŋki nam ɔɔki: *Bubje*, taa naase ɔkki
Bubu kalaŋ sum ɔɔ naaŋ kɛn iŋg maakŋ
raa ki. 10 Ɔŋten 'kɔŋki j'asen daŋ *Debm dooy*
jeege, taa naase mɛl dooyse se *al-Masi kaliŋ
ki sum. 11 Debm jaay tɛɗn magala maakse
ki se, ɔŋ roŋ tɛɗn debm tɛɗn naabse. 12 Taa
debm magal roŋ se utu kɔɔpm baata, ɔɔ
debm jaay ɔɔp roŋ baat se, roŋ utu kookŋ
raan.

13 «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage ute Parizigen kɛn 'tɛɗki rose
aan gɔɔ jee taaɗn taar mɛt ki se utu asen
tɛɗn ɔɔŋ aak eyo; taa naase 'gaaski ɗoobm
*maakŋ Gaar Raa jeege tu. Ɔɔ naase mala
kic lɛ baate kɛndki, ɔɔ jeegen je kɛndɛ se lɛ,
naase 'gaasɗeki ɗoobo. 14 [Naasen jee taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn taar Raage ute Parizigen kɛn
'tɛɗki rose aan gɔɔ jee taaɗn taar mɛt ki se
utu asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo! Taa naase ɔski
ji mɛnd daayge ɔɔ tɔndki mɛtn *Raa ɔŋki
eyo taa jeege asen kaaka. Taa naaŋ se ɓo
bɔɔrɔ utu koocŋ dose ki se utu asen tɛɗn
ɔɔŋ aak eyo.]† 15 Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raage ute Parizige se, naasen
kɛn 'tɛɗki rose aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki
utu asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo. Naase 'leeki do
baarge tu ɔɔ gɔtɔ ɓaa se paac ɔɔ jeki aki tɛɗn
jeege 'tɛɗn Yaudge aan gɔɔ naase se ɔɔ kɛn
naase ɔŋkiga deb kalaŋ jaay uunga ɗoobse
se, debm se naase 'tɛɗiŋki debm aas gɛn ɓaa
maakŋ pooɗ ki mɛt dio cirse naase se.

16 «Naasen jee kaam-tɔɔkgen jee tɔɔɗn
jeege utu asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo! Naase
taaɗki ɔɔki: ‹Kɛn nam jaay naam te ro *Bee
Raa se tɛɗ ɗim eyo. Num nam jaay naam te
ro daabm maakŋ Bee Raa ki se, kɛse ɓo kɛn
ɔɔŋɔ.› 17 Naase jee kaam-tɔɔkgen jee dɛrlge
ara! Kɛn gay ɓo ɔɔŋ ciri? Daab lɔɓu Bee Raa
kɛn k'ɓaanoga te daab maak ki jaay daabm
se, tɛɗ gɛn Raa se ne? 18 Tɛr naase 'ɗeeki
ɔɔ: ‹Kɛn nam jaay naam roŋ te *gɔtn k'j'iiŋ
k'ɗaapiŋ gɛn tɛɗn sɛrkɛ do ki se, tɛɗ ɗim

§ 22:44 Aak KKR 110.1. * 23:5 Nakŋ naaɗe tɛɗ se k'raaŋiŋoga raaŋ maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki naɓo naaɗe se tɛɗiŋ magal magal ɔɔ jɛrlɛ taa jeege aɗen kaaka aan gɔɔ naaɗe ɓo jee daan Raa cir jeege. † 23:14 Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ se, mɛtiŋge maakɗe ki se, gɔtɔ.

eyo, num kɛn naaŋ̃ jaay naam roŋ̃ te nakŋ
k'ɓaano do ki gɛn tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki se, kɛse
ɓo kɛn ɔɔŋ̃ɔ.› [19] Jee kaam-tɔɔkge 'taaɗumki
tu: nakŋ k'ɓaano gɛn tɛɗn sɛrkɛ se ɓo cir
lɔɓu, gɔtn k'j'iiŋ̃ k'ɗaapiŋ̃ gɛn tɛɗn sɛrkɛ ɔɔ
sɛrkŋ k'j'ɔmbiŋ̃ga do ki num, taaɗ ɔɔ sɛrkŋ
se tɛɗga gɛn Raa se ɓo cir ne? [20] Bin num
debm jaay naam roŋ̃ te gɔtn k'j'iiŋ̃ ɗaapiŋ̃
gɛn tɛɗn sɛrkɛ do ki se, kɛse naaŋ̃ naam te
ro nakgen paacŋ̃ k'ɓaano gɛn tɛɗn sɛrkɛ do
ki se kici. [21] Debm kɛn naam roŋ̃ te Ɓee Raa
se, kɛse naaŋ̃ naam roŋ̃ te ro mɛliŋ̃ Raa kɛn
iŋg maak ki se kici. [22] Debm jaay naam roŋ̃
te maakŋ raa se naaŋ̃ naam roŋ̃ ute kaag do
Raa ɔɔ ute mɛliŋ̃ kɛn iŋg do ki.

[23] «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage ute Parizigen kɛn tɛɗki rose
aan gɔɔ jee taaɗn taar mɛt ki se, utu asen
tɛɗn ɔɔŋ̃ aak eyo! Nakgen naase ɔkki sɛɛm
sɛɛm kɛn 'lee 'tɔmbki maakŋ taaɗsege tu
kɛn tɛɗiŋ̃ nijim se kic ɓo, naase 'lee 'nigiŋ̃ki
gɔtɔ kaam sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se ɛɗki Raa
ki. Naɓo taargen maakŋ Ko Taar kɛn Raa
ɛɗɔ *Musa kɛn bɛɛ bɛɛ tap ɓo, naase aaliŋ̃ki
maak ki eyo kɛn taaɗsen ɔɔ 'tɛɗki nakŋ ute
ɗoobiŋ̃a, kɛɛjŋ̃ do jeege tu ɔɔ gɛn tujŋ̃ ɔrm
eyo. Kɛse ɓo nakgen, bɛɛki num, aŋ̃ki lee
tɛɗa ɔɔ nakgen kɛn naase lee gaaŋɗeki gɔtɔ
kaam sik jaay kɛn kalaŋ ɛɗki Raa ki se kic
ɓo ɔŋ̃ten 'diriginki kici. [24] Jee kaam-tɔɔkgen
'lee tɔɔɗki jeege! Naase ɔɔyki maanse te
rɛɛsɛ taa bɔtɔr kalaŋ bɔɔy maak ki eyo, gaŋ
naase tap ɓo tulki giŋ̃jge‡.

[25] «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage ute Parizigen 'tɛɗki rose aan gɔɔ
jee taaɗ taar mɛt ki se, asen 'tɛɗn ɔɔŋ̃ aak
eyo! Taa naase 'tugki naagŋ nakgen naase
'lee aayki ɔɔ ɔsnki se aac walak, num gaŋ
maakiŋ̃ tap ɓo, naase 'ɗoociŋ̃ki ute nakgen
naase 'ɓoogkiro ɔɔ 'tujkiro gɛn jeege. [26] Kɔɗ
Parizi naai se debm kaam-tɔɔkɔ! 'Tug 'ɗaap
maakŋ naki kɛn naai lee aay maak ki se jaay
ɓo naagiŋ̃ kic 'tɛɗn aak bɛɛ.

[27] «Naase jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage ute Parizigen kɛn tɛɗki rose
aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki se, asen tɛɗn
ɔɔŋ̃ aak eyo! Taa naase 'tecki do ɓaaɗgen
k'tɛɗɗen raap kaar kaar aak bɛɛ kaam ki,
gaŋ maakɗege ɗooc te cɛŋ jeegen ooyga
kooyo ɔɔ ruumga ruumu maak ki se paac.
[28] Naase kic 'tecki bini, taa naan jeege tu se,
naase 'tɛɗki rose jee bɛɛ, gaŋ maakse ɗooc
te taar mɛt ki eyo ɔɔ te *kusiŋ̃a.

[29] «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage ute Parizigen kɛn tɛɗki rose aan
gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki se, asen tɛɗn ɔɔŋ̃
aak eyo! Naasen 'lee iiŋ̃ 'ɗaapki do ɓaaɗn
jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ̃a, ɔɔ
jeegen kɛn leeɗo ute kɛn mɛt ki se, naase
'tamarɗeki do ɓaaɗɗege aak bɛɛ bɛɛ. [30] Ɔɔ
tɛr naase 'ɗeekki ɔɔki: Kɛn do bubjege tu
naane jaay naaje j'utu num, naaje k'tookɗe
taarɗe eyo gɛn tɔɔl jee taaɗ taar teeco taar
Raa ki. [31] Kɛn bin num naase mala ɓo 'taaɗki
ɔɔki naase se ɓo mɛtjil jee kɛn tɔɔlo jee taaɗ
taar teeco taar Raa ki. [32] Kɛn bin num 'ɓaaki
ute naan se, naabm bubsege lee tɛɗo se,
naase 'tɛɗ naŋiŋ̃ki sɔrɔk cir gɛn naaɗe se.

[33] «Aakumki tu wɔɔjgen ara ɔɔ mɛtjil
k'mɔrpɔpgen ara! Naase aki kɔŋ kaaŋ̃
kɔtn dubar pooɗ kɛn gɛn daayum se ɔɔ dî?
[34] Taa naaŋ̃ se ɓo 'booyki m'ɗeekseni: maam
m'aseno kɔl jee taaɗ taar teeco taar Raa
ki, jee jeel-taarge ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raage. Num jee mɛtiŋ̃ge utu
aɗeki tɔɔlɔ ɔɔ jee mɛtiŋ̃ge aɗeki tupm tɔɔl
ro kaag ki, jee mɛtiŋ̃ge utu aɗeki tɔnd te
mɛɛjɛ maakŋ *ɓeege tun naase lee tusnki
maak ki. Ɔɔ kɛngen mɛtiŋ̃ge aɗeki tuuru
ɔɔ aɗeki lee je maakŋ gɛgɛrge tu. [35] Ɔɔ
jee kɛn lee ute kɛn mɛt kɛn naase tɔɔlɗeki
jaay moosɗe ɔɔy do naaŋ ki se, kɛn iiŋ̃o do
yo Abɛl ki bini aan do yo Zakari kɛn goon
Baraci, kɛn naase 'tɔɔliŋ̃ki daan Ɓee Raa
ute *gɔtn kɛn k'lee k'tɛɗ̃n sɛrkɛ Raa ki se
asen kɔɔpm mindse ki. [36] 'Booyki bɛɛ m'asen
taaɗa: moosn jeegen k'tɔɔlɗe paac se utu
kɔɔpm do jeege tun ɓɔrse utu se.»

Isa eem nɔɔ taa Jeruzalɛm

[37] Isa ɗeek ɔɔ: «Waay Jeruzalɛm, waay
Jeruzalɛm, naai kɛn debm tɔɔl jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki ɔɔ jee kɛn Raa ɔlɗeno gɔti
ki kic ɓo, naai ɓo debm tund tɔɔlɗe! Mɛt
kando, maam m'je m'tusn gɛnige aan gɔɔ
ko kɔrɔŋ̃j kɛn lee tus gɛniŋ̃ge taa bɛɛkŋ kɛy-
iŋ̃ ki tu, naɓo naase 'jeki te eyo. [38] 'Booyki,
kɛn bin num *Ɓee Raase se utu 'tooɗn
kuuɗu. [39] Taa naaŋ̃ se ɓo 'booyki m'asen

‡ 23:24 Maakŋ nakge tun sɛɛm sɛɛm kɛn Yaudge lee ɣeemɗe se bɔtɔrɔ se ɓo kɛn baat cirɗe ɔɔ maakŋ daage tun magal magal kɛn Yaudge lee ɣeemɗe se giŋji se ɓo kɛn magal cirɗe.

taadɑ: naan ki se mɔɔtn naase amki kɔŋ kaak ey sum, bini kaan kaad kɛn aki dɑekŋ ɔɔki: *Ɔŋ Mɛ*lje Raa tɛdɑn bɛɛna do deb kɛn utu ɓaadɔ ute ro naana!§»

24

Isa taad ɔɔ *Bee Raa se jeege utu an tɔɔkɔ

(Mk 13.1-37; Lk 21.5-30, 17.22-37)

1 Kaad kɛn se Isa teecoga naatn maakŋ Bee Raa ki ɔɔ kɛn ɓaa ɓaa se, jee mɛtin ki ɓaadɔ ɔŋina taa an taadɑn Bee Raa kɛn kˈjˈiiniŋga aak bɛɛ se. 2 Isa tɛrldɑn ɔɔ: «Bee se paac aakiŋki se jiga dɑamo? Naɓo ˈbooyki bɛɛ mˈasen taadɑ: ɓee dɑar aak bɛɛ se jeege utu an ru naŋ tak. Koŋgen rɛɛs aak bɛɛ bɛɛ se, utu wɔɔkŋ kalaŋ kalaŋ ɔɔ ko tap ɓo ˈkɔŋ toodɑn do naapin ko ki eyo.»

Dubar utu kaan do jeege tu

3 Naan kɛn se, Isa iŋg do *kɔsn ɔlib ki. Gɔtn se jee mɛtin ki ɓaadɔ ɔŋina ɔɔ tɔnd mɛtin ɔɔ: «ˈTaadɑjen tu nakgen se ˈkaan nuŋ ki? Ɔɔ naan se ˈtɛdɑn ɔɔ dɪ̂ jaay ɓo naaje jˈan kaakŋ jeel ro ki gɛn ɓii kaani ɔɔ ɓiin dunia an naŋ se?» 4 Isa tɛrldɑn ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ nam ɔŋten ˈdɛrlse!» 5 Taa jeege dɛna utu adɛ ɓaa ute roma ɔɔ naŋa kic utu asen taadɑn ɔɔ: maam ɓo *al-Masi! Ɔɔ kɛn naadɛ ˈtɛd bin se utu ˈdɛrl jeege dɛna. 6 Naase utu aki booy gɔtn bɔɔrɔ ɔɔ jeege utu asen kɔɔsn maan bɔɔrɔ, anum ɓɛrɛ, ɔndki kɔndɔ, ɔŋten ˈɓeerki! Taa nakgen se utu ˈkaana, naɓo duni se ˈkɔŋ naŋ ey ɓɔrtɔ. 7 Jee taa naaŋ kaam kalaŋ utu kiin bɔɔrɔ ute jee taa naaŋ kuuy. Taa naaŋ gaar kaam kalaŋ utu kiin bɔɔrɔ te taa naaŋ gaar kɛn kuuy. Maakŋ naaŋge tun mɛtin naaŋa utu ˈtea ɔɔ gɔtn mɛtin ɓo utu tɔɔl jeege. 8 Aan gɔɔ mɛnd kɛn maakin tuunin gɛn koojo se, nakgen se paac kic ɓo baaga kaana num, kɛse je taadɑn ɔɔ dunia ɔɔpga gɔɔrɔ.

9 «Kaad kɛn se jˈutu jˈasen dabar dɛna ɔɔ jˈasen tɔɔlɔ. Ɔɔ taa maam se jee do naaŋ ki se paac utu asen kɔɔdɑn kundu. 10 Gaŋ kaad kɛn se jeege dɛna utu an rɛsn ute kaal maakdɑn do *Raa ki. Naadɛ kutn naapge naan tɔɔgge tu ɔɔ tɔɔdɑn tund naapa. 11 Jee tɛd rodɛ aan gɔɔ jee taad taar teeco taar Raa ki se, utu adɛ ɓaa dɛna ɔɔ dɛrl jeege dɛna. 12 *Kusin se ziidɑn ɓaa ute naaniŋa ɔɔ jeege dɛna maakjedɛge utu tɛdɑn baata do naapge tu. 13 Naɓo debm jaay aayga kaamin bini aanga do taar tɔɔlin ki num, naan se utu ˈkɔŋ kaaja. 14 Labar Jigan gɛn *maakŋ Gaar Raa ese se jˈutu jˈan taadɑin jeege tun do naaŋ ki paac, kɛse tɛdɑn saadɑ jeege tun ɓaa se paac jaay ɓo sɔm kaam mɔɔtn duni naŋa.»

Dubar ɔɔn utu ɓaadɔ

15 «Naase utu aki kaakŋ Deb tuj deelga te gɔtin se utu kɛnd kiŋg maakŋ *Bee Raa ki, gɔt kɛn *salal se, aan gɔɔ debm taad taar teeco taar Raa ki, ron Daniɛl, taadɔ do dɔkin se. Bin num debm jaay dooy taar ese se nˈbooy nˈɔkin jiga jaayo! 16 Kaad kɛn se ɔn jee kɛn iŋg taa naaŋ Jude ki se, kˈjˈaan jˈook maakŋ koge tu. 17 Debm iŋg kiŋg do ɓeen ki raan se, nˈɔnte bɔɔyo naaŋ ki gɛn tɔsn nakingen maakŋ ɓeen ki. 18 Debm jaay ɓaaga maakŋ-gɔtin ki kic lɛ, nˈɔnten tɛrlo ɓeene gɛn kuun kalina. 19 Bii kɛn se, mɛndgen mɛndkaamge ute ko gaangen gɛndɛge aay kaay si se, adɛn tɛdɑn ɔɔn aak eyo. 20 Eemki Raa taa nakgen se ˈkaan kaadɑn kuul ki eyo ey lɛ *ɓii sebit ki eyo. 21 Kaad kɛn se jeege utu dabar dɛna ɔɔ dubar se gɔtn Raa aal dunia tap ɓo nam naam te eyo, ɔɔ mɔɔtn dubar naan ki jaay ˈkɔɔn cir naan ese se gɔtɔ. 22 Num Raa se ɓii dubar ese se, naan gaaŋiŋga duuku taa jeegen naan bɛɛr tɔɔdɑɛ se. Kɛn ɓiigen se jaay naan gaaŋdɛn te duuk ey num, nam ˈkɔŋ kaaja tap ɓo gɔtɔ. 23 Kaad kɛn se jaay nam taadsenga ɔɔ: ˈBaadɔ aakki, *al-Masi utu ara ey lɛ taadsen ɔɔ: Naan utu naane! Ɔnten ˈtookki taariŋa. 24 ˈBooyki! Jeegen kɛn tɛd rodɛ ɔɔ naadɛ ɓo al-Masige ute jeegen tɛd rodɛ ɔɔ naadɛ jee taad taar teeco taar Raa ki se utu adɛ ɓaao. Naadɛ utu ˈtɛdɑn nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa, taa ˈkaan jeege dala. Ɔɔ jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔdɑenga tɔɔd se kɛn naadɛ ɔŋga dɑobo num, adɛn kaan dal kici. 25 ˈBooyki! Bɛrɛ, taar se lɛ, maam mˈaalsenga kaal bise ki.

26 «Kɛn kˈtaadsenga jˈɔɔ: Al-Masi utu do kɔd-ɓaar ki naane num, ɔnten ɓaaki. Ey lɛ kɛn jˈɔɔ: naan utu oom ara! Num ɔnten ˈtookki taardɛ. 27 Taa ɓii kɛn *Goon Deba adɛ ɓaa se tecn aan gɔɔ maan aalo kaam kooko wusuk bini dɔɔk te gɔtn kaadɑ toocnni. 28 Bii kaanum kic tecn aan gɔɔ gɔtn daa dɪ̂m

§ 23:39 Aak KKR 118.26.

gam ooyga jaay ɓo marlge kic lee bɔɔy tus
ro ki se.
[29] «*K*ɛn ɓiigen gɛn dubarge se jaay naar
deelga num,
*kaa*ɗa se utu 'tɛɗn ilim dib
ɔɔ laapa se lɛ wɔɔr eyo.
*K-dijgen maakŋ raa ki a*ɗe si naaŋ ki
ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ maakŋ raa ki se utu
'tea.*
[30] «Gɔtn se jeege an kaakŋ nakŋ jeel
maakŋ raa ki kɛn taaɗ ɔɔ Goon Deba utu
ɓaaɗo ɔɔ jeegen do naaŋ ki paac keem
nɔɔ an kaakŋ Goon Deba aɗe bɔɔy maakŋ
gapara ki ute tɔɔgŋ Raa ɔɔ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ.
[31] Pulu 'keem makɔ̰nɔ maakŋ raa ki ɔɔ Goon
Deba aɗe kɔl kɔɗḭnge taa te 'tusn jee kɛn
naa̰n bɛɛr tɔɔɗɗe mɛtn naaŋ kɛn kaam sɔɔ
ɔɔ kɛn iŋg mɛtn raa kɛn kaam gay gay kici.»

Isa aal naagŋ taara ute ko ba

[32] «Naase ɔndki doa te ko ba: kɛn naa̰n
jaay baaga kɔɔɗn taa-oomo ɔɔ dɔɔb kamba
se, naase 'jeelki ɔkki mɛt-kijiri aanga ɔɔ
ɓara ɔɔpga gɔɔrɔ. [33] Bin num naase kic
ɓo, kɛn aakkiga nakgen se paac jaay aanga
num, 'jeelki *Goon Deba se naa̰n aan ɔŋsega
gɔɔr kaam taarse ki. [34] 'Booyki bɛɛ m'asen
taaɗa: jee duni kɛn ɓɔrse se 'kooy naŋ ey
sum ɓo nakgen se paac utu 'kaana. [35] Maakŋ
raa ute do naaŋa se utu 'deele, num taar
maam se 'kɔŋ deel eyo.

Nam jaay jeel ɓii kaan Isa se gɔtɔ

[36] «Num gaŋ kɛn gɛn kaaɗḭn ute ɓiḭn
*Goon Deba ano ɓaa se, nam tap ɓo jeel
eyo. *Kɔɗn Raage maakŋ raa ki kic lɛ jeel
eyo, ɔɔ Goono kic lɛ jeel eyo. Nam jeel
ɓiḭn se, gɔtɔ. Kɛn jeel se, Bubu kalḭn ki
sum. [37] 'Bii kɛn Goon Deba aɗe ɓaa se, 'tecn̰
aan gɔɔ nakgen deelo do Noe† ki. [38] Naa̰n
kɛn naane se, kaaɗ kɛn maan magala bɔɔyo
gɔɔb te jeege ey ɓɔrt se, jeege ɔsɔ, aaye,
tɔk mɛndge, tɔk gaabge ɔɔ ɔl gɛnɗege kic
ɓo tɔkŋ naapge bini aan ɓii kɛn Noe ɛnd
maakŋ markab kɛn magala. [39] Gɔtn se jeege
se, nakŋ utu kaan doɗe ki se, naaɗe ɔnd
eyo bini maan magala ɓaaɗo gɔɔb tɔɔlɗe
paac. Kɛn Goon Deba aɗe ɓaa se kic ɓo 'tecn̰
bini. [40] 'Bii kɛn se gaabge dio tɛɗ tɛɗ naaba
maakŋ-gɔtɗe ki se, deb kalaŋ j'aa̰n kuunu ɔɔ
deb kalaŋ 'kɔɔpɔ. [41] Ɔɔ mɛndgen di ɗaar uus
kuus do toot ki se kic, deb kalaŋ j'aa̰n kuunu
ɔɔ deb kalaŋ 'kɔɔpɔ. [42] Iŋgki zɛɛrɛ daayum,
taa naase kic ɓo 'jeelki eyo ɓiin Mɛlse aɗe
ɓaa se. [43] Naase 'jeelki kɛn mɛl ɓee jaay jeel
kaaɗn debm ɓoogo ano ɓaa nɔɔr num, naa̰n
tooɗn bi eyo ɔɔ kɔ̰n debm ɓoogo aa̰n tɛrɛcn̰
ɓeen̰ eyo. [44] Taa naa̰n se ɓo naase kic 'ɗaapki
rose, iŋgki do mɛtɛkse ki, taa Goon Deba
jaay aɗe ɓaa se lɛ, kaaɗ kɛn naase 'jeelki
eyo.»

*Debm t*ɛɗn naabm mɛtɛkɛ ɔɔ tuj ɔrmḭn
eyo

(Lk 12.41-48)

[45] Isa ɗeek ɔɔ: «Debm tɛɗn naabm mɛtɛkɛ
ɔɔ tuj ɔrmḭn ey se kɛn gay? Naa̰n ɓo
debm kɛn mɛlḭn ɔnḭn jee tɛɗn naabgen
kuuy kaam jḭna, ɔɔ kɛn aanga kaaɗḭn ki
num, lee ɛɗɗen kɔsɔ. [46] Maak-raapo debm
tɛɗn naabm kɛn mɛlḭn aan jaay ɔŋḭn naa̰n
utu tɛɗḭn tɛɗn naabm kɛn naa̰n ɔnḭnsḭn
kaam jḭn se. [47] 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa:
debm tɛɗn naabm bin se, mɛlḭn utu aa̰n kɔ̰n
nakḭnge paac kaam jḭna. [48] Num gaŋ kɛn
naa̰n ɓo debm tɛɗn naabm jig eyo ɔɔ taaɗ
ute maakḭn ɔɔ: Mɛlum se aɗe kɔŋ tɛrl yɔkɔɗ
eyo, [49] ɔɔ gɔtn se iḭn baag tɔnd jeḛngen k'tɛɗ
naaba tɛl se, naa̰n ɔsɔ ɔɔ aay te jee kaay
koonge. [50] Gaŋ mɛl gaabm ese se, ɓiin jaay
naa̰n ano tɛrl se, naa̰n ɔnd eyo ɔɔ kaaɗ kɛn
naa̰n aan kaan kic lɛ, naa̰n saap do ki eyo.
[51] Debm tɛɗn naabm bin se, kɛn mɛlḭn jaay
aanga num, utu aa̰n tuur naata ɔɔ aa̰n kɔlḭn
'dabar ute jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ
taar mɛt ki. Ɔɔ gɔtn se ɓo gɔtn naaɗe tɔɔyɔ
ɔɔ taa̰n naaŋɗege.»

25

*Isa aal naagŋ taara g*ɛn gaan mɛndgen
sik

[1] Tɛr Isa aal naagŋ taara ɗeek ɔɔ: «Maakŋ
*Gaar Raa se, naa̰n tec aan gɔɔ gaan
mɛndgen sik tɔs lɔɔmpɗege ɔɔ teec ɓaa
dɔɔɗn gaabm ɓaa kɔkŋ mɛnda*. [2] Num
maakŋ gaan mɛndge tun sik se, jee mii se
mɛnd dɛrlge ɔɔ kɛngen kuuy mii se mɛnd
mɛtɛkge. [3] Mɛnd dɛrlge se, tɔs ɓaan te
lɔɔmpɗege ɔk uubu maak ki, naɓo uun te
zaaɗn uubm kuuy ey sum. [4] Gaŋ mɛndgen
mii mɛnd mɛtɛkge se tɔs ɓaan te lɔɔmpɗege

* 24:29 Aak Eza 13.10 ɔɔ 34.4. † 24:37 Aak Jɛn koa̰n 6–8. * 25:1 Gaabm ɓaa kɔkŋ mɛnda se, mɛnd naa̰n ɓaa kɔkɔ se maakŋ gaan mɛndge tun sik se eyo.

ɔk uubu maak ki ɔɔ tɛr ɔk maakŋ nakge
tun kuuy do ki. 5 Aan gɔɔ gaabm mɛnda lɛ
aan yɔkɔd̃ ey d̃ey se, gaan mɛndgen se bi
ɓaa tɔɔld̃e ɔɔ naad̃e paac tood̃ bia. 6 Kɛn
aan daan ɓee se k'booy nam baag taad̃n
makɔ̃n ɔɔ: 'Booyki! Gaabm mɛnda se,
ɓɛrɛ, aanga. 'Teec ɓaa 'dɔɔd̃iŋ̃ki! 7 Gɔtn
se gaan mɛndgen sik se paac iiŋ̃ duru ɔɔ
tɔɔc tɔl tɔnd d̃aap lɔɔmpd̃ege. 8 Num gaŋ
mɛnd dɛrlge se tɔnd mɛtn mɛnd mɛtɛkge
se ɔɔ: ‹Ɛd̃jekiro uubsege se cɔkɔ, ey num
lɔɔmpjege se uubiŋ̃ ɓaa ɓaa naŋa.› 9 Gaŋ
mɛnd mɛtɛkge se tɛrld̃en ɔɔ: ‹A-a, uubu se
ajenki kɔŋ kaasn k'paacki eyo! Naase 'ɓaa
'dugkiro gɔtn jee zoge tu.› 10 Kaad̃ kɛn mɛnd
dɛrlge se iiŋ̃ ɓaa gɛn dugŋ uubu se, gaŋ
gaabm mɛnda se iiŋ̃ aana. Ɔɔ naaŋ̃ ɔŋ gaan
mɛndgen mɛnd mɛtɛkge se iŋg aak kaak
kaamiŋ̃a. Naaŋ̃ ɛnd ute naad̃e maakŋ ɓee
mɛnd mɔrɔb ki se ɔɔ kɛn naad̃e jaay ɛnd se,
kaam-taara se k'gaasiŋ̃a. 11 Cɔkɔ se, mɛnd
dɛrlge se aana ɔɔ baag tɔnd kaam taara
d̃eek ɔɔ: Mɛlje, Mɛlje, ɔɔd̃jen kaam taara!
12 Gaŋ naaŋ̃ tɛrld̃en ɔɔ: 'Booyki bɛɛ m'asen
taad̃a: ɓɛrɛ, maam se m'jeelsen eyo.» 13 Tɛr
Isa taad̃den ɔɔ: «Taa naaŋ̃ se ɓo, iŋgki zɛɛrɛ!
Taa ɓii ute kaad̃n maam m'ano ɓaa se, naase
'jeelki eyo.»

Isa aal naagŋ taara ute jee tɛd̃n naabgen
mɔtɔ
(Lk 19.12-27)

14 «Tɛr daala, kɛse tec aan gɔɔ debm ɓaa
ɓaa mɛrtɛ jaay daŋ tus jee tɛd̃n naabiŋ̃ge
ɔɔ ɔŋ̃den maaliŋ̃ paac se kaam jid̃e. 15 Deb
kalaŋ naaŋ̃ ɛd̃iŋ̃ gɔkɔl† daab magal magal
mii, debm kuuy naaŋ̃ ɛd̃iŋ̃ gɔkɔl daab magal
magal dio, ɔɔ kɛn kuuy naaŋ̃ ɛd̃iŋ̃ gɔkɔl
daab magal kalaŋ. Naŋa kic ɓo naaŋ̃ ɛd̃iŋ̃
kaam do roŋ̃ roŋ̃a, jaay ɓo naaŋ̃ naar iiŋ̃ ɓaa
gɔtn mɛrtiŋ̃ ki. 16 Debm j'ɛd̃iŋ̃ gɔkɔl daab
magal magal mii se, naaŋ̃ naar ɓaa tɛd̃iŋ̃
oojo gɔkɔl daab magal magal kuuy mii do
ki. 17 Debm j'ɛd̃iŋ̃ gɔkɔl daab magal magal di
se, naaŋ̃ kic ɓaa tɛd̃iŋ̃ oojo gɔkɔl daab magal
magal kuuy di do ki. 18 Naɓo debm kɛn mɛliŋ̃
ɛd̃iŋ̃ gɔkɔl daab magal kalaŋ se, naaŋ̃ ɓaa ud̃
gɔɔ duubiŋ̃ naaŋ ki, nam jeel gɔtiŋ̃ eyo.

19 «Gɔtn mɛrtiŋ̃ ki se, mɛld̃e se ɓaa iŋgoga
dɛn jaay ɔk tɛrl̃ ɓaad̃o. Ɔɔ kɛn naaŋ̃ jaay
aan se, daŋ tɔnd mɛtd̃e do gɔkɔl daabge tun
magal magal kɛn naaŋ̃ nigd̃esiŋ̃ se. 20 Debm
kɛn j'ɛd̃iŋ̃ gɔkɔl daab mii se iiko cɛɛŋ̃ ki
ɔɔ d̃eekiŋ̃ ɔɔ: ‹Mɛluma, naai ɛd̃umo gɔkɔl
daab mii ɔɔ maam m'tɛd̃iŋ̃ oojga kɛn kuuy
mii do ki daala.› 21 Mɛliŋ̃ d̃eekiŋ̃ ɔɔ: ‹Kɛse
jiga. Naai se debm tɛd̃n naabm bɛɛ ɔɔ tuj
ɔrmi ey se. Ute nakŋ maam m'ɛd̃i cɔkɔ
se kic, naai tuj te ɔrmi ey se; ɓɔrse maam
m'ai kɛd̃n nakge dɛna kaam ji. 'Ɓaad̃o 'tɛd̃
maak-raapo ute maama.› 22 Debm kɛn j'ɛd̃iŋ̃
gɔkɔl daab di se kic iiko cɛɛŋ̃ ki ɔɔ d̃eekiŋ̃
ɔɔ: ‹Mɛluma, naai ɛd̃umo gɔkɔl daab dio
ɔɔ maam m'tɛd̃iŋ̃ oojga kɛn kuuy di do ki
daala.› 23 Mɛliŋ̃ d̃eekiŋ̃ ɔɔ: ‹Kɛse jiga! Naai
se debm tɛd̃n naabm bɛɛ ɔɔ tuj ɔrmi ey se.
Ute nakŋ maam m'ɛd̃i cɔkɔ se kic, naai tuj
te ɔrmi ey se; ɓɔrse maam m'ai kɛd̃n nakge
dɛna kaam ji. 'Ɓaad̃o 'tɛd̃ maak-raapo ute
maama.›

24 Debm kɛn j'ɛd̃iŋ̃ gɔkɔl daab kalaŋ se,
naaŋ̃ kic iiko cɛɛŋ̃ ki ɔɔ d̃eekiŋ̃ ɔɔ: ‹Mɛluma,
maam m'jeele naai se debm aali ɔɔŋ̃ɔ.
Maakŋ-gɔtn naai ɔɔc te ey kic ɓo, naai ɔj
naai ki ɔɔ gɔtn naai duub te ey kic ɓo, naai
ɔjɔ. 25 Bin num maam se ɓeere ɔkuma. Taa
naaŋ̃ se ɓo gɔkɔl daabi kɛn naai ɛd̃umsiŋ̃
se, maam m'ɓaa duubiŋ̃o naaŋ ki ɔɔ ɓɔrse
ara ɔk naki.› 26 Gaŋ mɛliŋ̃ tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹Naai
se debm tɛd̃n naabm jig eyo ɔɔ debm kaar
naaba! Naai 'jeelum maam se maakŋ-gɔtn
maam m'ɔɔc te ey kic ɓo, maam m'ɔjɔ ɔɔ
gɔtn maam m'duub te d̃im ey kic lɛ, maam
m'ɔj maam ki. 27 Bɛɛki num, gɔkɔl daabum
se, naai aŋ̃o kɔmb maakŋ baŋki ki; ɔɔ kɔr
maam m'ad̃e tɛrl se, m'aŋ̃ kɔŋiŋ̃ am koojŋ̃
ziid̃n do ki. 28 Gɔkɔl daabm jiŋ̃ ki se, uuniŋki
ɔɔ ɛd̃iŋki deb kɛn ɔk gɔkɔl daabge sik se.
29 Taa, debm kɛn ɔk se, j'aŋ̃ kɛd̃n do ki, taa
nakiŋ̃ aŋ̃ ziid̃n tɛd̃n dɛna. Num gaŋ debm
ɔk ey se lɛ, kɛn naaŋ̃ ɔk cɔkɔn se kic ɓo, j'an
kuun naatn. 30 Num debm tɛd̃n naabm jaay
tɔɔl sɛr ey se, ɔk undiŋki naatn maakŋ gɔt
kɛn ɔɔd̃ɔ. Ɔɔ gɔtn se ɓo gɔtn tɔɔyɔ ɔɔ gɔtn
taaŋ̃ naaŋa.›»

Ɓii kɔjŋ̃ bɔɔr kaam mɔɔtn

31 Isa d̃eek daala ɔɔ: «Ɓii kɛn maam *m'-
Goon Deba m'ad̃e bɔɔy maakŋ gaarum ki
ute kɔd̃umge paac se, maam m'utu m'kiŋg
do kaag do gaarum ki. 32 Jee do naaŋ ki paac
tus naanum ki ɔɔ maam m'ad̃en nigŋ aan

† 25:15 Gɔkɔl se ɔɔŋ̃ dɛna kaam kɔgŋ deba laapa kando kando.

gɔɔ debm gaam nigŋ baatiŋ̃ge ute bɛŋ̃iŋ̃ge se. [33] Baatge se, maam mˈɗen kɔl do ji daamum ki ɔɔ bɛŋ̃ge se lɛ, do ji jeelum ki. [34] Gɔtn se maam gaarge mˈɗeekŋ jeege tun do ji daamum ki mˈɔɔ: ‹ˈƁaakiro, naasen kɛn Bubum tɛɗsenga tɛɗn bɛɛŋ̃ se; ɛndki maakŋ gaariŋ̃ kɛn naaŋ̃ ɗaapsesiŋ̃ga ɗaap do dɔkiŋ̃a, kaaɗ kɛn naaŋ̃ utu aalo kaal do naaŋ̃a se. [35] Taa maam ɓo tɔɔlumo ɔɔ naase ɛɗumkiroga kɔsɔ; maane tɔɔlumo ɔɔ naase ɛɗumkiroga mˈaayga; mˈiŋ̃goga mɛrtɛ gɔtse ki ɔɔ naase ɔkumkiroga jiga. [36] Kɛn maam mɛt-beere, naase ɛɗumkiroga kal kuusu. Kɛn maam mˈkɔɔŋ̃o naase ˈɓaa aakumkiroga. Kɛn maam jˈɔkum daŋgay ki, naase ˈɓaa aakumkiroga.›

[37] «Gaŋ jeegen tɛɗo nakŋ ute ɗoobiŋ̃ se utu aŋ̃ tɛrl ɔɔ: ‹Mɛlje, nuŋ ki jaay naaje kˈjˈaakio naai ɓo tɔɔlio jaay kˈjˈɛɗio kɔsɔ se? Ey lɛ kɛn maane tɔɔlio jaay kˈjˈɛɗio maan kaaye se? [38] Naai iŋ̃go mɛrtɛ gɔtje ki nuŋ ki jaay naaje kˈjˈɔkkio jiga se? Ey lɛ nuŋ ki jaay naaje kˈjˈaakio naai ˈmɛt-beere jaay naaje kˈjˈɛɗio kal tuusu se? [39] Nuŋ ki jaay naai ooco kɔɔŋ̃o ey lɛ maakŋ daŋgay ki, jaay naaje kˈɓaaɗo kˈjˈaakkiga se?› [40] Gɔtn se gaarge aɗen tɛrl ɔɔ: ‹ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: maakŋ gɛnaamge tun se debm baat aan gɔɔ ɗi kic jaay, naase ˈtɛɗiŋ̃kiroga bɛɛ se, kɛse gɔɔ ˈtɛɗiŋ̃kiro maam ki.›

[41] «Tɛr gaarge utu ɗeekŋ jeege tun do ji jeeliŋ̃ ki se ɔɔ: ‹Iikki naatn cɛɛm ki dɔkɔ, naasen jee *Raa naamsenga naam se! ˈƁaaki maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum kɛn Raa tɛɗiŋ̃ gɛn *ƁBubm sitange ute kɔɗiŋ̃ge. [42] Taa maam ɓo tɔɔlumo ɔɔ naase ɛɗumkiro te kɔs eyo; maane tɔɔlumo ɔɔ naase ɛɗumkiro te maan kaay eyo. [43] Maam mˈiŋ̃go mɛrtɛ gɔtse ki ɔɔ naase dɔɔɗ ɔkumkiro te eyo. Maam mɛt-beere ɔsumo kic ɓo, naase ɛɗumkiro te kal kuus eyo; kɛn mˈooco kɔɔŋ̃ɔ ɔɔ jˈɔkumo daŋgay kic ɓo, naase ˈɓaa aakumkiro te eyo.›

[44] «Gaŋ jee do ji jeeliŋ̃ ki utu aŋ̃ tɛrl ɔɔ: ‹Mɛlje, nuŋ ki jaay kɛn naaje kˈjˈaaki naai ɓo tɔɔlio, ey lɛ maane tɔɔlio, kɛn mɛrtɛ, kɛn mɛt-beere, kɔɔŋ̃ɔ ey lɛ maakŋ daŋgay ki, jaay naaje kˈɓaaɗo kˈnaaki te ey se?› [45] Gɔtn se naaŋ̃ utu aɗen tɛrl ɔɔ: ‹ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: maakŋ gaange tun sɛɛm se, debm baat aan gɔɔ ɗi kic jaay naase ˈtɛɗiŋ̃kiro te bɛɛ ey se, kɛse gɔɔ naase ˈtɛɗumkiro te maam ki eyo.› [46] Jee do ji jeeliŋ̃ ki se utu ɓaa tiŋg maakŋ dubar ki gɛn daayum, ɔɔ jeegen kɛn tɛɗ nakgen ute ɗoobiŋ̃ se lɛ, kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum.»

26

Jee magalge ɛnd tɛl kutn Isa
(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

[1] Kɛn Isa jaay dooy jeege aas sum se, naaŋ̃ taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: [2] «ˈJeelki *laa Paak gɛn Yaudge se ɔɔpga ɓii di sum ɓo ˈkaana ɔɔ *Goon Deba se jˈutu jˈaŋ̃ kɔkŋ kɔl ji jeege tu ɔɔ naaɗe aŋ̃ ɓaa tupm tɔɔl ro kaag ki.» [3] Gɔtn se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɔɔ magal taa ɓee Yaudge tus maakŋ ɓee magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn roŋ̃ Kayip se, [4] naaɗe tus dɔɔk taarɗe je ɗoobm aŋ̃ gooŋ̃ kɔkŋ Isa taa aŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ. [5] Naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Jˈɔŋ̃te kɔkiŋ̃ki ɓii laa ki, ey num jeege kiiŋ̃ gɛn tɛɗn taara ɔɔ gɔtɔ tuju.»

Mɛnda ɓaaɗo ɔɔy itir do Isa ki
(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)

[6] Kaaɗ kɛn Isa Betani ki maakŋ ɓee Simon kɛn kˈdaŋ̃iŋ̃ debm bikidi se, [7] mɛnda kalaŋ ɓaaɗo ɔŋ̃iŋ̃a. Naaŋ̃ se ɔk naka kalaŋ aan gɔɔ k-ɓɔkɔlɔ, nakŋ se ko ɓo kˈcɔɔc kˈɗaapiŋ̃a. K-ɓɔkɔl se kˈdaŋ̃iŋ̃ *albatir*. Ɔɔ itir maak ki se itir salal ɔɔ ɔɔŋ̃ɔ. Naaŋ̃ ɓaaɗo ɔɔyiŋ̃ do Isa ki, kaaɗ kɛn Isa iŋg ɔs kɔsɔ. [8] Kɛn jee mɛtiŋ̃ ki jaay aak nakŋ mɛnd se tɛɗ se, maakɗe tuju ɔɔ baag taaɗn ute naapa ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay itir se naaŋ̃ tujiŋ̃ bin se? [9] Itir se jˈaŋ̃ dugiŋ̃ te zo ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ gursiŋ̃ se jˈaŋ̃ nigiŋ̃ jee daayge tu.» [10] Kɛn Isa jaay booy taarɗe se, naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naase ˈtɛrɛcki mind mɛnda se? Nakŋ naaŋ̃ tɛɗum maam ki se, kɛse nakŋ jiga. [11] Jee daayge se daayum utu te naase. Num gaŋ maam se, daayum mˈkɔŋ kiŋg te naase eyo. [12] Itir mɛnd ɔɔyum rom ki se, ɗaapumga roma gɛn kɛnd maakŋ ɓaaɗ ki. [13] ˈBooyki bɛɛ, mˈasen taaɗa: do naaŋ̃a ute magaliŋ̃ se gɔtn gay gay kic ɓo, kɛn jeege utu ˈtaaɗn Labar Jiga se, nakŋ kɛn mɛnd se jaay tɛɗum se, jeege paac utu kɔɔsn maaniŋ̃a ɔɔ saapm do nak kɛn naaŋ̃ tɛɗ ese se.»

Judas ut Isa
(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

[14] Tɛr Judas Iskariɔt, naaŋ̃ maakŋ jee mɛtn Isa kɛn sik-kaar-di se, ɓaa ɔŋo *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, [15] ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn

maam mˈɔk mˈɛɗsenga Isa num, naase amki
kɛɗn ɗio?» Gɔtn se naaɗe mɛɗ ɛɗiɲ̃ gurs
tamma si-mɔtɔ. [16] Naaɲ̃ kɛn se sum ɓo Judas
baag je ɗoobm an kutn Isa.

Isa tɛɗ *laa Paak gɛn Yaudge ute jee
mɛtiɲ̃ ki
(Mk 14.12-31; Lk 22.7-34; Jn 13.1-38; 1Kɔr
11.23-25)
[17] ʼBii deet deetn gɛn laa mappan ɔk ɔrɔm
ey se, jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo tɔnd mɛtiɲ̃
ɔɔ: «Kɔsn gɛn laa Paak se, naai ˈje jˈaisiɲ̃
tɛɗn kaam gay?» [18] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBaaki
maakŋ gɛgɛr ki, gɔtn gaab ki kalaŋ bini
ɔɔ ɗeekiɲ̃ki ɔɔki: ‹Debm dooyje ɗeek ɔɔ
ɓɛrɛ, kaaɗiɲ̃ ɔɔpga gɔɔrɔ ɔɔ naaɲ̃ ute jee
mɛtiɲ̃ ki se je ɓaa tɛɗn laa Paak se ɓei ki.›»
[19] Jee mɛtiɲ̃ ki ɓaa tɛɗiɲ̃ aan gɔɔ kɛn Mɛlɗe
taaɗɗeno ɔɔ naaɗe ɓaa tɛɗ kɔsn gɛn laa
Paak se gɔtn ese.

Isa taaɗ jeege tun mɛtiɲ̃ ki ɔɔ deb kalaŋ
utu aɲ̃ kutu
[20] Kɛn aan do tɛgɛr gɔtɔ ɓaa ɔk jiɲ̃ se,
Isa ute jee mɛtiɲ̃ kɛn sik-kaar-di se ɓaaɗo
iŋg ɔs do tabil ki. [21] Kaaɗ kɛn naaɗe iŋg
ɔs kɔs se, Isa ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ
mˈasen taaɗa: maakse ki se, deb kalaŋ utu
am kutu.» [22] Gɔtn se jee mɛtiɲ̃ ki se maakɗe
tuj kasak kasak ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo baag
tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Mɛluma, lɔ nakŋ se tɛɗn
maam lɛ?» [23] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Debm kɛn ɔl jiɲ̃
maakŋ baay ki ute maam se, naaɲ̃ ɓo debm
utu am kutu. [24] ʼDeere, *Goon Deba se, utu
ˈkooy aan gɔɔ kɛn *Raa taaɗno maakŋ Kitap
ki, num gaŋ ɔɔŋ̃ deb kɛn aɲ̃ kut se! Debm
bin se kɛn jˈoojiɲ̃ te ey kic ɓo bɛɛ kaca.»
[25] Judas, naaɲ̃ ɓo debm kɛn utu kutn Isa se,
tɔnd mɛtiɲ̃ ɔɔ: «Debm dooyje, lɔ nakŋ se
tɛɗn maam lɛ?» Ɔɔ Isa tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Aan gɔɔ
kɛn naai ɗekiɲ̃ se.»

Isa ɛɗɗen kɔsn taaɗ mɛtn taar yoɲ̃a
[26] Kaaɗ kɛn naaɗe ɔs kɔs se, Isa uun mappa
jiɲ̃ ki, tɔɔm Raa ɔɔ dup ɛɗiɲ̃ jeege tun mɛtiɲ̃
ki ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔk ɔski, kɛse roma.» [27] Tɛr
naaɲ̃ uun *kɔɔp ɗooc te tɔtn koojɲ̃ kaagŋ
kˈdaŋiɲ̃ biɲ̃ se jiɲ̃ ki, tɔɔm Raa ɔɔ ɛɗɗesiɲ̃a,
ɗeekɗen ɔɔ: «Paacki se, naŋa naŋa kic ɓo
ɔk aaye aaye, [28] kɛse moosuma kɛn taaɗ
ɔɔ *Raa dɔɔkga ute naase. Moosn se ɔɔy
taa jee dɛna, taa Raa aɗen tɔɔl *kusiɲ̃ɗege.
[29] ʼBooyki mˈasen taaɗa: tɔtn ese se, mɔɔtn
maam mˈkaay ey sum, bini mˈɓaa kaay tɔtn
koojɲ̃ biɲ̃ kiji ute naase se maakŋ gaar
Bubum ki jaay sum.»

Isa taaɗ ɔɔ Piɛr utu aɲ̃ baate
[30] Kɛn naaɗe aar kaa gɛn keem Raa aas se,
naaɗe teec ɓaa ook do *kɔsn ɔlib ki. [31] Kɛn
naaɗe utu ɓaa ɓaa sum ɓo, Isa taaɗ jeege
tun mɛtiɲ̃ ki ɔɔ: «Maakŋ nɔɔr kɛn jaaki
se, naase paacki utu amki kaaɲ̃ rɛsɛ. Taa
Raa taaɗga taaɗ maakŋ Kitapiɲ̃ ki ɔɔ: *Maam
mˈutu mˈtɔɔl* debm gaam baatge, ɔɔ baatiɲ̃ge
se lɛ utu ˈkaaɲ̃ wɔɔkɔ.* [32] Num kɛn maam
jaay mˈooy mˈduroga num, maam mˈkɔnd
naana mˈasen ɓaa booy taa naaŋ Galile ki.»
[33] Gɔtn se Piɛr ɗeekiɲ̃ ɔɔ: «Kɛn jee mɛti ki
jaay rɛsi paac kic ɓo, maam se mˈai kɔŋ rɛs
eyo!» [34] Isa tɛrliɲ̃ ɔɔ: «ˈBooy bɛɛ mˈai taaɗa:
maakŋ nɔɔr kɛn jaaki se, kɔr kɔrɔŋ̃jɔ ˈkɔɔy
ey sum ɓo, naai am ˈbaatn ɗɔɔl mɔtɔ ˈɗeekŋ
ɔɔ ˈjeelum eyo.» [35] Piɛr ɗeekiɲ̃ ɔɔ: «Maam se
kɛn am kaan te yoa kic ɓo, mˈai baati eyo!»
Ɔɔ jee mɛtiɲ̃ kɛn kuuy se kic ɓo paac taaɗ
aan gɔɔ gɛn Piɛr se.

Isa tɔnd mɛtn Raa Getsemane ki
(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46; Ɛb 5.7)
[36] Gɔtn se Isa ute jeegen mɛtiɲ̃ ki aan
gɔt kɛn kˈdaŋiɲ̃ Getsemane ki se ɔɔ naaɲ̃
ɗeekɗen ɔɔ: «Iŋgki gɔtn ara, kɔr maam
mˈkiikŋ cɔkɔ mˈaɗe ɓaa tɔnd mɛtn Raa se.»
[37] Naaɲ̃ ɔk ɓaan ute Piɛr ɔɔ gaan Zebedege
dio, gɔtn se maakiɲ̃ baag tuju ɔɔ taar maak-
iɲ̃ ki naŋ tak. [38] Gɔtn se naaɲ̃ ɗeekɗen ɔɔ:
«Maam se maakum tujga ɔɔ nirlum teecga
aan gɔɔ mˈaki kooyo. Anum naase se iŋgki
gɔtn ara; ɔɔ ɔɲ̃ten ˈtoodki bia, iŋgki zɛɛrɛ
ute maama.» [39] Naaɲ̃ iiɲ̃ iik naan ki cɔkɔ se,
ɓaa ɛrg ɔnd naaniɲ̃ naaŋ ki ɔɔ baag tɔnd
mɛtn Raa ɗeek ɔɔ: «Bubuma, kɛn naai ˈje
num iikum *kɔɔpm dubar se† rom ki naata!
Naɓo ˈtɛɗ aan gɔɔ kɛn naai maaki jea, num
aan gɔɔ kɛn maam ɓo mˈje se eyo.»
[40] Kɛn naaɲ̃ ɔk tɛrl ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiɲ̃ kɛn
mɔtɔ se, tooɗ tooɗ bia, ɔɔ naaɲ̃ ɗeek Piɛr
ki ɔɔ: «Lɛr kalaŋ kic ɓo naase ɔŋ aasiɲ̃ki te
gɛn kiŋg zɛɛr te maam ey ne? [41] Naase iŋgki
zɛɛrɛ, ˈtɔndki mɛtn Raa, taa naase aki koocɲ̃
maakŋ nakŋ naam ki eyo. Maakŋ debkilimi

* 26:31 Aak Zak 13.7. † 26:39 Kɔɔpm ara taaɗn ute kaaɗn kɛn naaɲ̃ utu dabara dɛna do kaag ki aan gɔɔ debm kusiɲ̃a.

se je tɛɗn nakŋ bɛɛ, naɓo daa roŋ̃ ɓo ɔŋ
aasiŋ̃ eyo.»
42 Tɛr naaŋ̃ ɔk tɛrl gɛn k-dige iik naan
ki cɔkɔ daala ɔɔ ɓaa tɔnd mɛtn Raa ɔɔ:
«Bubuma, kɔɔpm dubar se jaay naai amsiŋ̃
kiik eyo ɔɔ kɛn mˈaŋ̃ kaay tak num ɔŋ̃
maakje naai ɓo ˈtɛɗa!» 43 Kɛn naaŋ̃ ɔk tɛrlo
daal se, ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ̃ ki tooɗ tooɗ
bia ɔɔ kɛn bi ɔkɗe se, kaamɗe kic ɔŋ aak
eyo. 44 Isa iiŋ ɔŋ̃ɗe kɛn naaŋ̃ iik naan ki cɔkɔ
se, naaŋ̃ baag tɔnd mɛtn Raa gɛn k-mɔtɔge,
ɔɔ maakŋ tɔnd mɛtiŋ̃ ki se naaŋ̃ iŋg ɗɔɔl
taar ese sum. 45 Tɛr naaŋ̃ ɔk tɛrl ɓaaɗo ɔŋ
jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ tooɗn
bise ki se naase utu ˈtooɗ ˈtɔɔlki tɔɔl kɔɔrse
rɔk la? Bɛrɛ, bɛɛga, kaaɗiŋ̃ aasga ɔɔ *Goon
Deba se jˈaŋ̃ kɔkŋ kɔl ji jee tɛɗn kusiŋ̃ge
tu. 46 Iiŋki, kˈɓaaki! Aakki, debm am kut se
aanga.»

Isa jeege ɔkiŋ̃a
(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-11)

47 Kaaɗ kɛn Isa utu taaɗ naŋ te taariŋ̃
ey sum ɓo, gaŋ maakŋ jeege tun mɛtiŋ̃
kɛn sik-kaar-di se, debm roŋ̃ Judas se aana.
Naaŋ̃ ɓaaɗo ute dɔɔl jeege dɛna mɛtiŋ̃ ki
kɛn ɔk gɔrd-jɛrlɗege ɔɔ te sirɗɗege. Jee se
*magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal
taa ɓee Yaudge ɓo ɔlɗeno. 48 Judas, naaŋ̃ ɓo
debm utu kutn Isa se, taaɗɔga taaɗ jeege
tun ese se ɔɔ: «Debm jaay maam mˈaŋ̃ baam
kɔkɔ ɔɔ mˈkaay ciiliŋ̃ se, kɛse ɓo naaŋ̃a!
Ɔkiŋki.» 49 Judas naar ɓaaɗo cɛɛ Isa ki ɔɔ
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooyje, tɔɔsɛ!» Gɔtn se
naaŋ̃ baam ɔkiŋ̃a ɔɔ aay ciiliŋ̃a. 50 Ɔɔ Isa
tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛɗuma, nakŋ naai ˈɓaaɗo tɛɗa
se, ˈtɛɗiŋ̃a.» Gɔtn se jee dɛngen kˈɓaaɗo
tɛl se, iij-ɔkiŋ̃a. 51 Gaŋ kɛn Isa jaay jˈɔkiŋ̃
se, maakŋ jeege tun mɛtiŋ̃ ki se, deb kalaŋ
ɔɔɗo gɔrɗ-jɛrliŋ̃a ɔɔ ɔg gaaŋ te bi debm
tɛɗn naabm magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki.
52 Gɔtn se Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Gɔrɗ-jɛrli se ˈtɛrl
ɔliŋ̃ maakŋ saapiŋ̃ ki gɔtiŋ̃ ki. Taa jeegen
tɔɔl jeege ute gɔrɗ-jɛrlɗege se, naaɗe jˈutu
jˈaɗen tɔɔl ute gɔrɗ-jɛrlɛge kici. 53 Naai
ˈjeel ey la, kɛn maam jaay mˈtɔndga mɛtn
Bubum num, naaŋ̃ am naar naakŋ ute dɔɔl
kɔɗiŋ̃ge sik-kaar-di se? 54 Kɛn bin ey num
taar Kitap taaɗ se ˈkaan ɗoobiŋ̃ ki ɔɔ ɗio?»
55 Naaŋ̃ kɛn se Isa ɗeek jee ɗɛnge tu se
ɔɔ: «Naase ˈteeckiro ute gɔrɗ-jɛrlsege ɔɔ te
sirɗsege jaay, ˈɓaamkiro kɔkɔ aan gɔɔ debm
ɓoogo se. Ey num ɓii-raa maam mˈlee dooy
jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki se, naɓo naase
ɔŋ ɔkumkiro te eyo. 56 Num gaŋ nakŋ se jaay
aan se, taa taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar
Raa ki raaŋiŋ̃o maakŋ Kitap ki do dɔkiŋ̃ se,
ˈkaan ɗoobiŋ̃ ki.» Gaŋ gɔtn se, jee mɛtiŋ̃ ki
paac baatiŋ̃a ɔɔ aaŋ̃ rɛsiŋ̃a.

*Isa jˈ*ɔk kˈɓaansiŋ̃ naan Yaudge tun *jee
kaakŋ mɛtn taarge
*(Mk 14.53-65; Lk 22.54,63-65; Jn
18.12,13,19-24)*

57 Jee ɔko Isa se ɓaansiŋ̃o ɓee Kayip ki,
naaŋ̃ ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki.
Ɔɔ maakŋ ɓee naaŋ̃ ki se ɓo jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute magal taa ɓee
Yaudge ɓaaɗo tusn maak ki. 58 Piɛr ɔko mɛtn
Isa daanɗe goon dɔkɔ, daaniŋ̃o bini aan
daan bɔɔr ɓee magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa
ki. Piɛr ɛndo ɓaa iŋg ute jee tɛɗn naabge,
taa kaakŋ nakŋ kɛn utu ˈkaan do Isa ki.
59 Anum magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu,
ute magal Yaudgen kuuy paacŋ̃ jee kaakŋ
mɛtn taarge se, naaɗe je tɔl taara do Isa
ki taa aŋ̃ kɔkŋ mindiŋ̃ num jˈaŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ,
60 naɓo naaɗe ɔŋ te taar ɗim eyo. Ey num
saaɗge dɛna ɓaaɗo tɔliŋ̃ taar-kɔɔɓɔ doŋ̃ ki
taa aŋ̃ kɔkŋ mindiŋ̃a.
Cɔkɔ se maakŋ naaɗe ki se jeege di ɓaaɗo,
61 ɔɔ taaɗ ɔɔ: «Naaje kˈbooyga gaabm ese se
taaɗo ɔɔ: *Bee Raa se maam mˈaŋ̃ tɔɔkŋ
naatn ɔɔ maakŋ ɓiige tun mɔtɔ sum ɓo
mˈaŋ̃ kiiŋ̃iŋ̃ gɔtiŋ̃ ki.»
62 Gɔtn se magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki
se iiŋ̃ ɗaara ɔɔ ɗeek Isa ki ɔɔ: «Naai tap ɓo
ˈtɛrlɗen taar ɗim ey la do taarge tun naaɗe
tɔli doi ki se?» 63 Gaŋ Isa do ɗɛk ɔɔ tɛrliŋ̃
taar ɗim eyo. Tɛr magal debm tɛɗn sɛrkɛ
Raa ki se taaɗiŋ̃ daala ɔɔ: «Ute ro Raa zɛɛrɛ
mˈtɔnd mɛti, ˈtaaɗjen tu naai ɓo *al-Masi,
Goon Raa se la?» 64 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Kɛse naai
ɓo ˈɗeekiŋ̃a. Naɓo ˈbooyki mˈasen taaɗa:
naan ki se, naase utu aki kaakŋ *Goon Deba
se, iŋg kiŋg do ji daam Sidburku ki ɔɔ kɛn
naaŋ̃ aɗe bɔɔy se aɗe kiŋg do gapar ki.»
65 Gɔtn se magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki
iiŋ̃ nɛɛpm te kaliŋ̃a ɔɔ ɗeek ɔɔ: «ˈBooyki!
Gaabm se naaŋ̃ naaj Raa! Naase nakage
kˈjeki saaɗn nam kuuy se, gɛn ɗi daala!
Naase lɛ ˈbooykiga te bise kɛn naaŋ̃ naaj Raa
se. 66 Anum naase ˈsaapki ɔɔki ɗi?» Jee dɛn
se tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Ɗeere, naaŋ̃ se nakiŋ̃ yoa!»
67 Gɔtn se naaɗe tupiŋ̃ ɓooro daan-kaamiŋ̃ ki
ɔɔ tɔndiŋ̃a. Jee kuuy se tɔndiŋ̃ mɛtn biŋ̃ ki,

[68] ɗeekiɲ ɔɔ: «Naai al-Masi, debm kɛn taaɗ
taar teeco taar Raa ki se, ˈtaaɗjen tu: debm
kɛn tɔndi se, naŋa?»

Piɛr naaj ɔɔ naaɲ jeel Isa eyo
(Mk 14.66-72; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25)

[69] Naaɲ kɛn se, Piɛr ɔɔp iŋg naata ɗaan
bɔɔr ki. Gɔtn se mɛnda kalaŋ, mɛnd tɛɗn
naaba, ɓaaɗo ɔŋiɲa ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «Ɓɛrɛ,
naai kic ɓo debm Isan kɔɗ Galile.» [70] Gaŋ
naan jeege tu paac se, naaɲ naaja ɗeek ɔɔ:
«Taar naai ˈtaaɗ se lɛ, maam mˈbooy mˈɔk
mɛtiɲ eyo.» [71] Tɛr Piɛr iiɲ ɔɲ gɔtn se ɔɔ ɓaa
ɓaa kaam taa ɗoob kɛn magal se, mɛnd tɛɗn
naabm kuuy aakiɲa ɔɔ ɗeek jeege tun gɔtn
ese se ɔɔ: «Ɓɛrɛ, gaabm ese kic debm Isan
kɔɗ Nazarɛt se!» [72] Gɔtn se Piɛr baag naaja
daala ɔɔ naam taariɲ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, gaabm
se maam mˈjeeliɲ eyo!» [73] Kɛn naaɗe jaay
iŋg cɔkɔ se, jeegen paacɲ iŋg gɔtn ese se
iiko cɛɛɲ ki ɗeekiɲ ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, naai
se mɛtn naaɗe, taa taari taaɗ se kic ɓo
tec gɛn naaɗe!» [74] Gɔtn se Piɛr baag naam
taariɲ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, maam mˈnaam rom te Raa,
mˈtaaɗsen mˈɔɔ: gaabm se maam mˈjeeliɲ
eyo!» Gaŋ gɔtn se sum ɓo kɔrɔɲjɔ naar ɔɔɗ
ɔɔyɔ. [75] Gɔtn se, Piɛr naar saap do taar kɛn
Isa taaɗîɲo ɔɔ: «Kɔr kɔrɔɲjɔ tɔɔy ey sum
ɓo, naai am baatn ɗɔɔl mɔtɔ.» Gɔtn se naaɲ
teeco ɔɔ baag keem gab gab.

27

Isa jˈɔk kˈɓaansiɲ naan tɔɔg ki roɲ Pilat
(Mk 15.1; Lk 22.66-71, 23.1)

[1] Tanɔɔriɲ nɔɔriɲ se, *magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raage tu paac, ute magal taa ɓee
Yaudge tus dɔɔk taarɗe kalaŋ gɛn tɔɔl Isa.
[2] Gɔtn se naaɗe ɔl jˈɔk kˈdɔɔk Isa ɔɔ naaɗe
ɓaa ɛɗîɲ magal *Rɔmɛge tu, roɲ Pilat.

Kooy Judas
(NJKN 1.16-20)

[3] Judas, debm kɛn ut Isa se, kɛn naaɲ jaay
aak Isa jˈɔkiɲga gɛn ɓaa kutu se, gɔtn se
naaɲ nirliɲ teece. Gursn tamman si-mɔtɔ
kɛn jˈɛɗîɲ se, naaɲ ɔk tɛrl ɓaa ɛɗîɲ *ma-
gal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa
ɓee Yaudge tu gɔtiɲ ki. [4] Naaɲ ɗeekɗen
ɔɔ: «Maam se mˈtujga naan *Raa ki, kɛn
mˈkutn debm kɛn tuj te ɗîm ey se!» Gaŋ
naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: «ˈƁaa tɛɗn gam naane, kɛse
ɔljen naaje eyo!» [5] Gɔtn se Judas ɓaa sin te
gurs se maakŋ *Ɓee Raa ki ɔɔ naaɲ maliɲ
ɓaa aal ooc ooyo. [6] Magal jee tɛɗn sɛrkɛ
Raage tu tɔs gursn se ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Gursn se
naaje jˈɔkki ɗoobm jaay jˈaɲki kɔmb maakŋ
Ɓee Raa ki eyo, taa gursn se, gursn ut ko
debkilimi.» [7] Naaɗe tus dɔɔk taarɗe kalaŋ ɔɔ
gursn se naaɗe ɓaa dugŋ maakŋ-gɔtn debm
kɔɓm dukulge ɔɔ maakŋ-gɔtn se naaɗe ɔŋiɲ
gɔtn duubm mɛrtge. [8] Taa naaɲ se ɓo
maakŋ-gɔtn se ɓɔrse kic naaɗe utu daŋiɲ
Maakŋ-gɔtn ut ko debkilimi. [9] Bin ɓo taar
kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roɲ
Jeremi taaɗno do dɔkiɲ se, aanga ɗoobiɲ ki
kɛn ɔɔ: *Naaɗe* took ɔkga tamman si-mɔtɔ
se, kɛse ɓo zo kɛn gaan *Israɛlge jen ro ki,
[10] ɔɔ gursn se naaɗe dugŋ maakŋ-gɔtn debm
kɔɓ dukulge ɔɔ kɛse ɓo taar Mɛljege Raa
ɔlum ɔɔ mˈaɗen taaɗa.*

Pilat tɔnd mɛtn Isa
(Mk 15.2-20; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28–19.16)

[11] Isa kˈjˈɔk kˈɓaansiɲ naan magal
*Rɔmɛge tu roɲ Pilat ɔɔ naaɲ tɔnd mɛtiɲ
ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge la?» Isa tɛrliɲ ɔɔ:
«Aan gɔɔ kɛn naai ˈɗeekiɲ se.» [12] Gɔtn se
*magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal
taa ɓee Yaudge ɔkiɲ mindiɲa, naɓo naaɲ
tɛrlɗen taar ɗîm eyo. [13] Gɔtn se Pilat se
ɗeekiɲ ɔɔ: «Naai ˈbooy ey la taar naaɗe
tɔli doi ki taa ai kɔkŋ mindi se?» [14] Naɓo do
taarge tun kˈtɔliɲ doɲ ki se, taar ɗîm tap ɓo
Isa tɛrliɲ te eyo. Kɛn magal Rɔmɛge jaay
aakiɲ se paac ɓo, ɔkiɲ taaɗ ey paac paac.

Jeege je yo Isa

[15] Kɛn aanga *laa Paak gɛn Yaudge se tak
ɓo, magal *Rɔmɛge se lee tɔɔɗ tɔlɗen tɔl
debm daŋgay kalaŋ kɛn jee dɛnge jenga
ro ki. [16] Kaaɗ kɛn se, naaɗe ɔk debm
daŋgay kalaŋ kɛn jeege jeeliɲ paac, roɲ
Isan Barabas. [17] Gɔtn se Pilat tɔnd mɛtn
jee dɛngen tus se ɔɔ: «Naase ˈjeki mˈasen
kɔɔɗn kɔl naŋa: Isan Barabas lɔɓu Isan
kˈdaŋiɲ *al-Masi se?» [18] Taa Pilat se jeele kɛn
naaɗe ɔk ɓaano ute Isa se, naaɗe tɛɗ tɛɗ
maak-kilimi ɓo roɲ ki.

[19] Kaaɗ kɛn Pilat utu gɔtn kɔjɲ bɔɔr ki se,
mɛndiɲ ɔlo jeege ɓaaɗo taaɗîɲ ɔɔ: «Gaabm
ese se naaɲ debm bɛɛ ɔɔ tuj te ɗîm eyo!
Ɓɛrɛ, ɔɲten kɔl doi maakŋ taariɲ ki taa
maakŋ nɔɔr kɛn deel se, maakŋ nim ki se,
maam mˈdabarga dɛna taa naaɲa.»

* 27:10 Aak Zak 11.12-13 ɔɔ Jer 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

[20] Gaŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute
magal taa ɓee Yaudge ɔl mɛtn jee dɛnge
ɔɔ kˈtɔnd mɛtn Pilat num aɗen kɔɔɗn kɔl
Barabas ɔɔ Isa se lɛ, kˈtɔɔliɲ naatn. [21] Magal
Rɔmɛge se ɛɛp taariɲ daala ɔɔ: «Maakŋ
naaɗe kɛn di se, ˈjeki mˈasen kɔɔɗn kɔl
naŋa?» Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: «Barabasi.» [22] Pilat
tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Num debm kˈdaŋiɲ Isa
al-Masi se mˈaɲ tɛɗn mˈɔɔ ɗî?» Naaɗe paac
tɛrliɲ ɔɔ: «Kˈtup kˈtɔɔliɲ ro kaag ki!» [23] Pilat
tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Naaɲ tap ɓo tujga ɗî?»
Tɛr naaɗe dɔɔb ɔɔy makɔɲ cir daala ɔɔ:
«Kˈtup kˈtɔɔliɲ ro kaag ki!» [24] Kɛn Pilat jaay
aak naaɲ ˈkɔŋ tɛɗn ɗîm eyo, ɔɔ jeege lɛ
tɔɔy dɔɔk taara ɔɲ ey se, naaɲ uun maane,
tug jiɲ naan jee dɛnge tu ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ:
«Yo gaabm se ɔlum maam eyo. Kɛse naase
mala aakiɲki!» [25] Jeege paac se tɛrliɲ ɔɔ: «Ɔɲ
moosn naaɲ se ajen kɔɔpm mindje ki ɔɔ
mind gɛnjege tu!» [26] Gɔtn se Pilat ɔl kˈɓaa
kˈjˈɔɔɗjˈɔlɗen Barabas. Gaŋ gɛn Isa se, naaɲ
ɔl kˈjˈɔndiɲ ute mɛɛjɛ ɔɔ ɔk ɔliɲ ji jeege tu
taa jˈaɲ ɓaa tupm tɔɔl ro kaag ki.

Asgarge tooy koogo mɛtn Isa ki

[27] Gɔtn se asgargen gɛn magal *Rɔmɛge ɔk
ɓaan te Isa maakŋ ɓee magalɗe ki maak ki
naane, ɔɔ gɔtn se dɔɔl asgarge paac ɓaaɗo
tus ɔl guruginа. [28] Naaɗe tɔɔɗn te kaliŋge
naata ɔɔ uun uusiɲ kal kuuy aac boŋ†. [29] Tɛr
naaɗe uj ɗaapo jɛkɛ gɛn kɔrɔndɔ ɓaaɗo
ɔndiɲ doɲ ki ɔɔ ɛɗiɲ naka aan gɔɔ naala
ji daamiɲ ki. Gɔtn se naaɗe ɛrg naaniɲ ki
ɔɔ tooyiɲ koogo mɛtiɲ ki ɔɔ: «ˈTɔɔsɛ naai
ki, Gaar Yaudge!» [30] Naaɗe tupiɲ ɓooro roɲ
ki ɔɔ uun kaagŋ tec naala se, tɔndiɲ doɲ
ki. [31] Kɛn naaɗe tooyiɲ koogo mɛtiɲ ki aas
se, naaɗe ɔk ɔɔɗn naatn te kal aac boŋ kɛn
naaɗe uusiɲo se, ɔɔ tuusiɲ kal naaŋge gɔtiɲ
ki, jaay ɔk ɓaansiɲ naata taa jˈaɲ ɓaa tupm
tɔɔl ro kaag ki.

Isa kˈtupiŋga ro kaag ki
(Mk 15.21-41; Lk 23.26-49; Jn 19.16-30)

[32] Kɛn asgarge ɔko Isa teecɲsiɲo teec
naatn maakŋ gɛgɛr ki se, naaɗe dɔɔɗ
ute gaaba kalaŋ kɔɗ Sirɛn kˈdaŋiɲ Simon.
Naaɗe ɔkiɲ taa tɔɔgɔ gɛn kuun kaagŋ jˈaɲ
tupm Isa ro ki. [33] Naaɗe ɔk ɓaansiɲ gɔt kɛn
kˈdaŋiɲ Golgota; Golgota se je ɗeekŋ ɔɔ:
gɔtn kaaɗn do deba. [34] Gɔtn se naaɗe ɛɗiɲ
ɲˈaay tɔtn koojɲ biɲ deep te yɔrlɔ, naɓo
kɛn Isa jaay uum naamiɲ se, baate kaaye.
[35] Kɛn naaɗe jaay tup tɔɔlo Isa ro kaag ki ɔɔ
uun ɗariɲ raan se, kaliŋge se naaɗe tɛɗiɲ
salatia jaay ɓo nigiɲa ɔɔ debm oociŋga ɓo
uunu uunu. [36] Tɛr naaɗe iŋg naaŋ ki gɔtn
ese ɔɔ bɔɔb Isa. [37] Naaɗe raaŋ ɔliɲ kaam doɲ
ki mɛtn taar kɛn naaɗe tɔɔlsiɲ ro ki ɔɔ: Kɛse
ɓo Isan, Gaar Yaudge se. [38] Gɔtn se asgarge
tup jee ɓoogge dio ro kaagge tu cɛɛ Isa ki se
kici, deb kalaŋ kˈjˈuun kˈɗariɲ do ji daamiɲ
ki ɔɔ deb kalaŋ kˈjˈuun kˈɗariɲ do ji jeeliɲ
ki.

[39] Jee deel deel gɔtn se jaay ɗaar aakiɲ se,
naaɗe siik doɗe ɔɔ naajiɲa, [40] ɗeek ɔɔ: «Naai
ɓo kɛn ɔɔ tɔɔkŋ *ʼBee Raa ɔɔ aɲ kiiɲ kuuy
daan ɓiige tun mɔtɔ se, aaj roi mala. Kɛn
naai jaay Goon Raa num, ˈbɔɔyɔ do kaag ki
se naata!» [41] *Magalgen jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage
ute magal taa ɓee Yaudge se kic, tooyiɲ
koogo mɛtiɲ ki ɔɔ ɗeek ɔɔ: [42] «Jee kuuy se,
naaɲ aajɗenoga num ɔŋ aasiɲ gɛn kaajɲ ro
naaɲ maliɲ eyo! Naaɲ Gaar *Israɛlge ɗey
se, ɲˈbɔɔyɔ naatn ɓɔrse ro kaag ki ɔɔ naaje
jˈtookŋ kaal maakje doɲ ki. [43] Naaɲ ɔɔ aal
maakiɲ do Raa ki, ɔɔ kɛn Raa jaay ɓo jeɲ
ɗeer num, ɔɲ ɓɔrse aɲ kaaja! Taa naaɲ
taaɗga taaɗ ɔɔ: Maam se mˈGoon Raa.» [44] Jee
ɓooggen kˈtup tɔɔlɗe do kaagge tun cɛɛsn
Isa ki se kic ɓo naajiɲ bin kici.

Kooy gɛn Isa

[45] Aan katar tir se, do naaŋa te magaliɲ se
gɔtɔ ɓaa tɛɗ ilim dib bini aan katar do tɛgɛr
ki. [46] Aan katar do tɛgɛr ki se, Isa ɔɔɗ ɔɔy
makɔɲ ute taar naaŋiɲa ɔɔ: «Ɛli, Ɛli‡, lɛma
sabaktani?» Taar se je ɗeekŋ ɔɔ: Raama
Raama, naai ˈrɛsum gɛn ɗî§? [47] Maakŋ
jeege tun ɗaar gɔtn ese se kɛn booyiɲ naaɲ
taaɗ bin se, jee mɛtiŋge taaɗ ute naapa
ɔɔ: «ʼBooyki tu, naaɲ daŋ daŋ *Ɛli.» [48] Deb
kalaŋ naar aaŋ ɓaa uuno naka kalaŋ kɛn
uun maane, ɔliɲ maakŋ tɔtn koojɲ biɲ kɛn
mooyo jaay uun ɔliɲ taa garɗ ki ɔɔ uun ɔliɲ
taar Isa ki taa ɲˈsuubu. [49] Jee mɛtiŋge ɔɔp se
taaɗ ɔɔ: «Ɔɲki jaay sɔm jˈutu jˈaɲ kaaka kɛn
Ɛli jaay utu aɗe ɓaa aɲ kaajiɲ se!» [50] Gɔtn se
Isa ɔɔɗ ɔɔy makɔɲɔ daala ɔɔ ɔɲ koɲ teece.

† 27:28 Kal aac boŋ jˈuusiɲ se kɛse kal gaariŋge. ‡ 27:46 Maakŋ kitapgen kuuy se: Ɛli, Ɛli. Ara se Isa taaɗ ute taar naaŋiɲa kɛn kˈdaŋiɲ Aramayik. § 27:46 Aak KKR22.2.

51 Gɔtn se, kal deer kˈgaaŋ maakŋ *Ɓee Raa
se nɛɛpo raan bini aan naaŋ ki tak. Naaŋa
tea ɔɔ liŋge tɔp pak pak. 52 Taa ɓaadn jeegen
*salal ooyga kooy do dɔkiŋ se tɔɔd kalde
ki ɔɔ naade duro daan yoge tu, 53 ɔɔ teeco
maakŋ ɓaaddege tu. Ɔɔ kɛn Isa jaay ooy
duro se, naade ɓaa ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn
salal Jeruzalɛm ki, ɔɔ jeege dɛna daakdenga.
54 Kɛn bubm asgarge ute asgargen kuuy kɛn
daar bɔɔb Isa se, aak naaŋa tea ute nakgen
deel paac se, ɓeere ɔkde taad ɔɔ: «Ɗeer
deer, gaabm ara se Goon Raa!»

Isa jˈɔliŋga maakŋ ɓaad ki
(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

55 Gɔtn se mɛndge dɛna daar dɔkɔ aak Isa.
Mɛndgen se, baago kɔkŋ mɛtiŋ taa naaŋ
Galile ki ɔɔ naade tɛdiŋo naaba. 56 Maakde
ki se Mari kɛn iiŋo Magdala ki, Mari ko Jak
ute gɛn Yusup ɔɔ ko gaan Zebedege.
57 Kɛn kaada ɓaa ɓaa kooco se, gaaba
kalaŋ debm maala, kɔd Arimate roŋ Yusup
ɓaado. Naaŋ kic debm maakŋ jeege tun
mɛtn Isa ki. 58 Gaabm se ɓaa ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd
mɛtiŋa taa aŋ kɔŋ ro Isa se naaŋ aŋ ɓaa kɔl
maakŋ iiɓ ki. Gɔtn se Pilat tooko undiŋ kulu
ɔɔ kˈbɔɔyiŋsiŋo. 59 Yusup uun ro Isa se ɔɔ
teeliŋ ute kal duubm kiji. 60 Naaŋ uun ɓaa
ɔl aliŋ maakŋ iiɓ kɛn jˈɔŋ ko sum ɓo jˈud*
kˈdaapiŋa ɔɔ ɓaadn se lɛ kiji, ɔɔ dircil aliŋ
ko magal taar ki jaay ɓo naaŋ ɓaa. 61 Mari
kɛn iiŋo Magdala ki ute Mari kuuy se, naade
utu iŋg dɔk cɔkɔ ute taa ɓaada.

Asgarge bɔɔb do ɓaadn Isa

62 Ɓii kɛn Yaudge daap daap rode gɛn
*ɓii sebit jaay deel se, mɛtbeeŋki se, *ma-
gal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu ute *Parizige
tuso naapa ɓaado ɔŋ Pilat, 63 ɔɔ deekiŋ ɔɔ:
«Jaamus, naaje kˈsaap jˈɔŋga taar kɛn debm
taar-kɔɔɓm se taado kaad kɛn naaŋ utu zɛɛr
se ɔɔ: ‹Maakŋ ɓiige tun mɔtɔ se maam
mˈutu mˈade dur daan yoge tu.› 64 ˈDeek
asgarge tu se, ˈbɔɔbm taa ɓaada se bini
kaan ɓii k-mɔtɔge tu, ey num sɔm jee mɛtiŋ
ki se ade ɓaa te aŋ ɓoogo ɔɔ taadn jeege
tu ɔɔ: ‹Naaŋ duroga daan yoge tu!› Kɛn
bin num taar-kɔɔɓm naade tɛd se ˈcir kɛn
deete†.» 65 Pilat deekden ɔɔ: «Naase kic ɔkki
asgarge kaam jise. Bin num ɔldeki asen
bɔɔbm do ɓaada aan gɔɔ kɛn naase ˈjenki
ro ki.» 66 Naade ɓaa daap rode gɛn bɔɔbm do
ɓaada se, ɔɔ ko magal kɛn naade dircil aliŋ
taa ɓaad ki se, naade gaasn taa ɓaada tak
tak tɛdîŋ nakŋ kaakŋ jeele ro ko kɛn naade
gaasiŋ se ɔɔ ɔl asgarge daar bɔɔbiŋa.

28

Isa duroga daan yoge tu
(Mk 16.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-20; 1Kɔr 15.4-7)

1 Kɛn *ɓii sebit jaay deel se, ɓii dumas ki
tanɔɔriŋ nɔɔriŋ se, Mari kɛn iiŋo Magdala
ki ute Mari kɛn kuuy se, naade ɓaa gɛn
kaakŋ taa ɓaada. 2 Gɔtn ese sum ɓo naaŋa
naar te makoŋo ɔɔ kɔdn Mɛljege bɔɔyo
maakŋ raa ki ɓaado dircil ko taa ɓaad ki
se ɔɔ iŋg do ki. 3 Naaŋ se roŋ wɔɔr gɔtɔ
aan gɔɔ maan aal wusuk wusuk ɔɔ kaliŋ
kic ɓo raap lak lak aan gɔɔ kuubu. 4 Anum
asgargen daar bɔɔb do ɓaada gɔtn ese se,
kɛn naade aakiŋ se, ɓeere ɔkde se, rode ook
marga jɛg jɛg ɔɔ si naaŋ ki aan gɔɔ jee ooyga
kooyo. 5 Gaŋ *kɔdn Raa se deek mɛndge
tu se ɔɔ: «Naase se, ɔŋten ˈɓeerki. Maam
mˈjeele naase ˈjeki je Isan kɛn kˈtup kˈtɔɔliŋ
ro kaag ki se. 6 Ɓɛrɛ, gɔtn ara se naaŋ gɔtɔ!
Naaŋ se duroga daan yoge tu aan gɔɔ kɛn
naaŋ mala taado. ˈBaado aakki gɔtn kɛn
jˈɔl jˈaalsiŋa. 7 ˈNaar ˈɓaa ˈtaadki jeege tun
mɛtiŋ ki ɔɔki: naaŋ se duroga daan yoge
tu ɔɔ ɔndga naana asen ɓaa booy taa naaŋ
Galile ki. Gɔtn naane se ɓo naase aŋki ˈɓaa
kaaka.» Kɛse ɓo taar mˈtaadseno.
8 Ey num mɛndge ɓeere ɔkdega, naɓo
maakde raap aak eyo. Naade iiŋ taa ɓaad ki
naar aaŋ ɓaa taad labar se jeege tun mɛtn
Isa ki. 9 Kɛn naade jaay ɓaa ɓaa se, naade
aak Isa naar teeco piris naande ki, deekden
ɔɔ: «ˈTɔɔsɛ ki.» Gɔtn se, naade iiko cɛɛŋ ki,
baam ɔk jɛŋa ɔɔ ɛrg naaniŋ ki. 10 Gɔtn se,
Isa taadden ɔɔ: «Ɔŋte ˈɓeerki! ˈBaa ˈtaadki
gɛnaamge tu kˈɓaa taa naaŋ Galile ki. Gɔtn
naane ɓo, naade utu am kaakŋ te kaamde.»

Magal Yaudge rɛj asgargen bɔɔb do
ɓaada

11 Kaad kɛn mɛndgen ese iiŋo taa ɓaad ki
jaay ɔk tɛrlo tɛrlɛ aan te ey sum ɓo, gaŋ as-
gargen jee bɔɔbm do ɓaada se, mɛtiŋge ɓaa
maakŋ gɛgɛr ki, ɔɔ ɓaa taad *magal jee tɛdn

* 27:60 Yaudge se ud ɓaada maakŋ koge tu se. † 27:64 Isa tɛd roŋ ɔɔ naaŋ ɓo *al-Masi kɛn utu ade ɓaa. Kɛse ɓo taar-kɔɔɓm kɛn Yaudge saap ɔɔ Isa taad jeege tu deet deet se.

sɛrkɛ Raage tu nakgen deel paac se. [12] Kɛn
magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu jaay booy
taar se, daŋ tuso magal taa ɓee Yaudge.
Naaɗe dɔɔk taarɗe kalaŋ, uun gurs dɛna ɔɔ
ɛɗ asgarge tu, [13] dɛjɗe ɔɔ: «'Ɓaa 'taaɗki ɔɔki
num: ‹Nɔɔr kaamje ɔk bi sum ɓo, jee mɛtiɲ
ki ɓaaɗo ɓoog ɔɔɗ uun ɓaansiŋga.› [14] Ɔɔ kɛn
taar se jaay oocga bi magal *Rɔmɛge tu kic
ɓo, naaje j'aɲ kurl maakiŋa ɔɔ taar dîm tap
ɓo 'koocɲ dose ki eyo.» [15] Gɔtn se asgarge
took uun gurs ɔɔ ɓaa taaɗ jeege tu aan gɔɔ
taar k'dɛjɗeno se. Anum taar se Yaudge
paac ɓaa booyiŋa ɔɔ ɓɔrse kic ɓo taar se
j'utu k'lee k'taaɗîɲ taaɗa.

Isa ɔl jee mɛtiɲ ki naaba

[16] Anum jee mɛtn Isa kɛn sik-kaar-kalaŋ
se, naaɗe iiɲ ɓaa taa naaŋ kɛn Galile ɔɔ ɓaa
ook do ko kɛn Isa taaɗɗen ɔɔ k'ɓaa do ki
se. [17] Kɛn naaɗe jaay aan do ko ki se, gɔtn
se naaɗe aak Isa ɔɔ ɛrg naaniɲ ki. Naɓo
maakɗe ki se, jee mɛtiŋge maakɗe naaja.
[18] Gɔtn se, Isa iiko cɛɛɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ:
«*Raa ɛɗumga tɔɔgɔ do nakge tu paac kɛn
maakŋ raa ki ɔɔ kɛn do naaŋ ki. [19] 'Ɓaa
'taaɗki mɛtjil jeege tun do naaŋ ki se paac
ɔɔ 'tɛɗɗeki naaɗe tɛɗn jee mɛtum ki. *'Ba-
tizɗeki ute ro Bubu, Goono, te *Nirl Salal.
[20] 'Dooyɗeki naaɗe tookŋ kuun taar kɛn
maam m'dooyseno paac se ɔɔ kiŋg do ki.
Maam se, daayum m'utu te naase, bini ɓii
kɛn dunia an naŋ ro ki.»

Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Mark

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Mark

Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn Mark raaŋiṇo se, jee kɛn naaṇ raaŋɗen se, naaɗe paac Yaudge eyo. Labar Jigan gɛn Isa kɛn jee kuuy raaŋiṇo se, Labar Jigan kɛn Mark raaŋiṇ se, naaṇ duuk cirɗe paac. Taa naaṇ se ɓo maakŋ kitapiṇ ki se, naaṇ taaɗ te mɛtn taar Isan utu baat se eyo. Mɛtn taar Isan kɛn lee dooy jeege jɛrl jɛrl se kic ɓo gɔtɔ maakŋ kitapiṇ ki. Num gaŋ jˈɔŋ ɓo mɛtn taargen kɛn naaṇ ɛɗ lapia ute naajṇ kɛn naaṇ naajo ute jeege se gɔtɔ kaam dɛna. Ɔɔ gɔtn mɛtiṇ se, taar kɛn naaṇ taaɗ se, maakŋ labarge tun jiga gɔt kuuy se, gɔtɔ. Mɛtn taar kɛn Mark raaŋiṇ se, taaɗ jeege tu ɔɔ: «Isa se tap ɓo naŋa?» Mark noog jeege cɔkɔ cɔkɔ bini ˈjeel kɔkŋ Isa. Gaŋ Isa jaay taaɗ ute ro naaṇ maliṇ se, naaṇ taaɗ ɔɔ naaṇ *Goon Deba*. Ɔɔ ro goon deba se je taaɗn ɔɔ Raa ɛɗiṇga tɔɔgɔ do nakge tu paac ɔɔ gɛn kɔjṇ bɔɔrɔ do jeege tu ɔɔ gɛn tɔɔl kusiṇ jeege kici. Tɛr Goon Deba se je ɗeekŋ ɔɔ Isa se, debkilim mala mala. Kɛse je taaɗn ute nakgen kˈjeel mɛtiṇ eyo kɛn taaɗ ro Isa ki ɔɔ do naabiṇ ki. Mark taaɗ jeege tu ɔɔ Isa se naaṇ Goon Raa (koṇ 1.1) ɔɔ do taar tɔɔl taariṇ ki se, naaṇ raaŋ ɔɔ Goon Raa ooy se, kˈtup kˈtɔɔliṇ ro kaag ki (koṇ 15.39).

*Jan-Batist *batiz jeege*
(Mt 3.1-12; Lk 3.1-18)

1 Kupm mɛtn Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi, Goon *Raa. 2 Aan gɔɔ kɛn Ezayi debm taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗno maakŋ Kitapiṇ ki do dɔkiṇ kɛn ɔɔ:
ˈBooyo, maam mˈai kɔl debm kaaṇ naabum naani ki
taa ai ɗaapm ɗoobi.
3 Tɛr Ezayi ɗeek ɔɔ:
Kˈbooy mind deba taaɗ makɔṇ do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ:
ˈDaapki ɗoobm Mɛljege ɔɔ ˈtɛɗiṇsiṇki jiga ˈtoodn tal.*
4 Debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roṇ Ezayi taaɗn se, naaṇ ɓo Jan-Batist. Naaṇ naar teec naan jeege tu do kɔɗ-ɓaar ki se. Gɔtn se naaṇ taaɗɗen ɔɔ: «ˈTɛrlki maakse ɔɔ ɔṇ jˈasen batizi ɔɔ Raa asen tɔɔl *kusiṇsege.» 5 Jee taa naaŋ Jude ki paac ute jee paacṇ iiṇo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se, naaɗe ɓaaɗo gɔtn Jan ki. Naaɗe tɔɔɗ mɛtn kusiṇdege naan jeege tu ɔɔ Jan-Batist batizɗe maakŋ ool magal kɛn kˈdaŋiṇ Jordan se.
6 Jan uuso kal kˈɗaapiṇ ute bɛɛkŋ giṇji ɔɔ dɔɔk maakiṇ te kɔl daara; nakŋ kɔsiṇ iimi ute teeje. 7 Naaṇ taaɗ jeege tu ɔɔ: «Debm utu aɗe ɓaa mɛtum ki se, naaṇ magal ciruma. Maam se kɔl saaṇ kic ɓo mˈaas gɛn no tuutiṇ eyo. 8 Maam se mˈbatizsenga ute maane, num gaŋ naaṇ se ɓo utu asen *batizn ute Nirl Salal.»

Isa kˈbatiziṇa ɔɔ *ˈBubm sitange naamiṇa
(Mt 3.13-17, 4.1-11; Lk 3.21-23, 4.1-13)

9 Anum, maakŋ ɓiige tun se, Isa iiṇo maakŋ gɛgɛr kɛn Nazarɛt, kɛn taa naaŋ Galile ki, ɓaa ɔŋ Jan-Batist ɔɔ Jan *batiziṇ maakŋ ool Jordan ki. 10 Kɛn Isa jaay teeco naatn maakŋ maane ki sum ɓo, aak maakŋ raa ɔɔɗ waŋ ɔɔ *Nirl Raa bɔɔyo doṇ ki tec aan gɔɔ dɛɛrɛ. 11 Naaṇ booy mindi taaɗ maakŋ raa ki, ɗeek ɔɔ: «Naai se ˈGoon maak-jema, mˈbɛɛr mˈɔɔɗio taa naai ˈtɔɔlumi.»
12 Gɔtn se Nirl Raa naar tɔɔɗ ɔliṇ do kɔɗ-ɓaar ki. 13 Naaṇ tiŋg ɓii si-sɔɔ do kɔɗ-ɓaar ki. Maakŋ ɓiige tun se, Bubm sitange ɓaaɗo naamiṇa. Naaṇ iŋg ute daagen maakŋ kaag ki ɔɔ *kɔɗn Raage ɓaaɗo ɔŋiṇa ɔɔ naaɗe aakiṇ doṇ ki.

Isa bɛɛr tɔɔɗ jee mɛtiṇ ki sɔɔ
(Mt 4.12-22; Lk 4.14-15, 5.1-11; Jn 1.35-43)

14 Kɛn Jan-Batist kˈjˈɔkiṇga daŋgay ki jaay ɓo Isa iiṇ ɓaa taa naaŋ Galile ki ɔɔ baag wɔɔkŋ Labar Jiga gɛn Raa se jeege tu 15 ɔɔ: «Kaaɗiṇ aasga, Gaar Raa se ɓaaɗoga gɔɔrɔ. ˈTɛrlki maakse ɔɔ aalki maakse do Labar kɛn Jiga.»
16 Kaaɗ kɛn Isa deel deel taa baar kɛn Galile ki se, aak Simon ute gɛnaaṇ Andre tund tund gɛndɗe maan. Naaɗe se jee toocṇ kɛṇjge. 17 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBaakiro ˈdaanumki! ˈBɔrse maam mˈasen tɛɗn naase jee ɓaa ˈje jikilimge aɗe ɓaa ɗoobm Raa ki.» 18 Naaɗe naar ɔṇ gɛndɗege ɔɔ daaniṇa. 19 Utu iik naan ki cɔkɔ se, naaṇ aak Jak

* 1:3 Aak Eza 40.3.

te gɛnaaɩ̃ Jan; naaɗe se gaan Zebedege iŋg kiŋg maakŋ markabɗe ki, ɗaap ɗaap gɛnddege. [20] Gɔtn se Isa naar daŋɗe. Naaɗe iiɩ̃ ɔɩ̃ bubɗe Zebede maakŋ markab ki ute jee tɛɗn naabiɩ̃nge ɔɔ naaɗe ɓaa mɛtn Isa ki.

Gaaba kalaŋ ɔk kɔɔɩ̃ sitan
(Mt 8.14-17; Lk 4.31-44; NJKN 10.38)

[21] Isa ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ute jee mɛtiɩ̃ ki. Ɔɔ kɛn *ɓii sebit jaay aan se naaɩ̃ ɛnd maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ baag dooy jeege. [22] Jeegen booy taar kɛn naaɩ̃ dooyɗe se, ɔkɗen taaɗ eyo. Taa dooy naaɩ̃ se ɔk tɔɔgɔ ɔɔ tec aan gɔɔ gɛn jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se eyo. [23] Maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, debm ɔk kɔɔɩ̃ sitan naar ɛndo gɔtn se ɔɔ ɔɔɗ ɔɔyɔ, [24] ɔɔ: «Naai Isan Nazarɛt. Naai tap ɓo naaje j'ɔŋ ɗi ute naai? Naai se 'ɓaaɗo gɛn kutje la? Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal kɛn Raa ɓo ɔlio.» [25] Gaŋ Isa aaciɩ̃ kaama ɔɔ: «'Ɗoa! 'Teec naatn ro gaab kɛn se!» [26] Gɔtn se sitan baag tiikŋ gaaba se zak zak, ɔɔɗ ɔɔy makɔɩ̃ɔ ɔɔ teec naatn roɩ̃ ki. [27] Jeege paac taar se ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtn naapa ɔɔ: «Kɛse tap ɓo taar ɔɔ ɗio? Kɛse dooy kiji ɔɔ naaɩ̃ dooy jeege ute tɔɔgiɩ̃ mala. Naaɩ̃ taaɗ sitange tu ɔɔ sitange kic ɓo tookiɩ̃ taariɩ̃a.» [28] Gɔtn se nookiɩ̃ naar eem dɔɔɗ taa naaŋ Galile ute magaliɩ̃a.

*Isa aaj jee kɔɔɩ̃*ge dɛna

[29] Kɛn naaɗe iiɩ̃ teec naatn maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se sum ɓo, Isa ɓaa ɓee Simon te gɛn Andre ki. Jak ɔɔ Jan daaniɩ̃a. [30] Gɔtn se moom Simon mɛnda se kɔɔɩ̃ɔ, tooɗ tooɗ daŋal ki, naaɩ̃ roɩ̃ ɔŋ kɛɗɛk. Kɛn Isa jaay aan se, jeege naar taaɗiɩ̃ taa mɛnd se. [31] Naaɩ̃ iik cɛɛɩ̃ ki, ɔk jiɩ̃a, uun ɗaariɩ̃a. Gɔtn se roɩ̃ kɛn ɔŋg kɛɗɛk se tɛrɛc urlu, naaɩ̃ iiɩ̃i ɔɔ baagɗen tɛɗn kɔsɔ.

[32] Kɛn kaaɗa ooc jaay gɔtɔ tɛɗ ilim se, jeege baag ɓaano te jee kɔɔɩ̃nge ute jee ɔk kɔɔɩ̃ sitange paac. [33] Jeegen maakŋ gɛgɛr ki se paac tus taa ɓee kɛn ese. [34] Gɔtn se Isa ɛɗ lapia jee kɔɔɩ̃nge tu dɛna ɔɔ kɔɔɩ̃ɗege se napariɩ̃ dɛna. Ɔɔ naaɩ̃ tuur sitange dɛna ro jeege tu. Gaŋ sitange se Isa ɔɩ̃ɗen ɗoobo gɛn taaɗn taar eyo, taa naaɗe se jeeliɩ̃a.

Isa lee taa naaŋ Galile ki

[35] Mɛtbeeɩ̃ki tanɔɔriɩ̃-nɔɔriɩ̃ gɔt utu ilim sum ɓo, Isa iiɩ̃ teec naatn maakŋ naaŋ kɛn se, ɓaa do kɔɗ-ɓaar ki gɔtɔ kaam kalaŋ. Gɔtn se, naaɩ̃ iŋg eem *Raa. [36] Simon ute mɛɗiɩ̃nge teec ɓaa lee jeɩ̃a. [37] Kɛn naaɗe jaay ɔɲiɩ̃ se, ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Jeege paac jei jea.»

[38] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «K'ɓaaki maakŋ naaŋge tun kuuy kɛn cɛɛs ki cɛɛs ki, m'ɓaa taaɗn Labar Jiga gɔtn naane kici. Anum, taa naaɩ̃ se ɓo maam m'teecɩ̃ m'ɓaaɗo se.» [39] Naaɩ̃ lee dɔɔɗ taa naaŋ Galile ute magaliɩ̃a, taaɗɗen taar Raa maakŋ *ɓeeɗege tun kɛn naaɗe lee tusn maak ki ɔɔ naaɩ̃ tuur sitange ro jeege tu.

Isa ɛɗ lapia debm bikiɗ ki
(Mt 8.2-4; Lk 5.12-16, 17.12-19)

[40] Gaaba kalaŋ ɔk kɔɔɩ̃ bikiɗi ɓaaɗo cɛɛ Isa ki, ɛrg naaniɩ̃ ki, eemiɩ̃ nɔɔ ɔɔ ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Kɛn naai 'je num, ɛɗum lapia taa rom se ɗaapm 'tooɗn kɔlɔɩ̃ kɔlɔɩ̃.» [41] Isa aakiɩ̃ se, ɛɛjiɩ̃ doɩ̃ ki, ɔl jiɩ̃ utiɩ̃a ɔɔ ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'jea, ɔɩ̃ roi ɗaapm 'tooɗn kɔlɔɩ̃ kɔlɔɩ̃!» [42] Gɔtn se sum ɓo, gaabm se bikiɗiɩ̃ ɔɲiɩ̃a ɔɔ roɩ̃ ɗaap tooɗ kɔlɔɩ̃ kɔlɔɩ̃. [43] Gɔtn se, Isa aaciɩ̃ kaama ɔɔ naar tuuriɩ̃a, [44] ɔɔ ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «'Booy bɛɛ: ɔɩ̃te ɓaa taaɗn nam ki. Num gaŋ 'ɓaa 'taaɗ roi *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ɔɔ ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ kɛn *Musa taaɗiɩ̃o maakŋ Kitap ki, taa naai roi ɗaapga tooɗga kɔlɔɩ̃ kɔlɔɩ̃ se. Bin ɓo jeege paac 'jeele, naai se ɔŋga lapia.»

[45] Num kɛn gaabm se jaay iiɩ̃ ɓaa se ɔɔ gɔtɔ ɓaa se paac naaɩ̃ baag taaɗn labar nakŋ aaniɩ̃ doɩ̃ ki se jeege tu. Taa naaɩ̃ se ɓo, naan jeege tu se Isa ɔŋ ɛnd te maakŋ gɛgɛr ki eyo, num ɓaa tiŋg do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ jeege iiɩ̃o gɔtɔ ɓaa se paac, ɓaaɗo ɔɲiɩ̃a.

2

Isa ɛɗ lapi debm k'ruŋguy ki
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

[1] Kɛn tɛɗ ɓii kandum se, Isa ɔk tɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki, k'booy j'ɔɔ naaɩ̃ utu ɓeene. [2] Jeege ɓaaɗo tus dɛna ɛnd ɗooc maakŋ ɓee se tak, bini aan kaam taar ki kic ɓo gɔtɔ gɔtɔ. Gɔtn se Isa taaɗɗen taar *Raa. [3] Kaaɗ kɛn Isa utu taaɗ taaɗ ɓɔrt se, jeege ɓaano ute debm k'ruŋguyu. Daanɗe ki se gaabge sɔɔ ɓo uuniɩ̃o. [4] Taa jeegen dɛn dɛn se, naaɗe ɔŋ ɓaansiɩ̃ te gɔtn Isa ki eyo. Gɔtn ese naaɗe ook do ɓee ki, uɗ buut do ɓee kɛn Isa iŋg maak ki ɔɔ uun bɔɔyo debm k'ruŋguyu do nakŋ tooɗiɩ̃ ki. [5] Kɛn Isa jaay aak naaɗe aal maakɗe doɩ̃ ki se, ɗeek debm

k'ruŋguy ki ɔɔ: «Goonuma, *kusiɲige se, maam m'tɔɔlisiɲga naatn.» [6] Gɔtn se jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kandum utu iŋg gɔtn ese jaay booy taar Isa taaɗ se, naaɗe taaɗ ute maakɗe ɔɔ: [7] «Gaabm se, je taaɗn ɔɔ ɗìo? Naaɲ naaj naaj Raa. Kɛn 'kɔŋ tɔɔl kusiɲ deba se Raa kaliɲ ki sum ey la?» [8] Num gaŋ taar naaɗe taaɗ ute maakɗe se, Isa naar jeelga ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Taa ɗì jaay naase 'taaɗki ute maakse bin se? [9] Gɛn naase ki num, kɛn gay ɓo ɔɔɲ ciri: kɛn m'ɗeekŋ debm k'ruŋguy ki m'ɔɔ: ‹Kusiɲige se, maam m'tɔɔlisiɲga naatn› lɔɓu m'ɗeekŋ m'ɔɔ: ‹Iiɲi, uun nakŋ toodì se ɔɔ 'lea› se ɓo ɔɔɲ cir lɛ? [10] Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ɔk tɔɔgɔ gɛn tɔɔl kusiɲ jeege do naaŋ ki ara.» Gɔtn se, Isa ɗeek debm k'ruŋguy ki ɔɔ: [11] «M'ɗeeki m'ɔɔ: iiɲi, uun nakŋ toodì ɔɔ 'ɓaa ɓei ki.» [12] Gaaba se naar iiɲ uun nakŋ toodìɲa ɔɔ teec naan jeege tun te dɛnɗe se. Jeegen iŋg aakiɲ se, nakŋ se ɔkɗen taaɗ eyo. Naaɗe tɔɔm Raa ɗeek ɔɔ: «Nakŋ bin se ɓii kalaŋ j'aak te eyo.»

Isa daŋ Lɛbi
(Mt 9.1-17; Lk 5.27-39)

[13] Isa ɔk tɛrl jɛŋ baar kɛn Galile ki daala. Jeege dɛna ɓaaɗo ɔŋiɲa ɔɔ naaɲ dooyɗe ute taar Raa. [14] Kɛn naaɗe deel deel gɔtn ese se, Isa uun kaamiɲ aak Lɛbi goon Alpe, *debm tɔkŋ miiri, iŋg kiŋg gɔtn tɛɗn naabiɲ ki. Naaɲ ɗeekiɲ ɔɔ: «Iiɲi 'daanuma.» Gɔtn se sum ɓo Lɛbi iiɲi ɔɔ daaniɲa.

[15] 'Bii kalaŋ Isa ute jee mɛtiɲ ki iŋg ɔs kɔs ɓee Lɛbi ki se; *jee tɔkŋ miirge dɛna te jee *kusiɲge se ɓaaɗo iŋg ɔs te naaɗe, taa jeege dɛna ɔko mɛtn Isa. [16] Jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raagen maakŋ *Parizige tu se aakiɲ naaɲ iŋg ɔs kɔs ute jee kusiɲge ɔɔ te jee tɛɗn miirge se, ɗeek jeege tun mɛtiɲ ki ɔɔ: «Aakki tu naaɲ iŋg ɔs kɔs te jee tɔkŋ miirge ute jee kusiɲge!» [17] Kɛn Isa jaay booy taarɗe se, ɗeekɗen ɔɔ: «Jee roɗe kiji se, naaɗe je daptor eyo, num kɛn jee je daptor se, jee kɔɔɲge. Maam m'ɓaaɗo se gɛn daŋ jee kɛn saap ɔɔ naaɗe aak bɛɛ naan Raa ki se eyo, num maam m'ɓaaɗo se gɛn jee jeel roɗe ki, naaɗe jee kusiɲge se.»

Dooy Isa se tec aan gɔɔ dooy *Parizige eyo

[18] 'Bii kalaŋ se jee mɛtn Jan-Batist ki ute Parizige uun kuun *siam. Naaɗe ɓaaɗo tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Jee mɛtn Jan ki ute gɛn Parizige se uun siam; anum gɛn dì jaay jee mɛtn naai ki uun ey se?» [19] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jeegen ɓaaɗo kɔkŋ mɛnda jaay gaabm mɛnda utu se, naaɗe kuun siam ɔɔ ɗìo? Mɛt ki eyo. Naaɗe se kɔŋ kuun siam eyo kɛn mɛl mɛnda jaay utu te naaɗe se. [20] Num gaŋ ɓii kalaŋ kaaɗìɲ utu 'kaan se gaabm mɛnda j'utu j'aɲ kɔɔɗn naata. Kaaɗ kɛn se jaay ɓo, mɛɗiɲge se 'kuun siam.

[21] «'Booyki, nam 'kɔŋ kaal kal kiji ro kal kɛn koono eyo. Ey num kal kiji se an nɛɛpiɲ ute kal koono ɔɔ gɔtn nɛɛpiɲ se 'tɛɗn magal cir kɛn do dɔkiɲa. [22] Ɔɔ tɔtn koojɲ biɲ utu iiɲ kiiɲ se, j'ɔmbiɲ maakŋ k-lɛɛtɛrge tun koono eyo. Ey num tɔtn koojɲ biɲ se an dɔɔbm ute k-lɛɛtɛrge se naatn. Tɔtn se lɛ 'kɔɔy naaŋ ki cɛrɛ ɔɔ k-lɛɛtɛrge se lɛ, 'dɔɔbm tuju. Num gaŋ bɛɛki num, tɔtn koojɲ biɲ utu iiɲ kiiɲ se, k'j'ɔmbiɲ maakŋ k-lɛɛtɛrge tun kiji.»

Isa taaɗ taa *ɓii sebit
(Mt 12.1-4; Lk 6.1-11)

[23] 'Bii kalaŋ ɓii sebit ki se, Isa ute jee mɛtiɲ ki deel maakŋ gɔtn gɛm ki. Kɛn naaɗe deel deel se jee mɛtiɲ ki baag tɛrɛcɲ do gɛmge. [24] Kɛn *Parizige aak nakŋ ese se, taaɗ Isa ki ɔɔ: «Aaka, jee mɛti ki tɛɗ nakŋ kɛn j'und te kulu gɛn tɛɗ eyo ɓii sebit ki!» [25] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Bii kalaŋ naase 'dooyiɲki te ey la, nakŋ kɛn *Daud tɛɗ ute jeeɲge kaaɗ kɛn naaɗe ɔk nakŋ kɔs eyo ɔɔ ɓo tɔɔlɗe se? [26] Kaaɗ kɛn se, Abiatar ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Gɔtn se Daud ɛndo maakŋ *kɔrɔr magal gɛn Raa ki, tɔs mappan j'ɛɗìɲga kɛɗ *sɛrkɛ Raa ki se ɔɔ ɔsɔ. Ey num, kɛn ɔk ɗoobm 'kɔs se jee tɛɗn sɛrkge Raa ki sum. Gaŋ Daud tɔs ɛɗ jeege tun mɛtiɲ ki se kici.» [27] Tɛr Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «'Bii sebit se, Raa tɛɗìɲ taa debkilimi ey num debkilimi ɓo Raa tɛɗìɲ taa ɓii sebit eyo. [28] Taa naaɲ se ɓo *Goon Deba se, naaɲ ɓo Mɛl gɛn ɓii sebit.»

3

Isa ɛɗ lapi gaab kɛn jiɲ ooyga kooyo

[1] 'Bii kalaŋ Isa ɓaa ɛnd maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se daala. Gɔtn ese, ɔk gaaba kalaŋ jiɲ ooyga kooyo. [2] Jee iŋg gɔtn se ɔnd kaama Isa ki tak, taa naaɗe je aɲ kaaka kɛn ɲ'kɛɗn lapia gaab kɛn se *ɓii sebit ki num, taa naaɗe aɲ kɔkŋ mindiɲa. [3] Isa taaɗ gaab kɛn jiɲ ooyga kooy se ɔɔ:

«Iiɲi, ˈɗaar naan jeege tu.» [4] Isa tɔnd mɛtn
jeegen iŋg aakiɲ se ɔɔ: «Ɓii sebit ki se,
jˈundsenga kulu gɛn tɛɗn bɛɛ lɔɓu, gɛn tɛɗn
*kusiɲ lɛ? Ɔɔ ɔŋ deba num aɲ kaaj, lɔɓu
aɲ tɔɔl lɛ?» Gaŋ naaɗe se do ɗɛk. [5] Gɔtn
se Isa uun kaamiɲ aak dɔɔɗɗe paac. Naaɲ
maakiɲ taariɲ doɗe ki ɔɔ bɔɔbɗe makɔɲɔ.
Ute do-mɔŋgɗe se, naaɗe tuj naŋiɲ maakiɲ
tak tak. Naaɲ ɗeek gaab kɛn jiɲ ooyga kooy
se ɔɔ: «ˈSɛɛj jii!» Ɔɔ gaabm se sɛɛj jiɲa ɔɔ
gɔtn ese sum ɓo jiɲ ɔŋ lapia. [6] Kɛn *Parizige
jaay teeco maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee tusn
maak ki sum se, naaɗe naar ɓaaɗo tus dɔɔk
taarɗe ute jee *Ɛrɔdge taa naaɗe je ɗoobm
an ˈkutn Isa.

Jeege dɛna ɔk mɛtn Isa
(Mt 10.1-15; Lk 6.12-19; NJKN 1.13)

[7-8] Isa iik tɔk ɓaa te jee mɛtiɲ ki jɛŋ baar
Galile ki. Gɔtn se jeege dɔɔlɔ dɛna ɔko mɛt-
iɲa. Naaɗe se iiɲo taa naaŋ kɛn Galile. Kɛn
dɔɔl jeege jaay booy nakgen naaɲ lee tɛɗ
se, jee mɛtiɲge iiɲo taa naaŋ Jude ki kɛngen
mɛtiɲge iiɲo maakŋ gɛger kɛn Jeruzalɛm ki,
kɛngen se iiɲo taa naaŋ Idumɛ ki, ɔɔ kɛngen
kuuy se iiɲo jɛŋ ool Jordan kɛn kaam naane
ɔɔ kɛngen kuuy se iiɲo taa naaŋ Tir ute
gɛn Sidɔŋ ki. Naaɗe ɓaaɗo ɔŋiɲa. [9] Gɔtn
se naaɲ taaɗ jeege tun mɛtiɲ ki ɔɔ kˈɗaapiɲ
markaba kaam jiɲa taa jee dɛnge se aɲ kɔtn
kɔl kund eyo. [10] Isa se ɛɗga lapia jee kɔɔnge
tu dɛna. Taa naaɲ se ɓo, jeegen paacɲ ɔk
kɔɔnge se ɓaaɗo tooc roɲ ki je aɲ kutn te
jiɗe. [11] Kɛn jee ɔk kɔɔɲ sitange jaay aakiɲ
se, naaɗe taal tooc mɛtn jɛɲ ki tɔɔɗ tɔɔy
ɔɔ: «Naai se Goon *Raa.» [12] Gaŋ Isa aacɗen
kaama makɔɲɔ ɔɔ jˈɔɲte taaɗn jeege tu aɲ
jeele.

Isa bɛɛr tɔɔɗ jee kaaɲ naabiɲge
sik-kaar-dio

[13] Gɔtn se, Isa ɓaa ook do kɔs ki ɔɔ
daŋ jee kɛn naaɲ jeɗe ɔɔ naaɗe ɓaaɗo
ɔŋiɲa. [14] Maakɗe ki se naaɲ bɛɛr tɔɔɗ
gaabge sik-kaar-dio, kɛn naaɲ daŋɗe jee
kaaɲ naabiɲge, taa ˈkiŋg te naaɲa ɔɔ aɗen
kɔl gɛn lee taaɗn taar Raa jeege tu, [15] ɔɔ naaɲ
ɛɗɗen tɔɔgɔ gɛn tuur sitange. [16] Kɛse ɓo ro
jee sik-kaar-di kɛn naaɲ bɛɛr tɔɔɗɗe: Simon
naaɲ ɔndiɲ roɲ Piɛr*, [17] Jak te gɛnaaɲ Jan,
naaɗe se gaan Zebedege kɛn Isa daŋɗe ute
ro Bonɛrgɛs kɛn je ɗeekŋ ɔɔ: jeegen se tec
aan gɔɔ raa taata. [18] Kɛngen kuuy se, Andre,
Pilip, Bartelemi, Matiye, Tɔma, Jak goon
Alpe, Tade, Simon debm je kujɲ naaŋiɲa,
[19] ɔɔ Judas Iskariɔt, naaɲ ɓo debm utu kutn
Isa.

Isa taasiɲge ɓaaɲo jea
(Mt 12.22-37; Lk 11.14-23)

[20] Isa tɛrl ɓaa ɓeene. Gɔtn se jeege ɓaaɗo
tus dɛn daala, bini naaɲ ute jee mɛtiɲ ki
se gɔtn naaɗe ˈkɔŋ jaay an kɔs kic ɓo gɔtɔ.
[21] Kɛn taasiɲge jaay booy bin se, naaɗe je
ansiɲ kɔkŋ ɓaa ɓeene, taa naaɗe taaɗ ɔɔ:
«Isa se doɲ biga.»

**Bubm sitange ute Isa taarɗe ɓaa eyo*

[22] Jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa-
gen iiɲo Jeruzalɛm ki se, naaɗe taaɗ ɔɔ:
«Naaɲ se ɔk Belzebul†.» Ɔɔ: «Ute Bubm
sitange se ɓo naaɲ tuur sitange ro jeege tu.»
[23] Kɛn Isa jaay booy taarɗe se, naaɲ daŋɗeno
cɛɛɲ ki ɔɔ taaɗɗen ute kaal naagŋ taara ɔɔ:
«Bubm sitange jaay tuur roɲ mala se, aɲ
tuur ɔɔ ɗio? [24] Kɛn maakŋ taa naaŋ gaar kɛn
jeeɲge taarɗe ɔk mɛtn naap ey se, naaɗe
ˈkɔŋ kiŋg kalaŋ eyo. [25] Jee maakŋ ɓee ki
jaay taarɗe ɔk mɛtn naap ey se, jil jee se
kiŋgɗe kɔŋ ɓaa eyo. [26] Kɛn Bubm sitange
jaay baagga tɛɗn bɔɔrɔ ute ro naaɲ maliɲ se
bin se naaɲ tɔpga roɲa, naaɲ se tɔɔgiɲ tɛɗn
gɔtɔ ɔɔ gaariɲ kic lɛ ˈtɛɗn gɔtɔ.

[27] «Kɛn nam jaay je kɛnd kɔsn ɓee debm
tɔɔg se, debm se naaɲ ɔk dɔɔkiŋga jaay ɓo,
ˈkɔsn ɓeeɲa. [28] ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa:
*kusiɲ kɛn jikilimge tɛɗ paac ute naajɲ kɛn
naaɗe naaj Raa se kic ɓo, Raa aɗesiɲ tɔɔlɔ.
[29] Num gaŋ debm jaay naaj *Nirl Salal se,
kusiɲ naaɲ se mɔɔtn Raa aɲsiɲ tɔɔl eyo,
anum kusiɲ naaɲ se, aɲ tiŋg yɛmiɲa.» [30] Isa
taaɗɗen bin se taa naaɗe taaɗga taaɗa ɔɔ
naaɲ ɲˈɔk sitan.

Gɛnaa Isage ute koɲɗe
(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

[31] Gɔtn se gɛnaa Isage ute koɲɗe jaay aan
se, naaɗe ɗaar naatn ɔl ɔɔ kˈdaŋɗeno Isa.
[32] Gɔtn ese jeege dɛna iŋg gurug Isa, kˈdeek-
iɲ jˈɔɔ: «ˈBooyo! Koi ute gɛnaaigen mɛndge
ute kɛn gaabge utu naatn, je ai kaaka.» [33] Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Koyuma ute gɛnaamge se tap
ɓo naŋge?» [34] Ɔɔ naaɲ uun kaamiɲa aak jee

* 3:16 Piɛr se je ɗeekŋ ɔɔ: dɛlbɛ. † 3:22 Belzebul ro kuuy gɛn Bubm sitange lɔɓu Iblis, naaɲ kɛn tɔk mind jeege.

iŋg gurugiɩ̃ se, ɗeek ɔɔ: «Aakki, jee se ɓo
koyuma ute gɛnaamge. 35 Taa debm jaay
tɛɗ nakŋ Raa maakiɩ̃ jen ro ki se, kɛse ɓo
gɛnaam gaaba, kɛn mɛnda ɔɔ koyuma.»

4

*Kaal naagŋ taar g*ɛn debm kɔnd buru
(Mt 13.1-23; Lk 8.1-15)

1 Tɛr daala Isa baag dooy jeege taa baar
kɛn Galile ki. Taa jeegen tus roɩ̃ ki dɛn se
ɓo, ɔliɩ̃ naaɩ̃ ook iŋg maakŋ markab kɛn do
maane ki. Ɔɔ jee ute dɛnɗe se lɛ, ɗaar do jɛŋ
baar ki. 2 Gɔtn se naaɩ̃ dooyɗɛn te nakge
dɛna ute ɗoobm kaal naagŋ taara. Maakŋ
dooyiɩ̃ ki se, naaɩ̃ ɗeekɗɛn ɔɔ: 3 «ˈBooyki!
Deba kalaŋ tɔs kupiɩ̃a ɔɔ teec ɓaa kɔnd
buru. 4 Num kɛn naaɩ̃ jaay ɔnd kɔnd buriɩ̃
se, kupm mɛtiɩ̃ si jɛŋ ɗoob ki ɔɔ yeelge bɔɔy
ɓaaɗo naar tuun ɔsiɩ̃ naatn. 5 Kupm mɛtiɩ̃
si do naaŋ kɛn gɔtn maakiɩ̃ ɔk koa. Kupm
se naar teeco yɔkɔɗɔ taa gɔtn se, naaŋiɩ̃
cɛɛpɛ. 6 Num gaŋ kɛn kaaɗa jaay baag tɔŋgɔ
se, naaɩ̃ lawaka ɔɔ tuutu, taa gɔtn se iiriɩ̃
ɔŋ ɛnd ɓaa te dɔk eyo. 7 Kupm mɛtiɩ̃ se
si maakŋ ji kaag kɛn ɔk kɔrɔndɔ. Ji kaagŋ
ute kɔrɔndiɩ̃ se teepe ɔɔ aayiɩ̃ taara ɔɔ bur
se, ɔŋ ooj te eyo. 8 Num kupm mɛtiɩ̃ se
si do naaŋ kɛn jiga. Gɔtn se naaɩ̃ teece,
teepe, am tɔk doa ɔɔ ɔk kaama. Do kalaŋ ɔk
kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen kuuy ɔk kaama dɛna
ɔɔ kɛngen kuuy se ɔk kaama dɛn ciri.» 9 Gɔtn
se Isa ɗeekɗɛn ɔɔ: «Debm ɔk bi booyo num,
booy ɔk taar se!»

10 Kɛn Isa iik tɔk naatn cɛɛ jee dɛnge tu
se, jee cɛɛɩ̃ ki ute jee mɛtiɩ̃ kɛn sik-kaar-di
se tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ ɩ̃ˈaɗɛn taaɗn tɔɔkŋ mɛtn
kaal naagŋ taargen se. 11 Naaɩ̃ tɛrlɗɛn ɔɔ:
«Nakŋ jˈɔyiɩ̃ga kɔy maakŋ *Gaar Raa ki se,
*Raa taaɗsenga mɛtiɩ̃ naase ki. Num gaŋ
jee kuuy se taargen se paac, naaɗe booyiɩ̃
aan gɔɔ kaal naagŋ taara, 12 taa naaɩ̃ se ɓo:
*Naa*ɗe aaka naɓo ɔŋ aak ɔk eyo,
*naa*ɗe booyo naɓo ɔŋ booy ɔk eyo.
*K*ɛn naaɗe booy ɔkga num, daan naane,
*naa*ɗe tɛrlga maakɗe do Raa ki ɔɔ naaɩ̃ aɗɛn
tɔɔl *kusiɩ̃ɗe.*»

*Isa t*ɔɔk mɛtn kaal naagŋ taar gɛn debm
kɔnd buru

13 Gɔtn se, Isa ɗeekɗɛn ɔɔ: «Kaal naagŋ
taar maam mˈtaaɗsesiɩ̃ ese se jaay naase
ˈbooy ɔkiɩ̃ki ey se, num kaal naagŋ taar kɛn
kuuy paac se, aɩ̃ki ˈbooy kɔkŋ ɔɔ ɗi? 14 Debm
kɔnd buru se lɛ tec aan gɔɔ debm taaɗ taar
Raa. 15 Jee mɛtiɩ̃ge se tec aan gɔɔ kupm kɛn
si jɛŋ ɗoob ki se. Kɛn naaɗe jaay booyga
taar Raa se, *Bubm sitange naar ɓaaɗo ɔɔɗ
taar se maakɗe ki naatn. 16 Num jee mɛtiɩ̃ge
se, tec aan gɔɔ naaŋ maakiɩ̃ ɔk koa. Jee se
jaay booyga taar Raa se, naar ɔkiɩ̃ maakɗe
ki ute maak-raapo. 17 Naɓo naaɗe se ɔŋ ɔkiɩ̃
tɔɔg eyo, ɔɩ̃ taar Raa ɔl iiri maakɗe ki eyo,
taa naaɗe ɔŋ ɔɩ̃ te maakɗe kaam kalaŋ eyo.
Kɛn dubar ɔŋɗenga ey lɛ kˈbaagɗenga dabar
gɛn taar Raa sum ɓo, naaɗe naar rɛsn ute
kaal maakɗɛn do Raa ki se naatn. 18 Jee
mɛtiɩ̃ge se, tec aan gɔɔ gɔtn ɔk jii kaagŋ
ute kɔrɔndiɩ̃a. Naaɗe se booyga taar Raa,
19 naɓo naaɗe uun nirlɗe do nakge tun do
*duni ki, je maala ute nakgen jeege lee dɔŋ
se. Nakgen se ɓo, ɓaaɗo maak-saapɗe ki ɔɔ
gaasiɩ̃ taar Raa se ɔŋ tɛɗ naaba maakɗe ki
eyo. 20 ˈBooyki, kupm si do naaŋ kɛn jiga se
tec aan gɔɔ jeegen booy taar Raa ɔɔ took aal
maakɗe do ki. Ɔɔ taar Raa se ɔlɗe naaɗe
tɛɗn nakgen bɛɛ bɛɛ. Jee mɛtiɩ̃ge se tec
aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen
mɛtiɩ̃ge tec aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama dɛna
ɔɔ kɛngen kuuy se tec aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk
kaama dɛn cir se.»

*Kaal naagŋ taar g*ɛn lɔɔmpɔ
(Lk 8.16-18)

21 Tɛr Isa ɗeekɗɛn daala ɔɔ: «Nam ɔɔcga
lɔɔmpiɩ̃ num, deebiɩ̃ dukulu doɩ̃ ki ne?
Lɔ ɔndiɩ̃ mɛtn daŋal ki la? Bɛɛki num, aɩ̃
kuun kɔl raan ey la, taa wɔɔr gɔtɔ? 22 Taa
ɗi nakŋ ko kˈkɔyiɩ̃ se utu toodn tal, nakŋ
kɛn jeege jeel mɛtiɩ̃ ey se, jeege utu ˈjeel
mɛtiɩ̃ paac. 23 ˈBooyki bɛɛ. Debm ɔk bi
booyo num, booy ɔk taar se!» 24 Isa tɛrl
ɗeekɗɛn daala ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ ute taar
naase ˈlee ˈbooyki se. Taar kɛn Raa ɛɗsesiɩ̃
se, utu asesiɩ̃ dɔɔjɔ, ute nakŋ kɛn naase ˈlee
ˈdɔɔjɩ̃ki nakge jeege tu se, naase kic jˈutu
jˈasesiɩ̃ dɔɔjɩ̃ ɗoocɩ̃ cirr cirr daala. 25 Taa
debm ɔk se jˈaɩ̃ kɔmb do ki, num debm ɔk
ey lɛ, kɛn cɔkɔn naaɩ̃ ɔk se kic ɓo, jˈan tɔsn
naatn.»

*Kaal naagŋ taar g*ɛn nakŋ teec kaliɩ̃ ki
(Mt 13.31,32; Lk 13.18,19)

26 Isa tɛrl taaɗ daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar
Raa se tec aan gɔɔ nakŋ ese: deba kalaŋ

* 4:12 Aak Eza 6.9-10.

ɓaa kɔnd buru maakŋ gɔtiɲ ki. [27] Kɛn maakŋ
nɔɔr kɛn naaɲ tooɗ tooɗɔ lɔ, katar kɛn lɛk
lɛkɛ, gɔtn se kupu teec kaliɲ ki ɔɔ teepe, gaŋ
naaɲ jeel mɛtiɲ eyo. [28] Naaŋ se, tɛɗ kupu
teec kaliɲ ki, teepe, am tɔɔk doa ɔɔ do se
ɔk kaama jiga. [29] Kɛn debm maakŋ-gɔtɔ jaay
aak nakiɲ aacga se, naaɲ uun gɔrɗɔ, baag
kɔjɲ nakiɲa, taa kaaɗn kɔjɔ se aanga.»

*Kaal naagŋ taar g*ɛn kaam nakŋ k'daŋiɲ
mutarɗ

[30] Tɛr Isa taaɗ ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se
maam m'aɲ kɔmb bɛyɛ ute ɗi? Ɔɔ ute
kaal naagŋ taar gay jaay maam m'aɲ taaɗiɲ
jeege tu se? [31] Maakŋ Gaar Raa se tec aan
gɔɔ kaam nakŋ k'daŋiɲ *mutarɗ*. Kɛn j'utu
j'ɔɔciɲ kɔɔc naaŋ ki se, naaɲ baat cir kaam
nakgen do naaŋ ki se paac. [32] Num gaŋ
k'j'ɔɔciɲga num, naaɲ magal cir nakgen
teec maakŋ ɓar ki se paac. Naaɲ teep tɛɗ
magala, tɔp tɛɗ lɛtɛ ɔɔ bini yeelge kic ɓo
ɓaaɗo uj kujɗege do ki.»

[33] Isa dooy jeege ute kaal naagŋ taarge
dɛna tec aan gɔɔ napar naaɲgen ese se ɔɔ
naaɲ taaɗɗen Taar Raa kɛn naaɗe aɲ kɔŋ
kaasn gɛn booy kɔkɔ. [34] Naaɲ dooy jeege
ute kaal naagŋ taara salal. Num kɛn naaɲ
ɔɔpga kaliɲ ki ute jee mɛtiɲ ki num, naaɲ
iŋg tɔɔkɗen mɛtiɲa.

Isa ɔk ɗaar kuulu
(Mt 8.18-27; Lk 8.22-25)

[35] Ɓii kɛn se sum ɓo, aan tɛgɛr se, Isa ɗeek
jee mɛtiɲ ki ɔɔ: «K'gaaŋ k'ɓaaki jɛŋ baar
kɛn kaam naane.» [36] Jee mɛtiɲ ki se iiɲ ɔɲ jee
dɛn se ɔɔ naaɗe uun markabm kɛn Isa iŋg
maak ki se ɔɔ ɓaansiɲa. Gɔtn se markabgen
kuuy kic ɓo ɓaa te naaɗe. [37] Gɔtn se kuulu
dɔɔbɔ makɔɲɔ, ɔl maane aal walak walak ɔɔ
iiɲ ɗooc ɗooc maakŋ markaba. [38] Gaŋ Isa aal
doɲ do wasad ki tooɗ tooɗ bia kaam mɔɔtn
maakŋ markab ki. Jee mɛtiɲ ki tɔnd duriɲa
ɗeekiɲ ɔɔ: «Debm dooyje, ɓɛrɛ, naajege
j'aki kutu ɔɔ naai 'tɔnd mɛt ey bin se gɛn
ɗìo?» [39] Isa jaay dur se, iiɲ aac kaama kuul
ki ɔɔ ɗeek maane ki ɔɔ: «'Doa, 'tooɗ kaam
kalaŋ!» Gɔtn se kuulu ɗaara ɔɔ gɔtɔ do dil.
[40] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn ɗì jaay naase 'ɓeerki
bin se? Ɓɔrse kic ɓo ɔŋ aalki te maakse dom
ki ey la?» [41] Naaɗe aak nakŋ Isa tɛɗ se, nirlɗe
teece ɔɔ gɔtn se naaɗe baag taaɗn ute naapa
ɔɔ: «Kɛse tap ɓo naŋa bini, kɛn kuulu ute
maane ki kic ɓo tookiɲ taariɲ se?»

5

Isa ɛɗ lapia debm kɔɔɲ sitan ki
(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

[1] Gɔtn se naaɗe aan taa baar Galile kɛn
kaam naane taa naaŋ jeege tun k'daŋɗen
Gɛrazɛnige. [2] Kɛn Isa ute jee mɛtiɲ ki jaay
bɔɔyo naatn maakŋ markab ki sum se, gɔtn
se gaaba kalaŋ naar teeco maakŋ iiɓge tun
Yaudge tɛɗiɲo gɛn tɔl taal yoɗege se ɔɔ
naaɲ ɓaa dɔɔɗ Isa. Gaabm se ɔk kɔɔɲ sitan.
[3] Naaɲ tiŋg maakŋ iiɓge tun se ɔɔ gaabm
se k'dɔɔkiɲ ute ziɲziri kic ɓo, ɔŋ ɔkiɲ eyo.
[4] Daayum j'aaliɲ dɔkɔɗɔm maala jɛɲ ki ɔɔ jiɲ
k'dɔɔkiɲ te ziɲziri, num gaŋ naaɲ gaaŋ ute
dɔkɔɗɔm maala ɔɔ tɔnd tɛrɛcɲ ute ziɲziri
se naatn. Nam nam tɔɔg jaay aɲ kɔkŋ ɗaar
se gɔtɔ. [5] Nɔɔrɔ katara, daayum, naaɲ tiŋg
maakŋ iiɓge tu ɔɔ do kɔsge tu, naaɲ tɔɔɗ
tɔɔyɔ ɔɔ tɔnd gaaŋ roɲ ute koge. [6] Kɛn naaɲ
aak Isa mɛt dɔk se, naaɲ aaɲ ɓaa ɛrg naaniɲ
ki, [7] ɔɔ naaɲ ɔɔɗ ɔɔy makɔɲɔ ɔɔ: «Isa Goon
*Raa Taaro, j'ɔŋ ɗì ute naai? Ɓɛrɛ, m'aali
Raa mindi ki, ɔɲte 'dabaruma.» [8] Kɛn naaɲ
taaɗbin se taa Isa taaɗiɲga taaɗa ɔɔ: «Sitan,
'teec naatn ro gaab kɛn se!» [9] Tɛr Isa tɔnd
mɛtn gaaba se ɔɔ: «Naai roi naŋa?» Ɔɔ naaɲ
tɛrliɲ ɔɔ: «Maam se rom Dɔɔl asgarge, taa
naaje k'ro naap ki.» [10] Naaɲ eemiɲ nɔɔ mɛtiɲ
ki kɔni kɔni ɔɔ ɲ'ɔɲte tuurɗe naatn maakŋ
taa naaŋ kɛn ese se.

[11] Kaam mɛtn kɔs ki se ɔk dɔɔl kiɲzirge
dɛna gaam gaama. [12] Gɔtn se sitange eem
nɔɔ mɛtn Isa ki ɗeekiɲ ɔɔ: «Ɔlje naaje se
k'ɓaa kɛnd maakŋ kiɲzirge tun ese se.» [13] Ɔɔ
naaɲ undɗen kulu. Gɔtn se sitange se teeco
ro gaab kɛn se ɔɔ ɓaa ɛnd maakŋ kiɲzirge
tu. Dɔɔl kiɲzirgen te dɛnɗe se dɔɔbɔ rus
ɔɔ naar aaɲo girdi girdi bɔɔy ɓaa si maakŋ
baar ki ɔɔ paac maane ɔsɗe. Kiɲzirge se ɓaa
ɓaa nakŋ dupu-dio. [14] Kɛn jee gaam kiɲzirge
jaay aak nakŋ tɛɗ se, naaɗe dɔɔb aɲ ɓaa taaɗ
nakŋ se jeege tun maakŋ gɛgɛr ki ute jeegen
iŋg ɓee naatge tu. Ɔɔ jeege se ɓaaɗo aak
nakŋ kɛn tɛɗ se. [15] Kɛn naaɗe aan ɔŋ Isa se,
naaɗe aak gaabm kɛn dɔɔl sitange iŋgo roɲ
ki se, naaɲ mɛtɛkga ɔɔ iŋg kiŋg ute kaliɲ roɲ
ki. Kɛn naaɗe aakiɲ se, ɓeere ɓaa ɔkɗe. [16] Jee
kɛn aako nakŋ aan do gaab kɛn ɔk sitange
ute gɛn kiɲzirge se, naaɗe ɔɔs maaniɲ jeege
tu, [17] ɔɔ jee se ɓaa eem nɔɔ mɛtn Isa ki ɔɔ
ɲ'iiɲ ɲ'ɔɲɗen taa naaŋɗe.

18 Kɛn Isa ook maakŋ markab ki ɓaa ɓaa
se, gaabm tɛɗo kɔɔn̰ sitange se eemin̰ nɔɔ
mɛtin̰ ki ɔɔ ˈɓaa te naan̰a. 19 Gɔtn se Isa
undin̰ te kul eyo, gaŋ naan̰ ɗeekin̰ ɔɔ: «ˈƁaa
ɓei ki ɔŋ jeeige se, ˈtaaɗɗen nakgen paacn̰
Raa tɛɗî naai ki se, ɔɔ kɛɛjn̰ kɛn naan̰ ɛɛji
doi ki se.» 20 Kɛn naan̰ jaay ɓaa ɓaa se,
baag taaɗn jeege tun taa naaŋ kɛn kˈdaŋin̰
Gɛgɛrgen-Sik taa bɛɛ paacn̰ kɛn Isa tɛɗin̰
naan̰ ki se. Ɔɔ jeegen booy taar se, paac se,
ɔkɗen taaɗ eyo.

Isa tɔɔg cir kɔɔn̰ɔ ute yoa
(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

21 Isa iin̰ gɔtn se ook maakŋ markab ki
ɔɔ ɔk tɛrl ɓaaɗo jɛŋ baar kɛn kaam naane.
Kɛn naan̰ jaay aan se, jee dɛnge se ɓaaɗo
tus cɛɛn̰ ki. 22 Gɔtn se gaaba kalaŋ kˈdaŋin̰
Jayrus, naan̰ se magal gɛn ɓee Yaudgen lee
tusn maak ki, ɓaaɗo jaay aak Isa se, ɛrg
mɛtn jɛn̰ ki. 23 Naan̰ eemin̰ nɔɔ mɛtin̰ ki
kɔni kɔni ɔɔ ɗeekin̰ ɔɔ: «Maam se, goonum
mɛnd baat se ɓaa ɓaa kooyo. ˈƁaaɗo ɔnd ji
ron̰ ki, taa naan̰ ˈkɔŋ lapia ɔɔ ˈkiin̰i.» 24 Isa
tooko ɔɔ ɓaa te naan̰a. Ɔɔ jee te dɛnɗe se ɔk
mɛtin̰a ɔɔ tuurin̰ kaam ara kaam ara.

25 Gɔtn se mɛnda kalaŋ bini, gɔtn moos-
in̰ aan sum se ɔŋ ɗaar eyo. Moosin̰ se,
ɔkga ɓaara sik-kaar-dio ron̰ ki. 26 Naan̰ lee
dabarga ron̰ dɛna gɔtn jee dawage tu ɔɔ
utga jin̰ paac naɓo ɔŋ te lapi eyo. Num
gaŋ kɔɔn̰in̰ se ciriŋ cir do ki daala. 27-28 Num
naan̰ booyga kɛn jˈɔɔs maan Isa se, taa
naan̰ se ɓo, naan̰ taaɗ ute maakin̰ ɔɔ: «Kɛn
maam mˈɓaa jaay mˈutga kalin̰ sum ɓo,
mˈutu mˈkɔŋ lapia.» Naan̰ ɛnd daan jeege
tu, ɓaaɗo naagŋ Isa ki ɔɔ ut kalin̰a. 29 Naan̰
kɛn se sum ɓo, moosin̰ nɔŋ ɗaara ɔɔ naan̰
naam ɔk ron̰a. 30 Gɔtn se Isa naar naam tɔɔgɔ
teec ron̰ ki se, naan̰ tɛrl aak jee dɛnge ɔɔ
tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Naŋa jaay ut kalum se?»
31 Gaŋ jee mɛtin̰ ki tɛrlin̰ ɔɔ: «Aaka, jeege
ɓo tuuri kaam ara kaam ara, jaay tɛrl naai
ˈtɔnd mɛta ɔɔ: ‹Naŋa ɓo utum se?› Gɛn dî?»
32 Num gaŋ Isa tɛrl aak jeegen gurugin̰ se,
taa kaakŋ nam jaay utin̰ se. 33 Gɔtn se mɛnda
se ɓeer ɓaa ɔkin̰a ɔɔ ron̰ ook marga, taa
naan̰ jeel nakŋ aan ron̰ ki se. Naan̰ ɓaaɗo
ooc mɛtn jɛn̰ ki ɔɔ taaɗîn̰ nakŋ kɛn aan don̰
ki se paac. 34 Isa ɗeekin̰ ɔɔ: «Goonuma, taa
naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se
aajiga. ˈƁaa ute lapia; kɔɔn̰i se ai tɛɗn dîm
ey sum.»

35 Kɛn Isa utu ɗaar taaɗ taaɗ ɓɔrt se sum
ɓo, jeegen iin̰o ɓee Jayrus ki, naan̰ kɛn
magal *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki
se, ɓaaɗo taaɗîn̰ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, gooni mɛnda se
lɛ, ooyga; Debm dooy jeege se ɔn̰in̰ kaam
kalaŋ.» 36 Gaŋ taar naaɗe se Isa tɔnd mɛt eyo.
Naan̰ ɗeek Jayrus ki ɔɔ: «Ɔn̰te ˈɓeere; ɔnd
maaki kaam kalaŋ.» 37 Isa ɔn̰ nam ɔk mɛtin̰
eyo ɔɔp Piɛr, Jak, ute gɛnaan̰ Jan sum. 38 Kɛn
naaɗe jaay aan maakŋ ɓee kɛn gɛn magal
ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, Isa aak
jeege se tɛɗ gaaja gaaja, jee mɛtin̰ge eem
keeme, kɛngen mɛtin̰ge tɔɔy tɔɔyɔ se. 39 Isa
ɛnd maakŋ ɓee ki se ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn dî
jaay naase eemki ɔɔ ˈtɛɗki gaaja gaaja se?
Bɛrɛ, goon se lɛ ooy te eyo; naan̰ tood tood
bi sum.» 40 Gɔtn se naaɗe baagin̰ tooy koogo
mɛtin̰ ki. Gaŋ Isa tuur ɔɔɗ jee se paac naatn,
ɔɔp bubm goono ute kon̰a ɔɔ jeegen ɓaaɗo
ute naan̰ se. Gɔtn se, Isa ɛnd maakŋ ɓee kɛn
jˈaal goono maak ki se. 41 Naan̰ ɔk ji goono ɔɔ
ɗeekin̰ ɔɔ: «*Talita kuum!*» Taar se je ɗeekŋ
ɔɔ: mˈɗeeki mˈɔɔ goon mɛnda, iin̰i!

42 Gɔtn se goon mɛnda naar iin̰i ɔɔ
baag lea. Goon mɛnda se goon ɓaara
sik-kaar-dio. Kɛn jeege jaay aak nakŋ se,
ɓaa deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo. 43 Gaŋ
Isa dɛjɗen ɔɔ: «Nakŋ se, jˈɔn̰te taaɗn nam
ki.» Tɛr ɗeekɗen ɔɔ: «Goon mɛnda se jˈɛɗîn̰
kɔsɔ.»

6

*Jee Nazar*ɛt aal Isa maak ki eyo
(Mt 13.54-58; Lk 4.16-30)

1 Isa iin̰ ɔn̰ gɔtn se ɓaa maakŋ naaŋin̰ ki ɔɔ
jee mɛtin̰ ki ɓaa te naan̰a. 2 *ˈƁii sebit jaay
aan se, naan̰ ɛnd maakŋ *ɓee kɛn Yaudge
lee tusn maak ki ɔɔ baag dooy jeege. Jee
dɛn iŋg booy taar naan̰ iŋg taaɗ se, taar
se tap ɓo ɔkɗen taaɗ eyo. Naaɗe taaɗ ɔɔ:
«Nakgen se tap ɓo naan̰ ɔŋin̰o gay? Ɔɔ
jeel-taar se naŋa ɓo taaɗîn̰o, jaay ɔlin̰ tɛɗ
nakŋ-kɔɔɓgen bin se? 3 Naan̰ se debm tirɗn
goon Mari, kɛn lee cɔɔc ɗaap nakge se ey
la? Naan̰ se gɛnaa Jak, gɛn Joos, gɛn Jud, ute
gɛn Simon ey la? Ɔɔ gɛnaan̰gen mɛndge ɓo
utu tiŋg te naajege ara ki ey la?» Kɛse ɓo
nakŋ kɛn tɛɗɗen naaɗe ɔŋ aal maakɗe don̰
ki ey se. 4 Gɔtn se Isa taaɗɗen ɔɔ: «Debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki se, jeege paac
aalin̰ maak ki, num kɛn aalin̰ maak ki ey
se, jee maakŋ naaŋin̰ ki, taasin̰ge, ute jee

kɛn maakŋ ɓeeɳ ki.» 5 Gɔtn se Isa ɔŋ tɛɗ te
nakŋ-kɔɔɓm gam eyo, naɓo tɔnd jiɳ ɓo do
jee kɔɔɳge tu kandum bin sum ɔɔ naaɗe se
ɔŋ lapia. 6 Kɛn Isa jaay aakɗe naaɗe baate
tookŋ kaal maakɗe doɳ ki se, tap ɓo, ɔkiɳ
taaɗ eyo.

Isa ɔl jeeɳgen sik-kaar-di se naaba
(Mt 10.5-14; Lk 9.1-6, 10.1-20)

Gɔtn se Isa iiɳ ɓaa lee dooy jeege maakŋ
naaŋge tun cɛɛ gɛgɛr Nazarɛt ki. 7 Naaɳ
daŋo jee mɛtiɳ kɛn sik-kaar-di se baagɗe
tɔl naaba jeege di dio. Gɔtn se naaɳ ɛɗɗen
tɔɔgɔ gɛn cir sitange, 8 ɔɔ dɛjɗen ɔɔ: «Ɔɳte
ˈkuunki dîm gɛn kɔkŋ ɗoobo; ɔɳte ˈkuunki
kɔsɔ, ɔɳte ˈkuunki ɓɔɔnɔ, ɔɳte ˈkuunki gurs,
num kɛn ˈɓaaki ɓaa se, ˈtɔski sirɗge ɓo
jisege tu sum. 9 ˈTɔlki saasege jɛsege tu num
gaŋ ɔɳte ˈtɔski kalge di dio.»
10 Tɛr naaɳ ɗeekɗen daala ɔɔ: «Kɛn naase
aankiga jaay, ɛndkiga ɓee nam ki num,
iŋgki gɔtn ese sum bini anki kiiɳ ɓaa maak
ki. Ɔɳte ɓaaki ɓee nam kɛn kuuyu. 11 Gɔtn
naase ˈɓaaki jaay jeege baate dɔɔdn kɔkse
se ɔɔ baate booy taarse num, naase ˈteec
ɔɳɗeki naaŋɗe ɔɔ kɛn ˈteecki teec se, ˈkudn
jɛsege tu kic ɓo ˈtupɗenki naatn. Taa kɛse
aɗen tɛɗn saaɗa.» 12 Kɛn naaɗe jaay ɓaa se
taaɗ taar *Raa jeege tu ɗeekɗen ɔɔ kˈtɛrl
maakɗe. 13 Naaɗe tuur sitange dɛna ro jeege
tu ɔɔ jee kɔɔɳge dɛna naaɗe ɔtɗen uubu
roɗe ki ɔɔ naaɗe ɛɗɗen lapia.

*Ɛrɔd tɔɔl Jan-Batist
(Mt 14.1-12; Lk 3.19-20, 9.7-9)

14 Gaar Ɛrɔd se booy jeege ɔɔs maan Isa,
taa nookiɳ eem dɔɔɗ gɔtɔ ɓaa se paac. Jee
mɛtiɳge ɔɔ: «Jan-Batist ɓo duroga daan
yoge tu. Taa naaɳ se ɓo Raa ɛɗîɳga tɔɔgɔ
gɛn tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge.» 15 Jee mɛtiɳgen
kuuy se ɗeek ɔɔ: «Naaɳ ɓo *Ɛli*.» Ɔɔ jeegen
kuuy daala ɗeek ɔɔ: «Naaɳ se debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki tec deb kalaŋ maakŋ
jeejege tun taaɗ taar teeco taar Raa kɛn do
dɔkiɳ se.» 16 Gaŋ kɛn Ɛrɔd booy jˈɔɔsiɳ maan
Isa se, ɗeek ɔɔ: «Kɛse Jan-Batist kɛn maam
mˈɔl kˈgaaŋ doɳ se ɓo duroga daan yoge
tu.»
17-18 Kɛn naaɳ taaɗ bin se taa naaɳ ɔkga
kɔk Ɛrɔdiad, mɛnd gɛnaaɳ Pilip. Num gaŋ
Jan ɓaaɗo ɗeekiɳ ɔɔ: «Kɔkŋ naai ɔk mɛnd
gɛnaai se ɗoobiɳ eyo.» Taa naaɳ se ɓo,
Ɛrɔd ɔl kˈjˈɔk kˈdɔɔko Jan ɔɔ ɔl kˈɓaa kˈjˈɔliɳ
maakŋ daŋgay ki. 19 Taa naaɳ se ɓo, Ɛrɔdiad
kic ɓo ɔk Jan ute taar-maaka. Naaɳ je
ɗoobm aɳ tɔɔl ɓo, gaŋ ɔŋ eyo. 20 Ɛrɔd se
aal Jan maak ki taa naaɳ jeele Jan se tɛɗ
nakge te ɗoobiɳa, naaɳ se debm *salal. Taa
naaɳ se ɓo, Ɛrɔd aakiɳ doɳ ki. Kɛn Jan
jaay baaga taaɗn taara num, ɗoobm roɳ
tap ɓo, naaɳ jeel eyo. Ute naaɳ se kic ɓo,
kɛn Jan jaay baaga taaɗn taara num, Ɛrɔd
booy se, maakiɳ raapo. 21 Gaŋ ɓii kalaŋ
se, Ɛrɔdiad ɔŋ ɗoobm gɛn tɛɗn nakŋ kɛn
naaɳ maakiɳ jen ro ki, kaaɗ kɛn Ɛrɔd tɛɗ
tɛɗ maak-raapm ɓii koojiɳ se. Ɛrɔd tɛɗ
kɔsɔ te kaaye dɛna, daŋo jee magalgen cɛɛɳ
ki, magal asgariɳge ɔɔ magalgen taa naaŋ
Galile ki kici. 22 Kɛn jeege jaay tus maakŋ ɓee
ki gɛn tɛɗn maak-raapɗe se, gɔtn se goon
Ɛrɔdiad mɛnda se, ɓaaɗo ɛnd ɔŋɗe ɔɔ baag
daama. Kɛn Ɛrɔd te jeeɳge jaay aakiɳ naaɳ
daam daama se, naaɗe paac maakɗe raapo.
Taa naaɳ se, gaarge taaɗiɳ ɔɔ: «Nakŋ naai
maaki je se, ˈtɔnd mɛtuma, mˈaisiɳ kɛɗa.»
23 Naaɳ ɗeekiɳ ɔɔ: «Maam se mˈnaam roma,
nakŋ naai ˈje dî dî bini cɛɛsn taa naaŋum
kic ɓo, mˈaisiɳ kɛɗa.» 24 Ɔɔ goono se teec
ɓaa tɔnd mɛtn koɳa ɔɔ: «Kaaya, maam
se mˈtɔnd mɛtn nakŋ gay?» Gaŋ koɳ tɛr-
liɳ ɔɔ: «ˈBaa ˈɗeek ɔɔ: maam se mˈje do
Jan-Batist.» 25 Gɔtn se, goono naar ɛnd ɓaa
ɔŋ gaarge, ɗeekiɳ ɔɔ: «ˈGaaŋ ɛɗumo yɔkɔɗɔ
do Jan-Batist se maakŋ supura ki.»
26 Kɛn gaarge jaay booy taar se, maakiɳ
tuju. Naɓo aan gɔɔ naaɳ naamga naam
taariɳ naan jeege tu se, ɗoobm naaɳ an
kɔɔdn doɳa se, gɔtɔ. 27 Gɔtn se sum ɓo,
gaarge naar ɔl asgar taa ano ɓaa ute do
Jan-Batist. Asgar se iiɳ ɓaa gaaŋo do
Jan-Batist maakŋ daŋgay ki. 28 Naaɳ uuniɳo
do Jan se maakŋ supura ki, ɓaaɗo ɛɗîɳ goon
mɛnd ki ɔɔ goon mɛnd se uun ɓaa ɛɗiɳ koɳ
ki. 29 Kɛn jee mɛtn Jan jaay booyo ɔɔ mɛlɗe
ooyga se, naaɗe uun ɓaa duubiɳa†.

Isa ɛɗ kɔsɔ jeege tun dupu-mii
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

* 6:15 *Ɛli se debm taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiɳa ɔɔ naaɳ se Raa uun ɓaansiɳga maakŋ raa ki, ooy te eyo. Aak 2Gar 2.11. † 6:29 Yaudge se naaɗe duub yoɗege naaŋ ki eyo, num naaɗe tɔl taaliɳ maakŋ iiɓge tu.

30 *Jee kaaɳ̃ naabm Isage ɓaadɔ tus cɛɛɳ̃
ki ɔɔ taadɩ̃ɳ̃ nakgen paacɳ̃ naadɛ tɛdɔ ɔɔ
dooy kɛn naadɛ dooyo jeege. 31 Gɔtn se ɔk
jeege dɛna, jee ɓaa ɓaao, jee tɛrlo tɛrlɛ,
gɔtn naadɛ an kɔs kic ɓo gɔtɔ. Taa naaɳ̃
se, Isa dɛekdɛn ɔɔ: «Naase se, iik 'tɔɔk
'ɓaaki do kɔd-ɓaar ki taa aki ɓaa tɔɔl kɔɔr se
cɔkɔ.» 32 Gɔtn se naadɛ ook maakɳ markab
ki ɔɔ gaaɳ ɓaa do kɔd-ɓaar ki kaldɛ ki.
33 Gaɳ naadɛ jaay ɓaa ɓaa se, jee dɛn se aak
jeeldega. Gɔtn se naadɛ naar teeco maakɳ
gɛgɛrge tu paac, naadɛ aaɳ̃ deel naan ki te
jɛdɛ. Gɔtn naadɛ ɓaa ɓaa se, naadɛ ɓo nɔɳ
aan deete.

34 Kɛn Isa aan jaay bɔɔyo maakɳ markab ki
se, naaɳ̃ aak jee dɛnge se, naaɳ̃ ɛɛjdɛn dodɛ
ki, taa jeege se tec aan gɔɔ baatgen ɔk debm
gaam eyo ɔɔ gɔtn se naaɳ̃ baagdɛ dooy ute
taarge dɛna. 35 Gɔtn se, jee mɛtiɳ̃ ki aak
kaadɛ ɓaa se, ɓaadɔ ɔɳiɳ̃a dɛekiɳ̃ ɔɔ: «Ɓɛrɛ,
gɔtn ese daaniɳ̃ kɔd-ɓaara, dɔk ute ɓea ɔɔ
kaadɛ lɛ kic ɓo ɓ̃aaga. 36 Jeege se ɔɳ̃dɛ wɔɔkɳ
ɓaa ɓee naatge tu ute maakɳ naaɳge tun
gɔɔr gɔɔr ute gɔtn ese se, gɛn ɓaa je dugɳ
nakɳ kɔsɔ.» 37 Gaɳ Isa tɛrldɛn ɔɔ: «Jeege
se, naase mala ɛdɛdɛki kɔsɔ!» Gɔtn se naadɛ
dɛekiɳ̃ ɔɔ: «'Je j'adɛ ɓaa dugɳ mappa gɛn
tamma kaaru di‡ jaay j'adɛn kɛdɛn naadɛ kɔs
la?» 38 Isa dɛekdɛn ɔɔ: «Naase ɔkki mappa
kando? 'Ɓaa aakiɳ̃ki tu!» Kɛn naadɛ ɓaa
aakiɳ̃ se, tɛrl ɓaadɔ taadɩ̃ɳ̃ ɔɔ: «Naaje se j'ɔk
mappa mii ute kɛɳ̃jge dio.»

39 Gɔtn se Isa taad jeege tun mɛtiɳ̃ ki ɔɔ
jee se paac gaaɳdɛki dɔɔlɔ dɔɔlɔ ɔɔ k'j'iŋg
do mu zɛɛrge tu. 40 Naadɛ iŋg rɛɛs se: jee
mɛtiɳ̃gen kaaru kaaru, jee mɛtiɳ̃gen si-mii
si-mii. 41 Gɔtn se Isa tɔs mappan mii ute
kɛɳ̃jgen di se jiɳ̃ ki, uun kaamiɳ̃ raan, tɔɔm
Raa, mappa se naaɳ̃ dupiɳ̃a ɔɔ ɛdɩ̃ɳ̃ jeege
tun mɛtiɳ̃ ki ɔɔ naadɛ ɓaa nigiɳ̃ jeege tu.
Ɔɔ kɛɳ̃jgen di se kic, Isa gaaɳ nigiɳ̃ jeege
tu paac. 42 Ɔɔ gɔtn se naadɛ paac ɔs dɛrɛɳ
ute maraaddɛ. 43 Togɳ mappan naadɛ ɔs ɔɔp
se, k'tuuniɳ̃ se dooc gɔrnɔ sik-kaar-dio ɔɔ
kɛɳ̃jgen naadɛ ɔs se kic ɓo ɔɔpga. 44 Jeegen
ɔs paac se, naadɛ gaabge dupu-mii.

Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-36; Jn 6.15-22)

45 Naaɳ̃ kɛn se sum ɓo, Isa dɛek jeege
tun mɛtiɳ̃ ki ɔɔ k'j'ook maakɳ markab ki,
k'gaaɳ k'deel k'ɓaa do jɛɳ kɛn naane kaam
aak gɛgɛr Betsaida kɔr naaɳ̃ utu wɔɔk wɔɔk
jeege se. 46 Kɛn Isa wɔɔk jeege aas se, naaɳ̃
iiɳ̃ ɓaa ook do kɔs ki gɛn keem Raa. 47 Kɛn
markaba jaay aan daan maane ki se, kaadɛ
ɓaaga ɔɔ Isa ɔɔp do jɛɳ ki kaliɳ̃ ki. 48 Kaad
kɛn Isa jaay aakdɛ, naadɛ dabar gɛn deepm
maane taa kuulu ɔl deeb dodɛ ki se. Kɛn
gɔtɔ ɔɔpga baata aki kiip se, Isa ɓaa kɔɳ
jeeɳge se, leedɔ do maane ki, sakdɛ ɔmb
bɛyɛ aan gɔɔ adega deele. 49 Kɛn naadɛ jaay
aak Isa lee lee do maane ki se, naadɛ aakiɳ̃
se saap ɔɔ nirl nam. Gɔtn se naadɛ baag
tɔɔdɛn tɔɔyɔ, 50 taa naadɛ paac aakiɳ̃ga, kɛse
ɓo teecdɛn nirldɛ. Gaɳ Isa naar taaddɛn
ɔɔ: «Ɔkki maakse tɔɔgɔ. Ɔɳ̃te 'ɓeerki, kɛse
maama.» 51 Naaɳ̃ ook maakɳ markab ki ute
naadɛ. Gɔtn se kuulu dɛara, num nakɳ
se deel dodɛ ɔɔ ɔkdɛn taad eyo. 52 Taa
nakɳ-kɔɔɓm naaɳ̃ tɛd ro mappa ki se, naadɛ
ɔnd te te mɛtiɳ̃ eyo, taa bidɛ ɔɳ booy ɔk
mɛtn nakɳ se eyo.

Isa ɛd lapia jee kɔɔɳ̃ge tun taa naaɳ
Genezarɛt ki

53 Kɛn naadɛ gaaɳ baar jaay aan taa naaɳ
Genezarɛt ki se, naadɛ ɓaa dɛar jɛɳ ki ɔɔ
dɔɔk markabdɛ. 54 Kɛn naadɛ jaay bɔɔyo
maakɳ markab ki naatn se, jee se naar ɓaa
aak jeel Isa. 55 Jeege se aaɳ̃ wɔɔk taa naaɳ
kɛn se paac ɔɔ tuuno jee kɔɔɳ̃ge do nakɳ
toodɛge tu ɔɔ ɓaano gɔtn naadɛ booy j'ɔɔ
Isa utu se. 56 Gɔtn naaɳ̃ aanga tak se, kɛn
maakɳ gɛgɛrge tu, maakɳ naaɳ baat ki, kɛn
maakɳ naaɳ magal ki, lɔ kɛn ɓee naat ki,
jeege ɓaano ute jee kɔɔɳ̃dege bɔɔr ki. Ɔɔ
naadɛ sɛl mɛtn Isa ɔɔ ɳ̃'ɔɳ̃dɛ num naadɛ
kutn taa kaliɳ̃ sum. Ɔɔ jeegen paacɳ̃ ut taa
kaliɳ̃ se, ɔɳ lapia.

7

Isa taad te nakɳ ɓugɳ Yaudge
(Mt 15.1-9; Lk 11.37-41)

1 *Parizige ute jee jeel taadɛn tɔɔkɳ mɛtn
Ko Taar Raage kandum iiɳ̃o Jeruzalɛm ki,
ɓaadɔ tus gɔtn Isa ki. 2 Gɔtn se naadɛ aak
jee mɛtiɳ̃ kɛn mɛtiɳ̃ge se, tug te jidege aan
gɔɔ gɛn ɓugdege ey sum ɓo, baag kɔsɔ.
3 Taa Parizige ute Yaudge paac se uun nakɳ
ɓugdege. Kɛn naadɛ jaay tug te jidege aan
gɔɔ gɛn ɓugdege ey se, naadɛ ɔs dim eyo.

‡ 6:37 Tamman kɛn kaaru di se aas te gursn debm tɛdɛn naabm j'ɔgiɳ̃ gɛn ɓii kaaru dio.

4 Kɛn naadɛ ɓaaga suuk ki jaay ɓaadɔga
num, naadɛ tug rodɛ jaay baag kɔsɔ. Num
naaŋ̃ se sum eyo, tɛd̃ nakŋ ɓugdɛgen kuuy
kic dɛna aan gɔɔ kɛn ɔɔp kɔɔpdɛge, nakŋ
takŋ maandɛge ɔɔ gidirdɛge.
5 Parizige ute jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage se tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Taa
di jaay jee mɛti ki baate kuun nakŋ ɓugjege
se? Gɛn di jaay naadɛ tug te jidɛge aan gɔɔ
gɛn ɓugjege ey sum ɓo, baag kɔsɔ se?» 6 Isa
tɛrldɛn ɔɔ: «Naase maa jee maakse dio! Do
dɔkiŋ̃ kic se Ezayi debm taad̃ taar teeco taar
Raa ki se taadga taad̃ taar se ro naase ki ɔɔ:
Jeegen ese se tɔɔmum ute taardɛ sum,
*ey num maak*dɛ se dom ki eyo.
7 *K*ɛn naadɛ ɓaadɔga kɛrgŋ naanum ki gɛn
keemum kic ɓo, cɛr sum,
*taa nakŋ k*ɛn naadɛ lee dooy jeege se lɛ,
*dooy*dɛ ute nakŋ kɛn jikilimge lee tɛd̃ se
sum.*
8 Nakŋ kɛn *Raa taad̃ ɔɔ gɛn tɛdɔ tap ɓo,
naase ɔŋ̃ki ɔɔ uunki nakŋ jikilimgen lee tɛd̃
se ɓo ciri.»
9 Tɛr Isa taadɛ̃n daala ɔɔ: «Nakŋ kɛn Raa
taad̃ gɛn tɛdɔ tap ɓo, naase 'rɛsiŋ̃ki naatn
ɔɔ 'tɛdki ɓo nakŋ ɓugsege. 10 Ey num *Musa
taad̃ ɔɔ ne: *'Sook koi ki te bubi ki.*† «Tɛr naaŋ̃
taad̃ daala ɔɔ: *Debm jaay naam koŋ̃ te bubiŋ̃
se k'tɔɔliŋ̃a.*‡
11-12 «Num gaŋ naase se, 'taadki ɔɔki nakŋ
kɛn deba kɛdn koŋ̃ ki ey lɛ bubiŋ̃ ki se, jaay
dɛekga ɔɔ: ‹Kɛse tɛdga kɔrban.› Kɔrban se
je dɛekŋ ɔɔ: nakŋ se ɔɔpga gɛn Raa. Ɔɔki,
debm bin se kɔŋ noogŋ koŋ̃ ute bubiŋ̃ ey
sum. Kɛn bin se naaŋ̃ je tɛdn bɛɛ koŋ̃ ki ute
bubiŋ̃ ki kic num, naase 'gaasiŋ̃ki. 13 'Tɛdki
bin se, naase 'tujki taar Raa, 'dooyki jeege
ɓo ute nakŋ ɓugsege. Ɔɔ naase utu 'tɛdki
nakgen kuuy dɛna tec napar nakgen se.»

Nakŋ tuj debkilimi naan Raa ki

14 Gɔtn se Isa daŋo jee dɛnge daala ɔɔ
dɛekdɛn ɔɔ: «Udki bia ɔɔ 'booy ɔkki taar
kɛn maam m'asen taad̃ se! 15 Kɛn tuj debkil-
imi naan Raa ki se nakŋ naaŋ̃ uun ɔl taariŋ̃
ki jaay ɓaa maakiŋ̃ ki se eyo, num gaŋ nakŋ
iiŋo saapiŋ̃ ki jaay teec taariŋ̃ ki se ɓo, kɛn
tujiŋ̃ naan Raa ki. 16 ['Booyki bɛɛ, debm ɔk
bi booyo num, 'booy ɔk taar se.]§
17 Kɛn Isa jaay iiŋ̃ ɔŋ̃ jee dɛnge ɔɔ ɓaa
ɓeen se, gɔtn se jee mɛtiŋ̃ ki tɔnd mɛtiŋ̃a ɔɔ:
«'Taadjen tu mɛtn kaal naagŋ taar se.» 18 Ɔɔ
naaŋ̃ tɛrldɛn ɔɔ: «Naase kic taar se 'booy
ɔkki mɛtiŋ̃ ey ne? Naase 'jeelki ey la nakŋ
kɛn debkilimi ɔs jaay bɔɔy ɓaa maakiŋ̃ ki se
aŋ̃ kɔŋ tujiŋ̃ naan Raa ki eyo. 19 Taa nakŋ
debkilimi jaay ɔs se, bɔɔy ɓaa maakiŋ̃ ki ɔɔ
tɛdga num, ɓaa naamiŋ̃ ci naatn.» Kɛn Isa
taad̃ bin se ɔɔ nakŋ kɔsɔ paac se ɔk taar
eyo, debkilimi 'kɔŋ kɔsɔ. 20 Isa tɛrl taadɛ̃n
daala ɔɔ: «Nakŋ iiŋo saapm debkilim ki jaay
teec taariŋ̃ ki se ɓo, kɛn tujiŋ̃ naan Raa ki.
21 Taa saapgen jig ey paac se teeco maakŋ
debkilim ki. Kɛse ɓo kɛn ɔl jeege lee ɛɛs
naapa rɛŋ̃ rɛŋ̃, ɓoogo, tɔɔl jeege, 22 ɛɛs mɛnd
jeege ɔɔ gaabm jeege, tɛd̃ jee tamage, tɛd̃
*kusiŋ̃ ɓaa ute naandɛ, aaŋ̃ jeege dala, tɛd̃
nakŋ maakdɛ jea, tɛd̃ maak-kilimi ro jeege
tu, naaj jeege, nook rodɛ ɔɔ ɔldɛ naadɛ tɛd̃
jee dɛrlge. 23 Nakgen kusiŋ̃ ese paac se teeco
saapm debkilim ki, kɛse ɓo kɛn tujiŋ̃ naan
Raa ki.»

*M*ɛnd se mɛnd Yaud eyo ɔɔ aal maakiŋ̃
do Isa ki
(Mt 15.21-28)

24 Kɛn Isa taad̃ naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɔŋ̃
gɔtn se ɔɔ ɓaa taa naaŋ Tir ki. Naaŋ̃ aan se,
ɛnd maakŋ ɓee ki. Naaŋ̃ je nam jeel gɔtiŋ̃
eyo, naɓo ɔŋ te gɔtn naaŋ̃ an koom eyo.
25-26 Gɔtn se mɛnda kalaŋ bini, mɛnd Yaud
eyo. Naaŋ̃ se mɛnd Penisi tiŋg taa naaŋ
Siri ki ɔɔ naaŋ̃ ɔk goon mɛnda ɔɔ gooniŋ̃ se
ɔk kɔɔŋ̃ sitan. Mɛnd se booyga j'ɔɔs kɔɔs
maan Isa, gɔtn se naaŋ̃ naar ɓaadɔ ɔŋ̃iŋ̃a,
ɛrg mɛtn jɛŋ̃ ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ ŋ̃'tuuriŋ̃
sitan ro gooniŋ̃ ki se naatn. 27 Gaŋ Isa taadiŋ̃
ɔɔ: «Ɔŋ̃ gaange se ɔs aasdɛ jaayo. Mɛt ki
eyo kɛn gaange ɔs dɛrɛŋ te ey sum ɓo k'tɔsn
kɛdn kɔsn se gaan bɛsge tu.» 28 Num gaŋ
mɛnda se tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Deere Mɛluma, kɔsn si
ji gaange* tu mɛtn tabil ki se ɓo gaan bɛsge
tuun ɔsɔ.» 29 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «'Baa, do taari ki
se gooni sitan teec ɔŋ̃iŋ̃ga.» 30 Kɛn mɛnda
jaay tɛrl aan ɓeeŋ̃ ki se, ɔŋ gooniŋ̃ sitan teec
ɔŋ̃iŋ̃ga roŋ̃ tɔɔliŋ̃ga, tood̃ tood̃ daŋal ki.

Isa ɛd̃ lapia debm duguy ki
(Mt 15.29-31)

* 7:7 Aak Eza 29.13. † 7:10 Aak Dt 5.16. ‡ 7:10 Aak Ekz 20.12, 21.17 ɔɔ Dt 5.16. § 7:16 Bersen ara se maakŋ kitapgen mɛtiŋ̃ge se gɔtɔ. * 7:28 Gaan Yaudge se naadɛ tɛd̃ rodɛ aan gɔɔ gaangen maakŋ ɓee ki ɔɔ jee mɛtjil naadɛ ey se naadɛ aakdɛ aan gɔɔ bɛsge.

31 Naaŋ̰ kɛn se, Isa iiŋ̰ ɔŋ̰ taa naaŋ Tir ɔɔ
tɛrl ɓaa taa naaŋ Sidɔŋ ki ɔɔ naaŋ̰ aal kaam
taa naaŋ kɛn k'daŋiŋ̰ Gɛgɛrgen Sik jaay ɔk
tɛrlo kaam aak taa baar Galile. 32 Gɔtn se j'ɔk
k'ɓaano ute debm duguyu ɔɔ debm duguy
se kɛn taaɗ kic ɓo j'ɔŋ k'booy k'j'ɔk mɛc
eyo, jeege eem nɔɔ mɛtn Isa ki ɔɔ n̰'ɔnd jiŋ̰
doŋ̰ ki taa aŋ̰ kɛɗn lapia. 33 Isa ɔk gaabm se,
ɓaansiŋ̰ dɔk ute jee dɛnge, ɔl jiŋ̰a biŋ̰ ki ɔɔ
tɛrl tup ɓooro jiŋ̰ ki ɔɔ ut rɔɔŋ̰iŋ̰a. 34 Gɔtn
se naaŋ̰ uun kaamiŋ̰ raan ɔɔ ɔl koŋ̰ pirr ɔɔ
naaŋ̰ ɗeek gaab kɛn se ɔɔ: «Eppata!» Eppata
se je ɗeekŋ ɔɔ: ɔɔɗɔ! 35 Gɔtn se gaaba naar
booyo, rɔɔŋ̰iŋ̰ tɛrlɛ ɔɔ naaŋ̰ baag taaɗn cɛy.
36 Isa taaɗɗen ɔɔ j'ɔŋ̰te taaɗn nam ki. Gaŋ jee
se taaɗ jeege tu uun sird sird. 37 Naaɗe aak
nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo, ɗeek
ɔɔ: «Naaŋ̰ se tɛɗn nakgen paacŋ̰ jig aak eyo.
Tɛɗ jee duguyge booyo ɔɔ jee ɔŋ taaɗ taar
ey kic ɓo taaɗa!»

8

Isa ɛɗ kɔsɔ jeege tun dupu-sɔɔ
(Mt 15.32-39; Mk 6.35-44; 2Gar 4.42-44)

1 Maakŋ ɓiige tun se, jeege ɓaaɗo tus dɛn
daala num ɗim naaɗe kɔs kic ɓo gɔtɔ. Gɔtn
se Isa daŋo jee mɛtiŋ̰ ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: 2 «Jee
dɛn ese maam m'aakɗe se m'ɛɛjɗenga doɗe
ki, taa naaɗe tɛɗga ɓii mɔtɔ ute maama ɔɔ
ɗim kɔsɗe gɔtɔga. 3 Kɛn m'ɔŋ̰ɗen naaɗe
ɓaaga ute ɓoɗe num, naaɗe ɓaa baatn ɗoob
ki, taa jee mɛtiŋge se iiŋ̰o gɔtn dɔkɔ.» 4 Jee
mɛtiŋ̰ ki tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Gɔtɔ lɛ dɔk ute ɓea;
gɔtn ara se j'aɗe koŋ mappa gay jaay j'aɗe
kɛɗn naaɗe kɔsn dɛrɛŋ se?» 5 Isa tɔnd mɛtɗe
ɔɔ: «Naase tap ɓo ɔkki mappa kando?» Ɔɔ
naaɗe tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Naaje k'j'ɔk cili.» 6 Gɔtn
se Isa ɗeek jee dɛnge tu ɔɔ k'j'iŋg naaŋ ki.
Naaŋ̰ tɔs mappan cili se jiŋ̰ ki, tɔɔm *Raa
aas se, naaŋ̰ dup ɛɗiŋ̰ jeege tun mɛtiŋ̰ ki
ɔɔ naaɗe ɓaa nigiŋ̰ jee dɛnge tu. 7 Naaɗe
ɔk kɛŋ̰ge sɛɛm sɛɛm kandum bin kici. Taa
naaŋ̰ se Isa tɔɔm Raa kici ɔɔ ɗeek jee mɛtiŋ̰
ki ɔɔ ɓaa nigɗesiŋ̰ki kici. 8 Gɔtn se jeege ɔs
dɛrɛŋ ute maraaɗɗe. Ɔɔ togŋ ɔɔp se, jee
mɛtiŋ̰ ki tɔs ɔmbiŋ̰ maakŋ gɔrnge tu cili.
9 Jeegen ɔs se ɓaa ɓaa nakŋ dupu-sɔɔ. Jaay
Isa ɔlɗen k'wɔɔk k'ɓaa. 10 Gɔtn se naaŋ̰ naar
ook maakŋ markab ki ute jee mɛtiŋ̰ ki ɔɔ
gaaŋ ɓaa taa naaŋ kɛn k'daŋiŋ̰ Dalmanuta*.

Isa ute magal Yaudge
(Mt 16.1-12, 12.38,39; Lk 11.16,29)

11 *Parizige ɓaaɗo baag naajŋ̰ ute Isa.
Naaɗe je aŋ̰ goom kɔkŋ do taariŋ̰ ki, tɔnd
mɛtiŋ̰ ɔɔ n̰'tɛɗɗen nakŋ-kɔɔɓm kɛn iiŋ̰o
gɔtn Raa ki. 12 Isa ɔl koŋ̰ pirr, ɗeek ɔɔ:
«Jee duni kɛn ɓɔrse jaay je nakŋ-kɔɔɓɔ se
gɛn ɗi? 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa, jee se
j'aɗen tɛɗn nakŋ-kɔɔɓm gam eyo.» 13 Gɔtn
se Isa ute jee mɛtiŋ̰ ki iiŋ̰ ɔŋ̰ɗe, ook maakŋ
markab ki ɔɔ gaaŋ deel ɓaa jɛŋ kɛn kaam
naane.

*Ɔndki k*ɔndɔ ute dooy gɛn *Parizige ute
gɛn *Ɛrɔd

14 Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa te markabɗe do
maane ki se, jee mɛtiŋ̰ ki aak se ɔɔpɗenga
mappa kalaŋ sum, taa naaɗe dirigɗenoga
tɔso te mapp eyo. 15 Gɔtn se Isa baagɗe
dɛjɛ ɔɔ: «Ɔɔɗki dose ɔɔ ɔndki kɔndɔ ute
ɔrɔm Parizige ɔɔ ute gɛn Ɛrɔd se.» 16 Gɔtn
se jee mɛtiŋ̰ ki baag naajŋ̰ ute naapa se, taa
naaɗe tɔso te mapp eyo. 17 Gaŋ Isa jeelga
maak-saapɗe se ɗeekɗen ɔɔ: «Taa ɗi jaay
naase 'naajki ute naapa ɔɔ k'j'uunkiro te
mapp ey se? Ɓɔrse kic ɓo naase aak ɔkki
te eyo ɔɔ 'booy ɔkki te ey rɔk la? Lɔɓu
'booy ɔkki te mɛtn taar se ey lɛ? 18 Nakŋ
maam m'tɛɗ se, naase aakiŋ̰kiga naɓo aak
ɔkiŋ̰ te eyo ɔɔ nakŋ maam m'taaɗsen se
'booyki naɓo 'booy ɔkiŋ̰ te eyo. Naase
'saapki tu, 19 kɛn m'dup mappan mii jaay
m'ɛɗ gaabge tun dupu-mii ɔs se, kɛn ɔɔp se
naase 'tuun 'ɗoockiro gɔrnɔ kando?» Naaɗe
tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Sik-kaar-dio.» 20 «Ɔɔ kɛn m'dupo
mappagen cili jaay m'ɛɗ jeege tun dupu-sɔɔ
ɔs se, mɛt kɔɔpiŋ̰ se naase 'tɔskiro gɔrnɔ
kando?» Naaɗe tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Cili.» 21 Gɔtn se
Isa tɛrl taaɗɗen daala ɔɔ: «Te naaŋ̰ se kic
ɓo, naase 'booy ɔkki te ey ɓɔrt la?»

Isa ɛɗ lapia debm kaam-tɔɔk ki
(Mk 10.46-52; Jn 9.1-11)

22 Isa ute jee mɛtiŋ̰ ki jaay aan naaŋ kɛn
Bɛtsaida ki se. Gɔtn se jeege ɔk ɓaaŋ̰o ute
debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔ eemiŋ̰ nɔɔ ɔɔ n̰'ɔl jiŋ̰
n̰'utiŋ̰a. 23 Isa ɔk ji debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔ tɔɔɗ
teecŋ̰siŋ̰ naata maakŋ naaŋ kɛn se. Ɔɔ naaŋ̰
baagiŋ̰ tupm ɓooro kaamiŋ̰ ki ɔɔ ɔnd jiŋ̰ doŋ̰
ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̰a ɔɔ: «Naai aak ɗim lɔɓu
gɔtɔ?» 24 Debm kaam-tɔɔkɔ se ɔɔɗ kaamiŋ̰a
ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'aak jeege lee lea,

* 8:10 Dalmanuta se naaŋ̰ gɛgɛr ute baar Galile ki se, naaŋ̰ sak kaam kaaɗa toocŋ̰ni.

nabo m'aakɗen tec aan gɔɔ kaagge.» [25] Gɔtn
se, Isa tɛrl ɔnd jiɲ kaam gaab kɛn se daala
ɔɔ gaabm se ɔŋ lapia, kaamiɲ ɔɔɗ aak kɛlɛŋ.
[26] Isa taaɗiɲ ɔɔ: «Ɔɲte 'kaal ute maakŋ ɓea
ɔɔ uun ɗoobi, 'ɓaa ɓei ki.»

*Piɛr taaɗ ɔɔ Isa se naaɲ ɓo *al-Masi*
(Mt 16.13-28; Lk 9.18-27)

[27] Isa iiɲ ɓaa ute jee mɛtiɲ ki, ɓaa maakŋ
naaŋge tun cɛɛ gɛgɛr Sezare kɛn taa naaŋ
Pilip ki. Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa ɗoob ki se, Isa
tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Gɛn jeege tu num, maam
se tap ɓo m'naŋa?» [28] Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: «Jee
mɛtiɲge ɔɔ naai Jan-Batist, jee kuuy ɔɔ naai
*Ɛli; kɛngen kuuy taaɗ ɔɔ naai se deb kalaŋ
maakŋ jeege tun taaɗ taar teeco taar Raa ki
do dɔkiɲ se.» [29] Num Isa tɔnd mɛtɗe daala
ɔɔ: «Gɛn naase ki num, ɔɔki maam tap ɓo
m'naŋa?» Piɛr tɛrliɲ ɔɔ: «Naai ɓo al-Masi.»
[30] Gɔtn se Isa aacɗen kaama ɔɔ taar se j'ɔɲte
ɓaa taaɗn nam ki.

Isa taaɗ taa yoɲa ute gɛn duriɲa

[31] Gɔtn se, Isa baag dooy jee mɛtiɲ ki ɔɔ
bɛɛki se, *Goon Deba se utu 'dabar kusiɲ
aak eyo. Magal taa ɓee Yaudge, *magal jee
tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raage, naaɗe se utu aɲ kɔɔɗn
kundu ɔɔ utu aɲ tɔɔlɔ. Naaɲ ooy, tɛɗga
ɓii mɔtɔ jaay ɓo sɔm, aɗe duru. [32] Taar se
naaɲ taaɗɗesiɲ tal tal. Gaŋ gɔtn se Piɛr daŋ
ɓaansiɲ cɛɛs ki ɔɔ baagiɲ mooyo. [33] Num gaŋ
Isa tɛrl aak jee mɛtiɲ ki, aac kaama Piɛr ki,
ɗeekiɲ ɔɔ: «*Bubm sitange, iik naatn cɛɛm
ki gam naane! Taa saapm naai se gɛn Raa
eyo, kɛse saapm jikilimge.»

Isa se j'aɲ daan j'ɔɔ ɗi

[34] Gɔtn se Isa daŋo jee dɛnge ute jee mɛtiɲ
ki, taaɗɗen ɔɔ: «Debm jaay je am daan num,
'baatn roɲ mala, 'kuun kaagŋ yoɲa† jaay ɓo
am daana. [35] Taa debm jaay je kaajɲ koɲ se
utu aɲ kutu naan Raa ki, ɔɔ debm ut koɲa
taa maama ɔɔ taa Labar Jiga se utu aɲ kaaja.
[36] Kɛn debm jaay *duni ute magaliɲ ɓo kaam
jiɲ kic num, kɛn naaɲ kutn koɲ naan Raa ki
se, naaɲ an kɔŋ ɗi ro ki? [37] Ey num debkilimi
se koɲa se, naaɲ aɲ dugiɲ ute ɗio? [38] Ɔɔ jee
dunia kɛn ɓorse tɛɗga jee *kusiɲge ɔɔ tujga
ɔrmɗe naan Raa ki se, naan naaɗe ki se jaay
debm tɛɗ sɔkɔɲɔ taa maama ɔɔ taa taarum
se, maam *Goon Deba kic ɓo sɔkɔɲɔ utu am
tɔɔl taa naaɲ kici, ɓiin m'aɗe ɓaa maakŋ
Gaar Bubum ki ɔɔ ute gɛn kɔɗiɲgen *salal
se.»

9

[1] Gɔtn se Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Ɗeere,
'booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: maakŋ jeege tun
ɓɔrse utu ara se, mɛtiɲge se kooy ey sum ɓo
utu kaakŋ maakŋ *Gaar Raa kɛn aɗe bɔɔy te
tɔɔgiɲa.»

**Raa ooj ro Isa*
(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)

[2] Kɛn ɓii mɛcɛ jaay deel se, Isa daŋ Piɛr,
Jak ute Jan ɔk ɓaanɗe do ko ki jɛrlɛ kalɗe
ki. Kɛn naaɗe aan se, gɔtn se Raa ooj tɛrliɲ
roɲa naanɗe ki. [3] Kaliɲge ɓaa tɛɗ raap lak
lak ɔɔ ɔmb mɛt ki biriɲ biriɲ. Debm do naaŋ
ki jaay kɛcɲ kɔɔɗn kaliɲ aan gɔɔ naaɲ se,
gɔtɔ. [4] Gɔtn se, jee mɛtiɲ kɛn mɔtɔ se naar
aak *Ɛli ute *Musa teec naanɗe ki, ɗaar taaɗ
taaɗ ute Isa. [5] Piɛr ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm
dooyje, bɛɛki num, j'aki kiŋg gɔtn ara ki
ɓo jiga; ɔɲ j'asen taal daabge mɔtɔ, kalaŋ
naai ki, kalaŋ Musa ki ɔɔ kalaŋ Ɛli ki.» [6] Kɛn
naaɗe ɓeere jaay ɓaa ɔkɗe se, taar kɛn Piɛr
taaɗ se kic ɓo taaɗ rɛɲ sum, jeel mɛtiɲ eyo.
[7] Gɔtn se, gapara naar ɓaaɗo deebɗe bat. Ɔɔ
maakŋ gapar ki se, k'booy mind deba taaɗ
ɔɔ: «Naaɲ se Goonuma, kɛn maam jeɲa.
'Booy uunki taariɲa!» [8] Gɔtn se, jee mɛtiɲ
ki naar tɛrl aak cɛɛsɗe ki se, nam gɔtɔ ɔɔp
Isa kaliɲ ki ɓo ute te naaɗe sum. [9] Kaaɗ kɛn
naaɗe ɔtu bɔɔyɔ bɔɔy kon se, Isa dɛjɗe ɔɔ:
«Ɓɛrɛ, nakŋ naase aakkiro se, ɔɲte 'taaɗki
nam ki, bini *Goon Deba se aɗe dur daan
yoge tu jaayo.» [10] Gɔtn se naaɗe uun taariɲa,
gaŋ naaɗe naaj ute naapa do taar kɛn naaɲ
taaɗ ɔɔ utu aɗe dur daan yoge tu se, taar se
tap ɓo, je taaɗn ɔɔ ɗi?

[11] Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Gɛn
ɗi jaay jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar
Raage taaɗ ɔɔ Ɛli aɗe ɓaa jaay *al-Masi aɗe
ɓaa se?» [12-13] Naaɲ tɛrlɗen ɔɔ: «Ɗeere, Ɛli
utu aɗe ɓaao ɔɔ naaɲ ɓo utu tɔnd ɗaapm
nakge paac ute ɗoobiɲ jaayo. Num 'booyki
m'asen taaɗa: Ɛli se lɛ ɓaaɗoga, nabo jeege
tɛɗiɲga nakŋ naaɗe maakɗe je doɲ ki, aan
gɔɔ kɛn Kitap taaɗo do dɔkiɲa. Num tɛr
maakŋ Kitap ki se, Raa taaɗga taaɗ kic ey la
ɔɔ Goon Deba se, utu dabar kusiɲa ɔɔ jeege
utu aɲ baate.»

† 8:34 kɛse je ɗeekŋ ɔɔ naai 'tookŋ dabar bini gɛn kooy taa Isa aan gɔɔ kɛn Isa dabar ooy ro kaag ki taa naai se.

Isa ɛɗ lapia goon kɛn ɔk kɔɔn̰ sitan
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

14 Kɛn Isa ute jee mɛtin̰ kɛn mɔtɔ jaay
ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtin̰gen kuuy se, naaɗe aak
jeege dɛna iŋg gurugɗe. Gɔtn se jee jeel
taaɗ tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kic ɓo utu
daan jeege tun se. Naaɗe iŋg naaj naaj
ute jee mɛtin̰ kɛn se. 15 Kɛn jeege jaay aak
Isa utu ɓaaɗo se, naaɗe paac dɔrlɔ ɔɔ aan̰
ɓaaɗo tɛɗîn̰ tɔɔsɛ. 16 Isa tɔnd mɛtɗe ki ɔɔ:
«Ɔŋki dî jaay naase iŋg ˈnaajki taara ute
naaɗe se?» 17 Deb kalaŋ maakŋ jee dɛnge
tu se ɗeekin̰ ɔɔ: «Debm dooy jeege, maam
se mˈɓaano ute goonum gaaba ɔɔ goonum
se ɔk kɔɔn̰ sitan gaasin̰ ɔŋ taaɗ taar eyo.
18 Gɔtn mɛtin̰ se kɛn sitan ɔkin̰ga tak ɓo,
uun undin̰ naaŋ ki, tɛɗîn̰ taarin̰ tiin̰ gupiyu,
ɔlin̰ taan̰ naan̰in̰a, tɛɗga num, ron̰ buj biŋ.
Maam mˈtɔndo mɛtn jee mɛti ki mˈɔɔ am
tuur sitan ro goonum ki, naɓo naaɗe ɔŋ
aasin̰ te eyo.» 19 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase jee
do duni kɛn ɓɔrsen aalki maakse do Raa ki
ey se, maam tap ɓo mˈkiŋg ute naase bini
nuŋ ki jaayo? Maam tap ɓo mˈasen sɛrkŋ
bini nuŋ ki? Goono se ɔk ˈɓaamsin̰kiro!»
20 Naaɗe jaay ɔk ɓaano ɓaa ute goono se ɔɔ
kɛn sitan jaay aak Isa se, baag tiikŋ goono,
uun undin̰ naaŋ ki ɔɔ dirciliṇa ɔɔ taarin̰ tiin̰
gupiyu. 21 Isa tɔnd mɛtn bubin̰a ɔɔ: «Kɔɔṇin̰
se tɛɛsin̰ nuŋ ki?» Bubm goono se tɛrlin̰ ɔɔ:
«Kɔɔṇin̰ se tɛɛsin̰ baatin̰ ki. 22 Gɔtn mɛtin̰ge
sitan se iiṇga num ɔlin̰ naan̰ tooc maakŋ
pooɗ ki ey lɛ maakŋ maane ki taa je an̰
tɔɔlɔ. Ɛɛjjen doje ki, ˈnoogje kɛn naai jaay
an̰ kaasin̰ num.» 23 Gaŋ Isa tɛrlin̰ ɔɔ: «Gɛn dî
jaay naai taaɗ ɔɔ: ‹Kɛn an̰ kaasin̰ num› se?
ˈBooyo, ne dîm ɔɔṇ cir deb kɛn aal maakin̰
do Raa ki se gɔtɔ.» 24 Gɔtn se, bubm goono
naar ɔɔɗ ɔɔyɔ ɔɔ: «Maam mˈaal maakuma
naɓo ˈɓaaɗo ˈnooguma taa maam mˈkaal
maakum paac don̰ ki.»

25 Kɛn Isa jaay aak jeege dɛna aan̰ ɓaaɗo
ɔŋɗe kɔŋ se, naan̰ aac kaama sitan ki ɔɔ:
«Naai sitan debm tɛɗn jeege duguyu ɔɔ
gaasɗe ɔŋ taaɗ taar ey se, mˈɗeeki: ˈteec
naatn ro goon ki se ɔɔ mɔɔtn ˈɓaaɗo eyo!»
26 Num sitan se tɔɔy makɔṇɔ, tiikin̰ zak zak,
jaay teece. Gɔtn se jeege baag taaɗn ɔɔ:
«Goono se ooyga!» Taa naaɗe aakin̰ naan̰
tooɗ pɛyɛd. 27 Gaŋ Isa ɔk ji goono, uunin̰a ɔɔ
goono se iin̰ ɗaar te jɛn̰a. 28 Kɛn Isa jaay ɔk
tɛrl ɓaa ɓeen se, ɔɔpin̰ kalin̰ ki ute jee mɛtin̰
ki sum se, naaɗe tɔnd mɛtin̰a ɔɔ: «Gɛn ɗî
jaay ɓo sitan se naaje jˈɔŋ kˈtuurin̰ te ey se?»
29 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Napar sitangen bin se, kɛn
kˈtɔnd te mɛtn Raa ey num, ɔŋ teec eyo.»

Isa taaɗ taa yon̰a ɔɔ taa durin̰ daala
(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45; Mk 8.31-33)

30 Naaɗe iin̰ ɔn̰ gɔtn se ɔɔ gaaŋ ɓaa taa
naaŋ Galile ki. Naan̰ kɛn se, Isa je jeege ˈjeel
gɔtin̰ eyo, 31 taa naan̰ dooy dooy jee mɛtin̰
ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: «*Goon Deba se jˈutu jˈan̰
kɔkŋ kɔl ji jeege tu. Naaɗe utu an̰ tɔɔlɔ ɔɔ ɓii
k-mɔtɔge tu se naan̰ aɗe dur daan yoge tu.»
32 Num gaŋ jee mɛtin̰ ki se, taar se, naaɗe ɔŋ
booy ɔk te mɛtin̰ eyo, gaŋ naaɗe ɓeere gɛn
tɔnd mɛtin̰a.

Maakjege tu se naŋa ɓo magal ciri
(Mt 18.1-9, 5.29-30; Lk 9.46-50; Mk 10.35-45)

33 Naaɗe aan Kaparnayum ki. Kɛn naaɗe
jaay ɛnd ɓeen se, gɔtn se Isa tɔnd mɛtɗe
ɔɔ: «Taa dî jaay naase ˈnaajkiro taara ɗoob
ki se?» 34 Gaŋ naaɗe do ɗɛk, taa ɗoob ki
se, naaɗe naajo ute naapa ɔɔ maakɗe ki se,
naŋa ɓo magal ciri. 35 Gɔtn se, Isa iŋg naaŋ ki
ɔɔ daŋo jee mɛtin̰ kɛn sik-kaar-dio ɗeekɗen
ɔɔ: «Debm jaay je tɛɗn magal se, n̰ˈɔɔp
ron̰ baata ɔɔ n̰ˈtɛɗ debm tɛɗn naabm jeege
paac.» 36 Isa uuno goon cɔkɔ ɓaano ɗaarin̰
daanɗe ki, uun ɔkin̰ kaaɗîn̰ ki ɗeekɗen ɔɔ:
37 «Taa maam jaay, debm ɔkga goon cɔkɔ
jiga aan gɔɔ goon ese se, kɛse aan gɔɔ naan̰
ɔkum maam mala. Ɔɔ debm ɔkum maam
se, ɔkum maam sum eyo, num ɔk debm kɛn
ɔlumo.»

Jee tɛɗn naaba ute ro Isa

38 Gɔtn se Jan ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm
dooyje, naaje jˈɔŋo deb kalaŋ bin se lee tuur
tuur sitange ute roi. Num naaje kˈje jˈan̰o
gaasa, taa naan̰ lɛ, lee ute naajege eyo.»
39 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɔn̰te ˈgaasin̰ki, taa
debm jaay tɛɗ nakŋ-kɔɔɓɔ te rom se, kɔŋ
naar tɛrl taaɗn kusin̰ rom ki eyo. 40 Debm
jaay debm taamooyjege ey se, naan̰ se debm
naajege. 41 ˈBooyki bɛɛ, mˈasen taaɗa: debm
jaay tak ɛɗsenga maan kaaye cɔkɔ taa naan̰
jeelin̰ naase ˈtɛɗkiga tɛɗ jee *al-Masige se,
debm bin se, bɛɛ naan̰ tɛɗ se ˈkutn cɛr eyo,
num naan̰ utu ˈkɔŋ bɛɗîn̰a.»

Ɔn̰te kɔl gɛnaai maakŋ *kusin̰ ki

42 «Gaŋ maakŋ gaange tun sɛɛm kɛn aalga
kaal maakɗe dom ki se jaay, nam ɔlga deb
kalaŋ maakŋ kusin̰ ki se. Debm kɛn ɔlin̰

se, ɔn̰ bɛɛki num, j'uuno ko tootn magala
k'dɔɔkin̰ mindin̰ ki ɔɔ j'uun j'undin̰ maakŋ
baar ki. 43 Kɛn nakŋ naai 'tɛɗ te jii sum
ɓo ai kɔl maakŋ kusin̰ ki num, jii se 'gaaŋ
und naata. Ɔɔpi jii kalaŋ ɔɔ kɔŋ kaaja gɛn
daayum, bɛɛ cir kɛn 'kiŋg te jii dio ɔɔ 'ɓaa
maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum. 44 [*] 45 Kɛn
nakŋ naai 'tɛɗ te jɛi jaay ai kɔl maakŋ kusin̰
ki num, jɛi se 'gaaŋ und naata. Ɔɔpi jɛi
kalaŋ ɔɔ kɔŋ kaaja gɛn daayum se, bɛɛ cir
kɛn 'lee te jɛi dio ɔɔ 'ɓaa maakŋ pooɗ kɛn
gɛn daayum se. 46 [†] 47 Kɛn 'kaami jaay ɓo
ai kɔli maakŋ kusin̰ ki num, kaami se ɔɔɗ
und naata. Ai kɔɔpm kaami kalaŋ ɔɔ 'ɓaa
*maakŋ Gaar Raa ki bɛɛ cir kɛn 'lee te kaami
dio ɔɔ j'ai 'ɓaa kundi maakŋ pooɗ kɛn gɛn
daayum se. 48 Ɔɔ gɔtn naane se: *kuurge lee*
tɔs daayum jee rodɛ tiŋg aan gɔɔ ruumga
ruumu ɔɔ iŋg maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum
se.‡ 49 Ey num aan gɔɔ poodɔ ɗaap nakge se,
Raa kic ɓo ɔn̰ dubar, taa ɗaapm debkilimi
tɛɗn bɛɛ naanin̰ ki.
50 «Kaata se naan̰ nakŋ jiga, num kɛn
nijim kaata se naŋga num, j'an̰ tɛɗn j'ɔɔ ɗi
jaay nijim gɔtin̰ ki se? Bin se, naase kic ɓo
'tɛɗki jee jiga aan gɔɔ kaatn iŋg bɛɛ se ɔɔ
iŋgki lapia te naapa.»

10

Isa taaɗ mɛtn taar piiri
(Mt 19.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31,32)

1 Tɛr Isa iin̰ gɔt kɛn se ɔɔ ɓaa taa naaŋ
Jude ki, kaam aak jɛŋ ool k'daŋin̰ Jordan
kɛn kaam naane. Jee dɛnge ɓaadɔ tus
cɛɛn̰ ki daala ɔɔ naan̰ baagɗe dooyo aan
gɔɔ kɛn naan̰ lee dooy jeege. 2 Gɔtn se
*Parizigen mɛtin̰ge ɓaadɔ taa an̰ naama.
Naaɗe tɔnd mɛtin̰ ɔɔ: «Deba se j'undin̰ga
kulu gɛn piir mɛndin̰ la?» 3 Naan̰ tɛrlɗen
ɔɔ: «Do taar kɛn se, *Musa tap ɓo taaɗseno
ɔɔ ɗi maakŋ Kitap ki?» 4 Naaɗe tɛrlin̰ ɔɔ:
«Musa se und kulu ɔɔ k'raaŋ maktubm gɛn
piiri, j'ɛɗ mɛnd ki jaay ɓo j'an̰ piiri.» 5 Gaŋ
Isa taaɗɗen ɔɔ: «Taa do-mɔŋgse ɓo Musa
raaŋsen taar se. 6 Ey num do kupm mɛt ki
se, *Raa *aalo gaaba ute m*enda.* 7 *Taa naan̰*
se ɓo gaaba teecn̰ kɔn̰ kon̰ te bubin̰a, ɓaa
tum te mɛndin̰a, 8 ɔɔ naaɗen di se tum tɛɗga
daa ro kalaŋ.† *Bin se naa*ɗe se tɛɗga aan gɔɔ
jee di eyo, num aan gɔɔ deb kalaŋ sum.
9 Nakŋ jaay Raa dɔɔkin̰ga dɔɔk se, debkilimi
ɔn̰te tuutin̰a!» 10 Kɛn naaɗe jaay aan ɓeen
se, jee mɛtin̰ ki tɔnd mɛtin̰ do taar kɛn se
daala. 11 Naan̰ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn deba jaay
piir te mɛndin̰a ɔɔ ɔk mɛnd kuuy se, aan
gɔɔ debm teec ɔn̰ mɛndin̰a ɔɔ ɓaa ɛɛs mɛnd
nam. 12 Ɔɔ mɛnda kic ɓo, kɛn piir te gaabin̰a
ɔɔ ɔk gaabm kuuy se, naan̰ se aan gɔɔ mɛnd
teec ɔn̰ gaabin̰a ɔɔ ɓaa ɛɛs gaabm nam.»

Isa ɔɔɗ ɓooro gaange tu
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

13 Gɔtn se, jeege ɓaano te gaangen sɛɛmɛ
gɔtn Isa ki, taa aɗe tɔnd jin̰ doɗe ki, naɓo
jee mɛtin̰ ki uunɗe kaamɗe naatn. 14 Kɛn
Isa jaay aak nakŋ naaɗe tɛɗ se, maakin̰ tuju,
ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔn̰ki gaangen sɛɛm se aɗe ɓaa
gɔtum ki, ɔn̰te 'gaasɗeki. Taa jeegen tec aan
gɔɔ gaangen se ɓo utu 'kɔŋ gɔtɔ *maakŋ
Gaar Raa ki. 15 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa:
debm jaay took te Raa kɔsn gaar don̰ ki
aan gɔɔ goon cɔkɔ ey se, naan̰ se 'kɔŋ kɛnd
maakŋ Gaar Raa ki eyo.» 16 Gɔtn se naan̰
tuun tɔkɗe kaaɗin̰ ki, tɔnd jin̰ doɗege tu ɔɔ
ɔɔɗɗen ɓooro.

Debm maala ɓaadɔ ɔŋ Isa
(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

17 Kɛn Isa jaay ɓaa ɓaa ɗoob ki se, gaaba
kalaŋ aan̰ ɓaadɔ ɛrg naanin̰ ki ɔɔ tɔnd
mɛtin̰a ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai debm
bɛɛ se, maam tap ɓo m'tɛɗn m'ɔɔ ɗi jaay
m'kɔŋ *kaajn̰ gɛn daayum se?» 18 Isa tɛrlin̰
ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naai ɔɔ maam debm bɛɛ
se? Debkilim bɛɛ se tap ɓo gɔtɔ; kɛn bɛɛ se,
Raa kalin̰ ki sum. 19 Naai lɛ 'jeele nakŋ kɛn
Raa taaɗ gɛn tɛɗ se, kɛn ɔɔ: *Ɔn̰te 't*ɔɔl nam,
ɔn̰te 'kɛɛsn mɛnd nam, ɔn̰te 'kɛɛsn gaabm
nam, ɔn̰te 'ɓoogo, ɔn̰te 'tɔkŋ taar-kɔɔɓɔ do
nam ki, ɔn̰te 'kujun nam, 'sook koi ki te bubi
ki.» 20 Gaabm se tɛrl Isa ki ɔɔ: «Debm dooy
jeege, nakgen se paac, gɔtn m'iin̰ baatum ki
tap ɓo, maam m'lee m'tɛɗin̰ tɛɗ tap.» 21 Isa
jaay aak gaabm se, maakin̰ jen̰a ɔɔ ɗeekin̰
ɔɔ: «Ɔɔpiga naka kalaŋ sum. Nakŋ naai ɔk
paac se, 'ɓaa dugin̰ naatn ɔɔ gursin̰ se 'ɓaa
'nigin̰ jee daayge tu, bin se ai toodn̰ kɔrbɔtɔ
maakŋ raa ki. Ɔɔ naai lɛ, 'ɓaadɔ 'daanuma.»

* 9:44 Bersen ese se maakŋ Kitapgen mɛtin̰ge se, gɔtɔ. «Gɔtn naane se, kuurge lee tɔs daayum jee rodɛ tiŋg aan gɔɔ ruumga ruumu ɔɔ iŋg maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum.» † 9:46 Aak berse 44. ‡ 9:48 Aak Eza 66.24. * 10:6 Aak Jɛn 1.27. † 10:8 Aak Jɛn 2.24.

22 Num gaŋ kɛn gaaba jaay booy taar se, roɲ
tɛrɛciɲ bardak, ɔk tɛrl ɓaa ɓaa se maakiɲ tuj
kasak kasak, taa naaɲ debm nak dɛna.
23 Isa uun doɲa aak jee mɛtiɲ kɛn iŋg cɛɛɲ
ki se, ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn jee nak dɛnge jaay,
kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki se ɔɔɲ aak eyo!»
24 Jee mɛtiɲ ki jaay booy taar se ɔkɗen taaɗ
eyo, num Isa tɛrl ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛnumge,
kɛnd maakŋ Gaar Raa ki se ɔɔɲ aak eyo!
25 Ɗeere, kɛn giɲji jaay deel ute ɓee luppara
se ɔɔɲɔ; naɓo debm nak dɛna jaay 'kɛnd
maakŋ Gaar Raa ki se, ɔɔɲ cir naaɲ se
daala!» 26 Jee mɛtiɲ ki jaay booy taar se,
ɔkɗen taaɗ eyo cir daala. Naaɗe taaɗ te
naapa ɔɔ: «Kɛn bin num, naŋa ɓo 'kɔŋ
kaaja?» 27 Isa uun kaamiɲ aakɗe ɔɔ ɗeek ɔɔ:
«Gɛn jikilimge tu sum num nakŋ se ɔɔɲɔ,
num Raa ki se, ne ɗim ɔɔɲiɲ gɔtɔ.» 28 Gɔtn
se Piɛr taaɗiɲ ɔɔ: «Anum 'booyo, naaje se
k'j'ɔɲoga nakge paac taa j'ai daan naai.»
29 Isa tɛrliɲ ɔɔ: «'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa.
Kɛn nam jaay ɔɲo ɓeege, gɛnaagen gaabge
ute kɛngen mɛndge, koa, bubu, gaange ey lɛ
maakŋ-gɔtiɲge taa maama ɔɔ taa Labar Jiga
se, 30 nakgen se paac se, naaɲ utu aɗen kɔŋ
mɛt kaaru ɓeege, gɛnaagen gaabge ute kɛn-
gen mɛndge, koge, gaange, maakŋ gɔtge, ɔɔ
ute dubar kɛn jeege utu aɲ dabar taa maam
se. Ɔɔ kɛn kaaɗiɲ jaay aanga num, naaɲ
'kɔŋ kaajɲ gɛn daayum. 31 Maakŋ jeege tun
ɓɔrse naan ki se, dɛniɲ utu kɔɔpm mɔɔtn.
Ɔɔ maakŋ jeege tun ɓɔrse mɔɔtn se, dɛniɲ
utu 'tɛɗn jee naan ki.»

Isa taaɗ gɛn k-mɔtɔge tu ɔɔ naaɲ utu
kooyo ɔɔ aɗe dur daan yoge tu
(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34; Mk 8.31-33)
32 Naaɲ kɛn se, naaɗe uun ɗoobo gɛn
kookŋ ɓaa Jeruzalɛm ki ɔɔ kɛn naaɗe jaay
ɓaa ɓaa se, Isa deel naanɗe ki. Jee mɛtiɲ ki
se nakŋ se deel doɗe ɔɔ jee dɛn ɔk mɛtiɲ se
lɛ, ɓeere ɔkɗe. Gɔtn se naaɲ daŋ jee mɛtiɲ
sik-kaar-di kalɗe ki ɔɔ baagɗen taaɗn nakŋ
utu kaan doɲ ki se daala. 33 Naaɲ ɗeekɗen
ɔɔ: «'Booyki, ɓɔrse naaje k'j'ook k'ɓaaki ɓaa
Jeruzalɛm ki ɔɔ *Goon Deba se, j'utu j'aɲ
kɔkŋ kɔl ji *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu
ute ji jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar
Raage. Naaɗe utu aɲ kɔjɲ bɔɔrɔ doɲ ki kɛn
j'aɲ ɓaa tɔɔlɔ ɔɔ utu aɲ kɔkŋ kɔliɲ ji jeege
tun Yaudge eyo. 34 Naaɗe se utu aɲ tooy
koogo mɛtiɲ ki, aɲ tupm ɓooro roɲ ki, aɲ
tɔnd te mɛɛjɛ ɔɔ utu aɲ tɔɔlɔ. Anum, kɛn
ooy tɛɗga ɓii mɔtɔ se, naaɲ utu aɗe dur
daan yoge tu.»

Jak ute gɛnaaɲ Jan tɔnd mɛta gɔtn Isa ki
(Mt 20.20-28; Lk 22.24-27; Jn 13.3-17)
35 Jak te Jan gaan Zebedege ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ
tɔnd mɛtiɲa ɔɔ: «Debm dooyje, bɛɛki num,
nakŋ naaje k'je k'tɔnd mɛti ro ki se, naai
ajen tooko.» 36 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase 'jeki
m'asen tɛɗn ɗi?» 37 Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: «Kɛn
naai aɗe tɛrl maakŋ gaari ki se, ɔɲjen deb
kalaŋ kiŋg do ji daami ki ɔɔ kɛn kalaŋ do ji
jeeli ki.» 38 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ naase
'tɔndki mɛta ro ki se, naase 'jeel ɔkki te mɛt-
iɲ eyo.» Gɔtn se naaɲ ɗeekɗen ɔɔ: «*Kɔɔpm
dubar maam m'utu m'kaay se, naase aɲki
kɔŋ kaasn gɛn kaayiɲ la? Lɔ *batɛm maam
m'utu m'tɛɗ se, naase aɲki 'kɔŋ kaasn gɛn
tɛɗiɲ la?» 39 Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: «Yɛɛ, naaje j'aɲ
kɔŋ kaasa.» Naɓo Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɗeere,
naase utu aki kaay kɔɔpm kɛn maam m'utu
m'kaay se ɔɔ utu aki tɛɗn batɛm aan gɔɔ kɛn
maam m'utu m'tɛɗ se. 40 Naɓo gɛn gɔtn kiŋg
jaay do ji daamum ki, ey lɛ do ji jeelum ki se,
ɔlum maam eyo. Gɔtn se Raa ɗaapiŋga ɗaap
maliŋge tu.»
41 Kɛn jee mɛtn Isa kɛn sik jaay ɓaa booy
taar ese se, maakɗe tuju do Jak te Jan ki.
42 Isa daŋɗeno paac ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «'Jeelki,
jeegen k'tɔlɗe gaarge do mɛtjil jeege tun
ɓaa se paac se, naaɗe iŋg doɗe ki ɔɔ ma-
galgen k'tɔndɗe se tɛɗ jeege te taa tɔɔgɔ.
43 Num daan naase ki se ɔɲte 'tɛɗn bini. Kɛn
maakse ki jaay nam je tɛɗn magalse se, ɔɲ
roɲ tɛɗn debm kaaɲ naabse. 44 Ɔɔ maakse ki
se jaay nam je tɛɗn naanse se ɔɲ roɲ asen
tɛɗn ɓulse paac. 45 Taa *Goon Deba ɓaaɗo
se, taa jeege ɓo aɲ tɛɗn naab eyo; num naaɲ
ɓaaɗo se taa naaɲ ɓo tɛɗn naaba jeege tu ɔɔ
kɛɗn koɲ gɛn dugŋ do jee dɛna.»

Isa ɛɗ lapia debm kaam-tɔɔk kɛn roɲ
Bartime
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)
46 Isa te jee mɛtiɲ ki aan maakŋ gɛgɛr kɛn
k'daŋiɲ Jeriko ki. Kɛn naaɗe deel deel jaay
aan taar ki se, jeege dɛna ɔk mɛtɗe. Gɔtn
se naaɗe ɔŋ debm kaam-tɔɔkɔ jɛŋ ɗoob ki
iŋg baay baaya roɲ Bartime, goon Time.
47 Kɛn naaɲ booy jaay j'ɔɔ Isan Nazarɛt ɓo

‡ 10:47 Goon Daud se gooniɲ mal eyo, num taaɗ taa *al-Masi kɛn aɗe teecɲ maakŋ mɛtjiliɲ ki.

deel deel se, naaŋ̃ baag tɔɔy ɔɔ: «Isa, naai
*Goon Daud‡, ɛɛjum dom ki!» [48] Jeege dɛna
uuniŋ̃ kaamiŋ̃a ɔɔ ŋ̃'doa, gaŋ naaŋ̃ tɔɔd
tɔɔy makɔ̃ŋɔ cir daala ɔɔ: «Goon Daud,
ɛɛjum dom ki!» [49] Isa ɔk ɗaara ɔɔ ɗeek ɔɔ:
«'Daŋumsiŋ̃kiro.» Naaɗe ɓaa ɔŋiŋ̃a, ɗeek-
iŋ̃ ɔɔ: «Isa daŋi. Ɔk 'maaki tɔɔgɔ, iiŋ̃i.»
[50] Gɔtn ese debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔɗ und te kal
magaliŋ̃a, naar iiŋ̃ kirit ɔɔ ɓaa gɔtn Isa ki.
[51] Isa tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «'Je m'ai tɛɗn ɗi?»
Debm kaam-tɔɔkɔ̃ tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Debm dooyje,
ɔɔɗum kaamuma.» [52] Isa taaɗiŋ̃ ɔɔ: «'Baa.
Taa naai aalga maaki dom ki se, ɔŋga lapia.»
Gɔtn se kaamiŋ̃ naar ɔɔɗ aaka ɔɔ naaŋ̃ ɔk
ɗoobo ute Isa tɛlɛ.

11

Isa ɛnd Jeruzalɛm ki aan gɔɔ gaarge
(Mt 21.1-11,14-17; Lk 19.20-44; Jn 12.12-19)

[1] Kɛn Isa te jee mɛtiŋ̃ ki jaay aan gɔɔr
te Jeruzalɛm se, naaɗe aan do *kɔsn ɔlib
ki kɛn cɛɛ naaŋge tun k'daŋɗe Bɛtpajɛ te
Betani. Gɔtn se maakŋ jeeŋge tun mɛtiŋ̃ ki
se, Isa ɔl jeege di naaba. [2] Naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ:
«'Baaki maakŋ naaŋ kɛn naanse ki se. Kɛn
naase ɛndki kɛnd se, aki kɔŋ goon buuru
k'dɔɔkiŋ̃ga dɔɔkɔ ɔɔ nam ɓii kalaŋ ook te
do ki eyo. 'Tuut 'ɓaansiŋ̃kiro. [3] Kɛn nam
jaay ɗeeksenga ɔɔ: gɛn ɗi jaay naase 'tɛɗki
nakŋ se? 'Tɛrliŋ̃ki ɔɔki: Mɛlje ɓo jeŋ̃a ɔɔ
tɛɗga sum ɓo, asesiŋ̃o naar tɛrl gɔtiŋ̃ ki.»
[4] Kɛn naaɗe jaay ɓaa aan se, ɔŋ goon buuru
ɗoob ki k'dɔɔkiŋ̃ga dɔɔk taa ɓee ki ɔɔ naaɗe
tuutiŋ̃o. [5] Jee kɛn naaɗe ɔŋɗe gɔtn ese se, jee
mɛtiŋge aakɗe se ɗeekɗen ɔɔ: «Goon buuru
se, 'tuutiŋ̃ki gɛn ɗi?» [6] Naaɗe tɛrlɗen aan
gɔɔ kɛn Isa taaɗɗeno ɔɔ jee se ɔŋ̃ɗe naaɗe
tuuto goon buuru se. [7] Naaɗe ɔk ɓaansiŋ̃
Isa ki, tɔɔɗ taal kal magalɗege do buur ki se
jaay Isa iŋg do ki. [8] Jeege dɛna tɔɔɗ taal kal
magalɗege ɗoob ki. Ɔɔ jee mɛtiŋge gaaŋo
doomo maakŋ kaag ki, ɓaaɗo tɔmbiŋ̃ ɗoob
ki se kici. [9] Jee deel naaniŋ̃ ki ɔɔ jee ɔk
mɛtiŋ̃a ɗɔɔb ɔɔy ɔɔ:

*«Ozaana! Ozaana!»**
*«*Raa* tɛɗn bɛɛŋ̃ do deb kɛn ɓaaɗo te ro
Mɛljege Raa!»
[10] *«Raa* tɛɗn bɛɛŋ̃ do deb kɛn ɔs gaar gɛn
bubjege *Daud!»
*«Ozaana Raa k*ɛn raan maakŋ raa ki!»

[11] Isa ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ɔɔ
naaŋ̃ ɓaa ɛnd maakŋ *Bee Raa ki. Kɛn naaŋ̃
bɛɛr aak dɔɔɗ nakge paac aas se, kaaɗ kɛn
se kaaɗa ɓaaga. Gɔtn se naaŋ̃ teec ɓaa ute
jee mɛtiŋ̃ kɛn sik-kaar-di se Betani ki.

Isa naam ko ba
(Mt 21.12-13,18-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-17; Lk 13.6-9)

[12] Mɛtbeeŋ̃ki, kɛn naaɗe iiŋ̃o Betani ki se,
Isa naam ɓo̧ tɔɔliŋ̃a. [13] Kɛn naaŋ̃ jaay uun
kaamiŋ̃ aak ko ba ɗaar ɗaar te kambiŋ̃ dɔk
naane se ɔɔ kaaɗn naane kɔŋ koojiŋ̃ kɔsɔ.
Naɓo kɛn naaŋ̃ jaay ɓaa mɛtiŋ̃ ki se naaŋ̃
ɔŋ kamba sum taa kaaɗn koojŋ̃ ko ba se
ute ɓɔrtɔ. [14] Gɔtn se Isa taaɗ ko ba ki se ɔɔ:
«Naan ki se mɔɔtn nam kɔsn naam kooji ey
sum.» Gaŋ taar naaŋ̃ taaɗ se jee mɛtiŋ̃ ki se
booyga.

Isa tuur jee tɛɗn zogen maakŋ *Bee Raa
ki

[15] Naaɗe aan Jeruzalɛm ki ɔɔ gɔtn se, Isa
ɓaa ɛnd daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ naaŋ̃ baag
tuur jeegen ɓaano te nakɗege gɛn zoa ɔɔ
jeegen ɓaaɗo dugu gɔtn ese se. Naaŋ̃ tɔt
tɔl tuun te tabil jee pɛlɛkŋ gursge naatn ɔɔ
tɔt tɔl te nakgen jee tɛɗn zo dɛɛrge lee tiŋg
do ki se kici. [16] Naaŋ̃ gaasɗe ɔɔ nam ɔŋ̃te
deel ɓaano ute ne ɗim daan bɔɔr Bee Raa
ki. [17] Gɔtn se naaŋ̃ dooyɗe, taaɗɗen ɔɔ: «Raa
taaɗ maakŋ Kitap ki ɔɔ:
Bee maam se tɛɗn ɓee kɛn mɛtjil jeegen ɓaa
se paac ansum keeme.†
Num gaŋ naase 'tɛɗiŋ̃ki tɛɗga *g*ɔtn jee
ɓoogge!‡»

[18] *Magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɔɔ ute
jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage
jaay booy nakŋ kɛn Isa tɛɗ se, naaɗe je
ɗoobm aŋ̃ tɔɔlɔ. Naɓo naaɗe ɓeeriŋ̃ ɓeere,
taa jee ɗengen tus se jaay booy taar Isa
dooyɗen se, ɔkɗen taaɗ eyo. [19] Kɛn aan tɛger
gɔtɔ ɔk jiŋ̃ se, Isa te jee mɛtiŋ̃ ki teec naatn
maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se.

*M*ɛtn taar ko ba kɛn tuutu

[20] Mɛtbeeŋ̃ki tanɔɔriŋ̃-nɔɔriŋ̃a, kɛn naaɗe
tɛrlo tɛrl Jeruzalɛm ki se, naaɗe aak ko ba
kɛn Isa naamiŋ̃ se, tuutga ŋ̃ɛs. [21] Gɔtn se
Pɛɛr saap do taar kɛn Isa taaɗo̧ se, ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Debm dooyje, aaka! Ko ba naai 'naamiŋ̃
se, tuutga ŋ̃ɛs.» [22] Isa tɛrl taaɗ jeege tun
mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Naase se aalki maakse do

* 11:9 Ozaana se je ɗeekŋ ɔɔ: Raa aaja. † 11:17 Aak Eza 56.7. ‡ 11:17 Aak Jer 7.11.

Raa ki! [23] 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa. Kɛn
deba jaay ɗeek ko ki ɔɔ: ‹Iiṇi ooc maakŋ
baar ki› ɔɔ debm se jaay ɔk naaja maakiṇ
ki eyo ɔɔ aal maakiṇ do taar kɛn naaṇ
taaɗ se, nakŋ se Raa ansiṇ kɔŋ tɛɗa. [24] Taa
naaṇ se ɓo, maam ɗeeksen m'ɔɔ: nakŋ
paacṇ naase 'je aki tɔnd mɛta gɔtn Raa ki
se, aalki maakse aan gɔɔ ɔŋiṇkiga ɔɔ Raa
asesiṇ kɛɗa. [25] Kɛn naase iiṇ ɗaarkiga raan
'ɓaaki 'ɓaa tɔnd mɛtn Raa jaay, ɔkki taar
te nam num, 'ɓaa ɔkiṇki naagiṇ jaayo. Bin
jaay Bubsen maakŋ raa kic ɓo asen tɔɔl
*kusiṇsege.» [26] [§]

Magal Yaudge ɗɛm tɔɔgŋ Isa
(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

[27] Isa ute jee mɛtiṇ ki tɛrl ɓaaɗo Jeruzalɛm
ki daala. Kaaɗ kɛn naaṇ lee ɓaa kaam ara
kaam ara daan bɔɔr *Bee Raa ki se ɓo,
*magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki, jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute magal taa
ɓee Yaudge se ɓaaɗo ɔŋiṇa. [28] Naaɗe tɔnd
mɛtiṇ ɔɔ: «Naai tap ɓo kɛn undi kulu gɛn
tɛɗn nakgen se tap ɓo naŋa? Ey lɛ kɛn ɛɗi
tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakgen se, tap ɓo naŋa?»
[29] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam m'je tɔnd mɛtse
naka kalaŋ sum. Kɛn naase jaay 'tɛrlumkiga
num, maam kic m'asen taaɗn debm kɛn un-
dum kulu gɛn tɛɗn nakgen se. [30] 'Taaɗumki
tu, naŋa jaay ɔlo Jan-Batist *batiz jeege se:
Raa lɔɓu jikilimge lɛ?» [31] Ɔɔ gɔtn se naaɗe
baag saapa ɔɔ taaɗ te naapa ɔɔ: «Naaṇ se
j'aṇki tɛrl ɔɔ ɗio? Kɛn k'taaɗkiga j'ɔɔki:
‹Raa ɓo ɔliṇo› lɛ, naaṇ ajeki ɗeekŋ ɔɔ: ‹Gɛn
ɗi jaay baate tookŋ kuunki taar Jan se?›
[32] Anum kɛn k'taaɗkiga j'ɔɔki: ‹Jikilimge ɓo
ɔliṇo› lɛ? A-a.» Taa naaɗe se ɓeer ɓeer jeege
tu, taa jeege paac se jeel maakɗe ki Jan se
debm taaɗ taar teeco taar Raa kɛn mala
mala. [33] Gɔtn se naaɗe tɛrl Isa ki ɔɔ: «Naaje
se k'jeel eyo.» Tɛr Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam kic
num, m'asen kɔŋ taaɗn debm kɛn undum
kulu gɛn tɛɗn nakgen se eyo.»

12

Isa aaṇ kaa taara ro magal Yaudge tu
(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)

[1] Gɔtn se Isa baag taaɗn jeege tu ute kaal
naagŋ taara ɔɔ: «Gaaba kalaŋ tɛɗ jinɛn biṇ,
iiṇ guruguiṇ te durdur, uɗ gɔɔ do ko ki gɛn
rii koojṇ biṇiṇa ɔɔ iiṇ gɔtɔ jɛrlɛ gɛn kiŋg
bɔɔbm jinɛniṇa. Gɔtn se maakŋ jinɛniṇ
se naaṇ ɔṇiṇ kaam ji jee tɛɗn naabge tu
ɔɔ jee tɛɗn naabge se tɛɗga num utu kɔŋ
bɛɗɗe ɔɔ gɔtn se naaṇ iiṇ ɓaa mɛrtɛ. [2] Kɛn
kaaɗn kugŋ koojṇ biṇ jaay aan se, naaṇ ɔl
debm tɛɗn naabiṇ se gɔtn jeege tun naaṇ
ɔṇɗe jinɛniṇ kaam jiɗe se, taa aṇo kɔkŋ
bɛɗiṇa. [3] Num kɛn debm tɛɗn naabiṇ jaay
aan jinɛnɛ ki se, jee se ɔk tɔnd dɛrɛŋiṇa ɔɔ
tuuriṇ ɔṇiṇ ɓaa jiṇ sik. [4] Kɛn mɛl jinɛnɛ
jaay aakiṇ naaṇ ɓaaɗo jiṇ sik se, naaṇ ɔl
debm tɛɗn naabm kuuy daala. Naaṇ kic
kɛn ɓaa aan se, naaɗe ɔk tɔndiṇ doṇ ki ɔɔ
naajiṇa. [5] Naaṇ kɛn se, tɛr debm jinɛnɛ
ɔl debm tɛɗn naabm kuuy daala. Naaṇ se
naaɗe ɔk tɔɔliṇa. Tɛr debm jinɛnɛ se ɔlo
jee tɛɗn naabgen kuuy dɛn daala. Naaɗe
se kic ɓo jee mɛtiṇge naaɗe tɔnd dɛrɛŋɗe
ɔɔ kɛngen mɛtiṇge naaɗe tɔɔlɗe. [6] Debm
kɛn ɔɔpiṇ se, kɛse goon maak-jeṇa. Naaṇ
saap ɔɔ: ‹Goonum mala se naaɗe utu tookŋ
kuun taariṇa.› Taa naaṇ se ɓo, naaṇ ɔliṇo
kaam mɔɔtn. [7] Gaŋ jee tɛɗn naabgen ese
jaay aakiṇ se, baag taaɗn te naapa ɔɔ: ‹Naaṇ
se ɓo kɛn bubiṇ ooyga num utu 'tɛɗn mɛl
jinɛnɛ se; kɛn bin num 'ɓaakiro, k'tɔɔliṇki
ɔɔ jinɛnɛ se ajeki kɔɔpm naajege tu.› [8] Gɔtn
se naaɗe ɔkiṇa, tɔɔliṇa ɔɔ maakŋ jinɛn ki se,
naaɗe uun undiṇ naatn.»

[9] Num Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Kɛn mɛl jinɛnɛ
jaay ɓaaɗoga num, jee se naaṇ aɗen tɛɗn
ɔɔ ɗi? Kɛn naaṇ ɓaaɗoga num, jee se
naaṇ aɗen tɔɔl naatn ɔɔ jinɛniṇ se lɛ, naaṇ
aṇ kɛɗn kaam ji jeege tun kuuy. [10] Naase
'dooyiṇkiga te ey la taar kɛn *Raa taaɗn
maakŋ Kitap ki se ɔɔ:
Ko kɛn jee kiiṇ ɓeege baatiṇ se,
naaṇ se ɓo tɛɗga ko kɛn 'gakŋ ɓea;
[11] *kɛse* ɓo naabm Mɛljege Raa
ɔɔ naajege tu se j'aakiṇki se ɔkjeki taaɗ
eyo!*»

[12] Num magal Yaudge se jeelga kaal naagŋ
taar kɛn Isa taaɗ se, taaɗ te naaɗe. Gɔtn se
naaɗe je ɗoobm kɛn aṇ kɔkɔ, naɓo naaɗe
ɓeer jee dɛnge tu. Gɔtn se naaɗe iiṇ ɔṇiṇa.

*M*ɛtn taar kɔgŋ miiri gɛn Gaar magal
roṇ Sezar
(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

§ 11:26 Bersen ese se maakŋ kitapgen mɛtiṇge se naaṇ gɔtɔ. «Kɛn naase jaay 'baateki kɔkŋ naagŋ naapge lɛ, Bubsen maakŋ raa ki kic ɓo asen kɔŋ tɔɔl kusiṇsege eyo.» * 12:11 Aak KKR 118.22-23.

13 Magal Yaudge ɔl *Parizigen mɛtiŋge te
jee *Ɛrɔdgen mɛtiŋge, taa ɓaa goom kɔkŋ
Isa do taariŋ ki. 14 Naaɗe ɓaaɗo taaɗiŋ
ɔɔ: «Debm ɗooy jeege, naaje k'jeele naai
se 'taaɗ taar mɛt ki ɔɔ taar jeegen kuuy
se naai 'tɛɗn naaba ro ki eyo ɔɔ jeegen
jeege jeelɗe jee magalge se, taar naaɗege
se naai ɔli ɗim maak ki eyo. Num naai
dooy jeege te ɗoobm taar Raa mɛt ki. Ɓɔrse
'taaɗjen tu: j'ɔk ɗoobo gɛn kɔgŋ miir Sezar
ki lɔɓu gɔtɔ? J'aŋ kɔg lɔɓu j'aŋ kɔg ey lɛ?»
15 Num gaŋ Isa jeele taar naaɗe taaɗ se, taar
maakɗe eyo. Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay
naase oomumki bin se? Uun 'ɓaankiro te
tamma kalaŋ, m'aŋ kaak tu.» 16 Naaɗe uun
ɓaano te tamma kalaŋ ɔɔ Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ:
«Kaam-nirl doa te ro kɛn k'raaŋiŋ ro ki se
tap ɓo gɛn naŋa?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Gɛn
Gaar Sezar.» 17 Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn
bin num, nakŋ gɛn Gaar Sezar se ɛɗiŋki
nakiŋa ɔɔ nakŋ gɛn Raa lɛ, ɛɗiŋki nakiŋ
kici.» Num kɛn naaɗe jaay booy taar Isa
taaɗ se, ɔkɗen taaɗ eyo.

*Jeege naaj m*ɛtn taar jeegen utu kooy
duru
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)
18 Jeegen k'daŋɗe *Sadusege kɛn taaɗ ɔɔ
jeege ooyga num dur ey sum se, ɓaaɗo gɔtn
Isa ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: 19 «Debm dooy jeege,
*Musa raaŋjeno maakŋ Kitap ki ɔɔ: kɛn
deba ɔk mɛnda jaay ooy oŋ te goon ey se,
bɛɛki num, gɛnaaŋ se 'kɔkŋ mɛndiŋa taa
koojŋ mɛtjili gɛnaaŋ kɛn ooy se. 20 Num
'booyo, gɛnaage cili, koŋɗe kalaŋ. Debm
deet deet se ɔk mɛnda naɓo ooy ooj te goon
eyo. 21 Debm mɛtiŋ ki ɓaaɗo ɔk mɛndiŋa
ɔɔ naaŋ kic ooy ooj te goon eyo. Debm
k-mɔtɔge tu se kic ɓo ɓaaɗo ɔk mɛnd se,
naaŋ kic ɓo ooy ooj te goon eyo kici. 22 Ɔɔ
naaɗen cili se paac tɔkŋ naamga mɛnd se,
naɓo naaɗe paac ooyo ɔɔ goono kalaŋ kic ɓo
nam ooj te eyo. Ɔɔ kaam mɔɔtn se, mɛnda
se kic ɓaaɗo ooyo. 23 Bin num, ɓii kɛn jaay
jeegen ooyga kooy aɗe dur daan yoge tu
se, mɛnd se tap ɓo 'tɛɗn mɛnd naŋa? Taa
naaɗen cili se lɛ, tɔk naamiŋga paac.» 24 Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Naase se, ɓɛrɛ, iigkiga, taa taar
Raa se lɛ 'jeelki eyo ɔɔ tɔɔgŋ Raa kic lɛ,
naase ɔndki te mɛtiŋ eyo. 25 'Booyki, ɓii kɛn
jaay jeegen ooyga kooy aɗe dur daan yoge
tu se, gaabge te mɛndge se tɔkŋ naap ey
sum. Num naaɗe se tecŋ aan gɔɔ *kɔɗn
Raagen maakŋ raa ki. 26 Gɛn mɛtn taar
jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan yoge
tu se, taar maakŋ Kitapm Musa ki se, naase
'dooyiŋki te ey la kɛn ɔɔ: Musa aako pooɗo
ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki ɔɔ maakŋ pooɗ
kɛn se Raa taaɗiŋ ɔɔ: *Maam se m'Raa g*ɛn
*Abraam m'gɛn Isaka ɔɔ m'gɛn *Yakub?†
27 Raa se, naaŋ Raa jeegen ooyga kooy eyo,
num naaŋ se, Raa jee zɛɛrɛ. Naase se, ɓɛrɛ,
ɗeer ɗeer iigkiga.»

*Maakŋ *Ko Taar Raa ki se k*ɛse ɓo taar gɛn
tɛɗa kɛn magal cir paac
(Mt 22.34-46; Lk 10.25-37; Rm 13.8-10)
28 Kaaɗ kɛn Isa naaj naaj ute *Sadusege
se, debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar
Raa kalaŋ bini utu te naaɗe. Kɛn naaŋ jaay
booy Isa taaɗ tɔɔk mɛtn taara nijim bin se,
naaŋ iiko cɛɛŋ ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Maakŋ
taarge tun kɛn Raa taaɗ ɔɔ k'tɛɗ paac se,
kɛn gay ɓo cirɗe?» 29 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Taar
cirɗe paac se kɛn ɔɔ: *'Booyki gaan *Isra*ɛlge,
Mɛljege Raa se, naaŋ kaliŋ ki sum ɓo Raa.
30 *Naai 'je M*ɛli Raa se ute maaki paac, ute roi
paac, ute saapi paac ɔɔ ute tɔɔgi paac.‡»
31 Tɛr kɛn mɛtiŋ ki ɔɔ: «*'Je naapi aan g*ɔɔ
'je ro naai mala.§ Maakŋ taarge tun kɛn
Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se, kɛn cir taargen ese
se gɔtɔ.» 32 Debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raa ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege,
kɛse jiga. Taar naai 'taaɗ se taar mɛt ki.
Raa se naaŋ kaliŋ ki sum ɔɔ Raa kuuy se,
gɔtɔ. 33 Debkilimi je Raa se, aŋ je te maakiŋ
paac, ute saapiŋ paac, ute tɔɔgiŋ paac ɔɔ je
naapiŋ aan gɔɔ ro naaŋ mala. Taargen se
cir *sɛrkŋ kɛn naaŋ ɛɗ Raa ki ɔɔ cir sɛrkŋ
kɛn naaŋ tɔjɔ ɔɔ tɔɔciŋ se.» 34 Isa jaay booy
taar gaabm tɛrliŋ nijim bin se, naaŋ ɗeekiŋ
ɔɔ: «Naai se 'dɔk te *maakŋ Gaar Raa eyo.»
Gɔtn se naaɗe mɔɔtn nam tɔnd te mɛtiŋ gɛn
taar ɗim kuuy ey sum.

**Daud daŋ *al-Masi* ɔɔ: Mɛluma*
(Mt 22.41-45; Lk 20.41-44)
35 Gaŋ kɛn Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr
*Bee Raa ki se, naaŋ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Gɛn
ɗi jaay jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar
Raage taaɗ ɔɔ al-Masi naaŋ goon Daud se?
36 Daud mala kic ɓo *Nirl Salal ɔliŋ ɗeek ɔɔ:

† 12:26 Kɛn Raa jaay ɗeek bin se, je taaɗn ɔɔ naan naaŋ ki se, jeegen do dɔkiŋ se utu zɛɛrɛ.
‡ 12:30 Aak Dt 6.4-5. § 12:31 Aak Lb 19.18.

Mɛljege Raa taaɗo Mɛlum ki ɔɔ:
'Ɓaaɗo iŋg do ji daamum ki,
*bini jee taamooyige se m'*aɗen tɛɗn naai utu
'kiŋg doɗe ki.*
37 Daud mala kic ɓo daŋiŋ̃ ɔɔ: Mɛluma, anum
'tɛɗn gooniŋ̃ se, 'tɛɗn ɔɔ dì daala?»
Kɛn jee dɛn jaay booy taar se ɛɗɗen
maak-raapo.

Isa ɗeek jeege tu ɔɔ j'ɔnd kɔnd te jee jeel
taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se
(Mt 23.1-14; Lk 20.45-47)
38 Tɛr Isa ɗeek jeege tun naaŋ̃ dooyɗe
dooy se ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ te jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se, taa naaɗe se
je lee te kal magalɗege gɛn magal roɗe ɔɔ
kɛn ɓaaga bɔɔr ki se, naaɗe je jeege aɗen
tɛɗn tɔɔsɛ naaɗe ki. 39 Ɔɔ kɛn naaɗe jaay
aanga maakŋ *ɓee Yaudge lee tusn maak
ki se, naaɗe je kiŋg gɔtn naan ki. Ɔɔ kɛn
aanga gɔtn kɔs ki kic lɛ, naaɗe je gɔtn naan
ki. 40 Naaɗe se ɓo kɛn baagga keem Raa num,
eem lɛk tɛc tɛɗ aan gɔɔ naaɗe ɓo jee bɛɛ taa
jeege aɗen kaaka ɔɔ naaɗe ɓo jee kɛn ɔs naŋ
ji mɛnd-daayge. Num gaŋ naaɗe se, bɔɔr
utu koocŋ̃ doɗe ki se ɔɔŋ̃ aak eyo.»

*Mɛnd-daaye ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki*
(Lk 21.1-4)
41 Gɔtn se, daan bɔɔr *'Bee Raa ki, Isa utu
iŋg cɛɛ tukul kaag kɛn jeege lee tɔmb sɛrkɛ
maak ki ɔɔ naaŋ̃ aak jee dɛngen ɓaaɗo ɔmb
sɛrkɛ Raa ki maakŋ tukul kaag ki se. Gɔtn
se jee maalge ro naap ki ɓaaɗo ɔmb gurs
dɛna. 42 Gɔtn se, mɛnd-daay kalaŋ ɓaaɗo
ɔmb tammage sɛɛm sɛɛm dio ɔɔ tammagen
se kɔbɔrɔ kic ɓo aas eyo. 43 Gɔtn se Isa
daŋ jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki
bɛɛ, m'asen taaɗa. Mɛnd-daay kɛn daay
naŋ takŋ ese se, nakŋ naaŋ̃ ɔmb maakŋ
tukul kaag ki se dɛn cir gɛn jee ɓaa se paac.
44 Taa jeegen se ɛɗ do nak dɛnɗege tu, gaŋ
mɛnd-daay se ute daayiŋ̃ se kic ɓo, nakŋ
naaŋ̃ ɔkŋ kɛn an tiŋg se ɓo, naaŋ̃ ɓaaɗo
ɔmbiŋ̃ paac.»

13

Isa taaɗ ɔɔ *'Bee Raa se jeege utu aŋ̃
tɔɔkɔ
(Mt 24.1-51; Lk 21.5-36; Mt 10.16-23; Lk 17.22-37)

1 Kaaɗ kɛn Isa teeco teec maakŋ 'Bee Raa
ki se, maakŋ jeeŋge tun mɛtiŋ̃ ki se, deb
kalaŋ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooyje, aak tu
kogen aak bɛɛ kɛn j'iiŋ̃ ɓee se! Aak tu ɓee
se j'iiŋ̃iŋ̃ga aak bɛɛ aak eyo!» 2 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ:
«Aaka, ɓee magal ɗaar aak bɛɛ bɛɛ ese se,
jeege utu aŋ̃ ru naŋ tak. Koŋ̃gen rɛɛs aak
bɛɛ bɛɛ se, utu wɔɔkŋ kalaŋ kalaŋ ɔɔ ko tap
ɓo 'kɔŋ toodn do naapiŋ̃ ko ki eyo.»

*Jee Raage j'utu j'*aɗen dabara
3 Naaŋ̃ kɛn se, Isa ook iŋg do *kɔsn ɔlib ki
ɔɔ ɔl kaamiŋ̃ aak kaam sak *'Bee Raa. Gɔtn
se jee mɛtiŋ̃ ki se, Piɛr, Jak, Jan ɔɔ Andre
naaɗe se sum ɓo ute te naaŋ̃a ɔɔ naaɗe tɔnd
mɛtiŋ̃ ɔɔ: 4 «'Taaɗjen tu, nakgen se 'kaan
nuŋ ki? Ɔɔ naaŋ̃ se 'tɛɗn ɔɔ dì jaay ɓo naaje
j'an kaakŋ jeel ro ki kɛn nakgen se jaay
kaaɗiŋ̃ 'kaan se?»
5 Gɔtn se Isa baagɗen taaɗa ɔɔ: «Ɔndki
kɔndɔ, ɔŋ̃te 'kɔŋ̃ki nam ɔŋ̃ten 'dɛrlse.
6 Jeege dɛna utu aɗe ɓaa ute roma ɔɔ asen
taaɗn ɔɔ: ‹Maam ɓo *al-Masi!› Ɔɔ kɛn
naaɗe 'tɛɗ bin se utu 'dɛrl jeege dɛna. 7 Kɛn
'booykiga jeege jaay baaga kɔɔsn maan
bɔɔrge, kɛn gɔɔr utu naase lɔɓu 'dɔkɔ,
anum ɓɛrɛ, ɔŋ̃ten 'ɓeerki. Taa nakgen se
utu 'kaana, naɓo duni se 'kɔŋ naŋ ey ɓɔrtɔ.
8 Jee taa naaŋ kaam kalaŋ utu kiiŋ̃ bɔɔrɔ ute
jee taa naaŋ kuuy. Taa naaŋ gaar kaam
kalaŋ utu kiiŋ̃ bɔɔrɔ te taa naaŋ gaar kɛn
kuuy. Maakŋ naaŋge tun mɛtiŋ̃ naaŋa utu
'tea ɔɔ gɔtn mɛtiŋ̃ ɓo utu tɔɔl jeege. Aan
gɔɔ mɛnd kɛn maakiŋ̃ tuuniŋ̃ gɛn koojo se,
nakgen se kic ɓo baaga kaana num, kɛse je
taaɗn ɔɔ dunia ɔɔpga gɔɔrɔ. 9 Num naase jee
mɛtum ki se iŋgki do mɛtɛk se ki. Taa jeege
se utu asen kɔnd bɔɔrɔ ɔɔ asen ɓaa tɔnd
dɛrɛŋ maakŋ *ɓeege tun Yaudge lee tusn
maak ki. Taa maam se naaɗe asen tɔkŋ ɓaa
naan magalge tu ɔɔ naan gaariŋ̃ge tu. Taa
bin se, naase aki tɛɗn saaɗumge naan naaɗe
ki. 10 Anum bɛɛki se Labar Jigan gɛn Isa
al-Masi se, j'utu j'aŋ̃ taaɗn mɛtjil jeege tun
do naaŋ ki se paac jaayo. 11 Kɛn j'ɔk k'ɓaanse
ɓaa gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki se, nirlse ɔŋ̃te kaay
se do taar kɛn naase aki ɓaa taaɗa, taa taar
kɛn naase aki ɓaa taaɗ kaaɗ kɛn se naase
mala eyo, num *Nirl Salal ɓo asen kɔl naase
aki 'taaɗa. 12 Naaŋ̃ kɛn se gɛnaa utu kɔl
gɛnaaŋ̃ j'aŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ ɔɔ bubu kici utu kɔl
gooniŋ̃a j'aŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ. Gaange utu tɛrl

* 12:36 Aak KKR 110.1.

naaga bubɗege tu ɔɔ je yoɗe. [13] Taa maam
se jeege paac utu asen kɔɔɗn kundu; naɓo
debm jaay aayga kaamiŋ̃ bini aanga do taar
tɔɔliŋ̃ ki num, naaŋ̃ se utu 'kɔŋ kaaja.»

Dubar ɔɔŋ̃ kusiŋ̃a utu ɓaaɗo
(Mt 24.15-51; Lk 21.20-36; Lk 17.22-37)

[14] «Kaaɗiŋ̃ utu kaan se naase utu aki
kaakŋ Debm̃ tuj deelga te gɔtiŋ̃ se utu 'kɛnd
kiŋg maakŋ *'Bee Raa ki, gɔt kɛn *salal se,
kɛn bɛɛki num, naaŋ̃ kɛnd eyo. Bin num
debm jaay dooy taar ese se booy n̪'ɔkiŋ̃ jiga
jaayo! Kɛn jaay aakkiga nakgen se num, ɔŋ̃
jee kɛn iŋg taa naaŋ Jude ki se, k'j'aaŋ̃ j'ook
maakŋ koge tu. [15] Debm iŋg kiŋg do ɓeeŋ̃
ki raan se, kɛn naaŋ̃ bɔɔy jaay aaŋ̃ kaaŋ̃
se, n̪'ɔn̪te bɔɔyo gɛn tɔsn nakiŋ̃gen maakŋ
ɓeeŋ̃ ki. [16] Debm jaay maakŋ gɔtiŋ̃ ki kic lɛ
n̪'ɔn̪te tɛrlo ɓeene gɛn kuun kal magaliŋ̃a.
[17] 'Bii kɛn se, mɛndgen mɛndkaamge ute ko
gaangen gɛnɗege aay kaay si se, aɗen tɛɗn
ɔɔŋ̃ aak eyo. [18] Eemki *Raa taa nakgen se
'kaan kaaɗn kuul ki eyo. [19] Kaaɗ kɛn se jeege
utu dabar dɛna ɔɔ dubar se gɔtn Raa aal
dunia tap ɓo nam naam te eyo ɔɔ mɔɔtn
dubar naan ki jaay 'kɔɔŋ̃ cir naaŋ̃ ese se
gɔtɔ. [20] Num Mɛljege Raa, ɓii dubar se,
naaŋ̃ gaaŋiŋ̃ga duuku taa jeegen naaŋ̃ bɛɛr
tɔɔɗɗe se, kɛn ɓiigen se jaay naaŋ̃ gaaŋɗen
te duuk ey num, nam kɔŋ kaaja tap ɓo
gɔtɔ. [21] Kaaɗ kɛn se jaay nam taaɗsenga
ɔɔ: ‹'Baaɗo aakki, *al-Masi utu ara!› Ey
lɛ taaɗsen ɔɔ: ‹Aakki! Naaŋ̃ utu naane!›
Naase, ɔn̪ten 'tookki taariŋ̃a. [22] 'Booyki!
Jeegen kɛn tɛɗ roɗe ɔɔ naaɗe ɓo al-Masige
ute jeegen tɛɗ roɗe ɔɔ naaɗe jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki se utu aɗe ɓaao. Naaɗe
utu 'tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa,
taa 'kaaŋ̃ jeege dala. Ɔɔ jee kɛn Raa bɛɛr
tɔɔɗɗenga tɔɔɗ se kɛn naaɗe ɔŋga ɗoobo
num, aɗen kaaŋ̃ dal kici. [23] Num, naase
se ɔndki kɔndɔ! 'Bɛrɛ, taar se lɛ, maam
m'aalsenga kaal paac bise ki.»

**Goon Deba utu aɗe* tɛrlɛ

[24] Tɛr Isa taaɗɗen daala ɔɔ:
«Kɛn ɓiigen gɛn dubarge se jaay deelga
num,
kaaɗa se utu 'tɛɗn ilim dib
ɔɔ laapa se lɛ wɔɔr eyo.
[25] *K-dijgen maakŋ raa ki aɗe* si naaŋ ki
ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ maakŋ raa ki paac se,
utu 'tea.*

[26] «Gɔtn se j'kaakŋ *Goon Deba aɗe bɔɔy
maakŋ gapara ki ute tɔɔgŋ Raa kɛn wɔɔr
gɔtɔ kɛlɛŋ. [27] Ɔɔ Goon Deba se aɗe kɔl *kɔɗn
Raage ɔɔ naaɗe utu 'tusn jee kɛn naaŋ̃ bɛɛr
tɔɔɗɗe, mɛtn naaŋ kɛn kaam sɔɔ, gɔtn do
naaŋa iiŋ̃ ro ki bini ɗaar ro ki ɔɔ bini gɔtn
mɛtn raa ɗaar ro ki.»

Isa aal naagŋ taara ute ko ba

[28] «Naase ɔndki doa te ko ba: kɛn naaŋ̃
jaay baaga kɔɔɗn taa-oomo ɔɔ dɔɔb kamba
se, naase 'jeelki ɔkki mɛt-kijiri aanga ɔɔ
ɓara ɔɔpga gɔɔrɔ. [29] Bin num naase kic
ɓo, kɛn aakkiga nakgen se jaay aanga num,
'jeelki *Goon Deba se, naaŋ̃ aan ɔŋsega
gɔɔr kaam-taarse ki. [30] 'Booyki bɛɛ, m'asen
taaɗa: jee duni ki ɓɔrse se 'kooy naŋ ey sum
ɓo, nakgen se utu 'kaana. [31] Maakŋ raa ute
do naaŋa se utu 'deele, num taar maam se
'kɔŋ deel eyo.»

Raa kaliŋ̃ ki sum ɓo jeel ɓii kaan *Goon
Deba

[32] «Num gaŋ kɛn gɛn kaaɗiŋ̃ ute ɓiiŋ̃
Goon Deba ano ɓaa se, nam tap ɓo jeel
eyo. Kɔɗgen maakŋ raa ki kic lɛ jeel eyo,
ɔɔ Goono kic ɓo, jeel eyo. Nam jeel ɓiiŋ̃
se, gɔtɔ. Kɛn jeel se, Bubu kaliŋ̃ ki sum.
[33] Ɔndki kɔndɔ, ɔn̪te 'tooɗki bia, taa kaaɗn
Goon Deba aɗe ɓ̃aa se, naase 'jeelki eyo.
[34] Kɛse tec aan gɔɔ debm ɓaa ɓaa mɛrtɛ.
Naaŋ̃ ɔŋ̃ ɓeeŋ̃ kaam ji jee tɛɗn naabiŋge.
Naŋa kic naaŋ̃ taaɗiŋ̃ naabiŋ̃ naabiŋ̃a ɔɔ
debm bɔɔbm taa ɗoobo se naaŋ̃ taaɗiŋ̃ ɔɔ
n̪'ɔn̪te tooɗn bia. [35] Iŋgki zɛɛrɛ ɗaayum, taa
naase kic ɓo 'jeelki eyo kaaɗn kɛn mɛl ɓee
aɗe ɓaa se, kɛn naaŋ̃ ɓo 'kaan tɛgɛr, daan
ɓea, do-mɛtbɛɛki, lɔ tanɔɔriŋ̃a. [36] Ɔndki
kɔnd ey num sɔm naaŋ̃ asen kaan kɔŋ pirsil
kaaɗ kɛn naase utu tooɗki tooɗ bia. [37] Taar
kɛn maam m'taaɗsen se, m'taaɗiŋ̃ jeege tu
paac: daayum iŋgki zɛɛrɛ.»

14

Jee magalge ɛnd tɛl kutn Isa

[1] Ɔɔpga ɓii di sum ɓo, Yaudge 'tɛɗn *laa
Paak ute laa mappan ɔk ɔrɔm eyo. Gɔtn se
*magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel
taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage je ɗoobm
an gooŋ̃ kɔkŋ Isa taa aŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ. [2] Naaɗe
taaɗ ɔɔ: «J'ɔn̪te 'kɔkiŋ̃ki ɓii laa ki, ey num
jeege kiiŋ̃ gɛn tɛɗn taara ɔɔ gɔtɔ tuju.»

* 13:25 Eza 13.10 ɔɔ 34.4.

Mɛnda ɓaadɔ ɔt itir ro Isa ki
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)

3 Isa ɓaa maakŋ naaŋ kɛn Betani ki ɔɔ
kaad kɛn naan̰ iŋg ɔs kɔsɔ maakŋ ɓee Simon
kɛn k'daŋin̰ debm bikidi se, mɛnda kalaŋ
ɓaadɔ uunɔ naka aan gɔɔ k-ɓɔkɔlɔ kalaŋ ɔɔ
nakŋ se ko ɓo k'cɔɔc k'daapin̰a. K-ɓɔkɔl se
k'daŋin̰ *albatir*. Ɔɔ itir maak ki se itir salal ɔɔ
ɔɔn̰ɔ ɔɔ k'daŋin̰ *nard*. Mɛnd se ɓaadɔ tɔɔk
k-ɓɔkɔlɔ se ɔɔ ɔɔy itir maak ki se do Isa ki.
4 Jee mɛtin̰gen iŋg gɔtn se aak se, maakde
tuju ɔɔ baag taadn te naapa ɔɔ: «Gɛn di
jaay itir se naan̰ tujin̰ bin se? 5 Itir se jaay
k'ɓaa k'dugin̰ga num, ano ɓaa te tamma cir
kaar-mɔtɔ ɔɔ gursn se j'an̰ nigin̰ jee daayge
tu*!» Taa naan̰ se ɓo naade taad taargen iŋg
kusu ro mɛnd kɛn se.
6 Gaŋ Isa deekden ɔɔ: «Mɛnda se ɔnin̰ki
jɛlɛk, ɔn̰te 'tɛrɛcin̰ki mindin̰a. Nakŋ naan̰
tɛdum maam ki se, nakŋ jig aak eyo. 7 Jee
daayge se daayum utu te naase ɔɔ kɛn naase
'jeki num adeki kɔŋ tɛdn bɛɛ. Num gaŋ
maam se m'kɔŋ kiŋg te naase daayum eyo.
8 Ey num, mɛnd se naan̰ tɛdga bɛɛ kɛn naan̰
kɔŋ tɛda. Ɔɔ itir naan̰ ɔtum se daapumga
roma kɛn tɛdga num j'utu j'am kɔl maakŋ
ɓaad ki se. 9 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: do
naaŋa ute magalin̰ se gɔtn gay gay kic ɓo,
kɛn jeege utu 'taadn Labar Jiga se, nakŋ
kɛn mɛnd se jaay tɛdum se, jeege paac utu
kɔɔsn maanin̰a ɔɔ saapm do nakŋ kɛn naan̰
tɛdn ese se.»

Judas ut Isa
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

10 Judas Iskariɔt se, naan̰ maakŋ jee mɛtn
Isa kɛn sik-kaar-dio. Naan̰ iin̰ ɓaa taad
*magal debm tɛdn sɛrkɛ Raage tu taa naan̰
je aden taadn doobm kɛn naade an kɔkŋ
Isa. 11 Kɛn naade booy taar Judas se, maakde
raapo ɔɔ naade taadin̰ga taad ɔɔ utu an̰
kɛdn gurs. Naan̰ kɛn se, Judas baag je ɓo
doobm an kutn Isa sum.

Isa ɔl jee mɛtin̰ ki tɛddɛn kɔsn gɛn *laa
Paak
(*Mt 26.17-36; Lk 22.7-18,21-39; Jn 13.1-38; 1K*or 11.23-25)

12 'Bii deet deetn gɛn laa mappan ɔk ɔrɔm
eyo jaay aan se, ɓii kɛn se ɓo k'tɔjn̰ gaan
baatge gɛn laa Paak gɛn Yaudge. Jee mɛtn
Isa ki tɔnd mɛtin̰ ɔɔ: «Kɔsn gɛn laa Paak se,
naai 'je j'aisin̰ tɛdn kaam gay?» 13 Gɔtn se Isa
ɔl maakŋ jeege tun mɛtin̰ ki se jeege dio,
deekden ɔɔ: «'Baaki maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ kɛn
'ɓaaki ɓaa se, naase aakki dɔɔdn ute gaaba
uunɔ kɔɔyɔ dooc te maane se. Ɔkki mɛtin̰a,
14 ɔɔ gɔtn naan̰ an kɛnd maak ki se, 'taadki
mɛl ɓee ki se ɔɔki debm dooy jeege ɔljeno,
ɔɔ k'tɔnd mɛti ɔɔ ɓee gay jaay ɓo naan̰ an
kɔsn kɔsn laa Paak te jee mɛtin̰ ki se? 15 Gɔtn
se naan̰ asen taadn ɓee magala kɛn do ɓee
ki raan, ɔɔ maakŋ ɓee ki se, nakin̰ge paac
aas kart. Gɔtn ese ɓo ajeki tɛdn kɔsn gɛn
laa Paak se.» 16 Kɛn jee mɛtin̰ ki jaay ɓaa aan
maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, naade ɔŋ nakge se
paac aan gɔɔ kɛn Isa taaddeno. Gɔtn se ɓo
naade tɛd kɔsn gɛn laa Paak.
17 Kɛn aan tɛgɛr gɔtɔ ɓaa ɔk jin̰ se, Isa
ɓaadɔ ute jee mɛtin̰ kɛn sik-kaar-dio. 18 Kɛn
naade jaay iŋg gɔtn kɔs ki baag kɔsɔ se, Isa
deekden ɔɔ: «'Booyki bɛɛ, m'asen taada:
maakse ki se, debm iŋg ɔs kɔs te maam se
ɓo utu am kutu.» 19 Kɛn naade jaay booy
taar ese se, naade maakde tuju. Gɔtn se
naŋa naŋa kic ɓo baag tɔnd mɛtn Isa ɔɔ:
«Lɔ, nakŋ se tɛdn maam lɛ?» 20 Isa tɛrldɛn
ɔɔ: «Maakŋ naase kɛn sik-kaar-di se, debm
ɔl kɔl jin̰ maakŋ baay ki ute maam se ɓo,
naan̰a. 21 'Deere, *Goon Deba se, utu 'kooy
aan gɔɔ kɛn *Raa taadno maakŋ Kitap ki,
num gaŋ ɔɔn̰ deb kɛn an̰ kut se! Debm bin
se kɛn j'oojin̰ te ey kic ɓo, bɛɛ kaca.»

Isa ɛd kɔsn taadn mɛtn taar yon̰a

22 Kaad kɛn naade ɔs kɔs se, Isa uun mappa
jin̰ ki, tɔɔm Raa ɔɔ dup ɛdin̰ jeege tun mɛtin̰
ki deekden ɔɔ: «Ɔk ɔski, kɛse roma.» 23 Tɛr
naan̰ uun *kɔɔp dooc te tɔtn koojn̰ kaagŋ
k'daŋin̰ bin̰ se jin̰ ki, tɔɔm Raa, ɛddesin̰a ɔɔ
naade paac naŋa kic ɓo ɔk aaye aaye. 24 Isa
deekden ɔɔ: «Kɛse moosuma kɛn taad ɔɔ
*Raa dɔɔkga ute naase. Moosn se ɔɔy taa
jee dɛna. 25 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: tɔtn
koojn̰ bin̰ ese se, mɔɔtn maam m'kaay ey
sum, bini m'ɓaa kaay tɔtn koojn̰ bin̰ kiji se,
*maakŋ Gaar Raa ki jaayo.»
26 Kɛn naade aar kaa gɛn keem Raa aas se,
naade teec ɓaa ook do *kɔsn ɔlib ki.

Isa taad ɔɔ Piɛr utu an̰ baate

27 Gɔtn se Isa taad jeege tun mɛtin̰ ki ɔɔ:
«Naase 'paacki utu amki kaan̰ rɛsɛ, taa Raa
taadga taad maakŋ Kitap ki ɔɔ:

* 14:5 Tamman kaar-mɔtɔ se aas te gursn debm kɛn tɛd naaba ɔŋ maakŋ ɓaar ki.

*Maam m'utu m'*tɔɔl debm gaam baatge,
ɔɔ baatiŋ̃ge se lɛ utu 'kaaŋ̃ wɔɔkɔ.†
28 Num kɛn maam jaay m'ooy m'duroga num, maam m'kɔnd naana, m'asen ɓaa
booy taa naaŋ Galile ki.» 29 Gɔtn se Piɛr
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Kɛn jee mɛti ki jaay aaŋ̃ rɛsi
paac kic ɓo, maam se m'ai kɔŋ rɛs eyo.»
30 Gaŋ Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «'Booy bɛɛ, m'ai taaɗa:
maakŋ nɔɔr kɛn jaaki se, kɔr kɔrɔŋ̃jɔ 'kɔɔy
ɗɔɔl di ey sum ɓo, naai 'naajŋ̃ ɗɔɔl mɔtɔ
'ɗeekŋ ɔɔ naai 'jeelum eyo.» 31 Gaŋ Piɛr
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Gɔtɔ! Maam se kɛn am kaan te
yoa kic ɓo, m'ai baati eyo!» Ɔɔ jee mɛtiŋ̃ kɛn
kuuy se kic ɓo paac taaɗ aan gɔɔ gɛn Piɛr se.

*Isa t*ɔnd mɛtn Raa Getsemane ki
(Mt 26.36-46; Lk 22.40-46)

32 Naaŋ̃ kɛn se, naaɗe aan gɔt kɛn k'daŋjiŋ̃
Getsemane. Kɛn naaɗe aan se, Isa taaɗn
jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Iŋgki gɔtn ara, kɔr maam
m'aɗe ɓaa tɔnd mɛtn Raa se.» 33 Naaŋ̃ ɔk
ɓaan te Piɛr, Jak ɔɔ Jan. Gɔtn se nirliŋ̃
baag teece ɔɔ taar maakiŋ̃ ki naŋ tak. 34 Isa
ɗeekɗen ɔɔ: «Maam se maakum tujga ɔɔ
nirlum teecga aan gɔɔ m'aki kooyo. Anum
naase se iŋgki gɔtn ara ɔɔ ɔŋ̃ten 'toodki
bia.» 35 Naaŋ̃ iiŋ̃ iik naan ki cɔkɔ, ooc naaŋ ki
ɔɔ baag tɔnd mɛtn Raa ɗeek ɔɔ: «Kɛn naai
'je num, kaaɗn dubar kɛn utu kaan dom ki
se, iikiŋ̃ naatn dɔkɔ.» 36 Naaŋ̃ tɛrl taaɗ daala
ɔɔ: «Abba, Bua, nakŋ ɔɔŋ̃ ciri naai ki se,
gɔtɔ. Iikum *kɔɔpm dubar se rom ki naata.
Num gaŋ 'tɛɗ aan gɔɔ kɛn naai maaki jen
ro ki, aan gɔɔ kɛn maam ɓo m'je se eyo.»
37 Kɛn naaŋ̃ tɛrl ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ̃ ki se,
kaamɗe ɔkga bia. Naaŋ̃ ɗeek Simon Piɛr ki
ɔɔ: «Simon, naai 'tood tood bi la? Lɛr kalaŋ
kic ɓo naai ɔŋ aasiŋ̃ te gɛn kiŋg zɛɛr ey ne?
38 Naase iŋgki zɛɛrɛ, 'tɔndki mɛtn Raa, taa
naase aki koocŋ̃ maakŋ nakŋ naam ki eyo.
Maakŋ debkilimi se je tɛɗn nakŋ bɛɛ, naɓo
daa roŋ̃ ɓo ɔŋ aasiŋ̃ eyo.»
39 Tɛr Isa iik naan ki cɔkɔ daala, ɓaa tɔnd
mɛtn Raa, naaŋ̃ iŋg ɗɔɔl taar ese sum. 40 Kɛn
naaŋ̃ ɔk tɛrlo daal se, ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ̃
ki tood tood bia ɔɔ kɛn bi ɔkɗe se, kaamɗe
kic ɔŋ aak eyo. Gɔtn se taar naaɗe aŋ̃ taaɗ
kic ɓo jeel eyo. Isa ɔk tɛrl ɓaa tɔnd mɛtn
Raa daala. 41 Kɛn naaŋ̃ tɛrl ɓaaɗo ɔŋɗe gɛn
k-mɔtɔge se, ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ toodn
bise ki se naase utu 'tood 'tɔɔlki tɔɔl kɔɔrse
rɔk la? Bɛɛga, kaaɗiŋ̃ aanga. 'Booyki,
*Goon Deba se, j'utu j'aŋ̃ kɔkŋ kɔl ji jee tɛɗn
*kusiŋge tu. 42 Iiŋki, k'ɓaaki! Aakki, debm
am kut se aanga!»

*Isa j'*ɔkiŋ̃ga
(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.2-12)

43 Kɛn Isa utu taaɗ naŋ te taariŋ̃ ey sum
ɓo, gɔtn se Judas aana; naaŋ̃ se maakŋ
jeege tun mɛtn Isa kɛn sik-kaar-dio. Naaŋ̃
ɓaaɗo ute dɔɔl jeege dɛna mɛtiŋ̃ ki kɛn
ɔk gɔrd-jɛrlɗege ɔɔ te sirɗɗege. Jee se,
*magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, jee jeel
taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute magal
taa ɓee Yaudge ɓo ɔlɗeno. 44 Judas, naaŋ̃
ɓo debm utu kutn Isa se, taaɗga taaɗ jeege
tun ese se ɔɔ: «Debm jaay maam m'aŋ̃
baam kɔkɔ ɔɔ m'kaay ciiliŋ̃ se ɓo, kɛse ɓo
naaŋ̃a! Ɔk 'ɓaansiŋki ɔɔ 'bɔɔbiŋki jiga.»
45 Kɛn Judas jaay ɓaaɗo aan se, naar ɓaa cɛɛ
Isa ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooyje!» Gɔtn
se naaŋ̃ baam ɔkiŋ̃a ɔɔ aay ciiliŋ̃a. 46 Jee
kuuy k'ɓaaɗo tɛl se ɔɔ iij-ɔkiŋ̃a. 47 Num
maakɗe ki se, deb kalaŋ ɔɔɗo gɔrd-jɛrliŋ̃a,
ɔg gaaŋ te bi debm tɛɗn naabm magal debm
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se. 48 Gaŋ Isa ɗeekɗen
ɔɔ: «Naase 'teeckiro ute gɔrd-jɛrlsege ɔɔ
te sirɗsege se, aan gɔɔ 'ɓaakiro kɔkŋ debm
ɓoogo. 49 Ey num ɓii-raa maam m'tiŋgo ute
naase daan bɔɔr *Bee Raa ki m'lee dooy
jeege, naɓo naase ɔŋ ɔkumkiro te eyo. Num
jaaki jaay m'ɓaamkiro kɔkɔ se, taa taar
k'raaŋiŋ̃o maakŋ Kitap ki do dɔkiŋ̃ se, 'kaan
ɗoobiŋ̃ ki.» 50 Gaŋ gɔtn se, jee mɛtiŋ̃ ki paac
baatiŋ̃a ɔɔ aaŋ̃ rɛsiŋ̃a. 51 Anum, gɔtn se
goon kɔɗɔ kalaŋ bini ɔk mɛtn Isa ɔɔ naaŋ̃
aal kal kuulu sum ɓo roŋ̃ ki. Jee se ɔkiŋ̃a,
52 naɓo naaŋ̃ aŋ̃ ɔŋɗe kaliŋ̃ jiɗe ki, aaŋ̃ ɓaa
mɛt-beere.

*Isa j'*ɔk k'ɓaansiŋ̃ naan magal Yaudge
tun *jee kaakŋ mɛtn taarge
(Mt 26.57-68; Lk 22.54,63-65; Jn 18.13-24)

53 Naaɗe ɔk ɓaan te Isa ɓee *magal debm
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Gɔtn se magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raage tu, magal taa ɓee Yaudge ute
jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage
se, paac tus gɔtn ese. 54 Piɛr ɔko mɛtn Isa
daanɗe goon dɔkɔ, ɛnd ɓaa bini aan daan
bɔɔr ɓee magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki.
Gɔtn se naaŋ̃ iŋg riib riib poodo te jee tɛɗn
naabge.

† 14:27 Aak Zak 13.7.

55 Anum magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu,
ute magal Yaudgen kuuy paacɳ jee kaakŋ
mɛtn taarge se, naaɗe je təl taara do Isa
ki taa aɳ kɔkŋ mindiɳ num, jˈaɳ ɓaa tɔɔlɔ,
naɓo naaɗe ɔŋ te taar ɗîm eyo. 56 Ey num
saaɗge dɛna ɓaaɗo təliɳ taar-kɔɔɓɔ doɳ ki,
naɓo saaɗɗege ɔk mɛtn naap eyo. 57 Jee
mɛtiɳge uun taar mɛt ki eyo, ɔliɳ doɳ ki taa
aɳ kɔkŋ mindiɳa, ɗeek ɔɔ: 58 «Naaje kˈbooyo
naaɳ taaɗ ɔɔ: ‹*Bee Raa kɛn jeege ɓo iiɳiɳ
te jiɗe se, maam mˈaɳ tɔɔkŋ naatn ɔɔ daan
ɓiige tun mətɔ se, maam mˈkiiɳ kɛn kuuy
gɔtiɳ ki. Ɓee maam mˈaɳ kiiɳ se, jikilimge
ɓo aɳ kiiɳ te jiɗe eyo.›» 59 Ute naaɳ se kic
ɓo, saaɗgen ɓaaɗo taaɗ taar se, taarɗe ɔk
mɛtn naap eyo. 60 Gɔtn se magal debm tɛɗn
sɛrkɛ Raa ki se iiɳ ɗaar daan jeege tu ɔɔ
tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Naai tap ɓo ˈtɛrlɗen
taar ɗîm ey la do taarge tun naaɗe təli doi
ki se?» 61 Gaŋ Isa do ɗɛk ɔɔ tɛrliɳ taar ɗîm
eyo. Tɛr magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki tɔnd
mɛtiɳ daala ɔɔ: «Naai ɓo *al-Masi kɛn Goon
Raa kɛn jeege lee tɔɔmiɳ se la?» 62 Isa tɛrliɳ
ɔɔ: «Yɛɛ, kɛse maama. Ɔɔ naase utu aki
kaakŋ *Goon Deba se, iŋg kiŋg do ji daam
Sidburku ki ɔɔ kɛn naaɳ aɗe bɔɔy se aɗe
kiŋg do gapar ki.» 63 Gɔtn se magal debm
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki, iiɳ nɛɛpm te kaliɳge ɔɔ
ɗeek ɔɔ: «ˈBooyki! Naase nakage kˈjeki
saaɗn nam kuuy se, gɛn ɗî daala! 64 Naase lɛ
ˈbooykiga te bise kɛn naaɳ naaj naaj Raa se!
Anum naase ˈsaapki ɔɔki ɗî?» Jee gɔtn ese
paac əjiɳ bɔɔrɔ doɳ ki ɔɔ: «Naaɳ se nakiɳ
yoa!» 65 Jee mɛtiɳge baagiɳ tupm ɓooro roɳ
ki, teeliɳ kaamiɳa, tɔndiɳ ute kutupu ɔɔ
tɔnd mɛtiɳ ɔɔ: «ˈTaaɗjen tu, debm taaɗ taar
teeco taar Raa ki, kɛn tɔndi se, naŋa?» Gɔtn
se asgarge kic ɓo ɔk ɓaansiɳa ɔɔ tɔndiɳ
mɛtn biɳ ki.

Piɛr baate Isa

(Mt 26.59-75; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25-27)

66 Kaaɗ kɛn Piɛr jaay utu nɛŋ daan bɔɔr
ki se, maakŋ mɛndge tun jee tɛɗn naabm
*magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, deb kalaŋ
ɓaaɗo. 67 Kɛn naaɳ aak Piɛr iŋg riib riib
pooɗo se, gɔtn se naaɳ ɔndiɳ kaama tak,
ɗeekiɳ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, naai kic ɓo debm Isan
kɔɗ Nazarɛt se.» 68 Gɔtn se Piɛr baag naaja
ɗeek ɔɔ: «Gaabm se maam mˈjeeliɳ eyo ɔɔ
taar naai ˈtaaɗ se lɛ, maam mˈbooy mˈɔk
mɛtiɳ eyo.» Gɔtn se Piɛr iiɳ teec naatn ɓaa
maakŋ ɓee kɛn taa ɗoob ki. [Gaŋ gɔtn se
sum ɓo kɔrɔɳjɔ ɔɔɗ ɔɔyɔ]‡. 69 Num mɛnda se
tɛrl aakiɳa ɔɔ baag taaɗn jeege tun iŋg gɔtn
ese ɔɔ: «Gaabm ese kic ɓo mɛtn naaɗe!»
70 Gaŋ Piɛr tɛrl naaj daala. Tɛr cɔkɔ sum
ɓo, jee iŋg gɔtn ese ɗeekiɳ daala ɔɔ: «Ɗeer
ɗeer, naai se mɛtn naaɗe, taa naai kic ɓo
kɔɗ Galile.» 71 Num Piɛr baag naam taariɳ
ɔɔ: «Ɓɛrɛ, maam mˈnaam rom te Raa, mˈ-
taaɗsen mˈɔɔ: gaabm se maam mˈjeeliɳ eyo
ɔɔ kɛn mˈtaaɗga taar-kɔɔɓɔ kic ɓo ɔɳ Raa
am naama.» 72 Gaŋ gɔtn se sum ɓo kɔrɔɳjɔ
ɔɔɗ ɔɔy gɛn k-dige ɔɔ Piɛr naar saap do taar
kɛn Isa taaɗiɳo ɔɔ: «Kɔr kɔrɔɳjɔ kɔɔy ɗɔɔl
di se, naai am baatn ɗɔɔl mətɔ.» Gɔtn se
naaɳ saap do taar kɛn se, naar teeco ɔɔ baag
keeme.

15

Isa jˈɔk kˈɓaansiɳ naan Pilat ki

(Mt 27.1-2,11-14; Lk 22.66-71, 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Tanɔɔriɳ nɔɔriɳ se, *magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raage tu, ute magal taa ɓee Yaudge
ɔɔ jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage,
naaɗe se ɓo magal Yaudgen *jee kaakŋ
mɛtn taarge, naaɗe paac tus taaɗ dɔɔk
taarɗe kalaŋ. Kɛn naaɗe taarɗe tɛɗ kalaŋ
se, gɔtn se ɔl kˈjˈɔk kˈdɔɔk Isa ɔɔ ɔk ɓaa
ɛɗîɳ Pilat ki. 2 Kɛn naaɗe aan se, Pilat
tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge
la?» Isa tɛrliɳ ɔɔ: «Yɛɛ aan gɔɔ kɛn naai
ˈɗeekiɳ se.» 3 Magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu se təliɳ taarge dɛna doɳ ki taa aɳ kɔkŋ
mindiɳa. 4 Tɛr Pilat tɔnd mɛtiɳ daala ɔɔ:
«Naai ˈtɛrlɗen ey la? Naai ˈbooy ey la taar
naaɗe təli doi ki taa ai kɔkŋ mindi se?»
5 Num gaŋ Isa tɛrliɳ te taar ɗîm eyo. Kɛn
Pilat aakiɳ se, ɔkiɳ taaɗ eyo.

Isa jˈutiŋga

(Mt 27.11-31; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-40, 19.1-16)

6 Kɛn aanga *laa Paak gɛn Yaudge se tak
ɓo, jeege se ɓaaɗo tɔnd mɛtn Pilat ɔɔ jˈɔɔɗ
jˈɔlɗen debm daŋgay kalaŋ kɛn naaɗe jenga
ro ki. 7 Naaɳ kɛn se, gaaba kalaŋ bini debm
daŋgay kˈdaŋiɳ Barabas, jˈɔkiɳ daŋgay ki
te sawarge. Kaaɗ kɛn jeege teec sawar se,
naaɗe tɔɔlga deba. 8 Gaŋ ɓii kɛn se sum ɓo,
jeege dɔɔlɔ ook ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd mɛtiɳ ɔɔ
aɗe kɔɔɗn debɗe kalaŋ aan gɔɔ kɛn naaɳ

‡ 14:68 Taara se maakŋ kitapge tun mɛtiɳge se gɔtɔ.

ŋ̃'lee ŋ̃'tɛɗa. [9]Pilat tɛrlɗen ɔɔ: «'Jeki m'asen
kɔ̃ɔɗn̄ kɔl Gaar Yaudge se la?» [10]Taa Pilat
se jeele, kɛn *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu jaay ɔk ɓaaŋ̃o ute Isa se, naaɗe tɛɗ tɛɗ
maak-kilimi ɓo roŋ̃ ki. [11]Anum magal jee
tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɔl mɛtn jee dɛnge ɔɔ
k'tɔnd mɛtn Pilat num, taa j'aɗen kɔɔɗn kɔl
Barabasi. [12]Ɔɔ jeege se, Pilat tɔnd mɛtɗe
daala ɔɔ: «Num gaabm naase 'daŋiŋ̃ki Gaar
Yaudge se, m'aŋ̃ tɛɗn m'ɔɔ dî?» [13]Gɔtn se,
tɛr jeege ɗɔɔb ɔɔy caa ɔɔ: «Naaŋ̃ se, 'tup
'tɔɔliŋ̃ ro kaag ki!» [14]Pilat tɛrlɗen ɔɔ: «Naaŋ̃
tap ɓo tujga dî?» Num gaŋ jeege se tɔɔy
dɔɔk taara oŋ̃ eyo ɔɔ: «Naaŋ̃ se, 'tup 'tɔɔliŋ̃
ro kaag ki!» [15]Pilat je raapm maakŋ jee
dɛnge se, ɔl k'ɓaa k'j'ɔɔɗ j'ɔlɗen Barabas.
Gaŋ gɛn Isa se, naaŋ̃ ɔl k'j'ɔndiŋ̃ ute mɛɛjɛ
ɔɔ ɔk ɔliŋ̃ asgarge tu taa j'aŋ̃ ɓaa tupm tɔɔl
ro kaag ki.

Asgarge tooy koogo mɛtn Isa ki

[16]Asgarge ɔk ɓaan te Isa daan bɔɔr ɓee
kɛn maak ki ɔɔ ɓee se gɛn magal taa naaŋ
gɔtn ese. Gɔtn se naaɗe daŋo dɔɔl asgarge
paac. [17]Naaɗe uun uusiŋ̃ kal gaariŋge aac
boŋ ɔɔ uj ɗaapo jɛkɛ* gɛn kɔrɔndɔ, ɓaaɗo
ɔndiŋ̃ doŋ̃ ki. [18]Naaɗe baagiŋ̃ tɛɗn tɔɔsɛ
ɔɔ: «Tɔɔsɛ naai ki, Gaar Yaudge!» [19]Gaŋ
gɔtn se, naaɗe tɔndiŋ̃ doŋ̃ ki te kaagŋ tec
naala, tupiŋ̃ ɓooro roŋ̃ ki, ɓaaɗo tɛrgɛ ɔɔ
no naaniŋ̃ ki. [20]Kɛn naaɗe tooyiŋ̃ koogo
mɛtiŋ̃ ki aas se, kal aac boŋ se naaɗe ɔɔɗiŋ̃
naatn ɔɔ tuusiŋ̃ kal naaŋge gɔtiŋ̃ ki jaay
ɔk ɓaansiŋ̃ naata, taa j'aŋ̃ ɓaa tupm tɔɔl ro
kaag ki.

Isa k'tupiŋ̃ga ro kaag ki
(Mt 27.32-56; Lk 23.26-49; Jn 19.17-37)

[21]Gɔtn se, gaaba kalaŋ k'daŋiŋ̃ Simon kɔɗ
Sirɛn. Naaŋ̃ se bubm Alekzandɛr te gɛn Ru-
pus. Naaŋ̃ iiŋo naatn ɔɔ deel deel te ɗoobm
se. Asgarge ɔkiŋ̃ taa tɔɔgɔ gɛn kuun kaagŋ
j'aŋ̃ tupm Isa ro ki se. [22]Naaɗe ɔk ɓaan te Isa
gɔt kɛn k'daŋiŋ̃ *Golgota*; Golgota se je ɗeekŋ
ɔɔ: gɔtn kaaɗn do deba†. [23]Naaɗe ɛɗiŋ̃ tɔtn
koojŋ̃ biŋ̃ deep te dawa k'daŋiŋ̃ mir, gaŋ
Isa baate kaaye. [24]Gɔtn se, naaɗe tupiŋ̃ ro
kaag ki ɔɔ uun ɗaariŋ̃ raan ɔɔ kaliŋge se,
asgarge tɛɗiŋ̃ salatia jaay ɓo nigiŋ̃a ɔɔ debm
oociŋ̃ga ɓo uunu uunu. [25]Naaɗe tup Isa ro
kaag ki se kaaɗn mɛs ki. [26]Naaɗe tupiŋ̃ aas
se, raaŋ ɔliŋ̃ kaam doŋ̃ ki mɛtn taar kɛn
naaɗe ansiŋ̃ tɔɔlɔ, naaɗe raaŋ ɔɔ: Kɛse ɓo
Gaar Yaudge. [27]Naaɗe iiŋ̃ tup jee ɓoogge
dio ro kaagge tu kici. Deb kalaŋ k'j'uun
k'ɗaariŋ̃ do ji daamiŋ̃ ki ɔɔ deb kalaŋ k'j'uun
k'ɗaariŋ̃ do ji jeeliŋ̃ ki. [28][‡]

[29]Jee deel deel gɔtn se jaay ɗaar aakiŋ̃
se, naaɗe siik doɗe ɔɔ naajiŋ̃ ɔɔ: «Waya!
Naai ɓo debm ɔɔ 'tɔɔkŋ *Bee Raa ɔɔ aŋ̃ kiiŋ̃
kuuy daan ɓiige tun mɔtɔ se, [30]aaj roi mala;
'bɔɔy do kaag ki se naata!» [31]*Magalgen
jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se kici, taaɗ te
naapa ɔɔ tooyiŋ̃ koogo mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Jee
kuuy se, naaŋ̃ aajɗenoga num, ɔŋ aasiŋ̃ gɛn
kaajŋ̃ ro naaŋ̃ mal eyo. [32]Naaŋ̃ *al-Masi
kɛn Gaar *Israɛlge ɗey se, ŋ̃'bɔɔyɔ naatn
ɓɔrse ro kaag ki ɔɔ kɛn naaje jaay j'aakiŋ̃ga
naaŋ̃ bɔɔyoga num, j'kaal maakje doŋ̃ ki.»
Jee ɓooggen k'tup k'tɔɔlɗe do kaagge tun
cɛɛsn Isa ki se kic ɓo naajiŋ̃a.

Isa ooyga

[33]Kɛn kaaɗa jaay aas katar tir se, do naaŋa
te magaliŋ̃ se gɔtɔ ɓaa tɛɗ ilim dib bini
aan katar do tɛgɛr ki. [34]Aan katar do tɛgɛr
ki se, Isa ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ ute taar naaŋiŋ̃a
ɔɔ: «*Eloyi, Eloyi, l*ɛma sabaktani?» Taar se
je ɗeekŋ ɔɔ: *Raama, Raama, naai 'r*ɛsum gɛn
dî?§

[35]Maakŋ jeege tun ɗaar gɔtn ese se kɛn
booyiŋ̃ naaŋ̃ taaɗ bin se, jee mɛtiŋge taaɗ
ute naapa ɔɔ: «'Booyki tu, naaŋ̃ daŋ daŋ
*Ɛli!» [36]Gɔtn se deb kalaŋ aaŋ̃ ɓaa uuno
naka kalaŋ kɛn uun maane, ɔliŋ̃ maakŋ tɔtn
koojŋ̃ biŋ̃ kɛn mooyo jaay, uun ɔliŋ̃ taa garɗ
ki ɔɔ uun ɔliŋ̃ taar Isa ki taa ŋ̃'suubu. Tɛr
ɗeek ɔɔ: «Ɔŋ̃ki jaay sɔm j'aakiŋ̃ki, kɛn Ɛli
jaay utu aɗe ɓaa aŋ̃ bɔɔyiŋ̃ naatn ro kaag ki
se num.» [37]Gɔtn se, Isa ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔɔ
koŋ̃ teece.

[38]Naaŋ̃ kɛn se, kal deer k'gaaŋ maakŋ
*Bee Raa se, nɛɛpo raan bini aan naaŋ ki
tak. [39]Bubm asgarge kalaŋ kɛn ɗaar kaaɗn
Isa ki se, jaay booy Isa ɔɔɗ ɔɔyɔ ɔɔ kaakŋ

* 15:17 jɛkɛ se laatn gaariŋge. † 15:22 Golgota se kɔsn baata ɔɔ kɛn aakiŋ̃ num tec aan gɔɔ kaaɗn do deba. ‡ 15:28 Kitap gɛn mɛtiŋge ziiɗn naaŋ̃ se: Taa naaŋ̃ se ɓo, taar kɛn Raa taaɗn maakŋ Kitap ki se aanga te ɗoobiŋa kɛn taaɗn ɔɔ: «Naaŋ̃ se, j'aakiŋ̃ aan gɔɔ debm kusiŋ̃a daan jee kusiŋge tu.» Aak Eza 53.12 ɔɔ Luk 22.37 kici. § 15:34 Aak KKR 22.2.

naaŋ aak kooyiŋ se, ɗeek ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, gaabm ara se Goon *Raa!» 40 Gɔtn se mɛndge ɗaar dɔkɔ ɔɔ aakiŋa. Maakɗe ki se Mari kɛn iiŋo Magdala ki, Mari ko Jakŋ baata te gɛn Yozɛ ɔɔ ute mɛnda roŋ Salome. 41 Kɛn Isa utu Galile ki se, naaɗe leeɗo te naaŋa ɔɔ tɛɗiŋo naaba. Gɔtn se mɛndgen kuuy kic dɛna ɓaaɗo te naaŋa Jeruzalɛm ki tɛlɛ.

Isa j'ɔliŋ ɓaaɗn
(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

42 Ɓii kɛn se ɓo, Yaudge ɗaap ɗaap roɗe gɛn *ɓii sebitn kɛn 'baagŋ tɛgɛr kɛn gɔtɔ ɔkga jiŋ se. Kɛn kaaɗn tɛgɛr jaay aan se, 43 gaaba kalaŋ bini kɔɗ Arimate roŋ Yusup ɓaaɗo. Maakŋ magal Yaudge tun jee lee kaakŋ mɛtn taarge se, naaŋ kic ɓo debm k'jeel jeel gɔtiŋa. Ɔɔ naaŋ kic iŋg aak kaak kaam *maakŋ Gaar Raa kɛn utu 'kaan se. Naaŋ aay kaamiŋ ɓaa ɛnd ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd mɛtiŋa taa aŋ kɔŋ ro Isa se naaŋ aŋ ɓaa kɔl maakŋ ɓaaɗ ki. 44 Kɛn Pilat jaay booy j'ɔɔ Isa ooyga se, ɔkiŋ taaɗ eyo. Naaŋ ɔl k'daŋo bubm asgarge tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Isa ooy se daaniŋ dɔkga la?» 45 Kɛn bubm asgarge jaay ɗeekiŋ ɔɔ: «Yɛɛ» naaŋ kɛn se jaay Pilat ɔŋ Yusup ɓaa ɔɔɗ ro Isa. 46 Num Yusup iiŋ dugo kal duubu, bɔɔyo ro Isa naatn ro kaag ki ɔɔ teeliŋ te kal se, uun ɔliŋ maakŋ ɓaaɗ kɛn j'ɔŋ ko ɓo j'uɗ k'ɗaapiŋa ɔɔ dircil aaliŋ ko taar ki. 47 Mari kɛn iiŋo Magdala ki ute Mari ko Yozɛ, naaɗe aak gɔtn j'ɔl j'aalsiŋa.

16

Isa duroga daan yoge tu
(Mt 28.1-8; Lk 24.1-8; Jn 20.1-2)

1 Kɛn *ɓii sebit jaay deel se, Mari kɛn iiŋo Magdala ki, Mari ko Jak ute Salome dugo nakŋ oot nijimi gɛn ɓaa kɔtn ro Isa ki aan gɔɔ kɛn Yaudge lee tɛɗa. 2-3 Num ɓii dumas* ki tanɔɔriŋ nɔɔriŋ, naaɗe iiŋ ɓaa ɓaa taa ɓaaɗ kɛn j'ɔl j'aalo ro Isa maak ki se, taaɗ te naapa ɔɔ: «Naŋa jaay ajeki dircil ko taa ɓaaɗ ki se?» Kɛn naaɗe jaay aan taa ɓaaɗ ki se, kaaɗa utu ooko kooko. 4 Kɛn naaɗe jaay uun kaamɗe aak se, ko taa ɓaaɗ ki se nam dirciliŋga, ey num, ko se magal bɛɛ eyo. 5 Kɛn naaɗe aan se, ɛnd maakŋ ɓaaɗ ki. Kaam do ji daamɗe ki se, aak goon kɔɗɔ iŋg ute kaliŋ raap raapo. Kɛn naaɗe aakiŋ se, dɔrlɔ ɔɔ nirlɗe teece. 6 Gaŋ goon kɔɗɔ se taaɗɗen ɔɔ: «Ɔŋten 'ɓeerki! Naase se 'jeki je Isan kɔɗ Nazarɛtn kɛn k'tup k'tɔɔliŋ ro kaag ki se; naaŋ se duroga daan yoge tu; gɔtn ara se, naaŋ gɔtɔ. Aakki tu, kɛse ɓo gɔtn kɛn j'ɔl j'aalsiŋa. 7 Bin num, 'ɓaa 'taaɗki Piɛr ki te jee mɛtn Isa kɛn kuuy se ɔɔki: naaŋ se ɔndsenga naana, asen ɓaa booy taa naaŋ Galile ki. Gɔtn naane se ɓo, naase aŋki 'ɓaa kaaka, aan gɔɔ kɛn naaŋ taaɗseno.» 8 Naaɗe teec aaŋ ɔŋ taa ɓaaɗa taa naaɗe se nirlɗe teecga ɔɔ roɗe kic ɓo ɔk marga jɛg jɛg. Kɛn ɓeere ɔkɗe se, taar dîm kic ɓo naaɗe ɔŋ taaɗ nam ki eyo.

Isa teec naan jeeŋge tu
(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

†[9 Isa duro daan yoge tu se ɓii dumas ki tanɔɔriŋ nɔɔriŋ. Deet deet se naaŋ teec naan Mari kɛn iiŋo Magdala ki, naaŋ ɓo kɛn Isa tuuriŋo sitange cili roŋ ki. 10 Mɛnd se ɓaa taaɗ jeege tun tiŋgo te Isa ɔɔ kɛn naaŋ ɔŋɗe se, naaɗe maakŋ kɔl do ki ɔɔ iŋg eem keeme. 11 Kɛn naaɗe jaay booy taar naaŋ taaɗɗen ɔɔ Isa se duroga daan yoge tu ɔɔ naaŋ mala aakiŋoga ute kaamiŋ se, gaŋ jee se baate tookŋ taariŋa.

12 Kɛn nakgen se jaay deel se, jee mɛtiŋ kɛn dio ɓaa ɓaa ɓee naata. Kɛn naaɗe jaay ɓaa ɓaa ɗoob ki se, Isa teec naanɗe ki ute ro kuuy. 13 Jee se tɛrl ɓaaɗo taaɗ jeeɗege tun kuuy ɔɔ jee se kic ɓo naaɗe baate tookŋ taarɗe.

14 Tɛr Isa ɓaaɗo teec naan jee mɛtiŋ kɛn sik-kaar-kalaŋ, kaaɗ kɛn naaɗe iŋg ɔs kɔsɔ. Gɔtn se naaŋ mooyɗe taa naaɗe baate kaal maakɗe doŋ ki ɔɔ taa do-mɔŋgɗen kɛn ɔlɗe naaɗe baate tookŋ taar jeegen ɓaaɗo taaɗɗen ɔɔ naaŋ duroga ɔɔ naaɗe aakiŋga te kaamɗe se. 15 Naaŋ taaɗɗen ɔɔ: «'Ɓaaki do naaŋ ki paac ɔɔ 'taaɗki Labar Jiga se jeege tu paac. 16 Debm took aalga maakiŋ se j'aŋ *batizi ɔɔ naaŋ kɔŋ kaaja, num debm baate tookŋ kaal maakiŋ lɛ bɔɔr utu kɔjŋ doŋ ki.» 17-18 'Booyki! Jee aalga maakɗe dom ki se, naaɗe kɔŋ tuur sitange te roma ɔɔ naaɗe kɔŋ taaɗn taar naaŋgen kuuy. Naaɗe tɔkŋ wɔɔjge te jiɗe ɔɔ kɛn aayga kaagŋ tɔɔlɔ kic ɓo, aɗe kɔŋ tɛɗn dîm eyo. Naaɗe tɔnd jiɗege do jee kɔɔŋge tu ɔɔ jee kɔɔŋge 'kɔŋ lapia. Kɛse ɓo nakŋ-kɔɔɓgen naaɗe tɛɗa.

* 16:2-3 Maakŋ suuk kalaŋ ki se ɓii dumas se ɓo ɓiin baag deet deet. † 16:8 Taar naan ki se (koŋ 16.9-20) maakŋ kitapge tun mɛtiŋge se taar se gɔtɔ.

Isa ɔk tɛrl gɔtn *Raa ki

[19] Kɛn Mɛljege Isa jaay taaɗ naŋ taariṇ̃ se,
Raa uun ɓaansiṇ̃ maakŋ raa ki ɔɔ naaṇ̃ iŋg
do ji daamiṇ̃ ki. [20] Ɔɔ jee mɛtiṇ̃ ki se ɓaa gɔtɔ
ɓaa se paac taaɗ Labar Jiga gɛn Isa se jeege
tu. Ɔɔ Mɛlje Isa noogɗe maakŋ naabɗe ki,
naaɗe tɛɗga nakgen deel doa taa jeege jeele
taar naaɗe taaɗ se, taar mɛt ki.]

Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Luk

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Luk

Luk kɛn raaŋ Labar Jigan ese se, naaŋ̃ ɓo debm kɛn raaŋ kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ̃ naabm Isage se kici. Maakŋ kitap kɛn deet deet kɛn naaŋ̃ raaŋiŋ̃o se, naaŋ̃ raaŋ mɛɗiŋ̃ Teopil ki ɔɔ ute ɗoobm Teopil se naaŋ̃ taaɗ jeege tun jee al-Masige tun Yaudge eyo ɔɔ naaɗe taaɗ taar Grɛk. Naaŋ̃ taaɗ tɔɔkɗen mɛtn taar nakgen naaɗe jeel̃ ɔk mɛtiŋ̃ eyo ute kiŋg Yaudge. Bin ɓo jeegen Yaudge ey gɔtɔ ɓaa se paac se ˈjeele Isa se naaŋ̃ ɓo Mɛl Kaajɗe. Maakŋ raaŋiŋ̃ ki se, nakŋ kɛn naaŋ̃ ɔŋiŋ̃ jiga cir paac se, mɛtn taar kɛn Isa dooy jeege ute kiŋgiŋ̃a naaŋ̃ ɔɔ: Raa ɔlo gooniŋ̃ Isa al-Masi se taa kaajŋ̃ jeegen kɛn tookiŋ̃ taariŋ̃a. Jee kɛn jeege aalɗe maak ki ey se, Isa ɔkɗen ɔɔŋ̃ɔ aan gɔɔ: jee kusiŋ̃ge, gaan sɛɛmge, jee ɗaayge, jee kɔɔŋ̃ge ɔɔ mɛrtge. Jee al-Masigen Luk raaŋɗen taar ara ese se, jee mɛtiŋ̃ge jee maalge. Taa naaŋ̃ se ɓo naaŋ̃ raaŋɗe mɛtn taarge dɛna kɛn Isa taaɗ taa maala, aan gɔɔ mɛtn taar kɛn jˈɔŋiŋ̃ maakŋ koŋ̃ 12.16-21 ɔɔ koŋ̃ 16. Taa naaŋ̃ se ɓo, Luk taaɗ jee al-Masige tu ɔɔ maalɗe se kˈtɛɗn naabm Raa ɔɔ kˈnoogŋ jeege. Maakŋ kitapiŋ̃ ki se Luk taaɗ ɔɔ: Isa se naaŋ̃ ɓo Mɛlɛ.

Mɛtn Taar Jigan gɛn Isa *al-Masi kɛn Luk raaŋo

(Mk 1.1; NJKN 1.1-3)

1 Teopil, jeege dɛna raaŋoga mɛtn taar nakgen deel daanjege tu se. 2 Jeegen ɓaaɗo taaɗjeki mɛtn taar nakgen deel ese se ɔɔ naaɗe se ɓo jee saaɗgen mɛtn-jiki aako ute kaamɗe, ɓɔrse naaɗe se ɓo kɛn tɛɗga jee lee wɔɔk taar *Raa se. 3 Taa naaŋ̃ se ɓo, Jaamus, gɔtn nakŋ se jaay uuno mɛtiŋ̃ sum se, maam mˈtuuro mɛtiŋ̃ tak tak jaay ɓo maakiŋ̃ tɔɔlumi ɔɔ mˈje mˈaisiŋ̃ raaŋ te ɗoobiŋ̃a. 4 Bin ɓo do nakge tun kˈtaaɗio mɛtiŋ̃ se, naai ˈjeele kɛse ɓo taar mɛt ki.

*Kɔɗn Raa ɓaaɗo taaɗ taar kooj̃n Jan-Batist

5 Kaaɗ kɛn *Ɛrɔd iŋgo gaar taa naaŋ Jude se, gaaba kalaŋ, *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kˈdaŋiŋ̃ Zakari. Naaŋ̃ se mɛtn jee Abiage ɔɔ mɛndiŋ̃ se roŋ̃a Elizabet; naaŋ̃ kic mɛtjil gɛn *Aarunge. 6 Naaɗen di se paac jee bɛɛ naan Raa ki, naaɗe iŋg do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo *Musa ki ɔɔ nakgen kɛn Raa ɔɔ kˈtɛɗ se, naaɗe paac tɛɗĩn te ɗoobiŋ̃a. 7 Gaŋ naaɗe se ɔk gaange eyo, taa mɛndiŋ̃ Elizabet se mɛndkarta ɔɔ naaɗe di se lɛ paac gɔɔlga.

8 Ɓii kalaŋ se, aan kaabm Zakari ki ute jeeŋ̃ge gɛn ɓaa tɛɗn *sɛrkɛ maakŋ *Ɓee Raa ki. 9 Aan gɔɔ jee tɛɗn sɛrkgen naan Raage tu kɛn lee tɛɗ do dɔkiŋ̃ se, kɛn kaaɗiŋ̃ jaay aanga num, naaɗe bɛɛr ɔɔɗ deb kalaŋ te salatia gɛn ɓaa kɛnd ɓee Mɛljege tu Raa ki ɔɔ taa ˈɓaa tɔɔcn nakŋ oot nijim naaniŋ̃ ki. 10 Kaaɗ kɛn jaay Zakari ɛnd maakŋ Ɓee Raa ki gɛn tɔɔcn nakŋ oot nijim se, jee dɛn se iŋg naatn eem keem Raa. 11 Gɔtn se, kɔɗn Mɛljege Raa teec naan Zakari ki ɔɔ naaŋ̃ ɗaar do ji daam ki gɔtn kɛn kˈlee kˈtɔɔcn nakŋ oot nijim se. 12 Kɛn Zakari jaay aakiŋ̃ se, nirliŋ̃ teece ɔɔ ɓeere ɔkiŋ̃a. 13 Gaŋ kɔɗn Raa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃te ˈɓeere Zakari! Taa Raa se naaŋ̃ booyiga keemi. Mɛndi Elizabet se utu ai koojŋ̃ goon gaaba ɔɔ naai aŋ̃ kɔnd roŋ̃ Jan. 14 Goon se ai tɛɗi naai maaki ute raapm dɛn aak eyo ɔɔ ɓii koojiŋ̃ ki se, jeege dɛna maakɗe utu ˈraapm kici. 15 Taa naaŋ̃ se utu ˈtɛɗn debm magala naan Mɛljege tu. Tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ ute tɔtn te ɔrɔmiŋ̃ se, naaŋ̃ ˈkaay eyo. Num kɛn naaŋ̃ utu maakŋ koŋ̃ ki sum ɓo, Raa utu aŋ̃ ɗoociŋ̃ te *Nirl Salal̃. 16 Naaŋ̃ an tɔɔɗn ɓaa ute gaan *Israɛlge dɛna naan Mɛlɗe Raa ki. 17 Ɔɔ naaŋ̃ utu ˈlee naan Raa ki ute tɔɔgŋ *Ɛli ɔɔ ute Nirl Raa kɛn bɔɔyo doŋ̃ ki se, taa naaŋ̃ ˈtɛɗn bubge ute gaange se ˈkɔkŋ taasa ute naapa, ɔɔ jeegen kɛn baate tookŋ taar Raa se lɛ, naaŋ̃ aɗen tɛrl maakɗe ˈtɛɗn jee kɛn tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃a. Bin jaay ɓo, naaŋ̃ ˈtɛɗn jeege se ˈɗaap rɔɗe gɛn booy Mɛlɗe.»

18 Zakari ɗeek kɔɗn Raa ki ɔɔ: «Naaŋ̃ se maam mˈaŋ̃ mˈjeeliŋ̃ mˈɔɔ ɗio? Taa maam lɛ mˈgɔɔlga ɔɔ mɛndum kic lɛ gɔɔlga gɔɔlɔ.» 19 Gɔtn se kɔɗn Raa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Maam ɓo mˈGabriɛl kɛn mˈɗaar naan Raa ki gɛn tɛɗn naabiŋ̃a. Naaŋ̃ ɓo ɔlumo taa mˈtaaɗn te naai ɔɔ mˈai taaɗn labar jigan ese se. 20 ˈBooyo! Aan gɔɔ naai uun te taarum ey se, naan ki se, naai ˈbooyo, naɓo ˈkɔŋ taaɗn taar eyo bini, taar maam taaɗi se ˈkaan ɗoobiŋ̃ ki.»

21 Kaaɗ kɛn se jee dɛn se iŋg aak kaamiŋ̃a

ɔɔ nakŋ se deel doɗe kɛn Zakari ɛnd maakŋ
Ɓee Raa ki jaay teeco yɔkɔd ey se. [22] Kɛn
naaɲ teeco sum se, naaɲ ɔŋ taad taar eyo.
Naaɲ kɛn se, jee dɛn se saap jeelga ɔɔ Zakari
aakoga ne dîm maakŋ Ɓee Raa ki. Kɛn naaɲ
jaay teeco se, naaɲ taad te jiɲa, ɔŋ taadga
ute taariɲ ey sum. [23] Kɛn ɓii tɛɗn naabiɲ
jaay aas se, Zakari ɔk tɛrl ɓaa ɓeeɲ ki.

[24] Kɛn nakgen se jaay deel se, mɛndiɲ
Elizabet tɛd mɛndkaama. Kɛn Elizabet jaay
uun maaka sum se, maakŋ laap kɛn mii se,
naaɲ ɔy roɲ maak ki ɔɔ taad te maakiɲ ɔɔ:
[25] «Kɛse ɓo bɛɛ kɛn Mɛlum tɛɗum maam
ki ɔɔ sɔkɔɲum se, naaɲ ɔɔɗumsiɲga naatn
naan jeege tu.»

*Kɔɗn Raa taad mɛtn taar koojɲ Isa
(Mt 1.18-23)

[26] Kɛn Elizabet jaay uun maaka ɔɔ ɔk laapa
mɛcɛ se, tɛr Raa ɔlo kɔɗîɲ Gabriɛl daala taa
naaŋ Galile ki, maakŋ gɛgɛr kɛn k'daŋiɲ
Nazarɛt, [27] gɔtn goon mɛnd ki. Ɔɔ goon
mɛnd se jeel te gaab eyo. Naaɲ se roɲ Mari,
gaabm kɛɛsiɲ se roɲ Yusup ɔɔ Yusup se,
naaɲ mɛtjil *Daud. [28] *Kɔɗn Raa ɛnd ɔŋiɲ
ɓeeɲ ki ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «Tɔɔsɛ Mari, naai se
ɔɲ maaki raapm sakaɲ. Taa Mɛljege Raa
se naaɲ tɛɗîga bɛɛ ɔɔ naaɲ utu te naai.»
[29] Kɛn Mari jaay booy taar ese se, taar se deel
doɲa ɔɔ naaɲ taad te maakiɲ ɔɔ: «Kɛse ɓo
tɛɗn tɔɔsn ɔɔ dîo bini?» [30] Kɔɗn Raa tɛrliɲ
ɔɔ: «Mari, ɔɲte gɛn ɓeere, taa naai se ɔŋga
bɛɛ naan Raa ki! [31] 'Booyo. Naai utu 'tɛɗn
mɛndkaama utu 'koojɲ goon gaaba ɔɔ goon
se aɲ kɔnd roɲ Isa. [32] Naaɲ utu 'tɛɗn magala
naan Raa ki ɔɔ j'aɲ daŋiɲ Goon Raa Taaro.
Mɛljege Raa utu aɲ kɛɗn gaar ɓugiɲ Daud.
[33] Naaɲ 'kɔsn gaara gɛn daayum do gaan
*Israɛlge tu ɔɔ gaar naaɲ se 'kɔŋ naŋ eyo.»
[34] Mari tɔnd mɛtn kɔɗn Raa ɔɔ: «Nakŋ se tap
ɓo 'tɛɗn ɔɔ dîo? Maam lɛ m'jeel te gaab
ey ɓɔrtɔ.» [35] Kɔɗn Raa tɛrliɲ ɔɔ: «*Nirl Salal
utu aɗe bɔɔy doi ki, ɔɔ tɔɔgŋ Raa Taaro se
utu ai deebm ute Nirliɲ bat. Taa naaɲ se
ɓo, goon naai aɲ kooj se 'tɛɗn goon *salal
ɔɔ naaɲ se j'aɲ daŋiɲ Goon Raa. [36] 'Booyo:
taasi Elizabet kɛn mɛndkarta se kic ɓo do
gɔɔliɲ ki se, tɛɗga mɛndkaama ɓɔrse ɔkga
laapa mɛcɛ. [37] Ɓɛrɛ, ne dîm jaay ɔɔɲ Raa ki
se, gɔtɔ.» [38] Gɔtn se Mari ɗeek ɔɔ: «Maam se
m'ɓul gɛn Raa. Maam m'tooko do taari ki.
Ɔɲ 'tɛɗn aan gɔɔ kɛn naai 'taaɗum ro ki se.»
Ɔɔ gɔtn se kɔɗn Raa iiɲ ɔɲiɲa.

Mari ɓaa kaakŋ Elizabet
(1Sam 2.1-10; KKR 113)

[39] Naaɲ kɛn se, Mari naar ook ɓaa maakŋ
koge tun taa naaŋ Jude ki maakŋ gɛgɛr ki
kalaŋ bini. [40] Naaɲ ɓaa ɛnd ɓee Zakari ki ɔɔ
tɛd tɔɔsɛ mɛndiɲ Elizabet ki. [41] Kɛn Elizabet
jaay booy tɛɗn tɔɔsn Mari se, goon maakiɲ
ki kic ɓo baag tɔɔbm roɲa ɔɔ *Nirl Salal se
ɗooc maakŋ koɲ Elizabet. [42] Gɔtn se naaɲ
ɔɔd ɔɔy makɔɲɔ ɔɔ ɗeek Mari ki ɔɔ:
«Maakŋ mɛndge tu se,
naai sum ɓo kɛn Raa tɛɗîga bɛɛ cir paac
ɔɔ goon kɛn maaki ki se kic ɓo, Raa tɛɗîɲga
bɛɛɲa!
[43] Maam ara ɓo m'naŋa kaca jaay ɓo
ko Mɛluma ɓaaɗo ɓaa gɔtum ki taa am kaak
se!
[44] «'Booyo: kɛn jaay maam booy tɛɗn
tɔɔsn naai sum se, goon maakum ki kic ɓo
maakiɲ ɓaa raapo ɔɔ baag tɔɔbm maakum
ki. [45] Naai se 'maaki raapo taa naai 'tookga
taar kɛn Mɛljege taadî se, taa nakŋ naaɲ
taadî se utu 'kaan ɗoobiɲ ki.»

Mari tɔɔm Raa ute kaa

[46] Gɔtn se Mari ɗeek ɔɔ:
«Maam se *m'nook Mɛlum Raa ute
maakum paac.
[47] Maakum ɗooc te maak-raapo do Raa ki;
naaɲ se Mɛl Kaajuma.
[48] Maam m'ɓuliɲ kɛn jeege aalum maak ey
se, naaɲ saapga dom ki.
Ɗeere, naan ki se, kɛngen j'utu j'aɗega tooj
paac se,
utu am daŋum mɛnd maak-raapo.
[49] Taa Raa Sidburku se tɛɗumga nakgen bɛɛ
dɛn aak eyo
ɔɔ ro naaɲ se, ro kɛn *salal.
[50] Daayum naaɲ tɛd bɛɛɲa do jeege tun ɓeer-
iɲ.
[51] Raa se taaɗga tɔɔgiɲa
ɔɔ jee kɛn magal roɗe se, naaɲ wɔɔkɗenga.
[52] Gaariɲgen tɔɔgŋ k'jeel jeel gɔtɗe se,
naaɲ tuurɗege naatn maakŋ gaarɗege tu.
Num gaŋ jee ɔɔp roɗe baat se, naaɲ
uunɗega roɗe raan.
[53] Jee ɓo tɔɔlɗe se, naaɲ ɛɗɗenga kɔsɔ ute
maraaddɗe
ɔɔ jee maalge se lɛ, naaɲ tuurɗega te jiɗe
sik.
[54] Raa se naaɲ dirig te gɛn tɛɗn bɛɛɲ jeeɲge
tu eyo
«ɔɔ naaɲ ɓaaɗoga noogŋ jee tɛɗn naabiɲ-
gen gaan *Israɛlge.

55 Kɛse ɓo nakŋ kɛn naaɲ̃ taaɗo bubjege tu
ɔɔ utu ˈtɛɗn *Abraam ki ute mɛtjiliɲ̃ ki gɛn
daayum daayum se.»
56 Tɛr gɔtn se, Mari tiŋg te Elizabet se ɓaa
ɓaa nakŋ laapa mɔtɔ jaay, ɔk tɛrl ɓaa ɓeeɲ̃
ki.

Ɓii koojɲ̃ Jan-Batist

57 Ɓii kɛn Elizabet an kooj jaay aan se,
naaɲ̃ ooj goon gaaba. 58 Kɛn jee do daam-
boogiɲ̃ge ute taasiɲ̃ge jaay booy bɛɛ kɛn
Raa tɛɗiɲ̃ se, naaɗe tɛɗ maak-raapo ute
naaɲ̃a.
59 Kɛn ooj jaay ɔk ɓii marta se, naaɗe
uun ɓaano ute goono taa j'aɲ̃ *kɔjɲ̃ pɔndɔ.
Gɔtn se jeege ɔɔ goono se j'aɲ̃ daŋiɲ̃ ute ro
bubiɲ̃ Zakari. 60 Gɔtn se koɲ̃a ɛɛp taariɲ̃a
ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: «Bin eyo! Goono se j'aɲ̃
daŋiɲ̃ Jan.» 61 Naaɗe tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Taa ɓeese
ki se nam roɲ̃a bin se, ɓɛrɛ, gɔtɔ.» 62 Ɔɔ
naaɗe tɔnd mɛtn bubiɲ̃a ute jiɗe, taa ɲ̃'aɗen
taaɗa goono se tap ɓo naaɲ̃ je j'aɲ̃ daŋiɲ̃
naŋa? 63 Bubiɲ̃ taaɗɗen ute jiɲ̃a ɔɔ kˈɓaano
ute kaaga paak paaka*. Naaɲ̃ raaŋ ro ki
ɔɔ: goono se roɲ̃ Jan. Jeegen paacɲ̃ iŋg
gɔtn ese jaay aak nakŋ se tap ɓo ɔkɗen taaɗ
eyo. 64 Gaŋ gɔtn se sum ɓo, Zakari, Raa ɛɛpiɲ̃
taariɲ̃a baag taaɗn taara ɔɔ naaɲ̃ tɔɔm Raa.
65 Jee do daamboogɗege jaay booy se, ɓeere
ɓaa ɔkɗe ɔɔ jeegen iŋg maakŋ koge tun
kɛn taa naaŋ Jude ki paac se, naaɗe lee ɔɔs
maana do nakge tun deel se. 66 Jeegen paacɲ̃
booy mɛtn taar nakgen ese se, taar se naaɗe
ɔkiɲ̃ maakɗe ki ɔɔ naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ:
«Goon se tap ɓo ˈtɛɗn goon ɔɔ ɗi?» Anum
goon se, ɗeere, Raa utu te naaɲ̃a.

Zakari tɔɔm Raa

67 Gɔtn se, Zakari bubm Jan se, maakiɲ̃
ɗooc ute *Nirl Salal ɔɔ Nirl Salal se ɔliɲ̃ taaɗ
ɔɔ:
68 «Kˈtɔɔmki Mɛljege, naaɲ̃ ɓo Raa gɛn gaan
*Israɛlge,
taa naaɲ̃ ɓaaɗoga kaakŋ jeeɲ̃ge ɔɔ
dugɗenga doɗe.
69 Maakŋ ɓee gɛn ɓuliɲ̃ Gaar *Daud se,
naaɲ̃ ɛɗjekiga Debm Kaajɲ̃ tɔɔgɔ.
70 Kɛse ɓo taar kɛn jeegen *salal kɛn taaɗ
taar teeco taar Raa ki
taaɗo do dɔkiɲ̃ jeege tu se.
71 Naaɲ̃ taaɗjekiga ɔɔ
naaɲ̃ utu ajeki kɔɔɗn dojege maakŋ ji jee
taamooyjege tu
ɔɔ ji jeege tun paacɲ̃ jejeki eyo.
72 Taa naaɲ̃ tɛɗga bɛɛ do bubjege tu
ɔɔ naaɲ̃ se saapga do *dɔɔk kɛn salal kɛn
naaɲ̃ dɔɔko ute naaɗe se,
73 aan gɔɔ kɛn naaɲ̃ naamo taariɲ̃a bubjege
tu *Abraam ki.
74 Kɛn naaɲ̃ jaay ɔɔɗjekiga dojege ji jee
taamooyjege tu se,
naaɲ̃ utu ajeki tɛɗn bɛɛ ɔɔ naajege j'aɲ̃ki
keem kic ɓo j'aɲ̃ki ɓeer eyo,
75 ɔɔ daayum naaniɲ̃ ki se j'aki tɛɗn jee salal,
j'aki kɔkŋ taariɲ̃ ɔɔɲ̃ɔ ɔɔ j'aki tɛɗn nakge
ute ɗoobiɲ̃a.
76 Anum, naai goonum se,
j'utu jaay daŋi debm kɛn taaɗ taar teeco
taar Raa kɛn Taaro.
Taa naai se utu ˈlee naan Mɛli Raa ki taa aɲ̃
ɗaapm ɗoobiɲ̃a,
77 ɔɔ naai ˈtɛɗn jeeɲ̃ge ˈjeele, Raa se debm
tɔɔl *kusiɲ̃ɗe
ɔɔ naaɲ̃ ɓo debm aɗen kɛɗn kaaja.
78 Taa Raa naajege se, naaɲ̃ debm bɛɛ dɛn aak
eyo.
Taa bɛɛ naaɲ̃ se ɓo, naaɲ̃ utu ajekiro kɔl
gɔtn wɔɔrɔ
taa ajeki wɔɔr gɔtɔ aan gɔɔ bɔɔr kaaɗn utu
ooko kook se.
79 Naaɲ̃ utu wɔɔr jeegen iŋg maakŋ gɔt kɛn
ɔɔɗɔ
ɔɔ jee kɛn iŋg taa yo ki,
taa naaɲ̃ ajeki tɔɔɗn te ɗoobm kɛn j'anki
kɔŋ lapia.»
[Gɔtn se Zakari taaɗ naŋ taariɲ̃ bini†.]
80 Goono se teepe ɔɔ mɛtɛk ɓaa te naan-
iɲ̃a. Naaɲ̃ ɓaa iŋg do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ tiŋg
bini aan ɓii kɛn naaɲ̃ baag tɛɗn naabiɲ̃ naan
gaan *Israɛlge tu.

2

Kaaɗn koojɲ̃ Isa

(Mt 1.18-25; Mis 5.1-2; Eza 7.14, 9.5)

1 Kaaɗ kɛn se, Gaar magal iŋg *Rɔm ki kɛn
kˈdaŋiɲ̃ Sezar Ogust se, ɔlo ɔɔ jee taa naaŋiɲ̃
ki paac se j'aɗen ˈɓaa mɛɗɛ. 2 Mɛɗn deet
deet bin se baag kaaɗ kɛn Kirinius ɓo magal
jee taa naaŋ Siri ki. 3 Jeege paac, naŋa naŋa
kic ɓo iiɲ̃ ɓaa maakŋ naaŋiɲ̃ ki taa j'aɲ̃ ɓaa
mɛɗɛ. 4 Taa naaɲ̃ se ɓo Yusup iiɲ̃o maakŋ
gɛger kɛn Nazarɛt kɛn taa naaŋ Galile ki,

* 1:63 Kaagŋ paak paaka se nakŋ raaŋ ro ki aan gɔɔ gɛn paakarmajige. † 1:79 Taargen ara se maakŋ Kitap ki eyo.

naaŋ kic ook ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Betleem
kɛn taa naaŋ Jude ki. Betleem se, gɔtn j'oojŋ
Gaar *Daud. Kɛn ɔliŋ Yusup jaay ɓaa naane
se, taa naaŋ kic iiŋo mɛtjil Daud ki ɔɔ teeco
kaagŋ ɓee naaŋ ki. 5 Naaŋ ɓaa ute mɛnd
kɛɛsiŋ Mari mɛndkaama maakiŋ magalga
magala taa j'aŋ ɓaa mɛɗɛ.
6 Kɛn naaɗe aan Betleem ki se, kaaɗ kɛn
naaɗe tiŋg naane se ɓo, ɓii kɛn Mari an kooj
se, aasa. 7 Gɔtn se Mari ooj goon paragiŋ
gaaba. Naaŋ teeliŋ ute kala ɔɔ uun aaliŋ
maakŋ kɔlay ki taa naaɗe ɔŋ te gɔt eyo
maakŋ ɓee toodn mɛrtge tu se.

*Kɔɗn Raage ɓaaɗo ɔŋ jee gaam baatge
8 Maakŋ taa naaŋ gɔtn ese se naatn cɛɛs
ki cɛɛs ki se, jee gaam baatge tiŋg lee gaam
baatɗege nɔɔr. 9 Gɔtn se sum ɓo kɔɗn
Raa naar teec naanɗe ki, ɔɔ Mɛljege *Raa
tɛɗɗen gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ ɔɔ naaɗe nirlɗe
teece. 10 Num kɔɗn Raa se ɗeekɗen ɔɔ:
«Ɔŋten 'ɓeerki! 'Booyki: maam ɓaanseno
ute Labar Jiga kɛn utu 'raapm maakŋ jeege
paac dɛn bɛɛ eyo. 11 Taa nɔɔr jaaki ara se,
j'oojsega Debm Kaaja maakŋ gɛgɛr gɛn Gaar
*Daud ki. Naaŋ ɓo *al-Masi kɛn Raa taaɗo
mɛtn taariŋ do dɔkiŋa. Naaŋ se ɓo, Mɛljege.
12 Kɛn naase jaay ɓaa aankiga se, naase aki
kɔŋ goon k'taace se k'teeliŋga teel ute kala
ɔɔ j'aaliŋga tooɗ tooɗ maakŋ kɔlay ki. Kɛse
ɓo nakŋ kɛn naase anki kaakŋ jeel ro ki.»
13 Gɔt kɛn se sum ɓo kɔɗn Raagen kuuy dɔɔlɔ
naar ɓaaɗo ɔŋ debɗe se ɔɔ baag tɔɔm Raa
tɛlɛ ute kaa ɔɔ:
14 «*K'nookki Raa kɛn iŋg raan maakŋ raa ki.
Naaŋ ɓo debm ɛɗ tɔɔsɛ jeege tun do naaŋ ki
kɛn naaŋ jeɗe.»
15 Kɛn kɔɗn Raage jaay iiŋ ɔŋɗe ɔɔ ɔk tɛrl
ɓaa maakŋ raa ki se, gɔtn se jee gaam baatge
baag taaɗn ute naapa ɔɔ: «K'ɓaaki ɓɔrse
Betleem ki j'aki ɓaa kaakŋ nakŋ kɛn tɛɗ
jaay Mɛljege taaɗjekiro mɛtiŋ se.» 16 Gɔtn
se naaɗe naar iiŋ ɓaa. Kɛn naaɗe aan se
ɔŋ Mari, Yusup ɔɔ goon k'taace tooɗ tooɗ
maakŋ kɔlay ki. 17 Kɛn naaɗe jaay aakiŋ
se, naaɗe baag kɔɔsn maaniŋ jeege tu taar
kɛn kɔɗn Raa taaɗɗeno ro goon ki se. 18 Ɔɔ
jee paacŋ kɛn booy maan jee gaam baatge
paac se, naaɗe booy taar se ɔkɗen taaɗ
eyo. 19 Gaŋ Mari se, taargen deel paac se,
naaŋ ɔkiŋ maakiŋ ki tak ɔɔ tiŋg saap do ki.
20 Gɔtn se jee gaam baatge ɔk tɛrl uun ɗoobm
baatɗege. Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa se, nook Raa
ɔɔ tɔɔmiŋ ute kaa taa nakgen naaɗe aako
ɔɔ booyo se, taa nakgen se paac, naaɗe
ɓaa ɔŋiŋ te ɗoobiŋa aan gɔɔ kɛn kɔɗn Raa
taaɗɗeno se.
21 Kɛn goono k'j'oojiŋ jaay ɔk ɓii marta
se, kɛse ɓo ɓii kɛn j'ɔjiŋ pɔndɔ. Goono
se j'ɔndiŋ roŋ Isa, ro se ɓo kɛn kɔɗn Raa
taaɗɗesiŋ kaaɗ kɛn koŋa utu aam te ey
ɓɔrtɔ.

*Isa j'uun k'ɓaansiŋ maakŋ *'Bee Raa ki*
22 Kɛn nakgen se jaay deel paac se, kaaɗiŋ
aas se naaɗe ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruza-
lɛm ki ɛnd maakŋ 'Bee Raa ki gɛn tugŋ
ɗaapm roɗe. Naaɗe tɛɗiŋ aan gɔɔ *Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗno. Ɔɔ kaaɗ kɛn
se ɓo naaɗe uun ɓaano ute goono ɓaaɗo
taaɗiŋ naan Mɛljege tu Raa ki kici. 23 Taa
maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se
k'raaŋga raaŋ j'ɔɔ: *Gaan paragen gaabge paac
se, j'ɛɗiŋ* Mɛljege tu Raa ki.* 24 Taa naaŋ se
tɛr Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se taaɗ
ɔɔ gɛn tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki se j'ano ɓaa ute:
dɛɛrge dio ey lɛ napar gaan dɛɛrgen kuuy
dio.†

Simɛon tɔɔm Raa taa Isa
25 Anum maakŋ Jeruzalɛm ki se, gaaba
kalaŋ roŋ Simɛon. Naaŋ se debm daan ki
ɔɔ ɔk ɗoobm Raa ɔɔŋɔ. Naaŋ iŋg aak kaam
debm kɛn utu 'kaajŋ gaan *Israɛlge ɔɔ *Nirl
Salal utu te naaŋa. 26 Nirl Salal taaɗiŋoga
taaɗa ɔɔ: «Naai se 'kooy eyo 'tiŋg bini utu
'kaakŋ ute kaami *al-Masi kɛn Mɛljege Raa
utu aŋo kɔl se jaayo.» 27 Nirl Salal ɔl Simɛon
iiŋ ɓaa maakŋ *'Bee Raa ki ɔɔ kaaɗ kɛn se ɓo
bubm Isa ute koŋa ɓaansiŋo naan Raa ki gɛn
tɛɗn nakŋ kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa
ki ɔɔ k'tɛɗ se. 28 Gɔtn se Simɛon uun Isa jiŋ
ki ɔɔ tɔɔm Raa ɗeek ɔɔ:
29 «'Bɔrse Mɛluma, taar naai 'taaɗum se
aanga ɗoobiŋ ki,
ɔŋ ɓuli se 'kooy ɓaa ute lapia.
30 Taa kaamum se aakga Debm-kaajŋ kɛn
naai ɔliŋo se.
31 Kɛse ɓo Debm-kaajŋ kɛn naai ɔlo jeege tu
paac.
32 Naaŋ ɓo debm kɛn utu wɔɔr gɔtɔ
ɔɔ tɛɗn jeegen Yaudge eyo 'jeel Raa
ɔɔ ute ro naaŋ se, gaan Israɛlge roɗe utu
'kookŋ raan.»

* 2:23 Aak Ekz 13.2. † 2:24 Aak Lb 12.8.

33 Taar kɛn Simɛon taad̙ ro goon ki, jaay
bubiŋ̃ ute koŋ̃ booy se, taar se tap ɓo ɔkd̙en
taad̙ eyo. 34 Gɔtn se Simɛon ɔɔd̙d̙en ɓooro
ɔɔ d̙eek Mari koŋ̃ ki ɔɔ: «ˈJeele, ute goon
ese se gaan Israɛlgen dɛn mɛtiŋ̃ge se, utu
ˈkiigi ɔɔ jee mɛtiŋ̃ge se utu ˈkaaja. Taa naaŋ̃
ɓo ˈtɛd̙n debm kɛn jeege an jeel Raa, naɓo
jeegen mɛtiŋ̃ge se ˈtook eyo. 35 Ute naaŋ̃
se maak-saapm naad̙e se, Raa utu aŋ̃ ˈtɛd̙iŋ̃
ˈtood̙n tal ɔɔ naai, Mari koŋ̃ se, utu ˈdabara
aan gɔɔ debm kˈjˈɔɔsiŋ̃ ute gɔrd̙-jɛrlɛ.»

Ann ɔŋ Isa maakŋ *Bee Raa ki
36 Gɔtn se mɛnd gɔɔlɔ kalaŋ se, roŋ̃ Ann.
Naaŋ̃ se, goon Panuel, mɛtjil gɛn Asɛrge.
Naaŋ̃ se mɛnd taad̙ taar teeco taar Raa
ki. Ute gaabiŋ̃ se, naad̙e tiŋgo ɓaara cili
sum. 37 Gɔtn gaabiŋ̃ ooy sum se, naaŋ̃
ɔɔp mɛnd-daaye ɔɔ kaad̙ kɛn se naaŋ̃ ɓaar-
iŋ̃ sik-marta-kaar-sɔɔ naaŋ̃ lee maakŋ Bee
Raa ki daayum gɛn tɛd̙n naabm Raa. Ɔɔ
nɔɔrɔ katara naaŋ̃ eem Raa ɔɔ iiŋga num lee
uun *siam. 38 Num kaad̙ kɛn jaay kˈɓaano
ute goon Isa naan Raa ki se, naaŋ̃ baag tɔɔm
Raa ɔɔ taad̙ mɛtn taar goon se jeege tun
paacŋ̃ kɛn iŋg aak kaak kaam debm kɛn utu
ˈkɔɔd̙n do jee kɛn Jeruzalɛm ki.

Yusupge ɔk tɛrl ɓaa Nazarɛt ki
39 Kɛn naad̙e jaay tɛd̙ aas nakŋ kɛn *Ko
Taar kɛn Mɛljege Raa ɛd̙o *Musa ki jaay
aas se, naad̙e ɔk tɛrl ɓaa taa naaŋ Galile
ki, maakŋ gɛgɛrd̙e kɛn Nazarɛt ki. 40 Goono
se teep ɓaa ute naaniŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ mɛtɛkɛ
ɔɔ jeel-taara dɛna ɔɔ daayum Raa se tɛd̙iŋ̃
bɛɛŋ̃a.

Isa aas goon ɓaara sik-kaar-dio
41 Aanga ɓaara tak ɓo, ko Isa ute gaabiŋ̃
se lee ɓaad̙o Jeruzalɛm ki gɛn tɛd̙n *laa
Paak gɛn Yaudge. 42 Kɛn Isa jaay ɓaariŋ̃ aas
sik-kaar-di se, naad̙e ɔk ɓaansiŋ̃ Jeruzalɛm
ki gɛn tɛd̙n Laad̙en kɛn naad̙e lee tɛd̙ se.
43 Kɛn ɓii Laa Paak jaay naŋ sum se, naad̙e
ɔk tɛrl ɓaa Nazarɛt ki. Num goond̙e Isa se
ɔɔp iŋg Jeruzalɛm ki, naɓo koŋ̃ ute bubiŋ̃ se,
gɔtn goond̙e ɔɔp se, naad̙e jeel te eyo. 44 Gɛn
koŋ̃ te bubiŋ̃ ki num ɔɔ kaad̙n naane, naaŋ̃
utu ɓaad̙o ute jeed̙egen kˈɓaad̙o ɓaa kalaŋ̃
se. Kɛn naad̙e lee lɛk tɛc se jaay ɓo naad̙e
ɓaa saap doŋ̃ ki ɔɔ gɔtn se, naad̙e baagiŋ̃
je gɔtn jee jeeld̙ege tu ɔɔ gɔtn taasd̙ege tu.
45 Kɛn naad̙e jaay je bini ɔŋiŋ̃ ey se, naad̙e ɔk
tɛrl ɓaaŋ̃ je Jeruzalɛm ki.

46 Naad̙e jeŋ̃ ɓii mɔtɔ jaay ɓo ɓaa ɔŋiŋ̃
maakŋ *Bee Raa ki iŋg kiŋg daan jee jeel
tɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage. Naaŋ̃ iŋg booy
booy taard̙e ɔɔ do taard̙ege tu se naaŋ̃
tɔnd mɛtd̙e. 47 Jeegen paacŋ̃ iŋg ud̙ bi do
taar kɛn naaŋ̃ tɛrld̙en se, naad̙e booy jeeliŋ̃
se deel dod̙e ɔɔ ɔkd̙en taad̙ eyo. 48 Kɛn
koŋ̃ge jaay ɔŋiŋ̃ se, naad̙e aakiŋ̃ se tap ɓo,
ɔkd̙en taad̙ eyo. Ɔɔ gɔtn se koŋ̃ d̙eekiŋ̃ ɔɔ:
«Goonuma, kɛse naai ˈtɛd̙jen nakŋ-kɔɔɓm
d̙i bini? ˈBooyo, maam ute bubi se, nirlje
teecga kˈlee kˈjei jea.» 49 Num gɔtn se Isa
tɛrld̙en ɔɔ: «Naase ˈjemki gɛn d̙i? Naase
ˈjeelki ey la kɛn maam mˈɓaad̙o tap ɓo gɛn
maakŋ ɓee Bubum se?» 50 Gaŋ taar kɛn naaŋ̃
taad̙d̙en se, naad̙e ɔŋ booy ɔk te mɛtiŋ̃
eyo. 51 Gɔtn se naaŋ̃ iiŋ̃ bɔɔy ɓaa ute naad̙e
Nazarɛt ki ɔɔ daayum naaŋ̃ lee took taard̙e.
Anum nakgen deel paacŋ̃ ese se, koŋ̃ se ɔkiŋ̃
maakiŋ̃ ki.

52 Ɔɔ Isa se teepe ɔɔ jeel-taara ɓaa te
naaniŋ̃a. Kɛn Raa aakiŋ̃ se, tɔɔliŋ̃ ɔɔ tɔɔl
jeege tu kici.

3

Jan-Batist d̙aap d̙oobm Mɛljege
(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.6-8,19-28)

1 Kaad̙ kɛn Tiber Sezar, Gaar magal iŋg
*Rɔm ki, jaay ɔk ɓaara sik-kaar-mii maakŋ
gaariŋ̃ ki se ɔɔ naaŋ̃ kɛn se Pons Pilat ɓo
magal gɛn taa naaŋ Jude ɔɔ *Ɛrɔd se gaar
gɛn taa naaŋ Galile ɔɔ gɛnaaŋ̃ Pilip se gaar
gɛn taa naaŋ Iturɛ ute taa naaŋ Trakonitis
ɔɔ Lisanias se gaar gɛn taa naaŋ Abilɛn.
2 Kaad̙ kɛn se Annan ute Kayip ɓo *magal
jee tɛd̙n sɛrkɛ Raage tu. Naaŋ̃ kɛn se ɓo
*Raa ɓaad̙o taad̙ Jan goon Zakari kɛn iŋg
do kɔd̙-ɓaar ki se. 3 Ɔɔ Jan se ɓaa lee taa
naaŋ ool magal kɛn Jordan ki se paac ɔɔ
naaŋ̃ taad̙ jeege tu ɔɔ: «ˈTɛrlki maakse ɔɔ ɔŋ̃
jˈasen *batizi ɔɔ Raa asen tɔɔl *kusiŋ̃sege.
4 Aan gɔɔ kɛn Ezayi debm taad̙ taar teeco
taar Raa ki raaŋo do dɔkiŋ̃a maakŋ Kitapiŋ̃
ki kɛn ɔɔ:

Kˈbooy mind deba taad̙ makɔŋ̃ do kɔd̙-ɓaar ki
ɔɔ:
ˈDaapki d̙oobm Mɛljege ɔɔ ˈtɛd̙iŋ̃siŋ̃ki jiga
ˈtood̙n tal.
5 *Gɔɔgen daan koge tu se, kˈtuurumd̙e naata*
ɔɔ koge ute kɔsge se kˈtɔɔkd̙e naatn.
Ɔɔ d̙oobgen d̙ug d̙ug se kˈtɛd̙d̙e ˈtɔɔjŋ̃ ˈtood̙n
tal

ɔɔ ɗoobm kɛn ɔk koge kɔrcɔm kɔrcɔm se kic
lɛ k'ɗaapɗe 'toodn kɔlɔn̰.
6 *Bin jaay jeege paac utu kaakŋ debm kɛn* Raa
utu aɗeno kɔlɔ jaay aɗen kaaj se.*»

7 Gɔtn se jee dɛngen ɓaaɗo tɛɗn *batɛm
gɔtn Jan ki se, naan̰ ɗeekɗen ɔɔ: «Aakumki
tu wɔɔjgen ara! Naŋa jaay ɓo dɛjseno taa
aki kaan̰ kɔtn maak-taar gɛn Raa kɛn utu
bɔɔy do jeege tu se? 8 Naan ki se, 'tɛɗki
nakgen jiga kɛn 'taaɗn jeege tu ɔɔ naase se
'tɛrlkiga maakse do Raa ki ɔɔ ɔn̰te 'taaɗki
ɔɔki: naaje se lɛ k'gaan *Abraamge. 'Booyki
m'asen ɗeeke: kogen ese se kɛn Raa je kic
ɓo an̰ dɛlin̰ 'tɛɗn gaange Abraam ki. 9 'Bɛrɛ,
alpasa se lɛ k'ɗaarin̰ga mɛtn ko kaag ki. Ko
kaaggen paacn̰ jaay ooj jig ey se, j'aɗen tɔgŋ
tund naatn ɔɔ j'aɗen tɔɔcn̰ pooɗn.»

10 Gɔtn se jee dɛnge ɓaaɗo tɔnd mɛtn Jan
ɔɔ: «Naaje tap ɓo k'tɛɗn roje ɔɔ ɗio?» 11 Jan
tɛrlɗen ɔɔ: «Maakse ki se, debm ɔk kal
di se uun ɛɗ kalaŋ se deb kɛn ɔk eyo ɔɔ
debm ɔk nakŋ kɔsɔ kic ɓo nigin̰ ute debm
kɛn ɔk eyo.» 12 Gɔtn se, jee tɛɗn miirge kic
ɓaaɗo taa j'aɗen batizi ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtin̰
ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje tap ɓo k'tɛɗn
roje ɔɔ ɗio?» 13 Naan̰ tɛrlɗen ɔɔ: «Miir kɛn
k'taaɗsen j'ɔɔ aki kɔkŋ gɔtn jeege tu se,
ɔn̰te 'ziiɗin̰ki ɗim do ki.» 14 Asgarge ɓaaɗo
tɔnd mɛtin̰ ɔɔ: «Naaje kic ɓo k'tɛɗn roje j'ɔɔ
ɗio?» Jan tɛrlɗen ɔɔ: «Ɔn̰te 'kuunki gursn
nam ute taa tɔɔgɔ ɔɔ ɔn̰te 'tɔlki taara do
nam ki. Num iŋgki do gursn laapse ki sum.»

Jan taaɗ taa debm kɛn utu ɓaaɗo mɛtin̰
ki

15 Aan gɔɔ kaaɗ kɛn se jeege iŋg aak kaak
kaam nakŋ utu 'tɛɗ se ɔɔ kɛn naaɗe jaay
aak Jan se, gɔtn se naaɗe saap-maakɗe ki
ɔɔ: «Kɛse ɓo 'tɛɗn *al-Masi lɛ ɗaam?» 16 Jan
tɛrlɗen naaɗe ki paac ɔɔ: «Maam se, m'asen
*batizn ute maane, num gaŋ debm kɛn utu
ɓaaɗo mɛtum ki se, naan̰ magal ciruma.
Maam se kɔl saan̰ kic ɓo m'aas gɛn no tuutin̰
eyo. Debm ese se ɓo utu asen *batizn ute
Nirl Salal ɔɔ ute pooɗo. 17 Ute gɛrt magalin̰
se naan̰ utu tuuy teeṇin̰a ɔɔ kɛn naan̰ jaay
tuuy aasga num kaam teeṇin̰ se, naan̰ utu
an̰ tɔsn kɔmb maakŋ giijin̰ ki, num tɛsin̰
se, naan̰ utu an̰ kɔmb maakŋ pooɗ kɛn ooy
eyo.»

18 Do taarge tun naan̰ taaɗɗen se tɛr Jan
dɛjɗenga ute taargen kuuy kic dɛna. Gɔtn
ese se naan̰ taaɗɗen Labar Jiga se jeege tu.

**Ɛrɔd ɔk Jan-Batist daŋgay ki*

19 Num kɛn Gaar Ɛrɔd jaay ɔk Ɛrɔdiad
mɛnd gɛnaan̰a ɔɔ do kɛn se tɛr tɛɗn nakgen
kuuy kusin̰ kici, gɔtn se Jan taaɗin̰sin̰ tal.
20 Naɓo do *kusin̰ kɛn naan̰ lee tɛɗ se, tɛr do
kɛn se naan̰ iij-ɔ̰k ɔl Jan daŋgay ki daala.

**Batɛm gɛn Isa*
(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11; Jn 1.32-34)

21 Kɛn jeege paac jaay k'batizɗe aas se, Isa
kic ɓo k'batiziṇa. Kɛn naan̰ eem keem Raa
se, gɔtn se maakŋ raa ɔɔɗ waŋ. 22 Gɔtn se,
*Nirl Salal se tec aan gɔɔ dɛɛrɛ ɓaaɗo bɔɔy
do Isa ki. Gɔtn se k'booy mind deba taaɗ
maakŋ raa ki ɔɔ: «Naai se 'Goonuma. Maam
ɓo m'bɛɛr m'ɔɔɗio ute maak-raapuma.»

Mɛtjil gɛn Isa

23 Kaaɗ kɛn Isa baagŋ naabin̰ se, naan̰ ɔk
ɓaara ɓaa ɓaa si-mɔtɔ. Jeege se saap ɔɔ
naan̰ goon Yusup,
Yusup se goon Ɛli, 24 Ɛli se goon Matat,
Matat se goon Lɛbi, Lɛbi se goon Mɛlki,
Mɛlki se goon Yanay, Yanay se goon Yusup,
25 Yusup se goon Matatias, Matatias se goon
Amɔs,
Amɔs se goon Naum, Naum se goon Ɛsli,
Ɛsli se goon Nagay, 26 Nagay se goon Maat,
Maat se goon Matatias, Matatias se goon
Semeyin,
Semeyin se goon Yɔsɛk, Yɔsɛk se goon
Yɔda,
27 Yɔda se goon Yɔanan, Yɔanan se goon
Rɛsa,
Rɛsa se goon Zorobabɛl, Zorobabɛl se goon
Salatiɛl,
Salatiɛl se goon Neri, 28 Neri se goon Mɛlki,
Mɛlki se goon Addi, Addi se goon Kɔsam,
Kɔsam se goon Ɛlmadam, Ɛlmadam se goon
Ɛr,
29 Ɛr se goon Jɛzu, Jɛzu se goon Ɛliɛzɛr,
Ɛliɛzɛr se goon Yɔrim, Yɔrim se goon
Matat,
Matat se goon Lɛbi, 30 Lɛbi se goon Simɛon,
Simɛon se goon Juda, Juda se goon Yusup,
Yusup se goon Yɔnam, Yɔnam se goon
Ɛliakim,
31 Ɛliakim se goon Mɛlɛa, Mɛlɛa se goon
Mɛnna,
Mɛnna se goon Matata, Matata se goon
Natan,

* 3:6 Aak Eza 40.3-5.

Natan se goon *Daud, [32] Daud se goon Jɛsɛ,
Jɛsɛ se goon Obed, Obed se goon Booz,
Booz se goon Sala, Sala se goon Naason,
[33] Naason se goon Aminadab, Aminadab se goon Admin,
Admin se goon Arni, Arni se goon Ɛzrɔm,
Ɛzrɔm se goon Pɛrɛz, Pɛrɛz se goon Juda,
[34] Juda se goon *Yakub, Yakub se goon Isak,
Isak se goon *Abraam, Abraam se goon Tɛra,
Tɛra se goon Naɔr, [35] Naɔr se goon Sɛruk,
Sɛruk se goon Ragau, Ragau se goon Pɛlɛg,
Pɛlɛg se goon Ɛbɛr, Ɛbɛr se goon Sala,
[36] Sala se goon Kaynam, Kaynam se goon Arpakzad,
Arpakzad se goon Sɛm, Sɛm se goon Noe,
Noe se goon Lɛmɛk, [37] Lɛmɛk se goon Matuzala,
Matuzala se goon Ɛnɔk, Ɛnɔk se goon Yɛrɛd,
Yɛrɛd se goon Maalalɛɛl, Maalalɛɛl se goon Kaynam,
[38] Kaynam se goon Ɛnɔs, Ɛnɔs se goon Sɛt,
Sɛt se goon Adum, Adum se goon Raa.

4

**Bubm sitange naam Isa*
(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

[1] Gɔtn se Isa ɗooc te *Nirl Salal se, iiṇo taa ool magal Jordan ki ɔɔ Nirl Salal se tɔɔɗ ɔliṇ do kɔɗ-ɓaar ki. [2] Maakŋ ɓiige tun si-sɔɔ se, Bubm sitange ɓaaɗo naamiṇa. Nɔɔrɔ katara se Isa ɔs te ɗim eyo ɔɔ kɛn ɓiigen si-sɔɔ jaay aas se, naaṇ ɓo tɔɔliṇa. [3] Gɔtn ese se, Bubm sitange ɗeekiṇ ɔɔ: «Kɛn naai 'Goon *Raa ɗeer num, 'taaɗ ko ki se ai dɛl nakŋ kɔsɔ.» [4] Ɔɔ Isa tɛrliṇ ɔɔ: «Taar se Kitap taaɗga taaɗa ɔɔ: *K*ɛn tɛɗ debkilimi iŋg se kɔsɔ kaliṇ ki sum eyo.*»

[5] Tɛr Bubm sitange tɔɔɗ ɔliṇ gɔtn raan. Gɔtn ese sum ɓo naaṇ naar taaɗiṇ taa naaŋ gaariṇgen do naaŋ ki paac se. [6] Ɔɔ Bubm sitange ɗeekiṇ ɔɔ: «Maam m'ai kɛɗn tɔɔgɔ paac ute nakgen aak bɛɛ kɛn do naaŋ ki kaam jii, taa nakgen se j'ɛɗum-siṇga kɛɗ maam ki ɔɔ maam m'aṇ kɛɗn deb kɛn maakum jeṇa. [7] Ɔɔ kɛn naai jaay 'ɓaaɗo ɛrgga naanum ki ɔɔ 'daanumga num, nakgen se paac maam m'aisiṇ kɛɗa.» [8] Isa tɛrliṇ ɔɔ: «Taa Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ: *M*ɛli Raa kalaŋ tak se ɓo naai 'kɛrgŋ naaniṇ ki ɔɔ aṇ 'tɛɗn naabiṇa.†» [9] Tɛr Bubm sitange tɔɔɗ ɓaansiṇ maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ɔɔ ɓaa uun ɔliṇ do *Bee Raa ki raan lɛŋ lɛŋ ɔɔ ɗeekiṇ ɔɔ: «Kɛn naai 'Goon Raa ɗeer num, do ɓee ki ara se iiṇ aal naaŋ ki. [10] Taa Kitap se taaɗga taaɗ ɔɔ:

*Raa 'kund 'kulu k*ɔɗiṇge tu ai bɔɔbɔ
[11] ɔɔ naaɗe ai caapm kɔkŋ jiɗege tu
*taa j*ɛige se 'kɔŋ rɔɔkŋ ro ko kɛn gam eyo.‡»

[12] Isa tɛrliṇ ɔɔ: «Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ: *B*ɛrɛ, naai se 'kɔŋ 'naam Mɛli Raa eyo.§» [13] Kɛn Bubm sitange naamiṇ kaam ara kaam ara jaay aas se, naaṇ iiṇ ɔṇiṇa ɔɔ booy bini aan kaaɗ kɛn Raa mala ɔndiṇ se jaayo.

Isa aan taa naaŋ Galile ɔɔ baag tɛɗn naabiṇa

[14] Gɔtn se Isa ɗooc te tɔɔgŋ *Nirl Salal, ɔk tɛrl ɓaa taa naaŋ Galile ki ɔɔ nookiṇ eem dɔɔɗ taa naaŋ gɔtn ese paac. [15] Naaṇ lee dooyɗe maakŋ *ɓeege tun kɛn Yaudge lee tus maak ki ɔɔ jeege paac tɔɔmiṇa.

*Jee Nazar*ɛt ki baate Isa

[16] Isa tɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Nazarɛt gɔtn naaṇ teepmno ro ki. Kɛn *ɓii sebit jaay aanga num, aan gɔɔ daayum naaṇ lee ɓaa maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki gɛn keem Raa ɗey se, naaṇ ɛnd maak ki ɔɔ ɓii kɛn se ɓo, naaṇ iiṇ ɗaara gɛn dooy Kitap naan jeege tu. [17] Gɔtn se j'uun j'ɛɗiṇ Kitapm gɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn k'daŋiṇ Ezayi. Naaṇ wɔrgiṇa, ɔɔ ɔŋ gɔtn kɛn k'raaŋiṇ j'ɔɔ:

[18] *Nirl g*ɛn Mɛljege se, utu maakum ki,
*taa naaṇ b*ɛɛr ɔɔɗumo gɛn taaɗn Labar Jiga se jee daayge tu.
Naaṇ ɔlumo taa m'taaɗn ɓulge tu se
*j'utu j'a*ɗen kɔɔɗn doɗe
ɔɔ jee kaam-tɔɔkge se utu 'kaaka
ɔɔ jee kɛn j'ɔɔɗɗe yɛɛɓɗe cɛrɛ se, j'utu j'aɗen kɔɔɗn doɗe,
[19] ɔɔ maam m'ɓaaɗo se m'asen taaɗn ɓaar kɛn Raa tɛɗn bɛɛṇ jeege tu kici.*

[20] Kɛn naaṇ jaay dooy Kitap aas se, naaṇ teeliṇa†, ɔɔ ɛɗiṇ gaab kɛn tɛɗn naaba gɔtn ese se ɔɔ naaṇ tɛrl iŋg gɔtiṇ ki ɔɔ jee iŋg maakŋ ɓee kɛn gɔtn ese paac ɔndiṇ kaama. [21] Gɔtn se naaṇ baagɗen taaɗa ɔɔ: «'Booyki,

* 4:4 Aak Dt 8.3. † 4:8 Aak Dt 6.13-14. ‡ 4:11 Aak KKR 91.11-12. § 4:12 Aak Dt 6.16. * 4:19 Eza 61.1-2.
† 4:20 Kitap do dɔkiṇ se k'teeliṇ teele aan gɔɔ raaga.

taar Kitapm kɛn naase ˈbooyiŋ̃ki jaaki se,
aanga ɗoobiŋ̃ ki.»
22 Gɔtn se jeegen paacŋ̃ iŋg booy taariŋ̃ se
taaɗ taargen jiga roŋ̃ ki ɔɔ taariŋ̃ nijim kɛn
naaŋ̃ taaɗɗen se, ɔkɗen taaɗ eyo. Naaɗe
ɗeek ɔɔ: «Kɛse tap ɓo goon Yusup ey la?»
23 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɗeere, kaaŋ̃
kaa taar kɛn jeege lee taaɗ se utu amsiŋ̃ki
tɛɗn dom ki kɛn taaɗ ɔɔ: ‹Kɛn naai jaay
daptor num, aaj roi mala.› Bin se naase kic
utu amki taaɗn ɔɔ: nakŋ naaje kˈbooy kɛn
naai ˈtɛɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum
ki se, ɓɔrse naai ˈtɛɗiŋ̃ maakŋ naaŋi ki
ara kici.» 24 Tɛr naaŋ̃ taaɗɗen ɔɔ: «Ɗeere,
ˈbooyki mˈasen taaɗa: ɓii kalaŋ debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki gam jˈɔkiŋ̃ te ɔɔŋ̃
maakŋ naaŋiŋ̃ ki eyo. 25 ˈBooyki bɛɛ mˈasen
taaɗa: do dɔkiŋ̃ do *Ɛli ki se, *Israɛl ɔk
mɛnd-daayge dɛ̃na ɔɔ kaaɗ kɛn se ɓaara
mɔtɔ ute laapa mɛcɛ se, maane baate keeɗe
ɔɔ ɓo tɔɔl tɛɗ daama maakŋ naaŋ ki. 26 Num
gaŋ Ɛli se, Raa ɔliŋ̃ te gɔtn mɛnd-daay kɛn
gam kɛn maakŋ taa naaŋ Israɛl ki se eyo;
num ɔliŋ̃ gɔtn mɛnd-daay kɛn iŋg maakŋ
gɛgɛr kɛn kˈdaŋiŋ̃ Sarepta kɛn taa naaŋ
Sidɔŋ ki. 27 Do dɔkiŋ̃ do Ɛlizɛ ki kɛn debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki se kic ɓo, Israɛlge
se ɔk jee bikiɗge dɛna. Naɓo maakɗe ki
paac se, deb kalaŋ kic ɓo Ɛlizɛ ɛɗiŋ̃ te lapi
eyo; num gaŋ ɛɗ lapi ɓo gaab ki kalaŋ kɛn
kˈdaŋiŋ̃ Naaman kɛn kɔɗ Siri.»
28 Kɛn jee maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee tusn
maak ki jaay booy taar kɛn naaŋ̃ taaɗɗen
se, naaɗe maakɗe taarɗe doŋ̃ ki piriŋ̃. 29 Aan
gɔɔ gɛgɛr se lɛ do ko ki se, naaɗe iiŋ̃ iij-ɔkiŋ̃
teecŋ̃siŋ̃ naatn ɔɔ ɓaansiŋ̃ taa aŋ̃ ˈkɔtn kɔl
ziri ki. 30 Num gɔtn se naaŋ̃ iik uj jiɗe ki ɔɔ
but aal daanɗe ki se ɔɔ uun ɗoobiŋ̃ ɓaa.

Isa taaɗ tɔɔgiŋ̃a

31 Gɔtn se Isa bɔɔy ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn
Kaparnayum kɛn taa naaŋ Galile ki. *Ɓii
sebit jaay aan se, naaŋ̃ ɓaa dooy jeege.
32 Jeegen booy taar kɛn naaŋ̃ dooyɗe se
ɔkɗen taaɗ eyo, taa naaŋ̃ dooyɗen ute
tɔɔgiŋ̃ mala.
33 Jee iŋg maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn
maak ki gɔtn ese se, gaaba kalaŋ se ɔk kɔɔŋ̃
sitan. Kɛn naaŋ̃ aak Isa se ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ɔ
ɔɔ: 34 «Waay! Naai Isan Nazarɛt. Naai tap ɓo
naaje jˈɔŋ ɗi ute naai? Naai se ˈɓaaɗo gɛn
kutje! Maam se mˈjeeli, naai se Debm *Salal
kɛn Raa ɓo ɔlio.» 35 Gaŋ Isa aaciŋ̃ kaama ɔɔ:
«ˈDoa! ˈTeec naatn ro gaab kɛn se!» Gɔtn
se gaabm se ooc daan jeege tu ɔɔ sitan se
teec naatn roŋ̃ ki ɔɔ tɛɗiŋ̃ te ɗim eyo. 36 Jee
paacŋ̃ aak nakŋ se, ɓeer ɔkɗe ɔɔ lee taaɗ ute
naapa ɔɔ: «Kɛse taar ɔɔ ɗi ɓo bini! Gaabm se
ute tɔɔgiŋ̃ se, naaŋ̃ taaɗ sitange tu ɔɔ naaɗe
teec aaŋ̃a.» 37 Gɔtn se nookiŋ̃ eem dɔɔɗ taa
naaŋ gɔtn ese paac.

Isa ɛɗ lapia jee kɔɔŋ̃ge tu

38 Kɛn Isa jaay teeco maakŋ *ɓee kɛn
Yaudge lee tusn maak ki se, naaŋ̃ ɓaa ɓee
Simon ki ɔɔ ɔŋ moomiŋ̃ mɛnda se roŋ̃ ɔŋg
kɛɗɛk kɛɗɛk. Gɔtn ese naaɗe tɔnd mɛtn Isa
ɔɔ ŋ̃ˈsaapm doŋ̃ ki. 39 Isa ɓaaɗo no doŋ̃ ki
aac kaama kɔɔŋ̃ ki ɔɔ roŋ̃ ɔŋg kɛɗɛk se tɛrɛc
urlu. Gɔtn ese sum ɓo mɛnda se naar iiŋ̃
ɗaara ɔɔ baagɗen tɛɗn kɔsɔ.
40 Kaaɗ kɛn jaay kaaɗa ɓaa ɓaa kooco
se, jeege dɛna ɓaano ute jee kɔɔŋ̃ge napar
napar gɔtn Isa ki ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo naaŋ̃
ɔndiŋ̃ jiŋ̃ doŋ̃ ki, ɔɔ jee kɔɔŋ̃gen se paac ɔŋ
lapia. 41 Gɔtn ese kic sitange dɛna teec naatn
ro jeege tu ɔɔ kɛn naaɗe teec teec se tɔɔɗ
tɔɔy makɔŋ̃ ɔɔ: «Naai se, ˈGoon Raa.» Gaŋ
Isa aacɗen kaama ɔɔ jˈɔŋ̃te taaɗa, taa naaɗe
se jeeliŋ̃a naaŋ̃ ɓo *al-Masi.

Isa ɓaa taaɗ Labar Jiga taa naaŋ Jude ki

42 Tanɔɔriŋ̃-nɔɔriŋ̃ se, Isa iiŋ̃ teec ɓaa do
kɔɗ-ɓaar ki gɔtɔ kaam kalaŋ. Gɔtn se jee
dɛnge se iiŋ̃ taa jeŋ̃a ɔɔ kɛn naaɗe jaay ɔŋiŋ̃
se, jee se je naaŋ̃ aɗe kɔŋ̃ɔ eyo, num ˈkɔɔpm
kiŋg ute naaɗe. 43 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Bɛɛki
se, mˈɓaa taaɗn Labar Jigan gɛn Gaar Raa se,
maakŋ gɛgɛrge tun kuuy kici. Taa naaŋ̃ se
ɓo Raa ɔlumo.»
44 Isa lee taaɗ taar Raa maakŋ *ɓeege tun
kɛn Yaudge lee tusn maak ki kɛn taa naaŋ
Jude ki se paac.

5

Jee sɔɔ deet deet kɛn took gɛn tɛɗn jee
mɛtn Isa ki

(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

1 Ɓii kalaŋ, Isa ɗaar ɗaar taa baar kɛn
kˈdaŋiŋ̃ Genezarɛt se ɔɔ gɔtn se jee dɛnge
ɓaaɗo deebiŋ̃ bat gɛn booy taar *Raa. 2 Gɔtn
se Isa aak markabge dio ɗaar ɗaar taa baar
ki ɔɔ jee toocŋ̃ kɛŋ̃jgen bɔɔyo maak ki se
ɗaar tug tug gɛnddege. 3 Gɔtn se Isa ook
maakŋ markab kɛn kalaŋ ɔɔ markabm ese
se gɛn Simon. Naaŋ̃ taaɗ Simon ki ɔɔ: «Iik

ˈɓaa naan ki cɔkɔ.» Gɔtn se Isa iŋg maakŋ
markab ki ɔɔ baag dooy jee dɛnge.
4 Kɛn naaɲ jaay taaɗ naŋ taariɲ se, naaɲ
ɗeek Simon ki ɔɔ: «Iik ˈɓaa gɔtn kɛn maaniɲ
jɛrlɛ, ute jeeige se, ˈtuunki gɛndsege maan
gɛn toocɲ kɛɲjge.» 5 Simon tɛrliɲ ɔɔ: «Debm
dooy jeege, ɗaan nɔɔr ki ute magaliɲ se,
naaje kˈdabarga dɛna naɓo jˈɔŋ te ɗim
eyo. Num gaŋ do taari ki se, gɛndge se
maam mˈaɗen tuun maan.» 6 Kɛn naaɗe jaay
tuun gɛnddege maan se, naaɗe uuno kɛɲjge
dɛna; bini gɛnddege kic ɓo ɓaa ɓaa nɛɛpɛ!
7 Naaɗe daŋ mɛddegen maakŋ markab kɛn
kuuy se te jiɗe taa aɗe ɓaa num, aɗen
noogo. Mɛddege jaay ɓaaɗo ɔŋɗe se, mark-
abdegen di se paac naaɗe ɗoociɲ tal tal ute
kɛɲjge, bini ɓaa ɓaa duubm maan.
8 Kɛn Simon Piɛr jaay aak nakŋ ese se,
naaɲ ɓaaɗo ooc mɛtn jɛ Isa ki ɗeekiɲ ɔɔ:
«Mɛluma, iik naatn cɛɛm ki; taa maam se
mˈdebm *kusiɲa.» 9 Taa kɛɲjgen dɛn kɛn
naaɗe uuno se, Piɛr ute mɛɗiɲge se ɓeere
ɓaa ɔkɗe. 10 Mɛɗiɲgen Jak ute Jan kɛn gaan
Zebedege se aak se, ɓeere ɔkɗe kici. Gɔtn
se Isa ɗeek Simon ki ɔɔ: «Ɔɲte ɓeere! Naan
ki se, naai ˈɓaa je jikilimge ɓo anɗeno ɓaa
ɗoobm Raa ki.» 11 Markabdege se naaɗe tiik
ɓaano taa jɛŋ ki ɔɔ gɔtn ese sum ɓo, naaɗe
rɛsn te nakɗege paac ɔɔ daaniɲa.

Isa ɛɗ lapia debm bikiɗ ki
(Mt 8.2-4; Mk 1.40-45)

12 Bii kalaŋ Isa iiɲ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn
kalaŋ ɔɔ gɔtn se debm bikiɗi ɓaaɗo ɔŋiɲa.
Gaabm se roɲ paac taal aace. Kɛn naaɲ aak
Isa se, naaɲ ooc mɛtn jɛɲ ki ɔɔ tɔnd mɛtiɲ
ɔɔ: «Mɛlje, kɛn naai ˈje num, ɛɗum lapia taa
rom se ɗaapm ˈtoodn kɔlɔɲ kɔlɔɲ.» 13 Isa ɔl
jiɲ utiɲa ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «Yɛɛ, maam mˈjea,
ɔɲ roi ɗaapm ˈtoodn kɔlɔɲ kɔlɔɲ!» Gɔtn se
sum ɓo, gaabm se kɔɔɲiɲ ɔɲiɲa. 14 Gɔtn
se Isa ɗeekiɲ ɔɔ: «Ɔɲte ɓaa ˈtaadn nam ki.
Taa naai ɔŋga lapi se ˈɓaa ˈtaaɗ roi *debm
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se ɔɔ ˈɓaa ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki
aan gɔɔ kɛn *Musa taadiɲo maakŋ Kitap ki,
taa naai se roi ɗaapga toodga kɔlɔɲ kɔlɔɲ
se. Bin ɓo, jeege paac ˈjeele, naai se ɔŋga
lapia.» 15 Gɔtn se jeege baag kɔɔsn maaniɲ
gɔtɔ ɓaa se paac ɔɔ jeege dɛna lee tusu gɛn
booy taariɲa ɔɔ jee kɔɔɲge se lɛ ɓaaɗo se
gɛn je lapia rodɛ. 16 Gaŋ Isa se teec ɓaa do
kɔɗ-ɓaar ki kaliɲ ki gɛn tɔnd mɛtn Raa.

Isa ɛɗ lapia debm kˈruŋguy ki
(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

17 Bii kalaŋ Isa dooy dooy jeege ɔɔ maakŋ
jeege tun naaɲ dooyɗe dooy se ɔk *Parizige
ute jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage.
Naaɗe se iiɲo maakŋ naaŋge tun taa naaŋ
Galile ki ute kɛngen taa naaŋ Jude ki ɔɔ ute
kɛngen iiɲo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki.
Gɔtn se Isa ute tɔɔgŋ Mɛljege se, ɛɗ lapi jee
kɔɔŋge tu. 18 Gɔtn ese sum ɓo jeege uuno
debm kˈruŋguyu do nakŋ toodiɲ ki. Kɛn
naaɗe aan se, naaɗe je ɗoobm an kɛnd kɔŋ
Isa. 19 Naɓo taa jeege dɛn dɛn se naaɗe ɔŋ
te ɗoobm an kɛnd kɔŋ Isa eyo. Taa naaɲ se
ɓo naaɗe uun ookŋsiɲ do ɓee ki raan ɔɔ ɔɔɗ
taa bɔlɔ ɔɔ naaɗe bɔɔyiɲo do nakŋ toodiɲ
ki naan Isa ki ɗaan jeege tu. 20 Kɛn Isa jaay
aak naaɗe aal maakɗe doɲ ki se, ɗeek ɔɔ:
«Gaaba, *kusiɲige se, maam mˈtɔɔlisiɲga
naatn.»
21 Kɛn jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar
Raage ute Parizige jaay booy se, naaɗe baag
naajɲ te naapa ute mind naaŋ ki ɔɔ: «Naaɲ
se tap ɓo naŋa jaay naaj Raa bin se? Kɛn
ˈkɔŋ tɔɔl kusiɲ deba se, Raa kaliɲ ki sum ey
la?» 22 Aan gɔɔ Isa jeel maak-saapɗe se, naaɲ
tɛrlɗen ɔɔ: «Taa ɗi jaay naase ˈtaadki ute
maakse bin se? 23 Gɛn naase ki num, kɛn gay
ɓo ɔɔɲ ciri, kɛn mˈɗeekŋ mˈɔɔ: ‹Kusiɲige
se, maam mˈtɔɔlisiɲga naatn› lɔɓu mˈɗeekŋ
mˈɔɔ: ‹Iiɲi ɔɔ ˈlee› se lɛ? 24 Bin num, naase
aki ˈjeele maam *mˈGoon Deba se mˈɔk
tɔɔgɔ gɛn tɔɔl kusiɲ jeege.» Gɔtn se, Isa
ɗeek debm kˈruŋguy ki ɔɔ: «Mˈɗeeki mˈɔɔ:
iiɲi, uun nakŋ toodi se ɔɔ ˈɓaa ɓei ki.»
25 Gɔtn ese se sum ɓo, gaabm se, iiɲ ɗaara
naan jeege tu, uun nakŋ toodiɲa ɔɔ ɓaa
ɓeeɲ ki. Kɛn naaɲ ɓaa ɓaa se naaɲ tɔɔm
Raa. 26 Jee gɔtn ese paac nakŋ se deel dodɛ
ɔɔ naaɗe tɔɔm Raa kici. Gɔtn se naaɗe ɓeere
ɔkɗe se, taaɗ ute naapa ɔɔ: «Nakage, jaaki
se, jˈaakkiga nakgen kɛn deel do aak eyo!»

Isa daŋ Lɛbi
(Mt 9.9-17; Mk 2.13-22)

27 Kɛn nakgen se jaay deel se, Isa teec teec
se aak *debm tɔkŋ miiri roɲ Lɛbi iŋg kiŋg
gɔtn tɛɗn naabiɲ ki. Naaɲ ɗeekiɲ ɔɔ: «Iiɲi
ˈdaanuma!» 28 Gɔtn se sum ɓo Lɛbi iiɲi, ɔɲ
nakiɲge paac ɔɔ daan Isa.
29 Gɔtn se Lɛbi tɛɗ kɔsɔ dɛna ɔɔ daŋ Isa
ɓeeɲ ki gɛn ɓaa kɔsɔ. Ɔɔ jeege dɛna iŋg ɔs
te naaɗe ɔɔ maakɗe ki se *jee tɔkŋ miirge

ɔɔ jee kuuy se kici ute te naaɗe. 30 Gɔtn se,
*Parizige ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage se jaay aakɗe se mooy naaŋ ki
dir dir ɔɔ taaɗ jeege tun mɛtn Isa ki se ɔɔ:
«Gɛn ɗi jaay naase ɔski ɔɔ aayki ute jee tɔkŋ
miirge ɔɔ jee *kusiŋ̃ge se?» 31 Isa tɛrlɗen
ɔɔ: «Jee roɗe kiji se, naaɗe je daptor eyo,
num kɛn je daptor se, jee kɔɔŋ̃ge. 32 Maam
m'ɓaaɗo se gɛn daŋ jee kɛn saap ɔɔ naaɗe
aak bɛɛ naan Raa ki se eyo, num maam
m'ɓaaɗo se gɛn jee jeel roɗe ki naaɗe jee
kusiŋ̃ge, taa 'tɛrl maakɗe do Raa ki.»

*Mɛtn taar *siam*

33 Naaŋ̃ kɛn se jeege ɓaaɗo taaɗ Isa ki
ɔɔ: «Jee mɛtn Jan-Batist ki ute jee mɛtn
*Parizige se tɛɗga num lee tuun siam ɔɔ
tɔnd mɛtn Raa. Num jee mɛtn naai ki
se ɔsɔ ɔɔ aaye.» 34 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jeegen
ɓaaɗo kɔkŋ mɛnda jaay gaabm mɛnda utu
te naaɗe se, kaaɗ kɛn se naaɗe 'kɔŋ kuun
siam la? Mɛt ki eyo. 35 Num gaŋ ɓii kalaŋ
kaaɗiŋ̃ utu kaana gaabm mɛnda se j'utu
j'aŋ̃ kɔɔɗn naata ɔɔ naaŋ̃ kɛn se jaay ɓo,
mɛɗiŋge se lee tuun siam gɛn tɔnd mɛtn
Raa.»

36 Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara daala
ɔɔ: «Nam ɔk kala koono nɛɛpga nɛɛp se,
aɗe kɔŋ nɛɛpm taar kal kiji jaay aŋ̃ kal do
ki eyo; ey num taa kal kijin kɛn k'nɛɛpo se
cɛrɛ sum, ɔɔ kɛn j'aaliŋ̃ga kic num, naaɗe
se kɔŋ tum eyo. 37 Ɔɔ tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ utu iiŋ̃
kiiŋ̃ se, j'ɔmbiŋ̃ maakŋ k-lɛɛtɛrge tun koono
eyo; ey num tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ se, an dɔɔbm
ute k-lɛɛtɛrge se naatn. Ɔɔ tɔtn koojŋ̃ biŋ̃
se lɛ 'kɔɔy naaŋ ki cɛrɛ ɔɔ k-lɛɛtɛrge se lɛ,
dɔɔbm tujŋ̃ kici*. 38 Num gaŋ bɛɛki num,
tɔtn kaam ki se j'aŋ̃ kɔmb maakŋ k-lɛɛtɛrge
tun kiji kici. 39 Ɔɔ debm aayga kaay tɔtn†
coodì tɔɔlum se lɛ, tɔtn kaam ki se, ɓoŋ̃
tɔɔliŋ̃ ey sum. Taa naaŋ̃ ɗeek ɔɔ: kɛn nijim
cir paac se tɔtn kɛn coodì tɔɔlum se.»

6

*Isa se naaŋ̃ ɓo mɛl *ɓii sebit*
(Mt 12.1-14; Mk 2.23-28, 3.1-6)

1 Ɓii kalaŋ ɓii sebit ki se, Isa ute jee mɛtiŋ̃
ki deel maakŋ gɔtn gɛm ki. Gɔtn se jee
mɛtiŋ̃ ki tɛrɛc do gɛmge ɔɔ ɔɔɗ kaamiŋ̃
maakŋ jiɗe ki ɔɔ taaŋ̃e. 2 Num *Parizigen
kandum gɔtn ese taaɗɗen ɔɔ: «Gɛn ɗì jaay
naase 'tɛɗki nakŋ kɛn j'und te kulu eyo
gɛn tɛɗ ɓii sebit ki se?» 3 Isa tɛrlɗen ɔɔ:
«Naase 'dooyiŋ̃ki te ey la, nakŋ kɛn *Daud
tɛɗ ute jeeŋ̃ge kaaɗ kɛn naaɗe ɓo tɔɔlɗe se?
4 Naaŋ̃ ɛndo maakŋ *kɔrɔr gɛn *Raa ki, ɔɔ
tɔs mappan j'ɛɗiŋ̃ga kɛɗ *sɛrkɛ Raa ki, ɔso
ɔɔ ɛɗo jeeŋ̃ge tun mɛtiŋ̃ ki kici. Ey num,
kɛn ɔk ɗoobm 'kɔsn se jee tɛɗn sɛrkge Raa
ki kalɗe ki sum.»

5 Ɔɔ tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «*Goon Deba se
lɛ, naaŋ̃ ɓo Mɛl gɛn ɓii sebit.»

6 Kɛn aan ɓii sebit kɛn kuuy se, Isa ɓaa ɛnd
maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki
se ɔɔ dooy jeege. Gɔtn ese, naaŋ̃ ɔŋ gaaba
kalaŋ ji daamiŋ̃ ooyga kooyo. 7 Jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute Parizige se
ɔnd kaama Isa ki tak taa naaɗe je aŋ̃ kaaka
kɛn ŋ̃'kɛɗn lapia gaab kɛn se ɓii sebit ki
num, bin se naaɗe aŋ̃ kɔkŋ mindiŋ̃a. 8 Aan
gɔɔ Isa jeel saapm-maakɗe ki se, naaŋ̃ ɗeek
gaab kɛn jiŋ̃ ooyga kooy se ɔɔ: «Iiŋ̃i 'ɗaar
naan jeege tu.» Ɔɔ gaabm se iiŋ̃ ɗaara. 9 Gɔtn
se Isa taaɗɗen ɔɔ: «Maam m'je tɔnd mɛtse:
ɓii sebit ki se, j'undsenga kulu gɛn tɛɗn bɛɛ
lɔɓu gɛn tɛɗn *kusiŋ̃ lɛ? Ɔɔ ɔŋ deba jaay
ɗìm an doŋ̃ ki num, aŋ̃ kaaj lɔɓu aŋ̃ kɔŋ̃iŋ̃
naaŋ̃ 'kut lɛ?» 10 Gɔtn se Isa uun kaamiŋ̃ aak
dɔɔɗɗe paac ɔɔ ɗeek gaabm kɛn jiŋ̃ ooyga
kooy se ɔɔ: «'Sɛɛj jii!» Ɔɔ gaabm se sɛɛj
jiŋ̃a ɔɔ gɔtn ese sum ɓo jiŋ̃ ɔŋ lapia. 11 Kɛn
Parizige ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage jaay aak nakŋ se, maakɗe taarɗe
doŋ̃ ki piriŋ̃ ɔɔ taaɗ ute naapa do nak kɛn
naaɗe utu 'tɛɗn do Isa ki.

Isa bɛɛr tɔɔɗ jee kaaŋ̃ naabiŋ̃gen
sik-kaar-dio
(Mk 3.13-19; Mt 10.1-15; NJKN 1.13)

12 Kaaɗ kɛn se sum ɓo, ɓii kalaŋ Isa ɓaa
ook do ko ki gɛn keem Raa ɔɔ maakŋ nɔɔr
kɛn te magaliŋ̃ se, naaŋ̃ eem Raa. 13 Kɛn gɔtɔ
jaay iip se, naaŋ̃ daŋ jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ maakɗe
ki se, naaŋ̃ bɛɛr tɔɔɗ jeege sik-kaar-dio kɛn
naaŋ̃ daŋɗe jee kaaŋ̃ naabiŋ̃ge. Kɛse ɓo ro
jee se: 14 Simon se, naaŋ̃ daŋiŋ̃ te ro Pier,
Andre se gɛnaaŋ̃a, Jak, Jan, Pilip, Bartelemi,
15 Matiye, Tɔma, Jak goon Alpe, Simon debm
je kujŋ̃ naaŋiŋ̃a, 16 Jud goon Jak ɔɔ Judas
Iskariɔt, naaŋ̃ ɓo debm utu kutn Isa se.

* 5:37 Yaudge se tɔmb tɔtɗegen gɛn koojŋ̃ biŋ̃ se maakŋ k-lɛɛtɛrge tu. † 5:39 Tɔtn Yaudge se daayum taaɗ ute tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ se sum.

Isa dooy jeege ɔɔ ɛɗ lapia jee kɔɔŋge tu
(Mt 5.2-12)

17 Kɛn Isa jaay bɔɔy do ko ki ute jee mɛtiŋ
kɛn sik-kaar-di se naaŋ ɔŋ gɔtn tooɗ tal jaay
naaŋ ɗaara ɔɔ gɔtn se naaŋ ɔŋ jee dɛn mɛtiŋ
ki ute jeege dɔɔlɔ dɛna iiŋo taa naaŋ Jude ki,
kɛngen iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki,
ɔɔ kɛngen kuuy se iiŋo taa naaŋ Tir ute gɛn
Sidɔŋ ki kɛn iŋg maakŋ gɛgɛrge tun taa baar
ki. 18 Naaɗe ɓaaɗo se gɛn booy taariŋa ɔɔ gɛn
je lapi roɗe, ɔɔ jee ɔk kɔɔŋ sitangen kɛn lee
dabarɗe se kic ɓo ɔŋ lapia. 19 Jee dɛngen tus
paac se naŋa naŋa kic ɓo je kutn ro Isa taa
debm utga roŋ num, tɔɔg Isan 'teec roŋ ki
se, ɛɗɗen lapia.

*Jee maak-raapge ute jee k*ɛn aɗen kaan
nakŋ ɔɔŋɔ

20 Gɔtn se Isa uun kaamiŋa aak jee mɛtiŋ ki
ɔɔ taaɗɗen ɔɔ:
«Maak-raapo naase jee daayge tu,
taa *maakŋ Gaar Raa se naase ki.
21 Maak-raapo naase jee ɓo tɔɔlsen ɓɔrse se,
taa naase utu aki kɔsn dɛrɛŋ te maraad se!
Maak-raapo naase kɛn ɓɔrse maakŋ
kaa-maan ki,
taa naase se utu aki kooy koogo.
22 Maak-raapo naase kɛn jeege jese eyo, ɔɔɗ
undse naatn,
naajse ɔɔ tɔlsen taar jig eyo dose ki,
taa naase aalki maakse do *Goon Deb ki*.
23 «Kɛn nakgen se jaay aanga dose ki
num, ɓii kɛn se ɔŋki maakse 'raap sakaŋ ɔɔ
'daamki te maak-raapo! Taa maakŋ raa ki
se, Raa utu asen kɔgŋ bɛɗse dɛn aak eyo.
Bin ɓo ɓugɗegen do dɔkiŋ se lee dabaro jee
taaɗ taar teeco taar Raa ki se bin kici.
24 «Num gaŋ asen kɔɔŋ naasen jee nak dɛnge
taa ɓɔrse naase ɔŋkiga dose.
25 Asen kɔɔŋ naasen kɛn ɓɔrse ɗim daaysen
ey se,
taa naase ɓo utu asen tɔɔlɔ.
Asen kɔɔŋ naasen jee iŋg 'tooyki koogo
ɓɔrse,
taa naase se maakse utu 'tuju ɔɔ utu aki
keeme.
26 Asen kɔɔŋ naasen kɛn jeege paac taaɗ
taargen nijim rose ki sum se,
bin ɓo ɓugɗegen do dɔkiŋ se tɛɗo ute jee-
gen tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki bin kici.»

'Jeki jee taamooysege
(Mt 5.38-48; Rm 12.17-21)

27 «Gaŋ maam m'taaɗsen naase kɛn iŋg
booyki taarum se, m'ɔɔ: 'jeki jee taamooy-
sege, 'tɛɗki bɛɛ jeege tun jese eyo. 28 Ɔɔɗki
ɓooro do jeege tun naamse ɔɔ eemki Raa
taa jeegen kɛn dabarse se. 29 Kɛn nam jaay
ɔndiga mɛtn bi ki num, 'tɛrliŋ kɛn do ji kuuy
se kici. Kɛn nam jaay uunga kali magal se,
kali baatn maak ki se kic num, ɔŋte 'kɔɔgiŋ.
30 Debm kɛn jaay tɔnd mɛtn ɗim gɔti ki num,
ɛɗiŋ ɔɔ nam jaay uunga ɗimi num, ɔŋte 'ɓaa
baayiŋa. 31 Bɛɛ kɛn naase 'jeki jeege asen
tɛɗse, naase kic num, 'tɛɗki jeege tu bin
kici.

32 «Kɛn naase jaay 'jeki jeegen jese sum
num, bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm ro ki tap
ɓo gɔtɔ. Taa jee *kusiŋge kic lɛ je naapa
bin kici! 33 Ɔɔ kɛn naase jaay 'tɛɗki bɛɛ
jeege tun 'tɛɗsen bɛɛ naase ki sum num,
bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm ro ki se tap
ɓo gɔtɔ. Taa jee kusiŋge kic lɛ lee tɛɗ bɛɛ
ute naapa kici! 34 Kɛn naase jaay ɛɗki sɛɛ
ɓo jeege tun utu asesiŋ tɛrl kɔgŋ gɔtiŋ ki
sum num, bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm ro
ki se tap ɓo gɔtɔ. Taa jee kusiŋge kic ɓo
lee ɛɗ kɛɗ sɛɛ ute naapa, taa naaɗe jeele
j'aɗesiŋ kɔgŋ gɔtiŋ ki! 35 Num gaŋ naase se,
'jeki jee taamooysege; 'tɛɗki bɛɛ jeege tu ɔɔ
kɛn ɛɗkiga sɛɛ jeege tu num, ɔŋte 'saapki
ɔɔki j'asesiŋ kɔgɔ. Bin ɓo Raa utu asen tɛɗn
bɛɛŋ dɛn aak eyo ɔɔ naase se j'utu j'asen
daŋ gaan Raagen Taaro. Taa Raa se naaŋ
debm jiga ɔɔ naaŋ tɛɗ bɛɛŋa do jeege tun
k'tɛɗɗen bɛɛ kic ɓo naaɗe jeel eyo ɔɔ tɛɗ
bɛɛ jee kusiŋge tu kici. 36 'Kɛrcɛlki aan gɔɔ
Bubsen maakŋ raa ki, kɛrcɛl se.»

*Ɔŋte 'k*ɔjki bɔɔrɔ do jeege tu
(Mt 7.1-5,15-20, 12.33-37)

37 «Ɔŋten 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu, ɔɔ
naase kic ɓo j'asen kɔjŋ bɔɔrɔ dose ki eyo.
Ɔŋten 'kɛndki tɛl nam gɛn kutiŋa, bin se
naase kic j'asen kɔŋ kut eyo. Kɛn naase jaay
'lee ɔkki naagŋ naapa num, Raa kici asen
tɔɔl kusiŋse. 38 Ɛɗki naka jeege tu taa j'utu
j'asen kɛɗn naase ki kici: ute gɔrn kɛn naase
'lee 'dɔɔjŋki jeege tu se, Raa utu asesiŋ
dɔɔjŋ, ɗoocŋ kɔnd gazagaza ɔɔ asesiŋ dɔɔjŋ
cir cir. Bin ɓo ute nakŋ kɛn naase 'lee

* 6:22 Goon Deba je taaɗ te Isa *al-Masi.

ˈdɔɔjn̪ki nakge jeege tu se, naase kic jˈutu jˈasesin̪ dɔɔjn̪ bin kici.

39 «Tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara kuuy daala ɔɔ: debm kaam-tɔɔkɔ ˈkɔŋ tɔɔɗn naapin̪ debm kaam-tɔɔkɔ la? Naaɗen di paac se ˈsi maakŋ gɔɔ ki ey ne? 40 Debm lee mɛtn deb kɛn dooyin̪ se ˈkɔŋ cir debm dooyin̪ eyo. Num gaŋ debm mɛtn deb ki jaay mɛlin̪ dooy ɔkin̪ga se, naan̪ utu ˈtɛɗn aan gɔɔ mɛlin̪a.

41 «Mu cɔkɔn kɛn kaam gɛnaai ki ɓo naai ɔŋ aakin̪a. Num gɛn ɗi jaay naai ɔŋ aak guɗum kaagŋ kaami ki ey se? 42 Ute naan̪ se ɓo, naai ˈkɔŋ ɗeekŋ gɛnaai ki ɔɔ: Gɛnaama, ˈɓaaɗo mˈai kɔɔɗn mu kaami ki. Nakŋ naai ˈtɛɗîn̪ se, mɛt ki eyo! Ey num naai ɔk mɛt-guɗum kaagŋ kaami ki se kici! Bɛɛki num, ɔɔɗ mɛt-guɗum kaagŋ kaami ki se ram, jaay ɓo kaami ˈkɔɔɗn kaakŋ jiga bin jaay ˈkɔɔɗn mu cɔkɔn kɛn kaam gɛnaai ki se!»

Kaaga ute koojin̪a

43 «Kaagŋ jiga se koojin̪ aak kus eyo ɔɔ kaagŋ kɔɔn̪ɔ lɛ ɔŋ ooj koojin̪ jig ey kici. 44 Taa kaagge se jˈaak kˈjeelɗe ute koojɗege: taa naan̪ se ɓo jˈkɔŋ tuugŋ koojn̪ mɔŋgɔ do kaag kɛn ute kɔrɔndin̪ eyo ɔɔ kɔŋ tuugŋ koojn̪ k-ƴooko se do k-lili ki ey kici. 45 Debm bɛɛ se, bɛɛn̪ se iin̪o maakin̪ ki, ɔɔ debm *kusin̪ se, kusin̪in̪ se kic ɓo iin̪o maakin̪ ki. Taa taar kɛn jikiĩimge lee taaɗ paac se ĩin̪o maakɗe ki.»

Ɓeegen dio
(Mt 7.21-29; 2Pr 1.5-10)

46 «Naase iŋg ˈdaŋum ki: Mɛluma, Mɛluma. Num gɛn ɗi jaay ɓo naase ˈbaateki gɛn tɛɗn nakŋ kɛn maam mˈtaaɗsen mˈɔɔ aki tɛɗ se? 47 Debm ɓaaɗo gɔtum ki, booy taaruma ɔɔ iŋg do ki se, ˈbooyki mˈasen taaɗn nakŋ kɛn naan̪ tecin̪ tece. 48 Naan̪ se tec aan gɔɔ debm ɓaa kɔɓm ɓeen̪a: naan̪ uɗ gɔɔ jɛrlɛ bini aan do ko ki jaay ɓo ɔndo mɛtn ɓeen̪a. Kɛn naan̪ jaay iin̪in̪ aas sum se, maane eeɗ dɛna ɔɔ oolge kic ɓo ɗooco ɔɔ ɔɔy makɔn̪ɔ ɓaaɗo deeb ɓee se bat naɓo, ɔŋ tɛɗîn̪ te ɗîm eyo, taa ɓee se kˈjˈiin̪in̪ga jiga. 49 Num gaŋ debm booy taaruma ɔɔ iŋg do ki ey se, naan̪ se tec aan gɔɔ debm kɛn uɗ te gɔɔ ey sum ɓo iin̪ ɓeen̪a. Kɛn oolge ɗooco jaay ɔɔyɔ makɔn̪ɔ ɔɔ ɓaaɗo deebin̪ bat se, ɓee se ru naŋ tak.»

7

Isa ute bubm asgarge
(Mt 8.5-13)

1 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taarin̪ naan jeege tu aas se, naan̪ ɓaa ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki. 2 Gɔtn se bubm asgarge se ɔk ɓulu kalaŋ bin se naan̪ jen̪ dɛn aak eyo. Naɓo ɓulin̪ se ooc kɔɔn̪ɔ kaam yoa. 3 Kɛn gaabm se jaay booy jˈɔɔs maan Isa se, gɔtn se naan̪ iin̪ ɔl magal Yaudge kandum taa ɓaa sɛl mɛtn Isa num, aɗe ɓaa utu kɛɗn lapia ɓulin̪ ki se. 4 Kɛn magal Yaudge jaay aan gɔtn Isa ki se, naaɗe eemin̪ nɔɔ ɔɔ: «Bɛɛki num, gɛn tɛɗn bɛɛ se, ˈtɛɗn gaab kɛn se. 5 Taa naaje Yaudge se, gaabm se jejeki dɛna ɔɔ naan̪ mala ɓo iin̪jeki ɓee kɛn kˈlee kˈtusn maak ki se.»

6 Gɔtn se Isa ɓaa ute naaɗe. Num kɛn naan̪ aan te cɛɛ ɓee magal asgarge tu ey sum ɓo, bubm asgar *Rɔmege ɔlo mɛɗîn̪ge taa an̪ taaɗn ɔɔ: «Mɛluma, ɔn̪te dabar roi gɛn ɓaaɗo ɓeem ki, taa maam se mˈaas ɗîm naani ki eyo. 7 Taa naan̪ se ɓo, maam mˈɔŋ mˈɓaa te gɔti ki ey se. Num gɔtn ɗaari ki se, naai ˈtaaɗ ute taari sum ɓo, debm tɛɗn naabum se ˈkɔŋ lapia. 8 Taa maam se, kic mˈkaam ji deb kuuy, naɓo mˈɔk asgarge kaam ji maam kici. Kɛn mˈiŋgga num mˈɗeek deb kalaŋ ki mˈɔɔ: ˈƁaa se, naan̪ iin̪ ˈɓaa. Ɔɔ mˈɗeek deb kuuy ki mˈɔɔ: ˈƁaaɗo se, naan̪ iin̪ ɓaaɗo. Ɔɔ ɓulum ki se jaay, mˈɗeekin̪ mˈɔɔ: ˈTɛɗn nakŋ ese se, naan̪ iin̪ tɛɗîn̪a.» 9 Kɛn Isa jaay booy taar ese se, taara se ɔkin̪ taaɗ eyo. Gɔtn se naan̪ tɛrl aak jee dɛngen ɓaaɗo mɛtin̪ ki se ɔɔ naan̪ ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBooyki mˈasen taaɗa: maakŋ gaan *Israɛlge tun ute dɛnɗe kic ɓo maam mˈɔŋ te nam jaay aal maakin̪ do *Raa ki aan gɔɔ gaabm ara se eyo.» 10 Kɔr jee naan̪ ɔlɗeno naaba jaay aan ɓeen se, naaɗe ɔŋ ɓul se ɔŋga lapia.

*Isa dur gɔon mɛ*nd-daay daan yoge tu

11 Naan̪ kɛn se jaay, Isa iin̪ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn kˈdaŋin̪ Nayn. Jee mɛtin̪ ki ute jeege dɛna ɓaa ute naan̪a. 12 Kɛn Isa ute jeege jaay aan taa ɗoob kɛn jˈan kɛnd maakŋ gɛgɛr ki se, naaɗe aak jeege uuno yoa ɔɔ kɛn ooy se goon mɛnd-daaye ɔɔ naan̪ kalin̪ ki sum ɓo maakŋ kon̪ ki. Gɔtn se jeege dɛna daan mɛnd se. 13 Kɛn Mɛljege jaay aak ko goono se, naan̪ ɛɛjin̪ don̪ ki ɔɔ ɗeekin̪ ɔɔ: «Ɔn̪te ˈtɔɔyɔ.» 14 Gɔtn se Isa iiko cɛɛ

jeege tun uuno yo se, ɔnd jiɩ̃ do baraŋgal
ki ɔɔ gɔtn se, jee ɓaan ɓaa ute yo se ɗaara
ɔɔ Isa ɗeek goon kɔɗ ki se ɔɔ: «Mˈɗeeki
mˈɔɔ, iiɩ̃i!» 15 Gɔtn se goon kɔɗn ooyga kooy
se duru iiɩ̃ iŋg ute mɛtiɩ̃a ɔɔ baag taaɗn
taara. Ɔɔ Isa ɔk ɛɗiɩ̃ koɩ̃ ki. 16 Kɛn jeege jaay
aak nakŋ se, ɓeere ɓaa ɔkɗe paac ɔɔ naaɗe
*nook Raa ɔɔ: «Debm taaɗ taar teeco taar
Raa ki magal se, ɓɛrɛ, ɓaaɗoga daanjege tu.
Kɛse Raa mala ɓo ɓaaɗoga kaakŋ jeeɩ̃ge!»
17 Taa naaɩ̃ se ɓo jee taa naaŋ Jude ki ute jee
kɛn taa naaŋge tun cɛɛs ki se, paac se iŋg ɓo
gɛn kɔɔsn maana do nakge tun kɛn Isa tɛɗo
se.

Jan-Batist ute Isa
(Mt 11.2-19)

18 Gɔtn se jee mɛtn Jan-Batist ki ɓaaɗo
taaɗ mɛlɗe ki. Kɛn Jan jaay booy taarɗe
sum se, maakɗe ki se naaɩ̃ daŋ jeege dio,
19 ɔɔ ɔlɗe gɔtn Mɛlje Isa ki taa ˈɓaa tɔnd
mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Naai ɓo debm kɛn jeege iŋg aak
kaama jˈɔɔ utu aɗe ɓaa se lɔɓu kˈbooy nam
kuuy lɛ?» 20 Kɛn naaɗe jaay aan gɔtn Isa
ki se, jee se taaɗ ɔɔ: «Naaje se Jan-Batist
ɓo ɔljeno gɔti ki ɔɔ kˈtɔnd mɛti: naai ɓo
debm kɛn jeege iŋg aak kaama jˈɔɔ utu aɗe
ɓaa se lɔɓu kˈbooy nam kuuy lɛ?» 21 Naanɗe
ki se sum ɓo, Isa ɛɗ lapia jee kɔɔɩ̃ɗege
tu dɛna. Maakɗe ki se jeegen kɛn kɔɔɩ̃ɔ
tujɗenga tuju ute jee ɔk kɔɔɩ̃ sitange se kic
naaɩ̃ ɛɗɗen lapia ɔɔ jee kaam-tɔɔkge dɛn
se kic ɓo naaɩ̃ ɔɔɗɗen kaamɗege. 22 Gɔtn
se Isa ɗeek jeege tun Jan ɔlɗeno naaba
se ɔɔ: «ˈBaa ˈtaaɗki Jan ki nakŋ naase
mala aakiɩ̃kiga ute kaamse ɔɔ booyiɩ̃kiga
ute bise: jee kaam-tɔɔkge lɛ aakga, jee
cɛkɛɗge lɛ leega talam talam, jee bikiɗge
lɛ ɔŋga lapia ɔɔ roɗege lɛ tooɗga kɔlɔɩ̃
kɔlɔɩ̃, jee duguyge lɛ ɓɔrse booy booyo, jee
ooyga kooy kic lɛ duroga daan yoge tu ɔɔ
Labar Jiga se lɛ, kˈtaaɗiɩ̃ga jee daayge tu.
23 Maak-raapo debm kɛn jaay ai kaamiɩ̃ ɔɩ̃te
ɗoobm gɛn kaal maakiɩ̃ do maam ki ey se.»
24 Kɛn jee Jan ɔlɗeno naaba jaay ɔk tɛrl
ɓaa se, Isa baag taaɗn taar Jan se jee dɛnge
tu ɔɔ: «Do kɔɗ-ɓaar ki se naase tap ɓo
iŋgkiro kaakŋ naŋa? Lɔɓu iŋgkiro kaakŋ
mu taa baar kɛn kuul teeɩ̃ ɓaansiɩ̃ kaam
ara kaam ara se la? 25 A-a! Bin num naase
iŋgkiro kaakŋ naŋa? Lɔɓu iŋgkiro kaakŋ
gaabm kɛn tus kalge aak bɛɛ se lɛ? Gɔtɔ.
Jee lee tus kalgen aak bɛɛ gɛn koono se
ute jee maalge se, naaɗe se tiŋg maakŋ ɓee
gaariɩ̃ge tu. 26 Lɔɓu naase tap ɓo iŋgkiro
kaakŋ naŋa? Naase se iŋgkiro kaakŋ debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki se la? Ɗeere,
ˈbooyki mˈasen taaɗa: naaɩ̃ se debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki naɓo naaɩ̃ magal cir
debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se daala.
27 Naaɩ̃ se ɓo debm kɛn Raa taaɗo taariɩ̃ do
dɔkiɩ̃ maakŋ Kitap ki ɔɔ:
ˈBooyo, maam mˈai kɔl debm kaaɩ̃ naabum
naani ki,
*taa ai ˈɗaapm ɗoobi.**
28 «ˈBooyki mˈasen taaɗa: maakŋ jeege
tun mɛndge toojɗen do naaŋ ki ara bini aan
do Jan ki se, debm kɛn magal ciriɩ̃ Jan se,
gɔtɔ. Anum debm *maakŋ Gaar Raa ki se
baat aan gɔɔ ɗi kic ɓo, naaɩ̃ se ɓo magal cir
Jan.
29 «Jee dɛnge ute *jee tɔkŋ miirge jaay
booy taariɩ̃ se, Jan *batizɗe taa naaɗe
jeelga Raa se tɛɗ naka ute ɗoobiɩ̃a. 30 Num
gaŋ *Parizige utu jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage se, naaɗe se baate tookŋ do
nakge tun kɛn Raa je ɔɔ aɗen tɛɗn naaɗe ki
se. Bin ɓo, naaɗe baate tookŋ kɛn Jan aɗen
batizi.»
31 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Jee ɓɔrse tap ɓo,
mˈaɗen kɔmb bɛyɛ ute naŋge? Naaɗe tap
ɓo tec naŋge? 32 Naaɗe se tec aan gɔɔ
gaangen iŋg bɔɔr ki jaay taaɗ ute naapa ɔɔ:
Naaje kˈtuuysen kaa
naɓo naase ˈbaate daamki.
Naaje kˈjˈaarsen kaa yoa
naɓo naase ˈbaate keemki.
33 «Ey num Jan-Batist ɓaaɗo se, naaɩ̃ ɔs
mapp eyo ɔɔ aay tɔtn koojɩ̃ biɩ̃ eyo ɔɔ
naase ɔɔki num: naaɩ̃ se debm sitan! 34 Kɛn
*Goon Deba jaay ɓaaɗo se ɔsɔ ɔɔ aaye, naɓo
naase ɔɔki num: naaɩ̃ se debm kaam-kɔsɔ
ɔɔ debm kaay-koono ɔɔ ɔk mɛɗɛ ute jee
tɔkŋ miirge ɔɔ ute jee *kusiɩ̃ge! 35 Num gaŋ
jee took aal maakɗe doɩ̃ ki se, aak ɔkga
jeel-taar Raa se ute ɗoobiɩ̃a.»

*Isa ute m*ɛnd tɛɗn *kusiɩ̃a

36 Ɓii kalaŋ kɔɗ *Parizi kalaŋ bini, daŋ
Isa ɓeeɩ̃ ki, gɛn ɓaa kɔsn ute naaɩ̃a. Kɛn
Isa jaay ɓaa ɓeeɩ̃ ki se, gɔtn se naaɗe tooɗ
ute cɛɛsɗe jaay ɓo baag kɔsɔ do tabil ki.
37 Mɛnda kalaŋ iiɩ̃o maakŋ gɛgɛr kɛn se
ɔɔ jeege paac jeeliɩ̃ naaɩ̃ se, mɛnd tɛɗn

* 7:27 Aak Mal 3.1.

kusiŋa. Naaŋ ɓaaɗo ɔŋɗe taa naaŋ booyga
booy j'ɔɔ Isa utu iŋg ɔs kɔs gɔtn kɔɗ Parizi
ki se. Kɛn naaŋ ɓaaɗo ɓaa se, naaŋ uuno
naka aan gɔɔ k-ɓɔkɔlɔ kalaŋ ko ɓo k'cɔɔc
k'ɗaapiŋa. K-ɓɔkɔl se k'ɗaapiŋ ute nakŋ
kɛn k'daŋiŋ albatir†, ɔɔ naaŋ se ɗooc ute
itir. [38] Naaŋ ɓaaɗo kaam jɛ Isa ki ɔɔ naaŋ
eeme ɔŋ kaa-maaniŋ se neet jɛ Isa ɔɔ naaŋ
ɔtiŋsiŋ ute bɛɛkiŋa ɔɔ baam ɔk aay jɛŋ se
ute maak-raapo ɔɔ ɔɔyiŋ itir do jɛŋ ki.
[39] Kɔɗ Parizi kɛn daŋ Isa ɓeeŋ ki jaay aak
nakŋ bin se, taaɗ ute maakiŋ ɔɔ: «Kɛn
gaabm se jaay debm taaɗ taar teeco taar
Raa ki ɗeer num, mɛnd ɓaaɗo utiŋ se,
naaŋ aŋ 'jeeliŋ naaŋ se, mɛnd tɛɗn kusiŋa.»
[40] Gɔtn se Isa taaɗiŋ ɔɔ: «Simon, maam
se m'ɔk taara m'ai ɗeeke.» Naaŋ tɛrliŋ
ɔɔ: «Debm dooy jeege, 'taaɗa.» [41] Isa ɔɔ:
«'Booyo. Debm kalaŋ ɔk jee sɛɛge dio. Deb
kalaŋ se ey num aŋ kɔgŋ tamma kaar-mii
ɔɔ debm kuuy se lɛ ey num aŋ kɔgŋ tamma
si-mii. [42] Num gaŋ ɗim naaɗe aan kɔgŋ sɛɛɗe
gɔtɔ se, naaɗe di se paac, naaŋ tɔɔlɗen
sɛɛɗege se naata. Num maakŋ naaɗe kɛn
di se, debm ɛɗɗen sɛɛ se kɛn gay ɓo aŋ 'je
ciri?» [43] Simon tɛrliŋ ɔɔ: «Gɛn maam ki num
m'ɔɔ, debm kɛn sɛɛŋ dɛn jaay ɓo k'tɔɔliŋsiŋ
se.» Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛse naai 'taaɗga taar
mɛt ki.»
[44] Gɔtn se Isa uun tɛrl aak mɛnd se, ɔɔ
ɗeek Simon ki ɔɔ: «Naai aak mɛnd se
ɗaamo! Gɔtn maam m'ɛndo ɓei ki se, naai
ɛɗum te maan tugŋ jɛm eyo; num gaŋ mɛnd
se neetum jɛm ute kaa-maaniŋa ɔɔ ɔtumsiŋ
ute bɛɛkiŋa. [45] Ɔɔ naai 'baam ɔk aay te
taarum ute maak-raap eyo; num mɛnd se
kɛn maam m'aan sum se, gɔtn naaŋ baam
ɔk aay jɛma ute maak-raapo sum se, ɔŋum
te eyo. [46] Naai ɔtum te uubm oot dom ki
eyo; num mɛnd se ɔtum itir jɛm ki. [47] 'Booyo
m'ai taaɗa: mɛnd se kusiŋiŋgen dɛn se, Raa
tɔɔlisiŋga naatn. Taa naaŋ se ɓo, naaŋ jem
dɛn se. Gaŋ debm k'tɔɔliŋ kusiŋiŋ baat
se, naaŋ kic ɓo ɔk maak-je baata.» [48] Tɛr
Isa taaɗ mɛnd ki ɔɔ: «Kusiŋige se maam
m'tɔɔlisiŋga naata.» [49] Jeegen iŋg ɔs ute
naaɗe se, baag taaɗn ute naapa ɔɔ: «Kɛse
tap ɓo naŋa jaay taaɗ taa 'tɔɔl kusiŋ jeege
se?» [50] Isa ɗeek mɛnd ki ɔɔ: «Mɛnda, ute kaal
maaki kɛn naai aal dom ki se, aajiga. Iiŋi,
'ɓaa ute lapia.»

8

Mɛndgen lee mɛtn Isa ki

[1] Naaŋ kɛn se jaay Isa ɓaa lee maakŋ
gɛgɛrge tu ɔɔ maakŋ naaŋge tu. Naaŋ taaɗ
wɔɔk Labar Jigan gɛn Gaar Raa se jeege tu.
Gɔtn se jee kaaŋ naabiŋgen sik-kaar-dio,
[2] ute mɛndge kandum se lee ute naaŋa.
Mɛndgen se ɓo kɛn naaŋ ɛɗɗeno lapia gɛn
kɔɔŋ rodege tu ɔɔ tuurɗeno sitange rodege
tu se. Maakɗe ki se, Mari iiŋo Magdala ɔɔ
ro naaŋ ki se ɓo, Isa tuuriŋo sitange cili se.
[3] Ɔɔ Yoanna kɛn mɛnd Kuza, gaabiŋ se Gaar
*Ɛrɔd ɔŋiŋ maaliŋ paac kaam jiŋa ɔɔ Suzaan
ute mɛndgen kuuy dɛn kici. Naaɗe se ɓo
kɛn lee noog Isa ute jee mɛtiŋ ki ute nakgen
naaɗe ɔkɔ.

Isa aal naagŋ taara te debm kɔnd buru
(Mt 13.1-23; Mk 4.1-25)

[4] Jeege dɛna iiŋo maakŋ gɛgɛrge tu paac
ɔɔ ɓaaɗo tus gɔtn Isa ki ɔɔ naaŋ taaɗɗen ute
kaal naagŋ taara ɔɔ: [5] «Ɓii kalaŋ deba kalaŋ
teec ɓaa kɔnd buru. Kɛn naaŋ jaay ɔnd kɔnd
buriŋ se, kupm mɛtiŋ si jɛŋ ɗoob ki; gɔtn
se jeege tuumiŋa ɔɔ yeelge ɓaaɗo tuun ɔsiŋ
naatn paac. [6] Kupm mɛtiŋge se si gɔt kɛn
naaŋiŋ maakiŋ ɔk koa. Kɛn naaŋ jaay utu
teec teec sum ɓo naar tuutu taa gɔtn se
naaŋiŋ cɛɛpɛ. [7] Kupm mɛtiŋ se, si maakŋ
ji kaag kɛn ɔk kɔrɔndɔ se, naaŋ teece naɓo
aan gɔɔ teep maakŋ ji kaag ki se, ji kaaga
aayiŋ taara. [8] Num kupm kɛn si do naaŋ kɛn
jiga se, gɔtn se naaŋ teece, teepe, tɔk doa ɔɔ
ɔk kaama dɛn aak eyo.» Do taar kɛn se, Isa
uun mindiŋ raan ɗeekɗen ɔɔ: «Debm jaay
ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se.»
[9] Jee mɛtn Isa ki se tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Kaal
naagŋ taar kɛn naai 'taaɗ se tap ɓo je ɗeekŋ
ɔɔ dio?» [10] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ j'ɔyiŋga
kɔy *maakŋ Gaar Raa ki se, naase se *Raa
taaɗsenga naase 'jeeliŋkiga. Num gaŋ jee
kuuy se k'taaɗɗen ute kaal naagŋ taara se,
taa:

Naaɗe 'kaakŋ ute kaamɗe naɓo 'kaakŋ kɔk
eyo,
'booy ute biɗe naɓo 'booy kɔk eyo.*»

Kaal naagŋ taar se, Isa taaɗ tɔɔk mɛtiŋa

[11] «'Booyki kaal naagŋ taar ese se je ɗeekŋ
ɔɔ: kupm maam m'taaɗn se, kɛse taar Raa.
[12] Kupm kɛn si jɛŋ ɗoob ki se, kɛse taaɗ ute

† 7:37 Albatir se napar koa aama kɛn k'cɔɔc k'ɗaapiŋa gɛn kɔmb itir. * 8:10 Aak Eza 6.9.

jeegen booy taar Raa naɓo *Bubm sitange
ɓaadɔ ɔɔd taar se maakde ki naatn, taa sɔm
naade booy uunga num ˈkɔŋ kaaja. 13 Kupm
kɛn si gɔtn naaŋiɲ ɔk ko maak ki se, kɛse
taad te jeegen mɛtn-jiki booy uun taar Raa
ute maak-raapo naɓo naade ɔŋ ɔkiɲ tɔɔg
eyo. Kaad kɛn gɔtɔ utu bɛɛ se naade ɔk taar
Raa se ɔɔɲɔ, gaŋ nakŋ naama jaay aanga
dode ki num, naade rɛsn naatn ute taar Raa
se. 14 Kupm si maakŋ ji kaag kɛn ɔk kɔrɔndɔ
se, kɛse taad te jeegen booy ɔk taar Raa
naɓo, naade uun nirlde, je maal *dunia ɔɔ
je nakŋ kɛn daa rode ɓo jea. Kɛse ɓo tɛdden
kaal maakde ɓaa tɛdn nakŋ cɛrɛ sum se.
15 Num kupm kɛn si do naaŋ kɛn jiga se, kɛse
taad te jeegen maakde bɛɛ, booy uun taar
Raa ɔɔ ɔkiɲ maakde ki jiga ɔɔ jee se, naade
aay kaamde aal maakde do Raa ki ɔɔ tɛdn
nakgen jiga.»

Isa aal naagŋ taar ute lɔɔmpɔ
(Mk 4.21-26)

16 «Nam ˈkɔɔcɲ lɔɔmpɔ jaay aɲ deebm
dukulu doɲ ki, ey lɛ aɲ kɔl kɔnd mɛtn daŋal
ki se, gɔtɔ. Gaŋ lɔɔmpɔ se kˈjˈɔɔciɲga num,
jˈuun jˈɔliɲ raan ro kaag ki taa jee ɛnd gɔtn
ese se, ˈkaakŋ gɔtn wɔɔrɔ. 17 Taa nakŋ jˈɔyiɲ
kɔy se jˈutu jˈaɲ kaakŋ ˈtoodn tal ɔɔ nakŋ
jeege jaay jeel mɛtiɲ ey se jeege utu ˈjeel
mɛtiɲ paac ɔɔ jˈutu jˈaɲ kaakŋ kaam kaad
ki utu ˈtoodn tal. 18 Bin se kɛn aki booy taar
Raa num, ɔndki kɔndɔ! Taa debm ɔk se jˈaɲ
kɔmb do ki, num debm ɔk ey se lɛ, kɛn nakŋ
naaɲ saap ɔɔ ɔk se kic ɓo, jˈan tɔsn naatn.»

Gɛnaa Isage ute koɲde
(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

19 Gɔtn se gɛnaa Isage ute koɲde ɓaaɲo
kaaka, naɓo taa jeegen dɛn se, naade ɔŋ aan
te gɔtiɲ ki eyo. 20 Nam ɓaadɔ taad Isa ki
ɔɔ: «Koi ute gɛnaaige se utu naatn ɔɔ naade
je ai kaaka.» 21 Isa tɛrlden ɔɔ: «Koyuma ute
gɛnaamge se, kɛse jee kɛn booy taar Raa ɔɔ
took iŋg do ki.»

Isa ɔk daar kuulu
(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

22 Bii kalaŋ se, Isa ook maakŋ markab
ki ute jee mɛtiɲ ki ɔɔ naaɲ deekden ɔɔ:
«Kˈgaaŋ kˈɓaaki jɛŋ baar kɛn kaam naane.»
Ɔɔ gɔtn se naade iiɲ ɓaa. 23 Kɛn naade ɓaa
ɓaa do maane ki se, gɔtn se Isa kaamiɲ
ɓaa ɔk bia. Kaad kɛn se guduray dɔɔbɔ do
baar ki ɔɔ ɔl maane ɛnd dooc dooc maakŋ
markaba se ɔɔ naaɲ kɛn se gɔtɔ ɓaa tɛddɛn
ɔɔɲɔ. 24 Naade iiko cɛɛ Isa ki, duriɲa ɔɔ
deekiɲ ɔɔ: «Debm dooyje, Debm dooyje,
ɓɛrɛ, naajege jˈaki kutu!» Kɛn naaɲ jaay iiɲ
se, naaɲ aac kaama kuul ki ute maane ki ɔɔ
gɔtn se, kuulu ute maan se ɔk daara ɔɔ gɔtɔ
do dil. 25 Gɔtn se naaɲ deekden ɔɔ: «Kaal
maaksen jaay naase aalki dom ki se, tap ɓo
gay?»

Kɛn naade jaay aak nakŋ ese se, ɔkden
taad eyo ɔɔ ɓeere ɓaa ɔkde ɔɔ gɔtn se, naade
baag taadn ute naapa ɔɔ: «Kɛse tap ɓo naŋa
bini, kɛn taad kuul ki ute maane ki kic ɓo
tookiɲ taariɲ se?»

Isa ɛd lapia debm kɔɔɲ sitan ki
(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

26 Gɔtn se naade ɓaa aan taa naaŋ jeege
tun kˈdaŋden Gɛrazɛnige kɛn sak kaam taa
naaŋ Galile ki. 27 Kɛn naade aan taa jɛŋ
ki jaay Isa bɔɔy bɔɔy naaŋ ki se, gɔtn se
gaab kalaŋ bini ɔk kɔɔɲ sitan iiɲo maakŋ
gɛgɛr kɛn ese ɔɔ ɓaadɔ dɔɔd Isa. Ɔɔ gaabm
se, naaɲ tiŋg ɓeen eyo ɔɔ lee ute kal ey
se daaniɲ dɔkga, num naaɲ se tiŋg maakŋ
iiɓge tun Yaudge tɛdiɲo gɛn tɔl taal yodege
se. 28 Kɛn naaɲ jaay aak Isa se, ɔɔd ɔɔy
makɔɲɔ ɔɔ ɓaadɔ ooc mɛtn jɛɲ ki ɔɔ deekiɲ
ɔɔ: «Isa Goon Raa Taaro, jˈɔŋ di ute naai?
Mˈeemi nɔɔ mɛti ki, ɔɲte gɛn dabaruma!»
29 Kɛn ɔliɲ taad bin se, taa Isa deekiɲga
deek ɔɔ ɲˈteec naatn ro gaab kɛn se. Taa
sitan se, iiɲga num tɛd gaabm se kusiɲa ɔɔ
ɔl kˈdɔɔkiɲ ute sɛsɛrɛ ɔɔ jˈaaliɲ dɔkɔdɔm
maala se kic ɓo, naaɲ gaaŋ naatn ɔɔ sitan
se ɔliɲ aaɲ teec ɓaa do kɔd-ɓaar ki. 30 Ɔɔ
Isa tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Naai, ˈroi naŋa?» Naaɲ
tɛrliɲ ɔɔ: «Maam rom Dɔɔl asgarge,» taa
gaabm se ɔk sitange roɲ ki dɛna. 31 Gɔtn se
sitange eem nɔɔ mɛtn Isa ki ɔɔ deekiɲ ɔɔ:
«Ɔɲte ˈtɔkŋ kɔmbje maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu
se.»

32 Gaŋ gɔtn se ɔk dɔɔl kiɲzirge dɛna lee
gaam gaam do kɔs ki. Gɔtn se sitange se sɛl
mɛtn Isa ɔɔ: «Ɔɲje naaje kˈɓaa kɛnd maakŋ
kiɲzirge tu se.» Gɔtn se Isa tookden. 33 Ɔɔ
sitange se teeco ro gaab kɛn se ɓaa ɛnd
maakŋ kiɲzirge tu se ɔɔ dɔɔl kiɲzirgen te
dɛnde se dɔɔbɔ rus ɔɔ naar aaɲo girdi girdi
bɔɔy ɓaa si maakŋ baar ki ɔɔ maane ɔsde
paac.

34 Kɛn jee gaam kiɲzirge jaay aak nakŋ
tɛd se, naade dɔɔb aaɲ ɓaa taad jeege tun
maakŋ gɛgɛr ki ute jeege tun iŋg ɓee naatge

tu. [35] Kɛn jeege jaay ɓaa booy se, naaɗe
ɓaaɗo gɛn kaakŋ nakŋ tɛɗ se. Kɛn naaɗe
jaay aan oŋ Isa se, oŋ gaabm debm sitan se,
sitaniŋge se teecga naatn roɲ ki oo naaɲ iŋg
kiŋg mɛtn jɛ Isa ki oo tusga kala roɲ ki jiga
jiga. Kɛn naaɗe jaay aakiɲ se, ɓeere ɓaa
ɔkɗe. [36] Jeegen aako nakŋ se ute kaamɗe
se, ɓaaɗo taaɗ jeege tu nakŋ kɛn Isa tɛɗo
do gaabm kɛn debm sitan jaay ɓo oŋ lapi
se. [37] Gɔtn se jee iŋg taa naaŋ Gɛrazɛ ki
paac se, kɛn naaɗe jaay ɓeere ɓaa ɔkɗe se,
naaɗe taaɗ Isa ki oo: «Iiɲ oɲje, 'ɓaa dɔkɔ.»
Gɔtn se Isa ook maakŋ markab ki gɛn tɛrl
ɓaa. [38] Gaabm kɛn sitange teec oɲiɲ se, tɔnd
mɛtn Isa oo: «Oɲum m'ɓaa ute naai.» Gaŋ
Isa taaɗiɲ oo: [39] «'Tɛrl ɓaa ɓei ki oo taaɗ nakŋ
paacɲ kɛn Raa tɛɗî naai ki se.» Kɛn gaabm
se jaay ɔk tɛrl ɓaa ɓeeɲ ki se, ɓaa taaɗiɲ
jeege tun maakŋ gɛgɛr ki se paac nakŋ kɛn
Isa tɛɗiɲo naaɲ ki se.

Isa ɛɗ lapia mɛnd ki oo dur goon Jayrus
mɛnda daan yoge tu
(Mt 9.1,18-26; Mk 5.21-43)

[40] Kɛn Isa jaay aan se, jee dɛnge dɔɔɗiɲa,
taa naaɗe se iŋg aak kaak kaamiɲa. [41] Gaaba
kalaŋ k'daŋiɲ Jayrus; naaɲ se magal *ɓee
kɛn Yaudge lee tusn maak ki. Naaɲ ɓaaɗo
ooc mɛtn jɛ Isa ki eemiɲ nɔɔ oo ɲ'ɓaaɗo
ɓeeɲ ki. [42] Taa naaɲ ɔk goon mɛnda kalaŋ
lak, ɓaariɲ ɓaa ɓaa sik-kaar-dio oo gooniɲ
se tooɗ kɔɔɲɔ kaam yoa.

Kaaɗ kɛn Isa ɓaa ɓaa gɔtn goon mɛnd ki
se, jeege dɛna tus roɲ ki oo gɔtn lee kic naaɲ
oŋ eyo. [43] Maakŋ jee dɛnge tu se, mɛnda
kalaŋ bin se, gɔtn moosiɲ aan sum se oŋ
ɗaar eyo ɔkga ɓaara sik-kaar-dio roɲ ki.
Naaɲ utga jiɲ paac gɔtn jee dawage tu, naɓo
nam oŋ ɛɗiɲ te lapi eyo. [44] Mɛnd se ɓaaɗo
naagŋ Isa ki oo ut taa kaliɲa oo gɔtn ese sum
ɓo, moosiɲ naar ɗaara. [45] Isa tɔnd mɛta oo:
«Kɛn ɔl jiɲ utum se naŋa?» Aan gɔɔ jeege
paac baaga naaja se, gɔtn se Pɛr ɗeek Isa
ki oo: «Mɛluma, aaka jeege ɓo lee uri mak
mak se ɗey!» [46] Gaŋ Isa ɗeek oo: «Num nam
ɔlga jiɲ utumga, taa maam m'naamga tɔɔgŋ
kɛn teec rom ki se.» [47] Kɛn mɛnd se jaay jeel
jeege aɲ jeel se, ɓeere ɓaa ɔkiɲ se roɲ ook
marga oo ɓaaɗo ooc mɛtn jɛ Isa ki. Gɔtn se
naaɲ taaɗ naan jeege tu paac nakŋ kɛn ɔliɲ
jaay ɓo, naaɲ ɔl jiɲ ut taa kal Isa se. Mɛnd se
taaɗɗen oo: «Maam m'naar m'ut kali sum
ɓo, m'oŋ lapia.» [48] Gɔtn se Isa ɗeekiɲ oo:
«Goonuma, taa naai aalga maaki dom ki se,
kaal maaki se aajiga. 'Baa ute lapia.»

[49] Kɛn Isa utu ɗaar taaɗ taaɗ ɓɔrt se
sum ɓo, deb kalaŋ iiɲo gɔtn Jayrus ki oo
ɓaaɗo taaɗiɲ oo: «Ɓɛrɛ, gooni mɛnda se
lɛ ooyga. Oɲte dabar Debm dooy jeege se
cɛrɛ.» [50] Num kɛn Isa jaay booy taar se, naaɲ
taaɗ Jayrus ki oo: «Oɲte ɓeere; ɔnd maaki
kaam kalaŋ. Gooni mɛnda se utu 'kaaja.»
[51] Kɛn Isa jaay aan ɓee Jayrus ki se, jee dɛn
se naaɲ gaasɗe naatn. Gɔtn se oop Pɛr,
Jan, Jak oo ko goono ute bubm goono sum
ɓo ɛnd ute naaɲa. [52] Jeege paac eeme oo
tɔɔy makɔɲɔ do yo ki se. Num gaŋ Isa
ɗeekɗen oo: «Oɲte 'keemki. Goono se ooy
te eyo; naaɲ lɛ tooɗ tooɗ bi sum.» [53] Kɛn
naaɗe jaay booy taariɲ se, naaɗe baag tooy
koogo mɛtiɲ ki taa naaɗe jeele goon mɛnda
se lɛ, ooyga ɗeere. [54] Gɔtn se Isa ɔk jiɲa, uun
mindiɲ raan oo: «Goonuma, iiɲi!»

[55] Gɔtn se sum ɓo goono se ɗuru oo naar
iiɲ ɗaara. Tɛr Isa taaɗɗen oo: «Goono se,
j'ɛɗiɲ kɔsɔ.» [56] Kɛn bubiɲ ute koɲ jaay aak
nakŋ se, nakŋ se ɓaa deel doɗe oo ɔkɗen
taaɗ eyo. Gɔtn se Isa dɛjɗen oo nakŋ deel
se, j'oɲte ɓaa taaɗiɲ nam ki.

9

Isa ɔl jee kaaɲ naabiɲge sik-kaar-di se
naaba
(Mt 10; Mk 6.7-13)

[1] Bii kalaŋ Isa tus jee kaaɲ naabiɲgen
sik-kaar-dio oo naaɲ ɛɗɗen tɔɔgɔ do sitange
tu paac oo ɛɗɗen tɔɔgŋ gɛn kɛɗn lapia jee
kɔɔɲge tu. [2] Naaɲ ɔlɗen naaba se taa 'ɓaa
taaɗn labar gɛn *maakŋ Gaar Raa se jeege
tu oo gɛn kɛɗn lapi jee kɔɔɲge tu. [3] Naaɲ
taaɗɗen oo: «Kɛn 'ɓaaki ɓaa mɛrtɛ se, oɲte
'kuunki ɗîm, oɲte 'kuunki sirdî, ɓɔɔnɔ, kɔsɔ
oo oɲte 'kuunki gurs kici. Oo maakse ki
se, nam oɲte 'tɔsn kalge dio. [4] Bee kɛn
naase 'bɔɔykiga maak ki se, 'tooɗki gɔtn
ese, bini anki kiiɲ ɓaa maak ki. [5] Gɔtn
naase 'ɓaaki jaay jeege baate dɔɔɗn kɔkse
num, kɛn naase 'teecki teec maakŋ gɛgɛrɗe
kɛn ese se, kuɗn jɛsege se kic ɓo 'tupɗenki
naatn, kɛse aɗen toodn saaɗa.» [6] Bin ɓo, *jee
kaaɲ naabm Isage se ɓaa lee maakŋ naaŋge
tu, taaɗ Labar Jiga jeege tu oo gɔtɔ ɓaa se
paac, naaɗe ɛɗ lapia jee kɔɔɲge tu.

Nookŋ Isa se ɛɗ saapm maaka *Ɛrɔd ki
(Mt 10; Mk 6.7-13)

7 Kɛn Gaar Ɛrɔd Antipas naaɲ̃ ɓo magal
taa naaŋ Galile se jaay booy j'ɔɔs maan
nakgen deel se, taar se ɓaa deel doɲ̃a
taa jee mɛtiɲ̃ge ɗeek ɔɔ: «Kɛse Jan-Batist
ɓo duroga daan yoge tu.» 8 Ɔɔ jee mɛtiɲ̃-
gen kuuy taaɗ ɔɔ: «*Ɛli do dɔkiɲ̃ se ɓo,
ɓaaɗoga.» Ɔɔ kɛngen kuuy kic taaɗ ɔɔ:
«Kaɗn naane maakŋ jeege tun taaɗ taar
teeco taar Raa ki do dɔkiɲ̃ se ɓo, deb kalaŋ
duroga daan yoge tu.» 9 Taa naaɲ̃ se ɓo ɔl
Ɛrɔd taaɗ ɔɔ: «Nakage, ey num Jan-Batist
se lɛ maam mala ɓo m'ɔl k'gaaŋo ute doɲ̃a.
Num kɛse tap ɓo debm gay daala jaay m'-
booy tɛɗ nakgen bin se?» Gɔtn se naaɲ̃ je
Isa taa aɲ̃ kaaka.

Isa ɛɗ kɔsɔ gaabge tu dupu-mii
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Kɛn *jee kaaɲ̃ naabm Isage jaay tɛrl ɓaa
ɔŋ Isa se, taaɗiɲ̃ mɛtn nakgen naaɗe tɛɗo
paac se. Gɔtn se naaɲ̃ ɔk ɓaanɗe cɛɛs ki
kaam gɛgɛr kɛn sak Betsaida. 11 Kɛn jee
dɛnge jaay booy labar se, naaɗe ru ɓaa
mɛtiɲ̃ ki. Ɔɔ Isa dɔɔɗ ɔkɗe ɔɔ gɔtn se, naaɲ̃
taaɗɗen taar *maakŋ Gaar Raa ɔɔ jee kɛn
ɓaaɗo je lapi roɗe se, naaɲ̃ ɛɗɗen lapia.

12 Gaŋ kɛn kaaɗa ɓaa ɓaa kooco se, jee
kaaɲ̃ naabm Isagen sik-kaar-di se, ɓaaɗo
taaɗiɲ̃ ɔɔ: «'Ɗeek jeege tu se k'wɔɔk k'ɓaa
maakŋ naaŋge tu ɔɔ maakŋ ɓee naatge tun
gɔɔr gɔɔr se. Taa gɔtn naane se, naaɗe 'kɔŋ
nakŋ kɔsɔ ɔɔ 'kɔŋ gɔtn tooɗo kici. Ey num
gɔtn ara se, naajege k'do kɔɗ-ɓaar ki.» 13 Gaŋ
Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase mala ɛɗɗeki kɔsɔ.»
Gɔtn se naaɗe tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Mappan j'ɔk se
lɛ cir mii eyo ɔɔ kɛɲ̃jge kic lɛ k'j'ɔk di sum.
Kɛn jee se jaay 'kɔŋ kɔsɔ paac num, naaɲ̃ se
naaje j'aɗe ɓaa dugŋ kɔsɔ kuuy do ki.» 14 Jee
tus gɔtn ese paac se, gaabge kalɗe ki sum ɓo
ɓaa ɓaa nakŋ dupu-mii.

Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun mɛtiɲ̃ ki
ɔɔ: «'Taaɗki jeege tu k'j'iŋg naaŋ ki ɔɔ
'gaaŋɗeki jeege se si-mii si-mii.» 15 Naaɗe
tɛɗ jeege paac iŋg naaŋ ki. 16 Num Isa tɔs
mappan mii ute kɛɲ̃jgen di se jiɲ̃ ki, naaɲ̃
uun kaamiɲ̃ raan, tɔɔm *Raa, dup mappa ɔɔ
ɛɗiɲ̃ jeege tun mɛtiɲ̃ ki taa 'kɛɗn jee dɛnge
tu. 17 Naaɗe paac ɔs dɛrɛŋ ute maraaɗɗe ɔɔ
togŋ ɔɔp se k'tuun k'tusiɲ̃ maakŋ gɔrnge tu
sik-kaar-dio.

*Piɛr taaɗ ɔɔ Isa se naaɲ̃ ɓo *al-Masi*
(Mt 16.13-28; Mk 8.27–9.1)

18 Ɓii kalaŋ se, Isa iik took cɛɛs ki kaliɲ̃
ki gɛn tɔnd mɛtn Raa. Naaɲ̃ kɛn se, jee
mɛtiɲ̃ ki utu te naaɲ̃a. Gɔtn se naaɲ̃ tɔnd
mɛtɗe ɔɔ: «Jee dɛnge tap ɓo taaɗ ɔɔ maam
m'naŋa?» 19 Naaɗe tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Jee mɛtiɲ̃ge
ɔɔ naai Jan-Batist ɔɔ jee kuuy ɔɔ naai *Ɛli
kɛn do dɔkiɲ̃a ɔɔ kɛngen kuuy daala ɔɔ
naai se kaaɗn naane maakŋ jeege tun taaɗ
taar teeco taar Raa ki do dɔkiɲ̃ se ɓo, deb
kalaŋ duroga daan yoge tu ɗaam.» 20 Ɔɔ
Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn maak-saap naase ki
num ɔɔki maam m'naŋa?» Piɛr ɛɛp taariɲ̃
ɔɔ: «Naai ɓo al-Masi kɛn Raa ɔlo.» 21 Gɔtn
se Isa aacɗen kaama ɔɔ taar se j'ɔɲ̃te ɓaa
taaɗn nam ki. 22 Tɛr naaɲ̃ taaɗɗen mɛtiɲ̃
ɔɔ: «Bɛɛki num, *Goon Ɗeba utu 'dabar
kusiɲ̃a. Magal taa ɓee Yaudge, *jee magal
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki, ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raage, naaɗe se utu aɲ̃ kɔɔɗn
kundu ɔɔ utu aɲ̃ tɔɔlɔ ɔɔ daan ɓii k-mɔtɔge
tu se, naaɲ̃ utu aɗe dur daan yoge tu.»

Jee je daan Isa

23 Gɔtn se naaɲ̃ taaɗɗen paac ɔɔ: «Debm
jaay je am daan maam se, naaɲ̃ 'baatn roɲ̃
mala ɔɔ ɓii-raa 'kuun kaagŋ yoɲ̃a jaay ɓo
am daana. 24 Taa debm je kaajɲ̃ koɲ̃ se utu
aɲ̃ kutu naan Raa ki ɔɔ debm ut koɲ̃a taa
maam se, utu aɲ̃ kaaja. 25 Kɛn debm jaay
*duni ute magaliɲ̃ ɓo kaam jiɲ̃ kic num,
kɛn naaɲ̃ kutn koɲ̃ naan Raa ki se, an kɔŋ
ɗi ro ki? 26 Taa naaɲ̃ se ɓo, debm jaay
tɛɗ sɔkɔɲ̃ɔ taa maama ɔɔ ro taarum ki se,
maam *Goon Deba kic ɓo, ɓiin m'aɗe ɓaa
maakŋ *nookum ki gɛn Bubum ki ɔɔ ute gɛn
kɔɗiɲ̃gen *salal se, maam kic sɔkɔɲ̃ɔ utu am
tɔɔl taa naaɲ̃ kici. 27 Ɗeere, 'booyki m'asen
taaɗa: maakŋ jeege tun ɓɔrse utu ara se,
mɛtiɲ̃ge se kooy ey sum ɓo, utu 'kaakŋ Raa
'kɔsn gaara doɗe ki.»

Raa ooj ro Isa
(Mt 17.1-9; Mk 9.2-10; 2Pr 1.16-18)

28 Kɛn Isa taaɗ aas taariɲ̃ jeege tu jaay ɔk
nakŋ ɓaa ɓaa ɓii marta se, naaɲ̃ ɔk Piɛr,
Jan ɔɔ Jak ɔɔ naaɗe ook do ko ki gɛn ɓaa
keem Raa. 29 Kaaɗ kɛn Isa eem keem Raa
se, daan-kaamiɲ̃ ɓaa tɛrl kuuy ɔɔ kaliɲ̃ se
ɓaa tɛɗ raap lak lak ɔɔ ɔmb mɛt ki biriɲ̃
biriɲ̃. 30 Gɔtn se naaɗe aak gaabge dio ɗaar
taaɗ taaɗ ute Isa ɔɔ jee di ese se, *Musa ute
*Ɛli. 31 Ɔɔ gɔtn Musa ute Ɛli ɗaar ro ki se,
Raa tɛɗiɲ̃ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ. Gɔtn se naaɗe
taaɗ mɛtn taar kɛn tɛɗga num, Isa utu 'kooy

Jeruzalɛm ki se. 32 Gaŋ Piɛr ute mɛɗiŋ̃ge se bi
ɓaa cirɗe. Num kɛn naaɗe duro maakŋ biɗe
ki se, naaɗe aak Isa se roŋ̃ wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ
ɔɔ naaɗe aak jee di se ɗaar ɗaar cɛɛŋ̃ ki.
33 Kɛn Musa ute Ɛli jaay iiŋ̃ ɔŋ̃ kɔŋ̃ Isa se, Piɛr
ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm ɗooyje, bɛɛki num,
j'aki kiŋg gɔtn ara ki ɓo jiga; ɔŋ̃ j'asen taal
daabge mɔtɔ, kalaŋ naai ki, kalaŋ Musa ki ɔɔ
kalaŋ Ɛli ki.» Gaŋ taar naaŋ̃ taaɗ se tap ɓo,
ɔnd te mɛtiŋ̃ eyo. 34 Kɛn Piɛr utu taaɗ taaɗ
sum ɓo, gapara naar ɓaaɗo deebɗe bat. Kɛn
naaɗe jaay aak gapara ɓaa deebɗe se, ɓeere
ɓaa ɔkɗe. 35 Tɛr naaɗe booy mind deba
taaɗ maakŋ gapar ki ɔɔ: «Kɛse goonum
kɛn maam m'bɛɛr m'ɔɔɗiŋ̃o. 'Booy uunki
taariŋ̃a.» 36 Kaaɗ kɛn naaɗe booy mind deba
utu taaɗ taaɗ se, kɔr naaɗe aak ɔk se, ɔɔp
Isa kaliŋ̃ ki sum. Nakŋ naaɗe aakiŋ̃ paac
se, kaaɗ kɛn se naaɗe taaɗiŋ̃ te nam ki eyo,
num naaɗe bɔɔbiŋ̃ maakɗe ki.

Isa ɛɗ lapia goon gaab ki kɛn ɔk kɔɔŋ̃
sitan
(Mt 17.14-21; Mk 9.14-29; Mk 1.23-27)
37 Ɔɔ mɛtbeeŋ̃ki se, kɛn naaɗe bɔɔyɔ bɔɔy
do ko ki se, jeege dɛna ɓaaɗo dɔɔɗn Isa.
38 Maakŋ jeege tu se, gaaba kalaŋ daŋiŋ̃
makɔŋ̃ɔ ɔɔ: «Debm dooy jeege, m'eemi nɔɔ
'ɓaaɗo aakum tu goonum ara se. Ɓɛrɛ,
goonum ɓo kalaŋ ese sum. 39 Gɔtn mɛtiŋ̃
se kɛn sitan ɔkiŋ̃ga tak ɓo, goono tɔɔy
makɔŋ̃ɔ, uun undiŋ̃ naaŋ ki, tiikiŋ̃ zak zak
ɔɔ taariŋ̃ kic ɓo tiiŋ̃ gupiyu. Kɛn sitan se
jaay ɔkiŋ̃ga num, tɛɗiŋ̃ ɔɔŋ̃ jaay teec roŋ̃
ki dabariŋ̃ bini naŋiŋ̃ tɔɔgiŋ̃ jaay ɔniŋ̃a.
40 Maam m'tɔndo mɛtn jee mɛti ki m'ɔɔ am
tuur sitan ro goonum ki se naatn, naɓo
naaɗe ɔŋ aasiŋ̃ te eyo.» 41 Isa ɗeekɗen ɔɔ:
«Naase jee do naaŋ kɛn ɓɔrse aalki maakse
do Raa ki ey se. Naase se jee naajŋ̃ taarge
ɔɔ jee bɛɛki eyo! Maam tap ɓo m'kiŋg ute
naase se bini nuŋ ki ɔɔ m'asen sɛrkŋ bini
nuŋ ki? Ɔk ɓaano ute gooni se ara.»
42 Kɛn goono jaay k'ɓaano ɓaa gɔtn Isa ki
se, sitan uun undiŋ̃ naaŋ ki ɔɔ naaŋ̃ baag
tiikŋ zak zak. Gaŋ kɛn Isa jaay aakiŋ̃ se,
naaŋ̃ aac kaama sitan ki ɔɔ sitan teec ɔŋ̃
goono. Ɔɔ goono se, Isa uun ɛɗiŋ̃ bubiŋ̃ ki.
43 Kɛn jeege jaay aak nakŋ tɛɗ se, ɓaa deel
doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ ɗeek ɔɔ: «'Deere,
Raa se magal aak eyo.»

*T*ɛr Isa taaɗ'taa dubar kɛn utu 'kaan doŋ̃
ki

Kaaɗ kɛn jeege paac utu aak kaak nakŋ
kɛn Isa tɛɗ jaay ɔkɗen taaɗ ey se, Isa ɗeek
jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: 44 «Uɗki bi jiga ro taar
kɛn maam m'je m'asen taaɗse. *Goon Deba
se, j'utu j'aŋ̃ kɔkŋ kɔl ji jeege tu.» 45 Num gaŋ
jee mɛtiŋ̃ ki se, taar se, naaɗe ɔŋ booy ɔk te
mɛtiŋ̃ eyo; taa taar se mɛtiŋ̃ ute doŋ̃ naaɗe
ɔnd te eyo. Ɔɔ gɛn tɔnd mɛtiŋ̃ lɛ, naaɗe
ɓeeriŋ̃ ɓeere.

*Jee m*ɛtn Isa ki naar magala
(Mt 18.1-7; Mk 9.33-42)
46 Jee mɛtn Isa ki baag naajŋ̃ ute naapa ɔɔ
maakɗe ki se, naŋa ɓo 'tɛɗn magalɗe. 47 Aan
gɔɔ Isa jeel maak-saapɗe se, naaŋ̃ uuno
goon cɔkɔ ɓaaɗo ɔndiŋ̃ cɛɛŋ̃ ki. 48 Ɔɔ naaŋ̃
ɗeekɗen ɔɔ: «Goon ese se jaay debm ɔkiŋ̃
jiga taa maam se, kɛse naaŋ̃ ɔkum maam
mala. Ɔɔ debm ɔkum maam se, naaŋ̃ ɔk
debm kɛn ɔlumo. Taa naaŋ̃ se ɓo, maakŋ
naase kɛn paac se, debm ɔɔp roŋ̃ baat se,
naaŋ̃ ɓo asen 'tɛɗn magalse.»

*Jee t*ɛɗn naaba ute ro Isa
49 Gɔtn ese Jan ɛɛp taariŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Debm dooyje, naaje j'ɔŋo deb kalaŋ bin se
lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje
k'je j'aŋ̃o gaasa, taa naaŋ̃ lɛ lee ute naajege
eyo.» 50 Gaŋ Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃te 'gaasiŋki!
Debm jaay debm taamooyse ey se, naaŋ̃ se
debm naase.»

*Jee *Samari baate d*ɔɔɗn kɔkŋ Isa naaŋɗe
ki
51 Kaaɗn naaŋ̃ aan kiiŋ̃ kɔŋ̃ do naaŋa jaay
aan se, Isa uun doa ute maakiŋ̃ paac gɛn ɓaa
Jeruzalɛm ki. 52 Gɔtn se naaŋ̃ ɔl jeege naaniŋ̃
ki ɔɔ jee se jaay ɓaa aan maakŋ naaŋ kɛn
kalaŋ gɛn taa naaŋ Samari ki se, naaɗe je
aŋ̃ ɗaapm gɔtɔ. 53 Num gaŋ taa naaŋ̃ ɓaa
ɓaa Jeruzalɛm ki se, jee se baate kɔkiŋ̃ gɔtɗe
ki. 54 Kɛn naaɗe jaay aak nakŋ ese se, jee
mɛtiŋ̃ kɛn Jak ute Jan se ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje,
kɛn naai je num j'aki 'tɔnd mɛtn Raa aɗe
bɔɔy pooɗo doɗe ki taa aɗen kɔsn naŋa.»
55 Kɛn Isa jaay booy taarɗe se, naaŋ̃ ɔk tɛrl
mooyɗe. 56 Gɔtn se naaɗe uun ɗoobm naaŋ
kuuy.

Debm je daan Isa
(Mt 8.19-22)
57 Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa ɗoob ki se, deb
kalaŋ ɗeek Isa ki ɔɔ: «Gɔtn naai 'ɓaa gay
gay kic ɓo, maam m'ai daana.» 58 Isa tɛrliŋ̃
ɔɔ: «'Booyo! K-bukumbɔɔge kic ɓo ɔk ɓee

tooɗɗege, ɔɔ yeelge kic lɛ ɔk kujɗege. Num
gaŋ maam *Goon Deba se mˈɔk gɔtn maam
mˈan kɔl dom eyo.»
59 Naaɲ ɗeek deb kuuy ki ɔɔ: «ˈDaanuma!»
Gaabm se tɛrliɲ ɔɔ: «Ɔɲum mˈaɗe ɓaa
duubm bubum jaayo.» 60 Gaŋ Isa tɛrliɲ ɔɔ:
«Ɔɲ jeegen aan gɔɔ ooyga kooy naan Raa
ki se ˈduubm naapa. Num naai se, ˈɓaa
taaɗ labar gɛn *maakŋ Gaar Raa se jeege
tu.» 61 Tɛr deb kuuy daala ɓaaɗo ɔŋiɲ ɗeekiɲ
ɔɔ: «Mɛlje, maam se mˈje mˈai daana, naɓo
ɔɲum mˈaɗe tɛɗn tɔɔsɛ jeemge tun maakŋ
ɓeem ki jaayo.» 62 Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Debm kɛn
naab naab ute maraŋge jaay tɛrl aak mɛtiɲ
ki se, debm bin se aas gɛn ˈkɔŋ tɛɗn naaba
maakŋ Gaar Raa ki eyo.»

10

Isa ɔl jee mɛtiɲ kɛn sik-cili-kaar-di se
naaba
(Mt 10.7-16)
1 Kɛn nakgen se jaay deel se, Mɛljege
bɛɛr tɔɔɗ jee kuuy sik-cili-kaar-dio, nigɗe
di dio ɔɔ ɔlɗen naaba maakŋ gɛgɛrge tu
ɔɔ maakŋ naaŋge tun kɛn naaɲ mala utu
ɓaa maak ki kici. 2 Gɔtn se Isa ɗeekɗen
ɔɔ: «Maakŋ-gɔtn tɛɗga gɛn kɔjɔ se utu
dɛna, naɓo jee tɛɗn naabge se, baata. Bin
num, ˈtɔndki mɛtn Mɛl maakŋ-gɔtɔ taa aɗe
kɔl jee tɛɗn naabge do ki gɛn kɔjɲ maakŋ
gɔtiɲa.» 3 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Iiɲ ˈɓaaki! Naɓo
ˈbooyki: maam se mˈɔlsen aan gɔɔ gaan
baatge maakŋ k-sogsogige tu. 4 Kɛn ˈɓaaki
ɓaa se, ɔɲte ˈkuunki kˈbɔnd gurs, ɓɔɔnɔ, saa
ɔɔ daan ɗoob ki se, ɔɲte ˈɗaarki gɛn tɛɗn
tɔɔsɛ nam ki.
5 «Maakŋ ɓee kɛn naase ɛndkiga maak ki
deet deet se, ˈtɛɗɗeki tɔɔsɛ. 6 Maakŋ ɓee
kɛn jaay ɔŋkiga debm jaay je tɔɔsɛ se, ɔɲki
tɔɔsɛ se ˈkɔɔpm maakŋ ɓeeɲ ki; kɛn ɔŋki
nam jaay je tɔɔsɛ ey num, tɔɔsɛ se ˈtɛrl ute
naase. 7 Maakŋ ɓee jaay mɛliŋge ɔksenga
jiga num, iŋgki gɔtn ese; ɔski ɔɔ aayki, taa
debm tɛɗn naaba se, bɛɛki num, jˈaɲ kɔgŋ
dal dubariŋa. Ɔɔ iŋgki kaam kalaŋ, ɔɲte
ˈleeki ɓee jeege tu.
8 «Maakŋ gɛgɛr kɛn naase ɛndkiga jaay
mɛliŋge ɔksenga jiga se, kɔsn kɛn naaɗe
ɓaansenoga se ɔɲte ˈbaatiŋki, ɔski. 9 Jee
kɔɔŋgen gɔtn ese ɛɗɗeki lapia ɔɔ jee se
ˈtaaɗɗeki ɔɔki: ɓɛrɛ, ɓɔrse *maakŋ Gaar
Raa se aanga gɔtse ki. 10 Num gaŋ, maakŋ
gɛgɛr kɛn naase ɛndkiga jaay, mɛliŋge baat-
senga kɔkŋ num, ˈteecki naatn bɔɔr ki ɔɔ
ˈɗeekɗeki ɔɔki: 11 Kuɗn maakŋ gɛgɛr se kɛn
uun naagŋ jɛje ki se kic ɓo, kˈtupsesiɲ naatn
naanse ki. Ɓɛrɛ ˈjeelki: maakŋ Gaar Raa se
aanga gɔtse ki! 12 ˈBooyki mˈasen taaɗa: ɓii
kɛn *Raa ˈkɔjɲ bɔɔrɔ do jeege tu se, jee ese
se bɔɔr kɛn koocɲ do naaɗe ki se aɗen tɛɗn
ɔɔɲ cir gɛn jee maakŋ gɛgɛr Sɔdɔm ki se
dɔkɔ*.»

Jee maakŋ gɛgɛr kɛn baate kaal maakɗe
do Isa ki
13 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Utu asen kɔɔɲ aak eyo
naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrɔzin ki ɔɔ
utu asen kɔɔɲ aak eyo naasen jee maakŋ
gɛgɛr kɛn Betsaida ki! Taa nakŋ-kɔɔɓgen
kɛn tɛɗo gɔtse ki se, jaay ˈtɛɗoga tɛɗ maakŋ
gɛgɛrge tun Tir ki ute kɛn Sidɔŋ kɛn jee
*kusiŋge se num, kaaɗn do dɔkiɲ naaɗe
tɛrlɗega maakɗe do Raa ki, naaɗe tuusn kal
kɔl doa ɔɔ bɔɔy burku doɗege tu. 14 Ɗeere,
ɓii kɛn Raa utu ˈkɔjɲ bɔɔrɔ do jeege tu se,
nakŋ utu ˈkaan dose ki se utu ˈkɔɔɲ cir kɛn
aano do jeege tun Tir ki ute Sidɔŋ ki se
daala. 15 Ɔɔ naase jee gɛgɛr kɛn Kaparnayum
ki, gɛn naase ki num, ɔɔki nookse se ˈkeem
kaan maakŋ raa ki la? Gɔtɔ! Naase se utu
aki kooy ˈɓaa ɓee yoge tu.»
16 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Debm booy uun
taar naase se, booy uun taar maam kici ɔɔ
debm baatse naase se, baatum maam kici.
Anum debm kɛn baatum maam se, baate
debm kɛn ɔlumo se kici.»

Jee mɛtiɲ kɛn sik-cili-kaar-di se ɔk tɛrl
ɓaaɗo
17 Kɛn jee mɛtn Isa kɛn sik-cili-kaar-di
jaay naŋo naabɗe se, naaɗe ɔk tɛrl ɓaaɗo
ɔŋ Isa ute maak-raapo ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «Mɛlje,
kɛn naaje kˈtuuro sitange ute ro naai se,
naaɗe kic ɓo tookjeno taarje.» 18 Gɔtn se Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Maam mˈaak *Ɓubm sitange
bɔɔy ooco maakŋ raa ki aan gɔɔ maan kɛn
aal wusuk wusuk se. 19 ˈBooyki, kɛse ɓo
tɔɔgŋ kɛn maam mˈɛɗsen taa anki tuum
wɔɔjge ute iiŋge ɔɔ ute tɔɔgŋ se, naase
anki cir jee wɔɔysege ɔɔ naaɗe se paac
asen ˈkɔŋ tɛɗn ɗim eyo. 20 Bin num maakse
ɔɲte raapo taa sitange ɓeersenoga ɔɔ booy-
senoga taarse, num gaŋ ˈtɛɗki maak-raapo

* 10:12 Aak Jɛn 19.24.

taa rosege se Raa raaŋiŋ̃ga raaŋ maakŋ raa ki.»

Maak-raapm gɛn Isa
(Mt 11.25-27)

21 Naaŋ̃ kɛn se sum ɓo, Isa ɗooc ute *Nirl
Salal, ɔɔ gɔtn se maakiŋ̃-raap sakaŋ̃ ɔɔ baag
tɔɔm Raa ɔɔ: «Bua, naai ɓo Mɛl maakŋ
raa ute gɛn do naaŋa, maam m'tɔɔmi taa
nakgen se naai ɔyiŋ̃ga kɔyɔ jee jeel-taarge
tu ute jee mɛtɛkge tu, ɔɔ ɓɔrse naai 'taaɗga
mɛtiŋ̃a gaan sɛɛmge tu. Ɗeere, Bua, kɛse ɓo
nakŋ jigan kɛn naai maaki jen ro ki. 22 Nakge
paac se Bubum ɛɗumsiŋ̃ga kaam jima. Ey
num Goono se nam tap ɓo jeeliŋ̃ eyo; kɛn
jeeliŋ̃ se Raa Bubu kaliŋ̃ ki sum. Ɔɔ Raa
Bubu se kic ey num, nam tap ɓo jeeliŋ̃ eyo
num kɛn jeeliŋ̃ se, Gooniŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɔɔ
Gooniŋ̃ se ɓo je aŋ̃ taaɗn Raa Bubu se jeege
tu.»

23 Gɔtn se Isa tɛrl aak jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ
taaɗɗen naaɗe kalɗe ki sum ɔɔ: «Naase
'maakse raapo taa nakŋ kɛn naase aakiŋ̃ki
ute kaamse se. 24 'Booyki m'asen taaɗa:
jee taaɗ taar teeco taar Raa ki dɛna ute
gaariŋ̃gen do dɔkiŋ̃ dɛn se, je ɔɔ aɗe kaakŋ
nakŋ kɛn ɓɔrse naase aakki se, naɓo ɔŋ
aakiŋ̃ te eyo, ɔɔ je ɔɔ aɗe booy nakŋ ɓɔrse
naase 'booyki se, naɓo ɔŋ booyiŋ̃ te eyo.»

Isa aal naagŋ taara ute kɔɗ *Samari debm
bɛɛ

25 Ɓii kalaŋ debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raa kalaŋ bini iiŋ̃ ɗaar tɔnd mɛtn
Isa taa aŋ̃ naama ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooy
jeege, m'tɛɗn m'ɔɔ dî jaay m'kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn
daayum se?» 26 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Do *Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki se k'raaŋo j'ɔɔ dî? Kɛn
naai 'dooyiŋ̃ se 'booy ɔkiŋ̃ ɔɔ dio?» 27 Gaaba
se tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Kɛn maam dooyiŋ̃ se ɗeek ɔɔ:
*Naai 'je M*ɛli Raa se ute maaki paac, ute roi
paac, ute tɔɔgi paac, ute saapi paac ɔɔ 'je
naapi se aan gɔɔ 'je ro naai mala.†»

28 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Taar se, naai 'tɛrliŋ̃ga ute
ɗoobiŋ̃a. 'Ɓaa 'tɛɗn naaŋ̃ se ɔɔ naai 'kɔŋ
kaajŋ̃ gɛn daayum.»

29 Num gaaba je ɗaapm taariŋ̃ se tɔnd
mɛtn Isa ɔɔ: «Naapum tap ɓo naŋa?» 30 Isa
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: 'Booy m'ai taaɗn mɛtn taara
kalaŋ. Ɓii kalaŋ se, gaaba kalaŋ iiŋ̃o maakŋ
gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki bɔɔy ɓaa ɓaa maakŋ
gɛgɛr kɛn Jeriko ki. Kɛn naaŋ̃ ɓaa ɓaa se,
ɓaa ooc ji jee ɓoogge tu. Gɔtn se jee ɓoogge
se ɔkiŋ̃a, tɔɔɗn te kaliŋ̃ naatn, ɔɔ tɔnd aaliŋ̃
par kaam yoa; jaay ɓo naaɗe aaŋ̃ rɛsiŋ̃a.
31 Num gɔtn se, *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki
kalaŋ bini, ɓaaɗo ɓaa te ɗoobm se rɛŋ̃ sum
ɓo, gaŋ kɛn naaŋ̃ aak gaabm tooɗ par se,
naaŋ̃ aal cɛɛs ki dɔkɔ uun ɗoobiŋ̃ ɓaa. 32 Tɛr
kɔɗ Lɛbi‡ kalaŋ bin kic, aalo te ɗoobm se.
Num kɛn naaŋ̃ jaay aan gɔtn se, naaŋ̃ aak
gaabm tooɗ par se ɔɔ naaŋ̃ kic aal cɛɛs ki
dɔkɔ ɔɔ uun ɗoobiŋ̃ ɓaa kici. 33 Num gaŋ
kɔɗ Samari§ kalaŋ bin kic ɓaa ɓaa mɛrtɛ
ute ɗoobm se. Kɛn naaŋ̃ jaay aak gaabm
tooɗ par se, naaŋ̃ ɛɛjiŋ̃ doŋ̃ ki. 34 Naaŋ̃ ɓaaɗo
ɔŋiŋ̃a, tugiŋ̃ taan-duŋ̃a ute tɔtn koojŋ̃ biŋ,
ɔtiŋ̃ uubu ɔɔ saamiŋ̃siŋ̃a; jaay ɓo uun ɔndiŋ̃
do buuriŋ̃ ki ɔɔ ɓaansiŋ̃ ɓee bɔɔy mɛrtge
tu ɔɔ iŋg doŋ̃ ki. 35 Mɛtbeeŋ̃ki se, naaŋ̃ ɔɔɗ
tamma dio, ɛɗ debm tɛɗn mɛrtge tu se ɔɔ
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Gaabm se, aakiŋ̃ doŋ̃ ki. Nakŋ
naai utga cir naaŋ̃ se num, maam m'tɛrloga
se, m'utu m'aisiŋ̃ kɔgŋ gɔtiŋ̃ ki.»

36 Gɔtn se Isa tɔnd mɛtn ɗebm jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa se ɔɔ: «Maakŋ naai
ki num, maakŋ jeege tun mɔtɔ se, gaab kɛn
jee ɓoogge tɔndiŋ̃o se kɛn gay ɓo naapiŋ̃a?»
37 Naaŋ̃ tɛrl Isa ki ɔɔ: «Jaay debm kɛn tɛɗ bɛɛ
deb kɛn jee ɓoogge tɔndiŋ̃ se.» Gɔtn se Isa
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naai kic 'ɓaa 'tɛɗ bin kici.»

Isa ɓaa ɓee Mart ute gɛn Mari ki

38 Kɛn Isa jaay ɓaa ɓaa ɗoob ki ute jee
mɛtiŋ̃ ki se, naaŋ̃ ɓaa ɛnd maakŋ naaŋ ki
kalaŋ bini, ɔɔ gɔtn se mɛnda kalaŋ roŋ̃ Mart
dɔɔɗ ɔkiŋ̃ ɓeeŋ̃ ki. 39 Naaŋ̃ ɔk gɛnaa roŋ̃ Mari
ɔɔ Mari se, ɓaaɗo iŋg mɛtn jɛ Mɛljege tu
ɔɔ naaŋ̃ iŋg booy booy taar Mɛljege taaɗ
se. 40 Kɛn Mart jaay naaba ɓaa deel doŋ̃ se,
naaŋ̃ ɓaaɗo ɗeek Isa ki ɔɔ: «Mɛluma, aaka
gɛnaam se. Naaba se paac ɔŋ̃umsiŋ̃ dom
ki. Kɛse tap ɓo naai an ɗîm ey ne? 'Ɗeek-
iŋ̃ 'ɓaaɗo utu am noogo!» 41 Num Mɛljege
tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mart, Mart, naai se uun nirli do
nakge tun paacŋ̃ kɛn naai tɛɗ se; taa naaŋ̃ se
ɓo naai 'baate roi tak tak ɔɔ 'tɛɗî ɓaa kaam
ara kaam ara. 42 Num Mart, 'booyo. Naka
kalaŋ sum ɓo jiga cir paac. Kɛn se ɓo Mari
bɛɛr uunga. Num nakŋ Mari bɛɛr uun se,
nam aŋ̃siŋ̃ kɔŋ kɔɔɗ eyo.»

† 10:27 Aak Dt 6.4-5. ‡ 10:32 Lɛbige, naaɗe se mɛtjil Lɛbi ki se ɔɔ naaɗe lee noog jee tɛɗ sɛrkɛ Raage tu maakŋ Ɓee Raa ki. § 10:33 Samarige se ute Yaudge se taarɗe ɓaa eyo.

11

*Isa dooy jee mɛtiŋ ki gɛn keem *Raa*
(Mt 6.9-13, 7.7-11)

1 Ɓii kalaŋ Isa iŋg gɔtɔ kaam kalaŋ bini,
gɛn keem Raa. Kɛn naaŋ jaay eem Raa aas
se, maakŋ jeege tun mɛtiŋ ki se, deb kalaŋ
ɓaadɔ tɔnd mɛtiŋa ɔɔ: «Mɛlje, ˈdooyje gɛn
keem Raa aan gɔɔ kɛn Jan dooy jee mɛtiŋ
ki se.» 2 Isa taadɗen ɔɔ: «Kɛn naase jaay aki
keem Raa num, ˈɗeekki ɔɔki:
Bua, ɔŋ jeege paac ai jeeli naai kali ki sum
ɓo Raa.
Ɔŋ naai ɓo kɔsn gaara do jeege tu paac.
3 Ɛɗjeno kɔsn kɛn ajen kaasn ɓii-raa.
4 ˈTɔɔlje *kusiŋje taa naaje kic ɓo kˈtɛɗn
kaldɛ jeege tun paacŋ kɛn tujjenga
naaje ki kici.
Ɔŋte ˈkɔŋje kˈkɛnd maakŋ nakŋ naam ki.»

5 Gɔtn se Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Kɛn
maakse ki se jaay, deb kalaŋ ɔk mɛɗɛ ɔɔ
mɛɗiŋ se ɓaadɔ ɔŋiŋ daan nɔɔr ki ɔɔ tɔnd
mɛtiŋ ɔɔ: ‹Mɛɗuma, ɛɗumo tu mappa mɔtɔ,
6 taa maakŋ mɛɗumge tu se, deb kalaŋ
ɓaadɔga mɛrtɛ gɔtum ki, naɓo maam mˈɔk
ɗîm mˈaŋ kɛɗ eyo.› 7 Num kɛn debm maak
ki se jaay, tɛrliŋ ɔɔ: ‹Ɔŋum, mˈtoodn kaam
kalaŋ. Ɓɔrse kaam taarum lɛ mˈgaasiŋga,
ɔɔ maam mˈute gɛnumge paac kic lɛ, kˈ-
toodga. Bin num, maam se mˈkɔŋ kiiŋ jaay
mˈai kɛɗn mapp eyo.› 8 Gaŋ ˈbooyki mˈasen
taaɗa: naaŋ ˈkiiŋ aŋ kɛɗ se taa gaaba se
mɛɗiŋ sum eyo, num taa naaŋ dɔɔk taar
tɔnd mɛta ɔŋ ey se ɓo, naaŋ ˈkiiŋi aŋ kɛɗa.

9 «Maam mˈɗeeksen mˈɔɔ: ˈlee ˈtɔndki
mɛta ɔɔ jˈasen kɛɗa, ˈlee ˈjeki ɔɔ naase
aki kɔŋɔ, ˈlee ˈtɔndki kaam-taara ɔɔ jˈasen
kɔɔɗɔ. 10 Ɗeere, debm tɔnd mɛta se jˈaŋ
kɛɗɛ, debm je se ˈkɔŋɔ ɔɔ debm tɔnd
kaam-taara se lɛ, jˈutu jˈaŋ kɔɔɗɔ. 11 ˈSaapki
tu, maakse ki se bubm gay jaay, gooniŋ tɔnd
mɛtn kɛŋjɛ gɔtiŋ ki num, naaŋ aŋ kɔŋ kɛɗn
wɔɔjɔ ne? 12 Ey lɛ, kɛn tɔnd mɛtn kaaɓm
kɔrɔŋjɔ se, aŋ kɔŋ kɛɗn iiŋi ne? 13 Naasen
jeegen kɛn jig ey se kic ɓo ˈjeelki kɛɗn nakŋ
bɛɛ gɛnsege tu. Num mɛt kando Bubm kɛn
maakŋ raa ki ˈkɛɗn *Nirl Salal jeege tun
tɔnd mɛtiŋ ey ne!»

Isa ɔɔ *Bubm sitange
(Mt 12.22-45; Mk 3.22-30)

14 Gaaba kalaŋ bini ɔk kɔɔŋ sitan ɔɔ naaŋ
ɔŋ taaɗ taar eyo. Ɓii kalaŋ, Isa tuuriŋ sitan
se naatn roŋ ki. Kɛn sitan jaay teec ɔŋiŋ se,
gaabm ɔŋ taaɗ taar ey se baag taadn taara
cɛy. Ɔɔ kɛn jee dɛnge aak se nakŋ se deel
doɗɛ ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo. 15 Num gaŋ maakɗe
ki se jee kandum ɗeek ɔɔ: «Ute Belzebul,
naaŋ kɛn Bubm sitange se ɓo, naaŋ tuur
sitange ro jeege tu.» 16 Mɛtiŋgen kuuy se
je aŋ naam se, tɔnd mɛtiŋ ɔɔ ŋˈaɗen tɛɗn
nakŋ-kɔɔɓm kɛn naaɗe an kaakŋ jeel ro
ki, kɛn bɔɔyo maakŋ raa ki. 17 Gaŋ Isa jeel
maak-saapɗe ɗey se, ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ
taa naaŋ gaar kɛn jeeŋge taarɗe ɔk mɛtn
naap eyo ɔɔ baagga tɛɗn bɔɔrɔ ute naapa
se, naaŋ se utu tɛrɛcɛ ɔɔ gɔtiŋ utu ˈtoodn
kuuɗu. 18 Naase ɔɔki: ute tɔɔgŋ Bubm sitan-
gen Belzebul se ɓo, maam mˈtuur sitange ro
jeege tu. Kɛn Bubm sitange tɛɗ bɔɔrɔ ute
ro naaŋ maliŋ se, bin se naaŋ tɔpga roŋa.
Kɛn bin num, gaariŋ se naaŋ aŋ kɔkŋ ɔɔ ɗîo?
19 Naase ɔɔki: maam mˈtuur sitange ute ro
Belzebul se; num jee mɛtse ki se, kɛn ɛɗɗen
tɔɔgɔ jaay tuur sitange se, naŋa? Bin num
naaɗe mala se ɓo asen kɔjŋ bɔɔrɔ dose ki.
20 Num gaŋ kɛn maam jaay mˈtuur sitange
ute tɔɔgŋ Raa ɗeer num, kɛse *maakŋ Gaar
Raa se bɔɔy aanga gɔtse ki. 21 Kɛn debm
gaabm bɔɔrɔ jaay iŋg ute bɔɔriŋ ɓeeŋ ki ɔɔ
kɛn naaŋ jaay bɔɔb ɓeeŋ jiga se, maaliŋge
se ˈkɔŋ kut eyo. 22 Num gaŋ debm kuuy kɛn
tɔɔg ciriŋ jaay ɓaadɔ oociŋga ɔɔ ciriŋa jaay
tɔsn ute bɔɔriŋgen naaŋ ɔndo do ki se num,
maaliŋge se, naaŋ aŋ tɔsn nigiŋ jeege tu.

23 «Debm jaay ute maam ey se, naaŋ se
debm taamooyuma ɔɔ debm jaay noogum
gɛn tusn jeege ey se, debm bin se wɔɔkɔɗn
wɔɔkɔ.»

Sitan ɔk tɛrl gɔtiŋ ki

24 Tɛr Isa taadɗen ɔɔ: «Kɛn sitan jaay teec
ɔŋga nam se, naaŋ ɓaa leeɗo do kɔɗ-ɓaarge
tu je gɔtn an tɔɔl maakiŋa naɓo naaŋ jaay
ɔŋo te ey se. Kɛn naaŋ jaay ɔŋ te ey
num, baag taadn ute maakiŋ ɔɔ: ‹Maam se
mˈkɔkŋ mˈtɛrl gɔtn kɛn mˈiiŋno ro ki.› 25 Kɛn
naaŋ jaay ɔk tɛrl aan se, ɔŋ ɓee se jˈɔtiŋga
aac walak ɔɔ nakiŋge se kˈrɛɛs kˈɗaapiŋga
ute ɗoobiŋa. 26 Gɔtn se naaŋ ɔk tɛrlɛ ɔɔ ɓaa
ɔŋo sitangen kuuy cili kɛn kusiŋ ciriŋ naaŋ
se daala. Naaɗe ɓaadɔ tɛlɛ ɛnd iŋg maakŋ
gaab kɛn se ɔɔ kiŋg gaabm se tɛrl ɓaa tɛɗ
kusiŋ cir kɛn deet se daala.»

Maak-raapo jeege tun uun taar Isa

27 Kɛn Isa jaay utu taad taad taariɩ̃ se,
mɛnda kalaŋ uun mindiɩ̃ raan daan jee
dɛnge tu ɔɔ ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Mɛnd kɛn ooji
naai ɔɔ kɛn naai aayo siɩ̃ se, ɔŋ̃ maakiɩ̃
ˈraapm aak eyo.» 28 Gaŋ Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Jee-
gen booy taar Raa ɔɔ ɔkiɩ̃ maakɗe ki se ɓo
ɔŋ̃ maakɗege ˈraapm cir daala.»

Isa uun maan nakŋ-kɔɔɓm kɛn Raa tɛɗo
ute Yunus
(Mt 12.38-42)

29 Aan gɔɔ jeege baag tus tɛɗn dɛn se, Isa
baagɗen taad ɔɔ: «Jeegen duni kɛn ɓɔrse se,
jee jig eyo. Ɔɔ naaɗe je kaakŋ nakŋ-kɔɔɓɔ,
naɓo nakŋ-kɔɔɓm naaɗe an kaakŋ jeel ro
ki se, tecɩ̃ aan gɔɔ kɛn gɛn Yunus se sum.
30 Aan gɔɔ nakŋ aan do Yunus ki jaay taad
jeege tun Ninib ki taa an kaakŋ jeel ro ki
Raa ɓo ɔliɩ̃o gɔtɗe ki se*, *Goon Deba se utu
ˈtɛɗn bin kici, taa ˈtaaɗn jeege tun duni kɛn
ɓɔrse se, an ˈkaakŋ jeel ro ki naaɩ̃ kic Raa ɓo
ɔliɩ̃o. 31 ʼBii kɛn Raa an kɔjɩ̃ bɔɔrɔ do jeege
tu se, nɛɛlgen iiɩ̃o kaam kaam bɔɔyɔ† gɔtn
duni ɗaar ro ki se utu kɔkŋ mind jeegen
duni kɛn ɓɔrse se. Taa naaɩ̃ iiɩ̃o gɔtn
dɔkɔ gɛn booy taar Gaar Salomon debm
jeel-taara se, ɔɔ ˈbooyki, debm jeel-taar ara
se, cir Salomon se daala. 32 ʼBii kɛn jaay Raa
an kɔjɩ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, jeegen Ninib
ki se kic utu ˈkɔkŋ mind jeegen duni kɛn
ɓɔrse. Taa naaɗe se booy uunga taar Yunus
ɔɔ tɛrlga maakɗe do Raa ki, anum ˈbooyki,
debm ara se cir Yunus se daala.»

Kaama se aan gɔɔ lɔɔmpɔn roa
(Mt 5.15, 6.22-23)

33 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Nam jaay ɔɔcga
lɔɔmpɔ num ɔyiɩ̃ mɛtn ɗim ki eyo ey lɛ
deebiɩ̃ ute ɗim eyo, num jˈuun jˈɔliɩ̃ raan
ro kaag ki taa jee ɛnd gɔtn ese ˈkaakŋ gɔtn
wɔɔrɔ. 34 Kaami se, naaɩ̃ ɓo lɔɔmpɔn gɛn roi.
Bin num kɛn kaami jaay lapi se, roi te dɛniɩ̃
paac kic iŋg maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. Num
kɛn kaami jaay kɔɔɩ̃ɔ num, roi ute dɛniɩ̃
paac kic maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ. 35 Bin se, ɔnd
kɔndɔ ute gɔtn wɔɔr kɛn naai ɔkse, ɔɩ̃te
kɔɩ̃iɩ̃ ˈtɛɗn gɔtn ɔɔɗɔ. 36 Kɛn kiŋgi jaay paac
iŋg gɔt kɛn wɔɔr se ɔɔ kɛn ɗim ɔɔɗ cɔkɔ kic
gɔtɔ roi ki num, bin se, kiŋgi ute dɛniɩ̃ paac
se, ˈtɛɗn gɔtn wɔɔrɔ aan gɔɔ lɔɔmpɔn kɛn
lee wɔɔri gɔtɔ kɛlɛŋ se.»

*Isa mooy *Parizige*
(Mt 23.1-36)

37 Kɛn Isa utu taad taad ɓɔrt sum ɓo, kɔd
Parizi kalaŋ bini daɲiɩ̃ ɔɔ kˈɓaa kɔsn ɓeeɩ̃
ki. Kɛn naaɗe jaay aan se, naaɗe tood ute
cɛɛsɗe jaay ɓo baag kɔsɔ do tabil ki. 38 Kɛn
kɔd Parizi jaay aak Isa tug te jiɩ̃ aan gɔɔ kɛn
naaɗe lee tug se ey sum ɓo, baag kɔsɔ se,
naaɩ̃ aak se ɔkiɩ̃ taad eyo. 39 Gɔtn se Mɛljege
ɗeek kɔd Parizi ki ɔɔ: «Naase Parizige se,
naase ˈtugki naagŋ nakgen naase ˈlee aayki
ɔɔ ɔsnki se aac walak, num gaŋ maakiɩ̃ tap
ɓo ɔɩ̃iɩ̃ki ɗooc ute saapm gɛn ɓoogo ute
nakgen *kusiɩ̃a. 40 Kalɛ jee dɛrlge! Raa kɛn
ɔɓo daa roi se, kɛn maak ki kic naaɩ̃ ɓo
debm kɔɓiɩ̃ ey la? 41 Nakŋ naase ɔkki maakŋ
baay kɔssege tu se, ɛɗiɩ̃ki *sɛrkɛ jee daayge
tu, bin jaay ɓo maakse ˈtɛɗn aak bɛɛ naan
Raa ki.

42 «Num naasen Parizige utu asen tɛɗn
ɔɔɩ̃ aak eyo, taa nakgen naase ɔkki sɛɛm
sɛɛm kɛn ˈlee tɔmbki maakŋ taaɗsege tu
kɛn tɛɗiɩ̃ nijimi ute naksegen maakŋ jinɛn
ki se kic ɓo, naase ˈlee ˈniɡiɩ̃ki gɔtɔ kaam
sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se, naase ˈlee ɛɗiɩ̃ki
Raa ki. Naɓo naase ˈtɛɗki nakge ute ɗoobiɩ̃
eyo ɔɔ ˈjeki Raa eyo. Bɛɛki num, naase aki
tɛɗn nakgen ute ɗoobiɩ̃a ɔɔ aki je Raa jaay
ɓo, naksegen kɛn naase ˈlee ɛɗki sɛrkɛ Raa
ki sɛɛm sɛɛm se kic ɓo, ɔŋ̃ten ˈdiriɡiɩ̃ki kici.

43 «Naasen Parizige utu asen tɛɗn ɔɔɩ̃ aak
eyo, naasen kɛn ˈɓaakiga maakŋ *ɓee kɛn
Yaudge lee tusn maak ki se, ˈjeki ɔɔki naase
ɓo aki kiŋg naan ki. Ɔɔ kɛn aankiga bɔɔr
ki kic lɛ, ˈjeki ɔɔki jeege ɓo asen tɛɗn tɔɔsɛ
naase ki ɓo deete.

44 «Utu asen tɛɗn ɔɔɩ̃ aak eyo, naasen kɛn
ˈtecki aan gɔɔ yogen kˈduubɗe maakŋ ɓaad
ki kɛn jeege ɔŋ aakɗe eyo, jaay lee do ki
se‡.»

45 Gɔtn se debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raa kalaŋ bini ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm
dooy jeege, taar kɛn naai iŋg ˈtaad se, kɛse
naai ˈnaajjen naaje kici.»

46 Gaŋ Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Naasen jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se utu asen tɛɗn
ɔɔɩ̃ aak ey kici, taa naase ˈtuun ˈtɔndki
daam deer se do jeege tu, num naase, ute
goon jisen baat se kic ɓo utiɩ̃ki eyo.

* 11:30 Aak Yunus 3.3-5. † 11:31 Aak 1Gar 10.1-13. ‡ 11:44 Do dɔkiɩ̃ se Yaudge jaay leega do ɓaad ki num, saap ɔɔ naaɗe tɛɗga aak kusu naan Raa ki.

47 «Utu asen tɛɗn ɔɔn̰ aak eyo naasen ˈlee
iin̰ ˈɗaapki do ɓaaɗn jee taaɗ taar teeco taar
Raa ki do dɔkin̰a ɔɔ naaɗe se ɓugsege ɓo kɛn
tɔɔlɗeno. 48 Kɛn bin num, naase ute bubsege
se taarse kalaŋ; jee taaɗ taar teeco taar Raa
ki se, naaɗe ɓo jee tɔɔlɗeno ɔɔ naase ɓo jee
kiin̰ do ɓaaɗɗege. 49 Taa naan̰ se ɓo, Raa
kɛn jeel-taar mala mala se taaɗo ɔɔ: Mˈutu
mˈaseno kɔl jee taaɗ taar teeco taarum ki
ute jee kaan̰ naabumge ɔɔ mɛtin̰ge naaɗe
utu aɗen tɔɔlɔ ɔɔ mɛtin̰gen kuuy se, naaɗe
utu aɗen dabara. 50 Taa naan̰ se ɓo, jee duni
kɛn ɓɔrse se, taa moosn jeegen taaɗ taar
teeco taar Raa ki se, naan̰ utu aɗen kɔkŋ
mindɗe do yoɗege tun baago kaaɗ kɛn Raa
utu aalo kaal do dunia, 51 kɛn iin̰o do yo Abɛl
ki bini aan do yo Zakari, kɛn kˈtɔɔlin̰o daan
*gɔtn kɛn kˈlee kˈtɛɗn sɛrkɛ Raa ki ute *Bee
Raa. Ɗeere, ˈbooyki mˈasen taaɗa: jee duni
kɛn ɓɔrse se Raa utu aɗen kɔkŋ mindɗe.
52 «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage se utu asen tɛɗn ɔɔn̰ aak eyo!
Taa naase ˈgaaskiga ɗoobm kɛn ˈkɔl jeege
gɔtn Raa ki ɔɔ naase malin̰ge lɛ ˈbaate
kɛndki, ɔɔ jeegen je kɛndɛ se lɛ, naase
ˈgaasɗeki ɗoobo.»
53 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taarin̰a ɔɔ teeco
teec gɔtn ese se, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage ute Parizige se iin̰ ron̰ ki cɛy
ɔɔ naaɗe baag tɔnd mɛtin̰ do taarge tu dɛna.
54 Do taarge tun Isa taaɗ se, naaɗe goomin̰
kɛn naan̰ jaay taaɗ tujin̰ga num, naaɗe an̰
kɔkŋ mindin̰a.

12

Jee taaɗ tal ɔɔ naaɗe se jee Isage
(Mt 6.12, 10.16-39)

1 Kaaɗ kɛn se, jeege tus dupu kando
kando bini baag tuum naapa. Gɔtn se Isa
baag taaɗn jeege tun mɛtin̰ ki se ɓo deete
ɗeekɗen ɔɔ: «Naase se, ɔndki kɔndɔ ute
ɔrɔm *Parizige. Ɔrɔm naaɗe se je taaɗn ɔɔ
naaɗe tɛɗ roɗe aan gɔɔ naaɗe ɓo jee taaɗ
taar mɛt ki.
2 «Taa kaaɗin̰ jaay utu ˈkaan se, nakŋ
paacn̰ jˈɔyin̰ga kɔy se, utu toodn tal. Ɔɔ
nakŋ ɓɔrse kˈjeelki mɛtin̰ ey se, jˈutu jˈan̰ki
jeele. 3 Bin ɓo, nakŋ paacn̰ naase ˈtaaɗin̰ki
maakŋ nɔɔr ki se, ˈɓaa ˈtaaɗin̰ki jeege tu
ute kaam kaaɗa. Nakŋ kɛn naase ˈbooyin̰ki
kˈtaaɗsen naaŋ ki mɛtn bisege tu maakŋ
ɓee ki se, ˈwɔɔkin̰ki do ɓeege tu kici.
4 «Mɛɗumge, taar se maam mˈtaaɗsen
naase ki: ɔn̰te ˈɓeerki jeege tun ˈtɔɔl daa
roa, num mɔɔtn asen kɔŋ tɛɗn ɗim ey
se. 5 Num ˈbooyki mˈasen taaɗn debm kɛn
naase an̰ki ɓeere: ˈɓeerki deb kɛn ooykiga
kic ɓo, naan̰ ɔk tɔɔgŋ kɛn asen kɔl maakŋ
pooɗ kɛn gɛn daayum. Ɗeere, ˈbooyki
mˈasen taaɗa: kɛse ɓo debm kɛn naase an̰ki
ɓeere.
6 «ˈJeelki, yeelge sɛɛm sɛɛm mii se kˈdugin̰
ute kɔbɔrɔ di sum ey la? Ute naan̰ se kic ɓo,
*Raa ɔŋ dirig kalaŋ maakɗe ki eyo. 7 Num
gaŋ naase se bini bɛɛkŋ dosege se kic ɓo,
Raa jeelin̰ kalaŋ kalaŋ. Bin se, ɔn̰te ˈɓeerki!
Naan Raa ki se naase ˈcirki yeelge se dɔkɔ.
8 «ˈBooyki mˈasen taaɗa: debm taaɗ naan
jeege tu ɔɔ naan̰ debm maam se, maam
*Goon Deba kic ɓo maam mˈtaaɗn naan
*kɔɗn Raage tu mˈɔɔ naan̰ se debm maama.
9 Num debm kɛn baatum naan jeege tu se,
maam kic mˈutu mˈan̰ baatin̰ naan kɔɗn
Raage tu. 10 Ɔɔ debm kɛn tuj taarin̰a ro Goon
Deb ki se, Raa an̰ tɔɔl *kusin̰in̰ ese se; num
debm kɛn jaay naaj *Nirl Salal se, naan̰ se
Raa an̰ tɔɔl kusin̰in̰ se eyo. 11 Kɛn naase jaay
kˈtɔk kˈɓaansenga maakŋ *ɓee kɛn Yaudge
lee tusn maak ki se ey lɛ naan gaarin̰ge tu ɔɔ
gɔtn tɔɔgge tu se num, naase ɔn̰te ˈɓeerki
do taar kɛn naase aki ɓaa taaɗn naanɗe ki
kɛn anki nakŋ kɔɔɗn dose. 12 Taa kaaɗ kɛn
se, Nirl Salal ɓo asen kɔl naase aki jeel taaɗn
taara naanɗe ki.»

Debm maal debm dɛrlɛ

13 Maakŋ jee dɛnge tu se, deb kalaŋ
bini ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ ɗeekin̰ ɔɔ: «Debm
dooy jeege, gɛnaam se ɔl nam ɓaa ˈtaaɗin̰,
n̰ˈɓaaɗo num maal bubje se ɔn̰ naai ɓo
ajesin̰ nigi.» 14 Gɔtn se Isa tɛrlin̰ ɔɔ: «Debm
kɛn ɔndum gɛn kaakŋ mɛtn taarsege ey lɛ
gɛn nigŋ maalsege se, tap ɓo naŋa?» 15 Tɛr
naan̰ taaɗ jeege tu paac ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ!
Ɔɔ naase se ɔndki dose daan ki, bɔɔbki rose
ro tama ki. Taa debkilim se, maalin̰ dɛn aan
gɔɔ ɗi kic ɓo, kɛn ɔlin̰ iŋg se, maalin̰ eyo.»
16 Gɔtn se tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ
taara ɔɔ: «Debm maala kalaŋ bin se, maakŋ
gɔtin̰ ooj tuun karat karat. 17 Kɛn naan̰
aak nakin̰ jaay ooj dɛn se, naan̰ baag taaɗn
ute maakin̰ ɔɔ: ‹Ɓaar jaaki tap ɓo, maam
mˈtɛɗn rom mˈɔɔ ɗi? Ɓɛrɛ, gɔtn am kaasn
mˈan kɔmb nakumge se lɛ gɔtɔ.› 18 Tɛr naan̰
taaɗ ute maakin̰ ɔɔ: ‹Ɓɔrse, kɛse ɓo nakŋ

maam mˈutu mˈtɛɗa: giijumge se mˈaɗen
tɔɔkŋ paac naatn ɔɔ mˈkɔɓm kɛngen kuuy
magala magala cir naaɗege se daala. Kɛn
mˈɔɓɗenga jaay aasga num, teeṇumge ute
nakumge paac se, mˈaɗen tusn kɔmb maak
ki. 19 Gɔtn se maam mˈɗeekŋ rom ki mˈɔɔ:
ai roma, ˈtɔɔl kɔɔri gɛn ɓaara ɓaara, taa
kɔsɔ ute kaayi lɛ, dɛna. Taa naan ki se
maam mˈkɔsɔ, mˈkaaye ɔɔ mˈtɛɗ nakgen
kɛn maakum jea.› 20 Num gaŋ Raa ɗeekiṇ ɔɔ:
‹Kalɛ debm dɛrlɛ, maakŋ nɔɔr kɛn ese sum
ɓo, naai lɛ ˈkooyo; num nakigen naai ˈtusiṇ
se, tap ɓo ˈkɔɔpm naŋ ki?› 21 ˈBooyki! Kɛse
nakŋ kɛn utu ˈkaan do deb kɛn tusn maala
dɛna do duni ki, naɓo naan Raa ki se, naaṇ
ɔk dîm ey se.»

Aalki maakse do Raa ki
(Mt 6.19-34)

22 Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun mɛtiṇ ki ɔɔ:
«Taa naaṇ se ɓo, maam mˈɗeeksen mˈɔɔ:
taa kose se ɔṇten ˈkuunki nirlse taa nakŋ
naase aki kɔsɔ ɔɔ taa rose se ɔṇten ˈkuunki
nirlse do kal kɛn naase aki tuusu. 23 Taa
kose se, naaṇ cir nakŋ kɔsɔ ɔɔ rose se lɛ,
naaṇ cir kala. 24 Aakki tu gaakge se; naaɗe
lɛ ɔɔc eyo ɔɔ ɔk teeṇ gɛn kɔj eyo ɔɔ giiji lɛ,
naaɗe ɔk eyo ɔɔ gɔtn kɔmb kɔrbɔtɗe kic ɓo,
naaɗe ɔk eyo. Ute naaṇ se kic ɓo, Raa ulɗe.
Num naase se mɛt kando yeelge se, naase
ˈcirɗeki? 25 Maakse ki se, naŋa jaay ute kuun
nirliṇ sum ɓo ˈkɔŋ ziiɗn ɓii kiŋgiṇ do naaŋ
ki ne? 26 Kɛn ese jaay naase ɔŋ aasiṇki te
ey num, gɛn dî jaay naase uunki nirlse do
nakge tun ɔɔp ɓaa se?

27 «Aakki tu pɔɔṇ nakgen taak bɛɛ maakŋ
kaag ki se; naaɗe se ɔɓ kuubu eyo ɔɔ ɔnd
cɛkɛ eyo. Naɓo ˈbooyki mˈasen taaɗa: Gaar
Salomon do dɔkiṇ se, ute maaliṇ dɛn paac
se kic ɓo, ɓii kalaŋ ɔŋ uus te kal aak bɛɛ
tec aan gɔɔ gɛn naaɗe se eyo. 28 Mu jaaki
ɗaar maakŋ kaag ki ɔɔ mɛtbeeki sum ɓo
jˈutu jˈaṇ tɔɔc se kic ɓo Raa tamariṇ aak bɛɛ
bɛɛ se, mɛt kando asen kɔŋ kɛɗn kal tuusu
naase ki ey ne? Ɓɛrɛ, naase se jee kɛn aalki
te maakse paac do Raa ki eyo. 29 Ɔɔ ɔṇte
ˈkuunki nirlse gɛn je nakŋ naase aki kɔsɔ
ɔɔ aki kaaye. 30 Nakgen bin se paac, jee jeel
Raa mal ey ɓo daayum iŋg saap do ki. Ey
num, Bubsen maakŋ raa ki se jeele nakŋ kɛn
naase ˈjeki. 31 Num naase se ˈjeki ɓo Raa kɔsn
gaara dose ki ɔɔ nakgen ɔɔp se, naaṇ asesiṇ
kɛɗn do ki. 32 Naasen dɔɔl baatgen cɔkɔ ara,
ɔṇte ˈɓeerki! Taa Bubsen maakŋ raa ki se,
nakŋ kɛn tɔɔliṇ naaṇ ki se, naase utu aki
kiŋg ute naaṇa maakŋ gaariṇ ki.»

Kɔrbɔtn maakŋ raa ki

33 «Bin se, nakŋ naase ɔkki se, dugiṇki
naatn ɔɔ gursiṇ se, ɛɗîṇki *sɛrkɛ jee daayge
tu. Bin se gɔɔ naase ɔmbkiga naksege
gɔtn ˈkɔŋ ˈtuj eyo ɔɔ daayum asen toodn
kɔrbɔtɔ maakŋ raa ki. Gɔtn naane se, debm
ɓoogo gɔtɔ ɔɔ k-ṇɔɔ kic ɓo aṇ kɔŋ tuj eyo.
34 Taa gɔtn maalse ro ki se, gɔtn ese ɓo
maak-saapse iŋg ro ki kici.»

Ɔṇte ˈtoodki bia
(Mk 13.33-37; Mt 24.42-51)

35 «Iŋgki daayum ute kal tɛɗn naabse
rose ki, ɔɔ ɔṇte ˈkɔṇki lɔɔmpsege ˈkooyo.
36 Ɔɔ naase iŋgki aan gɔɔ jeegen kɛn iŋg
aak kaak kaam mɛlɗen kɛn utu aɗe tɛrl
gɔtn kɔkŋ mɛnd ki se. Taa kɛn naaṇ jaay
aanga ɔɔ tɔndga kaam taara num, naaɗe aṇ
naar kɔɔɗɔ. 37 Maak-raapo naaɗe kɛn mɛlɗe
ɓaaɗo ɔŋɗega jaay naaɗe utu iŋg kiŋg zɛɛr
se. ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: mɛlɗe se,
naaṇ mala ˈkuun kuusn kal tɛɗn naabiṇa
aɗen kɔŋ naaŋ ki ɔɔ naaṇ ɓo aɗen kɛɗn
kɔsɔ. 38 Maak-raapo naaɗe kɛn mɛlɗe ˈkaan
daan nɔɔr ki lɔ do mɛtbeeki kɛn aɗen kɔŋ
naaɗe utu iŋg zɛɛr se.

39 «Naase ˈjeelki, kɛn mɛl ɓee jaay jeel
kaaɗn debm ɓoogo ano ɓaa num, naaṇ ˈkɔṇ
ɓeeṇ se debm ɓoogo aṇ tɛrɛc eyo. 40 Naase
kic ˈɗaapki rose, iŋgki do mɛtɛkse ki, taa
kaaɗn kɛn *Goon Deba jaay aɗe ɓaa se lɛ,
naase ˈjeelki eyo.»

41 Gɔtn se Piɛr tɔnd mɛtiṇ ɔɔ: «Mɛluma,
kaal naagŋ taar kɛn naai taaɗ se, taaɗ ute
naaje sum lɔɓu ute jeege paac lɛ?»

42 Mɛljege tɛrliṇ ɔɔ: «Debm tɛɗn naabm
mɛtɛkɛ ɔɔ tuj ɔrmiṇ ey se kɛn gay? Naaṇ
ɓo debm kɛn mɛliṇ utu aṇ kɔṇ jee tɛɗn
naabgen kuuy kaam jiṇa ɔɔ kɛn aanga
kaaɗiṇ ki num, aɗen lee ˈnigŋ nakŋ kɔsɔ.
43 Maak-raapo debm tɛɗn naab kɛn mɛliṇ
aan jaay ɔŋiṇ naaṇ utu tɛɗiṇ tɛɗn naabm
kɛn naaṇ ɔṇiṇsiṇ kaam jiṇ se. 44 ˈBooyki
bɛɛ mˈasen taaɗa: debm tɛɗn naabm bin se,
mɛliṇ utu aṇ kɔṇ nakiṇge paac kaam jiṇa.
45 Num gaŋ kɛn debm tɛɗn naabm se jaay
taaɗ ute maakiṇ ɔɔ: Mɛlum se aɗe kɔŋ tɛrl
yɔkɔɗ eyo, ɔɔ gɔtn se naaṇ iiṇ baag tɔnd
jee tɛɗn naabgen mɛndge ute gaabge, jaay
naaṇ ɔsɔ ɔɔ aay oono. 46 Gaŋ mɛl gaabm ese

se, ɓiin jaay naaɲ ano tɛrl se, naaɲ ɔnd eyo
ɔɔ kaad kɛn naaɲ aan kaan kic lɛ, naaɲ saap
do ki eyo. Kɛn mɛliɲ jaay aanga num, utu
aɲ tuur naata ɔɔ aɲ kəliɲ 'dabar ute jee kɛn
baate kaal maakɗe do Raa ki. 47 Debm tɛɗn
naabm kɛn jeel naabm kɛn mɛliɲ maakiɲ
jen ro ki se, naɓo ɔŋ tɛɗiɲ te ey se, naaɲ se
mɛliɲ utu aɲ kɔnd dɛn aak eyo.
48 «Num gaŋ debm tɛɗn naabm jeel eyo
naabm kɛn mɛliɲ maakiɲ jen ro ki se, kɛn
naabiɲ se jaay tujga kic num, j'aɲ kɔndiɲ
kaam dɔɔɗiɲki sum.
«Taa naaɲ se ɓo, debm kɛn j'ɛɗiɲga
nakge dɛn num, k'je gətiɲ ki kic ɓo dɛna ɔɔ
debm kɛn j'ɔniɲga nakge dɛn kaam jiɲ se,
j'utu k'tɔnd mɛtn nakge dɛna gətiɲ ki kici.»

Taa Isa se jeege utu 'gaaŋ ute taasɗege
(Mt 10.34-36)

49 Isa taad ɔɔ: «Maam se m'ɓaano ute
poodo do naaŋ ki ɔɔ m'je poodn se 'kɔkɔ.
50 Kɔr naaɲ se kaan se, maam m'ɔk *batɛm
dubar kɛn maam m'utu m'batizi. Naaɲ
se ɓo, nakŋ deerum kɛn iŋg booyum bini
m'utu m'aɲ tɛɗn 'kaasn jaay se.
51 «Ɔnten 'saapki ɔɔki maam se m'ɓaano
ute lapia ɓo do naaŋ ki. Gətɔ! 'Booyki,
m'asen taada: maam se m'ɓaado ɓo gɛn
gaaŋ jeege ute naapa. 52 Taa naaɲ se ɓo,
naan ki se, jee maakŋ ɓeede ki mii se utu
gaaŋ ute naapa. Maakɗe ki se, jee mətɔ
taarɗe 'kɔŋ kɔkŋ mɛtn naapa ute jee di
eyo ɔɔ jee di se kic ɓo taarɗe 'kɔŋ kɔkŋ
mɛtn naapa ute jee mətɔ eyo. 53 Naade
utu gaaŋ ute naapa: bubu se, utu 'gaaŋ te
gooniɲ gaaba ɔɔ goon gaaba se, utu 'gaaŋ
ute bubiɲ kici; ko se, utu 'gaaŋ ute gooniɲ
mɛnda ɔɔ goon mɛnda se, utu 'gaaŋ ute
koɲa kici. Moom mɛnda se, utu 'gaaŋ ute
mɛnd gooniɲa ɔɔ mɛnd goono se, utu 'gaaŋ
ute moomiɲ mɛnda kici.»

*Jee se jeel kaakŋ kaad*n nakge

54 Isa taad jee dɛnge tu daala ɔɔ: «Kɛn
naase jaay aakkiga gapara ɔsga mɛtn raa ki
num, ɓɔrse sum ɓo naase naar ɔɔki maane
utu ade ɓaao. Ɔɔ maane se ɓaado deere.
55 Kɛn naase jaay aakkiga kuulu baagga kɔl
ɓaa kaam kaam bɛrde se*, naase ɔɔki, jaaki
se gətɔ utu 'kɔŋgɔ ɔɔ gətɔ ɓaado ɔŋg deere.
56 Kɛn naase jaay 'jeelki kaakŋ jeel kaadn
nakgen kɛn tɛd do naaŋ ki, ute kɛn tɛɗn
maakŋ raa ki num, 'tɛd ɔɔ di jaay 'jeel ɔkki
mɛtn nakgen kɛn deel daanse ki ey se?
Naase se jee kɛn saap ɔkki mɛtn nakge eyo.

'Daap taari ute debm taamooyi

57 «Gɛn di jaay naase ɔŋ aak ɔkki mɛtn
nakgen gɛn tɛd ute doobiɲ ey se? 58 Taa
naaɲ se ɓo, kɛn naai 'ɓaa ɓaa gətn kɔjɲ bɔɔr
ki num, doob ki se, ute debm taamooyi se
naai ai kaami daap taari. Ey num, ɓɛrɛ,
naaɲ ai ɓaa kəli gətn debm kɔjɲ bɔɔr ki ɔɔ
debm kɔjɲ bɔɔrɔ se lɛ ai kəli gətn asgarge tu
ɔɔ asgarge se, ai kɔkŋ kəli daŋgay ki. 59 'Booy
m'ai taada: nakŋ doi ki paac se, bini kɔbɔrɔ
kic ɓo ɔg naŋiɲ te ey se, naai 'kɔŋ teecɲ
maakŋ daŋgay ki eyo.»

13

*Ɓɔrse 'tɛrlki maakse do *Raa ki*

1 Kaad kɛn se, jee mɛtiɲge ɓaado taad Isa
ki taa Galilegen ɓaado tɛɗn *sɛrkɛ jaay ɓo,
Pilat tɔɔlde kaad kɛn naade tɛd tɛd sɛrkɛ se.
2 Gətn se Isa tɛrlden ɔɔ: «Saapm naase ki
num, ɔɔki Galilegen kɛn Pilat tɔɔlde se ɓo,
tɛdga jee *kusiɲ cir Galilegen ɓaa se paac
la? 3 Gətɔ! 'Booyki m'asen taada: kɛn naase
jaay 'tɛrlki te maakse do Raa ki te ey se,
naase paac utu aki 'kutn bin kici. 4 Lɔ jeegen
sik-kaar-martn ɓee jɛrlɛ k'daŋiɲ Siloe kɛn
ooc dode ki jaay tɔɔlde se, gɛn naase ki num,
jee Jeruzalɛm ki te dɛnde se, ɔɔki naaden
kɛn ooy se ɓo, jee kusiɲge cir jee ɓaa se paac
la? 5 Gətɔ! 'Booyki m'asen taada: kɛn naase
jaay 'tɛrlki te maakse do Raa ki ey se, naase
paac utu aki 'kutn bin kici.»

*Kaal naagŋ taara ro ko ba k*ɛn ooj eyo

6 Gətn se Isa taad ute kaal naagŋ taara ɔɔ:
«Gaaba kalaŋ ɔk ko ba maakŋ jinɛniɲ ki ɔɔ
naaɲ ɓaado je koojiɲa, naɓo ɔŋ te koojiɲ
eyo. 7 Gaŋ naaɲ deek deb kɛn tɛɗiɲ naaba
maakŋ jinɛniɲ ki se ɔɔ: ‹Aaka, ko kaagŋ se
maam m'leega ɓaara mətɔ ɔɔ m'je koojiɲ
naɓo m'ɔŋ eyo. Ɓɔrse ɔg 'gaaŋ undiɲ naatn,
taa naaɲ lɛ daar gaas gətɔ cɛrɛ sum.› 8 Num
debm tɛɗn naaba se tɛrliɲ ɔɔ: ‹Mɛluma,
ɔɲumsiɲ gɛn ɓaara kalaŋ daala; maam m'aɲ
kudn mɛtiɲa ɔɔ m'utu m'aɲ kɔmb yɛɛɲɛ.
9 Bin sum ɓo ute naaɲ se kɔr ɓaar kuuy se,
sɔm utu 'koojo daam; kɛn naaɲ jaay ooj te
ey lɛ, aɲ kɔgŋ kund naatn.›»

* 12:55 Taa naaŋ *Israɛl se gapara ute maane se ɓaado kaam kaad toocɲni.

*Isa ɛɗ lapia mɛnd ki *ɓii sebit ki*

10 Ɓii kalaŋ, ɓii sebit ki se, maakŋ *ɓeege
tun kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, gɔtn
se Isa ɓaa ɛnd maakŋ ɓee kɛn kalaŋ ɔɔ
baag dooy jeege. 11 Gɔtn se, mɛnda kalaŋ
ɔk kɔɔn̰ sitan ɔɔ gɔtn kɔɔn̰in̰ ɔkin̰ sum se,
ɔkga ɓaara sik-kaar-marta. Ɔɔ kɔɔn̰in̰ se
ɔkin̰ durunḭnki tɛɗḭn̰ tap ɓo ɔŋ sɛɛj eyo.
12 Kɛn Isa jaay aakin̰ se, daŋin̰a ɔɔ taaɗin̰
ɔɔ: «Mɛnda 'booyo, maam se m'ɔɔɗiga doi
maakŋ kɔɔn̰i kɛn lee dabari se.» 13 Gɔtn se Isa
ɔnd jin̰a do mɛnd kɛn se, ɔɔ mɛnd se naar ɔŋ
lapia, iin̰ ɗaara sɛɛj tal ɔɔ baag *nookŋ Raa.
14 Gaŋ magal ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak
ki jaay aak Isa ɛɗ lapia mɛnd ki, ɓii sebit
ki se, naan̰ maakin̰ taarin̰a. Gɔtn se naan̰
uun mindin̰ raan taaɗ jeege tu ɔɔ: «'Booyki!
Naajege se, j'ɔkki ɓii mɛcɛ gɛn tɛɗn naaba.
Bin se, debm je lapia ron̰ num, n̰'ɓaaɗo
daan ɓiige tun se. Ey num ɓii sebit se,
ɓii tɛɗn naab eyo.» 15 Gaŋ Mɛljege tɛrlin̰ ɔɔ:
«Aak jeegen kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ
taargen mɛt ki ara! Maakse ki se, naŋa jaay
aanga ɓii sebit ki num, kɔŋ kɔn̰ maraŋin̰a
ey lɛ buurin̰a mɛtn bɛlɛn̰ ki ɔɔ an̰ tuutn
gɛn ɓaa kɛɗn maan ey se? 16 Num mɛnd
se lɛ, naan̰ mɛtjil *Abraam mala, ɔɔ aaka,
gɔtn *Ɓubm sitange ɔkin̰ sum se ɔkga ɓaara
sik-kaar-marta. Bɛɛki num, ɓii sebit ki se
ɓo, j'an̰ kɔɔɗn doŋa maakŋ ji Bubm sitange
tu se ey la?» 17 Kɛn jee taamooyin̰ge jaay
ɓaa booy taar se, sɔkɔn̰ɔ ɓaa tɔɔlɗe; gaŋ jee
dɛngen aak nakŋ-kɔɔɓgen paacn̰ naan̰ tɛɗ
se, maakɗe raapo.

Isa aal naagŋ taara ute kaam nakŋ k'daŋin̰ mutard
(Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)

18 Gɔtn se, Isa tɛr taaɗɗen daala ɔɔ: «Kɛn
Raa utu 'kɔsn gaar do jeege tu tap ɓo 'tecn̰
aan gɔɔ ɗi? Maam m'an̰ kɔmb bɛyɛ ute ɗi?
19 *Maakŋ Gaar Raa se, tecn̰ aan gɔɔ kaam
nakŋ k'daŋin̰ *mutardn* ese se, kɛn gaaba
kalaŋ uun ɔɔcin̰ maakŋ jinɛnin̰ ki. Kɛn naan̰
jaay ɔɔcin̰ sum se, naan̰ teece ɔɔ teep tɛɗ ko
kaaga. Bini yeelge kic ɓo ɓaaɗo uj kujɗege
tɛlɛtin̰ge tu.»

Isa taaɗ kaal naagŋ taara ute ɔrɔmɔ

20 Isa ɗeek daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se
tap ɓo m'an̰ kɔmb bɛyɛ ute ɗi? 21 Naan̰ se
tec aan gɔɔ ɔrɔm kɛn mɛnda jaay tɔs rujn̰
gɛmɛ ɗooc gɔrn magala ɔɔ kɛn naan̰ jaay
deepin̰ga ɔɔ ɔmbin̰ga maak ki num, iin̰in̰
paac se.»

*Ɗoobm kɛn ɔl jeege *maakŋ Gaar Raa ki*
(Mt 7.13-14,21-23, 8.11-12)

22 Kɛn Isa jaay ɓaa ɓaa Jeruzalɛm ki se,
naan̰ aal teeco maakŋ gɛgɛrge tu ɔɔ maakŋ
naaŋge tu ɔɔ naan̰ kɛn se, naan̰ lee dooy
jeege. 23 Gɔtn se nam kalaŋ bini tɔnd mɛtin̰
ɔɔ: «Mɛluma, jee kɛn utu kaaj se, baat
ey ne?» Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ: 24 «Aayki
kaamse ɛndki ute taa ɗoobm baata, taa
maam m'ɗeeksen m'ɔɔ: jeege dɛna utu 'je
ɗoobm 'kɛndɛ naɓo naaɗe an̰ kɔŋ kaas eyo.
25 Kɛn kaaɗḭn̰ jaay utu kaan se, mɛl ɓee utu
kiin̰i ɔɔ 'gaasn kaam taarin̰a ɔɔ naasen aki
kɔɔpm naatn se aki baagŋ tɔnd kaam taara
aki ɗeekŋ ɔɔki: Mɛlje, ɔɔɗ̰en kaam taara!
Gaŋ naan̰ maak ki se asen tɛrl ɔɔ: Naase
tap ɓo, iin̰kiro gayo? Maam se, m'jeelsen
eyo. 26 Kaaɗ kɛn naane se, naase an̰ki taaɗn
ɔɔki: naaje se j'ɔso ɔɔ j'aayo ute naai tɛlɛ ɔɔ
naai dooy jeege daan ɗoobjege tu kici. 27 Gaŋ
naan̰ utu asen tɛrl ɔɔ: Naase iin̰kiro gay gay
se, maam m'jeelsen eyo. Iikki naatn cɛɛm
ki dɔkɔ, naasen paacn̰ jee tɛɗn *kusin̰ge se!
28 Gɔtn naane se, naase aki ɓaa keeme ɔɔ aki
taan̰ naaŋsege kɛn aki ɓaa kaakŋ *Abraam,
Isak ɔɔ *Yakub ute jee taaɗ taar teeco taar
Raa ki paac maakŋ Gaar Raa ki; naɓo naase
se, j'asen tuur naatn. 29 Ɓii kɛn se, jee
mɛtin̰ge se aɗe kiin̰ gɔtn kaaɗa tookŋo ɔɔ
jee mɛtin̰ge se aɗe kiin̰ gɔtn kaaɗa toocn̰ni,
ɔɔ kɛngen mɛtin̰ge aɗe kiin̰ kaam kaam
kooko ɔɔ kɛngen kuuy se aɗe kiin̰ kaam
kaam bɔɔyɔ, ɔɔ paac naaɗe aɗe ɓaa utu tusn
'kiŋg kɔsn ɓii laa ki ute maak-raapo maakŋ
Gaar Raa ki. 30 'Booyki! Bin ɓo, jee kaam
mɔɔtn se ɓo, utu 'tɛɗn jee deet deete ɔɔ jee
deet deet se ɓo, utu 'tɛɗn jee kaam mɔɔtn.»

*Isa ute *Ɛrɔd*
(Mt 23.34-39)

31 Naan̰ kɛn se sum ɓo, *Parizige kandum
bini ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ ɗeekin̰ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, iin̰
gɔti ki se 'ɓaa; taa Ɛrɔd se lɛ je ai tɔɔlɔ.»
32 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Ɓaa ɔŋki k-bukumbɔɔ
kɛn ese ɔɔ 'taaɗḭn̰ki ɔɔki: 'Booyo, maam
se m'tuur tuur sitange ɔɔ m'ɛɛɗ kɛɗ lapia
jee kɔɔn̰ge tu jaaki ɔɔ mɛtbeeki; ɔɔ maakŋ
ɓii k-mɔtɔge tu se, maam m'naŋ naabuma.
33 Bin num, jaaki, mɛtbeeki ɔɔ pɛlɛn̰ se,
maam m'ɓaa ute naanuma, taa ɗoobin̰ eyo

kɛn debm taad taar teeco taar Raa ki jaay
'kooy Jeruzalɛm ki ey se.»

Isa eem taa Jeruzalɛm

34 Isa ɗeek ɔɔ: «Waay Jeruzalɛm, waay
Jeruzalɛm, naai kɛn debm tɔɔl jee taad taar
teeco taar Raa ki ɔɔ jee kɛn Raa ɔlɗeno gɔti
ki kic ɓo, naai ɓo debm tund tɔɔlɗe! Mɛt
kando, maam m'je m'tusn gɛnige aan gɔɔ
ko kɔrɔŋj kɛn lee tus gɛniŋge taa bɛɛkŋ kɛy-
iŋ ki se, naɓo naase 'jeki te eyo. 35 'Booyki!
*Bee Raase se utu 'toodn kuudu. 'Booyki
m'asen taada: naan ki se, naase 'je amki
kaak kic ɓo amki 'kɔŋ eyo, bini utu 'kaan
kaad kɛn naase utu aki ɗeekŋ ɔɔki: Ɔŋ Mɛlje
Raa tɛdn bɛɛna do debm kɛn utu ɓaado ute
ro naana!»

14

Tɛr Isa ɛd lapia debm kɔɔŋ ki *ɓii sebit
ki

(Lk 6.6-11, 13.10-17)

1 'Bii kalaŋ se, Isa ɓaa kɔsn maakŋ ɓee
magal *Parizige tu kalaŋ bini, gaŋ ɓiin se,
ɓii sebit. Ɔɔ jee iŋg gɔtn ese ɔndiŋ kaama
tak. 2 Gɔtn se gaaba kalaŋ mɔɔɓga mɔɔɓ se,
ɓaado ɗaar naaniŋ ki. 3 Naaŋ kɛn se, Isa taad
jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage
tu ute Parizige tu ɔɔ: «Gɛn naase ki num,
ɓii sebit ki se, debm kɔɔŋɔ se j'ɔk ɗoobm
j'aŋ kɛdn lapia lɔɓu gɔtɔ lɛ?» 4 Gaŋ naade
do ɗɛk ɔɔ baate tɛrliŋ taara. Gɔtn se Isa
ɔk debm kɔɔŋɔ se, ɛdîŋ lapia ɔɔ ɔŋiŋ ɓaa
ɓeeŋ ki. 5 Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Maakse ki se
jaay, debm kɛn gooniŋa ey lɛ maraŋiŋa ooc
maakŋ buɗ ki ute ɓii sebit se, 'bɔɔy aŋ naar
kuun ey ne?» 6 Gɔtn ese, taar kɛn naade 'kɔŋ
jaay aŋ tɛrl tap ɓo, ɔk eyo.

'Bɛɛr gɔtn kiŋg kaam mɔɔtn

7 Kɛn Isa aak jeegen k'daŋɗeno gɔtn kɔs ki
jaay je je gɔtn kiŋg naan ki se, naaŋ aaŋɗen
kaa taara ɔɔ: 8 «Kɛn naai jaay k'daŋiga gɛn
ɓaa kɔsn gɔtn kɔkŋ mɛnd ki num, ɔŋte 'ɓaa
kiŋg naan ki. Ey num sɔm, maakŋ jeege
tun k'daŋɗeno se, nam kuuy magal ciri naai
se utu ade ɓaa. 9 Ɔɔ debm kɛn daŋseno se,
utu ade ɓaa, ai ɗeekŋ ɔɔ: ‹Mɛɗuma, iiŋ ɔŋ
gɔtn ese; kɛse gɔtn kiŋg naai eyo.› Kɛn naai
'kiiŋ gɔtn ese jaay ɓo, 'ɓaa kiŋg gɔtn kaam
mɔɔtn se, naaŋ kɛn se, naai sɔkɔŋɔ ai tɔɔlɔ.
10 Num taa naaŋ se ɓo, kɛn k'daŋiga num,
'ɓaa iŋg gɔt kɛn kaam mɔɔtn. Bin se debm
daŋi se jaay aanga num ɔɔ aaki naai iŋg kiŋg
kaam mɔɔtn se, gɔtn se naaŋ ai ɗeekŋ ɔɔ:
‹Mɛɗuma, iiŋ 'ɓaado iŋg naan ki ara.› Naaŋ
kɛn se, jee kɛn k'daŋɗeno gɔtn kɔs ki se
paac ute naai se, naade ai kaaki se ai kaali
maak ki. 11 Taa debm nookŋ roŋa raan se,
utu 'kɔɔpm baate ɔɔ debm ɔɔp roŋa baat se,
roŋa utu 'kookŋ raan.»

Ɗoobm kɛn anki daŋ jeege gɛn kɔsɔ

12 Gɔtn se Isa taad gaab kɛn daŋiŋo ɓeeŋ
ki se kici, ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛn naai jaay 'daŋ
jeege katar ki ey lɛ tɛgɛr gɛn kɔsɔ, ɔŋte
daŋo mɛɗige, gɛnaaige, taasige ɔɔ ɔŋte daŋ
jee do daamboogigen jee maalge. Ey num
sɔm, ɓiin kuuy se, naade utu ai daŋ kici ɔɔ
nakŋ naai ɛɗɗesiŋga se lɛ, naade aisiŋ tɛrl
gɔɔŋ ki. 13 Num gaŋ kɛn naai jaay 'je kɛdn
kɔsn ɓii laa ki ute maak-raapo num, 'daŋo
jee daayge, jee kɛn kɔɔŋ tujɗege tuju, jee
cɛkɛɗge ɔɔ jee kaam-tɔɔkge. 14 Bin se, ai
'tɛɗî maaki 'raapo, taa nakŋ naai ɛɗɗen se
lɛ, naade aisiŋ kɔŋ tɛrl gɔɔŋ ki eyo. Num
naaŋ se, *Raa mala ɓo aisiŋ tɛrl gɔɔŋ ki,
kaad kɛn naaŋ utu 'dur jee kɛn tɛd nakge
ute ɗoobiŋa daan yoge tu se.»

*Isa aal naagŋ taara ute debm kɛn daŋ
jeege ɓeeŋ ki gɛn kɔsɔ*

(Mt 22.2-14)

15 Maakŋ jeege tun kɛn ɓaado kɔsn gɔtn
ese se, deb kalaŋ jaay booy taar Isa taad
se, naaŋ ɗeek Isa ki ɔɔ: «'Maak-raapo deb
kɛn jaay utu 'ɓaa kɔsn *maakŋ Gaar Raa ki
se!» 16 Gɔtn se Isa tɛrliŋ ute kaal naagŋ taara
ɔɔ: «Gaaba kalaŋ se, tɛd kɔsɔ dɛna ɔɔ naaŋ
daŋo jeege kic ɓo dɛna. 17 Kɛn kaadn kɔsɔ
jaay aas se, gaabm se ɔl debm tɛdn naabiŋ
gɛn ɓaa daŋ jeegen k'daŋɗeno gɔtn kɔs ki
se, ɗeekɗen ɔɔ: ‹'Baakiro ɓɔrse! Bɛrɛ, kɔsɔ
se ooyga.› 18 Gaŋ gɔtn se, jee kɛn k'daŋde
paac se baag ɗaapm taardege. Debm ɗeet
deet se ɗeek debm kɛn j'ɔliŋo se ɔɔ: ‹Maam
se, m'utu m'dugu dug maakŋ gɔtɔ. Bɛɛki
num, m'aŋ m'ɓaa kaakiŋ jaayo. Bin se
'ɓaa ɗeekiŋ ŋ'mooyuma, maam se m'kɔŋ
kaan eyo.› 19 Ɔɔ deb kuuy se ɗeekiŋ ɔɔ:
‹Maam se m'utu m'dugu dug maraŋge sik
gɛn tɛdn naaba ɔɔ maam m'je m'aden ɓaa
naam gɛn tɛdn naaba. Bin se 'ɓaa ɗeekiŋ ŋ'-
mooyuma, maam se m'kɔŋ kaan eyo.› 20 Tɛr
deb kuuy ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Maam se, m'utu m'ɔk
kɔk mɛnda. Taa naaŋ se ɓo, maam m'kɔŋ
kaan eyo.› 21 Kɛn debm tɛdn naabm se jaay

tɛrl ɓaa ɔŋ mɛliɲ se, naaɲ taaɗiɲ mɛtn
taargen kˈtaaɗiɲo se paac. Kɛn mɛliɲ jaay
booy se, maakiɲ taariɲa ɔɔ ɗeek debm tɛɗn
naabiɲ ki se ɔɔ: ‹Yɔkɔɗɔ, ˈɓaa gɔtn jeege lee
tusni daan ɗoobge tu maakŋ gɛgɛr ki, ˈɓaa
daŋo jee daayge, jee kɛn kɔɔŋɔ tujɗeki tuju,
jee kaam-tɔɔkge ute jee cɛkɛɗge ˈɓaanɗeno
gɔtn ara.› Gɔtn se debm tɛɗn naabiɲ se iiɲ
ɓaa. 22 Kɛn naaɲ jaay tɛrl ɓaaɗo ɔŋ mɛliɲ
se ɗeekiɲ ɔɔ: ‹Mɛluma, naabm naai ɔlum
taariɲ se, maam mˈtɛɗiɲoga, gaŋ ute naaɲ
se kic ɓo, gɔtɔ utu tap.› 23 Gɔtn se mɛliɲ
ɗeekiɲ ɔɔ: ‹ˈBaa daan ɗoobge tu ɔɔ naagŋ
salige tu, jee se ˈɓaanɗeno ute taa tɔɔgɔ taa
aɗe ˈɓaa utu ˈɗoocɲ maakŋ ɓeem se.› 24 Taa
naaɲ se ɓo, maam mˈɗeeksen mˈɔɔ: maakŋ
jeege tun kˈdaŋɗeno paac jaay baate ɓaaɗo
se, maakɗe ki se deb kalaŋ kic ɓo, ˈkɔŋ nam
kɔsum se eyo.»

Debm kɛn baate te roɲ ey se, ˈkɔŋ tɛɗn
debm mɛtn Isa ki eyo
(Mt 10.37-39)

25 Kɛn jee dɛnge jaay ɓaa ɓaa ɗoob ki ute
Isa se, gɔtn se naaɲ tɛrl aakɗe ɔɔ ɗeekɗen
ɔɔ: 26 «Debm kɛn je aɗe ɓaa mɛtum ki jaay,
je bubiɲa, koɲa, mɛndiɲa, gɛniɲge, gɛnaaɲ-
gen gaabge ute kɛngen mɛndge cir maama
ɔɔ jem te maam cir roɲ mal ey se, naaɲ ˈkɔŋ
tɛɗn debm mɛtn maam ki eyo. 27 Debm kɛn
baate kuun kaagŋ jˈansiɲ tupm ro ki ɔɔ ɔk
mɛtum ey se, naaɲ se ˈkɔŋ tɛɗn debm mɛtn
maam ki eyo kici.

28 «Taa naaɲ se ɓo, maakse ki se nam jaay
je kiiɲ ɓee jɛrlɛ num ɲˈiŋg naaŋ ki, mɛɗn
kaakŋ gursiɲ kɛn aɲ kaasn kiiɲ ɓeeɲ se, jaay
ey la? 29 Ey num, kɛn naaɲ jaay uunga mɛta
ɔɔ ɔɓ naŋiɲ te ey se, jee deel deel gɔtn ese
jaay aakga num, aɲ tɛrɛcɲ mɛtiɲ ki, 30 aɲ
ɗeek ɔɔ: ‹Aakki tu! Gaabm ara ɔɔ iiɲ kiiɲ
ɓeeɲ kaca, naɓo ɔŋ aasiɲ te eyo.› 31 Kɛn
gaar gam jaay ɓaa tɛɗn bɔɔrɔ ute gaar kuuy
num, naaɲ ˈkiŋg naaŋ ki, ˈkaakŋ asgariɲgen
dupu-sik se, ˈkaasn tɛɗn bɔɔrɔ ute asgargen
dupu-si-di jaay ey la? 32 Ey num, kɛn gaar
naane utu dɔk sum ɓo, naaɲ ˈkɔl jeege gɔtiɲ
ki taa jˈkɔkŋ taasa. 33 Bin ɓo, maakse ki se
debm jaay ɔɲte nakiɲge ey paac se, ˈkɔŋ
tɛɗn debm mɛtn maam ki eyo.

34 «Deere, nakŋ nijim aan gɔɔ kaata se
gɔtɔ. Num kɛn kaata jaay kiŋgiɲ nijim se
gɔtɔga num, jˈaɲ tɛɗn jˈɔɔ ɗi jaay ˈtɛɗn
nijim gɔtiɲ ki se? 35 Kɛn kaata jaay kiŋgiɲ
teecga se, kˈsiɲ naaŋ ki lɛ ɔŋ ɗaapm naaŋ
eyo ɔɔ ɔŋ tɛɗ gɔtɔ gur eyo. Naaɲ se,
bɛɛki num, nakiɲ si naatn sum.» Tɛr naaɲ
ɗeekɗen ɔɔ: «Debm kɛn jaay ɔk bi gɛn
booyo num, ˈbooy taar se.»

15

*M*ɛtn taar baatn iig jaay jˈɔŋiɲa
(Mt 18.12-14)

1 Gɔtn se *jee tɔkŋ miirge ute jeegen jeege
paacɲ jeelɗe naaɗe se jee *kusiɲge se, paac
utu ɓaaɗo gɔtn Isa ki gɛn booy taariɲa.
2 *Parizige ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage kɛn gɔtn ese se, mooy naaŋ ki
dir dir ɗeek ɔɔ: «Gaabm se tiŋg ɓo gɛn kɔkŋ
jee kusiɲge roɲ ki sum ɔɔ tɔs ute naaɗe!»

3 Gɔtn se Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara
ɔɔ: 4 «Aan gɔɔ maakse ki se, debm kɛn ɔk
baatge kaaru jaay maakɗe ki se kalaŋ iigga
num, baatgen sik-jɛrnaŋ-kaar-jɛrnaŋ kuuy
se naaɲ aɗe kɔɲ kɔɗ-ɓaar ki, taa ˈɓaa je
kɛn kalaŋ iig kiig se, aɲ je bini aɲo kɔŋ
jaay ey la? 5 Kɛn jaay ɓaa ɔŋiɲga se, naaɲ
aɲo kuun kaal daamiɲ ki ute maak-raapo.
6 Ɔɔ kɛn naaɲ jaay tɛrl ɓaaɗoga ɓeen se,
naaɲ ˈdaŋ tusn mɛɗiɲge ute jee do daam-
booginge ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: ‹ˈBaakiro, jˈaki
tɛɗn maak-raapo ute maama, taa baatum
iigo se, maam mˈɔŋiɲga.› 7 Bin ɓo ˈbooyki
mˈasen taaɗa: maakŋ jee kusiɲge tu se,
deb kalaŋ jaay tɛrlga maakiɲa do *Raa
ki num, taa debm ese se jee maakŋ raa
ki paac se maakɗe-raapm doɲ ki cir jee
si-jɛrnaŋ-kaar-jɛrnaŋ kɛn an ɗim eyo gɛn
tɛrl maakɗe do Raa ki se.»

*M*ɛtn taar tamman iig jaay jˈɔŋiɲa

8 «Lɔ aan gɔɔ mɛnd jaay ɔk tamma* sik.
Ɔɔ kɛn kalaŋ jaay oocga num, naaɲ utu
ˈkɔɔcɲ lɔɔmpɔ ɔɔ ˈkɔtn maakŋ ɓeeɲa se bini
aɲ je kɔŋ jaay ey la? 9 Kɛn naaɲ jaay ɔŋiɲga
num, naaɲ aɗe daŋ tusn mɛɗiɲge ute jee do
daamboogiɲge ɔɔ aɗen taaɗn ɔɔ: ‹ˈBaakiro,
jˈaki tɛɗn maak-raapo ute maama, taa tam-
man iigo se, maam mˈɔŋiɲga.› 10 Bin ɓo,
ˈbooyki mˈasen taaɗa: kɛn debm *kusiɲ
kalaŋ sum ɓo tɛrlga maakiɲ do Raa ki se, taa
debm ese se, *kɔɗn Raage maakɗe raapo.»

* 15:8 Tamma ara se aas kɔgŋ nam kɛn tɛɗ naaba gɛn ɓii kalaŋ.

Kaal naagŋ taar gɛn goon gaabm teec ɔn̰ ɓee bubiṇa

11 Gɔtn se Isa tɛr taaɗɗen daala ɔɔ: «Gaaba
kalaŋ ɔk gaangen gaabge dio. 12 Goon baat
se ɗeek bubiṇ̃ ki ɔɔ: ‹Bua, maakŋ maalige
tun kɛn naai ooyga num j'ajesiṇ̃ nig se,
ɛɗumo bɛɗuma.› Gɔtn se bubiṇ̃ tooko ɔɔ
nigɗesiṇa. 13 Kɛn j'ɛɗiṇ̃ bɛɗiṇ̃ jaay tɛɗ ɓii
kandum se, nakiṇ̃ge se, naaṇ̃ tɔs dugɗe
naatn ɔɔ ute gursn se, naaṇ̃ iiṇ̃ ɓaa taa
naaŋ dɔkɔ. Gɔtn naane se, naaṇ̃ iŋ̃g cɛɛpm
te gursiṇ̃ se cɛrɛ. 14 Kɛn naaṇ̃ jaay ut naŋ
gursiṇ̃ sum se, gɔtn se, ɓo ɛnd maakŋ naaŋ
kɛn se ɔɔ tɔɔl tɛɗ daama jeege tu ɔɔ ɓo
se, ɔliṇ̃ maakŋ daay ki. 15 Gɔtn se, naaṇ̃
iiṇ̃ ɓaa tɛɗn naaba gɔtn gaab ki kalaŋ bini,
gaabm se ɔliṇ̃ ṇ̃'ɓaa ṇ̃'bɔɔbm kiṇ̃ziriṇ̃ge†
maakŋ-gɔt ki. 16 Naaṇ̃ je 'kɔsn kɔjṇ̃ mɔrɔmb
kɛn kiṇ̃zirge lee ɔs se kic ɓo, gaŋ nam ɛɗiṇ̃
eyo.
17 «Gɔtn se, naaṇ̃ baag saapm do roṇ̃ ki ɔɔ
taaɗ te maakiṇ̃ ɔɔ: ‹Nakage, bubum se ɔk jee
tɛɗn naabge kando kando kɛn ɔs ɔɔp taarɗe
ki, naɓo maam m'kɔṇ̃ rom gɔtn ara m'kooy
gɛn ɓo ne? 18 Ɓɔrse, maam m'kiiṇ̃ tɛrl ɓaa
gɔtn bubum ki, m'aṇ̃ ɓaa ɗeekŋ m'ɔɔ: bua,
maam se m'tujga naan Raa ki ɔɔ m'tujga
naai ki kici; 19 ɔɔ maam se, m'aas te gɛn kɔŋ
tɛɗn gooni ey sum; aakum aan gɔɔ jee tɛɗn
naabige se sum.› 20 Gɔtn se naaṇ̃ iiṇ̃ uun
ɗoobm ɓee bubiṇa.
«Kɛn naaṇ̃ ɓaa ɓaa jaay utu teeco dɔk
naane sum ɓo, bubiṇ̃ aakiṇ̃ se, ɛɛjiṇ̃ doṇ̃ ki
ɔɔ naaṇ̃ aaṇ̃ ɓaa dɔɔɗiṇa, baam ɔkiṇ̃ kaaɗiṇ̃
ki. 21 Gɔtn se gooniṇ̃ ɗeekiṇ̃ ɔɔ: ‹Bua, maam
se m'tujga naan Raa ki ɔɔ m'tujiga naai
ki. Ɔṇ̃te 'kaakum aan gɔɔ m'gooni sum.›
22 Gaŋ bubiṇ̃ ɗeek jee tɛɗn naabiṇ̃ge tu ɔɔ:
‹'Baankiro ute kal aak bɛɛ se yɔkɔɗɔ, uus-
iṇ̃siṇ̃ki roṇ̃ ki, ɔliṇ̃ki kɔɗɔkɔ jiṇ̃ ki ɔɔ 'tɔliṇ̃ki
saa jɛṇ̃ ki. 23 Ɔk 'ɓaankiro ute goon maraŋ
kɛn eer sal sal se, 'tɔɔliṇ̃ki, ɔɔ 'tɛɗjeki kɔsɔ,
taa j'aki tɛɗn maak-raapjege. 24 Taa goonum
kɛn ey num ooyga kooy ɗɛl ɗɛl se, aajga
ɔɔ naaṇ̃ kɛn iigga kiig ɗɛl ɗɛl se, ɔk tɛrl
ɓaaɗoga ɓeene.› Gɔtn se naaɗe baag tɛɗn
maak-raapɗe.
25 «Kaaɗ kɛn se, gooniṇ̃ magal se utu
maakŋ-gɔt ki. Kɛn naaṇ̃ ɓaaɗo ɓaa jaay
aan gɔɔr ute ɓee se, naaṇ̃ booy kaa ɔkga
lɛt ɔɔ jeege daam daama. 26 Gɔtn se maakŋ
jee tɛɗn naabm bubiṇ̃ge tu se, naaṇ̃ daŋo
deb kalaŋ ɔɔ tɔnd mɛtiṇ̃ ɔɔ: ‹Di ɓo tɛɗa?›
27 Gaabm se tɛrliṇ̃ ɔɔ: ‹Gɛnaai ɓo ɓaaɗoga.
Taa naaṇ̃ tɛrl ɓaaɗo ɔŋga bubi ute lapi se
ɓo, bubi tɔɔliṇ̃ga goon maraŋ eer sal sal
se.› 28 Gɔtn se goon magal se maakiṇ̃ tuju ɔɔ
naaṇ̃ baate kɛnd ɓeene. Naaṇ̃ kɛn se, bubiṇ̃
teec ɓaaɗo ɔŋiṇa ɔɔ sɛliṇ̃ mɛtiṇa. 29 Naɓo
naaṇ̃ tɛrl bubiṇ̃ ki ɔɔ: ‹'Booyo! Ɓaara ɓaara
ɓo, maam m'lee m'tɛɗi naabige se aan gɔɔ
debm tɛɗn naabi sum ɔɔ ɓii kalaŋ tap ɓo,
m'baate te taari eyo. Ute naaṇ̃ se kic ɓo, ɓii
kalaŋ jaay naai am kɛɗn goon biṇ̃i kalaŋ taa
m'an tɛɗn maak-raapo ute mɛɗumge kic ɓo
gɔtɔ. 30 Num gaŋ gooni kɛn ut naŋo maalige
ute mɛnd kɛɛsn gaabge jaay ɔk tɛrlo se, naai
'tɔɔliṇ̃ goon maraŋ eer sal sal se!› 31 Gɔtn se
bubiṇ̃ tɛrliṇ̃ ɔɔ: ‹Goonuma, naai se daayum
utu te maama ɔɔ maal maam m'ɔk se lɛ,
paac gɛn naai. 32 Gaŋ bɛɛki num, ɓaaɗo j'aki
kɔsɔ ɔɔ j'aki tɛɗn maak-raapjege. Aaka!
Gɛnaai se ey num ooyga kooy ɗɛl ɗɛl, naɓo
aajga ɔɔ naaṇ̃ kɛn iigga kiig ɗɛl ɗɛl se, ɔk tɛrl
ɓaaɗoga ɓeene.›»

16

Kaal naagŋ taara debm maala ute debm tɛɗn naabiṇa

1 Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun mɛtiṇ̃ ki ɔɔ:
«Debm maala kalaŋ bin se ɔk debm kɛn
naaṇ̃ ɔṇ̃iṇ̃ maaliṇ̃ kaam jiṇ̃a. Ɓii kalaŋ
k'ɓaaɗo k'taaɗiṇ̃ j'ɔɔ: ‹Debm tɛɗn naabi
se, ɓɛrɛ, utn kut ute maalige.› 2 Naaṇ̃ ɔl
k'daŋ k'ɓaansiṇo ɔɔ tɔnd mɛtiṇ̃ ɔɔ: ‹Taar
kɛn k'taaɗ roi ki se, maam m'booyga. Bin
se, 'ɓaaɗo mɛɗum maalumge se naanum
ki. Taa naan ki se, maam m'ai kɔŋ kɔṇ̃
maalum kaam ji ey sum.› 3 Gɔtn se debm
kɛn k'j'ɔṇ̃iṇ̃ maala kaam jiṇ̃ se baag saapa
ɔɔ taaɗ ute maakiṇ̃ ɔɔ: ‹Maam se m'tɛɗn
rom m'ɔɔ dî? Mɛlum lɛ ɔkga te maaliṇ̃
jim ki naatn. Ɓɔrse, gɛn kursu lɛ, maam
tɔɔgum gɔtɔ ɔɔ kɛn m'ɓaa lee baaya lɛ,
sɔkɔṇ̃ am tɔɔlɔ. 4 Maam se m'saap m'ɔŋga
nakŋ maam m'tɛɗa. Kɛn mɛlum se jaay
tɔsnga ute maaliṇ̃ jim ki kic num, m'utu
m'kɔŋ jeegen utu am kɔkŋ jiga.› 5 Taa naaṇ̃
se ɓo, naaṇ̃ ɔl k'daŋo jeegen ɔk sɛɛ mɛliṇ̃
se kalaŋ kalaŋ. Debm deet deet se, naaṇ̃
tɔnd mɛtiṇ̃ ɔɔ: ‹Gɔtn mɛlum ki se, naai tap

† 15:15 Yaudge saap ɔɔ kiṇ̃zirge se tɛɗɗega aak kusu naan Raa ki.

ɓo uunga sɛɛ kando?› [6] Gaabm se tɛrliŋ̃
ɔɔ: ‹Maam se mˈuunga birmil uubu kaaru.›
Num debm kɛn naaŋ̃ ɔŋiŋ̃ maaliŋ̃ kaam jiŋ̃a
se tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹ˈBooyo: maktubm sɛɛi se utu
jim ki ara. Iŋg naaŋ ki kɛskɛ, ˈnaar ˈraaŋ ɔɔ:
maam se mˈuunga birmil uubu si-mii.› [7] Tɛr
naaŋ̃ ɗeek deb kuuy ki ɔɔ: ‹Naai uunga sɛɛ
kando gɔtn mɛlum ki se?› Naaŋ̃ tɛrliŋ̃ ɔɔ:
‹Maam mˈuunga suwal teeŋ̃ kaaru.› Num
debm tɛɗn naabm se ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹ˈBooyo:
maktubm sɛɛi se utu jim ki ara. Ɓɔrse
ˈraaŋ ɔɔ: maam mˈuunga suwal sik-marta.›
[8] Debm kɛn naaŋ̃ ɔŋiŋ̃ maaliŋ̃ kaam jiŋ̃a kɛn
dɛrl mɛliŋ̃ se, mɛliŋ̃ jaay booy nakŋ naaŋ̃
tɛɗ se, naaŋ̃ tɔɔmiŋ̃a, taa naaŋ̃ ɔŋiŋ̃ naaŋ̃ se
debm mɛtɛkɛ. Taa naaŋ̃ se ɓo, jee *duni ki
ute naapa se, naaɗe mɛtɛk cir gaan gɔt kɛn
wɔɔrɔ.»

*Gurs ute *Raa se debkilimi aɗe* kɔŋ je taa
naap ki eyo

[9] Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «ˈBooyki mˈasen
taaɗa: ɔkki mɛɗge ute maalsegen ɔŋiŋ̃ki do
naaŋ ki kɛn tɛɗga sum ɓo utu ˈdeel se. Kɛn
maalse se jaay ɓaaɗo utga kic ɓo, bɛɛ kɛn
naase lee ˈtɛɗki jeege tu se aŋ̃ki ɓaa kɔŋ
maakŋ *Ɓee Raa ki gɛn daayum.
[10] «Debm jˈɔŋiŋ̃ nakŋ cɔkɔ kaam jiŋ̃ jaay
ɔkiŋ̃ jiga se, kɛn jˈɔŋiŋ̃ nakŋ dɛn kic ɓo naaŋ̃
aŋ̃ kɔkŋ jiga. Ɔɔ debm jˈɔŋiŋ̃ nakŋ cɔkɔ
kaam jiŋ̃a jaay naaŋ̃ ɔŋ ɔkiŋ̃ te jig ey se, kɛn
jˈɔŋiŋ̃ nakŋ dɛn kic ɓo, naaŋ̃ aŋ̃ kɔŋ kɔkŋ jig
ey kici. [11] Kɛn maal do naaŋ kɛn utu ˈdeel se
jaay naase ɔŋ ɔkiŋ̃ki te jig ey se, Raa se asen
kɔŋ kɛɗn maal mala mala kɛn maakŋ raa ki
ey se kici. [12] Kɛn maal naase ey jaay ɔkiŋ̃ki
te jig ey se, naŋa jaay ase kɛɗn maal naase
maaliŋ̃ge kaam jise se?
[13] «Deb kalaŋ se ˈkɔŋ tɛɗn naaba gɔtn
mɛlge tu kaam di eyo. Kɛn naaŋ̃ ɓo tɛɗ
naaba gɔtɔ kaam di num, deb kalaŋ naaŋ̃ aŋ̃
kɔɔɗn kundu ɔɔ deb kalaŋ naaŋ̃ aŋ̃ jea; ey lɛ
deb kalaŋ se, naaŋ̃ aŋ̃ kɔkŋ ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ kɛn kuuy
se, naaŋ̃ aŋ̃ kaal maak ki eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo
naase aki ˈkɔŋ tɛɗn naabm Raa ɔɔ ute gɛn
gurs se taa naap ki eyo.»
[14] Gaŋ *Parizigen jee je gursge se jaay
booy taar Isa taaɗ paac se, naaɗe tɛrɛciŋ̃
mɛtiŋ̃ ki. [15] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase se ˈjeki
ˈtaaɗn rose naan jeege tu aan gɔɔ jee kɛn
tɛɗn nakge ute ɗoobiŋ̃a; num gaŋ Raa se,
jeel nakŋ maakse ki. Taa naaŋ̃ se ɓo nakŋ
aak bɛɛ naan jikilimge tu se, naan Raa ki se
naaŋ̃ aakiŋ̃ se aakiŋ̃ kus.
[16] «Kaaɗn kɛn Raa ɛɗo *Ko Taariŋ̃ *Musa
ki ute gɛn jeegen taaɗ taar teeco taar Raa
ki se iŋg bini aan do Jan-Batist ki. Num kɛn
Jan-Batist aan sum se, kˈbaago taaɗ Labar
Jiga gɛn *maakŋ Gaar Raa se jeege tu ɔɔ
naaŋ̃ kɛn se, naŋa naŋa kic ɓo aay kaamiŋ̃
je kɛnd maak ki. [17] Maakŋ raa ute do naaŋa
se deeliŋ̃ ˈkɔɔŋ̃ eyo, naɓo taargen kˈraaŋiŋ̃o
maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se,
ɗimiŋ̃ cɔkɔ kic ɓo, ˈkoocŋ̃ naaŋ ki eyo.
[18] «Debm jaay piir te mɛndiŋ̃ se ɔɔ ɔk
mɛnd kuuy se, debm bin se aan gɔɔ debm
teec ɔŋ̃ mɛndiŋ̃a ɔɔ ɓaa ɛɛs mɛnd nam. Ɔɔ
debm ɔk mɛnd gaabiŋ̃ piiriŋ̃ga piir se, naaŋ̃
kic aan gɔɔ debm teec ɔŋ̃ mɛndiŋ̃a ɔɔ ɓaa
ɛɛs mɛnd gaaba.»

Debm maala ute Lazar
(Lk 12.15-21, 6.20-21,24-25)

[19] «Gaaba kalaŋ bin se ɔk maala dɛna.
Naaŋ̃ tuus kal ute roŋ̃a dɛrɛc ɔɔ ɓii-raa ɔs
bɛɛ ɔɔ iŋg ute maraadiŋ̃a. [20] Gaŋ gaaba kalaŋ
bin se, kˈdaŋiŋ̃ Lazar. Naaŋ̃ se debm daaye
ɔɔ roŋ̃ se taan-du sum. Naaŋ̃ lee tooɗ taa
ɗoobm gaab kɛn debm maala se. [21] Naaŋ̃ je
kɔsn kɛn si bɔɔr gaab kɛn se kic ɓo ɔŋ eyo.
Num tɛr do naaŋ̃ ki se, bɛsge ɓaaɗo tɔɔn
taan-duŋ̃a. [22] Kɛn debm daay jaay ooy se,
*kɔɗn Raage uun ɓaansiŋ̃ maakŋ raa ki cɛɛ
*Abraam ki ɔɔ gɔtn se, debm maala se kic
ɓo ooyo ɔɔ kˈɓaa kˈduubiŋ̃a.
[23] «Maakŋ ɓee yoge tu se, debm maala
baag kɔɔɗ yɛɛɓiŋ̃a, ɔɔ maakŋ kɔɔɗ yɛɛɓiŋ̃
ki se, naaŋ̃ und kaamiŋ̃ aak Abraam ute
Lazar iŋg kiŋg cɛɛŋ̃ ki dɔk naane. [24] Kɛn
naaŋ̃ aak Abraam se, naaŋ̃ ɔɔɗ ɔɔy daŋiŋ̃
ɔɔ: ‹Abraam, bua, ɛɛjum dom ki. Ɔl Lazar
ˈɓaa ˈkɔl goon-jiŋ̃ maan taa aɗe ɓaa am
kaaɗn maane rɔɔŋ̃um ki, taa maakŋ pooɗ
kɛn ara se, maam mˈutu mˈɔɔɗ yɛɛɓum
kusiŋ̃ aak eyo.› [25] Gɔtn se Abraam ɗeekiŋ̃
ɔɔ: ‹Goonuma, ˈsaap tu. Do naaŋ ki se naai
ɔŋoga bɛɛ, gaŋ Lazar se ɔɔɗoga yɛɛɓiŋ̃a. Ɔɔ
ɓɔrse gɔtn ara se, naaŋ̃ ɔŋga gɔtn bɛɛ ɔɔ gaŋ
naai lɛ ɔŋga gɔtn kɔɔɗn yɛɛɓɛ. [26] ˈJeele, daan
naaje ute naase se, jˈɔkki gɔɔ magala ɔɔ jɛrl
zuzu, taa jee gɔtn ara jaay je ɓaa gɔtn naase
ki se naaɗe ˈkɔŋ ɓaa eyo ɔɔ jee gɔtn naase ki
jaay je ɔɔ aɗe ɓaa gɔtn naaje kic ara lɛ aɗe
kɔŋ ɓaa ey kici.›

27 «Gɔtn se debm maala ɗeekiɲ ɔɔ: ‹Kɛn
bin num, mˈeemi nɔɔ mɛti ki, Bua, ɔl Lazar
se ˈɓaa kɔŋ jee kɛn maakŋ ɓee bubum ki
se. 28 Taa maam se mˈɔk gɛnaagen gaabge
mii. Ɔŋ naaŋ aɗen ɓaa taaɗa, taa naaɗe
aɗe ɓaa gɔtn kɔɔɗ yɛɛɓ kɛn ara ey sum.›
29 Abraam ɗeekiɲ ɔɔ: ‹Naaɗe ɔk *Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki ute Kitapm gɛn jee taaɗ
taar teeco taar Raa ki do dɔkiɲa; ɔŋɗe naaɗe
ˈbooy taar naaɗen se.› 30 Gaŋ deɓm maala
se tɛrl Abraam ki ɔɔ: ‹Bin eyo, Abraam bua.
Kɛn debm ooyga kooy jaay ɓaa ɔŋɗega ɔɔ
taaɗɗenga se, naaɗe ˈtooko ɔɔ ˈtɛrl maakɗe
do Raa ki.›
31 Naaŋ kɛn se Abraam tɛrliɲ ɔɔ: ‹Kɛn
naaɗe jaay took uun te Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki eyo ɔɔ ute taar jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki do dɔkiɲ ey se, kɛn debm ooyga
kooy jaay dur daan yoge tu ɔɔ ɓaa ɔŋɗe kic
ɓo, naaɗe ˈkɔŋ tookŋ taariɲ eyo.›»

17

Nakŋ ɔɔt deba ɗoobm *Raa ki
(Mt 18.6-9,21-22; Mk 11.22-26)

1 Tɛr ɓii kalaŋ Isa ɗeek jeege tun mɛtiɲ ki
ɔɔ: «Nakŋ utu ˈtujŋ jeege naan Raa ki se utu
tap, naɓo ɔɔŋ debm kɛn jaay ɓo ˈkɔl jeege
ˈtujŋ naan Raa ki se. 2 Bɛɛki num, debm bin
se, jˈaŋ dɔɔkŋ ko tooto magala mindiɲ ki ɔɔ
jˈuun jˈundiɲ naatn maakŋ baar ki kic ɓo
kɛse ɔɔŋ eyo. Num kɛn maakŋ gaan sɛɛmge
tu se jaay naaŋ tujga deb kalaŋ naan Raa ki
se, nakŋ utu kaan doŋ ki se, ɔɔŋ cir kɛse
daala. 3 Kɛn bin num, ɔndki kɔndɔ! Kɛn
gɛnaai jaay tujiga num, ˈmooyiɲa. Kɛn naaŋ
jaay jeelga *kusiɲiɲ se, ˈtɛɗiɲ kalɗɛ. 4 Kɛn
maakŋ ɓii ki ɓo, naaŋ tuj ɗɔɔli mɛt cili kic
ɓo kɛn naaŋ jaay ɓaaɗo taaɗi ɔɔ: ‹Gɛnaama,
maam se mˈtujŋga roi ki, mˈɔki naagi.› Gɔtn
se naai aŋ tɛɗn kalɗɛ.»
5 Gɔtn se jee kaaŋ naabiŋge tɛrliɲ ɔɔ:
«Mɛlje, ˈziiɗjen kaal maakje do Raa ki.» 6 Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn naase jaay ɔkki kaal maakŋ
do Raa ki magal aan gɔɔ kaam koobi se num,
naase aki kɔŋ ɗeekŋ ko kaag kɛn magal ese
se ɔɔki: ‹Iiŋ gɔtn se, ˈɓaa ɗaar maakŋ baar
ki naane› ɔɔ naaŋ ˈtookŋ taar se.»

Ɓul kɛn jeel tɛɗn naabm mɛliɲa
7 Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Maakse ki se, nam
kɛn ɔk ɓulu jaay ɓuliɲ iŋgo naaba, ey lɛ iŋgo
gaam maalge, kɛn naaŋ utu aan kaan ɓeen
sum ɓo, naaŋ aŋ naar taaɗn ɔɔ: ‹ˈƁaaɗo,
yɔkɔɗɔ iŋg naaŋ ki ɔɔ ˈkɔsɔ› bin ne? 8 Num
bin eyo! Gaŋ naaŋ aŋ ɗeekŋ ɔɔ: ‹Kali se
ˈɓaa toodiɲa, uusu kal tɛɗn naabi ɔɔ ˈɓaaɗo
ˈtɛɗum kɔsɔ. Kɛn ɛɗumga maam mˈɔsga
ɔɔ mˈaayga jaay ɓo sɔm, naai kic utu ˈkɔsɔ
ɔɔ utu ˈkaaye.› 9 Taa nakŋ naaŋ tɛɗ se,
ɓul se mɛliɲ aŋ kɔŋ tɔɔm eyo. 10 Naase
kic kɛn ˈtɛɗkiga naabm kɛn kˈtaaɗsenoga se
num ˈtaaɗki ɔɔki: ‹Naaje se, kˈɓulge cɛrɛ
sum ɔɔ naabm naaje kˈtɛɗ se lɛ, naabm kɛn
kˈtaaɗjen taaɗ sum.›»

Isa ɛɗ lapia jee bikiɗge tu sik
11 Kɛn Isa ɓaa ɓaa Jeruzalɛm ki se, naaŋ
aal teec daan taa naaŋ *Samari ute taa naaŋ
Galile ki. 12 Kɛn naaŋ jaay aan maakŋ naaŋ
ki kalaŋ bin se, jee bikiɗge sik ɓaaɗo ɔŋiŋa.
Gɔtn se, naaɗe ɗaar dɔkɔ, 13 ɔɔ uun mindɗe
raan ɗeekiɲ ɔɔ: «Isa, Debm dooy jeege,
ɛɛjjen doje ki.» 14 Kɛn Isa aakɗe se, ɗeekɗen
ɔɔ: «ˈƁaa ˈtaaɗki rosege se *jee tɛɗn sɛrkɛ
Raage tu.» Ɔɔ kɛn naaɗe utu ɓaa ɓaa sum
ɓo, naaɗe ɔŋ lapia ɔɔ roɗe ɗaap tooɗ kɔlɔŋ
kɔlɔŋ.
15 Deb kalaŋ maakɗe ki jaay aak naaŋ ɔŋga
lapia se, naaŋ ɔk tɛrl ɓaaɗo gɔtn Isa ki, uun
mindiɲ raan ɔɔ *nook Raa. 16 Gɔtn se naaŋ
ɓaaɗo ooc mɛtn jɛ Isa ki ɔɔs doŋ naaŋ ki ɔɔ
tɔɔmiɲa. Gaŋ gaabm se, naaŋ kɔɗ Samari.
17 Naaŋ kɛn se Isa ɗeekiɲ ɔɔ: «Naaɗen sik se
ɔŋ te lapia paac ey la? Num jee ɔɔp jɛrnaŋ
se gay? 18 Bini maakɗe ki se, mɛrtɛ jaay
ɓaaɗo nook Raa se.» 19 Anum Isa ɗeek kɔɗ
Samari ki se ɔɔ: «Iiŋ ˈɓaa ute lapia. Kaal
maaki kɛn naai aal ɗom ki se, aajiga.»

Gaar Raa se ɓaaɗoga gɔtse ki
(Mt 24.3-42)
20 ˈƁii kalaŋ *Parizige tɔnd mɛtn Isa ɔɔ:
«Nuŋ ki jaay Raa utu kɔsn gaara do jeege
tu se?» Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn Raa jaay kɔsn
gaara do jeege tu se jˈaŋ kɔŋ kaakŋ ute kaam
eyo. 21 Jˈaki kɔŋ ɗeekŋ jˈɔɔki naaŋ utu ara
ey lɛ utu naane eyo. Taa Raa se ɔsga gaara
daanse ki.»

*ƁIin *Goon Deba* aɗe ɓaa
22 Gɔtn se Isa ɗeek jeege tun mɛtiɲ ki ɔɔ:
«Kaaɗiɲ utu ˈkaan se, naase utu aki je gɛn
kaakŋ Goon Deba, naɓo gɛn kaakŋ ɓii kalaŋ
kic ɓo, aŋki kɔŋ kaak eyo. 23 Jˈasen taaɗn jˈɔɔ
naaŋ utu naane ey lɛ naaŋ utu ara. Anum
ɔŋte ˈɓaaki ɔɔ ɔŋte ˈnaarki rose. 24 Taa ɓii
kɛn Goon Deba aɗe ɓaa se tecŋ aan gɔɔ
maan aal wusuk jaay wɔɔr maakŋ raa bɛrɗ

gɔtɔ lak se. [25] Num kɔr nakgen se jaay 'kaan
se, naan̰ 'dabar dɛna ɔɔ jee do duni kɛn
ɓɔrse se, an̰ kɔɔdn kundu.
[26] «Ɓii kɛn Goon Deba adɛ ɓaa se, 'tecn̰
aan gɔɔ nakgen deelo do Noe ki. [27] Kaad
kɛn naane se jeege ɔsɔ, aaye, tɔk mɛndge ɔɔ
tɔk gaabge, bini aan ɓii kɛn Noe ɛnd maakŋ
markab kɛn magala. Naan̰ kɛn se, maan
magala bɔɔyɔ ɔɔ ɓaadɔ gɔɔb tɔɔl te jeege
paac.
[28] «Ey lɛ nakŋ utu 'kaan se 'tecn̰ aan gɔɔ
nakgen kɛn aano do Lɔt ki se kici. Kaad
kɛn se jeege se ɔsɔ ɔɔ aaye, dugŋ nakge
ɔɔ dugŋ ute nakdege, duub jinɛnɛge ɔɔ iin̰
ɓeedege. [29] Num gaŋ, ɓii kɛn jaay Lɔt teec
ɔn̰ Sɔdɔm se, Raa bɔɔydɛn poodɔ ute kudn
ɔŋg se dodɛ ki tɔɔl utdɛ kap. [30] Ɓiin Goon
Deba adɛ ɓaa se, utu 'tɛdn bin kici.
[31] «Ɓii kɛn se, debm iŋg kiŋg do ɓeen̰ ki
raan se, n̰'ɔn̰te bɔɔyo gɛn 'tɔsn nakin̰gen
maak ki ɔɔ debm maakŋ gɔt ki se lɛ, n̰'ɔn̰te
tɛrl ɓeen̰ ki gɛn 'tɔsn nakin̰ge kici. [32] 'Saapki
tu do mɛtn taar mɛnd Lɔt ki! [33] Debm je
kaajn̰ kon̰ se utu an̰ kutu ɔɔ debm utga
kon̰ lɛ, utu 'kaaja. [34] 'Booyki m'asen taada:
maakŋ nɔɔr kɛn se, jeege di jaay tood tood
do daŋal ki kalaŋ se, deb kalaŋ se, Raa an̰
kuun ɓaa ɔɔ debm kuuy se, naan̰ an̰ rɛsɛ.
[35] Ɔɔ mɛndgen di daar uus kuus do toot ki se
kic, deb kalaŋ se, Raa an̰ kuun ɓaa ɔɔ debm
kuuy se, naan̰ an̰ rɛsɛ.» [36] [Ɔɔ gaabge di kɛn
iŋg kiŋg maakŋ gɔt ki se kic lɛ, deb kalaŋ
Raa an̰ kuun ɓaa ɔɔ deb kuuy se, naan̰ an̰
rɛsɛ.]* [37] Gɔtn se jee mɛtn Isa ki tɔnd mɛtin̰
ɔɔ: «Mɛlje, nakgen se 'deel kaam gay?» Isa
tɛrldɛn ɔɔ: «Gɔtn jaay daa ooy toodn se ɓo,
gɔtn ese ɓo marlge kic lee bɔɔy tus ro ki.»

18

*Kaal naagŋ taara ute m*ɛnd-daaye

[1] Tɛr Isa taad jeege tun mɛtin̰ ki ute kaal
naagŋ taara, taa naan̰ je adɛn taadn ɔɔ j'aay
kaamdɛ daayum j'eem *Raa ɔɔ j'ɔn̰te kɔn̰ɔ.
[2] Naan̰ taaddɛn ɔɔ: «Maakŋ gɛgɛr ki kalaŋ
bin se, ɔk gaaba kalaŋ, debm kɔjn̰ bɔɔrɔ
ɔɔ gaabm se lɛ, ɓeer Raa ki eyo ɔɔ nam
tap ɓo, naan̰ aalin̰ maak ki eyo. [3] Ɔɔ gɔtn
ese ɔk mɛnd-daay kici, ɔɔ mɛnd-daay se,
ɓii-raa ɓaadɔ gɔtin̰ ki dɛekin̰ ɔɔ: ‹Aakum
tu mɛtn taaruma ute dɛbm taamooyum se.›
[4] Mɛnd-daay se lee dɔɔl gɔtin̰ ki cɔk cɔk,
naɓo naan̰ baate kaakin̰ mɛtn taarin̰a. Gaŋ
aan gɔɔ mɛnd se ɔn̰in̰ ey se, naan̰ taad ute
maakin̰ ɔɔ: ‹Ey num maam se, Raa kic ɓo
m'ɓeerin̰ eyo ɔɔ nam tap ɓo maam m'aalin̰
maak ki eyo, [5] naɓo mɛnd se lɛ, ɔn̰um ey dɛy
se, maam m'an̰ kaakŋ mɛtn taarin̰ se. Kɛn
m'aakin̰ te mɛtn taarin̰ ey num, mɛnd se
sɔm am kaal kɔɔdum cɛrɛ.›»
[6] Tɛr Mɛljege taaddɛn daala ɔɔ: «'Booyki
tu mɛtn taar debm kɔjn̰ bɔɔr kɛn bɛɛ ey se.
[7] Anum Raa se, 'kɔŋ koocn̰ mɛtn jeen̰gen kɛn
tɔnd mɛtin̰ jaay eemin̰ nɔɔ nɔɔrɔ ɔɔ katara
se ey ne? Naan̰ adɛ 'kɔn̰ 'kiŋg kaakŋ kaama
bin sum ne? [8] 'Booyki, m'asen taada: Raa
se 'naar utu adɛn koocn̰ mɛtdɛ! Naɓo kɛn
*Goon Deba jaay utu adɛ̰ tɛrl ɓaa do naan̰ ki
se, naan̰ utu 'kɔŋ jeegen aal maakdɛ don̰ ki
dɛy?»

*Kɔd *Parizi ute *debm tɔkŋ miiri*

[9] Gɔtn se tɛr Isa taaddɛn ute kaal naagŋ
taara daala, do jee mɛtin̰ge tun aak rodɛ aan
gɔɔ naadɛ ɓo jee tɛd nakge ute dɔobin̰a ɔɔ
jee kuuy se naadɛ aaldɛ maak ki eyo. [10] Naan̰
dɛekdɛn ɔɔ: «Gaabge dio ook ɓaa *Ɓee Raa
ki gɛn keem Raa. Deb kalaŋ se, naan̰ kɔd
Parizi ɔɔ debm kuuy se, naan̰ *debm tɔkŋ
miiri. [11] Kɔd Parizi jaay iin̰ daar gɛn keem
Raa se, naan̰ taad te maakin̰ ɔɔ: ‹Raama,
maam se m'tɔɔmi, taa maam se m'tec aan
gɔɔ jee mɛtin̰ge se eyo. Naadɛn kɛn jee
kujun jeege ɔɔ jee tɛd naka ute dɔobin̰ eyo,
jee kɛɛsn mɛnd jeege ey lɛ maam aan gɔɔ
debm tɔkŋ miir kɛn daar se eyo. [12] Maakŋ
ɓii cili ki se, maam m'uun *siam ɓii dio ɔɔ
nakŋ kɛn m'ɔk paac se nigin̰ gɔtɔ kaam sik,
ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se m'ɔɔd m'ɛdi naai ki.›
[13] «Num gaŋ debm tɔkŋ miiri se, iin̰ daar
dɔkɔ ɔɔ don̰ raan kic ɓo uun eyo. Gɔtn
se naan̰ tɔnd tarkaadin̰a* dɛek ɔɔ: ‹Raama,
ɛɛjum dom ki taa maam se m'debm *kus-
in̰ naani ki.›» [14] Isa dɛekdɛn ɔɔ: «'Booyki
m'asen taada: debm tɔkŋ miiri se, kɛn naan̰
jaay tɛrl ɓaa ɓeen̰ ki se, tɛdga debm aak bɛɛ
naan Raa ki ɔɔ kɔd Parizi se lɛ ɔŋ tɛd te aak
bɛɛ naan Raa ki eyo. Taa debm uun ron̰ raan
se, ute 'kɔɔpm baata ɔɔ debm jaay ɔɔp ron̰
baat se, Raa utu an̰ kuun ron̰ raan.»

* 17:36 Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkin̰ se, mɛtin̰ge maakdɛ ki se gɔtɔ. * 18:13 Tɔnd tarkaadn ara je dɛekŋ ɔɔ ɔnd jin̰ kaadin̰ ki kɛn je dɛekŋ ɔɔ: naan̰ se maakin̰ tujga kasak kasak.

Isa ɔɔɗ ɓooro gaange tu
(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

15 Ɓii kalaŋ jeege ɓaano te gaangen utu
aay kaay sia gɔtn Isa ki, taa Isa aɗen tɔnd
jiɲ doɗe ki. Naɓo kɛn jee mɛtiɲ ki jaay aak
kˈɓaano ute gaange gɔtn Isa ki se, jee se
naaɗe uunɗe kaamɗe naatn. 16 Kɛn Isa jaay
aak nakŋ naaɗe tɛɗ se, ɔl ɔɔ kˈɓaano ute
gaange se cɛɛɲ ki ɔɔ gɔtn se naaɲ ɗeekɗen
ɔɔ: «Ɔŋki gaangen sɛɛm se aɗe ɓaa gɔtum
ki, ɔŋte ˈgaasɗeki. Taa jeegen tec aan gɔɔ
gaangen se ɓo utu ˈkɔŋ gɔtɔ *maakŋ Gaar
Raa ki. 17 ˈBooyki bɛɛ, mˈasen taaɗa: debm
jaay took te Raa kɔsn gaar doɲ ki aan gɔɔ
goon cɔkɔn ey se se, naaɲ se ˈkɔŋ kɛnd
maakŋ Gaar Raa ki eyo.»

Debm maala ute Isa
(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

18 Ɓii kalaŋ magal Yaudge kalaŋ bini
ɓaaɗo tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Debm dooy jeege,
naai debm bɛɛ se, maam tap ɓo mˈtɛɗn mˈɔɔ
ɗi jaay mˈkɔŋ *kaajɲ gɛn daayum se?» 19 Isa
tɛrliɲ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naai ɔɔ maam debm
bɛɛ se? Debkilim bɛɛ se tap ɓo gɔtɔ; kɛn
bɛɛ se, Raa kaliɲ ki sum. 20 Naai lɛ ˈjeele
nakŋ kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se, naaɲ ɔɔ:
Ɔŋte ˈkɛɛsn mɛnd nam, ɔŋte ˈkɛɛsn gaabm
nam, ɔŋte ˈtɔɔl deba, ɔŋte ˈɓoogo, ɔŋte
ˈtɔkŋ taar-kɔɔɓɔ do nam ki, ɔɔ ˈsook koi ki
ute bubi ki.†»

21 Gaabm se tɛrl Isa ki ɔɔ: «Nakgen se,
gɔtn mˈiiɲ baatum ki kic ɓo, maam mˈlee
mˈtɛɗiɲ tɛɗ paac tap.»

22 Kɛn Isa jaay booy taariɲ se, ɗeekiɲ ɔɔ:
«Ɔɔpiga naka kalaŋ sum. Nakŋ naai ɔk paac
se, ˈɓaa duginɲ naatn ɔɔ gursiɲ se ˈɓaa ˈnigiɲ
jee daayge tu. Bin se, ai toodn kɔrbɔtɔ
maakŋ raa ki; ɔɔ naai lɛ ˈɓaaɗo ˈdaanuma.»
23 Kɛn gaabm se jaay booy taar se, maakiɲ
tuj kasak kasak, taa naaɲ debm maal mala
mala.

24 Kɛn Isa jaay aakiɲ naaɲ roɲ tɛrɛciɲ
bardak se, naaɲ ɗeek ɔɔ: «Kɛn jee nak
dɛnge jaay, kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki se ɔɔɲ
aak eyo! 25 Ɗeere, kɛn giɲji jaay deel ute ɓee
luppara se ɔɔɲɔ; naɓo debm nak dɛna jaay
ˈkɛnd maakŋ Gaar Raa ki se, ɔɔɲ cir naaɲ se
daala!»

26 Jeegen iŋg booy taariɲ se jaay, booy
taar se ɗeekiɲ ɔɔ: «Kɛn bin num, naŋa jaay
ˈkɔŋ kaaja?» 27 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ ɔɔɲ
jikilimge tu se, Raa ki se ɔɔɲiɲ eyo.»

28 Gɔtn se Piɛr taaɗ Isa ki ɔɔ: «ˈBooyo,
naaje se kˈjˈɔɲoga nakge paac taa jˈai daan
naai.» 29 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ mˈasen
taaɗa: taa maakŋ Gaar Raa jaay debm ɔɲo
ɓeeɲa, mɛndiɲa, gɛnaaɲgen gaabge, koɲ te
bubiɲa ey lɛ gɛniɲge se, 30 debm bin se, kɔr
naaɲ utu do naaŋ ki ara sum ɓo, naaɲ utu
kɔŋ dɛn cir nakgen kɛn naaɲ ɔɲo; ɔɔ naan
ki se, kɛn kaaɗiɲ jaay aanga num, naaɲ ˈkɔŋ
kaajɲ gɛn daayum.»

Isa taaɗ mɛtn taar kooyiɲa ute gɛn duriɲa daala
(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34; Lk 9.22,44-45)

31 Gɔtn se Isa iik tɔɔk cɛɛs ki ute jee
mɛtiɲ kɛn sik-kaar-di se ɔɔ naaɲ ɗeekɗen
ɔɔ: «ˈBooyki, ɓɔrse naaje kˈjˈoɔk kˈɓaaki
ɓaa Jeruzalɛm ki ɔɔ taargen jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkiɲ paac kɛn
taaɗ ro *Goon Deb ki se, utu ˈkaan ɗoobiɲ
ki. 32 Naaɗe se utu aɲ kɔkŋ kɔl ji jeege tun
Yaudge eyo, naaɗe utu aɲ tɛrɛcɲ mɛtiɲ ki,
aɲ naaja ɔɔ aɲ tupm ɓooro roɲ ki, 33 tɛr
naaɗe utu aɲ tɔnd ute mɛɛjɛ ɔɔ utu aɲ tɔɔlɔ.
Ɔɔ kɛn naaɲ jaay ooy tɛɗga ɓii mɔtɔ num,
utu aɗe dur daan yoge tu.»

34 Gaŋ jee mɛtiɲ ki se ɔnd te mɛtn taar se
eyo, taa taar se lɛ, Raa taaɗɗen te mɛtiɲ eyo;
ɔɔ taar Isa taaɗɗe se tap ɓo, naaɗe booy ɔk
mɛtiɲ eyo.

Isa ɛɗ lapia debm kaam-tɔɔk ki
(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

35 Kɛn Isa jaay aan gɔɔr ute gɛgɛr Jeriko ki
se, naaɲ ɔŋ ɔŋ debm kaam-tɔɔkɔ jɛŋ ɗoob
ki iŋg baay baaya. 36 Kɛn debm kaam-tɔɔkɔ
jaay booy jee dɛnge deel deel se, naaɲ tɔnd
mɛta ɔɔ: «Ne ɗi ɓo tɛɗa?» 37 Gɔtn se kˈtaaɗiɲ
jˈɔɔ: «Kɛn deel se, Isan Nazarɛt.» 38 Kɛn naaɲ
jaay booy bin se, ɔɔɗ ɔɔy makɔɲ ɔɔ: «Isan,
*Goon Daud, naai ɛɛjum dom ki!» 39 Jee kɛn
deel naan ki se, uuniɲ kaamiɲa ɔɔ ɲˈdoa,
gaŋ naaɲ tɔɔɗ tɔɔy makɔɲ cir daala ɔɔ:
«Goon Daud, ɛɛjum dom ki!»

40 Kɛn Isa jaay booy taariɲ se, naaɲ ɔk
ɗaara ɔɔ ɔl kˈdaŋ kˈɓaansiɲo. Kɛn naaɲ jaay
aan ɔŋ Isa se, naaɲ tɔnd mɛtiɲa ɔɔ: 41 «Naai
tap ɓo ˈje mˈai tɛɗn ɗi?» Gaabm se tɛrliɲ
ɔɔ: «Mɛluma, maam mˈje kaamum ˈkɔɔɗn
kaaka.» 42 Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Ɔɲ kaami ˈkɔɔɗn
kaaka; taa kaal maaki naai aal dom ki se,

† 18:20 Aak Ekz 20.12-16.

aajiga.» [43] Gɔtn se sum ɓo, kaamiɩ̃ naar ɔɔɗ
aaka, naaɩ̃ ɔk mɛtn Isa ɔɔ *nook Raa. Kɛn
jee dɛnge paac jaay aak nakŋ se, naaɗe tɔɔm
Raa kici.

19

Isa ɓaa ɓee Zaka ki

[1] Kɛn Isa jaay ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Jeriko
ki se, naaɩ̃ aal teec daan ki. [2] Kɛn naaɩ̃ aal
teec teec daan ki se, gɔtn se gaaba kalaŋ
k'daŋiɩ̃ Zaka. Gaabm se magal *jee tɔkŋ
miirge ɔɔ naaɩ̃ debm nak dɛna. [3] Naaɩ̃ je
kaakŋ Isa naɓo naaɩ̃ ɔŋ ɗoob eyo, taa jeege
lɛ dɛna ɔɔ naaɩ̃ kic lɛ debm duuku. [4] Naaɩ̃
aaɩ̃ deel naan ki ɔɔ ɓaa ook do kaag kɛn
k'daŋiɩ̃ sikamor, gɛn kaakŋ Isan utu 'deel
gɔtn ese.

[5] Kɛn Isa jaay aan gɔt kɛn ese se, naaɩ̃
uun kaamiɩ̃ aakiɩ̃a ɔɔ ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Zaka,
'bɔɔyɔ kɛskɛ! Jaaki se, maam m'je m'ɓaa
kiŋg ɓee naai ki.» [6] Zaka naar aal bɔɔyo jɛs
ɔɔ dɔɔɗ ɔkiɩ̃ ute maak-raapo. [7] Kɛn jee
dɛnge paac jaay aak nakŋ se, naaɗe baag
mooy naaŋ ki dir dir ɔɔ: «Aakki tu, gaabm
se ɓaaga kiŋg ɓee debm tɛɗn *kusiɩ̃ ki.»
[8] Num Zaka ɗaar naan Mɛljege tu, ɗeekiɩ̃ ɔɔ:
«'Booyo, Mɛluma. Mɛtn maalum se, maam
m'aɩ̃ kɛɗn jee daayge tu ɔɔ kɛn maam ɓo
m'uunga nakŋ nam lɛ, m'aɩ̃siɩ̃ kɔgŋ mɛt
sɔɔ.»

[9] Gɔtn se Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Jaaki, jee maakŋ
ɓee kɛn ese se ɔŋga kaaja, taa naai kic 'teeco
maakŋ mɛtjil *Abraam ki. [10] Taa *Goon
Deba se, ɓaaɗo je jee kɛn iigga kiigi ɔɔ aɗen
kaaja.»

Isa aal naagŋ taara ute jee tɛɗn naabgen
sik

(Mt 25.14-30)

[11] Kɛn jeege jaay booy booy taariɩ̃ se,
kaaɗ kɛn se naaɩ̃ aanga gɔɔr te Jeruzalɛm.
Gɔtn se, jeege saap ɔɔ kɛn naaɩ̃ jaay aanga
sum ɓo, *Raa utu kɔsn gaara do jeege tu.
Taa naaɩ̃ se ɓo, Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ
taara. [12] Naaɩ̃ taaɗɗen ɔɔ: «Gaaba kalaŋ bin
se, j'oojiɩ̃ ɓo naaɩ̃ deb gaara. Naaɩ̃ iiɩ̃ ɓaa
taa naaŋ kɛn dɔkɔ, taa j'aɩ̃ ɓaa kɔl gaara
jaay ɓo sɔm aɗe tɛrlɛ. [13] Kɛn naaɩ̃ iiɩ̃ ɓaa
ɓaa se, daŋo jee tɛɗn naabiɩ̃ge sik ɔɔ nigɗen
tammage gɛn daab; deba kic naaɩ̃ ɛɗiɩ̃
kalaŋ kalaŋ* ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: ‹Tammagen se,
oojiɩ̃ki doɩ̃a kɔr maam m'aɗe tɛrl se.› [14] Gaŋ
jee naaŋiɩ̃ ki mala se, ɔɔɗ undiɩ̃a ɔɔ naaɗe
ɔl jeege ɓaa taaɗ deb kɛn aɩ̃ kɔl gaara se ɔɔ:
‹Gaabm se naaje k'je ajen tɛɗn gaarje eyo.›

[15] «Kɛn naaɩ̃ j'ɔliɩ̃o gaara jaay ɔk tɛrl
ɓaaɗo naaŋiɩ̃ ki se, naaɩ̃ ɔl k'daŋo jee tɛɗn
naabiɩ̃gen naaɩ̃ nigɗen gurs se, taa 'kaakŋ
nakŋ kɛn naaɗe ɔŋ do ki se. [16] Debm deet
deet se, ɓaaɗo ɗeekiɩ̃ ɔɔ: ‹Mɛluma, tammi
gɛn daab kɛn naai ɛɗum se, maam m'tɛɗiɩ̃
oojga kɛn kuuy sik do ki daala.› [17] Mɛliɩ̃
ɗeekiɩ̃ ɔɔ: ‹Kɛse jiga! Naai se debm tɛɗn
naabm mɛc; taa nakŋ cɔkɔn maam m'ɛɗi
jaay, naai ɔkiɩ̃ga jiga se, ɓɔrse, do gɛgɛrge
tun sik se, maam m'ai kɔnd naai ɓo 'tɛɗn
magaliɩ̃a.› [18] Debm gɛn k-dige jaay aan
se, ɗeekiɩ̃ ɔɔ: ‹Mɛluma, tammi gɛn daabm
kɛn naai ɛɗum se, maam m'tɛɗiɩ̃ oojga kɛn
kuuy mii do ki daala.› [19] Naaɩ̃ ɗeek deb
kɛn se ɔɔ: ‹Kɛse jiga! Naai kic, m'ai kɔnd
magal do gɛgɛrge tun mii se.› [20] Deb kuuy
ɓaaɗo ɗeekiɩ̃ ɔɔ: ‹Mɛluma, aaka! Kɛse
ɓo tamman gɛn daabi se. Maam m'dɔɔk
m'ɔyisiɩ̃ maakŋ koon kal ki. [21] Taa maam
lɛ m'ɓeeri ɓeere, naai lɛ tɛɗi ɔɔɩ̃ɔ. Kɛn
nakŋ naai ey kic ɓo, naai uun naai ki ɔɔ
maakŋ-gɔtn kɛn naai ɔɔc te ey kic ɓo, naai
ɓaa oojiɩ̃ naai ki.› [22] Gaŋ mɛliɩ̃ se ɗeekiɩ̃
ɔɔ: ‹Do taari kɛn naai taaɗum se sum ɓo,
maam m'jeeli, naai se debm tɛɗn naabm jig
eyo. Naai lɛ 'jeelum maam se tɛɗum ɔɔɩ̃ɔ ɔɔ
nakŋ maam ey kic lɛ, maam m'uun maam
ki, ɔɔ maakŋ-gɔtn maam m'ɔɔc te ey kic lɛ,
maam m'ɔj maam ki. [23] Num gɛn ɗi jaay
'baate kɔmbum gursum baŋki ki se? Bin se,
ɓii kɛn maam m'aɗe tɛrl se, m'aɩ̃ kɔŋiɩ̃ am
koojɩ̃ ziiɗn do ki!›

[24] Gɔtn se, tɛr naaɩ̃ taaɗ jeege tun iŋg
cɛɛɩ̃ ki gɔtn ese se ɔɔ: ‹Tammiɩ̃ jiɩ̃ ki se,
uuniɩ̃ki ɔɔ ɛɗiɩ̃ki deb kɛn ɔk tamma sik
se.› [25] Jee se ɗeekiɩ̃ ɔɔ: ‹Mɛlje, naaɩ̃ ɓo ɔk
tammage siki!› [26] Gɔtn se mɛlɗe ɗeekɗen
ɔɔ: ‹'Booyki m'asen taaɗa: debm kɛn ɔk
se, j'aɩ̃ kɛɗn do ki. Num debm ɔk ey
se lɛ, kɛn cɔkɔn naaɩ̃ ɔk se kic ɓo j'an
tɔsn naatn. [27] Num jee taamooyumgen je
ɔɔ maam m'aɗen tɛɗn gaarɗe ey se, 'tɔk
'ɓaanɗekiro ara ɔɔ 'tɔɔlɗeki naanum ki.›»

Isa ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki
aan gɔɔ gaarge

(Mt 21.1-9; Mk 11.1-10; Jn 12.12-19)

---

* 19:13 Tamman gɛn daab se ɔɔɩ̃ dɛna kaam kɔgŋ deba laapa kando kando.

28 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariṇ se, naaṇ
deel naan jeege tu ɔɔ uun ɗoobo gɛn kookŋ
ɓaa Jeruzalɛm ki. 29 Kɛn Isa aan gɔɔr ute
Bɛtpajɛ ute Betani kɛn cɛɛsn *kɔsn ɔlib
ki se, maakŋ jeege tun mɛtiṇ ki se, naaṇ
ɔl jeege di naaba, 30 ɔɔ naaṇ ɗeekɗen ɔɔ:
«'Baaki maakŋ naaŋ kɛn naanse ki se. Kɛn
naase ɛndki kɛnd se, aki kɔŋ goon buuru
k'dɔɔkiṇga dɔɔkɔ, kɛn ɓii kalaŋ nam ook te
do ki eyo. 'Tuut 'ɓaansiṇkiro. 31 Kɛn nam
jaay tɔndga mɛtse ɔɔ: Goon buuru se, 'tuut
'ɓaanki gay num, 'tɛrliṇki ɔɔki: kɛse Mɛlje
ɓo jeṇa.»
32 Jee kɛn j'ɔlɗe naaba se, ɓaa ɔŋ nakŋ se
aan gɔɔ kɛn Isa taaɗɗeno. 33 Kɛn naaɗe jaay
tuut tuut goon buuru se, mɛliṇge ɗeekɗen
ɔɔ: «Goon buuru se, 'tuut 'ɓaanki gay?»
34 Naaɗe tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse Mɛlje ɓo jeṇa.»
35 Gɔtn se, naaɗe ɔk ɓaano ute goon buuru se
Isa ki, ɔɔ naaɗe tɔɔɗ taal kal magalɗege do
buur ki ɔɔ uun ɔnd Isa do ki. 36 Kɛn naaṇ jaay
ɓaa ɓaa se, jeege tɔɔɗ taal kal magalɗege
ɗoob kɛn naaṇ aan deel se.
37 Kɛn naaṇ bɔɔy bɔɔy do *kɔsn ɔlib ki se,
jee mɛtiṇ kɛn te dɛniṇ se, maakɗe raapo ɔɔ
baag tɔɔm Raa makɔṇɔ taa nakŋ-kɔɔɓgen
kɛn naaɗe aako se. 38 Naaɗe ɗeek ɔɔ:
*«Ɔṇ Raa 'tɛɗn bɛɛṇa do Gaar kɛn ɓaaɗo ute
ro Mɛljege Raa se!*
*Ɔṇ tɔɔsɛ 'tɛɗn maakŋ raa ki ɔɔ Raa kɛn raan
maakŋ raa ki se ɔṇ j'aṇ *nooko†.»*
39 Gɔtn se *Parizigen kandum maakŋ jee
dɛnge tu se, ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy
jeege, jee mɛti ki se, uunɗen kaamɗe k'-
doa!» 40 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki m'asen
taaɗa: kɛn naaɗe jaay doga kic lɛ, kogen
tooɗ ɓaa se ɓo 'tɔɔɗn tɔɔyɔ.»

Isa eem taa Jeruzalɛm

41 Kɛn Isa aan cɛɛ Jeruzalɛm ki jaay uun
kaamiṇ aak gɛgɛr se, naaṇ baag keeme,
42 ɗeek ɔɔ: «Jeruzalɛm, bɛɛki num, ɓii jaaki
se ɓo naai 'jeel ɗoobm kɛn naai an 'kɔŋ lapia
naɓo aaca, nakŋ se naai ɔŋ aak ɔk te mɛtiṇ
eyo. 43 'Deere, ɓiigen utu aɗe ɓaa naan ki
se, jee wɔɔyige utu kiiṇ gurugŋ nakŋ kɛn
'gaasn jeeige kɔŋ teec eyo, jaay ɓo naaɗe
utu ai kooco. 44 Jee wɔɔyige se utu ai tɛrɛcɛ
ɔɔ an tɔɔl ute jeeige ɔɔ ɓeigen j'iiṇiṇ se,
naaɗe utu aṇ ru naŋ tak tak ɔɔ ko gam tap
ɓo j'aṇ kɔŋ do naapiṇ ki eyo. Taa ɓii kɛn Raa
ɓaayo kaaka se lɛ, naai 'jeel te eyo.»

*Isa tuur jee tɛɗn zogen daan bɔɔr *'Bee
Raa ki*
(Mt 21.10-16; Mk 11.15-18; Jn 2.13-17)

45 Naaṇ kɛn se, Isa ɓaa ɛnd daan bɔɔr 'Bee
Raa ki, ɔɔ naaṇ baag tuur jeegen ɓaano te
nakɗege gɛn zoa. 46 Naaṇ taaɗɗen ɔɔ: «Taar
se k'raaŋiṇga raaŋ maakŋ Kitap ki, j'ɔɔ: *'Bee
maam se* tɛɗn ɓee kɛn jeege ansum keeme.‡
Naɓo gaŋ naase, 'tɛɗiṇki tɛɗ'ga: *g*ɔtn jee
ɓoogge.§»
47 'Bii-raa, Isa se lee dooy jeege daan bɔɔr
'Bee Raa ki; gɔtn se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ
Raage tu, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar
Raage ute magal Yaudge se, je ɗoobm aṇ
tɔɔlɔ. 48 Naɓo nakŋ jaay naaɗe aṇ tɛɗn doṇ
ki se, naaɗe ɔŋ te ɗoobiṇ eyo, taa jeege paac
je ɓo gɛn kiŋg booy taariṇ kɛn naaṇ lee
dooyɗe se sum.

20

Jeege ɗɛm tɔɔgŋ Isa
(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

1 'Bii kalaŋ kɛn Isa dooy dooy jeege daan
bɔɔr *'Bee Raa ki, ɔɔ taaɗɗen taaɗn Labar
Jiga se, gɔtn se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage
ute magal taa ɓee Yaudge se, ɓaaɗo ɔŋiṇa,
2 ɔɔ tɔnd mɛtiṇa ɔɔ: «'Taaɗjen tu, naai tap
ɓo tɔɔgi se ɔŋiṇo gay jaay ɔli 'tɛɗ nakgen
bin se? Ey lɛ, kɛn ɛɗi tɔɔgɔ jaay ɔɔ 'tɛɗn
naaṇ se, tap ɓo naŋa?» 3 Isa tɛrlɗen ɔɔ:
«Maam kic m'ɔk taara kalaŋ, m'je tɔnd
mɛtse. 'Taaɗumki tu: 4 kɛn ɔlo Jan-Batist
jaay *batiz jeege se, *Raa, lɔɓu jikilimge?»
5 Gɔtn se, naaɗe baag saapa ɔɔ taaɗ te
naapa ɔɔ: «Naaṇ se, j'aṇki tɛrl j'ɔɔki ɗio?
Kɛn k'taaɗkiga j'ɔɔki: ‹Raa› lɛ, naaṇ ajeki
ɗeekŋ ɔɔ: ‹Gɛn ɗi jaay 'baate 'kuunki taar
Jan se?› 6 Num kɛn k'taaɗkiga j'ɔɔki: ‹Jik-
ilimge ɓo ɔliṇo› lɛ, jee dɛnge se ajeki tund
tɔɔl ute koa, taa jeege se lɛ paac jeel maakɗe
ki Jan-Batist se, naaṇ debm taaɗ taar teeco
taar Raa ki.» 7 Gɔtn se, naaɗe tɛrliṇ ɔɔ:
«Gɔtn naaṇ ɓaano se, naaje k'jeel eyo.»
8 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam kic num, m'asen
kɔŋ taaɗn debm kɛn ɛɗum tɔɔgɔ gɛn tɛɗn
nakgen se eyo.»

† 19:38 Aak KKR 118.26. ‡ 19:46 Aak Eza 56.7. § 19:46 Aak Jer 7.11.

Kaal naagŋ taara te jee tɛɗn naabgen jig eyo

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

9 Gɔtn se, Isa baag taaɗn jeege tu ute kaal
naagŋ taara ɔɔ: «Gaaba kalaŋ tɛɗ jinɛn biɲ,
ɔniɲ kaam ji jeege ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: kɛn jinɛnɛ
se jaay oojga num naase kic aki kɔŋ bɛɗse.
Ɔɔ naaɲ iiɲ ɓaa mɛrtɛ se gɛn tɛrl kɛskɛ eyo.
10 Kɛn kaaɗn kugŋ koojɲ biɲ jaay aan se,
naaɲ ɔlo debm tɛɗn naabiɲ gɔtn jeege tun
lee tɛɗîɲ naaba maakŋ jinɛniɲ ki se, taa aɲo
'kɔkŋ bɛɗîɲa. Num gaŋ jee se ɔk tɔnd dɛrɛŋ
debm kɛn naaɲ ɔliɲo naaba se ɔɔ ɔniɲ ɓaa
jiɲ sik. 11 Kɛn mɛl jinɛnɛ jaay aakiɲ naaɲ
ɓaaɗo jiɲ sik se, naaɲ ɔl debm tɛɗn naabm
kuuy daala. Naaɲ kic kɛn ɓaa aan se, naaɗe
naajiɲa ɔɔ tɔnd dɛrɛŋiɲa tuuriɲ ɓaa jiɲ sik.
12 Tɛr naaɲ ɔl debm tɛɗn naabm kuuy gɛn
k-mɔtɔge. Naaɲ se, naaɗe tɔnd awariɲa ɔɔ
tuuriɲ naatn.

13 «Gɔtn se, mɛl jinɛnɛ se baag taaɗ ute
maakiɲ ɔɔ: ‹Kɛse tap ɓo m'aɲ tɛɗn m'ɔɔ dî?
Ɓɔrse maam m'aɗen kɔl goon maak-jema;
bin sum ɓo sɔm naaɗe 'tookŋ kuun taariɲa.›
14 Num kɛn goon maak-jeɲ jaay ɓaa ɔŋɗe
se, ɔɔ jee tɛɗn naabge maakŋ jinɛnɛ ki jaay
aakiɲ se, naaɗe baag taaɗn ute naapa ɔɔ:
‹Naaɲ se ɓo, kɛn bubiɲ ooyga num utu 'tɛɗ
mɛl jinɛnɛ se; iiɲki k'tɔɔliɲki ɔɔ jinɛnɛ se,
ajeki kɔɔpm naajege tu!› 15 Bin se, naaɗe ɔk
teecɲsiɲ naatn maakŋ jinɛnɛ ki se ɔɔ ɓaa
tɔnd tɔɔliɲa.»

Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Bin se, kɛn mɛl jinɛnɛ
jaay ɓaaɗoga num, jee se naaɲ aɗen tɛɗn
ɔɔ dî? 16 Kɛn naaɲ jaay ɓaaɗoga se, jee se
naaɲ aɗen tɔɔl naatn, ɔɔ jinɛniɲ se lɛ naaɲ
aɲ kɛɗîɲ kaam ji jeege tun kuuy.» Kɛn jeege
jaay booy taar kɛn Isa taaɗɗen bin se, naaɗe
ɗeek ɔɔ: «Nakgen bin se, ɔɲte 'kaana!»
17 Gɔtn se, Isa aakɗe daan kaamɗe ki tɛɲɛɲ
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Taar kɛn Raa taaɗn maakŋ
Kitap ki gɔtn ese, je ɗeekŋ ɔɔ dî kɛn ɔɔ:

*Ko k*ɛn jee kiiɲ ɓeege baatiɲ se, naaɲ se ɓo
tɛɗga ko kɛn 'gakŋ ɓea.

18 Ɔɔ debm jaay oocga do ko kɛn jee kiiɲ
ɓeege baatiɲ se lɛ, 'tɛrɛcɛ,

ɔɔ debm kɛn ko se oocga doɲ ki lɛ, aɲ
daala.*»

19 Gɔtn ese sum ɓo, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raage ute *magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raage tu jaay booy taar se, naaɗe naar
je aɲ kɔkɔ, naɓo naaɗe ɓeer jeege tu. Ey
num, kaal naagŋ taar kɛn Isa taaɗ se, naaɗe
jeelga, kɛse naaɲ taaɗ ute naaɗe.

*M*ɛtn taar kɔgŋ miiri gɛn Gaar magal
kɛn iŋg *Rɔm k'daŋiɲ Sezar

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

20 Naaɲ kɛn se, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage ute *magal jee tɛɗn sɛrkɛ
Raage tu se baagiɲ tɔnd baala; naaɗe ɔliɲ
jeege gɔtiɲ ki ɔɔ jee se aal raay aan gɔɔ
naaɗe jee tɛɗn nakgen ute ɗoobiɲa. Naaɗe
je kɛn Isa jaay taaɗ tujɲga num, naaɗe aɲ
kɔkŋ kɔliɲ kaam ji magal taa naaŋ gɔtn
ese. 21 Naaɗe ɓaaɗo taaɗiɲ ɔɔ: «Debm dooy
jeege, naaje k'jeeli naai se 'taaɗ taara ɔɔ
'dooy jeege ute ɗoobiɲa, ɔɔ naai lɛ 'taaɗ
'bɛɛr nam ki eyo; ɗoobm Raa se naai 'dooyiɲ
jeege tu ute kɛn mɛt ki. 22 Ɓɔrse, 'taaɗjen
tu: do *Ko Taar naajege tu se, Sezar se
j'aɲ kɔgŋ miiri, lɔɓu j'aɲ kɔg ey lɛ?» 23 Gaŋ
Isa jeel raayɗe se, ɗeekɗen ɔɔ: 24 «Uun
'ɓaankiro te tamma kalaŋ, m'aɲ kaak tu.»
Naaɗe uun ɓaano ute tamma se Isa ki ɔɔ
naaɲ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Kaam-nirl doa te ro
kɛn k'raaŋiɲ maak ki se tap ɓo gɛn naŋa?»
Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: «Gɛn Gaar Sezar.» 25 Gɔtn
se naaɲ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn bin num, nakŋ
gɛn Gaar Sezar se, ɛɗîɲki nakiɲa, ɔɔ gɛn
Raa lɛ, ɛɗîɲki nakiɲ kici.» 26 Ute taar kɛn Isa
jaay taaɗɗen naan jeege tu se, naaɗe ɔŋiɲ
naaɲ taaɗ tujiɲ te eyo. Num taar kɛn naaɲ
tɛrlɗesiɲ se, ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ gɔtn se ɔlɗe
naaɗe do ɗɛk.

*M*ɛtn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu

*(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27; 1K*ɔr 15)

27 Gɔtn se jeegen k'daŋɗe *Sadusege se,
kandum bini, ɓaaɗo ɔŋ Isa. Ɔɔ naaɗe se
ɓo kɛn naaj ɔɔ jeegen ooyga kooy se, aɗe
kɔŋ dur daan yoge tu ey sum. Taa naaɲ se
ɓo, naaɗe tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: 28 «Debm dooy
jeege, *Musa raaŋjeno maakŋ Kitap ki ɔɔ:
kɛn deba ɔk mɛnda jaay ooy ɔɲ te goon ey
se, bɛɛki num, gɛnaaɲ se 'kɔkŋ mɛndiɲa taa
koojɲ mɛtjili gɛnaaɲ kɛn ooy se. 29 'Booyo,
gɛnaage cili, koɲɗe kalaŋ. Debm deet deet
se ɔk mɛnda, naɓo ooy ooj te goon eyo.
30 Debm k-dige se kic ɓaaɗo ɔk mɛnd se. 31 Ɔɔ
debm gɛn k-mɔtɔge tu se kic ɓo ɓaaɗo ɔk
mɛnd se, bini ɔl naaɗen cili se tɔkŋ naamga
mɛnd se paac. Naɓo maakɗe ki se, deb kalaŋ

* 20:18 Aak KKR 118.22.

tap ɓo ooj te goon eyo. [32] Ɔɔ kaam mɔɔtn se,
mɛnda se kic ɓaadɔ ooyo. [33] Bin se, ɓii kɛn
jaay jeegen ooyga kooy adɛ dur daan yoge
tu se, mɛnd se tap ɓo 'tɛɗn mɛnd naŋa? Taa
naadɛn cili se lɛ, tɔk naaminga paac.»

[34] Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki: jee do
naaŋ ki ara se, gaabge ute mɛndge se lee
tɔkŋ naapa. [35] Num ɓii kɛn Raa dur jeegen
ooyga kooy daan yoge tu se jee kɛn naaŋ
bɛɛr tɔɔdɗenga tɔɔdn kɛn ɓaa tiŋg maakŋ
duni kɛn kuuy se, naadɛ se 'kɔŋ tɔkŋ naap
ey sum. [36] Anum mɔɔtn naadɛ 'kɔŋ kooy
eyo, taa naadɛ se 'tec aan gɔɔ *kɔɗn Raage.
Ɔɔ naadɛ se 'tɛɗga gaan Raage taa naadɛ
duroga daan yoge tu se. [37] Ɔɔ mɛtn taar
jeegen utu 'dur daan yoge tu se, Musa mala,
taadiŋga taad do dɔkiŋa, kaad kɛn naaŋ
aako poodɔ ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki. Naaŋ
kɛn se ɓo, Musa daŋ Mɛljege Raa ɔɔ Raa gɛn
*Abraam, Raa gɛn Isaka ɔɔ Raa gɛn *Yakub.
[38] Raa se, naaŋ Raa jeegen ooyga kooy eyo,
num naaŋ se, Raa jee zɛɛrɛ; gɔtn naaŋ ki se,
jeege paac utu iŋg zɛɛrɛ.» [39] Gɔtn ese, jee jeel
taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kandum,
ɗeekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, taari se, naai
taadiŋga jig aak eyo.» [40] Taa naaŋ se, gɛn
tɔnd mɛtiŋ do taarge tun kuuy se, mɔɔtn
nam tɔnd te mɛtiŋ ey sum.

**Daud ute *al-Masi*
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

[41] Tɛr Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «'Tɛɗ ɔɔ ɗi jaay
naase 'taadki ɔɔki al-Masi, naaŋ Goon Daud
se? [42] Taa Daud mala, taad maakŋ Kitapm
Kaa Keem Raa ki ɗeek ɔɔ:
Mɛljege Raa taadɔ Mɛlum ki ɔɔ:
'Baadɔ iŋg do ji daamum ki,
[43] *bini jee taamooyige se m'adɛn tɛɗn naai utu*
'kiŋg dodɛ ki.†

[44] «Kɛn Daud jaay ɓo daŋiŋ Mɛlum se,
anum tɛɗ ɔɔ ɗi jaay Mɛliŋ 'tɛɗn goon Daud
se?»

*Ɔndki k*ɔnd te jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage
(Mt 23.1-33; Mk 12.38-40)

[45] Kaad kɛn jee dɛnge paac iŋg booy booy
taariŋ se, Isa ɗeek jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ:
[46] «Ɔɔdki dose ro jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage se, taa naadɛ se je lee te kal
magaldege gɛn magal rodɛ, ɔɔ kɛn ɓaaga
bɔɔr ki se, naadɛ je jeege adɛn tɛɗn tɔɔsɛ
naadɛ ki. Ɔɔ kɛn naadɛ jaay aanga maakŋ
*ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, naadɛ
je kiŋg gɔtn naan ki ɔɔ kɛn aanga gɔtn kɔs ki
se, naadɛ je gɔtn naan ki kici. [47] Naadɛ se ɓo
jee kɛn ɔs naŋ ji mɛnd-daayge ɔɔ kɛn naadɛ
jaay ɓaaga keem Raa num, naadɛ uulu uulu
taa jeege adɛ kaaka. Num gaŋ naadɛ se, Raa
utu adɛ dabar kusiŋ aak eyo.»

21

*Mɛnd-daaye ɛd *sɛrkɛ Raa ki*
(Mk 12.41-44)

[1] Gɔtn se, daan bɔɔr *'Bee Raa ki se, Isa
uun kaamiŋ aak jee maalgen ɔmb kɔmb
sɛrkɛ Raa ki maakŋ tukul kaag ki se.
[2] Maakdɛ ki se, naaŋ aak mɛnd-daay kalaŋ
kic kɛn ɔɔd kɔɔd yɛɛɓiŋa ɓaadɔ ɔmb tam-
mage sɛɛm sɛɛm dio. [3] Ɔɔ Isa ɗeekɗen ɔɔ:
«'Booyki bɛɛ, m'asen taada: mɛnd-daay kɛn
daay naŋ takŋ ese se, ɔmbga dɛn cir jee ɓaa
se paac. [4] Taa jeegen se paac se ɛd do nak
dɛnɗe ki, gaŋ mɛnd-daay se nakŋ naaŋ ɔkŋ
kɛn an tiŋg se ɓo, naaŋ ɓaadɔ ɔmbiŋ paac.»

Isa taad ɔɔ *'Bee Raa se, jeege utu aŋ
tɔɔkɔ
(Mt 24.1-5; Mk 13.1-37)

[5] Gɔtn se jee mɛtiŋge taad ɔɔ: «*'Bee Raa
se, ute kogen j'iiniŋga ute nakgen jeege
ɓaano *sɛrkɛ Raa ki jaay k'tamariŋ tɛd aak
bɛɛ bɛɛ se.» Gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ: [6] «'Bii kalaŋ
se, ɓee kɛn aakiŋki ɗaar aak bɛɛ bɛɛ se,
jeege utu aŋ ru naŋ tak. Koŋgen rɛɛs aak
bɛɛ bɛɛ se, utu wɔɔkŋ kalaŋ kalaŋ ɔɔ ko tap
ɓo 'kɔŋ toodn do naapiŋ ko ki eyo.»

*'Biigen kaam m*ɔɔtn se gɔtɔ utu 'tuju

[7] Gɔtn se, jee mɛtiŋ ki se tɔnd mɛtiŋa ɔɔ:
«Debm dooyje, 'taadjen tu, nakgen se 'kaan
nuŋ ki? Ɔɔ naaŋ se 'tɛɗn ɔɔ ɗi jaay ɓo naaje
j'an kaakŋ jeel ro ki se?» [8] Isa taadɗen ɔɔ:
«Ɔndki kɔndɔ! Ɔŋte 'kɔŋki jeege asen kaaŋ
dala. Taa jeege dɛna utu adɛ ɓaa ute roma
ɔɔ utu asen taadn ɔɔ: ‹Maam ɓo *al-Masi›
ɔɔ: ‹'Bɛrɛ, kaadn dunia aan naŋ se, ɔɔpga
gɔɔrɔ.› Jee bin se, ɔŋte 'tookki taardɛ.

[9] «Kɛn 'booykiga jeege jaay baaga kɔɔsn
maan bɔɔrɔ, ɔɔ jeege baagga tɛɗn pitini te
naapa num, ɔŋte 'ɓeerki. Taa nakgen se
jaay utu 'kaana naɓo, duni se 'kɔŋ naŋ ey
ɓɔrtɔ.»

† 20:43 Aak KKR 110.1.

10 Tɛr Isa taadɗen ɔɔ: «Naase utu aki
kaakŋ jee taa naaŋ kaam kalaŋ utu kiiɲ
bɔɔrɔ ute jee taa naaŋ kuuy. Taa naaŋ gaar
kaam kalaŋ utu kiiɲ bɔɔrɔ te taa naaŋ gaar
kɛn kuuy. 11 Maakŋ naaŋge tun mɛtiɲ naaŋa
utu 'te makɔɲɔ ɔɔ gɔtgen mɛtiɲge se ɓo utu
'tɔɔlɔ ɔɔ kɔɔɲgen dɛt dɛt se utu 'kaan do
jeege tu. Maakŋ raa ki se, naase utu aki
kaakŋ nakŋ-kɔɔɓgen magal magal kɛn utu
'teecɲ nirl jeege.
12 «Kɔr jaay nakgen se 'kaan se, naase
j'utu j'asen tɔkɔ, j'asen dabara ɔɔ j'utu
j'asen kɔjɲ bɔɔrɔ maakŋ *ɓee kɛn Yaudgen
lee tusn maak ki se ɔɔ j'utu j'asen tɔl daŋgay
ki. Ɔɔ taa maam se, j'utu j'asen ɓaa naan
gaariɲge tu ute naan magal taa naaŋge tu.
13 Kɛn nakgen se jaay 'kaan dose ki se, naase
amki tɛɗn saaɗumge. 14 Kɛn 'ɓaaki ɓaa se
ɔndiɲki dose ki jiga ɔɔ ɔɲte 'saapki do taar
kɛn naase anki nakŋ dose, 15 num maam
mala ɓo m'utu m'asen kɛɗn jeel-taara ute
taargen naase aki ɓaa taaɗa; kɛn naase jaay
'baagkiga taaɗa se, jee taamooysege se paac
'kɔŋ naajɲ do taarse ki eyo ɔɔ 'kɔŋ ɗoobm
kɛn asen 'kɔŋ tɛrl taar eyo. 16 Ɔɔ tɛr kɛɲsege
ute bubsege, gɛnaasege, taassegen gɔɔrɔ
ute mɛɗsege se, utu asen tɔkŋ tɔl ji jee
wɔɔysege tu ɔɔ maakse ki se, jee mɛtiɲge
j'utu j'aɗen tɔɔlɔ.
17 «Taa maam se, jeege paac utu asen
kɔɔɗn kundu. 18 Naɓo bɛɛkŋ dose kic ɓo,
kalaŋ 'kɔŋ kut eyo. 19 Ɔkki maakse tɔɔgɔ.
Aayki kaamse ɔɔ naase aki kɔŋ *kaajɲ gɛn
daayum.»

Jeruzalɛm utu 'tɛrɛcɛ

20 Tɛr Isa taadɗen daala ɔɔ: «Kɛn naase
jaay aakkiga asgarge ɓaaɗo ɔl gurugga
Jeruzalɛm num, 'jeelki kɛse kaaɗn tɛrɛciɲ,
ɓɛrɛ aanga. 21 Bin se, jee kɛn iŋg taa naaŋ
Jude ki se k'j'aaɲ k'j'ook maakŋ koge tu ɔɔ
jeegen iŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki
se, k'j'aaɲ k'teecɲ naatn ɔɔ jeegen naatn
lɛ, j'ɔɲte tɛrlo ɓeene. 22 Taa ɓii kɛn se ɓo,
*Raa utu 'kɔjɲ bɔɔrɔ do jeege tu aan gɔɔ kɛn
Kitapm Raa taaɗno. 23 Ɓii kɛn se, mɛndgen
mɛndkaamge ute ko gaangen gɛnɗege aay
kaay si se, aɗen tɛɗn ɔɔɲ aak eyo. Taa Raa
se, maakiɲ taariɲ do jeege tun taa naaŋ kɛn
gɔtn ese ɔɔ naaɗe se, utu 'kɔɔɗn yɛɛɓɗe
dɛna. 24 Jee Jeruzalɛm ki se, j'utu j'aɗen tɔɔl
ute gɔrɗ-jɛrlɛ ɔɔ j'aɗen diriɲ ɓulu ɔɔ j'aɗen
wɔɔkŋ maakŋ naaŋge tu paac. Ɔɔ Jeruzalɛm
se, j'utu j'aɲ kɔsɔ, ɔɔ jeegen Yaudge ey
se utu kiŋg doɗe ki bini kaaɗde utu 'kaas
jaayo.»

**Goon Deba utu aɗe* tɛrlɛ

25 Tɛr Isa taadɗen daala ɔɔ: «Naaɲ kɛn se,
daan kaaɗ ki, laap ki ɔɔ maakŋ k-dijge tu
se utu aki kaakŋ nakŋ-kɔɔɓge. Ɔɔ kuulu
utu 'kɔl do baar ki ɔɔ 'tɛɗn maane 'tɔnd
te naapa 'keem makɔɲ pum pum ɔɔ 'tɛɗn
jeegen do naaŋ ki paac se, ɓeere aɗen kɔkɔ
ɔɔ nirlɗe utu 'teece. 26 Jeege jaay 'kaakŋ
nakgen ɔɔɲ utu ɓaaɗo do naaŋ ki se, jee
mɛtiɲge se ɓeere sum ɓo utu aɗen tɔɔlɔ,
taa nakgen ɔk tɔɔgɔ maakŋ raa ki paac se,
utu 'tea. 27 Gɔtn se, jeege 'kaakŋ Goon Deba
utu aɗe bɔɔy maakŋ gapara ki aɗe ɓaa ute
tɔɔgŋ Raa, kɛn 'tɛɗn gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ. 28 Kɛn
nakgen se jaay baagga kaan num, 'ɗaapki
rose ɔɔ uunki dose raan, taa Raa se ɔɔpga
gɔɔrɔ asen kɔɔɗn dose.»

Kaal naagŋ taara ute ko ba

29 Tɛr Isa aalɗen naagŋ taara ɔɔ: «Aakki
tu ko ba ute kaaggen kuuy paac se. 30 Kɛn
naaɗe jaay baagga dɔɔb kamba num, naase
'jeelki ɔɔki mɛt-kijiri aanga ɔɔ ɓara ɔɔpga
gɔɔrɔ. 31 Bin num, naase kic ɓo aakkiga
nakgen se jaay baagga kaan se, 'jeelki
*maakŋ Gaar Raa se ɔɔpga gɔɔrɔ. 32 'Booyki
bɛɛ m'asen taaɗa: jee duni kɛn ɓɔrse se
'kooy naŋ ey sum ɓo, nakgen se paac utu
'kaana. 33 Maakŋ raa ute do naaŋa se utu
'deele, num taarumge se, 'kɔŋ deel eyo.»

Iŋgki do mɛtɛkse ki

34 Isa taadɗen daala ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ.
Ɔɲte 'dɛrlki rose gɛn kaay koono, ro kɔs
magal ki ɔɔ ɔɲte kuunki nirlse do nakge tun
*duni ki; ey num ɓii kɛn *Goon Deba aɗe
ɓaa se, asen kɔkŋ do jise ki, 35 aan gɔɔ gakala
lee tɔnd daage se. Jeege paac do naaŋ ki se
kic ɓo nakŋ se utu aɗen kaan doɗe ki bini.
36 Num naase iŋgki do mɛtɛkse ki; eemki Raa
daayum taa nakgen se kɛn aan dose kic ɓo
asen tɛɗ ɗim eyo. Ɔɔ ɓii kɛn naane se, naase
aki ɓaa ɗaar naan Goon Deb ki.»

37 Ɓii-raa Isa lee dooy jeege daan bɔɔr
*Ɓee Raa ki ɔɔ kɛn aanga nɔɔr num, naaɲ
teec ɓaa lee tooɗ do *kɔsn ɔlib ki. 38 Kɛn gɔtɔ
iipga num, jeege paac ɓaaɗo lee ɔŋiɲ daan
bɔɔr Ɓee Raa ki gɛn booy taariɲa.

22

Magalge ɛnd tɛl kutn Isa
(Mt 26.1-16; Mk 14.1-16)

1 ʼBii laa mappan ɔk ɔrɔm eyo kɛn kˈdaŋiŋ̃
*laa Paak jaay ɔɔp gɔɔr se, 2 gɔtn se, *magal
jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage je ɗoobm an
gooŋ̃ kɔkŋ Isa taa aŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ, naɓo naaɗe
ɓeer ɓeer jeege tu.

3 Gɔtn se *ʼBubm sitange ɓaaɗo ɛnd
maakŋ Judas, kɛn kˈdaŋiŋ̃ Iskariɔt se ɔɔ
naaŋ̃ kic mɛtn jee Isagen kɛn sik-kaar-dio.
4 Naaŋ̃ ɓaa taaɗ ute magal jee tɛɗn sɛrkɛ
Raage tu ute magal jee kɛn lee bɔɔb *ʼBee
Raa se, taa ˈkɔŋ raay kɛn naaŋ̃ an kɔkŋ
Isa aɗesiŋ̃ kɛɗa. 5 Kɛn naaɗe booy taar se,
maakɗe raapo ɔɔ naaɗe taaɗiŋ̃ga taaɗ ɔɔ
utu aŋ̃ kɛɗn gurs. 6 Naaŋ̃ kɛn se, Judas tooko
ɔɔ baag toom Isa taa kɛn naaŋ̃ jaay aak jeege
gɔtɔ num, naaŋ̃ aɗesiŋ̃ taaɗa ɔɔ naaɗe aŋ̃
kɔkɔ.

Isa tɛɗ *laa Paak ute jee mɛtiŋ̃ ki
(Mt 26.17-29; Mk 14.12-25; 1Kɔr 11.23-29)

7 ʼBii gɛn laa mappan ɔk ɔrɔm ey jaay
aan se, ɓii kɛn se ɓo bɛɛki num, kˈtɔjŋ̃
gaan baatge gɛn laa Paak gɛn Yaudge. 8 Taa
naaŋ̃ se ɓo, Isa ɔl Piɛr ute Jan ɗeekɗɛn ɔɔ:
«ˈʼBaa ˈtɛɗjeki kɔsɔ gɛn laa Paak taa jˈaki
ɓaa kɔsɔ.» 9 Naaɗe tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naai
ˈje jˈaisiŋ̃ tɛɗn kaam gay?» 10 Isa tɛrlɗɛn ɔɔ:
«ˈʼBooyki: kɛn ˈɓaaki ɓaa maakŋ gɛgɛr ki se,
naase aki dɔɔɗn ute gaaba uuno kɔɔyɔ ɗooc
te maane se. Ɔkki mɛtiŋ̃a ɔɔ ˈɓaaki maakŋ
ɓee kɛn naaŋ̃ an kɛnd maak ki se. 11 Kɛn
aankiga num, ˈtaaɗki mɛl ɓee ki se ɔɔki:
‹Debm dooy jeege ɔljeno ɔɔ kˈtɔnd mɛti ɔɔ
ɓee gay jaay ɓo naaŋ̃ an kɔsn kɔsn laa Paak
te jee mɛtiŋ̃ ki se?› 12 Num naaŋ̃ asen taaɗn
ɓee magala kɛn jˈiiŋ̃iŋ̃ do ɓee ki raan, ɔɔ
maakŋ ɓee se, nakiŋ̃ge paac aas kart. Gɔtn
ese ɓo ajeki tɛɗn kɔsn gɛn laa Paak.» 13 Kɛn
naaɗe ɓaa aan se, ɔŋ nakge se paac aan gɔɔ
kɛn Isa taaɗɗeno. Gɔtn se ɓo naaɗe tɛɗ kɔsn
gɛn laa Paak.

*K*ɔsn gɛn Mɛljege

14 Kɛn kaaɗn kɔsɔ jaay aan se, Isa ɓaaɗo
iŋg kaaɗn tabil ki ute jee kaaŋ̃ naabiŋ̃ge.
15 Gɔtn se Isa ɗeekɗɛn ɔɔ: «Maam mˈje ute
maakum paac mˈkɔsn *laa Paak ute naase
jaay ɓo mˈdabara. 16 ˈBooyki mˈasen taaɗa:
maam mɔɔtn tap ɓo Laa Paak se, mˈkɔŋ kɔs
ey sum, bini nakŋ kɛn Laa Paak je taaɗa se
utu ˈkaan ɗoobiŋ̃ ki *maakŋ Gaar Raa ki.»

17 Gɔtn se naaŋ̃ uun *kɔɔpm kɛn ɔk tɔtn
koojŋ̃ biŋ̃ se jiŋ̃ ki, tɔɔm *Raa ɔɔ ɗeekɗɛn ɔɔ:
«Ɔkki ɔɔ ˈnig aayiŋ̃ki ute naapa. 18 ˈBooyki
mˈasen taaɗa: tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ ese se, mɔɔtn
mˈaŋ̃ kɔŋ kaaye ɗɔɔl ute naase ey sum, bini
maakŋ Gaar Raa aɗe ɓaa.»

19 Tɛr naaŋ̃ uun mappa jiŋ̃ ki, tɔɔm Raa ɔɔ
dup ɛɗɗesiŋ̃a ɔɔ ɗeekɗɛn ɔɔ: «Kɛse ɓo roma
kɛn mˈɛɗiŋ̃ *sɛrkɛ taa naase. Nakŋ se ˈlee
ˈtɛɗiŋ̃ki bini ɔɔ ˈsaapki dom ki.» 20 Kɛn naaɗe
ɔs aas se, naaŋ̃ uun kɔɔpm ɔk tɔtn koojŋ̃ biŋ̃
se ɔɔ tɛɗiŋ̃ bin kici, taaɗɗɛn ɔɔ: «Tɔtn koojŋ̃
biŋ̃ kɛn maakŋ kɔɔpm ese se kɛse je taaɗn
ɔɔ: *Raa dɔɔkga kiji ute naase ɔɔ kɛse ɓo
moosum kɛn ɔɔy taa naase.»

21 Kɛn naaɗe iŋg ɔs kɔs se, Isa ɗeekɗɛn
ɔɔ: «Aakki, debm am kut se ɔlga jiŋ̃ maakŋ
baay ki ute maam tɛlɛ. 22 *Goon Deba se,
utu ˈkooy aan gɔɔ kɛn Raa taaɗni, num gaŋ
ɔɔŋ̃ deb kɛn aŋ̃ kut se!» 23 Kɛn naaɗe jaay
booy taar se, naaɗe baag taaɗn ute naapa
ɔɔ maakɗe ki se, naŋa ɓo ˈkɔŋ tɛɗn nakŋ se.

*Jee m*ɛtn Isa ki naar magala
(Jn 13.2-17; Mt 18.1-4; Mk 10.35-45)

24 Gɔtn se, jee mɛtn Isa ki baag tɛɗn
dɛkɛŋ̃ɛ ɔɔ naaj ute naapa ɔɔ maakɗe ki se,
naŋa ɓo ˈtɛɗn magala. 25 Gaŋ Isa ɗeekɗɛn
ɔɔ: «ˈJeelki, gaariŋ̃gen do naaŋ ki se iŋg
do jeege tu tɛɗ jeege kusiŋ̃a, ɔɔ magalgen
tiŋg do jeege tu se, je jeege aɗen daŋ jee
bɛɛ. 26 Num naase se, oŋ̃te ˈtɛɗki bini. Anum
maakse ki se, debm je ˈtɛɗn magal se, oŋ̃ ˈtɛɗ
roŋ̃ aan goon cɔkɔ ɔɔ debm je tɛɗn naana se,
oŋ̃ ˈtɛɗn debm kaaŋ̃ naabse. 27 Debm magal
ɓo kɛn gay: debm kɛn iŋg ɔs kɔs lɔɓu debm
kɛn kɔsɔ ooyga num lee ɓaaɗo tɔndiŋ̃ jeege
tu se ne? Debm ɔs kɔs se ɓo debm magal ey
la? Anum maam mˈiŋg maakse ki se aan gɔɔ
mˈdebm tɛɗn naabse. 28 Kɛn maam maakŋ
dubar ki se, naase ɓo, jee daayum iŋgkiro
ute maama. 29 Aan gɔɔ Bubum oŋ̃um gaara
maam ki se, maam kic mˈoŋ̃sen gaara naase
ki, 30 taa naase aki ɓaa kɔsɔ ɔɔ aki kaaye ute
maama maakŋ gaarum ki. Ɔɔ naase utu aki
kiŋg do kaag doge tu gɛn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do taa
ɓee gaan *Israɛlge tun sik-kaar-di se.»

Isa ɔɔ Piɛr utu aŋ̃ baatiŋ̃a

31 Gɔtn se Isa ɗeek Simon ki ɔɔ: «Simon,
Simon, ˈbooyo! *ʼBubm sitange se tɔndga

mɛta ɔɔ je ai lɔɔyɔ aan gɔɔ teeŋ kˈlɔɔyiŋ maakŋ gɛrt ki se. 32 Gaŋ maam mˈtɔndga mɛtn Raa taa naai, taa kaal maaki kɛn naai aal dom ki se, ˈtɛɗn cɛr eyo. Ɔɔ kɛn naai jaay tɛrloga gɔtum ki num, gɛnaaige se, ɛɗɗen kaay kaama taa ˈtɛɗn jee tɔɔgɔ naan maam ki.» 33 Gaŋ Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛluma, maam mˈtookŋ mˈɓaa daŋgay ki ute naai ɔɔ mˈkooy ute naai.» 34 Tɛr Isa tɛrliŋ ɔɔ: «ˈBooyo, Piɛr, mˈai taaɗa: jaaki se, kɔr kɔrɔŋjɔ ˈkɔɔy ey sum ɓo, naai ˈnaajŋ ɗɔɔl mɔtɔ ɔɔ ˈɗeekŋ ɔɔ ˈjeelum eyo.»

ˈƊaapki rose

35 Gɔtn se, Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Kaaɗ kɛn mˈɔlseno naaba jaay mˈtaaɗsen mˈɔɔ ɔŋte ˈkuunki gursi, ɓɔɔnɔ ɔɔ saa se, ɗîm baatsege la?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Ɗim baatje te eyo.» 36 Tɛr naaŋ ɗeekɗen daala ɔɔ: «Ɓɔrse se, debm ɔk gurs lɛ, uunu ɔɔ debm ɔk ɓɔɔnɔ kic lɛ, uunu; ɔɔ debm ɔk gɔrɗ-jɛrlɛ ey lɛ dugŋ naatn ute kal magaliŋa ɔɔ nˈdugŋ gɔrɗ-jɛrlɛ. 37 Taa naaŋ se, maam mˈɗeek-seni: taar kɛn Kitap taaɗ rom ki se, utu ˈkaan ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ: *naaŋ se se jˈaalga muŋ maakŋ jee tujge tu.**
«Taar se ɓo ɓɔrse aanga ɗoobiŋ ki.»

38 Gaŋ jee mɛtiŋ ki tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛlje, naaje jˈɔk gɔrɗ-jɛrlɛ di ara.» Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse bɛɛga sum, taarse se ɔŋiŋki.»

Isa tɔnd mɛtn Raa do *kɔsn ɔlib ki
(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Jn 18.1-2)

39 Gɔtn se Isa teec ɓaa ook do kɔs ɔlib ki, gɔtn kɛn naaŋ lee ɓaan ro ki. Ɔɔ jee mɛtiŋ ki se, ɓaa ute naaŋa. 40 Kɛn naaɗe aan gɔtn ese se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «ˈTɔndki mɛtn Raa taa naase aki koocŋ maakŋ nakŋ naam ki eyo.» 41 Tɛr Isa iik tɔɔk cɛɛs ki daanɗe ute jee mɛtiŋ ki se kaam kund koa; gɔtn se naaŋ ɛrg naaŋ ki ɔɔ baag tɔnd mɛtn Raa, 42 ɗeek ɔɔ: «Bua, kɛn naai ˈje num, *kɔɔpm dubar utu ˈkaan dom ki se, naai iikiŋ naatn dɔkɔ rom ki. Num gaŋ ˈtɛɗ aan gɔɔ kɛn naai maaki jen ro ki, aan gɔɔ kɛn maam ɓo mˈje se eyo.» 43 Gɔtn ese *kɔɗn Raa bɔɔyo maakŋ raa ki ɓaaɗo ɛɗiŋ gaab tɔɔgɔ. 44 Kɛn Isa jaay maakiŋ tuj kasak kasak se, naaŋ tɔnd mɛtn Raa bini gɔtɔŋgiŋ teec roŋ ki jaay taɗ naaŋ ki se tec aan gɔɔ mooso. 45 Kɛn naaŋ tɔnd mɛtn Raa jaay aas se, iiŋ ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ ki ɔɔ ute maak-tujɗe se ɔlɗen naaɗe tooɗ bia. 46 Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn ɗî jaay ˈtoodki bi se? Iiŋki raan ɔɔ ˈtɔndki mɛtn Raa, taa aki koocŋ maakŋ nakŋ naam ki eyo.»

Jeege ɔk Isa
(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.3-12)

47 Kɛn Isa utu taaɗ taaɗ ɓɔrt sum ɓo, jee dɛnge teeco ɔɔ debm tɔɔɗɗeno se roŋ Judas. Naaŋ se mɛtn jee Isagen sik-kaar-di se. Naaŋ ɓaaɗo cɛɛ Isa ki, baam ɔkiŋa ɔɔ aay ciiliŋ. 48 Ɔɔ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Judas, ute baam kɔkŋ kɛn naai ˈbaam ɔkuma ɔɔ aay ciilum se ɓo, naai an kutn *Goon Deba ne?» 49 Jee kɛn cɛɛ Isa ki jaay aak nakŋ kɛn utu ˈtɛɗ se, naaɗe ɗeekiŋ ɔɔ: «Mɛlje, jee ese jˈaɗen tɔgŋ ute gɔrɗ-jɛrljege se la?» 50 Maakɗe ki se, deb kalaŋ ɔɔɗo gɔrɗ-jɛrliŋa ɔɔ ɔg gaaŋ te bi do ji daama gɛn debm tɛɗn naabm *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. 51 Num gaŋ Isa taaɗɗen ɔɔ: «Ɔŋki! Ɔŋte ˈtɛɗki bini.» Ɔɔ Isa ɔl jiŋ ut bi gaabm se ɔɔ gaabm se ɔŋ lapia. 52 Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun ɓaaŋo kɔkɔ ɔɔ jee se, magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, magal jee kɛn lee bɔɔb *Ɓee Raa ute magal taa Ɓee Yaudge ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase ˈteeckiro ute gɔrɗ-jɛrlsege ɔɔ sirɗsege se, aan gɔɔ ˈɓaakiro kɔkŋ debm ɓoogo. 53 Ey num ɓii-raa, maam mˈtiŋgo ute naase daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ nam tap ɓo ɔŋ ɔl te jiŋ rom ki eyo. Naɓo ɓɔrse se, kaaɗn naasen ɔkki tɔɔgɔ maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se ɓo, aanga.»

Piɛr naaj ɔɔ naaŋ jeel Isa eyo
(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Jn 18.12-27)

54 Kɛn naaɗe jaay ɔk Isa se, naaɗe ɓaansiŋo maakŋ ɓee *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Naaŋ kɛn se, Piɛr lee tɔl goosɗe kaam mɔɔtn dɔkɔ. 55 Kɛn naaɗe jaay aan se, ɔŋ gɔtn se kˈtuuyga tuuy pooɗo daan bɔɔr ki ɔɔ jeege iŋg riib riibi ɔɔ Piɛr ɓaaɗo iŋg riib ute naaɗe kici. 56 Mɛnd tɛɗn naabm gɔtn ese jaay aakiŋ naaŋ iŋg riib riib pooɗo se, naaŋ ɔndiŋ kaama tak ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Gaabm se kic debm naaŋa.» 57 Gaŋ Piɛr naaj ɔɔ: «Mɛnd ara, ɓɛrɛ, gaabm se maam mˈjeeliŋ eyo.» 58 Tɛr cɔkɔ sum ɓo, deb kuuy aakiŋ se, ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai kic ˈmɛtn naaɗe.» Ɔɔ Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «A-a, maam mɛtn naaɗe eyo.» 59 Cɔkɔ sum se, deb kuuy ɓaaɗo ɗeekiŋ daala ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, gaabm ese debm naaŋ kici, taa naaŋ se kic kɔɗ Galile.»

60 Gaŋ Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «Taari se tap ɓo, naai ˈje ɗeekŋ ɔɔ ɗîo?» Gaŋ kɔr naaŋ utu

* 22:37 Aak Eza 53.12.

taad taad ɓɔrt se sum ɓo, kɔrɔŋjɔ naar ɔɔd
ɔɔyɔ. 61 Gɔtn se, Mɛljege tɛrl aak Piɛr, ɔɔ
kɛn kaamde jaay dɔɔd se, Piɛr naar saap do
taar kɛn Mɛljege taadḭ̃ɔ, kɛn ɔɔ: «Jaaki, kɔr
kɔrɔŋjɔ tɔɔy ey sum ɓo, naai am baatn dɔɔl
mɔtɔ.» 62 Gɔtn se naa̰n teeco ɔɔ baag keeme
gab gab.
63 Jee iŋg bɔɔb Isa se, naade tɛrɛcḭn mɛtiṇa
ɔɔ tɔndiṇa. 64 Naade teelḭn kaamiṇa, tɔnd-
iṇa ɔɔ taadḭ̃n ɔɔ: «Debm taad taar teeco taar
Raa ki se, ˈtaadjen tu: debm kɛn tɔndi se tap
ɓo naŋa?» 65 Gɔtn ese, naade naajiṇ rap rap.

*Isa jˈɔk kˈɓaa̰n naan Yaudge tun *jee
kaakŋ mɛtn taarge*

66 Tanɔɔriṇ nɔɔriṇ se, magal taa ɓee
Yaudge, *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu ute
jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage,
naade se ɓo jee kɛn lee aak mɛtn taarge,
naade tusu paac ɔɔ ɔl jˈɔk kˈɓaano te Isa
naande ki. 67 Aan gɔtn se, naade tɔnd mɛtiṇa
ɔɔ: «Kɛn naai ɓo *al-Masi lɛ, ˈdeekjeni.»
Isa tɛrlden ɔɔ: «Maam mˈtaadsenga kic lɛ,
naase aki ˈtookki eyo. 68 Ɔɔ kɛn mˈtɔnd
mɛtse kic lɛ, naase amki ˈkɔŋ tɛrl eyo.
69 Num naan ki se, *Goon Deba se utu ˈɓaa
kiŋg do ji daam Raa Sidburku ki.» 70 Naade
paac tɛrlḭn ɔɔ: «Do taari ki se, naai je deekŋ
ɔɔ naai ɓo ˈGoon Raa daamo?» Isa tɛrlden
ɔɔ: «Kɛse naase malḭnge ɓo ˈtaadki ɔɔki
maam Goon Raa.» 71 Gɔtn se naade deek ɔɔ:
«Naase nakage kˈjeki saadn nam kuuy se,
gɛn dĩ daala! Naajege lɛ, kˈbooyḭŋkiga te
bijege, naa̰n mala ɓo taadjeki ute taariṇa.»

23

Isa jˈɔk kˈɓaansḭn naan Pilat ki
(Mt 27.2,11-14; Mk 15.2-5; Jn 18.28-37)

1 Jee se iiṇo paac taa naap ki, ɔko Isa ɔɔ
ɓaansḭn naan magal *Rɔmɛge tu kˈdaŋjḭn
Pilat. 2 Gɔtn se, naade baagḭn tɔɔl taara
do̰n ki ɔɔ: «Naaje kˈjˈɔŋo gaabm se tɛd tɛd
pitini maakŋ naaŋje ki. Naa̰n gaas jeege
ɔɔ jˈɔn̰te kɔgŋ miiri Gaar magal iŋg Rɔm ki
kɛn kˈdaŋjḭn Sezar se ɔɔ deek jeege tu ɔɔ
naa̰n ɓo *al-Masi, naa̰n ɓo gaarge.» 3 Gɔtn se
Pilat tɔnd mɛtiṇ ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge
la?» Isa tɛrlḭn ɔɔ: «Aan gɔɔ kɛn naai ˈdeekiṇ
se.» 4 Ɔɔ Pilat tɛrl aak *magal jee tɛdn sɛrkɛ
Raage tu ute jee dɛnge se ɔɔ deekden ɔɔ:
«Gaabm se, maam mˈɔŋḭn tuj te dĩm kɛn
aas kutiṇ eyo.» 5 Gaŋ naade dɔɔk taar ɔn̰
eyo ɔɔ deek ɔɔ: «Gaabm se ɔɔs mɛtn jeege
ute dooy kɛn naa̰n lee dooy jeege se. Naa̰n
baago dooy jeege taa naaŋ Galile ki ute taa
naaŋ Jude ki ɔɔ bini ɓɔrse aanga gɔtjege tu
Jeruzalɛm ki ara kici.»

*Isa naan Gaar *Ɛrɔd ki*

6 Kɛn Pilat jaay booy taarde se, tɔnd mɛta
ɔɔ: «Gaabm se tap ɓo, ˈtɛdn kɔd Galile
la?» 7 Kɛn kˈtaadḭn jˈɔɔ Isa se mɛtn jee Gaar
Ɛrɔdge se, gɔtn se naa̰n ɔlḭn gɔtn Ɛrɔd ki,
taa ɓii kɛn se, Ɛrɔd kic utu Jeruzalɛm ki.
8 Kɛn Ɛrɔd jaay aak Isa se, maakḭn raap
aak eyo, taa do dɔkḭn tap ɓo, naa̰n je an̰
kaaka taa naa̰n se, booyga booy jeege lee
ɔɔs kɔɔs maaniṇa. Ɔɔ naa̰n je an̰ tɛdn
nakŋ-kɔɔɓm gam naaniṇ ki ɔɔ naa̰n ˈkaaka.
9 Naa̰n tɔnd mɛtiṇ dɔɔl cɔk cɔk, naɓo Isa
tɛrlḭn taar dĩm eyo. 10 Kaad kɛn se, *magal
jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel taadn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se tɔlḭn taargen
deer deer do̰n ki. 11 Ɔɔ Ɛrɔd ute asgarḭnge se
tɛdḭn rɛn̰ rɛn̰ ɔɔ tɛrɛcḭn mɛtiṇ ki. Tɛr naade
uusḭn kal ute roṇa ɔmb birḭn birḭn, jaay ɓo
naade ɔlḭn gɔtn Pilat ki. 12 Ey num, do dɔkḭn
Ɛrɔd te Pilat se taarde ɓaa eyo; num gaŋ ɓii
kɛn se sum ɓo, naade tɛdn mɛdn naapge.

Isa kˈjˈutiṇga
(Mt 27.15-30; Mk 15.6-19; Jn 18.38–19.16)

13 Gɔtn ese Pilat daŋ tus *magal jee tɛdn
sɛrkɛ Raage tu, magalgen gɔtn ese ɔɔ ute jee
dɛnge paac, 14 ɔɔ naa̰n deekden ɔɔ: «Naase
ɔk ˈɓaamkiro te gaabm ese se ɔɔki naa̰n
ɔɔs kɔɔs mɛtn jeege ɔɔ naanse ki se sum
ɓo, maam tɔnd mɛtiṇa do taarge tun naase
ˈtɔlḭnki do̰n ki paac se, naɓo maam mˈɔŋḭn
naa̰n tuj te dĩm kɛn aas kutiṇ eyo. 15 *Ɛrɔd
kic ɓo ɔŋ te taar kɛn aas tɔɔlḭn eyo jaay
ɔlumsḭno gɔtn ara se. Ɔɔ gaabm se ne
dĩm naa̰n tuj jaay jˈansḭn tɔɔl ro ki se gɔtɔ.
16 Ɓɔrse, maam mˈan̰ kɔnd ute mɛɛjɛ ɔɔ mˈan̰
kɔn̰ ˈɓaa.» 17 [Kɛn *laa Paak jaay aanga tak
ɓo, maakŋ jeedege tun kˈtɔkde daŋgay ki
se, Pilat lee tɔɔd tɔlde tɔl debm daŋgay
kalaŋ.]* 18 Gɔtn se naade dɔɔb ɔɔd ɔɔy
taa naapki caa ɔɔ: «Gaabm se, ˈtɔɔlḭna ɔɔ
ɔɔd ɔljeno Barabasi!» 19 Ey num Barabas se,
jˈɔkḭn daŋgay ki taa pitin kɛn naa̰n tɛdo
maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki. Naa̰n kɛn
se naa̰n tɔɔloga tɔɔl deba. 20 Tɛr Pilat tɔnd

* 23:17 Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkḭn se, mɛtiṇge maakde ki se gɔtɔ.

mɛtɗe daala, taa naaŋ̃ je ɗoobm kɛn aŋ̃
kɔɔɗn kɔl Isa. 21 Kɛn naaɗe jaay booy taar se,
tɛr dɔɔb ɔɔy caa ɔɔ: «Naaŋ̃ se, ˈtup ˈtɔɔliŋ̃ ro
kaag ki! ˈTup ˈtɔɔliŋ̃ ro kaag ki!»
22 Gɔtn se Pilat tɔnd mɛtɗe gɛn k-mɔtɔge
tu ɔɔ: «Gaabm se tap ɓo tujga dì? Ey num
maam mˈɔŋ te ne dìm kɛn aas tɔɔliŋ̃ eyo.
Ɓɔrse, maam mˈaŋ̃ kɔnd te mɛɛjɛ ɔɔ mˈaŋ̃
kɔɔɗn kɔlɔ.» 23 Gaŋ naaɗe tɔɔy makɔ̃ŋɔ ɔŋ̃
eyo ɔɔ taaɗ ɔɔ: «Gaabm se kˈtup kˈtɔɔliŋ̃ ro
kaag ki.» Kɛn naaɗe tɔɔy se, tɛɗ dir dir ɓaa
deel doa.
24 Gɔtn se Pilat took gɛn tɛɗn nakgen kɛn
naaɗe maakɗe jen ro ki se. 25 Naaŋ̃ ɔl kˈɓaa
kˈjˈɔɔɗ jˈɔlɗen gaabm kɛn naaɗe jeŋ̃ se; ey
num naaŋ̃ ɓo debm pitin tɔɔlɔ deba jaay
jˈɔliŋ̃ daŋgay ki se. Gaŋ gɛn Isa se, naaŋ̃
ɛɗɗesiŋ̃ kaam jiɗe ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «ˈTɛɗîŋ̃ki
aan gɔɔ kɛn naase maakse jen ro ki.»

Isa kˈtupiŋ̃ga ro kaag ki
(Mt 27.31-56; Mk 15.20-41; Jn 19.16-37)

26 Kɛn naaɗe ɓaan ɓaa te Isa se, naaɗe
dɔɔɗ ute gaaba kalaŋ kˈdaŋiŋ̃ Simon kɔɗ
Sirɛn. Naaŋ̃ iino naatn ɔɔ deel deel te
ɗoobm se. Naaɗe ɔkiŋ̃ taa tɔɔgɔ gɛn kuun
kaagŋ jˈaŋ̃ ɓaa tupm Isa ro ki se ɔɔ naaŋ̃
uun kaagŋ se ɔɔ leen mɛtn Isa ki. 27 Kɛn Isa
ɓaa ɓaa se, jeege dɛna ɔk mɛtiŋ̃a. Maakɗe
ki se mɛtiŋge mɛndge ɔɔ mɛndgen se jaay
aakiŋ̃ se, tɔnd tarkaaɗɗege† tɔɔyɔ eem-
iŋ̃ nɔɔ. 28 Isa tɛrl aakɗe ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ:
«Mɛndgen Jeruzalɛm ki, ɔŋ̃te ˈkeemki taa
maama. Num eemki ɓo taa naase maliŋge
ɔɔ taa gɛnsege. 29 ˈBooyki, kaaɗiŋ̃ utu ˈkaan
se kˈɗeekŋ jˈɔɔ: maak-raapo mɛndkartge
tu, mɛndgen ooj nam te te eyo ɔɔ kɛngen
siɗege gaange aay nam te te eyo. 30 Ɓii kɛn
naane se, jeege ˈtaaɗn koge tu ɔɔ: ‹*ˈToocki*
doje ki› ɔɔ ˈtaaɗn kɔsge tu ɔɔ: ‹ˈDeebki doje
ki›.‡ 31 Taa nakgen se jaay aan do ko kaag
kɛn zɛɛrɛ se, do ko kaag kɛn tuutu se, tap
ɓo ˈtɛɗn ɔɔ ɗio?»
32 Gɔtn se kˈtɔk kˈɓaano ute jeege dio ɔɔ
jee se, jee kɛn tujga tuj dìm, taa jˈaɗen ɓaa
tɔɔl ute Isa.
33 Kɛn naaɗe jaay aan gɔtn kˈdaŋiŋ̃: kaaɗn
do deba se, naaɗe tup Isa ro kaag ki ɔɔ jee
kɛn tujga tuj dìm se kic kˈtupɗe ro kaagge
tu. Deb kalaŋ kˈjˈuun kˈɗaariŋ̃ do ji daamiŋ̃
ki ɔɔ deb kalaŋ kˈjˈuun kˈɗaariŋ̃ do ji jeeliŋ̃
ki. 34 Kɛn Isa jaay kˈtup kˈɗaariŋ̃ ro kaag
ki se, ɗeek ɔɔ: «Bua, ˈtɔɔlɗe *kusiŋ̃ɗe, taa
nakŋ naaɗe tɛɗ se, naaɗe jeel eyo.»
Gɛn nigŋ kal Isa se, naaɗe tɛɗîŋ̃ salatia ɔɔ
debm kɛn oociŋ̃ga ɓo uunu uunu.
35 Gɔtn se jee dɛnge ɗaar aakiŋ̃a; ɔɔ jee
magalge se, ɔɔyiŋ̃ koogo mɛtiŋ̃ ki ɔɔ ɗeek
ɔɔ: «Jee kuuy se, naaŋ̃ aajɗenoga; kɛn naaŋ̃
ɓo *al-Masi kɛn *Raa bɛɛr ɔɔɗîŋ̃ ɗeer num,
ɓɔrse n̄ˈaaj roŋ̃ mala.» 36 Asgarge kic ɓo
tɛrɛciŋ̃ mɛtiŋ̃ ki; naaɗe ɓaaɗo cɛɛŋ̃ ki ɔɔ
ɛɗîŋ̃ tɔ̃tn koojŋ̃ biŋ̃ kɛn mooy se, 37 ɔɔ ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Kɛn naai jaay ˈGaar Yaudge num, aaj
roi mala!» 38 Kɛn naaɗe jaay utu tupiŋ̃ tup
ro kaag ki se ɓo, naaɗe raaŋ ɔliŋ̃ kaam doŋ̃
ki ɔɔ: Kɛse ɓo Gaar Yaudge.
39 Maakŋ jeege tun di kɛn tujga tuj dìm
jaay kˈtup kˈtɔɔlɗe ro kaagge tu ute naaŋ̃ se,
deb kalaŋ naajiŋ̃ ɔɔ: «Naai ɓo al-Masi ey la?
Kɛn bin num, naai mala aaj roi ɔɔ aajje naaje
kici.» 40 Gaŋ deb kalaŋ uuniŋ̃ kaamiŋ̃ ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Naai se, ˈɓeer Raa ki eyo. Ey num, naai
ˈmaakŋ dubar ki aan gɔɔ naaŋ̃ kici. 41 Gɛn
naaje se, kɛn kˈdabarje kic ɗoobiŋ̃a. Taa
naaje se kˈtujga tuju. Num gaŋ naaŋ̃ se, tuj
te dìm eyo.» 42 Gɔtn se naaŋ̃ ɗeek Isa ki ɔɔ:
«Isa, ɓiin naai aɗe ɓaa maakŋ gaari ki se,
ˈsaap dom ki.» 43 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «ˈBooy bɛɛ
mˈai taaɗa: jaaki sum ɓo, naai ˈɓaa te maam
gɔtn Raa ki.»

Kooy Isa

44 Kɛn kaaɗa jaay ɓaa kaasn katar tir se, do
naaŋa te magaliŋ̃ se gɔtɔ ɓaa ilim dib bini
aan katar do tɛgɛr ki. 45 Kaaɗa paac, jˈɔŋ
jˈaakiŋ̃ eyo. Naaŋ̃ kɛn se, kal deer magal
kɛn kˈgaaŋ maakŋ *Ɓee Raa se, nɛɛpo raan
daan ki bini aan naaŋ ki tak. 46 Gɔtn ese, Isa
ɔɔɗ ɔɔy makɔ̃ŋɔ ɔɔ: «Bua, kom se, mˈɔ̃ŋisiŋ̃
kaam ji.» Kɛn naaŋ̃ taaɗ taariŋ̃ aas se, ɔŋ̃
koŋ̃ teece.
47 Kɛn bubm asgarge jaay aak nakŋ deel
se, naaŋ̃ *nook Raa ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Ɗeer ɗeer,
gaabm se, naaŋ̃ debm daan ki!» 48 Ɔɔ jeegen
kɛn ɓaaɗo aak nakŋ deel se, kɛn naaɗe jaay
uun tɛrl ɓaa ɓaa se, maakɗe tuj se tɔnd
tarkaaɗɗege. 49 Num jee deelga deel ute
naaŋa ɔɔ mɛndgen baago kɔkŋ mɛtiŋ̃ taa
naaŋ Galile ki se, naaɗe se paac ɗaar gɔtn
dɔkɔ jaay ɓo aakiŋ̃a.

† 23:27 Tɔnd tarkaaɗ gɔtn naaɗe ki se je ɗeekŋ ɔɔ: keem nɔɔ. ‡ 23:30 Aak Oz 10.8.

Isa kʼjʼɔliɲ maakŋ iiɓ ki
(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)

50 Gɔtn se, gaaba kalaŋ roɲ Yusup ɔɔ naaɲ
se, maakŋ magalge tun kɛn lee aak mɛtn
taarge se. Naaɲ se debm bɛɛ ɔɔ debm daan
ki. 51 Gaabm se iiɲo maakŋ gɛger Yaudge tun
kʼdaŋiɲ Arimate. Ɔɔ nakŋ jeeɲge tɛɗ paac
se, naaɲ ɔl te taariɲ maak ki eyo. Taa naaɲ
iŋg aak kaak kaam *maakŋ Gaar Raa kɛn utu
ʼkaan se. 52 Gaabm se ɓaa ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd
mɛtiɲa taa aɲ kɔɲ ro Isa se, naaɲ aɲ ɓaa kɔl
maakŋ iiɓ ki. 53 Pilat ɔɲiɲsiɲa ɔɔ naaɲ ɓaa
bɔɔy ro Isa naatn ro kaag ki. Gɔtn se Yusup
teeliɲ ute kal duubu ɔɔ ɓaa ɔl aaliɲ maakŋ
iiɓ kɛn jʼɔŋ ko sum ɓo jʼuɗ kʼɗaapiɲa. Ɔɔ
iiɓm se, ɓii kalaŋ jʼɔl kʼnaam te nam maak
ki eyo. 54 Ɓiin se, jeege ɗaap ɗaap roɗe taa
tɛger sum ɓo, *ɓii sebit se baaga.
55 Mɛndgen baago daan Isa Galile ki se,
ɓaa te Yusup kalaŋ gɛn ɓaa kaakŋ iiɓm kɛn
jʼɔl jʼaal ro Isa maak ki se. 56 Ɔɔ kɛn naaɗe
jaay ɔk tɛrl ɓeen se, naaɗe ɓaa tɛɗo nakŋ
oot nijimi ute itir gɛn ɓaa kɔtn ro Isa ki.
Ɓii sebit ki se, naaɗe iŋg tɔɔl maakɗe taa
*Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se gaasɗenga
gaasa ɔɔ jʼɔɲte tɛɗn ɗim.

24

Isa duroga daan yoge tu
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Jn 20.1-10)

1 Ɓii dumas ki, tanɔɔriɲ nɔɔriɲ sum ɓo,
mɛndgen se iiɲ ɓaa taa ɓaaɗ kɛn jʼɔl jʼaalo
ro Isa maak ki se, ute nakŋ oot nijimi ɔɔ
ute itir kɛn naaɗe tɛɗiɲo se. 2 Kɛn naaɗe
jaay aan se, ɔŋ ko kɛn kʼgaasn taa ɓaaɗa
se, kʼdirciliɲga naatn. 3 Num kɛn naaɗe
jaay ɛnd maak ki se, ɔŋ te ro Mɛljege Isa
eyo. 4 Naaɗe aak nakŋ se, ɔkɗen taaɗ eyo.
Gɔtn ese sum ɓo, naaɗe naar aak gaabge
dio ute kalɗege raap lak lak. 5 Kɛn naaɗe
aak jeegen se, dɔrlɔ ɔɔ nirlɗe teece ɔɔ gɔtn
se naaɗe no doɗe naaŋ ki. Ɔɔ gaabgen se
taaɗɗen ɔɔ: «Debm zɛɛrɛ jaay ʼjeɲki daan
jeege tun ooyga kooy se tap ɓo, gɛn ɗi?
6 Gɔtn ara se, naaɲ gɔtɔ! Gaŋ naaɲ se duroga
daan yoge tu. Naase ʼsaapki tu do taar kɛn
naaɲ taaɗseno taa naaŋ Galile ki, 7 kɛn naaɲ
ɗeekseno ɔɔ: ‹*Goon Deba se jʼutu jʼaɲ kɔkŋ
kɔl ji jee *kusiɲge tu. Naaɗe utu aɲ tupm
ro kaag ki ɔɔ ɓii k-mɔtɔge tu se, naaɲ utu
ʼduru.›»
8 Gɔtn ese se naaɗe naar saap do taar
kɛn Isa taaɗɗeno se. 9 Taa ɓaaɗ ki se,
naaɗe ɔk tɛrlo ɓaaɗo taaɗ jee mɛtiɲ kɛn
sik-kaar-kalaŋ ute jee kuuy paacɲ iŋg te
naaɗe se. 10 Mɛndgen ɓaano ute labar se,
naaɗe Mari kɛn iiɲo Magdala ki ute Jaan,
Mari ko Jak ute mɛndgen mɛtiɲge kuuy
kici; naaɗe ɓaaɗo taaɗn nakŋ se *jee kaaɲ
naabm Isage tu. 11 Kɛn jee kaaɲ naabm
Isage jaay booy taar se, naaɗe baate tooko,
booyɗesiɲ aan gɔɔ taar jee dɛrlge. 12 Anum
Piɛr se, iiɲ aaɲ ɓaa taa ɓaaɗ ki. Ɔɔ kɛn naaɲ
jaay aan se, no aak maakŋ ɓaaɗa, aak kalge
kaliɲ ki sum ɔɔ num nakŋ kɛn deel se, ɔkiɲ
taaɗ eyo. Gɔtn se naaɲ ɔk tɛrl ɓaa ɓeeɲ ki.

Ɗoob Emaus ki se, Isa teec naan jee mɛtiɲ kɛn dio
(Mk 16.12-13)

13 Ɓii kɛn se sum ɓo, jee mɛtn Isa kɛn di se,
iiɲ ɓaa ɓaa maakŋ naaŋ kɛn kʼdaŋiɲ Emaus.
Emaus ute Jeruzalɛm se, daaniɲ dɔk cɔkɔ.
14 Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa se, uun maan nakgen
kɛn deelo Jeruzalɛm ki se. 15 Kɛn naaɗe jaay
maan maan ute naapa se, gɔtn se Isa mala
ɔŋ mɛtɗe ɔɔ ɔk ɗoob ute naaɗe tɛlɛ. 16 Naaɗe
aakiɲ ute kaamɗe, naɓo ɗim gaasɗe naaɗe
ɔŋ aak ɔkiɲ eyo.
17 Gɔtn se Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Mɛtn taar
ɗi jaay ʼɓaaki ɓaa jaay ʼlee ʼnaajki te naapa
se?» Gɔtn se naaɗe ɔk ɗaar yip ɔɔ maakɗe
tuju. 18 Maakɗe ki se, deb kalaŋ kʼdaŋiɲ
Klɛopas se tɛrliɲ ɔɔ: «Jee Jeruzalɛm ki paac
booyga nakgen deel ɓiin naane se. Ɔɔ naai
ʼkali ki sum ɓo, ʼbooy te ey ne!» 19 Isa tɔnd
mɛtɗe ɔɔ «Ɗi ɓo tɛɗa?» Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ:
«Nakŋ jaay aan do Isan iiɲo Nazarɛt ki se.
Naaɲ se debm magal taaɗ taar teeco taar
Raa ki. Naan *Raa ki ɔɔ naan jeege tu
se, naaɲ taaɗ taara ute tɔɔgŋ Raa ɔɔ tɛɗ
nakgen deel doa. 20 Gaŋ *magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raajege tu, ute magaljege se ɔk ɔliɲ
ji jeege tu ɔɔ ɔjiɲ bɔɔrɔ doɲ ki taa jʼaɲ ɓaa
tɔɔlɔ ɔɔ naaɗe ɓaa tup tɔɔliɲ ro kaag ki. 21 Ey
num, naaje kʼjʼiŋg kʼjʼɔnd doje jʼɔɔ, naaɲ
ɓo debm kɛn utu kɔɔɗn do gaan *Israɛlge.
Num nakgen se jaay deel sum se, ɓɔrse
tɛɗga ɓii mɔtɔ. 22 Ɗeere, mɛndgen kandum
maakje ki se, ɓaaɗo taaɗjen taar deel doa,
taa naaɗe, tanɔɔriɲ nɔɔriɲ se, iiɲ iŋgo taa
iiɓ ki, 23 ɔɔ naaɗe ɔŋ te ro Isa eyo. Naaɗe
ɔk tɛrl ɓaaɗo taaɗjen ɔɔ naaɗe aako *kɔɗn
Raage ɔɔ kɔɗn Raage se ɗeekɗeno ɔɔ: ‹Isa

num, utu te kaamiṇa!› [24] Jeejegen mɛtiṇge
kic iiṇ iŋgo taa iiɓ ki ɔɔ ɔŋo nakge se aan
gɔɔ kɛn mɛndge taaɗjeno se sum, naɓo yoṇ
se, naaɗe aakiṇ te te eyo.»
[25] Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase se dose
biga ɔɔ taargen jee taaɗ taar teeco taar Raa
ki taaɗo se lɛ, naase booy ɔkki mɛtiṇ eyo
ɔɔ naase lɛ 'took aalki maakse do ki yɔkɔɗ
eyo! [26] Bɛɛki se, *al-Masi 'dabar, jaay ɓo Raa
aṇ *nooko.» [27] Ɔɔ naaṇ baagɗen tɔɔkŋ mɛtn
taargen kɛn Kitap taaɗ roṇ ki ɔɔ naaṇ uun
mɛtiṇ ute Kitapm *Musa bini aan do Kitapm
jee taaɗ taar teeco taar Raa ki paac.
[28] Kɛn naaɗe jaay aan cɛɛ naaŋ kɛn naaɗe
ɓaa ɓaa maak ki se, Isa ɓaa aan gɔɔ aki gaaŋ
taaro. [29] Num gaŋ naaɗe ɔk ɗaar mɛtiṇ ki tak
ɗeekiṇ ɔɔ: «Ɔɔp te naaje, taa kaaɗa ɓaaga
ɔɔ gɔtɔ kic lɛ, ɔkga jiṇa.» Ɔɔ naaṇ tooko ɛnd
ɓaa iŋg ute naaɗe. [30] Kɛn naaɗe iŋg ɔs kɔs do
tabil ki se, Isa uun mappa jiṇ ki, tɔɔm Raa,
dupiṇa ɔɔ ɛɗɗesiṇa. [31] Gɔtn se kaamɗe ɔɔɗ
aaka ɔɔ naaɗe aak jeeliṇa; naɓo kaaɗ kɛn se
sum ɓo, naaṇ iig naanɗe ki.
[32] Naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Kɛn
k'ɓaakiro ɓaa ɗoob ki jaay, naaṇ taaɗ
tɔɔkjeki mɛtn taar maakŋ Kitap ki se, taariṇ
se ɔs maakjege aak eyo.»
[33] Naaṇ kɛn se sum ɓo, naaɗe naar iij-ɔk
tɛrl Jeruzalɛm ki; ɔɔ naaɗe ɓaa ɔŋ jeegen
sik-kaar-kalaŋ se, tusga ute jee kɛn leeɗo
ute naaɗe kalaŋ se. [34] Kɛn naaɗe jaay aan se,
jee se dɔɔɗɗen ute taargen se ɔɔ ɗeekɗen
ɔɔ: «Ɗeere, Mɛljege se, duroga daan yoge tu
ɗeer ɗeer ɔɔ teecoga naan Simon ki!» [35] Ɔɔ
naaɗe kic taaɗɗen nakŋ kɛn aanɗeno ɗoob
ki ɔɔ kaaɗ kɛn Isa uun mappa, tɔɔm Raa jaay
ɓo, naaɗe aak jeeliṇ ro ki se.

Isa teec naan jeege tun mɛtiṇ kɛn sik-kaar-kalaŋ

(Mk 16.14-18; Jn 20.19-29)

[36] Kɛn naaɗe utu taaɗ taaɗ sum ɓo, gɔtn
se naaɗe aak Isa mala ɗaar ɗaar daanɗe
ki. Ɔɔ naaṇ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔṇ tɔɔsn Raa
'tɛɗn te naase!» [37] Num kɛn naaɗe aakiṇ se,
nirlɗe teece ɔɔ ɓeere ɔkɗe ɔɔ naaɗe saap
ɔɔ kaaɗn naane nirl nam. [38] Gɔtn se Isa
ɗeekɗen ɔɔ: «Nirlse teec bin se gɛn ɗi?
Gɛn ɗi jaay maakse naaj bin se? [39] Aakki
jimge ute jɛmge. Kɛse maam mala. Aakki
ɔɔ 'ɓaaɗo utu 'naamum ki ute jise. Nirl se,
naaṇ ɔk cɛŋge ute daa ro aan gɔɔ gɛn maam
se eyo.» [40] Kɛn naaṇ jaay taaɗɗen aas se,
naaṇ taaɗɗen jiṇge ute jɛṇge. [41] Kɛn naaɗe
aakiṇ se, maakɗe-raapo naɓo, maakɗe ɔk
naaja taa nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ
eyo. Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Gɔtse ki ara
se, ɔkki nakŋ kɔsɔ la?» [42] Ɔɔ naaɗe ɛɛp ɛɗiṇ
kɛṇj kɛn naaɗe naaŋiṇga naaŋ se. [43] Naanɗe
ki se sum ɓo, naaṇ uun ɔsɔ.
[44] Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛse ɓo taargen
m'iŋg m'taaɗseno, kaaɗ kɛn m'tiŋgo te
naase. Bɛɛki num, taargen *Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki, jee taaɗ taar teeco taar Raa ki
ute Kaa Keem Raa taaɗo rom ki se, utu 'kaan
ɗoobiṇ ki paac.» [45] Gɔtn se, naaṇ ɔɔɗɗen
biɗe gɛn booy kɔkŋ mɛtn taar maakŋ Kitap
ki. [46] Tɛr naaṇ ɗeekɗen daala ɔɔ: «Taa naaṇ
se ɓo, Kitap taaɗ ɔɔ: *al-Masi se utu 'dabara
ɔɔ 'kooyo ɔɔ daan ɓii k-mɔtɔge tu se, naaṇ
utu 'dur daan yoge tu. [47] Anum j'aɗe kupm
mɛta Jeruzalɛm ki ɔɔ k'ɓaa taaɗn mɛtjil
jeege tun do naaŋ ki paac ute roma gɛn
tɛrl maakɗe do Raa ki taa Raa se aɗen tɔɔl
*kusiṇdege. [48] Ɔɔ naase se ɓo amki 'tɛɗn
saaɗumge. [49] Ɔɔ maam m'utu m'aseno kɔl
nakŋ kɛn Bubum taaɗ ɔɔ utu aseno 'kɛɗ se.
Bin num, naase se, iŋgki Jeruzalɛm ki ara
bini aki kɔŋ tɔɔgŋ aɗe kiiṇ gɔtn Raa ki se.»

Raa uun ɓaan ute Isa maakŋ raa ki

(Mk 16.19-20; NJKN 1.4-12)

[50] Gɔtn se Isa ɓaanɗe naatn kaam aak
Betani ɔɔ kɛn naaɗe jaay aan gɔtn ese se,
naaṇ uun jiṇ raan ɔɔ ɔɔɗɗen ɓooro. [51] Kɛn
naaṇ utu ɔɔɗɗen kɔɔɗ ɓooro sum ɓo, gɔtn
se naaṇ iik took ute naaɗe cɔkɔ ɔɔ Raa uun
ɓaansiṇ maakŋ raa ki.
[52] Kɛn naaɗe jaay ɛrgo naaniṇ ki ɔɔ
tɔɔmiṇo aas se, naaɗe iij-ɔk tɛrl ɓaa Jeruza-
lɛm ki ute maak-raapo dɛna. [53] Ɔɔ ɓii-raa,
naaɗe lee tɔɔm Raa daan bɔɔr *Bee Raa ki.

Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Jan

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Jan

Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn Jan raaŋiṇo se, naaṇ raaŋiṇ jeege tun iŋg taa naaŋge tun kuuy kɛn maakŋ naaŋ Yaudge tu eyo. Jan se raaŋ tɔnd ɗaap taariṇge kaam kuuy tec aan gɔɔ taar jigan kɛn jee kuuy raaŋɗen se eyo ɔɔ maakŋ taariṇge tun naaṇ taaɗ se kic ɓo tec kuuy. Ɔɔ ko taargen maak ki se kic ɓo kaam kuuy. Taargen kɛn naaṇ aakiṇ jiga cir paac se, taargen kɛn jeege jeel mɛtiṇ eyo kɛn Isa taaɗ ɔɔ ute nakgen kɛn naaṇ tɛɗa. Labar Jigan gɛn Isa kɛn Jan raaŋiṇ se, dɛniṇ taaɗ ute Yaudge. Ɔɔ tap tap se naaṇ taaɗ ute magalgen jeel tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Naaɗe se ɓo jee taamooy Isage. Ey num Isa, ute jee mɛtiṇ ki se kic ɓo, Yaudge aan gɔɔ naaɗe. Kɛn Jan jaay taaɗ mɛtn taar ro Yaudge tu se, ute Yaudgen ute dɛnɗe sum eyo, num naaṇ taaɗ ute jeegen paacṇ do naaŋ ki kɛn baate tookŋ taariṇa. Maakŋ kitapm kɛn Jan raaŋ se, taaɗ te mɛtn taar koojṇ Isa eyo ute mɛtn kuun naabiṇ naan jeege tu ey kici. Naɓo kɛn naaṇ utu uun kuun mɛtn taariṇ se, naaṇ taaɗga dɛna kɛn ɔɔ Isa se naaṇ ɓo Taara ɔɔ Taara se ɓaaɗo uun ro deba ɔɔ tiŋg daan jeege tu taa aɗen 'tɛɗn gaan Raage.

Isa se naaṇ ɓo debm kɛn k'daŋiṇ Taara se

1 Do dɔkiṇ kɛn *Raa utu aalo kaal do naaŋa se, debm kɛn k'daŋiṇ Taara se, naaṇ utu tap. Ɔɔ naaṇ tiŋg te Raa ɔɔ naaṇ mala kic ɓo Raa. 2 Anum do dɔkiṇ kɛn Raa utu aalo kaal do naaŋa se, debm k'daŋiṇ Taara se, naaṇ iŋg te Raa tɛlɛ. 3 Nakgen kɛn Raa aalɗe paac se, naaṇ aalɗe te debm kɛn k'daŋiṇ Taara se ɔɔ ne ɗim kɛn Raa aaliṇ jaay te naaṇ ey se, gɔtɔ. 4 Debm kɛn k'daŋiṇ Taara se, naaṇ ɓo debm ɛɗ kaaja jeege tu. Ɔɔ kaajṇ naaṇ ɛɗɗen se ɓo, wɔɔrɗen gɔtɔ. 5 Ɔɔ gɔtn wɔɔr se, wɔɔr maakŋ gɔtn kɛn ɔɔɗɔ naɓo gɔtn ɔɔɗ se ɔŋ gaasiṇ te eyo.

6 Bii kalaŋ se Raa ɔlo debm kaaṇ naabiṇa ɔɔ naaṇ se roṇ Jan*. 7 Naaṇ ɓaaɗo gɛn tɛɗn saaɗa, taa taaɗn saaɗn gɔtn wɔɔr se jeege tu, kɛn bin se jeege paac jaay booy ɔkga taariṇ num, 'kuunu. 8 Jan se, naaṇ ɓo gɔtn wɔɔr eyo, num naaṇ se ɓaaɗo taaɗn saaɗn debm kɛn k'daŋiṇ gɔtn wɔɔr se ɓo jeege tu.

9 Debm k'daŋiṇ Taara se, naaṇ se ɓo gɔtn wɔɔr mala mala, kɛn naaṇ jaay ɓaaɗo do naaŋ ki se, wɔɔr gɔtɔ jeege tu paac. 10 Num debm k'daŋiṇ Taara se, naaṇ ɓaaɗoga do naaŋ ki ɔɔ Raa aalo do naaŋa se utu ro naaṇa, naɓo jee do naaŋ ki se, ɔŋ jeeliṇ te eyo. 11 Naaṇ ɓaaɗo gɔtn taasiṇge tu, naɓo taasiṇge mala kic ɓo baate dɔɔɗn kɔkiṇa. 12 Num gaŋ jee mɛtiṇgen took uunga taariṇa ɔɔ aalga maakɗe doṇ ki se, naaṇ ɔɔɗɗenga ɗoobo taa naaɗe tɛɗn gaan Raage. 13 Kɛn naaɗe jaay tɛɗ gaan Raage se, naaɗe se jikilimge ɓo toojɗe eyo ɔɔ kɛse ute maakje jikilimge eyo, num Raa mala ɓo tɛɗɗen naaɗe se tɛɗga gɛniṇge.

14 Debm kɛn k'daŋiṇ Taara se, tɛɗga debkilimi ɔɔ naaṇ ɓaaɗo iŋg daanjege tu ɔɔ naaje se j'aakga *nookiṇa; ɔɔ nookŋ naaṇ se Bubiṇ Raa ɓo ɛɗiṇo, naaṇ ɓo Gooniṇ kalaŋ lak se. Ɔɔ naaṇ se, debm bɛɛ aak eyo ɔɔ taaɗ taar mɛt ki ɔɔ kɛn taaɗ jeege tu jaay ɔlɗen naaɗe jeel Raa mala mala se kic ɓo, naaṇa.

15 Kɛn Jan jaay aakiṇ se naaṇ taaɗ saaɗn naaṇ se jeege tu ɔɔ: «Aakki! Kɛse ɓo gaabm maam taaɗseno taariṇa m'ɔɔ: ‹Debm utu ɓaaɗo mɛtum ki se, naaṇ magal cirum maama ɔɔ naaṇ se do dɔkiṇ kɛn j'oojum te ey kic ɓo, naaṇ utu tap.›» 16 Taa naaṇ se ɓo aan gɔɔ naaṇ maakiṇ jiga do jeege tu se, tɛɗjekiga bɛɛ dɛn aak eyo. Ɔɔ bɛɛṇ se ɓɔrse kic ɓo, utu tɛɗjeki tɛɗ rɔk. 17 Do dɔkiṇ se Raa ɔlo *Musa ɓo ɓaaɗo taaɗ *Ko Taariṇ jeege tu. Num kɛn ɓaaɗo taaɗ bɛɛ Raa ute taar mɛt ki se, Isa *al-Masi. 18 Nam nam ɓii kalaŋ aak te Raa eyo. Num Gooniṇ kalaŋ lakŋ tiŋg te Bubiṇ tɛlɛ se ɓo, taaɗ jeege tu ɔlɗen naaɗe jeel Raa se.

Jan-Batist taaɗ saaɗiṇa
(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Lk 3.15-18; Jn 5.33-36)

19 Gɔtn se magal Yaudgen maakŋ gɛger kɛn Jeruzalɛm ki ɔlo *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute Lɛbige ɓaaɗo tɔnd mɛtn Jan ɔɔ: «Naai tap ɓo naŋa?» 20 Ɔɔ Jan se ɔyɗen te taar ɗim eyo, ɗeekɗensiṇ naanɗe ki tal ɔɔ: «Maam se, *m'al-Masi eyo.» 21 Tɛr naaɗe tɔnd mɛtiṇ

* 1:6 Jan ara se k'taaɗ ute Jan-Batist.

daala ɔɔ: «Bin se naai tap ɓo naŋa? Lɔ naai ɓo *Ɛli do dɔkiɲ se la?» Naaɲ tɛrlɗen ɔɔ: «Maam se mˈnaaɲ eyo.» Tɛr naaɗe tɔnd mɛtiɲ kuuy daala ɔɔ: «Lɔ naai ɓo debm taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn taaɗo do dɔkiɲ se la?» Naaɲ tɛrlɗen ɔɔ: «Gɔtɔ.» [22] Gɔtn se naaɗe ɗeekiɲ ɔɔ: «ˈTaaɗjen tu naai tap ɓo naŋa? Taa naaje se, jˈɔljeno kɔl naaba gɔti ki taa naaje kˈɓaa taaɗn jeege tun ɔljeno se. Naai mala tap ɓo taaɗjen tu, naai tap ɓo naŋa?» [23] Jan-Batist tɛrlɗen ute taar debm taaɗ taar teeco taar Raa ki kˈdaŋiɲ Ezayi kɛn taaɗo do dɔkiɲ ɔɔ:

Maam ɓo minɗ debm kɛn taaɗ do kɔɗ-ɓaar ki mˈɔɔ:
Ɗoobm Mɛljege se ˈtɛɗiɲsiɲki jiga toodn tal.†

[24] Gaŋ jeegen magal Yaudge ɔlɗeno gɔtn Jan-Batist ki se jee mɛtiɲge se, *Parizige. [25] Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiɲ ɔɲ eyo ɔɔ: «Kɛn naai ɓo al-Masi eyo, ɔɔ *Ɛli eyo, ɔɔ tɛr debm taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn utu aɗe ɓaa se eyo, num naŋa taa ɗi jaay ɔɔ *batiz jeege se?» [26] Gaŋ Jan-Batist tɛrlɗen ɔɔ: «Maam se mˈbatiz jeege ute maane sum. Anum debm kalaŋ utu maakse ki se, naase ˈjeeliɲki eyo. [27] Naaɲ ɓo debm kɛn utu ɓaaɗo mɛtum ki ɔɔ maam se, kɔl saaɲ kic ɓo mˈaas gɛn no tuutiɲ eyo.»

[28] Nakgen se paac deel maakŋ naaŋ Betani ki do ool Jordan kɛn kaam naane, gɔtn se ɓo gɔtn kɛn Jan-Batist lee batizn jeege.

Isa se naaɲ ɓo *Goon Baatn Raa

[29] Mɛtbeeɲki se, Jan-Batist jaay aak Isa utu ɓaaɗo gɔtiɲ ki se, naaɲ ɗeek ɔɔ: «Aakki! Kɛse ɓo Goon Baatn Raa kɛn utu kɔɔɗn *kusiɲ jeegen do naaŋ ki se. [30] Taa naaɲ se ɓo maam mˈtaaɗo mˈɔɔ: debm utu ɓaaɗo mɛtum ki se, naaɲ magal cirum maama. Kɛn do dɔkiɲ jˈoojum te ey ɓɔrt se, naaɲ utu tap. [31] Maam mala kic ɓo mˈjeeliɲ eyo kɛn kɛse ɓo naaɲa se, anum mˈɓaaɗo *mˈbatiz jeege te maane se, taa mˈaɲ taaɗiɲ gaan *Israɛlge tu aɲ jeele.»

[32] Tɛr Jan-Batist taaɗ saaɗn gɛn Isa ɗeek ɔɔ: «Maam mˈaako *Nirl Raa bɔɔyɔ maakŋ raa ki aan gɔɔ dɛɛrɛ ɓaaɗo iŋg doɲ ki. [33] Ey num maam se, mˈjeeliɲ eyo naɓo debm ɔlumo ɔɔ mˈbatiz jeege ute maane se, naaɲ ɓo debm taaɗumo ɔɔ: debm naai utu ˈkaakŋ Nirl Raa ˈbɔɔy ɓaaɗo kiŋg doɲ ki se, naaɲ se ɓo debm kɛn utu *batizn jeege ute Nirl Salal. [34] Nakŋ se maam mala mˈaako te kaamuma ɔɔ maam se mˈsaaɗa, naaɲ se Goon Raa ɗeere.»

*Jee mɛ*tn Isa kɛn deet deet
(Mt 4.18-22)

[35] Mɛtbeeɲki se, Jan-Batist ɓaaɗo iŋg te jee mɛtiɲ kɛn di se gɔtn ese daala. [36] Kɛn jaay Isa ɗeel deel se, Jan-Batist ɔndiɲ kaama tak ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Aakki! Kɛse ɓo *Goon Baatn Raa.» [37] Kɛn jee mɛtn Jan-Batist kɛn di jaay booy naaɲ taaɗɗen se, naaɗe iiɲ ɔk mɛtn Isa. [38] Isa jaay tɛrl aakɗe naaɗe utu ɓaaɗo mɛtiɲ ki se, naaɲ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase ˈjeki ɗio?» Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: «Raabi, naai iŋg gay?» (Raabi se, je ɗeekŋ ɔɔ: Debm dooy jeege.) [39] Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ: «ˈBaakiro aki ɓaa kaaka.» Ɔɔ naaɗe tumo te naaɲ tɛlɛ ɔɔ ɓaaɗo aak gɔtn kɛn naaɲ iŋg. Ɔɔ naaɗe ɔɔp iŋg te naaɲa. Kaaɗ kɛn naaɗe aan gɔt kɛn ese se tɛgɛr.

[40] Gaŋ maakŋ jeege tun di kɛn booyo taar Jan-Batist, jaay ɔko mɛtn Isa se, deb kalaŋ se roɲ Andre; naaɲ ɓo gɛnaa Simon Piɛr. [41] Kɛn Andre jaay iiɲ ɔɲ Isa se, naaɲ ɓaa ɔŋ gɛnaaɲ Simon Piɛr ɓo ɗeete. Gɔtn se naaɲ ɗeekiɲ ɔɔ: «Naaje se, jˈɔŋoga *al-Masi. (Al-Masi ute taar Grɛk se je ɗeekŋ ɔɔ: *Krist)‡.» [42] Andre se ɔk ɓaan te gɛnaaɲ gɔtn Isa ki. Kɛn naaɗe jaay aan se, Isa ɔnd kaama ro Simon ki ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «Naai se Simon goon Jan, num naan ki se jaay daŋi Sepas.» (Ro Sepas se, ute taar *Ɛbre se je ɗeekŋ ɔɔ: dɛlbɛ.)

[43] Mɛtbeeɲki se Isa uun doa gɛn ɓaa taa naaŋ Galile ki. Gɔtn se, naaɲ ɔŋ Pilip ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «Naai se ɔk mɛtuma.» [44] Pilip se, naaɲ goon jee Betsaida ɔɔ Betsaida se ɓo, maakŋ naaŋ Piɛr ute gɛn gɛnaaɲ Andre kici.

[45] Tɛr Pilip se ɓaa ɔŋ Natanaɛl ɗeekiɲ ɔɔ: «Naaje jˈɔŋoga debm kɛn Raa ɔl *Musa raaŋiɲo maakŋ *Ko Taar Raa ki ute kɛngen jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo taariɲ se kici. Naaɲ ɓo, Isan kɔɗ Nazarɛt kɛn goon Yusup se.» [46] Gɔtn se Natanaɛl tɛrliɲ ɔɔ: «Maakŋ naaŋ kɛn Nazarɛt ki se ɓo, aɗe kɔŋ teecɲ nakŋ bɛɛ kic ɗey la?» Gaŋ Pilip ɗeekiɲ ɔɔ: «ˈBaaɗo aaka.»

[47] Kɛn Isa jaay aak Natanaɛl utu ɓaaɗo gɔtiɲ ki se, naaɲ taaɗ jeege tu ɔɔ: «Aakki!

† 1:23 Aak Eza 40.3. ‡ 1:41 Krist se je ɗeekŋ ɔɔ: naaɲ ɓo debm Raa ɓo ɔliɲo gɛn kaajɲ jeege.

Kɛse ɓo kɔɗ *Israɛl mala. Naaɲ taaɗ taar mɛt ki *salal.» [48] Gɔtn se Natanaɛl tɛrliɲ ɔɔ: «A-a naka, naai ˈjeel ɔŋum gay?» Gaŋ Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Kɛn Pilip jaay utu ɓaai ɓaa daŋa se, maam mˈaaki naai iŋg kiŋg mɛtn ko ba ki se.» [49] Natanaɛl tɛrliɲ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai se Goon Raa; naai ɓo Gaar Israɛlge.» [50] Gaŋ Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Taa maam taaɗiga taaɗ mˈɔɔ mˈaakiga kaak mɛtn ko ba ki se ɓo, naai aal maaki dom ki la? Naan ki se, naai utu kaakŋ nakgen magal cir naaɲ se daala.» [51] Tɛr Isa taaɗiɲ ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: utu aki kaakŋ maakŋ raa utu kɔɔɗ waŋ ɔɔ ute ɗoobm *Goon Deba se *kɔɗn Raage utu ano bɔɔyo ɔɔ an kooko.»

2

Isa ute jee mɛtiɲ ki ɓaa gɔtn kɔkŋ mɛnd ki

[1] Kɛn ɓii di jaay deele ɔɔ aan ɓii k-mɔtɔge tu se, jeege ɓaa kɔkŋ mɛnda maakŋ naaŋ kɛn Kana kɛn taa naaŋ Galile ki. Ɔɔ ɓiin se ko Isa kic ɓo utu gɔtn ese. [2] Gɔtn se Isa kic ute jee mɛtiɲ ki, kˈdaŋɗeno ɓaaɗoga gɔtn kɔkŋ mɛnd kɛn se kici. [3] Gaŋ tɔtn koojɲ biɲ kɛn jˈɛɗ jeege tun ɓaaɗo se ɓaa naŋa. Gɔtn se ko Isa ɓaa taaɗ gooniɲ Isa ki ɔɔ: «Ɓɛrɛ, tɔtɗe se naŋga.» [4] Num gaŋ Isa tɛrl koɲ ki ɔɔ: «Kaaya, naabm maam mˈtɛɗ se, naai ɓo am taaɗ eyo, ɔɔ kaaɗn maam mˈan tɛɗn naabm se lɛ, utu aan te ey ɓɔrtɔ.» [5] Gɔtn se ko Isa taaɗ jee tɛɗn naabge tu ɔɔ: «Nakŋ naaɲ utu asen taaɗ paac se, ˈtɛɗiɲsiɲki.» [6] Anum gɔtɗe ki se, ɔk dugulgen gɛn koa mɛcɛ kɛn Yaudge tɔmb maane gɛn lee tugŋ roɗe taa tɛɗn aak bɛɛ naan *Raa ki ɔɔ dugulɗege se ɔs kɔɔyɔ sɔɔ ey lɛ ɔs kɔɔyɔ mii. [7] Isa taaɗ jee tɛɗn naabge tu ɔɔ: «Dugulge se ɓaa ɗoocɗeki ute maane.» Ɔɔ jee tɛɗn naabge se, ɓaa tak ɗooc maane dugulge tun se cɛlɛl cɛlɛl. [8] Kɛn naaɗe ɗooc dugulge aas se, Isa taaɗ jee tɛɗn naabge tu ɔɔ: «Ɓɔrse se, ˈtak ˈɓaa ɛɗki debm kɛn jˈɔndiɲ naan gɛn kɔsɔ se.» Ɔɔ naaɗe tak ɓaa ɛɗiɲ. [9] Kɛn naaɲ jaay uum naam maane se, naaminɲ dɛlga tɔtn koojɲ biɲ. Num tɔtn se naaɲ jeel gɔtn kˈɓaansiɲ eyo. Anum jee tɛɗn naabgen tako maane se, naaɗe kalɗe ki sum ɓo jeel gɔtiɲa. Gɔtn se debm kɛn jˈɔndiɲ naan gɛn kɔsɔ se, naar daŋo gaabm mɛnda se, [10] ɔɔ naaɲ ɗeekiɲ ɔɔ: «Jeege paac kɛn jaay ɓaaɗoga gɔtn kɔkŋ mɛnd ki num, jˈɛɗɗen tɔtn koojɲ biɲ atak ɓo deete. Ɔɔ kɛn naaɗe aay dɛrɛŋga te maraaddɛ jaay ɓo, jˈɛɗɗen tɔtn kɛn atak baat se, kaam mɔɔtn. Gaŋ naai num ɛɗ tɔtn atak baat se ɓo deete ɔɔ ɔŋ kɛn atak tap ɓo kaam mɔɔtn.»

[11] Kana kɛn taa naaŋ Galile ki se ɓo, gɔtn kɛn Isa baag tɛɗn nakŋ-kɔɔɓiɲgen deet deetn kɛn jˈansiɲ kaakŋ jeele. Nakŋ-kɔɔɓgen naaɲ tɛɗ se, naaɲ taaɗ *nookiɲ jeege tu ɔɔ jee mɛtiɲ ki se took aal maakɗe doɲ ki.

[12] Kɛn nakgen se jaay deel se, Isa iiɲ te koɲa, jee mɛtiɲ ki ɔɔ te gɛnaaɲge bɔɔy ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki. Naɓo, Kaparnayum ki se, naaɗe tiŋgo ɓii kandum sum.

Isa tuur jee tɛɗn zogen maakŋ *Ɓee Raa ki

(Mk 11.15-18; Mt 12.38-40; Lk 19.45,46)

[13] Kɛn Isa jaay aak *laa Paakŋ gɛn Yaudge ɔɔpga gɔɔr se, naaɲ iiɲ ook ɓaa Jeruzalɛm ki. [14] Kɛn naaɲ aan Jeruzalɛm ki, jaay ɛnd daan bɔɔr Ɓee Raa ki se, ɔŋ jee tɛɗn zo maraŋge, gɛn baatge, ute gɛn dɛɛrge ɔɔ gɔtn se, naaɲ ɔŋ jee lee pɛlɛkŋ gursgen gɛn taa naaŋgen kuuy utu iŋg kiŋg gɔtn ese kici. [15] Kɛn Isa jaay aakɗe se naaɲ tɔs kɔlɔ ɔɔ tɛɗiɲ ria. Gɔtn se naaɲ tuurɗe paac daan bɔɔr Ɓee Raa ki se, baatɗege ute maraŋɗege. Naaɲ tɔt tɔɔl tund te tabil jee pɛlɛkŋ gursgen ese, ɔɔ gursɗege se kic ɓo si wɔɔk kalaŋ kalaŋ. [16] Ɔɔ naaɲ taaɗ jee tɛɗn zo dɛɛrge tu ɔɔ: «Naksege se ɔɔɗ teecɗeki naatn gɔtn ara! Ɔɲte ˈtɛɗki ɓee Bubum se ˈtɛɗn gɔtn tɛɗn suuk!» [17] Jee mɛtiɲ ki jaay saap do nakŋ naaɲ tɛɗ se, naaɗe saap ɔŋ taar kɛn kˈraaŋiɲo do dɔkiɲ kɛn ɔɔ: *Raama, maam se mˈje* ɓei. Maakje kɛn maam mˈɔk do ɓee naai ki se dɛn aak eyo ɔɔ tulum maakum ki aan gɔɔ poodo.*

[18] Gaŋ magal Yaudge taaɗiɲ ɔɔ: «Nakŋ kɔɔɓm gay kɛn naai ajen ˈtɛɗ jaay naaje jˈan kaakŋ jeel ro ki ɔɔ ajen taaɗn ɔɔ naai se ɔk ɗoobo gɛn tɛɗn nakgen se?» [19] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɓee Raa ɗaar se, ˈtɔɔkiɲki naatn, daan ɓiige tun mɔtɔ sum ɓo maam mˈaɲ kiiniɲ gɔtiɲ ki.» [20] Gɔtn ese magal Yaudge tɛrliɲ ɔɔ: «Ɓee Raa se, naaje jˈɔk ɓaara si-sɔɔ-kaar-mɛcɛ jaay jˈiiɲ jˈaasiɲa. Gaŋ naai num ɔɔ daan ɓiige tun mɔtɔ ki sum ɓo

* 2:17 Aak KKR 69.10.

aɲ ˈkiiɲ kaasn gɔtiɲ ki bin ne?» [21] Kɛn Isa
jaay taaɗɛn taa ɓee bin se, naaɲ aalɗɛn
kaal naagŋ taara. Ey num naaɲ taaɗ te roɲ
mala. [22] Taa naaɲ se ɓo kɛn Isa jaay ooy
duro daan yoge tu se, jee mɛtiɲ ki ɓaa saap
ɔŋ taar kɛn naaɲ taaɗɛno se ɔɔ tɛr naaɗe
took do taar kɛn kˈraaŋiɲo do dɔkiɲa ɔɔ ute
taargen Isa taaɗɛno.

Isa jeel naŋ nakŋ maakŋ debkilim ki

[23] Kaaɗ kɛn Isa utu Jeruzalɛm ki maakŋ
*laa Paak gɛn Yaudge se, naaɲ tɛɗoga
nakŋ-kɔɔɓge dɛna kɛn taaɗ jeege tu an
kaakŋ jeel ro ki ɔɔ kɛn jeege jaay aak
nakŋ-kɔɔɓgen naaɲ tɛɗ se, maakɗe ki se,
jeege dɛna aal maakɗe doɲ ki. [24] Gaŋ Isa
aalɗe maak ki eyo, taa naaɲ se jeel naŋ
maakɗe paac. [25] Nakŋ maakŋ debkilim ki se
naaɲ je nam ɓo aɲ tɛɗn saaɗiɲ eyo, taa naaɲ
mala se jeel naŋ nakŋ kɛn maakŋ debkilim
ki.

3

Nikodem ɓaa tɔnd mɛtn Isa
(Mt 18.3; Jn 1.12-13; 1Pr 1.3,23)

[1] Maakŋ jeege tun kˈdaŋɗe *Parizige se,
gaaba kalaŋ kˈdaŋiɲ Nikodem ɔɔ naaɲ se
debm maakŋ magal Yaudge tu kici. [2] Ɓii
kalaŋ naaɲ ɓaaɗo ɔŋ Isa nɔɔr tɔnd mɛtiɲ
ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje se kˈjeeli
naai se debm dooy jeege *Raa ɓo ɔlio, taa
nakŋ-kɔɔɓgen naai ˈtɛɗiɲ se, debm kɛn Raa
te naaɲ ey num aɲ kɔŋ tɛɗiɲ eyo.» [3] Gaŋ Isa
tɛrliɲ ɔɔ: «ˈBooy bɛɛ mˈai taaɗa: debkilim
jaay jˈooj kˈɗɔɔliɲ te kuuy ey se, naaɲ kɔŋ
kaakŋ *maakŋ Gaar Raa eyo.» [4] Gɔtn se
Nikodem tɛrliɲ ɔɔ: «Debkilimi gɔɔlga gɔɔl
kic ɓo jˈaɲ kɔŋ koojɲ ɗɔɔl la? Naaɲ ˈkɔŋ
kɛnd maakŋ koɲ ki daal jaay jˈaɲ koojɲ ɗɔɔl
ne?» [5] Isa tɛrliɲ ɔɔ: «ˈBooy bɛɛ mˈai taaɗa:
debm jaay jˈoojiɲ te ute maane eyo ɔɔ te
*Nirl Raa ey se, naaɲ ˈkɔŋ kɛnd maakŋ Gaar
Raa ki eyo. [6] Debm kɛn debkilimi ɓo oojiɲ
se, naaɲ goon debkilimi, num gaŋ debm
kɛn Nirl Raa ɓo oojiɲ se, naaɲ se gɛn Nirl
Raa. [7] Taar kɛn maam mˈtaaɗi mˈɔɔ: bɛɛki
num jˈasen koojɲ ɗɔɔl kuuy se, ɔɲte deel
doi. [8] Kɛn kuulu jaay baagga kɔlɔ se, naaɲ ɔl
ɓaa gɔtn naaɲ jen ro ki; naai se ˈbooy booy
ɓo gɔtiɲ sum, ey num gɔtn naaɲ iiɲno ɔɔ
gɔtn naaɲ ɔl ɓaa se, naai ˈjeel eyo. Bin ɓo
debm kɛn jˈoojiɲ te Nirl Raa se, tec aan gɔɔ
naaɲ se kici.»

[9] Gɔtn se Nikodem ɗeekiɲ ɔɔ: «Nakŋ se
ˈtɛɗn ɔɔ ɗio?» [10] Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Naai debm
dooy *Israɛlge kic ɓo, taar se naai ˈjeel
ɔk mɛtiɲ ey la! [11] ˈBooy bɛɛ maam mˈai
taaɗa: naaje se kˈtaaɗ nakgen naaje kˈjeel
jˈɔk mɛtiɲa, ɔɔ kˈtaaɗsen nakŋ naaje jˈaako
te kaamje, gaŋ naase se ɔŋ ˈtookki te do
saaɗn naaje ki eyo. [12] Kɛn maam mˈtaaɗsen
te nakgen do naaŋ ki se kic ɓo, naase ˈtookki
eyo. Ɔɔ kɛn mˈbaagsega taaɗn te nakgen
maakŋ raa ki se, naase aakki kuun taarum
ɔɔki ɗio? [13] Taa ɓii kalaŋ nam ook aan te
maakŋ raa ki eyo; kɛn bɔɔyo maakŋ raa ki
se, *Goon Deba kaliɲ ki sum. [14] Aan gɔɔ
Musa do kɔɗ-ɓaar ki se, ɗaap wɔɔjɲ maala
ɔɔ uun ɗaariɲ raan do kaag ki, maam Goon
Deba kic ɓo jˈutu jˈam kuun kɔlum raan bini.
[15] Bin ɓo debm kɛn aalga maakiɲ do maam ki
se, naaɲ ˈkɔŋ *kaajɲ gɛn daayum. [16] Taa Raa
se, naaɲ je jeege dɛn aak eyo, naaɲ ɔlo Goon
naaɲ kalaŋ lak, taa debm jaay aal maakiɲ
do naaɲ ki se, naaɲ ˈkɔŋ kut eyo, gaŋ naaɲ
se kɔŋ kaajɲ gɛn daayum. [17] Raa jaay ɔlo
Gooniɲ do naaŋ ki se, gɛn kɔjɲ bɔɔrɔ do
jeege tu eyo. Num gaŋ naaɲ ɔliɲo do naaŋ
ki se gɛn kaajɲ jeege. [18] Debm jaay aalga
maakiɲ do naaɲ ki se, bɔɔrɔ koocɲ doɲ ki
eyo. Num gaŋ debm baate kaal maakiɲ
do naaɲ ki se, naaɲ se bɔɔrɔ oocga doɲ ki.
Taa naaɲ baatega kaal maakiɲ do Goon Raa
kalaŋ lak se. [19] Kɛse ɓo bɔɔr kɛn Raa utu
kɔjɲ do jeege tu. Taa debm kɛn kˈdaŋiɲ gɔtn
wɔɔr se ɓaaɗo do naaŋ ki, naɓo jikilimge se
je gɔtn ɔɔɗ se ɓo cir gɔtn wɔɔrɔ taa nakgen
naaɗe tɛɗ se, nakgen *kusiɲa. [20] Taa debm
tɛɗn nakŋ kusiɲ se, naaɲ je gɔtn wɔɔr eyo ɔɔ
je aɗe ɓaa gɔt kɛn wɔɔr eyo taa naaɲ ɓeere
sɔm nakgen naaɲ tɛɗ se mɛtiɲ teece. [21] Gaŋ
debm kɛn lee te kɛn mɛt ki se, naaɲ ɓaa gɔt
kɛn wɔɔrɔ taa jˈkaakŋ naabm naaɲ tɛɗ se
ˈtooɗ tal ɔɔ naabiɲ naaɲ tɛɗiɲ se aan gɔɔ
kɛn Raa jen ro ki.»

Jan-Batist taaɗ taar Isa daala

[22] Kɛn nakgen se jaay paac deel se, Isa
iiɲ ɓaa te jee mɛtiɲ ki taa naaŋ Jude ki.
Naaɗe ɓaa tiŋg gɔtn ese ɔɔ Isa lee *batiz
jeege. [23] Kaaɗ kɛn se Jan-Batist kici utu iŋg

* 3:14 Taa debm wɔɔjɔ dɔɔŋiŋga jaay tɛrl aakga wɔɔjɲ kɛn kˈɗaapiɲ ute maala se ɔŋ lapia. Aak Nmb 21.9.

Aynon ki kɛn cɛɛ Salim ki, naaŋ̰ kic lee batiz
jeege, taa gɔtn se ɔk maane dɛna. Gɔtn se
jeege ɓaadɔ gɔtiŋ̰ ki ɔɔ naaŋ̰ batizɗe. [24] Taa
kaaɗ kɛn se, Jan-Batist j'ɔkiŋ̰ te daŋgay ki
ey ɓɔrtɔ.
[25] Gaŋ ɓii kalaŋ maakŋ jee mɛtn Jan-Batist
ki se, baag naajŋ̰ te kɔɗ Yaud kalaŋ bini
taa tug ro kɛn debkilimi tɛɗn aak bɛɛ naan
Raa ki se. [26] Jee mɛtn Jan-Batist ki se, ɓaa
ɔŋ Jan ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Debm dooy jeege, debm
kɛn iŋgo te naai do jɛŋ ool Jordan kɛn
kaam naane se, ɔɔ kɛn naai 'taadɔ saadiŋ̰
jeege tu se, ɓɔrse naaŋ̰ kic baagga batizn
jeege ɔɔ jeege se paac ru ɓaa ɓaa gɔtn naaŋ̰
ki.» [27] Jan-Batist tɛrlɗen ɔɔ: «Debkilimi se,
kɛn Raa jaay undiŋ̰ te kul dîm ey se, naaŋ̰
kaliŋ ki kɔŋ tɛɗn dîm eyo. [28] Naase mala
saaɗumge kɛn maam taaɗseno m'ɔɔ: maam
se, *m'al-Masi eyo, num gaŋ maam Raa
ɔlumo kɔl ɓo naaniŋ̰ ki. [29] Naase kic 'jeelki,
debm ɔk mɛnda se, naaŋ̰ ɓo gaabm mɛnd
se ɔɔ mɛɗn gaabm mɛnd iŋg cɛɛŋ̰ ki se
booy taariŋa ɔɔ taariŋ̰ se ɛɗiŋ̰ maak-raap
dɛn aak eyo. Maam kic maakum-raapo
ɔɔ maak-raapm se dɛn aak eyo. [30] Bɛɛki
se, ɔŋ̰ naaŋ̰ magal ɓaa ute naaniŋa ɔɔ
maam m'kɔɔpm baata m'bɔɔy m'ɓaa ute
naanuma.»

*Debm k*ɛn bɔɔyo maakŋ raa ki

[31] Jan taaɗ daala ɔɔ: «Debm kɛn bɔɔyo
maakŋ raa ki se, naaŋ̰ magal do nakge tun
ɓaa se paac. Gaŋ debm kɛn j'oojiŋ̰ do naaŋ
ki se, naaŋ̰ se debm do naaŋ ki ɔɔ naaŋ̰
taaɗ kic ɓo te nakgen do naaŋ ki ese sum.
Num debm kɛn bɔɔyo raan se, naaŋ̰ magal
do nakge tun ɓaa se paac. [32] Naaŋ̰ se saaɗa
do nakŋ kɛn naaŋ̰ aako te kaamiŋa ɔɔ kɛn
naaŋ̰ booyo te biŋa, naɓo nam jaay tookŋ
do saaɗn naaŋ̰ ki se gɔtɔ. [33] Gaŋ debm took
do saaɗn naaŋ̰ ki se, naaŋ̰ jeel maakiŋ̰ ki,
Raa se taaɗ taar mɛt ki *salal. [34] Taa debm
kɛn Raa ɔliŋo se, naaŋ̰ taaɗ taar Raa, taa Raa
ɛɗîŋ̰ Nirliŋa ɔɔ ɛɗîŋ̰siŋ̰ te maraadiŋa. [35] Raa
Bubu se je Gooniŋa ɔɔ naaŋ̰ ɔŋ̰iŋ̰ nakge paac
kaam jiŋa. [36] Debm jaay aalga maakiŋ̰ do
Goon ki se lɛ, naaŋ̰ kɔŋ *kaajŋ̰ gɛn daayum.
Ɔɔ debm jaay baate kaal maakiŋa do Goon
kɛn se lɛ, naaŋ̰ kɔŋ kaaj eyo, num gaŋ
daayum Raa se maak-taariŋ iŋg doŋ̰ ki.»

4

Isa taaɗ te mɛnd *Samari

[1] Kɛn Isa jaay booy ɔɔ *Parizige booyga
ɔɔ naaŋ̰ jee mɛtiŋ̰ ki tɛɗga dɛna ɔɔ naaŋ̰
lee *batiz jeege dɛn cir gɛn Jan se, [2] kɛn tap
se, Isa mala ɓo lee batiz jeege eyo, num jee
mɛtiŋ̰ ki ɓo lee batiz jeege. [3] Gɔtn se Isa iiŋ̰
ɔŋ̰ taa naaŋ Jude se ɔɔ ɔk terl ɓaa taa naaŋ
Galile ki daala. [4] Gɛn ɓaa Galile ki se, bɛɛki
se, naaŋ̰ utu 'kaal taa naaŋ Samari ki jaayo.
[5] Kɛn naaŋ̰ jaay aal kaal taa naaŋ Samari
ki se, naaŋ̰ aan maakŋ naaŋ kɛn k'daŋiŋ̰
Siikar. Ɔɔ Siikar se, naaŋ̰ cɛɛ maakŋ gɔt
kɛn *Yakub ɛɗo do dɔkiŋ̰ gooniŋ̰ Yusup ki.
[6] Gɔtn ese ɔk buɗu ɔɔ buɗn se k'daŋiŋ̰ buɗn
Yakub. Kɛn Isa jaay aan gɔtn ese se, kaaɗa
aasga katara tir ɔɔ naaŋ̰ jaay lee ɔɔr se ɓaa
iŋg cɛɛ buɗ kɛn ese.
[7] Gɔtn se mɛnd Samari kalaŋ bini ɓaadɔ
gɛn takŋ maane. Isa ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Ɛɗumo tu
maane m'kaaye.» [8] Kaaɗ kɛn se jee mɛtiŋ̰ ki
ɓaaga maakŋ gɛgɛr ki taa aɗeno ɓaa dugŋ
nakŋ kɔsɔ. [9] Gaŋ mɛnd kɛn mɛnd Samari
se ɗeek Isa ki ɔɔ: «Naai lɛ kɔɗ Yaud, num
'tɔnd mɛtn maan kaaye gɔtn maam mɛnd
Samari ki se, gɛn dîo?» (Taa Yaudge ute
Samarige se lɛ, taarɗe ɓaa eyo.) [10] Gɔtn se,
Isa tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Kɛn naai jaay 'jeel nakŋ kɛn
*Raa utu kɛɗn jeege tu se num, debm kɛn
ɗeeki ɔɔ ɛɗumo maane m'kaay se, ey num
naai ɓo 'tɔnd mɛtn maan kaaye gɔtiŋ̰ ki. Ɔɔ
naaŋ̰ se ai kɛɗn maan daayum tooɗ ɔɔy kɔl
kɔl ɔɔ ɛɗ kaaja.» [11] Gaŋ mɛnda se ɗeekiŋ̰ ɔɔ:
«Naka, buɗu se lɛ jɛrlɛ ɔɔ naai lɛ ɔk ɗɛlɛ
eyo. Num maan daayum tooɗ ɔɔy kɔl kɔl ɔɔ
ɛɗ kaaja se aŋ̰ kɔŋ gay? [12] 'Bugje Yakub kɛn
uɗjeno buɗn se, naaŋ̰ mala, gɛniŋ̰ge ɔɔ te
maaliŋge kic ɓo aayo buɗ kɛn ara. Num naai
se, magal cir ɓugje Yakub la?» [13] Isa tɛrliŋ̰
ɔɔ: «Debm kɛn aay maan buɗ kɛn ese se,
tɛɗga sum ɓo maane utu aŋ̰ tɔɔl kuuy daala.
[14] Num debm kɛn jaay 'kaay maan maam
m'aŋ̰ kɛɗ se, mɔɔtn kuuy maane aŋ̰ tɔɔl eyo,
taa maan maam m'aŋ̰ kɛɗ se, daayum toodn
kɔɔy kɔl kɔl maakiŋ̰ ki ɔɔ aŋ̰ kɛɗn *kaajŋ̰
gɛn daayum.» [15] Gɔtn se mɛnda ɗeekiŋ̰ ɔɔ:
«Naka, ɛɗumo maan se taa mɔɔtn kuuy
maane am tɔɔlum eyo, ɔɔ maam lɛ mɔɔtn
m'aɗe ɓaa ara gɛn takŋ maan ey sum.» [16] Isa
ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «'Baa daŋo gaabi ɔɔ tum 'ɓaakiro
kalaŋ gɔtn ara.»
[17] Gaŋ mɛnda se tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Maam se m'ɔk
gaab eyo.» Gɔtn se, Isa tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Taar kɛn
naai 'taaɗ ɔɔ maam se m'ɔk gaab ey se, kɛse

mɛt ki. [18] Taa naai se ˈtɔkoga gaabge mii,
num gaabm kɛn naai iŋg ɓɔrse se gaabi eyo.
Taa naaɲ̃ se, taar naai ˈtaad se taar mɛt ki.»
[19] Gɔtn se mɛnda ɗeekiɲ̃ ɔɔ: «Naka, maam
mˈaaki naai se, debm taad taar teeco taar
Raa ki. [20] Ey num bubm naajege se, eem Raa
do ko kɛn ese, num naase Yaudge lɛ ɔɔki
gɔtn keem Raa se, maakŋ gɛgɛr Jeruzalɛm
ki kaliɲ̃ ki sum.» [21] Isa ɗeekiɲ̃ ɔɔ: «Ko naka,
ˈtook taar kɛn maam mˈtaadĩ se: kaadiɲ̃ utu
kaana gɛn keem Raa Bubu se, naase aɲ̃ki ɓaa
kɔŋ keem do ko kɛn ara ki eyo ɔɔ Jeruzalɛm
ki eyo kici. [22] Naase jee Samari ki se lɛ,
eemki Raa kɛn naase ˈjeel ɔkki mɛtiɲ̃ eyo.
Num gaŋ naaje Yaudge se naaje kˈjˈeem Raa
kɛn naaje kˈjeel jˈɔk mɛtiɲ̃a, taa debm utu
kaajɲ̃ jeege se aɗe teecɲ̃ daan Yaudge tu.
[23] Num kaadiɲ̃ se utu ˈkaana ɔɔ ɓɔrse kaadiɲ̃
se aasga, *Nirl Raa se utu tɛɗn jeege se ˈjeel
keem Raa mala mala. Jeegen eem Raa bin
se ɓo kɛn Raa Bubu jen ro ki. [24] Raa se naaɲ̃
ɓo Mɛl-kaaja ɔɔ jee jaay aɲ̃ keemiɲ̃ naaɲ̃
mala mala se, jee se kɛn Nirliɲ̃ tɛɗɗenga
naaɗe aasga jee aɲ̃ lee keeme. Naaɗe se ɓo
kɛn naaɲ̃ ɛɗɗenga kaaja.» [25] Gɔtn se mɛnda
taadiɲ̃ ɔɔ: «Maam se mˈjeel debm kˈdaŋiɲ̃
*al-Masi, kɛn ute taar Grɛk kˈdaŋiɲ̃ *Krist
se, utu aɗe ɓaao. Kɛn naaɲ̃ jaay ɓaaɗoga se
utu ajen taaɗn tɔɔkŋ mɛtn nakgen se paac
kalaŋ kalaŋ.» [26] Isa tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Debm kɛn
taadĩ se ɓo, maama.»

[27] Gɔtn se jee mɛtiɲ̃ ki ɓaaɗo ɔŋiɲ̃a. Kɛn
naaɗe jaay aak Isa taad taad te mɛnda se*,
paac ɔkɗen taad eyo. Num gaŋ debm kɛn
jaay aɲ̃ taaɗn ɔɔ naai ˈje ɗĩ? Lɔ taad te
mɛnd se, gɛn ɗĩ se gɔtɔ? [28] Gɔtn ese mɛnda
iiɲ̃ ɔɲ̃ kɔɔyiɲ̃a ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa maakŋ gɛgɛr
ki ɔɔ ɓaa taad jeege tu ɔɔ: [29] «ˈBaaɗo aakki
tu. Maam mˈɔŋo gaabm naane se, taad
tɔɔɗumo mɛtuma do nakge tun maam tɛɗo
se paac. Naaɲ̃ se ɓo ˈtɛɗn al-Masi lɛ ɗaam?»
[30] Jeege se teeco maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ ɓaaɗo ɔŋ
Isa.

[31] Kaad kɛn mɛnda jaay tɛrl ɓaa ɓeen se,
jee mɛtn Isa ki taad dɔɔkiɲ̃ taara ɔɔ: «Debm
dooyje, ɓaaɗo ɔs jaayo.» [32] Gaŋ naaɲ̃ tɛrlɗen
ɔɔ: «Nakŋ kɔsn kɛn maam mˈlee mˈɔs se
naase ˈjeelki eyo.» [33] Gɔtn se jee mɛtiɲ̃ ki
taad te naapa ɔɔ: «Kaaɗn naane nam ɛɗiɲ̃ga
nakŋ kɔsɔ lɛ ɗaam?» [34] Tɛr Isa taaɗɗen daala
ɔɔ: «Kɛse ɓo nakŋ kɔsuma: maam Raa
ɔlumo se, taa mˈaɲ̃ ˈtɛɗn nakŋ kɛn maakiɲ̃
jen ro ki, ɔɔ naabm kɛn naaɲ̃ ɛɗumsiɲ̃ se
mˈaɲ̃ tɛd kaas te ɗoobiɲ̃a. [35] Naase lee
ˈtaaɗki ɔɔki: ‹Kaaɗn kɔjɔ se, ɔɔpga laapa sɔɔ
jaayo.› Num maam mˈɗeeksen mˈɔɔ: uunki
kaam se, aakki maakŋ-gɔtɔ se tɛɗga gɛn
kɔjɔ. [36] Debm kɔjɲ̃ maakŋ gɔtɔ se ɓɔrse ɓo
baagga kɔŋ bɛɗiɲ̃a, taa naaɲ̃ tus tus nakgen
naaɲ̃ ɔj† se gɛn tiŋg gɛn daayum. Taa
naaɲ̃ se debm kɔɔcɔ ute debm kɔjɲ̃ maakŋ
gɔtɔ se, naaɗe paac maakɗe raap aas kaasa.
[37] Kaaɲ̃ kaa taar ese se, taad taar mɛt ki, kɛn
ɗeek ɔɔ: ‹Deb kalaŋ ɓaaɗo ɔɔcɔ, debm kuuy
ɓo ɓaaɗo ɔjɔ.› [38] Maam se mˈɔlse gɛn kɔjɲ̃
maakŋ gɔtn kɛn naase ˈnaamki te dubar
naabiɲ̃ eyo; jee kuuy naab dabaro, num gaŋ
naase se, ˈɓaaɗo ɔŋki ɓo ɔjki kɔj sum.»

[39] Maakŋ gɛgɛr kɛn ese se *Samarige dɛna
kɛn took aal maakɗe do Isa ki, do taar mɛnd
kɛn ɗeekɗeno ɔɔ: «Naaɲ̃ taad tɔɔɗumo mɛ-
tuma do nakge tun maam mˈtɛɗo se paac.»
[40] Kɛn Samarige jaay ɓaaɗo ɔŋ Isa se, naaɗe
tɔnd mɛtiɲ̃ ɔɔ: «Iŋg te naaje.» Gɔtn se Isa
ɔɔp iŋg te naaɗe ɓii dio. [41] Gɔtn se do taar
kɛn Isa taaɗɗen se, jee took aal maakɗe doɲ̃
ki se dɛn cir daala. [42] Gɔtn se naaɗe taad
mɛnd ki ɔɔ: «Naaje jˈaal maakje doɲ̃ ki se,
do taar naai ki sum eyo. Num naaje mala
kˈbooyga te bije ɔɔ kˈjeeliɲ̃ga ɗeere, naaɲ̃ se
ɓo Debm Kaajɲ̃ jeegen do naaŋ ki.»

Magala kalaŋ bin se Isa ɛd lapi gooniɲ̃ kɛn gaaba

(Lk 7.1-10)

[43] Gɔtn se Isa tɛd ɓii dio, jaay ɓo iiɲ̃ ɔɲ̃ gɔtn
ese ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa taa naaŋ Galile ki daala.
[44] Taa naaɲ̃ mala taadga taad te taariɲ̃a ɔɔ
debm taad taar teeco taar Raa ki se, jee
maakŋ naaŋiɲ̃ ki mala se aaliɲ̃ maak ki eyo.
[45] Num kɛn naaɲ̃ jaay aan taa naaŋ Galile ki
se, jee Galile ki dɔɔd ɔkiɲ̃ jiga taa naaɗe kic
iŋgo Jeruzalɛm ki gɛn *laa Paak ɔɔ naaɗe kic
aakkiga nakgen paacɲ̃ kɛn Isa tɛɗo se.

[46] Gɔtn se Isa tɛrlo maakŋ naaŋ Kana
ki kɛn taa naaŋ Galile ki; gɔtn se ɓo kɛn
naaɲ̃ dɛl maane tɛd tɔtn koojɲ̃ biɲ̃ se. Gaŋ
maakŋ Kaparnayum ki se magala kalaŋ bin
se gooniɲ̃ gaaba kɔɔɲ̃ɔ. [47] Kɛn gaabm se
jaay booy jˈɔɔ Isa iiɲ̃o taa naaŋ Jude ki ɔɔ

* 4:27 Taa debm dooy jeegen maakŋ Yaudge tu se taad ute mɛndge eyo. † 4:36 Nakgen naaɲ̃ ɔj tus se je taaɗn ute jeegen took aal maakɗe do Isa ki.

ɓaadɔga taa naaŋ Galile ki se, gɔtn se naaɩ̃
ɓaadɔ ɔŋiɩ̃a ɔɔ tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Jaamus,
ˈbɔɔy ˈɓaadɔ ɛdum lapia goonum kɛn ɔɔpga
baata ɓaa ɓaa kooyo se.» [48] Isa dɛekiɩ̃ ɔɔ:
«Kɛn naase se, jaay aakki te nakŋ-kɔɔɓ eyo,
te nakŋ kɛn deel do debkilimi ey se, naase
maakse ˈtook eyo.» [49] Magal se dɛekiɩ̃ ɔɔ:
«Jaamus, kɔr goonum ooy te ey ɓɔrt se
ˈbɔɔy ˈɓaadɔ.» [50] Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Iiɩ̃ ˈɓaa,
gooni gaaba se aajga.» Gaabm se aal maak-
iɩ̃ do taar kɛn Isa taadîɩ̃ se ɔɔ naaɩ̃ uun
dɔobiɩ̃a ɔk tɛrl ɓaa. [51] Kɛn gaabm se jaay
uun dɔobo tɛrl bɔɔy ɓaa ɓaa se, jee tɛdɔ̃n
naabiɩ̃ge aɩ̃ ɓaadɔ dɔɔdîɩ̃a ɔɔ dɛekiɩ̃ ɔɔ:
«Gooni gaaba se aajga.» [52] Naaɩ̃ tɔnd mɛtdɛ
ɔɔ: «Goono se ɔŋ lapia kaad dî?» Naadɛ
tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Tɛrko katar do tɛgɛr ki sum ɓo
roɩ̃ ɔŋ kɛdɛk se tɔɔliɩ̃.» [53] Gɔtn se bubm
goono saap ɔŋ kaadɔ̃n ese ɓo, kaadɔ̃n kɛn Isa
taadîɩ̃ ɔɔ: «Gooni kɛn gaaba se aajga.» Gɔtn
ese se sum ɓo, naaɩ̃ ute jee maakŋ ɓeeɩ̃ ki
se paac took aal maakdɛ do Isa ki. [54] Kɛse
ɓo nakŋ-kɔɔɓm gɛn k-dige, kɛn Isa tɛdîɩ̃ taa
naaŋ Galile ki kaad kɛn naaɩ̃ iiɩ̃o taa naaŋ
Jude ki.

5

Isa ɛd lapi debm kˈruŋguy ki
(Jn 7.19-24, 9.1-17)

[1] Kɛn nakgen se jaay deel se, ɓii kalaŋ
Yaudge tɛd tɛd laadɛ, ɔɔ Isa ook ɓaa Jeruza-
lɛm ki taa laadɛ se. [2] Jeruzalɛm ki se ɔk
taa dɔobo, ɔɔ taa dɔobm se kˈdaŋiɩ̃ taa
dɔobm baatge, ɔɔ gɔɔr te gɔtn ese ɔk gɔɔ
kɛn jˈiiɩ̃ kˈdaapiɩ̃ gɛn kɔkŋ maane. Gɔɔ se,
kˈdaŋiɩ̃ te taar *Ɛbre *Betzata*, ɔɔ gɔtn se ɔk
daabgen gɛn lɛkɛ, gɔtɔ kaam mii, kɛn ɔl
gurug gɔɔ ese. [3] Ɔɔ mɛtn daabgen se, jee
kɔɔŋge tood dɔoc tak tak, jee kaam-tɔɔkge
jee cɛkɛdge ute jee kɛn jidege ute jɛdege
ooyga kooyo. [Naadɛ se iŋg booy kaadɔ̃n
maane utu tɛd dagalec dagalec. [4] Taa tɛdga
num *kɔdɔ̃n Raa kalaŋ lee bɔɔy bɔɔy maakŋ
maan kɛn se, ɔɔ kɛn maane jaay baagga
tɛdɔ̃n dagalec dagalec se, debm kɔɔɩ̃ jaay
bɔɔy deet deet maakŋ maan kɛn se, kɛn
kɔɔɩ̃iɩ̃ se kɔɔɩ̃ ɔɔ dî kic ɓo, ɔŋ lapia.]* [5] Taa
naaɩ̃ se ɓo gaaba kalaŋ bin se kˈruŋguyu,
ɔɔ gɔtn naaɩ̃ tɛd kˈruŋguyu sum se ɔkga
ɓaara sik-mɔtɔ-kaar-marta. [6] Kɛn Isa jaay
aak gaabm se tood doodɔ, ɔɔ Isa se jeele,
gaabm se gɔtn naaɩ̃ tɛrɛc kˈruŋguyu sum
se, daaniɩ̃ dɔkga. Naaɩ̃ dɛekiɩ̃ ɔɔ: «Naai ˈje
kɔŋ lapi la?» [7] Gaŋ debm kˈruŋguyu se tɛrliɩ̃
ɔɔ: «Naka, kɛn maane jaay baagga tɛdɔ̃n
dagalec dagalec se, nam am kuun kɔlum
maak ki se gɔtɔ. Kɔr jaay mˈɔɔ mˈkiiɩ̃ ɓaa
se lɛ, deb kuuy naar booy deet naanum ki.»
[8] Gɔtn se Isa dɛekiɩ̃ ɔɔ: «Iiɩ̃i! ˈTeel raagi ɔɔ
ˈlee ˈɓaa.» [9] Gɔtn se sum ɓo gaaba se naar
ɔŋ lapia, naaɩ̃ uun raagiɩ̃a ɔɔ baag lea. Gaŋ
ɓii se, *ɓii sebit. [10] Gɔtn se magal Yaudge
dɛek gaab kɛn ɔŋ lapi se ɔɔ: «Jaaki se ɓii
sebit; naai ɔk dɔobm gɛn kuun raagi eyo.»
[11] Gaŋ gaabm se tɛrldɛn ɔɔ: «Gaabm kɛn
ɛdum lapi se ɓo dɛekumo ɔɔ: Uun raagi se,
iiɩ̃ ˈlee ˈɓaa.» [12] Gɔtn se naadɛ tɔnd mɛtiɩ̃
ɔɔ: «Debm kɛn taadî ɔɔ: Uun raagi ɔɔ ˈlee
ˈɓaa se, naŋa?» [13] Num gaŋ gaabm se debm
jaay ɛdîɩ̃ lapi se naaɩ̃ jeeliɩ̃ eyo. Taa Isa se,
ɛndga maakŋ jeege tun dɛn se, naaɩ̃ jeel te
gɔtiɩ̃ eyo.

[14] Num gaŋ cɔkɔ se, Isa ɓaa ɔŋiɩ̃ maakŋ
bɔɔr *ʼBee Raa ki ɔɔ dɛekiɩ̃ ɔɔ: «ˈBooyo,
ɓɔrse naai ɔŋga lapia. Mɔɔtn ɔɩ̃te tɛdɔ̃n
*kusiɩ̃ sum, ey num naan ki se naai utu ˈkɔŋ
nakŋ ɔɔɩ̃ cir naaɩ̃ se daala.» [15] Ɔɔ gaabm se
ɓaa taad magal Yaudge tu ɔɔ kɛn ɛdîɩ̃ lapi
se, Isa. [16] Gɔtn se magal Yaudge baag je tɛdɔ̃n
kusiɩ̃ Isa ki, taa naaɩ̃ tɛdga tɛd nakŋ se ɓii
sebit ki. [17] Num gaŋ Isa tɛrldɛn ɔɔ: «Bubum
*Raa se ɓɔrse kic utu tɛd tɛd naabiɩ̃ rɔk,
ɔɔ maam kic mˈtɛdɔ̃n naabm ese kici.» [18] Taa
naaɩ̃ se ɓo magal Yaudge je ɔŋ dɔobm taar
kuuy kɛn ˈcir naaɩ̃ se daala kɛn an tɔɔl Isa.
Taa Isa se aal deelga do taardɛ, ɔŋ bɔɔb te
ɓii sebit se eyo; naaɩ̃ se sum eyo, num gaŋ
naaɩ̃ taadga taad kici ɔɔ Raa se bubiɩ̃ mala.
Bin se naaɩ̃ tɛd roɩ̃ aas te Raa mala.

Raa ɛd tɔɔgɔ gooniɩ̃ ki

[19] Isa tɛrl taadɛdɔ̃n daala ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ
mˈasen taada: goono se kɔŋ kuun do kaliɩ̃
ki jaay ˈtɛdɔ̃n nakŋ gɛn doɩ̃ eyo, num nakŋ
kɛn Bubiɩ̃ tɛd se ɓo, naaɩ̃ aaka ɔɔ tɛdîɩ̃ kici.
Taa nakŋ kɛn Bubu lee tɛd se ɓo, Goono
kic lee tɛdîɩ̃ bin kici. [20] Taa Bubu se je
Gooniɩ̃a, ɔɔ taadîɩ̃ nakgen naaɩ̃ mala iŋg
tɛd se paac ɔɔ naaɩ̃ utu aɩ̃ taadɔ̃n nakgen
magal cir kɛngen deel kɛn naase aakkiro se
daala. Bin se naase utu aki kaak se asen

* 5:4 Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiɩ̃ se, mɛtiɩ̃ge maakdɛ ki se gɔtɔ.

kɔkŋ taad eyo. [21] Aan gɔɔ Bubu dur jee ooyga
kooyo ɔɔ ɛdden kaaja se, Goono kic ɛd kaaja
jeege tun aan gɔɔ kɛn naan jen ro ki. [22] Bubu
se naan ɔj bɔɔrɔ do nam ki eyo, num gaŋ
gɛn kɔjn bɔɔr do jeege tu paac se, naan ɔnin
kaam ji Gooniṇa. [23] Taa naan se ɓo jee paac
aal Goono maak ki se, kɛse aan gɔɔ naade
aal Bubu ɓo maak ki ɔɔ debm jaay baate kaal
Goono maak ki se, Bubm kɛn ɔliṇo se kic ɓo
naan aalin maak ki eyo.

[24] «'Booyki bɛɛ m'asen taada: debm jaay
booy uun taar maama ɔɔ aal maakin do
deb kɛn ɔlumo se, naan ɔŋga *kaajn gɛn
daayum. Naan se bɔɔrɔ koocn don ki eyo.
Num gaŋ naan se teecga naatn maakŋ yo ki
ɔɔ ɔŋga kaaja.

[25] «'Booyki bɛɛ m'asen taada: ɓii kalaŋ
kaadin utu 'kaana ɔɔ ɓɔrse kaadin se aasga
kɛn jeegen aan gɔɔ jee ooyga kooy naan
Raa ki se utu booy mind Goon Raa ɔɔ jee
kɛn booy uunga se, utu 'kɔŋ kaaja. [26] Taa
aan gɔɔ Raa Bubu se naan ɓo Mɛl-kaaja,
taa naan se ɓo Gooniṇ kic naan tɛdin tɛdga
Mɛl-kaaja kici. [27] Gɛn kɔjn bɔɔr do jeege tu
se, naan ɔninsinga kaam jiṇa taa naan se
*Goon Deba. [28] Naase taar se ɔnte gɛn deel
dose, ɓii kalaŋ kaadin utu 'kaan se jeegen
ooyga kooy paac se utu 'booy mindiṇa. [29] Jee
kɛn tɛdga nakŋ aak bɛɛ se, utu 'duru ɔɔ utu
'tiŋg gɛn daayum. Ɔɔ jee kɛn tɛd nakŋ aak
kus se lɛ, naade se kic utu 'duru, naɓo bɔɔrɔ
utu koocn dode ki. [30] Nakŋ maam tɛd se,
m'uun dom ki kalum ki ɓo m'tɛd eyo, maam
m'ɔj bɔɔrɔ te kɛn maam m'booyo ɔɔ kɔjn
bɔɔr maam se kɛn mɛt ki. Taa maam se,
m'tɛd nakŋ do maak-jem ki eyo, num gaŋ
maam m'tɛd nakŋ kɛn do maak-je deb kɛn
ɔlumo.»

*Saad*n kɛn Raa taad ro Isa ki

[31] «Kɛn maam mala ɓo m'tɛd saada gɛn
dom sum num, saad maam se 'kɔsn kaay
eyo. [32] Num gaŋ deb kuuy ɓo tɛdum
saaduma, ɔɔ maam m'jeele saadn naan se
saadn kɛn mɛt ki. [33] Bii kalaŋ naase ɔlkiro
jeege gɔtn Jan-Batist ki ɔɔ saadn kɛn naan
taadseno ro maam ki paac se, kɛn mɛt ki.
[34] Maam se m'je nam kuuy ɓo am taadn
saadum eyo, num gaŋ kɛn ɔlum maam
taad bin se taa naase aki 'kɔŋ kaaja. [35] Ɔɔ
Jan-Batist se, naan tecn aan gɔɔ lɔɔmpɔn
kɛn j'ɔɔciṇga num wɔɔr gɔtɔ se. Kaad kɛn
naane se, naase maakse raapo do gɔtn wɔɔr
kɛn wɔɔrseno gɔtɔ se. [36] Num gaŋ saad
maam se cir gɛn Jan-Batist. Kɛse ɓo naabm
kɛn Bubum ɛdumo ɔɔ m'an tɛdn kaasn ute
doobin se. Naabgen se ɓo kɛn taad saadn
maama, ɔɔ naade se ɓo taad ɔɔ maam se
Bu ɓo ɔlumo. [37] Bu kɛn ɔlumo se, naan
mala kic ɓo saaduma, naɓo naase se ɓii
kalaŋ 'booyki te mindin eyo ɔɔ aakinki te
te eyo. [38] Ɔɔ naase lɛ ɔkki taarin maakse ki
eyo, taa dî naase 'baate kaalki maakse do
deb kɛn naan ɔliṇo se. [39] Naase iŋg 'dooyki
taargen k'raaŋiṇo do dɔkin ese, maakse ki
se, 'saapki ɔɔki te naan ese sum ɓo, naase
aki 'kɔŋ *kaajn gɛn daayum. Gaŋ taar kɛn
taad taargen se, taad te maama. [40] Kɛn
akiro ɓaa gɔtum ki jaay, gɛn kɔŋ kaajn gɛn
daayum se lɛ, naase 'baateki.

[41] «Maam m'je jeege ɓo am nook eyo.
[42] Anum maam se m'jeelse naase se 'jeki Raa
eyo. [43] Maam ɓaado se, te ro Bubuma, num
gaŋ naase 'baate 'tookki taaruma. Ɔɔ deb
kuuy kɛn utu ade ɓaa gɛn don se, naan se
naase utu aki tookŋ taariṇa. [44] Ɔɔ naase se
'jeki ɓo tɔɔm naapa sum. Ey num naase se
'jeki Raa ɓo asen tɔɔm eyo. Bin se naase
aki 'kɔŋ kaal maakse dom ki ɔɔ dio? [45] Ɔnte
'saapki ɔɔki maam ɓo m'asen ɓaa kɔkŋ
mindse naan Bu ki. Num kɛn asen ɓaa kɔkŋ
mindse se, *Musan kɛn naase ɔndki dose
don ki se. [46] Kɛn naase jaay aalki maakse
do Musa ki deer num, naase aki kɔŋ kaal
maakse do maam ki kici. Taa Musa se taar
kɛn naan raaŋo se, taad te maama. [47] Num
kɛn naase 'tookki te taar kɛn naan raaŋo
do dɔkin ey se, naase aki tookŋ taar maam
taadsen se ɔɔ dî?»

6

Isa ɛd kɔsɔ gaabge tu dupu-mii
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

[1] Kɛn nakgen se jaay deel paac se, Isa gaaŋ
ɓaa taa baar Galile ki kɛn kaam naane ɔɔ
baar Galile se ɓo k'daŋin baar Tiberiad se
kici. [2] Gɔtn se jeege dɛna ɔk mɛtiṇa, taa
naade aakga kaak nakŋ-kɔɔɓgen Isa tɛdo do
jee kɔɔnge tu se. [3] Taa naan se ɓo, Isa ute jee
mɛtin ki se iin ook ɓaa iŋg do kɔs ki. [4] Kaad
kɛn se, laa Yaudgen k'daŋin *Paak se, ɔɔpga
gɔɔrɔ. [5] Gɔtn se, Isa uun kaamiṇa ɔɔ aak jee
dɛnge utu ɓaado gɔtin ki. Naan deek Pilip ki
ɔɔ: «'Je j'akiro ɓaa dugŋ mappa kaam gay
jaay 'kaasn kɔsn jeegen se?» [6] Kɛn Isa jaay
taad bin se, naan je naŋ taar maakŋ Pilip

ki sum. Ey num Isa se jeele nakŋ kɛn jaay
naaɲ ɓaaɲ tɛɗa se. 7 Gɔtn se Pilip tɛrliɲ ɔɔ:
«Kɛn j'uuno tamma kaar-dio* jaay k'dugŋ
mappa ɔɔ k'nigɗesiɲ cɔkɔ cɔkɔ kic ɓo aɗɛn
kɔŋ kaas eyo.» 8 Maakŋ jeege tun mɛtiɲ ki
se deb kalaŋ roɲ Andre, naaɲ se ɓo gɛnaa
Simon Piɛr ɗeekiɲ ɔɔ: 9 «Goon gaaba utu
ese se ɔk mappa mii kɛn k'tɛɗiɲ ute rujɲ
ɔrj† ute kɛŋjge sɛɛm sɛɛm dio. Num jee te
dɛnɗe se kɛse aɗɛn kaasn ɗi?» 10 Gɔtn se ɔk
mu zɛɛrɛ dɛna; Isa ɗeek jee mɛtiɲ ki ɔɔ: «Jee
se 'taaɗɗeki j'iŋg naaŋ ki.» Gɔtn se naaɗe
taaɗɗɛn ɔɔ naaɗe iŋg naaŋ ki. Ɔɔ jee se
gaabge kaliɲ ki ɓo ɓaa ɓaa nakŋ dupu-mii.
11 Gɔtn se Isa tɔs mappa jiɲ ki, tɔɔm *Raa
ɔɔ dup ɔl k'nigiɲ jeege tun se paac. Ɔɔ
kɛŋjge kic naaɲ tɛɗiɲ bini naaɗe ɔs dɛrɛŋ
te maraaddɛ. 12 Kɛn naaɗe jaay ɔs dɛrɛŋ te
maraaddɛ aas se, Isa ɗeek jeege tun mɛtiɲ
ki ɔɔ: «Togŋ ɔɔp se 'tuuniɲki, ɔɲte kɔɲki
kalaŋ 'kutn cɛrɛ.» 13 Togŋ mappan mii ute
kɛŋjgen naaɗe ɔs ɔɔp se, k'tɔsiɲ se ɗooc
gɔrnɔ sik-kaar-dio. 14 Kɛn jeege jaay aak
nakŋ-kɔɔɓm kɛn Isa tɛɗ se, naaɗe ɗeek ɔɔ:
«Ɗeere, kɛse ɓo debm taaɗ taar teeco taar
Raa ki mala mala, kɛn j'ɔɔ te aɗe ɓaa do
naaŋ ki se, kɛse ɓo naaɲa.» 15 Anum Isa se
jeele, jee se utu aɲ kuun kɔl gaara taa tɔɔg
se, gɔtn se naaɲ iiɲ iik cɛɛs ki ɓaa iŋg do ko
ki kaliɲ ki.

Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-34; Mk 6.45-53)

16 Kɛn kaaɗn tɛgɛr jaay aan se, jee mɛtn
Isa ki se, iiɲ bɔɔy ɓaaɗo taa baar ki. 17 Naaɗe
ook maakŋ markab ki, gɛn ɓaa Kaparnayum
ki, jɛŋ baar kɛn kaam naane. Kaaɗ kɛn se
gɔtɔ tɛɗga nɔɔrɔ, ɔɔ Isa se aan ɔŋɗɛn te ey
ɓɔrtɔ. 18 Gɔtn se kuulu dɔɔbɔ ɔɔ ɔl makɔɲɔ
do maane ki. Ɔɔ ɔliɲ maane se aal walak
walak. 19 Kaaɗ kɛn se naaɗe ɓaaga nakŋ
kilɔmɛtir mii lɔ mɛcɛ do maane ki kɛn jee
mɛtn Isa ki jaay aak Isa lee do maane ki
ɔɔ utu ɓaaɗo ɓaa cɛɛ markab ki se. Gɔtn
se naaɗe ɓeere ɔkɗe. 20 Gaŋ Isa ɗeekɗɛn
ɔɔ: «Ɔɲte 'ɓeerki, kɛse maama.» 21 Gɔtn se
naaɗe je aɲ kuuniɲ maakŋ markab ki, naɓo
markaba se naar aanga jɛŋ ki, gɔt kɛn naaɗe
ɓaan ɓaa ro ki se.

Isa se naaɲ aan gɔɔ kɔsn bɔɔyɔ raan
(Jn 3.14-16; 1Jn 5.10-13; 1Kɔr 11.23-26)

22 Mɛtbeeɲki se, jee dɛngen ɔɔpo do jɛŋ
kɛn kaam naane se, naaɗe aako markaba
se ɔɔpga kalaŋ sum, ɔɔ Isa ute jee mɛtiɲ ki
se ook te maakŋ markab kɛn se eyo. Jee
mɛtiɲ ki se ɓaaga kalɗe ki. 23 Kaaɗ kɛn
se, markabgen kuuy iiɲo Tiberiad ɔɔ ɓaaɗo
gɔɔr ute gɔtn kɛn Isa tɔs mappa jiɲ ki, jaay
tɔɔm Raa ɔɔ ɛɗ jeege tu ɔs se. 24 Kɛn jee
dɛnge jaay aak Isa ute jee mɛtiɲ ki, gɔtɔ
gɔtn ese se, naaɗe took maakŋ markabge tu
ɔɔ ɓaa Kaparnayum ki taa ɓaa je Isa.

25 Kɛn naaɗe jaay ɓaa ɔŋiɲ naaŋ baar
kɛn kaam naane se, naaɗe tɔnd mɛtiɲ ɔɔ:
«Debm dooy jeege, naai tap ɓo aan gɔtn ara
nuŋ ki?» 26 Gɔtn se Isa tɛrlɗɛn ɔɔ: «'Booyki
bɛɛ maam m'asen taaɗa: naase 'jemki se,
taa nakŋ-kɔɔɓm maam m'tɛɗ se ɓo naase
'jeel ɔkkiga kɔk mɛtiɲ eyo, num gaŋ naase
'jemki se, taa nakŋ kɔsn naase ɔs 'dɛrɛŋkiro
te maraadse se. 27 Ɔɲte 'tɛɗki naaba kaliɲ
ki gɛn nakŋ kɔsn kɛn tɛɗga sum ɓo 'ruum
se. Num 'tɛɗki naaba taa nakŋ kɔsn kɛn
'tiŋg gɛn daayum. Nakŋ kɔsn ese ɓo kɛn
maam *Goon Deba m'utu m'asen kɛɗa, taa
Raa Bubu mala se ɛɗga tɔɔgiɲ gooniɲ ki.»
28 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Naabm
Raa se j'aɲ tɛɗn ɔɔ ɗi jaay ɓo j'aki tɛɗn aan
gɔɔ kɛn naaɲ jen ro ki se?» 29 Isa tɛrlɗɛn
ɔɔ: «Kɛse ɓo naabm kɛn Raa je ɔɔ naase
aki tɛɗa; naaɲ je ɔɔ aki kaal maakse do deb
kɛn naaɲ ɔliɲo.» 30 Naaɗe tɛrliɲ ɔɔ: «Num
naai tap ɓo ajen 'tɛɗn nakŋ-kɔɔɓm ɗi jaay
naaje k'kaaka, jaay ɓo j'kaal maakje doi ki
se? Nakŋ naai 'ɓaa 'tɛɗa tap ɓo ne ɗi? 31 Do
kɔɗ-ɓaar ki se, bubjege ɔsɔ nakŋ kɔsn kɛn
k'daŋiɲ *maan*, kɛse ɓo taar kɛn k'raaŋiɲo
taaɗo ɔɔ: Gɛn kɔsɗe se Raa ɛɗɗeno mappan
bɔɔyɔ raan.‡»

32 Gaŋ Isa tɛrlɗɛn ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen
ɗeeke: kɛn ɛɗseno mappan bɔɔyɔ raan se
*Musa eyo, num mappan mala mala kɛn
bɔɔyɔ raan se, Bubum ɓo, ɛɗseni. 33 Ɔɔ
mappan gɛn Raa se, naaɲ ɓo debm kɛn
bɔɔyɔ raan, ɔɔ naaɲ ɓo debm ɛɗ kaaja jeege
tun do naaŋ ki.» 34 Gɔtn se naaɗe ɗeekiɲ ɔɔ:
«Jaamus, ɓii-raa ɛɗjen mappan ese.»

35 Isa tɛrlɗɛn ɔɔ: «Maam ɓo mappan kɛn
ɛɗ kaaja se, debm kɛn jaay ɓaaɗo gɔtum ki

* 6:7 Kaaɗ kɛn se tamma kalaŋ se aas kɔgŋ deba gɛn naabm ɓii kalaŋ. † 6:9 Ɔrj se napar gɛmɛ kici. ‡ 6:31 Aak Ekz 16.15 ɔɔ KKR 78.24.

se, mɔɔtn ɓo aŋ̃ tɔɔl eyo; ɔɔ debm jaay aal
maakiŋ̃ do maam ki se, mɔɔtn maane aŋ̃
tɔɔl eyo. [36] Ey num maam m'taaɗsenoga, ɔɔ
naase mala kic ɓo aakumkiroga naɓo naase
'baate 'kaalki maakse dom ki. [37] Jeegen
paacŋ̃ Bu ɓo ɛɗumɗe se utu aɗe ɓaa gɔtum
ki, ɔɔ debm kɛn ɓaaɗo gɔtn maam ki se,
maam m'aŋ̃ kɔŋ kɔɔɗn kund eyo. [38] Taa
maam m'bɔɔyo raan se, gɛn tɛɗn nakŋ kɛn
maam ɓo m'je eyo, num gaŋ m'ɓaaɗo se,
gɛn tɛɗn nakŋ kɛn debm ɔlumo se ɓo jea.
[39] Debm ɔlumo se, nakŋ naaŋ̃ je se, jeegen
naaŋ̃ ɛɗumsiŋ̃ paac se, m'ɔŋ̃te kutn deb
kalaŋ. Num naaŋ̃ je ɓii kɛn kaam mɔɔtn se,
maam m'aɗen dur daan yoge tu. [40] Kɛse ɓo
nakŋ kɛn Bubum jea. Debm jaay aak Goono
ɔɔ aal maakiŋ̃ doŋ̃ ki se, naaŋ̃ se ɔŋga *kaajŋ̃
gɛn daayum. Ɓii kɛn kaam mɔɔtn se, maam
m'aŋ̃ duriŋ̃ daan yoge tu.»

[41] Gɔtn ese Yaudge baag mooy naaŋ ki dir
dir utu naapa ro Isa ki, taa Isa taaɗga taaɗ
ɔɔ: «Maam ɓo kɔsn kɛn bɔɔyo raan.» [42] Tɛr
naaɗe taaɗ ɔɔ: «Kɛse Isan kɛn goon Yusup
se ey la? Kɛn koŋ̃ ute Bubiŋ̃ k'jeelɗeki se ey
la? Tɛɗ ɔɔ dî jaay ɓɔrse num taaɗ ɔɔ: ‹Maam
bɔɔyo raan se?›» [43] Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ:
«Ɔŋ̃te 'taaɗki naaŋ ki ute naapa rom ki. [44] Bu
kɛn ɔlumo se, nam nam jaay naaŋ̃ tiik ɔliŋ̃
te gɔtum ki ey se, aɗe kɔŋ ɓaa gɔtum ki eyo.
Ɔɔ debm kɛn Bu ɔlumsiŋ̃ga se, ɓii kɛn kaam
mɔɔtn se maam m'aŋ̃ duriŋ̃ daan yoge tu.
[45] Jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo do
dɔkiŋ̃ ɔɔ: *Raa se, utu dooy jeege paac.*§

«Ɔɔ debm kɛn jaay ɔndga biŋ̃ do taar
Bubum ki, ɔɔ booy ɔkga taariŋ̃ kɛn naaŋ̃
dooy jeege se, aɗe kɔŋ ɓaa gɔtum ki. [46] Taa
nam, ɓii kalaŋ aak te Bu eyo. Debm kɛn
iiŋ̃o gɔtn Raa ki se naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo
aakkiga Bua. [47] 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa:
debm jaay aalga maakiŋ̃ do maam ki se,
naaŋ̃ ɔŋga kaajŋ̃ gɛn daayum. [48] Taa maam
ɓo m'mappan kɛn ɛɗ kaaja jeege tu. [49] Do
kɔɗ-ɓaar ki, do dɔkiŋ̃ naane se, bubsege
ɔso nakŋ kɔsn kɛn k'daŋiŋ̃ *maan*. Te naaŋ̃
se kic ɓo naaɗe ooyga. [50] Num kɛse ɓo
mappan bɔɔyo raan, debm jaay ɔsga naaŋ̃
se num, naaŋ̃ 'kɔŋ kooy eyo. [51] Maam ɓo
kɔsn bɔɔyo raan ɔɔ kɛn ɛɗ kaaja. Debm
jaay ɔsga kɔsn ese num, naaŋ̃ utu tiŋg gɛn
daayum daayum. Kɔsn kɛn maam m'utu
m'asen kɛɗ se, kɛse daa rom mala; naaŋ̃ se
ɓo kɛn utu kɛɗn kaaja jeege tun do naaŋ ki.»

[52] Kɛn Yaudge jaay booy taar se, naaɗe
baag naajŋ̃ te naapa makɔŋ̃ɔ ɔɔ: «Gaabm se
jaay ɔɔ ajeki kɛɗn daa roŋ̃ ɓo j'aki kɔs se,
j'aŋki kɔsn ɔɔ dîo?» [53] Gɔtn se Isa ɗeekɗen
ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kɛn naase
jaay ɔski te daa ro maam Goon Deb eyo,
ɔɔ aayki te moosum ey se, naase aki kɔŋ
kaajŋ̃ mala eyo. [54] Debm ɔs daa roma ɔɔ aay
moosum se, naaŋ̃ ɔŋga kaajŋ̃ gɛn daayum,
ɔɔ kɛn naaŋ̃ ooyga kic ɓo, ɓii kɛn kaam
mɔɔtn se maam m'aŋ̃ duriŋ̃ daan yoge tu.
[55] Ɗeere, daa rom se, kɛse ɓo nakŋ kɔsn
mala mala, ɔɔ moosum se lɛ, naaŋ̃ ɓo nakŋ
kaay mala mala kici. [56] Ɔɔ debm tiŋg tɔs
daa roma, ɔɔ tiŋg taay moosum se, naaŋ̃
se iŋg *dɔɔk ute maama, ɔɔ maam m'iŋg
dɔɔk te naaŋ̃a. [57] Aan gɔɔ Bua kɛn ɛɗ kaaja
nakge tun ɓaa se paac se, naaŋ̃ ɓo debm
kɛn ɔlumo ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm ɛɗum kaaja
maam ki kici. Taa naaŋ̃ se ɓo, debm kɛn
ɔs daa ro maam se 'kɔŋ kaaja gɔtum ki.
[58] Kɛse mappan kɛn bɔɔyo raan. Naaŋ̃ se tec
aan gɔɔ kɔsn kɛn bubsege ɔso do dɔkiŋ̃ do
kɔɗ-ɓaar ki se eyo. Ute naaŋ̃ se kic ɓo naaɗe
ooyga, num gaŋ debm ɔs mappan ese se,
naaŋ̃ 'kɔŋ kaajŋ̃ gɛn daayum.» [59] Taargen se
ɓo, Isa dooy jeege maakŋ *ɓee kɛn Yaudge
lee tusn maak ki gɛn keem Raa kɛn maakŋ
gɛger kɛn Kaparnayum ki.

Jee mɛtn Isa kɛn mɛtiŋ̃ge se, iiŋ̃ rɛsiŋ̃a

[60] Jee mɛtiŋ̃ ki, kɛn mɛtiŋ̃ge se jaay booy
taar Isa taaɗ bin se, maakɗe ki se jeege dɛna
baag taaɗn ɔɔ: «Taar se, ɔɔŋ̃ aak eyo! Naŋa
jaay 'kɔŋ 'booy taar se?»

[61] Isa jeel maak-saapɗe kɛn jee mɛtiŋ̃
ki jaay baag mooy naaŋ ki roŋ̃ ki se, do
taar kɛn naaŋ̃ taaɗ se ɗeekɗen ɔɔ: «Naase
maakse tujga do taar kɛn se la? [62] Num
kɛn naase amki kaakŋ maam *Goon Deba
m'kookŋ ɓaa gɔtum kɛn deet se, naase tap
ɓo aki taaɗn ɔɔki dî? [63] Kɛn ɛɗ kaaja jik-
ilimge tu se, *Nirl Raa; ey num jikilimge
kalɗe ki se, 'kɔŋ kaajŋ̃ roɗe eyo. Taargen
maam taaɗsesiŋ̃o se, iiŋ̃o gɔtn Nirl Raa kɛn
lee ɛɗ kaaja jeege tu se. [64] Num gaŋ maakse
ki se, jee mɛtiŋ̃ge aal maakɗe dom ki eyo.»
Taa gɔtn do dɔkiŋ̃ tap ɓo Isa se, naaŋ̃ jeel
jeegen aal maakɗe doŋ̃ ki ey se, ɔɔ debm
kɛn utu aŋ̃ kutiŋ̃ se kic ɓo, naaŋ̃ jeeliŋ̃a.

§ 6:45 Aak Eza 54.13.

65 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Taa naaŋ̃ se ɓo maam
taaɗseno mˈɔɔ: debm kɛn Raa ɔɔɗiŋ̃ te ɗoob
ey se, naaŋ̃ aɗe kɔŋ ɓaa gɔtum ki eyo.»
66 Kɛn jee mɛtiŋ̃ ki jaay booy taar bin se,
dɛniŋ̃ iiŋ̃ rɛsiŋ̃a ɔɔ baate ɓaa ute naaŋ̃a.
67 Gɔtn se Isa tɔnd mɛtn jee mɛtiŋ̃ kɛn ɔɔp
sik-kaar-di se ɔɔ: «Num naase se, ˈje aki
ɓaa ey la?» 68 Gɔtn se Simon Piɛr tɛrliŋ̃ ɔɔ:
«Mɛluma, naai ɓo ɔk taar kɛn ɛɗ *kaajŋ̃ gɛn
daayum. Kɛn jaay kɔŋ̃ naai se kˈɓaa gɔtn
naŋ ki? 69 Taa naaje se jˈaalga maakje do naai
ki ɔɔ kˈjeeli naai se Debm *Salal kɛn iiŋ̃o
gɔtn Raa ki.» 70 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Naasen
sik-kaar-di ki se, maam ɓo mˈbɛɛr tɔɔɗseno
ey la? Num gaŋ maakse ki se, deb kalaŋ se,
tec sitan te kaamiŋ̃a.»
71 Kɛse naaŋ̃ taaɗ te Judas goon Simon kɛn
Iskariɔt; naaŋ̃ ɓo debm kɛn maakŋ jeege
tun sik-kaar-dio kɛn utu aŋ̃ kut se.

7

*Isa se g*ɛnaaŋ̃ge mala kic ɓo aal maakɗe
doŋ̃ ki eyo
(Jn 5.44, 15.18-19; Mt 10.16)
1 Kɛn nakgen se paac jaay deel se kic ɓo,
Isa utu lee lee taa naaŋ Galile ki rɔk. Ɔɔ naaŋ̃
baate ɓaa lee taa naaŋ Jude ki taa magal
Yaudge se je je ɗoobm aŋ̃ tɔɔlɔ. 2 Kaaɗ kɛn
se, laa Yaudgen kɛn kˈdaŋiŋ̃ *laa Daabge
se, ɔɔpga gɔɔrɔ. 3 Gɔtn se gɛnaaŋ̃ge ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Bɛɛki num, naai ˈkiiŋ̃ ɓaa taa naaŋ
Jude ki, taa nakŋ-kɔɔɓgen naai ˈtɛɗ gɔtn
ara se, ˈɓaa tɛɗiŋ̃ naane kici taa jee mɛti
ki ˈɓaa kaaka. 4 Kɛn debm jaay je ɔɔ jeege
jeel gɔtiŋ̃ se, naaŋ̃ tɛɗ nakge tal tal, ɔyiŋ̃
kɔy eyo. Taa ɗi nakŋ-kɔɔɓgen naai ˈlee tɛɗ
se, ɓaa tɛɗiŋ̃ naan jeege tu, taa jeege paac
ai kaakŋ jeele.» 5 Taa gɛnaa Isage mala kic
ɓo, naaɗe aal maakɗe doŋ̃ ki eyo. 6 Gɔtn
se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn tɛɗn nakŋ ese se,
kaaɗum aas te ey ɓɔrtɔ. Num gaŋ gɛn naase
lɛ, kaaɗn gay gay kic ɓo jigsen naase ki.
7 Jee do naaŋ ki se asen kɔŋ kɔɔɗn kund
naase eyo; num gaŋ maam se naaɗe ɔɔɗ
undum naata. Taa maam mˈlee mˈtɔɔɗɗen
tɔɔɗ mɛtn *kusiŋ̃ɗege. 8 Gɛn ɓaa tɛɗn laa
se, naase ˈɓaaki. Ɔɔ maam se mˈɓaa eyo, taa
kaaɗum aas te ey ɓɔrtɔ.» 9 Kɛn Isa jaay taaɗ
naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ ɔɔp iŋg taa naaŋ Galile
ki.

Isa ɓaa gɛn tɛɗn *laa Daabge

10 Kɛn gɛnaaŋ̃ge jaay iiŋ̃ ɓaa gɛn tɛɗn laa
se, naaŋ̃ kic iiŋ̃ ɓaa. Naɓo kɛn naaŋ̃ ɓaa ɓaa
se gooŋ̃ gooŋ̃o ɔɔ kɛn aan naane se kic ɓo
tɔy tɔy roŋ̃a. 11 Maakŋ ɓiige tun Yaudge tɛɗ
tɛɗ laa taal Daabge se, magal Yaudge lee je
je Isa ɗeek ɔɔ: «Naaŋ̃ tap ɓo gay?» 12 Jeege
dɛna gɔtn se taaɗ naaŋ ki, ɔɔ naaj te naapa
ro Isa ki. Jee mɛtiŋ̃ge ɗeek ɔɔ: «Gaabm se,
naaŋ̃ debm jiga.» Ɔɔ kɛngen kuuy ɗeek ɔɔ:
«Ɓɛrɛ naaŋ̃ se, iig kiig ɓo jeege.» 13 Num gaŋ
debm jaay ˈtaaɗn taa Isa tal naan jeege tu se
gɔtɔ, taa naaɗe se ɓeer ɓeer magal Yaudge
tu.
14 Kaaɗ kɛn jeege tɛɗ tɛɗ laa gɛn taal
Daabge jaay aan daaniŋ̃ ki se, Isa ɓaaɗo ɛnd
daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔɔ baag dooy jeege.
15 Kɛn Yaudge jaay booy naaŋ̃ iŋg dooy dooy
jeege se, ɔkɗen taaɗ eyo, ɗeek ɔɔ: «Gaabm
se lɛ, iŋgo te gɛn dooyo gam eyo, num jeel
nakge dɛn bin se ɔŋiŋ̃o gay?»
16 Num gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Taargen
maam dooy jeege se, mˈtɛrɛc daan dom ki
eyo, num taargen se, debm kɛn ɔlumo se
ɓo taaɗumsiŋ̃o. 17 Debm kɛn je tɛɗn nakŋ
kɛn *Raa maakiŋ̃ ɓo jen ro ki se, kɔŋ ˈjeele
taargen maam dooy jeege se, mˈtɛrɛc te
daan dom ɓo mˈtaaɗ eyo num taargen se
iiŋ̃o gɔtn Raa ki. 18 Debm kɛn jaay tɛrɛc te
daan doŋ̃ sum ɓo, taaɗ se naaŋ̃ je jeege ɓo
aŋ̃ *nooko. Num gaŋ debm je jeege nookŋ
debm ɔliŋ̃o naaba se, naaŋ̃ se taaɗ taar mɛt
ki ɔɔ ɔk taar-kɔɔɓ eyo. 19 Kɛn ɓaaɗo taaɗsen
*Ko Taar Raa se, *Musa ey la? Gaŋ maakse
ki se, debm jaay ɔk Ko Taar Raa jiga se gɔtɔ,
ey num kɛn naase jaay ˈje amki tɔɔl se taa
ɗi?» 20 Gɔtn se jee dɛnge tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naai se
ɔk sitan! Nam nam je aay tɔɔl naai se tap ɓo
naŋa?»
21 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɓii kalaŋ se, maam tɛɗo
nakŋ-kɔɔɓɔ kalaŋ bini, ɔɔ nakŋ-kɔɔɓm se
deelo dose, ɔɔ ɔksen gɛn taaɗ eyo. 22 Musa
se taaɗseno ɔɔ gaangen gaabge se ˈtɔjɗeki
pɔndɔ, num gaŋ *kɔjŋ̃ pɔndɔ se iiŋ̃o do
bubge tun do dɔkiŋ̃a, do Musa ki sum eyo.
Taa naaŋ̃ se ɓo kɛn aanga *ɓii sebit ki kic
ɓo, naase lee ˈtɔjki pɔndɔ gɛnsege tu. 23 Taa
naaŋ̃ se ɓo, naase ˈtɔjki pɔndɔ gɛnsege tu
utu ɓii sebit kic ɓo tuj Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki se eyo. Num gaŋ debkilimi ute ma-
galiŋ̃ ɓo maam mˈɛɗiŋ̃ lapi ɓii sebit ki jaay
naase maakse taarse se taa ɗi? 24 Kɛn jaay
aki kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do nam ki num, ɔŋ̃te kɔjki do

nakge tun, kɛn naase aki ute kaamse sum
eyo, num ɔjki bɔɔrɔ ute ɗoobiɲa.»
25 Gɔtn se jee Jeruzalɛm kɛn mɛtiŋge ɗeek
ɔɔ: «Kɛse ɓo gaabm kɛn kˈje jˈaŋ tɔɔl se ey
la? 26 ˈBooyki naaŋ ɗaar tal taaɗ taaɗ naan
jeege tu, ɔɔ tɔɔgjege se, nam tap ɓo taaɗiŋ
taar ɗim eyo. Lɔ bin se naaɗe jeeliŋga naaŋ
*al-Masi ɗeer ne? 27 Num al-Masi jaay utu
aɗe ɓaa se, gɔtn naaŋ ano kiiŋ tap ɓo nam
jeel eyo. Gaŋ gaabm se lɛ, naaje kˈjeelki
gɔtn naaŋ iiŋno ro ki.»
28 Kaaɗ kɛn Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr
ƁBee Raa ki se, kɛn naaŋ jaay booy taarɗe
se, uun mindiŋ raan ɗeekɗen ɔɔ: «ƁDeere,
naase ˈjeelumki ɔɔ ˈjeelki gɔtn maam mˈiiŋno. Anum, maam se mˈiiŋo gɛn dom ɓo
mˈɓaaɗo eyo. Num deb kuuy ɓo ɔlumo, ɔɔ
debm ɔlumo se taaɗ taar mɛt ki. Num gaŋ
naaŋ se naase ˈjeeliŋki eyo. 29 Anum debm se
maam mˈjeeliŋa taa maam se mˈiiŋo gɔtiŋ
ki, ɔɔ naaŋ ɓo ɔlumo.» 30 Gɔtn se naaɗe je
aŋ kɔkɔ naɓo nam ɔŋ ɔl te jiŋ roŋ ki eyo,
taa kaaɗiŋ aas te ey ɓɔrtɔ. 31 Gaŋ maakŋ jee
dɛnge tu se, jee mɛtiŋge took aal maakɗe
doŋ ki ɔɔ naaɗe ɗeek ɔɔ: «Kɛn al-Masi utu
aɗe ɓaa se ˈkɔŋ ˈtɛɗn nakŋ-kɔɔɓgen dɛn cir
gɛn gaabm ese tɛɗ se la?»
32 Gɔtn se *Parizige ɓaa booy taar kɛn
jeege lee taaɗ naaŋ ki ro Isa ki se, naaɗe
ute magal jee tɛɗn sɛrkɛ se, ɔl asgargen lee
bɔɔb ƁBee Raa se, gɛn ɓaa kɔkŋ Isa. 33 Gaŋ
Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Maam se, ɔɔpumga baata
kɛn mˈkiŋg te naase ɔɔ tɛɗga ɓo maam ɓaa
kɔŋ debm kɛn ɔlumo. 34 Naase utu amki jea,
naɓo amki je kɔŋ eyo. Taa gɔtn maam ɓaan
ɓaa se, naase aki kɔŋ kaan eyo.» 35 Gɔtn se
Yaudge baag taaɗn te naapa ɔɔ: «Naaŋ tap
ɓo ɓaa kaam gay, jaay naaje jˈaŋki kɔŋ kɔŋ
ey se? Ɔɔ ɓaa tiŋg daan Yaudge tun wɔɔk
maakŋ Grɛkge tu se la? Ɔɔ gɔtn naane se
naaŋ ɓaa dooy Grɛkge la? 36 Ey num taar
naaŋ taaɗ ɔɔ: ‹Naase utu amki jea, naɓo
amki je kɔŋ eyo, taa gɔtn maam ɓaan ɓaa
se, naase aki kɔŋ kaan eyo.› Taar se tap ɓo
naaŋ je ɗeekŋ ɔɔ ɗio?»

Isa taaɗ taar maan kɛn ɛɗ kaaja jeege tu

37 ƁBii magal cir paacŋ gɛn *laa Daabge se,
ɓiin kɛn kaam mɔɔtn. ƁBiin se ɓo Isa iiŋ
ɗaara ɔɔ uun mindiŋ raan ɔɔ baag taaɗa ɔɔ:
«Debm kɛn jaay maane tɔɔliŋ se ŋˈɓaaɗo
gɔtum ki ɔɔ ŋˈkaaye. 38 Aan gɔɔ taar kɛn
kˈraaŋo do dɔkiŋ taaɗ ɔɔ: debm jaay aalga
maakiŋ dom ki se, ˈkɔŋ maan kɛn ɛɗ kaaja.
Ɔɔ maan kɛn ɛɗ kaaja se, aɗe kiiŋ maakiŋ
ki ɔɔ ˈtoodn kɔɔy maakiŋ ki kɔl kɔl aan gɔɔ
maan maakŋ oolge tu.» 39 Kɛn Isa jaay taaɗ
taar se, naaŋ je taaɗn taa *Nirl Raa, kɛn
tɛɗga num, jee aalga maakɗe doŋ ki se utu
ˈkɔŋɔ. Taa kaaɗ kɛn se, Nirl Raa bɔɔy te ey
ɓɔrtɔ; taa Isa se ook ɓaa te raan gɔtn jˈansen
nook ey ɓɔrtɔ.

Jeege naaj taara te naapa ro Isa ki

40 Kɛn jeege jaay booy taar se, jee mɛtiŋge
ɗeek ɔɔ: «Gaabm se, ɗeere naaŋ se debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki mala mala.» 41 Jee
mɛtiŋge taaɗ ɔɔ: «Naaŋ se ɓo *al-Masi.»
Gaŋ jee mɛtiŋgen kuuy taaɗ ɔɔ: «Al-Masi
ɓo aɗe kiiŋ taa naaŋ Galile ki ne? Kɛse
gɔtɔ. 42 Ey num taargen do dɔkiŋ kˈraaŋiŋga
raaŋ se ɗeek ɔɔ: *Al-Masi se, aɗe* teecŋ mɛtjil
*Daud ki ɔɔ aɗe kiiŋ Betleem ki, kɛn maakŋ
naaŋ Daud ki ey la?*» 43 Taa Isa se jee dɛn
se, taarɗe ɓaa ɔk mɛtn naap eyo. 44 Gɔtn se
jeege kandum maakɗe ki se je aŋ kɔkɔ naɓo
nam ɔŋ ɔl te jiŋ roŋ ki eyo.
45 Asgargen lee bɔɔb *ƁBee Raa se ɔk tɛrlo
ɓaaɗo ɔŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu
ute *Parizige. Naaɗe taaɗ asgarge tu ɔɔ:
«Gɛn ɗi jaay naase ˈbaate kɔkŋ ɓaansiŋkiro
se?» 46 Gɔtn se asgarge tɛrlɗen ɔɔ: «ƁBii kalaŋ
tap ɓo nam ɔŋ taaɗ te taara aan gɔɔ gɛn
gaabm se eyo.» 47 Anum Parizige se, tɛrlɗen
ɔɔ: «Naase kic gaabm se taaɗ bisenga dose
kic la? 48 Maakŋ magalge tu ey lɛ maakŋ
Parizige tu se aakkiga nam kalaŋ tookga
taariŋ la? 49 Num gaŋ jee dɛn took taariŋ se
naaɗe jeel *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se
eyo, ɔɔ naaɗe se lɛ jee kɛn Raa naamɗega
naama.»
50 Gaŋ maakŋ Parizige tu se gaaba kalaŋ
roŋ Nikodem, naaŋ se ɓii kalaŋ iŋgoga kiŋg
gɔtn Isa ki kici ɗeekɗen ɔɔ: 51 «Ko Taar kɛn
Raa ɛɗjekiro se, debkilimi jaay kˈbooy te
taariŋ eyo, ɔɔ jˈaak te nakŋ kɛn naaŋ tɛɗ
ey se, jˈaŋ kɔkŋ mindiŋ jˈɔɔ ɗî?» 52 Gɔtn se
naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Naai kic ˈtɛɗn kɔɗ Galile
la? ƁBaa dooy ɔk taargen kˈraaŋɗeno do
dɔkiŋ se jiga jaayo, ɓii kalaŋ tap ɓo debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki gam teeco te taa
naaŋ Galile ki eyo.»

* 7:42 Aak Jn 8.42, KKR 120.10-12, 2Sam 7.12 ɔɔ Mis 5.1-3.

53 [Gɔtn se, naŋa naŋa kic ɓo iiɩ̃ uun ɗoobm ɓeeɩ̃a ɓeeɩ̃a.]

8

Mɛnd gaaba j'ɔkiɩ̃ ute gaabm kuuy

1 Naaɩ̃ kɛn se Isa iiɩ̃ ɓaa do *kɔsn ɔlib ki. 2 Mɛtɓeeɩ̃ki tanɔɔriɩ̃ nɔɔriɩ̃ se, naaɩ̃ ɔk tɛrlo daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔɔ jeege paac ɓaaɗo ɔŋiɩ̃a. Gɔtn se naaɩ̃ booy iŋg naaŋ ki ɔɔ baagɗen dooyo. 3 Gɔtn se jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute *Parizige se ɔk ɓaano te mɛnd gaaba kalaŋ bin se j'ɔkiɩ̃o te gaabm kuuy. Naaɗe ɓaaɗo ɔndiɩ̃ daan jeege tu. 4 Naaɗe ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, mɛnd se tɛɗga nakŋ *kusiɩ̃a j'ɔŋiɩ̃o tooɗ tooɗ te gaabm kuuy. 5 Maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se taaɗjeki ɔɔ: ‹Mɛndgen bin se j'aɗen tund tɔɔl te koa.› Num gɛn naai ki num ɔɔ ɗi?»

6 Kɛn naaɗe jaay taaɗ bin se, je kɛn naaɩ̃ taaɗga taar ɗim cɔkɔ sum ɓo, naaɗe aɩ̃ goom kɔkɔ taa aɩ̃ kɔkŋ mindiɩ̃a. Num gaŋ gɔtn se, Isa no doɩ̃ naaŋ ki ɔɔ baag raaŋ naaŋ ki ute goon jiɩ̃a. 7 Aan gɔɔ naaɗe dɔɔk taara tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɩ̃ ey se, gɔtn se Isa uun doɩ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ naase kɛn 'paacki se, nam nam ɓii kalaŋ jaay tɛɗ te nakŋ kusiɩ̃ ey num, uun koa und mɛnd se deete.» 8 Gɔtn se tɛr naaɩ̃ no doɩ̃ naaŋ ki daala ɔɔ baag raaŋ naaŋ ki. 9 Kɛn naaɗe jaay booy taar ese se, naŋa naŋa kic ɓo uun ɗoobiɩ̃ ɗoobiɩ̃a. Jee magalge se ɓo baag kiiɩ̃ ɓaa deet deet. Gɔtn se ɔɔp Isa kaliɩ̃ ki te mɛnd kɛn naaɗe ɔk ɓaano ɗaanɗe ki se. 10 Num gɔtn se Isa uun doɩ̃ daala ɗeek mɛnd ki se ɔɔ: «Mɛnda, jee se ɓaaga gay? Maakɗe ki se, nam nam 'ɗaar jaay 'kɛnd teeli gɛn kuti se gɔtɔ ne?» 11 Mɛnda se ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Jaamus, nam utum te eyo.» Gɔtn se Isa ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Maam kic m'je kuti eyo. 'Baao naɓo mɔɔtn ɔɩ̃te tɛɗn nakŋ kusiɩ̃a.»

Isa se naaɩ̃ gɔtn wɔɔr gɛn jeege paac

12 Isa ɗeek jeege tu daala ɔɔ: «Maam se, m'gɔtn wɔɔr gɛn jeege paac. Debm kɛn ɓaaɗoga mɛtum ki se, naaɩ̃ se lee maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ eyo. Gaŋ naaɩ̃ se 'kɔŋ gɔtn wɔɔr kɛn aɩ̃ tɔɔdn kɔl gɔtn kɛn naaɩ̃ an kɔŋ kaaja.» 13 Gɔtn se *Parizige ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Naai ɓo 'tɛɗn saaɗn gɛn naai mala se, saaɗn naai se ɔs aay eyo.» 14 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn maam m'tɛɗn saaɗn maam mala kic ɓo, saaɗn maam se ɔs aaye. Taa maam m'jeel gɔtn maam m'iiɩ̃no ɔɔ gɔtn maam m'an ɓaa. Num gaŋ naase gɔtn maam m'iiɩ̃no lɛ, 'jeelki eyo ɔɔ gɔtn maam ɓaan ɓaa ro ki kic ɓo, naase 'jeelki eyo. 15 Naase ɔjki bɔɔrɔ do jeege tu aan gɔɔ kɛn jikilimge lee tɛɗa. Num maam lɛ m'ɔj bɔɔrɔ do nam ki eyo. 16 Kɛn jaay aanumga gɛn kɔjɩ̃ bɔɔrɔ kic num, kɔjɩ̃ bɔɔr maam se kɛn mɛt ki. Taa maam se m'kalum ki eyo, num Bu kɛn ɔlumo se kic utu te maama. 17 Maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗseno se, k'raaŋiɩ̃ga raaŋ j'ɔɔ: kɛn jeege di jaay taaɗ taarɗe ɔk mɛtn naapa se saaɗn naaɗe se, ɔs aaye. 18 Maam mala ɓo m'taaɗn saaɗuma ɔɔ Bubum kɛn ɔlumo se kic taaɗ saaɗn maama.» 19 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Bubi naai 'taaɗn se gay?» Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase lɛ 'jeelumki eyo. Ɔɔ Bubum kic naase 'jeeliɩ̃ki eyo. Kɛn naase jaay 'jeelumki maam num, Bubum kic ɓo naase aɩ̃ki 'kɔŋ jeel kici.»

20 Isa taaɗ taargen se, kaaɗ kɛn naaɩ̃ dooy dooy jeege daan bɔɔr *'Bee Raa ki. Naaɩ̃ kɛn se, naaɩ̃ iŋg cɛɛ nakŋ kɛn jeege lee tɔmb *sɛrkɛ maak ki; num gaŋ gɔtn se, nam ɔŋ ɔl te jiɩ̃ roɩ̃ ki eyo taa kaaɗiɩ̃ aas te ey ɓɔrtɔ.

Isa taaɗ ɔɔ naaɩ̃ utu tɛrl gɔtn Bubiɩ̃ ki

21 Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «Maam se m'ɓaa ɓaao ɔɔ naase utu amki jea, naɓo naase se utu aki kooy maakŋ *kusiɩ̃se ki. Taa gɔtn maam m'an ɓaa se lɛ, naase aki kɔŋ ɓaa eyo.» 22 Gɔtn se magal Yaudge taaɗ te naapa ɔɔ: «Taar kɛn naaɩ̃ taaɗ ɔɔ gɔtn maam m'ɓaan ɓaa se naase aki kɔŋ ɓaa eyo. Bin se, naaɩ̃ kaliɩ̃ ki ɓo ɓaa ɓaa tɔɔl roɩ̃ la?» 23 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase se, jee do naaŋ ki, num maam lɛ, m'iiɩ̃o raan. Naase se, jee do naaŋ ki ara, num maam se, m'mɛtn jee do naaŋ ki ara ki eyo. 24 Taa naaɩ̃ se ɓo maam taaɗseno m'ɔɔ, naase se utu aki kooy maakŋ kusiɩ̃sege tu. Kɛn naase jaay 'baate 'kaalki maakse do maam kɛn m'iŋg daayum se, naase se utu aki kooy maakŋ kusiɩ̃sege tu.» 25 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Naai tap ɓo naŋa?» Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Do kupm mɛt ki tap ɓo maam m'ɔɩ̃ te eyo num m'taaɗsenoga. 26 Do naase ki se, maam m'ɔk taarge dɛna kɛn m'asen taaɗa ɔɔ gɛn kɔjɩ̃ bɔɔrɔ dose ki. Num gaŋ Debm kɛn ɔlumo se, naaɩ̃ taaɗ taar mɛt ki. Ɔɔ taar kɛn maam taaɗ jeege tu se, m'booyo gɔtn naaɩ̃ ki.»

27 Num taar jaay naaɩ̃ taaɗɗen te *Raa Bubu se, naaɗe ɔnd te mɛtiɩ̃ eyo. 28 Gɔtn

se Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Kɛn naase jaay
ˈtup ˈtɔɔlkiga *Goon Deba ro kaag ki uun
ɗaariŋ̃kiga raan se, kaaɗ kɛn se jaay naɓo
naase aki jeele, maam se ɓo debm kɛn mˈiŋg
gɛn daayum. Ɔɔ maam se mˈtɛɗ naka gɛn
dom eyo, num maam taaɗ se mˈtaaɗ te nakŋ
kɛn Bubum dooyumo. [29] Debm kɛn ɔlumo
se, naaŋ̃ utu te maama. Naaŋ̃ ɔŋ ɔŋ̃um te
kalum ki eyo, taa maam se daayum mˈtɛɗ
nakŋ kɛn tɔɔliŋ̃ naaŋ̃ ki.» [30] Gɔtn se kɛn jeege
jaay booy taar Isa taaɗ bin se, jeege dɛna
took aal maakɗe doŋ̃ ki.

*Gaan Raage ute gaan *Bubm sitange*

[31] Gɔtn se Isa taaɗ Yaudge tun aalga kaal
maakɗe doŋ̃ ki se ɔɔ: «Kɛn naase jaay ɔkki
taarum maakse ki tɔɔg se, naase aki tɛɗn
jee mɛtum kɛn mala mala. [32] Ute naaŋ̃ se
naase aki jeel taar mɛt ki, ɔɔ taar mɛt ki kɛn
naase aki jeel se ɓo, asen kɔɔɗn dose maakŋ
ɓul ki.» [33] Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaje se kˈmɛtjil
*Abraamge ɔɔ ɓii kalaŋ naaje kˈtɛɗ te ɓul
nam gam eyo. Naai ˈtaaɗjen ɔɔ: naase aki
kɔŋ tɛɗn ɓul ey sum se, taa ɗi?» [34] Isa tɛrlɗen
ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: debm jaay
tɛɗ nakŋ *kusiŋ̃ se, naaŋ̃ ɔɔp tɛɗga ɓul gɛn
kusiŋ̃a. [35] ʼBulu se naaŋ̃ kɔŋ kiŋg maakŋ ɓee
ki gɛn daayum eyo, num goono ɓo debm
ˈkiŋg maakŋ ɓee ki gɛn daayum. [36] Taa naaŋ̃
se ɓo kɛn Goon Raa jaay ɔɔɗsenga maakŋ
ɓul ki num, naase aki kɔŋ dose ɗeer ɗeer.
[37] Maam mˈjeele naase se mɛtjil Abraamge.
Naɓo naase ˈbaate ˈkuunki taaruma ɔɔ taa
naaŋ̃ se ɓo naase ˈje amki tɔɔlɔ. [38] Maam
se mˈtaaɗsen nakŋ kɛn maam mˈaako gɔtn
Bubum ki. Gaŋ naase se ˈtɛɗki nakŋ kɛn
naase ˈbooykiro gɔtn bubse ki.» [39] Naaɗe
tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Bubm naaje se, Abraam.» Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn naase jaay gaan Abraamge
ɗeer num, naase aki tɛɗn nakgen aan gɔɔ
Abraam tɛɗo se. [40] Num ɓɔrse naase ˈje amki
tɔɔlɔ. Taa maam mˈtaaɗsenga taaɗ taar mɛt
ki kɛn maam booyo gɔtn Raa ki. Nakgen
bin se Abraam ɔŋ tɛɗiŋ̃ te eyo. [41] Num gaŋ
naase se ˈtɛɗki nakgen kɛn bubse lee tɛɗa.»
Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaje se kˈgaan bumige
eyo. Naaje jˈɔk Bubu kalaŋ sum, ɔɔ Bubm
naaje se, Raa!»

[42] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn Raa jaay Bubse
num kaaɗn naane, naase amki jea. Maam
mˈiiŋ̃o gɔtn Raa ki ɔɔ mˈɓaaɗo kic ɓo taa
naaŋa: maam se mˈɓaaɗo gɛn dom eyo,
num naaŋ̃ ɓo debm kɛn ɔlumo. [43] Gɛn ɗi
naase ˈbooy ɔkki taarum ey se? Taa taar
maam mˈtaaɗsen se naase aasiŋ̃ki gɛn booy
kɔkiŋ̃ eyo. [44] Bubm naase se, naaŋ̃ Bubm
sitange. Ɔɔ naase ˈjeki tɛɗn nakŋ kɛn bubse
maakiŋ̃ jea. Do dɔkiŋ̃ kic ɓo, naaŋ̃ ɓo
debm tɛɛso gɛn tɔɔl jeege. Ɔɔ naaŋ̃ se
taaɗ taar mɛt ki eyo, taa nakŋ mɛt ki se
gɔtn naaŋ̃ ki gɔtɔ. Kɛn naaŋ̃ baaga taaɗn
taar-kɔɔɓɔ se taargen se naaŋ̃ uun doŋ̃ ki
ɓo taaɗa, taa naaŋ̃ se debm taar-kɔɔɓɔ ɔɔ
bubm jee taar-kɔɔɓge. [45] Num gaŋ maam se
mˈtaaɗsen taar mɛt ki. Taa naaŋ̃ se ɓo naase
ˈbaate ˈtookki taaruma. [46] Maakse ki se naŋa
jaay am kɔŋ taaɗn kusiŋ̃ kɛn maam tɛɗa ɔɔ
kɛn maam mˈtaaɗ taar mɛt ki num, naase
ˈbaate kuunki taarum se gɛn ɗi? [47] Debm gɛn
Raa se, booy uun taar Raa. Num naase se,
jee Raage eyo, taa naaŋ̃ se ɓo naase ˈbaate
ˈbooyki taaruma.»

[48] Gɔtn se magal Yaudge taaɗ Isa ki ɔɔ:
«Kɛn kˈɗeek jˈɔɔ naai kɔɗ *Samari ɔɔ debm
sitan se, taarje mɛt ki.» [49] Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ:
«Maam se debm sitan eyo. Num maam se
*mˈnook Bubuma, gaŋ naase aalumki maak
ki eyo. [50] Maam se mˈje jeege ɓo am nook
eyo, num deb kuuy ɓo je jeege am nooko,
naaŋ̃ ɓo debm utu ˈkɔjŋ̃ bɔɔrɔ. [51] ˈBooyki
bɛɛ mˈasen taaɗa: debm jaay booy uun taar
maam se, mɔɔtn naaŋ̃ se ˈkɔŋ kooy eyo.»

[52] Gɔtn se, magal Yaudge ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«ʼBɔrse naaje kˈjeeliga naai se debm sitan!
Ey num Abraam te jee taaɗ taar teeco taar
Raa ki kɛn do dɔkiŋ̃ se kic ɓo ooyga, gaŋ
naai ˈtaaɗ ɔɔ debm jaay booy uunga taar
naai num, mɔɔtn ˈkɔŋ kooy eyo. [53] Bin se
bubjen Abraam kɛn ooyga se naai magal
ciriŋ̃ la? Ey num jee taaɗ taar teeco taar
Raa ki se kic ɓo ooyga ɔɔ naai magal roi
bin se ˈje kaasn te naŋa?» [54] Isa tɛrlɗen
ɔɔ: «Kɛn maam ɓo mˈnook rom mala sum
num, nookŋ ro maam se nakŋ cɛrɛ. Kɛn
nookum maam se, Bubuma, ɔɔ naaŋ̃ ɓo
kɛn naase ˈtaaɗki ɔɔki naaŋ̃ ɓo Raase se.
[55] Gaŋ naase ˈjeel ɔkiŋ̃ki eyo ɔɔ maam se
mˈjeel mˈɔkiŋ̃ mala mala. Kɛn maam jaay
mˈtaaɗ mˈɔɔ mˈjeel mˈɔkiŋ̃ ey se, mˈtɛɗn
debm taar-kɔɔɓɔ aan gɔɔ naase kici. Num
maam se mˈjeel mˈɔkiŋ̃a ɔɔ mˈɔk taariŋ̃ se
maakum ki. [56] Bubse Abraam se maakiŋ̃
raapo ɔɔ naaŋ̃ aak kaam ɓiin mˈano ˈɓaa
do naaŋ ki. Kɛn naaŋ̃ jaay aak naaŋ̃ se
sum se, naaŋ̃ maakiŋ̃ raap dɛn aak eyo.»

57 Do taar kɛn naaɩ̃ taad se magal Yaudge
ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Naai kɛn ɓaari si-mii kic aas te
ey sum ɓo aakga Abraam ne?» 58 Isa tɛrlɗen
ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: kaad kɛn
jˈooj te Abraam ey se, maam mˈutu tap.»
59 Gɔtn se naaɗe tɔs koa je aɩ̃ tundu, naɓo
naaɩ̃ ɛnd iig daan jeege tu ɔɔ iiɩ̃ teec daan
bɔɔr *Bee Raa ki se naatn.

9

Isa ɛɗ lapi gaab kɛn jˈoojiɩ̃ tap ɓo
kaam-tɔɔkɔ
(Mk 8.22-25, 10.46-52)

1 Bii kalaŋ Isa deel deel se, aak gaaba
kalaŋ bin se jˈoojiɩ̃ ɓo kaam-tɔɔkɔ. 2 Gɔtn se
jee mɛtiɩ̃ ki tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Debm dooyje,
kɛn tuj *Raa ki jaay ɔl gaabm se jˈoojiɩ̃
kaam-tɔɔkɔ se, naaɩ̃ mala lɔɓu bubiɩ̃ te koɩ̃
lɛ?» 3 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn ɔl jaay kˈjˈoojiɩ̃
kaam-tɔɔkɔ se, taa *kusiɩ̃ koɩ̃ te bubiɩ̃ eyo,
ɔɔ gɛn naaɩ̃ mal eyo. Num ute naaɩ̃ se, Raa
ɓo ˈje taaɗn naabiɩ̃ jeege tu! 4 Kɛn kaaɗa
jaay utu se, bɛɛki se, kˈtɛɗki naabm gɛn
debm ɔlumo. Ey num kɛn nɔɔrɔ jaay aanga
num, nam ˈkɔŋ tɛɗn naab ɗim eyo. 5 Kaad
kɛn maam mˈutu do naaŋ ki ɓɔrt se, maam
ɓo gɔtn wɔɔr gɛn jee do naaŋ ki.»

6 Kɛn Isa jaay taad naŋ taariɩ̃ se, tup
ɓooriɩ̃ naaŋ ki, deepiɩ̃ te naaŋa ɔɔ uun
ɔtiɩ̃siɩ̃ kaam gaab kɛn kaam-tɔɔkɔ se. 7 Ɔɔ
ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Baa tug kaami maakŋ gɔɔ kɛn
ɔk maane ɔɔ gɔɔ se ɓo kɛn kˈdaŋiɩ̃ Siloam
se.» Siloam se je ɗeekŋ ɔɔ: *jˈ*ɔliɩ̃ga. Gɔtn
se debm kaam-tɔɔkɔ iiɩ̃ ɓaa tug kaamiɩ̃a ɔɔ
kɛn naaɩ̃ tɛrlo tɛrl se, naaɩ̃ aak kaaka. 8 Jee
do daamboogiɩ̃ge ute jee jeeliɩ̃ do dɔkiɩ̃a
jaay aakiɩ̃o naaɩ̃ lɛ, baayo baay se ɗeek ɔɔ:
«Kɛse ɓo debm kaam-tɔɔkŋ kɛn iŋg lɛ baayo
se ey la?» 9 Jee mɛtiɩ̃ge ɗeek ɔɔ: «Kɛse ɓo
naaɩ̃a.» Kɛngen kuuy ɗeek ɔɔ: «Gɔtɔ! Kɛse
naaɩ̃ eyo. Nam ɓo teciɩ̃ tece.» Gaŋ gaabm
kaam-tɔɔkɔ se taaɗɗen ɔɔ: «Kɛse maam
mala.» 10 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Tɛɗ
ɔɔ ɗi jaay kaami ɔɔɗ aak se?» 11 Naaɩ̃ tɛrlɗen
ɔɔ: «Gaabm kˈdaŋiɩ̃ Isa se ɓo deep ɓooriɩ̃
te naaŋa ɔɔ ɔtumsiɩ̃ kaamum ki ɔɔ ɗeekum
ɔɔ: ‹ˈBaa tug kaami maakŋ Siloam ki se.›
Gɔtn se ɓo maam mˈiiɩ̃ ɓaa tug kaamuma
ɔɔ kaamum ɔɔɗ aaka.» 12 Naaɗe tɔnd mɛtiɩ̃
ɔɔ: «Gaabm se utu gay?» Naaɩ̃ tɛrlɗen ɔɔ:
«Maam jeel gɔtiɩ̃ eyo.»

**Parizige* tɔnd mɛtn gaabm debm
kaam-tɔɔkŋ Isa ɛɗiɩ̃ lapi se

13 Gɔtn se jˈɔk kˈɓaan te gaabm, kɛn iŋgo
kaam-tɔɔkɔ se, gɔtn Parizige tu. 14 Gaŋ ɓii
kɛn Isa deep naaŋa ute ɓooriɩ̃ jaay ɔt kaam
gaab kɛn debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔ kaamiɩ̃ ɔɔɗ
aak se, ɓiin se *ɓii sebit. 15 Taa naaɩ̃ se
ɓo Parizige kic tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Tɛɗ ɔɔ ɗi
jaay kaami ɔɔɗ aak se?» Naaɩ̃ tɛrlɗen ɔɔ:
«Gaabm kɛn kˈdaŋiɩ̃ Isa se ɓo, deep ɓooriɩ̃
ute naaŋa ɔɔ ɔtum kaamum ki ɔɔ mˈɓaa
mˈtug kaamuma ɔɔ kaamum ɔɔɗ aaka.»
16 Maakŋ Parizige tu se jee mɛtiɩ̃ge ɗeek ɔɔ:
«Gaabm se debm Raa eyo. Taa ɓii sebit
kic ɓo naaɩ̃ aaliɩ̃ maak ki eyo.» Gaŋ jee
kuuy ɗeek ɔɔ: «Debm *kusiɩ̃ naan Raa ki
sum ɓo, ˈkɔŋ tɛɗn nakŋ-kɔɔɓgen deel do bin
ne?» Gɔtn se taarɗe ɓaa ɔk mɛtn naap eyo.
17 Gɔtn se tɛr naaɗe tɔnd mɛtn gaabm iŋgo
kaam-tɔɔkɔ se daala ɔɔ: «Maak-saapm naai
ki num, gaabm ɔɔɗio kaami se, naai ɔɔ ɗi?»
Naaɩ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Naaɩ̃ se debm taad taar
teeco taar Raa ki.»

18 Gaŋ magal Yaudge se baate tooko kɛn
gaabm se jaay jˈoojiɩ̃ ɓo kaam-tɔɔkɔ ɔɔ
ɓɔrse kaamiɩ̃ ɔɔɗ aakga kaak se; taa naaɩ̃
se ɓo, naaɗe daŋo koɩ̃ te bubiɩ̃ se. 19 Gɔtn
se naaɗe tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Gaabm se ɓo
kɛse goonsen ɔɔki oojiɩ̃ki kaam-tɔɔkɔ se
ne? Ɔɔ ɓɔrse ˈtɛɗ ɔɔ ɗi jaay kaamiɩ̃ ɔɔɗ
aak se?» 20 Bubiɩ̃ ute koɩ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse
goonje mala. Naaje se ɗeere jˈoojiɩ̃ ɓo
kaam-tɔɔkɔ. 21 Gaŋ tɛɗ ɔɔ ɗi jaay kaamiɩ̃
ɔɔɗ aak se, naaje jˈɔnd eyo ɔɔ nam nam
ɔɔɗiɩ̃ kaamiɩ̃ se lɛ, naaje kˈjeeliɩ̃ eyo. Naaɩ̃
lɛ debm magala, ˈtɔndki mɛtiɩ̃a naaɩ̃ mala
asen taaɗn mɛtiɩ̃a.» 22 Kɛn ɔl koɩ̃ ute bubiɩ̃
jaay taad bin se, taa naaɗe ɓeer ɓeer magal
Yaudge tu. Taa magal Yaudge se dɔɔkga
dɔɔk taarɗe ɔɔ debm kɛn jaay taaɗga ɔɔ:
«Isa ɓo *al-Masi se» naaɗe aɩ̃ tuuriɩ̃ maakŋ
*ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se naatn.
23 Taa naaɩ̃ se ɓo koɩ̃ te bubiɩ̃ ɗeek ɔɔ:
«Naaɩ̃ lɛ ɗebm magala, tɔndki mɛtiɩ̃a.»

24 Tɛr Parizige se daŋo gaabm kɛn iŋgo
kaam-tɔɔkɔ se, daala, ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Naan Raa
ki se, naai taad taar mɛt ki. Gaabm se lɛ
naaje kˈjeeliɩ̃ naaɩ̃ se debm kusiɩ̃a.» 25 Naaɩ̃
tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn gaabm se ɓo debm kusiɩ̃a,
lɔ debm kusiɩ̃ eyo, maam jeel eyo. Nakŋ
maam jeel se, maam se jˈoojum kaam-tɔɔkɔ
ɔɔ ɓɔrse kaamum ɔɔɗ aakga.» 26 Naaɗe taad
gaab kɛn se ɔɔ: «Naaɩ̃ tap ɓo tɛɗi ɔɔ ɗi?

ƆɔƆ kaami se naaŋ̰ tɛɗiŋ̰ ɔɔ ɗi jaay ɔɔɗ aak
se?» 27 Naaŋ̰ tɛrlɗen ɔɔ: «Taar se maam
taaɗsenga taaɗ mɛtiŋ̰a. Naɓo naase mala,
ˈbaate ˈtookki taar se! ˈJeki mˈasen taaɗ
mɛtiŋ̰ daal se gɛn ɗi? Lɔ naase ˈje aki
tɛɗn̰ jee mɛtiŋ̰ ki kic lɛ?» 28 Gɔtn se Parizige
baagiŋ̰ naaja ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Naai ɓo mɛtn
gaabm se ey num! Naaje se kˈjee mɛtn
*Musa ki. 29 Naaje kˈjeel se Raa se taaɗo
Musa ki. Num gaŋ naaŋ̰ se iiŋ̰o gɔtn gay
gay se, naaje kˈjeel eyo!» 30 Gɔtn se gaabm
iŋgo kaam-tɔɔkɔ se tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn naase
jaay ɔɔki ˈjeelki gɔtn naaŋ̰ iiŋ̰o ey se taar se
deel doa! Ey num gaabm se naaŋ̰ ɓo debm
ɔɔɗumo kaamuma. 31 Naaje kˈjeelki Raa se,
booy keem nɔɔ jee kusiŋ̰ge eyo. Num gaŋ
Raa se booy keem nɔɔ debm kɛn aaliŋ̰ maak
ki ɔɔ tɛɗ nakŋ kɛn Raa maakiŋ̰ jen ro ki.
32 ʼBii kalaŋ jaay kˈbooy jˈɔɔ nam ɔɔɗga kaam
debm jˈoojiŋ̰ ɓo kaam-tɔɔkɔ se gɔtɔ. 33 Kɛn
gaabm se jaay debm Raa ey se, naaŋ̰ ˈkɔŋ
tɛɗn̰ ɗim eyo!» 34 Naaɗe tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Naai ɓo
jˈooji maakŋ kusiŋ̰ ki tappi ɔɔ gaŋ tɛr ˈje
ajen dooy naaje ne?» Gɔtn se naaɗe tuur
ɔɔɗiŋ̰ naatn.

35 Kɛn Isa jaay booy ɔɔ naaɗe tuuriŋ̰ga
naatn se, gɔtn se naaŋ̰ ɓaa je ɔŋiŋ̰a ɔɔ
ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «*Goon Deba se, naai aal maaki
doŋ̰ ki la?» 36 Gaabm se tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Naka,
ˈtaaɗum tu naaŋ̰ naŋa jaay maam mˈkaal
maakum doŋ̰ ki se?» 37 Isa ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Aaka!
Debm kɛn naai aakiŋ̰ ɗaar naani ki jaay
taaɗi se, kɛse ɓo naaŋ̰a.» 38 Gaabm se ɗeek
ɔɔ: «Mɛluma, maam mˈaalga maakum doi
ki.» Gɔtn se naaŋ̰ no naaŋ ki ɔɔ ɛrg naaniŋ̰
ki.

39 Gɔtn se Isa ɗeek ɔɔ: «Maam mˈɓaaɗo
do naaŋ ki se taa kɔjŋ̰ bɔɔrɔ, taa jee
kaam-tɔɔkge se kaamɗe kɔɔɗn kaaka, ɔɔ
jeegen kaamɗe utu aak kaak se lɛ utu ˈtɛɗn
jee kaam-tɔɔkge.» 40 Parizigen utu te naaŋ̰
se, kɛn naaɗe jaay booy taar ese se ɗeekiŋ̰
ɔɔ: «Kɛn bin se naaje kic kˈjee kaam-tɔɔkge
la?» 41 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn naase jaay
ˈtɛɗkiga tɛɗ jee kaam-tɔɔkge num, kaaɗn
naane naase aki tɛɗn jee kusiŋ̰ge eyo. Num
gaŋ ɓɔrse naase ˈɗeekki ɔɔki: ‹Naaje se jee
kaamje aak kaaka.› Taa naaŋ̰ se ɓo naase
utu iŋgki maakŋ kusiŋ̰se ki se.»

10

Isa aal naagŋ taara ute debm gaam baatge

1 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ mˈasen
taaɗa: debm ɛnd tɔrɗn baatge tu jaay aal
te taa ɗoob eyo, gaaŋ aal gɔt kuuy se, naaŋ̰
se debm ɓoogo ɔɔ debm tujŋ̰ jeege. 2 Num
gaŋ debm aal te taa ɗoobo se, naaŋ̰ se ɓo
debm gaam baatge. 3 ƆɔƆ debm kɛn iŋg bɔɔb
taa ɗoobo se, ɔɔɗiŋ̰ kaam taara ɔɔ baatge
se booy mindiŋ̰a. ƆɔƆ baatn naaŋ̰ge mala se,
naaŋ̰ daŋɗe te rɔɗe ɔɔ ɔɔɗ teecŋ̰ɗe naatn.
4 Kɛn naaŋ̰ jaay ɔɔɗ teecŋ̰ɗega naatn se,
naaŋ̰ lee naanɗe ki, ɔɔ naaɗe ɔk mɛtiŋ̰a taa
naaɗe booy jeel mindiŋ̰a. 5 Num naaɗe se
kɔŋ kɔkŋ mɛtn nam kuuy eyo. Kɛn naaɗe
booyga mindiŋ̰ kic ɓo aaŋ̰iŋ̰ kaaŋ̰a, taa deb
kuuy se naaɗe booy jeel mindiŋ̰ eyo.» 6 Isa se
taaɗɗen te kaal naagŋ taara, num gaŋ jee se
booy ɔk mɛtn taar kɛn naaŋ̰ taaɗɗen se eyo.

Isa naaŋ̰ debm gaam bɛɛ

7 Tɛr Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ
mˈasen taaɗa: maam se ɓo aan gɔɔ mˈtaa
ɗoobm baatge. 8 Jeegen ɓaaɗo paac deet
naanum ki se, naaɗe se jee ɓoogge ɔɔ jee
tujŋ̰ jeege, naɓo baatge se took te taarɗe
eyo. 9 ƆɔƆ maam ɓo aan gɔɔ mˈtaa ɗoobo. Kɛn
debm jaay ɛnd te ɗoobm maam se, naaŋ̰
ˈkɔŋ kaaja. Naaŋ̰ kɔŋ kɛndɛ ɔɔ teecŋ̰ ɓaa
gaam te maraadiŋ̰a. 10 Debm ɓoogo ɓaaɗo
se, gɛn ɓoogo, gɛn tɔɔlɔ, gɛn kutu. Num gaŋ
maam mˈɓaaɗo se, taa jeege ˈkɔŋ kaaja ɔɔ
ˈkɔŋ kaajŋ̰ gɛn taaɗ eyo.

11 «Maam se mˈdebm gaam bɛɛ: debm
gaam bɛɛ kɛn utu kutn koŋ̰a taa baatiŋ̰ge.
12 ƆɔƆ debm kɛn gaam gɛn gurs sum se, naaŋ̰
se mɛl baatge eyo ɔɔ baatge se lɛ gɛn naaŋ̰
eyo. Kɛn aakga k-sogsogi utu ɓaaɗo se,
naaŋ̰ aŋ̰ rɛsn te baatge. ƆɔƆ k-sogsogi se
ɓaaɗo ooc baatge ɔɔ wɔɔkɗe naatn. 13 Taa
naaŋ̰ lɛ tɛɗ naabm gɛn gurs sum, ɔliŋ̰ ɗim te
baatge eyo. 14 Num maam se mˈdebm gaam
bɛɛ, maam mˈjeel baatumge ɔɔ baatumge
kic ɓo jeelum maama 15 aan gɔɔ Bubum
jeeluma ɔɔ maam jeeliŋ̰ naaŋ̰ se, maam
mˈutu kutn koma taa baatumge. 16 ƆɔƆ maam
mˈɔk baatgen kuuy kɛn te naatn kici. Naaɗe
se kic ɓo mˈutu mˈaɗeno kɔgŋ ɓaao. Naaɗe
se kic utu ˈbooy jeel minduma. Bin se naaɗe
utu tum tɛɗn dɔɔl baatgen kalaŋ ɔɔ debm
gaamɗe kic ɓo ˈtɛɗn kalaŋ. 17 Bu se jema taa
maam mˈutu mˈkɛɗn koma ɔɔ tɛɗga num
maam mˈutu mˈduru. 18 Nam nam jaay am
kɔɔɗn kɔmb taa tɔɔgɔ se gɔtɔ. Maam mala

ɓo mˈkɛɗn koma taa maam se mˈɔk tɔɔgɔ
kɛn mˈje lɛ mˈkɛɗn koma ɔɔ mˈɔk tɔɔgɔ kɛn
mˈutu mˈduru. Kɛse ɓo nakŋ kɛn Bubum
taaɗumo ɔɔ mˈtɛɗa.»
19 Gɔtn se Yaudge jaay booy taar Isa taaɗ
bin se, taarɗe ɓaa ɔk mɛtn naap ey daala.
20 Maakɗe ki se, jee dɛn taaɗ ɔɔ: «Naaɲ lɛ
debm sitan ɔɔ do lɛ tɛɗga gɛn naaɲ eyo.
Num iŋg ˈbooyki taariɲ se gɛn dî?» 21 Gaŋ jee
mɛtiɲge ɗeek ɔɔ: «Debm sitan ˈkɔŋ taaɗn
taargɛn bin eyo; ɔɔ sitan se ˈkɔŋ tɔɔɗn kaam
jee kaam-tɔɔkge la?»

Yaudge ɔɔɗ und Isa

22 Kaaɗ kɛn se kaaɗn kuul ki, ɔɔ ɓii kɛn se
Jeruzalɛm ki Yaudge tɛɗ tɛɗ maak-raapɗe
gɛn ɓii kɛn naaɗe ɗaapo *Ɓee Raa tɛɗo
salal*. 23 Gɔtn se daan bɔɔr Ɓee Raa ki
mɛtn daabm kɛn kˈdaŋiɲ daabm Salomon
se, Isa lee ɓaa kaam ara kaam ara. 24 Yaudge
ɓaaɗo ɔl guruginɲa ɗeekiɲ ɔɔ: «Naaje tap
ɓo jˈai booy bini nuŋ ki jaay naai ajesiɲ
taaɗn tal se? Kɛn naai ɓo al-Masi lɛ, ˈtaaɗ-
jesiɲa!» 25 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ey num maam
mˈtaaɗsenga, naɓo naase ˈbaate ˈtookki
taaruma. Nakgɛn maam mˈtɛɗ te ro Bubum
paac se kic ɓo, taaɗ saaɗn maama. 26 Gaŋ
naase ˈbaate tookki taarum se, taa naase
se baatn maamge eyo. 27 Baatn maamge se
booy jeel minduma, maam jeelɗe ɔɔ naaɗe
se ɔk mɛtuma. 28 Ɔɔ maam mˈaɗen kɛɗn
*kaajɲ gɛn daayum. Ɔɔ naaɗe se ˈkɔŋ kut
eyo ɔɔ nam kuuy aɗen kɔŋ kujɲ jim ki eyo.
29 Bubum kɛn ɛɗumɗeno se naaɲ magal do
nakge tu paac, nam ˈkɔŋ kujɲ ne ɗim jiɲ ki
eyo. 30 Maam te Bubum se, naaje kˈkalaŋ.»

31 Kɛn Yaudge jaay booy taar se, naaɗe
tɔso ko daala gɛn tund tɔɔliɲa. 32 Gaŋ
tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Nakgɛn jiga sum se,
maam mˈtɛɗga dɛna te ro Bubuma ɔɔ naase
aakkiga te kaamse. Num taa nakŋ kɛn gay
jaay naase je amki tund tɔɔl se?» 33 Yaudge
tɛrliɲ ɔɔ: «Taa nakŋ jigan naai tɛɗ se ɓo,
naaje kˈje jˈai tund tɔɔl eyo. Num gaŋ naai
ɓo naaj *Raa, taa naai debkilimi sum ɓo ˈtɛɗ
roi aan gɔɔ Raa.» 34 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maakŋ
*Ko Taar Raa naase ki se, taar se kˈraaŋiŋga
raaŋa jˈɔɔ: *Naase se raage*.»†

35 «ˈBooyki, Raa jaay daŋ *raage*, jeegen kɛn
naaɲ taaɗɗen taariɲ se. Bin se, kˈjeelki taar
Raa kˈraaŋiŋga raaŋ se nam aɲ kɔŋ tɔɔl eyo.
36 Gaŋ maam kɛn Bu mala ɓo bɛɛr ɔɔɗumo ɔɔ
ɔlumo do naaŋ ki, taa maam mˈtaaɗga taaɗ
mˈɔɔ maam Goon Raa sum ɓo, naase ɔɔki
maam mˈnaaj naaj Raa. 37 Kɛn maam jaay
mˈtɛɗn naabm gɛn Bubum ey num, ɔɲte
ˈkaalki maakse dom ki. 38 Num kɛn naabm
maam mˈtɛɗ se jaay gɛn Bubum num, kɛn
naase ˈbaate ˈkaalki maakse do maam ki
kic num, naase aalki maakse do naab kɛn
maam mˈtɛɗ se. Ute naaɲ se naase aki kɔŋ
jeel Bubum se, utu te maama, ɔɔ maam
mˈiŋg te naaɲa.» 39 Gɔtn se magal Yaudge
iiɲ daala, je aɲ kɔkɔ, gaŋ naaɲ iik uj jiɗe ki.
40 Naaɲ ɔk tɛrl ɓaa iŋg do ool gɛn Jordan kɛn
kaam naane, gɔtn se ɓo kɛn Jan lee *batizno
jeege. 41 Gɔtn se jeege dɛna ɓaaɗo ɔŋiɲa,
naaɗe ɗeek ɔɔ: «Ɗeere, Jan-Batist ɔŋ tɛɗ
te nakŋ-kɔɔɓm gam eyo, num gaŋ taargɛn
paacɲ naaɲ taaɗ ro gaab kɛn se, kalaŋ kic
ooc te naaŋ ki eyo.» 42 Gɔtn se jeege dɛna
took aal maakɗe do Isa ki.

11

Yo Lazar

1-2 Gaaba kalaŋ kˈdaŋiɲ Lazar, naaɲ se
gɛnaa Mari te gɛn Mart ɔɔ naaɗe se tiŋg
Betani ki. Mari ese ɓo kɛn ɔtɔ uubm oot
koot jɛ Mɛlje Isa ki, ɔɔ ɔtiɲsiɲ te bɛɛkiɲa.
Gaŋ ɓii kalaŋ gɛnaaɲ Lazar se ooc kɔɔɲɔ.
3 Gɛnaaɲgɛn mɛndge se ɔl deba ɓaa taaɗ Isa
ki ɔɔ: «Mɛlje ɓɛrɛ, debm naai ˈjeɲ se oocga
kɔɔɲɔ.» 4 Kɛn Isa jaay booy taar se, naaɲ
ɗeek ɔɔ: «Kɔɔɲ Lazar se aɲ kɔŋ tɔɔl eyo,
num naaɲ se utu ˈtaaɗn nookŋ *Raa. Ɔɔ
ute kɔɔɲ Lazar se, Goon Raa *nookiɲ ute
ˈkeeme.»

5 Ey num Mart te gɛnaaɲ Mari ɔɔ Lazar
se, Isa jeɗe aak eyo. 6 Gaŋ gɔtn ese kɛn
Isa jaay booy ɔɔ Lazar kɔɔɲɔ se, naaɲ ɔɔp
tɛɗ ɓii dio gɔt kɛn kˈɓaaɗo jˈɔŋiɲ se. 7 Kɛn
ɓii di jaay deel se, naaɲ ɗeek jee mɛtiɲ ki
ɔɔ: «Jˈiiɲ kˈtɛrl kˈɓaaki taa naaŋ Jude ki.»
8 Gɔtn se jee mɛtiɲ ki ɗeekiɲ ɔɔ: «Debm
dooyje, gɔɔr gɔɔr ese sum ɓo Yaudge je ai
tund tɔɔli te koa se ɓo, naai ˈje tɛrl ɓaa gɔtn
naane daal ne?» 9 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Gɔtɔ jaay

* 10:22 Laa kɛn ara se ɔl gaan *Israɛlge saap do kaaɗ kɛn Juda Makabɛ ɗaap Ɓee Raa kɛn Jeruzalɛm ki kɛn do dɔkiɲ Antiɔs tujiɲo maakiɲ se ɔɔ naaɲ se maakŋ ɓaar kɛn kaaru ute si-mɛcɛ-kaar-sɔɔ (164) kaaɗ kɛn se jˈooj te Isa *al-Masi ey ɓɔrtɔ. † 10:34 Aak KKR 82.6.

iipga ɔɔ kaadɑ jaay ookga se naaŋ̃ lɛk bini aan tɛgɛr jaay ooc ey la? Taa naaŋ̃ se ɓo debm lee te kaam kaadɑ se naaŋ̃ rɔɔk eyo, taa te kaam kaadɑ se naaŋ̃ aak nakgen do naaŋ ki. [10] Anum debm lee nɔɔr se, naaŋ̃ ˈrɔɔkŋ kooco taa gɔtn wɔɔr kɛn aŋ̃ wɔɔr gɔtɔ se gɔtɔ.» [11] Kɛn Isa jaay taad naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ tɛr ɗeekɗen ɔɔ: «Ɓɛrɛ, mɛɗjege Lazar se, kaamiŋ̃ ɔkga bia, gaŋ maam mˈutu mˈaŋ̃ ɓaa duru.» [12] Jee mɛtiŋ̃ ki se ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, kɛn naaŋ̃ jaay toodɡa bi se, naaŋ̃ utu ˈkɔŋ lapia.» [13] Ute naaŋ̃ se Isa jeɗen taaɗn ɔɔ Lazar se ooyga. Gaŋ maak-saapm naaɗe ki se, ɔɔ daan naane Isa taaɗɗen te toodɗn bi aan gɔɔ kɛn jeege lee tood se sum. [14] Gɔtn se Isa taaɗɗesiŋ̃ tal ɔɔ: «Ɓɛrɛ, Lazar se ooyga. [15] Num kɛn Lazar ooy jaay maam gɔtɔ gɔtn naane se, maam maakum-raapo taa naase. Taa bin se naase aki kaal maakse dom ki paac. Ɓɔrse jˈiiŋ̃ kˈɓaa kˈjˈɔŋiŋ̃ki.» [16] Gɔtn se debm mɛtiŋ̃ kɛn kˈdaŋiŋ̃ Tɔma ɔɔ roŋ̃ Tɔma se je ɗeekŋ ɔɔ rɔŋɔ, naaŋ̃ ɗeek jee mɛtn Isa kɛn mɛtiŋ̃ge se ɔɔ: «Naaje kic ɓo jˈiiŋ̃ kˈɓaaki te naaŋ̃a jˈaki ɓaa kooy kalaŋ.»

Isa tɔɔg maakŋ Mart te gɛn Mari

[17] Kɛn Isa jaay aan se, ɔŋ Lazar ɔkga ɓii sɔɔ maakŋ ɓaad kɛn aan gɔɔ iiɓi se. [18] Aan gɔɔ Betani se gɔɔr te Jeruzalɛm, daanɗe se ɔk kilɔmɛtir ɓaa ɓaa nakŋ mɔtɔ sum se, [19] taa naaŋ̃ se ɓo, Yaudge dɛna ɓaadɔ taa ˈɗaar ro Mari ute Mart ki taa yo gɛnaaɗe. [20] Kɛn Mart jaay booy ɔɔ Isa utu ɓaadɔ se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa ɔŋiŋ̃a, gaŋ Mari se ɔɔp iŋg ɓeene. [21] Kɛn Mart jaay aan se ɗeek Isa ki ɔɔ: «Mɛluma, kɛn naai jaay utu gɔtn ara ki num, kaadɗn naane gɛnaam ˈkooy eyo. [22] Gaŋ ɓɔrse kɛn naaŋ̃ ooyga kic ɓo maam mˈjeele nakŋ paacŋ̃ kɛn naai ˈtɔndga mɛta gɔtn Raa ki se, Raa se naaŋ̃ aisiŋ̃ kɛɗa.» [23] Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Gɛnaai se utu ˈduru.» [24] Gɔtn se Mart tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, maam mˈjeele ɓiin dunia naŋ jaay jeege utu aɗe dur se, naaŋ̃ kic utu aɗe duru.» [25] Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Maam ɓo debm dur jeege daan yoge tu ɔɔ kɛn ɛɗ kaaja jeege tu. Debm kɛn jaay aal maakiŋ̃ do maam ki se, ooyga kic ɓo utu ˈkɔŋ kaaja. [26] Debm jaay iŋg ɔɔ aal maakiŋ̃ do maam ki se, naaŋ̃ se mɔɔtn ˈkɔŋ kooy eyo. Num do taar kɛn se naai ˈtook la?» [27] Gɔtn se Mart tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Yɛɛ Mɛluma, maam se mˈaal maakum doi ki taa naai ɓo *al-Masi, Goon Raa, kɛn utu aɗe ɓaa do naaŋ ki se.»

[28] Kɛn Mart jaay taad naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa ɔŋ gɛnaaŋ̃ Mari ɔɔ taaɗiŋ̃ naaŋ ki ɔɔ: «Debm dooyje se ɓaadɔga ɔɔ naaŋ̃ daŋi.» [29] Kɛn Mari jaay booy taar se, naaŋ̃ naar iiŋ̃ ɓaa gɔtn Isa ki. [30] Naaŋ̃ kɛn se Isa ɛnd te Betani ki ey ɓɔrtɔ. Naaŋ̃ utu iŋg kiŋg gɔt kɛn Mart ɔŋiŋ̃o se. [31] Gaŋ Yaudge se iŋg kiŋg ɓeene ute Mari, naaɗe iŋg sɛliŋ̃ sɛlɛ. Kɛn naaɗe jaay aakiŋ̃ naaŋ̃ naar iiŋ̃ teec se, naaɗe ɔk mɛtiŋ̃a. Taa naaɗe saap ɔɔ: «Kaadɗn naane naaŋ̃ ɓaa ɓaa taa ɓaad ki se, gɛn ɓaa keeme.» [32] Kɛn Mari jaay aan ɔŋ Isa gɔt kɛn naaŋ̃ iŋg se, jaay naaŋ̃ aakiŋ̃ se, ooc mɛtn jɛŋ̃ ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, kɛn naai jaay utu gɔtn ara ki num, kaadɗn naane gɛnaam se ˈkooy eyo.» [33] Kɛn Isa aak Mari te Yaudgen ɔko mɛtiŋ̃a jaay baag keeme se, gɔtn se Isa maakiŋ̃ ɔŋ ɗaar eyo, gɔtn se maakiŋ̃ tuju. [34] Naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Naase aaliŋ̃kiga kaam gay?» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, ˈɓaadɔ kaaka.» [35] Gɔtn se Isa eeme. [36] Gaŋ Yaudge taad ɔɔ: «Aakki tu! Lazar se naaŋ̃ jeŋ̃ dɛn aak eyo!» [37] Anum maakɗe ki se, jee kandum ɗeek ɔɔ: «Debm kaam-tɔɔkɔ kic naaŋ̃ ɔɔdiŋ̃ kaamiŋ̃a, num Lazar ɓo n̪ˈɔŋ gaasiŋ̃ te yo ki ey la?»

Isa dur Lazar daan yoge tu

[38] Gɔtn se tɛr Isa maakiŋ̃ ɔŋ ɗaar ey daala, naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa taa ɓaad ki. Ɓaadɗn se aan gɔɔ iiɓi ɔɔ taariŋ̃ se naaɗe gaasiŋ̃ te koa. [39] Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ko taar ki se ɔɔdiŋ̃ki naata.» Mart, gɛnaa debm ooy se, ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, naaŋ̃ se ɔkga ɓii sɔɔ maakŋ ɓaad ki; ɓɔrse naaŋ̃ tɛɗn ootga.» [40] Gaŋ Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Maam taadiga taaɗa mˈɔɔ kɛn naai jaay aalga maaki do maam ki num naai utu ˈkaakŋ *nookŋ Raa ey la?» [41] Gɔtn se naaɗe ɔɔɗ und te ko taar ki se naata, Isa uun kaamiŋ̃ raan ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Bua, mˈtɔɔmi taa naai ˈbooyumga. [42] Ɗeere, maam se mˈjeele daayum nakŋ maam mˈtɔndga mɛti ɓo, naai ˈlee ˈbooyum booyo. Anum mˈtaad se taa jee dɛn gurug aalum se, naaɗe ˈjeele naai ɓo ɔlumo.» [43] Kɛn Isa jaay taad naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔɔ: «Lazar ˈteeco!» [44] Gɔtn ese debm ooyga kooy se teeco, ɔɔ teeco se jiŋ̃ge te jɛŋ̃ge se kˈteeliŋ̃ga teel te kala ɔɔ daan kaamiŋ̃ se naaɗe deebiŋ̃ kala. Gɔtn se Isa ɗeek jeege tu ɔɔ: «ˈTuutiŋ̃ki kaliŋ̃gen roŋ̃ ki se naata ɔɔ ɔŋiŋ̃ki naaŋ̃ ɓaa.»

Magalgen gɛn Yaudge se ɛnd tɛl gɛn tɔɔl Isa

45 Yaudgen ɓaadɔ ɗaar ro Mari ki se,
naaɗe jaay aak nakŋ Isa tɛɗ se, dɛniŋ took
aal maakɗe doŋ ki. 46 Gaŋ jee mɛtiŋge se
ɓaa ɔŋ *Parizige ɔɔ taaɗden nakŋ kɛn Isa
tɛɗo se. 47 Gɔtn se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ
Raage tu ute Parizige, naaden *jee kaakŋ
mɛtn taargen Yaudge se paac tuso ɔɔ taaɗ
ɔɔ: «Gaabm se j'aŋki tɛɗn ɔɔ ɗî? Naaŋ lɛ
tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge dɛna ɔŋ eyo. 48 Kɛn jaay
j'ɔŋiŋ te naaŋ se lɛ, jeege paac utu 'tookŋ
taar naaŋa. Ɔɔ ɓɛrɛ sɔm *Rɔmɛge se utu
aɗe ɓaao ɔɔ utu an tɔɔkŋ te Ɓee Raajege
ɔɔ utu an tɛrɛcŋ te naaŋjege.» 49 Maakɗe
ki se gaaba kalaŋ k'daŋiŋ Kayip. Ɓaar se,
naaŋ ɓo magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu,
naaŋ ɗeek ɔɔ: «Naase se 'jeelki ɗim eyo.
50 Naase 'saapki kic ɓo ɔŋiŋki eyo, ey num
bɛɛki se, deb kalaŋ ɓo 'kooyo 'kɔŋ jee dɛna.
Bin se naaŋjege se 'kɔŋ tɛrɛcŋ te magaliŋ
eyo.» 51 Taa ɓaar se naaŋ ɓo magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raage tu, bin se taar naaŋ taaɗ se
iiŋo maak-saapm naaŋ maliŋ ki eyo, gaŋ
taar naaŋ taaɗ se, iiŋo gɔtn Raa ki. Ɔɔ taar
naaŋ taaɗ se je taaɗn ɔɔ: Isa se utu kooy
taa Yaudgen te dɛniŋ, 52 ɔɔ naaŋ utu kooy se
taa Yaudge kaliŋ ki sum eyo, num gaŋ kooy
naaŋ se utu 'tusn gaan Raagen gɔtn ɓaa se
paac 'tɛɗn kalaŋ.

53 Ɓii kɛn se sum ɓo, magal Yaudge uun
doa taa tɔɔl Isa. 54 Taa naaŋ se mɔɔtn Isa
baate lee maakŋ Yaudge tu, naaŋ iik tɔk ɓaa
maakŋ naaŋ ki kalaŋ bini k'daŋiŋ Epraim,
kɛn gɔɔr te kɔɗ-ɓaara. Gɔtn ese ɓo naaŋ ɓaa
iŋg te jee mɛtiŋ ki.

55 Jeege dɛna iiŋo taa naaŋge tun kuuy ɔɔ
ɓaadɔ Jeruzalɛm ki, gɛn tugŋ ɗaapm roɗe
naan Raa ki, taa *laa Paakŋ gɛn Yaudge se
ɔɔpga gɔɔrɔ. 56 Daan bɔɔr *Ɓee Raa ki se
naaɗe lee je Isa ɔɔ gɔtn se naaɗe taaɗ te
naapa ɔɔ: «Naase tap ɓo 'saapiŋki ɔɔki ɗio?
Ɓɛrɛ, ɗaam jaay ey num, Isa se aɗe kɔŋ ɓaa
laa ki se eyo.» 57 Taa magal jee tɛɗn sɛrkɛ
Raage tu ute Parizige se, taaɗga taaɗ jeege
tu ɔɔ: «Debm kɛn jaay jeel gɔtn Isa num,
aɗen taaɗn gɔtiŋa taa naaɗe aŋ ɓaa kɔkɔ.»

12

Mari ɔt itir jɛ Isa ki
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

1 Kɛn Isa jaay aan Betani ki gɔtn kɛn naaŋ
duro Lazar daan yoge tu se, ɔɔpga ɓii mɛcɛ
sum ɓo, Yaudge 'tɛɗn *laa Paak. 2 Gɔtn se
k'tɛɗ kɔsɔ taa naaŋa ɔɔ Mart uuno kɔsɔ se,
ɓaadɔ tɔnddesiŋa. Gaŋ maakŋ jeege tun
iŋg ɔs kɔs te Isa se, Lazar kic utu maakɗe
ki. 3 Gɔtn se Mari uuno itir aas kaam ɗoocŋ
kurku ɔɔ itir se k'daŋiŋ *nard* ɔɔ naaŋ se
itir salal ɔɔ ɔɔŋɔ. Naaŋ jɛɛr itir se do jɛ
Isa ki ɔɔ ɔtiŋsiŋ ute bɛɛkiŋa ɔɔ ɓee naaɗe
iŋg maak ki se, oot itir itir sum. 4 Gɔtn ese
maakŋ jee mɛtiŋ ki se, debm kɛn k'daŋiŋ
Judas Iskariɔt se, naaŋ ɓo kɛn tɛɗga num
utu aŋ kut se, ɗeek ɔɔ: 5 «Bɛɛki se, itir se
jaay k'duginga utu tamma kaar-mɔtɔ* ɔɔ
gursn se k'nigŋ jee daayge tu num bɛɛ ey
la?» 6 Kɛn Judas jaay taaɗ bin se, taa naaŋ
saap ɓo do jee daayge tu eyo, num gaŋ taa
naaŋ debm ɓoogo; aan gɔɔ naaŋ debm kɔkŋ
gursɗe ɗey se, naaŋ iiŋga num lee tuun
tuun mɛtn gursn ese. 7 Gɔtn se Isa ɗeek ɔɔ:
«Mɛnda se ɔŋiŋ kaam kalaŋ! Nakŋ naaŋ
tɛɗum se kɛse ɓo aasga gɛn ɓii duubuma.
8 Jee daayge se daayum utu te naase. Num
gaŋ maam se, daayum m'kɔŋ kiŋg te naase
eyo.»

Magal Yaudge je tɔɔl Lazar

9 Kaaɗ kɛn se Yaudge dɛna kɛn booy jaay
j'ɔɔ, ɔɔ Isa utu Betani ki se, naaɗe iiŋ ɓaadɔ.
Naaɗe ɓaadɔ se taa Isa sum eyo, num naaɗe
ɓaadɔ se taa kaakŋ Lazar kɛn naaŋ duriŋo
daan yoge tu se kici. 10 Gɔtn se *magal jee
tɛɗn sɛrkɛ Raage tu uun doa gɛn tɔɔl Lazar
kici. 11 Taa Lazar se, Yaudge dɛna iiŋ rɛsɗe
ɔɔ ɓaadɔ uun taar Isa.

Isa ɛnd Jeruzalɛm ki aan gɔɔ Gaarge
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-10; Lk 19.29-44)

12 Mɛtbeeŋki se, jee dɛn ɓaadɔ gɛn tɛɗn
*laa Paak se, booy ɔɔ Isa utu ɓaadɔ Jeruza-
lɛm ki. 13 Naaɗe gaaŋo doomo jiɗege tu, ɔɔ
teec ɓaadɔ dɔɔɗ Isa. Naaɗe dɔɔɗiŋ se, ɗɔɔb
ɔɔy ɔɔ:
«Ozaana†,
*Raa tɛɗn bɛɛŋ do deb kɛn ɓaadɔ te ro
Mɛljege Raa, naaŋ se ɓo Gaar *Is-
raɛlge‡.»

* 12:5 Tamma kaar-mɔtɔ se aas kɔgŋ deba maakŋ ɓaar ki. † 12:13 Ozaana se je ɗeekŋ ɔɔ: Raa aaja. ‡ 12:13 Aak KKR 118.25-26. § 12:15 Sion se, naaŋ ro Jeruzalɛm kici.

14 Isa ɔŋ goon buur gaaba se ook iŋgo do
ki, aan gɔɔ taar kɛn kˈraaŋo do dɔkiɲa kɛn
ɗeek ɔɔ: 15 *Jee maakŋ gɛgɛr* kɛn Sion ki,§ɔŋte
ˈɓeerki, aakki gaarse ookoga do goon buur
kɛn gaaba utu ɓaaɗo.*
16 Nakgen deel mɛtn-jiki paac se kaaɗ kɛn
se, jee mɛtiɲ ki se ɔŋ jeel ɔk te mɛtiɲ eyo.
Num gaŋ kɛn Isa Raa *nookiɲ se jaay ɓo,
naaɗe saap ɔŋiɲa nakŋ Isa tɛɗ se, taa nakŋ
se kˈraaŋiɲoga raaŋa do dɔkiɲa ɔɔ kɛse ɓo
nakgen kɛn jeege tɛɗiɲsiɲ se.
17 Anum jee dɛn iŋgo te Isa jaay aako kɛn
naaɲ daŋo Lazar maakŋ ɓaaɗ ki jaay Lazar
duro daan yoge tu se, naaɗe se ɓo ɓaaɗo ɔɔs
maaniɲ jeege tu. 18 Aan gɔɔ naaɗe booyga
booy nakŋ-kɔɔɓm naaɲ tɛɗo se, taa naaɲ
se ɓo jeege teec ɓaaɗo dɔɔɗ Isa. 19 Gɔtn se
*Parizige baag taaɗn te naapa ɔɔ: «Aakki!
Naaɲ se lɛ cirga dojege, ɔɔ ɓɔrse se lɛ, jeege
paac ɓaaga mɛtiɲ ki.»

Grɛkgen mɛtiɲge ɓaaɗo je kaakŋ Isa

20 Ɓii *laa Paak ki se, Grɛkgen† mɛtiɲge
ɓaaɗo Jeruzalɛm ki gɛn keem Raa. 21 Naaɗe
se ɓo ɓaaɗo ɔŋ Pilip kɛn iiɲo Betsaida kɛn
taa naaŋ Galile ki se ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtiɲ
ɔɔ: «Naka, naaje se kˈje kaakŋ Isa.» 22 Pilip
ɓaa ɔŋ Andre ɔɔ taaɗiɲ ɔɔ naaɗen di se paac
ɓaa taaɗ Isa ki. 23 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɓɔrse
kaaɗn kɛn *Goon Deba *nookiɲ keem se,
aanga. 24 ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: kaam
teeɲe jaay jˈɔɔciɲ te ey se, naaɲ iŋg gɔtiɲ ki
sum. Num gaŋ kɛn jˈɔɔciɲga num, kaamiɲ
se ut naatn, ɔɔ kɛn teeco se ɓaaɗo ooj dɛna.
25 Debm je roɲ se, utu kutn koɲa ɔɔ debm do
naaŋ ki ara jaay je Raa cir roɲ se, naaɲ se
utu ˈkɔŋ *kaajɲ gɛn daayum. 26 Debm jaay
je tɛɗn naabm maam se, ˈkɔkŋ mɛtuma.
Gɔtn maam mˈutu se, debm tɛɗn naabum se
kic ˈkiŋg te maama. Kɛn debm jaay tɛɗum
naabm maam se, Bubum utu aɲ magala.»

Isa taaɗ ɔɔ naaɲ utu ˈkooyo

27 Tɛr Isa taaɗ ɔɔ: «Ɓɔrse maam mˈiŋg
se nirlum aayuma, num gaŋ mˈtaaɗn mˈɔɔ
ɗi? Mˈtaaɗn mˈɔɔ: Bua, aajuma gɛn kaaɗn
dubar utu ˈkaan dom ki se ˈsookumsiɲ
naatn rom ki bin ne? Gɔtɔ! Maam ɓaaɗo
tap ɓo taa naaɲ se. 28 Bua, *ˈnookŋ roi.»
Gɔtn se kˈbooy mindi taaɗ maakŋ raa ki
ɔɔ: «Maam se mˈnookiɲga ɔɔ mˈutu mˈaɲ
nookŋ daala.» 29 Jee dɛn iŋg gɔtn ese jaay
booy se, taaɗ ɔɔ: «Kɛse Raa ɓo aata.» Gaŋ
jee mɛtiɲge ɗeek ɔɔ: «Kɛse *kɔɗn Raa gam
ɓo taaɗiɲ.» 30 Gaŋ Isa tɛrl taaɗɗen daala ɔɔ:
«Mind taaɗ se taaɗ te maam eyo, anum
naaɲ se, taaɗ te naase. 31 Ɓɔrse kaaɗn kɛn
Raa an kɔjɲ bɔɔrɔ do jeege tun do naaŋ ki
se aanga. Ɓiin se ɓo *Ɓubm sitange, naaɲ
ɓo Gaar jee kusiɲgen do naaŋ ki se, jˈaɲ
tuuriɲ naatn. 32 Kɛn maam se jaay jˈuun
kˈɗaarumga raan se, maam mˈtɛɗn jeege
paac aɗe ɓaa gɔtum ki.» 33 Kɛn naaɲ jaay
taaɗ taargen se, naaɲ je taaɗn ɔɔ te ɗoobm
gay jaay naaɲ utu ˈkooyo. 34 Jee dɛnge se
ɗeekiɲ ɔɔ: «Naaje kˈbooy maakŋ *Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔɔ: *al-Masi se
ɓaaɗoga num naaɲ se ˈtiŋg gɛn daayum.
Anum gɛn ɗi jaay naai taaɗ ɔɔ: *Goon Debm
jˈaɲ tupm tɔɔl ro kaag ki ɔɔ jˈaɲ kuun ɗaar
raan se? Goon Debm ese kɛn gay daala?»
35 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Gɔtn wɔɔr kɛn lee wɔɔrsen
gɔtɔ se, kaaɗiɲ ɔɔpga gɔɔrɔ. Kaaɗ kɛn naaɲ
utu se, ˈleeki maakŋ gɔt kɛn wɔɔr se, taa bin
se gɔtn ɔɔɗ se asen naar kɔkŋ do jise ki eyo.
Taa debm lee maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se lɛ, naaɲ
jeel gɔtn naaɲ ɓaan se eyo. 36 Kaaɗn gɔtn
wɔɔr utu se, ˈtookki ˈleeki utu gɔtn wɔɔr
se. Taa bin se naase aki tɛɗn gaan gɔt kɛn
wɔɔrɔ.»

Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariɲ se, naaɲ iiɲ
ɔŋɗe ɔɔ ɓaa oom gɔtn dɔk te naaɗe.

Yaudge baate tooko gɛn kaal maakɗe do Isa ki

37 Ute nakŋ-kɔɔɓgen Isa tɛɗ dɛn naanɗe ki
se kic ɓo, Yaudge baate kaal maakɗe doɲ ki
rɔk. 38 Taa naaɲ se ɓo taar kɛn debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki roɲ Ezayi taaɗno se
aanga ɗoobiɲ ki kɛn ɔɔ:

Mɛljege Raa, taari naaje jaay kˈlee kˈtaaɗ
jeege tu se, naŋa took uunga
ɔɔ Mɛljege Raa tap ɓo ˈtɔɔgiɲ se, naaɲ
taaɗga naŋ ki?‡
39 Yaudge jaay ɔŋ aal maakɗe do Isa ki ey se,
taa Ezayi se taaɗga taaɗ taar ese se kici kɛn
ɔɔ:
40 *Ɗeere, jee se Raa turum*ɗenga kaamɗege ɔɔ
tɛɗɗen naaɗe tɛɗga jee do-mɔŋgge
*taa kaam*ɗe kaakŋ kɔkŋ gɔt eyo ɔɔ biɗe booy
kɔkŋ taar eyo

* 12:15 Aak Zak 9.9. † 12:20 Grɛkgen se jeegen mɛtjil Yaudge eyo. ‡ 12:38 Aak Eza 53.1.

ɔɔ ute maakɗe kic naaɗe kɔŋ booy kuun
jaay aɗe tɛrl ro maam ki,
ey num kaaɗ kɛn naane se, maam Raa
mˈaɗen kaaja.§
41 Kɛn Ezayi jaay taaɗ bin se, taa naaŋ̃ aakga
kaak *nookŋ Isa ɔɔ taargen naaŋ̃ taaɗo se,
taaɗ ute naaŋ̃a.
42 Ute naaŋ̃ se kic ɓo maakŋ magal Yaudge
tu se, jeege dɛna aal maakɗe do Isa ki. Naɓo
taa *Parizige se, naaɗe ɔŋ taaɗiŋ̃ tal naan
jeege tu eyo, taa naaɗe ɓeer ɔɔ sɔm Parizige
aɗen tuur naatn, maakŋ *ɓee kɛn Yaudge
lee tusn maak ki se. 43 Taa naaɗe je tɔɔm kɛn
jikilimge lee tɔɔmɗe se ɓo, bɛɛ cir kɛn Raa
ɓo aɗen tɔɔmɔ.

Isa se naaŋ̃ ɓo gɔtn wɔɔr gɛn jee do naaŋ
ki
44 Gaŋ gɔtn se Isa uun mindiŋ̃ raan taaɗ
ɔɔ: «Debm jaay aal maakiŋ̃ do maam ki
se, naaŋ̃ aal maakiŋ̃ do maam ki sum eyo,
num naaŋ̃ se aal maakiŋ̃ do Deb kɛn ɔlumo.
45 Ɔɔ debm kɛn aakumga maam se, aakga
Debm kɛn ɔlumo se kici. 46 Maam se mˈgɔtn
wɔɔr kɛn ɓaaɗo do naaŋ ki se, taa debm
jaay aalga maakiŋ̃ do maam ki se, naaŋ̃
ˈkɔŋ kiŋg maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ eyo. 47 Kɛn
debm jaay booy taaruma ɔɔ ɔkiŋ̃ maakiŋ̃
ki ey se, maam ɓo mˈaŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃
ki eyo. Taa maam mˈɓaaɗo se, gɛn kɔjŋ̃
bɔɔrɔ do jeege tun do naaŋ ki eyo, num
mˈɓaaɗo se gɛn kaajŋ̃ jeegen do naaŋ ki.
48 Debm jaay ɔɔɗ unduma ɔɔ baate tookŋ
taarum se, bɔɔrɔ utu koocŋ̃ doŋ̃ ki. Taa ɓiin
dunia an naŋ se, taargen maam mˈtaaɗiŋ̃
se ɓo utu aŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki. 49 Taargen
maam taaɗ se, mˈtɛrɛc te dom eyo. Kɛse
Bu kɛn ɔlumo se ɓo ɔlum mˈtaaɗ taargen
se ɔɔ mˈdooy jeege. 50 Maam mˈjeele taar
kɛn naaŋ̃ taaɗumo gɛn tɛɗa se, kɛse ɓo
taar kɛn ɛɗ kaaja gɛn daayum. Taar kɛn
maam mˈtaaɗ se, mˈtaaɗiŋ̃ aan gɔɔ kɛn Bu
taaɗumsiŋ̃o.»

13

Isa tug jɛ jeeŋ̃gen mɛtiŋ̃ ki
(Mt 26.19-20; Mk 10.35-45; Lk 22.14-18,24-27)
1 Aan gɔɔ ɔɔpga ɓii kalaŋ sum ɓo Yaudge
ˈtɛɗn *laa Paak se, Isa jeelga kaaɗn kɛn naaŋ̃
ˈkiiŋ̃ kɔŋ do naaŋa an ɓaa gɔtn Bubiŋ̃ ki se
aasga. Ɔɔ jeeŋ̃gen do naaŋ ki se daayum
naaŋ̃ jeɗen aak eyo. Ɔɔ naaŋ̃ jeɗen ute
maakiŋ̃ paac. 2 Kɛn aan kaaɗn kɔs ki jaay
naaɗe baag kɔsɔ se, kaaɗ kɛn se *Ɓubm si-
tange ɛndga kɛnd maakŋ Judas goon Simon
Iskariɔt ki, gɔtn se naaŋ̃ saap je ɗoobm an
kutn Isa. 3 Aan gɔɔ Isa se jeel Bu se ɛɗîŋ̃ga
nakge paac kaam jiŋ̃a, taa naaŋ̃ iiŋ̃o gɔtn
*Raa ki ɔɔ tɛɗga num utu ˈtɛrl ɓaa gɔtn Raa
ki se, 4 kɛn naaɗe utu ɔs kɔs se Isa iiŋ̃ ɔɔɗ
aal kal magaliŋ̃a ɔɔ uun dɔɔk maakiŋ̃ ute
kal kɛn kˈlee kˈjˈɔtn jɛ jeege. 5 Tɛr naaŋ̃
ɔmb maane maakŋ baay ki ɔɔ baag tugŋ
jɛ jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ ɔtɗesiŋ̃ te kal kɛn naaŋ̃
uun dɔɔkŋ maakiŋ̃ ki se. 6 Kɛn jaay aan
do Simon Piɛr ki se, Simon Piɛr ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Mɛluma, naai ɓo am tugŋ jɛ maam ne?»
7 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Nakŋ maam tɛɗ se, ɓɔrse
naai ˈkɔŋ jeel mɛtiŋ̃ eyo, num gaŋ tɛɗga
jaay sɔm naai utu ˈjeel kɔkŋ mɛtiŋ̃ bɛɛ.»
8 Gɔtn se Simon Piɛr ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naai ɓo
am tugŋ jɛ maama! Gɔtɔˈ!» Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ:
«Kɛn maam jaay mˈtugi te jɛi ey se, ɗîm
jaay ai tum te maam se gɔtɔ.» 9 Gɔtn se
Simon Piɛr tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, jɛm sum
eyo, num tugum jimge ute dom paac kici.»
10 Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm jaay roogga roog se,
kɔŋ roogŋ kuuy ey sum kɛn ɔɔpiŋ̃ se ˈtugŋ
jɛŋ̃ sum taa debm roogga se roŋ̃ paac aacga
walak ɔɔ naaŋ̃ tɛɗga aak bɛɛ naan Raa ki.
Ɓɔrse naase ˈtɛɗkiga jee aak bɛɛ naan Raa
ki, naɓo ˈpaacki eyo.» 11 Taa debm kɛn jaay
utu aŋ̃ kut se, Isa jeeliŋ̃a. Taa ɗî naaŋ̃ ɗeek
ɔɔ: «Naan Raa ki se naase aakki bɛɛ ˈpaacki
eyo.»

12 Kɛn Isa jaay tug jɛ jeeŋ̃ge aas se, naaŋ̃
uun uus kal magaliŋ̃a, ɔɔ ɓaaɗo iŋg gɔt kɛn
naaɗe iŋg ɔs kɔs se. Gɔtn se naaŋ̃ tɔnd
mɛtɗe ɔɔ: «Nakŋ maam mˈtɛɗsen se, naase
ˈjeel ɔkki mɛtiŋ̃ ɗey la? 13 Kɛn naase jaay
ˈdaŋumki ɔɔki: ‹Debm Dooyje› ɔɔ ‹Mɛlje› se,
taarse se mɛt ki. Ɓeere, maam ɓo mˈDebm
Dooyse ɔɔ Mɛlse. 14 Kɛn maam Mɛlse ɔɔ
mˈDebm Dooyse jaay ɓo mˈtugsen jɛsege
se, bɛɛki se, naase kic ˈlee ˈtugki jɛ naapge
bin kici. 15 Kɛn maam jaay mˈtɛɗsen naaŋ̃
se, taa naase kic ɓo aki kɔŋ tɛɗn aan gɔɔ
gɛn maam mˈtɛɗseno se kici. 16 ˈBooyki bɛɛ
mˈasen taaɗa: debm tɛɗn naaba gɔtn deb
ki se, naaŋ̃ se magal cir debm kɛn naaŋ̃ lee
tɛɗiŋ̃ naaba eyo ɔɔ debm aaŋ̃ naaba deb ki
se, naaŋ̃ magal cir debm kɛn lee ɔliŋ̃ naaba
eyo. 17 Nakgen se, ɓɔrse naase ˈjeel ɔkkiga

§ 12:40 Aak Eza 6.9-10.

mɛtiɲa kɛn naase jaay ˈtɛɗiɲkiga naaɲ se num, maakse ˈraapo. [18] Taar kɛn maam mˈtaaɗse, mˈtaaɗ te naase paacki eyo, taa jeegen kɛn maam ɓo mˈbɛɛr mˈtɔɔɗɗe se, maam jeelɗe. Gaŋ taar kɛn kˈraaŋiɲ do dɔkiɲ se, aanga ɗoobiɲ ki kɛn ɔɔ: *Debm* kɛn lee ɔs mappa te maam se, ˈtɛrlumga naaga.* [19] «Kɔr nakŋ se jaay ute kaan se, maam mˈtaaɗsesiɲ ɓɔrse. Bin se nakŋ se jaay aanga kic num, naase aki ˈjeele maam se debm kɛn tiŋg gɛn daayum. [20] ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: debm dɔɔɗ ɔk debm kaaɲ naabum jiga se, naaɲ se dɔɔɗ ɔkum maaɲ mala, ɔɔ debm dɔɔɗ ɔkum maam se dɔɔɗ ɔk Debm kɛn ɔlumo.»

Isa taaɗ ɔɔ Judas utu aɲ kutu
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

[21] Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariɲ se, gɔtn se maakiɲ tuju. Ɔɔ naaɲ taaɗɗesiɲ tal ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: maakse ki se deb kalaŋ utu am kutu.» [22] Gɔtn se jee mɛtiɲ ki baag tɛrl kaakŋ naapa ɔɔ saap maakɗe ki ɔɔ: «Naaɲ tap ɓo taaɗ te naŋa?» [23] Deb kalaŋ maakŋ jee mɛtiɲ ki se, naaɲ se ɓo debm kɛn Isa jeɲ se utu iŋg cɛɛɲ ki†. [24] Gɔtn se Simon Piɛr tɛɗiɲ nakŋ kɛn naaɲ an kaakŋ jeel ro ki ɔɔ: «Ñˈtɔnd mɛtiɲ naaɲ tap ɓo ɲˈtaaɗ te naŋa?» [25] Gɔtn se debm kɛn mɛtn Isa kɛn ese se dɛj kaaɗn Isa ki tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Mɛluma, kɛse tap ɓo naŋa?» [26] Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Kɛse debm kɛn maam mˈutu mˈdupm mappa ɔɔ mˈkɔl maakŋ baay ki jaay mˈaɲ kɛɗ se.» Gɔtn se Isa dup mappa ɔl maakŋ baay ki ɔɔ ɛɗ Judas goon Simon Iskariɔt ki. [27] Kɛn Judas jaay ɔk mappan ji Isa ki se, gɔtn ese sum ɓo *ʼBubm sitange ɓaaɗo ɛnd maakiɲ ki. Gɔtn se Isa ɗeekiɲ ɔɔ: «Nakŋ naai ˈje ˈtɛɗa se ˈnaar tɛɗiɲ yɔkɔɗɔ.» [28] Gaŋ jee iŋg gɔtn ese se maakɗe ki se, mɛtn taar kɛn naaɲ taaɗ se, nam tap ɓo booy jeel te mɛtiɲ eyo. [29] Aan gɔɔ Judas ɓo debm bɔɔbm gursɗe ɗey se, jee mɛtiŋge saap ɔɔ kaaɗn naane Isa jeɲ taaɗn ɔɔ ɲˈɓaa ɲˈdugo nakŋ tɛɗn laa, ey lɛ jeɲ taaɗn ɔɔ ɲˈɓaa ɲˈɛɗ naka jee daayge tu. [30] Gaŋ gɔtn se, Judas jaay ɔk mappan kˈdup kˈjˈɛɗiɲsiɲ sum se, naaɲ naar teec naatn. Ɔɔ kaaɗ kɛn se gɔtɔ tɛɗga nɔɔrɔ.

Isa taaɗɗen ɔɔ kˈje naapa

[31] Kɛn Judas jaay teec sum se, Isa ɗeek ɔɔ: «ʼBɔrse se *Goon Deba se *nookiɲ ute ˈkeeme ɔɔ ute ro Goon Deba se Raa kic nookiɲ ute keeme. [32] Aan gɔɔ Raa nookiɲa utu ˈkeem ute ɗoobm Goon Deba se, bin se Goon Deba kic ɔɔpga baata Raa utu aɲ nooko. [33] Gɛnumge‡ maam se mˈkɔŋ kiŋg dɛn ute naase ey sum. Naase utu amki jea naɓo aan gɔɔ kɛn mˈtaaɗo Yaudge tu se, mˈtaaɗsen naase ki kici, gɔtn maam mˈan ɓaa se, naase aki kɔŋ ɓaa eyo. [34] ʼBɔrse maam mˈtaaɗsen nakŋ naase utu aki tɛɗ se kɛn kiji: ˈjeki naapa. Aan gɔɔ kɛn maam mˈjeseno se, bin se naase kic ˈjeki naapa. [35] Kɛn naase jaay ˈjeki naapa ɗeer num, ute naaɲ se jeege paac ˈjeele, naase se jee mɛtn maam ki.»

[36] Gɔtn se Simon Piɛr tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Mɛluma, naai ˈɓaa gay?» Isa tɛrliɲ ɔɔ: «ʼBɔrse gɔtn maam mˈan ɓaa se, naai am kɔŋ daan eyo. Num kaaɗn naai am daan se, mɔɔtn kuuy jaayo.» [37] Piɛr tɛrliɲ ɔɔ: «Mɛluma, gɛn ɗi jaay naai ɔɔ ɓɔrse maam mˈai kɔŋ daan ey se? Taa naai se, maam mˈkooyo!» [38] Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Naai se ɓo ˈkooy taa maam ne? ˈBooy bɛɛ mˈai taaɗa: kɔr kɔrɔŋjɔ ˈkɔɔy ey sum ɓo, naai ˈnaajɲ ɗɔɔl mɔtɔ ɔɔ naai ˈjeelum eyo.»

14

Isa se naaɲ ɗoobm kɛn ɔl jeege gɔtn *Raa ki

[1] Ɔɲte ˈkuunki nirlse, naase aalki maakse do Raa ki ɔɔ aalki maakse do maam ki kici. [2] Gɔtn kiŋgi utu dɛna raan maakŋ ɓee Bubum ki. Kɛn jaay gɔtɔ num, kaaɗn naane maam mˈtaaɗsenga. Maam ɓaa ɓaa se taa mˈasen ɓaa ɗaapm gɔtɔ. [3] Kɛn jaay mˈɓaa ɗaapsenoga gɔtɔ num, maam mˈaɗe tɛrlɛ mˈutu mˈasen tɔsɔ taa jˈaki ɓaa kiŋg tɛlɛ. [4] Naase ˈjeelki ɗoobm kɛn maam mˈan ɓaa se. [5] Gɔtn se Tɔma ɗeekiɲ ɔɔ: «Mɛlje, gɔtn naai ˈɓaan ɓaa se naaje kˈjeel eyo, ɔɔ ɗoobm se tap ɓo jˈaɲ jeel ɔɔ ɗi?» [6] Isa ɗeekiɲ ɔɔ: «Maam ɓo ɗoobo, mˈtaar mɛt ki ɔɔ debm kɛn ɛɗ kaaja jeege tu. Ɔɔ debm jaay ɓaa gɔtn Bubum ki se kaal te ɗoobm maam jaayo. [7] Kɛn naase ˈjeelumki maam

* 13:18 Aak KKR 41.9. † 13:23 Yaudge se kɛn naaɗe ɔs kɔs num tooɗ rɛs yɛr kɛrlɛ do ji jeele ɔɔ doɗege se ɔliɲ kaam sak tabil. ‡ 13:33 Gɛnumge se gɔtn se Isa je taaɗn ɔɔ jee mɛtiɲ ki se naaɲ jeɗe aan gɔɔ gaan maakiŋge mala.

se, Bubum kic num naase aŋ̃ki ˈjeele. Ɓɔrse,
naase ˈjeeliŋ̃ki ɔɔ aakiŋ̃kiga te kaamse.»
8 Pilip ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, ˈtaaɗjen tu Bua,
naɓo bɛɛjega sum.» 9 Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Do
dɔkiŋ̃ maam mˈtiŋg ute naase se ɓo ɔɔ
naai ˈjeelum ey ne Pilip? Debm aakumga
maam se, naaŋ̃ se aakga Raa Bubu. Gɛn
dî jaay ɗeekum ɔɔ: ‹ˈTaaɗjen tu Raa Bubu
se?› 10 Naai ˈtook ey la kɛn maam mˈiŋg
ute Bua ɔɔ Bu iŋg te maam se, taargen
maam mˈtaaɗsen se maam mˈtɛrɛc ute dom
eyo, gaŋ Bu kɛn naaje kˈkalaŋ se ɓo lee
tɛɗn naabiŋ̃a. 11 ˈTookki taaruma kɛn maam
mˈiŋg ute Bua ɔɔ Bu iŋg ute maam se,
kɛn ˈtookki taarum ey kic num, ˈtookki
taa nakŋ-kɔɔɓgen maam mˈlee mˈtɛɗ se.
12 ˈBooyki bɛɛ mˈasen taaɗa: debm aal maak-
iŋ̃ do maam ki se, ˈkɔŋ tɛɗn nakgen aan gɔɔ
maam mˈlee mˈtɛɗ se, ɔɔ naaŋ̃ se utu ˈtɛɗn
nakgen cir gɛn maam se daala, taa maam
ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki. 13 Nakgen paacŋ̃
naase utu aki tɔnd mɛta te ro maam se,
maam mˈutu mˈaŋ̃ tɛɗa bin ɓo maam Goono
se mˈtaaɗn *nookŋ̃ Bubuma. 14 Nakŋ kɛn
naase ˈtɔndki mɛta ute ro maam se, maam
mˈutu mˈaŋ̃ kɔŋ tɛɗa.»

*Isa ɗeek ɔɔ utu aɗe kɔl *Nirl Raa jeeŋ̃ge tu*

(1Jn 5.3, 2.3-5; Jn 16.5-15,33)

15 «Kɛn naase jaay ˈjemki num, naase
aki kɔŋ tɛɗn nakŋ kɛn maam mˈtaaɗsen
gɛn tɛɗa se. 16 Maam mˈutu mˈtɔnd mɛtn
Bubuma, ɔɔ naaŋ̃ utu aseno kɔl debm kɛn
asen kiŋg noogŋ daayum. 17 Debm kɛn naaŋ̃
aɗe kɔl se, kɛse Nirl Raa mala kɛn taaɗ taar
mɛt ki. Naaŋ̃ se jee do naaŋ ki aŋ̃ kɔŋ kɔŋ
eyo, taa naaɗe se ɔŋ aakiŋ̃ eyo ɔɔ jeeliŋ̃
eyo. Gaŋ naase se ˈjeeliŋ̃ki taa naaŋ̃ utu te
naase ɔɔ utu iŋg maakse ki. 18 Maam mˈasen
kɔŋ kɔŋ̃ gɛnaalge eyo, maam mˈutu mˈasen
tɛrl kɔŋɔ. 19 Ɔɔpga baata jee do naaŋ ki se
am kaak ey sum, gaŋ naase se utu amki
kaakum mˈiŋg zɛɛrɛ, ɔɔ naase kic num aki
kɔŋ kaaja. 20 Ɓii kɛn se, naase aki ˈjeele
maam mˈiŋg te Bubuma ɔɔ Bubum iŋg ute
maam se, naaje kˈkalaŋ ɔɔ naase ute maam
se, naaje kˈkalaŋki kici.

21 «Taar kɛn maam mˈtaaɗsen gɛn tɛɗa
jaay debm tɛɗiŋ̃ se kɛse ɓo debm jema, ɔɔ
debm jem maam se, Bubum kic aŋ̃ jea ɔɔ
maam kic mˈutu mˈaŋ̃ jea ɔɔ mˈaŋ̃ taaɗn
roma, taa naaŋ̃ am jeele.»

22 Judn kɛn Judas Iskariɔt ey se, ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Mɛlje, naai ɔɔ ajen taaɗn roi naaje ki sum
ɔɔ jee do naaŋ ki jaay ai kaak ey se ajensiŋ̃
taaɗn ɔɔ dî?» 23 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Debm jem
maam se ˈtookŋ kuun taaruma ɔɔ Bubum se
utu aŋ̃ jea maam te Bubum se kˈɓaa gɔtiŋ̃
ki, ɔɔ kˈkiŋg tɛlɛ ute naaŋ̃a. 24 Debm kɛn
jem ey se, naaŋ̃ ˈtook taarum eyo. Taar kɛn
naase iŋg ˈbooyki maam mˈiŋg mˈtaaɗsen
se mˈtɛrɛc te dom eyo, gaŋ naaŋ̃ se Bubum
ɔlumo se ɓo taaɗa. 25 Maam mˈtaaɗsen
nakgen se kaaɗ kɛn maam mˈutu te naase.
26 Bubu se utu aɗe kɔl *Nirl Salal ute ro
maama, taa naaŋ̃ asen noogo ɔɔ naaŋ̃ asen
dooy nakge paac, ɔɔ utu asen tɛɗn naase aki
saapm jeel mɛtn taargen maam mˈtaaɗseno
se.

27 «Ɔŋ̃te ˈkuunki nirlse ɔɔ ɔŋ̃te ˈɓeerki.
Maam mˈɓaa ɓaa se mˈasen kɔŋ̃ tɔɔsuma
kɛn asen tɔɔgŋ maakse, ɔɔ tɔɔsn se ɓo kɛn
utu maakŋ maam ki kici. Maam mˈas-
esiŋ̃ kɛɗse aan gɔɔ gɛn jee do naaŋ ki
eyo. 28 Naase ˈbooykiga taar kɛn maam mˈ-
taaɗsen mˈɔɔ mˈɓaa ɓaao num mˈutu mˈaɗe
tɛrl mˈasen kɔŋɔ. Kɛn naase jaay ˈjemki
num maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki se, bɛɛki
num, maakse raapo taa Bubum se naaŋ̃
magal cirum maama. 29 Maam mˈtaaɗsen
ɓɔrse kɔr nakgen se aan te ey ɓɔrt se, kɛn
naaɗe se jaay aanga kic num, naase aki
tooko. 30 Naan ki se maam mˈkɔŋ taaɗn dɛn
te naase ey sum, taa gaar gɛn do naaŋ̃a se
utu ˈɓaaɗo. Naɓo ɗeere, naaŋ̃ se ɔk tɔɔgɔ
dom ki eyo. 31 Num gaŋ taa jee do naaŋ ki
ˈjeel maam se, mˈje Bubuma ɔɔ mˈtɛɗn nakŋ
kɛn naaŋ̃ taaɗumi. Iiŋ̃ki gɔtn ara; kˈɓaaki!»

15

*Isa se naaŋ̃ *ko biŋ̃ mala mala*

1 Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki daala ɔɔ:
«Maam se aan gɔɔ ko biŋ̃ mala mala ɔɔ
Bubum se, naaŋ̃ ɓo mɛl ko biŋ̃ se. 2 Tɛlɛtgen
paacŋ̃ dɔɔk ute maama ɔɔ kɛn ooj ey se,
naaŋ̃ gaaŋ tund naatn. Gaŋ tɛlɛtn kɛn ooj
se naaŋ̃ gaaŋ ɗaapiŋ̃a taa koojŋ̃ dɛn cir kɛn
se daala. 3 Taargen kɛn maam mˈtaaɗsen
se, ˈɗaapsenga, akiga bɛɛ naan *Raa ki.
4 Iŋg ˈdɔɔkki ute maama aan gɔɔ kɛn maam
mˈutu mˈiŋg mˈdɔɔk te naase se. Aan gɔɔ
tɛlɛtn ko biŋ̃ kˈgaaŋ kˈjˈundga naatn num
ɔŋ ooj ey se se bin ɓo kɛn naase jaay iŋg
ˈdɔɔkki ute maam ey se, naase aki kɔŋ tɛɗn

nakŋ aak bɛɛ eyo kici. [5] Maam se m'ko biɩ̃
ɔɔ naase se 'tɛlɛtumge. Debm iŋg 'dɔɔk te
maama ɔɔ maam m'iŋg m'dɔɔk te naaɩ̃ se,
debm se utu 'tɛɗn nakgen jiga dɛn aak eyo.
Anum kɛn naase jaay 'dɔɔkki te maam ey se
aki kɔŋ tɛɗn dîm eyo. [6] Debm kɛn iŋg 'dɔɔk
te maam ey se j'utu j'aɩ̃ gaaŋ kund naatn
aan gɔɔ tɛlɛtn ko biɩ̃ k'gaaŋ j'undiɩ̃ se naaɩ̃
utu tuutu ɔɔ j'aɩ̃ tɔsn tɔɔcɔ. [7] Kɛn naase
jaay iŋg 'dɔɔkki te maama ɔɔ taarum jaay
iŋg maakse ki se, 'tɔndki mɛtn nakŋ naase
'jeki ɔɔ naase aɩ̃ki kɔŋɔ. [8] 'Tɛɗki nakgen
bɛɛ dɛna, bin se naase aki 'tɛɗn jee mɛtum
ki ɔɔ nakgen se *'nookŋ Bubuma. [9] Maam
m'jese aan gɔɔ kɛn Bubum Raa 'jem maam
se kici. Iŋg 'dɔɔkki te maama, bin se naase
aki 'jeele maam se m'jese. [10] Kɛn naase
jaay 'tɛɗki nakŋ maam m'taaɗsen gɛn tɛɗa
se num, kɛse naase iŋg dɔɔkki ute maam
maakŋ maak-jem ki, aan gɔɔ maam m'tɛɗ
nakgen kɛn Bubum taaɗum gɛn tɛɗa se jaay
m'iŋg *dɔɔk ute Bubum maakŋ maak-jeɩ̃ ki
se.

[11] «Maam m'taaɗsen nakgen se taa naase
aki kɔŋ maak-raapuma, ɔɔ maak-raapse se
'tɛɗn maak-raapm maraadiɩ̃ ki. [12] 'Booyki!
Nakŋ kɛn maam m'taaɗsen gɛn tɛɗa se:
'jeki naapa aan gɔɔ kɛn maam m'jese se.
[13] Debm kɛn jaay ɛɗ koɩ̃a taa mɛɗiɩ̃ge se,
naaɩ̃ se jeɗe te maakiɩ̃ cir paac. [14] Nakŋ
maam m'taaɗsen se jaay, naase 'tɛɗiɩ̃ki
se, naase se ɓo mɛɗn maamge. [15] Maam
se mɔɔtn m'asen kɔŋ daŋ ɓulumge ey
sum, taa debm ɓulu se ɔŋ jeel nakŋ kɛn
mɛliɩ̃ lee tɛɗ se eyo. Num naase se
maam m'daŋse mɛɗumge, taa maam m'-
taaɗsenga nakgen paacɩ̃ kɛn maam booyo
gɔtn Bubum ki. [16] Naase ɓo 'bɛɛr ɔɔɗumki
eyo, anum maam ɓo m'bɛɛr m'tɔɔɗseno se
taa m'asen kɔl naaba aki ɓaa tɛɗn nakŋ aak
bɛɛ ɔɔ nakgen tiŋg gɛn daayum. Taa bin
se nakŋ naase paac 'tɔndkiga mɛta ute ro
maam se, Bubum asen 'kɔŋ kɛɗa. [17] Nakŋ
maam m'taaɗsen m'ɔɔ aki tɛɗ se: 'jeki
naapa.»

Jee do naaŋ ki utu kɔɔɗn kund jee mɛtn
Isa ki

[18] «Kɛn jee do naaŋ ki jaay ɔɔɗ undse
se, 'jeelki naaɗe ɔɔɗ undumoga maam ɓo
deete. [19] Kɛn naase jaay mɛtn jee do
naaŋ ki num, kaaɗn naane naaɗe asen
jea, taa naase aki 'tɛɗn mɛtn naaɗe. Gaŋ
naase 'tɛɗkiga mɛtn naaɗe eyo, ɔɔ maam
se m'bɛɛr m'tɔɔɗseno maakŋ naaɗe ki se,
naase 'tɛɗkiga kalse ki, taa naaɩ̃ se ɓo naaɗe
ɔɔɗ undse naatn se. [20] 'Saapki tu do taar
kɛn maam m'taaɗseno m'ɔɔ: debm tɛɗn
naaba gɔtn deb ki se, naaɩ̃ se magal cir
debm kɛn naaɩ̃ tɛɗn naaba gɔtiɩ̃ ki se eyo.
Jee se jaay dabarumo maam se, naase kic,
naaɗe utu asen dabara; ɔɔ naaɗe jaay uun
taar maam se taar naase kic ɓo, naaɗe utu
kuunu. [21] Naaɗe utu asen tɛɗn nakgen se
paac dose ki se taa maama, taa naaɗe lɛ jeel
debm ɔlumo se eyo. [22] Kɛn maam m'ɓaaɗo
jaay m'taaɗɗen te taargen se ey num, naaɗe
'tɛɗn jee *kusiɩ̃ge eyo, num ɓɔrse maam
m'ɓaaɗo m'taaɗɗenga jaay naaɗe baate
kuun se, naaɗe 'kɔŋ ɗoobm kɛn naaɗe an
kɔɔɗn doɗe eyo. [23] Debm ɔɔɗ undum maam
se, ɔɔɗ und Bubum kici. [24] Nakŋ kɔɔɓgen
maam m'tɛɗ daanɗe ki kɛn ɓii kalaŋ nam
tɛɗiɩ̃ te ey se, kɛn maam jaay m'tɛɗiɩ̃ te ey
num, naaɗe kɔŋ 'tɛɗn jee kusiɩ̃ge eyo. Num
ɓɔrse nakŋ-kɔɔɓgen maam m'tɛɗɗesiɩ̃ se
naaɗe aakiɩ̃ga ute kaamɗe. Ute naaɩ̃ se
kic ɓo naaɗe ɔɔɗ undum maam te Bubuma.
[25] Nakŋ naaɗe tɛɗ se aanga ɗoobiɩ̃ ki aan gɔɔ
k'raaŋiɩ̃ maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa
ki kɛn ɔɔ: *Jee se* ɔɔɗ undum se, cɛrɛ sum.*»

[26] Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm utu aɗe ɓaa
jaay asen noogse, aɗe kiiɩ̃ gɔtn Bubum ki,
ɔɔ kɛn maam m'ɓaaga gɔtn Bubum ki num,
m'asesiɩ̃o kɔlɔ. Naaɩ̃ se ɓo Nirl naaɩ̃ Raa
mala kɛn taaɗ taar mɛt ki ɔɔ kɛn iiɩ̃o gɔtiɩ̃
ki, kɛn naaɩ̃ ɓaaɗoga se naaɩ̃ mala utu am
tɛɗn saaɗuma. [27] Naase kic ɓo utu amki tɛɗn
saaɗumge taa gɔtn maam m'baag naabum
sum se, naase utuki te maama.»

16

[1] «Maam m'taaɗsen taar ese se, taa kaal
maaksen naase aalki do *Raa ki se aɩ̃ki kɔɩ̃
eyo. [2] J'utu j'asen tuur maakŋ *ɓee kɛn
Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ kɛn kaaɗiɩ̃ utu
kaan se, jeege utu asen tɔɔlɔ, maak-saapm
naaɗe ki num ɔɔ kaaɗn naane naaɗe tɛɗ tɛɗ
naabm Raa. [3] Naaɗe utu 'tɛɗn naaɩ̃ se, taa
naaɗe jeelum maam eyo ɔɔ jeel Bubum eyo.
[4] Gaŋ maam m'taaɗsen naaɩ̃ se, kɛn kaaɗiɩ̃
aanga kic num, naase aki saapm do taar
kɛn maam taaɗseno se. Kaaɗ kɛn maam

* 15:25 Aak KKR 35.19 ɔɔ 69.4.

mˈutu mˈbaag baag naabum se, maam mˈɔŋ mˈtaadseno te naaɲ se eyo, taa maam mˈutu te naase.»

Naabm gɛn *Nirl Raa

5 Ɓɔrse maam taadga taad mˈɔɔ mˈɓaa ɓaa gɔtn deb kɛn ɔlumo, naɓo maakse ki se, debm jaay ˈtɔnd mɛtum ɔɔ naai ˈɓaa gay kic ɓo gɔtɔ. 6 Num gaŋ taa taar maam mˈtaadsen bin se, tujsenga maakse. 7 Ey num taar maam mˈtaadsen se taar mɛt ki; kɛn maam mˈɓaaga se asen tɛdn jiga naase ki; kɛn maam jaay mˈɓaa te ey num, Debm Noogo se ade kɔŋ ɓaa eyo. Num gaŋ kɛn maam mˈɓaaga num mˈutu mˈaɲo kɔlɔ. 8 Kɛn naaɲ ɓaadoga num, naaɲ utu ˈtaadn jeege tun do naaŋ ki se, naade iigga do maak-saapm kɛn naade ɔkɔ do *kusiɲ ki, do nak kɛn ute doobiɲa, ɔɔ tɛr do kɔjɲ bɔɔr kɛn Raa utu kɔjɲ do jeege tu se kici. 9 Maak-saap naade ɔk do kusiɲ ki se lɛ taa naade aal maakde dom ki eyo. 10 Ɔɔ maak-saapm kɛn naade ɔk do nak kɛn ute doobiɲ se lɛ, taa maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki ɔɔ mɔɔtn naase amki kɔŋ kaak eyo. 11 Ɔɔ maak-saapm kɛn naade ɔk do kɔjɲ bɔɔr kɛn Raa utu kɔjɲ do jeege tu se lɛ, taa gaar do naaŋ ki se bɔɔrɔ oocga doɲ ki.

12 «Mˈɔk nakge dɛna kɛn mˈasen taada, naɓo kɛn mˈtaadsesiɲga ɓɔrse kic ɓo, naase aɲki kɔŋ booy kɔk eyo. 13 Kɛn *Nirl Salal kɛn taad taar mɛt ki utu ade ɓaa se, naaɲ utu asen tɔɔdɔ taa naase aki jeel taar mɛt ki se mala mala. Taa taar naaɲ utu ˈtaad se, ˈtɛrɛcɲ doɲ ki ɓo ˈtaad eyo, gaŋ naaɲ se utu asen taadn taar kɛn naaɲ utu ade booyo, ɔɔ utu asen taadn nakgen utu ˈkaan se. 14 Nirl Salal se utu am *nooko, taa nakgen jaay naaɲ ade booy gɔtum ki se utu asesiɲ taadn naase ki. 15 Nakgen paacɲ Bubum ɔk se, nakgen se gɛn maam kici; taa naaɲ se ɓo maam mˈtaadsen mˈɔɔ: nakgen jaay naaɲ ade booy gɔtum ki se utu asesiɲ taadn naase ki.»

Naase ˈmaakse utu raapo

16 «Ɔɔpga baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛdga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaaka.» 17 Gɔtn ese maakŋ jeeɲge tu se jee mɛtiɲge se taad te naapa ɔɔ: «Naaɲ tap ɓo je deekŋ ɔɔ dio kɛn taad ɔɔ: ɔɔpga baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛdga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaaka, tɛr deek ɔɔ: maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki se? 18 Ɔɔ taariɲ kɛn ɔɔ ɔɔpga baata se, je deekŋ ɔɔ dio? Taar naaɲ taad se naaje jˈɔnd te mɛtiɲ eyo.» 19 Isa se jeele kɛn naade je tɔnd mɛtiɲ se, naaɲ deekden ɔɔ: «Naase je aki jeel ute naapa mɛtn taar kɛn maam mˈdeeksen mˈɔɔ: Ɔɔpga baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛdga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaak se. 20 ˈBooyki bɛɛ mˈasen taada: naase maakse utu tuju ɔɔ aki keeme, gaŋ jee do naaŋ ki se maakde utu ˈraapo. Maakse utu tujɲ deere, naɓo tɛdga num, maak-tujse se ˈdɛl maak-raapo. 21 ˈSaapki tu do mɛnd kɛn ɓaa ɓaa koojo se: kɛn kaadn koojiɲ jaay aanga se, naaɲ dabar bini jaay ooj goono. Kɛn naaɲ oojga num, dirigŋ te dubariɲ se naatn ɔɔ naaɲ maakiɲ raapo taa goon naaɲ ooj se. 22 Taa naaɲ se, naase kic ɓɔrse utuki maakŋ maak-tuj ki, ɔɔ tɛdga num, maam mˈutu mˈasen kaaka ɔɔ bin se maakse utu raapo ɔɔ maak-raapm naase se, nam aɲ kɔŋ tuj eyo.

23 «Bin ɓo, ɓii kɛn se, naase aki tɔnd mɛtn dim gɔtum ki ey sum. ˈBooyki bɛɛ mˈasen taada: nakŋ naase ˈtɔndki mɛta gɔtn Bubum ki te ro maam se, naaɲ utu asen kɛda. 24 Bini ɓɔrse kic ɓo, naase ˈtɔndki te mɛtn dim te ro maam eyo; ɓɔrse ˈtɔndki mɛta ɔɔ utu aki kɔŋɔ, bin se ɓo maakse ˈraap maraadiɲ ki.»

Isa tɔɔg cir *dunia

25 «Taargen maam mˈtaadseno paac se, mˈtaadseno ute kaal naagŋ taara. Gaŋ kaadiɲ utu ˈkaan se, maam mˈutu mˈasen taadn ute kaal naagŋ taar ey sum. Num naan ki se nakgen taad taa Bubum se mˈutu mˈasesiɲ taadn tal tal. 26 Ɓiin se naase aki tɔnd mɛtn nakge paac ute ro maama. Maam mˈasen taada taa naase se maam mˈkɔŋ tɔnd mɛtn Bu ey sum; 27 taa Bu mala se jese taa naase ˈjemki maama ɔɔ naase ˈjeelkiga maam se mˈiiɲo gɔtn Raa ki. 28 Maam mˈɓaado do naaŋ ki se mˈiiɲo gɔtn Bubum ki; ɓɔrse maam mˈkiiɲ do naaŋ ki se mˈɓaa gɔtn Bubum ki.» 29 Gɔtn se jee mɛtiɲ ki deekiɲ ɔɔ: «ˈBooyo, ɓɔrse naai ˈtaadjen tal tal aaljen naagŋ taar ey sum. 30 Ɓɔrse naaje kˈjeele, naai se ˈjeel nakge paac ɔɔ ˈje nam ˈtɔnd mɛti ey sum. Taa naaɲ se ɓo naaje kˈjeele naai se iiɲo gɔtn Raa ki.» 31 Isa tɛrldɛn ɔɔ: «Ɓɔrse naase ˈjeelkiga sum la? 32 ˈBooyki! Kaadiɲ utu ˈkaana, ɔɔ ɓɔrse kaadiɲ se aanga, naase utu aki ˈkaaɲ wɔɔkɔ ɔɔ naŋa kic ɓo ˈkuun doobiɲ doobiɲa ɔɔ utu

amki kɔn̰ kalum ki, naɓo maam se mˈkalum
ki eyo, num Bu se utu te maama. 33 Taargen
maam mˈtaadsesin̰ se, taa ute maam se
naase aki ˈkɔŋ tɔɔsɛ. Ɗeere, naase utu aki
ˈkɔŋ dubar do naaŋ ki, naɓo aayki kaamse
taa maam cirga dunia.»

17

*Isa tɔnd mɛtn *Raa taa jee mɛtin̰ ki*
(Ɛb 7.24-28, 4.14-16)

1 Kɛn Isa jaay taad naŋ taarin̰ se, naan̰ uun
kaamin̰ raan ɗeek ɔɔ: «Bua, ɓɛrɛ, kaaɗin̰ se
aasga naai *ˈnook Gooni, taa Gooni kic̰ ai
nooko. 2 Naai ɛɗin̰ga jikilimge paac kaam
jin̰a, taa naan̰ kɛɗn *kaajn̰ gɛn daayum
jeege tun naai ɛɗin̰sin̰ga se. 3 Kaajn̰ gɛn
daayum kɛn ese se taa naaɗe ai jeeli naai
Raa mala kɛn kalaŋ lak ɔɔ am jeel maam
Isa *al-Masi kɛn naai ɔlumo. 4 Do naaŋ ki
se maam nookiga ɔɔ naabi naai ɛɗum se,
maam mˈtɛɗ naŋin̰ga. 5 Ɓɔrse Bua, ˈnookum
naani ki aan gɔɔ kɛn naai ˈnookumo kaad
kɛn naai aal te dunia ey ɓɔrt se.

6 «Maam mˈtaaɗɗenga naaɗe jeeliga naai
jeegen kɛn naai ˈbɛɛr tɔɔɗo do naaŋ ki
jaay ɛɗumɗen se. Naaɗe se jee naaige, ɔɔ
naai ɛɗumɗenga kaam jima, ɔɔ naaɗe booy
uunga taar naai. 7 Ɓɔrse naaɗe jeele, nakŋ
naai ɛɗumo paac se iin̰o gɔtn naai ki. 8 Taar
kɛn naai ˈtaaɗumo se, maam mˈtaaɗɗesin̰ga
kici. Ɔɔ naaɗe took uunga, naaɗe jeelga
ɗeere, maam se mˈiin̰o gɔtn naai ki ɔɔ naaɗe
tookga naai ɓo ɔlumo.

9 «Maam mˈtɔnd mɛti se taa naaɗe sum,
ey num gɛn jee do naaŋ kɛn ɓaa se paac
eyo. Anum mˈtɔnd mɛti se gɛn jee naai
ɛɗumɗeno kaam jima, taa naaɗe se jee
naaige. 10 Nakŋ maam mˈɔk paac se gɛn
naai ɔɔ nakŋ naai ɔk paac se lɛ, gɛn maama;
ɔɔ ute ɗoobm naaɗe se ɓo, jeege ˈkaakŋ
nookuma. 11 Naan ki se maam mˈkɔŋ kiŋg
do naaŋ ki ey sum. Gaŋ naaɗe se utu kiŋg do
naaŋ ki ɔɔ maam lɛ mˈtɛrl tɛrl gɔtn naai ki.
Bua, naai Debm *Salal se, bɔɔbɗe ute tɔɔgi
kɛn naai ɛɗum se. ˈBɔɔbɗe taa naaɗe ˈtɛɗn
kalaŋ aan gɔɔ maam ute naai naaje kˈkalaŋ
se. 12 Kaad kɛn maam mˈiŋgo te naaɗe se,
maam lɛ mˈbɔɔbɗeno ute tɔɔgŋ kɛn naai
ɛɗumo se. Maam se mˈbɔɔbɗenoga maakɗe
ki se nam kalaŋ tap ɓo ut eyo, ɔɔ deb kalaŋ
kɛn ut se lɛ, taa taar kˈraaŋo do dɔkin̰ se
ˈkaan te ɗoobin̰a. 13 Ɓɔrse maam mˈtɛrl tɛrl
gɔtn naai ki ɔɔ kɛn ɓɔrse mˈutu do naaŋ ki
jaay mˈtaaɗɗen taargen se, taa naaɗe kɔŋ
maak-raapuma ɔɔ maak-raapm naaɗe se,
ˈtɛɗn maak-raapm maraadin̰ ki. 14 Maam
mˈtaaɗɗenga taar naai, gaŋ jee do naaŋ ki
se ɔɔɗ unddenga taa naaɗe se mɛtn jee do
naaŋ kɛn ɓaa se eyo, aan gɔɔ maam kic
mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se ey se. 15 Maam
mˈtɔnd mɛti se taa aɗen tɔsn naatn do naaŋ
ki eyo, num taa aɗen bɔɔbm ro Deb kɛn iŋg
ɓo gɛn tɛɗn *kusin̰ sum se. 16 Naaɗe se mɛtn
jee do naaŋ kɛn ɓaa se eyo, aan gɔɔ maam
kic mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se ey se. 17 Ute
taar naai mɛt ki se, naai ˈtɛɗɗen naaɗe ˈtɛɗn
jee naaigen mala mala; taa taar naai se taar
mɛt ki. 18 Aan gɔɔ kɛn naai ɔlumo do naaŋ
ki se, maam kic mˈɔlɗen do naaŋ ki. 19 Taa
naaɗe se, maam mˈɛɗi rom paac, taa naaɗe
kic ai kɛɗn roɗe paac ute taar mɛt ki.

20 «Kɛn mˈtɔnd mɛti se taa naaɗe sum eyo,
num mˈtɔnd mɛti, taa jeegen utu ˈtookŋ
taarɗe ɔɔ utu ˈkaal maakɗe dom ki se kici.
21 Ɔn̰ɗe naaɗe paac ˈtɛɗn kalaŋ. Bua, ˈtɛɗɗen
naaɗe ˈtɛɗn kalaŋ ute naaje kici, aan gɔɔ
naai iŋg *dɔɔk ute maama ɔɔ maam mˈiŋg
dɔɔk te naai se. ˈTɛɗɗe naaɗe ˈtɛɗn kalaŋ
kici, jaay jee do naaŋ ki se ˈjeel naai ɓo
ɔlumo. 22 Maam mˈtaaɗɗenoga nookŋ naai
ɛɗumo se, ute naan̰ se naaɗe tɛɗn kalaŋ aan
gɔɔ maam mˈutu naai kˈkalaŋ se. 23 Maam
mˈiŋg mˈdɔɔk te naaɗe, aan gɔɔ naai iŋg
dɔɔk te maam se. Bin se naaɗe ˈkɔŋ dɔɔkŋ
tɛɗn kalaŋ, jaay jee do naaŋ ki se ˈjeele naai
ɓo ɔlumo ɔɔ naai ˈjeɗe aan gɔɔ naai ˈjem
maam se. 24 Bua, jee se naai ɓo ɛɗumɗeno
ɔɔ mˈje gɔtn maam mˈiŋg se, naaɗe ˈkiŋg
ute maam kici. Taa naaɗe kaakŋ nookuma,
nookŋ kɛn naai ɛɗumo. Taa naai ˈjemoga
kaad kɛn naai aalo te do naaŋ ey ɓɔrtɔ.
25 Bua, naai se debm daan ki, naɓo jee
do naaŋ ki se jeeli te eyo, gaŋ maam se
mˈjeeli, ɔɔ jee se kic jeelga kɛn naai ɓo
ɔlumo. 26 Maam mˈtaaɗɗen naaɗe jeelga roi,
ɔɔ maam mˈutu mˈaɗen tɛɗn naaɗe ai jeel
kɔkɔ, taa maak-jei kɛn naai ɔk dom ki se
ˈtɛɗn do naaɗe ki kici, bin se jaay maam
mˈkiŋg dɔɔkŋ te naaɗe.»

18

Isa jeege ɓaaɗo ɔkin̰a
(Mt 26.36-54; Mk 14.32-50; Lk 22.39-51)

1 Kɛn Isa jaay taad̸ naŋ taariṇ se, naaṇ iiṇ
te jee mɛtiṇ ki gaaŋ kaam maane k'daŋiṇ
Sedrɔn deel ɓaa jɛŋ kɛn kaam naane. Gɔtn
se ɔk jinɛnɛ ɔɔ naaṇ ute jee mɛtiṇ ki se
ɓaa ɛnd maak ki. 2 Gaŋ Judas je kutn Isa
se, jeel gɔtn ese kici taa Isa ute jee mɛtiṇ
ki se, lee ɓaad̸ɔ tus tus gɔtn ese. 3 Naaṇ
deelo naan dɔɔl asgar *Rɔmɛge tu, ute as-
gargen kɛn lee bɔɔb *Ɓee Raa. Naad̸e se
*Parizige ute *magal jee tɛd̸n sɛrkɛ Raage
tu ɓo ɔld̸eno. Naad̸e ɓaad̸ɔ jinɛnɛ ki se,
ute jɛl pood̸ge te lɔɔmpd̸ege ɔɔ ute nakŋ
tɛd̸n bɔɔrd̸ege. 4 Num gaŋ Isa jeel paac
nakŋ utu kaan doṇ ki se, naaṇ iiko cɛɛd̸e
ki d̸eekd̸en ɔɔ: «Naase 'jeki naŋa?» 5 Naad̸e
tɛrliṇ ɔɔ: «Naaje k'je Isan kɔd̸ Nazarɛt.»
Gɔtn se Isa tɛrld̸en ɔɔ: «Kɛse ɓo maama.»
Gaŋ Judas debm kɛn je kutiṇ se utu maakŋ
jeege tun se kici. 6 Kɛn jee se jaay booy
Isa d̸eekd̸en ɔɔ: «Kɛse maam se,» jee se tɛr
te mɛtd̸e diwir ɔɔ naad̸e paac si naaŋ ki.
7 Tɛr Isa tɔnd mɛtd̸e daala ɔɔ: «Naase tap
ɓo, 'jeki naŋa?» Naad̸e tɛrliṇ ɔɔ: «Naaje k'je
Isan kɔd̸ Nazarɛt.» 8 Isa tɛrld̸en ɔɔ: «Maam
m'taad̸senoga taad̸a m'ɔɔ kɛse ɓo maama.
Kɛn naase jaay, 'jemki maam sum num,
ɔṇki jee mɛtum ki se 'ɓaao.» 9 Taar kɛn Isa
taad̸ɔ se aanga d̸oobiṇ ki kɛn ɔɔ: *Maakŋ
jeege tun kɛn* naai ɛd̸umd̸eno kaam jim paac
se, nam kalaŋ maam m'utiṇ te eyo.*

10 Gɔtn se, Simon Piɛr ɔɔd̸ gɔrd̸-jɛrliṇ se,
ɔɔ ɔg gaaŋ te bi debm tɛd̸n naabm magal
debm tɛd̸n sɛrkɛ Raa ki. Naaṇ gaaŋ te biṇ
do ji daama ɔɔ gaabm se k'daŋiṇ Malkus.
11 Gaŋ Isa taad̸ Piɛr ki ɔɔ: «Gɔrd̸-jɛrli se
ɔliṇ saapiṇ ki gɔtiṇ ki! *Kɔɔpm dubar kɛn
Bubum ɛd̸umo se, maam m'aṇ kaayiṇ ey
la?»

J'ɔk k'ɓaan te Isa naan Annan ki
(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Lk 22.54-65)

12 Gɔtn se dɔɔl asgar *Rɔmɛge, ute bubd̸e
ɔɔ te asgargen kɛn lee bɔɔb *Ɓee Raa kɛn
Yaudge ɔld̸eno se, iij-ɔk Isa ɔɔ dɔɔkiṇa.
13 Naad̸e ɔk ɓaansiṇo deet se gɔtn Annan
ki. Ɔɔ Annan se ɓo moom Kayipm gaaba.
Ɔɔ ɓaar kɛn ese Kayipm ɓo *magal debm
tɛd̸n sɛrkɛ Raa ki. 14 Kayipm ese ɓo kɛn
taad̸ɔ magal Yaudge tu ɔɔ: kɛn asen tɛd̸n
jiga naase ki se, deb kalaŋ ɓo 'kooyo ɔɔ 'kɔṇ
jee dɛna.

Piɛr baate Isa

15 Simon Piɛr ute debm mɛtn Isa kɛn kuuy
se, naad̸e ɔko mɛtn Isa. Num debm mɛtn Isa
kɛn kuuy se, *magal debm tɛd̸n sɛrkɛ Raa ki
se jeeliṇa, gɔtn se naaṇ ɛnd te Isa kalaŋ ɓaa
daan bɔɔr ɓee magal debm tɛd̸n sɛrkɛ Raa ki
se. 16 Gaŋ Piɛr se ɔɔp iŋg naatn taa d̸oob ki,
anum debm mɛtn Isa kɛn kuuy, kɛn magal
debm tɛd̸n sɛrkɛ Raa ki jeeliṇ se teeco. Ɔɔ
ɓaad̸ɔ taad̸ mɛnd kɛn iŋg bɔɔb taa d̸oobo se,
ɔɔ j'ɔṇ Piɛr se ɛndo. 17 Ɔɔ mɛnd kɛn iŋg bɔɔb
taa d̸oobo se, naaṇ d̸eek Piɛr ki ɔɔ: «Naai
kic ɓo maakŋ jeege tun mɛtn gaab kɛn se
la?» Piɛr tɛrliṇ ɔɔ: «Maam se mɛtn naad̸e
eyo!» 18 Ɓii kɛn se kuulu ɔɔṇɔ, taa naaṇ se ɓo
jee tɛd̸n naabge ute asgargen kɛn lee bɔɔb
*Ɓee Raa se, gɔtn se naad̸e tuuy pood̸ɔ ɔɔ
d̸aar riib riibi. Gɔtn se Piɛr kic d̸aar riib te
naad̸e.

**Magal debm tɛd̸n sɛrkɛ Raa ki se tɔnd
mɛtn Isa*

19 Gaŋ magal debm tɛd̸n sɛrkɛ Raa ki se
baag tɔnd mɛtn Isa se taa jee mɛtiṇ ki ɔɔ
do taar kɛn naaṇ lee dooyd̸e. 20 Isa tɛrliṇ
ɔɔ: «Jee te dɛnd̸e se maam taad̸d̸enga tal
tal ɔɔ daayum maam m'lee dooyo jeege
maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki
ɔɔ m'dooyo jeege daan bɔɔr *Ɓee Raa ki,
gɔtn kɛn Yaudge paac lɛ tusn se taar d̸im
kalaŋ tap ɓo maam m'ɔyiṇ te eyo. 21 Naai tap
ɓo 'tɔnd mɛtum bin se taa d̸io? Naai 'tɔnd
mɛtn jeegen tiŋg booyo taar kɛn maam
m'lee taad̸d̸eno se. Ɔɔ mɛtn taar kɛn maam
taad̸d̸eno se lɛ, naad̸e jeeliṇ paac.» 22 Do taar
kɛn se sum ɓo maakŋ asgarge tun kɛn lee
bɔɔb Ɓee Raa se deb kalaŋ kɛn cɛɛṇ ki se,
ɔndiṇ mɛtn biṇ ki ɔɔ d̸eekiṇ ɔɔ: «Magal
debm tɛd̸n sɛrkɛ Raa ki ɓo k'taad̸iṇ taar kɛn
bin ne?» 23 Gaŋ Isa tɛrliṇ ɔɔ: «'Taad̸um tu
taar d̸i kɛn maam m'taad̸ m'tujiṇ se! Ɔɔ kɛn
maam jaay m'taad̸ga taar mɛt ki num, gɛn
d̸i jaay naai ɔndum se?» 24 Isa jaay Annan
ɔliṇ gɔtn Kayipm kɛn magal debm tɛd̸n
sɛrkɛ Raa ki se, Isa k'dɔɔkiṇga dɔɔkɔ.

Piɛr baate Isa kuuy daala

25 Kaad̸ kɛn Simon Piɛr d̸aar riib riib
pood̸ɔ gɔtn ese se, naad̸e d̸eekiṇ ɔɔ:
«Maakŋ jeege tun mɛtn gaab kɛn se, naai
kic ɓo maakd̸e ki la!» Gɔtn se Piɛr naaj ɔɔ:
«Maam se mɛtn naad̸e eyo.» 26 Gaŋ maakŋ
jee tɛd̸n naabm *magal debm tɛd̸n sɛrkɛ

* 18:9 Aak Jn 6.39 ɔɔ 17.12.

Raa ki se, deb kalaŋ se taasn gaabm kɛn Piɛr ɔg gaaŋɔ te biɩ̃ se, naaɩ̃ ɗeek Piɛr ki ɔɔ: «Naai se, maam m'aakioga te naaɩ̃ maakŋ jinɛn ki ɗamo?» [27] Gaŋ tɛr gɔtn se Piɛr naaj daala ɔɔ kaaɗ kɛn se sum ɓo gaŋ kɔrɔɩ̃jɔ naar ɔɔɗ ɔɔyɔ.

Isa j'ɔk k'ɓaansiɩ̃ naan Pilat ki
(Mt 27.1-2,11-30; Mk 15.1-9; Lk 23.1-25)

[28] Tanɔɔriɩ̃ nɔɔriɩ̃ se, naaɗe ɔko Isa gɔtn Kayip ki ɔɔ ɓaansiɩ̃ ɓee magal *Rɔmɛge tu roɩ̃ Pilat. Gaŋ naaɗe baate kɛnd maak ki taa naaɗe ɗaapga ɗaap roɗe gɛn kɔsn *laa Paak, taa naaɗe je tɛɗn kusiɩ̃a roɗe ki eyo. [29] Gɔtn se Pilat teec ɔŋɗe naatn ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gaabm se naase ɔkiɩ̃ki mindiɩ̃ gɛn ɗî?» [30] Naaɗe tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Gaabm se kɛn tuj te ɗîm ey sum ɓo naaje j'ansiɩ̃o kɔkŋ ɓaa gɔti ki la?» [31] Gɔtn se Pilat tɛrlɗen ɔɔ: «Naase mala ɔk ɓaansiɩ̃ki, ɔɔ taar se, ɓaa aakiɩ̃ki ute ɗoobm naase.» Gaŋ Yaudge tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Naaje j'undjen te kulu gɛn tɔɔl deba eyo.» [32] Bin ɓo taar kɛn Isa taaɗo ɔɔ te ɗoobm gay kɛn naaɩ̃ utu an kooy se, aanga ɗoobiɩ̃ ki.

[33] Gɔtn se Pilat tɛrl ɛnd maak ki daala, ɔl k'daŋɔ Isa, ɔɔ naaɩ̃ tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge la?» [34] Num Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Taar naai 'taaɗ se, naai mala ɓo saap ɔŋiɩ̃ lɔɓu, jeegen kuuy ɓo taaɗî taa maam lɛ?» [35] Pilat tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Naai aakum maam se, m'kɔɗ Yauɗ la? Kɛse jeeige mala naaɗen *jee magal tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se ɓo ɔk ɓaansio gɔtum ki je ai kutu. Naai tap ɓo tujga ɗio?» [36] Gɔtn se Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Gaar maam se gɛn do naaŋa ara eyo. Kɛn gaar maam jaay gɛn do naaŋa ara num, asgarumge am kɔŋ kɔɩ̃um Yaudge am kɔk eyo. Num ɓɔrse gaar maam se, gɛn do naaŋa ara eyo.» [37] Gɔtn se Pilat ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Kɛn bin se, naai gaarge ɗaamo?» Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Yɛɛ aan gɔɔ kɛn naai 'taaɗîɩ̃ se, maam se m'gaarge. Taa naaɩ̃ se ɓo maam j'oojuma ɔɔ maam m'ɓaaɗo do naaŋ ki se taa m'tɛɗn saaɗa do taar kɛn mɛt ki. Ɔɔ debm jaay iŋg ute taar mɛt ki se, booy kuun taaruma.» [38] Pilat tɛrl Isa ki ɔɔ: «Taar mɛt ki se, taar gayo?»

Num kɛn Pilat jaay taaɗ taar ese se, naaɩ̃ tɛrl teec ɓaa ɔŋ Yaudge daala ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gaabm se, maam m'ɔŋ te taar ɗîm kusiɩ̃ gɔtiɩ̃ ki eyo. [39] Aan gɔɔ aanga laa Paakŋ gɛn Yaudge tak ɓo, maam m'lee m'tɔɔɗ tɔlsen tɔl maakŋ jee daŋgayge tu deba kalaŋ se, ɓɔrse naase 'jeki m'asen kɔɔɗn kɔl Gaar Yaudge se la?» [40] Tɛr gɔtn se naaɗe baag tɔɔyɔ ɔɔ: «Naaje k'je Barabas, ey num naaɩ̃ se eyo!» Anum gaŋ Barabas se, naaɩ̃ debm tujɩ̃ nakŋ jeege.

19

Isa jeege je aɩ̃ ɓaa kutu

[1] Gɔtn se, Pilat ɔl ɔɔ j'ɔk k'ɓaano te Isa ɔɔ k'tɔndiɩ̃ ute mɛɛjɛ. [2] Ɔɔ asgarge se, uj ɗaapo jɛkɛ gɛn kɔrɔndɔ ɓaaɗo ɔndiɩ̃ doɩ̃ ki, tɛr naaɗe uun uusiɩ̃ kal gaariɩ̃ge aac boŋ. [3] Naaɗe iiko cɛɛɩ̃ ki ɔɔ ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Tɔɔsɛ naai ki, Gaar Yaudge!» Gɔtn se, naaɗe baagiɩ̃ tɔnd mɛtn biɩ̃ ki. [4] Tɛr Pilat teeco kuuy daala ɔɔ ɗeek Yaudge tu ɔɔ: «'Booyki, gaabm se maam m'aɩ̃o kɔɔɗn teecɩ̃ naatn. Taa naase aki jeele maam se m'ɔŋ te taar ɗîm kɛn naase ɔkiɩ̃ki mindiɩ̃ ro ki eyo.» [5] Gɔtn se Isa teeco naatn ute jɛkŋ kɔrɔndɔ doɩ̃ ki ɔɔ te kal gaariɩ̃gen aac se roɩ̃ ki. Anum Pilat ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛse ɓo gaabm se!» [6] Num kɛn *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki te jeeɗege jaay aakiɩ̃ se, naaɗe baag tɔɔɗn tɔɔyɔ ɔɔ: «Naaɩ̃ se tupu tɔɔliɩ̃ ro kaag ki! Tupu tɔɔliɩ̃ ro kaag ki!» Gaŋ Pilat taaɗɗen ɔɔ: «Naase mala ɔk ɓaa tupu 'tɔɔliɩ̃ki ro kaag ki; ey num maam se m'ɔŋ te taar ɗîm kɛn naase ɔkiɩ̃ki mindiɩ̃ ro ki eyo.» [7] Yaudge tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Naaje se j'ɔk *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ maakŋ Ko Taar naajege se taaɗ ɔɔ debm bin se j'aɩ̃ tɔɔlɔ. Taa naaɩ̃ tɛɗ roɩ̃ Goon *Raa.» [8] Kɛn Pilat jaay booy taarɗe se, ɓeere ɔkiɩ̃ cir daala. [9] Pilat tɛrl ɓaa ɔŋ Isa maak ki tɔnd mɛtiɩ̃ ɔɔ: «Naai tap ɓo iiɩ̃o gay?» Num gaŋ Isa baate tɛrliɩ̃ taara. [10] Gɔtn se Pilat ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «Maam ara ɓo naai 'baate tɛrlum taara ne? Naai 'jeel ey la kɛn maam m'ɔk tɔɔgɔ ɔɔ kɛn m'je num, m'ai kɔɔɗn kɔlɔ ɔɔ kɛn gɔtɔ lɛ m'ɔk tɔɔgɔ kɛn m'ai tupm tɔɔl ro kaag ki se?» [11] Gaŋ Isa tɛrliɩ̃ ɔɔ: «Naai se kɛn Raa jaay ɛɗî eyo te tɔɔg ey se, naai ɔk tɔɔgɔ dom ki eyo. Taa naaɩ̃ se ɓo debm ɔk ɔlum ji naai ki se, tɛɗga *kusiɩ̃ ciri naai se daala.»

[12] Naaɩ̃ kɛn se sum ɓo, Pilat je ɗoobm an kɔɔɗn kɔl Isa. Num gaŋ Yaudge baag tɔɔɗn tɔɔyɔ ɗeek ɔɔ: «Kɛn naai jaay ɔɔɗ ɔliɩ̃ga num, naai se mɛɗn Sezar* eyo. Taa debm jaay tɛɗ roɩ̃ gaarge se, naaɩ̃ se debm

* 19:12 Sezar se Gaar magal iŋg *Rɔm ki.

taamooy Sezar.» [13] Kɛn Pilat jaay booy taar-
gen se naaŋ ɔl kˈjˈɔk kˈjˈɔɔɗo Isa naatn, naaŋ
ɓaaɗo ɔndiŋ gɔt kɛn jˈiiŋ kˈɗaapiŋga ɗaap
te koa kɛn naaŋ lee ɔjŋ bɔɔrɔ jeege tu. Gɔtn
se kˈdaŋiŋ te taar Ɛbre: *Gabbata.* [14] Aan gɔɔr
te katar se, Pilat taaɗ Yaudge tu ɔɔ: «Aakki,
kɛse ɓo gaarse!» Naaŋ kɛn se, naaɗe ɗaap
ɗaap roɗe gɛn tɛɗn *laa Paak gɛn Yaudge
tɛgɛr.
[15] Num gaŋ Yaudge tɛrl baag tɔɔɗn tɔɔyɔ
ɔɔ: «Naaŋ se, nakiŋ yoa, naaŋ se nakiŋ yoa!
ˈBaa tupu tɔɔliŋ ro kaag ki gam naane!»
Pilat tɛrlɗɛn ɔɔ: «Gaarse ɓo, naase ˈjeki
mˈaŋ tupm tɔɔl ro kaag ki la?» Magal jee
tɛɗn sɛrkɛ Raage tu tɛrliŋ ɔɔ: «Naaje se
Gaarje Sezar sum, gaar kuuy se naaje kˈjˈɔk
eyo!» [16] Gɔtn se sum ɓo, Pilat ɔk ɔlɗɛn Isa
taa naaɗe aŋ ɓaa tupm tɔɔliŋ ro kaag ki. Ɔɔ
gɔtn se asgarge ɔk ɓaan te Isa.

Isa kˈtupiŋ ro kaag ki
(Mt 27.32-52; Mk 15.21-37; Lk 23.26-46)

[17] Kɛn Isa teec teec maakŋ Jeruzalɛm ki
se, naaɗe ɔŋiŋ naaŋ mala uun kaagŋ jˈansiŋ
tupm ro ki se, daamiŋ ki. Ɔɔ naaɗe ɓaansiŋ
gɔt kɛn kˈdaŋiŋ kaaɗn do deba. Gɔtn se
te taar *Ɛbre se, roŋ Golgota. [18] Ɔɔ gɔtn
ese ɓo naaɗe tupiŋ ro kaag ki ɔɔ naaɗe tup
jeege dio ro kaagge tu kici; deb kalaŋ jˈuun
kˈɗaariŋ cɛɛsiŋ kɛn kalaŋ ɔɔ deb kuuy se
jˈuun kˈɗaariŋ cɛɛsiŋ kɛn kuuy ɔɔ naaɗe ɔl
Isa ɗaar daan ki. [19] Tɛr Pilat raaŋ ro kaag
ki ɔl kˈɓaa kˈtupiŋ raan kaam do kaag kɛn
kˈtupm Isa ro ki. Ɔɔ taar naaŋ raaŋ se
taaɗ ɔɔ: «Isan kɔɗ Nazarɛt se, naaŋ Gaar
Yaudge». [20] Gaŋ dɛn Yaudge se dooyga taar
se, taa gɔtn kˈtupm Isa ro kaag ki se, naaŋ
gɔɔr te Jeruzalɛm. Ɔɔ taar naaŋ raaŋiŋ se lɛ
raaŋiŋ te taar Ɛbre, taar Laatin ɔɔ ute taar
Grɛk kici. [21] Num *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa
ki gɛn Yaudge se, ɗeek Pilat ki ɔɔ: «Ɔŋte
raaŋ ɔɔ: naaŋ se Gaar Yaudge, num raaŋ ɔɔ:
naaŋ ɓo taaɗ ɔɔ naaŋ Gaar Yaudge.» [22] Gaŋ
Pilat tɛrlɗɛn ɔɔ: «Taar maam mˈraaŋiŋga
se, mˈraaŋiŋga sum.»
[23] Kɛn asgarge jaay tup Isa ro kaag ki aas
se, naaɗe tɔs kaliŋge ɔɔ nigiŋ gɔtɔ kaam sɔɔ.
Deba kic ɓo uun bɛɗiŋ bɛɗiŋa. Ɔɔp kaliŋ
kalaŋ kɛn naaŋ uusiŋga num lee tuusiŋ
kalgen kuuy do ki se, ɔɔ kal se ɔnd raan bini
bɔɔy aan naaŋ ki se ɔk gɔtn kur eyo. [24] Gɔtn
se asgarge taaɗ te naapa ɔɔ: «Kal se jˈɔŋte
ˈnɛɛpiŋki, num gaŋ kˈtɛɗiŋ salatia, debm
kɛn oociŋga ɓo ˈkuun sum.» Anum nakŋ se
aanga ɗoobiŋ ki aan gɔɔ taar kˈraaŋo do
dɔkiŋ kɛn ɔɔ:
Naaɗe nigga kalumge ute naapa,
ɔɔ kalum maak ki se lɛ, naaɗe tɛɗiŋga sala-
tia.†
Ɔɔ kɛse ɓo naabm kɛn asgarge tɛɗa.
[25] Cɛɛ kaag kɛn kˈtupm Isa se, ko Isa ute
gɛnaaŋ mɛnda, ɔɔ Mari mɛnd Kleopas ute
Mari kɛn iiŋo Magdala ki, naaɗe utu ɗaar
gɔtn ese. [26] Gɔtn se, Isa aak koŋa ɗaar ɗaar
cɛɛ debm mɛtiŋ kɛn naaŋ jeŋ se, naaŋ ɗeek
koŋ ki ɔɔ: «Kaaya aaka, kɛse ɓo gooni.» [27] Tɛr
naaŋ taaɗ deb kɛn mɛtiŋ ki se, ɔɔ: «Aaka,
kɛse ɓo koi.» ˈBii kɛn se sum ɓo debm mɛtn
Isa ki se ɔk ɓaansiŋ ɓeeŋ ki. [28] Kɛn nakgen
se jaay deel paac sum se, aan gɔɔ Isa jeel
naabm kɛn naaŋ ɓaano ro ki se naŋga, num
taa taar kˈraaŋo do dɔkiŋ ˈkaan ɗoobiŋ ki se,
naaŋ ɗeek ɔɔ: «Maam se, maane tɔɔluma.»
[29] Gɔt kɛn se ɔk kˈjɛlɛŋɛ ɗooc te tɔtn koojŋ
biŋ kɛn mooyo se. Naaɗe uuno kaagŋ nakŋ
kˈdaŋiŋ isop‡ ɔɔ uuno nakŋ uun maane se
butiŋ taar ki. Naaɗe ɔliŋ maakŋ tɔtn koojŋ
biŋ kɛn mooy mooy se ɔɔ uun ɔliŋ taar Isa ki
taa ŋˈsuubu. [30] Kɛn Isa jaay suub naam tɔtn
koojŋ biŋ kɛn mooy mooy se, naaŋ taaɗ ɔɔ:
«Naabum aasga.» Gɔtn se naaŋ no doŋa ɔɔ
ɔŋ koŋ teece.

Isa jˈɔsiŋ cɛŋkɛŋ ki te bɔɔrɔ

[31] Aan gɔɔ ɓiin se Yaudge ɗaap ɗaap roɗe
gɛn tɛɗn *laa Paak se, naaɗe je jee kˈtupɗe
ro kaage tu se, ɗaar bini kaan *ɓii sebit ki
eyo. Taa ɓii sebit ese se, ɓii laa magala.
Gɔtn se naaɗe ɓaa tɔnd mɛtn Pilat ɔɔ: «Jee
kɛn kˈtupɗe ro kaagge tun se, kˈɓaa kˈtɔnd
kˈtɛrɛcɗɛn jɛɗege taa ooyga num jˈaɗeno
tɔɔɗn bɔɔy ro kaagge tun kˈtupɗeno ro ki
se.» [32] Ɔɔ gɔtn se asgarge ɓaaɗo tɔnd tɛrɛc jɛ
gaabm kɛn deete ɔɔ tɛr tɔnd tɛrɛc jɛ gaabm
kɛn kuuy se kici. Jee se ɓo kɛn kˈtup kˈtɔɔlɗe
te Isa kalaŋ se. [33] Kɛn naaɗe jaay aan do Isa ki
se, naaɗe ɔŋiŋ naaŋ ooyga. Taa naaŋ se ɓo
naaɗe baate tɔnd tɛrɛcŋ jɛŋge. [34] Gaŋ maakŋ
asgarge tun se, deb kalaŋ uuno bɔɔrɔ ɔɔ
ɔsiŋ cɛŋkɛŋ ki. Gɔtn se mooso te maane
naar teeco. [35] Debm taaɗ taar ara se, naaŋ
mala aakiŋga te kaamiŋa ɔɔ saaɗn naaŋ se,

† 19:24 Aak KKR 22.18. ‡ 19:29 Isop se kaagŋ iiŋ aan gɔɔ mɔɔkɔ ɔɔ kˈtɛɗn nakŋ oot kooto. Aak Zak 12.10.

taar mɛt ki. Ɔɔ naaŋ jeele saadn naaŋ se kɛn mɛt ki, taa bin se naase kic ɓo aki tookŋ do taar kɛn naaŋ taad se. [36] Nakgen se paac jaay aan se, taa taar kˈraaŋo do dɔkiŋ se, ˈkaan doobiŋ ki kɛn ɔɔ: *Naaŋ se jˈaŋ kɔŋ* tɛrɛcŋ cɛŋgiŋ gam eyo.§
[37] Ɔɔ tɛrl gɔt kuuy kic ɓo taar kˈraaŋo do dɔkiŋ se taadga ɔɔ: *Jee* ɔsiŋo se, naade utu aŋ kaakŋ ute kaamde.*

*Isa kˈjˈ*ɔliŋga maakŋ ɓaad ki
(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

[38] Kɛn nakgen se jaay deel se, Yusup kɔd Arimate se, naaŋ kic maakŋ jeege tun mɛtn Isa ki naɓo taa Yaudge se, naaŋ ɓeere ɔɔ tɔy tɔy roŋa. Naaŋ ɓo ɓaa tɔnd mɛtn Pilat taa ɓaa kɔɔdn ro Isa ro kaag ki. Gɔtn se Pilat tookiŋ, ɔŋ Yusup ɓaa ɔɔd ro Isa. [39] Ɔɔ Nikodem kɛn ɓii kalaŋ iŋgo gɔtn Isa ki nɔɔr se, naaŋ kic ɓaano te itir kɛn kˈtɛdiŋ te maan kaagŋ kˈdaŋiŋ mir ute alues† se aas ɓaa ɓaa doocŋ kɔr sik-kaar-mii. [40] Yusup te Nikodem se uun bɔɔyɔ ro Isa se ro kaag ki. Ɔɔ uuno darkɔyɔ ɔɔ tɛdiŋ nakŋ oot nijimi ute itir se ro ki ɔɔ naade teeliŋ tec aan gɔɔ gɛn Yaudgen lee duubm yodege. [41] Gɔtn kˈtupm Isa ro kaag ki se, gɔtn se ɔk jinɛnɛ ɔɔ maakŋ jinɛn kɛn se, ɔk ɓaada ɔɔ ɓaadn se aan gɔɔ iiɓi, taariŋ se naade gaasiŋ ute koa. Ɓaadn se jˈɔl kˈnaam te nam maak ki eyo. [42] Aan gɔɔ Yaudge daap daap rode gɛn tɛdn *laa Paak se, gɔtn ese kic lɛ, ɓaada utu gɔɔr te naade dey se, naade uun ɔl ro Isa maak ki.

20

*Naad*e ɓaa ɔŋ te Isa maakŋ ɓaad ki eyo
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Lk 24.1-12)

[1] Ɓii dumas ki, tanɔɔriŋ nɔɔriŋ kɛn gɔtɔ utu ilim sum ɓo, Mari kɛn iiŋo Magdala ki iiŋ ɓaa taa ɓaad ki. Kɛn naaŋ aan se, aak ko kɛn kˈgaasn taa ɓaad se, kˈdirciliŋga naatn. [2] Gɔtn se naaŋ ɔk tɛrl aaŋ ɓaa ɔŋ Simon Piɛr ute debm mɛtn Isa kɛn kuuy kɛn Isa jeŋ se, naaŋ deekden ɔɔ: «Mɛljege se, nam ɔɔdiŋga naatn maakŋ ɓaad ki, ɔɔ gɔtn kˈɓaa jˈɔliŋ se naaje kˈjeel gɔtiŋ eyo.» [3] Kɛn Piɛr ute debm mɛtn Isa kɛn kuuy jaay booy taar se, gɔtn se naade teeco ɔɔ iiŋ ɓaa taa ɓaad ki. [4] Kɛn naade jaay ɓaa ɓaa se, naade di paac aaŋ kaaŋa, naɓo debm mɛtn Isa kɛn kuuy se, aaŋ deel Piɛr ɔɔ naaŋ ɓo ɓaa aan deet taa ɓaad ki. [5] Ɔɔ kɛn naaŋ jaay aan se no aak maakŋ ɓaada, naaŋ aak kalgen kˈteelsiŋ se, utu tood gɔtiŋ ki gaŋ naaŋ baate kɛnd maak ki. [6] Anum kɛn Simon Piɛr kɛn aaŋo mɛtiŋ ki jaay aan se, naaŋ ɛnd maakŋ ɓaad ki. Ɔɔ naaŋ kic aak kalgen kˈteelsiŋ se tood tood gɔtiŋ ki. [7] Ɔɔ naaŋ aak kal kˈteeliŋ kaamiŋ se ɓo, tood te kalgen kˈteeliŋ roŋ ki se kalaŋ eyo. Kal kˈteeliŋ kaamiŋ se, naaŋ aakiŋ kˈteel jˈaaliŋga cɛɛs ki. [8] Naaŋ kɛn se jaay debm mɛtn Isa kɛn aaŋ aan deet se, naaŋ kic ɛnd maakŋ ɓaad ki se. Naaŋ aaka ɔɔ took aal maakiŋ paac. [9] Ey num jee mɛtn Isa ki se, booy ɔk te ey ɓɔrtɔ taar kɛn kˈraaŋiŋo do dɔkiŋ kɛn deek ɔɔ: Isa se, bɛɛki num, ade dur daan yoge tu. [10] Gɔtn se sum ɓo jee mɛtn Isa kɛn di se ɔk tɛrl ɓaa ɓeedege tu.

*Isa teec naan Mari k*ɛn iiŋo Magdala ki

[11] Gaŋ Mari daar eem taa ɓaad ki ɔɔ maakŋ keemiŋ ki se naaŋ no aak maakŋ ɓaada. [12] Ɔɔ naaŋ aak *kɔdn Raage dio iŋg kiŋg te kaldege raap raapo, gɔtn kˈjˈaalno ro Isa ro ki se. Deb kalaŋ iŋg kaam doŋ ki ɔɔ deb kalaŋ iŋg kaam gɔtn jɛŋge tu. [13] Naade deek Mari ki ɔɔ: «Mɛnd ara, naai eem gɛn dio?» Naaŋ tɛrldɛn ɔɔ: «Mɛlum se nam ɔɔdiŋga naata ɔɔ gɔtn kˈɓaa kˈjˈɔl kˈjˈaalsiŋ ro ki se lɛ, maam mˈjeel eyo.» [14] Kɛn naaŋ utu taad taad jaay tɛrl aak bin se, naaŋ aak Isa daar daar gɔtn ese. Naɓo naaŋ aak jeeliŋ eyo. [15] Gɔtn se Isa tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Mɛnd ara, naai eem gɛn dio? Naai ˈje naŋa?» Num gaŋ Mari jaay aakiŋ se, naaŋ saap ɔɔ daan debm bɔɔbm jinɛnɛ se lɛ daam. Gɔtn se naaŋ taadiŋ ɔɔ: «Gaabm ara kɛn naai ɓo ɔɔdiŋga lɛ, taadum gɔtiŋ kɛn naai aalsiŋ ro ki se ɔɔ maam mˈaŋ ɓaa kuunu.» [16] Gaŋ Isa daŋiŋ roŋ ki ɔɔ: «Mari.» Ɔɔ Mari tɛrl aakiŋa ɔɔ deekiŋ te taar *Ɛbre ɔɔ: *Raabuni*. Kɛse je deekŋ ɔɔ: Debm dooy jeege. [17] Gɔtn se Isa deekiŋ ɔɔ: «Ɔŋte ˈkɔkuma, taa maam mˈookŋ mˈɓaa te gɔtn Bubum ki ey ɓɔrtɔ. Num naai se, ˈɓaa ɔŋ gɛnaamge se ˈtaadden ɔɔ, maam se mˈookŋ mˈɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki, ɔɔ Bubum se, Bubm naase kici, ɔɔ mˈɓaa ɓaa gɔtn Raam ki ɔɔ mˈRaam se *Raa naase kici.» [18] Gaŋ naaŋ kɛn se jaay ɓo, Mari kɛn iiŋo Magdala ki se ɓaa ɔŋ jee mɛtn Isa ki

§ 19:36 Aak Ekz 12.46, Nmb 9.12 ɔɔ KKR 34.20. * 19:37 Aak Zak 12.10. † 19:39 Mir te alues se kaagŋ kˈtɛdn dawa jeege tu kɛn jˈɔŋiŋ taa naaŋ *Israɛlge tu.

se taaɗɗen ɔɔ: «Maam se mˈaakiga Mɛljege utu kaamuma. Ɔɔ ˈbooyki kɛse ɓo taar kɛn naaŋ̰ taaɗumo.»

Isa teec naan jee mɛtiŋ̰ge sik-kaar-kalaŋ
(Mk 16.14-18; Lk 24.33-45)

19 Ɓii dumas kɛn se sum ɓo aan tɛgɛriŋ̰ ki se, jee mɛtn Isa ki se, ɛnd maakŋ ɓee ki ɔɔ ɗɛkɛl taara doɗe ki, taa naaɗe ɓeer ɓeer magal Yaudge tu. Gɔtn se naaɗe aak Isa mala ɓaaɗo ɗaar daanɗe ki. Ɔɔ naaŋ̰ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔŋ̰ tɔɔsn Raa se ˈtɛɗn te naase!» 20 Kɛn naaŋ̰ utu ɗaar taaɗɗen taaɗ se, gɔtn se naaŋ̰ tuun taaɗɗen jiŋ̰ge ute gɔtn cɛŋkɛŋ̰a. Kɛn jee mɛtiŋ̰ ki jaay aak Mɛljege se maakɗe raap aak eyo. 21 Tɛr Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Raa asen kɛɗn tɔɔsiŋ̰a. Aan gɔɔ Bu ɔlumo do naaŋ ki se, maam kic mˈɔlsen naase.» 22 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ̰ se, naaŋ̰ iiɓɗen kuulu doɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔkki *Nirl Salal. 23 Jee kɛn tɛɗga nakŋ *kusiŋ̰ jaay naase ˈtɛɗɗekiga kaldɛ se, Raa kic aɗen tɔɔl kusiŋ̰ɗege. Ɔɔ jeegen naase ɔŋ ˈtɛɗɗeki te kaldɛ ey lɛ, Raa kic aɗen kɔŋ tɔɔl kusiŋ̰ɗege ey kici.»

Isa taaɗ te Tɔma

24 Gaŋ ɓii kɛn Isa jaay ɓaaɗo ɔŋ jeeŋ̰gen mɛtiŋ̰ ki maakŋ ɓee ki se, Tɔma kɛn kˈdaŋiŋ̰ Didim* kɛn maakŋ jee mɛtiŋ̰ kɛn sik-kaar-di se, gɔtɔ te naaɗe. 25 Jee mɛtn Isa kɛn kuuy se, ɓaa taaɗ Tɔma ki ɔɔ: «Naaje se jˈaakkiga Mɛljege utu kaamje!» Gaŋ Tɔma tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn maam jaay mˈaak te dɔl kɛn kˈtupiŋ̰ te ponto jiŋ̰ ki eyo, ɔɔ mˈɔl jim mˈnaam te gɔtiŋ̰ eyo ɔɔ tɛrl cɛŋkɛŋ̰ ki jaay mˈɔl jim naamiŋ̰ te ey se, maam kɔŋ tookŋ taarse se eyo.» 26 Kɛn aan ɓii dumas kɛn kuuy se, jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo tus maakŋ ɓee kɛn se daala. Ɓii kɛn se Tɔma kic ɓo utu te naaɗe. Kɛn Isa ɔŋɗe se kaam taarɗe kˈɗɛkɛliŋga ɗɛkɛlɛ. Naaŋ̰ naar ɗaar daanɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Raa asen kɛɗn tɔɔsiŋ̰a.» 27 Tɛr Isa ɗeek Tɔma ki ɔɔ: «Aak jimge, ɔɔ ɔl ji naam gɔtiŋ̰a. Tɛr ɔl ji naam cɛŋkɛma. Ɔŋ̰te naajŋ̰ taara num aal maaki dom ki.» 28 Tɔma tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Naai se Mɛluma ɔɔ Raama!» 29 Gaŋ Isa tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Naai aal maaki dom ki se taa naai aakumga kaaka. Num maak-raapo jeege tun aakum te ey jaay ɓo, aal maakɗe dom ki se.»

Taar se kˈraaŋjiŋ̰ taa ɗio

30 Isa se tɛɗga nakŋ-kɔɔɓgen kuuy dɛna naan jeege tun mɛtiŋ̰ ki. Naɓo kɛngen mɛtiŋ̰ge se jˈɔŋ kˈraaŋɗen te maakŋ Kitap kɛn ese se eyo. 31 Num nakgen kˈraaŋiŋ̰ maakŋ Kitap kɛn ese se, taa asen kɔl naase aki jeele Isa se, naaŋ̰ ɓo *al-Masi, Goon Raa. Ɔɔ kɛn naase jaay aalki maakse doŋ̰ ki se, naase aki kɔŋ kaaja ute ro naaŋ̰a.

21

Isa teec naan jeeŋ̰ge tun mɛtiŋ̰ ki
(Mt 28.16; Lk 5.1-11)

1 Kɛn nakgen se jaay deel se, Isa tɛrl ɓaaɗo teec naan jeeŋ̰ge tun mɛtiŋ̰ ki taa baar kɛn kˈdaŋiŋ̰ Tiberiad. ˈBooyki tɛɗ ɔɔ ɗî jaay naaŋ̰ teec naanɗe ki se. 2 Jee gɔtn ese se naaɗe Simon Piɛr ute Tɔma rɔŋɔ se, Natanaɛl kɔɗ Kana kɛn iiŋ̰o taa naaŋ Galile ki, gaan Zebedege ute jee mɛtn Isa kɛn kuuy dio. Naaɗe se iŋg kalaŋ. 3 Num gaŋ Simon Piɛr ɗeekɗen ɔɔ: «Maam se mˈɓaa ɓaa tɔkŋ kɛŋ̰jɛ.» Naaɗe tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Bin num naaje kic kˈɓaa te naai.» Naaɗe teec ɓaa ook maakŋ markab ki. Num kɛn naaɗe jaay aan se, maakŋ nɔɔr kɛn te magaliŋ̰ se, naaɗe je kɛŋ̰jge bini ɔŋ te eyo. 4 Kɛn gɔtɔ jaay iip tɔɔk se, naaɗe aak Isa ɗaar ɗaar do jɛŋ baar ki. Naɓo jee mɛtiŋ̰ ki se aakiŋ̰a ɔɔ aak jeeliŋ̰ eyo. 5 Gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase gaange, kɛŋ̰jɛ cɔkɔ kic naase ɔkki ey ɗaamo?» Naaɗe tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Jˈɔk eyo.» 6 Gɔtn se naaŋ̰ ɗeekɗen ɔɔ: «Uun undki gɛndse se kaam do ji daam aak markaba. Gɔtn se ɓo naase aki kɔŋɔ.» Naaɗe und gɛndɗe ɔɔ tɔsɔ maakŋ gɛndɗe ki se, kɛŋ̰jɛ dɛna num gɛn kiikiŋ̰ kic ɓo naaɗe ɔŋ iikiŋ̰ eyo. 7 Gɔtn se debm mɛtn Isa kɛn Isa jeŋ̰ se, ɗeek Piɛr ki ɔɔ: «Kɛse Mɛljege!» Ɔɔ kɛn Simon Piɛr jaay booy jˈɔɔ kɛse Mɛljege se, naaŋ̰ ɔɔɗga kɔɔɗ kaliŋ̰ kic ɓo, uun uusiŋ̰ gɔtiŋ̰ ki, dɔɔk maakiŋ̰ jaay aal ooc maan taa aŋ̰ ɓaa kɔŋɔ. 8 Kaaɗ kɛn se, jee mɛtn Isa kɛn kuuy se, naaɗe kic ɔɔpɗenga gɔɔr kaam tal cili-kaar-di sum ɓo, kookŋ kaan jɛŋ ki. Kɛn naaɗe jaay ɓaaɗo ɓaa te markabɗe se, tiiko gɛndɗen kɛn ɗooc te kɛŋ̰jɛ se. 9 Kɛn naaɗe jaay aan taa baar ki se, bɔɔy naaŋ ki ɔɔ gɔtn se naaɗe aak naal pooɗo, ɔɔ do naal pooɗ kɛn se kˈnaŋ naŋ kɛŋ̰jɛ ɔɔ naaɗe aak mappa gɔtn ese kici. 10 Num Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛŋ̰jgen naase ˈtɔkkiro se,

* 20:24 Didim se je ɗeekŋ ɔɔ rɔŋɔ.

ˈɓaankiro kandum.» [11] Gɔtn se Simon Piɛr
ook maakŋ markab ki ɔɔ tiiko gɛnd ɗooc te
kɛ̃ɲjɛ se ɓaano do jɛŋ ki. Ɔɔ kɛ̃ɲj maakŋ
gɛnd kɛn se, kˈmɛt kˈjˈɔŋiɲ̃ kɛ̃ɲjgen magal
magal salal ɓo kaar-te-si-mii-kaar-mɔtɔ. Ɔɔ
te dɛn kɛ̃ɲjgen ese se kic ɓo, gɛndɗe nɛɛp te
eyo. [12] Isa ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBaakiro aki kɔsɔ.»
Gɔtn se jee mɛtiɲ̃ ki paac se, nam jaay ˈtɔnd
mɛtiɲ̃ ɔɔ: «Naai naŋa» kic ɓo gɔtɔ. Taa
Mɛljege se, naaɗe paac aak jeeliɲ̃ga. [13] Isa
ɓaaɗo ɔŋɗe ɔɔ uun mappa se nigɗesiɲ̃a, tɛr
kɛ̃ɲjɛ se kic naaɲ̃ uun nigɗesiɲ̃a. [14] Kɛn Isa
jaay duro daan yoge tu se, te naaɲ̃ se naaɲ̃
teec ɗɔɔlga mɔtɔ naan jeege tun mɛtiɲ̃ ki.

Isa taaɗ te Piɛr

[15] Kɛn naaɗe jaay ɔs aas sum se, Isa ɗeek
Simon Piɛr ki ɔɔ: «Simon goon Jan, naai
ˈjem te maaki cir jee se paac la?» Gɔtn se
Simon tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Yɛɛ Mɛluma, naai ˈjeele
kɛn mˈjei se.» Isa tɛrliɲ̃ ɔɔ: «ˈGaamum gaan
baatumge.» [16] Tɛr naaɲ̃ ɗeekiɲ̃ gɛn k-dige
ɔɔ: «Simon goon Jan, naai ˈjem te maaki
paac la?» Naaɲ̃ tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Yɛɛ Mɛluma,
naai ˈjeele kɛn maam mˈjei se.» Isa ɗeekiɲ̃
ɔɔ: «ˈTɛɗn debm gaam baatumge.» [17] Tɛr Isa
ɗeekiɲ̃ gɛn k-mɔtɔge tu daala ɔɔ: «Simon
goon Jan, naai ˈjem la?» Gɔtn se Piɛr maakiɲ̃
tuj se ro kɛn kɛn Isa tɔnd mɛtiɲ̃ ɗɔɔliɲ̃ mɔtɔ
ɔɔ: «Naai ˈjem la, ˈjem la se?» Gɔtn se Piɛr
tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Mɛluma, naai ˈjeel nakge paac
ɔɔ ˈjeelum maam se, mˈjei.» Tɛr Isa ɗeekiɲ̃
ɔɔ: «ˈGaamum baatumge. [18] ˈBooy bɛɛ mˈai
taaɗa: kɛn naai utu goon kɔɗɔ se, naai mala
ɓo tuus kali ɔɔ ˈdɔɔk maaki ɔɔ gɔtn naai
maaki je ɓo ɓaa sum. Num kɛn naai jaay
ɓaaɗo gɔɔlga num, utu kuun ji raan nam
kuuy ɓo utu ai dɔɔkŋ maaki ɔɔ ai ɓaa kɔli
gɔt kɛn naai maaki je eyo.»

[19] Kɛn Isa jaay taaɗ bin se je taaɗn ɔɔ Piɛr
se ute ɗoobm gay jˈutu jˈaɲ̃ tɔɔlɔ ɔɔ yo naaɲ̃
se utu *nookŋ *Raa. Do taar kɛn se, tɛr Isa
taaɗiɲ̃ ɔɔ: «Naai se ɔk mɛtuma.»

[20] Gɔtn se Piɛr tɛrl aak mɛtiɲ̃ ki se, naaɲ̃
aak debm mɛtn Isa kɛn Isa jeɲ̃ se utu ɓaaɗo
mɛtɗe ki. Naaɲ̃ se ɓo kaaɗ kɛn naaɗe ɔso
kɔs jaay naaɲ̃ dɛjo kaaɗn Isa ki ɔɔ ɗeek-
iɲ̃o ɔɔ: «Mɛlje, kɛn utu ai kuti se naŋa?»
[21] Kɛn Piɛr jaay aakiɲ̃ se, ɗeek Isa ki ɔɔ:
«Mɛlje, naaɲ̃ se ɗi aɲ̃ kaan doɲ̃ ki kaca?»
[22] Gaŋ Isa tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Naaɲ̃ se, kɛn maam je
mˈaɲ̃ kɔɲiɲ̃ ˈtiŋg bini maam mˈutu mˈaɗe
ɓaa kic num, naai se ɔli ɗio? Naai se,
ˈɓaaɗo ˈdaanuma.» [23] Taar se jaay gɛnaage
ɓaa booyiɲ̃ se, naaɗe taaɗ ɔɔ: «Debm mɛtn
Isa kɛn ese se ˈkooy ey sum.» Num gaŋ taar
kɛn ɔɔ naaɲ̃ ˈkooy ey sum se, ɗeer num, Isa
taaɗ te bini eyo. Num naaɲ̃ taaɗ ɔɔ: «Kɛn
maam je mˈaɲ̃ kɔɲiɲ̃ tiŋg bini maam mˈutu
mˈaɗe ɓaa kic num, naai se ɔli ɗi?» [24] Debm
kɛn taaɗ nakgen se ɔɔ jaay raaŋiɲ̃ paac se,
naaɲ̃ se ɓo debm mɛtn Isa kɛn ese. Naaje
kˈjeele saaɗn naaɲ̃ se, saaɗn mɛt ki. [25] Isa se
tɛɗga nakge kuuy kic ɓo dɛna. Nakgen se
jaay kˈraaŋiɲ̃ paac kalaŋ kalaŋ ɔɔ kˈdirig te
kalaŋ ey se, maam mˈjeele taargen kˈraaŋo
se do naaŋa te magaliɲ̃ kic ɓo aɲ̃ kɔŋ kɔk
eyo.

Kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ̃ naabm Isage

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn

dooy Kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ̃ naabm Isage

Kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ̃ naabm Isage se, kɛse kic ɓo Luk ɓo raaŋiŋ̃o. Kɛn Isa ook ɓaa gɔtn Raa ki sum se, naaŋ̃ utu iŋg daan-jege tu naɓo j'ɔŋ j'aakiŋ̃ aan gɔɔ debkilim ey sum. Naaŋ̃ utu daan jeeŋ̃ge tu se ute Nirl Salal kɛn bɔɔyo do jeeŋ̃ge tu ɓii laa Pantekɔt ki ɔɔ kɛn lee tɔɔɗɗe. Kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ̃ naabm Isage se, taaɗ mɛtn taar gɛn wɔɔkŋ Labar Jigan gɛn Isa al-Masi. Aan gɔɔ kɛn Isa mala taaɗɗeno se jee kaaŋ̃ naabiŋ̃ge mala ɓo baago wɔɔkŋ Labariŋ̃ Jiga se maakŋ naaŋ magal Yaudge tun k'daŋiŋ̃ Jeruzalɛm bini naaɗe aan maakŋ naaŋ magal k'daŋiŋ̃ *Rɔm. Ɔɔ Rɔm se naaŋ̃ ɓo naaŋ magal gɛn jeegen Yaudge eyo ɔɔ naaŋ̃ se magal cir naaŋgen ɓaa se paac ɔɔ kaaɗ kɛn se jee Rɔm se ɓo kɛn iŋg do jeege tu paac. Luk se naaŋ̃ ɓo debm taaɗ ɔɔ tɛɗ ɔɔ ɗi jaay ɓo Nirl Salal ɔɔɗ ɗoobo jeege tu gɛn booy kɔkŋ Labar Jiga gɛn Isa al-Masi se. Nakŋ kɛn 'gaas Yaudge ute jeegen Yaudge eyo gɛn tum kalaŋ se, Nirl Salal tɛɗiŋ̃ tɛɗga gɔtɔ. Maakŋ kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ̃ naabm Isage se naaŋ̃ baago taaɗn mɛtn taar kiŋg jee Raage. Kɛn k-dige se naaŋ̃ taaɗ mɛtn taar gɛn mɛrtn kɛn Pɔl leeɗo gɛn tɛɗn naabm Raa. Jee kaaŋ̃ naabm Isage ute jeegen utu aal kaal maakɗe do Isa ki se, jeege iiŋ̃ roɗe ki dabarɗe, ɔɔ mɛtiŋ̃ge se k'tɔɔlɗe. Naɓo ɗim jaay 'gaasn Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn tɔɔg cir nakge paac se tap ɓo gɔtɔ.

Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ *Raa utu aɗeno kol *Nirl Salal

1 Teopil, maakŋ kitapum kɛn deet deet se, maam m'raaŋio mɛtn taar nakgen paacŋ̃ kɛn Isa tɛɗo ute taargen naaŋ̃ lee dooyno jeege do kupm mɛt ki se, 2 bini ɓii kɛn Raa uun ɓaansiŋ̃ maakŋ raa ki. Kɛn naaŋ̃ ook ɓaa te maakŋ raa ki ey ɓɔrt se, naaŋ̃ bɛɛr tɔɔɗo jeege kɛn aŋ̃ tɛɗn jee kaaŋ̃ naabiŋ̃ge, ɔɔ ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ̃ taaɗɗen nakŋ kɛn naaɗe 'tɛɗa. 3 Kɛn naaŋ̃ ooy jaay duro daan yoge tu se, daan ɓiige tun si-sɔɔ se, naaŋ̃ lee teec naan jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ taaɗɗen ute ɗoobm nakge dɛna ɔɔ taaɗ roŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ utu te kaamiŋ̃a. Gɔtn se naaŋ̃ taaɗɗen mɛtn taar *maakŋ Gaar Raa.

4 'Bii kalaŋ kɛn naaŋ̃ jaay iŋg ɔs kɔs ute naaɗe se, naaŋ̃ taaɗɗen ɔɔ j'ɔŋ̃te teecŋ̃ kɔŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm se, num gaŋ k'j'aak kaam nakŋ kɛn Raa Bubu taaɗɗeno ɔɔ utu aɗeno kɛɗ se. Kɛse ɓo nakŋ kɛn naaŋ̃ taaɗɗeno ɔɔ: 5 «Jan se *batizo jeege te maane; num gaŋ naase se, ɔɔpga ɓii kandum se, j'utu j'asen *batizn ute Nirl Salal.»

Isa ook ɓaa maakŋ raa ki

6 Jee kɛn tus iŋg cɛɛ Isa ki se, tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, ɓɔrse ɓo kaaɗn kɛn naai utu 'kɛɗn gaara *Israɛlge tu gɔtiŋ̃ ki la?» 7 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Gɛn kaaɗiŋ̃ ute ɓiiŋ̃ se, Raa Bubu ute tɔɔgiŋ̃ se, naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo jeele. Num naase se, Raa undse te kulu gɛn jeel kaaɗn kɛn ese eyo. 8 Gaŋ Raa utu asen kɛɗn tɔɔgŋ *Nirl Salal kɛn utu aɗe bɔɔy dose ki. Gɔtn se aki tɛɗn saaɗumge maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki, taa naaŋ Jude te magaliŋ̃a, taa naaŋ *Samari ɔɔ bini gɔtn duni 'ɗaar ro ki.»

9 Kɛn jaay Isa taaɗ naŋ taariŋ̃ se, Raa uun ɓaansiŋ̃ maakŋ raa ki. Kaaɗ kɛn jaay naaɗe te ɗaar ɔnd doɗe raan utu aakiŋ̃ kaak se, gapara naar ɓaaɗo ɔyiŋ̃a ɔɔ gɔtn se naaɗe ɔŋ aakiŋ̃ ey sum. 10 Kaaɗ kɛn naaɗe utu ɗaar aakiŋ̃ kaak kɛn naaŋ̃ ook kook maakŋ raa ki se, gɔtn se naaɗe naar aak gaabge dio ɗaar ɗaar cɛɛɗe ki ute kalɗege raap lak lak, 11 ɔɔ naaɗe ɗeekɗen ɔɔ: «Naase, jee taa naaŋ Galile ki, taa ɗi jaay naase 'ɗaar aakki raan maakŋ raa ki se? Isan, Raa uuniŋ̃ daanse ki jaay ɓaansiŋ̃ maakŋ raa ki se, utu aɗe tɛrl aan gɔɔ kɛn naase 'ɗaar aakiŋki naaŋ̃ ook ɓaa ɓaa maakŋ raa ki se kici.»

*Ro *jee kaaŋ̃ naabm Isage*

12 Gɔtn se, jee mɛtn Isa ki iiŋ̃ ɔŋ̃ do *kɔsn ɔlib se ɔɔ naaɗe ɔk tɛrl ɓaaɗo Jeruzalɛm ki. Jeruzalɛm ute kɔsn ɔlib se, daaniŋ̃ aas nakŋ kilɔmɛtir kalaŋ. 13 Kɛn naaɗe jaay aan Jeruzalɛm ki se, naaɗe ɓaa ɓeene. Gɔtn se naaɗe ook ɓaa ɛnd maakŋ ɓee kɛn do ɓee ki raan. Gɔtn se ɓo, gɔtn naaɗe lee tusni. Naaɗe se Piɛr, Jan, Jak ute Andre, Pilip ute Tɔma, Bartelemi ute Matiye, Jakŋ goon Alpe, Simon kɛn je kujŋ̃ naaŋiŋ̃a ute

Judn kɛn goon Jak. [14] Naaɗe paac maakɗe
kalaŋ ɔɔ ɓii-raa naaɗe tus gɛn keem Raa ute
mɛndge kandum, daanɗe ki se Mari ko Isa
ɔɔ ute gɛnaa Isage kici.

K'bɛɛr k'j'ɔɔɗ Matias ɛnd gɔɔ Judas ki

[15] Maakŋ ɓiige tun ese se, ɓii kalaŋ gɛnaa-
gen aalga kaal maakɗe do Isa ki, naaɗe tus
jeege ɓaa ɓaa nakŋ kaar-ute-si-dio. Gɔtn
se Piɛr iiŋ ɗaar daanɗe ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ:
[16-17] «Gɛnaage, 'jeelki Judas se naaŋ debm
naajege, ey num naaŋ kic ɔk naaba daan-
jege tu kici. Naɓo mɛtn taar Judas se,
ɓugjege *Daud kic ɓo taaɗoga taaɗ taariŋa
do dɔkiŋa. Naaŋ ɓo debm deelo naan jeege
tu ɔɔ ɓaaɗo ɔl k'j'ɔk Isa se. Bin ɓo, taar kɛn
*Nirl Salal ɔl Daud taaɗiŋo jaay k'raaŋiŋ
maakŋ Kitap ki se, aanga ɗoobiŋ ki. [18] Judas
ute gursn kɛn j'ɔgiŋ gɛn kutn Isa se, naaŋ
ɓaa dugŋ maakŋ-gɔtɔ. Ɔɔ gɔtn se, naaŋ
ɓaa ooc uɗ te mindiŋa ɔɔ gɔtn se maakiŋ
ɔɔp pak ɔɔ tiikiŋge ru naaŋ ki. [19] Nakŋ aan
do Judas ki se, jee Jeruzalɛm ki paac booy-
iŋga. Taa naaŋ se ɓo maakŋ-gɔtn ese se,
naaɗe daŋiŋ ute taar naaŋɗe ɔɔ: *Akeldama.*
Akeldama se je ɗeekŋ ɔɔ: maakŋ-gɔtn gɛn
mooso. [20] Kɛse ɓo taar kɛn ɓugjege Daud
raaŋiŋo ro Judas ki maakŋ Kaa Keem Raa ki
kɛn ɔɔ:

Ɔŋ̃ ɓee naaŋ̃ se 'tooɗn kuuɗu
ɔɔ mɔɔtn nam 'kiŋg maak ki eyo,*
ɔɔ tɛr naaŋ̃ raaŋo daala ɔɔ:
Naabm naaŋ̃ se ɔŋ̃ nam kuuy aŋ̃ kuunu.†

[21] Bin num, maakŋ jeege tun leeɗoga ute
naajege kaaɗ kɛn k'leekiro mɛtn Mɛljege
Isa ki, [22] jee kɛn baago lee ute naajege gɔtn
kɛn Jan *batizno Isa bini aan ɓii kɛn Raa
uun ɓaaŋ̃siŋ maakŋ raa ki se; ɔɔ jee se
kɛn Isa jaay ooy duro daan yoge tu se,
naaɗe aakiŋga ute kaamɗe. Kɛn bin num
maakɗe ki se, k'bɛɛr k'j'uunki deb kalaŋ kɛn
utu kɛnd gɔɔ Judas ki, taa 'tɛɗn saaɗa ute
naajege.»

[23] Kɛn naaɗe jaay booy taar Piɛr se, naaɗe
tɔɔɗo jeege dio: deb kalaŋ roŋ̃ Yusupm kɛn
k'daŋiŋ Barsabas ɔɔ kɛn jeege lee daŋiŋ te
ro Justus kici ɔɔ deb kuuy se k'daŋiŋ Matias.
[24] Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtn Raa ɔɔ: «Mɛlje,
naai ɓo debm kɛn 'jeel nakŋ maakŋ jeege tu
paac. Maakŋ jeege tun di se, debm kɛn naai
'bɛɛr ɔɔɗiŋ̃ se, 'taaɗjesiŋa, [25] taa naaŋ̃ 'kɛnd
gɔɔ Judas ki ɔɔ 'tɛɗn *debm kaaŋ̃ naabm Isa
al-Masi. Anum Judas se lɛ, naaŋ̃ mala ɓo rɛs
ɔŋ̃ naabiŋa ɔɔ ɓaaga gɔtn kɛn ɗɔɔɗiŋ̃ naaŋ̃
ki.» [26] Gɔtn se naaɗe tɛɗ salatia ɔɔ salatia
se ooc do Matias ki. Naaŋ̃ kɛn se sum ɓo,
Matias se tum do *jee kaaŋ̃ naabm Isage tun
sik-kaar-kalaŋ se.

2

**Nirl Salal bɔɔyo* ɓii Laa Pantekɔt ki

[1] Kɛn ɓii gɛn tɛɗn laa k'daŋiŋ̃ Pantekɔt*
jaay aan se, ɓii kɛn se jee aal maakɗe do Isa
*al-Masi ki se tusga paac gɔtɔ kaam kalaŋ.
[2] Gɔtn se naaɗe naar booy naka maakŋ raa ki
eemo uu uu aan gɔɔ kuul kɛn ɔl makɔŋ̃ɔ ɔɔ
ɓaaɗo ɛnd maakŋ ɓee kɛn naaɗe tusn maak
ki se ɔɔ gɔtɔ se, tɛɗ dir dir. [3] Tɛr naaɗe aak
ne ɗimge se tec aan gɔɔ rɔɔŋ̃ pooɗge bɔɔy
ɓaaɗo wɔɔk tis doɗege tu. [4] Gɔtn se Nirl
Salal ɓaaɗo ɛnd ɗooc maakɗe ɔɔ naaɗe baag
taaɗn taar naaŋ jee kuuyu. Kɛse Nirl Salal
ɓo ɔlɗe naaɗe taaɗ taar naaŋgen se.

[5] 'Bii kɛn se, Yaudgen ɔk ɗoobm taar
Raaɗe ɔɔŋ̃ se iiŋo gɔtn ɓaa se paac ɔɔ ɓaaɗo
Jeruzalɛm ki. [6] Kɛn jee se jaay booy nakŋ
tɛɗ dir dir se, naaɗe ɓaaɗo tus dɛna gɔtn
se. Ɔɔ kɛn naaɗe jaay booy jee aal maakɗe
do Isa al-Masi ki jaay taaɗ taar naaŋɗege
se, gɔtn se ɗoobm roɗe tap ɓo, naaɗe jeel
eyo. [7] Nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɗoobm taaɗiŋ̃
tap ɓo naaɗe jeel eyo ɔɔ naaɗe taaɗ ute
naapa ɔɔ: «Jee taaɗ taargen se lɛ, naaɗe
paac Galilege, [8] tɛɗ ɔɔ ɗi jaay ɓo naŋa naŋa
kic ɓo booy naaɗe taaɗiŋ̃ ute taar naaŋiŋ̃
naaŋiŋ̃ se? [9] Ey num naajege se jee mɛtiŋge
iiŋo Paart ki, jee mɛtiŋge iiŋo Mɛɗ ki ute
Elamit ki ɔɔ jee mɛtiŋge iiŋo Mɛzapotami
ki, jee mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Jude ki, jee
mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Kapados ki, jee mɛt-
iŋge iiŋo taa naaŋ Pɔŋ ki ute taa naaŋ Azi ki,
[10] jee mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Prigi ki ute gɛn
Pampili ki, jee mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Masar
ute gɛn Libi kɛn cɛɛ Sirɛnai ki ɔɔ jee mɛtiŋge
iiŋo *Rɔm ki, [11] paac naajen kɛn k'Yaudge ɔɔ

* 1:20 Aak KKR 69.26. † 1:20 Aak KKR 109.8. * 2:1 Laa Pantekɔt se Yaudge tɛɗga *laa Paak ɔk ɓii si-mii jaay ɓo naaɗe tɛɗn laa se. 'Bii se ɓo naaɗe saap do ɓii kɛn Raa ɔɔɗɗeno taa naaŋ Masar ki, taa naaŋ̃ se ɓo naaɗe tɛɗ maak-raapo. Maakŋ Kitapm kɛn Raa *dɔɔko kiji ute jeege se ɓii Laa Pantekɔt ki se ɓo, Nirl Salal bɔɔyo do jeege tun aalga kaal maakɗe do Isa ki.

jeegen kɛn tɛɗga tɛɗ roɗe Yaudge, jee iiɲo
Krɛt ki ute jee iiɲo taa naaŋ Suge tu, paac
naaje kˈbooyki naaɗe taaɗ nakgen magal
magal kɛn *Raa tɛɗiɲ ute taar naaŋjege.»
12 Nakŋ se deel doɗe ɔɔ naaɗe jeel ɗoobm
taaɗiɲ eyo. Naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Kɛse
tap ɓo je ɗeekŋ ɔɔ ɗio?» 13 Gaŋ jee mɛtiɲge
se tɛrɛc mɛtn jeege tun aalga kaal maakɗe
do Isa al-Masi ki ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Naaɗe se lɛ,
ɓɛrɛ, aay oonga koono.»

Piɛr taaɗ jeege tun tus gɔtn ese

14 Kɛn Piɛr jaay booy taar se, naaɲ iiɲ
ɗaar ute *jee kaaɲ naabm Isa al-Masigen
sik-kaar-kalaŋ kuuy se ɔɔ uun mindiɲ raan
taaɗɗen ɔɔ: «Naase Yaudge ute naase jee
kɛn iŋgki Jeruzalɛm ki se, uɗki bi jiga do
taar kɛn maam mˈasen taaɗa ɔɔ nakgen deel
paac se ˈbooy ɔkiɲki jiga jaayo. 15 Kɛn naase
ɔɔki jee se jaay jee kaay koonge num kɛse
mɛt ki eyo, taa ɓɔrse se naaje jˈutuki maakŋ
kaaɗn mɛs ki ɓɔrtɔ. 16 Num gaŋ nakŋ aan
se, kɛse taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar
Raa ki kˈdaŋiɲ Jɔɛl kɛn taaɗo do dɔkiɲ se ɓo
ɓɔrse aanga ɗoobiɲ ki, kɛn taaɗo ɔɔ: 17 *Raa*
ɗeek ɔɔ:

*Ɓiigen kaam m*ɔɔtn se, maam mˈutu mˈaɗe
kɔl Nirlum
utu ˈbɔɔy do jeege tu paac.
*Bin se g*ɛnsegen gaabge ute kɛngen mɛndge
se,
utu ˈ*taa*ɗn taargen teeco taarum ki
ɔɔ gɛnsegen gaan kɔɗge se
utu ˈ*kaakŋ nakgen k*ɛn maam mˈteecɲ
naanɗe ki
*jaay mˈa*ɗen taaɗn mɛtiɲa
ɔɔ bubsege se kic mˈutu mˈaɗen taaɗn
maakŋ niɗege tu.
18 *Ɓeere,* ɓii kɛn se, maam mˈaɗe kɔl Nirluma
utu ˈbɔɔy do jee tɛɗn naabumge tun gaabge
ute kɛngen mɛndge
ɔɔ naaɗe utu taaɗ taargen teeco taarum ki.
19 *Maam mˈutu mˈt*ɛɗn nakgen deel doa
maakŋ raa ki
ɔɔ mˈutu mˈtɛɗn nakŋ-kɔɔɓge do naaŋ ki,
jeege ˈ*kaakŋ mooso, poo*ɗo ɔɔ ute saa ˈkiiɲ tul
tul.
20 *K*ɔr Mɛljege jaay aɗe ɓaa se, ɓii kɛn se
kaaɗa ˈtɛɗn ilim dib
ɔɔ laapa se ˈtɛɗn aac dɛŋ aan gɔɔ mooso.
**Ɓii M*ɛljege se ˈtɛɗn ɓii kaliɲ ki ɔɔ ˈtɛɗn ɓii
bɛɛ dɛn aak eyo,
*na*ɓo ɓii se ˈkɔl ɓeere jeege tu.
21 *Ɓiin se jaay debm eemga M*ɛljege num,
naaɲ ˈ*k*ɔŋ kaaja.†»

22 Tɛr Piɛr taaɗ ɔɔ: «Naase gaan *Israɛlge,
ˈbooyki taar maam mˈasen taaɗa! Ute Isan
kɛn iiɲo gɛgɛr kɛn Nazarɛt ki ɔɔ kɛn Raa
ɔliɲo gɔtse ki se, naase ˈjeelki Raase tɛɗga
nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa daanse ki
taa asen taaɗn tɔɔgŋ Raa. 23 Gaabm se, Raa
mala ɓo ɔɲsesiɲ jise ki. Taa do dɔkiɲ tap
ɓo, Raa se jeele nakŋ naase utu aɲki tɛɗn
doɲ ki se. Taa naaɲ se ɓo, naase ɔk ɔliɲki
ji jee *kusiɲge tu ɔɔ naaɗe ɓaa tup tɔɔliɲ
ro kaag ki; 24 num gaŋ Raa se duriɲoga daan
yoge tu ɔɔ ɔɔɗiɲga doɲa naatn maakŋ yo ki
taa yo se ɔk tɔɔgɔ doɲ ki eyo. 25 Taa naaɲ
se ɓo ɓugjege *Daud taaɗo mɛtn taar naaɲa
maakŋ Kitap ki ɔɔ:

*Daayum maam mˈaak M*ɛljege Raa naanum
ki.
*Taa naaɲ utu c*ɛɛm ki se, maam tap ɓo
mˈɓeere ɗim ki eyo.
26 *Ɔ*ɔ maam se maakum-raapo ɔɔ mˈaar kaa
ute maak-raapuma;
*k*ɛn mˈooyga kic ɓo, maam se mˈɔnd dom do
Raa ki.
27 *Taa naai M*ɛluma, naai se am kɔŋ kɔɲum
maakŋ yoge tu eyo,
ɔɔ naai ˈkɔŋ kɔɲ mɛɗn doi se ˈruum maakŋ
ɓaaɗ ki eyo.
28 *M*ɛluma, naai ɓo taaɗumga ɗoobm kaaja
ɔɔ daayum naai utu cɛɛm ki se, maam
maakum-raap puk.‡»

29 Tɛr Piɛr taaɗ daala ɔɔ: «Gɛnaamgen
Yaudge, ˈbooyki maam mˈasen taaɗn tal.
Ɓugjege Daud se ooyga do dɔkiɲa. Naaɲ
jˈuun jˈɔliɲga maakŋ ɓaaɗ ki ɔɔ ɓaaɗiɲ se
jaaki kic ɓo utu gɔtjege tu ara. 30 Num gaŋ
aan gɔɔ naaɲ debm taaɗ taar teeco taar Raa
ki se, naaɲ jeele taa Raa se naamga naam
taariɲa ɔɔ tɛɗga num maakŋ mɛtjiliɲ ki se
ˈkɔɔɗn deb kalaŋ se ɓaaɗo ˈkɔsn gaara gɔɔɲ
ki. 31 Taa naaɲ se ɓo, Daud se, naaɲ jeele
*al-Masi se ɓaaɗo ooyga kic ɓo utu duru
daan yoge tu. Taa naaɲ se ɓo naaɲ ɗeek ɔɔ:
‹Raa se rɛsiɲ te maakŋ yoge tu eyo ɔɔ roɲ
lɛ, naaɲ ɔɲiɲ ruum te maakŋ ɓaaɗ ki eyo.›
32 Taa naaɲ se ɓo maam mˈtaaɗseni: Raa se
naaɲ duroga Isa daan yoge tu ɔɔ naaje se
paac jˈaakiɲga ɔɔ naaɲ se utu te kaamiɲa.
33 Raa uun ɓaansiɲga ute tɔɔgiɲa maakŋ raa

† 2:21 Aak Jl 3.1-5. ‡ 2:28 Aak KKR 16.8-11.

ki. Ɔɔ Raa Bubu se ɛɗiŋ̃ga *Nirl Salal kɛn naaŋ̃ taaɗ ɔɔ utu kɛɗn jeege tu se. Ɔɔ Nirl se ɓo kɛn Isa ɔliŋ̃ ɓɔrse bɔɔy wɔɔk doje ki aan gɔɔ kɛn naase aakiŋ̃ki ute kaamse ɔɔ ˈbooyiŋ̃ki ute bise se. [34] Ey num ɓugjege Daud lɛ ook ɓaa te maakŋ raa ki eyo, gaŋ naaŋ̃ taaɗ ɔɔ:

*M*ɛljege Raa ɗeek Mɛlum ki ɔɔ: Naai se
ɓaaɗo iŋg do ji daamum ki,
[35] ɓii kalaŋ maam mˈai tɛɗi jee taamooyige
paac se,
*naai utu kiŋg do*ɗe ki.§
[36] Ɔŋ̃ gaan Israɛlge paac ˈjeel taar se: Isan naase ˈtup ˈtɔɔliŋ̃ki ro kaag ki se, naaŋ̃ se ɓo Raa tɛɗiŋ̃ tɛɗga Mɛljege ɔɔ naaŋ̃ ɓo al-Masi se.»

*Jeege dupu-m*ɔtɔ took aal maakɗe do Isa ki

[37] Kɛn jeege jaay booy taar ese se, naaɗe maakɗe tuj kasak kasak ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtn Piɛr ute *jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masige gɛn kuuy se ɔɔ: «Gɛnaajege naaje tap ɓo kˈtɛɗn roje jˈɔɔ ɗî?» [38] Gɔtn se Piɛr tɛrlɗen ɔɔ: «ˈTɛrlki maakse ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo ɔŋ̃ roŋ̃ jˈaŋ̃ *batizn ute ro Isa al-Masi, taa Raa aŋ̃ tɔɔl *kusiŋ̃iŋ̃a bin jaay Raa asen bɔɔy *Nirl Salal dose ki. [39] Taa naaŋ̃ taaɗga taaɗ ɔɔ utu aɗe kɔl Nirl Salal dose ki, do gɛnsege tu ɔɔ do jeege tun iŋg dɔɔk te Raa ɔɔ do jeege tun dɛn kɛn Raa ute aɗeno daŋ se.» [40] Gɔtn se tɛr Piɛr taaɗɗenga taarge dɛna taa aɗen tɛɗn naaɗe ˈtooko ɔɔ kaay kaamɗe. Naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Jee duni kɛn ɓɔrse se, ɓɛrɛ, naaɗe se jee kɛn baate Raa! ˈTeecki naatn maakɗe ki taa naase aki ˈkɔŋ kaaja.» [41] Jee kɛn took uun taar Piɛr se, ɓii kɛn se sum ɓo kˈbatizɗe. Naaɗe se ɓaa ɓaa nakŋ jeege dupu-mɔtɔ ɔɔ naaɗe ɓaaɗo tum do jeege tun deetn kɛn aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se.

Kiŋg jee Raagen deet deete

[42] Jee paacŋ̃ kɛn aalga kaal maakɗe do Isa *al-Masi ki se, naaɗe daayum lee booy taargen *jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masige lee dooyɗe ɔɔ naaɗe iŋg aan gɔɔ gɛnaagen koŋ̃ɗe kalaŋ ɔɔ bubɗe kalaŋ. Naaɗe lee ɔs kalaŋ ɔɔ lee eem Raa taa naapki. [43] Ute jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masige se, Raa tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge dɛna ute nakgen kɛn taaɗ tɔɔgŋ Raa. Ute nakgen jaay naaɗe tɛɗse ɔl jeege paac ɓeer Raa ki. [44] Ɔɔ jee kɛn aal maakɗe do Isa al-Masi ki se, naaɗe ɔk taarɗe kalaŋ ɔɔ nakŋ paacŋ̃ jaay naaɗe ɔkse nig aakiŋ̃ ute naapa. [45] Naaɗe dugŋ naatn ute maakŋ-gɔtɗege ɔɔ ute nakɗege ɔɔ gursn se naaɗe nig aakiŋ̃ ute naapa ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo jˈɛɗîŋ̃ nakŋ kɛn aŋ̃ kaasn kiŋgiŋ̃a. [46] Daayum ɓii-raa naaɗe tus daan bɔɔr *Ɓee Raa ki ute maakŋ kalaŋ. Naaɗe lee ɔs kalaŋ ɓee naapge tu ɔɔ gɔtn kɔsɗe ki se, naaɗe lee tɔs ute maak-raapo ɔɔ taar dîm tap ɓo, naaɗe ɔk maakɗe ki eyo. [47] Kɛn jeege jaay aakɗe naaɗe tɛɗ bin se, naaɗe jeɗe. Ɔɔ jee kɛn aal maakɗe do Isa al-Masi ki se naaɗe tɔɔm Raa, ɔɔ te naaŋ̃ se ɓii-raa Mɛljege Isa al-Masi lee aaj jeege maakŋ *kusiŋ̃ɗe ki ɔɔ daayum jeege ziiɗ do jeege tun aalga kaal maakɗe doŋ̃ ki se.

3

Piɛr ute Jan ɛɗ lapi debm k-ruŋguy ki

[1] Ɓii kalaŋ tɛgɛr aan kaaɗa mɔtɔ kɛn kˈlee kˈjˈeem *Raa jaay aas se, Piɛr ute Jan ook ɓaa daan bɔɔr *Ɓee Raa ki gɛn keem Raa. [2] Gɔtn se kˈjˈuun kˈɓaano ɓaa ute gaaba kalaŋ gɔtn kˈjˈoojiŋ̃ tap ɓo naaŋ̃ k-ruŋguyu. Gaabm se, ɓii-raa naaɗe ɓaaɗo lee tɔl tɔnd-iŋ̃ cɛɛ taa ɗoobm Ɓee Raa kɛn kˈdaŋiŋ̃ taa *Ɗoobm Aak Jiga* se ɔɔ ɓii-raa, naaŋ̃ lee baay baay gɔtn jeege tun lee ɓaaɗo daan bɔɔr Ɓee Raa ki se. [3] Kɛn naaŋ̃ jaay aak Piɛr ute Jan ɛndo kɛnd daan bɔɔr Ɓee Raa ki se, naaŋ̃ baay dîm gɔtɗe ki.

[4] Kɛn naaɗe jaay booy taariŋ̃ se, gɔtn se naaɗe ɔk ɗaara ɔɔ ɔndiŋ̃ kaama tak ɔɔ Piɛr ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «ˈTɛrl aakjen tu!» [5] Gɔtn se gaabm se tɛrl aakɗe ɔɔ naaŋ̃ saap maakiŋ̃ ki ɔɔ kaaɗn naane naaɗe aŋ̃ kɛɗn dîm. [6] Gaŋ Piɛr ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Daab ute pudda se maam mˈɔk eyo, num nakŋ maam mˈɔk se ɓo, mˈaisiŋ̃ kɛɗa. Mˈɔɔ ute ro Isa *al-Masi kɛn kɔɗn Nazarɛt se, iiŋ̃ ˈlea!»

[7] Gɔtn se naaŋ̃ ɔkiŋ̃ ute ji daamiŋ̃a ɔɔ uun ɗariŋ̃a ɔɔ gɔtn ese sum ɓo kaam kiriciŋ̃a ute kaam jɛŋ̃ se naar sɛɛj ɗaapa. [8] Gɔtn se naaŋ̃ iiŋ̃ kirit ɔɔ ɗaara ɔɔ baag lea! Naaŋ̃ ɛnd ute naaɗe daan bɔɔr Ɓee Raa ki, lea, taala ɔɔ tɔɔm Raa.

[9] Jee ute dɛnɗe paac se aakiŋ̃a kɛn naaŋ̃ lea ɔɔ tɔɔm Raa se. [10] Jee se paac aak jeeliŋ̃a naaŋ̃ ɓo debm kɛn lee tiŋgo cɛɛ taa ɗoobm Ɓee Raa kɛn kˈdaŋiŋ̃ taa Ɗoobm Aak Jiga

§ 2:35 Aak KKR 110.1.

jaay lee baayo se. Kɛn naaɗe paac jaay aak
nakŋ tɛɗ ese se, nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɔkɗen
taaɗ eyo.

Piɛr taaɗ jee dɛnge tun daan bɔɔr *Bee
Raa ki
[11] Gɔtn se Piɛr ute Jan naaɗe ɗaar ɗaar
mɛtn daab ki ɔɔ daabm se k'daŋiŋ *Daabm*
Salomon. Gaabm se kɔkŋ naaŋ tɔkɗe se ɔɔɗ
ɔlɗen eyo. Gɔtn se jeege dɛna aaŋ ɓaaɗo
ɔŋɗe taa nakŋ deel paac se ɔkɗen taaɗ eyo.
[12] Kɛn Piɛr jaay aak jee dɛngen aaŋ ɓaaɗo
gɔtɗe ki se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase gaan
*Israɛlge, gɛn ɗì jaay gaabm ese ɔŋ lapi
sum ɓo jaay naase ɔksen taaɗ ey se? Naase
aakjeki bin se gɛn ɗì? Gɛn naase ki num
'saapki ɔɔki gaabm kɛn iiŋ lee se ute tɔɔgje
lɔɓu, ɔɔki j'ɔk taar Raaje se ɓo ɔɔŋ ɓo naaŋ
ɔŋ lapi lɛ? [13] Raa gɛn bubjege *Abraam, gɛn
Isaka ɔɔ gɛn *Yakub se*, naaŋ ɓo debm kɛn
*nook Isan, debm tɛɗn naabiŋa, kɛn naase
ɔk ɔliŋki kaam ji tɔɔgge tu ɔɔ ɔɔɗ undiŋki
naan Pilat ki. Ey num Pilat se, je aŋo kɔɔɗn
kɔlɔ. [14] Naaŋ lɛ, debm *salal ɔɔ debm daan
ki naan Raa ki, gaŋ naase 'baatiŋki ɔɔ 'jeki
debm tɔɔl jeege se ɓo, j'asesiŋ kɔɔɗn kɔlɔ.
[15] Num Mɛl-kaaja tap ɓo, naase 'tɔɔliŋki.
Gaŋ Raa se duriŋoga daan yoge tu ɔɔ naaje
se j'aakiŋga ute kaamje. [16] Anum gaabm
naase aakiŋki naanse ki ese se, naase paac
'jeeliŋki. Naaŋ jaay ɔŋ lapi se ute ro Isa, taa
naaje j'aalga kaal maakje doŋ ki.

[17] «Num ɓɔrse, gɛnaamge, maam m'jeele
nakŋ naase ute magalsege 'tɛɗiŋkiro se,
naase 'jeel ɔkkiro te mɛtiŋ eyo. [18] Gaŋ taar
kɛn Raa ɔlo jee taaɗo taargen teeco taariŋ
ki taaɗo se ɓo, aanga ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ:
*al-Masi ɓaaɗoga num, utu 'ɗabara. [19] Bin
se naase 'tɛrlki maakse ɔɔ 'ɓaakiro gɔtn Raa
ki, taa naaŋ asen tɔɔl *kusiŋse. [20] Bin jaay
Mɛljege Raa asen kɛɗn gɔtn tɔɔl maaka ɔɔ
utu aseno kɔl Isa, naaŋ ɓo al-Masi kɛn Raa
bɛɛr ɔɔɗsesiŋo. [21] Kɔr se, Isa kiŋg maakŋ
raa ki bini 'kaan ɓii kɛn Raa 'tɔnd ɗaapm
nakge paac 'tɛɗn kiji. Kɛse ɓo nakŋ kɛn
jee salal kɛn taaɗo taargen teeco taar Raa
ki taaɗo do dɔkiŋ se. [22] Ey num *Musa kic
taaɗoga taaɗ ɔɔ: *Maakŋ g*ɛnaasege tu se,
Mɛlse Raa utu aseno bɛɛr kɔɔɗn debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki aan gɔɔ maama, ɔɔ
taar kɛn naaŋ utu asen taaɗn paac se, 'booy
uuniŋki.† [23] Ɔɔ debm jaay baate booy kuun
taariŋ se, maakŋ jeeŋge tu se j'aŋ kɔkŋ kutn
naatn.‡

[24] «Jee taaɗ taar teeco taar Raa ki paacŋ
iiŋo do Samuɛl ki ute jeegen ɓaaɗo mɛtn
naaŋ ki se, taaɗoga taa nakgen kɛn ɓɔrse
aanga se kici. [25] Gɛnaamge, naase se 'gaan
jee kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋa
ɔɔ dɔɔkŋ kɛn *Raa dɔɔko ute bubsege se,
dɔɔk ute naase kici. Taa naaŋ se ɓo, naaŋ
taaɗ Abraam ki ɔɔ: *Ute m*ɛtjil naai se, maam
m'tɛɗn bɛɛ mɛtjil jeege tun do naaŋ ki
paac.§ [26] Deet deet se Raa ɔɔɗo debm tɛɗn
naabiŋ Isa se naase gaan Israɛlge tu. Naaŋ
ɔliŋo se taa asen tɛɗn bɛɛ ɔɔ bin se naŋa
naŋa kic ɓo 'tɛrl naaga do nakge tun jig ey
kɛn naaŋ lee tɛɗiŋ se.»

4

Piɛr ute Jan naan Yaudge tun *jee kaakŋ
mɛtn taarge
[1] Kaaɗ kɛn Piɛr ute Jan utu taaɗ taaɗ jee
dɛnge tu ɓɔrt sum ɓo, *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tun mɛtiŋge, magal jeegen iŋg bɔɔb *Bee
Raa ɔɔ ute *Sadusegen mɛtiŋge ɓaaɗo ɔŋɗe.
[2] Gɔtn se naaɗe aak Jan ute Piɛr se maakɗe
taarɗe doɗe ki piriŋ, taa naaɗe dooy dooy
jee dɛnge ɔɔ taaɗɗen ɔɔ aan gɔɔ *Raa duro
Isa daan yoge tu se, jee ooyga kooy kic
ɓo, naaŋ utu aɗen dur bin kici. [3] Gɔtn se
naaɗe tɔkɗe ɔɔ ɓaa ɔmbɗe tooɗ iip daŋgay
ki taa kaaɗa se ɓaaga. [4] Ute naaŋ se kic ɓo,
jeegen booy taar Piɛr ute Jan se maakɗe ki
se jeege dɛna took uun taar se ɔɔ gɔtn se jee
aal maakɗe do Isa ki se ziiɗ ɓaa ɓaa nakŋ
gaabge dupu-mii.

[5] Gaŋ mɛtbeeŋki se, magal Yaudge ɔɔ
magal taa ɓeeɗege ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raage se, naaɗe tus maakŋ
gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki. [6] Maakɗe ki se
gaabm kɛn k'daŋiŋ Annan se, naaŋ ɓo *ma-
gal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, Kayip ute Jan ɔɔ
Alekzandɛr ute jee kuuy se, naaɗe paac se
jee maakŋ ɓee magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu ɔɔ naaɗe paac utu gɔtn ese kici. [7] Gɔtn se
naaɗe ɔɔɗo Piɛr ute Jan se maakŋ daŋgay
ki ɔɔ ɓaanɗeno naanɗe ki ɔɔ tɔnd mɛtɗe
ɔɔ: «Gaabm se, naase ɛɗiŋki lapi se ute ro
naŋa ɔɔ tɔɔgŋ se tap ɓo, naase ɔŋiŋkiro
gay?» [8] Gɔtn se Piɛr, kɛn *Nirl Salal ɗoocga

* 3:13 Aak Ekz 3.6, 15. † 3:22 Aak Dt 18.15-16. ‡ 3:23 Aak Lb 23.29. § 3:25 Aak Jɛn 22.18 ɔɔ 26.4.

ɗooc maakiɲ se, taaɗɗen ɔɔ: «Naase magal
Yaudge ute magal taa ɓee Yaudge se, [9] jaaki
naase ˈɓaanjekiro naanse ki se gɛn tɔnd
mɛtje taa gaabm kɛn k-ruŋguy jaay ɔŋ lapi
se. Ɔɔ naase ˈje aki jeele ute ɗoobm gay jaay
ɓo gaabm se ɔŋ lapia. [10] Naase jeege paac
ɔɔ naasen paacɲ gaan *Israɛlge se ˈjeelki
ute ro Isa *al-Masi kɛn kɔɗn Nazarɛt, kɛn
naase ˈtup tɔɔliɲki ro kaag ki jaay, Raa
duriɲoga daan yoge tu se, ute tɔɔgŋ Isan se
ɓo, gaabm ɗaar naanse ki se ɔŋ lapia. [11] Taar
se kˈraaŋiɲga raaŋ maakŋ Kitap ki kɛn ɔɔ:

Ko kɛn naase jee kiiɲ ɓeege baatiɲki jaay ɔɔɗ
undiɲki naatn se,

naaɲ se ɓo kɛn tɛɗga ko kɛn gakŋ ɓea.*
Ko ara se, taaɗ te Isa. [12] Taa naaɲ se ɓo
ˈbooyki mˈasen taaɗa, kɛn ɛɗ kaaja se, Isa
kaliɲ ki sum. Ey num, do naaŋa ute magaliɲ
se, Raa ɔŋ ɔlo te nam gam kuuy kɛn ˈkaajɲ
jeege eyo.» [13] Naaɲ kɛn se jee kɛn lee aak
mɛtn taar jeege se booy taar kɛn Piɛr ute
Jan jaay taaɗ ɓeer ey paac paac se, taar se
ɔkɗen taaɗ eyo, gaŋ naaɗe saapm ɔŋiɲ Piɛr
ute Jan se jee bin sum, ɔŋ dooy te dɛn eyo.
Naɓo naaɗe jeele, naaɗe se jee leeɗoga ute
Isa. [14] Kɛn naaɗe jaay aak gaabm kɛn ɔŋ
lapi jaay ɗaar ɗaar cɛɛɗe ki se, taar ɗim kɛn
naaɗe aɗen tɛrl tap ɓo ɔŋ eyo.

[15] Gɔtn se naaɗe taaɗ ɔɔ: «Piɛr ute Jan
se, kˈjˈɔɔɗ kˈteecɗe naatn maakŋ ɓee kɛn
kˈlee kˈjˈaak mɛtn taarge se.» Ɔɔpɗen naaɗe
Yaudgen jee kaakŋ mɛtn taarge se ɓo taaɗ
dɔɔk taarɗe ute naapa. [16] Gɔtn se naaɗe taaɗ
ɔɔ: «Jee se tap ɓo jˈaɗeki tɛɗn ɔɔ ɗî? Taa jee
Jeruzalɛm ki paac se lɛ, booyga nakŋ-kɔɔɓm
naaɗe tɛɗ se. Ɔɔ nakŋ-kɔɔɓm se lɛ tooɗ tal
jˈaki kɔŋ naaj do ki eyo. [17] Num naaje se
kˈje eyo kɛn taar se jaay ˈwɔɔkŋ jeege aŋ
booy paac se. Bin se jˈaacɗeki kaama taa
naaɗe mɔɔtn ro Isa se jˈɔɲte taaɗiɲ nam ki.»
[18] Gɔtn se naaɗe daŋo Piɛr ute Jan ɔɔ aacɗen
kaama ɔɔ: «Naan ki se mɔɔtn ro Isa se ɔɲte
ˈtaaɗiɲki nam ki ɔɔ ɔɲte ˈdooyki jeege ute
mɛtn taar se!» [19] Gaŋ gɔtn se Piɛr ute Jan
tɛrlɗen ɔɔ: «Gɛn naase ki num naan Raa ki
se, kɛn gay ɓo ɗoobiɲa? Kˈbooy kuun taar
naase lɔɓu kˈbooy kuun taar Raa lɛ! [20] Ɗeer
num, naaje se kˈkɔŋ do eyo do nakge tun
naaje jˈaako ute kaamje ɔɔ kˈbooyo ute bije
se.»

[21] Gɔtn se Piɛr ute Jan se jee kaakŋ mɛtn
taargen Yaudge se tɛr aacɗen kaama daala
jaay ɓo tɔɔɗ tɔlɗe. Naaɗe ɔŋ te ɗoobm kɛn
aɗen dabar eyo, taa naaɗe ɓeer ɓeer jee
dɛnge tu ɔɔ do nakge tun deel se jeege paac
*nook Raa. [22] Anum gaabm kɛn Piɛr ute Jan
tɛɗn nakŋ-kɔɔɓɔ jaay naaɲ ɔŋ lapi se, naaɲ
ɓaariɲ cir si-sɔɔ.

Jee Raage tɔnd mɛtn Raa taa aɗen kɛɗn
kaay kaama

[23] Kɛn Piɛr ute Jan jaay kˈtɔɔɗ kˈtɔlɗeno
se, naaɗe ɓaaɗo ɔŋ jeeɗege ɔɔ taaɗɗen
taargen kɛn *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ute
magal taa ɓee Yaudge taaɗɗeno se. [24] Kɛn
jeeɗege se jaay booy taar Piɛr ute Jan se,
naaɗe iiɲ taa tɔnd mɛtn Raa ute maakŋ
kalaŋ ɗeek ɔɔ: «Raa Sidburku, naai ɓo debm
aalo maakŋ raa ute do naaŋa ɔɔ baarge ɔɔ
ute nakgen maakɗe ki se paac. [25] Ɗuli bubje
*Daud se, naai ɓo debm ɛɗiɲo *Nirl salal ɔɔ
Nirl Salal ese ɓo kɛn ɔliɲ taaɗo ɔɔ:

*Jee do naaŋ ki ute m*ɛtjilɗege paac tap ɓo iŋg
ɓo gɛn je taamooyo
ɔɔ dɔɔk taarɗe kalaŋ gɛn tɛɗn nakŋ ɔs aay
ey se tap ɓo, taa ɗî?
[26] *Gaariɲgen do naaŋ ki* ɗaap roɗe gɛn tɛɗn
bɔɔrɔ;
ɔɔ magalgen do naaŋ ki tusu
*taa baatn M*ɛljege Raa ute gaar kɛn naaɲ
bɛɛr ɔndiɲo se.†
[27] Ɗeere, taar se taar mɛt ki. Maakŋ gɛgɛr
kɛn Jeruzalɛm ki se, *Ɛrɔd ute Pons Pilat,
tus dɔɔk taarɗe kalaŋ ute jee kɛn Yaudge
ute kɛngen Yaudge eyo taa baatn Isa debm
tɛɗn naabi salal kɛn naai ˈbɛɛr ɔɔɗiɲo. [28] Bin
se ute tɔɔgi se, naai uunoga doa ɔɔ naaɗe
tɛɗiɲga aan gɔɔ kɛn naai maaki jen ro ki.
[29] Mɛlje, naai aaka kiibm kaacɲ kɛn naaɗe
iiɓ aacje naajen kˈɓulige se, ɓɔrse ɛɗjen
gaab-tɔɔgɔ taa kˈtaaɗn taari kic ɓo kˈɓeer
eyo. [30] ˈTaaɗ tɔɔgi jeege tu, ute ro Isan debm
tɛɗn naabi salal se, ɛɗ lapia jee kɔɔŋge tu
ɔɔ ˈtɛɗn nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa.»
[31] Kɛn naaɗe jaay eem Raa aas se, gɔtn naaɗe
tusn ro ki se naaŋa tea. Gɔtn se naaɗe paac
Raa ɗoocɗe ute Nirl Salal. Ɔɔ gɔtn se naaɗe
baag taaɗn taar Raa jeege tu ɓeer eyo.

*Jee Raage nig nak*ɗege ute naapa

[32] Jee kɛn aal maakɗe do Isa *al-Masi ki
ute dɛnɗe se, naaɗe iŋg ute maakŋ kalaŋ

* 4:11 Aak KKR 118.22. † 4:26 Aak KKR 2.1-2. Gaar ese je taaɗ ute *al-Masi.

ɔɔ taardɛ kic ɓo kalaŋ. Maakɗɛ ki se nam jaay 'taadn ɔɔ nakŋ se gɛn maama se gɔtɔ. Num gaŋ nakŋ naadɛ ɔk paac se ɔmbiɲ taa naapki. [33] Ute tɔɔgŋ Raa se, *jee kaaɲ naabm Isa al-Masige se taaɗ jeege tu tap ɓo ɓeer eyo ɔɔ: «Mɛlje Isa se duroga daan yoge tu ɔɔ naaje j'aakiɲga ute kaamje.» Gɔtn se jee Raage paac se Raa tɛɗɗenga bɛɛ dɛn aak eyo. [34] Maakɗɛ ki se nam tap ɓo ɗim daayiɲ eyo. Taa jee ɔk maakŋ-gɔtɔ ute ɓeege se dugiɲa ɔɔ ɓaano ute gursiɲa. [35] Ɔɔ gursn ese se naadɛ ɓaadɔ ɛɗiɲ ji jee kaaɲ naabm Isa al-Masige tu. Ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo, j'ɛɗiɲ nakŋ kɛn aɲ kaasn kiŋgiɲa.

[36] Maakɗɛ ki se, gaaba kalaŋ roɲ Yusup kɛn jee kaaɲ naabm Isa al-Masige daŋiɲ ute ro Barnabas. (Barnabas se je ɗeekŋ ɔɔ: goon ɛɗ kaay kaama jeege tu.) Naaɲ se mɛtjil gɛn Lɛbige ɔɔ naaɲ j'oojiɲ taa naaŋ Sipir ki. [37] Naaɲ se dugŋ ute maakŋ gɔtiɲa ɔɔ gursiɲ se, naaɲ ɓaadɔ ɛɗiɲ ji jee kaaɲ naabm Isa al-Masige tu.

5

Ananias ute Sapira tɛɗ taar-kɔɔɓɔ

[1] Num gaŋ maakɗɛ ki se, debm kuuy roɲ Ananias ute mɛndiɲ roɲ Sapira, naadɛ se ɔk gɔtɔ. Ɔɔ naadɛ se dɔɔk taardɛ kalaŋ ɓaa dugŋ ute gɔtɗɛ se naata. [2] Naaɲ ute mɛndiɲ se, gursn se naadɛ gaaŋ ute mɛtiɲa ɔɔ gɔtn se gaabiɲ ɓaan ute gursn ɔɔp se, ji *jee kaaɲ naabm Isa al-Masige tu. [3] Gɔtn se Piɛr ɗeekiɲ ɔɔ: «Ananias, gɛn ɗî jaay naai ɔɲ *'Bubm sitange ɓaadɔ ɛnd ɗooc maak ki bin se? Kɛn 'gaaŋo mɛt kɔɔpm gursi gɔti ki se kɛse taar-kɔɔɓm kɛn naai 'tɛɗ se tɛɗn *Nirl Salal ki. [4] Kɛn duginɲ te ey lɛ gɔtɔ se gɛn naai tap ey la? Ɔɔ kɛn naai jaay duginɲga kic num, gursiɲ se gɛn naai ey la? Kɛn ɔli jaay taaɗ taar-kɔɔɓɔ se gɛn ɗî? Taar-kɔɔɓm kɛn naai tɛɗiɲ se, 'tɛɗiɲ jikilimge tu eyo, gaŋ naai tɛɗiɲ *Raa ki.»

[5] Kɛn jaay Ananias booy taar se, naaɲ aal ooc ooyo ɔɔ jeegen paacɲ jaay booy labar ese se, ɓeere ɓaa ɔkɗɛ tak tak. [6] Gɔtn se, gaan kɔɗge ɓaadɔ teeliɲ ute kala ɔɔ uun ɓaa ɔliɲ maakŋ iiɓ ki.

[7] Kɛn nakŋ se deel jaay ɓaa ɓaa nakŋ lɛr mɔtɔ se, mɛnd Ananias ɓaadɔ ɛnd gɔtn jee kaaɲ naabm Isa al-Masige tu se; naɓo nakŋ kɛn aan do gaabiɲ ki se, naaɲ jeel eyo. [8] Gɔtn se Piɛr tɛɛsiɲ ɔɔ: «Gɔtsen naase 'duginki se, kɛse ɓo gursiɲ paac sum ne?» Mɛnda took ɔɔ: «Yɛɛ. Kɛse ɓo gursiɲa.» [9] Gɔtn se Piɛr tɛrliɲ ɔɔ: «Gɛn ɗî jaay naai ute gaabi 'dɔɔkki taarse gɛn naam *Nirl Raa se? 'Booyo! Jee kɛn ɔlo gaabi maakŋ iiɓ ki se aanga taa ɗoob ki. 'Booy gɔtn jɛɗɛ! Naadɛ utu ɓaadɔ ai ɓaa kuun kɔli naai kici.»

[10] Gɔtn ese sum ɓo, mɛnda se naar ooc ooy naan Piɛr ki. Kɛn gaan kɔɗge jaay aan se, naadɛ ɛnd se ɔŋiɲ naaɲ ooyga ɔɔ naadɛ uun ɓaa ɔliɲ maakŋ iiɓ ki cɛɛ gaabiɲ ki. [11] Gɔtn se jee *egliz ki paac ute jee kuuy paac jaay booy labar ese se, naadɛ ɓeere ɓaa ɔkɗɛ tak tak.

**Jee kaaɲ naabm Isa al-Masige tɛɗ* nakŋ-kɔɔɓge dɛna

[12] Raa ɔl jee kaaɲ naabm Isa al-Masige se tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge dɛna ute nakgen deel doa naan jeege tu. Naadɛ paac taardɛ kalaŋ ɔɔ lee tus mɛtn daabm Salomon ki. [13] Anum jee kuuy se nam tap ɓo took gɛn tum te naadɛ eyo; gaŋ jee dɛnge se lee tɔɔm jee aal maakɗɛ do Isa *al-Masi ki se. [14] Ute naaɲ se kic ɓo jeege dɛna, mɛndge ute gaabge, took aal maakɗɛ do Isa al-Masi ki ɔɔ ɓaadɔ ziiɗ do jeege tun aalga kaal maakɗɛ do Isa al-Masi ki se. [15] Taa nakŋ-kɔɔɓgen jee kaaɲ naabm Isa al-Masige lee tɛɗ se, ɔl jeege teecɲno ute jee kɔɔɲge tuun taalɗeno do daŋalge tu ey lɛ do raagge tu; naadɛ ɓaadɔ tɔndden do ɗoobge tu, taa kɛn Piɛr deel deel jaay nirliɲ deebga dodɛ ki se, sɔm maakɗɛ ki se, nam kalaŋ utu 'kɔŋ lapia. [16] Gɔtn se jeegen kuuy kic ɓo dɛna kɛn iiɲo maakŋ naaŋge tun kɛn cɛɛ gɛger kɛn Jeruzalɛm ki, naadɛ ɓaano ute jee kɔɔɲdege ɔɔ jee kɛn ɔk kɔɔɲ sitange. Gɔtn se naadɛ paac ɔŋ lapia.

**Jee kaaɲ naabm Isa al-Masige k'*tɔk k'j'ɔmbɗen daŋgay ki

[17] Do nakge tun tɛɗ se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ute *Sadusegen ute naaɲ se, tɛɗn maak-kilimi ro jee kaaɲ naabm Isa al-Masige tu ɔɔ gɔtn se naadɛ iiɲ rodɛ ki. [18] Gɔtn se naadɛ tɔk ɔmbɗen daŋgay kɛn k'lee k'tɔkŋ k'tɔl jeege. [19] Gaŋ maakŋ nɔɔr ki se, *kɔɗn Raa ɓaadɔ tɔɔɗn ute kaam taar daŋgayge se naatn ɔɔ ɔɔɗ teecɗeno naatn ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: [20] «'Baaki daan bɔɔr *'Bee Raa ki ɔɔ 'taadki taargen paacɲ kɛn ɛɗ kaaja se jeege tu.» [21] Gɔtn se naadɛ took do taar kɔɗn Raa ki ɔɔ tanɔɔriɲ nɔɔriɲ sum ɓo,

naade ɓaa daan bɔɔr ƁBee Raa ki ɔɔ naade baag dooy jeege gɔtn ese.

Kɛn *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu ute jeeŋge jaay aan gɔtn naade lee aakŋ mɛtn taar jeege se, naade daŋo magalgen taa ɓee *Israɛlge tu ɔɔ ute jeegen lee aak mɛtn taar Yaudge se, gɔtn se naade tusu ɔɔ ɔl ɔɔ k'ɓaa k'tɔɔdo jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se naatn maakŋ daŋgay ki ɔɔ k'ɓaandeno. 22 Num jee kɛn j'ɔlde naaba taa ɓaa kaakŋ jee daŋgayge se, naade aan se ɔŋden te eyo. Gɔtn se naade ɔk tɛrl ɓaado ɔŋ jee ɔldeno se ɔɔ taadden mɛtn taar nakgen deel se paac ɔɔ: 23 «Kɛn naaje jaay j'aan se, k'j'ɔŋ kaam taar daŋgayge se k'gaasiŋga gaas ute lɛkɛrlɛ ɔɔ jee kɛn lee bɔɔb jee daŋgayge se lɛ, daar daar taa-doob ki. Naɓo kɛn naaje jaay k'tɔɔd kaam taara se, j'ɔŋ te nam maak ki eyo.» 24 Kɛn magal jeegen lee bɔɔb Ɓee Raa ute magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu jaay booy taar se, gɔtn se taar naade 'taad tap ɓo jeel eyo. Anum naade tɔnd mɛtn naapa do nakge tun deel se. 25 Gaŋ gɔtn se deb kalaŋ iiŋo daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɓaado taadden ɔɔ: «'Ɓooyki, ɓɛrɛ, jeegen naase tɔk ɔmbdeki daŋgay ki se, ɓɔrse naade utu daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ daar dooy dooy jeege.» 26 Gɔtn se magal jeegen lee bɔɔb Ɓee Raa se iiŋ ɓaa ute jeeŋge tɔk ɓaandeno ute jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se, naɓo ute taa tɔɔg eyo, taa naade ɓeer ɓeer jee denge tu ɔɔ sɔm aden tund te ko cɛrɛ.

*Jee kaaŋ naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun *jee kaakŋ m*ɛtn taarge

27 Kɛn jee kɛn lee bɔɔb jee daŋgay ki jaay tɔk ɓaano ute jee kaaŋ naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun jee kaakŋ mɛtn taarge se, gɔtn se *magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki tɛɛsde ɔɔ: 28 «Naaje k'gaassen j'ɔɔ ɔŋten 'dooyki jeege ute ro gaabm se bin ey la? Aakki nakŋ naase 'tɛdki se jaayo? Jeegen Jeruzalɛm ki se lɛ, naase 'taad 'dɔɔddekiga paac. Naase 'je aki kɔl moosn gaabm se 'kɔɔpm mindje ki.» 29 Gaŋ Pɛɛr ute jee kaaŋ naabm Isa al-Masigen kuuy tɛrlden ɔɔ: «Bɛɛki num, nakŋ kɛn Raa maakiŋ jen ro ki se ɓo, j'aŋ tɛd jaay k'tɛdn nakŋ kɛn jikilimge maakde jea. 30 Naase ɓo jee kɛn tup tɔɔlki Isa ro kaag ki, gaŋ Raa bubjege, duriŋoga daan yoge tu, 31 ɔɔ uun ɓaa ɔndiŋga do ji daamiŋ ki, ɔɔ tɛdîŋ naaŋ ɓo tɛdga gaar jeege ɔɔ Debm Kaajŋ jeege taa kɔɔdn doobo gaan *Israɛlge tu gɛn tɛrl maakde, ɔɔ Raa aden tɔɔl *kusiŋdege. 32 Do nakge tun deel paac se, naaje k'saadîŋge ɔɔ *Nirl Salal kɛn Raa ɛd jeege tun tookga taariŋ se, kic ɓo saada.»

33 Kɛn naade jaay booy taar se, maakde taarde piriŋ aan gɔɔ aki doobo, ɔɔ naade je aden tɔɔlɔ. 34 Num gaŋ gaaba kalaŋ naaŋ kɔd *Parizi, naaŋ maakŋ Yaudge tun jee kaakŋ mɛtn taarge se kici ɔɔ naaŋ se roŋ Gamaliɛl. Naaŋ se debm jeel taad tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa gɛn Yaudge ɔɔ gaan Israɛlge paac aaliŋ maak ki. Naaŋ iiŋ daar naan jeege tun se ɔɔ taadden ɔɔ: «Jee se, ɔɔddeki naatn jaayo.» 35 Kɛn jee kaaŋ naabm Isa al-Masige jaay j'ɔɔd k'teecden naatn sum se, naaŋ taadden ɔɔ: «Naase gɛnaamgen gaan Israɛlge, ɔndki kɔndɔ do nakge tun naase 'je aki tɛdn do jeege tun ese. 36 'Jeelki, gɔɔr gɔɔr ara sum ɓo, gaaba kalaŋ k'daŋiŋ Tedas. Naaŋ se tɛd roŋ aan gɔɔ debm k'jeel jeel gɔtiŋa ɔl gaabge ɓaa ɓaa nakŋ kaar-sɔɔ se ɓaa mɛtiŋ ki. Gɔtn k'tɔɔliŋ sum se, gaabgen mɛtiŋ ki se aaŋ wɔɔkɔ ɔɔ naabde se lɛ daara. 37 Tɛr kaad kɛn magal jee taa naaŋ *Rɔm ki jaay iiŋ taa mɛdn jeege se, naaŋ kɛn se, gaaba kalaŋ kɔd Galile k'daŋiŋ Judas se, naaŋ kic tɛd jeege dɛna ɓaa mɛtiŋ ki. Kɛn naaŋ jaay k'tɔɔliŋ se, jee mɛtn naaŋ ki se kic ɓo aaŋ wɔɔkɔ. 38 Ɓɔrse, maam m'je m'asen taada: ɔɔdki dose dɔkɔ ro jeege tun ese, ɔŋdeki naade ɓaa. Kɛn nakŋ naade tɛd se jaay gɛn jikilimge sum lɛ, utu 'daar kaliŋ ki. 39 Num, kɛn nakŋ naade tɛd se jaay gɛn Raa lɛ, naase aŋki kɔŋ daar eyo! Ɔndki kɔndɔ, sɔm ɓaa naase aki tɛdn jee taamooy Raage!» Gɔtn se naade took uun taariŋa. 40 Naade ɔl k'daŋ k'ɓaano ute jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se ɔɔ gɔtn se naade ɔl j'ɔndden ute mɛɛjɛ ɔɔ gaasde ɔɔ j'ɔŋte taadn ro Isa *al-Masi se nam ki, ɔɔ bin jaay ɓo naade tɔɔd tɔlde. 41 Kɛn jee kaaŋ naabm Isa al-Masige jaay teeco gɔtn ese se, maakde-raap sakaŋ taa Raa se ɔŋde naade se jee aŋ kaasiŋ gɛn dabar taa Isa. 42 Ute naaŋ se kic ɓo, ɓii-raa daan bɔɔr *Ɓee Raa ki ɔɔ maakŋ ɓeege tu se, naade daayum lee dooy jeege ɔɔ taadden Labar Jigan gɛn Isa se jeege tu. Ɔɔ jeege se, naade lee taadden ɔɔ: Isa se ɓo, al-Masi.

6

*Maakŋ jeege tun maakŋ *egliz ki se k'b*ɛɛr k'tɔɔd jeege cili gɛn tɛdn naaba

[1] Anum kaaɗ kɛn se jee aalga maakɗe do
Isa *al-Masi ki se ziiɗ tɛɗ dɛna, ɓaa ute
naanɗe. Num gaŋ maakɗe ki se, Yaud-
gen taaɗ taar Grɛk se taaɗ naaŋ ki ro
Yaudge tun taaɗ taar naaŋɗe mala se. Taa
aanga gɔtn k'nigŋ naka mɛnd-daayge tu
se, mɛnd-daaygen taaɗ taar Grɛk se, k'lee
k'dirigɗe dirigi. [2] Gɔtn se *jee kaaɲ naabm
Isa al-Masigen sik-kaar-di se, daŋ tus jee
aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se paac
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naaje se j'kɔŋ kɔɲ gɛn
taaɗn taar *Raa jeege tu jaay ɓo k'ɓaa lee
nigŋ nakŋ kɔsɔ jeege tu eyo. [3] Taa naaɲ
se gɛnaamge, maakse ki se 'bɛɛr 'tɔɔɗki
gaabge cili kɛn jeege aalɗe maak ki ɔɔ
maakɗe ɗooc te *Nirl Salal ɔɔ jee jeel-taara.
Bin se naaje jee kaaɲ naabm Isa al-Masige
se, naabm se j'aɗesiɲ kɔɲ kaam jiɗe. [4] Ɔɔ
naaje se lɛ j'kɔɲ roje paac gɛn keem Raa ɔɔ
gɛn taaɗn taar Raa jeege tu.»

[5] Jee aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki
kɛn tus gɔtn ese paac se, took do taarɗe
ki se. Gɔtn se jaay naaɗe bɛɛr ɔɔɗ Etien;
naaɲ se debm kɛn aal maakiɲ paac do Raa
ki ɔɔ maakiɲ ɗooc ute Nirl Salal. Naaɗe
bɛɛr tɔɔɗo Pilip, Prokor, Nikanor, Timon,
Parmenas ɔɔ Nikolas kɛn kɔɗ Antiɔs kɛn
tɛɗga roɲ kɔɗ Yaudge se kici. [6] Jee tus gɔtn
ese ɓaano ute jeegen k'bɛɛr k'tɔɔɗɗen cili
se naan jee kaaɲ naabm Isa al-Masige tu ɔɔ
naaɗe eemɗen Raa ɔɔ tɔnddɛn jiɗege doɗe
ki.

[7] Naaɲ kɛn se, jee aalga kaal maakɗe do
Isa al-Masi ki se, taaɗ wɔɔk taar Raa se jeege
tu. Ɔɔ jee kɛn jaay aalga kaal maakɗe do Isa
al-Masi ki se ziiɗ tɛɗ dɛna maakŋ gɛgɛr kɛn
Jeruzalɛm ki. Gɔtn se, *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu se kic dɛna ɓaaɗo took aal maakɗe do Isa
al-Masi ki.

Jeege ɓaaɗo kɔkŋ Etien

[8] Etien se, Raa tɛɗiŋga bɛɛŋa ɔɔ ɛɗiŋga
tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakgen deel doa ute
nakŋ-kɔɔɓgen magal magala naan jeege
tu. [9] Gaŋ do nakge tun naaɲ tɛɗ se ɓii kalaŋ
Yaudgen iiɲo gɛgɛr kɛn Sirɛn ki ute kɛngen
iiɲo gɛgɛr Alekzandri ki, naaɗe lee tus tus
maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki
se. Ɓee se k'daŋiɲ *Bee Yaudgen j'*ɔɔɗɗɛnga
kɔɔɗ doɗe maakŋ ɓul ki ɔɔ naaɗe lee tum
ute Yaudgen iiɲo taa naaŋ Silisi ki ute gɛn
Azi ki. Gɔtn se naaɗen jee gɔtɔ kaam sɔɔ
se paac baag naajɲ ute Etien, [10] ɔɔ taar jaay
*Nirl Salal ɔliɲ naaɲ taaɗɗen se, taar naaɗe
'kɔŋ jaay aɲ tɛrl tap ɓo, naaɗe ɔŋ eyo, taa
jeel-taar Etien se, Nirl Salal ɓo ɛɗiɲ.

[11] Aan gɔɔ taar naaɗe aɲ tɛrl kic ɓo ɔŋ
ey se, gɔtn se naaɗe gooɲ ɓaa rɛjo jee
taar-kɔɔɓge ɔɔ naaɗe paac ɓaaɗo taaɗ ɔɔ:
«Naaje se k'booyga te bije taar kɛn jaay
Etien lee taaɗ taar iŋg kus ro *Musa ki ɔɔ ro
Raa ki se.» [12] Gɔtn se naaɗe ɔɔs mɛtn jeege
dɛna, mɛtn magal taa ɓee Yaudge ute mɛtn
jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage
tu ɔɔ naaɗe ɓaaɗo ɔkiɲa ɔɔ ɓaansiɲ naan
Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge. [13] Gɔtn
se naaɗe taaɗ taar-kɔɔɓɔ ro Etien ki daala
ɔɔ: «Aakki gaabm ɗaar se, naaɲ ɓo debm
kɛn lee taaɗ taargen iŋg kus ro *Ɓee Raa
ki ɔɔ ro *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki.»
[14] Naaɗe taaɗ ɔɔ: «Naaje se k'booyga booy
ute bije kɛn naaɲ ɗeek ɔɔ Isan kɔɗ Nazarɛt
se utu an tɔɔkŋ ute Ɓee Raa se naata ɔɔ ro
nakge tun Musa dooyjeki se lɛ, naaɲ utu aɲ
tɛrl 'tɛɗn kuuy.» [15] Kɛn jee paacɲ iŋg maakŋ
ɓee kɛn Yaudge lee aakŋ mɛtn taarge se,
naaɗe paac ɔnd kaamɗe teɲeɲ Etien ki ɔɔ
naaɗe aak daan kaamiɲ se tec aan gɔɔ daan
kaam *kɔɗn Raa.

7

Etien taaɗ taara naan Yaudge tun *jee
kaakŋ mɛtn taarge

[1] Gɔtn se *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki
tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Taar k'taaɗ roi ki se, mɛt
ki ne?» [2] Etien tɛrlɗen ɔɔ: «Bubumge ute
gɛnaamge, uɗki bi jiga do taar kɛn m'asen
taaɗ se. Kaaɗ kɛn *Abraam utu iŋg kiŋg
taa naaŋ kɛn Mɛzapotami ki se, naaɲ kɛn
se naaɲ taaɗ te taa ɗɛɛtn gɛgɛr kɛn Aran ki
ey ɓɔrtɔ, gɔtn se ɓo *Raa te magaliɲ teec
naaniɲ ki, [3] naaɲ ɗeekiɲ ɔɔ: *Iiɲ* ɔɲ naaŋi
ute taasige ɔɔ 'ɓaa taa naaŋ kɛn maam m'ai
taaɗa.* [4] Gɔtn se Abraam iiɲ ɔɲ taa naaŋ
Kaldege ɔɔ ɓaa iŋg Aran ki. Kɛn bubiɲ jaay
ooy se, Raa ɗeekiɲ ɔɔ: ‹Iiɲ ɔɲ gɔtn ese,› ɔɔ
naaɲ iiɲ ɓaa iŋg taa naaŋ kɛn ɓɔrse naase
utu iŋgki maak ki se. [5] Kɛn naaɲ jaay aan
gɔtn ese, Raa taaɗiɲ ɔɔ utu aɲ kɛɗn taa naaŋ
ese ɔɔ naaŋ se 'kɔɔpm mɛtjiliɲ ki. Gaŋ kaaɗ
kɛn se gɔtɔ cɔkɔ kic ɓo, Raa ɛɗiɲ te eyo ɔɔ
gɔtn naaɲ an kɔsn mɛtiɲ kic ɓo gɔtɔ. Tɛr
naaɲ kɛn se, Abraam goono kic ɓo ɔk eyo.

* 7:3 Aak Jɛn 12.1.

6 Raa taaɗiɲ ɔɔ: *Mɛtjiliɲ* se utu ɓaa kiŋg taa
naaŋ jeege tu ɔɔ jee se utu aɗen tɛɗn ɓulu
ɔɔ aɗen dabar gɛn ɓaara kaar-sɔɔ.† 7 Gaŋ
jeegen utu aɗen tɛɗn ɓulu se, Raa ɗeek ɔɔ:
*Jee se, maam m'utu m'a*ɗen kɔjɲ bɔɔrɔ doɗe ki
ɔɔ kɛn nakgen se jaay deelga num, mɛtjili se
utu aɗe teecɲ maakŋ naaŋ kɛn se ɔɔ utu aɗe
ɓaa am lee keem gɔtn ara.‡ 8 Gɔtn se *Raa
dɔɔk ute Abraam taaɗiɲ ɔɔ ɲ'ɔj pɔndɔ§. Bin
ɓo Abraam oojɲ gooniɲ Isaka ɔɔ kɛn Isaka
jaay j'oojiɲ ɔk ɓii marta se, naaɲ ɔjiɲ pɔndɔ.
Ɔɔ Isaka kic ɓo ɔjɲ pɔndɔ gooniɲ *Yakub
ki ɔɔ Yakub tɔj pɔndɔ gɛniŋge tun gaabgen
sik-kaar-dio. Naaɗe se ɓo ɓugjege.

9 «Gɔtn se ɓugjege se tɛɗ maak-kilimi ro
gɛnaaɗe Yusup ki ɔɔ naaɗe ɔk ɓaa dugiɲ
ji jeege tu ɔɔ jee se uun ɓaansiɲ Masar ki.
Gaŋ Raa se utu te naaɲa, 10 ɔɔ naaɲ ɔɔɗiɲ
naatn maakŋ nakge tun ɔɔɲ kɛn aan doɲ ki
se paac. Naaɲ ɛɗiɲ jeel-taara ɔɔ tɛɗiɲ tɛɗ
debm mɛtɛkɛ ɔɔ Gaar magal gɛn Masar se
aakiɲ se tɔɔliɲ. Taa naaɲ se ɓo, naaɲ ɔndiɲ
magala taa naaŋ Masar ki ɔɔ ɔniɲ ɓeeɲ paac
kaam jiɲa. 11 Gaŋ cɔkɔ se, ɓo ɛnd taa naaŋ
kɛn Masar ute magaliɲa ɔɔ maakŋ taa naaŋ
*Kanan ki kici. Ɓo se tɔɔl dabar jeege dɛna
ɔɔ ɓugjege se je nakŋ kɔsɔ kic ɓo ɔŋ eyo.
12 Kɛn Yakub jaay booy j'ɔɔ nakŋ kɔsɔ utu
Masar ki se, deet se naaɲ ɔl ɓugjege gɛn
ɓaa dugŋ nakŋ kɔsɔ. 13 Tɛr naaɲ ɔlden gɛn
k-dige ɔɔ naaɲ kɛn se, Yusup tɛɗ gɛnaaɲge
aak jeeliɲa ɔɔ gɔtn se sum ɓo, k'ɓaa k'taaɗ
mɛtjil Yusup se Gaar magal kɛn taa naaŋ
Masar ki se. 14 Yusup ɔl daŋo bubiɲ Yakub
kɛn iŋg taa naaŋ Kanan ki ɔɔ naaɲ ɓaaɗo ute
jeeɲgen maakŋ ɓeeɲ ki paac, ɔɔ naaɗe paac
se jeege sik-cili-kaar-mii.

15 «Kɛn Yakub jaay booy se, naaɲ iiɲ ɓaa
ute jee maakŋ ɓeeɲ ki paac taa naaŋ Masar
ki. Naaɲ ute ɓugjege se, naaɗe tiŋg gɔtn
ese bini ooy maak ki. 16 Yoɗege se, naaɗe
tɔs ɓaanɗen gɛgɛr kɛn Sicem ki ɔɔ ɓaa
tɔlɗen maakŋ iiɓ kɛn Abraam dugiɲ ji gaan
Omorge tu ute pudda taa naaŋ Sicem ki se.

17 «Aan gɔɔ kaaɗn taar kɛn Raa taaɗ
Abraam ki aan kaan ɗoobiɲ ki se, jeejegen
iŋg taa naaŋ Masar ki se, dir ziiɗ tɛɗga dɛna.
18 Naaɗe tiŋg bini aan do gaar kɛn kuuy gɛn
Masar kɛn jeel Yusup eyo. 19 Gaar se, naaɲ
deb pitini ɔɔ dɛrlo jeejege. Naaɲ dabarɗeno
ɔɔ tɛɗɗen utu taa tɔɔgɔ ɔɔ ɔlɗen naaɗe bini
ɔɲ gɛnɗege naatn taa 'kooyo.

20 «Kaaɗ kɛn se ɓo, j'oojɲ *Musa. Naaɲ se
goon aak bɛɛ kɛn tɔɔl Raa ki. Naaɲ tiŋg ɓee
bubiɲ ki se laapa mɔtɔ. 21 Kɛn bubiɲ ute koɲ
jaay ɓaa ɔndiɲo naatn ɔɔ rɛsiɲo se, gɔtn se
goon Gaar magal Masar ki kɛn mɛnda se,
ɓaa ɔŋiɲa. Naaɲ uun ɓaansiɲ ɓeeɲ ki ɔɔ
ɔkiɲ kaaɗiɲ ki aan gɔɔ gooniɲ mala. 22 Musa
k'dooyiɲ ute nakgen jee Masar ki jeel paac
se, ɔɔ naaɲ tɛɗ debm jeel-taara ɔɔ jeel tɛɗn
nakgen jiga jiga.

23 «Kɛn Musa jaay ɓaariɲ aas si-sɔɔ se,
naaɲ uun doa gɛn ɓaa kaakŋ gɛnaaɲgen,
gaan *Israɛlge. 24 Kɛn naaɲ jaay iiɲ ɓaa
kaakŋ gɛnaaɲgen gaan Israɛlge se, naaɲ ɔŋ
kɔɗ Masar dabar dabar gɛnaaɲ kɔɗn Israɛl.
Gɔtn se naaɲ ɓaaɲo naaka, oociɲ mɛtiɲa ɔɔ
tɔnd tɔɔl ute kɔɗn Masar se. 25 Bin se Musa
saap ɔɔ tɛɗn bin sum ɓo, gɛnaaɲgen gaan
Israɛlge se 'jeele, naaɲ se Raa ɓo ɔliɲo taa
aɗen kɔɔɗn doɗe. Num gaŋ naaɗe se ɔŋ jeel
ɔk te mɛtiɲ eyo. 26 Mɛtbeeɲki se, naaɲ ɔŋ
gɛnaaɲgen gaan Israɛlge dio tɛɗ tɛɗ taara
ute naapa. Gɔtn se naaɲ je aɗen tɛɗn num
naaɗe kɔkŋ taasa ute naapa ɗeekɗen ɔɔ:
‹Mɛɗumge, naase lɛ 'gɛnaa naapge, num
gɛn dì jaay naase 'tɛɗki taara ute naapa se?›
27 Num gaŋ debm kɛn dabar dabar debiɲ se
ɔt ɔl Musa naatn ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: *‹Naai se, k*ɛn
ɔndi magala gɛn kɔjɲ bɔɔrɔ doje ki tap ɓo,
naŋa? 28 *L*ɔ naai 'je am tɔɔl aan gɔɔ kɛn
tɛrko naai 'tɔɔlo kɔɗ Masar se lɛ?*› 29 Kɛn
Musa jaay booy taar se, naaɲ ɓeere ɔkiɲa ɔɔ
naaɲ iiɲ aaɲ ɓaa iŋg taa naaŋ Madian ki aan
gɔɔ cɛkɛ. Ɔɔ gɔtn naane se ɓo, naaɲ toojo
gaangen gaabge dio.

30 «Kɛn naaɲ jaay tiŋg aas ɓaara si-sɔɔ
se, ɓii kalaŋ naaɲ iiɲ ɓaa do kɔɗ-ɓaar cɛɛ
ko kɛn k'daŋiɲ Sinai ɔɔ gɔtn se Raa teeciɲ
naaniɲ ki aan gɔɔ *kɔɗn Raa ɔɔ naaɲ aakiɲ
se aan gɔɔ rɔɔɲ pooɗo ɔk kɔk maakŋ ji kaag
ki.

31 «Kɛn Musa jaay aak rɔɔɲ pooɗo ɔk
maakŋ ji kaag ki ɔɔ ji kaag se ɔs ey se, naaɲ
aak se ɔkiɲ taaɗ eyo. Gɔtn se naaɲ iiko
gɔɔrɔ taa aɲ kaakŋ kɔkɔ. Gaŋ naaɲ booy
mind Mɛljege Raa kɛn taaɗiɲ ɔɔ: 32 *Maam* ɓo

† 7:6 Aak Ekz 3.12. ‡ 7:7 Aak Jɛn 15.13-14. § 7:8 *kɔjɲ pɔnd ara se ɓo, kɛse nakŋ kaakŋ jeel kɛn taaɗ ɔɔ *Raa dɔɔkga ute Abraam. * 7:28 Aak Ekz 2.14. † 7:32 Aak Ekz 3.6.

m'Raa gɛn ɓugi, Abraam, Isaka ɔɔ Yakub.†
Gɔtn se, naaŋ̃ nirliŋ̃ teece ɔɔ rɔɔŋ̃ poodn
kɛn ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki se kic ɓo,
naaŋ̃ je aŋ̃ kaak eyo. 33 Gɔtn se Mɛljege
Raa dɛekiŋ̃ ɔɔ: 'Tɔɔdn ute saai jɛi ki se
naatn, taa gɔtn naai 'daar se, naaŋ̃ gɔtn
*salal.‡ 34 *Deere, k*ɔɔdn yɛɛɓm jeemge jaay
lee ɔɔd yɛɛɓde Masar ki se, maam m'aakga
ɔɔ daaydɛn naade iŋg daay dɛs se kic ɓo,
maam m'booyga. Ɔɔ m'bɔɔy m'ɓaado se taa
m'je m'aden kɔɔdn dode. Ɔɔ ɓɔrse naai iiŋ̃
ɓaado, maam m'je m'ai kɔli taa naaŋ Masar
ki.§»

35 Tɛr Etien taadden daala ɔɔ: «Musan kɛn
gaan Israɛlge ɔɔd undiŋ̃ jaay dɛekiŋ̃ ɔɔ: *Naai
se k*ɛn ɔndi magal gɛn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doje ki tap
ɓo naŋa?* Naaŋ̃ se ɓo kɛn Raa ute doobm
kɔdn Raa teeciŋ̃o naaniŋ̃ ki maakŋ ji kaag
ki se ɓo, kɛn tɛdga magaldɛ ɔɔ debm kɔɔdn
dode. 36 Musan ese ɓo ɔɔdden naatn taa
naaŋ Masarge tu ute nakŋ-kɔɔɓge ɔɔ ute
nakgen deel do kɛn naaŋ̃ tɛdɔ. Tɛr naaŋ̃
tɛdɔ nakŋ-kɔɔɓge kaad kɛn naaŋ̃ gaaŋdɛno
Baar Aace ute kɛn naade tiŋgo do kɔd-ɓaar
ki ɓaara si-sɔɔ se kici. 37 Musan ese ɓo
kɛn tɛr taado gaan Israɛlge tu daala ɔɔ:
*Raa utu aseno b*ɛɛr kɔɔdn maakŋ gɛnaasege
tu se, deb kalaŋ kɛn utu 'tɛdn debm taad
taar teeco taar Raa ki aan gɔɔ maama.†
38 Musan se ɓo, kaad kɛn gaan Israɛlge tus
do kɔd-ɓaar ki se, debm kɛn daar daan
ɓugjege tu ute kɔdn Raa kɛn daar taadiŋ̃
do ko kɛn Sinai ki. Naaŋ̃ ɓo debm kɛn Raa
taadiŋ̃o taargen ɛd kaaja jaay naaŋ̃ ɓaado
taadjesiŋki se. 39 Num gaŋ ɓugjege se baate
tookŋ kuun taariŋa, ɔɔ naade ɔɔd undiŋa.
Ɔɔ maakŋ maak-saapde ki se, naade je kɔkŋ
tɛrl Masar ki. 40 Gɔtn se naade taad *Aarun
ki ɔɔ: 'Tɛdjeki raagen kɛn 'lee naanjege tu
taa Musan kɛn ɔɔdjekiro naatn maakŋ taa
naaŋ Masar ki se lɛ, dim jaay aaniŋ̃ doŋ̃ ki
se, naaje j'ɔndki te mɛtiŋ̃ eyo.‡ 41 Kaad kɛn
se, naade ɔɔy daap naka tec aan gɔɔ goon
maraŋa. Naade ɓaado tɔjiŋ̃ *sɛrkɛ naaniŋ ki
ɔɔ nakŋ naade tɛdiŋ̃ ute jidɛn ese ɓo, naade
deŋ̃ ute maak-raapo aan gɔɔ raade. 42 Gɔtn
se, Raa tɛrldɛn naaga ɔɔ rɛs oŋ̃den naade lee
eem nakgen Raa tɔndden maakŋ raa ki gɛn
wɔɔr gɔtɔ se. Kɛse aan doobiŋ̃ ki aan gɔɔ
taar kɛn k'raaŋiŋ̃ maakŋ Kitapm gɛn jeege
tun taad taar teeco taar Raa ki kɛn ɔɔ:
*Gaan Israɛ*lge, daagen naase 'tɔjkiro
sɛrkɛ maakŋ ɓaarge tun si-sɔɔ do
kɔd-ɓaar ki se,
*naase 'tɔjiŋ̃*kiro maam ki ne?
43 *G*ɔtɔ! Naase 'lee 'tuunkiro ɓee maragsen
k'daŋiŋ̃ Mɔlɔk
ɔɔ 'lee 'tuunkiro nakŋ kɛn tec aan gɔɔ k-diji
gɛn maragsen k'daŋiŋ̃ Rapan;
*nakgen k*ɛn naase 'tɛdiŋki ute jisegen se ɓo
tɛdsenga raasegen naase 'lee ɛrgki
naande ki.
Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'utu m'asen tuur kɔl
naan taa naaŋ Babilon ki naane.§»

44 Tɛr Etien taad ɔɔ: «Kɛn ɓugjege tiŋgo
do kɔd-ɓaar ki se, naade ɔk *kɔrɔr gɔtn kɛn
naade lee dɔɔdn ute Raa. Kɔrɔr se Musa
daapiŋ̃ aan gɔɔ kɛn Raa taadiŋ̃o ɔɔ naaŋ̃
tɛdiŋ̃ tec aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ aako gɔtn Raa
ki se ra ra. 45 Gaŋ ɓugjege se, ɓee se naade
ɔŋ̃iŋ̃ gɛndege tu ɔɔ gɛndege se ɓee se naade
tuun ɓaan ute naade ɔɔ kaad kɛn se Jɔsuɛ
ɓo naande. Naade ɛnd maakŋ naaŋ kɛn
mɛliŋge Raa tuurde naatn ɔɔ oldɛn naade
cirde. Ɓee se iŋg daande ki bini aan do Gaar
*Daud ki. 46 Raa se maakiŋ̃ raap do Daud
ki ɔɔ Daud se tɔnd mɛtn Raa ɔɔ n̄'aŋ̃ kɔŋiŋ̃
naaŋ̃ aŋ̃ kɔɓm ɓee naaŋ̃ Raa gɛn Yakub se.
47 Num gaŋ ɓee ese se gooniŋ̃ Salomon ɓo
ɓaado iiniŋa. 48 Gaŋ Raa Taaro se ɓeegen kɛn
jikilimge ɓo ɔɓ te jide se, naaŋ̃ iŋg maak
ki eyo. Aan gɔɔ taar kɛn Raa taado maakŋ
Kitapm debm taad taar teeco taar Raa ki,
kɛn ɔɔ:
49 *Maakŋ raa se g*ɔtn kɛn maam m'iŋg m'ɔsn
gaara
ɔɔ do naaŋa lɛ gɔtn tɔɔbm jɛma.
*Ɓee naase amki k*ɔɓ tap ɓo ɓee tec ɔɔ dî?
Ɔɔ gɔtn jaay am kaasn m'an jamak ɓo gayo?
50 *Nakgen* ɓaa se paac se, maam ɓo m'tɛdiŋ̃
ute jim ey la?*»

51 Tɛr Etien taadden daala ɔɔ: «Naase lɛ
jee naajŋ̃ taarge ɔɔ bi se lɛ booy taar eyo ɔɔ
maakse lɛ, mɔŋgɔ. Naase lɛ 'tecki bubsege
ɔɔ taar *Nirl Salal taadsen lɛ, naase 'tookki
do ki eyo. 52 Jeegen taado taar teeco taar Raa
ki do dɔkiŋ̃ se, ɓugsege lee dabardenoga.
Naade tɔɔlo jee kɛn taado ɓii kaan *al-Masi
Debm Daan ki se. Kɛn naaŋ̃ jaay aan se,

‡ 7:33 Aak Ekz 3.6. § 7:34 Aak Ekz 3.5, 7, 8 ɔɔ 10. * 7:35 Aak Ekz 2.14. † 7:37 Aak Dt 18.15. ‡ 7:40 Aak Ekz 32.1, 23. § 7:43 Aak Am 5.25-27. * 7:50 Aak Eza 66.1-2.

naase ɔɔɗ undiŋ̃ki ɔɔ ɔk tɔɔliŋ̃ki. [53] Raa
taaɗseno *Ko Taar kɛn naaŋ̃ ɛɗõ Musa ki se
utu ɗoobm kɔɗn Raage, num gaŋ Ko Taariŋ̃
se naase 'took iŋgki te do ki eyo.»

*Etien k'tund k'*tɔɔliŋ̃ ute koa

[54] Kɛn Yaudgen *jee kaakŋ mɛtn taarge
jaay booy taar Etien taaɗ bin se, maakɗe
taarɗe piriŋ̃ aan gɔɔ dɔɔbɔ. Gɔtn se naaɗe
dɔɔŋ̃ taarɗege ɔɔ iiŋ̃ ro Etien ki. [55] Gaŋ
Etien, kɛn maakiŋ̃ ɗooc te *Nirl Salal se,
uun kaamiŋ̃ aak maakŋ raa ki teŋ̃iŋ̃ ɔɔ naaŋ̃
aak *nookŋ Raa wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ ɔɔ aak Isa
ɗaar ɗaar do ji daam Raa ki. [56] Naaŋ̃ ɗeekɗen
ɔɔ: «'Booyki! Maam m'aak maakŋ raa ɔɔɗ
waŋ ɔɔ m'aak *Goon Deba se ɗaar ɗaar do ji
daam Raa ki.» [57] Kɛn naaɗe jaay booy taar se,
gɔtn se naaɗe tɔɔɗ tɔɔy makɔ̃ŋɔ ɔɔ turum
biɗege. Tɛr naaɗe iiŋ̃ taa naapm paac ɓaaɗo
oociŋ̃a. [58] Gɔtn se, naaɗe ɔk teecŋ̃siŋ̃ naatn
maakŋ gɛgɛr kɛn se ɔɔ baagiŋ̃ tund te koa
taa aŋ̃ tɔɔlɔ. Jeegen saaɗge se tɔɔɗ kal
magalɗege ɔɔ ɓaaɗo ɔmbiŋ̃ mɛtn jɛ goon
kɔɗ ki kalaŋ k'daŋiŋ̃ Sɔl.

[59] Ɔɔ kaaɗ kɛn naaɗe ɗaar tundiŋ̃ tund te
ko se, Etien taaɗ ɔɔ: «Mɛlum Isa, kom se
ɔkiŋ̃ kaam ji.» [60] Gɔtn se naaŋ̃ ɛrg naaŋ ki ɔɔ
ɔɔɗ ɔɔy makɔ̃ŋɔ ɔɔ: «Mɛluma, *kusiŋ naaɗe
tɛɗ rom ki se, 'tɛɗɗen kalɗɛ.» Kɛn Etien jaay
taaɗ taar se aas sum ɓo, gɔtn se naaŋ̃ ooyo.

8

[1] Sɔl took do taar jeege tun tɔɔl Etien se.

*Jeege dabar jee aalga kaal maak*ɗe do Isa
*al-Masi ki

Ɓii kɛn se sum ɓo, *eglizn maakŋ gɛgɛr
kɛn Jeruzalɛm ki se, k'baagɗen dabar dɛna.
Jee Raagen paacŋ̃ gɔtn ese se aaŋ̃ wɔɔk ɓaa
taa naaŋ gɛn Jude ki ute gɛn *Samari ki ɔɔ
ɔɔp *jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masige sum ɓo
Jeruzalɛm ki. [2] Jee kɛn ɔk taar *Raa ɔɔŋ̃ se,
kɛn naaɗe jaay ɓaa duubo Etien se, naaɗe
tɔɔy dɔɔk taara ɔŋ̃ eyo. [3] Gaŋ Sɔl se je eglizn
kɛn Jeruzalɛm ki se 'tɛɗn gɔtɔ. Naaŋ̃ ɓaa
ɓee ute ɓea tɔko mɛndge ute gaabgen aalga
kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se ɔɔ ɓaaɗo
ɔmbɗen daŋgay ki.

Pilip ɓaa taaɗn Labar Jiga gɛn Isa se
*Samari ki

[4] Jeegen wɔɔk se, naaɗe ɓaa lee maakŋ
naaŋge tun kaam ara kaam ara ɔɔ naaɗe
taaɗ Labar Jiga gɛn Isa se jeege tu. [5] Kɛn
Pilip jaay bɔɔy aan maakŋ gɛgɛr kɛn kalaŋ
bini taa naaŋ Samari ki se, naaŋ̃ ɓaa
taaɗɗen taar gɛn *al-Masi se jeege tu. [6] Jee
dɛn se paac taa naapki took uun taar Pilip,
taa naaɗe booyga maan nakŋ-kɔɔɓm kɛn
naaŋ̃ lee tɛɗ se ɔɔ naaɗe mala kic aakiŋ̃ga
ute kaamɗe. [7] Gɔtn se sitange dɛna teec
ro jeege tu ɔɔ kɛn naaɗe teec teec se tɔɔɗ
tɔɔy makɔ̃ŋɔ ɔɔ jee kɔɔŋ̃ sitange se ɔŋ lapia.
Gɔtn se jee k-ruŋguyge ute jee cɛkɛɗge
dɛna ɔŋ lapia kici. [8] Taa naaŋ̃ se ɓo, jee kɛn
maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, maakɗe raap dɛn
aak eyo.

[9] Kaaɗ kɛn se gaaba kalaŋ utu tiŋg maakŋ
gɛgɛr kɛn ese tap ɔɔ gaabm se roŋ̃ Simon.
Naaŋ̃ se, do dɔkiŋ̃ tap ɓo naaŋ̃ debm kɔrɗɔ
ɔɔ iiŋ̃ga num tɛɗ nakgen kɛn jee Samari ki
aak kic ɔkɗen taaɗ eyo. Naaŋ̃ tɛɗ roŋ̃ aan
gɔɔ debm k'jeel jeel gɔtiŋ̃a. [10] Ɔnd do gaange
tun sɛɛmɛ bini aan do jee magalge tu se,
naaɗe paac aaliŋ maak ki. Naaɗe ɗeek ɔɔ:
«Gaabm se ɓo tɔɔgŋ Raa mala kɛn k'daŋiŋ̃
*T*ɔɔgŋ Magal se.» [11] Simon jaay baag tɛɗn
kɔrɗiŋ̃ sum se, daaniŋ̃ dɔkga. Ute kɔrɗiŋ̃
se, naaŋ̃ iiŋ̃ga num tɛɗɗen nakŋ-kɔɔɓge ɔɔ
kɛn naaɗe aak tap ɓo ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ
tɛɗ jeege paac aaliŋ maak ki. [12] Num kɛn
naaɗe booy taar Pilipm taaɗɗen mɛtn taar
gɛn Gaar Raa ɔɔ taar gɛn Isa al-Masi se, gɔtn
se mɛndge ute gaabge took uun taariŋ̃a ɔɔ
naaŋ̃ *batizɗe. [13] Gɔtn se Simon kic ɓo took
aal maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki ɔɔ naaŋ̃ kic
k'batiziŋ̃a ɔɔ gɔtn se, naaŋ̃ ɔk mɛtn Pilip tɛc.
Kɛn naaŋ̃ jaay aak nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen
deel do kɛn Pilip lee tɛɗ se, naaŋ̃ aak tap ɓo
ɔkiŋ̃ taaɗ eyo.

[14] Kɛn *jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masigen
Jeruzalɛm ki jaay booy j'ɔɔ jee Samari ki
kic took uunga taar Raa se, naaɗe ɔlɗeno
Piɛr ute Jan. [15] Kɛn naaɗe jaay aan se, naaɗe
tɔnd mɛtn Raa taa jee Samari ki kɛn aalga
kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se taa Raa
aɗen kɛɗn *Nirl Salal, [16] taa maakɗe ki se
nam kalaŋ tap ɓo ɔŋ te Nirl Salal ey ɓɔrtɔ,
num naaɗe se k'batizɗe ɓo ute ro Mɛljege
Isa sum. [17] Gɔtn se Piɛr ute Jan baagɗen tɔnd
jiɗe do jee Samari kɛn aalga kaal maakɗe
do Isa al-Masi ki se ɔɔ naaŋ̃ kɛn se sum ɓo,
naaɗe ɔŋ Nirl Salal.

[18] Kɛn Simon jaay aak jee kaaŋ̃ naabm Isa
al-Masigen tɔnd jiɗe do jeege tun aalga kaal
maakɗe do Isa al-Masi ki jaay Raa ɛɗɗen
Nirl Salal se, gɔtn se Simon taaɗ Piɛr ki ute
Jan ki ɔɔ aɗen kɛɗn gurs. [19] Naaŋ̃ taaɗɗen ɔɔ:

«Ɛɗumkiro tɔɔgŋ se kici, taa debm jaay kɛn
maam mˈɔndga jim doŋ̃ ki num, ˈkɔŋ Nirl
Salal bin kici!»
20 Gaŋ Piɛr tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naai ute gursi se,
ɔŋ̃ Raa asen kutn̄ kap, taa maaki ki se naai
saap ɔɔ ute gursi se sum ɓo naai ˈkɔŋ dugŋ
nakŋ kɛn Raa ɛɗ jeege tu cɛr se! 21 Maakŋ
naab kɛn ese se, naai bɛɗi gɔtɔ ute naaje,
taa maakŋ naai naan Raa ki se, tɛɗ nakŋ
ute ɗoobiŋ̃ eyo. 22 Nakŋ naai ˈtɛɗ jig ey
se, naai ɔɔɗ doi ro ki naatn ɔɔ tɔnd mɛtn
Raa. Bin sum ɓo sɔm daan Raa utu ai tɔɔl
*kusiŋ̃igen maaki ki se. 23 Taa maam mˈaaki
naai se ɔɔ nakge paac se tɛɗn gɛn naai,
ɔɔ naai se ɔɔpga ɓulu gɛn tɛɗn kusiŋ̃a.»
24 Piɛr ute Jan se, Simon tɛrlɗen ɔɔ: «Naase
mala ˈtɔndki mɛtn Raa taa maama, taa nakŋ
naase ˈtaaɗki se ˈkaan dom ki eyo!»
25 Kɛn Piɛr ute Jan jaay taaɗo nakŋ kɛn
naaɗe aako ɔɔ booyo gɔtn Isa ki ɔɔ taaɗa
taar Raa jee Samari ki jaay aas se, naaɗe
ɔk tɛrl Jeruzalɛm ki. Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa
se, maakŋ naaŋ Samarige tun ute dɛniŋ̃
se, gɔtn naaɗe aal maak ki paac se, naaɗe
taaɗɗen Labar Jiga gɛn Isa.

Pilip dɔɔɗ ute kɔɗ *Etiopi

26 Kɛn nakgen se jaay deel se, *kɔɗn Raa
kalaŋ taaɗ Pilip ki ɔɔ: «Iiŋ̃ ˈɓaa kaam kaam
bɔɔyɔ kɛn gɔtiŋ̃ kɔɗ-ɓaara kɛn ɗoobm kɛn
iiŋ̃o Jeruzalɛm ki jaay bɔɔy ɓaa Gaza ki se.»
27 Gɔtn se Pilip naar iiŋ̃ ɓaa. Kɛn naaŋ̃ ɓaa
ɓaa se, naaŋ̃ uun kaamiŋ̃ aak magala kalaŋ,
kɔɗ Etiopi ɔɔ naaŋ̃ se kaasi*. Ɔɔ Nɛɛl gɛn
jee Etiopi kɛn kˈdaŋiŋ̃ Kandas se, naaŋ̃ ɔŋiŋ̃
maaliŋ̃ paac kaam jiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm
kɛn aakiŋ̃ do maaliŋ̃ge tu se. Naaŋ̃ iŋgo
Jeruzalɛm ki se gɛn keem Raa. 28 Kɛn naaŋ̃
tɛrl ɓaa ɓaa se, naaŋ̃ ook iŋg maakŋ puusiŋ̃
ki ɔɔ dooy makɔŋ̃ɔ taar kɛn maakŋ Kitapm
gɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ̃
Ezayi se. 29 Gɔtn se *Nirl Raa ɗeek Pilip ki ɔɔ:
«Aaŋ̃ ɔŋ mɛtn debm puus se.» 30 Gɔtn se Pilip
aaŋ̃ ɔŋ mɛtn debm puus se, ɔɔ naaŋ̃ booy
gaabm se iŋg dooy dooy maakŋ Kitapm gɛn
debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ̃ Ezayi
se. Gɔtn se naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ tɔɔsɛ ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Taar naai iŋg dooyiŋ̃ se tap ɓo, naai ˈjeel ɔk
mɛtiŋ̃ ɗey la?» 31 Gaabm se tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Taar
se jaay nam taaɗ tɔɔkum te mɛtiŋ̃ ey se,
mˈaŋ̃ jeel mˈɔɔ ɗio?» Gɔtn se kɔɗ Etiopi se
taaɗ Pilip ki ɔɔ: «ˈBaaɗo ook iŋg cɛɛm ki
taa am taaɗ tɔɔkŋ mɛtiŋ̃a.» 32 Kɛse ɓo taar
Kitapm kɛn naaŋ̃ iŋg dooyiŋ̃ se ɔɔ taar se
taaɗ ɔɔ:
Naaŋ̃ se tec aan gɔɔ baatn kˈjˈɔk kˈɓaan gɛn
ɓaa tɔɔlɔ,
ɔɔ naaŋ̃ aan gɔɔ *goon baatn kɛn jˈɔj bɛɛkiŋ̃
kic tɔɔy ey se,
naaŋ̃ kic ɓo tec bini taa naaŋ̃ ɛɛp te taariŋ̃
eyo.
33 *Naaŋ̃ se jˈaakiŋ̃ aan gɔɔ* nakŋ cɛrɛ ɔɔ gɔtn
kɔjŋ̃ bɔɔr ki se, nam tap ɓo ɓaa te
mɛtiŋ̃ ki eyo;
ɔɔ mɛtjil naaŋ̃ se lɛ, nam tap ɓo mɔɔtn taaɗ
te taariŋ̃ eyo.
Ɔɔ do naaŋ ki se kiŋg naaŋ̃ se kˈgaaŋiŋ̃siŋ̃ga
duuku.†
34 Gaabm se tɔnd mɛtn Pilip ɔɔ:
«ˈMooyum tu, ara se debm taaɗ taar teeco
taar Raa ki se tap ɓo, taaɗ ute naŋa? Ute
naaŋ̃ maliŋ̃ lɔɓu ute nam nam kuuy lɛ?»
35 Gɔtn se Pilip uun mindiŋ̃a ɔɔ baagiŋ̃ taaɗn
do taar kɛn naaŋ̃ dooyiŋ̃ se ɔɔ ute taar
se, naaŋ̃ taaɗiŋ̃ Labar Jiga gɛn Isa. 36 Kɛn
naaɗe uun ɗoobo ɓaa ɓaa se, gɔtn se naaɗe
aak maane ɔɔ gaabm se taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Aaka,
ɓɛrɛ jˈɔŋga maane! Ne ɗim jaay am gaasum
am *batiz ey se utu la?» 37 [Pilip ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Kɛn naai jaay aal maaki do Isa *al-Masi ki
num, maam mˈai batizi.» Gaabm se tɛrliŋ̃
ɔɔ: «Yɛɛ, maam se mˈtookga Isa al-Masi se
Goon Raa.»]‡ 38 Gɔtn se naaŋ̃ taaɗ ɔɔ puus
se kˈɗaariŋ̃a ɔɔ naaɗen di se paac bɔɔy
tɛlɛ maakŋ maan kɛn se ɔɔ gɔtn se Pilip
batiziŋ̃a.
39 Kɛn naaɗe jaay teeco maan sum se, Nirl
Raa uun ɓaan ute Pilip se gam. Gaabm se
jaay tɛrl aakiŋ̃ se, aakiŋ̃ naaŋ̃ gɔtɔ. Num kɛn
naaŋ̃ jaay uun ɗoobiŋ̃ ɓaa ɓaa se, ɓaa ute
maak-raapo. 40 Gaŋ Pilip aak kaak se, naaŋ̃
aanga kaam Azɔtɔs ki sum. Maakŋ gɛgɛrge
tun naaŋ̃ aalo maak ki paac bini aan maakŋ
gɛgɛr Sezare ki se, naaŋ̃ taaɗ Labar Jiga gɛn
Isa al-Masi se jeege tu.

9

Isa teec naan Sɔl ki
(NJKN 22.3-16, 26.9-20; Gal 1.1-16)

* 8:27 Do dɔkiŋ̃ se gaariŋge se jee lee bɔɔb mɛndge se naaɗe lee tɔnddɛn kaasi. † 8:33 Aak Eza 53.7-8. ‡ 8:37 Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̃ se, mɛtiŋge maakɗe ki se gɔtɔ.

[1] Gaŋ kaad kɛn se, Sɔl iŋg ɓo gɛn tɛdn
*kusiɲa ɔɔ gɛn tɔɔl jeegen aalga kaal
maakde do Mɛlje Isa ki. Gɔtn se naaɲ iiɲ
ɓaa ɔŋ *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raa ki [2] ɔɔ
tɔnd mɛtiɲ ɔɔ aɲ kɛdn maktubm kɛn aɲ
kɔɲ doobo ɔɔ ute maktubm se naaɲ 'ɓaa
kɛdn magalge tun gɛn maakŋ *ɓeege tun
kɛn Yaudge lee tusn maak ki maakŋ gɛgɛr
kɛn Damas ki. Ute naaɲ se jaay, naaɲ 'kɔŋ
doobo ɔɔ kɛn jaay ɔŋga mɛndge lɔ gaabgen
gam kɛn aalga kaal maakde do Isa ki se,
naaɲ adeno tɔkŋ dɔɔkŋ ɓaa Jeruzalɛm ki.

[3] Kɛn naaɲ ɓaa ɓaa doob ki jaay aan gɔɔr
ute Damas se, gɔtn se naaɲ naar aak poodo
raap lak lak iiɲo maakŋ raa ki ɓaado deebiɲ
bat. [4] Gɔtn se naaɲ bɔɔy ooc naaŋ ki ɔɔ booy
mind deba daŋiɲ ɔɔ: «Sɔl, Sɔl, naai tap ɓo
'dabarum bin se gɛn dì?» [5] Gɔtn se Sɔl deek
ɔɔ: «Mɛluma, naai tap ɓo naŋa?» Ɔɔ mind
debm se deekiɲ ɔɔ: «Maam ɓo Isan kɛn naai
'lee 'dabarum se. [6] Gaŋ ɓɔrse se, naai iiɲ 'ɓaa
maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki ɔɔ gɔtn naane se
j'ai ɓaa taadn nakŋ naai utu 'tɛda.» [7] Gaŋ jee
mɛtiɲ kɛn k'ɓaa tɛl se ɓeere ɔkde se daar
yip ɔŋ taad taar eyo. Naade booy mind deba
naɓo aak te mɛliɲ eyo. [8] Gɔtn se Sɔl iiɲ daara
ɔɔ kɛn naaɲ jaay ɔɔd kaamiɲ se, kaamiɲ
ɔŋ aak eyo. Gɔtn se jeeɲge ɔkiɲ jiɲ ki jaay
ɓo tɔɔd ɓaansiɲ Damas ki. [9] Daan ɓiige tun
mɔtɔn naaɲ tiŋg se, kaamiɲ lɛ ɔŋ aak eyo,
ɔs dim eyo ɔɔ aay eyo.

[10] Gaaba kalaŋ bin se, roɲ Ananias tiŋg
maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki. Naaɲ se debm
aalga kaal maakiɲ do Isa ki kici. Gɔtn se
Mɛljege Isa teeciɲ naaniɲ ki ɔɔ daŋiɲ ɔɔ:
«Ananias!»

Ananias took ɔɔ: «Ɔɔy Mɛluma!»
[11] Mɛljege Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Iiɲ 'ɓaa doob kɛn
k'daŋiɲ doobm sɛɛj *Taal* se ɔɔ 'ɓaa ɓee Judas
ki se, 'kɔŋ gaabm kɛn k'daŋiɲ Sɔl kɛn kɔd
Tars se. Naaɲ utu iŋg gɔtn se eemum
keeme, [12] ɔɔ aaki aan gɔɔ naai Ananias,
ɛnd ɓaado ɔŋiɲa ɔɔ naai ɔndiɲ ji doɲ ki
ɔɔ kaamiɲ ɔɔd aaka.» [13] Num gaŋ Ananias
tɛrliɲ ɔɔ: «Mɛluma, maam m'booy jeege
ɔɔsumga maan gaabm se, taa nakgen kusiɲ
kɛn naaɲ lee tɛdiɲ jeeige tun Jeruzalɛm ki
se. [14] Maam se m'booyga j'ɔɔ *magal jee
tɛdn sɛrkɛ Raage tu se undiɲga kulu gɛn
ɓaado tɔkŋ dɔɔkŋ jeeigen gɔtn ara.» [15] Gaŋ
Mɛljege taadiɲ ɔɔ: «Ute naaɲ se kic ɓo,
iiɲ 'ɓaa ɔŋ gaabm se, taa gaabm se maam
ɓo m'bɛɛr m'ɔɔdiɲo. Naaɲ ɓo debm kɛn am
tɛdn naabuma ɔɔ utu 'taadn roma jeege tun
Yaudge eyo ute gaardege ɔɔ ɓaa taadn gaan
*Israɛlge tu kici. [16] Maam mala m'utu m'aɲ
taadn dubar kɛn naaɲ utu kɔŋ taa maama.»

[17] Gɔtn se Ananias iiɲ ɓaa ɛnd ɓee Judas
ki, ɔŋ Sɔl ɔɔ naaɲ ɔnd jiɲ doɲ ki, deekiɲ ɔɔ:
«Sɔl gɛnaama, kɛse Mɛlje Isan kɛn teecio
naani ki kaad kɛn naai ɓaado ɓaa doob ki
se; naaɲ ɓo ɔlumo gɔti ki taa kaami kɔɔdn
kaaka ɔɔ *Nirl Salal ai dooc maaki.» [18] Gɔtn
ese sum ɓo nakge tec aan gɔɔ naagŋ kɛŋj
parpa se naar sido kaamiɲ ki ɔɔ gɔtn se
kaamiɲ ɔɔd aak gɔtiɲ ki. Naaɲ iiɲ daara ɔɔ
gɔtn se *k'batiziɲa. [19] Kɛn naaɲ jaay ɔsɔ ɔɔ
aay se, naaɲ ɔŋ tɔɔgɔ gɔtiɲ ki.

Sɔl taad taa *al-Masi maakŋ gɛgɛr kɛn
Damas ki

Gɔtn se Sɔl tiŋgo ɓii kandum ute jee aalga
kaal maakde do Isa al-Masi ki, maakŋ gɛgɛr
kɛn Damas ki. [20] Gɔtn ese sum ɓo, naaɲ naar
baag taadn jeege tun maakŋ *ɓeege tun kɛn
Yaudge lee tusn maak ki se, deekden ɔɔ:
«Isa se, naaɲ ɓo Goon *Raa.» [21] Jeegen paacɲ
lee booy taariɲ naaɲ lee taadden se, taar se
ɔkden taad eyo ɔɔ naade taad ute naapa ɔɔ:
«Gaabm se ɓo kɛn lee dabaro jeegen aal kaal
maakde do Isa al-Masi kɛn iŋg Jeruzalɛm ki
se ey la? Ɔɔ naaɲ ɓaado tap ɓo taa anden tɔk
dɔɔkŋ ɓaa naan *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage
tu daamo?» [22] Gaŋ Sɔl se, naaɲ ɓii-raa taad
taar Raa ɓaa ute naaniɲ sak sak ɔɔ taadiɲ
ute maakiɲ paac. Yaudgen Damas ki se,
naaɲ taadesiɲ tal ɔɔ Isa se naaɲ ɓo al-Masi.
Ɔɔ Yaudge se taar naade aɲ taad kic ɓo jeel
eyo.

[23] Gɔtn se Sɔl tiŋgiga ɓii dɛna maakŋ gɛgɛr
kɛn Damas ki ɔɔ kaad kɛn se ɓo, Yaudge
dɔɔk taarde taa aɲ tɔɔlɔ. [24] Num gaŋ deb
kalaŋ ɓaado ɔɔj Sɔl ɔɔ: «Jeege ɛnd kɛnd
tɛli gɛn kuti, taa Yaudge se tiŋg bɔɔb nɔɔrɔ
ɔɔ katara taa doobm gɛn gɛgɛr Damas ki
se; naade je aɲ kɔkŋ tɔɔlɔ.» [25] Gaŋ ɓii kalaŋ
nɔɔr se, jee mɛtn Sɔl ki se ɔk ɓaansiɲa, ɔliɲ
maakŋ baar ki magala ɔɔ uun bɔɔyiɲ naatn
naagŋ durdur ki.

Sɔl ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki

[26] Kɛn Sɔl jaay aan Jeruzalɛm ki se, naaɲ je
doobm kɛn 'tum ute jee aalga kaal maakde
do Isa *al-Masi ki, naɓo naade se ɓeeriɲ
ɓeere, taa kɛn Sɔl jaay aalga kaal maakiɲ
do Isa al-Masi ki aan gɔɔ naade se, naade

maakɗe utu naaj naaj doŋ ki. [27] Gɔtn se
Barnabas took ɔkiŋa ɔɔ ɓaansiŋ naan *jee
kaaŋ naabm Isage tu ɔɔ taaɗɗen ɔɔ kɛn
Sɔl ɓaa ɓaa Damas ki jaay aan ɗoob ki se,
naaŋ aako Mɛljege ɔɔ Mɛljege se taaɗiŋo
ute taariŋ mala. Tɛr gɔtn se naaŋ ɗeekɗen
ɔɔ Sɔl Damas ki se, taaɗo taa Isa jeege
tu se, aalo doŋ sak ɓeer eyo. [28] Ute taar
naaŋ taaɗɗen se, gɔtn se jee kaaŋ naabm
Isage se ɔkiŋ cɛɛɗe ki. Ɔɔ kaaɗ kɛn se
maakŋ Jeruzalɛm ki se, Sɔl lee ute jee kaaŋ
naabm Isage se kaam ara kaam ara ɔɔ ute
ro Mɛljege se naaŋ taaɗ taar Raa jeege tu
aal doŋ sak ɓeer eyo. [29] Naaŋ iiŋga num lee
taaɗ ute Yaudgen taaɗ taar Grɛk ɔɔ daayum
lee naaj ute naaɗe naɓo naaɗe se je ɗoobm
aŋ tɔɔlɔ. [30] Kɛn gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi
ki jaay booy taar se, naaɗe ɔk ɓaan ute Sɔl
se maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki ɔɔ gɔtn naane
se, naaɗe ɔliŋ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Tars ki.
[31] Kaaɗ kɛn se *eglizn gɔtn ɓaa se paac
kɛngen taa naaŋ Jude ki, Galile ki ɔɔ
*Samari ki paac iŋg ute lapia. Naaɗe se ɔk
tɔɔgɔ ro taar Raa ki, ɓeer Mɛljege tu ɔɔ *Nirl
Salal noogɗe tɛɗ dɛn ɓaa ute naanɗe.

Piɛr ɛɗ lapia Ene ki

[32] Kaaɗ kɛn se Piɛr lee daayum maakŋ
naaŋge tu kaam ara kaam ara. Ɓii kalaŋ
naaŋ iiŋ ɓaa kaakŋ jee Isagen iŋg maakŋ
gɛgɛr kɛn Lida ki. [33] Kɛn naaŋ jaay aan se,
naaŋ ɔŋ gaaba kalaŋ k'ruŋguyu k'daŋiŋ Ene
tooɗ tooɗ do nakŋ tooɗiŋ ki. Gɔtn naaŋ
tɛrɛc k'ruŋguyu sum se, ɔkga ɓaara marta.
[34] Gɔtn se Piɛr ɗeekiŋ ɔɔ: «Ene, naai se Isa
*al-Masi ɛɗiga lapia; iiŋi, naai mala 'teel
nakŋ tooɗi!» Gɔtn se Ene naar iiŋ ɗaar tal.
[35] Jeegen paacŋ iŋg Lida ki ute jeegen paacŋ
iŋg taa naaŋ Saron* ki jaay aak nakŋ se,
naaɗe took aal maakɗe do Mɛlje ki.

Tabita ooyo ɔɔ Piɛr duriŋa

[36] Maakŋ gɛgɛr kɛn Japa ki se, ɔk mɛnda
kalaŋ bin se, naaŋ aalga kaal maakiŋ do
Isa ki ɔɔ mɛnd se roŋ Tabita. (Tabita ute
taar Grɛk se naaɗe daŋiŋ Dɔrkas†). Mɛnd
se daayum naaŋ tɛɗ bɛɛ jeege tu ɔɔ lee ɛɗ
nakiŋge *sɛrkɛ jee daayge tu. [37] Kaaɗ kɛn
Piɛr utu Lida ki ɓɔrt se, Tabita ooc kɔɔŋɔ
ɔɔ ooyo. Kɛn naaŋ jaay ooy sum se, naaɗe
roogiŋa ɔɔ uun ook ɓaa aaliŋ maakŋ ɓee
kɛn raan kɛn j'iiŋiŋ do naapiŋ ki se. [38] Aan
gɔɔ Lida gɔɔr ute Japa ɗey se, jee aalga kaal
maakɗe do Isa ki, kɛn iŋg Lida ki se, booy ɔɔ
Piɛr utu gɔtn ese se ɔɔ naaɗe ɔl gaabge dio
ɓaa daŋiŋo ɗeekiŋ ɔɔ: «'Ɓaaɗo ɔŋje kɛskɛ
tu.»
[39] Piɛr naar iiŋ ɓaa ute naaɗe. Kɛn naaŋ
jaay aan se, naaɗe ɔk ɓaansiŋ maakŋ ɓee
kɛn j'aal yo maak ki se. Ɔɔ mɛnd-daayge
se paac ɓaaɗo ɔŋiŋ ute keeme. Gɔtn se
naaɗe taaɗiŋ kalɗegen Tabita tɔjɗeno kaaɗ
kɛn naaŋ utu zɛɛrɛ se. [40] Gɔtn se Piɛr ɗeek
jeege tun gɔtn ese ɔɔ: «K'teec naatn.» Ɔɔ
kɛn jeege jaay teec se, naaŋ ɛrg naaŋ ki
ɔɔ eem Raa. Naaŋ tɛrl kaamiŋ aak debm
ooyga kooy se ɗeek ɔɔ: «Tabita iiŋi!» Gɔtn
se naaŋ ɔɔɗ kaamiŋa ɔɔ kɛn naaŋ jaay aak
Piɛr se, naaŋ iiŋ iŋg ute mɛtiŋa. [41] Piɛr ɔl jiŋ
ɔkiŋa ɔɔ uun ɗaariŋa. Gɔtn se naaŋ daŋo
jee Raage ute mɛnd-daayge. Kɛn naaɗe jaay
ɓaaɗo se, Piɛr taaɗɗen ɔɔ Tabita se, naaŋ
duroga. [42] Kɛn jeegen paacŋ maakŋ gɛgɛr
kɛn Japa ki jaay booy taar ese se, maakɗe
ki se jeege dɛna took aal maakɗe do Mɛljege
tu. [43] Maakŋ gɛgɛr kɛn Japa ki se, Piɛr tiŋgga
dɛna gɔtn gaab kɛn debm rujŋ daar k'daŋiŋ
Simon se kici.

10

**Kɔɗn Raa teec naan Kɔrney ki*

[1] Maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki se, gaaba
kalaŋ k'daŋiŋ Kɔrney ɔɔ gaabm se asgargen
kaaru se, naaŋ ɓo bubɗe. Naaŋ maakŋ dɔɔl
asgarge tun k'daŋɗe Italige. [2] Gaabm se
ɔk taar *Raa ɔɔŋɔ ɔɔ naaŋ ute jee maakŋ
ɓeeŋ ki paac se, ɓeer Raa ki. Naaŋ tɛɗ
bɛɛ Yaudge tun jee daayge ɔɔ daayum naaŋ
lee eem Raa. [3] Ɓii kalaŋ kaaɗn tɛgɛr ki se,
Kɔrney aak kɔɗn Raa tal tal ɛndo kɛnd ɓeeŋ
ki ɔɔ kɔɗn Raa se daŋiŋ ɔɔ: «Kɔrney!» [4] Kɛn
Kɔrney jaay aak kɔɗn Raa se, ɓeer ɔkiŋa
ɔɔ naaŋ taaɗ kɔɗn Raa ki ɔɔ: «Kɛse ɗio,
Jaamus?» Kɔɗn Raa tɛrliŋ ɔɔ: «Keem Raa
kɛn naai lee eeme ute tɛɗn bɛɛ kɛn naai lee
tɛɗ jeege tu se, Raa diriginŋ te eyo. [5] Ɓɔrse, ɔl
jeege Japa ki taa aɗe daŋ Simon kɛn k'daŋiŋ
Piɛr se. [6] Ɔɔ naaŋ utu iŋg ɓee gaab kɛn
k'daŋiŋ Simon kɛn debm rujŋ daara se ɔɔ
gaabm se, naaŋ ɓeeŋa taa baar ki.» [7] Ɔɔ
kɛn kɔɗn Raa jaay taaɗ taariŋ aas jaay ɓaa
se, gɔtn se Kɔrney daŋo maakŋ jee tɛɗn

* 9:35 Taa naaŋ Saron se naaŋ naaŋ tooɗ patal ɔɔ ɔk kaaga kic dɛna. † 9:36 Dɔrkas se je ɗeekŋ ɔɔ: aŋgia.

naabiŋge tu se, jeege dio ute asgar kɛn
j'ɛdĩŋsiŋ kaam jiŋ se, ɔɔ asgar se, ɔk taar
Raa ɔɔŋɔ. [8] Taar kɔdn Raa taadĩŋ se, Kɔrney
taadɗen mɛtiŋ paac, jaay ɓo ɔlɗen k'ɓaa
Japa ki.

*Pi*ɛr aak nakŋ iiŋo gɔtn Raa ki

[9] Gɔtn se jee kɛn Kɔrney ɔlɗen naaba se
iiŋ ɓaa, ɔɔ mɛtbeeŋ kɛn naaɗe ɓaa ɓaa ɗoob
ki jaay aan gɔɔr ute gɛgɛr Japa se, kaaɗ kɛn
se kaaɗ aanga katara. Ɔɔ naaŋ kɛn se, Piɛr
ook do ɓee ki raan gɛn keem Raa. [10] Gaŋ gɔtn
se Piɛr nam ɓo tɔɔliŋa ɔɔ je kɔsɔ. Kaaɗ kɛn
jaay k'tɛɗĩŋ tɛɗ kɔsɔ se, naaŋ naar aak ne
ɗîm iiŋo gɔtn Raa ki. [11] Naaŋ aak maakŋ raa
ɔɔɗ waŋ ɔɔ aak naka aan gɔɔ kala magala
k'dɔɔkiŋ taariŋ gɔtɔ kaam sɔɔ ɔɔ nakŋ se
bɔɔyɔ bini aan naaŋ ki tak. [12] Maakŋ nak kɛn
aan gɔɔ kala se, naaŋ aak napar daage paac:
kɛngen jɛɗege sɔɔ sɔɔ, kɛngen ɛrg kɛrgɛ ɔɔ
ute napar yeelge paac. [13] Gɔtn se naaŋ booy
mind deba ɗeekiŋ ɔɔ: «Piɛr iiŋi, daagen
se 'tɔk 'tɔɔlɔ ɔɔ ɔsɔ.» [14] Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «A-a
Mɛluma! Gɔtn maam tiŋg tap ɓo daagen
gɛn kɔs ey se, ɓii kalaŋ maam m'ɔs te eyo.»
[15] Tɛr naaŋ booy mind debm se taadĩŋ kuuy
daala ɗeekiŋ ɔɔ: «Nakŋ kɛn jaay Raa tɛɗĩŋ
tɛɗga jiga se, naai ɔŋte kaakiŋ aan gɔɔ nakŋ
aak kusu.» [16] Mind debm ese se taaɗ ɗɔɔliŋ
mɔtɔ, jaay ɓo nakŋ aan gɔɔ kala se tɛrl ook
ɓaa maakŋ raa ki gɔtiŋ ki.

[17] Piɛr, nakŋ naaŋ aak se, deel doŋa ɔɔ
saap mɛtn taar nakŋ se tap ɓo, naaŋ ɔnd
ute mɛtiŋ eyo. Naɓo kaaɗ kɛn se sum ɓo,
jee Kɔrney ɔlɗeno se, je je ɓee Simon ɔɔ
kaaɗ kɛn se naaɗe aan taa ɗoobm Simon
ki. [18] Gɔtn se naaɗe daŋ jee maak ki ɔɔ tɔnd
mɛtɗe ɔɔ: «Gaabm roŋ Simon kɛn k'daŋiŋ
Piɛr se, utu gɔtn ara ki la?» [19] Kaaɗ kɛn Piɛr
jaay utu iŋg saap saap ɓɔrtɔ do nakŋ kɛn
naaŋ aako se, gɔtn se *Nirl Salal taadĩŋ ɔɔ:
«'Bɔoyo Piɛr! Gaabge mɔtɔ utu ɗaar gɔtn
ese jei jea. [20] Iiŋ bɔɔy kɛskɛ 'ɓaa ɔŋɗe, ɔŋte
'naaja ɔɔ 'ɓaaki kalaŋ taa jee se, maam ɓo
m'ɔlɗeno gɔti ki.» [21] Gɔtn se Piɛr bɔɔy ɓaa ɔŋ
jee se ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Maam ɓo debm kɛn
naase 'jeŋki se. Num naase 'ɓaakiro gɔtum
ki tap ɓo bɛɛ ɗey la?» [22] Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ:
«Naaje se bubm asgargen k'daŋiŋ Kɔrney se
ɓo ɔljeno. Naaŋ se debm daan ki ɔɔ ɓeer Raa
ki ɔɔ Yaudge ute dɛnɗe paac se, tɔɔmiŋa.
Naaŋ se, ɓii kalaŋ *kɔdn Raa ɓaaɗo taadĩŋ
ɔɔ ŋ'ɔl k'ɓaa k'daŋo Piɛr aɗe ɓaa ɓeeŋ ki,
taa aŋ taadn taar Raa naaŋ 'booyo.» [23] Gɔtn
se Piɛr ɓaanɗen ɓeene ɔɔ ɔndɗe mɛrtɛ ɔɔ
naaɗe tooɗ iip gɔtiŋ ki.

*Pi*ɛr ɓaa gɔtn Kɔrney ki

Mɛtbeeŋki Piɛr iiŋ ɓaa ute naaɗe ɔɔ gɛ-
naage kandum kɛn ɗoobm Isa *al-Masi kɛn
Japa ki se, daan Piɛr. [24] Mɛtbeeŋ kɛn kuuy
se, naaŋ ute jeeŋge aan maakŋ gɛgɛr kɛn
Sezare ki. Gaŋ kɔr naaɗe utu aan te ey
se, Kɔrney daŋo taasiŋge ute mɛɗn doŋge,
naaɗe tus iŋg aak kaamiŋa. [25] Kaaɗ kɛn Piɛr
aan jaay ɛnd kɛnd ɓeen se, gɔtn se Kɔrney
ɓaaɗo dɔɔɗiŋa ɔɔ ooc mɛtn jɛŋ ki aan gɔɔ
debm kɛn ɓaa keem Raa se. [26] Gaŋ Piɛr ɔk
jiŋa ɔɔ uun ɗaariŋ ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɔŋte 'tɛɗn
bini; iiŋ raan! 'Bɛrɛ, maam kic m'ɗebkilimi
aan gɔɔ naai sum.» [27] Piɛr ute Kɔrney jaay
ɛnd kɛnd ɓeen se, naaɗe ɓaa ɓaao ɔɔ lee
taaɗ taaɗ ute naapa. Kɛn naaɗe jaay aan se,
ɔŋ jeege tusga dɛna.

[28] Gɔtn se Piɛr ɗeekɗen ɔɔ: «'Jeelki,
maakŋ *Ko Taar Raa naaje Yaudge tu se
gaasje ɔɔ j'ɔŋte kiŋg ute jeegen Yaudge eyo
ɔɔ j'ɔŋte lee ɓeeɗege tu. Gaŋ maam se,
Raa taaɗumga tal ɔɔ m'ɔŋte kaakŋ jee kuuy
se aan gɔɔ jee aak kusu naaniŋ ki. [29] Taa
naaŋ se ɓo, kɛn naase ɔlki jaay k'daŋumo se,
maam naajo te eyo num m'ɓaaɗoga. 'Bɔrse
se 'taaɗumki tu, naase tap ɓo 'daŋumkiro
se taa ɗî?» [30] Kɔrney tɛrliŋ ɔɔ: «'Bɔrse tɛɗga
ɓii mɔtɔ aan kaaɗn do tɛgɛr ki aan gɔɔ
kaaɗn ara se, maam m'iŋg m'eem keem Raa
maakŋ ɓeem ki m'aak kaak bin se, m'aak
gaaba kalaŋ ɗaar ɗaar naanum ki ute kaliŋ
raap lak lak. [31] Naaŋ taaɗum ɔɔ: ‹Kɔrney!
Keem Raa kɛn naai lee eem se, Raa booyiga
ɔɔ bɛɛ kɛn naai lee tɛɗ jeege tu se lɛ, Raa
diriginŋ te eyo. [32] 'Bɔrse, ɔl jeege Japa ki, taa
aɗe daŋ Simon kɛn k'daŋiŋ Piɛr se, taa aɗe
ɓaa gɔtn ara. Naaŋ ute ɓee gaab kɛn k'daŋiŋ
Simon kɛn debm rujŋ daar kɛn ɓeeŋ taa
baar ki se.› [33] Gɔtn se maam m'naar m'ɔl
jeege Japa ki, taa ai ɓaa daŋa ɔɔ kɛn naai
aanga se, naaje maakje raap aak eyo. Taa
naaŋ se, ɓɔrse naaje k'tusga paac naan Raa
ki ɔɔ k'je k'booy taar kɛn Mɛljege Raa taaɗio
ɔɔ ajen taaɗ se.»

*Pi*ɛr taaɗ Labar Jiga jeege tun ɓee Kɔr-
ney ki

[34] Gɔtn se Piɛr ɛɛp taariŋa ɗeekɗen ɔɔ:
«'Deere, maam se m'jeelga Raa se naaŋ bɛɛr

nam eyo. [35] Gaŋ maakŋ mɛtjil jikilimge tun
gay gay kic ɓo, debm kɛn ɓeer Raa ki ɔɔ tɛɗn
nakgen ute ɗoobiɲ se, naaɲ se ɓo kɛn tɔɔl
Raa ki. [36] Raa taaɗo taariɲ gaan *Israɛlge tu
ɔɔ ute ɗoobm Isa *al-Masi se, naaɲ ɓaanoga
te Labar Jiga kɛn ˈkɛɗn tɔɔsɛ jeege tu. Taa
Isa se, naaɲ ɓo Mɛl jeege paac. [37] Naase
ˈjeelki nakgen ɓɔrse deel taa naaŋ Jude ki
paac se, nakgen se baago taa naaŋ Galile ki,
kaaɗ kɛn Jan-Batist taaɗo mɛtn taar *batɛm
kɛn naaɲ lee batizo jeege se. [38] Naase ˈjeelki
Raa kɛn bɛɛr ɔɔɗ Isan kɔɗn Nazarɛt se,
ɛɗiŋga tɔɔgŋ *Nirl Salal. Ɔɔ naase ˈjeelki
kici, Isa se leeɗoga gɔtn ɓaa se paac ɔɔ naaɲ
tɛɗ bɛɛ jeege tu ɔɔ ɛɗ lapia jeege tun kɛn
*Ɓubm sitange tɔkɗega tɔk kaam jiɲa, taa
Raa se utu te naaɲa.
[39] «Naaje, *jee kaaɲ naabm Isage se,
jˈaakga ute kaamje ɔɔ kˈbooyga ute bije,
nakŋ kɛn naaɲ tɛɗo maakŋ naaŋ Yaudge tu
ɔɔ maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se. Naaɲ
se ɓo kɛn Yaudge ɔk tup tɔɔliɲ ro kaag ki
se. [40] Gaŋ kɛn tɛɗ ɓii mɔtɔ se, Raa duriɲoga
daan yoge tu ɔɔ oliɲ naaɲ teec naan jeege
tu, [41] naɓo naaɲ se teec te naan jeege tu paac
eyo. Gaŋ naaɲ se teec naan naaje kɛn Raa
bɛɛr tɔɔɗjenoga tɔɔɗ do dɔkiɲa taa naaje
kˈtɛɗn saaɗiŋge. Naaje se, kɛn naaɲ ooy
duro se kic ɓo, naaje jˈɔsoga ɔɔ jˈaayoga
ute naaɲa. [42] Naaɲ taaɗjeno ɔɔ kˈɓaa kˈ-
taaɗ Yaudge tu nakŋ kɛn naaje kˈjˈaako ɔɔ
kˈbooyo se ɔɔ jˈaɗɛn taaɗn jˈɔɔ: Isa se ɓo,
debm kɛn Raa bɛɛr ɔɔɗiɲo gɛn kɔjɲ bɔɔrɔ do
jeege tun ooyga kooyo ɔɔ kɛngen utu zɛɛrɛ.
[43] Jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiɲ se
paac taaɗoga saaɗn naaɲa; naaɗe ɗeek ɔɔ:
‹Debm jaay aalga maakiɲ do naaɲ ki num,
Raa aɲ tɔɔl *kusiɲiɲ se paac naatn.›»

Raa ɛɗ *Nirl Salal jeege tun Yaudge eyo
[44] Kaaɗ kɛn Piɛr jaay utu ɗaar taaɗɗɛn
taaɗ ɓɔrt sum ɓo, gɔtn se Nirl Salal naar
bɔɔy do jeege tun paac iŋg booy booy taariɲ
se. [45] Yaudgen took aalga kaal maakɗe do Isa
*al-Masi kɛn ɓaaɗo ute Piɛr jaay aak nakŋ
se, ɔkɗɛn taaɗ eyo taa naaɗe aak Raa se
jeegen Yaudge ey se kic ɓo, naaɲ took ɛɗɗɛn
Nirl Salal! [46] Taa naaɗe booy jee se taaɗ taaɗ
taar naaŋ jeegen kuuy ɔɔ tɔɔm Raa ɔɔ: «Raa
se, naaɲ debm magal aak eyo.» Gɔtn se Piɛr
taaɗɗɛn ɔɔ: [47] «Ɓɔrse, jee se lɛ, Raa ɛɗɗenga
Nirl Salal aan gɔɔ naaje kici. Kɛn bin num
jˈɔɲte gaasɗɛki gɛn *batizn maan.» [48] Gɔtn
se naaɲ taaɗɗɛn ɔɔ: «Jee se kˈbatizɗe ute ro
Isa al-Masi.»
Ɔɔ jee kɛn kˈbatizɗe se taaɗ Piɛr ki ɔɔ:
«Jˈɔɔp jˈiŋg ute naaɗe gɛn ɓii kandum.»

11

Piɛr taaɗ mɛtn taar nakŋ kɛn deelo
Sezare ki gɛnaage tun Jeruzalɛm ki
[1] *Jee kaaɲ naabm Isa al-Masige ute gɛ-
naagen ɗoobm Isa *al-Masi kɛn taa naaŋ
Jude ki se, ɓaa booy ɔɔ jeegen Yaudge ey
se kic ɓo booyga taar *Raa ɔɔ took aalga
maakɗe do ki. [2] Kɛn Piɛr jaay ɔk tɛrlo Jeruza-
lɛm ki se, Yaudgen ɗoobm Isa al-Masi ki se
ɓaaɗo tɛɛsiɲa, ɔɔ baagiɲ mooyo. [3] Naaɗe
ɗeekiɲ ɔɔ: «Naaje kˈbooyga jˈɔɔ naai iŋgoga
ɓee jeege tun Yaudge eyo ɔɔ ɔsoga ute
naaɗe!» [4] Gɔtn se Piɛr uun mɛtn taar nakŋ
deel se paac, taaɗɗesiɲ tak tak ɔɔ: [5] «Ɓii
kalaŋ, maam maakŋ gɛgɛr kɛn Japa ki jaay
mˈeem keem Raa se, maam mˈaak naka tal
tal iiɲo maakŋ raa ki: nakŋ se magala tec
aan gɔɔ kala kˈdɔɔkiɲ taariɲ gɔtɔ kaam sɔɔ;
nakŋ se iiɲ raan bini bɔɔy aan naaŋ ki cɛɛm
ki. [6] Kɛn maam jaay mˈbil mˈaakiɲ se, maam
mˈaak daagen ɓeene, daagen naata, kɛngen
ɛrg kɛrgɛ ɔɔ yeelge. [7] Gɔtn se, maam booy
mind deba ɗeekum ɔɔ: ‹Piɛr iiɲi, daagen se
ˈtɔk, ˈtɔɔlɔ ɔɔ ɔsɔ.› [8] Gɔtn se maam tɛrliɲ
mˈɔɔ: ‹A-a Mɛluma! Gɔtn maam mˈtiŋg
tap ɓo, daagen gɛn kɔs ey se, ɓii kalaŋ
maam mˈɔs te eyo.› [9] Tɛr maam booy mind
debm se taaɗum maakŋ raa ki kuuy daala
ɔɔ: ‹Nakŋ kɛn jaay Raa tɛɗiɲ tɛɗga jiga se,
naai ɔɲte kaakiɲ aan gɔɔ nakŋ aak kusu.›
[10] Mind debm se taaɗ ɗɔɔlum mɔtɔ, jaay ɓo
nakŋ aan gɔɔ kala se, tɛrl ook ɓaa maakŋ
raa ki. [11] Kaaɗ kɛn se sum ɓo, gaabge mɔtɔ
naar aan taa ɗoobm ɓee kɛn naaje kˈmaak
ki se. Naaɗe se iiɲo Sezare ki ɔɔ jˈɔlɗɛno
gɔtum ki. [12] Ɔɔ *Nirl Salal taaɗum ɔɔ mˈɓaa
ute naaɗe, mˈɔɲte naaja. ˈBooyki, gɛnaagen
mɛcɛ kɛn ɗoobm Isa al-Masi kɛn ɓaaɗo ute
maam Jeruzalɛm ki ara se, naaɗe se ɓo kɛn
iŋgo ute maam ɓee gaab kɛn ese. [13] Gaabm
se taaɗjen ɔɔ naaɲ aakga *kɔɗn Raa ɓaaɗo
ɓeeɲ ki ɔɔ kɔɗn Raa se ɗeekiɲ ɔɔ: ‹Ɓɔrse
ɔl jeege Japa ki, taa aio ɓaa daŋ gaabm roɲ
Simon kɛn kˈdaŋiɲ Piɛr se. [14] Naaɲ utu ai
taaɗn taar Raa ɔɔ taar se ɓo ai kɛɗn kaaja
naai ki ute jeegen maakŋ ɓee ki paac.› [15] Kɛn
maam jaay mˈaan mˈutu mˈtaaɗ taaɗ sum

ɓo, gɔtn se Nirl Salal naar bɔɔy doɗe ki aan
gɔɔ kɛn naaŋ̰ bɔɔyɔ deet dojege tu se. 16 Gɔtn
ese sum ɓo, maam mˈnaar mˈsaap do taar
kɛn Mɛljege Isa taaɗjekiro kɛn ɔɔ: Jan se
*batizo jeege te maane, num gaŋ naase se
jˈutu jˈasen *batizn ute Nirl Salal. 17 Jee se
maam mˈaakga Raa ɛɗɗenga Nirl Salal aan
gɔɔ kɛn naaŋ̰ ɛɗjekiro naajege tun jˈaalkiga
kaal maakjege do Isa al-Masi ki se kici. Bin
se, maam tap ɓo mˈnaŋa jaay mˈgaasn Raa
do nak kɛn naaŋ̰ ɓaa ɓaa tɛɗa se?»
18 Kɛn naaɗe jaay booy taar kɛn Piɛr
taaɗɗen se, naaɗe paac ɓaa doa. Gɔtn se
naaɗe *nook Raa ɗeek ɔɔ: «Ɗeere, Raa se
ɔɔɗga ɗoobo jeege tun Yaudge ey se kici,
gɛn tɛrl maakɗe do Raa ki taa kɔŋ *kaajŋ̰
gɛn daayum.»

Jee Antiɔs ki se took aal maakɗe do Isa
ki
19 Kɛn jaay kˈtɔɔl Etien sum se, jee ɗoobm
Isa *al-Masi ki se, kˈbaagɗe dabara. Taa
naaŋ̰ se ɓo, naaɗe aaŋ̰ wɔɔk ɓaa taa naaŋge
tun kuuy. Jee mɛtiŋ̰ge ɓaa taa naaŋ Pɛnisi
ki ɔɔ kɛngen mɛtiŋ̰ge ɓaa taa naaŋ Sipir
ki ɔɔ mɛtiŋ̰gen kuuy ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn
Antiɔs ki. Ɔɔ gɔtn kɛn naaɗe aanga ro ki
se, naaɗe taaɗ taar Raa se Yaudge tu kalɗe
ki sum. 20 Gaŋ maakɗe ki se, jee mɛtiŋ̰ge
iiŋ̰o taa naaŋ Sipir ki ute maakŋ gɛgɛr kɛn
Sirɛn ki jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki
se, naaɗe taaɗ Labar Jiga gɛn Mɛljege Isa se
jeege tun Yaudge ey kici. 21 Gɔtn se tɔɔgŋ
Mɛljege Raa utu te naaɗe; taa naaŋ̰ se ɓo
jeege dɛna took taar Raa ɔɔ aal maakɗe do
Mɛljege tu Isa ki.
22 Jee *eglizn Jeruzalɛm ki jaay, taar se ɓaa
ooc biɗe ki se, gɔtn se naaɗe ɔl Barnabas
taa aɗe ɓaa kaakŋ jee kɛn aal maakɗe do
Isa al-Masi kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki
se. 23-24 Barnabas se, naaŋ̰ debm jiga, aal
maakiŋ̰ paac do Isa al-Masi ki, ɔɔ naaŋ̰ se
maakiŋ̰ ɗooc ute *Nirl Salal. Kɛn naaŋ̰ jaay
aan Antiɔs ki jaay aak bɛɛ kɛn Raa tɛɗ jee
Isa al-Masige tun gɔtn ese se, naaŋ̰ maakiŋ̰
raapo ɔɔ dɛjɗe ɔɔ jˈiŋg kˈdɔɔk ute Mɛljege
Isa al-Masi se tɔɔgɔ. Gɔtn se jeege dɛna took
taar Mɛljege ɔɔ ziiɗ do jee Isa al-Masige tun
gɔtn ese.
25 Gɔtn se Barnabas iiŋ̰ ɔŋ̰ɗe ɔɔ ɓaa gɛgɛr
kɛn Tars ki gɛn ɓaa je Sɔl. 26 Kɛn naaŋ̰ jaay
ɓaa ɔŋiŋ̰ se, naaɗe kˈɓaaɗo kalaŋ maakŋ
gɛgɛr kɛn Antiɔs ki. Maakŋ ɓaar kɛn ute
magaliŋ̰ paac se, naaɗe lee tus ute jee egliz
kɛn gɔtn ese ɔɔ jeege dɛna naaɗe lee dooyɗe
ute taar Raa. Maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs
ki sum ɓo, jeegen aalga kaal maakɗe do
Isa al-Masi ki se kˈbaagɗe daŋ ute ro: *jee
al-Masige.*

Jee al-Masigen maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki
se noog jee al-Masigen taa naaŋ Jude ki
27 Kaaɗ kɛn se, jee kɛn taaɗ taar teeco
taar Raa ki iiŋ̰o Jeruzalɛm ki, bɔɔy ɓaaɗo
maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki. 28 Maakɗe ki se,
deb kalaŋ kˈdaŋiŋ̰ Agabus, *Nirl Salal ɔliŋ̰
naaŋ̰ iiŋ̰ ɗaara ɔɔ taaɗ jeege tu ɔɔ: «Gɔtɔ
ɓaa se paac, ɓo utu tɔɔl tɛɗn daama jeege
tu.» Ɔɔ ɓo kɛn Agabus taaɗn ese se, tɔɔlo
jeege do Gaar magal *Rɔm kɛn kˈdaŋiŋ̰ Klɔd.
29 Gɔtn se jee aal maakɗe do Isa *al-Masi kɛn
gɔtn ese se jaay booy taar se, naaɗe uun
doa taaɗ ɔɔ: «Naŋa naŋa kic ɓo, nakŋ naaŋ̰
ɔk se ɓaano kaam do roŋ̰ roŋ̰a, taa jˈan ɓaa
noogŋ gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi kɛn taa
naaŋ Jude ki.» 30 Kɛn naaɗe jaay tusiŋ̰ aas
se, naaɗe ɛɗîŋ̰ ji Barnabas ki ute Sɔl ki taa
aŋ̰ ɓaa kɛɗn ji jee naan jee *eglizge tun taa
naaŋ Jude ki.

12

*Ɛrɔd tɔɔl Jak ɔɔ ɔk ɔl Piɛr daŋgay ki
1 Kaaɗ kɛn se, Gaar Ɛrɔd baag dabar jee
*eglizgen mɛtiŋ̰ge. 2 Naaŋ̰ kɛn se Jak gɛnaa
Jan se, Ɛrɔd ɔl kˈgaaŋ doŋ̰a ute gɔrɗ-jɛrlɛ.
3 Kɛn naaŋ̰ aak nakŋ naaŋ̰ tɛɗ jaay tɔɔl
Yaudge tu se, tɛr naaŋ̰ ɔk Piɛr se ɔliŋ̰ daŋgay
ki ɔɔ kaaɗ kɛn se, jeege tɛɗ tɛɗ Laa mappan
ɔk ɔrɔm eyo. 4 Kɛn naaŋ̰ jaay ɔk kɔl Piɛr
daŋgay ki se, gɔtn se naaŋ̰ tɔmb asgarge sɔɔ
sɔɔ gɔtɔ kaam sɔɔ taa aŋ̰ bɔɔbɔ. Naaŋ̰ je ɓii
*laa Paak se jaay deelga num, Piɛr se naaŋ̰
aŋ̰o kɔkŋ ɓaa naan Yaudge tu taa aŋ̰ kɔjŋ̰
bɔɔrɔ doŋ̰ ki. 5 Gaŋ kɛn Piɛr jaay daŋgay ki
se, gɔtn se jee egliz ki se daayum tɔnd mɛtn
*Raa ute maakɗe paac taa naaŋ̰a.

*Kɔɗn Raa ɔɔɗ Piɛr naatn maakŋ daŋ-
gay ki
6 Ey num, ɔɔp mɛtbeeŋ̰ki sum ɓo *Ɛrɔd
je utu ˈkɔjŋ̰ bɔɔrɔ do Piɛr ki naan jeege
tu. Gaŋ maakŋ nɔɔriŋ̰ kɛn se, Piɛr se tooɗ
tooɗ bia daan asgarge tu dio ɔɔ jiŋge se,
jˈɔliŋ̰ ziŋ̰ziri do jiŋ̰ kɛn kaam ara ɔɔ do jiŋ̰
kɛn kaam naane kici ɔɔ asgargen kuuy ɗaar
bɔɔb bɔɔb taa ɗoobo. 7 Gaŋ gɔtn ese sum

ɓo, kɔɗn Mɛljege Raa naar ɓaaɗo ɗaar cɛɛn̰
ki ɔɔ maakŋ daŋgay ute magalin̰ se wɔɔr
kɛlɛŋ ɔɔ kɔɗn Raa tɔnd dur Piɛr ɗeekin̰ ɔɔ:
«Iin̰ yɔkɔɗɔ!» Gɔtn se, zin̰zirgen jin̰ ki se
tɔɔɗ si naatn kalɗe ki. 8 Ɔɔ kɔɗn Raa tɛrlin̰
ɔɔ: «ˈDɔɔk maaki ɔɔ tɔɔl saai jɛi ki.» Piɛr
took taar kɔɗn Raa ɔɔ tɛɗ aan gɔɔ kɛn naan̰
taaɗin̰. Tɛr kɔɗn Raa taaɗin̰ daala ɔɔ: «Uun
uus kal magali se roi ki ɔɔ ɔk mɛtuma.»
9 Gɔtn se Piɛr teeco naatn maakŋ daŋgay ki
ɔɔ ɔk mɛtn kɔɗn Raa se. Maakŋ saapin̰ ki
se ɔɔ ɗaan naan̰ ni nia lɛ ɗaam; ey num,
gɔtn se naan̰ jeel te eyo nakŋ kɔɗn Raa
tɛɗ jaay ɗeer se. 10 Gɔtn se, naaɗe deel ɔn̰
asgargen jˈɔmbɗe deet deet se, ɔɔ kɛngen
gɛn k-dige se kic, naaɗe deel ɔn̰ɗe ɔɔ naaɗe
aan cɛɛ kaam taar kɛn kˈɗaapin̰ ute maala
kɛn jˈɔɔɗin̰ga num jˈɛnd kˈɓaa maakŋ gɛgɛr
ki se. Kɛn naaɗe jaay aan gɔtn ese se, taa
ɗoobo se ɔɔɗ kalin̰ ki sum. Kɛn naaɗe teec
gɔtn ese jaay lee aan gam ɗaan ɗoob ki sum
se, naan̰ aak kaakŋ kɔɗn Raa se gɔtɔ cɛɛn̰ ki.

11 Gɔtn se Piɛr nam ɔk ron̰a ɔɔ ɗeek
ɔɔ: «Ɓɔrse jaay, maam mˈjeel mˈɔkga ɗeer
ɗeer, Mɛljege Raa se ɔloga kɔɗin̰ ɓaaɗo
ɔɔɗumga naatn kaam ji Gaar Ɛrɔd ɔɔ aa-
jumga do nakge tun kɛn Yaudge je amsin̰
tɛɗn dom ki se.» 12 Kɛn naan̰ jaay jeel ɔk
ron̰ sum se, naan̰ ɓaa ɓee mɛnd ki kalaŋ
bini ron̰ Mari. Mari se naan̰ ɓo ko Jan
kɛn kˈdaŋin̰ Mark kici. Gɔtn ese se, jeege
tusga dɛna tɔnd tɔnd mɛtn Raa taa naan̰a.
13 Kɛn naan̰ aan jaay baag tɔnd taa kaam
taar se, gɔtn ese mɛnd tɛɗn naabm kɛn
kˈdaŋin̰ Roda se, booy Piɛr tɔnd tɔnd kaam
taara se, naan̰ ɓaaɗo taa an̰ kɔɔɗn kaam
taara. 14 Kɛn naan̰ jaay booy jeel mind Piɛr
sum se, maakin̰ raapo, ɔɔ kaam taara se
naan̰ baate kɔɔɗin̰a, gaŋ naan̰ ɔk tɛrl aan̰
ɓaa taaɗ jeege tun maak ki ɔɔ: «Ɓɛrɛ, Piɛr
se ɓaaɗoga! Naan̰ utu ɗaar taa ɗoob ki
naane.» 15 Naaɗe tɛrlin̰ ɔɔ: «Naai se, doi
ˈdɛrlga lɛ ɗaam!» Gaŋ naan̰ dɔɔk taara ɔn̰
eyo taaɗɗen ɔɔ: «Ɗeere.» Gɔtn se naaɗe
taaɗin̰ ɔɔ: «Kaaɗn naane ˈtɛɗn kɔɗn Raan̰a
lɛ ɗaam.» 16 Gaŋ Piɛr se ɗaar tɔnd kaam
taara se ɔn̰ eyo. Kɛn naaɗe ɓaaɗo ɔɔɗ kaam
taara jaay ɔnin̰ naan̰ se, paac tap ɓo ɔkɗen
taaɗ eyo. 17 Gɔtn se Piɛr tɛɗɗen ute jin̰a ɔɔ
kˈdoa. Ɔɔ naan̰ taaɗɗen mɛtn taar kɛn tɛɗ
ɔɔ ɗi jaay Mɛljege ɔɔɗin̰o maakŋ daŋgay ki
naatn se. Gɔtn se naan̰ taaɗɗen ɔɔ: «Kˈɓaa
kˈtaaɗ Jak ki ute gɛnaagen kuuy ɗoobm Isa
*al-Masi ki.» Bin jaay, naan̰ teec ɔn̰ɗe ɔɔ ɓaa
gɔt kuuy.

18 Kɛn mɛtbeen̰ki jaay asgarge aak Piɛr
gɔtɔ maakŋ daŋgay ki se, gɔtn se naaɗe
nirlɗe teece ɔɔ ɗoobm roɗe tap ɓo, naaɗe
jeel eyo. Naaɗe taaɗ te naapa ɔɔ: «Piɛr tap
ɓo, ɓaaga gay?» 19 Gɔtn se Ɛrɔd ɔl jeege gɛn
je Piɛr; naɓo naaɗe je ɔnin̰ eyo. Naan̰ daŋo
asgargen iŋg bɔɔb Piɛr se, tɔnd mɛtɗe taa
Piɛr. Kɛn naaɗe jaay ɔŋ tɛrlin̰ te taar ɗim ey
se, naan̰ und kulu jeege tu ɔɔ jee se kˈtɔɔlɗe
naata.

Naan̰ kɛn se, Gaar Ɛrɔd iin̰ taa naaŋ Jude
ki se ɓaa tiŋg cɔkɔ maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare
ki.

*Kooy Gaar *Ɛrɔd*

20 Jee Tir ute jee Sidɔŋ ki se, nakŋ kɔsɗe
paac se iin̰o taa naaŋ Gaar Ɛrɔd ki. Ɓii
kalaŋ, Gaar Ɛrɔd se maakin̰ taarin̰ doɗe ki.
Taa naan̰ se, naaɗe je ɗoobm kɛn ˈkɔkŋ
taasa ute naan̰a. Gɔtn se naaɗe ɓaa ɔŋ
gaaba kalaŋ bini kˈdaŋin̰ Blatus ɔɔ Blatus se,
naan̰ ɓo debm kɛn lee bɔɔb ɓee kɛn gaarge
lee toodn̰ se. Naaɗe tɛɗin̰ naan̰ tooko ɔlɗe
naaɗe ɓaa ɔŋ gaarge taa ɓaa kɔ̰kŋ taasa ute
naan̰a. 21 Gɔtn se Gaar Ɛrɔd gaan̰ɗen ɓiia ɔɔ
kɛn ɓii naan̰ gaan̰ɗen jaay aas se, naan̰ uun
uus kal gaarin̰a ɔɔ ɓaaɗo iŋg do kaag do ki
ɔɔ gɔtn se naan̰ baag taaɗn̰ taara jeege tu.
22 Kɛn jee iŋg gɔtn ese jaay booy taar naan̰
taaɗ se, naaɗe taaɗ makɔn̰ɔ ɔɔ: «Kɛn taaɗ
se debkilimi sum eyo; num kɛse aan gɔɔ
Raa mala ɓo taaɗa.» 23 Kɛn Ɛrɔd jaay booy
taar jeegen taaɗin̰ bin se, naan̰ don̰ oopo ɔɔ
magal ron̰a ɔɔ gɔtn se naan̰ baate *nookŋ
Raa. Kaaɗ kɛn se sum ɓo, *kɔɗn Raa tɛɗin̰
ooc kɔɔn̰ɔ ɔɔ ɔlin̰ kuuru maakin̰ ki ɔs tɔɔlin̰
naata.

24 Naan̰ kɛn se, jee kɛn booy taar Raa se
ɓaa ziiɗ tɛɗ ro naapki dɛna ɔɔ gɔtn se jeege
dɛna took aal maakɗe do taar Raa ki. 25 Naan̰
kɛn se, Barnabas ute Sɔl jaay naŋ naabɗe
Jeruzalɛm ki sum se, naaɗe ɓaa ɓaa se ɔk
ɓaan ute deb kalaŋ kˈdaŋin̰ Jan-Mark se ute
naaɗe.

13

**Nirl Salal* ɔl Barnabas ute Sɔl naaba

1 Maakŋ jeege tun *egliz kɛn Antiɔs ki
se, gɔtn se ɔk jee kɛn taaɗ taar teeco taar
Raa ki ute jee kɛn lee dooy jeege ute taar
*Raa: jee se naaɗe Barnabas, Simɛon kɛn
kˈdaŋin̰ Debm ilimi, Lusius kɛn kɔɗ Sirɛn,

Sɔl ɔɔ Manaɛn kɛn teep ute *Ɛrɔd Antipas.
2 Ɓii kalaŋ jee se jaay eem keem Raa ɔɔ uun
*siam se, maakɗe ki se, deb kalaŋ Nirl Salal
ɔliɲ ɗeekɗen ɔɔ: «Barnabas ute Sɔl se, 'bɛɛr
tɔɔɗɗeki maam ki taa m'aɗen kɛɗn naabm
kɛn maam m'daŋɗeno taariɲa.» 3 Kɛn naaɗe
jaay eem Raa aasa ɔɔ baag kɔsɔ se, gɔtn se
naaɗe tɔnddɗen jiɗe doɗe ki ɔɔ ɔlɗe gɛn ɓaa
tɛɗn naabm kɛn Nirl Salal daŋɗeno taariɲ
se.

Kɛse naabm deet deet kɛn Sɔl tɛɗa

*Barnabas ute S*ɔl ɓaa taa naaŋ Sipir ki*

4 Aan gɔɔ *Nirl Salal ɓo ɔlɗen gɛn tɛɗn
naabiɲ se, Barnabas ute Sɔl iiɲ bɔɔy ɓaaɗo
Selusi ki. Gɔtn se naaɗe ook maakŋ markab
ki ɔɔ gaaŋ baar ɓaa taa naaŋ Sipir ki. 5 Kɛn
naaɗe jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Salamin
kɛn taa naaŋ Sipir ki se, naaɗe baag taaɗn
taar Raa jeege tu maakŋ *ɓeege tun kɛn
Yaudge lee tusn maak ki. Kaaɗ kɛn se,
Jan-Markŋ kɛn debm noogɗe se utu te
naaɗe.
6 Kɛn naaɗe jaay aal taa naaŋ Sipir ki bini
aan taar ki se, naaɗe aan maakŋ gɛgɛr kɛn
k'daŋiɲ Papos. Gɔtn se naaɗe ɔŋ kɔɗ Yaud
kalaŋ bini k'daŋiɲ Bar-Isa. Naaɲ debm
kɔrɗɔ ɔɔ tɛɗ roɲ aan gɔɔ debm taaɗ taar
teeco taar Raa ki. 7 Naaɲ se tiŋg te magal
gɛn taa naaŋ gɔtn ese. Magal ese se roɲ
Sirgus Pɔlus ɔɔ gaabm se debm jeel naka.
Naaɲ daŋo Barnabas ute Sɔl ɓeeɲ ki. Naaɲ
je naaɗe aɲ taaɗn taar Raa naaɲ 'booyo.
8 Anum, debm kɔrɗŋ ese se ute taar Grɛk se
k'daŋiɲ Ɛlimas kici, naaɲ took Barnabas ki
ute Sɔl ki eyo, taa naaɲ je eyo kɛn magal taa
naaŋ gɔtn ese jaay 'kaal maakiɲ do Isa ki se.
9 Gɔtn se Sɔl, k'daŋiɲ Pɔl, jaay Nirl Salal ɗooc
maakiɲ se, gaabm se naaɲ aakiɲ ɔŋ ciu, 10 ɔɔ
naaɲ ɗeekiɲ ɔɔ: «Naai lɛ, taar-kɔɔɓɔ deeliga
deele ɔɔ 'lee 'dɛrl dɛrl jeege. Naai lɛ, 'goon
*Ɓubm sitange ɔɔ nakŋ ute ɗoobiɲ se lɛ,
naai je eyo ɔɔ nakŋ kɛn Mɛljege jeɲ ro ki se
lɛ, daayum naai je aɲ tujɲ naatn. 11 Ɓɔrse
'booyo: Raa ai kɔki ute kaaka ɔɔ naai utu
tɛɗn kaam-tɔɔkɔ ɔɔ ɓii kando kando naai
'kɔŋ kaakŋ kaaɗ eyo.»

Gɔtn ese sum ɓo, gɔtɔ naar tɛɗiɲ ilim dib
ɔɔ naaɲ ɔŋ aak dim eyo ɔɔ naaɲ tɛrl kaam
ara kaam ara je nam aɲ kɔkŋ jiɲ ki ɔɔ aɲ
tɔɔɗɔ. 12 Kɛn magal taa naaŋ gɔtn ese jaay
aak nakŋ kɛn aan do gaab kɛn ese se, naaɲ
took aal maakiɲ do Isa ki. Gɔtn se taar
Mɛljege se ɛndga maakiɲ ki ɗeer ɗeer.

*P*ɔl taaɗ taar Raa jeege tun Antiɔs kɛn taa naaŋ Pizidi ki

13 Papos ki se, Pɔl ute jeeɲge ook maakŋ
markab ki, ɔɔ gaaŋ baar ɓaa maakŋ gɛgɛr
kɛn k'daŋiɲ Pɛrg kɛn taa naaŋ Pampili ki.
Kɛn naaɗe jaay aan gɔtn ese se, Jan-Mark
iiɲ rɛsɗe ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa Jeruzalɛm ki. 14 Gaŋ
Pɔl ute jeeɲge iiɲ Pɛrg ki, naaɗe uun ɗoobm
Antiɔs kɛn taa naaŋ Pizidi ki. Kɛn naaɗe
jaay aan gɔtn ese se, ɓii kalaŋ aan *ɓii
sebit ki se, naaɗe ɓaa ɛnd iŋg maakŋ *ɓee
kɛn Yaudge lee tusn maak ki gɛn keem Raa
se. 15 Kɛn k'dooy *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki ute kɛn gɛn jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki jaay aas se, gɔtn se magalgen
gɛn ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se
ɔl deba ɓaa taaɗɗen ɔɔ: «Gɛnaajege, kɛn
naase jaay ɔkki taar jaay anki dɛjɲ jeege
num, iiɲ 'taaɗɗeki.» 16 Gɔtn se Pɔl iiɲ ɗaara
tɛɗɗen ute jiɲa taa k'doa ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ:
«Naase gaan *Israɛlge ɔɔ ute naasen kɛn
jee ɓeer Raa ki se, 'booyki taar kɛn maam
m'asen taaɗ se. 17 Raa naajen Israɛlge se,
bɛɛr tɔɔɗɔ bubjege; naaɲ dirɗe ooj tɛɗ dɛna
taa naaŋ Masar ki, ɔɔ ute tɔɔgiɲ se, naaɲ
ɔɔɗɗeno naatn maakŋ taa naaŋ Masar ki.
18 Do kɔɗ-ɓaar ki se, nakŋ ɓaa ɓaa ɓaara
si-sɔɔ se, naaɲ ɓo aakɗeno doɗe ki. 19 Tɛr,
taa naaŋ kɛn *Kanan ki se mɛtjil jeegen
kaam cili se, naaɲ utɗen naata ɔɔ naaŋɗe
se, naaɲ ɛɗiɲ gaan Israɛlge tu ɔɔ naaŋ se
tɛɗɗen naaŋɗe mala. 20 Kɛn nakgen se jaay
daaniɲ deel paac se, ɔk nakŋ ɓaa ɓaa ɓaara
kaar-sɔɔ-ute-si-mii.

«Tɛr bubjege naaɲ tɔnddɗen magalge
daanɗe ki, gɛn kaakŋ mɛtn taarɗege. Ma-
galgen ese se, naaɲ lee tɔnddɗesiɲ bini aan
do Samuɛl kɛn debm taaɗ taar teeco taar
Raa ki se. 21 Aan do Samuɛl ki se, bubjege
tɔnd mɛtn Raa, ɔɔ naaɗe je gaarge. Gɔtn se
Raa ɔnddɗen Saul, goon Kis, kɛn teeco taa
ɓee Benjamin ki ɔɔ naaɲ se ɔs gaara gɛn
ɓaara si-sɔɔ. 22 Kɛn ɓaara si-sɔɔ jaay aas se,
Saul se Raa ɔɔɗiɲ maakŋ gaariɲ ki naatn ɔɔ
naaɲ bɛɛr ɔɔɗɗen *Daud ɓo tɛɗɗen gaarɗe.
Do Daud ki se, Raa taaɗ ɔɔ: *Maam m'*ɔŋga
Daudn goon Jɛsɛ kɛn maam jeɲa. Naaɲ

* 13:3 Taa naaŋ Sipir se baar ɓo ɔl guruginɲa. † 13:22 Aak 1Sam 13.14; KKR 89.21.

ɓo debm kɛn utu ˈtɛɗn nakgen paacn̰ kɛn maakum jen ro ki†.

23 «Maakŋ mɛtjil Daud ki se, Raa bɛɛr ɔɔɗo gaaba kalaŋ daan Israɛlge tu ron̰ Isa, taa aɗen kaaja. Bin ɓo, taar do dɔkin̰ Raa taaɗo Daud ki se, aanga ɗoobin̰ ki. 24 Kaaɗ kɛn Isa tɛɛs te naabin̰ ey ɓɔrt se, Jan-Batist ɓaaɗo taaɗ gaan Israɛlge tu paac ɔɔ: ‹ˈTɛrlki maakse do Raa ki ɔɔ ˈɓaakiro jˈasen *batizi.› 25 Aan do naŋ naabin̰ ki se, Jan-Batist taaɗo ɔɔ: ‹Maakŋ maak-saapse ki se, naase tap ɓo ɔɔki maam se naŋa? Ɓɛrɛ, maam se *mˈal-Masi kɛn naase iŋg aakki kaamin̰ se eyo! ˈƁooyki, naan̰ se utu ɓaaɗo mɛtum ki ɔɔ naan̰ se, gɛn tɔɔɗn saa jɛn̰ ki kic ɓo, maam mˈaas eyo‡.› 26 «Gɛnaamge, naasen kɛn mɛtjil *Abraamge, ɔɔ naasen iŋgki maakɗe ki jaay ˈɓeerki Raa ki se, ˈbooyki, taa naajege ɓo Raa ɓaano ute taar se taa ajeki kaaja. 27 Kɛn Isa jaay aan se, jee Jeruzalɛm ki ute magalɗege se, Isa se naaɗe jeelin̰ te aan gɔɔ al-Masi eyo. Ɔɔ taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkin̰ jaay, aanga ɓii sebit ki tak ɓo naaɗe lee dooyin̰ se, naaɗe tɛɗin̰ga aanga ɗoobin̰ ki. Taa naan̰ se ɓo, naaɗe ɔjin̰ bɔɔrɔ don̰ ki. 28 Ey num, naaɗe ɔŋ te taar ɗim kɛn aas tɔɔlin̰ eyo. Ute naan̰ se kic ɓo, naaɗe taaɗ Pilat ki ɔɔ: ‹Kˈtɔɔlin̰ naatn!› 29 Kɛn Yaudge jaay tɛɗin̰ nakge don̰ ki aas aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗo do dɔkin̰ se, maakɗe ki se, jee mɛtin̰ge ɓaaɗo uun bɔɔyin̰ naatn ro kaag ki ɔɔ ɓaa ɔlin̰ maakŋ iiɓ ki. 30 Num gaŋ Raa se durin̰oga daan yoge tu. 31 Jee leeɗo ute naan̰ Galile ki bini aan Jeruzalɛm ki se, kɛn naan̰ ooy duro se maakŋ ɓiige tu dɛna, naan̰ lee teec naanɗe ki. Ɔɔ jee se ɓo ɓɔrse tɛɗ̰ga saaɗin̰ge naan jeege tu.

32 «ƁƆrse naaje kˈɓaaɗo se, taa jˈasen taaɗn labar jiga se kici ɔɔ labar se ɓo, kɛn Raa taaɗo bubjege tu do dɔkin̰a ɔɔ tɛɗ̰ga num naan̰ utu aɗen kɛɗn nakŋ naan̰ taaɗ̰ga ɔɔ utu aɗen kɛɗ se. 33 Taar kɛn naan̰ taaɗo do dɔkin̰ ɔɔ an̰ tɛɗ se, ɓɔrse naan̰ tɛɗin̰ga do naaje gɛnɗege tu kɛn naan̰ duro Isa daan yoge tu se, aan gɔɔ taar kɛn kˈraaŋin̰o do dɔkin̰ maakŋ Kaa Keem Raa gɛn k-dige tu kɛn ɔɔ:

Naai se ɓo ˈgoonuma.

*G*ɔtn jaaki sum se, maam ɓo mˈtɛɗ̰ga bubi§.

34 «Raa se duroga Isa daan yoge tu, ron̰ se naan̰ ɔn̰in̰ ruum te maakŋ ɓaaɗ ki eyo. Kɛse ɓo taar kɛn naan̰ taaɗo Daud ki do dɔkin̰a kɛn taaɗin̰ ɔɔ:

Maam mˈutu mˈasen tɛɗn bɛɛ dɛn aak eyo ɔɔ nakgen mɛt ki

*k*ɛn maam mˈɗeeko mˈɔɔ mˈutu mˈkɛɗn Daud ki se mˈutu mˈasesin̰ kɛɗn ɗeer ɗeer*.

35 Taa ɗi gɔt kuuy kic maakŋ Kitap ki se, Daud taaɗ Raa ki ɔɔ:

*Debm naai se, naai an̰ k*ɔŋ kɔn̰in̰ ruum maakŋ ɓaaɗ ki eyo†.

36 Num kɛn naabm kɛn Raa jen ro ki jaay Daud tɛɗin̰ aas se, gɔtn se naan̰ ooyo ɔɔ jˈuun jˈɔl kˈjˈaalin̰ maakŋ iiɓ ki do bubin̰ge tu ɔɔ naan̰ kic ruumga aan gɔɔ naaɗe se kici. 37 Gaŋ Isa jaay ooy se, ruum te maakŋ iiɓ ki eyo, num naan̰ se Raa durin̰oga daan yoge tu.

38 «Gɛnaamge, ˈjeelki, naaje kˈɓaaɗo se kˈje jˈasen taaɗn nakŋ kɛn jaay Isa tɛɗo se. Ute nakŋ naan̰ tɛɗo se ɓo, Raa tɔɔlsenga *kusin̰sege. Ey num, ute Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔŋ noogse ˈtɛɗki te aak bɛɛ naan Raa ki eyo. 39 Num gaŋ debm jaay aal maakin̰ do Isa al-Masi ki se, kusin̰in̰ paac se, Raa tɔɔlin̰sin̰ga naata. 40 Bin se, ɔndki kɔndɔ, ɓɛrɛ, taar se ɔn̰te ˈbaatin̰ki! Ey num, taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkin̰ maakŋ Kitap ki se, sɔm asen kaan dose ki cɛrɛ, kɛn ɔɔ:

41 *ˈƁooyki bɛɛ*, naasen kɛn aalki Raa maak ki ey se,

nakŋ se lɛ, deelga dose ɔɔ ɔksen taaɗ eyo!

Taa naase se utu aki kutn kap!

*Taa do naase ki se, mˈutu mˈ*tɛɗn nakŋ kɛn deel doa

ɔɔ nakŋ se kɛn nam kuuy jaay ɓaaɗo taaɗsen mɛtin̰ kic ɓo,

naase lɛ aki ˈtook ey tap.‡»

42 Kɛn Pɔl ute Barnabas jaay teec teec naatn maakŋ ɓee Yaudge tun lee tusn maak ki se, gɔtn se jeege taaɗɗen ɔɔ: «ƁƆii sebitn kuuy se, ˈtɛrl ˈɓaakiro ajeki taaɗn mɛtn taar se daala.» 43 Kɛn jeege wɔɔk naŋ se, maakɗe ki se Yaudge dɛna, ute jee kɛn tɛɗ̰ga tɛɗ roɗe Yaudge kɛn ɔk taar Raa ɔɔn̰ se ɓaa ute Pɔl ɔɔ Barnabas. Kɛn naaɗe jaay ɓaa ɓaa se,

‡ 13:25 Aak Mk 1.7. § 13:33 Aak KKR 2.7. * 13:34 Aak Eza 55.3. † 13:35 Aak KKR 16.10. ‡ 13:41 Aak Aab 1.5.

Pəl ute Barnabas se taad ute naade, dɛjde ɔɔ
bɛɛ Raa se, j'ɔkiɲ ɔɔɲɔ.

*Naan ki se P*əl ute Barnabas kaamde se
aan kaakŋ jee kɛn Yaudge eyo
44 Anum, *ɓii sebit kɛn kuuy se, jee maakŋ
gɛgɛr kɛn Antiɔs kɛn taa naaŋ Pizidi ki se,
dɛniɲ ɓaado tus gɛn booy taar Mɛljege.
45 Num kɛn Yaudge jaay aak jeege ɓaado tus
dɛn se, naade tɛd maak-kilimi ro Pəl ute
Barnabas ki ɔɔ naade baag naajɲ Pəl ɔɔ taad
jeege tu ɔɔ: «Taar kɛn Pəl taad se, taar
kɛn mɛt ki eyo.» 46 Gɔtn se Pəl ute Barnabas
se, taad aal dode seɲ deekden ɔɔ: «Bɛɛki
se, taar se j'asen taadn naase Yaudge tu ɓo
jaayo. Aan gɔɔ naase lɛ 'baateki dey se, kɛse
naase maliɲge ɓo 'tɛdki murs rose ki gɛn
kɔŋ *kaajɲ gɛn daayum eyo. Ɓɔrse num,
naaje se, k'ɓaa taadn taar Raa se jeege tun
Yaudge eyo. 47 Kɛse ɓo naabm kɛn Mɛljege
əljeno ɔɔ taadjeno ɔɔ:
*Maam se m'tɛdi naai 'tɛdga gɔtn wɔɔr gɛn
wɔɔr mɛtjil jeege paac,
taa naai aden ɓaa taadn taar Raa jeege tu
bini 'kaan gɔtn duni 'daar ro ki ɔɔ aden taadn
ɔɔ: Raa se aden kaaja.§»
48 Kɛn jee kɛn Yaudge ey jaay booy taar
se, naade maakde raapo, *nook Raa deek
ɔɔ: «Taar Mɛljege Raa se jiga aak eyo.» Gɔtn
se, jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔdden ga tɔɔd gɛn kɔŋ
kaajɲ gɛn daayum se, took aal maakde do
Isa ki.
49 Gɔtn se, taar Mɛljege Raa se wɔɔk dɔɔd
taa naaŋ gɔtn ese paac. 50 Gaŋ Yaudge se
ɔɔs mɛtn magalgen maakŋ gɛgɛr kɛn gɔtn
ese ute mɛndgen jeedege jee nak dɛnge
jaay ɓeer Raa ki se, naade əlde mɛtde taa
j'dabar Pəl ute Barnabas ɔɔ naade tuurde
naatn maakŋ taa naaŋde ki. 51 Kɛn Pəl ute
Barnabas jaay ɓaa ɓaa se, tup kudn jɛdege
tu* ɔɔ naade iiɲ ɓaa Ikɔniɔm ki. 52 Gaŋ jee
kɛn aal maakde do Isa *al-Masi kɛn gɔtn ese
se, Raa doocde maakde ute *Nirl Salal tɛdde
naade se, maakde raap dɛn aak eyo.

14

*P*əl ute Barnabas maakŋ gɛgɛr kɛn
Ikɔniɔm ki
1 Kɛn Pəl ute Barnabas jaay aan maakŋ
gɛgɛr kɛn Ikɔniɔm ki se, naade ɓaa ɛnd
maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki
aan gɔɔ kɛn naade tɛdo maakŋ gɛgɛr kɛn
Antiɔs ki se. Gɔtn se, naade taadden taar
*Raa bini əl naaden Yaudge ute kɛngen
Yaudge eyo dɛniɲ took aal maakde do Isa
*al-Masi ki. 2 Gaŋ Yaudgen baate tookŋ
taarde se ɔɔs mɛtn jeegen kɛn Yaudge eyo
taa je taara ro jeege tun took aal maakde
do Isa al-Masi ki. 3 Ute naaɲ se kic ɓo,
Pəl ute Barnabas tiŋgoga dɛna maakŋ gɛgɛr
kɛn ese ɔɔ naade taad taar Mɛljege se jeege
tu ɔɔ naade taadden taa bɛɛ Raa kɛn naaɲ
tɛdden se, aal dode seɲ, ɓeer eyo. Ɔɔ gɔtn
se, Raa əlden naade tɛd nakŋ-kɔɔɓge ute
nakgen deel doa taa 'taadn jeege tu ɔɔ taar
naade taad se, taar mɛt ki. 4 Do taarde ki
se, jeegen maakŋ gɛgɛr kɛn ese se ɓaa gaaŋ
naapa gɔtɔ kaam dio: jeegen mɛtiɲge ɓaa
mɛtn Yaudge ɔɔ kɛngen kuuy se lɛ ɓaa mɛtn
jee kaaɲ naabm al-Masige tu.
5 Gɔtn se Yaudge ute jeegen kɛn Yaudge
eyo ute magaldege se, dɔɔkga taarde gɛn
ɓaa koocɲ *jee kaaɲ naabm Isa al-Masige
taa aden tund tɔɔl ute koa. 6 Kɛn Pəl ute
Barnabas jaay booy taar ese se, bin se,
naade aaɲ ɓaa taa naaŋ Likaoni ki. Kɛn
naade jaay aan gɔtn naane se, naade ɓaa
tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Listir ute kɛn Derbe
ki ɔɔ ute naaŋge tun cɛɛs ki cɛɛs ki. 7 Kɛn
naade jaay aan gɔtn naane se kic ɓo, naade
taad Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se jeege tu.

*P*əl ute Barnabas maakŋ gɛgɛr kɛn Listir
ki
8 Maakŋ gɛgɛr kɛn Listir ki se, ɔk gaaba
kalaŋ bin se gɔtn tiŋgiɲ ɓo naaŋ ki sum. Ɔɔ
gaabm se, gɔtn k'j'oojiɲ tap ɓo k-ruŋguyu;
ɓii kalaŋ naaɲ lee te eyo. 9 Ɓii kalaŋ, naaɲ
iŋg booy booy taar Raa kɛn Pəl taad se. Gɔtn
se Pəl ɔndiɲ kaama tak, taa naaɲ aak jeel
gaabm se aalga maakiɲ do Isa *al-Masi ki
se, 'kɔŋ lapia. 10 Gɔtn se, Pəl uun mindiɲ
raan deekiɲ ɔɔ: «Iiɲ 'daara!» Ɔɔ gaabm se
naar iiɲ daar kirit ɔɔ baag lea. 11 Kɛn jee
dɛnge jaay aak nakŋ Pəl tɛd se, naade paac
baag kul taara gajalaŋ ute taar Likaoni kɛn
taar naaŋde se, ɔɔ naade taad ɔɔ: «Ɓɛrɛ,
raage se dɛlga jikilimge ɔɔ bɔɔy ɓaadoga
gɔtjege tu!» 12 Gɔtn se Barnabas se naade
daŋiɲ Zeus. Zeus se je deekŋ ɔɔ: *gaar
gɛn* raage. Ɔɔ Pəl lɛ, naade daŋiɲ Ɛrmɛz.
Ɛrmɛz se je deekŋ ɔɔ: *debm taad*iɲ bɛdiɲa.

§ 13:47 Aak Eza 49.6. * 13:51 Tupm kudn jɛ ki se, gɔtn Yaudge tu se je taadn ɔɔ: dim aden tum tap ɓo gɔtɔ.

13 Raaɗen Zeus se, ɓeeɲ cɛɛ taa ɗoob kɛn
j'ɛnd maakŋ gɛgɛr ki se, ɔɔ debm kɛn lee
tɔj sɛrkŋ maakŋ ɓee kɛn se, tɔk ɓaano
ute kɔs-taarge dio ɔɔ tamarɗeno ute pɔɔɲ
kaagge jaay ɓo ɓaanɗeno taa ɓee kɛn ese,
taa naaɲ ute jee dɛnge se dɔɔkga taarɗe je
tɔjɲ *sɛrkɛ Barnabas ute Pɔl ki.
14 Gaŋ kɛn *jee kaaɲ naabm Isage, Barn-
abas ute Pɔl, jaay booy taar ese se, naaɗe
maakɗe tuju ɔɔ nɛɛpm te kalɗege ɔɔ gɔtn
se, naaɗe naar aaɲ ɓaa ɔŋ jee dɛnge se,
taaɗɗen makɔɲɔ ɔɔ: 15 «Ay, naase ara, kɛse
naase 'tɛɗki nakŋ-kɔɔɓm ɗi bini! Ɓɛrɛ,
naaje se k-jikilimge aan gɔɔ naase se sum
kici. Naaje k'taaɗsen Labar Jiga se taa naase
anki rɛsn ute raagen rɛɲ rɛɲ se. Ɓɔrse,
'tɛrlkiro maakse do Raa ki naaɲ kɛn tiŋg
zɛɛrɛ se! Naaɲ ɓo debm aalo maakŋ raa
ute do naaŋa ɔɔ aalo baar ɔɔ nakgen ɓaa
se paac. 16 Do dɔkiɲ se, mɛtjil jeegen gay
gay kic ɓo, Raa ɔɲɗen naaɗe uun ɗoobm
kɛn naaɗe maakɗe jen ro ki. 17 Ute naaɲ
se kic ɓo, Raa se daayum tɛɗɗen bɛɛ ɔɔ
bɛɛ kɛn naaɲ lee tɛɗɗen se, naaɲ eeɗɗen
maane oojɗen nakɗege ɔɔ ɛɗɗen kɔsɔ ute
maraadiɲa ɔɔ raapɗen maakɗe sakaɲ.»
18 Ute taar kɛn naaɗe taaɗɗen se kic ɓo,
Pɔl ute Barnabas tɛɗɗen bini jaay ɓo ɓaa
gaas jee dɛnge gɛn tɔjɲ sɛrkɛ se.
19 Kɛn nakgen se jaay deel se, Yaud-
gen iiɲo Antiɔs ki ɔɔ kɛngen mɛtiɲge iiɲo
Ikɔniɔm ki ɓaaɗo Listir ki ɔɔ ɔɔs mɛtn jee
dɛngen gɔtn ese ɔɔ taaɗɗen taar Pɔl ute
Barnabas taaɗ se, taar mɛt ki eyo. Gɔtn se,
Pɔl naaɗe tundiɲ ute koa ɔɔ tiik teecɲsiɲ
naatn maakŋ gɛgɛr ki se ɔɔ ɓaa undiɲ naata,
naaɗe saap ɔɔ kaaɗ naane, naaɲ ooyga.
20 Num kɛn gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi ki
jaay ɓaaɗo tus guruginɲ se, gɔtn se Pɔl iiɲ
ɗaara ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Listir
ki. Mɛtbeeɲki se, naaɲ ute Barnabas iiɲ
gɔtn ese ɔɔ ɓaa Derbe ki.

*P*ɔl ute Barnabas ɔk tɛrlo Antiɔs kɛn taa
naaŋ Siri ki

21 Kɛn naaɗe jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn
Derbe ki se, Pɔl ute Barnabas taaɗ Labar
Jigan gɛn Isa *al-Masi se jeege tu. Gɔtn se,
jeege dɛna took aal maakɗe do Isa al-Masi
ki. Naaɗe iiɲ ɔɲ gɔtn ese, ɔk tɛrl ɓaa
maakŋ gɛgɛr kɛn Listir ki ɔɔ Listir ki se
naaɗe iiɲ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Ikɔniɔm
ki ɔɔ Ikɔniɔm ki se, naaɗe iiɲ ɓaa maakŋ
gɛgɛr kɛn Antiɔs ki kɛn taa naaŋ Pizidi ki.
22 Maakŋ gɛgɛrge tun, naaɗe aanga tak ɓo
naaɗe ɛɗɗen kaay kaama jeege tun aalga
kaal maakɗe do Isa al-Masi ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ
ɗoobm Isa al-Masi ki se j'ɔkiɲ tɔɔgɔ ɔɔ tɛr
taaɗɗen ɔɔ: «Naajege se, j'utu j'aki dabar
dɛn jaay ɓo j'aki kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki.»
23 Gɔtn kɛn naaɗe aanga jaay ɔŋga *egliz se,
naaɗe bɛɛr tɔnddɗen jeegen 'tɛɗn naaɗege.
Gɔtn se, naaɗe uun *siam ɔɔ eem Raa jaay
ɓo, jee se naaɗe ɔɲɗen kaam ji Mɛljege Isa
al-Masi kɛn naaɗe aal maakɗe doɲ ki se.
24 Gɔtn se, Pɔl ute Barnabas ɓaa ɓaa se,
naaɗe aal teeco taa naaŋ Pizidi jaay ɓaaɗo
taa naaŋ Pampili ki. 25 Kɛn naaɗe jaay aan
maakŋ gɛgɛr kɛn Pɛrg ki se, naaɗe taaɗ taar
Raa jeege tu jaay iiɲ ɔɲ gɔtn ese ɔɔ ɓaa
maakŋ gɛgɛr kɛn gɔtn k'lee k'ɗaar mark-
abge ɔɔ gɛgɛr se roɲ Atalia. 26 Naaɗe iiɲ
maakŋ gɛgɛr kɛn ese, ook maakŋ markab ki
uun ɗoobm gɛn tɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs
kɛn taa naaŋ Siri ki. Gɔtn se ɓo, mɛtn-jiki
naaɗe iiɲo ro ki ɔɔ maakŋ gɛgɛr kɛn ese
ɓo, jee Raage ɔɲɗeno kaam ji Raa taa 'tɛɗn
naabm kɛn ɓɔrse naaɗe tɛɗ aasiɲoga se.
27 Kɛn naaɗe jaay aan Antiɔs kɛn taa naaŋ
Siri ki se, Pɔl ute Barnabas daŋ tus jee
egliz ki. Gɔtn se, naaɗe taaɗɗen mɛtn taar
nakgen kɛn Raa ɔlɗen naaɗe tɛɗo se ɔɔ tɛr
taaɗɗeno ɔɔ: «Ɓɔrse se, Raa ɔɔɗga ɗoobo
jeege tun Yaudge eyo taa kaal maakɗe do
Isa ki kici.» 28 Gɔtn se, naaɗe tiŋgoga dɛna
ute gɛnaagen aalga kaal maakɗe do Isa ki.

15

*Jeege tus Jeruzal*ɛm ki gɛn kaakŋ mɛtn
taara
(Gal 2.1-9)

1 Gɔtn se jee mɛtiɲge iiɲo taa naaŋ Jude ki
ɔɔ ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki. Naaɗe
baag dooy gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi ki
ɔɔ: «Kɛn naase jaay j'ɔjsen te pɔndɔ aan gɔɔ
kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗn ey
se, naase aki 'kɔŋ kaaj eyo.» 2 Gɔtn se Pɔl
ute Barnabas took eyo do taar naaɗe ki se
ɔɔ do taar kɛn se, naaɗe naajga dɛna ute
jee se. Taa naaɲ se ɓo, jee gɔtn ese uun
doa gɛn kɔl Barnabas ute Pɔl ɔɔ gɛnaage
kandum kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki, taa ɓaa
kɔŋ *jee kaaɲ naabm Isa al-Masige ute jee
naan jee *eglizge tun Jeruzalɛm ki gɛn ɓaa
kaakŋ mɛtn taar se. 3 Gɔtn se, eglizn Antiɔs

ki ɛɗɗen ne ɗim kɛn naaɗe an ɓaa mɛrtɛ
jaay ɓo ɔlɗen ɗoob ki.

Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa se, aal teec ute taa
naaŋ Pɛnisi ɔɔ ute taa naaŋ *Samari. Gɔtn
naaɗe aanga se, taaɗ gɛnaage tun ɗoobm
Isa al-Masi ki mɛtn taar jee kɛn Yaudge
ey jaay tɛrlga maakɗe do Isa ki se. Kɛn
gɛnaagen se jaay booy taar ese se, naaɗe
paac maakɗe raap dɛn aak eyo. [4] Kɛn naaɗe
jaay aan Jeruzalɛm ki se, jee egliz ki, jee
kaan naabm Isa al-Masige ute jee naan jee
eglizge tu se, dɔɔɗ ɔkɗe mɛrtɛ. Gɔtn se
naaɗe taaɗɗen mɛtn taar nakgen kɛn *Raa
ɔlɗeno naaɗe tɛɗo se. [5] Num *Parizigen
took aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se,
gɔtn se naaɗe iin taaɗ jeege tu ɔɔ: «Bɛɛki
num, jee kɛn Yaudge ey jaay took aalga
maakɗe do Isa al-Masi ki se, j'aɗen tɔjn
pɔndɔ ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se
k'dooyɗe, naaɗe 'kiŋg do ki.»

[6] Tɛr gɔtn se, jee kaan naabm Isa
al-Masige ute jee naan jee eglizge tu se
tus gɛn kaakŋ mɛtn taar se. [7] Kɛn naaɗe
naaj te naapa makɔnɔ bini jaay ɓo, Pɛr iin
ɗaara ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: «Gɛnaamge, naase
'jeelki maam Raa bɛɛr ɔɔɗum daanse ki
se do dɔkina, taa m'taaɗn Labar Jiga gɛn
Isa al-Masi se jeege tun Yaudge eyo, taa
kɛn naaɗe jaay booyga num, naaɗe tookŋ
kaal maakɗe do Isa ki. [8] Taa Raa se naan
jeel naŋ maak-saapm jikilimge ɔɔ jee kɛn
Yaudge ey se kic ɓo, naan took ɔkɗega
ɔɔ ɛɗɗenga *Nirl Salal aan gɔɔ kɛn naan
ɛɗjekiro naajege tu se kici. [9] Raa se, aakjeki
naanin ki se naaje j'utu naaɗe se j'aaski
kaasa. Taa naan se ɓo, naaɗe kic aal maakɗe
do Isa ki sum ɓo, Raa *tug ɗaapɗenga
maakɗe. [10] Bin num, gɛn ɗi jaay naase
'je aki tujn maakŋ Raa se ɔɔ naase je aki
kɔnd daam deer do jeege tun Yaudge eyo
jaay took aal maakɗe do Isa al-Masi ki se
ey num daam se bubjege ute naajege se
j'ɔŋ j'aasinkiro te gɛn kuunin eyo. [11] Bin
num, kɛse mɛt ki eyo kɛn j'aki tɛɗn naan
se! K'jeelki naajege kic j'aalki maakjege do
bɛɛ gɛn Mɛljege Isa ki aan gɔɔ naaɗen kɛn
Yaudge ey se kici, jaay ɓo naaje j'ɔŋki kaaja
aan gɔɔ kɛn naaɗe ɔŋ se kici.»

[12] Gɔtn se jee tus ute dɛnɗe se do ɗɛk ɔɔ
naaɗe ɔn gɔtɔ Pɔl ute Barnabas ki taaɗɗen
mɛtn taar nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa
kɛn Raa ɔlɗeno naaɗe tɛɗo daan jeege tun
Yaudge ey se. [13] Kɛn naaɗe jaay taaɗ naŋ
taarɗe se, gɔtn se Jak uun taara ɔɔ ɗeekɗen
ɔɔ: «Gɛnaamge, uɗumki bia! [14] Simon*
taaɗjekiro ɔɔ mɛtn-jiki tap ɓo Raa se bɛɛr
tɔɔɗoga jeege daan jeege tun Yaudge eyo
taa tɛɗn jee naange. [15] Nakgen deel ese se,
aanga ɗoobin ki aan gɔɔ taargen jee taaɗ
taar teeco taar Raa ki raaŋɗeno do dɔkin
kɛn ɔɔ: [16] Mɛljege Raa ɗeek ɔɔ:

*K*ɛn nakgen se jaay deelga num, maam
m'utu m'aɗe ɓaao
ɔɔ kaagŋ ɓee Gaar *Daudn kɛn tɛrɛc se,
maam m'utu m'an ɗaar gɔtin ki
ɔɔ gɔtn kɛn tujga aan gɔɔ ɗi kic ɓo, maam
m'an ɗaapin 'ɗaar tɔɔgŋ gaŋ.
[17] *Bin* ɓo jeegen ɔɔp se utu am je maam
Mɛlɗe.
*Ɗeere, jeegen k*ɛn maam m'utu m'aɗeno daŋ
se utu 'tɛɗn jee maamge.
*K*ɛse ɓo nakŋ kɛn maakum jen ro ki,†
[18] ɔɔ taar se ɓo kɛn maam m'taaɗo mɛtin
jeege tun do dɔkina.»

[19] Tɛr Jak taaɗɗeno ɔɔ: «'Booyki! Gɛn
maam ki num, jeegen Yaudge eyo jaay
tɛrlga maakɗe do Raa ki se, j'ɔnte kɔnddeki
nakŋ ɔɔn doɗe ki. [20] Num gaŋ ɓɔrse,
k'raaŋɗeki maktub j'ɔɔki: j'ɔnte kɔsn daa
maragge, j'ɔnte kɛɛsn naapge rɛn rɛn,
j'ɔnte kɔsn daagen moosɗe ɔɔy te naaŋ ki
eyo ɔɔ j'ɔnte kɔsn mooso kici. [21] Taa do
dɔkin se, maakŋ gɛgɛr ki tak ɓo aanga *ɓii
sebit ki ɓo, jeege lee taaɗ tɔɔk mɛtn Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔɔ dooyin maakŋ
*ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki.»

[22] Gɔtn se jee egliz ki ute jee naanɗe ki ɔɔ
jee kaan naabm Isa al-Masige dɔɔk taarɗe
kalaŋ ɔɔ bɛɛr tɔɔɗ jeege daanɗe ki gɛn ɓaa
ute Pɔl ɔɔ Barnabas Antiɔsn kɛn taa naaŋ
Siri ki. Jee kɛn naaɗe bɛɛr tɔɔɗɗe se debm
kalaŋ ron Judas kɛn k'daŋin Barsabas se
kici, ɔɔ kɛn kuuy se k'daŋin Silas. Naaɗe se
gɛnaage paac aalɗe maak ki. [23] Naaɗe raaŋ
ɛɗɗen maktub jiɗe ki ɔɔ maakŋ maktub kɛn
ese naaɗe ɗeek ɔɔ:

Kɛse naaje k'jee kaan naabm Isa
al-Masige, ute naajen naan jee eglizge
tu, ute gɛnaagen gɔtn ara paac k'tɛɗsen
tɔɔsɛ dɛna naase gɛnaajegen Yaudge eyo,
kɛn took aalkiga maakse do Isa al-Masi

* 15:14 Simon se naan ɓo Pɛr sum kici. † 15:17 Aak Am 9.11-12.

ki, naasen kɛn iŋgki taa naaŋ Siri ki ɔɔ maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki ute kɛngen taa naaŋ Silisi ki.

[24] Naaje kˈbooyga kɛn jee mɛtiɩ̃ iiɩ̃ gɔtje ki ara jaay ɓaa gɔtse ki se, naaɗe utu taar naaɗen ɓaa taaɗsen se tujsega maakse ɔɔ teecsenga nirlse. Ɓɛrɛ, jee se naaɗe ɓaa gɛn doɗe, ey num naaje ɓo kˈjˈɔlɗen eyo. [25] Taa naaɩ̃ se, taar se naaje jˈaakiɩ̃ taa naapm jaay kˈbɛɛr kˈtɔɔɗ jeege maakje ki taa ɓaa ute gɛnaa kɔɔɩ̃ maakjege Pɔl ute Barnabas se gɔtse ki. [26] Taa Pɔl ute Barnabas se, ɛɗga kɛɗ roɗe *sɛrkɛ taa Mɛljege Isa al-Masi. [27] Bin num, naaje jˈɔlsen Judas ute Silas se, taa naaɗe asen ɓaa taaɗn ute taarɗe mala taar kɛn naaje kˈraaŋsen maakŋ maktub kɛn ese. [28] Nirl Salal ɔɔ naaje mala jˈuun doa kˈje nakŋ kɛn kˈraaŋsen jˈɔɔ aki tɛɗ se kˈje jˈasen ziiɗn ɗim kuuy do ki ey sum, [29] kɛn ɔɔ: ɔɩ̃te kɔski daa maragge, ɔɩ̃te kɔski mooso, ɔɩ̃te kɔski daagen mooɗe ɔɔy te naaŋ ki eyo ɔɔ ɔɩ̃te kɛɛski naapge rɛɩ̃ rɛɩ̃. Kɛn nakgen se jaay naase ˈtɛɗîɩ̃kiga num, kɛse naase ˈtɛɗkiga nakŋ jiga aak eyo.

Naaje gɛnaagen gɔtn ara kˈtɛɗsen tɔɔsɛ dɛna.

[30] Kɛn naaɗe jaay raaŋ ɛɗɗen maktub jiɗe ki se, gɔtn se naaɗe ɔlɗe ɔɔ naaɗe iiɩ̃ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki.

Kɛn naaɗe jaay aan se, naaɗe daŋ tus gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki ɔɔ ɛɗɗen maktubm ese. [31] Kɛn jee ɗoobm al-Masi kɛn gɔtn ese jaay booy taar kɛn kˈdooyɗesiɩ̃ maakŋ maktub kɛn se, maakɗe ɓaa raap aak eyo ɔɔ taargen se ɛɗɗen kaay kaama.

[32] Judas ute Silas se, naaɗe jee taaɗ taar teeco taar Raa ki. Taa naaɩ̃ se ɓo, naaɗe dɛjɗenga dɛna ɛɗɗen kaay kaama ɔɔ do kaal maakɗe ki se, jˈɔk maakɗe tɔɔgɔ. [33] Naaɗe ute gɛnaagen Antiɔs ki se, tiŋgoga dɛna gɔtn ese jaay ɓo, gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn ese ɔlɗe ɔɔ kˈɓaa lapia, ɔɔ naaɗe ɔk tɛrl ɓaa gɔtn jeege tun ɔlɗeno. [34] [Naɓo, Silas se je kiŋg gɔtn ara ɓii kandum‡.] [35] Anum Pɔl ute Barnabas se ɔɔp iŋg Antiɔs ki. Gɔtn ese, naaɗe ute jeegen kuuy se kic dɛna lee dooyɗen ute taar Mɛljege ɔɔ taaɗɗen Labar Jiga.

Pɔl gaaŋ ute Barnabas
(Gal 4.13-15)

[36] Kɛn naaɗe jaay tiŋg aas gɔtn ese se, Pɔl ɗeek Barnabas ki ɔɔ: «Jˈɔk kˈtɛrl kˈɓaa kaakŋ gɛnaagen ɗoobm *al-Masi kɛn iŋg maakŋ gɛgɛrge tun paacɩ̃ gɔtn naaje kˈlee kˈtaaɗo taar Mɛljege ro ki se. Kˈɓaa kˈjˈaakɗen tu, naaɗe tap ɓo iŋg ɔɔ ɗi.» [37] Gɔtn se, gɛn Barnabas ki num naaɩ̃ je Jan kɛn kˈdaŋiɩ̃ Mark se kic ɓo ˈɓaa ute naaɗe. [38] Num gaŋ Pɔl took eyo, taa Jan-Mark se rɛs ɔɩ̃ɗenga kɔɩ̃ɔ taa naaŋ Pampili ki ɔɔ naaɩ̃ ɔŋ aay ute kaamiɩ̃ gɛn tɛɗn naaba ute naaɗe eyo. [39] Gɔtn se, naaɗe naajga taara dɛna, naɓo taarɗe ɓaa ɔk te mɛtn naap eyo. Bin se, Barnabas ute Jan-Mark lɛ ook maakŋ markab ki gɛn ɓaa taa naaŋ Sipir ki; [40] num Pɔl se lɛ, bɛɛr uun Silas gɛn ɓaa ute naaɩ̃a ɔɔ gɛnaagen ɗoobm al-Masi kɛn gɔtn ese tɔndɗe mɛtn Raa ɔɔ daayum Mɛljege ɩ̃ˈtɛɗɗen bɛɛɩ̃a.

Pɔl ɓaa mɛrtɛ gɛn k-dige

[41] Pɔl iiɩ̃ gɔtn ese ɔɔ ɓaa lee taa naaŋ Siri ute gɛn Silisi ki ɔɔ gɔtn naaɩ̃ aanga ro ki se, naaɩ̃ ɛɗ kaay kaama *eglizge tu.

16

Timote ɓaa ute Pɔl ɔɔ Silas gɛn tɛɗn naabm Isa *al-Masi

[1] Tɛr Pɔl ute Silas jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Derbe ute gɛn Listir ki se; gɔtn ese naaɩ̃ ɔŋ gaaba kalaŋ debm aalga kaal maakiɩ̃ do Isa ki, roɩ̃ Timote. Naaɩ̃ se koɩ̃ mɛnd Yaud kɛn aalga kaal maakiɩ̃ do Isa ki kici; gaŋ bubiɩ̃ se, kɔɗ Grɛk. [2] Timote se, gɛnaagen ɗoobm al-Masi kɛn maakŋ gɛgɛrge tun Listir ute kɛn Ikɔniɔm ki, paac se tɔɔmiɩ̃a. [3] Gɔtn se Pɔl je ɔɔ kˈɓaa tɛlɛ, naɓo taa Yaudgen iŋg maakŋ gɛgɛrge tun ese se, naaɩ̃ ɔjiɩ̃ pɔndɔ, taa jeegen paacɩ̃ gɔtn ese se jeeliɩ̃ naaɩ̃ se bubiɩ̃ kɔɗ Grɛk. [4] Kɛn naaɩ̃ jaay ɔj pɔndɔ Timote ki aas se, naaɗe iiɩ̃ gɔtn ese ɔɔ ɓaa lee maakŋ gɛgɛrge tu ɔɔ naaɗe taaɗ gɛnaage tu nakgen kɛn *jee kaaɩ̃ naabm Isage ute jee naan jee *eglizge tu taaɗo taariɩ̃ Jeruzalɛm ki se ɔɔ naaɗe taaɗɗen ɔɔ: «Jˈiŋg do taar kɛn se.» [5] Ute taargen se, jee eglizgen gɔtn ese se tɛɗjee al-Masigen mɛc, ɔɔ ɓii-raa naaɗe ziiɗ ɓaa ute naanɗe.

Pɔl ni maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki

‡ 15:34 Taar se maakŋ kitapge tun do dɔkiɩ̃ se mɛtiɩ̃ge maakɗe ki se gɔtɔ.

6 Pəl ute Silas se je ɓaa taaɗn taar *Raa
taa naaŋ Azi kɛn kaam kalaŋ; naɓo *Nirl
Salal taaɗɗen maakɗe ki ɔɔ jˈɔn̰te ɓaa. Num
gɔtn se, naaɗe aal teec taa naaŋ Prigi ute
gɛn Galati ki. 7 Kɛn naaɗe jaay aan cɛɛ
taa naaŋ Misi ki se, naaɗe je ɓaa taa naaŋ
Bitini ki; naɓo gɔtn ese kic Nirl gɛn Isa
gaasɗe. 8 Taa naan̰ se ɓo, naaɗe aal teec taa
naaŋ Misi ki ɔɔ bɔɔy ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn
Troas ki gɔt kɛn kˈlee kˈɗaar markabge se.
9 Maakŋ Troas ki jaay Pəl tooɗ tooɗ nɔɔr se,
naan̰ nia ɔɔ maakŋ nin̰ ki se, naan̰ aak aan
gɔɔ kɔɗ Masedoan kalaŋ ɗaar ɗaar naanin̰
ki ɔɔ eemin̰ nɔɔ mɛtin̰ ki ɔɔ: «Iin̰ ˈɓaaɗo
Masedoan̰ ki ara taa ajen naaka.» 10 Kɛn Pəl
jaay taaɗɗen mɛtn taar nin̰ga sum se, gɔtn
se sum ɓo naaje* kˈnaar kˈje ɗoobm jˈan ɓaa
Masedoan ki, taa ute mɛtn taar nin̰ se, naaje
kˈjeelga maakje ki kɛse Raa ɓo daŋje gɛn ɓaa
taaɗn Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi se, jeege
tun gɔtn naane.

Pəl aan maakŋ gɛgɛr kɛn Pilip ki
(Plp 1.1-11,27-30)

11 Naaje jˈiin̰ maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki
se, gɔtn se naaje kˈjˈook maakŋ markab
ki ɔɔ kˈjˈɔmb kˈgaaŋ baar kˈɓaa taa naaŋ
Samotras kɛn maane gurug aalin̰ se. Tɛr
mɛtbeen̰ki se, naaje kˈjˈiin̰ kˈɓaa maakŋ
gɛgɛr kɛn Neapoli ki gɔtn kɛn kˈlee kˈɗaar
markabge se kici. 12 Gɔtn se, naaje kˈjˈiin̰
kˈɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Pilip ki ɔɔ maakŋ taa
naaŋ Masedoan ki se, Pilip se naan̰ gɛgɛr
magala ɔɔ ɔk *Rɔmɛge dɛna. Gɔtn ese se,
naaje kˈtiŋgga ɓii kandum.

13 Kɛn *ɓii sebit jaay aan se, naaje kˈjˈiin̰
kˈteec maakŋ gɛgɛr kɛn se ɔɔ kˈɓaa taa oolo
ki kˈsaap jˈɔɔ kaaɗ naane jˈkɔŋ gɔtn jeege
lee eem Raa. Num gaŋ jˈaan se jˈɔŋ mɛndge
kandum sum ɓo tusga, kˈjˈiŋg cɛɛɗe ki ɔɔ
kˈtaaɗɗen taara. 14 Maakɗe ki se, mɛnda
kalaŋ ron̰a Lidi ɔɔ naan̰ iin̰o maakŋ gɛgɛr
kɛn Tiatir. Mɛnd se, naan̰ ɓeer Raa ki ɔɔ
ɔk kalge gɛn zoa ɔɔ kalin̰ge se kalgen te
rodege ɔɔ aac kaace. Kɛn Pəl jaay taaɗ taaɗ
taar Raa se, naan̰ uɗ bi do ki taa Mɛljege
tɛɗin̰ maakin̰ ki gɛn booy kɔkŋ taar Pəl se ɔɔ
naan̰ aal maakin̰ don̰ ki. 15 Gɔtn se, naan̰ ute
jeegen maakŋ ɓeen̰ ki se *kˈbatizɗe. Kɛn
kˈbatizɗe aas se, naan̰ daŋje ɔɔ kˈɓaa ɓeen̰ ki
ɔɔ ɗeekjen ɔɔ: «Kɛn naase ˈjeelumki maam
se jaay mˈaalga maakum do Mɛljege tu ɗeer
ɗeer num, ˈɓaakiro aki kiŋg ɓeem ki.» Gɔtn
se, naan̰ ɗoje bini ɔlje naaje kˈtook kˈɓaa
ɓeen̰ ki.

*Pəl ute Silas se kˈtɔk kˈjˈɔmbɗe daŋgay
ki*

16 Gaŋ ɓii kalaŋ naaje kˈɓaa ɓaa gɔt kɛn
jeege lee tusn gɛn keem Raa se, goon mɛnda
kalaŋ bin se ɓaaɗo ɔŋje ɔɔ naan̰ mɛnd
dukaaka ɔɔ ute dukaakin̰ se iin̰ga num taaɗ
nakgen ute aki kaan naan ki. Ute mɛnd
se, mɛlin̰ge ɔŋ gurs ro ki dɛna. 17 Naan̰
lee ɔk mɛtje naaje jˈutu Pəl ɔɔ tɔɔy mɛtje
ki makɔn̰ɔ ɔɔ dɔɔk taara ɔn̰ eyo ɗeek ɔɔ:
«Jee ese se, naaɗe jee tɛɗn naabm Raagen
Taaro! Naaɗe ɓaaɗo se taa asen taaɗn
ɗoobm kaaja!» 18 Mɛnd se ɔk mɛtje ɓii kando
kando bini ɔl ɓii kalaŋ Pəl ɔɔr se, tɛrl aakin̰a
ɔɔ ɗeek sitan kɛn ron̰ ki se ɔɔ: «Ute ro
Isa *al-Masi se mˈɔɔ: ˈteec naatn ro mɛnd
kɛn se!» Gɔtn se sum ɓo, sitan se naar teec
naatn ron̰ ki. 19 Kɛn mɛlin̰ge jaay aakin̰ naan̰
dukaakin̰ lɛ gɔtɔga ɔɔ ɗoobm naaɗe an kɔŋ
gurs kic ɓo gɔtɔga se, naaɗe tɔk Pəl ute
Silas ɔɔ ɓaanɗen naan magalge tun gɔtn
ese. 20 Tɛr naaɗe ɓaanɗen naan magalge tun
*Rɔmɛge tɔnddɗe se ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: «Jee se
lɛ, Yaudge ɔɔ ɓaaɗo se gɛn tujn̰ naaŋjege!
21 Naaɗe lee dooy jeege ute ɗoobm kiŋg
naaŋɗe kɛn naaje Rɔmɛge se ɔljeki ro ki eyo.
Kɛse naaje se jˈan̰ kɔŋ tɛɗ eyo.» 22 Gɔtn se ɔl
jee dɛnge se iin̰ ro Pəl ute Silas ki. Ɔɔ magal-
gen Rɔmɛge tɔnddɗe se iin̰ tɔɔdn ute kaldege
taa tɔɔgɔ ɔɔ ɔl kˈjˈɔnddɗe te mɛɛjɛ. 23 Kɛn
naaɗe jaay tɔnd dɛrɛŋɗe aas se, naaɗe ɓaa
ɔmbɗen maakŋ daŋgay ki ɔɔ taaɗ magal jee
daŋgayge tu se ɔɔ jee se kˈbɔɔbɗe jiga. 24 Kɛn
magal jee daŋgayge jaay booy taar naaɗe
taaɗin̰ se, naan̰ tɔk ɔmbɗen maakŋ daŋgay
kɛn maak ki ɔɔ tɔnddɗen poolo jɛɗege tu.

*Magal jee daŋgayge took aal maakin̰ do Isa
ki*

25 Kɛn aan gɔɔr ute daan ɓea se, Pəl ute
Silas se eem keem Raa ɔɔ tɔɔmin̰ tɔɔm ute
kaa, kaaɗ kɛn se jee daŋgaygen kuuy se, iŋg
booy kaaɗegen naaɗe iŋg aar kaar se. 26 Gaŋ
gɔtn ese sum ɓo, naaŋa naar te makɔn̰ɔ
ɔɔ ɔl ɓee kɛn naaɗe iŋg maak ki se kic
ɓo ute magalin̰ te rig rig. Gɔtn se kaam
taargen gɛn ɓee se tɔɔɗ kalɗe ki, naan̰ kɛn

* 16:10 Gɔtn se Luk, kɛn raaŋ maktubm ese se, utu te naaɗe kici.

se ziṉzir kˈdɔɔkŋ jee daŋgayge se kic ɓo
tɔɔɗ si kalɗe ki. [27] Kɛn magal jee daŋgayge
jaay dɔrl iiṉ maakŋ biṉ ki se, naaṉ aak
kaam taar jee daŋgayge se paac toodɡa waŋ
waŋ. Gɔtn se naaṉ saap ɔɔ kaaɗ naane
jee daŋgayge se aaṉga. Taa naaṉ se ɓo,
naaṉ ɔɔɗ gɔrɗ-jɛrliṉa je tɔɔl roṉa. [28] Gaŋ Pɔl
ɔɔɗ ɔɔy makɔṉ ɔɔ: «Ay ɔṉɔ, ɔṉte tɔɔl roi,
ɓɛrɛ naaje jˈutu paac!» [29] Gɔtn se magal jee
daŋgayge se ɓeere ɔkiṉa ɔɔ roṉ ook marga,
taaɗ ɔɔ jˈɔɔciṉo poodo taa an kaakŋ gɔtɔ.
Kɛn kˈɓaano ute poodo sum se, naaṉ naar
ɛnd ɓaa maakŋ daŋgay ki ɔɔ ɓaa ooc mɛtn
jɛ Pɔl ute gɛn Silas ki. [30] Gɔtn se naaṉ ɔɔɗ
teecɗeno naatn ɔɔ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Nakage,
maam tap ɓo mˈtɛɗn rom mˈɔɔ dî jaay
mˈkɔŋ kaaja se?» [31] Naaɗe tɛrliṉ ɔɔ: «Naai
aal maaki do Mɛljege Isa ki ɔɔ ute naaṉ se,
naai ute jeeigen maakŋ ɓei ki paac se, aki
kɔŋ kaaja.» [32] Gɔtn se naaṉ ute jee maakŋ
ɓeeṉ ki se, naaɗe taaɗden taar Mɛljege Isa.
[33] Maakŋ nɔɔr kɛn ese sum ɓo, magal jee
daŋgayge se ɓaanden gɔtn ɔk maane. Gɔtn
ese naaṉ tug ɗaapɗen taan-duɗege. Ɔɔ
naaṉ kɛn ese sum ɓo, naaṉ ute jee maakŋ
ɓeeṉ ki se, Pɔl ute Silas *batizɗe. [34] Gɔtn se
Pɔl ute Silas se naaṉ daŋ ɓaanden ɓeeṉ ki ɔɔ
ɛɗden kɔsɔ. Gaabm se, ute jeeṉgen maakŋ
ɓeeṉ ki se, maakɗe raapo taa naaɗe aalga
maakɗe do Raa ki. [35] Kɛn gɔtɔ jaay iip se,
magalgen *Rɔmɛge tɔndɗe se, ɔlo asgarge
ɓaa taaɗ magal jee daŋgayge tu ɔɔ: «Jee
se, ˈtɔɔɗ tɔlɗe.» [36] Magal jee daŋgayge ɓaaɗo
taaɗ Pɔl ki ɔɔ: «Magalgen Rɔmɛge tɔndɗe
se, ɔlo asgarge ɔɔ ɓaaɗo taaɗum ɔɔ kˈtɔɔɗ
kˈtɔlse. Bin num ˈteeckiro naatn maakŋ
daŋgay ki ɔɔ ˈɓaaki te lapia.» [37] Gaŋ Pɔl ɗeek
asgarge tu se ɔɔ: «Naaɗe aakjen te mɛtn
taarje ey sum ɓo ɔl kˈtɔndje naan jeege tu,
ɔɔ ɓaa ɔlje daŋgay ki, ey num ɓɛrɛ, naaje
kic kˈRɔmɛge. Num gaŋ ɓɔrse num naaɗe
je ajen tɔɔdn tɔl nam ˈjeel gɔtje ey se mɛt ki
eyo. Bin se, ɔṉɗe naaɗe maliṉge ɓo aɗe ɓaa
utu ajen tɔɔdn naatn maakŋ daŋgay ki se.»
[38] Asgargen jˈɔlɗeno jaay ɔk tɛrl ɓaa se ɓaa
taaɗ taar se magalge tun Rɔmɛge tɔndɗe
se. Kɛn magalgen se jaay booy ɔɔ Pɔl ute
Silas kic ɓo Rɔmɛge se, gɔtn se ɓeere ɓaa
ɔkɗe. [39] Naaɗe ɓaaɗo ɔŋɗe ɔɔ tɛɗden kaldɛ
jaay tɔɔɗ tɔlɗe ɔɔ taaɗden ɔɔ kˈjˈiiṉ kˈjˈɔṉɗe
maakŋ gɛgɛrɗe se. [40] Kɛn Pɔl ute Silas jaay
teeco maakŋ daŋgay ki se, naaɗe ɓaa gɔtn
Lidi ki. Kɛn naaɗe aan se, ɔŋ gɛnaagen
ɗoobm *al-Masi ki. Gɔtn se, naaɗe ɛɗden
kaay kaama, jaay ɓo iiṉ ɓaa.

17

*P*ɔl ute Silas ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsa-
lonik ki
(*1T*ɛs 1, 2.1-16)

[1] Kɛn Pɔl ute Silas jaay iiṉ ɔṉo gɛgɛr
Pilip se, naaɗe aal teeco maakŋ gɛgɛr kɛn
Ampipolis ki ute kɛn Apoloni ki. Ɔɔ naaɗe
ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki. Gɔtn
se, Yaudge ɔk ɓee kɛn naaɗe lee tusn maak
ki. [2] Aan gɔɔ nakŋ se, naaṉ deelga deel ro ki
se, Pɔl ɓaa ɔŋ Yaudge ɔɔ daan suukge tun
mɔtɔ se, aanga *ɓii sebit ki tak ɓo, naaɗe
lee naaj ute naaɗe do taarge tun maakŋ
Kitap ki. [3] Naaṉ taaɗ tɔɔkɗen mɛtiṉa ɔɔ
taaɗden mɛtn taar maakŋ Kitap kɛn taaɗ
ɔɔ: «*Al-Masi se ɓaaɗoga num utu dabara
utu kooyo jaay naaṉ aɗe dur daan yoge
tu. Al-Masi kɛn naase iŋg aakki kaamiṉ se,
naaṉ ɓo Isan kɛn maam mˈtaaɗsen taariṉ
se.» [4] Gɔtn se Yaudgen mɛtiṉge se, taar se
ɓaa ɛnd maakɗe ki ɔɔ took ɓaa tum ute
Pɔl ɔɔ Silas. Naaṉ kɛn se Grɛkgen ɓeer
*Raa ki se kic ɓo dɛna ute mɛndge dɛna kɛn
gaabɗege jee magalge se kic, took ɓaa ute
naaɗe.

[5] Gaŋ Yaudgen baate kaal maakɗe do Isa
ki se, tɛɗ maak-kilimi ro Pɔl ute Silas ki
ɔɔ ɔŋ jee mursgen lee daan ɗoobge tu se
rɛjɗeno ute gurs. Naaɗe ɓaaɗo ɔɔs mɛtn
jee dɛnge taa tujṉ gɔtɔ. Gɔtn se, naaɗe iiṉ
ɓaa tɛrɛc ɓee Jason gɛn je Pɔl ute Silas. Kɛn
naaɗe jaay ɔŋɗenga num, anden tɔkŋ ɓaa
naan jee dɛnge tun tusga se. [6] Kɛn naaɗe
ɓaa jaay ɔŋɗen te ey se, naaɗe ɔk ɓaano
ute Jason ute gɛnaage kandum kɛn ɗoobm
al-Masi ki naan tɔɔgge tun gɔtn ese. Gɔtn
se, naaɗe tɔɔɗ tɔɔy ɔɔ: «Jee tuj *dunia te
magaliṉ se, ɓɛrɛ, ɓɔrse naaɗe aanga ara!
[7] Ɔɔ Jason se ɓo, debm kɛn ɔkɗen ɓeeṉ ki ɔɔ
jee se lɛ, Sezar Gaar magal kɛn iŋg *Rɔm ki
se, naaɗe ɔɔ ansiṉ dîm eyo ɔɔ naaɗe taaɗ ɔɔ
Gaar magal kuuy utu ɔɔ naaṉ se ɓo, kɛn roṉ
Isa se.» [8] Kɛn jee ute dɛnɗe ute tɔɔggen gɔtn
ese jaay booy taar se, naaɗe maakɗe ɓaa
tuju. [9] Gɔtn se naaɗe ɔl Jason ute gɛnaagen
ɗoobm al-Masi ki se, ɓaaɗo dɔnd gurs dɛn
jaay ɓo, naaɗe tɔɔɗ tɔlɗe.

*P*ɔl ute Silas ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Bere ki

[10] Maakŋ nɔɔr kɛn ese sum ɓo, gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi ki se, ɔl Pɔl ute Silas ɓaa gɛgɛr kɛn Bere ki. Kɛn naaɗe jaay aan se, naaɗe ɓaa maakŋ *ɓee kɛn Yaudge tun lee tusn maak ki se. [11] Gaŋ naaɗe ɓaa ɔŋ Yaudgen Bere ki se jiga cir Yaudgen Tɛsalonik ki, taa naaɗe booy taar Raa se maakɗe raap do ki sakaŋ̰. Ɓii-raa naaɗe dooy aak taar maakŋ Kitap ki se taa naaɗe an kaakŋ jeel ro ki taar kɛn Pɔl lee dooyɗen se, mɛt ki lɔ mɛt ki ey lɛ. [12] Maakɗe ki se, jeege dɛna took aal maakɗe do Isa ki ɔɔ mɛnd Grɛkgen gaabɗege jee magalge ute gaabge dɛna took aal maakɗe do Isa ki.

[13] Gaŋ Yaudgen maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki jaay booy ɔɔ Pɔl ɓaaga taaɗn taar Raa maakŋ gɛgɛr kɛn Bere ki kic se, naaɗe ɓaaɗo ɔɔs mɛtn jeege taa tujŋ̰ gɔtɔ daala. [14] Gɔtn ese, gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi ki naar ɔl Pɔl ɓaa taa baar ki gɛn ɓaa kookŋ maakŋ markab ki. Num Silas ute Timote se lɛ ɔɔp iŋg Bere ki. [15] Jeegen ɓaa kɔl Pɔl se, naaɗe ook maakŋ markab ki ute naaŋ̰a, bini ɔliŋ̰o maakŋ gɛgɛr kɛn Atɛn ki. Kɛn naaɗe tɛrlɔ tɛrl se, Pɔl taaɗɗen ɔɔ kɛn j'aanga num, k'ɓaaɗo j'ɔŋiŋ̰ kɛskɛ.

*P*ɔl taaɗ taar Raa jeege tun Atɛn ki

[16] Kɔr Pɔl utu booy booy Timote ute Silas maakŋ gɛgɛr kɛn Atɛn ki se, naaŋ̰ aak maakŋ gɛgɛr ese se ɗooc ute maragge sum ɔɔ naaŋ̰ aak se maakiŋ̰ tuj kasak kasak. [17] Gɔtn se, naaŋ̰ iiŋ̰ ɓaa maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, naaŋ̰ naaj ute Yaudge ɔɔ ute jee ɓeer Raa ki. Ɔɔ ɓii-raa bɔɔr maakŋ gɛgɛr kɛn jeege lee tusn se, naaŋ̰ lee naaj ute jeege kici.

[18] Gɔtn se jaay jee dooy jeegen uun taar Epikirus ute jee dooy jeegen uun taar Zenon se* iŋg naaj ute naaŋ̰a. Jee mɛtiŋge ɗeek ɔɔ: «Aakum tu, debm kul taar rɛŋ̰ rɛŋ̰ ara tap ɓo je ɗeekŋ ɔɔ ɗî?» Jee kuuy ɗeek ɔɔ: «Naaŋ̰ ɓɛrɛ ɓaanoga ute taar raa jee kuuy.» Naaɗe taaɗ bin se, taa Pɔl se taaɗɗega taaɗ taa Isa ɔɔ ute mɛtn taar dur jeegen utu dur daan yoge tu se. [19] Naaɗe ɔk ɓaansiŋ̰ do ko kɛn naaɗe lee tusn aakŋ mɛtn taarɗege se, ɔɔ gɔtn se k'daŋiŋ̰ Areopag. Gɔtn se naaɗe taaɗiŋ̰ ɔɔ: «Naaje k'je naai ajen taaɗn mɛtn taar dooy kijŋ̰ kɛn naai lee dooy jeege se, taa naaje k'booy kɔkŋ mɛtiŋ̰a. [20] Ute mɛtn taarigen ɓii kalaŋ naaje k'booy te ey jaay, naai lee taaɗ bijen doje se, ɓaaɗo taaɗjen mɛtiŋ̰ tu, taa naaje k'je k'jeel kɔkŋ mɛtiŋ̰a.» [21] (Naaɗe taaɗ bin se taa jee Atɛn ki ute mɛrtgen ɓaaɗo ɓaao ɔɔ kɛngen tiŋg tiŋg gɔtn ese se, naaɗe iŋg ɓo gɛn booyo ɔɔ gɛn taaɗn mɛtn taargen kiji kɛn naaɗe ɔŋga num ɓaaɗo lee taaɗ mɛtiŋ̰ se)†.

[22] Gɔtn se, Pɔl iiŋ̰ ɗaar ɗaan jeege tun Areopag ki se ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase jee Atɛn ki, maam m'aakse naase se jee ɔkki maragge se ɔɔŋ̰ aak eyo. [23] Kɛn maam m'leeɗo maakŋ gɛgɛrse ki se, maam m'aako gɔtn kɛn naase 'lee eemki maragsege ɔɔ m'ɔŋo gɔtn tɔjŋ̰ sɛrkɛ kaam kalaŋ bin se k'raaŋiŋ̰ ro ki j'ɔɔ: ‹Kɛse raa k'jeel mɛtiŋ̰ eyo.› Taa naaŋ̰ se ɓo, maam m'ɓaaɗo se m'asen taaɗn Raa kɛn naase eemiŋki jaay 'jeeliŋki ey se.

[24] «Raa se, naaŋ̰ ɓo debm aalo dunia ute nakgen maak ki paac se ɔɔ naaŋ̰ ɓo mɛl maakŋ raa ute do naaŋa ɔɔ naaŋ̰ se iŋg maakŋ ɓeege tun jikilimge ɓo iiŋiŋ̰ ute jiɗe se eyo. [25] Ɔɔ naaŋ̰ lɛ, ɔliŋ̰ ɗîm te naabm jikilimge eyo, taa naaŋ̰ kaliŋ̰ ki sum ɓo ɛɗ koa nakge tun iŋg ɓaa se paac ɔɔ naaŋ̰ ɓo debm ɛɗjeki nakgen 'kaasn tiŋgjege. [26] Naaŋ̰ aalo deb kalaŋ sum ɓo kɛn tooj dirl mɛtjil jikilimgen do naaŋ kɛn ɓaa se paac. Ɔɔ naaŋ̰ ɓo debm tɔnddɗeno kaaɗn toojɗege ɔɔ kaaɗn kooyɗege ɔɔ gaaŋ ɛɗɗen taa naaŋge ɔɔ tɔnddesiŋ̰ te naaŋ guuriŋge.

[27] «Raa tɛɗn naaŋ̰ se taa naaɗe aŋ̰ jea ɔɔ bin sum ɓo daan naane naaɗe aŋ̰ kɔŋɔ lɛ ɗaam? Taa naaŋ̰ lɛ dɔk ute naajege eyo. [28] Taa naaŋ̰ se ɓo, naaje j'iŋgki ɔɔ k'leeki se kic ɓo ute naaŋ̰a ɔɔ ɓɔrse kɛn j'utuki zɛɛrɛ se kic lɛ ute naaŋ̰a. Kɛse ɓo maakŋ jee kaar bal-zɛɛrsege tu se, deb kalaŋ maakŋ kaaŋ̰ki se taaɗ ɔɔ: ‹Naajege se k'gaan Raage.› [29] Aan gɔɔ naajege k'gɛniŋge ɗey se, bin num naaje j'aki kɔŋ saapm j'ɔɔki Raa se tec aan gɔɔ maraggen kɛn k'tɛɗɗen ute daab, pudda ey lɛ ute ko se eyo. Nakgen se jikilimge tɛɗɗen ute tirɗɗege sum. [30] 'Booyki! Do dɔkiŋ̰ kɛn naase 'jeelkiro te Raa ey se, naaŋ̰ kɛn se kic ɓo, Raa ɔŋ utsen te eyo. Num ɓɔrse se, naaŋ̰ daŋ jeegen gɔtn ɓaa se

* 17:18 Jee uun taar Zenon se k'daŋɗe Stoyisige.

† 17:21 Kɛse Luk mala kɛn taaɗ taar ese.

paac taa tɛrl maakɗe aɗe ɓaa gɔtn naaŋ̃ ki.
31 Taa naaŋ̃ se ɓo, Raa se ɔndga kɔnd ɓiin
kɛn naaŋ̃ an kɔjŋ̃ bɔɔrɔ ute ɗoobiŋ̃ do jeege
tun do naaŋ ki paac. Ute debm kɛn naaŋ̃
bɛɛr ɔɔdĩŋ̃ gɛn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se,
debm se ɓo kɛn naaŋ̃ duriŋ̃ daan yoge tu taa
jikilimge se an jeel ro ki.»

32 Kɛn naaɗe jaay booy Pɔl ɔɔ Raa duroga
nam daan yoge tu se, gɔtn se jee mɛtiŋ̃ge
baagiŋ̃ tɛrɛciŋ̃ mɛtiŋ̃ ki. Gaŋ jee kuuy se
taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Do taari ki se, ɓiin kuuy j'utu
j'ai daŋ ajen taaɗn aan gɔɔ kɛn ese daala.»
33 Naaŋ̃ kɛn se sum ɓo, Pɔl teec ɔŋ̃ɗe. 34 Num
gaŋ, jee mɛtiŋ̃ge ɓaa ɔŋ Pɔl ɔɔ took aal
maakɗe do Isa ki. Maakɗe ki se gaaba kalaŋ
roŋ̃ Denis, naaŋ̃ kic maakŋ jeege tun lee
aak mɛtn taara Areopag ki se kici ɔɔ mɛnda
kalaŋ roŋ̃ Damaris ute jeegen kuuy kic ɓaa
te naaŋ̃a.

18

*P*ɔl ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki
(*1K*ɔr 1.1-9, 2.1-5; 2Kɔr 11.5-12,
12.12-13)

1 Kɛn Pɔl jaay iiŋ̃ ɔŋ̃ gɛgɛr Atɛn se, naaŋ̃
iiŋ̃ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki. 2 Gɔtn se
naaŋ̃ ɓaa dɔɔɗ ute kɔɗ Yaud k'daŋiŋ̃ Akilas
utu aan kaana ɔɔ naaŋ̃ j'oojiŋ̃ taa naaŋ Pɔŋ
ki. Naaŋ̃ iiŋ̃o taa naaŋ Itali ki ute mɛndiŋ̃a
roŋ̃a Prisil, taa Gaar magal gɛn *Rɔmɛgɛn
k'daŋiŋ̃ Klɔd se ɔl k'tuur Yaudge naatn paac
maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki se. Naaŋ̃ kɛn se,
Pɔl ɓaa deel ute naaɗe, 3 taa naabiŋ̃ lɛ, tec
gɔɔ gɛn naaɗe ɗey se. Naabm naaɗe se, lee
uj nakgen k'ɗaapm kɔrɔr. Taa naaŋ̃ se ɓo,
Pɔl ɓaa iŋg ute naaɗe ɔɔ naaɗe lee tɛɗ naaba
tɛlɛ.

4 Aanga *ɓii sebit ki tak ɓo Pɔl ɓaa maakŋ
*ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn
se, naaŋ̃ lee taaɗ taar *Raa Yaudge tu ute
Grɛkge tu taa naaŋ̃ je naaɗe 'tookŋ do
taariŋ̃ kɛn naaŋ̃ taaɗɗen se. 5 Gaŋ kɛn Silas
ute Timote kɛn iiŋ̃o Masedoan ki jaay aan
sum se, Pɔl ɔŋ̃ roŋ̃ paac gɛn taaɗn taar
Raa. Naaŋ̃ taaɗ Yaudge tu tal ɔɔ *al-Masi
kɛn naase iŋg aakki kaamiŋ̃ se, naaŋ̃ ɓo Isa
se. 6 Gaŋ gɔtn se, Yaudge se iiŋ̃ roŋ̃ ki ɔɔ
naajiŋ̃a. Naaŋ̃ kɛn se, Pɔl ɔk mind kaliŋ̃a
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɓɛrɛ, naase se kɛn ɗim
jaay aanga dose ki kic num, maam se ɔlum
eyo ɔɔ j'am kɔkŋ mindum eyo. Naan ki
se ɓɛrɛ, maam m'ɓaa taaɗn taar Raa jeege
tun Yaudge eyo.» 7 Naaŋ̃ iiŋ̃ teec gɔtn ese ɔɔ
ɓaa ɓee gaab ki kalaŋ k'daŋiŋ̃ Titus Justus.
Naaŋ̃ se debm ɓeer Raa ki ɔɔ ɓeeŋ̃ se ɔnd
daamboogo ute ɓee kɛn Yaudge lee tusn
maak ki se. 8 Gɔtn se Krispus, naaŋ̃ kɛn
magal ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se,
naaŋ̃ ute jee maakŋ ɓeeŋ̃ ki paac took aal
maakɗe do Mɛlje ki, ɔɔ jee Kɔrint kɛn dɛn
lee booy taar Pɔl se kic, took aal maakɗe do
Isa ki kici ɔɔ *k'batizɗe. 9 Kɛn aan nɔɔr se,
Mɛljege Isa mala teec naan Pɔl ki ɔɔ taaɗiŋ̃
ɔɔ: «Ɔŋ̃te ɓeer jeege tun se, num taaɗ taar
Raa ɓaa ute naani sak sak, ɔŋ̃te doa. 10 Taa
maam m'utu te naai se nam kɔŋ kɔl jiŋ̃
roi ki eyo. 'Jeele, maakŋ gɛgɛr kɛn ese se,
maam m'ɔk jeege dɛna.» 11 Gɔtn se Pɔl ɔɔp
tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki se ɓaara ute
laapa mɛcɛ. Gɔtn se naaŋ̃ lee dooy jeege ute
taar Raa.

*P*ɔl j'ɔk k'ɓaansiŋ̃ naan magal *Rɔmɛge
tu

12 Kaaɗ kɛn Galion magal taa naaŋ Akayi
se, naaŋ̃ kɛn se Yaudge dɔɔk taarɗe ɓaa ɔk
Pɔl ɔɔ ɓaansiŋ̃ gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki. 13 Gɔtn
se, naaɗe ɗeek Galion ki ɔɔ: «Gaabm se ɔɔs
mɛtn jeege ɔɔ j'ɔŋ̃te keem Raa tec aan gɔɔ
kɛn naaje k'lee k'j'eem se.» 14 Ey num Pɔl se
je taaɗa, naɓo Galion naar taaɗ Yaudge tu
ɔɔ: «Naase Yaudge, kɛn gaabm se jaay tɛɗ
te nakŋ ute ɗoobiŋ̃ eyo, lɔ tujga ɗim kuuy
se, gɛn naaŋ̃ se num, maam m'asen kaakŋ
mɛtn taarse. 15 Gaŋ naase lɛ, 'lee naajki taara
do *Ko Taar Raase ki ute ro jeesege tu. Bin
num, kɛse nakŋ naase maliŋ̃ge! Maam se,
m'kɔŋ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do nakge tun bin eyo.»
16 Gɔtn se, naaŋ̃ tuur ɔɔdɗeno naatn gɔtn
kɔjŋ̃ bɔɔr ki se. 17 Gɔtn se jeege paac iiŋ̃ gɔtn
ese, iij-ɔk Sostɛn magal *ɓee kɛn Yaudge lee
tusn maak ki ɔɔ tɔnd dɛrɛŋiŋ̃a naan jeege
tun gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki se. Naɓo Galion kɛn
magal Rɔmɛge aak nakŋ kɛn naaɗe tɛɗ se,
doŋ̃ cɔkɔ kic ɓo diriŋ̃iŋ̃ eyo.

*P*ɔl ɔk tɛrlo maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs kɛn
taa naaŋ Siri ki

18 Maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki se, Pɔl tiŋgga
dɛna, jaay ɓo naaŋ̃ iiŋ̃ ɔŋ̃ gɛnaagen ɗoobm
Isa *al-Masi kɛn gɔtn ese. Naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa
ute Prisil ɔɔ Akilas maakŋ gɛgɛr kɛn Sankre
ki gɔt kɛn k'lee k'ɗaar markabge. Gɔtn
se, naaŋ̃ dɔs doŋ̃a taa naaŋ̃ naamga naam
taariŋ̃a, jaay ɓo naaɗe ook maakŋ markab
ki ɔɔ ɓaa taa naaŋ Siri ki. 19 Kɛn naaɗe jaay

aan maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se, Prisil ute Akilas se Pɔl ɔn̰ɗɛn gɔtn ese ɔɔ naan̰ iin̰ ɓaa maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn ese naan̰ naaj ute Yaudge taa Isa. [20] Naaɗɛ tɔnd mɛtin̰ ɔɔ: «Ɔɔp iŋg ute naaje,» naɓo Pɔl baate. [21] Kɛn naan̰ iin̰ ɔn̰ɗɛ kɔn̰ se ɗeekɗɛn ɔɔ: «Kɛn Raa jaay je num, ɓiin kuuy jaay mˈaɗɛ ɓaa gɔtse ki.» Gɔtn se naan̰ iin̰ maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se, ook maakŋ markab ki ɔɔ ɓaa. [22] Kɛn Pɔl jaay aan maakŋ gɛgɛr Sezare ki se, naan̰ ook ɓaa Jeruzalɛm ki gɛn tɛɗn tɔɔsɛ *egliz ki, jaay ɓo, naan̰ bɔɔy ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs kɛn taa naaŋ Siri ki. [23] Gɔtn se, naan̰ tiŋgga ɓii kandum jaay iin̰ ɓaa leeɗo maakŋ gɛgɛrge tun taa naaŋ Galati ute gɛn Prigi. Gɔtn naan̰ aanga tak ɓo, naan̰ ɛɗ kaay kaama gɛnaage tun ɗoobm Isa al-Masi ki.

*Ap*ɔlɔs ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki ute gɛn Kɔrint ki

[24] Kaaɗ kɛn se gaaba kalaŋ, kɔɗ Yaud kˈdaŋin̰ Apɔlɔs ɔɔ naan̰ se kˈjˈoojin̰ maakŋ gɛgɛr kɛn Alekzandri ki. Ɔɔ naan̰ iin̰ ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki. Gaabm se jeel taaɗn taara aak eyo ɔɔ jeel ɔk mɛtn Kitap jiga. [25] Naan̰ se kˈdooyin̰ga ute mɛtn taar kɛn taaɗ taa Mɛljege. Naan̰ taaɗ taar Raa se maakin̰ raap do ki sakan̰, ɔɔ taar Isa se, naan̰ dooy jeege ute ɗoobin̰ tak tak. Naɓo, naan̰ se, jeel ɓo mɛtn taar *batɛm gɛn Jan-Batist sum. [26] Maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, Apɔlɔs baag taaɗn taar Raa jeege tu kic ɓo, ɓeer eyo. Gaŋ kɛn Prisil ute Akilas jaay booy taar naan̰ taaɗ se, gɔtn se naaɗɛ ɔk ɓaansin̰ ute naaɗɛ ɔɔ taaɗin̰ Ɗoobm Raa se ute ɗoobin̰ tak tak do kḭ daala. [27] Apɔlɔs se, je ɓaa taa naaŋ Akayi ki gɛn ɓaa taaɗn taar Raa jeege tu. Taa naan̰ se ɓo, gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi ki se, ɛɗin̰ kaay kaama ɔɔ raaŋ ɛɗin̰ maktub jin̰ ki, taa n̰ˈɓaa kɛɗn gɛnaage tun gɔtn naane, taa kɛn naan̰ aanga num, naaɗɛ an̰ dɔɔɗn kɔkŋ jiga. Kɛn naan̰ jaay aan gɔtn naane se, ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗin̰ se, gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi kɛn gɔtn naane se, naan̰ noogɗɛn dɛna. [28] Anum, Yaudge tu se, naan̰ taaɗɛn tal tal gɔtn ese ɔɔ taar kɛn naaɗɛ an̰ tɛrl kic ɓo, naaɗɛ ɔŋ eyo. Ɔɔ ute taargen maakŋ Kitap ki se, naan̰ taaɗɛn ɔɔ: Isa se, naan̰ ɓo al-Masi.

Pɔl ɓaa mɛrtɛ gɛn k-mɔtɔge

19

*P*ɔl tɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki daala

[1] Kaaɗ kɛn Apɔlɔs utu maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki se, Pɔl aal teeco taa naaŋ Azi kɛn maakŋ koge tu se ɔɔ ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki. Gɔtn se, naan̰ ɔŋ jeege kandum se, aalga kaal maakɗɛ do Isa ki. [2] Ɔɔ naan̰ tɔnd mɛtɗɛ ɔɔ: «Ɓii kɛn naase aalki maakse do Isa ki se, *Nirl Salal tap ɓo bɔɔy te dose ki ey la?» Num gaŋ naaɗɛ tɛrlin̰ ɔɔ: «Nirl Salal kɛn naai taaɗn se, ɓii kalaŋ naaje kˈbooy te maanin̰ eyo.» [3] Tɛr Pɔl tɔnd mɛtɗɛ ɔɔ: «Naase tap ɓo *kˈbatizse jˈɔɔ dî?» Naaɗɛ tɛrlin̰ ɔɔ: «Naaje se, kˈbatizjen aan gɔɔ kɛn Jan lee batizo jeege se.» [4] Pɔl taaɗɛn daala ɔɔ: «Jan se batizo jee kɛn tɛrloga tɛrl maakɗɛ do *Raa ki sum. Ɔɔ naan̰ taaɗ Yaudge tu ɔɔ jˈaal maakɗɛ do deb kɛn utu ɓaaɗo mɛtin̰ ki se ɔɔ naan̰ ɓo debm kˈdaŋin̰ Isa se.»

[5] Kɛn naaɗɛ jaay booy taar Pɔl taaɗɛn se, gɔtn se naaɗɛ took kˈbatizɗɛ kuuy ute ro Mɛljege Isa. [6] Naan̰ kɛn se, Pɔl tɔnd jin̰ doɗege tu ɔɔ gɔtn se Nirl Salal bɔɔyo doɗɛ ki ɔɔ naaɗɛ baag taaɗn taar naaŋgen naaɗɛ jeel mɛtin̰ eyo ɔɔ naaɗɛ taaɗ taargen teeco taar Raa ki. [7] Naaɗɛ paac se, aas nakŋ gaabge ɓaa ɓaa sik-kaar-dio.

[8] Daan laap kɛn mɔtɔ se, daayum Pɔl lee ɓaaɗo maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn se, naan̰ taaɗɛn mɛtn taar Gaar Raa jeege tu ɔɔ naan̰ taaɗɛn kic ɓo ɓeer eyo. Naan̰ je taa jeegen iŋg booyin̰ taarin̰ se, ˈtookŋ do taarin̰ kɛn naan̰ taaɗɛn se. [9] Gaŋ jee mɛtin̰ge se tɛɗ do mɔŋgɔ ɔɔ baate tookŋ taarin̰a. Do Ɗoobm Isa kɛn naan̰ taaɗɛn mɛtin̰ se, naaɗɛ tooyin̰ koogo naan jeege tu. Gɔtn se Pɔl iin̰ ɔn̰ɗɛ ɔɔ ɓaa ute jee mɛtin̰ ki ɓaa maakŋ lɔkɔl gɛn gaaba kalaŋ kˈdaŋin̰ Tiranɔs ɔɔ gɔtn se ɓii-raa, naan̰ lee dooyɗɛ ute taar Raa. [10] Gɔtn dooyin̰ kɛn ese se, naan̰ tɛɗ ɓaara dio, bini ɔl Yaudge ute Grɛkgen taa naaŋ Azi ki paac se, ɓaa booy taar Mɛljege.

*Nakŋ k*ɛn gaan Sebage tɛɗa

[11] Anum Raa ɔl Pɔl tɛɗ nakŋ-kɔɔɓgen deel doa, [12] bini, ɔl jeege ɓaa tuuno kalge taal do Pɔl ki ey lɛ ɓaano ute kalge utn ron̰a ɔɔ naaɗɛ tɔs ɓaano ɔɔ taalin̰ do jee kɔɔn̰ge tu ɔɔ jee kɔɔn̰ge se ɔŋ lapia ɔɔ jee kɔɔn̰ sitange se kic ɓo, sitange teec ɔn̰ɗɛ.

13 Gɔtn se, Yaudgen mɛtiŋgen lee maakŋ
naaŋge tu gɛn tuur sitange ro jeege tu se,
naaɗe baag tuur sitange ute ro Isa kici.
Naaɗe taaɗ sitange tu ɔɔ: «Ute ro Isan kɛn
Pɔl lee taaɗ taariŋ jeege tu se, mˈɔɔ: ˈteecki
naatn ro jeege tu se!» 14 Jeegen tɛɗn naaŋ
se, naaɗe cili. Naaɗe se, gaan kɔɗ Yaud
kalaŋ bini kˈdaŋiŋ Seba, ɔɔ naaŋ se maakŋ
*magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu. 15 Gaŋ ɓii
kalaŋ, gaabm ɔk sitan se taaɗɗen ɔɔ: «Isa
se, maam mˈjeeliŋa ɔɔ Pɔl kic lɛ maam
mˈjeeliŋa, num naase ara tap ɓo, ˈnaŋge?»
16 Gɔtn se, gaabm kɛn ɔk kɔɔŋ sitan se iiŋ
oocɗe; kɛn naaŋ jaay ɓaa cirɗe sum se, naaŋ
tɔnd awarɗe ɔɔ nɛɛpm ute kalɗege se naatn.
Kɛn naaɗe ɗo bini ɔŋ doɗe jaay aaŋ teec
se, kalɗege kic ɓo, nɛɛpɗen doɗe ki rɔsɔm
rɔsɔm.
17 Ɔɔ kɛn Yaudge ute jee kɛn Yaudge eyo
iŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki jaay booy taar
se, gɔtn se naaɗe ɓeere ɓaa ɔkɗe. Taa naaŋ
se, naaɗe ɓaa *nook ro Mɛljege Isa se cir
daala. 18 Gɔtn se, jeege dɛna kɛn aaloga kaal
maakɗe do Isa ki se, ɓaaɗo tɔɔɗ mɛtɗege
naan jeege tu, do nakge tun jig ey kɛn naaɗe
lee tɛɗ se. 19 Maakɗe ki se, jee dɛn kɛn lee ooj
roɗege se, ɓaano ute maktubɗegen ɔk mɛtn
taargen naaɗe lee oojŋ roɗe se ɔɔ gɔtn se
naaɗe tɔɔciŋ naan jeege tu ɔɔ maktubɗege
se jaay jˈaak zoŋ se aas tamma gɛn pudda
dupu-si-mii*. 20 Bin ɓo, ute tɔɔgŋ Mɛljege se
taar Raa se wɔɔk ziiɗ ɓaa ute naaniŋa.

Jee Ɛpɛz ki iiŋ gɛn tɛɗn taara

21 Kɛn nakgen se jaay deel paac se, *Nirl
Salal ɔl Pɔl uun doa gɛn ɓaa Jeruzalɛm
ki ɔɔ naaŋ aal teec ute ɗoobm taa naaŋ
Masedoan ɔɔ ute gɛn Akayi ki. Gɔtn se,
naaŋ ɗeek gɛnaage tun ɗoobm Isa *al-Masi
ki ɔɔ: «Bɛɛki num, kɛn mˈaanga Jeruzalɛm
ki jaay ɓo, sɔm mˈutu mˈɓaa *Rɔm ki kici.»
22 Jee noogiŋgen di Timote ute Erast se, naaŋ
ɔlɗe ɔɔ jˈɔnd naana ɔɔ kˈɓaa Masedoan ki.
Ɔɔ naaŋ mala se, ɔɔp iŋg cɔkɔ taa naaŋ Azi
ki.
23 Kaaɗ kɛn se, jeegen maakŋ gɛgɛr kɛn
Ɛpɛz ki se, jeege dɛna iiŋ ul taara gajalaŋ
taa Ɗoobm Isa. 24 Taa gɔtn se, ɔk kɔɗ kɔrɗn
tɔɔlɔ roŋ Demetrus. Naaŋ se lee ɔɔy pudda
gɛn ɗaapm ɓeegen sɛɛm sɛɛm kɛn tec ɓee
magal gɛn maragɗen naaɗe lee eemiŋ kɛn
kˈdaŋiŋ Artemis se†. Ute naabɗen ese se,
naaŋ ute jeegen kˈtɛɗ naaba tɛlɛ ese, naaɗe
lee ɔŋ gurs dɛna ro ki. 25 Ɓii kalaŋ, naaŋ
daŋ tus jee kɛn naaɗe tɛɗn naaba tɛlɛ ute
jee kɛn naabɗe tec aan gɔɔ gɛn naaɗe se, ɔɔ
ɗeekɗen ɔɔ: «Mɛɗumge, naase ˈjeelki maal
naaje kˈjˈɔkki se kˈjˈɔŋiŋki ute naabm ese.
26 Num gaŋ naase aakkiga ɔɔ ˈbooykiga nakŋ
kɛn deel Ɛpɛz ki paac se ɔɔ Pɔl ese se ɗeek
jeege tu ɔɔ raagen naaje mala kˈtɛɗiŋki ute
jijege se, raagen ɗeer eyo. Do taar kɛn
naaŋ lee taaɗ jeege tu se ɔl jeege dɛna took
taariŋa ɔɔ ɓaaga mɛtiŋ ki. Nakŋ se, naaŋ
tɛɗiŋ Ɛpɛz ki sum eyo, num gaŋ taa naaŋ Azi
ute magaliŋ paac kici. 27 Kɛn naaŋ jaay utu
tɛɗn nakŋ se tak num, ɓɛrɛ, utu ajeki tujŋ
naabjege. Num naabjege sum eyo, num utu
kɔl jeege maragjegen magal Artemis se kic
ɓo, naaɗe utu aŋ kaal maak ki eyo ɔɔ ɓeeŋ
se kic lɛ, naaɗe aŋ kaakŋ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ.
Ey num, Artemis se ɓo, jee taa naaŋ Azi ki
ute jee do naaŋ ki paac se lee eemiŋa.»

28 Kɛn jee tɛɗn naabgen gɔtn ese jaay booy
taar Demetrus se, naaɗe maakɗe taarɗe
piriŋ ɔɔ baag tɔɔy dɔɔkŋ taara ɔɔ: «Artemis
se, naaŋ ɓo maragŋ magal kɛn Ɛpɛz ki!»
29 Gɔtn se, jeege iiŋ ul taara gajalaŋ maakŋ
gɛgɛr kɛn se, ɔɔ tɔko Gayus ute Aristark
kɛn iiŋo Masedoan ki ɔɔ lee te Pɔl tɛlɛ
se. Naaɗe naar ɓaanɗeno daan bɔɔr kɛn
gɔtn kˈlee kˈjˈɔjŋ bɔɔrɔ se. 30 Ey num Pɔl
se, je ɓaa gɔtn jeege tun tus se kici, naɓo
gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi ki se, gaasiŋa.
31 Ɔɔ maakŋ magalge tun taa naaŋ Azi ki se,
jee mɛtiŋge se mɛɗn Pɔlge ɔɔ naaɗe ɔl nam
ɓaa taaɗ Pɔl ki ɔɔ: «Ɓɛrɛ, ɔŋte ɓaa gɔtn
jeege tun tus se!» 32 Kaaɗ kɛn jeege tus gɔtn
ese se, jee mɛtiŋge ul gɛn doɗe ɔɔ jeegen
kuuy se kic lɛ, taaɗ gɛn doɗe kici. Jee dɛn
jaay ɓaaɗo gɔtn ese se, mɛtn taar jaay ɔlɗe
naaɗe tusn ro ki se kic ɓo, naaɗe jeel mɛtiŋ
eyo. 33 Maakŋ jee dɛnge tu se, gaaba kalaŋ
kɔɗ Yaud roŋ Alekzander. Maakɗe ki se,
jee mɛtiŋge ɓaa taaɗiŋ mɛtn taar se jaay ɓo
Yaudge ɔliŋ ɓaa naan jeege tu. Naaŋ uun jiŋ
jeege tu je aɗen taaɗn mɛtn taar se. 34 Naɓo
kɛn jee Ɛpɛz ki jaay booy ɔɔ naaŋ kɔɗ Yaud
se, gɔtn se naaɗe dɔɔb ɔɔy taa naapm caa

* 19:19 Tamman gɛn puddn ese se aas gɛn kɔgŋ nam kɛn tɛɗn naaba gɛn ɓii dupu-si-mii.
† 19:24 Artemis se, marag kɛn mɛnda. Jeege saap ɔɔ naaŋ se ooj nakge, dirl maalge ɔɔ tɛɗ mɛndge oojo.

ɔɔ: «Artemis se, naaŋ̃ ɓo maragŋ magal kɛn
Ɛpɛz ki!» Gɔtn se naaɗe tɔɔy dɔɔk taara ɔŋ̃
eyo ɓaa ɓaa nakŋ lɛr dio.
35 Kaam mɔɔtn se, gaabm kɛn debm raaŋ
kɛn tɛɗ naaba daan Yaudge tun *jee kaakŋ
mɛtn taargen gɔtn ese se, tɛɗ jeege bini
ɓaa doa ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase jee Ɛpɛz
ki, jeege paac se jeeljeki naajege ɓo kɛn
kˈjˈɔkki ɓee maragŋ magal roŋ̃ Artemis se.
Ɔɔ maragjege mala se lɛ, naaŋ̃ ooco maakŋ
raa ki. 36 Maragjege se, nam ɗɛmiŋ̃ eyo,
num ɔŋ̃ki ro se urlu ɔɔ nakŋ se ˈsaap ɔkiŋ̃ki
jiga jaayo. 37 Jeegen naase ˈtɔk ɓaanɗekiro
ara se lɛ, naaɗe uun te ɗim maakŋ ɓee
maragjege tu se eyo. Ɔɔ naaɗe lɛ, taaɗ te
taar iŋg kus roŋ̃ ki eyo. 38 Kɛn Demetrus
ute jeeŋ̃ge jaay ɔk taara ute nam lɛ, naaje
jˈɔkki ɓii gɛn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ ɔɔ jee kɔjŋ̃ bɔɔriŋ̃ge
kic lɛ utu. Bin num, taar se ɔŋ̃ kˈɓaan gɔtn
naane ɓo, naaɗe aŋ̃ kaakŋ ute ɗoobiŋ̃a. 39 Ɔɔ
kɛn naasen jee dɛnge se jaay ɔkki taar ɗim
kuuy lɛ, ɓii kɛn jeege tusga sum ɓo, jˈutu
jˈkaakŋ mɛtiŋ̃ ute ɗoobiŋ̃a. 40 Do nak kɛn
naaje kˈtɛɗki jaaki se, jˈutu jˈankiro ɓaa te
nakŋ ɔɔŋ̃ dojege tu. Ɓɛrɛ Rɔmɛge se lɛ, utu
ajeki kɔkŋ mindjege ˈɗeekŋ ɔɔ: naajege se
ɓo, jee tujŋ̃ naaŋge. Taa kɛn Rɔmɛge jaay
ɓaaɗo ˈtɔnd mɛtjege gɛn tusjegen jaaki se,
naaje jˈaki kɔŋ taar ɗim, jaay jˈaɗeki kɔŋ
taaɗ eyo.» 41 Kɛn naaŋ̃ jaay taaɗ naŋ taariŋ̃
se, jee se naaŋ̃ wɔɔkɗe.

20

*P*ɔl ɔk tɛrl ɓaa taa naaŋ Masedoan ute
taa naaŋ Grɛkge tu
(*1K*ɔr 16.1-7; Rm 15.25-27)
1 Kɛn mɛtn taar se jaay deel se, Pɔl ɔl
kˈdaŋ kˈtuso jee aalga kaal maakɗe do Isa
*al-Masi ki ɔɔ naaŋ̃ ɛɗɗen kaay kaama jaay
ɓo ɗeekɗen ɔɔ iŋgki lapia ɔɔ naaŋ̃ uun
ɗoobm taa naaŋ Masedoan. 2 Kaaɗ kɛn
naaŋ̃ aal teeco teec taa naaŋ kɛn ese se,
jee aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki
se, naaŋ̃ taaɗɗenga taarge dɛna kɛn ɛɗɗen
kaay kaama, jaay ɓo naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa taa naaŋ
Grɛkge tu. 3 Gɔtn se, naaŋ̃ tiŋg laapa mɔtɔ.
Aan kaaɗ kɛn jaay naaŋ̃ ɓaa kookŋ maakŋ
markab ki gɛn ɓaa taa naaŋ Siri ki se, naaŋ̃
booy ɔɔ Yaudge se, dɔɔkga dɔɔk taarɗe roŋ̃
ki gɛn kutiŋ̃a. Taa naaŋ̃ se ɓo, naaŋ̃ uun doa
gɛn tɛrl ɓaa taa naaŋ Masedoan ki. 4 Jeegen
kɛn lee ute naaŋ̃ se, naaɗe se ɓo: Sopatrɔs
goon Pirus kɛn iiŋ̃o maakŋ gɛgɛr kɛn Bere,
Aristark ute Sekundus, naaɗe se iiŋ̃o maakŋ
gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki ɔɔ Gayusn kɛn iiŋ̃o
maakŋ gɛgɛr kɛn Derbe ɔɔ Tisik ute Tropim
kɛn iiŋ̃o taa naaŋ Azi kɛn kaam kalaŋ ɔɔ
kɛse Timote. 5 Jee se ɔnd naana ɓaa booyje*
maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki. 6 Gaŋ naaje se
kˈtɛɗ Laa mappan ɔk ɔrɔm eyo aas jaay ɓo,
jˈiiŋ̃ Pilip ki se, jˈook maakŋ markab ki kˈtɛɗ
ɓii mii jaay ɓo kˈɓaa kˈjˈɔŋɗe maakŋ gɛgɛr
kɛn Troas ki. Gɔtn se, naaje kˈtiŋgo ɓii cili.

*P*ɔl taaɗ jee Troas ki ɔɔ iŋgki lapia
7 Kɛn aan *ɓii sebit ki tɛgɛr se, naaje kˈtus
kˈjˈɔs kalaŋ jaay ɓo kˈjˈuun sɛn-sɛn†. Gɔtn
se Pɔl baag taaɗn gɛnaage tun ɗoobm Isa
*al-Masi kɛn tus gɔtn ese. Aan gɔɔ naaŋ̃
mɛtbeeki sum ɓo ɓaa ɓaa se, naaŋ̃ taaɗɗen
taara bini aan daan ɓea. 8-9 Maakŋ ɓee kɛn
kˈjˈɔɓiŋ̃ do naapiŋ̃ ki gɛn k-mɔtɔge tu se,
gɔtn se ɓo naaje kˈtus maak ki ɔɔ maakŋ
ɓee kɛn ese se, kˈtɔɔc kˈtɔndga lɔɔmpɔge
dɛna. Gɔtn se, goon kɔɗɔ kalaŋ kˈdaŋjiŋ̃ Utik
se, naaŋ̃ iŋg kiŋg taa pɛnɛtɛr ki. Aan gɔɔ
Pɔl taaɗ ɔŋ̃ ey se, gɔtn se bi ɓaa ɔkiŋ̃ se
tooɗ seŋ̃. Gaŋ maakŋ tooɗn biŋ̃ ki se, naaŋ̃
iik ujo ɔɔ aal ooc naaŋ ki. Kɛn deb kalaŋ
bɔɔy ɓaa ɔŋjiŋ̃ jaay je aŋ̃ kuun se, ɔŋjiŋ̃ naaŋ̃
ooyga. 10 Gɔtn se Pɔl bɔɔyo ɔɔ no uuniŋ̃ ɔkiŋ̃
kaaɗiŋ̃ ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase ɔŋ̃ki rose
urlu. Ɓɛrɛ, naaŋ̃ utu zɛɛrɛ!» 11 Gɔtn se, Pɔl
ɔk tɛrl ook ɓaa maakŋ ɓee ki gɔtiŋ̃ ki, naaŋ̃
dup ɛɗɗen mappa ɔɔ kˈjˈɔs tɛlɛ. Tɛr, naaŋ̃
baagɗen taaɗn daala bini gɔtɔ iipi, jaay ɓo
naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Iŋgki lapia. Maam se
mˈɓaaga jaayo!» 12 Num, kɛn goon kɔɗn duro
se lɛ, naaɗe ɔk ɓaansiŋ̃ ɓeeŋ̃ ki ɔɔ gɔtn se,
jee paacŋ̃ kɛn aakiŋ̃ se, maakɗe raapo.

*P*ɔl daŋo jee naan *eglizge tu
13 Naaŋ̃ kɛn se, naaje kˈjˈook maakŋ
markab ki jˈɔnd naana gɛn ɓaa maakŋ gɛgɛr
kɛn Asɔs, gɛn ɓaa kuun Pɔl gɔtn ese. Taa Pɔl
se, uunga kuun doa gɛn ɓaa ute jɛŋ̃a. 14 Kɛn
Pɔl jaay ɓaa ɔŋje maakŋ gɛgɛr kɛn Asɔs ki
se, gɔtn se naaje kˈjˈuuniŋ̃ maakŋ markab
ki ɔɔ kˈɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Mitɛlɛn ki.
15 Mɛtbeeŋ̃ki kˈjˈiiŋ̃ gɔtn ese ɔɔ kˈɓaa maakŋ
gɛgɛr kɛn Sio ki, ɔɔ mɛtbeeŋ̃ kɛn kuuy se,

* 20:5 gɔtn se Luk kic utu te naaɗe. † 20:7 sɛn-sɛn se, kɔsn kɛn taaɗjeki ɔɔ Isa se ooy ro kaag ki taa naajege.

naaje kˈjˈiiɲ̃ kˈɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Samɔs ki. Tɛr, ɓii kɛn kuuy se, jˈiiɲ̃ Samɔs ki se, kˈɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Milɛ ki.

16 Naaje kˈjˈuun ɗoobm se taa Pɔl se, bɛɛki num, je naar ɓaa Jeruzalɛm ki gɛn ɓaa tɛɗn Laa Pantekɔt. Taa naaɲ̃ se ɓo, naaɲ̃ deel cɛɛ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki kic ɓo̰, baate kaal̃ maak ki, taa naaɲ̃ je takal roɲa taa naaŋ Azi ki se eyo.

17 Kɛn naaje kˈjˈaan maakŋ gɛgɛr kɛn Milɛ ki se, Pɔl ɔl kˈɓaa kˈdaŋo jee naan eglizn Ɛpɛz ki, taa utu aɲ̃ kɔŋ gɔtn ese.

18 Kɛn naaɗe jaay aan ɔŋiɲ̃ se, Pɔl tɛɗɗen tɔɔsɛ ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɔtn maam mˈaan gɔtse ki jaay mˈtiŋgo maakse ki sum se, naase ˈjeelumki. 19 Kɛn maam mˈtiŋgo maakse ki se, maam mˈɔɔpo rom baat jaay ɓo mˈtɛɗo naabm Mɛljege Isa se. Kaad̃ kɛn se, maam mˈiŋgo maakŋ kaa-maan ki ɔɔ mˈdabarga dɛna taa Yaudgen dɔɔkga dɔɔk taarɗe jaay ˈje am tɔɔl se. 20 ˈJeelki, naaɲ̃ kɛn se, maam mˈdooyseno ɔɔ mˈtaaɗseno taar *Raa naan jeege tu, ɔɔ maakŋ ɓeesege tu se, taargen jaay asen noogse, kalaŋ tap ɓo, maam mˈdirigŋ te eyo. 21 Maam mˈ-taad̃ Yaudge tu ute jeegen Yaudge eyo mˈɔɔ kˈtɛrl maakɗe do Raa ki ɔɔ jˈaal maakɗe do Mɛljege Isa ki.

22 «Ɓɔrse, maam se mˈɓaa ɓaa Jeruzalɛm ki. Kɛse *Nirl Salal ɓo ɔlum ɔɔ mˈɓaa ɔɔ maam se mˈjeel eyo nakŋ jaay utu kaan dom ki gɔtn naane se. 23 Naɓo̰, maakŋ gɛgɛr kɛn maam mˈaanga tak se, Nirl Salal ɔɔjum ɔɔ kɛn maam jaay mˈɓaaga Jeruzalɛm ki se, jˈutu jˈam ɓaa kɔl daŋgay ki ɔɔ jˈutu jˈam dabar dɛna. 24 Gaŋ maam se mˈaak kiŋgum do naaŋ ki se, aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ; nakŋ kɛn ɔɔɲ̃um maam ki tak se, mˈje naabm kɛn Mɛljege Isa ɛɗumsiɲ̃ kaam jim se, mˈaɲ̃ tɛɗn kaasiɲ̃ ute ɗoobiɲa ɔɔ naabm kɛn Mɛljege ɛɗumsiɲ̃ se taa mˈtaaɗn Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi ɔɔ ute naaɲ̃ se ɓo, Raa tɛɗn bɛɛɲa jeege tu.

25 «ˈBooyki, maam kɛn mˈtiŋgo daanse ki jaay, mˈtaaɗseno taar Gaar Raa se mɔɔtn naan ki se, naase amki kaak ey sum. 26 Taa naaɲ̃ se ɓo, jaaki maam mˈɔk mind kaluma ɔɔ mˈɗeekseni naan ki se, debm jaay utga num, maam se ɔlum eyo. 27 Taa maam se mˈtaaɗsenoga nakŋ kɛn paacɲ̃ Raa maakiɲ̃ jen ro ki, taar ɗim kalaŋ tap ɓo, maam mˈɔysesiɲ̃ te eyo.

28 «Ɓɔrse, naase se iŋg ɔndki kɔndɔ ɔɔ ˈsaapki do egliz kɛn Nirl Salal ɛɗsesiɲ̃ kaam jise se ɔɔ aakɗeki doɗe ki; bin se, ˈgaamɗeki aan gɔɔ dɔɔl baatge, taa egliz se Raa dug-iŋga dugu ute moosiɲa.

29 «Maam mˈjeele, kɛn maam jaay mˈɓaaga se, jeege se ute aɗe gooɲ̃ kɛnd maakse ki aan gɔɔ k-sogsogigen ɛndga maakŋ dɔɔl baatge tu num, lee wɔɔkɗe se. 30 Ɔɔ maakse ki se kic jee mɛtiɲ̃ge utu dooy jeege ute taargen mɛt ki eyo. Naaɗe utu kɔl jeegen aalga kaal maakɗe do Isa ki se, kic ɓo utu kuun taarɗe. 31 Bin se, iŋgki do mɛtɛkse ki. ˈJeelki maakŋ ɓaar kɛn mɔtɔ se, nɔɔrɔ katara, maam mˈɔɲ̃ te eyo ɔɔ naŋa kic ɓo, maam mˈdɛjiŋga ɔɔ taa naase se, maam mˈeemga dɛn aak eyo.

32 «Ɓɔrse, maam mˈɔɲ̃se kaam ji Raa ɔɔ naase ˈsaapki do taar Raa kɛn maam mˈ-taaɗseno mˈɔɔ: Raa se naaɲ̃ debm bɛɛ. Ute taar se ɓo, naaɲ̃ asen kɛɗn̄ tɔɔgɔ do kaal maakse kɛn naase aalki do Isa ki se. Ute naaɲ̃ se, naase aki kɔŋ bɛɗse ute jee kɛn naaɲ̃ tɛɗɗenga tɛɗga jee naaɲ̃gen salal se.

33 «Gaŋ maam lɛ, mˈjeɗe te gurs nam eyo ɔɔ daab ute kal nam kic lɛ, maam mˈjeɗe te eyo. 34 Naase ˈjeelki ute naabm kɛn maam mˈtɛɗ ute jim mala se ɓo, maam mˈute jeemge se aasjen kiŋgje. 35 Ute naabm daayum maam mˈtɛɗ daanse ki se, maam mˈje mˈasen taaɗn mˈɔɔ: ˈtɛɗki naaba jaay ɓo jˈanki noogŋ jee daayge. Ɔɔ kˈsaapki do taar Mɛljege Isa kɛn taad̃ ɔɔ: ‹Debm ɛɗ naka deb ki se, maakiɲ̃ raap cir debm kɛn jˈɛɗiɲ̃ kɛɗa.›»

36 Kɛn Pɔl jaay taad̃ naŋ taariɲ̃ se, naaɲ̃ ɛrg naaŋ ki ute naaɗe paac ɔɔ eem Raa. 37-38 Gɔtn se naaɗe paac baag keeme ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo ɓaaɗo baam ɔk Pɔl kaadiɲ̃ ki kaadiɲ̃ ki, ɔɔ nakŋ kɛn ɔl maakɗe tuj se, taa kɛn Pɔl taaɗɗenga taad̃ ɔɔ: «Naan ki se, mɔɔtn naase amki kaak ey sum.»

Gɔtn se, naaɗe ɓaa ɔliɲ̃ mɛtn markab ki ɔɔ ɗeekiɲ̃ ɔɔ: «ˈƁaa te lapia.»

21

Pɔl ɓaa Jeruzalɛm ki

1 Kɛn naaje jaay kˈjˈiiɲ̃ jˈɔɲ̃ɗe Milɛ ki sum se, naaje jˈook maakŋ markab ki ɔɔ kˈgaaŋ kˈɓaa maakŋ gɛgɛr Kɔs ki; ɔɔ mɛtbeeɲ̃ki se, naaje kˈjˈiiɲ̃ kˈɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔd ki. Kɛn naaje jaay kˈjˈiiɲ̃ Rɔd ki se, kˈɓaa

maakŋ gɛgɛr kɛn Patara, gɔtn kɛn kˈlee
kˈɗaar markabge. [2] Patara ki se, naaje jˈɔŋ
markabm kɛn ɓaa ɓaa taa naaŋ Pɛnisi ki,
jˈookŋ maak ki ɔɔ kˈɓaa. [3] Kɛn naaje jaay
kˈɓaa ɓaa do baar ki se, naaje jˈaak taa naaŋ
Sipir se do ji jeelje ki ɔɔ naaje kˈdeel kˈɓaa
taa naaŋ Siri ki. Kɛn naaje jaay jˈaan maakŋ
gɛgɛr kɛn Tir ki se, naaje kˈbɔɔy gɔtn ese,
taa gɔtn ese ɓo, nakŋ maakŋ markab ki se
jˈaɲ bɔɔy naatn. [4] Maakŋ gɛgɛr kɛn Tir ki se,
naaje jˈɔŋ gɛnaagen aalga kaal maakɗe do
Isa *al-Masi ki, ɔɔ gɔtn se naaje kˈtiŋg ɓii cili
ute naaɗe. Gaŋ jee se, *Nirl Salal taaɗɗen
nakŋ kɛn utu ˈkaan do Pɔl ki ɔɔ naaɗe taaɗ
Pɔl ki ɔɔ: «Ɲˈɔɲte ɓaa Jeruzalɛm ki.» [5] Kɛn
kˈtiŋg ute naaɗe ɓii cili aas jaay jˈiiɲ kˈɓaa
ɓaa se, gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi kɛn
gɔtn ese ute mɛndge ɔɔ gaange paac ɔlje,
bini kˈteec kˈjˈɔɲ maakŋ gɛgɛr se. Kɛn naaje
jaay jˈaan taa baar ki se, naaje kˈjˈɛrg naaŋ ki
do kɛɛs kɛn taa baar ki se, ɔɔ gɔtn se, naaje
kˈtɔnd mɛtn *Raa. [6] Kɛn naaje jaay kˈjˈiiɲ
kˈɓaa ɓaa se, naaje kˈtaaɗɗen jˈɔɔ: «Iŋgki
lapia.»

Gɔtn se, naaje jˈook maakŋ markab ki ɔɔ
naaɗe lɛ ɔk tɛrl ɓaa ɓeeɗege tu.

[7] Naaje kˈjˈiiɲ Tir ki se, kˈgaaŋ kˈɓaa
maakŋ gɛgɛr kɛn Putolemais ki. Ɔɔ kɛn
naaje jaay jˈaan se, kˈɓaa kˈtɛɗ tɔɔsɛ gɛ-
naage tun ɗoobm Isa al-Masi kɛn gɔtn ese.
Naaje kˈtood ɓii kalaŋ ute naaɗe ɔɔ gɔtn
ese sum ɓo, naaje kˈbɔɔy kˈjˈɔɲ markaba.
[8] Mɛtbeeɲki se, naaje kˈjˈiiɲ kˈɓaa maakŋ
gɛgɛr kɛn Sezare ki ɔɔ kˈɓaa kˈbɔɔy ɓee
Pilip kɛn lee wɔɔk Labar Jiga gɛn Isa al-Masi
jeege tu se. Pilipm se, debm maakŋ jeege
tun cilin kɛn kˈbɛɛr kˈtɔɔɗɗeno Jeruzalɛm
ki gɛn noogŋ *jee kaaɲ naabm Isa al-Masige
se. [9] Pilip se, ɔk gaangen mɛndge sɔɔ kɛn tɔk
te gaabge eyo, ɔɔ naaɗe se lee taaɗ taargen
teeco taar Raa ki.

[10] Gɔtn se, naaje kˈtiŋgoga ɓii dɛna ɔɔ
naaɲ kɛn se, gaaba kalaŋ iiɲo taa naaŋ
Jude ki, roɲ Agabus, ɓaaɗo ɔŋje. Naaɲ
se lee taaɗ taargen teeco taar Raa ki kici.
[11] Kɛn naaɲ jaay aan ɔŋje se, naaɲ uun nakŋ
Pɔl lee dɔɔkŋ maakiɲ se, dɔɔkŋ jiɲge ute
jɛɲge, jaay taaɗɗen ɔɔ: «Aakki, Nirl Salal se
taaɗum ɔɔ: nakŋ dɔɔkŋ maakŋ nam ese se,
maliɲ jaay ɓaaga Jeruzalɛm ki num. Yaudge
se utu aɲ dɔɔkŋ bin kici ɔɔ naaɗe utu aɲ
kɔkŋ kɔl ji jeege tun Yaudge eyo.»

[12] Kɛn naaje ute gɛnaagen ɗoobm Isa
al-Masi kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn gɔtn ese jaay
kˈbooy taar se se, gɔtn se naaje kˈjˈeem nɔɔ
mɛtn Pɔl ki jˈɔɔ ɲˈɔɲte ɓaa Jeruzalɛm ki.
[13] Gaŋ naaɲ tɛrljen ɔɔ: «Naase eemki bin se
gɛn ɗî? Kɛse naase ɔjumki kɔj maakum ɓo
maane. Maam se mˈtook naaɗe am dɔɔk
sum eyo, num maam mˈtooko gɛn ɓaa kooy
Jeruzalɛm ki taa Mɛljege Isa.» [14] Aan gɔɔ,
naaɲ lɛ took taarje ey ɗey se, naaje kic
kˈjˈɔɲiɲa ɔɔ kˈbaate taaɗiɲ taar ɗîm kuuy
sum. Ɔɔ gɔtn se naaje kˈtaaɗ jˈɔɔ: «Ɔɲ
Mɛljege ˈtɛɗn nakŋ kɛn maakiɲ jen ro ki.»

[15] Kɛn naaje jaay kˈtiŋg Sezare ki ɓii kan-
dum se, gɔtn se naaje kˈɗaap roje gɛn kookŋ
ɓaa Jeruzalɛm ki. [16] Kɛn kˈjˈiiɲ Sezare ki jaay
kˈɓaa ɓaa se, gɛnaagen aalga kaal maakɗe
do Isa al-Masi kɛn gɔtn ese se, ɓaa ute naaje.
Kɛn naaje jaay jˈaan Jeruzalɛm ki se, naaɗe
ɔlje kˈɓaa kˈbɔɔy gɔtn gaab ki kalaŋ kˈdaŋiɲ
Mnason, kɛn iiɲo taa naaŋ Sipir ki. Gaabm
se, gɔtn aal maakiɲ do Isa al-Masi ki sum se,
daaniɲ dɔkga.

*P*ɔl aan Jeruzalɛm ki se ɓaa aak Jak

[17] Kɛn naaje jaay jˈaan Jeruzalɛm ki sum
se, gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi kɛn gɔtn
ese, dɔɔɗ ɔkje ute maak-raapo.

[18] Mɛtbeeɲki se, naaje jˈutu Pɔl kˈɓaa gɔtn
Jak ki. Gɔtn se, naaje jˈɔŋ jee naan *eglizge
se tusga gɔtn ese kici. [19] Kɛn naaje kˈtɛɗɗen
tɔɔsɛ aas se, gɔtn se Pɔl taaɗɗen mɛtn
nakgen kɛn Raa ɔliɲ jaay naaɲ tɛɗo daan
jeege tun Yaudge eyo se, kalaŋ kalaŋ.

[20] Jee se jaay booy taar Pɔl taaɗɗen se,
gɔtn se naaɗe *nook Raa ɔɔ taaɗ Pɔl ki
ɔɔ: «ˈBooyo gɛnaaje, ɓɔrse Yaudgen dupu
kando kando se took aalga maakɗe do Isa
al-Masi ki, naɓo naaɗe se ɔk *Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki se ɔɔɲ aak eyo. [21] Ɔɔ ˈjeele,
naaɗe se lɛ booyga taar kɛn jeege lee taaɗ
roi ki se, ɔɔ naai lee dooy Yaudgen kɛn
iŋg maakŋ jeege tun Yaudge ey se, ɔɔ lee
taaɗɗen ɔɔ: ‹Jˈɔɲte kuun Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki se ɔɔ gɛndege se lɛ, jˈɔɲte
tɔjɗen pɔndɔ ɔɔ jˈɔɲte tɛɗn nakŋ bubɗege.›
[22] Gɔtn naai ɓaaɗo gɔtn ara sum se, ɓɛrɛ,
naaɗe lɛ booyga. Bin se, jˈaki tɛɗn jˈɔɔki
ɗî? [23] Bin num, ˈbooy taar naaje jˈai taaɗ
se. Naaje jˈɔk gaabge sɔɔ, kɛn naamga naam
taarɗege naan Raa ki. [24] Jee se ˈɓaanɗe ute
naai daan bɔɔr *ˈBee Raa ki ɔɔ tug ˈɗaapki
rose naan Raa ki ɔɔ ɔgɗen nakŋ kɛn naaɗe

an tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki se kici. Bin se, naaɗe
kic ˈkɔŋ dosn doɗe ɔɔ ute naaɲ̃ se, jeege
paac ˈjeele taar kɛn kˈlee kˈtaaɗ roi ki se,
mɛt ki eyo. Anum, naaɗe ai kaaki naai kic,
iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se. [25] Gɛn
jeegen Yaudge ey jaay aalga kaal maakɗe do
Isa al-Masi ki se lɛ, naajege kˈraaŋɗeki raaŋ
jˈɔɔki: jˈɔɲ̃te kɔsn daa maragge, jˈɔɲ̃te kɔsn
mooso, jˈɔɲ̃te kɔsn daagen moosiɲ̃ ɔɔy te
naaŋ ki eyo ɔɔ jˈɔɲ̃te kɛɛsn naapge rɛɲ̃ rɛɲ̃.»
[26] Gɔtn se, Pɔl took taarɗe ɔɔ mɛtbeeɲ̃ki
se, Pɔl ɓaa ute jee se gɛn ɓaa tugŋ ɗaapm
roɗe naan Raa ki. Naaɲ̃ kɛn se, Pɔl ɓaa daan
bɔɔr ɓee Raa kɛn maak ki ɔɔ ɔŋ *debm tɛɗn
sɛrkɛ Raa ki se, ɔndiɲ̃ ɓiia, ɔɔ ɗeekiɲ̃ ɔɔ:
«Ɓii kɛn naaje *kˈtug̃ kˈɗaapga roje naan
Raa ki num, naŋa naŋa kic ɓo ano ɓaa ute
sɛrkiɲ̃ sɛrkiɲ̃ naan Raa ki.»

*P*ɔl se jˈɔkiɲ̃ daan bɔɔr *Ɓee Raa ki

[27] Kɛn ɓii cili jaay ɔɔpga gɔɔr ˈnaŋ se, kaaɗ
kɛn se Yaudgen iiɲ̃o taa naaŋ Azi ki jaay aak
Pɔl daan bɔɔr Ɓee Raa kɛn maak ki se. Gɔtn
se, naaɗe ɔɔs mɛtn jee dɛnge ɓaaɗo iij-ɔk
Pɔl. [28] Gɔtn se naaɗe dɔɔb ɔɔy ɔɔ: «Gaan
*Israɛlge, ɓɛrɛ, jˈoorjekiro! Gaabm kɛn lee
dooy jeege gɔtn ɓaa se paac ute taargen jig
ey se, ɓaaɗoga ara. Naaɲ̃ ɓo debm kɛn lee
taaɗ taargen jig eyo ro gaan Israɛlge tu, ro
*Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ ro Ɓee Raa
ki. Ɓɔrse, naaɲ̃ ɓaaɗoga daan bɔɔr Ɓee Raa
kɛn maak ki se, ute jeegen Yaudge eyo ɔɔ
Ɓee Raa se lɛ, naaɲ̃ tujiŋga.» [29] Taa naaɗe
aakga kaak Pɔl ute Tropim kɛn kɔɗ Ɛpɛz se,
lee lee kalaŋ maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki.
Taa naaɲ̃ se ɓo, naaɗe saap ɔɔ kaaɗ naane
Pɔl ɔk ɓaanoga ute Tropim daan bɔɔr Ɓee
Raa kɛn maak ki se.
[30] Gɔtn se, jeegen maakŋ Jeruzalɛm ki
paac se, iiɲ̃ ul taar gajalaŋ ɔɔ jeege dɛna kɛn
aaɲ̃ ɓaaɗo gɔtn ese. Pɔl se, naaɗe iij-ɔkiɲ̃a
ɔɔ tiik ɔɔɗiɲ̃ naatn daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ
naaɗe naar gaasn ute kaam taarge se naatn.
[31] Gɔtn se, naaɗe je an tɔɔl ute Pɔl, gaŋ naaɲ̃
kɛn se, nam ɓaa taaɗ bubm asgarge tu ɔɔ:
«Ɓɛrɛ, maakŋ gɛgɛr Jeruzalɛm se, tujga!»
[32] Gɔtn se, bubm asgarge se naar tus asgarge
ute magalɗege aaɲ̃ ɓaa gɔtn jee dɛnge tu.
Kɛn jee dɛnge jaay aak bubm asgarge ute
asgariŋge se, Pɔl kɛn naaɗe tɔndiɲ̃ tɔnd se
kic ɓo, gɔtn se naaɗe ɔɲ̃iɲ̃a. [33] Kɛn bubm
asgarge jaay aan ɔŋ Pɔl se, naaɲ̃ ɔl asgarge
se ɔkiɲ̃a ɔɔ naaɗe tɔso ziɲziri dio ɓaaɗo
dɔɔkiɲ̃a. Gɔtn se, naaɲ̃ tɔnd mɛtn jeege ɔɔ:
«Gaabm se tap ɓo, iiɲ̃o gay ɔɔ naaɲ̃ tap ɓo
tujga ɗî?» [34] Gaŋ jee dɛngen tus gɔtn ese se,
ul taara gajalaŋ ɔɔ bubm asgarge se lɛ, je
booy kɔkŋ mɛtn taarɗe se, naɓo ɔŋ booy
ɔk eyo. Maakŋ kul taarɗe ki se, naaɲ̃ ɔl
asgarge ɔk ɓaano ute Pɔl maakŋ *ɓee tɔɔgŋ
kɛn naaɗe lee toom maak ki se. [35] Aan gɔɔ
ɓee se lɛ, do ɓee ki raan ɗey se, kɛn Pɔl
jaay ook kook se, jee dɛnge se tuuriɲ̃ kaam
ara kaam ara. Kɛn asgarge jaay aak bin se,
uuniɲ̃ doɗe ki raan; [36] taa gaan Israɛlgen tus
gɔtn ese paac jaay ɔko mɛtiɲ̃ se naaɗe tɔɔɗ
tɔɔy ɔɔ: «Gaabm se ˈnakiɲ̃ yoa!»

*P*ɔl taaɗ mɛtn taariɲ̃ Yaudge tun tus
gɔtn ese

(NJKN 9.1-19, 26.9-20; Gal 1.11-16; 1Tim 1.12-17)

[37] Kaaɗ kɛn jaay bubm asgarge ɓaaɲ̃ ɓaa
kɔl maakŋ *ɓeeɗe kɛn tɔɔgŋ kɛn naaɗe lee
toom maak ki se, Pɔl taaɗiɲ̃ ute taar Grɛk
ɔɔ: «Ɔɲ̃um tu gɔtɔ, maam se mˈɔk taara
gɛn taaɗa.» Gɔtn se, bubm asgarge tɛrliɲ̃
ɔɔ: «Tarii, naai kic ˈjeel taar Grɛk ki. [38] Naai
se ɓo, kɔɗ Masar kɛn gɔɔr gɔɔr jaay teec
sawara ɓaa tiŋg do kɔɗ-ɓaar ki ute gaabge
dupu-sɔɔ kɛn lee ɔs jeege se ey la?» [39] Gaŋ
Pɔl tɛrliɲ̃ ɔɔ: «Maam se, mˈkɔɗ Yaud ɔɔ
jˈoojum kic ɓo maakŋ gɛgɛr kɛn Tars, kɛn
taa naaŋ Silisi ki, ɔɔ gɛgɛr Tars se, jeege
paac jeeliɲ̃a. Ɔɔ maam mˈgoon naaŋ gɔtn
ese, ɔɔ maam mˈeemi nɔɔ ɔɲ̃um mˈtaaɗn
jeege tun se.» [40] Gɔtn se, bubm asgarge ɔɲ̃iɲ̃
gɔtɔ. Pɔl ɗaar gɔt kɛn kˈlee kˈjˈookŋ kˈɓaan
maakŋ ɓee kɛn raan se. Gɔtn se, naaɲ̃ uun
jiɲ̃ je taaɗn jeege tu ɔɔ kɛn jeege jaay aak
jiɲ̃ se, naaɗe do dil ɔɔ gɔtn se, naaɲ̃ baagɗen
taaɗn ute taar Yaud.

22

[1] Pɔl taaɗɗen ɔɔ: «Bubumge ute gɛ-
naamge, ˈbooyki ɓɔrse maam mˈje mˈasen
taaɗn mɛtn taaruma.» [2] Kɛn naaɗe jaay
booy Pɔl taaɗɗen ute taar naaŋ naaɗe
Yaudge se, gɔtn se naaɗe tɛr do dil cir daala.
Naaɲ̃ kɛn se, naaɲ̃ taaɗɗen ɔɔ: [3] «Maam kic
mˈkɔɗ Yaud, naɓo jˈoojum maakŋ gɛgɛr kɛn
Tars kɛn taa naaŋ Silisi ki. Gaŋ maam se,
mˈteep maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ara
ɔɔ gɔtn ara ɓo, gɔtn kɛn Gamaliɛl dooyumo
ute ɗoobiɲ̃a *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo bubjege
tu se. Taa naaɲ̃ se ɓo, maam mˈɔk taar
*Raa se ɔɔɲ̃ɔ, aan gɔɔ gɛn naasen ɓɔrse

utu iŋgki do ki se kici. [4] Jee kɛn Ɗoobm
Isa ki se, maam mˈdabarɗeno bini aan gɔɔ
mˈaɗenoga tɔɔlɔ. Ɔɔ mɛndge ute gaabge
se, maam mˈɔl kˈdɔɔkɗeno ute ziɲziri ɔɔ
mˈɓaaɗo mˈɔmbɗen daŋgay ki. [5] *Magal
jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa ɓee
Yaudge se kic ɓo, jeele nakŋ kɛn maam
mˈtɛɗo se. Naaɗe se ɓo, kɛn ɛɗumo maktub
jim ki, taa mˈɓaa kɛɗn Yaudge tun Damas ki.
Ute naaɲ se ɓo, jee kɛn aalga kaal maakɗe
do Isa *al-Masi kɛn gɔtn naane se, mˈaɗen
ɓaa tɔkŋ dɔɔkŋ ute ziɲziri ɔɔ mˈanɗeno ɓaa
Jeruzalɛm ki taa jˈaɗen dabara.»

*P*ɔl taaɗ mɛtn taar nakŋ kɛn aan doɲ ki
[6] «Kɛn maam ɓaa ɓaa ɗoob ki jaay, kaaɗa
aan gɔɔr ute katara se, naaɲ kɛn se, maam
mˈaanga gɔɔr ute Damas. Gaŋ gɔtn ese sum
ɓo, mˈnaar mˈaak pooɗo iiɲo maakŋ raa
ki raap lak lak ɓaaɗo deebum bat. [7] Gɔtn
se, maam mˈaal mˈooc naaŋ ki ɔɔ mˈbooy
mind deba daŋum ɔɔ: ‹Sɔl, Sɔl, naai ˈtap ɓo
dabarum bin se, gɛn dî?› [8] Maam mˈtɔnd
mɛtiɲ mˈɔɔ: ‹Mɛluma, naai tap ɓo naŋa?›
Gaŋ mind debm ese se tɛrlum ɔɔ: ‹Maam
ɓo Isan, kɔɗ Nazarɛtn kɛn naai ˈlee ˈdabariɲ
se.› [9] Gaŋ jeegen ɓaa ɓaa ute maam se,
naaɗe aak pooɗn kɛn iiɲo maakŋ raa ki raap
lak lak se sum, ey num mind debm kɛn taaɗ
ute maam se, naaɗe booy te eyo. [10] Gɔtn
se, maam mˈtaaɗiɲ mˈɔɔ: ‹Mɛluma, maam
tap ɓo mˈtɛɗn romɲ mˈɔɔ dî?› Ɔɔ Mɛljege
tɛrlum ɔɔ: ‹Iiɲ ˈɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Damas
ki ɔɔ gɔtn naane se ɓo, jˈai ɓaa taaɗn nakgen
paacɲ kɛn Raa je ɔɔ naai aɲsiɲ tɛɗ se.› [11] Gaŋ
pooɗn kɛn iiɲo maakŋ raa ki raap lak lak
jaay ɓaaɗo deebum se, tɛɗum maam mˈɔŋ
mˈaak eyo. Taa naaɲ se ɓo, jeemgen kˈɓaa
tɛl se, ɔkum jim ki, jaay ɓo tɔɔɗ ɓaansum
Damas ki.
[12] «Maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki se, ɔk gaaba
kalaŋ roɲ Ananias ɔɔ gaabm se, ɔk taar Raa
se ɔɔɲɔ, ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki,
paac se, naaɲ tɛɗîɲ ute ɗoobiɲa. Gaabm se,
Yaudgen iŋg gɔtn ese paac tɔɔmiɲa. [13] Gɔtn
se, naaɲ ɓaaɗo aŋuma ɔɔ ɗeekum ɔɔ: ‹Sɔl,
gɛnaama, ɔɲ kaami se ˈkɔɔɗn kaaka!› Ɔɔ
gɔtn ese sum ɓo, kaamum naar ɔɔɗ aak
gɔtiɲ ki ɔɔ Ananias se lɛ, maam mˈaakiɲ tal
tal. [14] Tɛr naaɲ taaɗum ɔɔ: ‹Sɔl, naai se, Raa
gɛn bubjege ɓo bɛɛr ɔɔɗio se kaaɗ kɛn jˈooji
te ey ɓɔrtɔ, taa naai ˈjeel nakŋ kɛn tɔɔliɲ
naaɲ ki ɔɔ Debm Daan ki se, naai utu aɲ
kaakŋ ute kaami ɔɔ ˈbooy naaɲ ai taaɗn ute
taariɲ mala. [15] Taa naaɲ se ɓo, do nakge tun
naai aako ute kaami ɔɔ booyo ute bi se, naai
ˈtaaɗiɲ jeege tu paac. [16] Num ɓɔrse tap ɓo,
naai ˈbooy dî daala? Iiɲi, ɔɲ jˈai *batizi ɔɔ
tɔnd mɛtn Isa se, taa ai tɔɔl *kusiɲige se
naatn.›»

*P*ɔl taaɗ mɛtn taar naabm naaɲ ˈtɛɗo
daan jeege tun Yaudge eyo
[17] «Kɛn maam jaay mˈɔk tɛrl mˈɓaa
Jeruzalɛm ki se, naaɲ kɛn se, ɓii kalaŋ
maam mˈɓaa daan bɔɔr *Ɓee Raa ki gɛn
keem Raa se mˈaak ne dîm teeco naanum
ki. [18] Gɔtn se, maam mˈaak Mɛljege Isa ɔɔ
naaɲ ɗeekum ɔɔ: ‹ˈNaar ˈteec ɔɲ Jeruzalɛm
se naatn kɛskɛ, taa jee gɔtn ese lɛ, naaɗe
kɔŋ took eyo do nakge tun naai aɗen taaɗn
taa maam se.› [19] Gaŋ maam mˈtɛrliɲ mˈɔɔ:
‹Mɛluma, kaaɗn kɛn maam mˈlee mˈtɔko jee
aalga kaal maakɗe do naai ki maakŋ ɓeege
tun Yaudge lee tus maak ki se, jaay mˈɔl
kˈtɔnddeno ɔɔ jˈɔmbɗeno maakŋ daŋgay ki
se, nakŋ se paac, naaɗe jeele. [20] Gɔtn kɛn
naaɗe tɔɔlo debm saaɗn naai Etien se kic
ɓo, maam mˈutu ɔɔ nakŋ naaɗe tɛɗ se kic
ɓo, maam mˈtooko ute naaɗe. Naaɲ kɛn se,
jee tɔɔliɲge se, maam ɓo mˈdebm bɔɔbm
kalɗege.› [21] Gaŋ Mɛljege ɗeekum ɔɔ: ‹Ute
naaɲ se kic iiɲ ˈɓaa; maam se mˈje mˈai kɔli
dɔkɔ maakŋ jeege tun Yaudge eyo.›»

*P*ɔl ute bubm asgar *Rɔmɛge
[22] Yaudge se iŋg booy taar Pɔl bini aan
do taar kɛn jaay naaɲ ɗeek ɔɔ: «Mɛljege
ɗeekum ɔɔ: ‹maam mˈai kɔli gɔtn jeege tun
Yaudge eyo›» ɔɔ do taar kɛn se, naaɗe ɗoob
ɔɔy makɔɲ ɔɔ: «Gaabm se, ˈtɔɔliɲki naatn!
Debm bin se ɔɲte kɔɲiɲki ˈkiŋg do naaŋ ki!»
[23] Gɔtn se, naaɗe tɔɔy dɔɔk taara ɔɔ tɔɔɗn
ute kal magalɗege jaay tɔndiɲ naaŋ ki ɔɔɗ
kuɗu putur putur.
[24] Ɔɔ kɛn bubm asgar Rɔmɛge jaay aak
bin se, naaɲ ɔl ɔɔ kˈjˈɔk kˈɓaano ute Pɔl
se maakŋ *ɓee kɛn tɔɔgŋ kɛn asgarge lee
toom maak ki, ɔɔ naaɲ je ɔɔ jˈaɲ kɔndiɲ
ute mɛɛjɛ taa bin se naaɲ ˈtaaɗn nakŋ kɛn
naaɲ tɛɗ jaay ɓo ɔl jeege tɔɔɗ tɔɔyiɲ mɛtiɲ
ki se. [25] Gɔtn se, naaɲ ɔl ɔɔ Pɔl se kˈdɔɔkiɲa,
gaŋ Pɔl taaɗ magal asgarge tun cɛɛɲ ki ɔɔ:
«Kɔɗ Rɔmɛ jaay jˈaak te mɛtn taariɲ ey sum
ɓo, naase se ɔkki ɗoobm kɛn aɲki tɔnd ute
mɛɛjɛ ne?»

[26] Kɛn magal asgargen gɔtn ese jaay booy
taar se, naaŋ̃ ɓaa taaɗ bubm asgarge tu ɔɔ:
«Kɛse naai ˈje tɛɗn ɗi bini, ɓɛrɛ, gaabm se lɛ,
naaŋ̃ kɔɗ Rɔmɛ.» [27] Gɔtn se, bubm asgarge
ɓaaɗo ɔŋ Pɔl ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «ˈDeekum
tu, naai tap ɓo kɔɗ Rɔmɛ ɗeer ne?» Pɔl tɛr-
liŋ̃ ɔɔ: «Yɛɛ, maam mˈkɔɗ Rɔmɛ.» [28] Bubm
asgarge tɛrl Pɔl ki ɔɔ: «Kɛn ɔlum jaay mˈtɛɗ
kɔɗ Rɔmɛ se, maam mˈɔgɗenga kɔgŋ gurs
dɛn aak eyo.» Ɔɔ Pɔl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Gaŋ maam
se, gɔtn jˈoojum tap ɓo, mˈkɔɗ Rɔmɛ.»
[29] Gɔtn se sum ɓo, jee kɛn ɓaaŋ̃ ɓaa kɔkɔ
jaay aŋ̃ kɔnd se, naar ɔniŋ̃a. Ɔɔ kɛn bubm
asgarge se jaay ɓaa jeel Pɔl kɔɗ Rɔmɛ sum
se, naaŋ̃ ɓeere ɓaa ɔkiŋ̃a, taa naaŋ̃ dɔɔkiŋ̃ga
dɔɔk ute ziŋ̃ziri.

*P*ɔl kˈɓaansiŋ̃ naan Yaudge tun *jee
kaakŋ mɛtn taarge

[30] Num bubm asgarge ˈje ˈjeel mɛtn taar
kɛn Yaudge jaay ɔkŋ mind Pɔl se. Taa naaŋ̃
se ɓo, mɛtbeeŋ̃ki se, naaŋ̃ ɔl kˈdaŋo *magal
jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute Yaudgen jee
kaakŋ mɛtn taarge se paac. Gɔtn se, Pɔl
se, naaŋ̃ ɔl kˈtuutn ute ziŋ̃ziri ɔɔ ɔk ɓaansiŋ̃
naanɗe ki.

23

[1] Kɛn Pɔl jaay aan naan Yaudge tun *jee
kaakŋ mɛtn taarge se, naaŋ̃ ɔndɗen kaama
tak ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛnaamge, maam se,
leem kɛn mˈlee naan *Raa ki bini aan jaaki
se, maam mˈjeel maakum ki, maam se mˈtuj
te ɗim eyo.» [2] Gaŋ Ananias kɛn *magal jee
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, taaɗ jeege tun kɛn cɛɛ
Pɔl ki se ɔɔ: «Pɔl se, kˈjˈɔndiŋ̃ taariŋ̃ ki.»
[3] Gɔtn se Pɔl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naai kɛn tec aan gɔɔ
durdur jˈɔliŋ̃ roŋ̃ raap raap se, Raa utu ai
kɔnd naai. Naai ɓo debm aal *Ko Taar Raa
maak ki eyo ɔɔ gɔtn ese se ˈje am kɔjŋ̃ bɔɔrɔ
dom ki ute Ko Taar Raa ɔɔ ɔl ɔɔ kˈjˈɔnduma.»
[4] Gaŋ jee iŋg cɛɛ Pɔl ki se, taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Naai
se ɓo, ˈnaaj magal debm tɛɗ sɛrkɛ Raa ki tu
ne?» [5] Gɔtn se, Pɔl tɛrlɗen ɔɔ: «Gɛnaamge,
kɛn gaabm se jaay magal debm tɛɗ sɛrkɛ
Raa ki se, maam mˈjeel eyo. Ey num,
Kitap se taaɗga ɔɔ: *Magal jee taa naaŋi ki se*
ɔŋ̃te naajiŋ̃a.»* [6] Yaudgen jee kaakŋ mɛtn
taargen tus se, Pɔl jeel maakɗe ki se, jee
mɛtiŋ̃ge se *Sadusege ɔɔ kɛngen mɛtiŋ̃ge se
lɛ *Parizige. Taa naaŋ̃ se ɓo, naaŋ̃ taaɗɗen
makɔŋ̃ɔ ɔɔ: «Gɛnaamge, maam se mˈkɔɗ
Parizi ɔɔ bubum kic ɓo Parizi, naɓo kɛn
ɔl kˈjˈɔk kˈɓaansumo gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki se,
taa maam se mˈɔnd dom do Raa kɛn utu
dur jeege daan yoge tu se.» [7] Kɛn naaɗe
jaay booy Pɔl taaɗɗen taar se, Sadusege ute
Parizige se baag naajŋ̃ ute naapa ɔɔ ɔl jee
dɛngen tus gɔtn ese se, ɓaa gaaŋ naapa
gɔtɔ kaam dio. [8] Taa Sadusege se saap ɔɔ
jee ooyga kooy se lɛ, ˈkɔŋ dur ey sum ɔɔ
*kɔɗn Raage ute sitange se kic ɓo naaɗe
gɔtɔ; gaŋ Parizige se paac tooko ɔɔ nakgen
se utu. [9] Gɔtn se, naaɗe iiŋ̃ ul taara gajalaŋ.
Ɔɔ maakŋ Parizige tu se, jee mɛtiŋ̃ge se jee
jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage, naaɗe
se iiŋ̃ taaɗ makɔŋ̃ ɔɔ: «Gaabm se, jˈɔŋ̃te
ˈkɔkiŋ̃ki mindiŋ̃a taa naaŋ̃ lɛ tuj te ɗim eyo.
Kaaɗn naane kɔɗn Raa gam lɔ ɗim gam ɓo,
taaɗiŋ̃ga lɛ ɗaam.» [10] Aan gɔɔ naaɗe ul taar
gajalaŋ ɔŋ̃ ey se, ɔl bubm asgarge se kic ɓo
ɓeere ɓaa ɔkiŋ̃a ɔɔ sɔm naaɗe an tɔɔl ute Pɔl
se cɛrɛ. Taa naaŋ̃ se ɓo naaŋ̃ taaɗ asgarge
tu ɔɔ: «ˈBɔɔy ˈɓaaki maakŋ jeege tun ese, ɔɔ
Pɔl se ɔk ɓaansiŋ̃kiro maakŋ *ɓee kɛn tɔɔgŋ
kɛn asgarge lee toom maak ki se ara.» [11] Gaŋ
maakŋ nɔɔr kɛn ese se sum ɓo, Mɛljege
ɓaaɗo teec naan Pɔl ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Aay
kaami! Aan gɔɔ naai ˈtaaɗoga taa maama
jeege tun Jeruzalɛm ki se, bɛɛki num, ˈɓaa
taaɗn saaɗum jeege tun maakŋ gɛger kɛn
*Rɔm ki kici.»

Jeege ɛnd tɛl gɛn kutn Pɔl

[12] Mɛtbeeŋ̃ki se, Yaudgen mɛtiŋ̃ge dɔɔk
taarɗe ɔɔ naam roɗe naan Raa ki ɔɔ: «Pɔl se,
jaay kˈtɔɔliŋ̃ te ey num, naaje se jˈkɔs eyo
ɔɔ jˈkaay eyo.» [13] Jee jaay naam roɗe naan
Raa ki taa taar se, naaɗe se cir gaabge si-sɔɔ.
[14] Jee se ɓaa ɔŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu ute magal taa ɓee Yaudge ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ:
«Naaje se kˈnaamga naam roje naan Raa ki,
kɛn Pɔl se jaay kˈtɔɔliŋ̃ te ey num, naaje se
jˈkɔs eyo ɔɔ jˈkaay eyo. [15] Bin se, ˈɓaaki ute ro
*jee kaakŋ mɛtn taarge se, ˈɓaa ɔŋki magal
asgarge se ˈtaaɗiŋ̃ki ɔɔki ŋ̃ˈɔk ŋ̃ˈɓaano ute
Pɔl gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki ara. Naase se ˈtɛɗki
raay aan gɔɔ jee kɛn je kaakŋ kɔkŋ mɛtn
taariŋ̃ jiga. Gaŋ naaje se lɛ, kˈɗaapga ɗaap
roje kɔr naaŋ̃ ˈkaan gɔtse ki ey sum ɓo,
naaje jˈaŋ̃ tɔɔlɔ.»

[16] Num gaŋ, taar se ɓaa ooc bi goon gɛnaa
Pɔl kɛn mɛnda. Naaŋ̃ naar iiŋ̃ *ɓee kɛn
tɔɔgŋ kɛn asgarge lee toom maak ki se ɔɔ

* 23:5 Aak Ekz 22.28.

ɛnd ɔŋ Pəl se ɔɔ aaliɲ biɲ ki. [17] Maakŋ magal
asgarge tu se, Pəl daŋo deb kalaŋ ɔɔ ɗeekiɲ
ɔɔ: «Goon kɔɗn ese se, ɔk ɓaansiɲ gɔtn
bubm asgarge tu, taa naaɲ se ɔk taara je
aɲ taaɗa.» [18] Gɔtn se, magal asgarge se ɔk
ɓaansiɲo gɔtn bubm asgarge tu se, ɔɔ ɗeek
bubm asgarge tu ɔɔ: «Pəl debm daŋgay
se ɓo, daŋumo ɔɔ taaɗum ɔɔ 'ɓaano ute
goon kɔɗn ese se, taa naaɲ se ɔk taara je ai
taaɗa.» [19] Gɔtn se, bubm asgarge se ɔk goon
kɔɗɔ se jiɲ ki ɔɔ iik tɔɔkiɲsiɲ cɛɛs ki ɔɔ tɔnd
mɛtiɲ ɔɔ: «Taari naai 'je am taaɗ se tap ɓo,
taar ɗî?» [20] Anum, goon kɔɗɔ se taaɗiɲ mɛtn
taariɲ ɗeekiɲ ɔɔ: «Maam m'booy Yaudge
se, dɔɔkga taarɗe ɔɔ utu 'tɔnd mɛti. Taa Pəl
se, naaɗe je ɔɔ mɛtbeeki se, naai ansiɲ ɓaa
naan Yaudge tun jee kaakŋ mɛtn taarge ɔɔ
naaɗe se lɛ, 'tɛɗn raay aan gɔɔ jee kɛn je
kaakŋ kɔkŋ mɛtn taariɲ jiga se. [21] Num gaŋ,
taar naaɗe se oɲte kuunu taa gaabge cir
si-sɔɔ se oom koom Pəl, taa naaɗe naamga
naam rɔɗe naan Raa ki ɔɔ kɛn naaɗe jaay
tɔɔliɲ te ey num, naaɗe se 'kɔs eyo ɔɔ 'kaay
eyo. Ɔɔ kɛn ɔɔp se, naaɗe booy kɛn naai
aɗen tookŋ taarɗe sum.» [22] Kɛn goon kɔɗɔ se
jaay taaɗ mɛtn taariɲ aas se, bubm asgarge
se taaɗiɲ ɔɔ: «Mɛtn taar kɛn naai taaɗum
mɛtiɲ se, oɲte taaɗn nam ki.» Jaay ɓo, naaɲ
ɔliɲ ɓaao.

*P*əl k'j'uun k'ɓaansiɲ maakŋ gɛgɛr kɛn
Sezare ki

[23] Gɔtn se, bubm asgarge daŋo maakŋ
magal asgarge tu se, gaabge dio ɗeekɗen ɔɔ:
«'Daŋ 'tuskiro asgarge kaar-dio, jee sɛndge
si-cili ɔɔ asgargen lee ute bɔɔrɗe se kic ɓo
kaar-dio. 'Ɗaapki rose, taa kaaɗn kɛɛski se,
naase aki ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki.
[24] 'Ɗaapki sɛndgen kɛn Pəl 'kookŋ kiŋg do
ki se kici, taa ansiɲki ɓaa gɔtn Pɛliks kɛn
magal taa naaŋ Jude ki se ute lapia.» [25] Gɔtn
se, naaɲ raaŋiɲ maktub ɔɔ maakŋ maktubiɲ
ki se, naaɲ taaɗiɲ ɔɔ:

[26] Kɛse maam Klɔdius Lisias ɓo m'raaŋi
maktubm ese. Maam m'raaŋ m'əli tɔɔsɛ
naai Pɛliks, kɛn magal taa naaŋ Jude ki.

[27] Maam m'raaŋi se taa gaabm kɛn
maam m'ɔk m'ɔliɲ gɔti ki se, ey num
Yaudge je aɲ tɔɔlɔ. Naɓo, kɛn maam
m'booy jaay j'ɔɔ gaabm se kɔɗ *Rɔmɛ
se, taa naaɲ se, maam m'ɓaaɗo ute dɔɔl
asgarumge jaay ɓo m'ɔk m'ɔɔɗîɲo jiɗe ki.
[28] Aan gɔɔ maam m'je m'jeel mɛtn taar
kɛn Yaudge ɔkiɲ mindiɲ se, maam m'ɔkŋ
ɓaansiɲo naan jeege tun lee aakɗen mɛtn
taarɗege se. [29] Kɛn maam jaay m'booy
mɛtn taarɗe se, m'ɔŋiɲ gaabm se naaɗe
ɔkiɲ mindiɲ taa *Ko Taar Raaɗe. Gaŋ
gɛn naajege num, gaabm se tɛɗ te dîm
jaay 'kaasn j'ansiɲ tɔɔlɔ, ey lɛ j'ansiɲ kɔl
daŋgay ki se eyo. [30] Tɛr k'j'ɔɔjum j'ɔɔ
Yaudge se dɔɔkga taarɗe gɛn kutiɲa. Taa
naaɲ se ɓo, maam m'naar m'ɔliɲ gɔti ki,
ɔɔ jee kɛn ɔkiɲ mindiɲ se lɛ, kɛn naaɗe
ɔk taar dîm num oɲɗe naaɗe ai ɓaa taaɗn
mɛtiɲ naai ki.

[31] Gɔtn ese sum ɓo, asgarge iiɲ tɛɗ nakŋ
kɛn bubm asgarge taaɗɗesiɲ se. Naaɗe ɔk
Pəl ɔɔ maakŋ nɔɔr kɛn ese sum ɓo, naaɗe
uun bɔɔy ɓaansiɲ gɔtɔ kaam kalaŋ k'daŋiɲ
Antipatris. [32] Mɛtbeeɲki se, asgargen ɓaa
ute jɛɗege se, ɔk tɛrl ɓaaɗo *ɓee kɛn tɔɔgŋ
kɛn naaɗe lee toom maak ki se, ɔɔp jee
sɛndge kalɗe ki sum ɓo, ɓaan ute Pəl. [33] Kɛn
jee se jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki se,
maktubm kɛn bubm asgarge raaŋ ɛɗɗesiɲ
jiɗe ki se, naaɗe ɛɗîɲ ji magal kɛn taa naaŋ
Jude kɛn iŋg gɔtn ese se. Ɔɔ Pəl se kic ɓo,
naaɗe ɛɗîɲsiɲ kaam jiɲa. [34] Kɛn magal taa
naaŋ Jude ki jaay dooy maktubm se aas se,
naaɲ tɔnd mɛtn Pəl ɔɔ: «Naai tap ɓo kɔɗ
ɗî?» Pəl tɛrliɲ ɔɔ: «Maam se, m'iiɲo taa
naaŋ kɛn Silisi ki.» [35] Ɔɔ kɛn magal taa naaŋ
Jude ki jaay booy taar Pəl se, naaɲ ɗeekiɲ
ɔɔ: «Jee ɔkki mindi se jaay ɓaaɗoga sum ɓo,
maam m'utu m'booy mɛtn taari se.» Gɔtn
se, naaɲ ɓaa ɔliɲ k'bɔɔbiɲ maakŋ ɓee kɛn
*Ɛrɔd iiɲiɲ se.

24

*P*əl j'ɔkiɲ mindiɲ naan Pɛliks ki

[1] Kɛn Pəl aan Sezare ki jaay tɛɗ ɓii mii
se, naaɲ kɛn se, Ananias kɛn *magal jee
tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa ɓee
Yaudge kandum se, naaɗe ɔko gaaba kalaŋ
roɲ Tartɛlus. Ɔɔ gaabm se jeel kɔjɲ bɔɔrɔ
k'ɓaaɗo tɛlɛ Sezare ki. Gɔtn se, naaɗe sakak
Pəl gɔtn magal kɛn taa naaŋ Jude ki se. [2] Kɛn
naaɗe aan se, magal taa naaŋ kɛn gɔtn ese ɔl
k'daŋo Pəl ɔɔ gɔtn ese sum ɓo, Tartɛlus se,
baagiɲ kɔk mindiɲa. Naan magal taa naaŋ
kɛn gɔtn ese, naaɲ taaɗ ɔɔ: «Jaamus, barka
ute naai jaay ɓo ɓɔrse naaŋje ɗaap se. Ɔɔ
ute mɛtɛki se sum ɓo, ɓɔrse naai 'noogjen
j'iŋg lapia ute maraadje se. [3] Maakŋ naaŋje

ki se, gɔtɔ ɓaa se paac daayum naaje kˈtɔɔmi
taa bɛɛ kɛn naai tɛɗjen se. 4 ‘Bɔrse se, maam
mˈje mˈai tujɩ̃ naabi eyo, num ˈmooyje uɗbi
do mɛtn taar kɛn naaje jˈai taaɗ se. 5 Gaabm
ese se, naaje jˈɔɲiɩ̃ naaɩ̃ debm jig eyo. Naaɩ̃
se ɓo, kɛn lee ɛc Yaudgen gɔtɔ ɓaa se paac
ɔɔ jee uun ɗoobm kɔɗ Nazarɛt se lɛ, naaɩ̃
ɓo bubɗe. 6 Ey num, naaɩ̃ ɓo je an tujɩ̃ te
*‘Bee Raa se kici. [Taa naaɩ̃ se ɓo, naaje
kˈjˈɔkiɩ̃o ɔɔ kˈje jˈaɩ̃ kɔjɩ̃ bɔɔrɔ doɩ̃ ki aan
gɔɔ kɛn *Ko Taar Raaje taaɗjen ro ki. 7 Gaŋ
gɔtn se, bubm asgarge ɓaaɗo ute asgariɩ̃ge
ɔɔɗiɩ̃ ute taa tɔɔg jije ki. 8 Naaɩ̃ taaɗjen ɔɔ
debm jaay je kɔkŋ mind Pɔl num aɗe ɓaa
gɔti ki.]* Anum, Jaamus, naai mala ɓo ˈtɔnd
mɛtn gaabm se. Ute taar kɛn naaɩ̃ ai taaɗ
se sum ɓo, naai ˈjeel taar kɛn naaje kˈtaaɗ
roɩ̃ ki se, taar mɛt ki.» 9 Yaudgen ɓaaɗo ute
naaɩ̃ se kic took do taar kɛn se ɔɔ taaɗ ɔɔ:
«‘Deere, taar naaɩ̃ taaɗ se, mɛt ki.»

*P*ɔl taaɗ mɛtn taariɩ̃ Pɛliks ki

10 Gɔtn se magal taa naaŋ Jude ki se, tɛɗ
ute jiɩ̃ Pɔl ki ɔɔ ɩ̃ˈtaaɗa. Naaɩ̃ kɛn se,
Pɔl ɛɛp taariɩ̃ ɔɔ: «Jaamus, mˈjeele gɔtn
naai baag kɔjɩ̃ bɔɔrɔ do Yaudge tu sum se,
ɔkga ɓaara dɛna; taa naaɩ̃ se ɓo, maam
mˈɓeer eyo kɛn mˈai taaɗn mɛtn taarum
se. 11 Gɔtn mˈɓaaɗo Jeruzalɛm ki gɛn keem
*Raa daan bɔɔr *‘Bee Raa ki sum se, aas te
ɓii sik-kaar-di eyo. Taarum mˈtaaɗi se, kɛn
naai ˈtuur mɛtiɩ̃ kic ɓo aɩ̃ kɔɲiɩ̃ ɗoobiɩ̃ ki.
12 Daan bɔɔr ‘Bee Raa ki lɔ maakŋ *ɓeege tun
Yaudge lee tusn maak ki, ey lɛ maakŋ gɛgɛr
ki gɔtn kɛn jeege lee tusn se kic ɓo, naaɗe,
ɓii kalaŋ, ɔŋum te naaj naaj te jeege eyo
ɔɔ mˈɔɔs kɔɔs mɛtn jeege eyo. 13 Mɛtn taar
naaɗe jaay ɔkum mindum ro ki se, naaɗe
aisiɩ̃ kɔŋ taaɗn mɛtiɩ̃ tal tal eyo.

14 «ˈBooyo mˈai taaɗa: nakŋ maam mˈjeel
se, maam se mˈuun ɗoobm Raa bubjege ute
ɗoobm kɛn naaɗe aakiɩ̃ aan gɔɔ ɗoobm se
ɗoobm jig eyo. Ey num, maam kic mˈaal
maakum do taarge tun kˈraaŋiɩ̃o maakŋ
*Ko Taar Raa ki ute kɛngen jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkiɩ̃ se kici.
15 Maam se, mˈɔnd dom do Raa ki ɔɔ do mɛtn
taar kɛn Raa utu dur jeege daan yoge tu
jee kɛn tɛɗ naka ute ɗoobiɩ̃a ɔɔ kɛngen tɛɗ
naka ute ɗoobiɩ̃ eyo aan gɔɔ naaɗe kici.
16 Taa naaɩ̃ se ɓo, daayum maam mˈaay kaa-
muma mˈlee naan Raa ki ɔɔ naan jeege tu se
ute maakŋ kalaŋ. 17 Maam se, mˈɔkga ɓaara
dɛna mˈɓaaɗo te Jeruzalɛm ki eyo. Num,
kɛn ɓɔrse jaay mˈɓaaɗo se, mˈɓaano ute
nakŋ noogŋ jee daaygen maakŋ naaŋum ki
ɔɔ mˈɓaano ute *sɛrkɛ Raa ki kici. 18 Naaɩ̃
kɛn se, naaɗe ɔŋum daan bɔɔr ‘Bee Raa ki
mˈtug mˈɗaap ɗaap rom naan Raa ki. Kaaɗ
kɛn se lɛ, jeege tus te cɛɛm ki eyo ɔɔ jeege
lɛ ul te taar ey kici. 19 Gaŋ Yaudgen iiɩ̃o taa
naaŋ Azi ki se ɓo, jee mɛtiɩ̃ge ɓaaɗo ɔŋuma.
Kɛn bɛɛɩ̃ ki se, kɛn maam jaay mˈtujga ɗîm
num naaɗe se ɓo, jee kɛn aɗe ɓaa naani
ki am kɔkŋ minduma. 20 Ey lɛ, jee kɛn
ɓaaɗo naan naai ki ara ki se, kaaɗ kɛn jaay
naaɗe ɔkuma mindum naan Yaudge tun
*jee kaakŋ mɛtn taarge se, kˈtaaɗum nakŋ
kɛn maam mˈtujga se. 21 Nakŋ kɛn maam
mˈjeel se, mˈtaaɗga ɓo taara kalaŋ: kaaɗ
kɛn maam mˈɗaaro daan naaɗe ki se, maam
mˈuuno mindum raan ɔɔ mˈɗeekɗeno mˈɔɔ,
jaaki jaay naase ˈje amki kɔjɩ̃ bɔɔrɔ dom ki
se, taa maam mˈaalga kaal maakum do Raa
kɛn utu dur jeege daan yoge tu se!»

22 Pɛliksn magal taa naaŋ Jude se, ‘Doobm
Isa sum se, naaɩ̃ jeel mɛtiɩ̃a. Taa naan se
ɓo, naaɩ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBooyki, ɔɩ̃ki Lisiasn
kɛn bubm asgarge se jaay ɓaaɗo gɔtn ara ki
sum ɓo, maam mˈasen kaakŋ mɛtn taarse
se.» 23 Gɔtn se Pɛliks ɔl magal asgargen naaɩ̃
ɔɩ̃iɩ̃ Pɔl kaam jiɩ̃ se, ɔɔ ɩ̃ˈɓaa ɩ̃ˈbɔɔb Pɔl
se maakŋ daŋgay ki naɓo jˈɔɩ̃iɩ̃ ɗoobo ɔɔ
jˈɔɩ̃te gaasn jeeɩ̃ge taa ɓaaɗo aɩ̃ lee kaaka
ɔɔ aɩ̃ kaakŋ doɩ̃ ki.

*P*ɔl tiŋg maakŋ daŋgay kɛn gɔtn ese
ɓaara dio

24 Kɛn tɛɗ ɓii kandum se, Pɛliks ute mɛnd-
iɩ̃ Drusil kɛn mɛnd Yaud se, ɔl kˈdaŋo Pɔl,
taa naaɗe se, je Pɔl aɗen taaɗn mɛtn taar
ɗoobm *al-Masi, Isa. 25 Num gaŋ, kaaɗ kɛn
Pɔl jaay baagɗen taaɗn ɔɔ: «Bɛɛki num,
debkilimi se, ˈtɛɗ nakŋ ute ɗoobiɩ̃a naan
Raa ki ɔɔ bɔɔbm roɩ̃a, taa Raa se, ɓii kalaŋ,
utu kɔjɩ̃ bɔɔrɔ do jeege tu.» Kɛn Pɛliks jaay
booy taar se, nirliɩ̃ ɓaa teece. Gɔtn se, naaɩ̃
ɗeekiɩ̃ ɔɔ: «‘Bɔrse se, iiɩ̃ ˈɓaa gɔti ki, ˈtɛɗga
jaay sɔm, maam mˈaio daŋa.» 26 Naaɩ̃ saap
ɔɔ kaaɗn naane Pɔl aɩ̃ kɛɗn gurs lɛ ɗaam,

* 24:8 Taar se (6b-8a) maakŋ Kitapge tun do dɔkiɩ̃ se, mɛtiɩ̃ge maakɗe ki se gɔtɔ.

taa naaŋ se ɓo, naaŋ daŋ ɗɔɔliŋ cɔk cɔk gɛn
kɛɛs ute naaŋ se.
27 Kɛn Pɛliks jaay tɛɗ ɓaara di se, Porsius
Pɛstus se k'ɓaaɗo j'ɔliŋ gɔɔŋ ki. Aan gɔɔ
Pɛliks je raapm maakŋ Yaudge se, naaŋ ɓaa
ɓaa se ɔŋ Pɔl tiŋg maakŋ daŋgay ki gɔtiŋ ki.

25

*P*ɔl naan Pɛstus ki

1 Kɛn Pɛstus jaay aan Sezare ki, tɛɗ ɓii
mɔtɔ sum se, gɔtn se naaŋ ook ɓaa Jeruza-
lɛm ki. 2 Kɛn naaŋ jaay aan Jeruzalɛm ki
se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ute magal
Yaudge se, ɓaaɗo sakak Pɔl gɔtiŋ ki. Gɔtn
se, naaɗe taaɗ dɔɔk taara, 3 ɔɔ tɔnd mɛtiŋ
ɔɔ: «Bɛɛki num, naaje k'je Pɔl se, ajensiŋ
kɔŋ aɗe ɓaa Jeruzalɛm ki ara.» Taa naaɗe
se, oom koom Pɔl taa kɛn naaŋ jaay ɓaa ɓaa
num, naaɗe aŋ tɔɔl ɗoob ki. 4 Gaŋ gɔtn se,
Pɛstus tɛrlɗen ɔɔ: «Pɔl se, utu daŋgay ki
Sezare ki naane ɔɔ maam kic m'tɛɗga sum
ɓo m'utu m'tɛrl naane. 5 Ɔŋki magalsege
kandum se 'ɓaa ute maam tɛlɛ. Ɔɔ kɛn
gaabm se jaay tujga ɗîm lɛ, amki ɓaa taaɗn
mɛtiŋ naane.»
6 Kɛn Pɛstus aan Jeruzalɛm ki se, naaŋ
tɛɗo ɓii marta lɔ ɓii sik sum. Kɛn naaŋ
jaay tɛrl ɓaa Sezare ki se, mɛtbeeŋki sum
ɓo, naaŋ ɓaa iŋg gɔtn kɔjŋ bɔɔr ki ɔɔ ɔl
k'ɓaa k'daŋo Pɔl. 7 Kɛn Pɔl jaay aan gɔtn
kɔjŋ bɔɔr ki se, Yaudgen iiŋo Jeruzalɛm
ki ɓaaɗo ute Pɛstus se, ɓaaɗo gurugiŋa ɔɔ
baagiŋ tɔɔl taargen iŋg kus dɛna doŋ ki.
Naɓo taarɗegen naaɗe taaɗ se, debm jaay
kɔŋ taar mɛt kɛn aŋ kɔkŋ mindiŋ tap ɓo,
gɔtɔ. 8 Gaŋ Pɔl taaɗ mɛtn taariŋ ɔɔ: «Maam
se, m'tuj te *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Yaudge
tu se eyo, m'tuj te *Bee Raa eyo ɔɔ Gaar
magal iŋg *Rɔm ki kɛn k'daŋiŋ Sezar se kic
lɛ, m'tujiŋ te ɗîm eyo.»
9 Gaŋ Pɛstus je raapm maakŋ Yaudge se,
taaɗ Pɔl ki ɔɔ: «Kɛn 'kookŋ ɓaa Jeruzalɛm
ki jaay j'ai ɓaa kaakŋ mɛtn taari naanum ki
se 'took la?» 10 Gaŋ Pɔl tɛrliŋ ɔɔ: «Aan gɔɔ
maam m'ɓaaɗoga gɔtn kɔjŋ bɔɔr kɛn gɛn
Sezar ɗey se, maam m'je j'am kɔjŋ bɔɔrɔ
gɔtn ara. Taa Yaudge se lɛ, maam m'tujɗen
te ɗîm eyo aan gɔɔ kɛn naai kic 'jeeliŋ tak
se. 11 Ɗeere, kɛn maam jaay m'tujga ɗîm
lɔ tɛɗga nakŋ jaay aas tɔɔlum se, naaŋ se,
maam m'tooko j'am tɔɔlɔ. Num gaŋ jee
ɔkum mindum se lɛ, nakɗe mɛt ki eyo; bin
se, nam tap ɓo am kɔŋ kɔkŋ kɔlum jiɗe ki
eyo. Maam se, j'am ɓaa kɔjŋ bɔɔrɔ naan
Sezar ki.» 12 Kɛn Pɛstus jaay booy taar se,
gɔtn se naaŋ ɓaa taaɗ ute jeeŋge, jaay ɓo
ɓaaɗo tɛrl Pɔl ki ɔɔ: «Naai 'je j'ai kɔjŋ bɔɔrɔ
naan Sezar ki ɗey se, ɓɔrse maam m'ai kɔli
'ɓaa naan naaŋ ki.»

*P*ɛstus daŋ ɓaano ute Pɔl naan Gaar
Agripa ki

13 Kɛn naaɗe aak mɛtn taar Pɔl jaay tɛɗ
ɓii kandum se Pɛstus aan Sezare ki, gɔtn se
Gaar Agripa ute gɛnaaŋ mɛnda, roŋ Bere-
nis, ɓaaŋo tɛɗn tɔɔsɛ. 14 Aan gɔɔ naaɗe
tiŋgga ɓii dɛna gɔtn ese se, ɓii kalaŋ Pɛstus
taaɗîŋ mɛtn taar Pɔl se, ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛn
Pɛliks ɓaa ɓaa se, naaŋ ɔŋga gaaba kalaŋ
maakŋ daŋgay ki ara. 15 Kaaɗ kɛn jaay
maam m'iŋgo Jeruzalɛm ki se, *magalgen
gɛn jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa
ɓee Yaudge se, ɓaaɗo sakakiŋ gɔtum ki ɔɔ
ɗeekum ɔɔ: ‹Gaabm se ɔjiŋ bɔɔrɔ doŋ ki.›
16 Ɔɔ maam m'tɛrlɗen m'ɔɔ: ‹Naaje *Rɔmɛge
se, deba se j'aak mɛtn taariŋ jaayo. Taa jee
ɔkiŋ mindiŋ se, aɗe ɓaa k'booy mɛtn taarɗe
ɔɔ mɛtn taar naaŋ kici, ey num j'aŋ kɔŋ kɔjŋ
bɔɔr doŋ ki, bin sum eyo.› 17 Gɔtn se, magal
Yaudge se, iiŋ ɓaaɗo ute maama Sezare ki,
ɔɔ maam kic m'tooɗ te bi do taar kɛn se
eyo. Mɛtbeeŋki sum ɓo, maam m'ɓaaɗo
gɔtn kɔjŋ bɔɔr ki ɔɔ m'ɔl k'daŋ k'ɓaano ute
Pɔl. 18 Kɛn jee kɛn ɔkiŋ mindiŋ jaay aan se,
maam m'saap m'ɔɔ kaaɗ naane, naaɗe ɔkiŋ
mindiŋ se do nakge tun *kusiŋ kɛn naaŋ
tɛɗa. Num gaŋ, do nakge tun kɛn naaɗe
ɔkiŋ mindiŋ se, kɛn mɛt ki tap ɓo, maam
m'ɔŋ te eyo. 19 Gaŋ maam m'ɔŋɗe se, naaɗe
naaj naaj ɓo do ɗoobm naaɗe Yaudge tu ɔɔ
do gaab ki kalaŋ k'daŋiŋ Isa. Gaabm ese
se ooyga kooyo, naɓo gaŋ Pɔl ɔɔ gaabm se
utu iŋg zɛɛrɛ daayum. 20 Taa naaŋ se ɓo,
taargen bin se, maam se m'jeel taaɗ mɛtiŋ
eyo. Naaŋ kɛn se ɓo, maam m'taaɗ Pɔl ki
m'ɔɔ ŋ'je num ŋ'ɓaa Jeruzalɛm ki j'aŋ ɓaa
kaakŋ mɛtn taariŋ naane. 21 Gaŋ Pɔl baate
tookŋ do taar kɛn se. Naaŋ ɗeek ɔɔ: ‹Naaŋ
se, j'aŋ ɓaa kɔl gɔtn Sezar ki se ɓo aŋ ɓaa
kaakŋ mɛtn taariŋa.› Taa naaŋ se ɓo, maam
m'ɔl asgarumge utu bɔɔbiŋ maakŋ daŋgay
ki, bini ɓii kɛn m'aŋ kɔliŋ gɔtn Sezar ki.»
22 Gɔtn se, Gaar Agripa taaɗ Pɛstus ki
ɔɔ: «Gaabm se, maam kic m'je booy mɛtn
taariŋa.» Ɔɔ Pɛstus tɛrliŋ ɔɔ: «Kɛse jiga.

Mɛtbeeki sum ɓo, naai utu ˈbooy mɛtn taariṇa.»
23 Mɛtbeeṇki se, Gaar Agripa ute gɛnaaṇ
mɛnda roṇ Berenis, naaɗe tuso kal gaariṇge ɔɔ ɓaaɗo ute magal asgarge ute magalgen gɛn maakŋ gɛgɛr gɔtn ese. Naaɗe
ɓaaɗo ɛnd maakŋ ɓee kɛn jeege lee tusn
se. Gɔtn se, Pɛstus ɔl kˈdaŋ kˈɓaano ute Pɔl.
24 Ɔɔ Pɛstus ɛɛp taariṇ ɔɔ: «Gaar Agripa ɔɔ
naasen iŋgki ute naaje maakŋ ɓee ki ara
ki paac, aakki, kɛse ɓo gaabm se, Yaudge
ute dɛnɗe ɓaaɗo ɔŋum Jeruzalɛm ki bini
kˈɓaaɗo Sezare ki ara. Naaɗe taaɗum mɛtn
taar gaabm se ɔɔ tɔɔɗ tɔɔy ɔɔ: ‹Gaabm se,
kˈtɔɔliṇ naatn!› 25 Ɔɔ kɛn maam jaay mˈbooy
mɛtn taariṇ se, mˈɔŋiṇ naaṇ se tuj te ɗim
jaay ˈkaasn jˈansiṇ tɔɔl ro ki eyo. Num gaŋ
naaṇ mala taaɗ ɔɔ jˈansiṇ ɓaa naan Gaar
magal kɛn iŋg Rɔm ki ɗey se. Taa naaṇ
se ɓo, maam mˈje mˈaṇ kɔl gɔtn naane.
26 Num maam se, taar mˈkɔŋ jaay mˈraaŋ
Gaar magal kɛn iŋg Rɔm ki se, mˈɔk eyo.
Taa naaṇ se ɓo, maam mˈɔkŋ mˈɓaansiṇo
naanse ki ɔɔ kɛn tap tap se, naan naai
Agripa ki, taa gaabm se jaay ˈbooyiṇkiga
mɛtn taariṇ num. Bin sum ɓo, amki kɔŋ
mɛtn taar kɛn maam mˈraaŋ Gaar magal
kɛn iŋg Rɔm ki se. 27 Ey num, kɛn debm
daŋgay jaay jˈɔŋ te nakŋ kɛn naaṇ tuj te ey
se, jˈaṇ kɔkŋ kɔl Rɔm ki jˈɔɔ ɗi?»

26

Pɔl taaɗ mɛtn taariṇ naan Gaar Agripa ki

(NJKN 9.1-30, 22.1-21)

1 Gɔtn se, Gaar Agripa taaɗ Pɔl ki ɔɔ:
«Ɓɔrse jˈoṇiga ɗoobo ˈtaaɗ mɛtn taari.»
Naaṇ kɛn se, Pɔl uun jiṇ raan tɛɗɗen
tɔɔsɛ jaay baagɗen taaɗn mɛtn taariṇa ɔɔ:
2 «Gaar Agripa, jaaki maam mˈɗaar naani
ki ara se, maakum raap aak eyo. Taa
maam mˈɔk ɗoobo gɛn taaɗn mɛtn taargen
Yaudge lee ɔkum mindum se. 3 Taa naai lɛ,
ˈjeele nakŋ bubɗegen naaɗe lee tɛɗa ute do
taargen naaɗe lee naaj do ki se. Taa naaṇ
se ɓo, maam mˈeemi nɔɔ mɛti ki ɔɔ uɗum bi
do taar kɛn maam mˈai taaɗ se.
4 «ˈBooy mˈai taaɗa: Yaudge paac se
ˈjeeluma taa maam lɛ mˈteep daanɗe ki
Jeruzalɛm ki ara. 5 Do dɔkiṇ tap ɓo,
naaɗe ˈjeeluma, maam se mˈuun ɗoobm
*Parizigen tɛɗiṇ ɔɔṇ dɛn se. Naaɗe se jeele
kɛn naaɗe je kic ɓo am tɛɗn saaɗumge.
6 Jaaki jaay kˈjˈɔk kˈɓaansumo gɔtn kɔjṇ
bɔɔrɔ ki se, taa maam mˈɔndga kɔnd dom
do nakge tun *Raa taaɗo bubjege tu ɔɔ utu
ajeki kɛɗ se. 7 Taa naaṇ se ɓo, taa ɓeejegen
sik-kaar-di se eem Raa nɔɔrɔ katara; taa
naaɗe ɔnd doɗe ɔɔ utu kɔŋ nakgen kɛn Raa
taaɗ ɔɔ utu ajeki kɛɗ se. Bin ɓo Gaar Agripa,
maam kic mˈɔnd dom do nakge tun se kici,
ɔɔ taa naaṇ se ɓo, Yaudge lee ɔkum mindum
se. 8 Bin num, gɛn ɗi jaay naase Yaudge ɔɔki
Raa se ˈkɔŋ dur jeegen ooyga kooy ey se?
9 «Ɗeere, maam kic maakŋ saapum ki se,
ute ɗoobm gay kic ɓo mˈɗo ɗo mˈje ro Isan
kɔɗ Nazarɛt se se ˈtɛɗn gɔtɔ. 10 Kɛse ɓo nakŋ
kɛn maam mˈtɛɗo Jeruzalɛm ki. Naaṇ kɛn
se, *magalgen gɛn jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu
se ɓo, undumo kulu ɔɔ maam se, jee aalga
kaal maakɗe do Isa *al-Masi ki se, jeege
dɛna kɛn mˈtɔk mˈɔmbɗeno daŋgay ki. Ɔɔ
kɛn naaɗe jaay dɔɔk taarɗe gɛn tɔɔlɗe lɛ,
maam kic mˈtook ute naaɗe. 11 Maam mˈlee
mˈdabarɗe maakŋ *ɓeege tun kɛn Yaudge
lee tusn maak ki se. Gɔtn se maam mˈtɛɗɗe
ute taa tɔɔgɔ. Mˈje naaɗe an rɛsn ute
ɗoobm Isa se. Maakum jaay taarum doɗe
ki se, ɔlum bini mˈɓaa mˈdabarɗen maakŋ
gɛgɛrge tun kɛn maakŋ taa naaŋ Yaudge te
eyo kici.»
12 Tɛr Pɔl taaɗ Agripa ki ɔɔ: «Taa naaṇ se
ɓo, ɓii kalaŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu
se, ɔlum ɔɔ mˈɓaa Damas ki gɛn ɓaa tɔkŋ jee
kɛn aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi kɛn
gɔtn naane se. 13 Gaar Agripa, kɛn maam
mˈutu mˈɓaa ɓaa ɗoob ki jaay kaaɗa aan
katara ki se, maam mˈaak pooɗo raap lak
lak iiṇo maakŋ raa ki. Ɔɔ pooɗn se, raap cir
kaaɗa, ɓaaɗo deebje maam jˈutu jee kˈɓaa
ɓaa ɗoob ki tɛl se. 14 Gɔtn se, naaje paac
kˈsi naaŋ ki ɔɔ maam mˈbooy mind deba
taaɗum ute taar naaŋ Yaudge ɔɔ: ‹Sɔl, Sɔl,
naai ˈdabarum tap ɓo taa ɗi? Kɛse naai
ˈdabar roi cɛrɛ aan gɔɔ maal kɛn ɔṇ roṇ
mɛliṇ dabariṇ ute mɛmɛyɛ se*.› 15 Maam
mˈtɔnd mɛtiṇ mˈɔɔ: ‹Mɛluma, naai tap ɓo
naŋa?› Ɔɔ Mɛljege tɛrlum ɔɔ: ‹Maam ɓo
Isan kɛn naai ˈlee dabariṇ se. 16 Num gɔti ki
se, iiṇ ɗaar raan. Maam mˈteeco naani ki
se, mˈbɛɛr mˈɔɔɗi taa am tɛɗn debm tɛɗn
naabuma. Jaaki, mˈteeciga naani ki naai

* 26:14 mɛmɛyɛ se, maal kˈdɔɔkŋ ro duwal sind ki.

aakumga ute kaami se, maam mˈutu mˈteec
naani ki ɔɔ mˈai taadn nakgen kuuy daala.
17 Yaudge ute jeegen Yaudge eyo kɛn maam
mˈɔli gɔtɗe ki se, maam mˈai kaaj jiɗe ki.
18 Maam mˈɔli gɔtɗe ki se taa aɗe kɔɔdn
kaamɗe ˈkaaka. Ute naaŋ se jaay ɓo, naaɗe
aɗe teecŋ maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se, ɔɔ aɗe ɓaa
gɔt kɛn wɔɔrɔ. Ɔɔ naaɗe aɗe teecŋ maakŋ
ji *Ɓubm sitange tu ɔɔ ˈɓaa gɔtn Raa ki taa
Raa se aɗen tɔɔl *kusiŋɗege ɔɔ naaɗe kɔŋ
bɛɗɗe ute jee Raagen *salal se taa naaɗe
aalga maakɗe do maam ki.›

19 «Taa naaŋ se ɓo Gaar Agripa, nakŋ Raa
teec naanum ki jaay taaɗum mˈaakiŋ ute
kaamum se, maam mˈɔŋ mˈbaate te eyo
num mˈtookga do ki. 20 Gaŋ booyo deet deet
se, maam mˈtaaɗo taar Raa jeege tun Damas
ki ɔɔ jeege tun Jeruzalɛm ki ɔɔ mˈtaaɗ
mˈdɔɔɗo jeege tun taa naaŋ Yaudge tu paac
ɔɔ tɛr mˈtaaɗɗega jeege tun Yaudge eyo se
kici. Mˈtaaɗɗen mˈɔɔ, kˈtɛrl kiŋgɗe ɔɔ jˈaal
maakɗe do Raa ki ɔɔ kˈtɛɗ nakgen jiga kɛn
ˈtaadn jeege tu ɔɔ naaɗe se ˈtɛrlga kiŋgɗe.
21 Taa naaŋ se ɓo, Yaudgen kandum se ɔkum
daan bɔɔr *Ɓee Raa ki ɔɔ naaɗe je am tɔɔlɔ.
22 Ute naaŋ se kic ɓo, bini jaaki, Raa utu
bɔɔbum bɔɔbɔ ɔɔ maam mˈutu mˈtaaɗ taaɗ
taariŋ kɛn *Musa ute jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki do dɔkiŋa taaɗo ɔɔ ˈtɛɗga num
al-Masi utu aɗe ɓaa se. Kɛse ɓo taar kɛn
maam lee taaɗ naan jee jˈaalɗen maak ki
ute jee jˈaalɗen maak ki ey kici. Kɛse ɓo
taaruma, 23 mˈɔɔ: al-Masi se dabarga ɔɔ
naaŋ ooyga ɔɔ maakŋ jeege tun ooyga kooy
se, naaŋ ɓo debm kɛn duro deet daan yoge
tu ɔɔ naaŋ ɓo debm kɛn wɔɔr gɔtɔ Yaudge
tu ɔɔ jeege tun Yaudge eyo kici.»

*P*ɔl taaɗ taara Gaar Agripa ki ɔɔ ŋˈaal
maakiŋ do Isa ki

24 Kɛn Pɔl jaay utu taaɗ taaɗ mɛtn taariŋ
sum ɓo, Pɛstusn kɛn magal taa naaŋ gɔtn
ese se uun mindiŋ raan ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɓɛrɛ
Pɔl, naai se debm ɗerlɛ ɔɔ jeel nakgen kɛn
naai ɔk se, biga doi.»

25 Gɔtn se Pɔl tɛrliŋ ɔɔ: «Jaamus, maam
se, dom bi te eyo. Taargen maam mˈtaaɗ
se, taargen mɛt ki ɔɔ kɛn ute ɗoobiŋa. 26 Ɔɔ
Gaar Agripa se lɛ, nakgen deel se naaŋ ˈjeel
mɛtiŋa. Taa naaŋ se ɓo, maam mˈtaaɗ
naaniŋ ki kic ɓo mˈɓeer ey se; naaŋ se
maam mˈjeele, nakgen maam mˈtaaɗ se lɛ,
kɛn naaŋ jeel mɛtiŋ ey se gɔtɔ. Taa nakgen
deel ɓɔrse ese se lɛ jeege paac booyiŋga.
27 Gaar Agripa, taar jee taaɗ taar teeco taar
Raa ki taaɗo do dɔkiŋ se, tap ɓo naai ˈtook
do ki la? Maam mˈjeele, naai se ˈtookŋ do
taarɗege tu se.» 28 Gɔtn se Gaar Agripa tɛrliŋ
ɔɔ: «Ute taari se, naai saap ɔɔ bin sum ɓo,
naai ˈnaar am tɛɗum mˈtɛɗn debm *al-Masi
bin aa!» 29 Pɔl tɛrliŋ ɔɔ: «Kɛn ɓɔrse lɔ tɛɗga
jaayo, maam se mˈtɔnd mɛtn Raa. Naai ute
jeegen ɓɔrse iŋg ˈbooyki taar maam mˈiŋg
mˈtaaɗsen se, mˈje aki tɛɗn aan gɔɔ maama.
Naɓo nakŋ maam mˈje ˈkaan dose ki ey se,
ziŋzir kɛn kˈdɔɔkŋ sum se sum.»

30 Kɛn Pɔl jaay taaɗ naŋ taariŋ sum se,
gɔtn se Gaar Agripa, magal taa naaŋ gɔtn
ese, Berenis, ɔɔ jee iŋg ute naaɗe gɔtn ese
se, paac se iiŋ ɔŋ gɔtn ese. 31 Kɛn naaɗe jaay
iik tɔɔk cɛɛs ki se, naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ:
«Gaabm se lɛ, naaŋ tuj te ɗim kɛn aŋ kaasn
jaay jˈaŋ tɔɔlɔ lɔ jˈaŋ kɔkŋ daŋgay ki eyo.»
32 Gɔtn se, Agripa taaɗ Pɛstus ki ɔɔ: «Kɛn
gaabm se jaay taaɗ te ɔɔ jˈaŋ ɓaa gɔtn Sezar
ki ey num, naai aŋ kɔɔdn kɔlɔ.»

27

*P*ɔl jˈɔliŋ ɓaa *Rɔm ki
(*2K*ɔr 11.25-26)

1 Naaŋ kɛn se, Pɛstus uun doa ɔɔ jˈajen
kɔl taa naaŋ Itali ki ute markaba. Gɔtn se
Pɔl ute jee daŋgaygen kuuy se, naaŋ ɔŋɗen
kaam ji magal asgar kalaŋ bini kˈdaŋiŋ
Julius. Naaŋ se, maakŋ magalge tun gɛn
dɔɔl asgargen gɛn Sezar Ogusta. 2 Markabm
jˈookŋ maak ki se, iiŋo gɛgɛr kɛn Adramit
ki. Ɔɔ naaŋ se ɓaa ɓaa maakŋ gɛgɛrge tun
taa baar kɛn taa naaŋ Azi ki. Gɔtn se, naaje
jˈiiŋ kˈɓaa. Ɔɔ maakŋ markab kɛn ese se,
Aristarkus kɔɗ Masedoan kɛn iiŋo maakŋ
gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki se kic, utu te naaje.

3 Mɛtbeeŋki se, naaje jˈaan maakŋ gɛgɛr
kɛn Sidɔŋ ki ɔɔ aan gɔɔ Julius ro Pɔl ki naaŋ
bɛɛ ɗey se, naaŋ ɔŋiŋ ɗoobo gɛn ɓaa kaakŋ
mɛɗiŋge, taa naaɗe aŋo kɛɗn nakŋ kɛn aŋ
noogo. 4 Kɛn naaje jaay jˈiiŋ jˈɔŋ Sidɔŋ se,
naaje jˈaal gɔɔr ute do jɛŋ taa baar gɛn Sipir,
taa ajen gaasn kuulu. Ey num kuulu se, ɔl
deeb doje ki. 5 Gɔtn se, naaje jˈɔmb kˈgaaŋ
baar kɛn taa naaŋ Silisi ute gɛn taa naaŋ
Pampili ɔɔ naaje kˈjˈaan maakŋ gɛgɛr kɛn
kˈdaŋiŋ Mira kɛn taa naaŋ Lisi ki. 6 Kɛn
naaje jaay jˈaan gɔtn ese se, magal asgarge
se, ɔŋ markaba kɛn iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn

Alekzandri ki ɔɔ kɛn ɓaa ɓaa taa naaŋ Itali ki. Gɔtn se, naaɲ̃ tɔs ɔmbje maak ki.

7 Ɓii kando kando se, markabje se ɔŋ aɲ̃ dɛn eyo, kɔr jaay j'aan maakŋ gɛgɛr kɛn Sinid ki se, naaje k'dabarga dɛna. Anum, aan gɔɔ kuulu lɛ ɔl deeb doje ki se, gaasje gɛn ɓaa ute naanje. Naaje j'aalo cɛɛ ool kooy kɛn k'daɲiɲ̃ Salomonɛ gɛn ɓaa kɔŋ gɛgɛr Krɛt ki kɛn maane ɔl gurugiɲ̃ se, taa ajen gaasn kuulu. 8 Kɛn naaje k'ɓaa ɓaa se kic ɓo, k'ɓaa ute dubar. Bini j'aan gɔt kɛn markabge lee ɗaarni gɔtn se k'daɲiɲ̃ gɔtn ɗaar markabgen bɛɛ. Naaɲ̃ se cɛɛ gɛgɛr kɛn k'daɲiɲ̃ Lazaya se. 9 Naaje k'ɓaa ɓaa se k'tɛɗga ɗoob ki ɓii dɛna ɔɔ kaaɗ kɛn se, Laa Yaudgen lee eem *Raa taa aɗen tɔɔl *kusiɲ̃ɗe se* kic ɓo, deelga. Kaaɗ kɛn ese se, maan baar ki se tooɗ kaam kalaŋ eyo. Ɔɔ markab se lɛ 'kɔŋ kɔmb gaaŋ baar eyo. Taa naaɲ̃ se ɓo Pɔl taaɗɗen ɔɔ: 10 «Mɛɗumge, 'booyki. Ɓaa mɛrtjege se, maam m'aakiɲ̃ utu 'tɛɗn aak kusu, taa markaba ute nakgen maak ki paac se dɛniɲ̃ utu kutu, ɔɔ kɛn tɛɗ te bɛɛ eyo se, naajege kic j'utu j'aki kutu.» 11 Gaŋ magal asgar Rɔmɛge se, uun taar debm tuur markabm ute gɛn mɛl markabge se cir gɛn taar Pɔl. 12 Kɛn aanga kaaɗn kuul ki num, gɔtn ɗaar markabm ese se, jig eyo. Taa naaɲ̃ se ɓo, jee maakŋ markab kɛn ute dɛniɲ̃ se, naaɗe taaɗ ɔɔ: «J'iiɲ̃ j'ɔɲ̃ki gɔtn ese. Bɛɛki num, naaje j'aki ɓaa gɔtn ɗaar markab kɛn k'daɲiɲ̃ Pɛniks se.» Kɛse ɓo gɔtn ɗaar markabgen gɛn jee Krɛt ki. Gɔtn se sak kaam aak gɔtn kaaɗa toocɲ̃ni ɔɔ naaɗe se je kiŋg gɔtn naane se bini kaaɗn kuulu se 'deele.

Guduray dɔɔb do baar ki

13 Kuulu jaay iiɲ̃o do ji jeelje ki ɔɔ baag kɔl salal se, jee maakŋ markab ki taaɗ ute naapa ɔɔ: «Kɛse ɓo nakŋ kɛn k'saapiɲ̃kiro. Gɔtn mɛrtjege se utu 'kaaɲ̃ kaama.» Gɔtn se maal magal kɛn naaɗe lee ɗaar markaba se, naaɗe uuniɲ̃o maakŋ maane ki se naata ɔɔ naaɗe lee ɓaa ute jɛŋ baar kɛn taa naaŋ Krɛt ki se. 14 Kɛn k'ɓaa cɔkɔ sum se, guduray k'daɲiɲ̃ *yurukila* se naar dɔɔbɔ makɔɲ̃ɔ do ko Krɛtge tu ɔɔ ɓaaɗo aal doje ki. 15 Gɔtn se, guduray se ɓaaɗo uun markaba se ɔɔ jeeɲ̃ge se ɔŋ ɔk gaas te markaba se eyo ɔɔ gɔtn se, naaje j'ɔɲ̃ roje guduray tuun ɓaanje. 16 Kɛn j'aan se, j'ɔŋ gɔtɔ kaam kalaŋ ɔɔ gɔtn se, maane ɔl gurugiɲ̃a ɔɔ naaŋa se k'daɲiɲ̃ Koda. Gɔtn se ɓo kɛn gaasjen guduray se, naaje se k'dabarga dɛn jaay ɓo, markabm baatn kɛn lee naakje se, j'uun k'j'aaliɲ̃ do markab kɛn magal se. 17 Gɔtn se jee markabge se bɔɔy maan jaay dɔɔk ɗaap markabm magal se ute kɔlɔ, taa naaɗe ɓeer ɓeere ɔɔ sɔm 'koocɲ̃ do kɛɛs kɛn sak kaam aak Libi se. Taa naaɲ̃ se ɓo, kaagŋ kɛn naaɗe dɔɔk jaay lee gakɗen markabɗe do baar ki se, naaɗe tuutiɲ̃ ɔɲiɲ̃ bɔɔy maan. Naaɲ̃ kɛn se, naaɗe ɔɲ̃ kuulu ɓo tɔɔɗ ɓaanje.

18 Mɛtbeeɲki se kic ɓo, guduray se ɔl tɛɗ daama ɔɔ tuun markaba se ɓaaɲ̃ kaam ara kaam ara. Taa naaɲ̃ se ɓo, jee markabge se, tɔs sin ute nakgen mɛtiɲ̃gen maakŋ markab ki se, maakŋ baar ki. 19 Ɓii k-mɔtɔge tu se, jee tuur markabge mala tɔs nakŋ kɛn naaɗe lee tɛɗn naabm markaba se ɔɔ siɲ̃ maakŋ baar ki. 20 Daan ɓii kando kando se, kaaɗa ute k-dijge se j'ɔŋ j'aakɗe eyo ɔɔ guduray se lɛ, ɔl tɛɗ daama. Taa naaɲ̃ se ɓo, naaje k'saap j'ɔɔ naaje se j'kɔŋ kaaj ey sum.

21 Naajen maakŋ markab ki se, j'ɔkga ɓii dɛna j'ɔs te eyo. Gɔtn se, Pɔl iiɲ̃ ɗaar daanɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Mɛɗumge, 'booyki! Bɛɛki se, naase akiro 'booy kuun taar kɛn maam taaɗseno se. Bin se, naase akiro kiiɲ̃ kɔɲ̃ Krɛt eyo. Kɛn taarum se jaay naase uunkiroga num, kaaɗn naane ɗîm tap ɓo 'tuj eyo ɔɔ 'kiig eyo. 22 Ɓɔrse se, 'booyki m'asen taaɗa: ɔkki maakse tɔɔgɔ, taa maakse ki se, nam kalaŋ tap ɓo 'kut eyo. Num markaba kaliɲ̃ ki sum ɓo, utu 'kutu. 23 Kɛn ɔlum jaay m'taaɗ bin se, taa maakŋ nɔɔr kɛn deel se, Mɛlum Raa kɛn maam m'lee m'eemiɲ̃ se, ɔlo kɔɗiɲ̃ kalaŋ ɓaaɗo teec naanum ki. 24 Ɔɔ naaɲ̃ taaɗum ɔɔ: ‹Pɔl, ɔɲ̃te ɓeere! Ɓeere, naai utu 'ɓaa naan Sezar ki se. Anum taa naai se, jee maakŋ markab kɛn ute naai paac se, Raa utu aɗen kaaja.› 25 Taa naaɲ̃ se, mɛɗumge, aayki kaamse! Maam se m'aal maakum do Raa ki ɔɔ m'jeele taar kɛn naaɲ̃ taaɗumga se, utu 'kaan gɔɔɲ̃ ki. 26 Naɓo 'jeelki, markabjege se utu 'kɔsn do jɛŋ kɛn kaam gam ɔɔ utu 'tɛrɛcɛ.»

Markaba ute nakiɲ̃gen maak ki se paac utu

27 Kɛn naaje k'do baar kɛn k'daɲiɲ̃ Adriatik se, gɔtn guduray dɔɔbɔ sum se ɔkga ɓii

* 27:9 Aak Lb koɲ̃ 16.

sik-kaar-sɔɔ ɔɔ guduray se, tuun ɓaanjen kaam ara kaam ara do baar kɛn se. Ɓii kɛn se aan daan nɔɔr ki se, jee markabge se saap ɔɔ j'aanga gɔɔr ute naaŋa. [28] Taa naaŋ̃ se ɓo, naaɗe dɔɔk maala taa kɔlki gɛn naam maane. Kɛn naaɗe jaay undiŋ̃ se, ɔŋ maane se jɛrliŋ̃ aas kɛyɛ sik-dio ɔɔ tɛr naaje j'iik cɔkɔ se, naaɗe undiŋ̃ daala 'dɔɔjiŋ̃ se, ɔŋiŋ̃ kɛyɛ sik-kaar-mii. [29] Gɔtn se, naaɗe ɓeere ɔkɗe se saap ɔɔ: «Sɔm, markaba se 'ɓaa kɔsn ro ko kɛn gam.» Taa naaŋ̃ se ɓo, naaɗe tuun maalgen deer se sɔɔ kɛn naaɗe lee ɗaar markabɗe se bɔɔyɗe kaam mɔɔtn maakŋ maane ki. Gɔtn se, naaɗe booy nuŋ ki nuŋ ki sum ɓo gɔtɔ aɗen kiipi. [30] Gaŋ jee markabge se uun bɔɔy maan markabm baatn kɛn lee naakɗe se ɔɔ naaɗe taaɗ jeege tu ɔɔ: «Naaje se k'ɓaa bɔɔy nakŋ kɛn k'lee k'ɗaar markaba se maan.» Gaŋ naaɗe nakɗe raaye. Naaɗe se je ɓo 'kaaŋ̃ kɔŋ̃ markaba se. [31] Gɔtn se, magal asgarge ute asgariŋ̃ge se Pɔl taaɗɗen ɔɔ: «Kɛn jee se jaay ɔŋ̃ɗeki bɔɔy ɔŋ̃ga markaba se num, ɓɛrɛ, naase se aki kɔŋ kaaj eyo.» [32] Taa naaŋ̃ se ɓo, asgarge se gaaŋ ute kɔl kɛn k'dɔɔkŋ markabm baat se, ɔɔ naaɗe ɔŋiŋ̃ ɓaa do baar ki kaliŋ̃ ki.

[33] Kɛn naaɗe jaay booy booy nuŋ ki sum ɓo gɔtɔ kiip se, Pɔl taaɗɗen ɔɔ: «J'aay kaamɗe, j'ɔs ɗim! Ɔɔ ɓɔrse j'ɔkkiga ɓii sik-kaar-sɔɔ se, naase ɔski te ɗim eyo ɔɔ iŋgki ɓo uunki kuun nirlse sum. Maakŋ ɓiige tun ese se, ɗim tap ɓo naase ɔs naamki te eyo. [34] Ɓɔrse, 'booyki m'dɛjse, ɔski jaay anki kɔkŋ tɔɔgɔ taa maakse ki se, nam tap ɓo kalaŋ, 'kut eyo.» [35] Kɛn naaŋ̃ jaay taaɗ naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ uun mappa jiŋ̃ ki ɔɔ tɔɔm Raa naan jeege tun gɔtn ese, jaay ɓo naaŋ̃ dupiŋ̃a ɔɔ baag kɔsɔ. [36] Kɛn naaɗe jaay aak Pɔl ɔs sum se, gɔtn se naaɗe nirlɗe ɓaaɗo kaaɗɗe ki ɔɔ naaɗe kic baag kɔsɔ. [37] Maakŋ markab ki se, naaje k'jeege kaar-dio-ute-sik-cili-kaar-mɛcɛ. [38] Kɛn naaɗe jaay ɔs aasɗe se, gɛm kɛn ɔɔp maakŋ markab ki se kic ɓo, naaɗe siŋ̃ naatn maakŋ baar ki, taa markaba se aɗen 'kɔɔpm cɛɛpɛ.

Jeegen maakŋ markab ki se paac nam kalaŋ tap ɓo ut eyo

[39] Kɛn gɔtɔ jaay iip se, jee markabge se aak naaŋa naanɗe ki, naɓo naaɗe jeel gɔt eyo. Gaŋ naaɗe aak taa jɛŋ baar kɛn ɔk ɗoobm kɛn maane ɓaaɗoga num ɔɔy ɛnd maak ki se, gɔtn se, naaɗe saap ɔɔ: «Bɛɛki num, naaje j'ɗaar markabje gɔtn ese.» [40] Gɔtn se, naaɗe gaaŋ ute kɔl nakŋ kɛn lee gakɗe markabɗe do baar ki se ɔɔ nakgen se lɛ naaɗe ɔŋ̃ɗe maakŋ baar ki. Naaŋ̃ kɛn se, kaaggen naaɗe lee tɔɔɗn markaba se lɛ, naaɗe tuutiŋ̃a ɔɔ gɔtn se, naaɗe uun dɔɔk raan kal kɛn kuulu tɛɗiŋ̃ga num lee tɔɔɗ markaba se, taa kuulu se, aɗen tɔɔɗn kɔl do kɛɛs kɛn taar baar ki se. [41] Kɛn naaɗe jaay aan gɔtɔ kaam kalaŋ se, naaɗe ɓaa ɔs doɗe do kɛɛs kɛn maakŋ maane ki ɔɔ naan markabɗe se ɓaa ɛnd nɛɓ maakŋ kɛɛs kɛn ese. Gɔtn se, kuulu ɔl makɔŋ̃ se, uuno maane ɓaaɗo ɔnd tɛrɛciŋ̃ ute mɛtn markaba se naatn.

[42] Kɛn asgarge jaay aak markaba tɛrɛc sum se, naaɗe je an tɔɔl ute jee daŋgayge se, taa naaɗe ɓeer ɔɔ sɔm maakɗe ki se, deb kalaŋ 'kaaŋ̃ kɔtɔ. [43] Aan gɔɔ magal asgarge je kaajŋ̃ Pɔl se, taaɗ asgarge tu ɔɔ j'ɔŋ̃te tɛɗn naaŋ̃ se. Gɔtn se, naaŋ̃ taaɗ jee daŋgayge tu ɔɔ: «Jee jeel maane se, k'j'ɔmb k'teec k'deel deete.» [44] Tɛr naaŋ̃ taaɗ jeege tun kuuy se ɔɔ: «Jee mɛtiŋ̃ge se 'tɔkki kaagŋ markaba se ɔɔ kɛngen kuuy se lɛ, 'tɔkki nakŋ markabm kɛn tɛrɛcga tɛrɛc se ɔɔ ɔkki mɛtn jeegen jeel maane se.» Ute naaŋ̃ se ɓo, tɛɗ jeege paac aan do jɛŋ ki ute lapia.

28

Pɔl aan maakŋ naaŋ kɛn baar ɔl gurugiŋ̃a ɔɔ naaŋ se k'daŋiŋ̃ Malti

[1] Kɛn naaje jaay j'aan do jɛŋ ki sum se, k'taaɗjen j'ɔɔ: «Naaŋ baar ɔl gurugiŋ̃ se, roŋ̃ Malti.» [2] Jee naaŋgen gɔtn ese se, naaɗe dɔɔɗ ɔkje jiga. Aan gɔɔ maane lɛ eeɗ keeɗe ɔɔ kuulu kic lɛ ɔɔŋ̃ dɛn se, gɔtn se naaɗe ɓaaɗo tuuyjen pooɗo taa k'riibi. [3] Naaŋ̃ kɛn se, Pɔl tɔso ciiri gɛn ɓaa kɔmb pooɗn se; gaŋ gɔtn se, wɔɔjɔ jaay naam pooɗo se, teec ɓaaɗo teel ji Pɔl ki. [4] Kɛn jee se jaay aak wɔɔjŋ̃ teel ji Pɔl ki se, naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Gaabm se, debm tɔɔl jeege ɗeer ɗeer. Ey num, kɛn naaŋ̃ aajga kaaj dɛl dɛl maakŋ baar ki se, ute naaŋ̃ se kic ɓo, *Raa kɛn tɛɗ naka ute ɗoobiŋ̃ se, ɔŋiŋ̃ te eyo utu aŋ̃ tɔɔlɔ.» [5] Gɔtn se, Pɔl siik jiŋ̃a ɔɔ und ute wɔɔjɔ se maakŋ pooɗ ki ɔɔ naaŋ̃ naam gɔtiŋ̃ gam tap ɓo ɔŋiŋ̃ eyo. [6] Jee se iŋg aak kaama ɔɔ nuŋ ki jiŋ̃ se 'koopo ey lɛ 'naar kaal koocŋ̃ 'kooyo. Gaŋ kɛn naaɗe iŋg aak kaam bini jaay aak ɗim tɛɗiŋ̃ ey se, gɔtn se naaɗe baag

taadn ɔɔ: «Bin eyo! Gaabm se, tɛdn raa lɛ daam.»
7 Cɛɛ gɔt kɛn ese, gaaba kalaŋ k'daŋiŋ
Publius, naaŋ se ɔk gɔtɔ. Naaŋ bo, magal
deet deet gɛn maakŋ naaŋ gɔtn ese ɔɔ
gaabm se, dɔɔd ɔkje jiga beeŋ ki, gɛn bii
mɔtɔ. 8 Anum bubm Publius se tood tood
daŋal ki; naaŋ kɔɔŋɔ ɔɔ roŋ ɔŋgɔ ɔɔ rɔɔŋ
mooso. Gɔtn se, Pɔl baa aakiŋa ɔɔ tɔndiŋ
mɛtn Raa, ɔndiŋ jiŋ doŋ ki ɔɔ ɛdiŋ lapia.
9 Kɛn jee Malti ki jaay booy se, jee kɔɔŋdege
se baado gɔtn Pɔl ki ɔɔ naade kic paac ɔŋ
lapia. 10 Gɔtn se, naade aalje maak ki ɔɔ ɔkje
ɔɔŋɔ ɔɔ kaad kɛn naaje jaay k'j'iiŋ k'baa baa
se, naade ɛdjen nakgen kɛn ajen kaasn gɛn
baa mɛrtje.

*Pɔl baa *Rɔm ki*
(Rm 1.9-15)

11 Maakŋ Malt ki se, naaje k'tiŋg laapa
mɔtɔ, jaay bo k'j'iiŋ k'baa. Kɛn naaje k'baa
baa se, j'ook maakŋ markab kɛn iiŋo maakŋ
gɛgɛr kɛn Alekzandri ki. Markabm se roŋ
raa rɔŋgɔge ɔɔ kaadn kuul ki se, naaŋ tiŋg
Malti ki. 12 Naaje j'ɔmb k'gaaŋ k'baa maakŋ
gɛgɛr kɛn Sirakuz ki ɔɔ gɔtn se naaje j'ɔk
bii mɔtɔ. 13 Kɛn naaje jaay k'j'iiŋ gɔtn ese
se, j'aal gɔɔr ute taa baar, bini j'aan maakŋ
gɛgɛr kɛn k'daŋiŋ Rɛgio. Mɛtbeeŋki se,
kuulu dɔɔbɔ mɛtje ki ɔljen daan bii di sum
bo, naaje j'aan maakŋ gɛgɛr kɛn Puzol ki.
14 Gɔtn se, naaje k'baa k'je k'j'ɔŋ gɛnaagen
doobm Isa *al-Masi ki ɔɔ naade daŋ baanje
beedege tu ɔɔ naaje k'tiŋg bii cili ute naade,
jaay bo k'j'iiŋ k'baa ute jɛje maakŋ gɛgɛr
kɛn Rɔm ki. 15 Kɛn gɛnaagen doobm Isa
al-Masi kɛn Rɔm ki jaay booy ɔɔ naaje j'utu
k'baado se, jee mɛtiŋge baado dɔɔdjen suuk
kɛn k'daŋiŋ Apius. Ɔɔ jee kuuy se baado
dɔɔdjen maakŋ naaŋ kɛn ɔk bee toodn
mɛrtge mɔtɔ se. Kɛn Pɔl jaay aakde se, ɛdiŋ
kaay kaama ɔɔ gɔtn se naaŋ tɔɔm Raa.
16 Kɛn naaje jaay j'aan Rɔm ki sum se, Pɔl
se naade ɔniŋ baa je ɔŋ bea ɔɔ bee naaŋ iŋg
maak ki se ɔg kɔgɔ ɔɔ gɔtn se naaŋ baa iŋg
maak ki ute asgargen lee bɔɔbiŋ se.

*Pɔl taad taar Isa al-Masi jeege tun *Rɔm ki*

17 Kɛn jaay k'tɛd bii mɔtɔ sum se, Pɔl
ɔl k'daŋiŋo magal Yaudgen iŋg gɔtn ese.
Naade jaay baado tus sum se, gɔtn se Pɔl
taadden ɔɔ: «Gɛnaamge, jeejege se, maam
m'tujden te dim eyo ɔɔ nakŋ bubjegen kɛn
lee tɛd se kic lɛ, maam m'taad te taar dim
iŋg kus ro ki eyo. Ute naaŋ se kic bo, m'baa
Jeruzalɛm ki sum bo, Yaudge iij-ɔkumo ɔɔ
ɔlum ji Rɔmɛge tu ɔɔ maam m'taad te taar
dim iŋg kus rode ki eyo. 18 Gaŋ kɛn Rɔmɛge
jaay tɔnd mɛtum sum se, ey num, naade je
am kɔɔdn kɔlɔ, taa naade se, ɔŋ te nakŋ kɛn
maam m'tujŋga jaay am kaasn gɛn tɔɔlum
eyo. 19 Ute naaŋ se kic bo, Yaudge ɔŋum
eyo. Taa naaŋ se bo, m'ɔɔ maam se, ɔŋ j'am
baa gɔtn Sezar ki bo, am baa kaakŋ mɛtn
taaruma ɔɔ maam lɛ m'je sakakŋ jeemge
eyo. 20 Taa naaŋ se bo m'ɔl k'baa k'daŋseno
ɔɔ maam je m'taadn ute naase. 'Jeelki
jaaki jaay k'dɔɔkum ute ziŋziri se, taa maam
m'aal maakum do deb kɛn gaan *Israɛlge
paac utu iŋg aak kaamiŋ se.»
21 Gɔtn se naade tɛrliŋ ɔɔ: «Taa naai se, jee
taa naaŋ Jude ki se, ɔŋ raaŋjen te maktub
eyo. Ɔɔ maakŋ gɛnaage tun baado gɔtn
ara ki se kic lɛ, nam tap bo ɔŋ taadjen te
mɛtn taari eyo ɔɔ naaje lɛ k'booy te taar iŋg
kus roi ki eyo. 22 Num bɔrse se, naaje k'je
naai maliŋ bo ajen taadn mɛtn taari se, taa
doobm kɛn naai uun se lɛ, naaje k'jeele gɔtɔ
baa se paac jeege lee ul taara ro ki.»
23 Gɔtn se, naade gaaŋiŋ biia. Kɛn bii
naade gaaŋiŋ jaay aas se, naade baado jeege
dɛn cir kɛn deete, ɔŋ Pɔl beeŋ ki. Gɔtn se,
Pɔl uun mɛtn taara tanɔɔriŋ se taadden bini
aan tɛgɛr ɔɔ, ute *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa
ki ɔɔ ute taar kɛn jee taad taar teeco taar
Raa ki kɛn raaŋo do dɔkiŋ se, naaŋ taadden
mɛtn taar *maakŋ Gaar Raa ute mɛtn taar
Isa se. Gɔtn se naaŋ taaddesiŋ ute tɔɔgiŋ
paac, naaŋ je naade 'tookŋ do taar kɛn se.
24 Anum, jee mɛtiŋge se took do taariŋ ki se,
gaŋ jee kuuy se lɛ, baate tooko. 25 Kɛn Pɔl
aakde naade taarde ɔk mɛtn naap eyo, jaay
iiŋ baa baa se, taadden ɔɔ: «Taar kɛn *Nirl
Salal jaay ɔl debm taad taar teeco taar Raa
ki roŋ Ezayi taado do dɔkiŋ bubsege tu se,
taar se mɛt ki. 26 Naaŋ deek Ezayi ki ɔɔ: *'Baa*
ɔŋ jee se taadden ɔɔ:

*Naase utu aki booy ute bise, na*bo aki booy kɔk
eyo
ɔɔ utu aki kaakŋ ute kaamse nabo aki kaakŋ
kɔk eyo.

27 *Taa jee se lɛ*, taara ɛnd dode ki ey sum
ɔɔ naade lɛ tɔlga kamba bide ki ɔɔ turumga
kaamde.

*Ey num, naa*ɗe se ɔk kaam kɛn an kaaka ɔɔ
ɔk bi kɛn an booyo
ɔɔ ɔk maakŋ kɛn an kɔkŋ taara se.
*Ute naan̰ se, naa*ɗe aɗe kɔkŋ tɛrl gɔtn maam
Raa ki ɔɔ maam mˈutu mˈaɗen
kaaja.»
28 Tɛr Pɔl taaɗɗen ɔɔ: «ˈJeelki taar kɛn
ɛɗ kaajn̰ ese se, Raa ɔl kˈɓaan̰ga taaɗn
jeege tun Yaudge eyo ɔɔ naaɗe se utu ˈbooy
kuunu.» 29 [Yaudge jaay booy taar kɛn Pɔl
taaɗɗen se, naaɗe teec teec se naaj ul taara
ute naapa.]*
30 Pɔl tiŋg ɓaara dio maakŋ ɓee kɛn naan̰
mala lee ɔg se. Jeege dɛna ɓaaɗo lee aakin̰a
ɔɔ naan̰ ɔkɗen jiga. 31 Naan̰ taaɗɗen mɛtn
taar maakŋ Gaar Raa ɔɔ dooyɗen mɛtn taar
Mɛljege Isa *al-Masi se ute maraadin̰a ɓeer
eyo.

* 28:29 Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkin̰ se, mɛtin̰ge maakɗe ki se gɔtɔ.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiɲ jeege tun Rɔm ki

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiɲ jeege tun Rɔm ki

Pɔl raaŋ maktubm ara se jee al-Masige tun Rɔm ki kaaɗ kɛn se naaɲ iŋgo mɛrtɛ gɛn k-mɔtɔge naɓo ɔŋ aan te Rɔm ki eyo. Mɛtn taar kɛn naaɲ raaŋ ɔlɗen se, naaɲ je aɗen kaal biɗe ki taa naaɲ je ɓaa gɔtɗe ki ɔɔ taaɗɗen mɛtn taar kɛn naaɲ 'ɓaa dooy jee al-Masigen maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki. Maktubm kɛn Pɔl raaŋ jeege tun Rɔm ki se, naaɲ taaɗ tɔɔk mɛtn taar Raa jeege tu paac paac. Maakŋ taariɲge tun paac paac se, naaɲ tumiɲ do ko taar kɛn ɔɔ: jikilimgen jaay Raa aakɗe aakiɲ bɛɛ naaniɲ ki se, jee kɛn took aal maakɗe doɲ ki ɔɔ ute kaal maakŋ ese se ɓo, aasga sum (koɲ 1.17). Maakŋ taarge tun naaɲ dooyɗe se, naaɲ gaaŋiɲ gɔtɔ kaam mɔtɔ: Kɛn deet deet se (koɲ 1-8), naaɲ taaɗ tɔɔkɗe mɛtn taar jee kɛn tooko do ko taarge tun kɛn Yaudge iŋg do ki ute daan jee kɛn took aal maakɗe do Isa al-Masi ki. Gɛn k-dige se (koɲ 9-11), naaɲ taaɗ tɔɔk mɛtn taar gaan Israɛlge ute daan jee aal maakɗe do Isa ki. Gɛn k-mɔtɔge tu se (koɲ 12-15), naaɲ taaɗ tɔɔk mɛtn taar kiŋg jee Isa al-Masige naan Raa ki ɔɔ naan jeege tu. Do taar tɔɔliɲ ki se (koɲ 16), Pɔl tɛɗga tɔɔsɛ jeege tu dɛna.

*Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsiɲ jee Raage tun maakŋ gɛgɛr kɛn *Rɔm ki*

1 Kɛn ara maam Pɔl m'ɓul Isa al-Masi ɓo
m'raaŋsen maktubm se. Maam se *Raa
ɓo tɛɗum m'tɛɗ *debm kaaɲ naabm Isa
al-Masi ɔɔ bɛɛr ɔɔɗum se, taa m'taaɗn
Labar Jigan gɛn Raa se jeege tu.
2 Labar Jigan ese se do dɔkiɲ tap ɓo,
Raa taaɗoga taaɗ jeege tun taaɗ taar teeco
taariɲ ki ɔɔ taar ese se naaɗe raaŋiɲoga
raaŋa maakŋ Kitapm Raa ki. 3 Labar Jigan
ese se taaɗ te Gooniɲ Isa ɔɔ Gooniɲ jaay
uuno ro debkilimi se, teeco maakŋ mɛtjil
Gaar *Daud ki. 4 Ɔɔ kɛn Raa jaay duriɲo
daan yoge tu se, *Nirl Salal taaɗ tɔɔgŋ Isa
jeege tu tal ɔɔ naaɲ Goon Raa ɔɔ naaɲ ɓo
Isa *al-Masi, kɛn Mɛljege se. 5 Ute Isa se,
Raa tɛɗjenkiga bɛɛ ɔɔ m'tɛɗga debm kaaɲ
naabm Isa al-Masi gɛn taaɗn taariɲ jeege
tun paacɲ kɛn Yaudge eyo taa naaɗe tookŋ
kaal maakɗe doɲ ki ɔɔ kiŋg do taariɲ ki
ɔɔ aɲ *nookŋ roɲa. 6 Ɔɔ naasen kɛn Raa
daŋseno 'tɛɗkiga gɛn Isa al-Masi se, naase
kic ɓo mɛtn naaɗe.
7 Maktubm se, maam m'raaŋsen naasen
kɛn iŋgki maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki, kɛn Raa
jese ɔɔ daŋse se taa aki tɛɗn jee naaɲge.
Ɔɲ Bubjege Raa ɔɔ Mɛljege Isa al-Masi asen
tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

*Pɔl je ɓaa kaakŋ gɛnaagen *Rɔm ki*
(Rm 15.23-32)

8 Deet deet se, maam m'tɔɔm Raa ute
ɗoobm Isa *al-Masi, taa naase paac. 'Jeelki
gɔtɔ ɓaa se paac, jeege ɔɔsn maan gɛn kaal
maaksen naase aalki do Isa ki se. 9 Ɗeere,
Raa se jeele taar maam m'taaɗ se taar
mɛt ki. Maam m'tɛɗiɲ naabiɲ ute maakŋ
kalaŋ gɛn taaɗn Labar Jigan gɛn Gooniɲ se
jeege tu, ɔɔ ɓii-raa, maam m'saap dose ki.
10 Daayum maam m'tɔnd mɛtn Raa taa kɛn
naaɲ jaay je num, am kɔɔɗn ɗoobo m'utu
m'ɓaa gɔtse ki. 11 Ɗeere, maam se m'je ute
maakum paac m'asen ɓaa kaaka, taa nakŋ
kɛn *Nirl Salal ɛɗum se, j'aɲki ɓaa nigŋ ute
naapa. Ɔɔ ute naaɲ se jaay, naase aki tɛɗn
jee tɔɔgŋ naan Raa ki. 12 Tapki num, kɛn m'je
m'ɓaa gɔtse ki se, taa j'aki ɓaa kɛɗn kaay
kaama naapge tu, taa kaal maakŋ naase se
am kɛɗn kaay kaama ɔɔ kaal maakŋ maam
lɛ, asen kɛɗn kaay kaama naase ki kici.
13 Gɛnaamge, m'je naase aki jeele, maam
se m'saap m'ɔɔ daayum m'ɓaa gɔtse ki,
naɓo ɓɔrse kic Raa ɔɔɗum te ɗoob eyo. Aan
gɔɔ maam m'lee m'tɛɗ naaba gɔtn jeege
tun Yaudge ey kɛn gɔtɔ ɓaa se paac jaay
aaɲ kaama se, m'je gɔtn naase kic 'kaaɲ
kaama bin kici. 14 Naabm kɛn Raa je ɔɔ m'aɲ
tɛɗn tak se taa m'ɓaa taaɗn taariɲ jeege
tun kaamɗe ɔɔɗ aakga kaaka ɔɔ jeege tun
kaamɗe ɔɔɗ aak te eyo. M'ɓaa gɔtn jeege
tun dooyga dooyo ɔɔ kɛngen paacɲ dooy te
ey se kici. 15 Taa naaɲ se, maam m'je m'asen
ɓaa taaɗn Labar Jiga gɛn Isa al-Masi naase
kɛn iŋgki maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki se kici.

*Ute Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi se ɓo Raa aaj jeege*

16 Maam se sɔkɔɲ tɔɔlum eyo do Labar
Jigan gɛn Isa al-Masi ki, taa naaɲ se tɔɔgŋ
Raa mala. Ɔɔ debm jaay aal maakiɲ do naaɲ

ki se, Raa aŋ̃ kaaja: taar se, deet deet se k'taadɗiŋ̃o Yaudge tu ɔɔ tɛr k'taadɗiŋ̃ jeege tun ɓaa se paac kici. [17] Labar Jigan ese ɓo, taad jeege tu ute ɗoobm gay jaay ɓo Raa 'tɛdn jikilimge aak bɛɛ naaniŋ̃ ki. Ɔɔ Raa tɛdn naaŋ̃ se, ute kaal maakŋ do Isa ki kaliŋ̃ ki sum, do kupm mɛt ki bini do taar tɔɔliŋ̃ ki. Taa naaŋ̃ se ɓo Kitapm Raa taad ɔɔ: *Debm* kɛn tɛd nakge ute ɗoobiŋ̃ se ɓo 'kɔŋ kaaja taa naaŋ̃ aalga maakiŋ̃ do Raa ki.*

Jeege paac ɔk tuju naan Raa ki

[18] Ɗeere, 'booyki m'asen taaɗa: Raa maakŋ raa ki se taad maak-taariŋ̃ do jeege tun tɛd nakgen jig eyo ɔɔ aaliŋ̃ maak ki eyo. Ute nakgen *kusiŋ̃ kɛn naaɗe lee tɛd se, naaɗe gaas jeege gɛn jeel taar mɛt ki. [19] Ey num nakŋ kɛn j'an kaakŋ jeel Raa se, naaŋ̃ tɛɗɗesiŋ̃ga toodga tal. Nakgen se Raa mala ɓo tɛɗɗesiŋ̃ toodga tal. [20] Anum Raa se, ɓii kalaŋ nam aakiŋ̃ te eyo. Num ute kaal kɛn naaŋ̃ aal dunia ɔɔ ute nakgen naaŋ̃ tɛd paac se, ute mɛtɛkɗe se, kɛse jikilimge aŋ̃ kɔŋ kaakŋ jeele, naaŋ̃ ɓo Raa, naaŋ̃ tiŋg gɛn daayum ɔɔ tɔɔgiŋ̃ kic tiŋg gɛn daayum. Taa naaŋ̃ se ɓo, naaɗe kɔŋ taar kɛn naaɗe an kɔŋ kɔɔdn doɗe eyo. [21] Ey num naaɗe se jeel Raa, naɓo baate *nookiŋ̃a ɔɔ baate tɔɔmiŋ̃ aan gɔɔ kɛn, bɛɛki num, jeege aŋ̃ lee tɛd se. Num gaŋ naaɗe se lɛ jee dɛrlge ɔɔ jeel ɗim eyo, ɔɔ naaɗe iŋg ɓo gɛn saapm do nakge tun rɛŋ̃ rɛŋ̃ sum. [22] Naaɗe se jee dɛrlge num naaɗe tɛdn roɗe aan gɔɔ jee jeel-taara, [23] ey num bɛɛki num, naaɗe keem Raa kɛn tiŋg gɛn daayum ute nookiŋ̃ se. Num gaŋ naaɗe cɔɔcɔ nakgen tec jikilimge, yeelge, daagen jɛɗege sɔɔ sɔɔ ute kuurgen ɛrg kɛrg se ɓo, naaɗe lee ɛrg naanɗe ki ɔɔ lee eemɗe.

[24] Taa naaŋ̃ se ɓo kusiŋ̃ kɛn naaɗe tɛd ɔŋ̃ ey se ɓo, Raa ɔŋ̃ɗe maakŋ kusiŋ̃ɗe ki, gɛn tɛdn nakgen kusiŋ̃ gɔɔ kɛn naaɗe maakɗe jea. Bin ɓo naaɗe tuj roɗe ɔɔ ɔl roɗe maakŋ sɔkɔŋ̃ ki. [25] Taar mɛt kɛn gɛn Raa se, naaɗe rɛsiŋ̃a ɔɔ naaɗe uun taar-kɔɔɓɔ ɓo ciri. Naaɗe lee ɛrg naan nakge tun Raa aalo ɔɔ lee eemɗe. Num gaŋ naaɗe baate kɛrgŋ naan Raa kɛn Mɛl Kaal nakge naaŋ̃ kɛn, bɛɛki num, jeege paac daayum lee tɔɔmiŋ̃ se. *Amin.

[26] Taa nakŋ jig ey kɛn naaɗe tɛd se ɓo, Raa ɔŋ̃ɗe gɛn tɛdn nakŋ sɔkɔŋ̃ge. Ey num mɛndge se lee tood ute gaabɗege, num gaŋ naaɗe tɛrliŋ̃ mɛndge ɓo lee tood ute naapa. [27] Ɔɔ gaabge kic lee tɛd bini. Naaɗe ɔŋ̃ mɛndge ɔɔ je ɓo ɓaa lee toodn ute naapa. Naaɗe tɛd nakŋ sɔkɔŋ̃ge. Taa naaŋ̃ se ɓo kusiŋ̃ kɛn naaɗe lee tɛd se, nakŋ ɔɔŋ̃ lee aan doɗe ki.

[28] Aan gɔɔ naaɗe baate je jeel Raa se, Raa kic ɓo ɔŋ̃ɗe ute maak-saapɗegen jig ey se ɔɔ naaɗe lee tɛd nakgen kusiŋ̃ ɓaa ute naanɗe, bin jaay naaɗe lee tɛd nakgen gɛn tɛd ey se. [29] Naaɗe maakɗe ɗooc ute kusiŋ̃a: naaɗe lee tɛd nakŋ ute ɗoobiŋ̃ eyo, naaɗe tuj ɓaa ute naanɗe, tɛd jee tamage ɔɔ tɛd nakgen kusiŋ̃a, dɔŋ nakŋ jeege, tɔɔl jeege, mooy ute jeege, aaŋ̃ jeege dala, naaɗe tɛd nakŋ kɛn maakɗe jea ɔɔ taad taargen iŋg kus ro jeege tu, [30] naaɗe lee ɔɔd jeege, je Raa eyo, naaɗe naaj jeege, magal roɗe, tɛd jee koonge, ɔlɗe ɓo je ɗoobm gɛn tɛdn kusiŋ̃ jeege tu, took taar bubɗege ute kɛŋ̃ɗege eyo, [31] naaɗe se jee tɔɔj eyo, jee tuj ɔrmɗe, naaɗe je jeege eyo ɔɔ ɛɛj do jeege tu ey kici. [32] Jee se jeel bɔɔr kɛn Raa utu kɔjŋ̃ do jeege tu ute ɗoobiŋ̃ se, taa Raa taadga taad ɔɔ: jee tɛdn nakgen bin se, bɛɛki num, j'aɗen tɔɔlɔ. Ɔɔ ute naaŋ̃ se kic ɓo, naaɗe iŋg ɓo gɛn tɛdn nakgen se. Naaɗe ɓo lee tɛdiŋ̃ sum eyo, num gaŋ maakɗe raap sakaŋ̃ do jeege tun lee tɛd nakgen kusiŋ̃ se kici.

2

**Raa utu kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu ute ɗoobiŋ̃a*

(Mt 7.1-5; Jak 2.12-13)

[1] Bin se, naai kɛn 'lee ɔj bɔɔrɔ do jeege tun kuuy se, 'jeele naan Raa ki se, naai 'kɔŋ kɔɔdn doi eyo. Taa nakŋ naai 'taad jeege tu ɔɔ ɔŋ̃te tɛdiŋ̃ se, naai kic 'lee tɛdiŋ̃a. Anum bin se, taari mala ɓo ai kutu. [2] Ɗeere, k'jeelki, jee kɛn lee tɛd nakgen bin se, Raa utu aɗen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki ute kɛn mɛt ki. [3] Kɛn naai jaay aakga jeegen tɛdga *kusiŋ̃ jaay 'lee ɔjɗe bɔɔrɔ doɗe ki se, ɔɔ kusiŋ̃ se naai 'lee tɛdiŋ̃ kic se, kɛn bin num, ɓii kɛn Raa kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, naai 'saap ɔɔ 'kaaŋ̃ kɔtn ne? [4] Bin num Raa kɛn tɛdi bɛɛ dɛn se, naaŋ̃ tɛd maakiŋ̃ deer roi ki ɔɔ kɛrcɛl roi ki se, ɔŋ̃te kaakiŋ̃ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ. Naaŋ̃ tɛdi bɛɛ taa naai 'tɛrl maaki doŋ̃ ki. [5] Gaŋ naai lɛ, debm do mɔŋgɔ ɔɔ 'baate tɛrl maaki. Bin se naai mala 'ɓaano ute maak-taar Raa doi ki. Ɔɔ 'jeele ɓii kɛn Raa

* 1:17 Aak Aab 2.4.

utu kəjn̰ bəərə do jeege tu ute ɗoobin̰ se, naai bəərə utu ˈkoocn̰ doi ki əə utu ˈdabar dɛna. 6 *ˈJeele, naŋa naŋa kic* ɓo, Raa an̰ kɛɗn bɛɗîn̰ do naabin̰ kɛn naan̰ lee tɛɗa*. 7 Jee kɛn aay kaamɗe əə je nakŋ kɛn təəl Raa ki, naaɗe je Raa ɓo aɗen təəmə əə aɗen *nooko əə aɗen kɛɗn *kaajn̰ gɛn daayum. Kɛse ɓo nakŋ kɛn Raa utu aɗen kɛɗa kaaɗ kɛn naaɗe ɓaa tiŋg gɛn daayum ute naan̰ se†. 8 Num gaŋ jee mɛtin̰ge se tɛɗ jee taamooy Raage əə je taar mɛt ki eyo əə ən̰ roɗe ɓo gɛn tɛɗn nakgen ute ɗoobin̰ ey se, jee se, Raa maakin̰ taarin̰ doɗe ki, əə naan̰ utu aɗen dabara. 9 Ɗeere, jee paacn̰ kɛn lee tɛɗ nakgen kusin̰ se, Raa utu aɗen dabar makən̰ə əə aɗen kəəɗn yɛɛɓɗe, Yaudgen booyo Taar Raa deet se ˈtɛɗn maak ki əə jeegen Yaudge ey se kici. 10 Anum jee tɛɗ bɛɛ se, Raa aɗen kɛɗn təəsin̰a, aɗen nooko əə aɗen təəmə: maakŋ jeege tun se, Yaudgen booyo Taar Raa deet se ˈtɛɗn maak ki əə tɛr jeegen Yaudge ey se kici. 11 Taa Raa se, naan̰ bɛɛr nam eyo.

12 Jee kɛn jeel Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey se, kɛn naaɗe jaay tɛɗga kusin̰a num, naaɗe utu kutn naatn əə *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se lɛ, naaɗe əlɗe maak ki eyo. Num gaŋ jee jeel Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, kɛn naaɗe jaay tɛɗga kusin̰a num, Raa aɗen kəjn̰ bəərə ute ɗoobm Ko Taar ese se. 13 Debm jaay Raa aakin̰ naanin̰ ki debm daan ki se, debm kɛn lee booy Ko Taar naan̰ taaɗa əə iŋg do ki. Num gaŋ debm kɛn lee booy Ko Taar Raa taaɗa əə iŋg do ki ey se, debm bin se Raa aakin̰ naanin̰ ki se debm daan ki eyo. 14 Jee kɛn Yaudge ey̰ se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, naaɗe jeelin̰ eyo. Naɓo gətn mɛtin̰ se, naaɗe lee tɛɗ nakgen aan gəə kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ jeege tu se. Kɛn naaɗe jaay tɛɗ bin se, je taaɗn əə Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se utu maakɗe ki. 15 Kɛn naaɗe jaay tɛɗ nakgen bin se, kɛse naaɗe je taaɗn əə Ko Taar kɛn Raa taaɗ se, Raa mala ɓo ɛɗɗesin̰ga kɛɗ maakɗe ki, taa naaɗe jeel nakŋ kɛn naaɗe je tɛɗa. Bin ɓo, maakɗe lee taaɗɗen taara, gətn mɛtin̰ kɛn naaɗe tɛɗga kusin̰ kic ɓo, naaɗe jeele əə tɛɗga bɛɛ kic lɛ, naaɗe jeele. 16 Nakgen maam mˈtaaɗsen se, utu teecn̰ tooɗn tal ɓii kɛn Raa aɗe kəl Isa *al-Masi gɛn kəjn̰ bəərə do jeege tu se. Nakgen jikilimge əyin̰ kəy paac se, utu ˈtooɗn tal. Taar kɛn maam mˈtaaɗsen se tec ute Labar Jigan kɛn maam mˈtaaɗsen mɛtin̰ se.

Yaudge se əŋ took iŋg te do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se eyo

17 Num naai kɛn ˈtaaɗ əə: «Maam se mˈkəɗ Yaud əə maam mˈjeel *Ko Taar Raa» əə naai ˈtəəm roi əə naai se debm Raa; 18 naai ˈjeel nakŋ kɛn Raa maakin̰ jea, əə Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se taaɗiga əə naai ˈjeel bɛɛr kuun nakŋ kɛn jiga. 19 Naai ˈsaap əə naai ɓo debm təəɗ jee kaam-təəkge əə naai ɓo gətn wəər kɛn lee wəər jeegen maakŋ gət kɛn əəɗə. 20 Naai əə naai ɓo ˈtɛɗga debm dooy jeegen jeel Ko Taar Raa eyo, əə ˈtɛɗga debm dɛjn̰ jeegen je jˈaɗen dooy teepm ɗoobm Raa ki. Əə ute ɗoobm Raa se naai ˈsaap əə ˈjeel nakge paac əə ˈjeel taar mɛt ki. 21 Anum, naai kɛn ˈdooy jeege se, ˈdooy ro naai malin̰ jaayo. Naai ˈtaaɗ jeege tu əə ən̰ten ˈɓoogki əə naai tap ɓo ˈɓoogo. 22 Naai əə jeege ən̰ten kɛɛsn mɛnd jeege, əə naai ˈlee ɛɛs mɛnd jeege. Naai ɓo əəɗ und nakgen kˈcəəcin̰ jaay jeege lee eemin̰ aan gəə raa əə tɛr naai sum ɓo ˈɓaa tuun nakgen jiga jigan kɛn maakŋ ɓeeɗege tu se, naai ki. 23 Naai maaki raap sakan̰ taa naai ək Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki, num gaŋ naai se baate tookŋ kiŋg do ki. Bin se, naai ˈnaaj ro Raa. 24 Taa nakgen bin se ɓo, Kitap taaɗ əə: *«Taa naase Yaudge se* ɓo, jee əəp ɓaa se paac naaj Raa‡.»

25 Kɛn naai jaay iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, *kəjn̰ pəndi§ se əs aay naan Raa ki. Num kɛn naai jaay iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey se, kɛn naai əjga kəj pəndə kic ɓo kəjn̰ pəndi se aan gəə nakŋ cɛrɛ. 26 Əə debm əj te pənd ey jaay iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jiga se, naan Raa ki se, naan̰ aan gəə debm kɛn əjga kəj pəndə. 27 Əə naai kɛn jˈəjiga kəj pəndə əə ˈjeel Ko Taar Raa jaay iŋg do ki jig ey se, debm kɛn jˈəjin̰ te pənd eyo əə iŋg do Ko Taar Raa ki se, utu ai kəjn̰ bəərə doi ki.

28 Anum kəɗ Yaud mala mala naan Raa ki se, kɛn jˈaakin̰ ute kaama ɓo kˈjeelin̰ eyo əə kəjn̰ pənd mala mala kic ɓo aan gəə kɛn jikilimge lee təj se eyo. 29 Daala kəɗn Yaud mala mala se, debm kɛn Raa tɛrlin̰ga tɛrl

* 2:6 Aak KKR 62.12. † 2:7 Aak KKR 62.13. ‡ 2:24 Aak Eza 52.5. § 2:25 Kəjn̰ pənd kɛn Yaudge lee əj se taaɗ əə naaɗe tɛɗga gɛn Raa.

maakiṇa ɔɔ kɔjṇ pɔnd mala mala se lɛ, nakŋ kɛn *Nirl Salal tɛɗ maakŋ debkilim ki. Bin num debm bin se, je jikilimge ɓo aṇ tɔɔm eyo, num Raa ɓo aṇ tɔɔmɔ.

3

**Raa tuj* ɔrmiṇ eyo

1 Bin num debm kɛn kɔɗ Yaud tap ɓo bɛɛṇ ɗi? Ɔɔ *kɔjṇ pɔnd kɛn naaṇ ɔj se, jigiṇ ɗi? 2 Ɗeere, nakgen se kɛn j'aakiṇ num noogɗe aak eyo. Naɓo 'booy m'ai taaɗa. Deet deet se nakŋ kɛn Raa utu kɛɗ se, naaṇ taaɗîṇo Yaudge tu. 3 Anum Yaudgen mɛtiṇge jaay tuj ɔrmɗe ro taar kɛn se, naaṇ kic kɔŋ tujṇ ɔrmiṇ bin ne? 4 Kɛse gɔtɔ! Kɛn jikilimge paac tɛɗ jee taar-kɔɔɓge kic ɓo, Raa se naaṇ daayum taaɗ taar mɛt ki. Taa naaṇ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ:

*Naai Raa se, taar k*ɛn naai taaɗ se taar se ɓo jeege jeeliṇ taar mɛt ki.

*G*ɔtn kɔjṇ bɔɔr ki kic ɓo, naai nam tap ɓo kɔŋ kɔŋ taar jaay ai kɔkŋ mindi eyo.*

5 Kɛn naase jaay 'taaɗki ɔɔki *kusiṇ kɛn k'lee k'tɛɗki se ɓo, ɔl jeege jeel Raa debm daan ki, kɛn bin se, j'asen tɛrl ɔɔ ɗi? Bin num kɛn Raa jaay lee dabar jeege taa kusiṇɗege se, nakiṇ tɛɗn mɛt ki ey ɗaamo? (Ɔɔ taar maam m'taaɗsen ese se, kɛse taar kɛn jikilimge ɓo lee taaɗa.) 6 Anum gɔtɔ! Raa se, naaṇ tɛɗ nakge ute ɗoobiṇa. Bin ey num naaṇ kɔjṇ bɔɔrɔ do jeege tu ɔɔ ɗi?

7 Gɔtn mɛtiṇ jee kuuy 'kɔŋ taaɗn ɔɔ kɛn maam m'tɛɗ nakŋ mɛt ki ey sum ɓo ɔl jeege jeel Raa se taaɗ taar mɛt ki ɔɔ *nookiṇ se, anum gɛn ɗi jaay j'ɔjum bɔɔrɔ dom ki aan gɔɔ debm kusiṇ se? 8 Kɛn bin num j'aki kɔŋ taaɗn j'ɔɔki: «'Tɛɗki kusiṇ k'ɓaaki ute naanjege, ɔɔ te kusiṇjege se ano ɓaa ute bɛɛ.» Taargen se jee kɛn lee taaɗ taar iŋg kus roje ki se ɓo taaɗ ɔɔ naaje ɓo k'lee k'dooy jeege ute taargen bin se. Ɔɔ jee se ɓo, bɔɔrɔ utu koocṇ doɗe ki.

9 M'tɔnd mɛtse tu naaje Yaudge se, k'cirki jee ɔɔp ɓaa se paac la? Gɔtɔ. Taa taar se maam m'taaɗga taaɗ mɛtiṇa m'ɔɔ: naaje Yaudge ute jeegen Yaudge ey paac se, kusiṇa ɔk tɔɔgɔ dojege tu. 10 Taa naaṇ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ:

*Debm daan ki naan Raa ki se g*ɔtɔ; kalaŋ kic ɓo gɔtɔ.

11 *Maakŋ jikilimge tu se, nam jaay jeel nakŋ m*ɛt ki se, kalaŋ kic ɓo gɔtɔ.

Ɔɔ nam jaay je ɗoobm an jeel Raa kic lɛ, gɔtɔ.

12 *Naa*ɗe se paac tɛrlga naaga Raa ki ɔɔ naaɗe paac iigga.

*Maak*ɗe ki se, debm jaay 'tɛɗn bɛɛ jeege tu gɔtɔ, kalaŋ kic ɓo gɔtɔ.†

13 *Yo maakŋ* ɓaaɗ ki jaay ruumga oot iŋg kus se,

*taar k*ɛn teec taarɗe ki se kic ɓo, tec bin kici.‡

*Ute taar*ɗe se naaɗe lee aaṇ jeege dala.

Ɔɔ taar teec taarɗe ki se, tec aan gɔɔ saam wɔɔjṇ kɛn lee tɔɔl jeege se.§

14 *Ute taar*ɗege se, naaɗe naam jeege ɔɔ taaɗ taar kataka jeege tu.*

15 *J*ɛɗe se lɛ cɛɛp gɛn ɓaa tɔɔl jeege.

16 *G*ɔtn naaɗe aanga tak ɓo, naaɗe tuj nakge ɔɔ ɔɔɗ yɛɛɓm jeege.

17 *Ɗoobm k*ɛn naaɗe an kiŋg lapi ute jeege tap ɓo naaɗe jeel eyo†.

18 *Naa*ɗe se, jeegen kɛn ɓeer Raa ki eyo‡.

19 K'jeelki, *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay taaɗ se taaɗ ute jeegen jeel Ko Taar Raa ese se. Taa naaṇ se ɓo debm jaay 'kɔŋ taar jaay an kɔɔɗn doṇ naan Raa ki se gɔtɔ. Taa naan Raa ki se jeege paac, jeel roɗe ki naaɗe tujga. 20 Anum debm iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki sum ɓo, 'tɛɗn debm daan ki naan Raa ki se, gɔtɔ. Taa ute ɗoobm Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, ɔlɗe ɓo naaɗe jeel kusiṇ sum.

*Debkilimi 't*ɛɗn ɔɔ ɗi jaay tɛɗn debm aak bɛɛ naan Raa ki

(Gal 2.15,16, 3.8-14,22-29; Ɛp 2.7-9)

21 Anum ɓɔrse se jaay ɓo, Raa taaɗga ɗoobm kɛn debkilimi 'tɛɗn aak bɛɛ naaniṇ ki. Ɔɔ ɗoobm se, oliṇ eyo ute nakŋ kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ k'tɛɗ se. Ko Taar ese se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute jeegen taaɗ taar teeco taar Raa ki kic ɓo do dɔkiṇ se, taaɗoga saaɗiṇ jeege tu. 22 Nakŋ kɛn ɔl debkilimi tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se, kaal maakŋ do Isa *al-Masi ki. Taa naaṇ se ɓo jeegen paacṇ kɛn aalga maakɗe do Isa al-Masi ki se naaṇ tɛɗɗenga jee aak

* 3:4 Aak KKR 51.6. † 3:12 Aak KKR 14.1-3. ‡ 3:13 Aak KKR 5.10. § 3:13 Aak KKR 140.4. * 3:14 Aak KKR 10.7. † 3:17 Aak Eza 59.7. ‡ 3:18 Aak KKR 36.2.

bɛɛ naan Raa ki, taa Raa se lɛ, naaŋ̃ bɛɛr nam eyo. [23] Taa jikilimge paac se lɛ̃ tɛɗga *kusiŋ̃a naan Raa ki ɔɔ tɛɗga dɔk ute Raa ɔɔ kɔŋ kaan maakŋ *nookiŋ̃ ki eyo. [24] Num Raa ute bɛɛŋ̃ se, naaŋ̃ tɛɗɗɛn tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki se, cɛrɛ. Ɔɔ ute ɗoobm Isa al-Masi se ɓo, naaŋ̃ dugɗenga doɗe. [25] Al-Masi se, Raa ɔliŋ̃ taa 'kɛɗn roŋ̃ *sɛrkɛ taa naajege ɔɔ moosiŋ̃ se tugjeki kusiŋ̃jege naajegen kɛn j'aalkiga maakjege do Isa ki. Ute naaŋ̃ se ɓo Raa taaɗ jeege tu ɔɔ naaŋ̃ se debm daan ki, taa kusiŋ̃ kɛn jeege lee tɛɗo do dɔkiŋ̃ se, Raa jeele naɓo kaaɗ kɛn se naaŋ̃ dabarɗen te eyo. [26] Kaaɗ kɛn se, Raa uɗoga bia jeege tu. Ɔɔ ɓɔrse naaŋ̃ taaɗ jeege tu ɔɔ naaŋ̃ se, debm daan ki. Bin ɓo naaŋ̃ taaɗ jeege tu ɔɔ naaŋ̃ se debm daan ki ɔɔ jeegen kɛn aal maakɗe do Isa ki se, naaŋ̃ tɛɗɗenga jee aak bɛɛ naaniŋ̃ ki.

[27] Ey num debm took iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki te ɗoobiŋ̃ se, naaŋ̃ kɔŋ tɔɔm roŋ̃a naɓo debm 'kɔŋ tɛɗn naaŋ̃ se gɔtɔ. Taa dî? Taa debkilimi se kɛn naaŋ̃ aal maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki se, ɔs aay cir kɛn naaŋ̃ iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. [28] 'Jeelki, jikilimge jaay Raa aakɗe aak bɛɛ naaniŋ̃ ki se, taa naaɗe ɓo tookga Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ iŋg do ki eyo, num taa naaɗe ɓo aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki. [29] Bin num, Raa se gɛn Yaudge kaliŋ̃ ki sum la? Gɔtɔ. Naaŋ̃ gɛn jeegen ɓaa se kici. Taa Raa se naaŋ̃ gɛn jeege paac. [30] Raa se, naaŋ̃ kalaŋ lak ɔɔ ute Yaudge, ey lɛ jeegen Yaudge eyo, paac se, debm jaay aalga maakiŋ̃ do naaŋ̃ ki se, tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki. [31] Kɛn k'taaɗ jaay j'ɔɔ debm aal maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki jaay tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se, bin num naajen k'j'uum j'aalga Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se naaŋ ki la? Gɔtɔ. Naaje se j'uun j'ɔndiŋ̃ kɔnd ɓo ɗoobiŋ̃ ki.

4

*Abraam tɛɗ ɔɔ dî jaay tɛɗ aak bɛɛ naan *Raa ki

(Gal 3.6-9,29; KKR 32)

[1] K'saapki tu do bubje Abraam ki se. Naaŋ̃ mala tap ɓo ɔŋga dî gɛn naaŋ̃ debkilim ki sum se? [2] Kɛn naaŋ̃ jaay tɛɗga tɛɗ naabm jiga naan Raa ki sum ɓo tɛɗîŋ̃ debm aak bɛɛ naan Raa ki se, naaŋ̃ 'kɔŋ tɔɔm roŋ̃a. Num gaŋ naan Raa ki se, naaŋ̃ 'kɔŋ tɔɔm roŋ̃ eyo. [3] Taa naaŋ̃ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Abraam took aal maakiŋ̃ do Raa ki* ɔɔ taa naaŋ̃ se ɓo, Raa aakiŋ̃ aan gɔɔ debm daan ki.* [4] 'Jeelki, debm tɛɗn naaba se j'ɔgiŋ̃ gɔt-tɔŋgiŋ̃a. Nakŋ kɛn j'ɔgiŋ̃ se aan gɔɔ j'ɛɗîŋ̃siŋ̃ cɛr eyo, num j'ɔgiŋ̃siŋ̃ taa naabm kɛn naaŋ̃ tɛɗa. [5] Kɛn debm jaay tɛɗ naab eyo, naɓo aal maakiŋ̃ do Raa kɛn tɛɗ jee *kusiŋ̃ge aak bɛɛ naaniŋ̃ ki se, kaal maakŋ kɛn naaŋ̃ aal do Raa ki se, tɛɗîŋ̃ naaŋ̃ tɛɗga aak bɛɛ naan Raa ki. [6] Taa naaŋ̃ se ɓo maakŋ kaa tɔɔm Raa ki se, Gaar *Daud taaɗ taa maak-raapm deb kɛn tɛɗ te naab dîm eyo, num aal maakiŋ̃ do Raa ki se. Debm ese se Raa aakiŋ̃ aan gɔɔ debm daan ki. Gɔtn se naaŋ̃ ɗeek ɔɔ:

[7] *Maak-raapo jeege tun k*ɛn Raa tɔɔlɗenga tujɗege
ɔɔ kusiŋ̃ɗege se naaŋ̃ diriginga naata.
[8] *Maak-raapo deb k*ɛn Mɛljege tɔnd te mɛtn kusiŋ̃iŋ̃ eyo†.

[9] Taar kɛn Gaar Daud taaɗ se je taaɗn ɔɔ: maak-raapo se jeege tun ɔjoga kɔj pɔndɔ kalɗe ki sum la? Gɔtɔ. Maak-raapo jeege tun ɔj te pɔnd ey kici. Taa naaje k'-taaɗsenoga taaɗa Abraam tɛɗ aak bɛɛ naan Raa ki se, taa naaŋ̃ aalga kaal maakiŋ̃ ɓo, do Raa ki. [10] Num kɛn Raa jaay aak Abraam aakiŋ̃ bɛɛ naaniŋ̃ ki se, kaaɗ kɛn naaŋ̃ ɔjga kɔj pɔndɔ lɔɓu ɔj te ey lɛ? Ɔɔ kaaɗ kɛn se, naaŋ̃ ɔj te ey ɓɔrtɔ. [11] Abraam se k'taaɗîŋ̃ te taa *kɔjŋ̃ pɔnd ey ɓo, naaŋ̃ tɛɗga tɛɗ aak bɛɛ naan Raa ki taa kaal maakŋ kɛn naaŋ̃ aal do Raa ki se. Ɔɔ kɔjŋ̃ pɔndɔ se, kɛse Raa tɛɗîŋ̃ nakŋ j'an kaakŋ jeel ro ki, Raa se tɛɗîŋ̃ naaŋ̃ tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki ute kaal maakŋ kɛn naaŋ̃ aal doŋ̃ ki se. Taa naaŋ̃ se ɓo Abraam se tɛɗga ɓugŋ jee ɔj te pɔnd eyo kɛn aal maakɗe do Raa ki, taa naaɗe kic tɛɗga aak bɛɛ naan Raa ki. [12] Abraam se naaŋ̃ ɓugŋ jeegen ɔjga kɔj pɔndɔ kici, naɓo naaɗe se kɔnd doɗe ɓo do kɔjŋ̃ pɔnd ki sum eyo, num naaɗe kaal maakɗe do Raa ki aan gɔɔ gɛn ɓugje Abraam se jaayo.

Raa taaɗga ɔɔ naaŋ̃ utu kɛɗn naka jeege tun aal maakɗe doŋ̃ ki

(Ɛb 11.8-19)

[13] Raa se naaŋ̃ taaɗga taaɗ *Abraam ki ɔɔ mɛtjiliŋ̃ ki ɔɔ utu aɗen kɛɗn do naaŋa ute magaliŋ̃ se naaɗe ki. Ey num Raa ɔɔ aŋ̃siŋ̃

* 4:3 Aak Jɛn 15.6. † 4:8 Aak KKR 32.1-2.

kɛd se taa naade ɓo took iŋgga do *Ko Taar
Raa ki eyo, num gaŋ taa Abraam took aalga
kaal maakiɲ ɓo do Raa ki. Kɛse ɓo kɛn tɛdiɲ
naaɲ aak bɛɛ naan Raa ki se. [14] Kɛn jee took
iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki sum ɓo
'kɔŋ naaɲ se num, debm aal maakiɲ do Raa
ki se kaal maakiɲ se tɛdga nakŋ cɛrɛ ɔɔ nakŋ
kɛn Raa taad ɔɔ ute kɛdn jeege tu se kic lɛ,
'tɛdga nakŋ cɛrɛ. [15] Taa Ko Taar kɛn Raa ɛdo
Musa ki se, jeege ɔŋ iŋg te do ki jig ey se
ɓo ɔl Raa maakiɲ taariɲ dode ki. Ɔɔ kɛn Ko
Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki jaay gɔtɔ se, tuju
kic ɓo, gɔtɔ.

[16] Taa naaɲ se ɓo nakŋ kɛn Raa taado ɔɔ
utu kɛdn jeege tu se, debm aalga maakiɲ do
naaɲ ki jaay ɓo 'kɔŋ nakŋ se taa Raa lɛ ute
bɛɛɲ se, naaɲ ɛd jeege tu cɛrɛ sum. Bin ɓo
nakŋ kɛn Raa ɔɔ utu kɛdn mɛtjil Abraam ki
se, mɛtjiliɲ kɛn iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛdo
Musa ki kaliɲ ki sum eyo, num mɛtjiliɲ kɛn
aal maakde do Raa ki aan gɔɔ gɛn Abraam
se kici. Taa Abraam se, naaɲ ɓugjege paac.
[17] Taa naaɲ se ɓo Raa taad Abraam ki maakŋ
Kitap ki ɔɔ: *Maam m'tɛdiga naai* 'tɛdga ɓugŋ
mɛtjil jeege dɛna‡. Naan Raa ki se Abraam
se naaɲ ɓugjege taa naaɲ aalga maakiɲ do
Raa ki. Ɔɔ Raa ɓo debm kɛn dur jeegen kɛn
ooyga kooyo ɔɔ naaɲ ɓo debm kɛn taado
ute taariɲ sum ɓo, nakge tɛda. [18] Ey num
Abraam se kɔŋ kɔnd doɲ do dim ki eyo.
Ute naaɲ se kic ɓo, Abraam aay kaami ɔnd
doɲ do Raa ki ɔɔ naaɲ aal maakiɲ paac do
Raa ki. Taa naaɲ se ɓo naaɲ tɛdga ɓugŋ
mɛtjil jee dɛna aan gɔɔ taar kɛn Raa taadiɲ
ɔɔ: *Mɛtjil naai se*, utu 'tɛdn dɛn aak eyo§.
[19] Kaad kɛn se Abraam ɓaariɲ ɓaa ɓaa nakŋ
kaaru, naaɲ gɔɔl naŋga tak tak ɔɔ mɛndiɲ
Sara kic lɛ magalga 'kɔŋ koojɲ goon ey sum.
Ute naaɲ se kic ɓo, naaɲ aal maakiɲ paac do
Raa ki. [20] Anum Abraam se jeele nakŋ kɛn
Raa taadiɲga ɔɔ utu aɲsiɲ kɛd se, Raa aɲsiɲ
kɛda. Naaɲ naaj eyo, ɔk kaal maakiɲ do
Raa ki se tɔɔgɔ ɔɔ naaɲ *nook Raa. [21] Naaɲ
jeel maakiɲ ki, Raa se, nakŋ naaɲ taadga
ɔɔ utu aɲ kɛd se, naaɲ ɔk tɔɔgɔ aɲ kɔŋ
tɛda. [22] Ute naaɲ se ɓo kaal maakiɲ kɛn
naaɲ aal do Raa ki se, Abraam: *Raa aakiɲ
se debm daan ki.* [23] Kɛn Kitap jaay taad ɔɔ:
Raa aakiɲ debm daan ki se, taar se taad ute
Abraam kaliɲ ki sum eyo, [24] num taar se
taad ute naajege kici, kɛn Raa utu ajeki tɛdn
jee aak bɛɛ naaniɲ ki se kaad kɛn naajege
j'aalkiga maakjege do Raa kɛn duro Mɛljege
Isa daan yoge tu se jaayo, [25] ɔɔ naaɲ ɓo
ɔɲ jeege tɔɔliɲo taa *kusiɲjege ɔɔ Raa se
duriɲoga daan yoge tu taa j'aki tɛdn jee aak
bɛɛ naaniɲ ki.

5

*Isa ɔkjeki taasa ute *Raa*
(1Pr 1.3-9; 1Jn 4.9,10)

[1] Deere, Raa tɛdjeki jaay j'aki bɛɛ naaniɲ
ki se, taa naajege j'aalkiga maakjege doɲ
ki. Ɔɔ ute Mɛljege Isa *al-Masi se, naajege
j'ɔŋkiga tɔɔsɛ ute Raa. [2] Naajege k'jeelki
ute kaal maakŋ kɛn j'aalki do Isa ki se ɓo,
Isa ɔljeki k'j'ɔŋkiga bɛɛ Raa ɔɔ bɛɛ Raa se
ɓo, ɓɔrse naajege j'iŋgki do ki. Ɔɔ naajege
maakjege raapo do kɔnd do kɛn j'ɔndki do
Raa kɛn utu ajeki kɔl maakŋ *nookiɲ ki
se. [3] Anum naajege maakjege raapm taa
naaɲ se sum eyo, tɛr daala kɛn dubar aanga
dojege tu kic ɓo, naajege maakjege raapo.
K'jeelki dubar se, naaɲ ɛd kaay kaama taa
j'aki tɛdn jee tɔɔgɔ. [4] Ɔɔ kaay kaama se tɛd
deba tɛd debm mɛc. Taa naaɲ se ɓo naajege
k'tɛdkiga jee mɛc ɔɔ j'ɔndkiga dojege do Raa
ki. [5] Kɔnd do kɛn j'ɔndki do Raa ki se, cɛr
eyo taa Raa se ɛdjeki maak-jeɲ dɛn aak eyo
maakjege tu se, ute *Nirl Salal kɛn naaɲ
ɛdjeki se.

[6] Deere, naajege do dɔkiɲ se, naajege
j'ɔkki doobm kɛn j'anki kɔɔdn dojege eyo.
Anum kaadn kɛn Raa ɔndiɲ jaay aan doobiɲ
ki se, al-Masi ɓaado ooy taa naajegen jee
*kusiɲge. [7] K'jeelki, debkilimi jaay ɔɲ roɲ
jaay j'aɲ tɔɔliɲ taa debm tɛd naka ute
doobiɲ se, ɓɛrɛ, tookiɲ aɲ tɛdn ɔɔɲɔ. Baat
ey num, daan naaɲ tookŋ j'aɲ tɔɔl kic ɓo taa
debm kɛn lee tɛd bɛɛ jeege tu. [8] Num gaŋ
aakki, Raa se taadga maak-jeɲ do naajege
tu! Kaad kɛn naajege k'jee kusiɲge se ɓo, Isa
al-Masi ɓaado ooy taa naajege. [9] Ute moosiɲ
se, ɓɔrse al-Masi tɛdjekiga k'tɛdkiga aak
bɛɛ naan Raa ki. Taa naaɲ se, k'jeelki,
Isa al-Masi se utu ajeki kaaja ɔɔ maak-taar
Raa se kɔŋ bɔɔy dojege tu ey sum. [10] Do
dɔkiɲ se, naajege k'jee taamooy Raage, num
ɓɔrse, ute yo Gooniɲ kɛn ooy do kaag ki se,
Raa ɔkjekiga taasa ute naaɲa. Kɛn naajege
jaay j'ɔkkiga taasa ute Raa num, mɛt kando

‡ 4:17 Aak Jɛn 17.5. § 4:18 Aak Jɛn 15.5.

ute dur Isan kɛn duro daan yoge tu se, naaŋ̃ ajeki kaaja. 11 Kɛse ɗaar ara sum eyo, num tɛr ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi se, naajege maakjege raap aak eyo do Raa ki, taa ɓɔrse Raa ɔkjekiga taasa ute naaŋ̃ kici.

*Bubjege Adum ute M*ɛljege Isa *al-Masi
*(1K*ɔr 15.21-22,45-49,56-57)

12 'Booyki! Bubjege Adum kaliŋ̃ ki sum ɓo kɛn ɓaano ute *kusiŋ̃a do *duni ki. Ɔɔ kusiŋ̃ ese se ɓo kɛn ɓaano ute yo dojege tu. Taa naaŋ̃ se ɓo yo se utu tɔɔl jeege paac, taa jeege paac ɔk kusiŋ̃a. 13 Kaaɗ kɛn Raa ɛɗo te *Ko Taariŋ̃ *Musa ki ey ɓɔrt se, kic ɓo kusiŋ̃ utu do duni ki tap. Naɓo aan gɔɔ Raa taaɗ te Ko Taariŋ̃ jeege tu ey ɓɔrt se, taa kusiŋ̃ naaɗe tɛɗ se, Raa tɔnd te mɛtn kusiŋ̃ɗe eyo. 14 Ute naaŋ̃ se kic ɓo iiŋ̃ do Adum ki bini aan do Musa ki se, jeege paac yo ɔk tɔɔgɔ doɗe ki. Ey num naaɗe se tɛɗ te kusiŋ̃ tec aan gɔɔ gɛn Adum se eyo kɛn baate tookŋ taar Raa se, ute naaŋ̃ se kic ɓo, naaɗe lee ooy kooy tap. Ey num Adum se, naaŋ̃ tec aan gɔɔ debm kɛn utu aɗe ɓaa se. 15 Num gaŋ kusiŋ̃ kɛn Adum tɛɗ se, aas ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗ jeege tu cɛrɛ se eyo. Ɗeere, taa kusiŋ̃ deb kalaŋ tɛɗ se ɓo, ɔl jeege dɛna utu ooy kooyo. Mɛt kando bɛɛ Raa se dɛn aak eyo ɔɔ jeege dɛna, naaŋ̃ tɛɗɗen bɛɛ cɛrɛ sum ute ɗoobm deb kalaŋ k'daŋiŋ̃ Isa al-Masi se. 16 Nakŋ kɛn Raa ɛɗ cɛrɛ se, naaŋ̃ tec aan gɔɔ kusiŋ̃ kɛn Adum ɓaano do duni ki se eyo. Ute ɗoobm kɛn Adum tujnno deet deet se ɓo ɔl Raa kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu paac. Num kɛn Raa jaay tɛɗ bɛɛŋ̃ jeege tu se, kɛn jeege ɓo kusiŋ̃ɗege dɛn aan gɔɔ ɗi kic ɓo, naaŋ̃ tɛɗ jeege aak bɛɛ naaniŋ̃ ki ɔɔ bɔɔrɔ kɔŋ koocŋ̃ doɗe ki ey sum. 17 Ɗeere, ute kusiŋ̃ deb kalaŋ lak sum ɓo yo aan do jeege tu paac, mɛt kando ute Isa al-Masi kaliŋ̃ ki sum ɓo, Raa tɛɗ bɛɛŋ̃ dɛna jeege tu. Bɛɛ se, naaŋ̃ tɛɗɗesiŋ̃ cɛrɛ sum ɔɔ naaŋ̃ tɛɗɗenga naaɗe tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki. Ɔɔ ute Isa al-Masi se, naaɗe kɔsn gaara ɔɔ ɓaa tiŋg ute naaŋ̃a.

18 Taa kusiŋ̃ Adum kɛn tɛɗ kaliŋ̃ ki se ɔl bɔɔrɔ ooc do jeege tu paac. Biŋ̃ ɓo ute naabm Isan kaliŋ̃ ki kɛn tɛɗiŋ̃ ute ɗoobiŋ̃ se sum ɓo, naaŋ̃ ɔɔɗ do jeege maakŋ kusiŋ̃ ki ɔɔ ɛɗɗen kaaja. 19 'Booyki! Do dɔkiŋ̃ se deb kalaŋ sum ɓo baate tookŋ taar Raa ɔɔ ɔl jeege ute dɛnɗe tɛɗ jee kusiŋge. Gaŋ Isa se, naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo debm took taar Raa ɔɔ ute naaŋ̃ se, tɛɗ jeege dɛna tɛɗ aak bɛɛ naan Raa ki.

20 Kɛn Raa jaay ɛɗo Ko Taariŋ̃ Musa ki sum se, kusiŋ̃ se ziiɗ ɓaa ute naaniŋ̃a. Num gaŋ gɔtn jaay kusiŋ̃ ziiɗ ɓaa ute naaniŋ̃ se, bɛɛ Raa se ziiɗ cir kusiŋ̃ se daala. 21 Taa naaŋ̃ se ɓo aan gɔɔ kusiŋ̃ ɓaano te yoa do jeege tu se, ɓɔrse se bɛɛ Raa kic tɛɗga jikilimge aakga bɛɛ naan Raa ki. Biŋ̃ ɓo ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi se j'aki kɔŋ *kaaja gɛn tiŋg daayum.

6

**Kusiŋ̃ se* ɔk tɔɔgɔ dojege tu ey sum
*(K*ɔl 3.1-10)

1 Anum j'aki taaɗn j'ɔɔki ɗi? Naajege j'aki lee tɛɗn kusiŋ̃ ɓo taa bɛɛ *Raa se 'ziiɗn tɛɗn dɛn la? 2 Gɔtɔ! Taa naajege se aan gɔɔ jeegen ooyga kooyo ɔɔ ute kusiŋ̃ se lɛ, k'gaaŋkiga. Biŋ̃ num, j'aki kiŋg maakŋ kusiŋ̃ ki ɔɔ ɗi daala? 3 'Jeelki ey la? Kɛn naajegen paacŋ̃ jaay *k'batizjekiro se, naajege k'tɛɗkiga kalaŋ ute Isa *al-Masi. Kaaɗ kɛn se naajege j'ooykiroga tɛlɛ ute naaŋ̃a. 4 Ute *batɛm kɛn k'batizjeki se, naajege j'ooykiga ute naaŋ̃a ɔɔ k'duubjekiga ute naaŋ̃ kici. Aan gɔɔ Raa Bubjege duro al-Masi daan yoge tu ute tɔɔgiŋ̃ se, naajege kic ɓo, naaŋ̃ tɛrljekiga kiŋgjege tɛɗga kiji.

5 Ɗeere, naajege se j'ooykiga kalaŋ ute naaŋ̃a. Ɔɔ aan gɔɔ naaŋ̃ duro daan yoge tu se, naajege kic j'utu j'aki dur daan yoge tu aan gɔɔ gɛn naaŋ̃ se kici. 6 K'jeelki, aan gɔɔ Isa k'tɔɔliŋ̃ do kaag ki se, naajege ute kiŋgjegen do dɔkiŋ̃ se kic ɓo j'ooykiroga ute naaŋ̃a tɛlɛ. Taa naaŋ̃ se ɓo daa rojegen kɛn ɔljeki k'tɛɗki kusiŋ̃ se, 'kɔkŋ tɔɔgɔ dojege tu ey sum. Biŋ̃ se, naajege j'aki kɔŋ tɛɗn ɓul gɛn tɛɗn kusiŋ̃ ey sum. 7 Ɗeere, debm ooyga se, ɔɔɗnga ute kusiŋ̃a. 8 Anum kɛn naajege jaay j'ooykiga ute al-Masi se, k'jeelki j'aki ɓaa kiŋg ute naaŋ̃a kici. 9 K'jeelki, al-Masi jaay ooy duro daan yoge tu se, mɔɔtn naaŋ̃ 'kɔŋ kooy eyo, taa yo se ɔk tɔɔgɔ doŋ̃ ki ey sum. 10 Num Isa se ooyga ɔɔ naaŋ̃ ooy se jɛ-kalaŋ sum taa kusiŋ̃ jikilimge ɔɔ mɔɔtn naaŋ̃ kooy ey sum. Ɔɔ ɓɔrse jaay naaŋ̃ utu iŋg zɛɛr se kiŋg naaŋ̃ iŋg se, gɛn Raa. 11 Ɔɔ naase kic ɓo iŋgki aan gɔɔ jeegen ooyga kooyo kɛn 'gaaŋkiga ute kusiŋ̃a. Ɔɔ ɓɔrse iŋgki kiŋg gɛn Raa, taa naase 'tɛɗkiga kalaŋ ute Isa al-Masi.

12 Ɔŋ̃te kɔŋ̃ki kusiŋ̃ kɔkŋ tɔɔgɔ do daa rose
kɛn utu kooy se ɔɔ ɔŋ̃te ˈtɛɗki nakŋ naaŋ̃
ɓo je se. ˈJeelki, ɓii kalaŋ se, naase utu
aki kooyo. 13 Ɔŋ̃te ˈkɔŋ̃ki ɗoobo daa rose ki
ɗimiŋ̃ kalaŋ kic ɓo ɔŋ̃ten ˈtɛɗn kusiŋ̃a; ɔɔ
ɔŋ̃ten ˈkɔŋ̃iŋki *Bubm sitange an lee tɛɗn
kusiŋ̃a; num gaŋ ɔŋ̃ki rosege paac kaam ji
Raa taa naaŋ̃ an tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃a,
aan gɔɔ jeegen ooy duroga duru daan yoge
tu. 14 Bin num kusiŋ̃ se kɔŋ kɔkŋ tɔɔgɔ dose
ki ey sum, taa naase se iŋgki do *Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey sum, num naase se
iŋgki ute bɛɛ gɛn Raa.

Naajege kˈtɛɗkiga ɓul Raage

15 Kɛse tap ɓo je taaɗn ɔɔ ɗi? Aan gɔɔ
naajege lɛ kˈjˈiŋgki do *Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki eyo, num naajege lɛ kˈjˈiŋgki
ute bɛɛ Raa sum se, bin num jˈaki kɔŋ tɛɗn
*kusiŋ̃a aan gɔɔ kɛn maakjege je la? Gɔtɔ!
16 ˈJeelki, kɛn naase jaay ɔɔpkiga kaam ji
nam ɔɔ ˈtookki taariŋ̃ se, naase ˈtɛɗkiga
ɓul debm kɛn naase ˈtookiŋ̃ki taariŋ̃ se.
Taa naaŋ̃ se ɓo kɛn kusiŋ̃ jaay ɔk tɔɔgɔ
dose ki se, naase ˈtɛɗkiga ɓulu gɛn tɛɗn
kusiŋ̃a ɔɔ kusiŋ̃ naase ˈtɛɗki se, asen kɔl yo
ki. Anum kɛn naase jaay ˈtook uunki taar
Raa se, kɛse naase ˈtɛɗkiga ɓul gɛn Raa ɔɔ
naaŋ̃ asen tɛɗn aki kaakŋ bɛɛ naaniŋ̃ ki.
17 Do dɔkiŋ̃ se, naase iŋgkiro ɓulu gɛn tɛɗn
kusiŋ̃a, num gaŋ ɓɔrse, naase ˈtook uunkiga
ute maakse paac taar mɛt kɛn kˈdooyseno
se. Taa naaŋ̃ se, kˈtɔɔmki Raa! 18 Naase
se Raa ɔɔɗsenga dose naatn maakŋ kusiŋ̃
ki. Ɔɔ ɓɔrse naase ˈtɛɗkiga ɓul Raa gɛn
tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃a. 19 Kɛn maam jaay
mˈtaaɗsen ute nakgen jikilimge lee tɛɗ se,
taa naase ˈbooy ɔkumki yɔkɔɗ eyo do taarge
tun maam mˈlee mˈtaaɗsen se. Aan gɔɔ
naase ɔŋ̃kiro rose gɛn tɛɗn nakgen aak kusu
ɔɔ jig eyo kɛn ɔlse naase iŋgki kiŋg gɔrɗio
naan Raa ki se, ɓɔrse ɔŋ̃ki rose ˈtɛɗki ɓul
Raa gɛn tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃a; kɛse ɓo
kɛn asen tɛɗn jee *salal.

20 Kɛn naase iŋgkiro ɓulu gɛn tɛɗn kusiŋ̃
se, nakŋ jaay asen kɔl naase aki tɛɗn nakŋ
te ɗoobiŋ̃ taa tɔɔgɔ se, gɔtɔ. 21 Anum kusiŋ̃
kɛn naase ˈtɛɗkiro se tap ɓo ɔŋkiga ɗi ro
ki? Taa nakgen naase iŋ ˈtɛɗkiro se, ɓɔrse
ɔlseno maakŋ sɔkɔŋ̃ ki. ˈJeelki nakgen
se ɔl jeege maakŋ yo ki. 22 Ɔɔ gaŋ ɓɔrse
Raa ɔɔɗsenga dose naatn maakŋ kusiŋ̃ ki
ɔɔ ˈtɛɗkiga ɓuliŋge. Bin num ɓɔrse Raa
tɛɗsenga ˈtɛɗkiga jee salal ɔɔ naase utu aki
kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum. 23 Aan gɔɔ debm
tɛɗga naaba num jˈɔgiŋ̃ gɔt-tɔŋgiŋ̃ se, bin
ɓo debm tɛɗga kusiŋ̃ se kusiŋ̃iŋ̃ se, bɛɗiŋ̃
yoa. Num gaŋ Raa se, kaajŋ̃ gɛn daayum
se, naaŋ̃ ɛɗjesiŋ̃ki cɛrɛ taa naajege kˈtɛɗkiga
kalaŋ ute Mɛljege Isa *al-Masi.

7

*Jee al-Masige se, *Raa* ɔɔɗɗega doɗe do
ɗoobm jikilimge tu

(Ɛp 5.25-31; Gal 2.19,20)

1 Gɛnaamge, mˈje mˈasen taaɗn ute
ɗoobm kɛn jikilimge lee uuno ɔɔ maam
mˈjeele ɗoobm se naase kic ˈjeeliŋ̃ki, ɗoobm
jikilimge lee tɛɗ se ɔk tɔɔgɔ do debkilim
ki kaaɗ kɛn naaŋ̃ utu zɛɛr sum. 2 ˈBooyki
mˈasen taaɗa: mɛnda jaay ɔkga gaaba
se. Kaaɗ kɛn jaay gaabiŋ̃ utu iŋg zɛɛr se,
ɗoobm jikilimge lee tɛɗ se, gaasiŋ̃ gɛn rɛsn
gaabiŋ̃a. Num kɛn gaabiŋ̃ jaay ooyga se,
ɗoobm jikilimge lee tɛɗ se, ɔk tɔɔgɔ doŋ̃
ki ey sum ɔɔ naaŋ̃ kɔŋ kɔkŋ gaabm kuuy.
3 Anum kɛn gaabiŋ̃ utu zɛɛr sum ɓo, naaŋ̃
teec ɓaa ɔk gaabm kuuy se, jˈaŋ̃ daŋiŋ̃ mɛnd
kɛɛsn gaaba. Num kɛn gaabiŋ̃ jaay ooyga
se, ɗoobm kɛn jikilimge lee tɛɗ se ɔk tɔɔgɔ
doŋ̃ ki ey sum. Kɛn naaŋ̃ ɔk gaaba kuuy kic
ɓo, jˈaŋ̃ kɔŋ daŋ mɛnd kɛɛsn gaaba ey sum.
4 Gɛnaamge, naase kic ˈtecki bini. Naase
se, *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔk
tɔɔgɔ dose ki ey sum taa naase ooykiga
ute *al-Masi. Ɓɔrse naase se ˈtɛɗkiga mɛtn
deb kuuy, naaŋ̃ se al-Masi kɛn Raa duriŋ̃oga
daan yoge tu se, taa naaŋ̃ se ɓo naajege jˈaki
tɛɗn nakgen tɔɔl Raa ki. 5 Deere, do dɔkiŋ̃
se, naajege kˈtɛɗkiro nakŋ kɛn daa rojege
ɓo jea. Ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ do rojege tu se
ɓo kɛn ɔljeki kˈtɛɗki nakgen kɛn ajenki kɔl
yo ki. 6 Do dɔkiŋ̃ se, naajege jˈiŋgkiro ɓulu
do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, num
ɓɔrse naajege se aan gɔɔ jee ooyga kooyo
naɓo al-Masi ɔɔɗjekiga dojege maakŋ Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay tɛɗjeki ɓulge
se. Bin ɓo naajege ɓɔrse jˈɔŋkiga ɗoobm kiji
gɛn tɛɗn naabm Raa. Ɔɔ ɗoobm se, *Nirl
Salal ɓo taaɗjesiŋ̃ki. Bin num naajege se,
kˈtɛɗki naabm Raa se ute Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki jaay kˈraaŋiŋ̃oga raaŋ do dɔkiŋ̃
se eyo, taa ɗoobm se kaaɗiŋ̃ deelga.

Naabm kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki tɛɗa

7 Tap ki num jˈaki taaɗ jˈɔɔki ɗî? Kɛn ɔl jeege tɛɗ *kusiŋ̃ se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki la? Gɔtɔ! Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se kusiŋ̃ la? Gɔtɔ! Num kɛn ɔlum jaay maam mˈjeel kusiŋ̃ se Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Num kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay taaɗ ɔɔ: *ɔŋ̃te dɔŋɔ,** ey se kɛn maam mˈdɔŋ kic num, mˈjeeliŋ̃ nakŋ se mˈtɛɗ te kusiŋ̃ eyo. 8 Num kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay taaɗum mˈjeel kusiŋ̃ sum se, kusiŋ̃ ɔŋ ɗoobo ɔɔ ɔlum mˈbaag dɔŋ napar nakgen ɓaa se paac. ˈJeelki, kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se jaay gɔtɔ se, kusiŋ̃ kic ɓo, gɔtɔ. 9 Do dɔkiŋ̃ kɛn maam mˈjeel te Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey se, maam mˈutu mˈiŋg zɛɛrɛ. Num kɛn Ko Taar Raa ɛɗo Musa ki taaɗum nakgen gɛn tɛɗa sum se, kusiŋ̃ ɓaaɗo taaɗ tɔɔgiŋ̃ dom ki, 10 ɔɔ kusiŋ̃ kɛn ɔk tɔɔgɔ dom ki se, tɛɗum maam mˈooyga. Ɔɔ maam kɛn debm mˈooyga kooy se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey num am kɛɗn kaaja se, ɓɔrse, ɔlumga yo ki. 11 Ute ɗoobm nakgen Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se, kusiŋ̃ ɔŋ ɗoobo ɔɔ dɛrlum ɔlum mˈtɛɗn kusiŋ̃a ɔɔ tɔɔluma.

12 Ey num Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɗoobm *salal ɔɔ nakgen naaŋ̃ taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗ se kic ɓo, salal, ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ jiga. 13 Bin num nakŋ jigan ese se ɓo tɛɗga nakŋ kɛn am tɔɔl la? Gɔtɔ! Num gaŋ kɛn tɔɔlum se, kusiŋ̃a. Ute nakgen jiga se ɓo, kusiŋ̃ ɔŋ ɗoobo gɛn tɔɔluma. Biŋ̃ jaay ɓo kˈjeele kusiŋ̃ se, naaŋ̃ kusiŋ̃ ɗeer ɗeer. Anum ute Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa kɛn taaɗjeki ɔɔ jˈɔŋ̃te ˈtɛɗki kusiŋ̃ se, ute naaŋ̃ se ɓo, kusiŋ̃ taaɗ naabiŋ̃ tooɗ tal ɔɔ naaŋ̃ se, kusiŋ̃ aak eyo.

Kusiŋ̃a se ɔk tɔɔgɔ do jikilimge tu

14 Kˈjeelki *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se iiŋ̃o gɔtn Raa ki, num maam lɛ, goon debkilim sum ɔɔ *kusiŋ̃ se, tɛɗumga maam tɛɗga ɓuliŋ̃a. 15 ʼDeere, nakŋ maam mˈtɛɗ se mˈɔnd te mɛtiŋ̃ eyo, taa maam mˈtɛɗ nakŋ kɛn maam mˈje eyo; ey num nakŋ maam mˈje, tap ɓo maam mˈɔŋ tɛɗîŋ̃ eyo. 16 Kɛn maam jaay mˈtɛɗ nakŋ kɛn maam mˈje ey se, bin se maam mˈjeele Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, naaŋ̃ jiga. 17 Anum kɛn ɔlum jaay mˈtɛɗn nakŋ jig ey se, maam mal eyo, num kusiŋ̃a kɛn utu maakum ki se ɓo, ɔlum mˈtɛɗn naaŋ̃ se. 18 Maam mˈjeele maakŋ maam goon debkilim ki se, nakŋ bɛɛ tap ɓo gɔtɔ. Taa maam se mˈje mˈtɛɗn nakŋ bɛɛ, naɓo maam mˈɔk tɔɔgŋ gɛn tɛɗn naaŋ̃ se eyo. 19 ʼDeere, bɛɛ kɛn maam mˈje se, tap ɓo maam mˈɔŋ tɛɗîŋ̃ eyo; gaŋ kusiŋ̃ kɛn maam mˈje ey se ɓo, maam mˈlee mˈtɛɗîŋ̃a. 20 Kɛn maam jaay mˈtɛɗ nakŋ kɛn maam mˈje ey se, kɛse maam mala ɓo tɛɗîŋ̃ ute maakum eyo, num kusiŋ̃ kɛn maakum ki se ɓo, ɔlum mˈtɛɗ naaŋ̃ ese.

21 Maam mˈjeeliŋ̃ ute maakum se, bɛɛki num, mˈtɛɗn nakŋ bɛɛ, naɓo kusiŋ̃ se ɔk tɔɔgɔ dom ki ɔɔ ɔlum ɓo gɛn tɛɗn kusiŋ̃ sum. 22 Saapm maam ki se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se tɔɔlumi. 23 Num maam mˈnaam maakum ki ne ɗîm kuuy kɛn ɔk tɔɔgɔ ɔɔ ɔŋ ɔŋ̃um saapum ɔŋ tɛɗ nakŋ bɛɛ eyo ɔɔ kusiŋ̃ se ɓo tɛɗum mˈtɛɗga ɓulu gɛn tɛɗn nakgen jig eyo. 24 Maam se kapiŋ̃ tɔɔluma! Num naŋa jaay am kɔɔdn doma maakŋ daa ro kɛn am kɔl yo ki se? 25 Kɛse ute ɗoobm Mɛljege Isa *al-Masi! Bin num kˈtɔɔmki Raa!

Taa naaŋ̃ se ɓo ute saapum se maam mˈje mˈtɛɗ nakŋ bɛɛ; num gaŋ maakŋ daa rom ki se, kusiŋ̃ se ɔk tɔɔgɔ dom ki.

8

Jeegen ɔk *Nirl Salal maakɗe ki
(Gal 3.13-14, 5.16-25)

1 Tɛr daala, ɓɔrse, jee kɛn tɛɗga kalaŋ ute Isa *al-Masi se, mɔɔtn *Raa aɗen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki eyo. 2 Taa maam mˈtɛɗga kalaŋ ute Isa al-Masi se, Nirl Salal kɛn ɔk tɔɔgɔ se, ɛɗumga kaaja ɔɔ ɔɔɗumga doma maakŋ *kusiŋ̃ kɛn ɔk tɔɔgɔ dom ki ɔɔ am kɔlum maakŋ yo ki se. 3 *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, ɔko tɔɔgŋ gɛn kɔɔdn kusiŋ̃ eyo. Taa jikilimge kic lɛ ɔko tɔɔgɔ gɛn bɔɔbm kɔkŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se eyo. Num gaŋ Raa mala ɓo, tɛɗîŋ̃ ute ɗoobm kɛn naaŋ̃ ɔlo Goon maakiŋ̃a ɔɔ Goon maakiŋ̃ se uuno ro tec gɛn jikilimge ɔɔ ɛɗ roŋ̃ *sɛrkɛ taa kusiŋ̃a. Ute naaŋ̃ se Raa ɔŋ̃ bɔɔrɔ ooc do Gooniŋ̃ ki taa kɔɔdn kusiŋ̃ jeege. 4 Raa tɛɗjeki naaŋ̃ se, taa naajegen kɛn kˈlee kˈtɛɗki nakŋ kɛn daa rojege je se eyo, num naajegen Nirl Salal lee tɔɔɗjeki se

* 7:7 Aak Ekz 20.17.

ɓo, taa nakŋ kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa
ki taaɗ se jˈaŋ̃ki tɛɗĩŋ̃ ute ɗoobiŋ̃a. 5 Ɖeere,
jee kɛn lee aan gɔɔ kɛn daa roɗe ɓo je se,
naaɗe saap do nakgen tun daa roɗe jea. Ɔɔ
jee kɛn Nirl Salal ɓo tɔɔɗɗe se lɛ, naaɗe saap
ɓo do nakge tun Nirl Salal ɓo je se. 6 Anum
debm saap do nakge tun daa ro ɓo je se, aŋ̃
kɔl yo ki. Num gaŋ debm saap do nakge tun
Nirl Salal je se, naaŋ̃ ˈkɔŋ kaaja ute lapia.
7 Taa jee kɛn je nakŋ̃ kɛn daa roɗe ɓo je se,
jee se jee taamooy Raage. Ko Taar Raa se
naaɗe took iŋg do ki eyo taa naaɗe se lɛ ɔŋ
asiŋ̃ eyo. 8 Jee kɛn saap ɓo do nakge tun
daa roɗe ɓo je sum se, naaɗe kɔŋ tɔɔl Raa ki
eyo.

9 Anum naase se iŋgki aan gɔɔ kɛn daa
rose ɓo je se eyo, num aan gɔɔ kɛn Nirl Salal
ɓo jea, taa naase se, naŋa naŋa kic ɓo *Nirl
Raa se utu maakiŋ̃ ki. Ɔɔ debm jaay ɔk Nirl
gɛn al-Masi ey se, naaŋ̃ se debm naaŋ̃ eyo.
10 Kɛn al-Masi utu maakse ki se, taa kusiŋ̃ se
daa rose se utu ˈkooyo. Num aan gɔɔ Raa
tɛɗsenga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki se, Nirl Salal se
ɛɗsenga kaaja. 11 Kɛn Nirl Raa kɛn duro Isa
daan yoge tu se jaay utu iŋg maakse ki num,
Raa kɛn duro Isa al-Masi daan yoge tu se,
ute Nirliŋ̃ kɛn utu maakse ki se, ˈdur rosen
kɛn utu kooy se daan yoge tu kici.

12 Taa naaŋ̃ se ɓo, gɛnaamge, Raa je ɔɔ tak
ɓo jˈaki kiŋg aan gɔɔ kɛn Nirl Salal ɓo jea,
num jˈɔŋ̃te kiŋgki aan gɔɔ kɛn daa rojege
ɓo je se. 13 Taa kɛn naase jaay iŋgki aan
gɔɔ kɛn daa rose ɓo je se, naase utu aki
kooyo. Num kɛn naase jaay ɔŋ̃ki Nirl Salal
ɓo tɔɔɗse se, nakŋ kɛn daa ro ɔlsen ˈlee
tɛɗki se, naase aŋ̃ki rɛsn naata ɔɔ naase aki
kaaja. 14 Taa jee paacŋ̃ kɛn Nirl Raa tɔɔɗɗe
se, naaɗe se tɛɗga gaan Raage. 15 Nirl Raa,
kɛn ɛɗsen se taa asen tɛɗn ɓulge eyo ɔɔ jee
kɛn ɔk ɓeere maakɗe ki eyo, num Nirl Raa
se, tɛɗsenga ˈtɛɗkiga aan gɔɔ gɛniŋ̃ge mala.
Ute Nirliŋ̃ se ɓo, naajege kˈdaŋki Raa jˈɔɔki:
Abba kɛn je ɗeekŋ ɔɔ: Bua. 16 Nirl Raa se
ɓo kɛn taaɗjeki maakjege tu ɔɔ naajege se
kˈgaan Raage. 17 Ɖeere, naajege kˈgɛniŋ̃ge
se, jˈutu jˈaki kɔŋ nakgen jig aak eyo kɛn
naaŋ̃ bɔɔbiŋ̃ jeeŋ̃ge tu se ɔɔ nakŋ kɛn Raa
bɔɔbiŋ̃ se gɛn al-Masi ɔɔ naajege se jˈutu
jˈaki kɔŋ bɛɗjege ute naaŋ̃ kici. Kɛn naajege
jaay kˈdabarkiga ute naaŋ̃ se, jˈutu jˈaki ɓaa
kɛnd maakŋ *nookiŋ̃ ki kici.

*Raa utu k*ɔl gɛniŋ̃ge maakŋ nookiŋ̃ ki
(Jn 10.27-30)

18 Maam mˈjeele, dubarjegen kɛn ɓɔrse
jaay, kˈdɔɔjiŋ̃ ute ɗoobm jaay Raa utu ajeki
taaɗn *nookiŋ̃ se, dubar se paac paac aas
ɗĩm eyo. 19 Taa nakgen Raa aal paac se,
iŋg aak kaama booy nuŋ ki, Raa utu ˈtaaɗn
gɛniŋ̃ge jeege tu tal. 20 Nakgen kɛn Raa
aalɗeno paac se, ˈtɛɗga nakŋ cɛrɛ ɔɔ kɛse
naaɗe maliŋ̃ge ɓo je eyo, num tɔɔgŋ kuuy
ɓo tɛɗɗen naaɗe tɛɗn nakŋ cɛrɛ. Ɔɔ ute
naaŋ̃ se kic ɓo, Raa ɛɗɗenga nakŋ kɛn naaɗe
an kɔnd doɗe ro ki. 21 Taa ɓii kalaŋ se,
nakgen Raa aalo paac se, naaŋ̃ utu aɗen
kɔɔɗn doɗe naatn maakŋ nak kɛn ɔk tɔɔgɔ
doɗe ki ɔɔ tɛɗɗen naaɗe ˈruumu ɔɔ naaɗe
utu kɔŋ doɗe aan gɔɔ gaan Raagen utu
kɛnd maakŋ nookiŋ̃ ki. 22 Kˈjeelki, bini
ɓɔrse kic ɓo nakgen Raa aalɗe paac se, utu
dabara dabara aan gɔɔ mɛnd diig ɓaa ɓaa
koojo. 23 Anum naaɗe kalɗe ki sum ɓo dabar
eyo, num naajegen jˈɔŋkiga *Nirl Raa deet
deet ɔɔ naaŋ̃ utu ajeki kɛɗn nakgen kuuy
kic se, naajege kic kˈdaayki aan gɔɔ mɛnd
ɓaa ɓaa koojo se. Kaaɗ kɛn naajege jˈutu
jˈaakki kaak kaam Raa kɛn utu ajeki kɔɔɗn
rojege naatn maakŋ dubar ki ɔɔ jˈaki tɛɗn
gɛniŋ̃gen mala mala se. 24 Ɖeere, Raa se
aajjekiga naɓo naajege jˈɔŋ jˈaakki ey ɓɔrtɔ
num naajege jˈɔndki dojege doŋ̃ ki. Ɔɔ nakŋ
jaay jˈaakiŋ̃kiga ute kaamjege se jˈɔndki do,
do ki ey sum, taa nakŋ jaay jˈaakiŋ̃kiga se,
jˈɔŋiŋ̃kiga. Naŋa jaay ˈkɔnd doŋ̃ do nakŋ
kɛn naaŋ̃ aakga kaak ute kaamiŋ̃ se? Nam
ˈtɛɗn naaŋ̃ se tap ɓo, gɔtɔ. 25 Num naajege
jˈɔndki do se, do nakge tun kˈjˈaakiŋ̃ki te
ey ɓɔrtɔ ɔɔ ute naaŋ̃ se naajege jˈaayki
kaamjege jˈiŋg jˈaakki kaamiŋ̃a.

26 Daala, naajegen kɛn jˈɔkki tɔɔgɔ ɗoobm
Raa ki ey se, Nirl Raa se ɓo ɓaaɗo noogjeki.
Taa naajege se kˈjeelki tɔnd mɛtn Raa ute
ɗoobiŋ̃ eyo, num Nirl Raa ɓo eem Raa taa
naajege. Naaŋ̃ eemiŋ̃ ɔɔ daay dɛs dɛs se
ute taargen cir taargen kˈlee kˈtɔndki mɛtn
Raa se. 27 Ɔɔ Raa se lɛ, naaŋ̃ jeel naŋ maakŋ
jikilimge ɔɔ jeel saapm *Nirl Salal se kici. Ɔɔ
Nirl Salal se tɔnd mɛta taa jee naaŋ̃ge. Naaŋ̃
tɔnd mɛta se aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro
ki.

28 Kˈjeelki, nakŋ paacŋ̃ kɛn aan do jeege
tun je Raa se, Raa tɛɗĩŋ̃ paac aaŋ̃ kaama
taa aɗen tɛɗn bɛɛ. Do dɔkiŋ̃ tap ɓo, Raa

se uunoga kuun doa ɔɔ daŋɗen taa tɛɗn nakŋ kɛn naaŋ̃ maakiŋ̃ jen ro ki. [29] Taa kaaɗ kɛn Raa utu aal kaal duni tap ɓo, jeegen kɛn naaŋ̃ aɗen tɛɗn ˈtecŋ̃ Gooniŋ̃ se, Raa jeelɗenoga. Bin se, Gooniŋ̃ se tɛɗn goon paragŋ gɛn gɛnaagen dɛna. [30] Kɛn Raa jaay uun doa gɛn tɛɗn nakŋ se, naaŋ̃ daŋɗe gɛn tɛɗn jeeŋge. Ɔɔ kɛn naaŋ̃ jaay daŋɗe sum se, naaŋ̃ tɛɗɗe tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki. Bin sum eyo, num naaŋ̃ nookɗenoga kici.

Raa se jejeki aak eyo

[31] Bin num jˈaki taaɗn jˈɔɔki dî? Kɛn Raa jaay ute naajege num, kɛn ajeki cir tap ɓo naŋa? [32] Raa se, Gooniŋ̃ kic ɓo naaŋ̃ ɔŋiŋ̃ ɓaaɗo ooy taa naajege paac. Ɔɔ kɛn Raa jaay ɛɗjeki Gooniŋ̃ mala se, ɗeer ɗeer naaŋ̃ ajeki kɔŋ kɛɗn nakgen ɓaa se paac kic ey la? [33] Jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ tɛɗga jee naaŋge se, naŋa ɓo aɗen kɔkŋ mindɗe? Ɔɔ jee se lɛ, Raa mala ɓo tɛɗɗen tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki. [34] Bin num kɛn aɗen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki se tap ɓo, naŋa? Gɔtɔ! Taa Isa *al-Masi se ooyga taa naajege, tɛr Raa duriŋ̃oga daan yoge tu ɔɔ ɓɔrse, naaŋ̃ utu iŋg do ji daam Raa ki ɔɔ utu eem Raa taa naajege.

[35] Kɛn ajeki gaaŋ ute maak-je al-Masi se tap ɓo dî? Dubar la? Nakŋ ɔɔŋ̃ deel do la? Jee kɛn lee ɔɔɗjeki yɛɛɓjege se la? Ɓo la? Daaye la? Gɔtn jig ey kɛn utu kutn deba la? Lɔ yo ne? Gɔtɔ! Ɗim jaay ajeki gaaŋ ute maak-je al-Masi se, gɔtɔ. [36] Aan gɔɔ taar kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:

Taa naai Raa se, ɓii-raa jeege je ɗoobm kɛn ajen tɔɔlɔ;

ɔɔ naaje se kˈtec aan gɔɔ baatgen kˈɓaaɗo ɓaa tɔɔlɔ se*.

[37] Num ute tɔɔgŋ debm kɛn jejeki se, naajege kˈcirki nakge paac. [38] Maam se mˈjeeliŋ̃ maakum ki ɗeer ɗeer: yoa, ˈkiŋg ɓɔrse, *kɔɗn Raage, nakgen ɔk tɔɔgɔ raan, nakgen ɓɔrse ute kɛngen naan ki, nakgen paac ɔk tɔɔgɔ do jikilimge tu, [39] nakgen raan ɔɔ kɛngen maakŋ naaŋ ki, nakgen Raa aaliŋ̃ paac se, ɗim jaay ajeki kɔŋ gaaŋ ute maak-je Raa kɛn jejeki ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi se tap ɓo, gɔtɔ.

9

**Raa ute jeeŋgen gaan *Israɛlge*
(Gal 4.22-31)

[1] Gɛnaamge, taa maam mˈute *al-Masi se kˈkalaŋ se, taar maam mˈje taaɗn se mɛt ki, ɔk taar-kɔɔɓ eyo. Ɔɔ *Nirl Salal kic taaɗum ɔɔ taarum se mɛt ki ɔɔ maakum kic took do taarge tun se. [2] Ɔɔ maam maakum tuj kasak kasak ɔɔ daayum nakŋ se ɔɔŋ̃um aak eyo. [3] Ɗeere, gɛn gɛnaamge se, kɛn ɗoobo jaay kuuy gɔtɔ num, ɔŋ̃ Raa am naama ɔɔ mˈgaaŋ ute al-Masi, kɛn naaŋ̃ se jaay ˈtɛɗn bɛɛ gɛnaamge tun mɛtjilje kalaŋ se ɔɔ naaɗe ˈkɔŋ kaaja se, taa naaŋ̃ se maam mˈtooko. [4] Naaɗe se ɓo gaan Israɛlge kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗeno taa tɛɗn gɛniŋge. Naaɗe ki ɓo Raa taaɗɗeno *nookiŋ̃a, *dɔɔko ute naaɗe, taaɗɗeno *Ko Taar kɛn naaŋ̃ ɛɗo *Musa ki, taaɗɗeno ɗoobm kɛn naaɗe aŋ̃ lee keeme ɔɔ taaɗɗeno nakŋ kɛn naaŋ̃ utu aɗen kɛɗa. [5] Naaɗe se teeco mɛtjil ɓugge tun do dɔkiŋ̃a ɔɔ kɛn al-Masi jaay uuno ro debkilimi se, naaŋ̃ kic ɓo teeco mɛtjil ɓugge tun se. Ɔɔ al-Masi se, naaŋ̃ ɓo Raa ɔɔ naaŋ̃ tiŋg do nakge tun ɓaa se paac, ɔɔ daayum jeege lee tɔɔmiŋ̃a. *Amin!

[6] Bin num jˈɔŋ̃te ˈsaapki jˈɔɔki nakŋ kɛn Raa taaɗo ɔɔ utu kɛɗn jeege tu se tɛɗga nakŋ cɛrɛ. Taa naaŋ̃ se ɓo ˈbooyki. Gaan Israɛlge se, naaɗe paac Israɛlgen mala mala eyo. [7] Gaan *Abraamge sum se dɛna, naɓo naaɗe paac se gɛniŋgen aan gɔɔ kɛn Raa taaɗiŋ̃ se eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo, Raa taaɗ Abraam ki ɔɔ: *Mɛtjil* Isaka se ɓo, ˈtɛɗ mɛtjil naai.* [8] Gɔtn se, Raa je taaɗn ɔɔ gaangen Abraam toojɗe se, naaɗe paac gaan Raage eyo; num Raa taaɗiŋ̃o gɛniŋgen mala mala se, kɛɗgen kɛn Raa mala taaɗiŋ̃ga taaɗ ɔɔ utu aŋ̃siŋ̃ kɛɗ se. [9] Nakŋ kɛn Raa taaɗiŋ̃ ɔɔ utu aŋ̃ kɛɗ se, naaŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: *Ɓaar kuuy kaaɗn* ara bin se, maam mˈutu mˈaɗe tɛrlɛ ɔɔ mˈkɔŋ mɛndi Sara se te goon gaaba jiŋ̃ ki†.

[10] Bin sum eyo. ˈJeelki, Rebeka se gɛniŋ̃-gen naaŋ̃ toojɗen di se bubjege tu Isaka ki. [11-12] Num Raa taaɗ Rebeka ki ɔɔ: *Goon naai aŋ̃ koojŋ̃ deet se utu* ˈtɛɗn ɓul gɛn debm baat se‡. Kaaɗ kɛn jaay Raa taaɗ taar bin se, gaange se jˈtoojɗen te ey ɓɔrtɔ ɔɔ naaɗe lɛ ɔŋ tɛɗ te jiga ey lɛ *kusiŋ̃ ey ɓɔrt kici. Kɛn Raa jaay

* 8:36 Aak KKR 44.22. * 9:7 Aak Jɛn 21.12. † 9:9 Aak Jɛn 18.10, 14. ‡ 9:11-12 Aak Jɛn 25.23.

taad̸ bin se, taa naan̰ se je taad̸n ɔɔ naan̰
tɛd̸n nakŋ kɛn maakin̰ jen ro ki. Naan̰ daŋ
debm kɛn naan̰ ɓo bɛɛr ɔɔd̸in̰a. Ɔɔ debm
kɛn naan̰ bɛɛr ɔɔd̸in̰ se, taa naan̰ ɓo tɛd̸ga
tɛd̸ nakŋ bɛɛ eyo. [13] Aan gɔɔ taar maakŋ
Kitap ki Raa taad̸ ɔɔ: *Maam m'jed̸oga* *Yakub
ɔɔ Ɛzo se, maam m'ɔɔd̸ m'undin̰oga naatn.§
[14] Bin num j'aki taad̸n j'ɔɔki d̸i? Raa se
tɛd̸n nakge ute d̸oobin̰ ey la? Gɔtɔ! [15] Taa
naan̰ se ɓo, do dɔkin̰ Raa taad̸ Musa ki ɔɔ:
*Maam m'*tɛd̸n bɛɛ debm kɛn maam m'je
m'an̰ tɛd̸n bɛɛ
ɔɔ m'kɛɛjn̰ do deb kɛn maam m'je m'an̰
kɛɛjn̰ don̰ ki*.
[16] Kɛn Raa jaay bɛɛr ɔɔd̸ deba se taa deba se
ɓo je eyo lɔ tɛd̸ga tɛd̸ nakŋ bɛɛ eyo, num
kɛse Raa mala ɓo, tɛd̸in̰ bɛɛ. [17] Tɛr maakŋ
Kitap ki Raa taad̸ Gaar magal gɛn Masar ki
ɔɔ: *Maam m'*ɔli Gaarge se taa maam m'taad̸n
tɔɔgum doi ki ɔɔ jeegen do naan̰ ki paac am
nooko†. [18] Taa naan̰ se ɓo, Raa aak taa-daay
debm kɛn naan̰ je an̰ kaakŋ taa-daayin̰a ɔɔ
debm don̰ mɔŋg se, Raa ɔn̰in̰ tɛd̸n do mɔŋgɔ
ɓaa ute naanin̰a.

*Raa se naan̰ aan g*ɔɔ debm kɔɓɔ

[19] Daan naane naai am taad̸ ɔɔ: kɛn Raa
jaay bɛɛr tɔɔd̸ jeege bin se gɛn d̸i jaay naan̰
mooy jeege? Nakŋ kɛn Raa ɓaa tɛd̸ se,
naŋa jaay 'tookŋ do ki ey se? [20] Naai debm
taad̸ bin se: naai tap ɓo naŋa jaay 'naaj
ute Raa se? Nakŋ j'ɔɓin̰ga kɔɓ ute nɛŋje se
kɔŋ taad̸ debm kɛn ɔɓin̰ se ɔɔ: naai tap ɓo
ɔɓum bin se, gɛn d̸i? Gɔtɔ! [21] Debm kɔɓm
nakge se, naan̰ se mɛl nɛŋje. Kɛn naan̰ je se
ute nɛŋjen ese sum ɓo, naan̰ ɔɓ nakŋ aak
bɛɛ kɛn k'tɔɔd̸d̸ɛn naatn ute ɓii laa, ey lɛ
ɔɓ nakgen kuuy se kɛn ɓii-raa k'lee k'tɛd̸n
naaba, bin ey la?
[22] Kɛn Raa jaay je tɛd̸n aan gɔɔ debm kɔɓm
nakge se, naai tap ɓo ɔli d̸i maak ki? Ey num
Raa se je taad̸n maak-taarin̰ ute tɔɔgin̰a
naɓo naan̰ aay kaamin̰ dɛna sɛrk jee kɛn
taarin̰ maakin̰a, naad̸ɛn kɛn nakŋ naad̸e tɛd̸
se aasd̸ɛnga kɛn Raa utu ad̸ɛn kutu. [23] Ute
nakgen naan̰ tɛd̸ paac se Raa se je jeege paac
jeele, naan̰ se debm magala ɔɔ ɔk *nooko
ɔɔ naan̰ je naajegen kɛn naan̰ tɛd̸jeki bɛɛ se
j'aki kɛnd maakŋ nookin̰ kɛn naan̰ d̸aapin̰ga
d̸aap do dɔkin̰ se. [24] Jee ese se Raa taad̸
ute naajege. Ɔɔ Raa se bɛɛr tɔɔd̸o maakŋ
Yaudge tu kalin̰ ki sum eyo, num naan̰ bɛɛr
tɔɔd̸d̸ega maakŋ jeege tun ɓaa se paac kici.
[25] Aan gɔɔ kɛn Raa taad̸ maakŋ Kitapm Oze
ki ɔɔ:
*Jee k*ɛn do dɔkin̰ jee maamge ey se, ɓɔrse
maam m'taad̸d̸ɛn m'ɔɔ: naase se
'tɛd̸kiga jee maamge.
Ɔɔ mɛtjil jee kɛn maam m'jed̸e ey se, ɓɔrse
maam m'taad̸d̸ɛn m'ɔɔ: maam se
m'jese‡.
[26] Daala, jee kɛn k'taad̸d̸ɛn j'ɔɔ:
naase se jee maamge ey se, ɓɔrse k'taad̸d̸ɛn
j'ɔɔ: naase se j'utu j'asen daŋ gaan
Raagen zɛɛrɛ.§
[27] Taa maakŋ gaan *Israɛlge tu se debm
taad̸ taar teeco taar Raa ki ron̰ Ezayi kic
ɓo taad̸ga taad̸ taarin̰a maakŋ Kitap ki do
dɔkin̰ ɔɔ:
*K*ɛn gaan Israɛlge jaay tɛd̸ga dɛna aan gɔɔ
kɛɛsn taa baar ki kic ɓo,
*maak*d̸e ki se jee mɛtin̰ge sum ɓo 'kɔŋ kaaja.
[28] *Taa M*ɛljege Raa taarin̰ naan̰ taad̸ se,
*naan̰ utu an̰ naar t*ɛd̸n kaasn ute d̸oobin̰a.*
[29] Daala, maakŋ Kitapm debm taad̸ taar
teeco taar Raa ki ron̰ Ezayi taad̸ daala ɔɔ:
*K*ɛn Mɛljege Sidburku jaay ɔn̰te jeejegen
mɛtin̰ge ey se,
*kaa*d̸n naane mɛtjil naajege se k'j'utkiga aan
gɔɔ jee maakŋ gɛgɛr kɛn Sɔdɔm ki
ute kɛn Gɔmɔr ki se.†

*K*ɛn tɛd̸ debkilimi aak bɛɛ naan Raa ki
(Rm 3.19-29; Gal 3.8-14,21-29)

[30] Anum j'aki taad̸n j'ɔɔki d̸i? Jeegen
Yaudge ey se, je te d̸oobm kɛn tɛd̸n aak bɛɛ
naan Raa ki eyo. Num gaŋ naad̸e se ɓo tɛd̸ga
aak bɛɛ naan Raa ki se, taa naad̸e aalga
maakd̸e don̰ ki. [31] Ey num gaan *Israɛlgen
ɔk *Ko Taar kɛn Raa ɛd̸o Musa ki ɔɔn̰ɔ ɔɔ
ute naan̰ se sum ɓo, naad̸e je tɛd̸n jee aak
bɛɛ naan Raa ki se, naɓo naad̸e ɔŋ aasin̰ te
eyo. [32] Anum kɛn tɛd̸d̸ɛn jaay naad̸e ɔŋ aasin̰
ey se tap ɓo ne d̸i? Naad̸e jed̸e te eyo kɛn
naad̸e tɛd̸n aak bɛɛ naan Raa ki ute d̸oobm
kaal maakd̸e se, taa naad̸e se saap ɔɔ taar
kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛd̸o Musa ki taad̸ se,
kɛn naad̸e tɛd̸ aasin̰ga ute d̸oobin̰ sum ɓo,
naad̸e kaakŋ bɛɛ naan Raa ki. Kɛse ɓo kɛn
ɔld̸e naad̸e rɔk ko se ɔɔ tooc se. [33] Taar se
Kitap kic ɓo taad̸ga taad̸ ɔɔ:

§ 9:13 Aak Mal 1.2-3. * 9:15 Aak Ekz 33.19. † 9:17 Aak Ekz 9.16. ‡ 9:25 Aak Oz 2.23. § 9:26 Aak Oz 1.10.
* 9:28 Aak Eza 10.22. † 9:29 Aak Eza 1.9.

Aakki! Maam m'ɔndga ko maakŋ gɛgɛr kɛn Sion ki
ɔɔ ko se utu rɔkŋ jeege ɔɔ naan̰ se liŋ kɛn utu 'tɛɗn jeege tooco.
Num debm jaay aalga maakiṇ do liŋ kɛn ese se, naan̰ kɔŋ kɛnd maakŋ sɔkɔn̰ ki eyo‡.

10

1 Gɛnaamge, maam se m'je ute maakum
paac taasum Yaudge se kic 'kɔŋ kaaja. Taa
naan̰ se ɓo, maam m'eem *Raa taa naaɗe.
2 Ɗeere, maam m'jeele naaɗe se dɔk maakɗe
do Raa ki, naɓo Raa se naaɗe jeel ɔkin̰ te
mala mala eyo. 3 Ɔɔ naaɗe jeɗo te ɗoobm
kɛn Raa tɛɗn jeege aak bɛɛ naaniṇ ki se eyo.
Num naaɗe maliṇge ɓo je ɗoobm kɛn aɗen
'tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki. Taa naan̰ se ɓo,
ɗoobm kɛn Raa tɛɗ jeege aak bɛɛ naaniṇ ki
se, naaɗe baate tookŋ do ki. 4 Taa tɔɔgŋ gɛn
*Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔk do jeege
tu se, *al-Masi 'ɗaariṇga taa jee paacṇ kɛn
aalga maakɗe do al-Masi ki se, tɛɗga aak bɛɛ
naan Raa ki.

*Debm jaay aal maakiṇ do *al-Masi ki se*
ɔŋga kaaja

5 'Booyki taar kɛn *Musa raaŋ do dɔkiṇ
maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗiṇo se, naan̰ ɔɔ
taargen Ko Taar Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se:
Debm kɛn tɛɗ aasiṇ ute ɗoobiṇ paac jaay ɓo
'kɔŋ kaaja*. 6 Num ɗoobm kɛn ɔl jeege aal
maakɗe do Raa ki jaay tɛɗn aak bɛɛ naaniṇ
ki se, Kitap taaɗ ɔɔ: *Ɔṇte taa*ɗn ute maaki
ɔɔ: «Naŋa jaay 'kookŋ maakŋ raa ki» kɛse
je ɗeekŋ ɔɔ: naŋa aɗe daŋ al-Masi aɗe bɔɔy
do naaŋ ki se. 7 *Tɛr* ɔṇte taaɗn ɔɔ: naŋa jaay
bɔɔy ɓaa maakŋ ɓee yoge tu, kɛse je ɗeekŋ
ɔɔ: naŋa aɗe daŋ al-Masi aɗe teecṇ daan
yoge tu. 8 Num maakŋ Kitap ki taaɗ ɔɔ: *Taar
Raa se, naaṇ gɔɔr* ute naai; naan̰ utu maaki
ki ɔɔ taari ki.†

Taar Raa ese ɓo naaje k'lee k'taaɗiṇ jeege
tu j'ɔɔ j'aal maakɗe do Raa ki. 9 Kɛn naai
jaay 'took ute maaki ɔɔ 'jeel Raa se duroga
Isa daan yoge tu, ɔɔ 'taaɗ naan jeege tu ɔɔ
Isa se naan̰ ɓo Mɛli se, kɛse naai 'kɔŋ kaaja.
10 Taa kɛn naajege jaay j'aalkiga maakjege do
Isa ki se, k'tɛɗkiga aak bɛɛ naan Raa ki. Ɔɔ
kɛn k'taaɗki naan jeege tu j'ɔɔki: naan̰ ɓo
Mɛljege se, j'aki kɔŋ kaaja. 11 Aan gɔɔ taar
kɛn Kitap taaɗ ɔɔ: *Debm jaay aalga maakiṇ
do naaṇ ki se,* sɔkɔn̰ aṇ tɔɔl eyo‡. 12 Anum
Yaudge ute Yaudge ey paac se naaɗe ɔŋga
kaaja ute ɗoobm kalaŋ sum, taa naaɗe paac
se Mɛlɗe ɓo kɛn kalaŋ ese sum. Naan̰ tɛɗ
bɛɛ jeege tun paacṇ kɛn lee eeminа. 13 Taa
naan̰ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Debm jaay eem ro
Mɛ*ljege se, Mɛljege aṇ kaaja§.

14 Kɛn bin num jeege jaay utu aal te
maakɗe don̰ ki ey ɓɔrt se, naaɗe aṇ keem ɔɔ
ɗì? Naaɗe kaal maakɗe don̰ ki ɔɔ ɗì? Ɔɔ kɛn
nam jaay ɓaaɗo taaɗɗe te taariṇ ey se, ute
ɗoobm gay jaay naaɗe 'booy ron̰ se? 15 Ɔɔ
kɛn j'ɔl te jee taaɗn Taar Raa gɔtɗe ki ey se,
naŋa jaay aɗe ɓaa taaɗn taar se? Taa naan̰
se ɓo, Kitap taaɗ ɔɔ:
Aakki! Jee kɛn ɓaano ute Labar Jiga se, jeege
maakɗe raap doɗe ki dɛn aak eyo*.
16 Anum Labar Jigan ese, jee mɛtiṇge sum
ɓo took aal maakɗe do ki. Taa naan̰ se ɓo,
debm taaɗ taar teeco taar Raa ki ron̰ Ezayi
taaɗ maakŋ Kitap ki ɔɔ:
*Mɛ*lje, taar kɛn naaje k'taaɗ jeege tu se,
naŋa ɓo took uunga?†
17 Anum 'booyki: debm jaay took aal maakiṇ
do taar kɛn ese se, booy k'taaɗiṇga taar se
jaayo. Ɔɔ taar kɛn naan̰ booyiṇ ese se, iiṇo
gɔtn al-Masi ki.

18 Anum m'tɔnd mɛtse tu: taar se, Yaudge
booyiṇ te ey la? Gɔtɔ! Taar se naaɗe
booyiṇga aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:
Jeege ɓaa taaɗga taar Raa se jeege tu gɔtn
ɓaa se paac,
ɔɔ taar se jee do naaŋ ki paac booyiṇga.‡
19 Tɛr m'tɔnd mɛtse daala: mɛtn taar se
tap ɓo, gaan *Israɛlge booy ɔkin̰ te ey la?
Ɗeere, naaɗe booy ɔkiṇga naɓo baate tookŋ
do ki. Taar se Musa ɓo uuno mɛtiṇ deete ɔɔ
taaɗɗeno taar kɛn Raa ɔɔ:
*Naase jeemge se, m'asen tɛ*ɗn aki ni ro jeege
tun rɛṇ rɛṇ.
Ɔɔ m'asen tɛɗn naase maakse asen taar do
jeege tun jeel ɗim eyo.§
20 Tɛr debm taaɗ taar teeco taar Raa ki ron̰
Ezayi se, aay kaamiṇ bini taaɗɗen daala ɔɔ:
Maam Raa se, jee kɛn jem ey se ɓo, ɔŋumga.
Ɔɔ jee kɛn je te ɗoobum ey se ɓo, maam
m'taaɗɗen roma.*
21 Gaŋ ute gaan Israɛlge se Raa taaɗ ɔɔ:

‡ 9:33 Aak Eza 8.14 ɔɔ 28.16. * 10:5 Aak Lb 18.5. † 10:8 Aak Dt 30.11-14. ‡ 10:11 Aak Eza 28.16. § 10:13 Aak Jl 2.32. * 10:15 Aak Eza 52.7. † 10:16 Aak Eza 51.3. ‡ 10:18 Aak KKR 19.4. § 10:19 Aak Dt 32.21. * 10:20 Aak Eza 65.1.

*Bii-raa maam m'*ɔl jim m'daŋ gaan Israɛlge
m'ɔɔ aɗe ɓaa gɔtum ki
*na*ɓo naaɗe se, jee naajn̰ taarge ɔɔ baate
tookŋ Taaruma.†

11

*Gaan *Israɛ*lge se *Raa baatɗe te eyo

1 Tɛr m'tɔnd mɛtse daala: bin num Raa
se, baatega jeeŋge la? Gɔtɔ! Naan̰ baatɗen
te eyo. Taa maam kic m'kɔɗ Israɛl, m'teeco
mɛtjil *Abraam ki ɔɔ m'teeco taa ɓee Ben-
jamin ki. 2 Bin num Raa se jeeŋgen naan̰
bɛɛr tɔɔɗɗen do dɔkin̰ se, naan̰ baatɗen te
eyo. Ey num naase 'booyin̰ki te ey la, taar
kɛn k'raaŋo maakŋ Kitap ki, kɛn taaɗ ute
*Ɛli, debm kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki,
kaaɗ kɛn naan̰ sakak gaan Israɛlge gɔtn Raa
ki, naan̰ ɔɔ: 3 *M*ɛluma, jee kɛn taaɗ taar
teeco taari ki se, naaɗe tɔɔldenoga ɔɔ gɔtn
kɛn k'lee k'tɛɗi *sɛrkɛ se lɛ, naaɗe tɔɔkiŋga
naatn. Ɔɔ maam lɛ, m'ɔɔpga m'kalum ki
sum. Ɔɔ naaɗe je am tɔɔlɔ.* 4 Num Raa
tap ɓo terliŋ ɔɔ dî? *Jeege dupu-cili se, maam
m'*bɔɔbɗenga ɔɔ naaɗe se ɔŋ ɛrg te naan
maragŋ k'daŋin̰ Baal kɛn jeege lee eemin̰ se
eyo.† 5 Ɓɔrse kic ɓo, maakŋ gaan Israɛlge tu
se, ɔɔpga jeege cɔkɔ kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga
ute bɛɛn̰a. 6 Raa bɛɛr tɔɔɗɗe se taa naaɗe ɓo
tɛɗga nakŋ bɛɛ eyo, num naan̰ bɛɛr tɔɔɗɗe
se ute bɛɛn̰a, kɛn bin ey num, bɛɛ Raa se kɔŋ
tɛɗn bɛɛ ey sum.

7 Taar se tap ɓo je taaɗ ɔɔ dîo? Gaan
Israɛlge se nakŋ naaɗe je se tap ɓo ɔŋ te eyo.
Num jee ɔɔpm kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ
se ɓo, ɔŋga nakŋ se. Num jee kuuy se lɛ,
tɛɗga jee naajn̰ taarge. 8 Aan gɔɔ kɛn Kitap
taaɗ ɔɔ:
*Raa t*ɛɗden naaɗe se jee taara ɛnd doɗe ki
eyo,
*deeb*ɗenga kaamɗe naaɗe ɔŋ aak ɔk eyo
ɔɔ turumɗenga biɗege naaɗe ɔŋ booy eyo;
bini jaaki kic ɓo, naaɗe utu iŋg gɔtn kiŋgɗeki
se sum‡.
9 Maakŋ Kitap ki se, jee se Gaar *Daud kic ɓo
taaɗ roɗe ki ɔɔ:
*Ɔn̰ k*ɔsɗege se aɗen tɛɗn aan gɔɔ rɛɛcn̰ kɛn
aɗen tɔnd kɔkɔ.
*Ɔn̰ 't*ɛɗn aan gɔɔ nakŋ aɗen rɔkŋ naaɗe
tooco ɔɔ ɔn̰ Raa aɗen dabara.
10 *Ɔn̰ Raa a*ɗe tɔɔkŋ kaamɗe mɔɔtn naaɗe kɔŋ
kaakŋ dîm eyo,
ɔɔ ɔn̰ aɗen tɔnd daam deere doɗe ki§.

11 Maam m'je m'tɔnd mɛtse daala: kɛn
gaan Israɛlge jaay rɔkŋ tooc se, gɛn sɔrɔkin̰
la? Gɔtɔ! Num ute rɔkŋ toocn̰ kɛn naaɗe
tooc se, kaaɗ kɛn se ɓo, Raa kaajn̰ jee kɛn
Yaudge eyo. Anum kɛn Raa jaay aaj jee
kɛn Yaudge ey se, Yaudge se aakɗega num,
maakɗe aɗe kɔɔn̰ɔ ɔɔ je ɗoobm kaaja kici.
12 Num kaaɗ kɛn gaan Israɛlge jaay baate
tookŋ taar Raa se ɓo, Raa tɛɗn bɛɛn̰ dɛna
jeege tun ɓaa se paac. Ɔɔ kɛn Yaudge jaay
tɛɗn jee naajn̰ taarge sum se, Raa tɛɗ bɛɛn̰
jeege tun do naaŋ ki paac. Anum 'saapki tu,
kaaɗn kɛn jaay gaan Israɛlge utu kɔŋ kaaja
se, bɛɛ Raa ese se, utu 'tɛɗn dɛn cir daal ey
ne?

Raa aaj jeegen Yaudge eyo

13 Ɓɔrse, maam m'je taaɗn ute naasen
Yaudge ey se. Maam se *m'debm kaan̰
naabm Isa al-Masi taa naasen Yaudge ey se.
Taa naan̰ se ɓo, maam maakum raapo do
naab kɛn Raa ɛɗumsin̰ se. 14 Maam m'je taa-
sum Yaudge se, jee mɛtin̰ge kaakŋ naabum
se aɗe rɔɔn̰ maakɗe ɔɔ aɗen kɔl naaɗe ni
ro jeege tu, taa ɓii kalaŋ jee mɛtin̰ge utu
kɔŋ kaaja kici. 15 Kɛn Raa rɛs gaan *Israɛlge
kaaɗ kɛn se sum ɓo, naan̰ ɔk taasa ute jee
kɛn Yaudge eyo. Num kaaɗ kɛn jaay Raa utu
terl kɔkŋ gaan Israɛlge jiga se, kɛse 'tɛɗn ɔɔ
dî? Kɛse tɛɗn nakŋ bɛɛ aak eyo, 'tɛɗn aan
gɔɔ jee ooyga kooyo kɛn Raa utu aɗen kɛɗn
kaaja.

16 Kɛn mappa jaay k'dup cɔkɔ j'ɛɗga Raa ki
se, mappan ɔɔp se paac tɛɗga gɛn Raa. Kɛn
kaaga jaay j'ɛɗga mɛt kon̰ Raa ki se, lɛtin̰
se kic ɓo, tɛɗga gɛn Raa. 17 Gaan Israɛlge se
tec aan gɔɔ *ko ɔlibm maakŋ jinɛnɛ ki kɛn
k'tɔgŋga ute lɛtin̰gen mɛtin̰ge se. Ɔɔ naai
kɛn kɔɗ Yaud ey se tec aan gɔɔ lɛtn ko ɔlibm
maakŋ kaag ki ɔɔ naai j'ɔgio ɔɔ k'ɓaaɗo j'ɔli
gɔɔ lɛtn ko ɔlib kɛn k'tɔgŋga tɔg lɛtin̰gen
mɛtin̰ge se. Ɓɔrse, naai kic iŋg te tɔɔgŋ
mɛtn ko ɔlibm kɛn maakŋ jinɛnɛ ki se. 18 Taa
naan̰ se ɓo, ɔn̰te koono do lɛtn ko ɔlib kɛn
k'tɔgɗenoga se. Kɛn ɔli oon tap ɓo taa dî?
Naai lɛ lɛtɛ sum. Naai ɓo gak ko kaag eyo
num ko kaaga ɓo gaki naai.

† 10:21 Aak Eza 65.2. * 11:3 Aak 1Gar 19.10, 14. † 11:4 Aak 1Gar 19.18. ‡ 11:8 Aak Dt 29.4 ɔɔ Eza 29.10.
§ 11:10 Aak KKR 69.22.

19 Maakse ki se, deb kalaŋ am taaɗn
ɔɔ: «Raa se naaŋ̃ ɓo debm ˈtɔgŋ lɛtge ɔɔ
uunumo ɔɔ ɓaaɗo ɔlum gɔɔɗe ki.» 20 Ɗeere,
naaɗe se jaay Raa tɔgɗe se taa naaɗe
baatega kaal maakɗe doŋ̃ ki ɔɔ naai jaay
ɓaaɗo kˈjˈɔli gɔɔɗe ki se, taa naai aal maaki
doŋ̃ ki. Bin num ɔŋ̃te magal roi, ɔɔ ɔnd
kɔndɔ. 21 Ey num Yaudge se ɓo lɛtgen ɗeer
ɗeer. Ute naaŋ̃ se kic ɓo, Raa ɔŋ ɔŋ̃ɗe te eyo.
Anum naai lɛtn kˈɓaaɗo kˈjˈɔli kɔl gɔɔɗe ki
sum se, kɛn naai jaay aal maaki doŋ̃ ki ey se,
naaŋ utu ai kɔgŋ kundi naatn kici. 22 ˈJeelki,
Raa se naaŋ̃ debm jiga naɓo naaŋ̃ debm kɔjŋ̃
bɔɔrɔ do jeege tu kici. Jee ɔŋ̃ ɗoobm Raa
se, naaŋ utu aɗen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki ɔɔ ute
naai se, kɛn naai jaay iŋg aal maaki do bɛɛŋ̃
ki se, naaŋ debm jiga ute naai. Ey num,
ɓɛrɛ, naaŋ ai kɔɔɗn kundi kici. 23 Bin ɓo kɛn
Yaudge jaay tɛrloga gɔtn Raa ki se, Raa aɗen
kɔŋ tɔl gɔɔɗe ki daala, taa Raa se ɔk tɔɔgɔ
kɛn tɛɗn naaŋ̃ se. 24 Naasen kɛn Yaudge ey
se, ˈtecki aan gɔɔ lɛtn ko ɔlibm maakŋ kaag
ki kɛn kˈtɔginɔ jaay kˈɓaaɗo kˈtɔliŋ̃ gɔɔ lɛtn
ko ɔlib kɛn maakŋ jinɛn ki se. Kɛn Raa jaay
tɛɗn nakŋ ese se, Yaudge se kic, naaŋ̃ aɗeno
tɛrl tɔl gɔɔŋ̃ ki ey ne, naaɗen kɛn lɛtn ko
ɔlibm mala mala se?

Yaudge kici utu kɔŋ kaaja

25 Anum gɛnaamge, maam mˈje mˈasen
taaɗn nakŋ kɛn Raa ɓaa tɛɗa jaay naase
*ˈjeelki mɛtiŋ̃ ey se. Bin ɓo naase aki tɛɗn
rose aan gɔɔ jee jeel taar eyo. Taa kɛn gaan
*Israɛlgen mɛtiŋge jaay baate tookŋ kaal
maakɗe do Raa ki se, bini jee ɓaa se paac
aɗe ɓaa gɔtn Raa ki jaayo. 26 Ɔɔ bin ɓo gaan
Israɛlge paac utu ˈkɔŋ kaaja bin kici aan gɔɔ
kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:

*Debm utu ˈkɔ*ɔɗn do jeege se,*
*utu a*ɗe kiiŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn Sion ki.
Ɔɔ mɛtjil *Yakub se, naaŋ utu aɗen kɔɔɗn
doɗe maakŋ naajŋ̃ taarɗe ki.

27 Tɛr Raa taaɗ ɔɔ:
*K*ɛse *dɔɔkŋ kɛn maam mˈutu mˈdɔɔkŋ ute
naaɗe,
*kaa*ɗ kɛn se ɓo maam mˈaɗe tɔɔl *kus-
iŋ̃dege†.

28 Yaudge se baate tookŋ Labar Jiga gɛn
Isa; taa naaŋ se ɓo naaɗe tɛɗga jee taamooy
Raage. Kɛse tɛɗsenga bɛɛ naase ki. Ey
num naaɗe se Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ do
dɔkiŋ̃a. Naaɗe se Raa jeɗe, taa ɓugɗege.
29 Kɛn Raa jaay bɛɛr ɔɔɗga deba ɔɔ ɛɗiŋ̃ga
naka se, mɔɔtn naaŋ̃ tɛrl taariŋ̃ ey sum.
30 Do dɔkiŋ̃ se, naasen kɛn Yaudge ey se,
ˈbaatekiro tookŋ taar Raa. Num kɛn ɓɔrse
jaay Yaudge baate tookŋ taar Raa sum se,
Raa se tɛɗsenga bɛɛ. 31 Ɔɔ kɛn Yaudge jaay
baate tookŋ taar Raa se, ute naaŋ̃ se jaay
naasen Yaudge ey se, Raa tɛɗsenga bɛɛ. Bin
ɓo, ɓɔrse Yaudge Raa utu aɗen tɛɗn bɛɛŋ̃
kici. 32 Taa Raa se ɔŋ̃ jikilimge paac baate
tookŋ taariŋ̃ se naaŋ̃ ɔŋ̃ɗe gɔtɗe ki aan gɔɔ
ɓulge taa naaŋ̃ je aɗen tɛɗn bɛɛŋ̃ paac.

*Raa se naaŋ̃ magal aak eyo, kˈ*tɔɔmiŋ̃ki

33 Ɗeere, bɛɛ Raa se dɛn bɛɛ eyo! Raa se
naaŋ̃ jeel-taara ɔɔ nakge paac naaŋ̃ jeelɗe.
Nakŋ naaŋ̃ saap jaay uun do se, nam tap
ɓo jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtiŋ̃ eyo. Nakgen kɛn
naaŋ̃ tɛɗɗen paac se, nam tap ɓo ɔŋ ɔnd ute
mɛtiŋ̃ eyo. 34 Taa Kitap taaɗ ɔɔ:

*Saapm M*ɛljege Raa se naŋa tap ɓo jeele? Ɓii
kalaŋ tap ɓo naŋa dɛjiŋ̃ga‡?

35 *L*ɔɓu ɓii kalaŋ nam ɛɗiŋ̃ga ne dîm deet Raa
ki jaay Raa tɛrliŋ̃ nakiŋ̃ la?§

36 Ɗeere, nakgen ɓaa se paac, naaŋ̃ ɓo
Mɛl-kaalɗe. Naaŋ̃ ɓo debm kɛn aakɗe doɗe
ki ɔɔ nakge se paac kaam jiŋ̃a. Bin num Raa
se, ɔŋ̃ jeege daayum aŋ̃ *nooko! *Amin!

12

**Raa aajjeki se g*ɛn tɛɗn naabiŋ̃a
*(Ɛp 4.1-16; 1K*ɔr 12.12-27)

1 Gɛnaamge, ˈbooyki mˈasen taaɗa: aan
gɔɔ Raa tɛɗjekiro bɛɛ se, bin se daayum ɛɗki
rose paac Raa ki, ɔɔ kiŋgse se ɔŋ̃iŋ̃ki *sɛrkɛ
Raa ki. Kɛse ɓo sɛrkŋ *salal kɛn tɔɔl Raa ki.
Anum Raa se je ɔɔ jˈaŋ̃ keeme ute ɗoobm
se. 2 Ɔŋ̃te gɛn tɛɗki aan gɔɔ gɛn jee duni
kɛn ɓɔrse lee tɛɗ se. Num gaŋ ɔŋ̃ki Raa asen
ˈtɛrl maakse ute saapm kuuy kɛn naaŋ̃ asen
kɛɗ se. Ute naaŋ̃ se jaay ɓo, naase aki jeel
nakŋ Raa maakiŋ̃ jen ro ki. Ɔɔ nakŋ Raa
maakiŋ̃ jen se, kɛse nakŋ jiga, nakŋ tɔɔliŋ̃
naaŋ̃ ki ɔɔ nakŋ mɛc.

3 Ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗum se, maam mˈ-
taaɗsen paac mˈɔɔ: maakŋ kiŋgse ki se ɔŋ̃te
ˈkuunki magala; iŋgki ute gɔtn kiŋgse se
sum aan gɔɔ kɛn naŋa naŋa kic ɓo Raa
ɛɗiŋ̃ga naabiŋ̃ naabiŋ̃ do kaal maakiŋ̃ ki

* 11:26 Debm utu ˈkɔɔɗn do jeege se kˈdaŋiŋ̃ Isa. † 11:27 Aak Eza 59.20. ‡ 11:34 Aak Eza 40.13.
§ 11:35 Aak Jb 41.3.

se. [4] ˈJeelki, debkilimi se ɔk ro kalaŋ sum,
naɓo roɲ se, tɔp kaam dɛna, ɔɔ naŋa kic ute
naabiɲ naabiɲa. [5] Ɔɔ naajege kic kˈdɛnki,
naɓo taa naajege kˈdɔɔkkiga ute *al-Masi
se, kˈtum kˈtɛɗkiga daa ro kalaŋ ɔɔ naajege
kic kˈtum kˈtɛɗkiga kalaŋ bini. [6] Naajege
se Raa ɛɗjekiga naaba, naɓo naŋa naŋa kic
ɓo ute naabiɲ naabiɲa. Naŋa kic ɓo tɛɗn
naaba ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗiɲ. Taa naaɲ se
ɓo, debm kɛn taaɗ taar teecɔ taar Raa ki se,
ɔɲ taargen naaɲ taaɗ se aɗe teecɲ taar Raa
ki te ɗoobm kɛn Raa taaɗn ro ki se. [7] Debm
jaay Raa ɛɗiŋga naabm gɛn noogŋ jeege se,
ɲˈaay kaamiɲ ɲˈnoog jeege ɔɔ debm kɛn
Raa ɛɗiŋga naabm gɛn dooy jeege lɛ, ɲˈaay
kaamiɲa ɲˈdooy jeege. [8] Kɛn debm jaay
naabiɲ gɛn kɛɗn kaay kaam jeege tu se,
ɲˈaay kaamiɲ ɲˈɛɗ kaay kaama jeege tu. Ɔɔ
debm kɛn ɛɗ naka jeege tu se lɛ, ɲˈɛɗ naka
jeege tu ute maakŋ kalaŋ. Ɔɔ debm kɛn
Raa jaay ɛɗiŋga naabm gɛn tɔɔɗn jeege se,
naabiɲ se ɲˈtɛɗiɲ ute ɗoobiɲa. Ɔɔ debm
kɛn Raa jaay tɛɗiŋga debm kaakŋ taar-daay
jeege se, naabiɲ se, ɲˈtɛɗiɲ ute maak-raapo.

[9] ˈJeki jeege ute maakŋ kalaŋ. Ɔɔɗki dose
naatn ro *kusiɲ ki. ˈTɛɗn bɛɛ se, ɔkiɲki
tɔɔgɔ. [10] ˈJeki naapa aan gɔɔ gɛnaagen je
naapa se ɔɔ ɔkki naapa ɔɔɲɔ. [11] Ɔɲte ˈtɛɗki
jee kaar-naabge, naɓo aayki kaamse, ˈtɛɗki
jee tɛɗn naabge. Ɔɔ Mɛljege se, ˈtɛɗiɲki
naabiɲ ute maakŋ kalaŋ. [12] Aan gɔɔ naase
ɔndkiga dose do Raa ki se, ɔɲki maakse
ˈraapo. Kɛn nakŋ ɔɔɲ aanga dose ki lɛ, ɔkki
maakse tɔɔgɔ ɔɔ aayki kaamse, eemki Raa.
[13] Gɛnaasegen ɗoobm al-Masi kɛn ɔk dîm ey
se, aakɗeki doɗe ki. Ɔɔ jee paacɲ kɛn ɓaa
gɔtse ki se ɔkɗeki jiga.

[14] Jee kɛn lee dabarse se, ɔɲte ˈnaamɗeki
naɓo ˈtɔndki mɛtn Raa aɗɛn tɛɗn bɛɛ.
[15] ˈTɛɗki maak-raapo ute jee kɛn maakŋ
maak-raap ki, ɔɔ eemki ute jee kɛn maakŋ
kaa-maan ki. [16] Iŋgki bɛɛ ute naapa. Ɔɲte
ˈmagalki rose. Ɔɔ kɛn jˈɛɗsenga naabm baat
gɔɔ dî kic ɓo, ˈtɛɗiɲki. Ɔɲte ˈtɛɗki rose aan
gɔɔ jee jeel nakge.

[17] Debm tɛɗsenga kusiɲa se, ɔɲte ˈtɛrliɲs-
iɲki. Ɔɔ aayki kaamse, ˈtɛɗki bɛɛ jeege tu
paac. [18] Kɛn naai jaay ɔk ɗoobo num, aay
kaami iŋg ute lapia ute jeege paac. [19] Gɛnaa
maak-jemge, kɛn nam jaay tɛɗsenga kusiɲa
se, ɔɲte kɔgki sɛɛse, num ɔɲki Raa ɓo ˈbɔɔy
maak-taariɲ doɗe ki. Taa maakŋ Kitap ki
se, Mɛljege Raa taaɗga taaɗ ɔɔ: *Taar-doɲ*
ɔɲumsiɲki maam ki ɔɔ maam ɓo mˈasen
kɔgŋ sɛɛse.*
[20] Bin num Kitap taaɗ ɔɔ:
*K*ɛn debm taamooyi jaay ɓo tɔɔliɲ se, ɛɗîɲ
kɔsɔ;
ɔɔ kɛn maane ɓo tɔɔliɲ lɛ, ɛɗîɲ ˈkaaye.
*Bin se, naai aɲ k*ɔl maakŋ sɔkɔɲ ki.†
[21] Ɔɲte kɔɲki kusiɲ se asen ciri, num naase
ɓo ˈciriɲki ute bɛɛ kɛn naase aki tɛɗa.

13

ˈSookki tɔɔgge tu
(1Pr 2.13-17)

[1] Tɔɔggen iŋg do jeege tu paac se,
ˈsookɗeki. Taa tɔɔgge se paacɲ iiɲo gɔtn
*Raa ki ɔɔ kɛngen ɓɔrse utu do naaŋ ki se
kic ɓo Raa ɓo tɔnddɛ. [2] Taa naaɲ se ɓo, debm
baate sookŋ tɔɔgge tu se, kɛse aan gɔɔ naaɲ
baate tookŋ tɛɗn nakŋ Raa maakiɲ jen ro
ki. Ɔɔ jee baate sookŋ tɔɔgge tu se, nakŋ
ɔɔɲ utu kaan doɗe ki. [3] Anum jee tɛɗn nakŋ
bɛɛ se, naaɗe ɓeer tɔɔgge tu eyo, num jee
tɛɗn nakŋ *kusiɲ se ɓo, kɛn ɓeer tɔɔgge tu.
Kɛn naai jaay ˈje ɓeer tɔɔgge tu ey num,
ˈtɛɗ bɛɛ. Bin se naaɗe ai tɔɔmɔ. [4] ˈJeelki,
tɔɔgge se naaɗe se kaam ji Raa taa asen
noogo gɛn tɛɗn nakgen jiga. Kɛn naase jaay
ˈtɛɗkiga kusiɲ se, ˈɓeerɗeki. Taa tɔnd kɛn
Raa tɔnddɛ se cɛr eyo, num naaɲ tɔnddɛ
se taa aɲ tɛɗn naabiɲa gɛn dabar jee kɛn
tɛɗn nakŋ kusiɲa. Ɔɔ ute ɗoobm se ɓo, Raa
taaɗ maak-taariɲ do jeege tun tɛɗ nakgen
jig eyo. [5] Kɛn bin num, ˈsookki tɔɔgge tu,
taa jˈasen dabar sum eyo, num ˈsookɗeki
taa naase ˈjeelki maakse ki naabɗe se ute
ɗoobiɲa.

[6] Taa naaɲ se ɓo, naase ˈlee ɔgɗeki mi-
iri. Ɔɔ jee kɛn kˈtɔnddɛ gɛn lee tiir gurs
miiri gɔtse ki se, naabm kɛn naaɗe lee
tɛɗiɲ ute ɗoobiɲ se, naaɗe tɛɗiɲ gɛn Raa.
[7] Jee se jaay nakŋ kɛn naaɗe je ɔɔ jˈaɗe
kɔgse, ɔgɗesiɲki. *Jee tɔkŋ miirge se, ˈtiir
ɛɗɗeki nakɗe ɔɔ nakgen paacɲ gɛn kɔgɔ
se, ɔgɗesiɲki. Tɔɔggen kɛn aɗeki sook se,
ˈsookɗeki. Jeegen aalɗeki kaal maak ki se
aalɗeki maak ki kici.

* 12:19 Aak Dt 32.35. † 12:20 Gɔtn ese se taaɗ ɔɔ kˈtɔs naal pooɗo ɓo jˈɔmbiɲ doɲ ki. Aak KKT 25.21.

'Jeki naapa
(Mt 22.35-40; 1Jn 3.11-23)

8 Ɔn̰te kɔn̰ki sɛɛ nam dose ki. Num sɛɛ
kɛn 'tɛɗn̰ dose ki se, 'jeki naapa. Taa
debm jaay je naapin̰ se, kɛse *Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki se, naan̰ tɛɗ aasin̰ga ute
ɗoobin̰a. 9 Taa nakgen kɛn Raa taaɗ ɔɔ
gɛn tɛɗa kɛn ɔɔ: *Ɔn̰te 'kɛɛsn* mɛnd nam,
ɔn̰te 'kɛɛsn gaaba nam, ɔn̰te 'tɔɔl nam, ɔn̰te
'ɓoogŋ nakŋ nam, ɔn̰ten 'dɔŋ nakŋ nam se.
Taargen kuuy ɔɔp se kic paac kon̰ ɓo kɛn ɔɔ:
'Je naapi aan gɔɔ roi mala.* 10 Anum debm
je naapin̰ se tɛɗin̰ *kusin̰ eyo. Taa naan̰ se
ɓo, debm je jeege se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki taaɗ paac se, naan̰ tɛɗ aasin̰ga ute
ɗoobin̰a.

'Daapki rose gɛn kaakŋ kaam Isa

11 Bin ɓo gɛnaamge, 'tɛɗki nakgen se taa
naase 'jeelki kaaɗn ɓɔrsen kɛn j'iŋgki maak
ki se. Taa kaaɗn j'anki kiin̰ maakŋ bijege
tu se aanga. Taa kaaɗn kɛn Raa utu aɗe
ɓaa asen kaaj se, ɔɔpga gɔɔrɔ. Kaaɗn se,
dɔk eyo aan gɔɔ kaaɗn kɛn j'utu j'aalki kaal
maakjege do Isa ki ey sum. 12 Nɔɔrɔ deelga,
gɔtɔ ɔɔpga baata kiipi. Nakgen kɛn jeege
lee tɛɗ maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se, ɔɔɗki dose ro
ki. 'Jeki nakgen kɛn j'an kuɗn ɓɔɔrɔ maakŋ
gɔt kɛn wɔɔrɔ. 13 K'j'iŋgki aan gɔɔ debm kɛn
lee maakŋ katara ki. Ɔn̰te 'kɔski anki deel
te gɔtin̰a ɔɔ ɔn̰te 'kaayki tɔtɔ kic anki deel
te gɔtin̰a, ɔn̰te 'kɛɛski naapa rɛn̰ rɛn̰, ɔn̰te
'tɛɗki nakŋ sɔkɔn̰ge, ɔn̰te 'mooyki te naapa,
ɔɔ ɔn̰te 'tɛɗki maak-kilimi do naapge tu.
14 Num ɔn̰ki gaab tɔɔgse se 'tɛɗn Mɛljege Isa
*al-Masi. Ɔn̰te jeki nakŋ kɛn daa rose ɓo
dɔŋɔ gɛn tɛɗn nakŋ maakse jea.

14

Ɔn̰te 'kɔjki bɔɔrɔ do gɛnaage tu
(1Kɔr 4.3-5, 8.1-13, 10.23-33)

1 Gɛnaamge, jee maakjege tun kɛn ɔk
tɔɔgɔ do ɗoobm *al-Masi ki ey se, ɔkɗeki
jiga. Ɔn̰te kɔjki bɔɔrɔ do nakge tun naaɗe
lee saapin̰ se. 2 Maam je m'asen taaɗa taa
nakgen jeege lee ɔsɔ. Jee mɛtin̰ge se saap
ɔɔ ɔk ɗoobo gɛn kɔsn nakgen ɓaa se paac.
Num jee mɛtin̰gen ɔk tɔɔgɔ ɗoobm Mɛljege
tu ey se, ɔs daa eyo, naɓo lee ɔs kamb zɛɛrɛ
sum. 3 Debm ɔs daa se, ɔn̰te kaakŋ gɛnaan̰
kɛn ɔs ey se aan gɔɔ debm naan̰ aalin̰ maak
eyo; ɔɔ debm ɔs daa ey se, ɔn̰te kɔjn̰ bɔɔrɔ
do gɛnaan̰ kɛn ɔs daa se. Taa naaɗe paac
se, *Raa ɔkɗega jiga. 4 Naai ara tap ɓo naŋa,
jaay kɔjn̰ bɔɔrɔ ro deb kɛn tɛɗ naaba nam
ki se? Kɛn naan̰ jaay tɛɗ jig ey lɛ mɛlin̰ ɓo
an̰ kaaka. Ɔɔ naan̰ se ɗaar tɔɔgɔ, taa Mɛlin̰
Raa se ɔk tɔɔgɔ kɛn an̰ kɔkin̰ naan̰ 'kɔŋ kooc
eyo.

5 Naan Raa ki se, jee mɛtin̰ge saap ɔɔ
ɓiigen mɛtin̰ge se cir ɓiigen kuuy; num gaŋ
jee mɛtin̰gen kuuy se, taaɗ ɔɔ naan Raa
ki se, ɓiige paac aas kaasa. Bin se, naŋa
naŋa kic ɓo tɛɗn aan gɔɔ kɛn naan̰ jeelin̰
maakin̰ ki mala mala. 6 Debm saap ɔɔ ɓii
mɛtin̰ge cir kɛngen kuuy se, ute saapin̰ se
naan̰ *nook Mɛljege. Debm kɛn ɔs daa se,
naan̰ kic tɛɗin̰ gɛn nookŋ Mɛljege, taa kɛn
naan̰ ɓaa kɔsɔ se, tɔɔm Raa. Debm kɛn
baate kɔsn daa se kic, naan̰ tɛɗin̰ gɛn nookŋ
Mɛljege, taa naan̰ kic ɓo tɔɔm Raa. 7 'Jeelki,
maakjege tu se, nam tap ɓo iŋg gɛn don̰ eyo
ɔɔ nam tap ɓo ooy gɛn don̰ ey kici. 8 Taa
naan̰ se ɓo, kɛn j'utu j'iŋgki zɛɛrɛ lɛ, naaje
j'iŋgki gɛn Mɛljege. Ɔɔ kɛn j'aki kooy kic ɓo,
j'aki kooy gɛn Mɛljege. Kɛn j'utuki zɛɛrɛ lɔ
j'ooykiga kooyo, naajege se k'gɛn Mɛljege.
9 Taa al-Masi se ooyga ɔɔ duroga daan yoge
tu ɔɔ naan̰ ɓo Mɛl jee utu iŋg zɛɛrɛ ɔɔ Mɛl
jee ooyga kooy kici. 10 Naai tap ɓo naŋa jaay
ɔj bɔɔrɔ do gɛnaai ki se? Ɔɔ tɛr naai tap ɓo
naŋa jaay aal gɛnaai maak ki ey se? 'Jeelki,
naajege paac se j'utu j'aki ɓaa naan Raa kɛn
utu ajeki kɔjn̰ bɔɔrɔ dojege tu. 11 Taa naan̰
se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ:

Maam se, m'Raa zɛɛrɛ ɔɔ jeege paac utu 'ɓaa
kɛrgŋ naanum ki

ɔɔ naaɗe paac utu am nookŋ maam Raa.*
12 Taa naan̰ se ɓo, naŋa naŋa kic ɓo naan̰
malin̰ ɓo 'ɓaa taaɗn taarin̰ naan Raa ki.

13 Bin se, j'ɔn̰te kɔjki bɔɔrɔ do naapge tu.
Naase ɔn̰te 'tɛɗki nakŋ kɛn 'tɛɗ gɛnaase
'koocn̰ ɗoobm al-Masi ki ey lɛ kɛn an̰ gaasn
gɛn tɛɗn bɛɛ. 14 Anum aan gɔɔ maam te
Mɛljege Isa k'tɛɗga kalaŋ se, maam m'jeel
maakum ki, nakŋ kɔsn jaay kɛn tuj debkil-
imi naan Raa ki se, gɔtɔ. Num kɛn debm
jaay aak nakŋ kɔs se aan gɔɔ nakŋ an̰ tujn̰
naan Raa ki num, ɔn̰te kɔsɔ. 15 Kɛn taa kɔsɔ
jaay naai tujn̰ maakŋ gɛnaai se, kɛse naai ɔk
maakje don̰ ki eyo. 'Jeele, al-Masi se ooyga
taa naan̰a, bin num taa kɔsɔ se, ɔn̰te 'kutn

* 13:9 Aak Ekz 20.13-17. * 14:11 Aak Eza 45.23 ɔɔ 49.18.

gɛnaai. [16] Nakŋ kɛn naai saap ɔɔ jiga se, ɔn̰
jee kuuy kic ɓo an̰ kaakin̰ aan gɔɔ nakŋ jiga.
[17] *Maakŋ Gaar Raa se, ɔlin̰ ute nakŋ kɔsɔ ɔɔ
ute kaay eyo. Num maakŋ Gaar Raa se je
nakŋ ute ɗoobin̰a, lapia ɔɔ maak-raapm kɛn
*Nirl Salal lee ɛɗ jeege tu. [18] Debm ɗoobm
al-Masi ki jaay tɛɗn naabm ese se, naan̰ tɔɔl
Raa ki ɔɔ jeege paac tɔɔmin̰a.

[19] Bin num j'aayki kaamjege gɛn je lapia
ute naapa; k'tɛɗki nakŋ kɛn ajeki noogo
j'aki ziiɗn ɓaa ute naanjege ɗoobm al-Masi
ki. [20] Taa kɔsɔ se, ɔn̰te tujn̰ naabm Raa.
Ɗeere, nakŋ kɔsn tuj debkilimi naan Raa ki
se gɔtɔ, naɓo taa kɔs sum ɓo, 'tɛɗ gɛnaai
'koocn̰ ɗoobm al-Masi ki num, ɔn̰te kɔsn
kɔsn se. [21] Bɛɛki se, nam ɔn̰te tɛɗ nakŋ kɛn
'tɛɗ gɛnaan̰ koocn̰ ɗoobm al-Masi ki: taa
naan̰ se ɓo ɔn̰te kɔsn daa, ɔn̰te kaay tɔtɔ
ɔɔ ɔn̰te tɛɗn ne ɗim kuuy kɛn 'tɛɗn gɛnaai
koocn̰ ɗoobm al-Masi ki. [22] Nakŋ kɛn naai
jeel maaki ki se, 'bɔɔbin̰a. Ɔn̰ nakŋ se 'tɛɗn
daan naai ki ute Raa sum. Taa naan̰ se ɓo,
debm kɛn tɛɗ naka jaay maakin̰ naaj eyo ɔɔ
jeel nakŋ naan̰ tɛɗ se jaay jiga se, naan̰ se
maakin̰ raap aak eyo. [23] Num debm tɛɗ naka
jaay maakin̰ naaj do ki ɔɔ jeelin̰ nakŋ naan̰
tɛɗ se jig ey se, bɔɔrɔ utu koocn̰ don̰ ki, taa
naan̰ maakin̰ naaj naaja ute naan̰ se kic ɓo
naan̰ ɔs tap. Bin num nakgen k'tɛɗ paac
jaay, kɛn k'jeelin̰ki maakjege tu ɔɔ k'naajki
do ki ɔɔ k'tɛɗin̰kiga num, kɛse k'tɛɗkiga
*kusin̰a naan Raa ki.

15

'Jeki bɛɛ jeege tun kuuy kici

[1] Naajegen k'tɔɔgki ɗoobm *al-Masi ki se,
k'sɛrkki gɛnaajegen ɔk tɔɔg eyo gɛn kiŋg
ɗoobm *Raa ki se ɔɔ j'ɔn̰te jeki nakŋ kɛn
ajeki tɔɔl naajege tu sum. [2] Naŋa naŋa kic
ɓo je nakŋ kɛn tɔɔl naapin̰ ki taa an̰ tɛɗn bɛɛ
ɔɔ an̰ noogin̰ kɔkŋ ɗoobm al-Masi se tɔɔgŋ
ɓaa ute naanin̰a. [3] 'Jeelki, al-Masi se je te
bɛɛ naan̰ mala eyo, num aan gɔɔ kɛn Kitap
taaɗ ɔɔ: *Naajn̰ kɛn* k'naaji naai Raa se, kɛse
k'naajum maama.* [4] Anum taargen kɛn
k'raaŋin̰o do dɔkin̰ maakŋ Kitap ki se, taa
ajeki dooyo. Taargen se ɓo kɛn ajeki kɛɗn
kaay kaama ɔɔ ajeki sɛl maakjege taa j'aki
kɔnd dojege do Raa ki. [5] Ɔn̰ Raa debm kɛɗn
kaay kaama ɔɔ debm sɛl jeege se, asen tɛɗn
aki kiŋg dɔɔkŋ taarse kalaŋ aan gɔɔ kɛn Isa
al-Masi jen ro ki. [6] Bin jaay ɓo, maakse 'tɛɗn
kalaŋ ɔɔ mindse kic tɛɗn kalaŋ, naase aki
*nookŋ Raa kɛn Bubm Mɛljege Isa al-Masi
se.

[7] Anum ɔkki naapa jiga aan gɔɔ kɛn
al-Masi ɔksen naase jiga se. Bin se aki
kɔl jeege 'nookŋ Raa. [8] 'Booyki m'asen
taaɗa: al-Masi jaay ɓaaɗo tɛɗ debm tɛɗn
naabm Yaudge se, taa nakŋ kɛn Raa taaɗo
ɓugŋ Yaudge tu ɔɔ utu aɗen tɛɗ se, naan̰
tɛɗɗesin̰ga ute ɗoobin̰a ɔɔ kɛse je aɗen
taaɗn ɔɔ Raa se naan̰ tuj ɔrmin̰ eyo. [9] Ɔɔ
naan̰ ɓaaɗo se, taa jeegen kɛn Yaudge ey kic
ɓo nookŋ Raa taa bɛɛn̰a aan gɔɔ kɛn Kitap
taaɗ ɔɔ:

Taa naan̰ se ɓo, maakŋ jeege tun Yaudge ey
se, maam m'utu m'ai tɔɔmɔ;
ɔɔ maam m'utu m'kaar kaa taa m'nookŋ
roi.†

[10] Tɛr Kitap taaɗ ɔɔ:

Naasen jee ɓaa se paac se 'tɛɗki maak-raapo
ute jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗɔ ɔɔ
naaɗe tɛɗga jee naan̰ge se.‡

[11] Ɔɔ tɛr daala Kitap taaɗ ɔɔ:

Naasen paacn̰ kɛn Yaudge ey se, 'tɔɔmki
Mɛljege Raa
ɔɔ ɔn̰ jeegen ɓaa se paac, an̰ nooko.§

[12] Ɔɔ tɛr debm taaɗ taar teeco taar Raa ki ron̰
Ezayi kic taaɗga daala ɔɔ:

Deba utu aɗe teecn̰ mɛtjil Jɛsɛ* ki se ɔɔ naan̰
se utu aɗe ɓaa kɔsn gaara do jeege
tu paac
ɔɔ mɛtjil jeegen do naaŋ ki paac utu kɔnd
doɗe don̰ ki.†

[13] Ɔn̰ Raa kɛn tɛɗ jeege ɔnd doɗe don̰ ki ɔɔ
kɛn naase aalki maakse don̰ ki se, asen kɛɗn
maak-raap dɛna ute lapia. Taa naan̰ se ɓo,
ute tɔɔgŋ *Nirl Salal se, naase aki kɔnd dose
paac don̰ ki.

Pɔl taaɗ mɛtn taar naabin̰a
(2Kɔr 10.13-18)

[14] Gɛnaamge, maakum ki se maam m'jeele
naase se jeegen kɛn lee tɛɗ nakgen bɛɛ. Ɔɔ
taar mɛt ki se kic, naase 'jeel ɔkkiga mɛt-
in̰a. Ɔɔ naase se, aaskiga gɛn dɛjn̰ naapa.
[15] Naɓo maakŋ maktub kɛn m'raaŋsen ese
se, nakgen mɛtin̰ge se maam m'taaɗsenoga
mɛtin̰ tal, taa naase aki saapm do nakge

* 15:3 Aak KKR 69.9. † 15:9 Aak KKR 18.49. ‡ 15:10 Aak Dt 32.43. § 15:11 Aak KKR 117.1. * 15:12 Jɛsɛ se bubm Gaar *Daud. † 15:12 Aak Eza 11.10.

tun kɛn naase ˈjeeliŋ̃kiga jeele. Ɔɔ kɛn
ɔlum jaay mˈtaadsen mɛtn nakgen se tal
se, taa bɛɛ Raa kɛn tɛɗum se, [16] mˈtɛɗga
debm tɛɗn naabm Isa *al-Masi daan jeege
tun Yaudge eyo. Maam mˈɛɗ rom paac gɛn
taadn Labar Jiga gɛn Raa se jeege tu, taa
jee Yaudge ey se kic ɓo ˈkaal maakɗe doŋ̃
ki ɔɔ bin se, naaɗe tɛɗn gɔɔ *sɛrkŋ kɛn tɔɔl
Raa ki. Ɔɔ kɛn tɛɗɗe jaay naaɗe tɛɗ jee
Raage se, kɛse *Nirl Salal. [17] Taa naaŋ̃ se
ɓo, maam kɛn mˈtɛɗga kalaŋ ute Isa al-Masi
se, maakum raap do naabum kɛn maam
mˈtɛɗ Raa ki. [18] Anum maam se mˈje mˈkuun
maan ɗim ey sum, num mˈje ɓo mˈtaadn
nakŋ kɛn al-Masi tɛɗ ute ɗoobm maama
kɛn taa jeegen Yaudge ey se tookŋ taar Raa.
Ɔɔ naabm se, naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ ute naabum kɛn
maam mˈtɛɗa ɔɔ ute taarum kɛn maam mˈ-
taaɗa, [19] ɔɔ ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ̃ ɔlum
mˈtɛɗn nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa.
Bin ɓo gɔtɔ ɓaa se paac, maam mˈtaaɗga
Labar Jigan gɛn al-Masi se paac jeege tu,
mˈbaago maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki bini
mˈaan taa naaŋ kɛn Iliri ki. [20] Naɓo maam
se daayum mˈje taadn Labar Jigan gɛn Isa
al-Masi se, gɔtn kɛn kˈtaaɗ te ro al-Masi
ey ɓɔrtɔ. Anum jee kɛn booyga booy taar
gɛn jee dooygen kuuy se, maam mˈje mˈɓaa
gɔtn ese ey sum, taa maam se mˈje tɛɗn
naab eyo do naabm gɛn deb kuuy ki. [21] Taa
naaŋ̃ se ɓo, maam mˈtɛɗ aan gɔɔ kɛn Kitap
taaɗa:

*Jee k*ɛn booy jˈɔɔsɗe te maaniŋ̃ ey se, naaɗe
utu aŋ̃ kaaka.
Ɔɔ jeegen kɛn booy te taariŋ̃ ey se lɛ, naaɗe
utu booy kɔkŋ taariŋ̃a.‡

*P*ɔl je ɓaa mɛrtɛ

[22] Kɛse ɓo nakŋ gaasumga ɗoobo mɛt
dɛna gɛn ɓaa gɔtse ki. [23] Anum ɓɔrse jaay
ɓo, naabum gɔtn ara se naŋga. Ey num
mˈɔkga ɓaara dɛna kɛn maam mˈje mˈɓaa
gɔtse ki, naɓo mˈɔŋ te ɗoob eyo. [24] Anum
kɛn maam jaay mˈɓaa taa naaŋ Espaŋ̃ ki
se, maam mˈkaal gɔtse ki. Ɗeere, kɛn
am kɔlum mˈɓaa gɔtse ki se, taa mˈasen
ɓaa kaak jaay am tɔɔlɔ ɔɔ kɛn maam jaay
mˈaanga gɔtse ki se, mˈtiŋg cɔkɔ jaay ɓo
sɔm amki noogŋ gɛn ɓaa taa naaŋ Espaŋ̃
ki. [25] Num ɓɔrse se, maam mˈɓaa ɓaa maakŋ
gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki taa ɓaa noogŋ jee
Raagen gɔtn naane. [26] Taa jee al-Masigen
taa naaŋ Masedoan ki ute kɛngen taa naaŋ
Akayi ki se, uuno doa gɛn tusn naka gɛn
noogŋ jee Raagen Jeruzalɛm ki jaay ɔk ɗim
ey se. [27] Ɗeere, naaɗe se maliŋ̃ge ɓo uuno
doa taa aɗe noogo. Kɛn ɗeer se, naaɗe kic
ɔk sɛɛ doɗe ki, taa Yaudge se noogoga jee
kɛn Yaudge ey se gɛn kɔŋ bɛɛ Raa. Bin
num jeegen Yaudge ey se, naaɗe noogŋ
Yaudge ute maalɗe kici. [28] Kɛn naabm se
jaay mˈnaŋiŋ̃ga ɔɔ nakse jaay ɓaa mˈɛɗiŋ̃ga
gɛnaage tun Jeruzalɛm ki se, maam mˈutu
mˈɓaa taa naaŋ Espaŋ̃ ki ɔɔ maam mˈutu
mˈkaal gɔtse ki kici. [29] Maam mˈjeele, ɓii kɛn
mˈkaan gɔtse ki se, *al-Masi asen tɛɗn bɛɛŋ̃
dɛn aak eyo.

[30] Gɛnaamge, ˈbooyki mˈasen taaɗa: aan
gɔɔ naajege jˈaalki maakjege do Mɛljege Isa
al-Masi ki ɔɔ ute maak-je kɛn *Nirl Salal ɛɗ-
jeki do naapge tu se, aayki kaamse ˈɗoki gɛn
tɔnd mɛtn Raa taa maama. [31] ˈTɔndki mɛtn
Raa kɛn maam jaay mˈaanga taa naaŋ Jude
ki num, jee kɛn aal maakɗe do Isa al-Masi ki
ey se, am dabar eyo. Ɔɔ tɛr ˈtɔndki mɛtn Raa
taa nakŋ kɛn maam mˈɓaa kɛɗn jee Raage
tun maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se, nakŋ
se naaɗe aŋ̃ kɔkiŋ̃ jiga aɗen tɛɗn bɛɛ. [32] Bin
ɓo, kɛn Raa jaay je num, maam mˈutu mˈɓaa
gɔtse ki ute maak-raapo ɔɔ kɛn mˈaanga
naane se, mˈutu mˈɓaa tɔɔl maakuma. [33] Ɔŋ̃
Raa debm kɛɗn lapia jeege tu se, ˈkiŋg ute
naase paac. *Amin.

16

*P*ɔl ɔl tɔɔsiŋ̃ jeege tun *Rɔm ki

[1] Maam mˈɔlsen gɛnaajegen mɛnd kɛn
roŋ̃ Pɛbɛ, naaŋ̃ se mɛnd mɛc ɔɔ tɛɗn naabm
*Raa maakŋ *egliz kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn
Sankre ki. [2] Kɛn naaŋ̃ aan ɔŋsega num,
aan gɔɔ jee Raagen lee ɔk naapa jiga se,
naase kic ɔkiŋ̃ki jiga bin kici. Maakŋ naabiŋ̃
kɛn naaŋ̃ je tɛɗ paac se aakiŋ̃ki jaay ɗim
baatiŋ̃ga num ˈnooginki. Taa naaŋ̃ se noo-
goga jeege dɛna ɔɔ maam mala kic, naaŋ̃
noogumga.

[3] ˈTɛɗki tɔɔsɛ Priska ki ute gaabiŋ̃ Akilas
ki. Naaɗe se tɛɗ naabm Isa *al-Masi ute
maam kalaŋ. [4] Naaɗe mala kic ɓo jeɗo kutn
koɗe taa am kaaja. Taa nakŋ naaɗe tɛɗo
ese se, maam mˈkalum ki sum ɓo mˈtɔɔmɗe
eyo, num eglizge paacŋ̃ maakŋ taa naaŋge

‡ 15:21 Aak Eza 52.12.

tun maliŋge Yaudge ey se kic ɓo tɔɔmɗe.
5 ˈTɛɗki tɔɔsɛ eglizn kɛn lee tus ɓeeɗe ki se
kici.
ˈTɛɗki tɔɔsɛ mɛɗn dom Epaynɛt ki. Taa
naaŋ Azi ki se, naaŋ̃ ɓo debm aal maakiŋ̃
deet do al-Masi ki. 6 Mari kɛn tɛɗga naaba
dɛn taa naase se kic, ˈtɛɗiŋ̃ki tɔɔsɛ. 7 ˈTɛɗki
tɔɔsɛ Andronikus ki ute Junias ki. Naaɗe se
taasumge ɔɔ kˈtɔkjeno daŋgay ki kalaŋ kici.
Naaɗe se *jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masigen
kˈjeel jeel gɔtɗe. Ɔɔ naaɗe aalo maakɗe do
Isa al-Masi ki se, deet naan maam ki.
8 ˈTɛɗki tɔɔsɛ Ampliatus ki. Ɗoobm Mɛl-
jege tu se, naaŋ̃ mɛɗn doma. 9 ˈTɛɗki tɔɔsɛ
Urban ki. Naaŋ̃ se debm kɛn kˈtɛɗn naabm
al-Masi kalaŋ se. Ɔɔ Stakis kɛn mɛɗn dom
se kic, ˈtɛɗiŋ̃ki tɔɔsɛ. 10 ˈTɛɗki tɔɔsɛ Apɛlɛsn
kɛn ɔk ɗoobm al-Masi ɔɔŋ̃ se. Ɔɔ ˈtɛɗki tɔɔsɛ
jee maakŋ ɓee Aristobul̃ ki kici. 11 ˈTɛɗki
tɔɔsɛ taasum Ɛrɔdion ki. Ɔɔ jee maakŋ ɓee
Narsis kɛn aal maakɗe do Mɛljege tu se kic
ˈtɛɗɗeki tɔɔsɛ.
12 ˈTɛɗki tɔɔsɛ Tripen ute Tripoz ki, mɛnd-
gen se tɛɗoga naaba dɛna Mɛljege tu. ˈTɛɗki
tɔɔsɛ gɛnaam kɛn mɛnd kɛn roŋ̃ Persid
kɛn maam jeŋ̃ ɗoobm al-Masi ki se. Naaŋ̃
kic tɛɗga naaba dɛn aak eyo Mɛljege tu.
13 ˈTɛɗki tɔɔsɛ Rupus ki, naaŋ̃ kɛn Mɛljege
bɛɛr ɔɔɗiŋ̃ga kɔɔɗ se. Ɔɔ ˈtɛɗki tɔɔsɛ koŋ̃ ki
ɔɔ koŋ̃ se tɛɗn aan gɔɔ ko maam kici.
14 ˈTɛɗki tɔɔsɛ Asynkrit ki, Plegon ki, Er-
mes ki, Patrobas ki, Ermas ute gɛnaaŋ̃gen
ute naaŋ̃ se kici. 15 ˈTɛɗki tɔɔsɛ Pilolog ute
Juli ki ɔɔ Nere ki ute gɛnaaŋ̃ mɛnd Ɔlympas
ɔɔ jee Raagen paacŋ̃ utu iŋg te naaɗe se kici.
16 Kɛn ˈɓaaki ɓaa tɛɗn tɔɔsɛ se, ˈbaam
ˈtɔkki naapa ɔɔ aayki ciil naapge. Eglizgen
paacŋ̃ gɛn al-Masi kɛn gɔtn ara se, tɛɗsen
tɔɔsɛ.

Dɛjŋ̃ Pɔl kɛn kaam mɔɔtn

17 Gɛnaamge, ˈbooyki mˈasen taaɗa: ɔndki
kɔndɔ ute jee kɛn gaaŋ jeege ɔɔ iig jeege
ɗoobm *al-Masi ki se. Jee se taar kɛn
kˈdooyse jaay naase ˈtookki do ki se, naaɗe
se, took do ki eyo. Ɔɔɗki dose dɔkɔ roɗe
ki! 18 Taa jee se naaɗe tɛɗn naabm Mɛljege
al-Masi eyo, num naaɗe saap ɓo do maakɗe
ki sum. Naaɗe lee taaɗɗen taar nijim ute
taargen kɛn tɔɔl jeege tu ɔɔ ute taargen se
naaɗe lee dɛrl jeege kɛn jeel mɛt nakgen ese
se eyo. 19 Jeege paac jeele, naase se ˈtookki
taar Mɛljege. Taa naase se maam maakum
raap aak eyo. Maam mˈjese naase aki tɛɗn
jee jeel-taarge gɛn jeel tɛɗn bɛɛ, ɔɔ bɛɛ
ese se, *kusiŋ̃ cɔkɔ kic ɓo ɔŋ̃te deepmsiŋ̃ki.
20 Raa kɛn debm kɛɗn lapia jeege tu se,
ɔɔpga baata *Ɓubm sitange se naaŋ̃ utu
aaŋ̃o tɛrɛcŋ̃ tɔɔgiŋ̃ mɛtn jɛse ki.
Ɔŋ̃ Mɛljege Isa se asen tɛɗn bɛɛŋ̃a.
21 Timote kɛn kˈtɛɗn naaba kalaŋ se
tɛɗsen tɔɔsɛ. Ɔɔ Lusius, Jason ɔɔ Sosipater
kɛn taasumge se kic, tɛɗsen tɔɔsɛ.
22 Ɔɔ maam Tɛrtius, kɛn Pɔl ɔlum raaŋ
maktubm ara se kic, mˈtɛɗsen tɔɔsɛ ute ro
Mɛljegen kɛn tumjekiga kˈtɛɗkiga kalaŋ se.
23 Gayus kic ɓo tɛɗsen tɔɔsɛ; maam Pɔl
se, naaŋ̃ ɓo debm kɛn ɔkum ɓeeŋ̃ ki ɔɔ
jee *egl̃iz ki kic ɓo lee tus gɔtiŋ̃ ki kici.
Ɛrastn kɛn debm bɔɔb gursn gɛn gɛgɛr se
kic, tɛɗsen tɔɔsɛ ɔɔ Kartus gɛnaaje kic ɓo,
tɛɗsen tɔɔsɛ.
24 [Naase paacki se, ɔŋ̃ Mɛljege Isa al-Masi
asen tɛɗn bɛɛŋ̃a. *Amin.]*

**Kˈnookki Raa*

25 Kˈtɔɔmki Raa! Taa Raa se naaŋ̃ ɔk tɔɔgɔ
ɔɔ ute Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi kɛn
maam mˈlee taaɗ jeege tu se, asen tɛɗn
naase aki kɔkŋ ɗoobm al-Masi se tɔɔgɔ. Taa
do dɔkiŋ̃ se mɛtn taar se, *Raa taaɗ te mɛtiŋ̃
jeege tu eyo, 26 num ɓɔrse ute taargen kɛn
jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo do
dɔkiŋ̃ se, naaŋ̃ taaɗga mɛtn taar se tooɗga
tal. Bin ɓo Raa kɛn Daayum se ɔl kˈtaaɗga
mɛtiŋ̃ jeege tun ɓaa se paac taa naaɗe kic
paac kɔŋ ɗoobm gɛn tookŋ kaal maakɗe
doŋ̃ ki ɔɔ tookŋ taariŋ̃a.
27 ˈTɔɔmki Raa kɛn kaliŋ̃ ki sum ɓo debm
jeel-taara se, ɔɔ daayum̃ daayum kˈnook-
iŋki ute ro Isa al-Masi! *Amin.

* 16:24 Maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̃ se, mɛtiŋge maakɗe ki se, bersen ara se, gɔtɔ.

Maktubm deet deetn kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Kɔrint ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm deet deetn kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Kɔrint ki

Eglizn kɛn maakŋ gɛgɛr Kɔrint ki se, Pɔl ɓo ɔndiŋ̃ kaaɗ kɛn naaŋ̃ iŋgo mɛrtɛ gɛn k-dige gɛn tɛɗn naabm Mɛljege Isa. Maakŋ gɛgɛrge tun kɛn taa naaŋ Grɛkge tu se, gɛgɛr Kɔrint se k'jeel jeel gɔtiŋ̃a. Naaŋ̃ ɔk maala taa gɔtn se ɔk gɔtn ɗaar markaɓge se gɔtɔ kaam dio. Anum gɛgɛr Kɔrint se ɔk ɓulge ute jee daayge dɛna. Dɛn jeege se iŋg tɛɗn nakgen gɔrɗio. Kaaɗ kɛn naane se, jee Kɔrint ki se, uuno saapm jeegen kuuy ɓo lee ɓaano ɔɔ uun ɗoobm raaɗege dɛna. Dɛn jee al-Masigen Kɔrint ki se, teeco maakŋ jeege tun ese se kici. Pɔl booy labar jee al-Masigen Kɔrint ki (1.11 ɔɔ 7.11) kɛn aak kiŋg jee Kɔrint se ɔɔ kiŋgɗɛn ute jee uun ɗoobm raagen kuuy se, ɔlɗɛn saapa ɔɔ tɔnd mɛta dɛna do taarge tun se. Taa naaŋ̃ se Pɔl maakŋ maktubiŋ̃ deet deet se, raaŋ tɛrlɗɛn do taarɗege tu se.

*P*ɔl ɔl tɔɔsiŋ̃ eglizn Kɔrint ki

1 Kɛn ara maam Pɔl ɓo m'raaŋsen maktubm se ute gɛnaajege Sostɛn. Maam se *Raa ɓo daŋumo gɛn tɛɗn *debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ maakiŋ̃ jen ro ki. 2 Maktubm se, maam m'raaŋsesiŋ̃ naase jee *egliz kɛn gɛn Raa kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki. Ute ɗoobm Isa al-Masi se, Raa tɛɗsenga tɛɗkiga jee *salal. Ɔɔ Raa daŋseno se, taa aki tɛɗn jee naaŋ̃ge ute jee gɔtn ɓaa se paacŋ̃ kɛn lee eem ro Mɛljege Isa *al-Masi. Isa se naaŋ̃ ɓo Mɛlɗe ɔɔ Mɛl naajege kici. 3 Ɔŋ̃ Bubjege Raa ute Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

*P*ɔl tɔɔm Raa taa jee Isa al-Masigen Kɔrint ki

4 Daayum maam m'tɔɔm Raa taa naase, taa bɛɛ kɛn naaŋ̃ tɛɗseni ute ɗoobm Isa *al-Masi se. 5 Ɗeere, dɔɔkŋ kɛn naase 'dɔɔkkiga tɛɗkiga kalaŋ ute al-Masi se, Raa ɛɗsenga nakgen bɛɛ dɛn aak eyo, kɛn tap ki se tɛɗsenga 'jeelkiga taaɗn Taar Raa ɔɔ ɛɗsenga jeel nakge paac. 6 Taar kɛn naaje k'taaɗsen gɛn al-Masi jaay naase 'booyki sum se, naase ɔkiŋ̃kiga maakse ki tɔɔgɔ. 7 Bin ɓo, nakgen paacŋ̃ kɛn Raa ɛɗ jeeŋge tu se, naase kic ɔŋkiga naasen kɛn iŋg aakki kaak kaam Mɛljege Isa al-Masi kɛn utu aɗe teecŋ̃ naanse ki pirsil se. 8 Raa se naaŋ̃ ɓo debm̃ kɛn asen kɛɗn tɔɔgɔ bini aki kaaŋ̃ do taar tɔɔliŋ̃ ki. Bin ɓo ɓii kɛn Mɛljege Isa al-Masi aɗe ɓaa se, j'kɔŋ ne dim̃ aak kus rose ki eyo. 9 Ɗeere, Raa se naaŋ̃ tuj ɔrmiŋ̃ eyo, naaŋ̃ ɓo debm kɛn daŋseno, taa aki tum tɛɗn kalaŋ ute Gooniŋ̃ Isa al-Masi kɛn Mɛljege se.

*Jee *eglizn K*ɔrint ki tɔp naapa

10 Ɓɔrse gɛnaamge, ute ro Mɛljege Isa al-Masi se, m'eemsen nɔɔ mɛtse ki m'ɔɔ: ɔŋ̃te 'tɔpki naapa, naɓo naase 'paacki ɔkki taarse kalaŋ. 'Tumki ute naapa, ɔŋ̃ki maakse 'tɛɗn kalaŋ ɔɔ saapse kic ɓo ɔŋ̃iŋ̃ki 'tɛɗn kalaŋ. 11 Ɗeere gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, jee maakŋ ɓee Klɔɛ* ki ɓaaɗo taaɗum ɔɔ maakŋ kiŋgse ki se, naase se taarse ɔk mɛtn naap eyo. 12 Num do taar kɛn se ɓo, maam m'je m'asen taaɗn mɛtiŋ̃a: maakse ki se, deb kalaŋ taaɗ ɔɔ: maam se m'debm Pɔl, debm kuuy ɗeek ɔɔ: maam se m'debm Apɔlɔs, ɔɔ debm kuuy taaɗ ɔɔ: maam se m'debm Piɛr, ɔɔ debm kuuy kic ɗeek ɔɔ: maam se lɛ m'debm al-Masi. 13 'Saapki tu al-Masi se, j'aŋ̃ kɔŋ nigŋ ne? Maam Pɔl ɓo kɛn k'tup k'tɔɔlum ro kaag ki taa naase se la? Lɔ *k'batizseno se ute ro maam m'Pɔl la? 14 Maam m'tɔɔm Raa, taa maakse ki se, jeegen maam m'batizɗeno se, Krispus ute Gayus sum. 15 Taa naaŋ̃ se ɓo, nam maakse ki se 'kɔŋ ɗeekŋ ɔɔ naase se k'batizseno ute ro maam Pɔl. 16 Waay, tɛɗumga dirigi. Ɗeere, maam m'batizoga jee maakŋ ɓee Stepanas ki kici. M'jeel ey jaay ey num m'batizo te nam kuuy ey sum. 17 Taa al-Masi se, ɔlumo gɛn batizn jeege eyo, num gɛn taaɗn Labariŋ̃ Jiga se ɓo jeege tu. Ɔɔ taariŋ̃ se, maam m'aŋ̃ taaɗn ute taar nijim kɛn jeege booyiŋ̃ aan gɔɔ gɛn debm jeel-taar lee taaɗ se eyo, taa kɛn maam jaay taaɗ ute jeel-taar gɛn jikilimge sum num kooy al-Masi ro kaag ki se, 'tɛɗn nakŋ cɛrɛ.

*Jeel-taar Raa se j'*ɔŋiŋ̃ gɔtn *al-Masi ki

* 1:11 Klɔɛ se daan naane mɛnd tɛɗn suukŋ kɛn lee daan gɛgɛr Kɔrint ute gɛn Ɛpɛz ki.

[18] Ɗeere, jee iig kiig se, taar kɛn k'taaɗn
gɛn Isan ooy do kaag ki se, kɛse naaɗe aakiŋ̰
aan gɔɔ taar jee dɛrlge. Num gaŋ naajegen
j'aajki kaaj se lɛ, taar se ɓo kɛn taaɗjeki
tɔɔgŋ Raa. [19] Taa maakŋ Kitap ki se Raa taaɗ
ɔɔ:
*Jee jeel-taarge se, jeel-taar*ɗe se maam m'utu
m'aŋ̰ ɗaara;
ɔɔ mɛtɛkɗege se lɛ, maam m'utu m'aŋ̰ tɛɗiŋ̰
'tɛɗn gɔtɔ.†
[20] Bin num gɔtn se jee jeel-taarge se, tap ɓo
taaɗn ɔɔ ɗî? Ɔɔ jee jeel taaɗ tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage se kic ɓo taaɗn ɔɔ ɗî? Ɔɔ
jee jeel ɗoobm taaɗn taargen maakŋ *duni
kɛn ɓɔrse se taaɗn ɔɔ ɗî daala? Taa Raa se,
jeel-taar gɛn jikilimgen ɔk se, naaŋ̰ tɛɗiŋ̰
tɛɗga nakŋ jee dɛrlge. [21] Ɗeere, jikilimge,
ute jeel-taar kɛn naaɗe ɔk paac se kic ɓo,
jeel-taar Raa se naaɗe ɔŋ jeel ɔk te mɛtiŋ̰
eyo. Taa naaŋ̰ se ɓo, Raa uunoga doa gɛn
kaajŋ̰ jee kɛn aal maakɗe do Labar Jigan kɛn
k'lee k'taaɗɗen se ɔɔ taar se jee kuuy aakiŋ̰
aan gɔɔ taar jee dɛrlge. [22] Jeegen Yaudge
se je kaakŋ nakŋ-kɔɔɓgen iiŋ̰o gɔtn Raa ki
ɔɔ jee Grɛkge se lɛ, naaɗe je ɗoobm kɛn
an jeel-taara. [23] Gaŋ naaje se, k'taaɗ jeege
tu j'ɔɔ al-Masi kɛn Raa taaɗn se ɓo k'tup
k'tɔɔliŋ̰ ro kaag ki: kɛse ɓo taar kɛn tuj
maakŋ Yaudge ɔɔ jeegen Yaudge ey se lɛ
aakiŋ̰ taar ese se, taar jee dɛrlge. [24] Num
gaŋ jee kɛn Raa daŋɗeno maakŋ Yaudge tu
ey lɛ maakŋ Grɛkge tu se, gɛn naaɗe ki se,
al-Masi se naaŋ̰ ɓo tɔɔgŋ Raa ɔɔ jeel-taar
gɛn Raa ki kici. [25] Taa nakŋ kɛn Raa tɛɗ jaay
jeege aakiŋ̰ aan gɔɔ nakŋ jee dɛrlge se, ute
naaŋ̰ se kic ɓo, naaŋ̰ jeel-taara cir jeel-taar
jikilimge ɔɔ nakŋ Raa tɛɗ jaay jeege aakiŋ̰
aan gɔɔ naaŋ̰ ɔk tɔɔg ey se lɛ, naaŋ̰ tɔɔg cir
tɔɔgŋ jikilimge.
[26] Gɛnaamgen ɗoobm al-Masi ki, 'saapki
tu kaaɗ kɛn Raa daŋseno se kɛn gɛn jikil-
imge tu sum num, maakse ki se naase ɔkki
jee jeel-taarge se, dɛn eyo. Ɔɔ jee tɔɔg kic
ɓo, naase ɔkki dɛn eyo. Ɔɔ jeegen k'jeel jeel
gɔtɗe maakŋ ɓeeɗege tu kic ɓo naase ɔkki
dɛn eyo. [27] Anum Raa se bɛɛr tɔɔɗo jeegen
kɛn jikilimge aakɗen aan gɔɔ jee dɛrlge se
ɓo taa 'kɔl jee jeel-taarge se, sɔkɔŋ̰o aɗen
tɔɔlɔ; ɔɔ jeegen kɛn jikilimge aakɗen aan
gɔɔ jeegen ɔk tɔɔg ey se, Raa bɛɛr tɔɔɗɗeno
se taa 'kɔl jeegen ɔk tɔɔgɔ se, sɔkɔŋ̰o aɗen
tɔɔlɔ. [28] Raa bɛɛr tɔɔɗo jeegen kɛn jikilimge
aakɗen jeegen tɔɔl sɛr eyo, j'aalɗen maak ki
eyo ɔɔ j'aakɗen aan gɔɔ nakŋ gɔtɔ se, bin ɓo
ute ɗoobm naaɗe se, jee kɛn tɛɗ roɗe magal
magal se, Raa aɗen tɛɗn naaɗe se 'tɛɗn
jee rɛŋ̰ rɛŋ̰. [29] Raa tɛɗn naaŋ̰ se taa nam
nam 'kɔŋ tɔɔm roŋ̰ naaniŋ̰ ki eyo. [30] Ɗeere,
naase se Raa dɔɔksenga ute Isa al-Masi ɔɔ
jeel-taar naajegen kɛn iiŋ̰o gɔtn Raa ki se,
naaŋ̰ ɓo al-Masi se. Ɔɔ al-Masi se naaŋ̰ ɓo
tɛɗjekiga k'tɛɗkiga jeegen aak bɛɛ naan Raa
ki ɔɔ bɛɛr tɔɔɗjekiga k'tɛɗkiga jee naaŋ̰ge
ɔɔ naaŋ̰ ɔɔɗjekiga dojege maakŋ *kusiŋ̰ ki.
[31] Taa naaŋ̰ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Debm jaay
je* tɔɔm roŋ̰ num, ŋ̰'tɔɔm roŋ̰ do nakge tun
Mɛljege tɛɗa.‡

2

*P*ɔl taaɗ Taar *Raa jeege tun Kɔrint ki

[1] Gɛnaamge, kɛn maam jaay m'iŋgo gɔtse
ki taa m'asen taaɗn *nakŋ kɛn Raa ɔyiŋ̰ga
kɔy taaɗ te mɛtiŋ̰ jeege tu ey se, maakŋ
taarumge tu se, maam m'taaɗsen te taar-
gen ɔɔŋ̰ɔ ɔɔŋ̰ eyo ɔɔ ute jeel taargen deel do
eyo. [2] Num maakse ki se, maam m'uunoga
doa m'je jeel ɗim kuuy eyo, nakŋ kɛn maam
m'je jeel se, Isa *al-Masi ɔɔ Isa al-Masi se
ɓo k'tup k'tɔɔliŋ̰ ro kaag ki se. [3] Kɛn maam
m'iŋgo gɔtse ki se, maam m'naam m'ɔk rom
se tɔɔgum baata, maam m'ɓeere ɔkuma ɔɔ
rom ook marga jɛg jɛg. [4] Taar kɛn maam
m'taaɗseni ute dooy kɛn maam m'dooy-
seno se, m'taaɗsesiŋ̰o se ute jeel-taara kɛn
jikilimge lee taaɗiŋ̰ nijim se eyo, num gaŋ
maakŋ taar kɛn maam m'taaɗsen se, kɛse
*Nirl Raa ɓo taaɗ tɔɔgiŋ̰a. [5] Bin ɓo, kaal
maakŋ naase aalki se, 'tɛɗn do jeel-taar
jikilimge tu eyo, num do tɔɔgŋ Raa ki.

*Jeel-taar k*ɛn *Nirl Raa ɛɗ jeege tu

[6] Anum kɛse ɓo jeel-taar kɛn naaje k'dooy
jee al-Masigen kɛn jeel ɔkga kɔk ɗoobm
Mɛljege. Jeel-taar ese se gɛn do *duni ara
ute jeegen ɔk tɔɔgŋ iŋg do jeege tun do duni
ki ara ki eyo, naaɗe se ɓo kɛn utu 'kut se.
[7] Naaje k'dooy jeege ute jeel-taar Raa ese se
kɛn jikilimge jeel mɛtiŋ̰ eyo taa taar se Raa
ɔyɗesiŋ̰oga kɔyo. Ey num Raa se kaaɗ kɛn
naaŋ̰ aalo te do naaŋ ey ɓɔrt se ɓo, naaŋ̰
uunoga kuun doa taa ajeki kɛɗn jeel-taariŋ̰a
gɛn kɛnd maakŋ *nookiŋ̰ ki. [8] Ɔɔ jeel-taar se

† 1:19 Aak Eza 29.14. ‡ 1:31 Aak Jer 9.23.

maakŋ magalge tun iŋg do jeege tu se nam
kalaŋ tap ɓo booy ɔk te mɛtiɰ̃ eyo. Ey num
kɛn naaɗe jaay booy ɔkoga kɔk mɛtiɰ̃ num,
Mɛljegen kˈnookiɰ̃ se, naaɗe aɰ̃ kɔŋ tupm
tɔɔl ro kaag ki eyo. [9] Num gaŋ aan gɔɔ kɛn
Kitap taaɗa:

Nakŋ se nam ɓii kalaŋ aakiɰ̃ te ute kaamiɰ̃
eyo
ɔɔ booyiɰ̃ te ute biɰ̃ eyo
ɔɔ nam saap aan te do ki ey kici,
nakgen se Raa tɔnd ɗaapiɰ̃oga ɗaap jeege
tun jeɰ̃a.*

[10] Ɗeere, nakgen se te ɗoobm Nirl Raa se,
Raa taaɗjekiga mɛtiɰ̃ tooɗga tal. Taa *Nirl
Salal se jeel naŋ nakge paac bini nakŋ
maakŋ maak-saap Raa ki kici. [11] Saapm
debkilimi se tap ɓo, naŋa jeele? Gɔtɔ! Kɛn
jeel saapm debkilimi se, naaɰ̃ maliɰ̃ sum.
Ɔɔ Raa kic ɓo nam jeel saapiɰ̃ eyo; kɛn jeel
saapiɰ̃ se, Nirl naaɰ̃ maliɰ̃ sum. [12] Anum Nirl
naajege kˈjˈɔkki se gɛn do duni ara ki eyo,
num Nirl kɛn naajege kˈjˈɔkki se iiɰ̃o gɔtn
Raa ki. Ute naaɰ̃ se ɓo naajege kˈjeelki bɛɛ
kɛn Raa tɛɗjeki ute maraadiɰ̃ se. [13] Taargen
naaje kˈtaaɗ jeege tu se, ute jeel-taar kɛn
jikilimge lee dooy jeege se eyo, naɓo naaje
se kˈdooy jeege ute jeel-taar kɛn Nirl Raa
ɛɗjeni. Naaje kˈtaaɗ mɛtn nakgen iiɰ̃o gɔtn
Nirl Raa ki jeege tun kɛn ɔk Nirl ese se.

[14] Goon debkilim ɔnd doɰ̃ do saapm naaɰ̃
maliɰ̃ ki sum se, ˈkɔŋ tookŋ do nak kɛn iiɰ̃o
gɔtn Nirl Raa ki eyo. Naaɰ̃ aakiɰ̃ aan gɔɔ
nakŋ jee dɛrlge ɔɔ naaɰ̃ lɛ, ɔŋ aasiɰ̃ gɛn
booy kɔkŋ mɛtiɰ̃ eyo, taa nakgen bin se,
Nirl Raa kaliɰ̃ ki sum ɓo ˈtaaɗn tɔɔkŋ mɛtiɰ̃
jeege tu. [15] Num gaŋ debm ɔk Nirl Raa se,
naaɰ̃ aak ɔk mɛtn nakge paac. Ɔɔ naaɰ̃
maliɰ̃ lɛ, nam kuuy aɰ̃ kɔŋ kɔjɰ̃ bɔɔrɔ doɰ̃
ki eyo. [16] Aan gɔɔ Kitap taaɗ ɔɔ:

*Saapm M*ɛljege se tap ɓo naŋa jeele ɔɔ naŋa
tap ɓo dɛjiɰ̃oga?†

Anum naajege se jˈɔkki saapm gɛn *al-Masi
se maakjege tu.

3

*Jee t*ɛɗn naabm Raage

[1] Ɗeere gɛnaamge, maam mˈɔŋ mˈaasiɰ̃
te eyo kɛn mˈtaaɗsen taaɗn naase ki aan
gɔɔ jee kɛn ɔk *Nirl Raa. Naase se iŋgki
aan gɔɔ jee do *duni ki ɔɔ aan gɔɔ gaangen
sɛɛmɛ kɛn ɗoobm *al-Masi ki, taa naaɰ̃ se
ɓo maam mˈtaaɗseni. [2] Maam se mˈɛɗseno
kɔsn deer eyo, naɓo mˈɛɗseno si sum. Taa
kɔsn deer se, naase aɰ̃ki kɔŋ kaas eyo. Ɔɔ
ɓɔrse kic ɓo mˈjeele, naase aɰ̃ki kɔŋ kaasn
gɛn kɔsn kɔsn kɛn deer se eyo, [3] taa naase se
iŋgki aan gɔɔ jee do duni ki. Taa naase ɔkki
maak-kilimi do naapge tu ɔɔ ˈtɛɗki dɛkɛɰ̃ɛ
ute naapa kɛse je taaɗn ɔɔ naase se iŋgki
aan gɔɔ gɛn jee do duni ki, ɔɔ kiŋgse se tec
aan gɔɔ gɛn jikilimgen ɓaa se paac ey ne?
[4] Kɛn naase jaay deb kalaŋ taaɗ ɔɔ: maam
ara mˈdebm Pɔl ɔɔ deb kuuy taaɗ ɔɔ: maam
ara lɛ mˈdebm Apɔlɔs, nakŋ naase iŋg ˈtɛɗki
se, kɛse tec gɛn jikilimgen ɓaa se paac ey
ne?

[5] Apɔlɔs tap ɓo naŋa ɔɔ maam Pɔl ɓo
naŋa? Naaje se kˈjee tɛɗn naabm Raage
sum ɔɔ ute ɗoobm naaje se ɓo, naase ˈtook
aalkiga maakse do al-Masi ki. Ɔɔ naaje se,
naŋa naŋa kic ɓo tɛɗn naabm kɛn Mɛljege
ɛɗiɰ̃o kaam jiɰ̃a. [6] Anum maam se mˈɔɔco,
Apɔlɔs debm ɔɔyiɰ̃o maane, num gaŋ debm
tɛɗiɰ̃ teep se, naaɰ̃ *Raa. [7] Bin ɓo debm ɔɔco
ute debm kɔɔy maane se, naaɗe se paac ɔk
nook eyo. Naɓo kɛn ɔk nooko cir paac se,
Raa kɛn tɛɗiɰ̃ teep se. [8] Debm kɔɔcɔ ute
debm kɔɔy maane se, naaɗe aas kaasa ɔɔ
naŋa naŋa kic ɓo Raa utu aɰ̃ kɔgŋ dal dubar
naabiɰ̃ kɛn naaɰ̃ tɛɗa. [9] Taa naaje se kˈtɛɗn
naaba tɛlɛ ute Raa ɔɔ naase ɓo ˈtɛɗkiga aan
gɔɔ maakŋ-gɔtn gɛn Raa ɔɔ aan gɔɔ ɓee kɛn
Raa utu iiɰ̃iɰ̃ kiiɰ̃i.

[10] Ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗum se, maam
mˈɔndga mɛtn ɓea aan gɔɔ debm tirɗi. Ɔɔ
debm kuuy se iiɰ̃ do ki. Naɓo naŋa naŋa
kic ɓo, ɔnd kɔndɔ ute raay kɛn naaɰ̃ ˈkiiɰ̃
do ki se. [11] Ɓɛrɛ, mɛtn ɓee se, jˈuunga kuun
mɛtiɰ̃a. Ɔɔ nam ɔɰ̃te kuun mɛtn ɓee kuuy.
Mɛtn ɓee kɛn maam mˈtaaɗsen se lɛ, Raa ɓo
uuno mɛtiɰ̃a ɔɔ mɛtn ɓee se, naaɰ̃ ɓo Isa
al-Masi. [12] Do ɓee kɛn jˈuun mɛtiɰ̃ se, jee
mɛtiɰ̃ge ˈkiiɰ̃ do ki ute daab, ute pudda ɔɔ
ute kogen jiga jiga ɔɔ jeegen kuuy ˈkiiɰ̃ do
ki ute kaagge, ute mumburu ɔɔ ute tɔɔyɔ.
[13] Num gaŋ ɓii kɛn Raa ˈkɔjɰ̃ bɔɔrɔ do jeege
tu se, naŋa naŋa kic ɓo naabiɰ̃ kɛn naaɰ̃
tɛɗ se utu ˈtoodn tal. Taa ɓii se ˈtɛɗn aan
gɔɔ poodn kɛn ɔɔy daab nakge se ɔɔ ɓii kɛn
se ɓo naŋa naŋa kic ɓo ˈkaakŋ jeel naabiɰ̃
kɛn naaɰ̃ tɛɗo. [14] Debm jaay naabiɰ̃ naaɰ̃

* 2:9 Aak Eza 64.3. † 2:16 Aak Eza 40.13.

tɛɗ se ɔŋ ɔs te pooɗ ey num, naaɲ̃ se Raa aɲ̃ kɔgŋ bɛɗîɲ̃a. 15 Num debm jaay naabiɲ̃
naaɲ̃ tɛɗ se ɔsga pooɗo num, naaɲ̃ se 'kiiɲ̃
ute jiɲ̃a. Naaɲ̃ maliɲ̃ se 'kɔŋ kaaja naɓo aan
gɔɔ debm kɛn k'naak k'j'ɔɔɗîɲ̃ doɲ̃ maakŋ
pooɗ ki.

16 'Jeelki, naase se ɓo 'ɓee gɛn Raa. Ɔɔ Nirl
Raa se utu iŋg maakse ki. 17 *Bee Raa ese se
jaay debm tɔɔkiɲ̃ga num, naaɲ̃ kic Raa aɲ̃
kutu. Taa ɓee Raa se naaɲ̃ *salal ɔɔ ɓee Raa
ese se, taaɗ ute naase.

18 Bin se, nam ɔɲ̃te kaaɲ̃ roɲ̃ dala.
Maakse ki se jaay debm̃ saap ɔɔ naaɲ̃ debm
jeel-taara aan gɔɔ jee jeel-taargen do duni
ki ara num, bɛɛki se, ɲ̃'tɛɗ roɲ̃ debm dɛrlɛ
naan jeege tu ɔɔ bin jaay ɲ̃'tɛɗn debm
jeel-taar mala mala. 19 Taa jee jeel-taargen
do duni ki ara se, Raa aakɗen naaniɲ̃ ki se
aan gɔɔ jee dɛrlge. Taa naaɲ̃ se ɓo Kitap
taaɗ ɔɔ: *Jee* ɔk jeel-taar do duni ki sum
se, Raa tɔkɗe do mɛtɛkɗe ki*. 20 Tɛr Kitap
taaɗ daala ɔɔ: *Jee* ɔk jeel-taar do duni ki
sum se, Mɛljege Raa jeel saapɗe ɔɔ saapm
naaɗe se, naaɲ̃ jeeliɲ̃ saapm tɔɔl sɛr eyo.†
21 Bin num nam ɔɲ̃te tɔɔm roɲ̃ ute nakŋ
kɛn jikilimge lee tɛɗa. Taa nakge paac se
'gɛn naase: 22 maam Pɔli, Apɔlɔsi, Piɛri, duni
ɓɔrse, nakŋ kɛn utu kaan do kiŋgjege tu
ey lɛ do yojege tu ɔɔ nakgen 'kaan maakŋ
kiŋgjege tun ɓɔrse ey lɛ kɛn 'tɛɗn naan ki
se, nakgen se paac se 'gɛn naase. 23 Taa
naase se 'tɛɗkiga gɛn al-Masi ɔɔ al-Masi se
lɛ naaɲ̃ gɛn Raa.

4

Naaje se k'jee kaaɲ̃ naabm al-Masige

1 Tap ki num, aakjeki, naaje se lɛ, k'jee
tɛɗn naabm al-Masige ɔɔ nakŋ *Raa kɛn
ɔyiɲ̃ga kɔyɔ kɛn jeege jeel mɛtiɲ̃ ey se, Raa
ɛɗjesiɲ̃ga kaam jije taa j'aɲ̃ taaɗîɲ̃ jeege
tu. 2 Anum debm j'ɛɗîɲ̃ga naka kaam jiɲ̃ se,
ɲ̃'ɔɲ̃te tujɲ̃ ɔrmiɲ̃ do ki. 3 Maam se ɔlum
eyo kɛn naase ɓo amki kɔjɲ̃ bɔɔrɔ dom ki,
ey lɛ kɛn jee kɔjɲ̃ bɔɔrge ɓo am kɔjɲ̃ bɔɔrɔ
dom ki. Ɔɔ maam mala kic ɓo, m'kɔjɲ̃ bɔɔrɔ
dom ki eyo. 4 Deere, maakum ki se, m'jeele
maam se m'tuj te dîm eyo. Naɓo kɛse am
kɔŋ ɗaapm taarum eyo. Anum debm kɛn
am kɔjɲ̃ bɔɔrɔ dom ki se, Mɛljege. 5 Taa
naaɲ̃ se ɓo kɛn kaaɗîɲ̃ j'ɔndiɲ̃ jaay aan te
ey se, ɔɲ̃te 'kɔjki bɔɔrɔ do nam ki, anum
'booyki Mɛljege aɗe ɓaa jaayo. Naaɲ̃ ɓo
nakŋ kɛn j'ɔyiɲ̃ga kɔy maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se,
naaɲ̃ utu aɲ̃ kɔɔɗn 'tooɗn tal. Ɔɔ taar kɛn
maakŋ jikilimge tu se, naaɲ̃ utu aɲ̃ kɔɔɗn
'tooɗn tal kici. Jaay ɓo, naŋa naŋa kic j'aɲ̃
tɔɔmiɲ̃ do naabiɲ̃ kɛn naaɲ̃ tɛɗa. 6 Taa naaɲ̃
se ɓo gɛnaamge, kɛn ɔlum jaay m'taaɗ taa
Apɔlɔs ute maam mala se, taa ute nakgen
naaje k'tɛɗ se ɓo asen dooyo ɔɔ bin se naase
aki kɔŋ deel do taar kɛn Kitap taaɗ se eyo.
Bin se naŋa naŋa kic ɓo ɔɲ̃te magal roɲ̃ gɛn
bɛɛr kuun deb kalaŋ ɔɔ deb kuuy se naaɲ̃
aɲ̃ kɔɔɗn kundu. 7 Anum naai tap ɓo 'tɛɗ
roi jukuɗum se gɛn dî? Nakŋ naai ɔk se
lɛ, Raa ɓo ɛɗî. Ɔɔ nakŋ kɛn jaay j'ɛɗîsiɲ̃
kɛɗ sum se, gɛn dî jaay naai 'magal roi aan
gɔɔ Raa ɓo ɛɗîsiɲ̃ ey se? 8 Naase 'saapki
ɔɔki nakŋ maakse je paac ɓo, ɔŋiɲ̃kiga ɔɔ
naase ɓo 'tɛɗkiga jee nak dɛnge ɔɔ naase
ɓo 'tɛɗkiga gaariɲ̃ge ɔɔ naaje lɛ, k'gaariɲ̃ge
eyo! Maam m'je se kɛn naase ɓo gaariɲ̃ge
ɗeer num, ɔɔ ute naaɲ̃ se naaje kic j'kɔsn
gaara ɓɔrse ute naase. 9 Maam m'saapm
m'ɔɔ naajen *jee kaaɲ̃ naabm Isage se, Raa
tɛɗjen k'tɛɗga mɛtn jeege tu aan gɔɔ jee kɛn
k'tɔkɗe gɛn ɓaa tɔɔlɔ. Aan gɔɔ naaɗe se Raa
ɔɲ̃je naaje kic do *duni ki se j'aakjen mɛtje
naan *kɔɗn Raage tu ɔɔ naan jikilimge tu.
10 Taa *al-Masi se, naaje j'aakje aan gɔɔ
jee dɛrlge, num gaŋ naasen kɛn 'dɔɔkkiga
ute al-Masi se lɛ, jeege aaksen naase se
'tɛɗkiga jee jeel-taarge! Naaje se j'aakjen
aan gɔɔ jee ɔk tɔɔg eyo ɔɔ naase lɛ, jeege
aakse naase se jee ɔk tɔɔgɔ! Naase se jeege
aalsen maak ki, naɓo naaje se lɛ, nam tap
ɓo aaljen maak ki eyo! 11 Bini ɓɔrse kic
ɓoa ute maane utu tɔɔljen tɔɔl rɔk. Kal
tuusje kic ɓo utu daayjen daaye ɔɔ jeege utu
'lee dabarjen dabara ɔɔ naaje j'utu k'lee lee
wari rɔk. 12 Naaje k'dabar k'tɛɗn naaba ute
jije jaay ɓo k'j'ɔsɔ. Jeege naajje ɔɔ naaje
k'j'ɔɔɗɗen ɓooro. K'dabarje kic ɓo naaje
k'j'aay kaamje k'j'aasiɲ̃a. 13 Naaje se, jeege
lee taaɗjen taar iŋg kus roje ki ɔɔ naaje
k'taaɗ jeege tun se ute taar nijim kɛn ɛɗɗen
kaay kaama. Bini ɓɔrse kic ɓo jikilimgen
duni ki se, aakjen naaje se aan gɔɔ iɗîkŋ roa
ɔɔ aan gɔɔ nakŋ do danos ki.

Jee Kɔrint ki se Pɔl jeɗe aan gɔɔ gɛniɲ̃ge

* 3:19 Aak Jb 5.13. † 3:20 Aak KKR 94.11.

[14] Kɛn ɔlum jaay maam mˈraaŋsen taar-
gen se, taa mˈasen kɔl maakŋ sɔkɔ̃ ki eyo,
num aan gɔɔ naase gaan maakjemge se,
mˈje ɓo mˈasen kaal bisi ki. [15] Anum kɛn
ɗoobm *al-Masi ki jaay ɔkki jee dooyge
dupu-sik kic num, bubse se kalaŋ sum.
Ɔɔ maam kɛn mˈtaadsen Labar Jigan gɛn
al-Masi se, ɗoobm Isa al-Masi ki se, maam
sum ɓo mˈtɛɗga bubse. [16] Bin ɓo maam
mˈdɛjsen mˈɔɔ: uunki bɔlɔtn maama. [17] Taa
naa̰ se ɓo, maam mˈɔlsen Timote kɛn
goon̰ kɔɔ̰ maakuma ɔɔ debm tuj ɔrmḭ
eyo ɗoobm Mɛljege tu. Kɛn naa̰ jaay ɓaa
ɔŋsega se, naa̰ asen taaɗn ɗoobm kɛn
maam mˈleen ɗoobm Isa al-Masi ki se. Ɔɔ
gɔtɔ ɓaa se paac, maam mˈdooy jeegen
*eglizge tu paac ute ɗoobm se.

[18] Jee mɛtḭge maakse ki se, magal rodɛ.
Naadɛ saap ɔɔ maam mˈkɔŋ tɛrl ɓaa gɔtse
ki eyo. [19] Kɛn Mɛljege je num, sɔm mˈutu
mˈɓaa gɔtse ki, ɔɔ kɛn maam mˈaanga num,
mˈɓaa booy mɛtn taar jee kɛn magal rodɛ se
sum eyo, num mˈkaakŋ nakŋ kɛn naadɛ lee
tɛɗa. [20] Kɛn jeegen jaay Raa ɔs gaar dodɛ ki
se, naadɛ taadḭ ute taardɛ sum eyo, num
maakŋ kḭŋgdɛ ki se, naadɛ taaɗ tɔɔgŋ Raa.
[21] Naase tap ɓo ˈjeki dî? Mˈasen ɓaa kɔŋ ute
taar urlu ɔɔ ute maak-je lɔɓu ˈjeki mˈasen
ɓaa kɔŋ ute sirdî lɛ?

5

Jee Raage se mɛtḭge cɛɛpm ute rodɛ

[1] Gɔtɔ ɓaa se paac, jeege taaɗ ɔɔ naase se,
ˈlee ɛɛski naapge rɛ̰ rɛ̰. Nakŋ kɛn debse
tɛɗḭ se, jee jeel *Raa mal ey kic ɓo ɔŋ tɛɗ
naa̰ se eyo: naa̰ se tood te mɛnd bubḭa.
[2] Ute naa̰ se kic ɓo naase ˈtɔɔmki tɔɔm rose.
Ey num naase se, maakse ˈtuju ɔɔ debm jaay
tɛɗ nakŋ bin se, bɛɛki num, ˈtuurḭki naatn
maakse ki. [3] Ɗeere, maam se mˈdɔkɔ naɓo
saapum se te naase. Anum debm tɛɗ nakŋ
bin se, maam mˈɔjḭga bɔɔrɔ do̰ ki aan gɔɔ
maam mˈutu maakse ki. [4] Kɛn naase ˈtuskiga
ute ro Mɛljege Isa se, saapum se ute te naase
ɔɔ gɔtn se Mɛljege Isa taaɗn tɔɔgḭa. [5] Naase
se, debm tɛɗ nakŋ bin se, jˈɔ̰nḭ kaam ji
*Ɓubm sitange a̰ dabara taa maakje daa ro
kɛn naa̰ ɔk se ˈtɛɗn gɔtɔ ɔɔ bin ɓo *ɓii kɛn
Mɛljege adɛ ɓaa se, ko̰ se ˈkɔŋ kaaja.

[6] Nakŋ naase ˈtɛɗki jaay ˈtɔɔmki rose ro
ki se, ɗoobḭ eyo. Naase ˈjeelki ey la,
ɔrɔmɔ cɔkɔ jaay jˈɔmbḭga do rujɔ̰ gɛm kɛn
jˈɛcḭga kɛc se, iḭnḭ paac. [7] Ɔrɔm kɛn do
dɔkḭ kɛn taaɗ te *kusḭ se, ɔɔɗki dose ro
ki. Bin ɓo aki tɛɗn aan gɔɔ rujɔ̰ gɛm kɛn
jˈutu jˈɛcḭ kɛc jaay jˈɔmbḭ te ɔrɔm ey se.
Taa *al-Masi se, naa̰ ɓo ɛɗ ro̰ *sɛrkɛ taa
naajege aan gɔɔ *goon baatn kɛn Yaudge
lee tɔɔl ɓii *laa Paakdɛ ki se. [8] Jˈɔ̰nte ˈtɛɗki
laajege ute mappan kɛn ɔk ɔrɔm do dɔkḭ
se. Ɔrɔm ese se, je taaɗ ute nakgen jig eyo ɔɔ
ute nakgen kusḭa. Anum kˈtɛɗki laajege se
ute mappan kɛn ɔk ɔrɔm eyo, kɛse je ɗeekŋ
ɔɔ ute maakŋ kalaŋ ɔɔ ute kɛn mɛt ki.

[9] Maakŋ maktub kɛn maam mˈraaŋsen
kaam mɔɔtn se, maam mˈɗeeksenga mˈɔɔ:
jee kɛn lee ɛɛs naapa rɛ̰ rɛ̰ se, ɔ̰nte
tɔkɗeki mɛɗɛ. [10] Kɛse maam mˈje taaɗ ute
jee do *duni kɛn lee ɛɛs naapge rɛ̰ rɛ̰, ey
lɛ jee lee dɔŋ nakŋ jeege, ey lɛ jee boogge,
ey lɛ jee maragge paac se eyo. Kɛn bin
num, jee do duni ki se, naase aɗeki teecɔ̰
kɔ̰nɔ. [11] Gɔtɔ, bin eyo! Maam mˈraaŋsen
se taa debm taaɗ ɔɔ naa̰ gɛnaa ɗoobm Isa
ki, jaay ɓo ɛɛsn mɛndge rɛ̰ rɛ̰i, ɓoogo,
tɛɗ maraga, ɔɔɗ jeege, aay tɔtɔ deel te
gɔtḭa, ɔɔ kucun jeege se. Debm bin se, ɔ̰nte
ˈkɔkḭki mɛɗɛ ɔɔ kɔsɔ kic ɓo, ɔ̰nte ˈkɔski ute
naa̰a. [12-13] Anum jee kɛn ɗoobm al-Masi ki
ey se, maam ɓo mˈadɛ kɔjɔ̰ bɔɔrɔ dodɛ ki
eyo, num naadɛ se Raa ɓo kɛn utu adɛn kɔjɔ̰
bɔɔrɔ dodɛ ki. Num naase se, ɔjki bɔɔrɔ
do gɛnaasege tun ɗoobm Isa al-Masi ki, taa
Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ: *Debm kusḭ se, ˈtuurḭki
naatn maakse ki.**

6

*Gɛnaagen ɗoobm *al-Masi ki sakak
naapa*

[1] Kɛn maakse ki jaay deb kalaŋ ɔk taara
ute gɛnaa̰ num, naase, ɔ̰ki jee Raage ɔɔ
ˈsakakḭki gɔtn jeege tun jeel *Raa mal ey
se gɛn dî? [2] ˈJeelki jee Raage ɓo utu kɔjɔ̰
bɔɔrɔ do jeege tun do *duni ki se. Num
kɛn jee duni ki jaay naase ɓo utu aɗeki kɔjɔ̰
bɔɔrɔ num, taargen sɛɛm sɛɛm daanse ki se,
naase ɔŋ aaski gɛn tɔɔlḭ ey ne? [3] Naajege ɓo
jˈutu jˈaki kɔjɔ̰ bɔɔrɔ do *kɔdn Raage tu se,
naase tap ɓo ˈjeelki ey la? Kɛn bin num, mɛt
kando naajege jˈa̰ki kaasn gɛn taaɗn tɔɔl
taargen do duni ki se! [4] Naɓo kɛn naase jaay
ɔkki taara daanse ki se, naase ˈɓaaki gɔtn

* 5:12-13 Aak Dt 17.7.

jee kɔjn̰ bɔɔrge tun *egliz aalɗen maak ki
eyo. [5]Maam mˈtaaɗsen taa sɔkɔn̰ asen tɔɔlɔ.
Maakse ki se, gɛnaa kɛn jeel-taar kɛn asen
kaakŋ mɛtn taarse se tap ɓo, gɔtn ne? [6]Num
gaŋ jˈaak gɛnaa kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki
kɛn ɔk taara ute gɛnaan̰ kɛn ɗoobm al-Masi
kic se ɔɔ ɓaa sakakin̰ naan jeege tun ɗoobm
al-Masi ki eyo. [7]Anum kɛn ɔkki taara ute
naapa jaay ˈsakakki naapa se, kɛse naase
oockiga ɗoobm Raa ki. Kɛn deba jaay tu-
jsega se naase ɔŋ aasin̰ki ey ne? Kɛn deba
jaay ˈɓoogga ne ɗimse se naase ɔŋ aasin̰ki
ey ne? Kɛn naase ɔŋ aasin̰kiga se, bɛɛ cir
kɛn naase aɗeki ɓaa sakak̰ se. [8]Num gaŋ
naase ɓo ˈlee ˈtujki jeege tu ɔɔ ˈlee ɓoogki
nakŋ jeege. Ɔɔ jee kɛn naase ˈlee ˈtɛɗɗeki
nakŋ se doɗe ki se, naaɗe se ɓo gɛnaasegen
ɗoobm Isa al-Masi ki. [9]Naase ˈjeelki, jeegen
kɛn tɛɗn nakge ute ɗoobin̰ ey se, ˈkɔŋ kɛnd
*maakŋ Gaar Raa ki eyo. Ɔn̰te ˈkaan̰ki rose
dala: jee lee ɛɛs naapa rɛn̰ rɛn̰, jee maragge,
gaabgen lee ɛɛs mɛnd jeege ute mɛndgen
lee ɛɛs gaabm jeege, gaabgen paacn̰ kɛn lee
ɛɛs naapa, [10]jee ɓoogge, jee tamage, jee aay
tɔtɔ deel te gɔtin̰a, jee kɔɔɗn jeege, jee tujn̰
nakŋ jeege, naaɗe se paac ˈkɔŋ kɛnd maakŋ
Gaar Raa ki eyo. [11]Bin ɓo do dɔkin̰ maakse
ki se, jee mɛtin̰ge tɛɗɔ nakgen se, num gaŋ
ute ro Mɛljege Isa al-Masi ɔɔ ute Nirlin̰ se,
Raa *tug ɗaapsega, tɛɗsenga ˈtɛɗkiga jee
naan̰ge ɔɔ aakkiga bɛɛ naanin̰ ki.

ˈNookki Raa ute rose

[12]Nam taaɗ ɔɔ: Maam se, mˈɔk ɗoobo
gɛn tɛɗn nakge paac. Ɗeere, maam se
mˈɔk ɗoobo gɛn tɛɗn nakge paac nabo,
nakge paac maakin̰ se, ɔŋ tɔɔlum sɛr eyo.
Ɗeere, maam se mˈɔk ɗoobo gɛn tɛɗn nakge
paac, nabo maam se mˈkɔŋ kɔn̰ rom gɛn
tɛɗn ɓul ne ɗim eyo. [13]Tɛr nam taaɗ ɔɔ:
Nakŋ-kɔsɔ se, kˈtɛɗin̰ taa maaka, ɔɔ maaka
se lɛ gɛn nakŋ-kɔsɔ. Ɗeere, num nakŋ-kɔsɔ
ute maaka se Raa utu aɗen tɛɗn ˈtɛɗn gɔtɔ.
Num gaŋ ro se, Raa tɛɗin̰ gɛn kɛɛsn naapm
rɛn̰ rɛn̰ eyo, taa rojege se naan̰ gɛn Mɛljege,
ɔɔ Mɛljege se lɛ naan̰ ɓo Mɛl rojege. [14]Ɔɔ
Raa kɛn duro Mɛljege daan yoge tu se, ute
tɔɔgin̰ se, naan̰ utu ajeki ˈdur naajege kici.

[15]Naase ˈjeelki naŋa naŋa kic ɓo maakŋ ro
*al-Masi ki se, naan̰ tɛɗga ron̰ kaam kalaŋ.
Bin se, maam se mˈkɔŋ kuun ro al-Masi
kaam kalaŋ jaay mˈan̰ tum ute ro mɛnd
kɛɛsn gaaba la? Kɛse gɔtɔ. [16]ˈJeelki, deba
jaay tooɗ ute mɛnd kɛɛsn gaaba se, naaɗe
tum tɛɗga ro kalaŋ. Taa Kitap taaɗga taaɗ
ɔɔ: *Naaɗen di se tum tɛɗ daa ro kalaŋ.*
[17]Num gaŋ debm dɔɔk ute Mɛljege se, naan̰
tum tɛɗga kalaŋ ute naan̰a. [18]ˈBooyki, kɛɛsn
naapm rɛn̰ rɛn̰ se, ɔɔɗki dose naatn dɔkɔ
ro ki! *Kusin̰ paacn̰ kɛn debkilimi lee tɛɗ
se, ɔŋ tuj ron̰ aan gɔɔ kɛɛsn mɛndgen rɛn̰
rɛn̰ se eyo, num gaŋ debm jaay ɛɛs mɛndge
rɛn̰ rɛn̰ se, naan̰ ɔl ron̰ paac maakŋ kusin̰ ki.
[19]Naase ˈjeelki rosege se tɛɗga ɓee gɛn *Nirl
Salal kɛn Raa ɛɗsesin̰o ɔɔ ɓɔrse, naan̰ utu
maakse ki. Bin num rosege se, tɛɗga gɛn
naase ˈmalin̰ge eyo. [20]Taa Raa se, dugsega
dose ute zo ɔɔn̰ɔ. Kɛn bin num, ɔn̰ki rose se
ˈnookŋ Raa.

7

Mɛtn taar gɛn tɔkŋ naapa

[1]Ɓɔrse maam mˈje mˈasen tɛrlɛ do taar
kɛn naase ˈraaŋumkiro maakŋ maktubse ki
se. Kɛn ˈtɛɗn jiga num gaaba ɔn̰te kɔkŋ
mɛnda. [2]Naɓo, taa aki lee kɛɛsn naapge rɛn̰
rɛn̰ ey se, gaabm gay gay kic ɓo, n̰ˈɔk mɛnda
ɔɔ mɛnd gay gay kic lɛ n̰ˈɔk gaaba. [3]Gaaba
jaay je mɛndin̰ se, mɛnda ɔn̰te gaasin̰ ron̰a.
Ɔɔ kɛn mɛnda ɓo je gaabin̰ kic lɛ, gaabin̰
ɔn̰te gaasin̰ ron̰a. [4]Taa gaaba se, ɔk tɔɔgɔ
do ron̰ ki eyo, ron̰ se tɛɗga gɛn mɛndin̰a
ɔɔ mɛnda kic lɛ, ɔk tɔɔgɔ do ron̰ ki eyo,
ron̰ se tɛɗga gɛn gaabin̰a. [5]Kɛn naase jaay
ˈjeki ˈgaasn rose taa aki tɔnd mɛtn *Raa
se, do naan̰ ki se ˈtaaɗ tɔɔlin̰ki ute naapa;
ɔɔ kaaɗ kɛn naase ˈgaaski rose naapge tu
se, ɔn̰te ˈkiŋgki do ki daanin̰ tɛɗn dɔkɔ,
num ˈterl iŋgki aan gɔɔ kɛn do dɔkin̰ naase
ˈtiŋgkiro se. Ey num kɛn ɔŋ aasin̰ki te
do rose ki ey se, sɔm *Ɓubm sitange ˈkɔŋ
ɗoobo asen naama. [6]Kɛn ɔlum jaay mˈtaaɗ
bin se, kɛse maam mˈundsen kund ɓo kul
eyo, num maam mˈtaaɗsen taaɗ ɓo ɗoobo
sum. [7]Maam mˈje se, jeege paac ˈkiŋg aan
gɔɔ maama kɛn mˈɔk te mɛnd ey se. Naɓo
naŋa naŋa kic ɓo Raa ɛɗin̰ naabin̰ gɛn don̰
don̰a. Deb kalaŋ Raa ɔɔɗin̰ ɗoobo gɛn kɔkŋ
mɛnda ɔɔ deb kuuy se lɛ, Raa tɛɗin̰ gɛn ˈtiŋg
arbiya.

[8]Arbige ute mɛnd-daayge se, mˈtaaɗɗen
mˈɔɔ: kɛn aɗen ˈtɛɗn jiga se num kˈjˈiŋg aan

* 6:16 Aak jɛn 2.24.

gɔɔ maam kɛn m'ɔk mɛnd ey se. [9] Anum
kɛn naadɛ jaay aŋ̃ kaasn do rodɛge tu ey
se, mɛndge lɛ k'tɔkŋ gaabge ɔɔ gaabge kic
lɛ k'tɔkŋ mɛndge. Taa debm jaay ɔk kɔk se,
bɛɛ cir debm kɛn ɔk te eyo ɔɔ aakga mɛndge
num lee dɔŋdɛ ute maakiŋ̃ se. [10] Bɔrse m'je
taadɛn ute jeegen tɔkga tɔk naapa dɛobm
*al-Masi ki. Taar se maam bo m'taadɛiŋ̃ eyo
num Mɛljege bo taadɛiŋ̃a: mɛnd jaay ɔkga
gaaba se, oŋ̃te rɛsn ute gaabiŋ̃a. [11] Kɛn naaŋ̃
rɛsŋga ute gaabiŋ̃ lɛ, ŋ̃'ɔŋ̃te kɔkŋ gaabm
kuuy. Ɔɔ kɛn naaŋ̃ bo jega gaaba lɛ, ŋ̃'tɛrlo
ro gaabiŋ̃ ki. Anum gaaba kic ŋ̃'ɔŋ̃te piir ute
mɛndiŋ̃a. [12] Jeege tun kuuy se, kɛse maam
bo m'taadɛen ey num Mɛljege eyo, m'ɔɔ:
gɛnaa dɛobm al-Masi ki jaay mɛnd naaŋ̃ iŋg
bee se jaay aal te maakiŋ̃ do al-Masi ki ey se,
ɔɔ mɛnd se jaay took je kiŋg ute naaŋ̃ num,
ŋ̃'ɔŋ̃te piiriŋ̃a. [13] Ɔɔ mɛnd dɛobm al-Masi
ki jaay, gaabm naaŋ̃ iŋg bee ute naaŋ̃ se
jaay aal te maakiŋ̃ do al-Masi ki ey se, kɛn
gaabm se jaay took je kiŋg ute naaŋ̃ num,
mɛnd se ŋ̃'ɔŋ̃te 'rɛsiŋ̃a. [14] Taa gaabm jaay
aal te maakiŋ̃ do Isa ki eyo ɔɔ ɔk mɛnd kɛn
aalga kaal maakiŋ̃ do Isa ki se, taa mɛnd
naaŋ̃ ɔk se tɛdîŋ̃ naaŋ̃ tɛdɛga gɔɔr ute Raa.
Mɛnd kɛn aal te maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki
ey jaay, ɔk gaabm kɛn aalga kaal maakiŋ̃ do
Isa ki se, taa gaabm naaŋ̃ ɔk se tɛdîŋ̃ naaŋ̃
tɛdɛga gɔɔr ute Raa kici. Kɛn bin ey num,
gɛndege se 'tɛdɛn dɔk te Raa, num gaŋ dɛer
dɛer, naadɛ se gɔɔr ute Raa. [15] Kɛn deba
aal te maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki ey jaay je
an piir ute mɛndiŋ̃ kɛn aalga kaal maakiŋ̃
do al-Masi ki se, oŋ̃dɛki kɛn naadɛ jaay je
piiri num, k'piiri. Kɛn 'tɛdɛn gaaba ey lɛ
mɛnda dɛim jaay adɛn tum ute debm kɛn aal
te maakiŋ̃ do Isa ki ey se, gɔtɔ. Taa Raa
daŋseno se, taa aki kiŋg ute lapia. [16] Anum
naai mɛnd dɛobm Isa al-Masi ki se, 'jeeliŋ̃
gaabi se aŋ̃ kɔŋ kaasn gɛn tɔɔdɛn kɔl gɔtn
kaaj ki la? Ɔɔ naai gaabm dɛobm Isa al-Masi
ki se kic, 'jeeliŋ̃ mɛndi se aŋ̃ kɔŋ kaasn gɛn
tɔɔdɛn kɔl gɔtn kaaj ki la?

*Naŋa kic iŋg gɔ*tn kiŋgiŋ̃ kɛn Raa daŋiŋ̃
ro ki

[17] Taar kɛn kuuy kɛn m'je m'asen taad
se, naŋa naŋa kic bo, iŋg gɔt kɛn Mɛljege
ɔndiŋ̃ ro ki ɔɔ gɔtn kiŋgiŋ̃ kɛn ese bo Raa
daŋiŋ̃o. Anum taargen se bo kɛn maam
m'lee m'dooy *eglizge paac. [18] Kɛn Raa daŋi
bo naai ɔjga kɔj pɔndɔ lɛ, ɔŋ̃te kɔyiŋ̃a*, num
iŋg ute *kɔjŋ̃ pɔndi se. Ɔɔ kɛn Raa daŋi jaay
naai utu ɔj te pɔndɔ ey lɛ, ɔŋ̃te kɔjŋ̃ pɔndɔ.
[19] Debm ɔjga pɔndɔ ɔɔ debm kɛn ɔj te eyo,
paac bo tɛd dîm eyo. Num nakŋ jiga cir paac
se, debm tɛdɛn nakgen kɛn Raa ɔɔ k'tɛdɛiŋ̃
se. [20] Anum naŋa naŋa kic bo, ɔŋ̃ 'kiŋg gɔtn
kiŋgiŋ̃ kɛn Raa daŋiŋ̃o ro ki se. [21] Kɛn Raa
daŋio se, naai 'bul lɛ? Ɔŋ̃te kuun nirli, num
gaŋ kɛn naai jaay ɔk dɛobo gɛn kɔɔdɛn doi
maakŋ bul ki se lɛ, kɛse bo nakŋ jiga. [22] Bul
jaay Mɛljege Raa daŋiŋ̃oga se, naaŋ̃ ɔŋga
doŋ̃ gɔtn Mɛljege tu; bin bo debm bul ey
jaay Mɛljege Raa daŋiŋ̃ga se, naaŋ̃ tɛdɛga bul
gɛn *al-Masi. [23] Naase se Raa dugsega dose
ute zo ɔɔŋ̃ɔ; bin num naase se ɔŋ̃te 'tɛdɛki
bulu gɛn jikilimge. [24] Gɛnaamge, naŋa naŋa
kic bo iŋg gɔtn kiŋgiŋ̃ kɛn do dɔkiŋ̃ gɔtn kɛn
Raa daŋiŋ̃o ro ki se.

*M*ɛtn taar jee kɛn tɔk te gaabge ute
mɛndge eyo ɔɔ ute gɛn mɛnd-daayge

[25] Bɔrse maam m'je m'asen tɛrlɛ do mɛtn
taar jeege tun kɛn tɔk te gaabge ute mɛndge
eyo. Ɔɔ taar se Mɛljege bo undum te
kul eyo, num maam bo m'saapa ɔɔ m'je
m'asesiŋ̃ taadɛa; ɔɔ naase 'jeelumki maam
se Mɛljege tɛdumga bɛɛ ɔɔ taar kɛn maam
m'taad se naase 'tookki do ki taa maam se
m'tuj ɔrmum eyo. [26] Ute dubar kɛn j'aakiŋ̃ki
bɔrse se, m'saap m'ɔɔ: kɛn 'tɛdɛn jiga se
gaaba ey lɛ mɛnda se ŋ̃'kiŋg bini. [27] Kɛn ɔk
mɛnda lɛ, oŋ̃te piiriŋ̃a. Ɔɔ kɛn ɔk te ey lɛ,
oŋ̃te kɔkɔ. [28] Num gaŋ kɛn ɔkga mɛnda kic
num, naai 'tɛd te *kusiŋ̃ eyo. Ɔɔ kɛn goon
mɛnda bo ɔkga gaaba kic num, tɛd te kusiŋ̃
ey kici. 'Jeelki jee iŋg kiŋg bee se kiŋgdɛ utu
adɛn tɛdɛn ɔɔŋ̃ɔ. Taa naaŋ̃ se bo maam m'je
nakgen se 'kaan dose ki eyo.

[29] 'Booyki m'asen taadɛa gɛnaamge: bɛrɛ,
kaadɛn kɛn Raa gaaŋiŋ̃ se ɔɔpga baata. Bin
num naan ki se, gaabgen kɛn ɔk mɛndge se,
k'tɛdɛn naaba Raa ki aan gɔɔ jee kɛn tɔk te
mɛndge eyo; [30] jee kɛn eem keem se, k'tɛdɛn
naaba Raa ki aan gɔɔ jee kɛn eem keem eyo,
ɔɔ jee kɛn maakdɛ raap se lɛ, k'tɛdɛn naaba
Raa ki aan gɔɔ jee kɛn maakdɛ raap eyo, jee
kɛn lee dugŋ nakge se lɛ, k'tɛdɛn naaba Raa

* 7:18 Kaadɛn naane se Yaudgen ɔjga kɔj pɔndɔ se jee mɛtiŋ̃ge daar pɔnddɛn naadɛ ɔjiŋ̃ga kɔj se bo naadɛ je aŋ̃ tuutn bɔɔy gɔtiŋ̃ ki.

ki aan gɔɔ jee ɔk ɗim eyo, [31] ɔɔ jee kɛn tɛɗn
naaba ute nakgen naaɗe ɔk do *duni ki se
lɛ, jˈɔn̰te kɔnd saapɗe do nakge tun se, taa
duni ara se utu ˈdeele.
[32] Maam mˈje naase aki kuun nirlse eyo.
Taa naan̰ se ɓo debm jaay ɔk te mɛnd ey se,
naan̰ saapm do naabm Mɛljege tu ɔɔ naan̰
je ɗoobm nakŋ kɛn ˈtɔɔl Mɛljege tu. [33] Num
gaŋ debm jaay ɔk mɛnda se, naan̰ uun nirlin̰
taa nakgen do duni ki ɔɔ naan̰ se saap ɓo je
ɗoobm nakŋ kɛn ˈtɔɔl mɛndin̰ ki. [34] Debm
bin se, saapin̰ tɛɗn kaam dio. Anum mɛnd
ɔk te gaab ey se, ey lɛ goon mɛnda se, naaɗe
se saap do naabm Mɛljege tu ɔɔ maakɗe
ute roɗe paac, naaɗe ɔn̰in̰ Mɛljege tu. Num
gaŋ mɛnd ute gaabin̰ se, naan̰ uun nirlin̰
taa nakgen do duni ki ɔɔ naan̰ se je ɗoobm
nakŋ kɛn ˈtɔɔl gaabin̰ ki. [35] Maam mˈtaaɗsen
bin se, taa asen tɛɗn bɛɛ, ey num maam se
mˈje mˈasen gaasn ɗoob eyo. Nakŋ maam
mˈje naase aki tɛɗ se, nakŋ kɛn bɛɛ cir daala
ɔɔ aki tɛɗn naabm Mɛljege se ute maakŋ
kalaŋ. [36] Kɛn goon kɔɗɔ saap ɔɔ mɛnd kɛɛsin̰
se jaay naan̰ ɔkin̰ te ey num, an̰ tuj maakin̰
se ɔɔ kɛn naan̰ jaay je mɛnd kɛɛsin̰ se deel te
gɔtin̰, aakin̰ bɛɛki num, an̰ kɔk se, ɔn̰ ɔkin̰a.
Kɛn naan̰ ɔkin̰ga kic ɓo, tɛɗ te kusin̰ eyo.
[37] Num gaŋ kɛn goon kɔɗɔ ɔk mɛnd kɛɛsɛ,
ɔɔ kɛn naan̰ jaay aasin̰ do ron̰ ki, ɔɔ naan̰
mala ɓo uun doa, nam ɓo gaasin̰ gɛn kɔkin̰
ey se, ɔɔ saap ɔɔ an̰ kɔŋ kɔk ey se, ɔɔ kɛn
naan̰ jaay ɔŋ aasin̰ do ron̰ ki ɔŋ ɓaa te ron̰ ki
ey se, naan̰ tɛɗga jiga naan Raa ki. [38] Bin ɓo
debm ɔk mɛnd kɛɛsɛ jaay ɔkin̰ga num jiga,
num debm jaay ɔkin̰ te ey se, tɛr tɛɗga jiga
cir daala. [39] Kɛn mɛnda jaay gaabin̰ utu ooy
te ey se, naan̰ ɔk ɗoobm an̰ rɛs eyo. Anum
kɛn gaabin̰ ooyga jaay ɓo, naan̰ ɔk ɗoobo
gɛn kɔkŋ gaabm kuuy kɛn naan̰ maakin̰ jea.
Naɓo gaabin̰ se ˈtɛɗn debm ɗoobm *al-Masi
ki jaayo. [40] Jiga se n̰ˈɔn̰te kɔkŋ gaabm kuuy.
Bin se naan̰ ˈkiŋg ute maak-raapo cir daala.
Kɛse ɓo saapm maama ɔɔ maam mˈjeele
maam kic mˈɔk *Nirl Raa maakum ki.

8

Daa maragge

[1] Ɗɔrse, maam mˈje mˈasen tɛrl do mɛtn
taar daa maragge tu. Aan gɔɔ naase ɔɔki:
Ɗeere, naajege paacki se kˈjˈɔkki jeele.
Naɓo jeel nakŋ kɛn debkilimi ɔk se, oopin̰
don̰a. Num gaŋ maak-je do naapge tu se,
noogjeki gɛn ziiɗn ɓaa ute naanjege. [2] Kɛn
nam jaay saap ɔɔ naan̰ ɔk jeele se, kɛse naan̰
utu jeel te ɗim ey ɓɔrtɔ. [3] Num gaŋ debm
jaay je *Raa se, Raa jeelin̰a.
[4] Naase ɔɔki: daa maragge se, naajege
jˈɔkki ɗoobo gɛn kɔsɔ lɔɓu gɛn kɔs ey lɛ?
Kˈjeelki, maraggen do *duni ki se, nakŋ rɛn̰
cɛrɛ ɔɔ Raa lɛ naan̰ kalaŋ lak, Raa kuuy se,
gɔtɔ. [5] Ɗeere, jee mɛtin̰ge taaɗ ɔɔ raagen
kuuy utu maakŋ raa ki ɔɔ do naaŋ ki kici.
Jee bin se ɔk raage ute mɛlge dɛna kɛn
naaɗe lee ɛrg naanɗege tu ɔɔ eemɗe. [6] Num
gaŋ naajege se, kˈjeelki Raa se, naan̰ kalaŋ
lak. Naan̰ ɓo Bubjege ɔɔ nakge paac iin̰o
gɔtn naan̰ ki ɔɔ kɛn naajege jˈutu jˈiŋgki se
kic ɓo, ute naan̰a. Ɔɔ Mɛljege kic ɓo kalaŋ
sum, naan̰ ɓo Isa *al-Masi ɔɔ ute naan̰ se ɓo,
nakge paac utu tiŋg gɔtɗe ki ɔɔ naajege kic
ɓo kiŋgjege kaam ji naan̰a.
[7] Num gaŋ taar mɛt kɛn ese se, jeege paac
jeel ɔk te mɛtin̰ eyo. Jee mɛtin̰ge se, deelga
deel ute maragge ɔɔ ɓɔrse kic ɓo kɛn naaɗe
ɔs kɔs daa maragge num, aakin̰ aan gɔɔ daa
se gɛn maragge. Anum ute saapɗen kɛn ɔŋ
jeel ɔk mɛtn nakge mɛc ey se, naaɗe saap ɔɔ
kɛse tujɗenga naan Raa ki. [8] Kˈjeelki, nakŋ
kɔsɔ se, ajeki kɔŋ naakŋ naan Raa ki eyo.
Kɛn jˈɔskiga lɛ, ajeki ziiɗn ɗim eyo ɔɔ kɛn
jˈɔski te ey kic lɛ, ɗimjegen ˈkut tap ɓo gɔtɔ.
[9] Naase se ɔkki ɗoobo kɛn kɔsn nakge
paac, naɓo ɔndki kɔndɔ, ɔn̰te ˈkɔlki jeegen
ɔk tɔɔgɔ naan Raa ki ey se, ˈkoocn̰ ɗoobm
Raa ki. [10] Aan gɔɔ naai kɛn ˈjeel nakŋ mɛt
ki jaay, iŋg ɓee marag ki ɔɔ iŋg ɔs kɔs daa
maraga se, gɛnaai kɛn saapin̰ ɔŋ jeel ɔk te
mɛtn nakŋ mɛc ey se jaay aakki naai iŋg ɔs
kɔs se, naai an̰ kɔlin̰ naan̰ kic ɓo ˈkɔsn daa
maraga se. [11] Bin ɓo ute jeeli kɛn naai ɔk
se, gɛnaa kɛn saapin̰ jeel ɔk te mɛtn nakŋ
mɛc ey se, naai an̰ kɔlin̰ naan̰ ˈkutu, ey
num gɛnaa ese ɓo kɛn al-Masi ooy taarin̰ se.
[12] Kɛn naai ˈtɛɗ bin se, kɛse naai ˈtɛɗ *kusin̰
gɛnaaige tun saapɗe ɔŋ jeel ɔk te mɛtn
nakge mɛc ey se ɔɔ ˈtujɗe maakɗe. Bin se
naai ˈtɛɗ kusin̰ ɓo al-Masi ki. [13] Taa naan̰ se
ɓo, kɛn taa kɔsɔ sum ɓo ˈkɔl gɛnaam koocn̰
ɗoobm Raa ki se, mɔɔtn maam mˈkɔsn daa
eyo taa gɛnaam se ˈkoocn̰ ɗoobm Raa ki eyo.

9

*Nakgen k*ɛn *jee kaan̰ naabm Isa
al-Masige ɔk ɗoobo do ki

[1] Anum, maam se nakŋ ɔk tɔɔgɔ dom ki
utu la? Maam se, *mˈdebm kaaɲ naabm Isa
ey la? Ɔɔ Mɛljege Isa se, maam mˈaakiɲoga
ute kaamum ey la? Naase se, maam ɓo
mˈɓaanseno ɗoobm Mɛljege tu ey la? [2] Kɛn
jee kuuy jaay ɔɔ maam se mˈdebm kaaɲ
naabm Isa al-Masi ey kic ɓo, naase se ˈjeelki
maam mˈdebm kaaɲ naabm Isa al-Masi.
Aan gɔɔ naase ˈdɔɔkkiga ute Mɛljege se ute
naase se ɓo, jeege jeele maam se mˈdebm
kaaɲ naabm Isa.

[3] Jee kɛn ɔkum mindum se, kɛse ɓo taar
kɛn maam mˈɔko kɛn mˈje mˈaɗen tɛrlɛ:
[4] taa naabm kɛn naaje kˈtɛɗ se, naaje jˈɔk
ɗoobo kɛn naase ajeki kɛɗn kɔsɔ ute kaaye
ey ne? [5] Naaje se jˈɔk ɗoobo gɛn tɔkŋ
mɛndgen ɗoobm *al-Masi ki ɔɔ gɛn lee
ute mɛndjege aan gɔɔ jee kaaɲ naabm Isa
al-Masigen kuuy ute gɛnaa Mɛljege Isa ɔɔ
aan gɔɔ Piɛr se ey la? [6] Lɔɓu maam mˈute
Barnabas kaljeki sum ɓo, kˈtɛɗn naaba ute
jije jaay jˈan kɔsn ne? [7] Naase ˈbooykiga la
kɛn deba uunga asgar jaay, naaɲ maliɲ ɓo
ɓaa jeɗo gurs taa an kɔgŋ ro naaɲ maliɲ se,
utu ne? Ɓii kalaŋ jaay deba naab maakŋ
gɔtiɲ jaay ˈkɔŋ kɔsn nakŋ maakŋ gɔtiɲ ki
ey se, utu ne? Lɔ debm gaama jaay aay si
maaliɲge ey se, utu ne?

[8] Anum nakŋ kɛn maam mˈtaaɗsen se,
jikilimge ɓo lee tɛɗiɲ sum eyo, num *Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki kic ɓo taaɗiɲga
taaɗa. [9] Taa Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki
se kˈraaŋ jˈɔɔ: *Maraŋ tiiko nakŋ* tɔnd gɛmɛ
se, jˈɔɲte kɔliɲ ɗim taariɲ ki kɛn aɲ gaasn
kɔsɔ.*
Bin num gɔtn ese se *Raa taaɗ ute maraŋge
la? [10] Naaɲ taaɗ ute naajge ey ne? Ɗeer
ɗeer, taar se kˈraaŋiɲ taa naajege. Taa naaɲ
se ɓo debm naabm maakŋ gɔtiɲa ɔɔ debm
tɔnd gɛmiɲ se naŋa naŋa kic ɓo ɔnd doɲ
do nak kɛn naaɲ utu ˈkɔŋ se. [11] Naaje jaay
kˈɓaa kˈtaaɗsen taar Raa aan gɔɔ debm kɛn
ɔɔc maakŋ gɔtiɲa ɔɔ kɛn kˈtɔndga mɛtse jˈɔɔ
kˈje ɗim gɔtse ki se kɛn bin num kˈtɔndga
mɛtse kˈdeelga utu gɔtiɲ dɛn dɛn la? [12] Kɛn
jee kuuy jaay ɔk ɗoobo gɛn kuun ɗim gɔtse
ki num, naaje se mɛt kando jˈɔk ɗoobo
kˈcirɗen naaɗe se daal ey la? Ute naaɲ se
kic ɓo naaje se jˈuun te ɗim gɔtse ki eyo.
Anum dubargen jaay an doje ki paac se,
naaje jˈaasiɲa, taa Labar Jigan gɛn al-Masi
se naaje kˈje kˈtɛɗn nakŋ jaay ˈgaasn jeege
gɛn booy ˈkuun taar se eyo.

[13] ˈJeelki, jee kɛn tɛɗn naaba maakŋ *Ɓee
Raa ki se, kɔsɗe se naaɗe ɔŋ maakŋ nakge
tun jeege ɓaano *sɛrkɛ maakŋ Ɓee Raa ki
se. Ɔɔ jee kɛn tɛɗn naaba *gɔt kɛn kˈlee
kˈtɔjɲ mooso Raa ki se lɛ, naaɗe se kic ɔŋ
bɛɗɗe gɔtn ese. [14] Bin ɓo Mɛljege taaɗ ɔɔ: jee
kɛn lee taaɗ Labar Jiga gɛn al-Masi jeege tu
se, ɔɲ jeegen kˈlee kˈtaaɗɗen se aɗen kɛɗn
nakŋ kɛn ˈkaasn gɛn tiŋgɗe.

[15] Ey num maam se mˈɔk ɗoobo, naɓo
mˈuun te nakŋ nam eyo ɔɔ kɛn mˈraaŋsen
maktub se kic ɓo, ɔɲte ˈsaapki ɔɔki maam se
mˈje ɗim gɔtse ki. Maam se kɛn mˈkooy kic
num bɛɛ cir kɛn mˈtɔnd mɛtn ɗim gɔtse ki
se ɔɔ nakŋ maam mˈtɔɔm rom do ki se mˈje
nam amsiɲ kɔɔɗ eyo. [16] Gɛn taaɗn Labar
Jiga gɛn al-Masi se, maam mˈɔk ɗoobm kɛn
mˈan tɔɔm rom eyo taa taar se lɛ Mɛljege ɓo
ɛɗumsiɲo ɔɔ mˈaɲ taaɗiɲ jeege tu tak. Ɔɔ
kɛn maam jaay mˈtaaɗ Labariɲ Jiga te ey lɛ,
naaɲ se am tɛɗn ɔɔɲ aak eyo. [17] Kɛn naabm
se jaay maam mˈtɛɗiɲ ute maraadum sum
num, naaɲ se maam mˈɔk ɗoobo kɛn jˈam
kɔgŋ dal ɗubaruma. Num bin eyo! Naabm
se lɛ, Raa ɓo ɛɗumsiɲ kaam jima ɔɔ mˈaɲ
tɛɗn tak. [18] Maam tap ɓo jˈam kɔgŋ ɗi?
Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn maam lee
taaɗ jeege tu cɛrɛ se ɓo, ˈtɛɗga bɛɗuma. Ey
num maam se mˈɔk ɗoobo taa Labar Jigan
maam mˈlee mˈtaaɗ se jˈamga kɔgŋ ɗim,
naɓo maam maliɲ ɓo baate.

*P*ɔl je ano ɓaa ute jeege paac gɔtn
*al-Masi ki

[19] Ɗeere, maam se mˈɓul nam eyo. Num
gaŋ mˈtɛɗn rom aan gɔɔ ɓulu se taa jeege
paac, taa mˈtɛɗn jeege dɛna aɗe ɓaa ɗoobm
al-Masi ki. [20] Ute Yaudge se, maam mˈtɛɗ
rom kɔɗ Yaud, taa mˈano ɓaa ute Yaudge
ɗoobm al-Masi ki. Ɔɔ kɛn ute jeegen iŋg
do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki lɛ, maam
kic mˈtɛɗ rom aan gɔɔ maam kic mˈiŋg do
Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Ɔɔ kɛn ɗeere
num, maam mˈiŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki ey sum. Kɛn ɔlum jaay maam mˈtɛɗ
naaɲ se, taa mˈje jee kɛn iŋg do Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, aɗe ɓaa ɗoobm
al-Masi ki. [21] Ute jeegen jeel Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki ey se, maam kic mˈtɛɗ rom

* 9:9 Aak Dt 25.4.

aan gɔɔ m'jeel Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa
ki eyo. Ey num, ɗeere, maam se m'jeel
Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ Ko Taar
maam se, naaŋ̰ Ko Taar gɛn Labar Jiga gɛn
al-Masi. Kɛn maam jaay m'tɛɗ rom bin
se, taa m'aɗɛn tɛɗn naaɗe aɗe ɓaa ɗoobm
al-Masi ki. [22] Kɛn maam jaay m'ute jeegen
ɔk tɔɔgɔ naan Raa ki ey se, maam m'iŋg
aan gɔɔ naaɗe taa m'anɗeno ɓaa ɗoobm
al-Masi ki. Ɔɔ maam m'tɛɗ ute jeege paac
ute ɗoobm gay gay kic ɓo taa m'kaajŋ̰ jee
mɛtiŋ̰gen maakɗe ki se. [23] Nakgen paac
jaay maam m'tɛɗiŋ̰ se, taa Labar Jigan gɛn
Isa al-Masi se 'wɔɔkŋ ɓaa ute naaniŋ̰a. Ɔɔ
maam kic ɓo m'kɔŋ bɛɗuma maakŋ bɛɛ Raa
kɛn utu 'tɛɗn jeeŋ̰ge tu se.

[24] 'Jeelki, jee paacŋ̰ j'ɔmbɗe gɛn naŋ naŋ
deete ki se, jee paacŋ̰ aaŋ̰ se, deb kalaŋ
aaŋ̰ deel se ɓo j'aaliŋ̰ aace ɔɔ j'ɛɗiŋ̰ bɛɗiŋ̰a.
Bin num naase kic aaŋ̰ki aan gɔɔ gɛn debm
aaŋ̰ deel se taa j'asen kaal aace ɔɔ aki kɔŋ
bɛɗse kici. [25] Jee paacŋ̰ kɛn lee aaŋ̰ gɔtn
k'lee k'taaŋ̰ naŋ naŋ deete se, naaɗe lee
dabar roɗe dɛn aak eyo. Naaɗe tɛɗiŋ̰ se
taa j'aɗɛn kaal aace ɔɔ kɔŋ bɛɗɗe†. Naɓo
kaal aacŋ̰ k'lee k'j'aalɗɛn naaɗe ki se, tɛɗga
sum ɓo gɔtiŋ̰ utu 'deele. Num gaŋ kaal
aacŋ̰ kɛn j'aaljeki naajege tu se gɔtiŋ̰ 'deel
eyo, naaŋ̰ se 'tiŋg gɛn daayum. [26] Taa naaŋ̰
se ɓo maam kic m'aaŋ̰ gɔtn rɛŋ̰ eyo, gaŋ
m'aaŋ̰ ute ɗoobiŋ̰a taa m'kaan gɔtn kaan
ki. Ɔɔ maam se m'tec aan gɔɔ debm deelga
deel gɛn cɛɛpm gɛn tɔnd naapa, naɓo gɔtn
tɔndki se m'ɔnd gɔtn rɛŋ̰ eyo. [27] Maam
m'dabar rom dɛna, taa m'aŋ̰ bɔɔbm kɔkɔ.
Ey num maam kɛn m'taaɗo taar gɛn Isa
al-Masi jeege tu se, sɔm m'kutn naaŋa cɛrɛ.

10

Ɔŋ̰te 'daanki maraga

[1] Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, 'booyki
m'asen taaɗn mɛtn taar bubjegen do dɔk-
iŋ̰a. Kaaɗ kɛn *Musa jaay ɔɔɗo Bubjege
do kɔɗ-ɓaar ki se, naaɗe paac se gapara*
bɔɔbɗeno ɔɔ naaɗe paac gaaŋo Baar Aace†.
[2] Ɔɔ gapara jaay bɔɔbɗeno ute gaaŋ baar kɛn
naaɗe gaaŋo se, kɛse aan gɔɔ *k'batizɗenga
kalaŋ ute Musa. [3] Naaɗe paac ɔsɔ kɔsn kɛn
bɔɔyo maakŋ raa ki. [4] Naaɗe paac aay maan
iiŋ̰o gɔtn *Raa ki, taa naaɗe se aay maan
teeco ro ko kɛn Raa ɛɗɗeno ɔɔ ko ese se, lee
ute naaɗe‡. Ɔɔ ko se, naaŋ̰ ɓo al-Masi. [5] Ute
naaŋ̰ se kic ɓo, maakɗe ki se jee dɛniŋ̰ ɓo
tɛɗn nakŋ kɛn tɔɔl Raa ki eyo ɔɔ maak-taar
Raa bɔɔy doɗe ki. Naaɗe ooyo ɔɔ yoɗege se
ɔɔpo do kɔɗ-ɓaar ki.

[6] Nakgen se jaay aan doɗe ki se taa ajeki
kaal bijege tu ɔɔ bin se j'aki kɔŋ dɔŋ nakŋ
*kusiŋ̰ eyo aan gɔɔ kɛn naaɗe dɔŋo se.
[7] Ɔŋ̰te 'daanki maraga aan gɔɔ jee mɛtiŋ̰gen
maakɗe ki tɛɗo se. Taa naaŋ̰ se ɓo Kitap
taaɗ ɔɔ: *Naa*ɗe iŋg naaŋ ki, ɔsɔ ɔɔ aayo jaay
ɓo naaɗe iiŋ̰ baag daama ɔɔ cɛɛp ute roɗe.§
[8] J'ɔŋ̰te 'kɛɛski naapge rɛŋ̰ rɛŋ̰ aan gɔɔ
jee mɛtiŋ̰gen maakɗe ki lee tɛɗo se. Taa
naaŋ̰ se ɓo maakŋ ɓii kalaŋ ki sum ɓo,
jeege dupu-si-di-kaar-mɔtɔ ooyo. [9] J'ɔŋ̰te
'naamki Mɛljege aan gɔɔ jee mɛtiŋ̰gen
maakɗe ki naamiŋ̰o se. Taa naaŋ̰ se ɓo jee se
wɔɔjɔ tɔɔg tɔɔlɗe*. [10] Ɔŋ̰te 'mooyki naaŋ ki
dir dir ute Raa aan gɔɔ jee mɛtiŋ̰ge maakɗe
ki se lee mooyo. Taa naaŋ̰ se ɓo *kɔɗn
Raa debm kɔɔɗn ko jeege se 'ɓaaɗo tɔɔlɗe.
[11] Nakgen se jaay Raa ɔŋ̰iŋ̰ aan doɗe ki se,
taa kaal bi jeege tun kuuy. Ɔɔ kɛn naaŋ̰ jaay
ɔŋ̰iŋ̰ k'raaŋiŋ̰ maakŋ Kitap ki se lɛ, taa ajeki
kaal bijege tu naajegen j'aankiga gɔɔr ute
ɓii kɛn duni an naŋ se.

[12] Taa naaŋ̰ se ɓo debm saap maakiŋ̰ ki ɔɔ
naaŋ̰ tɔɔg ɗoobm Raa ki se, n̰'ɔnd kɔndɔ,
n̰'ɔŋ̰te kooco. [13] 'Jeelki nakŋ naam kɛn aan
doseʼ ki se, lee aan do jeege tu paac kici. Ɔɔ
Raa se naaŋ̰ debm tuj ɔrmiŋ̰ eyo ɔɔ naaŋ̰
'kɔŋ kɔŋ̰ nakŋ naam kɛn aan dose ki se,
'deel dose eyo. Ute nakŋ naam kɛn aan dose
ki se, naaŋ̰ asen taaɗn ɗoobm kɛn naase
anki kaaŋ̰ kɔtɔ ɔɔ naaŋ̰ asen kɛɗn tɔɔgŋ kɛn
naase aŋ̰ki kaasn gɛn sɛrkiŋ̰a.

[14] Taa naaŋ̰ se ɓo, jee maakjemge, ɔɔɗki
dose dɔkɔ ro maragge tu. [15] M'taaɗsen naase
ki se aan gɔɔ jee saap ɔŋ taara jaay taaɗa.
Taar kɛn maam m'taaɗse se, naase 'saap
ɔkki mɛtiŋ̰ jiga. [16] Kɛn naajege k'ɓaaki ɓaa

† 9:25 Kaal aacŋ̰ k'taaɗn ara se k'tɔndɗen laatge ɓo doɗege tu ɔɔ laatgen se j'ujɗen ute kamb kaagge. * 10:1 Gapar ara se je taaɗn ɔɔ Raa utu te naaɗe. Aak Ekz 13.21-22. † 10:1 Kaaɗ kɛn se Baar Aace gaaŋ kaam dio ɔɔ naaɗe aal daan ki do kɛɛs kɛn tuutu. Aak Ekz 14.22-29. ‡ 10:4 Taar ara se Pɔl uuno taar kɛn jee dooy gaan *Israɛlge lee dooy jeege. § 10:7 Aak Ekz 32.6. * 10:9 Aak Nmb 21.5-6.

kɔsn, kɔsn Mɛljege jaay j'uunki *kɔɔpm gɛn
tɔtɔ koojn̰ bin̰ jaay k'tɔɔmki Raa se, kɛse je
taaɗn ɔɔ: ute moosn Isan ɔɔy se, naajege
k'tum k'tɛɗkiga kalaŋ ute Isa ey ne? Ɔɔ
kɛn j'uunki mappa jaay k'dupki k'nigin̰ki
ute naapa gɛn kɔsɔ se, kɛse je taaɗn ɔɔ:
k'tum k'tɛɗkiga ro kalaŋ ute al-Masi ey ne?
17 Taa mappan se lɛ kalaŋ sum ɔɔ naajege
k'paacki se k'nig k'j'ɔski naan̰ ese sum; bin
ɓo naajegen ute dɛnjege se, k'tum k'tɛɗkiga
ro kalaŋ.
18 'Jeelki, gaan *Israɛlgen lee ɔso daa kɛn
naaɗe lee tɔjin̰ *sɛrkɛ *gɔtn kɛn k'j'iin̰in̰
gɛn lee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, naaɗe se *dɔɔk
ute Raa kalaŋ†. 19 Taar kɛn maam m'taaɗsen
tap ɓo m'je taaɗn m'ɔɔ ɗio? Bin num daa
maraga ute maragin̰ge se tap ɓo tɔɔl sɛrɛ
ne? 20 Ɓɛrɛ gɔtɔ! Naaɗe se tɔɔl sɛr eyo. Naɓo
aan gɔɔ sɛrkŋ naaɗe lee tɔj se lɛ, sitange
tu ey num Raa ki eyo. Taa naan̰ se ɓo
maam m'je naase aki 'dɔɔkŋ ute sitange
eyo. 21 Anum naase aki kɔŋ kaay tɔtn kooj̰n̰
bin̰ kɛn maakŋ kɔɔpm Mɛljege tu jaay tɛr
aki ɓaa kaay kɛn maakŋ kɔɔpm sitange tu
se eyo; ɔɔ naase se aki kɔŋ kiŋg kɔsn kalaŋ
do tabil ki ute Mɛljege ɔɔ tɛr aki ɓaa kɔsn
ute sitange eyo. 22 Lɔɓu k'je j'aki kookŋ do
Mɛljege tu se lɛ? Naajege se k'tɔɔg k'cirin̰ki
naan̰ la?

*Nakge paac se k'*tɛɗin̰ki taa *nookŋ Raa

23 Nam taaɗ ɔɔ: «Debkilimi ɔk ɗoobo
gɛn tɛɗn nakge paac.» Naɓo, naajege tu se
nakgen se paac tɔɔljeki sɛr eyo. Ɗeere,
debkilimi ɔk ɗoobm gɛn tɛɗn nakge paac,
naɓo naajege tu se ɔŋ noogjeki gɛn ɓaa
ute naanjege eyo. 24 Nam ɔn̰te 'saapm do
naan̰ malin̰ ki sum, num n̰'saap do jeege tun
kuuy. 25 Naase ɔkki ɗoobo gɛn dugŋ kɔsn
daagen paacn̰ maakŋ suuk ki. Kɛn 'ɓaaki
ɓaa kɔs se, ɔn̰te 'tɔndki mɛta ɔɔ maakse,
ɔn̰te naajn̰ do ki. 26 Taa Kitap taaɗ ɔɔ: *Do
naaŋa ute nakgen do ki paac se g*ɛn Mɛljege
Raa.‡
27 Aan gɔɔ debm aal te maakin̰ do Isa ki ey
jaay daŋse ɔɔ aki ɓaa ɓeen̰ ki se ɔɔ kɛn jaay
'ɓaakiga num, kɔsn kɛn naan̰ ɛɗsen se, ɔski,
ɔn̰te 'tɔndki mɛta ɔɔ maakse, ɔn̰te naajn̰ do
ki. 28 Kɛn nam jaay ɗeeksen ɔɔ: Kɛse lɛ daa
maraga se, naase ɔn̰te 'kɔski; bin se debm
kɛn aalse bise ki se, naase an̰ki 'tɛɗn maakin̰
'naajn̰ do kɔs ki se eyo. 29 Maam m'taaɗ
ara se ute maakŋ naan̰ kɛn utu naaj naaja
ey num, ute gɛn naase eyo. Maam lɛ m'ɔk
ɗoobo. Bin num gɛn ɗi jaay debm maakin̰
utu naaj naaja am gaasn gɛn kɔsn nakge se?
30 Kɛn maam m'ɓaa kɔsɔ jaay m'tɔɔm Raa
num, gɛn ɗi jaay naai 'taaɗum taar iŋg kus
do kɔs kɛn maam m'tɔɔmga tɔɔm Raa taarin̰
se?
31 Bin ɓo kɛn aki kɔsɔ, kɛn aki kaaye lɔ aki
tɛɗn ɗi ɗi kic ɓo, 'tɛɗin̰ki paac gɛn nookŋ
Raa. 32 Bin num kɛn ute Yaudge, jeegen
Yaudge eyo, ey lɛ ute *eglizn gɛn Raa se,
paac se, maakŋ kiŋgse ki se, ɔn̰te 'kɔlki nam
'koocn̰ ɗoobm Raa ki. 33 Bin ɓo iŋgki aan
gɔɔ maama: maam m'aay kaamuma ɔɔ do
nakge tu paac se, m'je m'tɛɗn nakŋ kɛn 'tɔɔl
jeege tu paac. Maam se m'saap do maam
malin̰ ki eyo, num maam m'saap taa bɛɛ jee
dɛna m'je taa Raa aɗen kaaja.

11

1 Aan gɔɔ maam m'uun bɔlɔtn *al-Masi
se, naase kic ɓo uunki bɔlɔtuma.

Kaaɗ kɛn mɛndge ute gaabge tusga gɛn
keem *Raa

2 Maam se m'tɔɔmse, taa naase se tɛɗga
tak ɓo, naase 'saapki dom ki ɔɔ naase utu
iŋg 'bɔɔbki taar kɛn maam m'dooyseno se.
3 Naɓo maam m'je taar se, naase an̰ki jeel
kɔkŋ jiga: gaabge paac se, *al-Masi ɓo doɗe
ki ɔɔ mɛnda lɛ, gaaba ɓo don̰ ki ɔɔ al-Masi
lɛ, Raa ɓo don̰ ki. 4 Kaaɗn keem Raa ki jaay
ɓo gaabm kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki
ey lɛ eem keem Raa jaay aal kala don̰ ki
se, kɛse naan̰ ɔl al-Masi ɓo maakŋ sɔkɔn̰
ki. 5 Num gaŋ kɛn mɛnda jaay kaaɗn keem
Raa ki, ɓaa taaɗn taar teeco taar Raa ki
ey lɛ ɓaa keem Raa jaay aal te kala don̰
ki ey se, kɛse naan̰ ɔl gaabin̰ ɓo maakŋ
sɔkɔn̰ ki ɔɔ mɛnd bin se tec aan gɔɔ mɛnd
k'dɔsin̰ga dɔs don̰a kɛn ɔlin̰ sɔkɔn̰ tɔɔlin̰
se. 6 Kɛn mɛnda jaay baate kaal kala don̰ ki
se, bɛɛkin̰ se k'dɔsin̰sin̰ naatn. 'Jeelki, kɛn
mɛnda jaay j'ɔj k'naŋin̰ga bɛɛkin̰ tak tak ey
lɛ k'dɔsin̰sin̰ga se, tɛɗin̰ sɔkɔn̰ tɔɔlin̰a. Bin
num ɔn̰ mɛnda tak ɓo kaal kala don̰ ki don̰
ki. 7 Num kɛn gaaba jaay ɓaa keem Raa num,
ɔn̰te kaal kala don̰ ki, taa gaaba se Raa aalin̰
tecin̰ naan̰a taa an̰ *nooko. Gaŋ mɛnda lɛ,
Raa aalin̰ se gɛn nookŋ gaabin̰a. 8 Taa gaaba

† 10:18 Aak Lb 7.6. ‡ 10:26 Aak KKR 24.1. * 11:8 Aak JɛN 2.18-23.

se teeco ro mɛnd ki eyo, num mɛnda ɓo
teeco ro gaab ki*. 9 Gaaba se Raa aaliɲo taa
mɛnd eyo, num mɛnda lɛ nookŋ gaabiɲa.
10 Taa *kɔɗn Raage se ɓo mɛnda se ɲ'aal kala
doɲ ki ɔɔ ute kal kɛn naaɲ aal doɲ ki se je
taaɗn ɔɔ naaɲ se sook deb kɛn ɔk tɔɔgɔ doɲ
ki se.
11 Ute naaɲ se kic ɓo, naan Mɛljege tu se,
mɛnda kaliɲ ki sum se kɔŋ kaaɲ kaam eyo ɔɔ
gaaba kic lɛ kaliɲ ki sum se kɔŋ kaaɲ kaam
ey kici. 12 Aan gɔɔ mɛnda lɛ teeco ro gaab ki
se, gaab kic lɛ mɛnda ɓo oojiɲa; num naaɗe
paac se iiɲo gɔtn Raa ki. 13 Naase maliɲge
aakiɲki tu. Kɛn jeege tusga gɛn keem Raa
jaay mɛnda aal te kala doɲ ki ey sum ɓo
eem Raa se, dɔɔɗn ne? 14 Kɛn j'aakiɲ kaak
bin kic ɓo, gaaba jaay ul bɛɛkiɲ tɛɗ jɛrl se,
sɔkɔɲ ey ne? 15 Gaŋ mɛnda jaay bɛɛkiɲ dɛn
se, ɔkiɲa. Bɛɛkiɲ kɛn Raa ɛɗiɲ dɛn se, tɛɗiɲ
tec aan gɔɔ mɛnd kɛn aalga kaal kala doɲ
ki. 16 Ɔɔ debm jaay je tookŋ do taarge tun
maam m'taaɗsen ey se, maam ute *eglizgen
gɛn Raa se lɛ, kɛse ɓo nakŋ kɛn naaje k'lee
k'tɛɗa.

Kɔsn gɛn Mɛljege Isa

17 Do taarge tun maam m'je m'asen
taaɗse, maam m'asen kɔŋ tɔɔm eyo. Taa
kɛn naase jaay 'tuskiga gɛn keem Raa se,
naase 'tɛɗki nakgen *kusiɲ ɓo cir kɛn bɛɛ.
18 Anum nakŋ deet deet se k'taaɗum j'ɔɔ:
kɛn naase jaay 'tuskiga gɛn keem Raa num,
naase 'lee 'gaaŋki ute naapa. Ɔɔ do taar kɛn
se, m'jeeliɲ kɛngen mɛtiɲge se, mɛt ki. 19 Bin
num maam m'jeele maakse ki se, jeege utu
'gaaŋ ute naapa, bin jaay ɓo j'kaakŋ jeel jee
kɛn ɔk taar Raa ɔɔɲ se. 20 Kɛn naase 'tuskiga
gɛn keem Raa jaay ɔski kɔs ute naapa se, kɛn
maam m'aakiɲ ara ki num, aan gɔɔ kɔsn gɛn
Mɛljege eyo. 21 Taa kɛn naase jaay iŋgkiga
gɔtn kɔs ki se, naŋa naŋa kic ɓo naar ɔs
kɔsiɲ kɔsiɲ kɛn naaɲ ɓaano. Bin ɓo jee
mɛtiɲge lɛ, ɓo tɔɔlɗe tɔɔlɔ ɔɔ jeegen kuuy se
lɛ, aay bini oon koono. 22 Kɛn bin num, ɔski
ɔɔ aayki ɓeesege tu. Lɔ naase ɔkki ɓeege
ey ne? Kɛn naase jaay 'tɛɗki bin se, naase
uum aalki kaal *egliz gɛn Raa se ɓo naaŋ ki
ɔɔ gɛnaagen ɔk ɗim ey se lɛ, naase aakɗeki
kaakŋ mɛtɗe. Anum do taarge tun ese se,
naase 'jeki m'asen taaɗn m'ɔɔ ɗi? M'asenga
tɔɔm la? Gɔtɔ. Do nakge tun naase 'tɛɗki se,
maam m'asen kɔŋ tɔɔm eyo.

23 'Booyki! Kɛse ɓo taar kɛn Mɛljege
dooyumo ɔɔ maam kic m'dooyseno m'ɔɔ:
maakŋ nɔɔr kɛn j'an kɔkŋ Mɛljege Isa se,
naaɲ uun mappa jiɲ ki, 24 ɔɔ kɛn naaɲ jaay
tɔɔm Raa aas se, naaɲ dupiɲa ɔɔ ɗeek ɔɔ:
«Kɛse ɓo roma kɛn m'ɛɗiɲ *sɛrkɛ taa naase.
Nakŋ se 'lee 'tɛɗiɲki bini ɔɔ 'saapki dom
ki.» 25 Kɛn naaɗe jaay ɔs aas se, Mɛljege uun
*kɔɔpm ɗooc ute tɔtn koojɲ biɲ se ɔɔ tɛɗiɲ
bin kici, taaɗɗen ɔɔ: «Tɔtn koojɲ biɲ kɛn
maakŋ kɔɔp kɛn ese se je taaɗn ute moosum
'kɔɔy se, kɛse je taaɗn ɔɔ: *Raa dɔɔkga
kiji ute naase. Daayum kɛn naase 'ɓaaki
ɓaa kaaye se, 'tɛɗiɲki bini ɔɔ 'saapki dom
ki.» 26 Daayum kɛn naase jaay 'tuskiga gɛn
kɔsn mappan ese se† ɔɔ gɛn kaay tɔtn koojɲ
biɲ kɛn maakŋ kɔɔp kɛn ese se, kɛse naase
'taaɗki mɛtn taar kooy Mɛljege bini, ɓii kɛn
naaɲ aɗe tɛrl ro ki.

27 Taa naaɲ se ɓo, debm ɔs mappa gɛn
Mɛljege ɔɔ aay tɔtn koojɲ biɲ kɛn maakŋ
kɔɔp Mɛljege tu ute ɗoobiɲ ey se, bɔɔrɔ
utu koocɲ doɲ ki taa daa ro Mɛljege ute
moosiɲ se, naaɲ aalɗen te maak ki eyo.
28 Taa naaɲ se ɓo naŋa naŋa kic kɛn ɓaa ɓaa
kɔsn mappm ese se ɔɔ ɓaa 'kaay tɔtn koojɲ
biɲ kɛn maakŋ kɔɔp kɛn ese, ɲ'saap do roɲ
ki jaay 'kɔsɔ ɔɔ 'kaaye. 29 Anum debm jaay ɔs
mappan se ɔɔ aay tɔtn koojɲ biɲ kɛn maakŋ
kɔɔp ki se, saap te do ro Mɛljege tu eyo
jaay ɔsɔ ɔɔ aay se, kɛse naaɲ maliɲ ɓo tɛɗ
bɔɔrɔ ooc doɲ ki. 30 Taa naaɲ se ɓo maakse
ki se jeege dɛna tɛɗga kɔɔɲɔ, jeege dɛna
kɔɔɲɔ tujɗenga ɔɔ jee mɛtiɲge ooyga. 31 Kɛn
naajege jaay k'jeelki kɔjɲ bɔɔrɔ do naaje
maliɲge tu se, Raa ajeki kɔjɲ bɔɔrɔ dojege tu
eyo. 32 Anum kɛn Mɛljege jaay ɔjjeki bɔɔrɔ
dojege tu se, kɛse naaɲ dɛjjeki dɛjje. Taa
ɓii kɛn naaɲ 'kɔjɲ bɔɔrɔ do *duni ki se,
bɔɔrɔ 'koocɲ dojege tu ey sum. 33 Bin ɓo
gɛnaamgen ɗoobm al-Masi ki, kɛn 'tuskiga
gɛn kɔsn, kɔsn Mɛljege se, 'booyki naapa.
34 Kɛn debm jaay ɓo tɔɔliɲ lɛ, ɲ'ɔs ɓeeɲ ki.
Bin ɓo kɛn naase 'tuskiga se, bɔɔrɔ 'koocɲ
dose ki eyo. Taargen ɔɔp se, kɛn maam
m'ɓaaga gɔtse ki jaay ɓo, m'asen ɓaa taaɗn
naŋ mɛtiɲa.

† 11:26 Mappan ese se Mɛljege Isa taaɗ ute daa roɲ mala.

12

Naabm kɛn *Nirl Salal ɛɗ jeege tu gɛn tɛɗn naabm *Raa

1 Gɛnaamgen ɗoobm al-Masi ki, ɓɔrse
maam m'je m'asen tɛrl do mɛtn taar naab
kɛn *Nirl Raa ɛɗ jeege tu se. Maam m'je
m'asen kɔŋ naase aki kiŋg do dɛrlse ki eyo.
2 Do dɔkiŋ, kɛn naase 'jeelkiro te Raa mal ey
se, kaaɗ kɛn naane se, nakŋ ɔk tɔɔgɔ dose
ki se 'tɔɔɗ ɔlseno gɔtn raasege tun ɔŋ taaɗ
taar ey se, ɔɔ naase lɛ ɔŋ aasiŋkiro gɛn ɗaar
tɔɔg eyo. 3 Taa naaŋ se ɓo, 'booyki m'asen
taaɗa: debm jaay taaɗ ɔɔ: ɔŋ Raa 'naam Isa
se, debm bin se naaŋ ɔk Nirl Raa maakiŋ ki
eyo. Ɔɔ debm taaɗ ɔɔ: Isa se Mɛljege se,
debm bin se ɔk Nirl Salal maakiŋ ki.
4 Nirl Salal se, naaŋ kalaŋ sum, naɓo
nakgen kɛn naaŋ ɛɗ jeege tu se, dɔɔliŋ
dɛna. 5 Mɛljege se kic naaŋ kalaŋ sum,
naɓo naabm kɛn naaŋ ɛɗ jeege tu se, dɔɔliŋ
dɛna. 6 Raa kɛn tɛɗn naaba maakŋ jeege
tu paac se, naaŋ kalaŋ sum, naɓo ɗoobm
kɛn naaŋ ɛɗo gɛn tɛɗn naabiŋ se, dɔɔliŋ
dɛna. 7 Naŋa naŋa kic ɓo Raa ɛɗîŋ Nirl Salal
maakiŋ ki se, taa an tɛɗn naabm kɛn 'noogŋ
jee Raage paac. 8 Deb kalaŋ se, Nirl Raa ɛɗîŋ
jeel-taara gɛn taaɗn taar jeege tu ɔɔ deb
kuuy se, Nirl Raa ese sum ɓo ɛɗîŋ jeele gɛn
jeel naka. 9 Nirl Raa ese sum ɓo, tɛɗ deb
kalaŋ aal maakiŋ do Isa ki cir gɛn jeegen
kuuy se ɔɔ deb kuuy se, naaŋ ɛɗîŋ tɔɔgɔ
gɛn kɛɗn lapia jee kɔɔŋge tu. 10 Deb kuuy lɛ,
Nirl Raa ɛɗîŋ tɔɔgŋ gɛn tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge,
deb kɛn kuuy naaŋ ɛɗîŋ tɔɔgŋ gɛn taaɗn
taar teeco taar Raa ki. Ɔɔ deb kɛn kuuy se,
naaŋ ɛɗîŋ tɔɔgŋ kɛn an jeel nakgen kɛn iiŋo
gɔtn Nirl Salal ki ey lɛ gɔtn sitange tu. Ɔɔ
deb kɛn kuuy se, naaŋ ɛɗîŋ tɔɔgŋ gɛn jeel
taaɗn taar naaŋgen jeege jeel eyo. Ɔɔ tɛr
deb kɛn kuuy lɛ, naaŋ ɛɗîŋ tɔɔgŋ gɛn jeel
taaɗn tɔɔkŋ mɛtn taar naaŋgen jeege jeel
ey se. 11 Ɔɔ kɛse Nirl Raa kalaŋ ese sum ɓo
tɛɗîŋ nakgen se paac ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo
naaŋ ɛɗîŋ naabiŋ naabiŋ aan gɔɔ kɛn naaŋ
maakiŋ jen ro ki.

Jee al-Masige se tum tɛɗga aan gɔɔ ro kalaŋ

12 Aakki tu: ro debkilimi se, naaŋ kalaŋ
sum, naɓo tɔp kaam dɛna. Ute tɔpm kɛn
naaŋ tɔp kaam dɛn se kic ɓo tum tɛɗ ro
kalaŋ. Jeegen kɛn dɔɔkga ute al-Masi se
kic ɓo tec bini. 13 Ɔɔ naajege paacki se kɛn
Yaudge ey lɛ Grɛkge, ɓulge ey lɛ ɓulge eyo,
*k'batizjekiro ute Nirl Salal kalaŋ ese sum
ɔɔ k'tum k'tɛɗkiga aan gɔɔ ro kalaŋ. Ɔɔ Raa
ɛɗjekiga Nirliŋ se maakjege tu.
14 Bin ɓo ro debkilimi se naaŋ kaam kalaŋ
sum eyo, naɓo naaŋ tɔp kaam dɛna. 15 Jɛ se
'kɔŋ taaɗn ɔɔ: «Maam lɛ m'ji ey se, m'kɔŋ
tɛɗn maakŋ ro ki eyo.» Anum kɛn naaŋ taaɗ
bin sum ɓo, 'kɔŋ tɛɗn maakŋ ro debkilim
ki ey ne? 16 Bi se 'kɔŋ taaɗn ɔɔ: «Maam
lɛ m'kaama ey se, m'kɔŋ tɛɗn maakŋ ro
debkilim ki eyo.» Anum kɛn naaŋ taaɗ bin
sum ɓo, 'kɔŋ tɛɗn maakŋ ro debkilim ki ey
ne? 17 Kɛn ro debkilimi jaay kaam kaliŋ ki
sum num, naaŋ tap ɓo 'booy ute ɗio? Ɔɔ
kɛn ro paac ɓo bi kaliŋ ki sum num, naaŋ
'kootn ute ɗio? 18 Ɗeere, ro debkilimi se, Raa
tɔndiŋsiŋga ute ɗoobiŋ tak tak aan gɔɔ kɛn
naaŋ maakiŋ jen ro ki. 19 Ro debkilim jaay ɔk
ro kaam kalaŋ sum num, kɛse j'aŋ kɔŋ daŋ
ro ute magaliŋ eyo. 20 Ɗeere, ro debkilimi
se tɔp kaam dɛna naɓo kɛn tumga se, tɛɗ ro
kalaŋ.
21 Kaama 'kɔŋ taaɗn ji ki ɔɔ: «Maam se
m'an ɗîm ute naai eyo.» Ɔɔ do lɛ 'kɔŋ taaɗn
jɛge tu ɔɔ: «Maam se m'an ɗîm ute naase
eyo.» 22 Num gaŋ roi kaam kalaŋ kɛn naai
aakiŋ ɔɔ ɔk tɔɔg ey se, kɛn naaŋ jaay gɔtɔ
num, kiŋgi se ai tɛɗn ɔɔŋɔ. 23 Maakŋ ro ki
se gɔtn kɛn kaam kalaŋ j'aalɗen maak ki ey
se, naaɗe se ɓo kɛn k'lee k'j'ɔkɗeki ɔɔŋɔ.
Ɔɔ kɛngen k'lee k'tɔyɗeki tɔy se ɓo, kɛn
k'lee k'j'aakki doɗege tu ɗawal ɗawal, 24 gaŋ
kɛngen k'j'aakɗenki tal tal se je j'aɗen tɛɗn
bin eyo. Anum ro kaam kalaŋ k'tɔyɗe tɔy se
ɓo, Raa tɔndɗen se, taa j'aɗenki kɔkŋ ɔɔŋɔ.
25 Ro jaay Raa tɛɗîŋ bin se, taa 'tɔpm naap
eyo, num taa naaɗe 'kaakŋ do naapge tu.
26 Kɛn ro kaam kalaŋ jaay ɔŋga dubara se, ro
ute magaliŋ paac ɗabara. Ɔɔ kɛn ro kaam
kalaŋ jaay ɓo tɛɗga nakŋ bɛɛ k'tɔɔmiŋga lɛ,
ro ute magaliŋ paac 'tɛɗ maak-raapo.
27 Aan gɔɔ ro debkilimi tɔp kaam dɛn jaay
dɔɔk tum tɛɗ ro kalaŋ se, ɗeere, naase kic
ɓo 'dɛnki, naɓo 'tum 'tɛɗkiga ro *al-Masi
ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo utu gɔtiŋ gɔtiŋa. 28 Bin
ɓo, maakŋ *egliz ki se, deet deet se, Raa
tɔnd *jee kaaŋ naabm Isage. Gɛn k-dige
se, naaŋ bɛɛr tɔɔɗ jee kɛn taaɗ taar teeco
taariŋ ki. Gɛn k-mɔtɔge tu se, naaŋ tɔnd jee
dooy jeege. Ɔɔ mɛtn naaɗe ki se, naaŋ tɔnd
jee tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge, tɛr naaŋ tɔnd jeegen

ɛɗ lapi jee kɔɔŋge tu ɔɔ tɔnd jee mɛtiŋge gɛn noogŋ jeege. Jee mɛtiŋge naaŋ tɔndɗe jee kɛn ˈtɔɔɗn jeege ute jee kɛn taaɗn taar naaŋgen jeege jeel eyo. [29] Aakɗeki tu: naaɗe paac se lɛ jee kaaŋ naabm Isagen mɛtn-jiki sum la? Paac naaɗe taaɗ taar teeco taar Raa ki sum la? Paac jee dooy jeege sum la? Paac jee tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge sum la? [30] Naaɗe paac se jeegen kɛn ɛɗ lapi jee kɔɔŋge tu sum la? Paac se, jee kɛn taaɗ taar naaŋgen jeege jeel ey se sum la? Ɔɔ naaɗe paac se jeel taaɗn tɔɔkŋ taar naaŋgen jeege jeel ey se sum la? [31] Bin num naabm jigan kɛn *Nirl Raa nig jeege tu se, ˈdɔŋki kɛn jiga cir paac.

Ɓɔrse ˈbooyki, mˈje mˈasen taaɗn ɗoobm kɛn jiga cir paac paac kɛn anki lee do ki.

13

Kˈjeki naapa

[1] Kɛn maam ɓo mˈjeel taaɗn taar naaŋ jeege paac ɔɔ kɛn mˈjeel taar *kɔɗn Raage kic ɓo, naɓo kɛn maam mˈɔk maak-je ey se, kɛse maam mˈtec aan gɔɔ gaŋga ey lɛ aan gɔɔ mɛndɛ kɛn jˈɔndiŋga num eem tɔkŋ bi kiric se. [2] Kɛn maam ɓo mˈtaaɗ taar teeco taar *Raa ki jeege tu, ɔɔ kɛn mˈjeel nakgen paacŋ jeege jeel mɛtiŋ eyo ɔɔ mˈjeel mɛtn nakge paac, ɔɔ kɛn maam ɓo mˈaal maakum paac do Raa ki jaay mˈtaaɗ koge tu mˈɔɔ jˈiiŋ kˈɗɛɛtɛ jˈɔŋ gɔtn se jaay naaɗe took taarum kic ɓo, num kɛn maam jaay mˈje jeege ey se, maam mˈdebm tɔɔl sɛr eyo. [3] Kɛn maam ɓo mˈnig maalum paac jee daayge tu ɔɔ bini mˈɔŋ rom kˈtɔɔciŋ pooɗn kic ɓo, anum kɛn maam jaay mˈje jeege ey se, kɛse maam mˈkɔŋ dì ro ki?

[4] Debm ɔk maakje do jeege tu se, naaŋ maakiŋ deere ɔɔ kɛrcɛlɛ. Naaŋ ɔk maak-kilimi do nam ki eyo, naaŋ oon eyo ɔɔ magal roŋ eyo; [5] debm ɔk maak-je do jeege tu se, naaŋ tɛɗ nakŋ sɔkɔŋ eyo, naaŋ debm nakɔɔŋ eyo, tɛɗ maak-taar eyo, ɔk nam ute taar-maak eyo; [6] debm kɛn je jeege se, nakgen ute ɗoobiŋ ey se, naaŋ maakiŋ raap do ki eyo, num naaŋ maakiŋ raap do taar kɛn mɛt ki. [7] Debm ɔk maak-je se, kɛn kˈtɛɗiŋ *kusiŋ kic ɓo, naaŋ an dîm eyo. Daayum naaŋ tuj ɔrmiŋ ute jeege eyo, ɔnd doŋ paac do Raa ki ɔɔ ɔŋ sɛrk nakge paac.

[8] Maak-je se naaŋ ˈkɔŋ naŋ eyo. Taargen kˈtaaɗiŋ kɛn teeco taar Raa ki se lɛ, kaaɗiŋ utu ˈdeele. Ɔɔ taar naaŋgen jeege jeel ey se utu ˈnaŋa ɔɔ jeel nakge se lɛ, kaaɗiŋ utu ˈdeel kici. [9] Taa jeel naajege se jeel naŋ mɛtn nakge paac eyo. Ɔɔ taargen kˈtaaɗiŋ kɛn teeco taar Raa ki se lɛ, ɔŋ aas ute gɛn Raa mal eyo. [10] Anum nakgen mala mala jaay aɗe ɓaa se, nakgen paacŋ kɛn aas te ute ɗoobiŋ ey se, kaaɗiŋ utu ˈdeele.

[11] Kaaɗ kɛn maam mˈutu mˈbaat se, napar taaɗn taaruma, saapuma ɔɔ booy kɔkuma, paac se, aan gɔɔ gɛn gaan sɛɛmge; anum kɛn maam jaay mˈaas gaaba sum se, nakŋ gaan sɛɛmge se maam mˈrɛsiŋga naatn. [12] Ɓɔrse se, naajege jˈaakki nakge naɓo jˈaak jˈɔkki mɛtɗe eyo aan gɔɔ debm aak daan kaamiŋ maakŋ kaam-kaay-naaŋ kɛn aak ɔɔɗ ey se. Num ɓii kalaŋ se, jˈutu jˈaŋ kaakiŋ ˈtoodn tal. Ɓɔrse se, maam mˈjeel mˈɔk mɛtn nakge paac eyo, naɓo ɓii kalaŋ mˈutu mˈjeel kɔkŋ mɛtn nakge se mala mala aan gɔɔ kɛn Raa jeelum maam se.

[13] Ɓɔrse nakgen kɛn ˈkɔɔpm ˈtiŋg se: kaal maakŋ do Raa ki, kɔnd do kɛn jˈɔndki do Raa ki ɔɔ maak-jea. Ɔɔ maakŋ naaɗe kɛn mɔtɔ se, kɛn cirɗe paac se, maak-jea.

14

*Naabm *Nirl Salal* ɛɗ jeege tu se taa noogŋ jee dɛna

[1] ˈJeki maak-jea ɔɔ ˈdɔŋki naabm kɛn Nirl Salal ɛɗ jeege tu ɔɔ kɛn tap ki se, ˈjeki ɗoobm gɛn taaɗn taargen teeco taar *Raa ki. [2] Taa debm kɛn taaɗ taar naaŋ kɛn jeege jeel ey se, kɛse naaŋ taaɗ jikilimge tu eyo, num taaɗ Raa ki. Ɔɔ taar naaŋ kɛn naaŋ taaɗ se lɛ, nam jeel mɛtiŋ eyo. Ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ taaɗ nakgen deel doa kɛn jeege ɔnd ute mɛt koŋ eyo. [3] Num gaŋ debm kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki se, naaŋ taaɗ jikilimge tu, noogɗe gɛn ziiɗn ɓaa ute naanɗe, dɛjɗe ɔɔ ɛɗɗen kaay kaama. [4] Debm taaɗ taar naaŋgen jeege jeel mɛtiŋ ey se, kɛse noogiŋ naaŋ mala gɛn ziiɗn ɓaa ute naaniŋa, gaŋ debm jaay taaɗ taar teeco taar Raa ki se, noog jee *egliz ki taa ziiɗn ɓaa ute naanɗe. [5] Mˈje se, naase paacki se, aki ˈtaaɗn taar naaŋgen jeege jeel eyo. Naɓo kɛn maam mˈje cir paac paac se, mˈje naase aki taaɗn taargen teeco taar Raa ki. Taa debm kɛn taaɗ taar naaŋgen jeege jeeliŋ ey se, ɔŋ deb kalaŋ ˈtaaɗ tɔɔkŋ mɛtiŋ jee eglizge tu taa aɗen noogo naaɗe ziiɗn ɓaa ute naanɗe, kɛn bin

ey num, debm taad taar teeco taar Raa ki se
cir debm kɛn taad taar naaŋgen jeege jeeliŋ
ey se. 6 Bin ɓo, gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi
ki, aan gɔɔ ɓɔrse maam m'ɓaa gɔtse ki
jaay m'taadsen ute taar naaŋgen kɛn naase
'jeelki ey se, taarumgen m'taadsen se lɛ ɔŋ
taadsen mɛtn nakgen Raa taadum mɛtiŋ se
eyo, ɛdsen te jeel eyo, taadsen taar teeco
taar Raa ki eyo ɔɔ dooysen ey se, kɛse asen
kɔŋ noogŋ ɔɔ dî?

7 Bin ɓo 'jeelki, silɛɛrɛ ute kurundu jaay
ɓaa mɛtn kaa ki ey se, kaa se j'aŋ jeel j'ɔɔ
ɗio? 8 Num debm tuuy ɓɔrlɔ gɛn bɔɔrɔ
se jaay tuuyiŋ mɛt ki ey se, jeege 'kɔŋ
ɗaapm rode gɛn ɓaa bɔɔr ki ne? 9 Gɛn
naase kic ɓo tec bini. Kɛn naase 'taadki
taar naaŋgen jeege booy ɔk mɛtiŋ ey se,
taarsegen naase 'taadki se, jeege 'jeel kɔkŋ
mɛtiŋ ɔɔ dî? Kɛn bin num, taar naase ulki
se, ulki rɛŋɛ. 10 'Deere, do naaŋ ki ara se, taar
naaŋge napariŋ dɛna ɔɔ maakde ki se, taar
naaŋ kalaŋ jaay k'booy k'j'ɔkiŋ ey se, gɔtɔ.
11 Kɛn deba jaay taadum ute taar naaŋiŋ jaay
maam m'jeel ey se, debm se maam m'jeeliŋ
naaŋ se mɛrtɛ. Ɔɔ maam kic lɛ naaŋ am
jeelum maam se, mɛrtɛ. 12 Aan gɔɔ naase
'lee 'dɔŋki naabm kɛn Nirl Salal ɛd jeege
tu se, 'dɔŋki naabm kɛn 'noogŋ jee egliz ki
'ziidn ɓaa ute naande.

13 Taa naaŋ se ɓo, debm taad taar naaŋgen
jeege jeel ey se, ŋ'tɔnd mɛtn Raa aŋ kɛdn
jeele gɛn tɛrl taar se jeege tu. 14 Kɛn maam
jaay m'eem Raa ute taar naaŋ jeege jeel
ey se, deere, maam m'eemiŋ ute maakum
paac, naɓo taargen teec taarum ki se, saa-
pum ɔnd ute mɛtiŋ eyo. 15 Kɛn bin num
m'tɛdn m'ɔɔ dî? M'keem Raa ute maakum
paac ute taar naaŋgen jeege jeel ey se naɓo
maam m'je m'aŋ keemiŋ ute ɗoobm kɛn
saapum kic ɓo jeel ɔk mɛtiŋa. M'je m'kaar
kaa ute maakum paac ute taar naaŋgen
jeege jeel ey se naɓo, m'je m'kaar kaa ute
ɗoobm kɛn saapum kic ɓo jeel ɔk mɛtiŋa.
16 Kɛn jeege tusga gɛn keem Raa jaay naai
'tɔɔm Raa ute saapi paac ute taar naaŋgen
kɛn jeege jeel ey se, ɔɔ nam lee ɓaado booy
taar Raa sum jaay utu maakde ki se, naaŋ
'kɔŋ tookŋ *amin ɔɔ dio, taa taari kɛn 'tɔɔm
Raa se lɛ, naaŋ ɔnd ute mɛtiŋ eyo. 17 Baat ey
num, taari kɛn naai 'tɔɔm Raa se nijim aak
eyo, naɓo debm iŋg booyi jaay jeel mɛtiŋ ey
se, ɔŋ noogiŋ gɛn ziidn ɓaa ute naaniŋ eyo.

18 Maam m'tɔɔm Raa taa maam se m'-
jeel taadn taar naaŋgen jeege jeel ey se
m'cirsen, naasen kɛn iŋg 'ɓaaki se paac.
19 Naɓo maakŋ egliz ki se, maam m'je m'-
taadn taarge mii sum kɛn jeege jeel mɛtiŋa
taa aden dooyo, naaŋ se cir kɛn m'taad
taara dupu kando kando ute taar naaŋgen
jeege jeel mɛtiŋ ey se.

20 Gɛnaamge, ɔŋte 'saapki aan gɔɔ gɛn
gaan sɛɛmge, num 'saapki aan gɔɔ jee mag-
alge. Num gaŋ gɛn tɛdn *kusiŋ num, 'tɛdki
rose aan gɔɔ gaangen sɛɛmɛ kɛn jeel tɛd
kusiŋ ey ɓɔrt se. 21 Taa naaŋ se ɓo maakŋ
*Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki raaŋiŋ se
Mɛljege Raa taad ɔɔ:

*Jee se maam m'a*den taad ute taar naaŋgen
kuuy
ɔɔ m'ade kɔl jee kuuy ɓo utu aden taadn ute
taar naaŋdege.
Ute naaŋ se kic ɓo naade 'booy kuun taarum
ey tap.*

22 Taar naaŋgen k'taad jaay jeege jeel ey
se, kɛse Raa ɓo taad tɔɔgiŋ do jeege tun
aal te maakde do Isa ki eyo. Num jee kɛn
aalga kaal maakde do Isa ki se, taar naaŋgen
jeege jeel ey se, taad ute naade eyo. Num
gaŋ debm jaay taad taar teeco taar Raa ki
se, kɛse naaŋ taad ute jee kɛn aalga kaal
maakde do Isa ki ɔɔ jee aal te maakde do Isa
ki ey se, taar se ɔlde naade maak ki eyo.

23 Kɛn aan gɔɔ egliz ute magaliŋ tus jaay
jeege paac taad taar naaŋgen jeege jeel eyo,
jaay, jee lee ɓaado booy taar Raa sum ey lɛ
jee aal maakde do Isa ki eyo ɓaado maakse
ki se, asen taadn ɔɔ naase se jee dɛrlge
ey ne? 24 Num gaŋ kɛn naase 'paacki jaay
'taadki taar teeco taar Raa ki ute taar naaŋ-
gen kɛn jeege jeeliŋ se, debm aal maakiŋ do
Isa ki eyo, ey lɛ debm lee ɓaado maakse ki
gɛn booy taar Raa sum se, kɛn naaŋ booy
taarsege se, aŋ kɛdn saapa ɔɔ naaŋ 'jeel
roŋ ki naaŋ se debm kusiŋa, 25 ɔɔ taar kɛn
maakiŋ kɛn jeege jeel ey se lɛ, 'toodn tal.
Gɔtn se naaŋ 'kɛrgŋ kɔnd naaniŋ naaŋ ki
naan Raa ki ɔɔ aŋ keeme ɔɔ naaŋ 'taadn
makɔŋ ɔɔ: 'Deer deer, naase se Raa utu
daanse ki!

Raa je nakgen ute ɗoobiŋ tak tak

* 14:21 Aak Eza 28.11-12.

[26] Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, bin se maam mˈasen taaɗn mˈɔɔ ɗi? Kɛn ˈtuskiga gɛn keem Raa se, naŋa naŋa kic ɓo kɛn ɓaa kaar kaa, dooy jeege, taaɗn mɛtn nakŋ kɛn Raa taaɗiṉo, taaɗn taar naaŋgen jeege jeel eyo, ey lɛ tɛrl taar naaŋ jeege jeel ey se, anum nakŋ naase aki tɛɗ paac se, ˈtɛɗiṉki taa ˈnoogŋ *egliz ˈziiɗn ɓaa ute naaniṉa. [27] Kɛn jeege baag taaɗn taar naaŋgen jeege jeel ey se, ɔṉ jeege dio ɔɔ kɛn cirga lɛ jeege mɔtɔ sum. Kɛn aki taaɗ kic num, deb kalaŋ taaɗ aasga ram jaay ɓo deb kuuy ˈtaaɗa. Ɔɔ ɔṉ nam kuuy aṉ tɛrliṉ jeege tu. [28] Kɛn debm kɛn aṉ tɛrliṉ taar se jeege tu gɔtɔ num, gɛnaa kɛn taaɗ taar naaŋ kɛn jeege jeel ey se, ṉˈɔṉte taaɗn naan jeege tu, num ṉˈtaaɗ ute maakiṉa ɔɔ ṉˈtaaɗ Raa ki. [29] Num gɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se lɛ, ɔṉ jeege dio ey lɛ mɔtɔ sum ɓo, ˈtaaɗa. Ɔɔ jee mɛtiṉge se, kˈbooy kˈjˈɔk mɛtn taar se jiga, taar se ɓaa ute mɛtn taar Raa lɔɓu gɔtɔ. [30] Maakse ki se jaay deb kalaŋ Raa taaɗiṉ mɛtn nakŋ gam ɔɔ je taaɗn mɛtn nakŋ se jeege tu se, deb kuuy kɛn taaɗ taaɗ se ṉˈdoa ɔɔ ṉˈɔṉ gɔtɔ deb kɛn se. [31] Ɗeere, paacki se, ɔkki ɗoobo kɛn aki taaɗn taar teeco taar Raa ki, naɓo kɛn deb kalaŋ taaɗ aasga jaay ɓo kɔṉ gɔtɔ naapiṉ ki. Bin se jeege paac, naase aɗeki dooyo ɔɔ aɗeki kɛɗn kaay kaama. [32] Debm jaay taaɗ taar teeco taar Raa ki se, naaṉ bɔɔb ɔk taariṉa. [33] Nakŋ ute ɗoobiṉ ey se, Raa je eyo. Num Raa se je naase aki kiŋg ute lapia.

Naase ˈtɛɗki aan gɔɔ eglizgen gɛn jee Raagen ɓaa se paac, [34] kɛn jee al-Masige jaay tusga se, mɛndgen maakse ki se, kˈdoa. Aan gɔɔ kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗa, maakŋ jee al-Masige tun tusga se, mɛndge se ɔk ɗoobo gɛn taaɗn taar eyo num kˈjˈiŋg kaam kalaŋ. [35] Kɛn naaɗe ɓo je tɔnd mɛta lɛ, kˈɓaa kˈtɔnd mɛtn gaabɗege ɓeene. Ey num kɛn jee al-Masige tusga num, mɛndge jaay ˈtaaɗn taara se dɔɔd eyo.

[36] Lɔɓu taar Raa se uuno mɛtiṉ gɔtse ki sum la? Ɔɔ taar se, naase kalse ki sum ɓo ˈbooyiṉkiro lɛ? [37] Maakse ki debm jaay saap ɔɔ naaṉ ɔk *Nirl Salal maakiṉ ki ey lɛ tɛɗga debm taaɗn taar teeco taar Raa ki se, ṉˈjeele taar kɛn maam mˈraaŋsen se, kɛse Mɛljege mala ɓo taaɗsen nakŋ gɛn tɛɗa. [38] Anum taar kɛn maam mˈraaŋsen se jaay debm baate tookŋ do ki se, debm bin se Raa kic ɓo, jeeliṉ eyo.

[39] Bin se, gɛnaamgen ɗoobm al-Masi ki, ˈdɔŋki gɛn taaɗn taar teeco taar Raa ki ɔɔ jeegen taaɗ taar naaŋgen jeege jeel ey se, ɔṉte ˈgaaski gɛn taaɗa. [40] Naɓo nakŋ paacṉ kɛn naase aki tɛɗ se, ˈtɛɗiṉki ute ɗoobiṉ tak tak.

15

Ɗeere, Isa se duroga daan yoge tu

[1] Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, tɛr maam mˈje mˈasen taaɗa, taa naase aki saapm do Labar Jigan gɛn al-Masi kɛn maam mˈtaaɗseno ɔɔ naase ˈtookkiro do ki se ɔɔ ɓɔrse kic utu ɔkiṉki ɔɔṉɔ. [2] Ute Labar Jigan gɛn al-Masi ese se ɓo, naase ɔŋkiga kaaja kɛn naase jaay iŋgki do ki aan gɔɔ kɛn maam mˈtaaɗseno se. Ey num, ɓɛrɛ, kaal maaksen do al-Masi ki se, ˈtɛɗn nakŋ cɛrɛ.

[3] Nakŋ cir paac paac jaay maam mˈdooyseno deet deet se, taar maam mala mˈɔŋiṉo gɔtn al-Masi kɛn ɔɔ: al-Masi se ooyga taa *kusiṉjege aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗno. [4] Naaṉ ooy se, jˈɔliṉo maakŋ ɓaaɗ ki, ɓii k-mɔtɔge tu se naaṉ duro daan yoge tu, aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗno ro ki se kici. [5] Kɛn naaṉ duro se, naaṉ teeco naan Piɛr ki ɔɔ tɛr naaṉ teeco naan jee kaaṉ naabiṉge tun kˈdaŋɗe ute ro jee sik-kaar-di se. [6] Tɛr naaṉ teeco naan gɛnaage tun ɗoobm Isa al-Masi kɛn tus iŋg kiŋg taa naapki ɔɔ jee se cir kaar-mii. Maakɗe ki se, jee dɛniṉ utu zɛɛrɛ ɔɔ kɛngen mɛtiṉge se, ooyga. [7] Tɛr naaṉ teeco naan Jak ki ɔɔ tɛr naaṉ teeco naan jee kaaṉ naabiṉge tu paac. [8] Anum kaam mɔɔtn se, naaṉ teeco naan maam ki kici, maam kɛn aan gɔɔ goon kɛn jˈoojiṉ laapiṉ aas te eyo. [9] Ɗeere, maakŋ *jee kaaṉ naabm Isa al-Masige tu se, bɛɛki num, maam se ɓo debm kɛn kˈkaal mum eyo. Taa maam se mˈaas kɛn jˈam daŋ *debm kaaṉ naabm Isa al-Masi eyo. Taa *eglizn gɛn *Raa se, maam mˈdabariṉoga. [10] Num gaŋ Raa tɛɗumga bɛɛ ɔɔ ute bɛɛ naaṉ tɛɗum se maam mˈtɛɗga aan gɔɔ kɛn ɓɔrse naase ˈjeelumki se. Anum bɛɛ Raa kɛn tɛɗum maam ki se, tɛɗ te nakŋ cɛr eyo. Naɓo maakŋ jee kaaṉ naabm Isa al-Masi ki paac se, maam mˈtɛɗ naaba mˈcirɗe. Num kɛn tɛɗ naabm se, maam eyo, naɓo bɛɛ Raa ese se ɓo ɔlum maam mˈtɛɗ naabm se. [11] Bin ɓo kɛn ˈtɛɗn maama, lɔ naaɗe, kɛse ɓo taar kalaŋ kɛn naaje kˈtaaɗseni ɔɔ do taar kɛn se ɓo, naase ˈtook aalkiro maakse do ki se.

Raa utu 'dur jeege daan yoge tu

12 Naaje kˈtaaɗsen jˈɔɔ *al-Masi se duroga
daan yoge tu. Num gɛn ɗi jaay jee mɛtiŋgen
maakse ki se, taaɗ ɔɔ jee ooyga kooy se,
aɗe kɔŋ 'dur daan yoge tu ey se? 13 Kɛn
jeege jaay aɗe kɔŋ dur daan yoge tu ey num,
al-Masi kic ɓo duro utu te daan yoge tu eyo.
14 Kɛn al-Masi jaay duro te daan yoge tu ey
se, taar naaje kˈtaaɗseno se, taar rɛŋɛ ɔɔ
kaal maaksen do al-Masi ki se kic lɛ, cɛrɛ.
15 Ɗeere, kɛn jee ooyga kooy jaay aɗe kɔŋ
dur daan yoge tu ey num, al-Masi kic ɓo Raa
duriŋo te daan yoge tu eyo. Bin se, naaje
kˈtɛɗga saaɗgen gɛn Raa kɛn taaɗ taar mɛt
ki eyo taa naaje kˈtaaɗ jeege tu jˈɔɔ: Raa
se duroga al-Masi daan yoge tu se. 16 Kɛn
jee ooyga kooy jaay kɔŋ dur daan yoge tu
ey num, al-Masi kic ɓo, duro te daan yoge
tu eyo. 17 Anum kɛn al-Masi jaay duro te
daan yoge tu ey se, kaal maaksen do naaŋ
ki kic ɓo, cɛrɛ. Ɔɔ ɓɔrse kic ɓo, naase utu
iŋgki maakŋ *kusiŋse ki. 18 Kɛn bin num,
jee ooyga kooy ɗoobm Isa al-Masi ki se,
utga. 19 Kɛn naajege jaay kˈjˈɔndki dojege
do al-Masi ki gɛn tiŋg do naaŋ ki ara sum
num, maakŋ jikilimge tun do naaŋ ki ara se,
ey num bɛɛki se, naajege sum ɓo kɛn jeege
ajeki kɛɛjŋ dojege tu cir kɛn jeegen ɓaa se
paac paac.

20 Num gaŋ ɗeere, al-Masi se duroga daan
yoge tu ɔɔ Raa jaay duriŋo deet deet se,
jejeki taaɗn ɔɔ: jeegen ooyga kooy se naaŋ
utu aɗen 'dur bin kici. 21 Ute ɗoobm deb
kalaŋ sum ɓo, yoa aan do jeege tu ɔɔ ute
ɗoobm deb kalaŋ kuuy se, jeege utu aɗe
'dur daan yoge tu. 22 Aan gɔɔ jikilimge paac
teeco mɛtjil Adum ki se, naaɗe paac ooy aan
gɔɔ naaŋa. Bin ɓo gɛn jeegen paacŋ dɔɔk
ute al-Masi se, naaɗe paac utu 'kɔŋ kaaja
ute naaŋ kici. 23 Num Raa aɗe 'dur jeegen
ooyga kooy se naaŋ aɗen rɛɛsn ute ɗoobiŋ
ɗoobiŋa. Al-Masi se naaŋ ɓo debm duro
deet ɗaan yoge tu jaay ɓo jee naaŋge se
utu aɗe 'dur daan yoge tu ɓii kɛn naaŋ aɗe
ɓaa se. 24 Num sitange, maragge ɔɔ nakgen
ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac se, al-Masi utu
aɗen 'tɛɗn 'tɛɗn gɔtɔ, jaay ɓo duni se 'naŋa
ɔɔ kaaɗ kɛn se sum ɓo al-Masi 'kɔŋ gaara
kaam ji Bubiŋ Raa. 25 Taa al-Masi se 'kɔsn
gaara *bini jee taamooyiŋge se Raa* aɗen tɛɗn
naaŋ ɓo kiŋg doɗe ki.* 26 Debm wɔɔy kaam
mɔɔtn kɛn jˈaŋ kutiŋ kap se, yoa. 27 Tɛr Kitap
taaɗga taaɗ ɔɔ al-Masi se: *Raa* ɛɗiŋga nakge
paac kaam jiŋa.†
Kɛn Kitap jaay taaɗ ɔɔ nakge paac tɛɗga
kaam jiŋ se, ɔɔp Raa sum ɓo kaam jiŋ eyo.
Taa Raa se, naaŋ ɓo debm kɛn ɛɗiŋ nakge
paac kaam jiŋa. 28 Kɛn Raa jaay ɛɗga nakge
paac kaam ji al-Masi se, naaŋ Gooniŋ mala
se, 'kɔɔpm kaam ji Raa kɛn ɛɗiŋ nakge paac
kaam jiŋ se. Bin se jaay ɓo Raa utu 'kɔsn
gaara do nakge tun ɓaa se paac.

29 Jee kɛn je ɔɔ jˈaɗe *batizn taa jeegen
ooyga kooy se tap ɓo, *batɛm se aɗen tɛɗn
ɗi naaɗe kɛn jee ooyga kooy se‡? Kɛn
jeegen ooyga kooy jaay aɗe kɔŋ 'dur daan
yoge tu ey num, gɛn ɗi naaɗe ɔŋ roɗe
kˈbatizɗe taa naaɗe se? 30 Kɛn jeegen ooyga
kooy jaay 'dur daan yoge tu ey num, gɛn ɗi
jaay naajege daayum kˈlee kˈɓaa gɔtn ɔɔŋ
kɛn jˈan kutn koje ro ki se? 31 Gɛnaamgen
ɗoobm al-Masi ki, daayum maam se mˈlee
nirl yo ki. Kɛse taar mɛt ki, ɔɔ aan gɔɔ gɔtn
Mɛljege Isa al-Masi ki se, maam mˈtɔɔm
roma taa naase se, taar se mɛt ki kici.
32 Gɛnaamge, maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se,
maam mˈɗoɗega ute jeegen aan gɔɔ daa
gaabge se. Kɛn jaay gɛn nakgen do *duni
ki sum num, maam tap ɓo mˈkɔŋ ɗi ro
ki? Kɛn jeegen ooyga kooy jaay aɗe kɔŋ
dur daan yoge tu ey num: *J*ˈɔski ɔɔ jˈaayki
ute maraadjege, taa naajege se lɛ, mɛtbeeki
jˈaki 'kooyo.§

33 Ɔŋten 'kaaŋki rose dala, ɓɛrɛ: Mɛɗ-
gen jig ey se ɓo kɛn tuj kiŋg bɛɛ jeege*.
34 'Tɛrlki saapse ɔɔ ɔŋte 'tɛɗki kusiŋa! Maam
mˈaak jee mɛtiŋge maakse ki se jeel Raa
eyo; maam mˈtaaɗsen bin se taa sɔkɔŋ asen
tɔɔlɔ.

Jeegen ooyga kooy se, aɗe duru daan yoge
tu ute ro tec ɔɔ ɗio

35 Nam 'kɔŋ tɔnd mɛta ɔɔ: jeegen ooyga
kooy se tap ɓo aɗe 'dur ɔɔ ɗi daan yoge tu?
Ɔɔ roɗe tap ɓo 'tecŋ ɔɔ ɗi? 36 Kalɛ, debm

* 15:25 Aak KKR 110.1. † 15:27 Aak KKR 8.6. ‡ 15:29 Taar Pɔl taaɗ ara se taaɗ ute jee al-Masi gɛn mɛtiŋgen batiz taa jee ooyga kooyo num gaŋ Pɔl se uun te kul eyo gɛn batizn taa jee ooyga kooyo. § 15:32 Aak Eza 22.13. * 15:33 Taar se Pɔl uuno taar gɛn kɔɗ Grɛk debm kaar bal-zɛɛrɛ. † 15:36 Ute taar kɛn kˈraaŋ Kitapm se taaɗ ɔɔ kaam naka se ooy, jaay teece.

dɛrlɛ! Kaam nakŋ naai ɔɔciŋ̃ga se, ruumga† jaay teec ey la? [37] Naai ˈlee ɔɔc se, ɔɔc kaam teeŋ̃e ey lɛ kaam ne ɗim kuuy, num naai ˈlee ɔɔc gardĩŋ̃ eyo. [38] Kɛn naai jaay ɔɔcga se, Raa teeciŋ̃a ɔɔ teep tɛɗn̄ magala aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ maakiŋ̃ jen ro ki. Kupm kaam naka tak ɓo tecŋ̃ napariŋ̃ kaliŋ̃ ki kaliŋ̃ ki.

[39] Nakgen oo ko se paac rodɛ se tec naap eyo. Gɛn jikilimge lɛ tec kaliŋ̃ ki, gɛn daage lɛ kaliŋ̃ ki, gɛn yeelge kic lɛ kaliŋ̃ ki ɔɔ gɛn kɛŋ̃jge kic kaliŋ̃ ki. [40] Aan gɔɔ nakgen do naaŋ ki ɔk roge se, kɛngen maakŋ raa ki se ɔk kici. Naɓo kaakŋ bɛɛɗege se, tec te naap eyo. [41] Kaaɗa wɔɔriŋ̃ tec kaliŋ̃ ki ɔɔ laapa kic kaliŋ̃ ki ɔɔ k-dijge kic ɓo wɔɔrɗe tec kalɗe ki. Ɔɔ tɛr k-dijge ute naapa kic wɔɔrɗe tec kalaŋ eyo.

[42] Bin ɓo ɓii kɛn jeege aɗe dur daan yoge tu se, ˈtɛɗn bin kici. Debkilimi jaay ooy jˈɔliŋ̃ga maakŋ ɓaaɗ ki se, ruum naatn. Num gaŋ ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe ˈdur daan yoge tu se, ro kɛn Raa aŋ̃ kɛɗ se ˈkɔŋ ruum ey sum. [43] Ro debkilim ooy jaay jˈɔliŋ̃ga maakŋ ɓaaɗ ki se, naaŋ̃ tɛɗ aak kusu. Num ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe ˈdur daan yoge tu se, Raa aŋ̃ kɛɗn ro aak̃ bɛɛ. Ro debkilim ooy jaay jˈɔliŋ̃ga maakŋ ɓaaɗ ki se, naaŋ̃ ɔk tɔɔg eyo. Num ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe ˈdur daan yoge tu se, Raa aŋ̃ kɛɗn ro kɛn ɔk tɔɔgɔ. [44] Debm jaay ooyga num kɛn jˈɔliŋ̃ga maakŋ ɓaaɗ ki se, kɛse jˈɔl daa ro sum. Num kɛn naaŋ̃ jaay aɗe ˈdur daan yoge tu se, aɗe teecŋ̃ ute ro kɛn *Nirl Salal aŋ̃ kɛɗa. Aan gɔɔ do naaŋ ki debkilim ɔk daa ro se, maakŋ raa ki kic ɓo Raa aŋ̃ ɓaa kɛɗn ro kuuy. [45] Kɛse ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: debkilim deet deet se roŋ̃ Adum, naaŋ̃ se ɔk daa roa ute koa. Adum kaam mɔɔtn se‡, naaŋ̃ se Nirl kɛn ɛɗ kaaja jeege tu. [46] Debm kɛn ɓaaɗo deet deet se, debm ɔk Nirl kɛn ɛɗ kaaja se eyo, num debm ɔk daa ro ɓo ɓaaɗo deete ɔɔ debm ɔk Nirl kɛn ɛɗ kaaja se, ɓaaɗo kaam mɔɔtn. [47] Debm deet deet se naaŋ̃ se jˈɔɓiŋ̃ ute naaŋa. Debm k-dige se, naaŋ̃ se iiŋ̃o maakŋ raa ki. [48] Jeegen do naaŋ ki ara paac se, tec aan gɔɔ debm kɛn jˈɔɓiŋ̃ ute naaŋa se. Ɔɔ jeegen maakŋ raa ki se lɛ, tec aan gɔɔ debm kɛn iiŋ̃o maakŋ raa ki se kici. [49] Aan gɔɔ ɓɔrse naajege kˈtecki debm kɛn jˈɔɓiŋ̃ ute naaŋa se, naajege kˈjˈutu jˈaki tec debm kɛn iiŋ̃o maakŋ raa ki se kici.

‡ 15:45 Adum kaam mɔɔtn se taaɗ ute *al-Masi.

[50] ˈBooyki gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, mˈasen taaɗa: ɓɛrɛ, debkilimi ute daa roŋ̃ ɔk mooso se ˈkɔŋ ɓaa *maakŋ Gaar Raa ki eyo. Ɔɔ daa ro se kɛn utu ˈruum se lɛ, naaŋ̃ se ˈkɔŋ tiŋg gɛn daayum eyo.

[51] Maam mˈje mˈasen taaɗ ute *nakŋ kɛn jeege jeel mɛtiŋ̃ ey se: ˈBooyki! Naajege se jˈaki kooy paac eyo. Anum naajege paacki se, Raa utu ajeki tɛrl rojege kaam kuuy. [52] Ɓii kɛn pulu ˈkeem kaam mɔɔtn se, ˈtɛɗ yɔkɔɗ aan gɔɔ debm ɔnd kaamiŋ̃ sapac se, kaaɗ kɛn pulu ˈkeem se, jeegen ooyga kooy se utu ˈduru ute ro kɛn ˈkɔŋ ruum eyo. Ɔɔ naajegen jˈutuki zɛɛr se lɛ, Raa utu ajeki tɛrl rojege kaam kuuy. [53] Ro kɛn utu ˈruum se, tak ɓo jˈutu jˈaŋ̃ kɛɗn̄ ro kɛn ˈkɔŋ ruum eyo ɔɔ ro kɔŋ kooy se lɛ, jˈutu jˈaŋ̃ kɛɗn ro kɛn ˈkɔŋ kooy ey sum.

[54] Kaaɗ kɛn ro kɛn utu ˈruum se, jaay utu tɛrl ro kɛn ˈkɔŋ ruum eyo, ɔɔ ro kɛn ˈkooy se lɛ jˈutu jˈaŋ̃ tɛrliŋ̃ ute ro kɛn ˈkɔŋ kooy ey se, bin ɓo taar kɛn Kitap taaɗ do dɔkiŋ̃ se ˈkaan ɗoobiŋ̃ ki kɛn ɔɔ:

Ɓɛrɛ, yo se Raa ciriŋ̃ga naaŋ̃ tɛɗga gɔtɔ.

[55] *Naai yoa, tɔɔgi* kɛn naai ˈcir jeege se tap ɓo gay?

Ɔɔ tɔɔgi kɛn naai lee tɔɔl jeege se tap ɓo gay?§

[56] Tɔɔgŋ kɛn naai ˈlee tɔɔl jeege se lɛ, kɛse *kusiŋ̃a. Ɔɔ kusiŋ̃ lɛ, kɛn ɛɗĩŋ̃ tɔɔgɔ se, *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. [57] Anum ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi se, kˈtɔɔmki Raa kɛn ɛɗjeki tɔɔgɔ kˈcirki nakgen ɔk tɔɔgɔ dojege tu!

[58] Bin ɓo, gɛnaa maak-jemge, ˈɗaarki tɔɔgɔ. Ɔŋ̃te ˈtɛrlki mɔɔtn! Naabm Mɛljege se ɔŋ̃te ˈkɔŋ̃iŋ̃ki, ˈtɛɗ ˈɓaansiŋ̃ki ute naaniŋ̃a. ˈJeelki, naabm kɛn naase ˈlee dabara ˈtɛɗĩŋ̃ki Mɛljege tu se, cɛr eyo.

16

Gɛnaagen ɗoobm *al-Masi ki tiir gɛn noogŋ gɛnaagen Jeruzalɛm ki

[1] Mˈje mˈasen taaɗa taa gursn kɛn aki tiir gɛn noogŋ jee Raagen Jeruzalɛm ki se: maam mˈtaaɗɗega taaɗ mɛtiŋ̃ *eglizge tun taa naaŋ Galat ki. Anum naase ˈtɛɗĩŋ̃ki bin kici. [2] Ɓii dumas ki tak ɓo, naŋa naŋa kic ɓo do naabiŋ̃ kɛn naaŋ̃ tɛɗ jaay ɔŋo se, maak ki se n̄ˈɔɔɗ n̄ˈɔmbiŋ̃ gɛn doŋ̃a taa an noogŋ

§ 15:55 Aak Eza 25.8.

gɛnaagen ɗoobm al-Masi kɛn Jeruzalɛm ki.
Bin se, naase aki kɔŋ booy ɓiin kɛn maam
m'aanga jaay aki tiir ey sum. 3 Kɛn maam
jaay m'ɓaa m'aanga gɔtse ki num, jee kɛn
naase 'bɛɛr 'tɔɔɗɗeki se, maam m'aɗe kɛɗn
maktub ute nakŋ kɛn naase 'tiir 'tusiŋ̃ki
jiɗe ki se. Ɔɔ maam m'aɗe kɔl naaɗe aan ɓ̃aa
ute nakgen se, Jeruzalɛm ki. 4 Kɛn aakiŋ̃ki
bɛɛ jaay maam mala ɓo m'ɓaa kic lɛ, naaɗe
'ɓaa ute maama.

*P*ɔl je ɓaa mɛrtɛ

5 Kɛn maam m'utu m'ɓaa gɔtse ki se,
maam m'kaal teecŋ̃ taa naaŋ Masedoan ki,
taa maam m'kaal ute ɗoobm ese. 6 Kɛn
maam jaay m'aanga gɔtse ki se, baat ey num
maam m'tiŋg cɔkɔ ute naase, lɔɓu kaaɗn
kuulu se kic daan m'aŋ̃ deel gɔtse ki jaay
ɓo sɔm naase amki je nakŋ kɛn am noogŋ
gɛn tɛɗn mɛrtum naan ki. 7 Anum kɛn ɓɔrse
m'ɓaa ɓaa gɔtse ki se, m'je m'asen kaakŋ
ute do jɛm sum eyo, naɓo kɛn Mɛljege jaay
ɔɔɗumga ɗoobo num, maam m'je m'kiŋg
ute naase cɔkɔ. 8 Num gaŋ ɓɔrse maam se
m'tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se, bini
m'kaan kaaɗn laa Pantekɔt ki. 9 Taa gɔtn ese
se, maam m'ɔŋga ɗoobm gɛn tɛɗn naaba
*Raa ki dɛn aak eyo naɓo jee wɔɔyge kic ɓo
dɛna utu gɔtn ese.

10 Kɛn Timote jaay aanga gɔtse ki num,
aakiŋ̃ki doŋ̃ ki. Bin jaay ɓo naaŋ̃ kic nirliŋ̃
aŋ̃ kaay eyo; taa naaŋ̃ kic lɛ tɛɗn naabm
Mɛljege aan gɔɔ maama. 11 'Bɛrɛ, Timote se,
nam ɔŋ̃te kuum kaaliŋ̃ naaŋ ki, num ɛɗîŋ̃ki
nakŋ noogo kɛn naaŋ̃ aɗe kɔkŋ tɛrl gɔtum
ki ute lapia. Taa maam m'ute gɛnaagen
gɔtn ara se, j'utu j'iŋg j'aak kaamiŋ̃a.

12 Gɛnaajege Apɔlɔs se, ey num maam
m'ɛɗîŋ̃ga kaay kaam aak eyo m'ɔɔ ute gɛ-
naage se, n̰'ɓaa gɔtse ki, naɓo naaŋ̃ took eyo
gɛn ɓaa gɔtse ki ɓɔrse se. Anum kɛn naaŋ̃
ɔŋga jiŋ̃ jaay sɔm utu 'ɓaa gɔtse ki.

*P*ɔl naŋ taariŋ̃a ɔɔ ɔl tɔɔsiŋ̃ jeege tun
Kɔrint ki

13 Daayum iŋgki zɛɛrɛ, kaal maaksen do
Raa ki se ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ. 'Tɛɗki jee mɛc ɔɔ
'ɗaarki tɔɔgɔ. 14 Ɔɔ nakŋ naase aki 'tɛɗ paac
se, 'tɛɗîŋ̃ki ute maak-jea.

15 Gɛnaamge, 'booyki m'asen taaɗ daala:
'jeelki Stepanas ute jee maakŋ ɓeeŋ̃ ki se,
naaɗe ɓo jee kɛn took aal maakɗe deet do
*al-Masi ki taa naaŋ Akayi ki se ɔɔ naaɗe se
ɓo, jee ɔŋ̃ roɗe gɛn tɛɗn naabm Raa maakŋ
jee Raage tu. 16 Jee bin se ɓo, 'tookki taarɗe
ɔɔ jee kɛn lee dabar tɛɗ naaba ute naaɗe se
kic ɓo, 'tookɗeki taarɗe kici.

17 Kɛn Stepanas, Portunatus ute Akaykus
ɓaaɗo aakum se, maam maakum raap
aak eyo; gɔɔ naase ki se, naaɗe ɓaaɗo
noogumga. 18 Taa naaɗe se tɛɗum maakum
tɔɔɗga kaam kalaŋ aan gɔɔ naaɗe tɛɗsen
naase ki se kici. Bin num jee bin se, ɔkɗeki
ɔɔŋ̃ɔ.

19 *Eglizgen taa naaŋ Azi ki se, tɛɗsen
tɔɔsɛ. Akilas ute Priska ɔɔ ute egliz kɛn
lee tus ɓeeɗe ki se kic tɛɗsen tɔɔsɛ dɛn aak
eyo ute ro Mɛljege. 20 Gɛnaagen ɗoobm Isa
al-Masi kɛn gɔtn ara se, tɛɗsen tɔɔsɛ paac.

'Tɛɗki tɔɔsɛ naapge tu ɔɔ 'baam 'tɔkki
naapa ɔɔ aayki ciil naapge aan gɔɔ gɛnaa
naapge. 21 Gɔtn ara se, kɛse maam Pɔl ɓo
m'raaŋsen tɔɔsn se ute jim mala.

22 Debm jaay je Mɛljege ey se, ɔŋ̃ Raa aŋ̃
naama. Maranaata! (Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ: ɔŋ̃
Mɛljege se n̰'ɓaaɗo.)

23 Ɔŋ̃ Mɛljege Isa asen tɛɗn bɛɛŋ̃a.

24 Maam se m'jese paac taa naajege k'dɔɔk
k'tɛɗkiga kalaŋ ute Isa al-Masi.

Maktubm k-dige kɛn Pɔl raaŋiŋ eglizn Kɔrint ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm k-dige kɛn Pɔl raaŋiŋ eglizn Kɔrint ki

Kɛn Pɔl raaŋga raaŋ maktubm deetn gɛn Kɔrintge se ɓo jaay naaŋ ɔŋ labar jee Kɔrint ki ɔɔ tɛr naaɗe raaŋ tɔl maktubge dɛna ute naapa kici (koŋ 2.3). Gɔtn se, Pɔl ute jee al-Masigen Kɔrint ki se, taarɗe ɓaa ɔk mɛtn naap eyo. Taa naaŋ se ɓo kɔr naaŋ tɛrl te gɔtɗe ki ey ɓɔrt se, naaŋ raaŋɗen taa aɗen tɛrl kiŋgɗe. Maakŋ maktubiŋ ki se Pɔl taaɗ jeege tu ute ɗoobm ɔɔ ɗi jaay naaŋ tɛɗ debm kaaŋ naabm Isa se, kɛn je ɗeekŋ ɔɔ naaŋ se Isa al-Masi ɓo ɔliŋ naaba. Kɛn gɛn Pɔl ki num naaŋ se nakiŋ kaaŋ naaba sum. Ɔɔ maakŋ naabiŋ kɛn naaŋ tɛɗ se, naaŋ ɔŋga nakgen ɔɔŋɔ kɛn aan doŋ ki, ɔŋga dubar ɔɔ nakgen kɛn ɔl ɓeere deb ki ɔɔ ute naaŋ se kic ɓo naaŋ ɔŋ aayga kaamiŋa. Naɓo nakŋ naaŋ je se gɔtɔ ɓaa se paac jeege ˈjeel Raa Bubu ɔɔ Isa al-Masi. Kɛn Pɔl jaay taaɗ taa naaŋ maliŋ se, nakŋ kɛn naaŋ je se, jee Kɔrint ki aŋ ɓaatiŋ eyo ɔɔ ˈkɔŋ baatn dooyiŋ kɛn naaŋ dooyɗeno se ey kici (koŋ 1-7). Gɛn k-dige se, Pɔl raaŋɗen ɔɔ jee ɔk maala se, kˈnoog jee al-Masigen Jeruzalɛm ki (koŋ 8-9). Gɛn k-mɔtɔge tu se, Pɔl taaɗɗen ɔɔ jee kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se jˈɔŋte booy kuun taarɗe (koŋ 10-13).

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsɛ egliz kɛn Kɔrint ki

1 Kɛn ara maam Pɔl, *mˈdebm kaaŋ naabm Isa al-Masi aan gɔɔ kɛn *Raa maakiŋ jen ro ki ɔɔ maam mˈraaŋ maktubm ese se ute gɛnaajege, Timote. Naaje kˈtɛɗsen tɔɔsɛ naase ki jee *eglizn kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki ute jee Raagen paacŋ taa naaŋ Akayi ki ute magaliŋa. 2 Ɔŋ Bubjege Raa ɔɔ Mɛljege Isa *al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

Raa debm ɛɗ kaay kaama jeege tun maakŋ dubar ki

3 Kˈtɔɔmki Raa, Bubm Mɛljege Isa *al-Masi, naaŋ se Bubm kɛn bɛɛŋ dɛna ɔɔ naaŋ ɓo Raa debm ɛɗ kaay kaama ute maraadiŋa. 4 Maakŋ nakge tun ɔɔŋ kɛn aan dojege tu paac se, naaŋ ɓo debm ɛɗjeki kaay kaama. Ute kaay kaam kɛn Raa ɛɗjeki se, naajege kic num jˈaŋki kaasn gɛn kɛɗn kaay kaama jeege tun maakŋ nakge tun ɔɔŋ se kici. 5 Aan gɔɔ naajege jˈɔŋki dubar dɛna ute al-Masi se, bin ɓo ute ɗoobm al-Masi se Raa ɛɗjeki kaay kaam dɛn bin kici. 6 Kɛn nakŋ ɔɔŋ jaay aanga doje ki kic num, taa Raa asen kɛɗn kaay kaama kɛn asen kɔl gɔtn kaaj ki. Ɔɔ naaje jaay Raa ɛɗjen kaay kaama se taa naase kic ɓo dubar aanga dose ki num aŋki kɔŋ kaasa aan gɔɔ kɛn naaje dubar aan doje ki jaay jˈɔŋ jˈaasiŋ se kici. 7 Ɔɔ naaje kˈjeel maakje ki kɔnd dojen jaay jˈɔnd do naase ki se, kɔnd do mɛc. Taa naaje kˈjeele naase ɔŋkiga dubar ute naaje se, bin se Raa asen kɛɗn kaay kaama aan gɔɔ naaŋ tɛɗo naaje ki se kici.

8 Anum naase gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki, naaje kˈje naase aki jeele taa naaŋ Azi ki se kˈdabarjenoga dɛn aak eyo. Ɔɔ dubar kɛn naaje kˈjˈɔŋo se deeloga doje, naaje kˈsaapo jˈɔɔ naaje se jˈkɔŋ kaaj ey sum. 9 Ɗeere, naaje se kˈsaap jˈɔɔ ɓiije naŋga sum, naaje jˈkooyo. Naɓo, naaje se jˈɔnd doje do naaje maliŋge tu eyo, num naaje jˈɔnd doje do Raa ki, naaŋ ɓo debm lee dur jeege daan yoge tu. 10 Ɔɔ Raa se ɔɔɗjenoga doje maakŋ yo kɛn gɔtn ese se ɔɔ naaŋ ajen kɔɔɗn doje kuuy daala. Ɗeere, naaje se jˈɔnd doje doŋ ki, gɔt kuuy kic ɓo naaŋ utu ajen kɔɔɗn doje daala. 11 Naase kic ute keem Raa kɛn naase aki keem se, naase ajeki noogo. Ɔɔ ute tɔnd mɛtn kɛn jeege dɛna tɔnd mɛtn Raa taa naaje se, Raa ajen tɛɗn bɛɛ. Ute naaŋ se jeege dɛna ˈtɔɔm Raa taa bɛɛ kɛn naaŋ tɛɗjen se.

Gɔtn Pɔl uun doa je ɓaa Kɔrint ki naɓo ɔŋ ɓaa te eyo

12 Anum nakŋ tɛɗjen jaay naaje kˈtɔɔm roje se, naaje kˈjeeliŋ maakje ki, kiŋgjen naaje jˈiŋg maakŋ jeege tu, ɔɔ tap tap ute naase se, jˈiŋgo ute kɛn mɛt ki ɔɔ ute maakŋ kalaŋ naan Raa ki. Num naaje kˈjˈiŋgo bin se ute jeel-taar gɛn jikilimge eyo, num ute bɛɛ Raa kɛn tɛɗjen se. 13-14 Ɗeere, taargen naaje kˈlee kˈraaŋsesiŋ se, naaje kˈraaŋsen te taar ɗim kuuy eyo, num taargen naase ˈlee ˈdooyiŋki ɔɔ ˈbooy ɔkiŋki se. Aan gɔɔ ɓɔrse naase naka kaam kalaŋ ˈbooy ɔkjekiro te mɛtiŋ paac ey se, num maam mˈsaap

naase utu ajeki ˈbooy kɔkŋ mala mala ɔɔ
kɛse ɓo taar kɛn maam mˈje taaɗa se: *ɓii
kɛn Mɛljege Isa aɗe ɓaa se, naaje kˈtɔɔm
roje ute naase ɔɔ naase kic lɛ aki tɔɔm rose
ute naaje kici.
15 Ɗeere, maam mˈjeel maakum ki maam
mˈje mˈɓaa gɔtn naase ki ɓo deet jaayo, taa
bin se naase aki kɔŋ bɛɛ maam kɛn mˈɓaa
gɔtse ki dɔɔl di se. 16 Maam mˈkiiɲ gɔtse
ki se mˈɓaa Masedoan ki ɔɔ kɛn mˈtɛrl tɛrl
Masedoan ki kic ɓo, mˈaɗe kaal dose ki. Ɔɔ
naase ɓo amki je nakŋ kɛn am mˈkaasn gɛn
ɓaa mɛrtɛ taa naaŋ Jude ki. 17 Kɛn maam
mˈuun do gɛn ɓaa mɛrtɛ se, ute maakum
paac ey la? Ey lɛ nakŋ maam mˈɓaa ɓaa tɛɗa
paac se, mˈtɛɗiɲ aan gɔɔ gɛn jikilimgen do
nak kɛn kalaŋ sum ɓo kɛn naaɗe ɓaaɲ ɓaa
tɛɗa num ɗeek ɔɔ: «Yɛɛ» ɔɔ «Yɛɛ eyo» se
la? 18 Taar se Raa kic ɓo jeele, do taar kɛn
kalaŋ se, naaje jˈɔŋ kˈtaaɗseno te jˈɔɔ: «Yɛɛ»
ɔɔ «Yɛɛ eyo». 19 Taa maama, Silban ute
Timote kɛn kˈɓaaɗo kˈtaaɗsen taar Goon
Raa Isa *al-Masi gɔtse ki se, do taar kɛn
kalaŋ sum ɓo, naaje kˈtaaɗ te ey «Yɛɛ» ɔɔ
«Yɛɛ eyo». Num gaŋ taar naaje kˈtaaɗ se,
daayum «Yɛɛ». 20 Ɔɔ nakŋ kɛn Raa taaɗo
utu tɛɗ se, ute ɗoobm al-Masi se paac ˈtɛɗn
mɛt ki. Bin ɓo ute ro Isa al-Masi se, naaje
kˈɗeekki jˈɔɔki: *amin Raa ki gɛn *nookŋ
roɲa. 21 Raa ɓo kɛn dɔɔkjeki ute al-Masi
kˈtɛɗkiga tɔɔg se ɔɔ naaɲ ɓo debm tɛɗjeki
kˈtɛɗkiga jee naaɲge. 22 Naaɲ ɓo debm kɛn
tɛɗjeki nakŋ kaakŋ jeele, kɛse Nirliɲ kɛn
naaɲ ɛɗjeki maakjege tu kɛn je ɗeekŋ ɔɔ
naajege se kˈtɛɗkiga jee naaɲge ɔɔ ute naaɲ
se, naaɲ je ajeki taaɗn ɔɔ utu ajeki kɛɗn
nakŋ kɛn naaɲ taaɗo ɔɔ utu ajeki kɛɗ se.
23 Maam se oɲ Raa am tɛɗn saaɗuma ɔɔ
maam se lɛ mˈtaaɗ taar mɛt ki. Kɛn maam
jaay baate tɛrlo maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki
se, mˈje mˈasen tujɲ maakse eyo. 24 Naaje
kˈje jˈasen tɛɗn utu taa tɔɔg eyo gɛn kaal
maakse do Raa ki, taa kaal maakse lɛ, naase
utu ɔkiɲki tɔɔgɔ. Anum naaje kˈje jˈaki tɛɗn
naaba tɛlɛ, taa naase kic ɓo maakse raapo.

2

1 Maam se mˈuunoga doa, mˈkɔŋ tɛrl
gɔtse ki jaay, mˈasen ɓaa tujɲ maakse ey
sum. 2 Anum kɛn maam jaay ˈtujsega
maakse se, maam kic ɓo maakum ˈtuju,
bin se nam am tɛɗum jaay maakum raap
se gɔtɔ, taa naase lɛ paac, maakse tujga.
3 Kɛn ɔlumo jaay mˈraaŋseno maktub se, taa
maam mˈje eyo kaaɗ kɛn mˈɓaa gɔtse ki se,
jeegen am kɛɗn maak-raap se ɓo, ˈtɛrl am
tujɲ maakuma. Maam mˈjeel maakum ki,
kɛn maam jaay maakum raap se, naase kic
ɓo ˈpaacki maakse ˈraapo. 4 Kaaɗ kɛn maam
mˈraaŋseno se, maam maakŋ maak-tuj ki
ɔɔ mˈmaakŋ kaa-maan ki ɔɔ mˈuun nirlum
dɛna dose ki. Maam mˈraaŋseno se taa
mˈasen tujɲ maakse eyo, num taa aki jeele
maam se, mˈjese dɛn aak eyo.

*P*ɔl taaɗ ɔɔ: debm tɛɗga *kusiɲ se,
kˈtɛɗiɲ kalɗɛ
5 Kɛn deba jaay tujga maakŋ jeege se, kɛse
naaɲ tujum maakŋ maam eyo, num naaɲ
tujsen maakŋ naase paacki. Naɓo taar se
jˈɔɲte ˈtɛɗiɲki ˈdeel doa. 6 Gɛn debm bin
se, kɛn jee dɛna uuniɲga kaamiɲ se ɓo,
bɛɛɲga sum. 7 Taa naaɲ se ɓo naase ˈtɛɗiɲki
kalɗɛ, ɔɔ ɛɗiɲki kaay kaama, ey num sɔm
maak-tujɲ ese se ˈdeel doɲa. 8 ˈBooyki
mˈasen taaɗa, debm bin se ˈtaaɗiɲki tal,
naaɲ ˈjeele, naase se ˈjeɲki. 9 Anum kɛn
ɔlumo jaay maam mˈraaŋseno maktubm
se, kɛn naase jaay ˈtookki taarum paac lɛ,
maam mˈkaakŋ jeel ro ki. 10 Num ˈbooyki
mˈɗeekseni: debm jaay naase ˈtɛɗiɲkiga
kalɗɛ se, maam kic mˈtɛɗiɲga kalɗɛ, kɛn
maam ɓo mˈtɛɗiɲga kalɗɛ naan al-Masi ki
kic num, taa naase. 11 Bin ɓo *Ɗbum sitange
ajeki kɔŋ kaaɲ dal eyo, ɔɔ nakŋ naaɲ je tɛɗa
se lɛ, naajege kˈjeeliɲki tak.

*P*ɔl uun nirliɲ do Tit ki
12 Kɛn maam jaay mˈaan maakŋ gɛgɛr
kɛn Troas ki gɛn taaɗn Labar Jiga gɛn
*al-Masi jeege tu se, ey num gɔtn se Mɛljege
ɔɔɗumga ɗoobo ute maraadiɲa. 13 Naɓo
kɛn mˈaan jaay mˈɔŋ te gɛnaam Tit ey se,
maakum tap ɓo oŋ ɗaar eyo. Gɔtn se maam
mˈiiɲ mˈɔɲ gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki ɔɔ
mˈɓaa taa naaŋ Masedoan ki.

*Ute Isa *al-Masi se naaje kˈcirkiga nakge
paac*
14 Kˈtɔɔmki *Raa, ute ɗoobm al-Masi se
daayum naaɲ tɛɗjeki kˈleeki jˈɔkki mɛtn
Isan cir nakge paac se. Gɔtn ɓaa se paac
Raa ɔljen naaje se ɓo kˈtaaɗ taar al-Masi se
jeege tu taa aɲ jeele. Ɔɔ taar naaɲ se lɛ, tec
aan gɔɔ nakŋ oot nijimi kɛn oot wɔɔk dɔɔɗ
gɔtɔ ɓaa se paac se. 15 Ɗeere, naajege se
kˈtecki aan gɔɔ nakŋ oot nijimi kɛn al-Masi

ɛɗ Raa ki se. Naajege kˈtaaɗki taar al-Masi jeege tun Raa utu aɗen kaaja ɔɔ jeege tun Raa utu aɗen kut kici. [16] Jee mɛtiŋ̃gen uun ɗoobm kutu se lɛ, nakŋ ootn nijim ese se ootɗen aan gɔɔ nakŋ ooyga kooyo kɛn aɗen kɔl gɔtn yo ki ɔɔ jee mɛtiŋ̃gen kuuy uun ɗoobm kaaja se lɛ, nakŋ ootn nijim ese se ootɗen aan gɔɔ nakŋ iŋg zɛɛrɛ kɛn aɗen kɔl gɔtn kaaj ki. Num naabm magal ese se tap ɓo naŋa jaay aŋ̃ kaasn gɛn tɛɗn naaŋ̃ se? [17] Naaje se kˈtecki aan gɔɔ jee dɛngen kuuy eyo, kɛn lee taaɗ taar Raa jeege tu tɛɗĩŋ̃ aan gɔɔ nakŋ suukŋ gɛn kɔŋ ɗim ro ki se. Num gaŋ kˈtɛɗkiga kalaŋ ute al-Masi se, naaje kˈtaaɗki taar mɛt ki ute maakŋ kalaŋ aan gɔɔ jee kɛn Raa ɓo ɔlɗeno.

3

**Raa dɔɔk kiji ute jeege se kɛse ɓo jee tɛɗn naabiŋge*

[1] Naase aki taaɗn ɔɔki naaje se kˈbaagga magal roje daal ne? Lɔ naaje kic ɓo kˈje jˈajen raaŋ kɛɗn maktub jije ki taa jˈanjen jeel ro ki aan gɔɔ jee mɛtiŋ̃gen kˈraaŋɗeno maktub jiɗe ki jaay ɓaaɗo̰ taaɗsen naase ki ɔɔ je naase kic aɗeki raaŋ kɛɗ kic la? [2] Maktubm naaje se, naase maliŋge. Naaŋ̃ se kˈraaŋiŋ̃ga raaŋ maakje ki ɔɔ maktubm se jeege paac dooyiŋ̃a ɔɔ jeeliŋ̃a. [3] Ɗeere, naaŋ̃ se tooɗ tal, naase se ɓo maktubm kɛn *al-Masi raaŋiŋ̃a ɔɔ ɛɗjesiŋ̃ kaam jije. Naaŋ̃ raaŋiŋ̃ se ute maan nakgen kˈraaŋ ro maktubge tu se eyo, num ute *Nirl Raa zɛɛrɛ. Naaŋ̃ raaŋiŋ̃ te ro tircil ki eyo, num naaŋ̃ raaŋiŋ̃ maakŋ jikilimge tu.

[4] Kɛn ɔlje jaay naaje kˈtaaɗsen bin se, taa ute ɗoobm al-Masi se, naaje kˈjeel maakje ki naaje se kˈjˈɔnd doje do *Raa ki. [5] Naaje kaljeki sum se jˈaas tɛɗn ɗim eyo, num Raa ɓo tɛɗjen jˈaasga gɛn tɛɗn nakgen se. [6] Naaŋ̃ ɓo tɛɗjekiga jˈaaskiga gɛn tɛɗn jee tɛɗn naabm kɛn Raa dɔɔk kiji ute jeege se. Ɔɔ dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔk kiji ute jeege se iiŋ̃o ro *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki eyo, num naaŋ̃ se iiŋ̃o gɔtn *Nirl Salal ki, taa Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, ɔl jeege maakŋ yo ki anum gɛn Nirl Salal se ɔl jeege gɔtn kaaj ki.

[7] Do dɔkiŋ̃ se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, Raa raaŋiŋ̃o ro tircil ki. Kaaɗ kɛn naaŋ̃ raaŋiŋ̃ raaŋ se *nookŋ Raa tɛɗ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ. Bin ɓo daan kaam *Musa kic ɓo wɔɔr bin kici ɔɔ gaan *Israɛlge se ɔŋ ɔnd kaamɗe ro daan kaam Musa ki eyo taa daan kaamiŋ̃ se wɔɔr ɔs kaam ki kiric, naɓo tɛɗga sum ɓo tɛɗ gɔtɔ. Num kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔl jeege gɔtn yo ki jaay taaɗn nookŋ Raa ɔɔ tɛɗ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ se, [8] daala, mɛt kando Raa ˈtaaɗn nookiŋ̃a jeege tu, kaaɗ kɛn Nirl Salal tɛɗn naabiŋ̃ se. [9] Taa Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, tɛɗ bɔɔrɔ ooc do jeege tu ɔɔ ute naaŋ̃ se kic ɓo taaɗn nookŋ Raa se, mɛt kando dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔk kiji ute jeege jaay tɛɗjeki kˈtɛɗki jeegen aak bɛɛ naaniŋ̃ ki se, naaŋ̃ se ajeki taaɗ nookŋ Raa cir naaŋ̃ se daal ey la? [10] Nookŋ Raa kɛn wɔɔrɔ gɔtɔ do dɔkiŋ̃ kɛlɛŋ se, jaay kˈdɔɔjiŋ̃ ute nookŋ kɛn Raa dɔɔk ute jeege kiji se, nookŋ kɛn do dɔkiŋ̃ se aas te ɗim naaniŋ̃ ki eyo. [11] Ɗeere, dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko do dɔkiŋ̃ ute jeege se tiŋg te gɛn daayum eyo. Ute naaŋ̃ se kic ɓo Raa taaɗga nookiŋ̃a, num mɛt kando dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege gɛn daayum se, magal cir naaŋ̃ se dɔkɔ.

[12] Taa naaŋ̃ se ɓo naaje kˈjeel maakje ki, nakŋ naaje jˈɔnd doje ro ki se ɓo, naaje kˈtaaɗiŋ̃a. [13] Naajege se kˈtɛɗki aan gɔɔ gɛn Musa eyo kɛn daan kaamiŋ̃ wɔɔrga num, naaŋ̃ aaliŋ̃ kala taa gaan Israɛlge se ɔŋ aasiŋ̃ gɛn kaakŋ tɛ̃niŋ̃ eyo daan kaamiŋ̃ kɛn wɔɔr ɔs kaam ki kiricŋ̃ ɔɔ kɛn tɛɗga num cɔkɔ cɔkɔ jaay ˈdeel se. [14] Num gaŋ gaan Israɛlge se ɔŋ booy ɔk mɛtn taar se eyo. Jaaki kic ɓo, mɛtjilɗege booy ɔk ey kici. Kɛn naaɗe jaay dooy Kitapm kɛn Raa dɔɔko do dɔkiŋ̃ ute jeege se, naaɗe booy ɔk mɛtn nakgen se eyo aan gɔɔ jeelɗe se kˈdeebiŋ̃ga deeb ute kala. Anum deb dɔɔkga ute al-Masi jaay ɓo kala se tɛɗn gɔtɔ ɔɔ naaŋ̃ se booy ɔk mɛtn taar se. [15] Ɗeere, jaaki kic ɓo kɛn naaɗe jaay dooy dooy Kitapm Musa se, naaɗe booy ɔk mɛtiŋ̃ eyo, aan gɔɔ jeelɗe se kˈdeebiŋ̃ga ute kala. [16] Aan gɔɔ Kitapm Raa taaɗni: *Kɛn Musa jaay* ɓaaga naan Raa ki se, naaŋ̃ ɔɔɗn ute kal daan kaamiŋ̃ ki se naatn.* [17] Taa Mɛljege se naaŋ̃ nirli ɔɔ gɔtn jaay Nirl Mɛljege utu se, jeege ɔŋ doɗe. [18] Ɔɔ naajegen paacŋ̃ jˈaalkiga maakjege do al-Masi ki se, kal daan kaamjege tu se, Raa ɔɔɗiŋ̃ga naata. Naajege jˈaakki nookŋ Mɛljege ɔɔ nookiŋ̃ se tɛɗjeki naajege kˈteciŋ̃ki tece. Bin ɓo nookŋ Raa

* 3:16 Aak Ekz 34.34.

jˈaakiɲ gɔtn naajege tu se, daayum ziiɗn ɓaa ute naaniɲa. Kɛse ɓo naabm Nirl Mɛljege tɛɗiɲa.

4

Kɔrbɔtn maakŋ dukul nɛɲj ki

1 Taa naaɲ se ɓo aan gɔɔ *Raa ute bɛɛɲa ɛɗjega naabiɲ ese se kaam jije se, naaje jˈɔk maakje tɔɔgɔ ro ki. 2 Nakgen jig ey kɛn kˈtɛɗiɲ kˈjˈɔyiɲ kɔyɔ ute nakŋ sɔkɔɲge se, naaje kˈtɛrlɗenga naaga. Naaje se kˈjˈaaɲ nam dal eyo ɔɔ taar Raa kic lɛ, kˈtɛrliɲ kaam kuuy eyo. Num gaŋ taar mɛt ki se, naaje kˈ-taaɗiɲ tood tal, bin ɓo naŋa naŋa kic ɓo jeel maakiɲ ki, naan Raa ki se taar naaje kˈtaaɗ se taar mɛt ki. 3 Anum jee mɛtiɲge Labar Jigan gɛn *al-Masi kɛn naaje kˈtaaɗɗen se, naaɗe booy ɔk te mɛtiɲ eyo. Jeelɗe se aan gɔɔ kˈdeebiɲga ute kala. Kɛse gɛn jeegen ɓaa ɓaa gɔtn kut ki. 4 Jeegen ese se aal maakɗe do Isa ki eyo, taa *Bubm sitange, naaɲ ɓo raa kɛn do *duni ki se, gaasɗe ɔŋ jeel ɔk mɛtiɲ eyo taa naaɗe ˈkɔŋ kaakŋ gɔtn wɔɔr gɛn Labar Jigan gɛn al-Masi se eyo. Ey num kɛse ɓo kɛn taaɗn *nookŋ al-Masi, ɔɔ al-Masi se naaɲ ɓo kɛn tec Raa mala mala se. 5 Num naaje se kˈtaaɗ taa ro naaje maliɲge eyo, anum naaje kˈtaaɗ jˈɔɔ: al-Masi se, naaɲ Mɛl jeege paac. Num naaje se lɛ, taa Isa se, kˈtaaɗsen jˈɔɔ naaje se kˈjee tɛɗn naabsege. 6 Taa Raa ese sum ɓo kɛn ɗeeko ɔɔ: *Ɔɲ* gɔtn wɔɔr se, ˈwɔɔr maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ,* ɔɔ naaɲ ɓo debm ˈwɔɔrjen maakjege kici. Ɔɔ gɔtn wɔɔr ese ɓo taaɗjeki nookŋ Raa ɔɔ nookŋ Raa ese se ɓo kɛn jˈaakiɲ wɔɔr kɛlɛŋ daan kaam Isa al-Masi ki se.

7 Num naaje se kˈtec aan gɔɔ dukul nɛɲjɛ naɓo ɔk kɔrbɔtn Raa maak ki. Bin num tɔɔgŋ deel do ese se iiɲo gɔtn Raa ki, ey num gɔtn naaje ki eyo. 8 Kaam ara kaam ara paac ɓo gɔtɔ tɛɗjen ɔɔɲɔ, naɓo nakgen se ɔŋ deel te doje eyo; ɗoobm roje tap ɓo kˈjeel eyo, naɓo ute naaɲ se kic ɓo jˈɔŋ ɗoobm kɛn kˈjˈɔɔɗn doje. 9 Jeege lee dabarje kaam ara kaam ara naɓo Raa rɛsjen te eyo; kˈtɔnd kˈtundje naaŋ ki naɓo jˈɔŋki cirjen te eyo. 10 Daayum jeege je ajen tɔɔlɔ aan gɔɔ kɛn naaɗe je aɗe tɔɔl Isa se, bin ɓo ute naaɲ se jeege kaakŋ jeele, Isa se utu iŋg zɛɛrɛ ɔɔ naaɲ ɓo debm kɛn bɔɔbjeki jˈutu jˈiŋgki zɛɛr se kici. 11 Maakŋ kiŋgje ki se jeege je ajen tɔɔlɔ aan gɔɔ kɛn naaɗe tɔɔlo Isa se, bin ɓo ute tɔɔgjen gɔtɔ se kic ɓo, naaje jˈooy te eyo. Kɛse ɓo kɛn taaɗ jeege tu ˈjeele, Isa se naaɲ utu iŋg zɛɛrɛ. 12 Bin ɓo naaje se kˈtook gɛn lee nirl yo ki, taa ute Labar Jigan naaje kˈtaaɗsen se, naase aki kɔŋ kaaja.

13 Kitapm Raa taaɗ ɔɔ: *Maam mˈaalga maakum do Raa ki; taa naaɲ se* ɓo maam mˈtaaɗ taariɲ jeege tu.† Taa naaje kic ɓo jˈaal maakje tec aan gɔɔ debm kɛn Kitap taaɗno se, taa naaɲ se ɓo naaje kˈtaaɗ taariɲ jeege tu kici. 14 Naaje kˈjeelki debm duro Mɛljege Isa se, naaɲ utu ajeki dur ute Isa kici ɔɔ naaɲ anjenki ɓaa ute naase tɛlɛ naaniɲ ki. 15 Nakŋ naaje kˈsɛrkiɲ paac se, taa asen noogo, bin ɓo bɛɛ Raa se ˈziiɗn ɓaa ute naaniɲa do jeege tu ɔɔ jeege ˈziiɗn tɛɗn dɛna kɛn aɲ tɔɔmɔ ɔɔ naaɗe paac taa naapki aɲ nooko.

16 Taa naaɲ se ɓo naaje jˈɔk maakje tɔɔgɔ. Kˈjeelki, daa rojege se tɔɔgiɲ naŋ cɔkɔ cɔkɔ bini aɲ kɔliɲ yo ki. Num gaŋ ɓii-raa Raa ɛɗjeki tɔɔgiɲ maakjege tu ɔɔ ˈtɛɗjeki jee kiji. 17 Nookŋ Raa kɛn jˈutu kˈjˈaki kɛnd maak ki jaay jˈaki kɔŋ bɛɛ se kˈdɔɔjiɲ ute dubargen ɓɔrse jˈɔŋiɲki do duni ki ara se, jˈaakki dubarjege se aas ɗîm eyo ɔɔ dubar-jege se naaɲ cɔkɔ sum ɓo utu ˈdeele. Ɔɔ naaɲ se ɗaapjeki ɗaap ɓo gɛn kɛnd maakŋ nookŋ Raa kɛn tiŋg gɛn daayum daayum se. 18 Anum naajege se, jˈɔndki kaamjege do nakge tun jˈaakiɲ ute kaamse eyo, num do nakge tun kˈjˈɔŋ kˈjˈaakɗen eyo. Taa nakgen kˈjˈɔŋ kˈjˈaakɗen ute kaama se utu ˈdeele, num gaŋ nakgen jˈɔŋ jˈaakɗen ey se ɓo, ˈtiŋg gɛn daayum daayum.

5

1 Ɗeere, kˈjeelki, kɛn rojegen kɛn tec aan gɔɔ kɔrɔr do naaŋ ki se jaay ˈtujga kic ɓo, *Raa utu ajeki kɛɗn ro kuuy aan gɔɔ ɓee maakŋ raa ki. Ɔɔ ro se tec aan gɔɔ ɓee kɛn jikilimge lee ɔɓ se eyo, num naaɲ se Raa ɓo mɛl kɔɓiɲa. Ɔɔ ɓee ese se ˈtiŋg gɛn daayum. 2 Kaaɗ kɛn naajege kˈjˈutuki do naaŋ ki ara se, naajege kˈdɔŋ kˈsaap jˈɔl koje pir kˈje naŋa naŋa kic ɓo, Raa aɲ kɛɗn ro kiji kɛn iiɲo maakŋ raa ki se. 3 Kɛn Raa jaay ɛɗjekiroga ro kiji kɛn iiɲo maakŋ raa ki se, kojege se ˈkɔŋ lee aan gɔɔ kɛn

* 4:6 Aak Jɛn 1.3. † 4:13 Aak KKR 116.10.

naaŋ̰ ɔko ro ey se sum. [4] Num kaaɗ kɛn
naajege j'utuki ute daa rojegen kɛn tec aan
gɔɔ kɔrɔr se, naajege k'dabar k'lee k'daay
k'ɗɛs ɗɛs aan gɔɔ jeegen uuno daam deere.
Ɗeere, naajege se k'je daa rojege se 'tɛɗn
gɔt eyo, num naajege k'jeki Raa ajeki tɛrl
rojege kiji aan gɔɔ debm uus kala kiji do
kaliŋ̰ ki, bin ɓo ro kijin 'tiŋg gɛn daayum se
naaŋ̰ ɓo pɛlɛkŋ daa rojegen kɛn utu 'kooy
se. [5] Raa mala ɓo 'ɗaapjeki taa j'aki kɔŋ ro
kijin ese se, ɔɔ Nirliŋ̰ kɛn naaŋ̰ ɛɗjekiro se,
naaŋ̰ jejeki taaɗn ɔɔ utu ajeki kɛɗn nakŋ
kɛn naaŋ̰ taaɗ ɔɔ utu ajeki kɛɗ se.

[6] Taa naaŋ̰ se ɓo daayum naajege j'ɔkki
maakjege tɔɔgɔ. Anum k'jeelki kɛn naajege
jaay j'utu k'jee daa roge ɓɔrt se, naajege
j'utu k'dɔkki k'j'aanki te gɔtn Mɛljege tu
eyo. [7] Taa do naaŋ ki se, naajege k'j'iŋgki ɓo
ute kaal maakŋ kɛn naajege k'j'aalki maak-
jege doŋ̰ ki se sum, ey num ute kaamjege se
j'ɔŋ j'aakiŋ̰ki eyo. [8] Ɗeere, naajege se j'ɔkki
maakjege tɔɔg aak eyo. Ɔɔ daa rojegen aan
gɔɔ ɓee se, naajege k'je j'aŋ̰ teecŋ̰ kɔŋ̰ naata
gɛn ɓaa kiŋg cɛɛ Mɛljege tu. [9] Kɛn naajege
ɓo j'utu j'iŋgki do naaŋ ki, ey lɛ rojegen aan
gɔɔ ɓee se ɓo k'teec k'j'ɔn̰iŋ̰kiga naata gɛn
ɓaa kiŋg cɛɛ Mɛljege tu kic ɓo, kɛn deet deet
se, k'tɛɗki nakŋ kɛn tɔɔliŋ̰ naaŋ̰ ki. [10] Taa ɓii
kalaŋ se naajege paac j'utu j'aki ɓaa naan
*al-Masi ki taa naaŋ̰ ajeki kɔjŋ̰ bɔɔrɔ dojege
tu. Gɔtn se naŋa naŋa kic ɓo j'aŋ̰ kɔgŋ bɛɗiŋ̰
do naabiŋ̰ kɛn naaŋ̰ tɛɗo kaaɗ kɛn naaŋ̰
tiŋgo do naaŋ ki; kɛn naaŋ̰ tɛɗoga bɛɛ ey lɛ
bɛɛ eyo, j'aŋ̰ kɔgŋ bɛɗiŋ̰ do naabiŋ̰ kɛn naaŋ̰
tɛɗo.

Raa je jeege paac kɔkŋ taasa ute naaŋa

[11] Gɛn ɓeer Mɛljege tu sum se, naaje k'jeel
mɛtiŋ̰a. Taa naaŋ̰ se ɓo naaje k'je jeege
paac 'tookŋ do taar kɛn se. Naaje se lɛ, Raa
jeel ɔkje mala mala ɔɔ maam m'saap, naase
kic ɓo, maakse ki se 'jeel ɔkjeki mala mala
kici. [12] Naase se 'taaɗki ɔɔki naaje se k'magal
magal roje daala. Gɔtɔ! Naaje se k'magal
magal roje eyo, num gaŋ naaje se k'taaɗsen
ɗoobm kɛn naase anki tɔɔm rose ute naaje.
Bin ɓo jee kɛn baagga taaɗn taargen iŋg
kusu roje ki se, naase aɗeki kɔŋ tɛrlɛ. Taa
jee se lɛ, tɛɗn nakŋ kɛn naaɗe je jeege ɓo
aɗen kaak sum, ey num kɛn maakɗe ki eyo.
[13] Jee mɛtiŋ̰ge jaay taaɗ ɔɔ naaje k'jee dɛrlge
se. Kɛn naaje ɓo k'jee dɛrlge kic num, taa
Raa. Kɛn naaje ɓo k'jee mɛtɛkge lɛ, taa
j'asen noogo. [14] K'jeelki, nakŋ naaje k'tɛɗki
paac se, maakje *al-Masi ɓo ɔljeki k'tɛɗiŋ̰ki.
Ɔɔ k'jeelki, deb kalaŋ jaay ooyga taa jeege
paac se, bin se aan gɔɔ jeege paac naan Raa
ki se, ooyga ute naaŋ̰a. [15] Taa al-Masi se
ooy taa jeege paac; bin ɓo jeegen utu iŋg
zɛɛrɛ se 'tɛɗn nakŋ kɛn tɔɔlɗen naaɗe ki
eyo, num 'tɛɗn nakŋ kɛn tɔɔliŋ̰ naaŋ̰ kɛn
ooyo ɔɔ duroga taa naaɗe se.

[16] Taa naaŋ̰ se ɓo mɔɔtn, jikilimge se,
naaje j'aɗe kaal maak ki aan gɔɔ kɛn jikil-
imge lee aal naapa maak ki se eyo. Do dɔkiŋ̰
al-Masi jaay ɓo j'aaliŋ̰o maak ki aan gɔɔ
goon debkilimi kic ɓo ɓɔrse se, naaje j'aakiŋ̰
kaam kɛn bin ey sum. [17] Bin ɓo debm jaay
dɔɔkga ute al-Masi se, naaŋ̰ tɛɗga debm kiji.
Ɔɔ kiŋgiŋ̰ do dɔkiŋ̰ se lɛ deelga, ɓɔrse nakge
paac tɛɗiŋ̰ga kiji.

[18] Nakgen ese se paac, Raa ɓo tɛɗiŋ̰a. Ɔɔ
naaŋ̰ ɔlo al-Masi se, taa j'aki kɔkŋ taasa ute
naaŋ̰ Raa. Ɔɔ naaŋ̰ ɛɗjenga naabiŋ̰ kaam jije
se taa j'ano ɓaa ute jeege gɛn kɔkŋ taasa ute
naaŋ̰a. [19] Ɗeere, ute al-Masi se, Raa naaŋ̰
mala ɓo ɔkoga taasa ute jikilimge. Kaaɗ
kɛn se *kusiŋ̰ jikilimgen tɛɗo se, naaŋ̰ tɔndo
te mɛt eyo. Anum, naaŋ̰ ɔlje se taa k'ɓaa
taaɗn jeege tu j'ɔɔ: Raa se, je kɔkŋ taasa ute
naase. [20] Taa naaŋ̰ se ɓo naaje se k'tɛɗkiga bi
al-Masige. Bin ɓo j'eemsen nɔɔ ute ɗoobm
naaje se aan gɔɔ Raa mala ɓo daŋseno ɔɔ ute
ro al-Masi se: ɔkki taasa ute Raa. [21] Anum
al-Masi se naaŋ̰ oŋ tɛɗ te kusiŋ̰ eyo naɓo,
Raa ɔliŋ̰ uun kusiŋ̰ naajege ɓo doŋ̰ ki. Bin ɓo
aan gɔɔ naajege k'tɛɗkiga kalaŋ ute naaŋ̰ se,
ute ɗoobm al-Masi se ɓo, naajege j'aki tɛɗn
jee aak bɛɛ naan Raa ki.

6

[1] Aan gɔɔ naaje k'tɛɗn naaba kalaŋ ute
*Raa se, naaje k'j'eemsen nɔɔ j'ɔɔ: bɛɛ Raa
kɛn naaŋ̰ tɛɗsen se, ɔn̰ten 'tɛɗiŋ̰ki aan gɔɔ
nakŋ cɛrɛ. [2] Taa Raa taaɗ maakŋ Kitap ki ɔɔ:

*Kaa*ɗn m'an tɛɗn bɛɛ jeege tu jaay aas se,
maam m'booyga keemi
ɔɔ kaaɗ kɛn maam m'an kaajŋ̰ jeege jaay
aas se, maam m'ɓaaɗoga taa m'ai
naaka.*

Bin ɓo 'booyki gɛnaamge, ɓɔrse ɓo kaaɗn
kɛn Raa je tɛɗn bɛɛŋ̰a jeege tu se aanga ɔɔ

* 6:2 Aak Eza 49.8.

ɓɔrse ɓo kaaɗn kɛn naaŋ̃ an kaajŋ̃ jeege se, ɓɛrɛ, aanga kici.

*P*ɔl taaɗ taa dubariŋ̃a

3 Naaje se kˈje ˈtɛɗn nakŋ kɛn ˈtujŋ̃ maakŋ
jeege ɗoobm Raa ki eyo, taa maakŋ naabje
ki se kˈje jeege ˈkɔŋ nakŋ aak kus maak
ki eyo. 4 Num gaŋ do nakge tun naaje
kˈtɛɗ paac se, naaje kˈje kˈtaaɗn jeege tu
ɔɔ naabm naaje kˈtɛɗ se gɛn Raa. Bin ɓo
naaje jˈaay kaamje jˈaasiŋ̃ do nakge tun
ɔɔŋ̃ kɛn aan doje ki, ɔɔ do dubarge tun
jeege lee dabarje, nakgen lee teecjen nirlje,
5 kˈtɔndje, kˈjˈɔmbje daŋgay ki, jˈɔl mɛtn
jeege iiŋ̃ roje ki, kˈtɛɗn naaba kˈjˈɔɔr kˈnaŋ
tak tak, gɔtn mɛtiŋ̃ bi kaamje kic ɓo kˈtoodˈ
eyo, ɔɔ gɔtn mɛtiŋge se kɔsɔ kic ɓo jˈɔs eyo.
6 Gɛn taaɗn jeege tu naaje kˈjee tɛɗn naabm
Raage se, naaje jˈiŋg ute maakŋ kalaŋ, naaje
kˈjeel nakgen mɛt ki, kˈtɛɗn maakje deere,
jee bɛɛ, ɔɔ ute kiŋgje se kˈtaaɗ jeege tu,
naaje se jˈɔk *Nirl Salal ɔɔ kˈje jeege ute
maakje paac. 7 Jeege se naaje kˈtaaɗɗen
taar mɛt ki ɔɔ ute tɔɔgŋ gɛn Raa. Naaje
se kˈtɛɗ nakgen ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ se
tec aan gɔɔ bɔɔrgen do ji ɗaamje ki gɛn
tɛɗn bɔɔrɔ ute jee wɔɔyjege ɔɔ tec aan gɔɔ
daragŋ jˈɔkiŋ̃ ute ji jeelje gɛn naakŋ roje
se. 8 Jeegen mɛtiŋge aaljeki maak ki, jeegen
mɛtiŋge aaljeki maak ki eyo, jee mɛtiŋge
taaɗ taar iŋg kus ɓo roje ki ɔɔ jee mɛtiŋge
se lee tɔɔmje tɔɔmɔ. Naaɗe aakje aan gɔɔ
jee taar-kɔɔɓge, num gaŋ naaje se kˈlee ute
kɛn mɛt ki. 9 Kˈtɛɗjen aan gɔɔ nam tap
ɓo jeeljen eyo, num gaŋ jeege paac jeelje,
jˈaakjen aan gɔɔ jee kˈɓaaɗen ɓaa tɔɔlɔ,
gaŋ naaje se jˈutu jˈiŋg zɛɛrɛ, kˈjˈɔɔɗjen
yɛɛɓje naɓo kˈtɔɔljen te eyo. 10 Jeege tujjen
maakje naɓo daayum naaje se jˈiŋg ute
maak-raapo; naan jeege tu se naaje kˈjee
daayge num gaŋ naaje ɓo kˈtɛɗ jeege tɛɗ
jee maalge naan Raa ki; jˈaakje num aan gɔɔ
jee ɔk ɗim eyo, num gaŋ naaje se jˈɔk nakge
paac.

11 Naase jee Kɔrint ki, naaje se kˈ-
taaɗsenga taar toodˈ tal ɔɔ jˈɔɔɗsenga taar
maakje ki se ɔɔ naaje kˈjese. 12 Naaje se jˈɔɔɗ
kˈnaŋsenga taar maakje ki, num naase ɓo
ˈbaate kɔɔɗjeki taar maakse ki. 13 Anum
maam se mˈtaaɗsen aan gɔɔ bubm kɛn taaɗ
gɛniŋge tu: ɔɔɗjeki taar maakse ki ɔɔ ˈjejeki
aan gɔɔ kɛn naaje kˈjese se.

*Ɔŋ̃te ˈtumki kalaŋ ute jeegen k*ɛn aal te
maakɗe do Isa *al-Masi ki eyo

14 Jeegen aal te maakɗe do Isa al-Masi ki
ey se, ɔŋ̃te ˈdɔɔkki taar se kalaŋ. Anum
nakŋ ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ nakŋ kɛn *kusiŋ̃ se,
nakŋ aɗe tum kalaŋ se utu la? Gɔtn wɔɔr
ute gɔtn ɔɔɗ se kɔŋ tum kalaŋ la? 15 Al-Masi
ute *Ɓubm sitange se ˈkɔŋ dɔɔkŋ taarɗe
kalaŋ la? Debm aalga kaal maakiŋ̃ do Isa
al-Masi ki ute debm kɛn aal te maakiŋ̃ ey se
ˈkɔŋ dɔɔkŋ taarɗe kalaŋ la? 16 *Ɓee Raa ute
ɓee maragge se, ɗim aɗen dɔɔkŋ tum kalaŋ
se utu la? Taa naajege paacki se ɓo ɓee Raa
kɛn iŋg zɛɛrɛ, aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ maliŋ̃ taaɗn
maakŋ Kitap ki ɔɔ:

*Maam mˈkiŋg ute naa*ɗe ɔɔ mˈlee daanɗe ki,
*maam mˈ*tɛɗn Raaɗe ɔɔ naaɗe ˈtɛɗn
jeemge.†

17 Taa naaŋ̃ se ɓo Mɛljege Raa taaɗ jeeŋge tu
ɔɔ:

ˈTeecki naatn maakŋ jeege tun kusiŋ̃ se ɔɔ ˈɓaa
iŋgki gɛn dose.

*Nakŋ k*ɛn asen tujŋ̃ naanum ki se
ɔŋ̃te ˈlɛkiŋki ɔɔ maam mˈasen dɔɔɗn kɔkŋ
jiga.‡

18 *T*ɛr Mɛljege Sidburku ɗeek ɔɔ: maam
mˈasen tɛɗn Bubse
ɔɔ naase amki ˈtɛɗn gɛnumgen gaabge ute
kɛngen mɛndge.§

7

1 Jee maak-jemge, aan gɔɔ *Raa taaɗ-
jenkiga taaɗ ɔɔ utu ajeki tɛɗn nakgen se, kˈ-
tug kˈɗaapki rojege: jˈɔŋ̃te ˈsaapki ɔɔ jˈɔŋ̃te
ˈtɛɗki nakŋ *kusiŋ̃ naan Raa ki. Aan gɔɔ
naajege kˈɓeerki Raa ki se, iŋgki kiŋg kɛn
*salal naaniŋ̃ ki.

*P*ɔl maakiŋ̃ raap do jeege tun Kɔrint ki

2 Ɔɔɗjeki maakse ɔɔ ˈjejeki. Naaje lɛ,
kˈtɛɗ te nakŋ *kusiŋ̃ nam ki eyo, kˈrɛj te
nam gɛn tuj nam eyo, ɔɔ nam lɛ jˈaaŋ̃iŋ̃
te dal gɛn kuun ɗimiŋ̃ eyo. 3 Kɛn maam
jaay mˈtaaɗsen taargen se, taa mˈasen kɔkŋ
mindse eyo. Ɗeere, taar se maam mˈ-
taaɗiŋ̃oga taaɗa mˈɔɔ: naaje se kˈjese ɔɔ kɛn
yoje lɔɓu kaajje, naaje se kˈtɛɗkiga kalaŋ ute
naase. 4 Maam se mˈjeelse, maakum tap ɓo
naaj dose ki eyo. Ute nakgen ɔɔŋ̃ kɛn aan

† 6:16 Aak Lb 26.11-12 ɔɔ Ezk 37.27. ‡ 6:17 Aak Eza 52.11. § 6:18 Aak 2Sam 7.8, 14.

doje ki se kic ɓo, maam mˈɔk maakum təəgɔ
əə ute naaɲ̃ se kic ɓo, maakum raap dɛn aak
eyo.
5 ˈJeelki, kɛn naaje jaay jˈaan taa naaŋ
Masedoan ki se, naaje jˈɔŋ te gɔtn təəl
maakje eyo. Num gɔtɔ ɓaa se paac nakgen
əəɲ̃ aan doje ki, jeege iiɲ̃o roje ki əə gɔtn se
nirlje ɔndje gak gak. 6 Num Raa debm ɛɗjen
kaay kaam se, naaɲ̃ ɓo sɛljenga maakje əə
ɛɗjenga kaay kaama ute kaan Titn gɔtn ara
se. 7 Num ute kaaniɲ̃ gɔtn ara sum eyo,
naɓo Tit taaɗjenoga əə naase ɛɗiɲ̃kiroga
kaay kaama. Kɛse ɓo kɛn sɛljen maakje əə
ɛɗjen kaay kaama naaje ki kici. Naase ˈjeki
ɔkki amki kaakŋ ute kaamse tak. Taa nakŋ
naase ˈtɛɗki jig ey se ɛɗsenga maak-tuju.
Naase se ˈje amki naaka ji jee wɔɔyumge
tu. Kɛn maam jaay mˈbooy taar se, maakum
raap dɛn aak eyo.
8 Taa naaɲ̃ se ɓo, maktubm kɛn maam
mˈraaŋsen se jaay tujsenga maakse kic
num, naɓo maam ki se mˈaakiɲ̃ se ɔk taar
eyo. Ɗeere, mɛtn-jiki se, maam mˈəə
mˈraaŋiɲ̃ te ey kic ɓo jiga, taa maktubm
se maam mˈaakiɲ̃ se tujsenga maaksen dɛn
aak eyo, naɓo kɛn tujsen maakse se daaniɲ̃
dɔk te eyo. 9 Num gaŋ ɓɔrse, maam maakum
raap taa maktubm kɛn maam mˈraaŋsen
se. Ey num maam se maakum raap taa
maaksen tujse eyo. Num kɛn ɔlum jaay
maakum raap se, taa naase ˈjeelkiga kusiɲ̃se
əə ˈtɛrlkiga maakse do Raa ki. Taa naaɲ̃
se ɓo, maak-tujɲ̃ naase se aan gəə kɛn Raa
maakiɲ̃ jen ro ki, bin se naaje se kˈtɛɗsen
te kusiɲ̃ eyo. 10 Taa maak-tujɲ̃ kɛn iiɲ̃o gɔtn
Raa ki se ɔl deba tɛrl maakiɲ̃a əə ɔliɲ̃ gɔtn
kaaj ki; əə maak-tujɲ̃ bin se ɔk taar eyo.
Num gaŋ maak-tujɲ̃ gɛn do *duni se lɛ,
naaɲ̃ se ɔl deba yo ki. 11 Ɗeere, maak-tujɲ̃
naase se iiɲ̃o gɔtn Raa ki. Aakki nakŋ
kɛn naaɲ̃ ɔlse naase ˈtɛɗki: ɓɔrse naase
ˈnaar ˈtɛr̃lkiroga gɛn tɛɗn nakŋ bɛɛ, naase
ˈjeki aki taaɗ ˈɗaapm taarse, nakŋ naase
ˈtɛɗkiro se ˈsaapiɲ̃ki əəki kɛn tɛɗîɲ̃kiro te
ey kic ɓo bɛɛ, kusiɲ̃ naase ˈtɛɗki se ɔlsenga
ɓeere maakse ki, naase je amki kaaka, naase
ˈdəŋki ˈje aki tɛɗn nakŋ kɛn Raa maakiɲ̃ jen
ro ki, əə debm kɛn tɛɗ kusiɲ̃ se, naase ˈjeki
jˈaɲ̃ dabara. Ute nakgen naase ˈtɛɗki paac
se, naase ˈjeki taaɗn jeege tu əəki maakŋ
nakge tun se, ɔlsen naase eyo.
12 Bin ɓo, maktubm kɛn maam mˈraaŋsen
se, maam mˈraaŋ debm kɛn tɛɗ kusiɲ̃ naap-
iɲ̃ ki se eyo, ey lɛ deb kɛn naaɲ̃ kˈtujiɲ̃
maakiɲ̃ se eyo kici. Num maam mˈraaŋsen
se, taa mˈje naan Raa ki se, naase maliɲ̃ge
aki jeel rose ki, naase se ˈjejeki ute maakse
paac əə ˈjeelki taar naaje kˈtaaɗsen se lɛ,
taar mɛt ki. 13 Kɛse ɓo nakŋ kɛn ɛɗjeno
kaay kaama. Naaɲ̃ se ɛɗjeno ɓo kaay kaam
sum eyo, num naaje se maakje raapo dɛn
aak eyo kɛn jˈaak Tit jaay maakiɲ̃ raap
se, taa naase paac ˈraapiɲ̃kiroga maakiɲ̃
aak eyo. 14 Kɛn maam jaay mˈɔliɲ̃ gɔtse ki
se, maam mˈtəəmsenga naaniɲ̃ ki əə ɓɔrse
naase ɔlumki te maakŋ sɔkɔɲ̃ ki eyo. Taa
taargen paacɲ̃ naaje kˈtaaɗseno se, mɛt ki
əə təəm kɛn naaje kˈtəəmseno naan Tit ki
se kic ɓo, mɛt ki, kˈtɛɗ te taar-kəəɓ eyo.
15 Kaaɗ kɛn naaɲ̃ iŋgo gɔtse ki se, naase
ˈdəəɗ ɔkiɲ̃kiroga jiga, aaliɲ̃kiroga maak ki
əə ˈtook uunkiroga taariɲ̃a. Kɛn naaɲ̃ jaay
saap do nakge tun naase ˈtɛɗîɲ̃kiro paac se,
ɔliɲ̃ naaɲ̃ jese dɛn cir kɛn deete. 16 Maam
se maakum raapo taa mˈjeelse, naase se
jee kɛn maam mˈkɔŋ kaal maakum dose ki
paac.

8

Pəl əə kˈtiir gɛn noogŋ gɛnaagen
Jeruzalɛm ki
1 Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, maam
mˈje mˈasen taaɗa: naaje kˈje naase aki jeele
nakŋ kɛn *eglizgen taa naaŋ Masedoan ki
tɛɗ se. Kɛse taaɗ ute bɛɛ kɛn *Raa tɛɗɗen.
2 Naaɗe se ute nakgen əəɲ̃ dɛn kɛn aan doɗe
ki əə naaɗen kɛn daay naŋ tak tak se kic
ɓo, naaɗe maakɗe raap aak eyo əə ɛɗga
nakge dɛna ute maraaddɛ. 3 Kaam do roɗe
sum se, naaɗe ɛɗga əə maam se mˈsaaɗa,
nakŋ naaɗe ɛɗ se dɛn cir kɛn naaɗe kəŋ
kɛɗa. Ɔə nakŋ se naaɗe maliɲ̃ge ɓo uuno
doa gɛn kɛɗn nakgen se. 4 Naaɗe tənd mɛta
ɗaar cirr mɛtje ki əə kɛn bɛɛki se, naaɗe kic
ɓo je kɛɗn ɗim gɛn noog gɛnaagen ɗoobm
al-Masi kɛn taa naaŋ Jude ki. 5 Nakŋ naaɗe
ɛɗo se cir nakŋ kɛn naaje kˈjˈɔndo doje do
ki. Deet deet se naaɗe ɛɗo roɗe Mɛljege
tu, tɛr naaɗe took gɛn tɛɗ nakŋ kɛn naaje
kˈtaaɗɗeno, aan gəə Raa maakiɲ̃ jen ro ki.
6 Aan gəə Tit baagoga tiir tusn nakge gɔtn
naase jeege tun Kərint ki se, taa naaɲ̃ se ɓo
naaje kˈtaaɗ mɛtiɲ̃ jˈəə: ɲ̃ˈtɛrl ɲ̃ˈɓaa ɲ̃ˈnaŋ
naabiɲ̃ jiga se gɔtse ki. 7 Naan Raa ki se,

naase ɔkki nakge dɛn aak eyo: naase aalkiga
maakse paac do Isa al-Masi ki, naase ˈjeelki
ˈtaadn taara jiga aak eyo, naase ˈjeelki taar
mɛt ki, ɔɔ napar kaay kaam ute maak-je
kɛn naaje jˈɔk dose ki jaay, naase aakiŋki
se, naase kic ɓo ˈlee ˈtɛdĩŋki aan gɔɔ gɛn
naaje se kici. Taa naaŋ se ɓo, naase kic num,
naabm gɛn tiir ese se, ˈtɛdĩŋki ute maakse
paac.
8 Maam mˈtaadsen se, mˈje naase aki ˈtiir
se taa tɔɔg eyo, naɓo kɛn ɔlum jaay mˈ-
taadsen bin se, taa eglizgen kuuy se naar
tusga nakŋ noogo dɛna. Ute naaŋ se ɓo,
maam mˈje aki tɛdn bin se taa aki taadn
jeege tu naase ɔkki maak-je do jeege tun
kuuy kici. 9 Anum naase ˈjeelki bɛɛ* gɛn
Mɛljege Isa al-Masi se: ey num naaŋ se
debm kɛn nakge paac kaam jiŋa, naɓo taa
naase se, naaŋ ɔŋ roŋ tɛd debm daaye,
taa ute daayiŋ se, asen tɛdn naase jee nak
dɛnge naan Raa ki.
10 Do nakge tun naase aki kɛd se, maam
mˈje mˈasen taadn maak-saapuma kɛn asen
tɛdn bɛɛ naase ki: dogɔtge tu se, naase ɓo
uunkiro do deet deet gɛn kɛda, ɔɔ naase ɓo
jee ˈbaagkiro tiir deet deet kici. Ɔɔ bɛɛki
num, ɓɔrse se, naabm kɛn naase uunkiro
do ro ki se, ˈtɛd naŋiŋki. 11 Bin num ɓɔrse
naabm se ˈtɛd naŋiŋki. Aan gɔɔ naase
uunkiro do jiga gɛn tɛdĩŋ se, ˈnaar ˈtɛd
naŋiŋki ute nakŋ kɛn naase ɔkki jise ki se
kici. 12 Kɛn naase jaay ɛdki dĩm ute maakse
paac se, Raa took do ki ɔɔ kɛn naase jaay
ɔkki dĩm ey se, naaŋ kic tɔnd mɛtse eyo.
13 Maam mˈje mˈasen tɛdn jee daayge taa
jee kuuy ɓo kɔŋ dode eyo, num maam
mˈjese, naase ˈpaacki akiga kaasa. 14 Anum
ɓɔrse naasen kɛn ɔkki nakge dɛn se, ɛdki
jeege tun kɛn baatde baata, taa ɓiin kuuy
jaay naase ɔkki baata ɔɔ naade ɔk dɛn se,
naade asen kɛdn naase ki kici. Bin se naase
ˈpaacki akiga kaasa. 15 ˈTɛdn aan gɔɔ kɛn
Kitap taad ɔɔ: *K*ɛn jeege jaay tɔso kɔsn
kˈdaŋiŋ maan† *se, jee* tɔso dɛn se lɛ ɔsɔ ɔɔp te
eyo ɔɔ jee kɛn tɔso baat se lɛ, kɔsɔ baatdɛn
te eyo kici.

*P*ɔl ɔl Tit Kɔrint ki

16 Kˈtɔɔmki Raa kɛn tɛd maakŋ Tit ki jaay
jesen dɛn se, aan gɔɔ kɛn naaŋ tɛdɔ maakŋ
naaje ki se kici. 17 Tit se naaje kˈtɔndga
mɛtiŋa ɔɔ naaŋ kic ɓo tookga gɛn ɓaa gɔtse
ki. Num naaje sum ɓo kˈtaadĩŋ jˈɔɔ ŋˈɓaa
eyo, num naaŋ mala ɓo uunoga doa gɛn ɓaa
gɔtse ki, taa naaŋ je asen ɓaa noogo. 18 Ɔɔ
naaje kˈjˈɔliŋ ute gɛnaa kuuy kɛn *eglizge
paac tɔɔmiŋa taa Labar Jigan gɛn *al-Masi
se, naaŋ taadĩŋ jeege tu jig aak eyo. 19 Tɛr do
naabiŋ kɛn naaŋ tɛd se, eglizge bɛɛr ɔɔdĩŋo
taa kˈɓaa mɛrtɛ tɛlɛ, taa ajen noogŋ gɛn
ˈtiir ˈtusn nakge. Naabm jigan ese se, kɛse
*ˈnookŋ Mɛljege mala ɔɔ taadn jeege tu
ɔɔ naaje se jˈɔk maak-jea gɛn noogŋ jeege.
20 Gursn kɛn jeege tiir ɛdjeno jije ki se, tɛdga
dɛna. Gursn se, naaje kˈbɔɔbiŋ jiga taa
naaje kˈje jeege kɔŋ taadn taar iŋg kus roje
ki eyo. 21 Taa naaje kˈje kˈtɛdn nakŋ ute
doobiŋ se naan Mɛljege tu sum eyo, num
naan jikilimge tu kici.
22 Ɔɔ ute jeegen ɓaa se se naaje
kˈjˈɔlsenga gɛnaajen kuuy kici, naaje
kˈnaam kˈdɔɔliŋga dɔɔlɔ naɓo naaje se
jˈɔŋiŋ naaŋ se je naabm Raa. Ɓɔrse kic
ɓo, tɛr daala, naaŋ ɛd roŋ paac taa asen
noogo taa naaŋ se jeelse naase se jee ˈtujki
ɔrmse eyo. 23 Tit se lɛ, naaŋ debuma ɔɔ naaje
kˈtɛdɔ naaba tɛlɛ gɔtse ki. Gɛnaagen kˈɓaa
tɛl se, eglizge ɓo bɛɛr tɔɔdde ɔɔ ɔldɛn gɛn
ɓaa tɛdn naaba gɔɔ naade ki ɔɔ ute naabm
naade lee tɛd se, nookŋ al-Masi. 24 Taa naaŋ
se ɓo, jee se, naase ɔkdeki ɔɔŋɔ. Bin ɓo
eglizgen ɔldeno se jaay booyga num, tɔɔm
kɛn naaje kˈtɔɔmsen naase se, naade jeele,
taarje se mɛt ki.

9

Ɛdki ute maak-raapo

1 Taa nakgen kɛn kˈtiir kˈtusiŋ gɛn noogŋ
jee Raagen taa naaŋ Jude ki se, taa naaŋ
se, maam mˈje mˈasen raaŋ ziidn do ki
ey sum. 2 Maam mˈjeele naase ˈje adeki
noogo ɔɔ naan jeege tun Masedoan ki se,
maam mˈtɔɔmseno mˈdeekdɛn mˈɔɔ: «Jee
taa naaŋ Akayi ki se dogɔtge tu tap ɓo,
naade daapga daap rode gɛn tiiri.» Kɛn jee
Masedoan ki jaay booy bin se, maakde ki se,
dɛniŋ je tiir gɛn noogŋ jee taa naaŋ Jude
ki kici. 3 Naɓo maam mˈɔlsen gɛnaagen ese
se, taa tɔɔm kɛn maam mˈtɔɔmseno naase

* 8:9 Bɛɛ ese se je taad ute kɛrcɛlɛ. † 8:15 Maan ese se kɔsn kɛn Raa bɔɔyiŋo maakŋ raa ki ɔɔ ɛdo gaan *Israɛlge tu do dɔkiŋa do kɔd-ɓaar ki. Aak Ekz 16.18.

se tɛɗ nakŋ cɛrɛ eyo. Taa maam se m'je
nakgen naase 'tiiriŋ̃kiga tiir aan gɔɔ kɛn
maam m'taaɗseno ro ki se, 'ɗaapiŋ̃ki jiga.
4 Ey num kɛn jee Masedoan ki jaay ɓaaɗoga
ute maam tɛlɛ ɔɔ ɔŋsen naase 'ɗaapki te
rose gɛn tiir ey ɓɔrt se, sɔm naase amki kɔl
maakŋ sɔkɔ̃n ki, taa naaje se k'taaɗɗenga
taaɗ j'ɔɔ naaje k'jeelse, naase se 'ɗaapkiga
ɗaap rose gɛn tiir nakgen se. Bin se naase
kic ɓo sɔkɔ̃nɔ asen tɔɔlɔ. 5 Taa naa̰n se
ɓo, maam m'saap m'ɔŋiŋ̃ tɛɗ jiga se, maam
m'ɔl gɛnaage kɔnd naana ɓaa gɔtn naase ki
do naaje ki. Ɔɔ maam m'je nakgen naase aki
tiir se a̰nki tusn ɗaapa. Bin ɓo kɔr maam
m'ɓaa se, m'a̰n kɔŋ naase 'tus 'ɗaapiŋ̃kiga.
Ute naa̰n se jeege jeele naase mala ɓo uunki
doa gɛn tiir nakgen se ute maakse paac, ey
num nam ɓo ɔlsen taa tɔɔg eyo.

6 'Jeelki, debm jaay ɔɔc cɔkɔ se lɛ, kɔj kic
ɓo cɔkɔ sum, ɔɔ debm jaay ɔɔc dɛn se lɛ,
kɔj kic ɓo dɛna. 7 Ɔ̰n naŋa naŋa kic ɓo nakŋ
naa̰n uunga do ro ki se ɛɗiŋ̃ ute maakiŋ̃
paac, ɔ̰nte 'naaja. Nam ɔ̰nte kɔlsen taa
tɔɔgɔ gɛn tiiri. Taa *Raa se je debm kɛn
ɛɗ ute maak-raapo. 8 Raa se ɔk tɔɔgɔ asen
tɛɗn bɛɛ̰n paac ute maraadiŋ̃a, taa daayum
naase aki kɔŋ nakŋ kɛn asen kaasn kiŋgse,
tɛr naa̰n asen 'ziiɗn nakge do ki ɔɔ ute
nakgen naase ɔkki se, naase aki 'tɛɗn bɛɛ
paac jeege tu. 9 Aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:

Naa̰n ɛɗga nakge ute maraadiŋ̃a jee daayge tu
ɔɔ bɛɛ kɛn naa̰n tɛɗ se, daayum naa̰n tɛɗiŋ̃
ute ɗoobiŋ̃a.*

10 Raa ɓo ɛɗ kupu jeege tu gɛn kɔɔcɔ ɔɔ
naa̰n ɓo ɛɗɗen nakŋ kɔsɔ; naa̰n utu asen
kɛɗn nakge naase ki kici ɔɔ nakgen se naa̰n
utu a̰n 'ziiɗi, ɔɔ ute naa̰n se ɓo naase aki
kɔŋ tɛɗn bɛɛ dɛna jeege tu ute ɗoobiŋ̃a.
11 Raa asen kɛɗn nakgen asen kaasa, bin ɓo
ute nakgen se naase aki tɛɗn bɛɛ jeege tu
ute maraad se. Ute nakgen naase ɛɗjekiro
jaay naaje k'ɓaaɗo k'j'ɛɗɗen se, naaɗe utu
tɔɔm Raa ro ki. 12 Ute naabm kɛn naase
'tɛɗki gɛn tiir tusn nakge se, gɛn noogŋ jee
Raage sum eyo, num ute naa̰n se 'kɔl jeege
paac tɔɔm Raa dɛn aak eyo. 13 Naabm naase
aki tɛɗ se taaɗn jeege tu 'jeele naase se jee
'tujki te ɔrmse eyo ɔɔ ɗeer ɗeer, naase se
aalkiga maakse do Labar Jiga gɛn *al-Masi
ki ɔɔ 'took iŋgkiga do ki. Taa naa̰n se ɓo
kɛn jee dɛn jaay 'kaakse, naaɗe *nookŋ Raa
do ki ɔɔ tɛr, naaɗe a̰n tɔɔmɔ taa naase ɛɗki
naksege ute maakse paac jee Raage tu ɔɔ
jeege tun kuuy kici. 14 Raa tɛɗsenga bɛɛ̰n
dɛn aak eyo. Kɛn jeege jaay kaakŋ bɛɛ Raa
tɛɗsen se, naaɗe asen jea, tɔnd mɛtn Raa taa
naase ɔɔ tɔɔm Raa. 15 K'tɔɔmki Raa taa bɛɛ
naa̰n tɛɗjeki se, tap ɓo gɛn taaɗ eyo.

10

*P*ɔl tɛrl jeege tun ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ do naabiŋ̃
ki

1 Maam m'ɓo kɛn jeege taaɗ ɔɔ kɛn naa̰n
jaay utu te naaje se, naa̰n *debm* ɓeere, ɔɔ kɛn
naa̰n jaay ɓaaga dɔk se, *naa̰n taaɗ* ɓeer nam
ki eyo. Num aan gɔɔ *al-Masi debm bɛɛ ɔɔ
dalul se, maam kic maakse ki se m'je tɛɗn
aan gɔɔ naa̰na. 2 Maam m'tɔnd mɛtse, 'tɛrlki
saapse bin ɓo kɛn m'ɓaa gɔtse ki se, m'asen
taaɗn aan gɔɔ debm taaɗ ɓeer nam ki ey
sum. Taa jee mɛtiŋ̃ge utu maakse ki se taaɗ
taar-kɔɔbɔ ɔɔ: maam m'tɛɗ naaba se taa
m'aan je ɗim ro ki aan gɔɔ jikilimgen lee tɛɗ
se. Jeegen taaɗ bin se, maam m'aɗen taaɗn
m'ɓeer eyo. 3 'Deere, naaje se k'jikilimge
aan gɔɔ jeegen ɓaa se paac. Naɓo ɗo kɛn
naaje k'ɗo se, tec aan gɔɔ gɛn jikilimge se
eyo. 4 Gaŋ nakgen naaje k'j'uɗn bɔɔrɔ se
tec gɛn jikilimge se eyo, num nakgen naaje
k'j'uɗn bɔɔrɔ se, iiŋ̃o gɔtn *Raa ki. Nakgen
se ɔk tɔɔgɔ gɛn tɔɔkŋ *ɓee tɔɔgŋ kɛn jee
wɔɔyge lee toomni. Jeegen ɔk saapm jig
ey se taargen naaɗe ɓaa taaɗa se, naaje
k'gaasɗe. 5 Bin ɓo nakgen paacn̰ kɛn ɔk
tɔɔgɔ ɔɔ magal roɗe se kɛn gaas jeege ɔŋ jeel
Raa ey se, naaje k'gaasɗe kici. Jikilimge se
naaje k'tɛɗɗen naaɗe tɛrlga maak-saapɗe
taa tookŋ taar al-Masi. 6 Kaaɗ kɛn jaay
naase 'booy 'took uunkiga taar al-Masi ute
maakse paac se, jee kɛn baate tookŋ taariŋ̃
se lɛ, naaje j'utu j'aɗen kɔnd ɗoob ki. 7 Naase
aakki nakŋ kɛn j'aakiŋ̃ ute kaama sum. Kɛn
nam jaay ɗeek ɔɔ naa̰n tɛɗga gɛn al-Masi
se, n̰'kɔŋ jeele naaje kic ɓo gɛn al-Masige.
8 Kɛn do naabum ki se jaay, maam m'tɔɔmga
rom dɛn dɛna do tɔɔgŋ kɛn Mɛljege ɛɗumo
se, maam sɔkɔ̃n tɔɔlum eyo. Taa Mɛljege
ɛɗumo tɔɔgɔ se, taa m'asen noogo aki ziiɗn
ɓaa ute naan se, ey num gɛn kutse eyo. 9 Ute
maktubum gɛn maam m'raaŋsen se, maam
m'je tɛɗn aan gɔɔ debm kɛn je asen kɔl

* 9:9 Aak KKR 112.9.

ɓeere maakse ki eyo. [10] Taa jee mɛtiŋ̃ge taad
ɔɔ: «Kɛn Pəl jaay raaŋ maktubge se taariŋ̃-
gen maak ki se, taargen deer deere ɔɔ ɔɔŋ̃ɔ,
num gaŋ kɛn naaŋ̃ jaay ɓaaɗo maakjege
tu se, naaŋ̃ təəgiŋ̃ lɛ gətə ɔɔ taariŋ̃ lɛ təəl
sɛr eyo.» [11] Debm jaay taad bin se, ŋ̃'jeele,
taargen naaje k'dək jaay k'raaŋɗen maakŋ
maktubge tu se, kɛn naaje jaay k'ɓaaga
maakse ki se, naaje j'aŋ̃ tɛɗiŋ̃ aan gəə kɛn
naaje k'raaŋiŋ̃o se.

[12] Ɓɛrɛ, jeegen ese se tɛd rode ɓo jee
magalge, ɔɔ naaje se lɛ j'kɔŋ k'taaɗn j'ɔɔ
j'aas kaas ute naade eyo! Kɛn naade aak
rode se, nam aas ute naade gətə ɔɔ kɛn
naade ɓaa ɓaa dəəjŋ̃ rode lɛ dəəj ute naade
maliŋ̃ge sum. Naade se jee do tɛɗga gɛn
naade eyo. [13] Num gaŋ naaje se j'kɔŋ təəm
roje j'an deel ute gətiŋ̃ eyo. Num naaje se
k'təəm roje ute gətn naaŋ gur naabm kɛn
Raa taaɗjeni kɛn ɔlje bini k'j'aano gətse ki.
[14] Kɛn naaje jaay j'iŋgo te gətse ki ey num,
kɛse aan gəə naaje k'j'aal k'deelga naaŋ gur
kɛn Raa taaɗjeni. Num naaje k'j'ɔŋki j'aal
deel te naaŋ gur se eyo, ɗeere, naaje ɓo
j'aano deet deet gətse ki ute Labar Jigan
gɛn al-Masi se. [15] Do naabm jeege tun kuuy
se, naaje se j'kɔŋ təəm roje eyo, taa naaje
lɛ maakŋ naabje ki se, k'təəm roje k'deel
te gətiŋ̃ eyo. Num gaŋ naaje j'ɔnd doje do
naase ki k'je kaal maaksen do Isa al-Masi ki
se 'ziiɗn ɓaa ute naaniŋ̃a. Ute naaŋ̃ se ɓo
naaje k'tɛɗn naaba ɔɔ naabje se ziiɗn ɓaa
ute naaniŋ̃a aan gəə kɛn Raa maakiŋ̃ jen
ro ki. [16] Tɛr, naaje k'ɓaa maakŋ naaŋge tun
dək cir naaŋ naase se, taa gɛn ɓaa taaɗn
Labar Jiga jeege tun kɛn ɓii kalaŋ booyiŋ̃
te eyo, taa naaje se k'je təəm roje do naab
jeege tun kuuy eyo. [17] Gaŋ aan gəə kɛn Kitap
Raa taad ɔɔ: *Debm jaay je* təəm roŋ̃ num,
ŋ̃'təəm roŋ̃ do nakge tun Mɛljege tɛɗa.*
[18] Taa debm iiŋ̃ sum ɓo təəm roŋ̃ se, təəm
roŋ̃ kɛn naaŋ̃ təəm se mɛt ki eyo; num gaŋ
təəm ro kɛn mɛt ki se, debm kɛn tɛd nakŋ
kɛn təəl Mɛljege tu.

11

*P*əl ute jee kɛn tɛd rode ɔɔ naade *jee
kaaŋ̃ naabm Isa al-Masige

[1] Ɓərse maam m'je m'asen taaɗn aan gəə
debm dɛrlɛ naɓo do taarumge tu se aayki
kaamse aasiŋ̃ki do ki. Gɛnaamge, maam
se kic ɓo aayki kaamse 'sɛrkumki. [2] Maam
se m'saap do naase ki aan gəə kɛn *Raa
saap dose ki kɛn tec aan gəə mɛnd kɛn
ni taa gaabiŋ̃ se. Ɔə maam m'je m'asen
kɛɗn gaab ki kalaŋ ɔɔ gaabm ese se naaŋ̃ ɓo
*al-Masi. Taa naaŋ̃ se ɓo maam m'je m'asen
ɓaa naaniŋ̃ ki aan gəə goon mɛnd kɛn iŋg
bəəb roŋ̃ gaabm kɛɛsiŋ̃ ki sum se. [3] Aan gəə
do dəkiŋ̃ wəəjə ɓaaɗo dɛrl Awa se, maam
m'ɓeer m'ɔɔ səm nam asen dɛrl bin kici ɔɔ
saapse se tɛɗn jig eyo ɔɔ aki tuj ɔrmse ɔɔ
aki kɔŋ dəəkŋ ute al-Masi ute maakŋ kalaŋ
eyo. [4] Nam kuuy ɓaaɗo taaɗsen mɛtn taar
Isan kuuy tec aan gəə gɛn naaje k'taaɗsen
se eyo, ɔɔ taaɗsen mɛtn taar nirl kuuy tec
aan gəə kɛn naaje k'taaɗsen se eyo ɔɔ kɛn
naaŋ̃ jaay ɓaaɗo taaɗsen Labar Jigan kuuy
kɛn tec aan gəə gɛn naaje ey se kic ɓo, naase
'sɛrkɗeki tap.

[5] Jeegen naase aakɗeki aan gəə jee kaaŋ̃
naabm Isagen k'jeel jeel gətɗe ese se, naade
se ɔŋ cirum maam eyo. [6] Ɗeere, maam
m'jeel taaɗn taara jiga dɛn eyo, naɓo jeel
nakge sum se maam m'ɔkɔ. Naase kic ɓo
'jeelki maakŋ nakge tun naaje k'tɛd paac se,
naaje k'taaɗsesiŋ̃ga tal mɛt dɛna.

[7] Kɛn maam m'taaɗseno Labar Jiga gɛn
Raa se, maam m'ɔɔp rom baata ɔɔ m'uun-
sen ro naase ɓo raan. Labar Jiga gɛn Raa se
lɛ maam m'taaɗseno cɛrɛ. Bin se maam m'-
tujiŋ̃ga la? [8] Kaad kɛn maam m'tɛɗo naaba
gətse ki se, maam m'tooko *eglizgen kuuy
ɓo ɔgumo ɔɔ naade utu jide taa maama.
[9] Kaad kɛn maam m'iŋgo gətse ki jaay, naka
ɓaa baatum se, maam m'tənd te mɛtn dîm
gətse ki eyo. Naɓo gɛnaagen ɗoobm al-Masi
kɛn taa naaŋ Masedoan ki se ɓo ɓaaɗo ɛɗum
nakŋ kɛn aasum kiŋguma. Kaad kɛn se,
maam se m'tənd te mɛt dîm gətse ki eyo ɔɔ
ɓərse kic lɛ, m'tənd mɛtse eyo. [10] Aan gəə
maam m'dəək ute al-Masi se, maam m'taad
taar mɛt ki, do nakge tun se nam jaay am
gaasn gɛn təəm rom maakŋ taa naaŋ Akayi
ki se, gətə. [11] Gɛn dî jaay maam m'baate gɛn
kuun naka gətse ki se? Bin se maam m'jesen
ey la? Num Raa jeele, maam se m'jese.

[12] Nakŋ maam m'tɛd se ɓərse kic ɓo m'tɛd
aan gəə naaŋ̃ ese se. Taa bin se jee tɛd rode
aan gəə jee kaaŋ̃ naabm al-Masige se kɔŋ
təəm rode eyo ɗeekŋ ɔɔ naabm naade se,

* 10:17 Aak Jer 9.23.

tec aan gɔɔ gɛn naaje. [13] Jee se tɛɗ roɗe
aan gɔɔ naaɗe jee kaaɲ naabm al-Masige,
ɔɔ ute naabm kɛn naaɗe tɛɗ se, naaɗe aaɲ
jeege dala ɔɔ naaɗe tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee
kaaɲ naabm al-Masige. [14] Nakŋ naaɗe tɛɗ
se ajenki kɔŋ kɔkŋ taaɗ eyo. Taa *Ɓubm
sitange kic ɓo tɛɗ roɲa aan gɔɔ *kɔɗn Raa
kɛn tɛɗ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ se. [15] Bin num
nakgen se ɔɲten 'kɔksen taaɗ eyo kɛn jee
tɛɗn naabm Ɓubm sitange jaay tɛɗ roɗe aan
gɔɔ jee tɛɗn naabm ute ɗoobiɲ se. Ɓii kɛn
ɓiiɗe 'naŋ se, Raa utu aɗe dabar do nakge
tun kɛn naaɗe tɛɗo se.

*P*ɔl taaɗ taa dubar kɛn naaɲ ɔŋ maakŋ
naabiɲ ki

[16] M'aɲ taaɗn ɗɔɔl daala, nam ɔɲten
kaakum aan gɔɔ debm dɛrlɛ. Kɛn naase
jaay 'saap ɔɔki maam debm dɛrlɛ kic, num
'tookki aan gɔɔ kɛn naase 'saapiɲki se, bin
se ɔɲumki maam kic m'tɔɔm rom cɔkɔ.
[17] Taar maam m'je m'aɲ taaɗ se Mɛljege
ɓo undum kul eyo, naɓo kɛn maam jaay
m'tɔɔm rom se, maam se m'taaɗn aan gɔɔ
debm dɛrlɛ. [18] Aan gɔɔ jeege dɛna lee
tɔɔm roɗe gɛn nakgen do *duni ki sum se,
maam kic ɓo m'tɔɔm roma. [19] Kalɛ, naasen
jee jeel-taarge, jee dɛrlge se kic ɓo, naase
'sɛrkɗeki ute maak-raapo. [20] Kɛn jeege
tɛɗsen ɓulu, aaɲsen dala, ɔs jise, kujunse,
naaɗe tɛɗ roɗe magal cirse naase ɔɔ naaɗe
tɔndse mɛtn bise ki kic ɓo, naase se aasiɲki.
[21] Taar m'taaɗiɲ se sɔkɔɲ kic ɓo tɔɔluma
taa naaje se j'ɔk tɔɔg eyo gɛn tɛɗn aan
gɔɔ gɛn naaɗe se. Num gaŋ kɛn deba jaay
ɔk nakŋ kɛn naaɲ an tɔɔm roɲ ro ki se,
maam kic m'ɔk nakŋ kɛn m'an tɔɔm rom
ro ki kici. Kɛse maam taaɗ aan gɔɔ debm
dɛrlɛ ɓo taaɗa. [22] Kɛn naaɗe ɓo *Ɛbrege
lɛ, maam kic m'kɔɗ Ɛbre. Kɛn naaɗe ɓo
gaan *Israɛlge lɛ, maam kic m'kɔɗ Israɛl.
Kɛn naaɗe ɓo mɛtjil *Abraam lɛ, maam kic
mɛtjiliɲa. [23] Kɛn naaɗe ɓo ɔɔ naaɗe jee tɛɗn
naabm al-Masige se lɛ, maam se m'cirɗe
naaɗe se. (Gɔtn se maam m'taaɗ aan gɔɔ
debm dɛrlɛ ɓo taaɗa.) Maam m'tɛɗo naaba
m'ɔɔr naŋ tak tak, k'tɔkumoga daŋgay ki
mɛt dɛna, k'tɔndumoga ute mɛɛjɛ dɛn aak
eyo, mɛt dɛna ɔɔp cɔkɔ sum ɓo ey num
j'amo tɔɔlɔ. [24] Mɛtn mii se, magal Yaudge
ɔkumoga tak ɓo tɔnd ɗɔɔlum ute mɛɛjɛ
mɛt sik-mɔtɔ-kaar-jɛrnaŋ*. [25] Mɛtn mɔtɔ
j'ɔk k'tɔndumo ute sirɗi, jɛ-kalaŋ k'tun-
dumo ute koa je j'am tɔɔlɔ, mɛtn mɔtɔ
markaba tɛrɛcɛ ɔɔ maam m'ɔɔpo maakŋ
maane ki, jɛ-kalaŋ se m'toodɔ ɔɔ m'lɛko
maakŋ baar ki. [26] Maam m'leeɗoga mɛrtɛ
mɛt dɛna, m'nirlum teece gɛn gaaŋ oolge
se, jee ɓoogge teecumo nirluma, taasum
Yaudge teecumo nirluma ɔɔ jee kɛn Yaudge
ey kic ɓo teecumo nirluma, maakŋ gɛgɛrge
tu se ɓeer tɛɗumoga, do kɔɗ-ɓaarge tu se
ɓeer tɛɗumoga, do baar ki ɓeer tɛɗumoga
ɔɔ jee kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ jeegen ɗoobm
*al-Masi ki se kic ɓo, teecumo nirluma.
[27] Maam m'dabar m'tɛɗn naaba m'ɔɔr naŋ
tak tak mɛt dɛna, bi kaamum kic m'tooɗ
eyo. Gɔtn mɛtiɲge se ɓo tɔɔlumo ɔɔ maane
kic ɓo tɔɔlumo, mɛt dɛna m'ɔs ɗim eyo,
kuulu ɔɔɲuma ɔɔ kala kic ɓo aasum eyo.
[28] Dubargen kuuy kic ɓo utu, naɓo m'kɔŋ
taaɗ ey sum. Daayum maam se m'saap
dɛna do *eglizge tu paac. [29] Kɛn nam jaay
ɔk tɔɔg ey se, m'aakiɲ se tɛɗum ɔɔɲɔ aan
gɔɔ maam kic ɓo tɔɔgum gɔtɔ. Ɔɔ kɛn nam
jaay tɛɗga gɛnaaɲ oocga maakŋ *kusiɲ ki
se, m'aakiɲ se tɛɗum ɔɔɲ aak eyo. [30] Maam
se m'je tɔɔm rom eyo num kɛn naase 'jeki
maam m'tɔɔm rom tak kic num, m'tɔɔm
rom do tɔɔgum kɛn baat se. [31] Raa kɛn Bubm
Mɛljege Isa, naaɲ kɛn jeege lee tɔɔmiɲ gɛn
daayum daayum se, jeele maam se taaɗ
taar-kɔɔɓ eyo. [32] Do dɔkiɲ kɛn maam m'iŋgo
maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki se, gaar taa
naaŋ gɔtn ese roɲ Aretas, magal kɛn naaɲ
ɔndiɲ maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, tɔnd jeege
taa-ɗoobge tu taa am kɔkɔ. [33] Gaŋ naaɗe
uun ɔlumo maakŋ baar ki ɔɔ uun bɔɔyumo
naagŋ durdur ki ute taa pɛnɛtɛr ɔɔ gɔtn se,
maam m'aaɲ m'ɔtɔ.

12

*Nakŋ k*ɛn Mɛljege teec naan Pɔl ki ɔɔ
taaɗiɲ mɛtiɲa

[1] Maam m'je tɔɔm rom eyo naɓo naase
ɔlumki m'tɔɔm rom tak. Naɓo m'aakiɲ se
tɔɔl sɛr eyo. Ɓɔrse maam m'je m'taaɗn
ute nakgen Mɛljege teeco naanum ki jaay
taaɗumo mɛtiɲ se. [2] Maam m'jeele gaaba
kalaŋ debm *al-Masi se, ɓɔrse ɔkga ɓaara
sik-kaar-sɔɔ, ɔɔ gaabm se *Raa uun ɓaansiɲ

* 11:24 Maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se deba jaay tujga num, j'ɔɲte tɔndiɲ ute mɛɛjɛ cir ji si-sɔɔ.

maakŋ raa kɛn raan cir paac paac, jaay ɓo
ɔk tɛrlo. (Kɛn naan̰ ook ɓaa raan se kɛn
utu ron̰a lə ute ron̰ eyo, maam mˈjeel eyo,
kɛse Raa ɓo jeele). 3-4 Mˈjeele, gaabm se Raa
uun ɓaansin̰ga gətn naan̰ ki mala (naɓo kɛn
naan̰ ook ɓaa raan se utu ron̰a lə ute ron̰
eyo, maam mˈjeel eyo, kɛse Raa ɓo jeele)
ɔɔ kɛn naan̰ jaay aan gətn naane se, naan̰
booy taargen deel do kɛn debkilimi an̰ kəŋ
kaasn taad eyo ɔɔ Raa undin̰ te kulu gɛn
taadn naan̰ se ey kici. 5 Ey num gɛn debm
bin se, maam mˈkəŋ təɔm roma, naɓo gɛn
maam malin̰ se, mˈtəɔm rom do təɔgum
kɛn baat se sum. 6 Kɛn maam jaay mˈje
təɔm rom kic ɓo, maam mˈkəŋ tɛdn debm
dɛrl eyo, taa taargen maam mˈtaad se, taar
mɛt ki. Naɓo maam se mˈje təɔm rom eyo
taa səm jeege am kaakum aan gəɔ debm
kˈjeel jeel gətin̰a ɔɔ am kəkŋ maam ɓo ɔɔn̰
cir taar kɛn naade booyo teeco taarum ki
ute nakgen naade aakum maam mˈtɛdo se.
7 Taa nakgen Mɛljege teeco naanum ki jaay
taadum mɛtin̰ se, mˈaakden se deel doa.
Taa mˈkəŋ təɔm rom do nakge tun maam
mˈaakdeno ey se, Mɛljege ɔn̰o nakŋ aan gəɔ
kərəndə* maakŋ rom ki, ɔɔ nakŋ aan gəɔ
kərəndə se *Ɓubm sitange ɓo ɔlo kədîn̰ taa
am dabara ɔɔ am gaasn mˈkəŋ təɔm rom
eyo.

8 Mɛt mətə maam mˈeem nəɔ mɛtn Mɛl-
jege tu mˈɔɔ nakŋ se n̰ˈɔɔdumsin̰ naatn
rom ki. 9 Num gaŋ naan̰ tɛrlum ɔɔ: «Bɛɛ
maam mˈtɛdî se ɓo, aasiga sum. Taa kaad
kɛn naai ˈtəɔgi baat se ɓo, maam mˈtaadn
təɔgum ute maraadin̰ doi ki.» Bin ɓo maam
se mˈtəɔm roma do təɔgum kɛn baat se,
taa al-Masi se taadn təɔgin̰ dom ki. 10 Taa
naan̰ se ɓo do təɔgum kɛn baat se, kɛn
kˈnaajuma, nakgen ɔɔn̰ kɛn aan dom ki, kɛn
kˈdabaruma, kɛn kˈlee kˈteecum nirluma,
kɛn nakgen se jaay aan dom ki se, maam
maakum raapo taa al-Masi se; taa kaad kɛn
maam təɔgum baat se jaay ɓo, maam mˈɔŋ
təɔgə.

*P*əl saap do jee Kərint ki

11 Maam mˈtaadseno aan gəɔ debm dɛrlɛ
se, ɔɔ naan̰ se naase ɓo ɔlumki taa təɔgə.
Ey num naase ɓo jee kɛn amkiro magala.
Kɛn naade jaay taad ɔɔ maam se mˈtəɔl
sɛr eyo kic ɓo, naaden jee kɛn aak rode
aan gəɔ *jee kaan̰ naabm Isagen kˈjeel jeel
gətde se, ɔŋ cirum eyo. 12 Kɛn maam jaay
mˈiŋgo gətse ki se, naase ɔŋumki maam
se mˈdebm maakum deere, ɔɔ mˈaasin̰ do
nakge tun paacn̰ aan dom ki. Ɔɔ ute təɔgŋ
Raa se, maam mˈtɛdoga nakŋ-kəɔɓge ute
nakgen deel doa. Ute nakgen maam mˈtɛd
se ɓo kɛn taadsen ɔɔ maam se, debm kaan̰
naabm *al-Masi. 13 Anum nakgen kɛn maam
mˈtɛdo *eglizge tun kuuy se, gətn naase
ki kic ɓo maam mˈtɛdîn̰oga. Nakgen kɛn
maam mˈtɛdîn̰o te gətn naase ki ey se,
maam mˈtənd te mɛtn dîm gətse ki ey
sum. Bin se mˈtɛdsenga *kusin̰ la? Kɛn
tɛdsega kic num, ˈtɛdumki kaldɛ gɛn kɛn
maam mˈtənd mɛtn dîm gətse ki ey se!
14 ˈƁooyki mˈasen taada: tɛr daala ɓorse
maam mˈdaapga roma gɛn ɓaa gətse ki
gɛn k-mətəge, ɔɔ mˈɓaa gətse kic ɓo maam
mˈje dîmse eyo, num maam se mˈje naase
malin̰ge ey num mˈje dîmse eyo. Taa bubge
ɓo tus naka gɛndege tu ey num gaange ɓo,
tus naka bubdege tu eyo. 15 Maam se kɛn
mˈut jim paac taa naase kic num, maakum
raapo. Ɗeere, maam se mˈje kutn jim sum
eyo, naɓo rom paac kic ɓo mˈan̰ kɛdîn̰ taa
naase. Anum kɛn maam jaay mˈjese dɛn
bin se, naase kic amki kəŋ je baatn ne?
16 Naase ˈjeelki maam se mˈtənd te mɛtn dîm
gətse ki eyo. Naɓo jeegen mɛtin̰ge maakse
ki se taad ɔɔ maam se nakum mɛtɛkɛ ɔɔ
maam mˈaan̰seno kaan̰ ɓo dala ey num
maam mˈɔŋga dîm gətse ki. 17 Maakŋ jeege
tun maam mˈɔldɛn gətse ki se, deb kalaŋ
maakde ki se ɔsga jise la? 18 Maam mˈdaar
mɛtn Tit ki cirr ɔɔ mˈəl gɛnaa kuuy kɛn
maam mˈtaadseno taarin̰ se ute naan̰a. Kɛn
Tit jaay iŋgo gətse ki se ɔsoga jise la? Lɔ
maam mˈute Tit se naabm kɛn naaje kˈtɛdo
se ɔɔ saapje se tec naap ey la?

19 Taargen naaje kˈraaŋseno maakŋ mak-
tub kɛn ese se, naase ˈsaap ɔɔki kaadn naane
naaje kˈje daapm taarje ɓo naanse ki sum.
Bin eyo! Naaje se kˈtaadsen naan Raa ki
aan gəɔ kɛn al-Masi jen ro ki ɔɔ ˈjeelki,
jee maak-jejege, taargen naaje kˈtaadsen se,
taa asen noogo aki ziidn ɓaa ute naanse
doobm al-Masi ki. 20 Anum kɛn ɔlum maam
mˈɓeer se mˈɔɔ kaadn kɛn jaay maam mˈɓaa
gətse ki se, mˈasen kəŋ aan gəɔ kɛn maam

* 12:7 Nakŋ aan gəɔ kərəndə ara se taad ute kɔɔn̰ kɛn dabarin̰ maakŋ ron̰ ki.

m'jen ro ki eyo ɔɔ naase kic lɛ amki kaakse amki kɔŋum aan gɔɔ kɛn naase 'jenki ro ki ey kici. Maam m'je se m'asen kɔŋ naase 'tɛɗki tɛɗ dɛkɛn̰ɛ ute naap eyo, 'tɛɗki tɛɗ maak-kilimi ro naapge tu eyo, 'tɛɗki tɛɗ taa mooyo ute naap eyo, 'niki ni ro naapge tu eyo, ɔɔɗki kɔɔɗ naap eyo, 'taaɗki taaɗ taar iŋg kusu ro naapge tu eyo, 'magalki magal rosege eyo ɔɔ ɛcki kɛc naap eyo. [21] Maam m'ɓeer m'ɔɔ sɔm ɓii kɛn maam m'tɛrl gɔtse ki kuuy daal se, Raam am kɔlum sɔkɔn̰ɔ am tɔɔl naanse ki. Maam m'ɓeer m'ɔɔ sɔm̰, kɛn m'kaan gɔtse ki se, m'kɔŋ jee kusin̰ge dɛna kɛn tɛrl te maakɗe do Raa ki eyo. Kaaɗn naane, naaɗe utu iŋg tɛɗ nakŋ tuj debkilimi naan Raa ki ɔɔ lee ɛɛs naapa rɛn̰ rɛn̰ ɔɔ tɛɗ nakgen jig eyo kɛn maakɗe jen̰ ro kḭ. Taa naaɗe se ɓo kɛn am kɔlum maam m'utu m'ɓaa keeme.

13

*D*ɛjn̰ Pɔl kaam mɔɔtn

[1] Maam m'je ɓaa gɔtse ki ɔɔ kɛn ara se tɛɗn gɛn k-mɔtɔge. Aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗni: «Gɛn kaakŋ mɛtn taargen daanse ki se, ɔn̰ jeege ɗîo ey lɛ mɔtɔ 'tɛɗn saaɗge.*» [2] Kɛn maam m'iŋgo gɛn k-dige gɔtse ki se, jee kɛn tɛɗo *kusin̰ deete ute kɛngen kuuy se, maam m'taaɗɗenoga taaɗa. Anum ɓɔrse maam dɔk ute naase se kic ɓo, maam m'-taaɗɗen daala m'ɔɔ: «Ɓii kɛn maam m'ɓaa gɔtse ki se maam m'aɗe kɔn̰ eyo.» [3] Ute ɗoobm maam se, maa naase je aki jeele, kɛse aan gɔɔ *al-Masi mala ɓo taaɗa. 'Jeelki, daanse ki se, al-Masi se tɔɔgin̰ baat eyo, num naan̰ se tɛɗ naaba ute tɔɔgin̰a. [4] Deere, Isa al-Masi se ɔn̰ ron̰ k'tup k'tɔɔlin̰ ro kaag ki aan gɔɔ debkilim̰ kɛn tɔɔgin̰ gɔtɔ se. Num ute tɔɔgŋ *Raa se, naan̰ duroga daan yoge tu ɔɔ ɓɔrse naan̰ utu iŋg zɛɛrɛ. Anum naaje kic num k'dɔɔkga ute naan̰a. Kɛn k'j'aakje se, naaje kic num aan gɔɔ jee tɔɔgɗe baata naɓo naaje j'asesin̰ taaɗa, naaje se j'iŋg k'dɔɔk ute al-Masi se ute tɔɔgŋ Raa.

[5] Naase aakki rose jiga ɔɔ tɔndki mɛtn rose jaayo, kɛn naase ɓo aalkiga maakse do al-Masi ki ɗeer num, naase kic ɓo aki jeele. 'Jeelki ey la kɛn Isa al-Masi jaay utu maakse ki se? Kɛn naase jaay aak ɔkki te mɛtn rose jig ey num, ɓɛrɛ, naase 'took aalki te maakse do Isa ki eyo. [6] Maam m'saapm m'ɔɔ naase utu aki 'jeele ɔɔ naaje lɛ k'taaɗsesin̰ga nakŋ kɛn naase anjenki kaakŋ jeel ro ki se. [7] Naaje k'tɔnd mɛtn Raa se k'je aki kɔɔɗn dose ro kusin̰ ki. Naaje se kɛn jeege ɓo aakje aan gɔɔ jee kɛn taaɗ taar mɛt ki ey kic num, naaje k'je j'asen kaakŋ naase aki tɛɗn nakŋ bɛɛ. [8] Taa naaje se j'an̰ kɔŋ kaasn gɛn tɛɗn nakŋ kɛn ɓaa kalaŋ ute taar mɛt ki ey se, num naaje se j'ɔk tɔɔgɔ gɛn taaɗn taar mɛt ki sum. [9] Kaaɗ kɛn jaay naase 'tɔɔgki, ɔɔ naaje tɔɔgje baat se, kɛse naaje maakje raapo. Kɛse ɓo ɔlje naaje k'tɔnd mɛtn Raa, taa asen tɛrl ɗaapm rose gɛn kaal maaksen do naan̰ ki. [10] Taa naan̰ se ɓo kɛn maam m'dɔk ute naase kic num, m'raaŋsen maktubm se taa ɓii kɛn maam m'aanga gɔtse ki se, ute tɔɔgŋ kɛn Mɛljege ɛɗum se, m'asen tɛɗn ɔɔn̰ ey sum. Taa tɔɔgŋ naan̰ ɛɗumsin̰ se, gɛn kutn jeege eyo, num gaŋ gɛn noogŋ jeege 'ziiɗn ɓaa ute naanɗe.

*P*ɔl taaɗ naŋ taarin̰a ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ

[11] Gɛnaamgen ɗoobm̰ *al-Masi ki, ɓɔrse do taar tɔɔlin̰ ki se, m'je m'asen taaɗn m'ɔɔ: iŋgki ute maak-raapo, 'tɛɗki bɛɛ 'ɓaaki ute naanse, ɛɗki kaay kaama naapge tu, ɔkki taarse kalaŋ ɔɔ iŋgki ute lapia. Ɔɔ Raa debm je jeege ɔɔ ɛɗɗen lapia se, 'kiŋg ute naase. [12] Kɛn 'ɓaaki ɓaa tɛɗn tɔɔsɛ se, 'baam 'tɔkki naapa ɔɔ aayki ciil naapge†. Jee Raagen ɗoobm al-Masi kɛn gɔtn ara paac se, kic ɓo tɛɗsen tɔɔsɛ. [13] Ɔn̰ bɛɛ gɛn Mɛljege Isa al-Masi, maakje gɛn Raa ɔɔ tum kɛn *Nirl Salal lee tum jeege se, 'tɛɗn ute naase.

* 13:1 Aak Dt 19.15. † 13:12 Jeegen Pɔl raaŋɗen se, kɛn naaɗe ɓaa ɓaa tɛɗn tɔɔsɛ naapge tu se, baam tɔk naapa ɔɔ aay ciil naapge.

Maktubm kɛn Pəl raaŋiɲ jee eglizge tun taa naaŋ Galat ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pəl raaŋiɲ eglizn Galat ki

Maktubm kɛn Pəl əl jeege tun Galat ki se, kɛse naaɲ raaŋiɲ jee al-Masige tun taa naaŋ Galat ki əə taa naaŋ Galat se naaɲ maakŋ taa naaŋ Turki kɛn ɓərse, əə naaɲ se kaam kaam kooko. Maakŋ lee mɛrtiɲ kɛn gɛn k-dige tu əə kɛn gɛn k-mətəge tu se ɓo, Pəl tɛɗo naaba jaay təndo eglizgen mɛtiɲge se. Num gaŋ gətn mɛtiɲ ki se, jee kuuy ɓaaɗo taaɗden taar kuuyu. Aan gəə dɛn eglizge se, eglizn gɛn taa naaŋ Galat kic ɓo ək Yaudgen aalga kaal maakɗe do Isa ki əə ute jee uuno ɗoobm raagen kuuy kici. Əə Yaudge se naaɗe iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Kɛse ɓo kɛn lee gaasɗe gɛn kəsn ute jee uun ɗoobm raagen kuuyu əə ute jee kɛn təj te pənd ey se. Jee kɛn taarɗe ɓaa ute Pəl ey se, saap əə jee al-Masige paac se, kʼjʼiŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ram jaay ɓo kʼkaal maakɗe do Isa al-Masi ki. Num gaŋ taar naaɗe se tec ute gɛn Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se eyo. Taa naaɲ se ɓo Pəl raaŋ jee al-Masige tun Galat ki taa aɗen kənd ɗoob ki.

*P*əl raaŋ əl təəsɛ *eglizge tun taa naaŋ Galat ki

(Rm 1.1-7)

1 Maktubm se maam Pəl ɓo mʼraaŋseni, maam kɛn *debm kaaɲ naabm Isa al-Masi ey num nam ɓo bɛɛr əəɗum eyo əə de-bkilimi ɓo əlumo eyo; num Isa *al-Masi mala ute *Raa Bubu kɛn duriɲo daan yoge tu, naaɗe se ɓo kɛn əlumo. 2 Maam ute gɛnaagen gətn ara, kʼtɛɗsen təəsɛ naase jee eglizge tun taa naaŋ Galat ki. 3 Əɲ Raa Bubjege te Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe əə asen kɛɗn lapia. 4 Isa al-Masi se ɛɗ roɲ *sɛrkɛ taa *kusiɲjege taa ajeki kəəɗn dojege maakŋ nakge tun jig eyo do *duni ki ara. Naaɲ tɛɗiɲ se aan gəə Raa Bubjege maakiɲ jen ro ki. 5 Bin se Raa se daayum *kʼnookiɲki. *Amin.

Labar Jiga kalaŋ tak
(Gal 3.1-5, 4.9-20, 5.1-12)

6 Kɛn maam booy labarse se taar se əkum taaɗ eyo! Raa kɛn daŋseno ute bɛɛ *al-Masi kɛn tɛɗseno əə gaŋ yəkəɗ bin sum ɓo, naase ʼrɛsŋki ute Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se naatn əə ʼtɛrlkiga naaga Raa ki əə uunkiga labar jigan kuuy, 7 mʼaakiɲ se aan gəə Labar Jigan kuuy utu. Num labar jigan kuuy se ɓɛrɛ, gətə. Naɓo jee kuuy maakse ki se je an tujɲ ute Labar Jigan gɛn al-Masi se. 8 Num kɛn nam kuuy jaay ɓaaɗo taaɗsen labar jigan kuuy kɛn tec gəə kɛn maam taaɗsesiɲ ey se, kɛn tɛɗn naaje, ey lɛ *kəɗn Raa bəəy raan kic ɓo, Raa aɲ naamiɲa! 9 Naaje kʼtaaɗsenoga, tɛr ɓərse mʼasesiɲ taaɗn ɗəəl daala, nam kuuy jaay ɓaaɗo taaɗsenga labar jigan kɛn tec aan gəə kɛn naase ʼbooyiɲkiro ey se, nam bin se, əɲ Raa aɲ naamiɲa!

10 Anum ɓərse mʼraaŋsen bin se, mʼje jikilimge ɓo am təəm ləɓu Raa lɛ? Maam mʼje jikilimge ɓo am təəm eyo. Kɛn mʼje jikilimge ɓo am təəm num, maam kəŋ tɛɗn debm tɛɗn naabm al-Masi eyo.

*Labar Jiga k*ɛn Pəl lee taaɗ jeege tu

(NJKN 22.3-16, 26.9-20, 9.1-20,23,30)

11 ʼBooyki gɛnaamge mʼasen taaɗa: Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi maam taaɗseno se taar se iiɲo gətn debkilim ki eyo. 12 Taa taar se, maam booyiɲo gətn debkilim ki eyo, əə nam ɓo dooyum eyo, num gaŋ Isa al-Masi mala ɓo teec naanum ki əə taaɗumo mɛtiɲa.

13 Naase mala ʼjeelki kiŋgum do dəkiɲ se paac, kɛn maam lee do ɗoobm Yaudge tu se. Kaaɗ kɛn se, maam lee mʼdabaro dɛna *eglizn gɛn Raa, əə mʼje ɗoobm mʼaɗeno kutu. 14 Maakŋ mɛtjilum ki, ute parumgen kʼlee ɗoobm Yaudge tu se, maam ɓo debm kɛn mʼəkiɲ əəɲ dɛna mʼcir jee mɛtiɲge. Taa do ɗoobm bubjege tu se maam ɓo debm mʼiŋg dəək maakum ro ki. 15 Raa kɛn bɛɛr əəɗumo maakŋ koyum ki se, daŋumo ute bɛɛɲa taa mʼaɲ jeeliɲa, əə gaŋ kaaɗn Raa jen ro ki jaay aan se, 16 əə tɛr taaɗum mʼ-jeelga Gooniɲa taa mʼaɲ taaɗiɲ jeege tun Yaudge eyo. Naaɲ kɛn se naar maam mʼɓaa mʼtənd te mɛtn nam gam ey sum. 17 Gaŋ kaaɗ kɛn se maam mʼɓaa mʼaano te Jeruza-lɛm ki eyo gɛn kaakŋ *jee kaaɲ naabm Isa al-Masigen aalo maakɗege deet do maam ki se; num gaŋ maam gaaŋ mʼɓaa taa naaŋ Suge tu əə mʼək mʼtɛrl ɓaaɗo maakŋ gɛger kɛn Damas ki.

18 Mˈtɛɗ ɓaara mɔtɔ jaay ɓaa Jeruzalɛm ki,
taa kˈɓaa jeel naapa ute Piɛr. Gɔtn se maam
mˈiŋgo ɓii sik-kaar-mii ute naaŋ̃ tɛlɛ. 19 Gɔtn
se maam mˈaako Jak kaliŋ̃ ki gɛnaa Mɛljege
Isa al-Masi, ey num mˈɓaa mˈaak te *debm
kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi gam kuuy ey sum.
20 Raa jeele taar maam mˈraaŋsesiŋ̃ se, taar
mɛt ki.
21 Tɛr maam mˈiiŋ̃ mˈɓaa taa naaŋ Siri te
gɛn Silisi. 22 Naɓo eglizgen taa naaŋ Jude
ki kɛn gɛn al-Masi se aakum te ɓii kalaŋ
eyo. 23 Naaɗe booy booy sum ɓo ɔɔ debm lee
dabarjekiro do dɔkiŋ̃ se, ɓɔrse aalga maakiŋ̃
do Isa ki ɔɔ baagga taaɗn taar Isa al-Masi
jiga se jeege tu; ey num taar se ɓo kɛn do
dɔkiŋ̃ naaŋ̃ je aŋ̃ tuj se. 24 Kɛn naaɗe jaay
booyo taar maam se, naaɗe tɔɔm Raa taa
maama.

2

*P*ɔl ute *jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masige
kuuy

(NJKN 15.1-29)

1 Tɛr kɛn tɛɗ ɓaara sik-kaar-sɔɔ jaay aas
se, maam te Barnabas ɔɔ mˈɔk Tit kici kˈtɛrl
kˈɓaa Jeruzalɛm ki tɛlɛ. 2 Kɛn ɔlum ɓaa se,
taa *Raa ɓo teec naanum ki ɔɔ taaɗum ɔɔ
mˈɓaao. Kɛn jˈaan se, maam te magalge se,
jˈiik kˈtɔɔk cɛɛs ki gɔtn se, maam taaɗɗen
Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi kɛn maam lee
taaɗ jeege tun Yaudge ey se, taa maam mˈje
naabum mˈtɛɗ tɛɗ se ˈkutn cɛr eyo. 3 Debum
Tit se naaŋ̃ kɔɗ Grɛk*, gaŋ te naaŋ̃ se kic
ɓo naaɗe tɛɗiŋ̃ te taa tɔɔg eyo taa *kɔjŋ̃
pɔndɔ. 4 Jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ naaɗe ɓo
gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki se ɓo, ɓaaɗɔga
maakjege tu. Naaɗe ɗeek ɔɔ bɛɛki num jˈaŋ̃
kɔjŋ̃ pɔndɔ. Jee se gooŋ̃ ɛndo maakjege tu
se je kaakŋ ɔɔ dî jaay naajege jˈɔŋki dojege
te Isa al-Masi. Taa naaɗe je ajeki tɛɗn ɓulu
daala do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki.
5 Jee se naaje jˈɔŋ̃ɗe te ɗoob eyo ɔɔ taarɗe
lɛ kˈtook te eyo. Taa naaje kˈje Labar Jigan
gɛn Isa al-Masi kɛn mɛt ki se, naaɗe aŋ̃
kɔŋ tuj eyo, num ɔŋiŋki ˈkiŋg maakse ki
gɔtiŋ̃ ki. 6 Jee kɛn jˈaakɗe jˈɔɔ jee magal
se, magal naaɗe se maam mˈan dîm eyo:
taa naan Raa ki se jeege paac aas kaasa.
Jee se maam taaɗɗen Labar Jigan gɛn Isa
al-Masi kɛn maam lee taaɗ jeege tu se. Num
naaɗe se ɔŋ taaɗum te taar dîm kuuy ey
sum. 7 Gaŋ naaɗe jeelga Raa se ɛɗumga
taariŋ̃ aan gɔɔ kɛn ɛɗo Piɛr ki se kici. Maam
ki naaŋ̃ taaɗum ɔɔ mˈɓaa taaɗn Labar Jiga
jeege tun Yaudge eyo, aan gɔɔ Piɛr ɓaa taaɗ
Labar Jiga, Yaudge tu se. 8 Taa Raa kɛn ɔl
Piɛr tɛɗ *debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi, gɛn
ɓaa taaɗ Taariŋ̃ Jiga Yaudge tu se, naaŋ̃ ɓo
debm ɔlum maam kici, mˈtɛɗga debm kaaŋ̃
naabm Isa al-Masi, gɛn ɓaa taaɗn Taariŋ̃
Jiga se jeege tun Yaudge eyo. 9 Gɔtn se Jak,
Piɛr, Jan, kɛn jee Raage jeelɗe aan gɔɔ jee
magalɗege se, naaɗe se kic ɓo jeele Raa se
ɛɗumga naabiŋ̃ jim ki. Taa naaŋ̃ se ɓo naaɗe
ɔl jiɗe tɔk jije maam te Barnabas. Kɛse je
ɗeekŋ ɔɔ taarje tum tɛɗga kalaŋ. Gɔtn se
naaje jˈiiŋ̃ kˈɓaa taaɗn Labar Jigan gɛn Isa
al-Masi se jeege tun Yaudge eyo ɔɔ naaɗe
lɛ, ɓaa taaɗ Yaudge tu. 10 Naaɗe taaɗjen
naka kalaŋ sum ɓo gɛn tɛɗa. Naaɗe ɗeekjen
ɔɔ kˈsaapm do jee daayge tun Jeruzalɛm ki.
Kɛse ɓo nakŋ kɛn maam mˈɔŋ diriginŋ̃ te eyo.

*P*ɔl mooy Piɛr

11 ‘Bii kalaŋ se, Piɛr ɓaaɗo kaakŋ jee Antiɔs
ki; ɓii se maam taaɗiŋ̃siŋ̃ tal naan jeege tu,
taa nakŋ naaŋ̃ tɛɗ se jig eyo. 12 Ey num Piɛr
se lee tɔs tɔs te gɛnaagen ɗoobm *al-Masi
kɛn Yaudge eyo. Num gaŋ Yaudgen iiŋ̃o
gɔtn Jak ki jaay aan se, Piɛr aakɗe se iik tɔɔk
cɛɛs ki, baate kɔsn te naaɗe taa naaŋ̃ ɓeer
ɓeer jeege tun se. 13 Yaudgen mɛtiŋ̃ge kɛn
ɗoobm al-Masi ki se kic ɓo tɛɗ maakɗege
di di aan gɔɔ Piɛr se, ɔɔ ɔl Barnabas kic ɓo
tɛɗ aan gɔɔ naaɗe. 14 Kɛn maam mˈaakɗe
jaay naaɗe lee ute kɛn mɛt ki eyo do Labar
kɛn Jiga se, maam taaɗ Piɛr ki naan jeege
tu paac mˈɔɔ: naai kɛn kɔɗ Yaud jaay iŋg
aan gɔɔ jee Yaudge ey se. Gɛn dî jaay naai
ˈtaaɗ jeege tun Yaudge eyo ɔɔ tɛɗn aan gɔɔ
Yaudge se?

*Jeege se aalga maak*ɗe do *al-Masi ki jaay
ɓo kɔŋ kaaja

15 Naaje se kˈmɛtjil Yaudge, anum naaje
se kˈtec aan gɔɔ mɛtjil jeegen Yaudge eyo
kɛn jee *kusiŋge se. 16 Kɛn bin num naaje
kˈjeelki, debm kɛn Raa aakiŋ̃ bɛɛ naaniŋ̃
ki se debm kɛn aal maakiŋ̃ do nakge tun
Isa al-Masi tɛɗo se, ey num debm kɛn iŋg
do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se eyo.
Taa naaŋ̃ se ɓo naaje kˈjˈaalki maakjege do
nakge tun al-Masi tɛɗo se kici, taa Raa ajeki

* 2:3 Grɛkge se naaɗe tɔj pɔnd eyo.

kaakŋ kaamiɩ̃ ki se aan gɔɔ jee aak bɛɛ.
Num kɛn ajeki tɛɗn j'aki kaakŋ bɛɛ naan
Raa ki se Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki eyo,
ey num te Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki
se nam jaay 'tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se
gɔtɔ. [17] Kɛn naaje Yaudge kic ɓo kɛn k'je
j'aki tɛɗ jee aak bɛɛ naan Raa ki se, j'aki
kaal maakje do al-Masi ki jaayo. Kɛn k'tɛɗki
bin se naaje k'teckiga aan gɔɔ jee kusiɩ̃gen
iŋg ɓaa se paac se. Kɛn bin num al-Masi
se ɔljekiga maakŋ kusiɩ̃ ki la? Anum gɔtɔ.
[18] Bin eyo kɛn maam jaay m'ɔk tɛrl gɛn kiŋg
do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki kɛn maam
rɛsiɩ̃oga rɛs se num, kɛse maam mala ɓo
m'ɔɩ̃ bɔɔrɔ ooc dom ki. [19] Gɛn kiŋg do
Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, maam
se aan gɔɔ debm ooyga kooyo. Nakgen se
jaay paac aan se taa maam m'kiŋg gɛn Raa.
Taa do dɔkiɩ̃ k'tɔɔl Isa al-Masi ro kaag ki
se, maam se aan gɔɔ m'ooyga kooy† ute
naaɩ̃a. [20] Taa naaɩ̃ se kɛn maam m'iŋg se,
Isa al-Masi ɓo iŋg maakum ki. Kɛn ɓɔrse
kiŋgum do naaŋ ki se, maam m'aal maakum
do Goon Raa kɛn jema, ɔɔ ɔɩ̃ roɩ̃ ooy taa
maama. [21] Bɛɛ Raa se maam m'aɩ̃ kɔŋ tɛɗn
nakŋ cɛr eyo; taa maam se m'kɔŋ tɛrl gɛn
kiŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ey
sum. Kɛn debm jaay je tɛɗn aak bɛɛ naan
Raa ki te Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se
num, kɛse je ɗeekŋ ɔɔ kooy al-Masi se, nakŋ
cɛrɛ.

3

*Jeegen uun *Ko Taar* kɛn Raa ɛɗo Musa ki
ute jeegen aal maakɗe do Isa *al-Masi ki
(Rm 4, 8.14-17)

[1] Naase jee taa naaŋ Galat ki, naase se jee
dɛrlge, naŋa jaay bisen dose se? Ey num
taa kooy Isa al-Masi ro kaag ki se k'taaɗ
k'tɔɔksenga mɛtiɩ̃ pak pak. [2] Naka kalaŋ tak
sum ɓo maam m'je tɔnd mɛtse: 'taaɗumki
tu mɛtiɩ̃a *Nirl Raa kɛn *Raa ɛɗsen se, taa
naase iŋgki do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa
ki ɓo ɔŋiɩ̃ki lɔɓu Raa ɛɗsesiɩ̃ se taa naase
'booykiga Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se ɔɔ
aalkiga maakse do ki se lɛ? [3] Kɛn ɔlse 'dɛrlki
bin se tap ɓo ne ɗi? Naase uunkiro mɛtiɩ̃ te
tɔɔgŋ gɛn Nirl Raa, num gɛn ɗi jaay ɓɔrse je
aɩ̃ki naŋ te tɔɔgse mala se? [4] 'Jeelki nakŋ
aan dose ki paac se, naase 'saapiɩ̃ki num
ɔɔki nakŋ Raa tɛɗsen se cɛrɛ ne? Gɔtɔ,
maam jeele nakŋ Raa tɛɗsen se cɛr eyo!
[5] Raa ɓo ɛɗsen Nirliɩ̃a ɔɔ tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge
dɛna daanse ki! Naaɩ̃ tɛɗiɩ̃ se taa naase
iŋgki do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki lɔɓu
taa 'booykiga Labar Jigan gɛn Isa al-Masi ɔɔ
aalkiga maakse doɩ̃ ki lɛ?

*Jee took aal maak*ɗe do Isa ki se ɓo tɛɗga
gaan *Abraamge

[6] 'Booyki! Kɛse ɓo taar kɛn Kitap taaɗo ro
Abraam ki ɔɔ: *Abraam se, aal maakiɩ̃ do Raa ki*
ɔɔ Raa se aakiɩ̃ debm daan ki.* [7] Bin se m'je
aki jeele jeegen paac jaay aal maakɗe do Raa
ki se, naaɗe se ɓo tɛɗga mɛtjil gɛn Abraam.
[8] Kitap taaɗ ɔɔ: ɓii kalaŋ jeegen Yaudge ey
se utu kaal maakɗe do Raa ki, taa Raa utu
tooko aɗen tɛɗn jee aak bɛɛ naaniɩ̃ ki. Taa
naaɩ̃ se ɓo Abraam booyo do dɔkiɩ̃a Labar
Jiga kɛn Raa taaɗiɩ̃o ɔɔ: *Ute mɛtjil* naai se,
maam m'tɛɗn bɛɛ jil jeege tun do naaŋ ki
paac.† [9] Abraam aal maakiɩ̃ do Raa ki ɔɔ Raa
tɛɗiɩ̃ bɛɛɩ̃a. Bin se jee aalga maakɗe do Raa
ki ute Abraam se, Raa aɗen tɛɗn bɛɛɩ̃ kici.

[10] Num jee saap ɔɔ naaɗe iŋg do *Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki kaliɩ̃ ki sum ɓo ɔɔ
aasga se, naaɗe se Raa utu aɗen kɔjɩ̃ bɔɔrɔ
doɗe ki, taa Kitap taaɗ ɔɔ: *Debm k*ɛn jaay ɔŋ
tɛɗ te Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki aasiɩ̃ te
kart ɗoobiɩ̃ ki ey se, Raa aɩ̃ kɔjɩ̃ bɔɔr ɗoɩ̃
ki.‡ [11] K'jeelki, debm jaay iŋg do Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki sum ɓo ɔɔ tɛɗn aak
bɛɛ naan Raa ki se, gɔtɔ, taa *Debm daan ki se
debm aal maakiɩ̃ doɩ̃ ki; naaɩ̃ se* ɓo debm 'kɔŋ
*kaajɩ̃ gɛn daayum§. [12] Gaŋ debm iŋg do
Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute debm aal
maakiɩ̃ do Raa ki se, ɗim aɗe tum se gɔtɔ,
taa Kitap ɗeek ɔɔ: *Ko Taar k*ɛn Raa ɛɗo Musa
ki se, debm kɛn tɛɗiɩ̃ga te ɗoobiɩ̃ aas kart
jaay ɓo kɔŋ kaaja.*

[13] Bɔrse, naaje j'ɔŋ j'iŋgki te do Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki te ɗoobiɩ̃ eyo, jaay
*al-Masi ɓaaɗo ooy taa naajege se. Kɛn
naaɩ̃ ɔɩ̃ roɩ̃ k'tɔɔliɩ̃ se taa ajeki dugŋ do-
jege, gɛn kɛn Raa naamjekiro. Taa naaɩ̃ se
ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Debm k*ɛn k'tɔɔl k'ɗaariɩ̃
ro kaag ki se, kɛse debm kɛn Raa naamiɩ̃ga
naama.† [14] Isa al-Masi tɛɗ bin se, taa bɛɛ kɛn

† 2:19 Kooy ese se kooy ɗeer eyo num je ɗeekŋ ɔɔ debm gaaŋga gɛn tɛɗn Ko Taar Raa Yaudge se. * 3:6 Aak Jɛn 15.6. † 3:8 Aak Jɛn 12.3. ‡ 3:10 Aak Dt 27.26. § 3:11 Aak Aab 2.4. * 3:12 Aak Lb 18.5. † 3:13 Aak Dt 21.23.

Raa taad ɔɔ tɛdn Abraam ki se taa jeegen Yaudge eyo kic ɓo ˈkɔŋ kici. Taa naaɲ se ɓo naaje jˈaki ˈkɔŋ *Nirl Salal kɛn Raa taad ɔɔ ajeki kɛda, taa naaje kˈjˈaalkiga maakjege do naaɲ ki.

*Ko Taar k*ɛn Raa ɛdo Musa ki se ˈkɔŋ tujɲ bɛɛ kɛn Raa ɔɔ tɛd se eyo

15 Gɛnaamge, ˈbooyki mˈasen taadn nakŋ kɛn jeege jeeliɲ jeel paac. Kɛn jeege jaay ɔkga taasa ɔɔ dɔɔkga taardɛ kalaŋ se, nam kuuy kɔŋ kɔl taariɲ maak ki eyo. 16 Te Raa kic ɓo bini. Do dɔkiɲ Raa taadga taad ɔɔ tɛdn bɛɛ *Abraam ki te mɛtjiliɲa num dɛek te ɔɔ mɛtjiliɲge tu eyo. Num gaŋ mɛtjiliɲ kɛn naaɲ taadn se taad ute deb kalaŋ sum ɔɔ naaɲ ɓo *al-Masi se. 17 Kɛse ɓo nakŋ maam saapiɲ mˈje mˈasen taada: Raa naaɲ *dɔɔk te Abraam se, tɛd ɓaara kaar-sɔɔ-te-sik-mɔtɔ jaay Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se aana. Bin num Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se kɔŋ tujɲ dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko ute Abraam jaay taadiɲ ɔɔ aɲ tɛdn bɛɛ se eyo. 18 Kɛn Raa jaay je tɛdn bɛɛɲ jeege tun iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki sum num, kɛse je dɛekŋ ɔɔ bin se bɛɛ kɛn naaɲ taado ɔɔ tɛdn jeege tun se tɛd ey sum. Anum Raa se taado maak-jeɲ Abraam ki taa naaɲ taadga taada ɔɔ utu aɲ tɛdn bɛɛɲa.

Taa dì Raa ɛdo *Ko Taara Yaudge tu

19 Kɛn bin num Raa taado Ko Taara Yaudge tu se gɛn dì? Raa taaddeno se taa jˈaki jeel nakŋ *kusiɲa bini mɛtjil *Abraam kɛn Raa taadno se kaana. Naaɲ se ɓo debm kɛn Raa taad ɔɔ aɲ tɛdn bɛɛɲ se. Kɛn Raa taado Ko Taara Yaudge tu se, naaɲ ɛdiɲo ji kɔdn Raage tu ɔɔ naaɲ ɔlo nam ɓo tɛdiɲ debm doobiɲa. 20 Anum kɛn Raa taad ɔɔ tɛdn bɛɛ Abraam ki se, naaɲ mala ɓo taadiɲ te taariɲa, ɔl te debm doobm gam eyo; ɔɔ Raa se kalaŋ lak.

21 Bin se je dɛekŋ ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki ute bɛɛ kɛn Raa ɔɔ tɛd se tum ey la? Anum gɔtɔ, bin eyo. Kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki jaay ɛd kaaja jeege tu num, jee uun doobm se kaadn naane tɛdga jee aak bɛɛ naan Raa ki. 22 Num gaŋ Kitap taad ɔɔ jee do naaŋ ki paac se iŋg maakŋ kusiɲ ki. Taa naaɲ se ɓo Raa tɛd bɛɛɲa ute nakŋ kɛn Isa *al-Masi tɛdo se, do jeege tun aal maakde doɲ ki.

23 Kaad kɛn jeege ɔŋ te doobm kaal maakde do Isa al-Masi ki ey se, Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se bɔɔbjeki aan gɔɔ jee daŋgayge. Naaje kˈjˈiŋgkiro do Ko Taar Raa kɛn ese bini Raa ɓaado taadjeki doobm gɛn kaal maakjege do nakŋ kɛn Isa al-Masi tɛdo se. 24 Anum Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se bɔɔbjekiro bini Isa al-Masi aan ro ki. Taa naaɲ se ɓo, Isa ɓaado se taa jˈaki tɛdn jee aak bɛɛ naan Raa ki, taa naajege jˈaalkiga maakjege do nakge tun naaɲ tɛdo se. 25 Ɓɔrse, kaadn jˈanki kaal maakjege do nakge tun al-Masi tɛdo se, aanga. Bin se Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se ɔk tɔɔgɔ dojege tu ey sum. 26 Taa naasen paacɲ aalkiga maakse do nakge tun Isa al-Masi tɛdo se, ˈtɛdkiga gaan Raage. Taa naaɲ se, naase ˈtɛdkiga kalaŋ ute Isa al-Masi. 27 Ɗeere, naasen paacɲ jee *kˈbatizsega te ro al-Masi se, ˈtɛdkiga aan gɔɔ naaɲa. 28 Ɓɔrse nam te mɛtiɲ gɔtɔ, kɛn naai ɓo kɔd Yaud, kɛn kɔd Yaud eyo, tɛd dim eyo; kɛn naai ɓulu, kɛn ɓul eyo kic ɓo tɛd dim eyo. Kɛn naai mɛnda, kɛn gaaba tɛd dim eyo paac. Taa te Isa al-Masi se naase paac ˈtɛdkiga kalaŋ. 29 Kɛn naase jaay ˈtɛdkiga jee al-Masige num, kɛse naase ˈtɛdkiga mɛtjil Abraamge. Taa naaɲ se, naase utu aki kɔŋ bɛɛ Raa, kɛn Raa taad ɔɔ tɛdn Abraam ki te mɛtjiliɲ ki se.

4

*Naaje k*ˈɓulge ey sum

1 Kɛse ɓo nakŋ maam saapiɲ mˈje mˈasen taada: goono jaay utu baat num, booy taar jeege aan gɔɔ ɓul booy taar mɛliɲa. Ey num nakge paac kaam jiɲa. 2 Num gaŋ kɛn naaɲ utu goon cɔkɔ se, jeege ɓo aakiɲ doɲ ki ɔɔ dɛjiɲa; naaɲ aden booy kuun taardɛ bini ˈkaan kaad kɛn bubiɲ mala jen ro ki. 3 Naajege kic ɓo jˈiŋgkiro aan gɔɔ gaangen sɛɛm se, nakgen ɔk tɔɔgɔ do *duni ki se tɛdjekiro ɓulge. 4 Gaŋ kaadn *Raa taadn jaay aan se, Raa ɔlo Gooniɲ do naaŋ ki. Ɔɔ naaɲ se mɛnda ɓo oojiɲa ɔɔ iŋgo do *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki, 5 taa dugŋ do jeegen iŋg maakŋ ɓul ki do Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se. Ute naaɲ se ɓo jˈaki tɛdn gaan Raage. 6 Nakŋ kɛn taad ɔɔ naase ˈtɛdkiga gaan Raage se, taa Raa ɔloga Nirl gɛn Gooniɲa maakse ki kɛn daŋ ɔɔ *Abba.* Abba se je dɛekŋ ɔɔ: *Bua.* 7 Bin se ɓɔrse naai ɓul ey sum, num ˈtɛdga goon Raa. Aan gɔɔ naai ˈtɛdga gooniɲ se, Raa ute bɛɛɲ se utu ai kɛdn nakŋ naaɲ ɔɲ gɛniŋge tu se kici.

Pəl uun nirliŋ̃ do jee Raage tun Galat ki

8 Do dəkiŋ̃ kɛn naase ˈjeelki Raa ey ɓɔrt
se, naase iŋgkiro ɓul maragge, num gaŋ
maragge se raagen ɗeer eyo. 9 Num ɓɔrse
naase ˈjeelkiga Raa, ey lɛ mˈɗeekŋ mˈɔɔ Raa
jeelsega naase, num taa ɗì jaay naase ˈtɛrlki
daala do nakge tun ɔk təɔgɔ do naaŋ ki ara
ɔɔ kɛn təɔl sɛr ey se. Naase ˈje aki tɛrl
kiŋ ɓulu do nakge tun se daal la? 10 Taa
naase ˈtaaɗki ɔɔki ɓiigen mɛtiŋ̃ge ɓii *sɛrkɛ,
laapgen mɛtiŋ̃ge ɔɔki gɛn sɛrkɛ, kaaɗgen
mɛtiŋ̃ge ɔɔki gɛn sɛrkɛ, ɔɔ ɓaargen mɛtiŋ̃ge
kic ɓo ɔɔki gɛn sɛrkɛ. 11 Nakŋ naase ˈtɛɗki
se ɔlum ɓeere maakum ki, taa maam mˈje
naabm maam mˈtɛɗiŋ̃ daanse ki se kutn cɛr
eyo.

12 Gɛnaamge mˈeemsen nɔɔ: ɓɔrse maam
tɛɗga aan gɔɔ naase se, naase kic ɓo ˈtɛɗki
aan gɔɔ maama. Ey num naase lɛ ˈtu-
jumki te ɗìm eyo. 13 Naase ˈjeelki, kɛn
maam mˈiŋgo daanse ki se, kaaɗ kɛn se
maam mˈkɔɔŋ̃ɔ. Naaŋ̃ kɛn se ɓo, maam
mˈtaaɗseno Labar Jigaŋ̃ gɛn Isa *al-Masi se
deet deet. 14 Naase ˈdabarkiga taa maama
kɛn maam kɔɔŋ̃ɔ se. Num gaŋ te naaŋ̃ se
kic ɓo, naase ˈbaatumki te eyo ɔɔ ˈrɛsumki
te eyo. Anum naase ɔkumkiro aan gɔɔ
*kɔɗn Raa, ɔɔ aan gɔɔ Isa al-Masi mala.
15 Kaaɗ kɛn naane se naase maakse ˈraapo;
num taa ɗì ɓɔrse naase maakse ˈraap ey
se! Ey num mˈjeele kɛn mˈiŋgo maakse
ki se, kɛn ɔkki ɗoobm kɛn jaay aki tooɗn
kaamsege amɗekiro kɛɗ kic num, kaaɗn
naane ɛɗumɗekiroga. 16 Num ɓɔrse kɛn
mˈtaaɗsen taar mɛt ki se ɓo, mˈdɛlga debm
taamooyse la?

17 Jee kɛn taaɗsen taar mɛt ki ey se, je
aki ɓaa te naaɗe. Num maak-saapm naaɗe
se, maak-saapm jig eyo. Gaŋ kɛn naaɗe
tɛɗ bin se je ajeki gaaŋ te naapa, taa naase
aki ɓaa te naaɗe. 18 Bɛɛki se, ɔŋki jeege
jaay taarɗen naaɗe taaɗ se mɛt ki num,
dəɔkki taarse daayum ute naaɗe. Kɛn
maam gɔtɔ kic num, bɛɛki se, taar se ɓo
naase aŋ̃ki kɔkŋ maakse ki daayum. 19 Gaan
maak-jemge, ˈbooyki mˈasen ɗeeke: maam
se tɛr dabar dabar daala aan gɔɔ mɛnd ɓaa
koojo. Dubar kɛn maam dabar taa naase
se, maam mˈje bini naase aki tɛɗn aan gɔɔ
al-Masi. 20 Maakum ki se mˈje mˈtɛɗn te
naase jaay, mˈjeel ɗoobm taaɗiŋ̃a, ey num
ɓɔrse se taar se ɔkum taaɗ eyo.

**Dəɔkŋ kaam dio kɛn Raa dəɔk te jeege*

21 ˈDeekumki tu, naase jeegen ˈjeki ɔɔki
aki kiŋ do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗɔ Musa ki
se: Ko Taar se naase ˈjeel ɔkki mɛtiŋ̃ ɗey?
22 Kitap ɗeek ɔɔ *Abraam se ɔk gaangen
gaabge dio: kɛn kalaŋ ɓuliŋ̃ ɓo oojiŋ̃ ɔɔ kɛn
kalaŋ goon mɛnd gɛndiŋ̃a. 23 Goon kɛn ɓuliŋ̃
ɓo oojiŋ̃ se, jˈoojiŋ̃ aan gɔɔ gaangen ɓaa se
paac. Gaŋ goon gɛn mɛnd gɛndiŋ̃ se koojiŋ̃
tec te bin eyo. Anum goon se, Raa mala ɓo
taaɗga taaɗ Abraam ki ɔɔ utu aŋ̃siŋ̃ kɛɗa.
24 Raa je ajeki taaɗn te ɗoobm nakgen deel
se, naaŋ̃ je ɗeekŋ ɔɔ, mɛndgen dio se tec aan
gɔɔ dəɔkŋ kaam dio, kɛn Raa dəɔk te jeege.
Agar, mɛndiŋ̃ kɛn ɓulu se, tec aan gɔɔ dəɔkŋ
Raa dəɔko te *Musa do ko kɛn Sinai. Num
gaan Agarge se jˈoojɗen ɓo ɓulge. 25 Agar,
se naaŋ̃ aan gɔɔ ko Sinai kɛn ute taa naaŋ
Suge tu se. Ɔɔ tɛr naaŋ̃ aan gɔɔ Jeruzalɛm
kɛn utu iŋg ɓɔrse se, taa jeegen iŋg maak ki
se naaɗe ɓulge do Ko Taar kɛn Raa ɛɗɔ Musa
ki se. 26 Num gaŋ Jeruzalɛm maakŋ raa ki se,
jeegen iŋg maak ki se, naaɗe se ɓulge eyo.
Kɛse ɓo naaŋ naajege ɔɔ naaŋ̃ se ɓo aan gɔɔ
koŋ̃jege. 27 Taa Kitap taaɗ ɔɔ:

*Naai m*ɛnd, mɛndkarta raap maaki, naai kɛn
ɓii kalaŋ naam te dubar kooj ey se
təɔl nirli,
*taa m*ɛnd kɛn gaabiŋ̃ rɛsiŋ̃ga rɛs se utu ˈkɔŋ
gaange dɛn cir mɛnd ute gaabiŋ̃a*.

28 Gɛnaamge, ɓɔrse se naase ˈtɛɗkiga gaan
Raage mala, aan gɔɔ Isakŋ kɛn Raa taaɗo
do dəkiŋ̃ Abraam ki, ɔɔ te aŋ̃siŋ̃ kɛɗ se.
29 Num gaŋ goon kˈjˈoojiŋ̃ aan gɔɔ gaangen
ɓaa se paac se, lee dabaro goon kɛn jˈoojiŋ̃
te təɔgŋ *Nirl Raa se. Ɓɔrse kic ɓo utu bin
kici. 30 Num ˈsaapki tu Raa tap ɓo taaɗ ɔɔ
ɗì maakŋ Kitap ki: *ˈTuur m*ɛnd ɓulu se ute
gooniŋ̃ naata. Taa goon mɛnd ɓulu se kɔŋ
kɔsn kaagŋ ɓee tɛlɛ ute goon mɛnd gɛndi se
eyo.† 31 Ɓɔrse gɛnaamge, naajege se kˈgaan
mɛnd kɛn ɓulu se eyo. Num gaŋ kˈtɛɗkiga
aan gɔɔ gaangen gɛn mɛnd gɛndiŋ̃ se.

5

Ɔŋ̃te ˈkɔŋ̃ki rose jˈasen tɛɗn ɓulge do
*Ko Taar kɛn Raa ɛɗɔ Musa ki

* 4:27 Aak Eza 54.1. † 4:30 Aak Jɛn 21.10.

1 *Al-Masi se ɔɔɗjekiga dojege ɗeer ɗeer.
Bin num, ɗaarki tɔɔgɔ ɔɔ ɔn̰te ˈkɔn̰ki nam
asen ˈtɛɗn ɓulu daala.
2 ˈBooyki! Kɛse maam Pəl ɓo mˈɗeekseni:
kɛn naase jaay je aki təjn̰ pəndə num, nakŋ
al-Masi tɛɗsen se ˈtɛɗga nakŋ cɛrɛ. 3 ˈBooyki
mˈasen taaɗn daala: debm jaay je *kəjn̰
pəndə se, bɛɛki num, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki se naan̰ an̰ tɛɗin̰ aas kart. 4 Bin
se naase jeegen ˈsaapki ɔɔ̃ki iŋgkiga do Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki sum ɓo, aki tɛɗn
jee aak bɛɛ naan *Raa ki se; kɛn bin num
naase se ˈgaaŋkiga te al-Masi ɔɔ naase se
aki kɔŋ bɛɛ Raa ey sum. 5 Kɛn gɛn naaje
ki num, naaje se jˈɔnd doje do bɛɛ Raa kɛn
tɛɗa. Naan̰ ɓo debm utu ajenki tɛɗn jˈaki
kaakŋ bɛɛ naaniṇ ki, taa naaje jˈaalkiga kaal
maakjege do nakge tun Isa al-Masi tɛɗo se.
Taa naan̰ se ɓo jˈutu jˈaak kaamin̰ te tɔɔgŋ
*Nirl Salal. 6 Kɛn debm jaay tɛɗga gɛn Isa
al-Masi se, kɛn ɔj pəndə, ɔj eyo tɛɗ dîm
eyo. Kɛn ɔɔn̰ cir paac se, naaje jˈaki kaal
maakjege do naan̰ ki, ɔɔ naan̰ se ɓo ajeki
tɛɗn jˈaki je naapa.
7 Do dɔkin̰ se naase ˈleekiro jiga jiga; num
ɓɔrse se naŋa jaay gaassen gɛn kuun taar
mɛt ki se? 8 Raa kɛn daŋseno ɔɔ aki tɛɗn
jeen̰ge se, nakŋ ɓɔrse naase ˈlee ˈtɛɗki se
naan̰ ɓo ɔlsen eyo. 9 ˈBooyki taar jeege lee
taaɗ ɔɔ: ɔrəmə cɔkɔ jaay jˈɔmbin̰ga do rujn̰
gɛm kɛn jˈɛcin̰ga kɛc se, iin̰in̰ paac*. 10 ʼBɔrse
se naajege paac kˈtɛɗkiga te Mɛljege kalaŋ
ɔɔ maam mˈjeele maak-saapm naase kic ɓo
tec aan gɔɔ gɛn maama. Gaŋ debm jaay
ɓaaɗo ɛcse se kɛn ˈtɛɗn naŋa naŋa kic ɓo,
Raa utu an̰ dabara.
11 Gɛnaamge, kɛn ɓɔrse jaay maam mˈutu
mˈtaaɗ taaɗ mɛtn taar kəjn̰ pəndə num, gɛn
dî jaay jeege utu dabarum dabar rək se?
Kɛn bin num gɛn dî jaay kˈlee kˈtaaɗ mɛtn
taar kooy Isa al-Masi ro kaag ki kɛn lee tuj
maakŋ jeege se. 12 Jeegen ɛcse do Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay ɔɔ aki kəjn̰ pəndə
se, bɛɛki num, mˈje naaɗe se təjn̰ pənddege
sum eyo, num kˈjˈɔjin̰ te gɔrumɗege paac.

(Rm 8.1-14, 13.12-14)

13 Anum naase gɛnaage, naase se Raa ɓo
daŋseno taa aki kɔŋ dose. Num ɔŋkiga dose
se ɔn̰te ˈtɛɗki nakŋ maakse ɓo jea. Num
ˈjeki naapa ɔɔ ˈnoogki naapa. 14 Taa Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki paac se, tum do taar
kɛn kalaŋ ese sum. Taar se ɔɔ: *ˈJe naapi
aan gɔɔ* roi mala.† 15 Num kɛn naase jaay
ˈbaagkiga tɛɗn aan gɔɔ daagen maakŋ kaag
kɛn don̰ təəl ɔs naapa se, ɔndki kəndə, ey
num naase aki kutn naapa.

*Ɔn̰ki rose *Nirl Salal* ɓo asen təɔɗɔ*

16 ˈBooyki mˈasen taaɗa: ɔn̰ki rose Nirl
Salal ɓo asen təɔɗɔ, bin se naase aki kɔŋ
tɛɗn nakŋ daa rose ɓo je eyo. 17 Nakŋ kɛn
daa ro debkilimi je se Nirl Salal je eyo, ɔɔ
nakŋ Nirl Salal je se lɛ, daa ro debkilimi je
eyo. Naaɗen di se ɔŋ tum kalaŋ eyo. Taa
naan̰ se ɓo naase ɔŋ ˈtɛɗki nakŋ kɛn naase
ˈjeki ro ki ey se. 18 Kɛn Nirl Salal ɓo təɔɗse
num, naase aki kɔŋ tɛɗn ɓulu do *Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey sum.
19 Nakŋ kɛn daa ro debkilimi je se, naan̰
tooɗ tal. Nakgen naan̰ je se: kɛɛsn naapm
rɛn̰ rɛn̰, nakŋ tuj debkilimi naan Raa ki,
tɛɗn nakŋ maakin̰ jea, 20 daan maragge, oojn̰
ron̰a, tɛɗ dɛkin̰ te naapa, mooy te naapa,
tɛɗ maak-kilimi, je taamooyo, saap do ron̰
ki sum, gaaŋ te naapa, taarin̰ ɔk mɛtn naapa
ute jeege eyo, 21 dɔŋ nakŋ jeege, je kaay
koono, kaam kɔsɔ ɔɔ tɛɗ nakgen kuuy kic
ɓo tec aan gɔɔ naaɗegen se. ʼBooyki mˈɔɔj
se, ey num taar se mˈtaaɗsesin̰ga taaɗ tap
mˈɔɔ: jeegen tɛɗ nakgen bin se kɔŋ kɛnd
*maakŋ Gaar Raa ki eyo.
22 Num gaŋ ˈbooyki, nakŋ kɛn Nirl
Salal tɛɗ se: tɛɗ jeege je naapa, iŋg te
maak-raapo, iŋg te lapia, tɛɗɗe jee maakɗe
deere, tɛɗɗe jee bɛɛ, jeel tɛɗn bɛɛ jeege
tu, tɛɗɗen naaɗe tuj ɔrmɗe eyo, 23 tɛɗɗe
jee dalul ɔɔ bɔɔb ɔk roɗe; num Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay ɔɔ ɔn̰te tɛɗn
nakgen se num, gɔtɔ. 24 Jee tɛɗga gɛn Isa
*al-Masi se, nakgen kɛn daa roɗe je paac se,
naaɗe rɛsin̰ga. Gɛn naaɗe ki num nakgen
se paac ooyga te Isa al-Masi ro kaag ki.
25 Kɛn naajege jaay jˈiŋgki ute Nirl Salal
num, jˈɔn̰in̰ki naan̰ ɓo ajeki tɔɔɗɔ. 26 Jˈɔn̰te
magalki rojege ɔɔ jˈookki do naapge tu eyo
ɔɔ jˈɔn̰te tɛɗki maak-kilimi do jeege tu.

6

Kˈnoogki naapa
(Rm 2.3-11; Ɛb 6.10-12)

* 5:9 Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ: kusin̰ cɔkɔ bin sum ɓo, tujn̰ jeege paac Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. † 5:14 Aak Lb 19.18.

[1] Gɛnaamge, kɛn ɔŋkiga nam jaay tɛɗ tɛɗ
*kusiɲ num, naasen kɛn ɔkki *Nirl Raa se
ˈnoogiɲki, taa naaɲ aɗe tɛrl ɗoob kɛn jiga.
Num ˈtɛɗiɲki te taar urlu. Naai debm aɲ
noog se ɔnd kɔndɔ ey num sɔm naai kic
ˈkoocɲ maakŋ kusiɲ ki. [2] Kɛn jee mɛtiɲge
maakse ki jaay iŋg maakŋ dubar ki num,
ˈnoogki naapa. Kɛn ˈtɛɗiɲkiga naaɲ se num,
naase ˈtɛɗ aaskiga taar *al-Masi. [3] Kɛn debm
jaay aak roɲ, ɔɔ naaɲ sum ɓo cir jeege paac
se, naaɲ se debm cɛrɛ, ɔɔ dɛrl dɛrl ɓo roɲa.
[4] Naŋa kic ɓo aak kiŋgiɲa, kɛn aakiɲ jiga lɛ,
bɛɛɲ naaɲ ki. Ey num kɔŋ tɔɔm roɲ te nam
kuuy eyo. [5] Naŋa naŋa kic ɓo kɔŋ kaakŋ
naabiɲ kɛn *Raa ɛɗiɲ jiɲ ki.

[6] Debm kɛn lee dooy jeege te taar Raa se,
jeegen naaɲ lee dooyɗe se, bɛɛki num, aɲ
kɛɗn nakŋ jiga jigan naaɗe ɔk se.

[7] Ɔɲte ˈdɛrlki rose, Raa se gɛn cɛɛp eyo;
kˈjeeliɲki kupm jaay deba ɔɔc se, aanga
kaaɗn kɔj ki kic ɓo naaɲ kɔjɲ naaɲ se sum.
[8] Kɛn bin num debm kɛn jaay tɛɗ nakŋ daa
roɲ ɓo je sum se, naaɲ se tec aan gɔɔ debm
ɔɔc kɔɔcɔ kɛn tɛɗga num utu kɔjɲ nakiɲ
se, gaŋ naaɲ se utu kutn roɲa. Num debm
kɛn tɛɗ nakŋ Nirl Raa je se, naaɲ se tec aan
gɔɔ debm ɔɔc kɔɔcɔ kɛn tɛɗga num utu kɔjɲ
nakiɲ se kici, naɓo gɛn naaɲ se, kɔŋ *kaajɲ
gɛn daayum. [9] Taa naaɲ se ɓo jˈɔɲte ˈkɔɔrki
gɛn tɛɗn bɛɛ jeege tu ɔɔ jˈɔɲte kɔɲiɲki ɗoob
ki ɔɔ kɛn kaaɗiɲ jaay utu kaan se, nakŋ
naaje jˈɔɔckiga kɔɔc se jˈutu jˈaɲki kɔɲiɲa.
[10] Bin num kɛn ɓɔrse kaaɗiɲ utu se, kˈtɛɗki
bɛɛ jeege tu paac ɔɔ kɛn tap tap se, jˈɔɲte
dirigki gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki.

Pɔl taaɗ naŋ taariɲa
(Plp 3.2-11)

[11] Aakki maktubm kɛn raaŋiɲ magal ma-
gal se, kɛse maam mala ɓo mˈraaŋiɲ te jima.
[12] Jeegen je ɔɔ aki *kɔjɲ pɔndɔ taa tɔɔg se, jee
se je taa jeege aɗen tɔɔmɔ. Gaŋ kɛn naaɗe
jaay tɛɗ naaɲ se, naaɗe je jˈaɗen dabar eyo
taa kooy gɛn *al-Masi ro kaag ki se. [13] Ey
num jeegen tɔjga tɔj pɔndɔ kic ɓo, ɔŋ took
iŋg te do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se
ute ɗoobiɲ eyo. Naaɗe je jˈasen tɔjɲ pɔndɔ
se, taa naaɗe an tɔɔm roɗege*. [14] Kɛn gɛn
maam ki se maam tɔɔm rom se taa kooy
Mɛljege Isa al-Masi ro kaag ki kaliɲ ki sum.
Taa naaɲ se ɓo, nakŋ *dunia se ɔlum ey
sum. Maam se mˈaakiɲ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ
taa maam se mˈooyga ute Isa al-Masi. [15] Kɛn
debm ɔjga pɔndɔ, lɔ ɔj te eyo, tɛɗ ɗim eyo.
Nakŋ kɛn bɛɛ cir paac se, Raa tɛɗjekiga
kˈtɛɗkiga aan gɔɔ jee kiji. [16] Jeegen kɛn uun
ɗoobm taar kɛn maam mˈdooyɗeno ese se,
ɔɲ Raa aɗen kɛɗn lapia ɔɔ aɗen kɛɛjɲ doɗe
ki ɔɔ do gaan *Israɛlge tun jee Raage se kici.

[17] Naan ki se nam ɔɲte kɛcum sum, taa
dɔlgen rom ki se taaɗ ɔɔ maam se mˈtɛɗga
gɛn Isa.

[18] Gɛnaamge, ɔɲ bɛɛ gɛn Mɛljege Isa
al-Masi se kiŋg ute naase paac. *Amin.

* 6:13 kɔjɲ pɔndɔ gɔtn Yaudge tu se, kɛse ɗoobm kɛn naaɗe ɔl jeege uun Ko Taar Raaɗe. Taa naaɲ se ɓo naaɗe tɔɔm roɗe.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiɲ eglizn Ɛpɛz ki

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiɲ eglizn Ɛpɛz ki

Maktubm ara se Pɔl raaŋ eglizn Ɛpɛz ki ute eglizge tun kuuy kɛn taa naaŋ Turki kɛn ɓɔrse. Kaad kɛn se naaɲ daŋgay ki (koɲ 3.1; koɲ 4.1). Maakŋ maktubiɲ ki se, taargen kɛn naaɲ lee dooyɗeno kaam mɔɔtn maakŋ eglizge tun taa naaŋ gɔtn ara se, taargen maakŋ maktub kɛn ara se tumɗen paac. Naaɲ raaŋ maktubm se jeege tun kɛn Yaudge eyo. Ko taariɲ tap tapm naaɲ je taaɗa se ɔɔ: Raa utu ˈtusn nakgen maakŋ raa ki ute kɛngen do naaŋ ki paac kaam ji Isa al-Masi ɔɔ naaɲ ɓo ˈtɛɗn gaarɗe (1.10). Ko taariɲ kuuy kɛn Pɔl taad maakŋ maktubiɲ ki ara se taad mɛt taar kɛn Yaudge ute Yaudge eyo dɔɔk tum tɛɗga jee Raage se. Taa naaɗe ˈbooy kɔkŋ naaɲ se, naaɲ taaɗɗen ute nakge kaam mɔtɔ: deet deet se egliz tec aan gɔɔ ro debkilimi ɔɔ do se naaɲ al-Masi; gɛn k-dige se egliz tec aan gɔɔ ɓea ɔɔ al-Masi se naaɲ ɓo ko kɛn gak ɓee se; gɛn k-mɔtɔge se aan gɔɔ mɛnda ute gaabiɲa ɔɔ egliz se aan gɔɔ mɛnd al-Masi. Jee al-Masige jaay ˈdɔɔkŋ ute naapa se kɛn naaɗe dɔɔkga ute al-Masi jaayo.

*P*ɔl tɛɗ tɔɔsɛ jeege tun Ɛpɛz ki

1 Maktubm se maam Pɔl ɓo mˈraaŋseni, maam se *Raa ɓo je mˈtɛɗn *debm kaaɲ naabm Isa al-Masi. Maktubm se maam mˈɔlsesiɲ naase jee Raage tun Ɛpɛz ki kɛn tujki te ɔrmse eyo ɔɔ iŋg dɔɔkki kalaŋ ute Isa al-Masi se. 2 Ɔɲ Bubjege Raa ɔɔ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

*B*ɛɛ kɛn Raa tɛdʒeki ute ɗoobm Isa *al-Masi

(Rm 8.15-17,28-30)

3 Kˈtɔɔmki Raa, naaɲ ɓo Bubm Mɛljege Isa al-Masi! Naaɲ tɛdʒekiga bɛɛ ɔɔ ɛdʒekiga nakgen jiga aak eyo paacɲ kɛn iiɲo maakŋ raa ki ɔɔ tɛdʒekiga kˈdɔɔkkiga kalaŋ ute al-Masi. 4 Kɛn do dɔkiɲ Raa aalo te duni ey ɓɔrt se, Raa bɛɛr tɔɔdʒekiroga tɔɔɗo taa jˈaki dɔɔkŋ kalaŋ ute Isa al-Masi taa jˈaki tɛɗn jee *salal ɔɔ jee ɔk ɗim aak kus rodɛ ki eyo naaniɲ ki. 5 Aan gɔɔ naaɲ jejeki se, naaɲ uunga kuun doa do dɔkiɲ tap ɓo, taa ajeki tɛɗn jˈaki tɛɗn aan gɔɔ gɛniɲge mala te ɗoobm Isa al-Masi. Kɛse ɓo nakŋ kɛn naaɲ maakiɲ jen ro ki. 6 Taa naaɲ se ɓo jˈaɲki tɔɔmɔ gɛn bɛɛɲ kɛn jiga aak ey se. Bɛɛ se naaɲ tɛdʒesiɲki ute maraadiɲa taa kˈtɛɗkiga kalaŋ te Goon maak-jeɲa.

7 Raa dugjekiga dojege ute moosn Gooniɲa, taa te Gooniɲ se naajege kˈtɛɗkiga kalaŋ. Naaɲ tɔɔljekiga *kusiɲjege ɔɔ naaɲ tɛɗ bin se je ajeki taaɗn bɛɛ naaɲ kɛn dɛn se. 8 Bɛɛ kɛn naaɲ tɛdʒeki dɛn se, tɛdʒekiga naajege kˈtɛɗkiga jee jeel-taarge ute jee jeel nakge. 9 Nakŋ kɛn maakiɲ jen ro ki se naaɲ *taadʒekiga mɛtiɲa. Kɛse ɓo nakŋ kɛn naaɲ uuno doa je aɲ tɛɗiɲ ute ɗoobm Isa al-Masi, 10 nakŋ kɛn naaɲ je tɛɗa se jaay kaaɗiɲ aasga num, Raa utu ˈtusn nakgen maakŋ raa ki ɔɔ ute kɛngen do naaŋ ki paac kaam ji Isa al-Masi ɔɔ naaɲ ɓo tɛɗn doɗe.

11 Raa tɛɗ nakge paac aan gɔɔ kɛn maakiɲ jen ro ki. Taa do dɔkiɲ tap ɓo naaɲ uunga kuun doa taa naajege jˈaki tɛɗn kalaŋ te Isa al-Masi, ɔɔ naaɲ ɛdʒekiga bɛdʒege maakŋ nakge tun jiga kɛn naaɲ ɛd jeeɲge tu se. 12 Bin se naajege kɛn jˈɔndkiga kɔnd dojege deet do Isa al-Masi ki se, ute ɗoobm naajege se ɓo jeege aɲ *nooko ɔɔ aɲ tɔɔmɔ. 13 Naasen ˈtɛɗkiga kalaŋ te Isa al-Masi se, taa naase ˈbooykiroga booy taar kɛn mɛt ki, kɛse ɓo Labar Jigan gɛn Isa al-Masi kɛn aaj jeege se. Kɛn naase aalkiga maakse do Isa al-Masi ki ɔɔ ˈtɛɗkiga kalaŋ ute naaɲ se, Raa tɛɗsenga nakŋ jˈansen kaakŋ jeel ro ki, kɛse ɓo Nirliɲ kɛn naaɲ taaɗo ɔɔ utu ajesiɲki kɛɗ se. 14 Naaɲ jaay ɛdʒekiro Nirliɲ se, naaɲ jejeki taaɗn ɔɔ utu ajeki kɛɗn nakŋ kɛn naaɲ utu kɛɗn jeeɲge tu. Nakgen se jaay, jˈutu jˈaɗeki kɔŋ se kaad kɛn Raa utu ajeki kaajɲ mala mala. Taa naaɲ se ɓo jeege aɲ nooko ɔɔ aɲ tɔɔmɔ.

*P*ɔl eem Raa taa *eglizn Ɛpɛz ki

*(K*ɔl 1.3-6,9-13; Plp 2.9-11)

15 Taa naaɲ se ɓo kaad kɛn jaay maam booy jˈɔɔ naase aalkiga maakse do Mɛljege tu Isa ki ɔɔ ˈjeki jee Raage paac se, 16 daayum kɛn maam jaay mˈɓaa tɔɔm Raa taa naase se, maam mˈtɔnd mɛtiɲ mˈɔɲ eyo taa naase kici. 17 Ɔɲ Raa kɛn gɛn Mɛljege Isa *al-Masi, naaɲ ɓo Raa Bubm kɛn *kˈnookiɲ gɔtn ɓaa se paac, naaɲ ɓo asen tɛɗn naase aki tɛɗn

jee jeel-taarge. Bin ɓo naase aki jeel kɔkŋ
Raa mala mala. [18] Maam m'tɔnd mɛtiɲ kici
taa asen tɛɗn maakse ki aki jeel nakgen jiga
kɛn naase iŋg ɔndki dose ro ki, taa naaɲ se
ɓo naaɲ daŋseno se. Ɔɔ maam m'je se naase
aki jeele maakŋ nakge tun jigan kɛn naaɲ
utu 'kɛɗn jeeɲge tu se, naase kic utu aki kɔŋ
bɛɗse. [19] Bin se, naase aki jeele naaɲ se debm
ɔk tɔɔgɔ dɛn aak eyo. Taa dì ute tɔɔgiɲ se,
naaɲ lee noogjeki naajegen j'aalkiga kaal
maakjege doɲ ki se, taa tɔɔgŋ Raa se naaɲ
cir nakge paac. [20] Raa, ute tɔɔgiɲ se ɓo,
duro al-Masi daan yoge tu ɔɔ uun ɔndiɲ do
ji daamiɲ ki maakŋ raa ki. [21] Gɔtn se Isa
al-Masi iŋg do *kɔɗn Raage tu, do *Ɓubm
sitange tu, do maragge tu ɔɔ do nakge tun
ɓaa se paac, maakŋ duni kɛn ara lɔ maakŋ
duni kɛn kuuy kic ɓo nam j'aɲ kɔnd magal
jaay aɲ cir naaɲ se num, gɔtɔ. [22] Ɓeere,
nakge paac Raa ɛɗîɲsiɲga kaam jiɲa ɔɔ Raa
uun ɔndiɲga do nakge tu paac ɔɔ naaɲ tɛɗîɲ
tɛɗga do egliz. [23] Egliz se naaɲ aan gɔɔ ro Isa
al-Masi ɔɔ naaɲ mala daayum utu iŋg maak
ki. Taa Isa al-Masi se bɛɛ Raa paac se, utu
gɔtn naaɲ ki.

2

*Naajege j'*ɔŋkiga kaaja ute *al-Masi
(Kɔl 2.12-13, 3.1-3; Tit 3.3-8)

[1] Do dɔkiɲ kɛn aalki te maakse do Isa
al-Masi ki ey se, naase aan gɔɔ jee kɛn ooyga
kooyo maakŋ *kusiɲse ki ɔɔ do nakge tun
kɛn naase 'lee tɛɗîɲki jig ey se. [2] Naase
iŋgkiro bini kici kaaɗ kɛn se naase uunkiro
taar *Ɓubm sitange. Naaɲ ɓo debm kɛn
utu iŋg ɔs gaara daan maakŋ raa ute do
naaŋa. Naaɲ ɓo kɛn ɓɔrse utu iŋg tɛɗ naaba
maakŋ jeege tun baate tookŋ taar *Raa se.
[3] Naajege paac kic ɓo j'iŋgkiro aan gɔɔ naaɗe
ɔɔ do dɔkiɲ se k'tɛɗo nakgen kɛn daa rojege
jea ɔɔ daayum k'tiŋg k'saapkiro do nakge
tun jig eyo kɛn maakjege jea. Bin se naajege
kic k'tɛɗkiro k'jee kusiɲge aan gɔɔ naaɗe
ɔɔ naajege kic ɓo jee kɛn Raa maakiɲ iŋg
taariɲ dojege tu.

[4] Num gaŋ Raa se naaɲ ɓo debm ɛɛjjeki
dojege tu dɛn bɛɛ eyo taa maak-je naaɲ
kɛn dɛn ɔliɲ naaɲ jejeki naajege se, [5] kaaɗ
kɛn jaay naajegen aan gɔɔ jee ooyga kooy
maakŋ kusiɲjege tu se, naaɲ ɛɗjekiga kaaja
ute Isa al-Masi; bin se naaɲ aajjeki se ute
bɛɛɲ sum. [6] Aan gɔɔ naajege k'tɛɗkiga kalaŋ
ute Isa al-Masi se, naaɲ durjekiroga daan
yoge tu ute naaɲa ɔɔ Raa se uun ɓaanjekiga
maakŋ raa ki ute Isa al-Masi gɛn kɔsn gaara
tɛlɛ. [7] Anum naaɲ tɛɗjeki bɛɛɲ se ute ɗoobm
Isa al-Masi, taa naaɲ je taaɗn jeege tun kɛn
j'aɗen toojɲ do naaŋ ki paac se, ɔɔ naaɲ ɓo
debm bɛɛɲ dɛn aak eyo.

[8] Raa aajse se te bɛɛɲ sum ute kaal maakŋ
naase aalki doɲ ki. Kɛn bin num kaajɲ kɛn
naaɲ aajse se cɛr sum. Kɛse Raa mala ɓo
ɛɗsen kaajɲ ese. [9] Taa naaɲ se ɔɲte 'saapki
ɔɔki naase 'tɛɗkiga nakgen jiga ɓo naaɲ
aajse, num gaŋ naaɲ se aajse cɛr sum; taa
bin se nam kɔŋ tɔɔm roɲ eyo. [10] Ɓeere,
naajege se Raa mala ɓo tɛɗjekiga. Naaɲ ɓo
debm kɛn ɛɗjekiga kaaja kiji ute Isa al-Masi,
taa nakgen jiga kɛn naaɲ tɔnd ɗaapiɲoga
ɗaap do dɔkiɲ se, taa naajege j'aɲki kɔŋ
tɛɗa.

Gɔtn *al-Masi ki se jeegen Yaudge ute
Yaudge ey se paac tum tɛɗga kalaŋ
(Ɛb 10.19-22)

[11] 'Saapki tu do dɔkiɲ se naasen kɛn
Yaudge ey se ɔɔ kaaɗ kɛn se Yaudge se
daŋse ɔɔ: naase se jeegen tɔj pɔnd eyo; gaŋ
naaɗe taaɗ te *kɔjɲ pɔndɔ se lɛ kɔjɲ pɔnd
kɛn jikilimge lee tɔj se sum. [12] 'Saapki tu
kaaɗ kɛn naane se, naase 'jeelki te al-Masi
eyo. Naase se mɛrtge taa naaŋ gaan *Is-
raɛlge tu. *Raa se dɔɔko te gaan Israɛlge
ɔɔ taaɗɗeno ɔɔ ute aɗen kɛɗn nakŋ jiga ɔɔ
nakŋ jigan naaɲ ɓaa kɛɗn gaan Israɛlge tu
se, ɔlse naase eyo. Taa naase mɛrtge ɔɔ
ɗim jaay naase aki kɔnd dose ro ki se, gɔtɔ.
Naase 'tiŋgki do *duni ki naɓo 'jeelki Raa
mal eyo. [13] Gaŋ naasen kɛn do dɔkiɲ 'dɔkki
te Raa se ɓɔrse 'ɓaakiroga gɔɔrɔ ute kooy
gɛn Isa al-Masi kɛn ooy taa naase se.

[14] Do dɔkiɲ se naka aan gɔɔ durdur
se, ɗaaro daan Yaudge tu ute jeegen kɛn
Yaudge eyo. Nakŋ se ɓo kɛn tɛɗjeki jaay
naajege k'jeki naap eyo. Gaŋ ɓɔrse, te kooy
Isa al-Masi do kaag ki se, durdur daanjege
tu se, naaɲ tɔɔkiɲga naata. Ɔɔ jee kaam
di ese se tum tɛɗga mɛtjil kalaŋ. Naaɲ
ɓo debm kɛn ɓaanjekiro te tɔɔsɛ daanjege
tu. [15] *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo *Musa ki ute
nakgen naaɲ taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa te ɗoobiɲ se,
al-Masi tɔɔliɲga naata. Naaɲ tɛɗ naaɲ se
taa tum Yaudge ute jee kɛn Yaudge ey se
'tɛɗn kalaŋ. Ɓɔrse, naaɗe se tɛɗga mɛtjil
jee kiji. Naaɲ ɓo debm kɛn ɓaano ute tɔɔsɛ

daandɛ ki. [16] Te kooy naaŋ ro kaag ki se,
jee kaam di se naaŋ ɔkɗenga taasa ute Raa.
Nakŋ kɛn ɔlɗɛ jaay naadɛ je naap ey se,
ɓɔrse naaŋ tɔɔliŋga naata. [17] Naaŋ ɓaano
ute tɔɔsɛ naase jeege tun Yaudge eyo kɛn
dɔkki ute Raa se ɔɔ naaŋ ɓaano ute tɔɔsɛ
kici Yaudge tun kɛn gɔɔr te Raa. [18] Ute nakŋ
kɛn al-Masi tɛɗ se, naajegen Yaudge ute
naasen Yaudge ey se ute ɗoobm *Nirl Raa
kɛn kalaŋ se, naajege j'ɔŋkiga ɗoobm kɛn
ajeki kɔl gɔtn Raa kɛn Bubu.

[19] Bin se, naase se mɛrtge ey sum ɔɔ cɛkge
eyo. Naase se 'tɛɗkiga gaan naaŋge mala
ute jee Raage se. Taa naase 'tɛɗkiga jeegen
maakŋ ɓee Raa ki aan gɔɔ naadɛ. [20] Naase se
aan gɔɔ kogen j'iiŋ ɓea, num ko j'uun mɛtn
ɓee ese se, naadɛ ɓo *jee kaaŋ naabm Isa
al-Masige ute jee taaɗ taar teeco taar Raa ki.
Gaŋ Isa al-Masi se naaŋ ɓo ko kɛn gak ɓee se.
[21] Ute Isa al-Masi se ɓo ɓee se ɗaar tɔɔgɔ ɔɔ
iiŋ ɓaa ute naaniŋ raan, taa 'tɛɗn *Ɓee Raa
*salal gɛn Mɛljege. [22] Aan gɔɔ naase 'tum
'tɛɗkiga kalaŋ te Isa al-Masi se, naase 'tum
'tɛɗkiga kalaŋ ute jee Raagen kuuy kici. Taa
naase 'tɛɗkiga Ɓee Raa kɛn Nirliŋ an kiŋg
maak ki.

3

**Raa ɓo je Pɔl 'taaɗn Labar Jiga gɛn Isa
al-Masi se jeege tun Yaudge ey kici
(Kɔl 1.24-29, 2.1-3; 1Pr 1.10-12)

[1] Taa dì maam Pɔl kɛn j'ɔkum daŋgay taa
Isa al-Masi taa naasen Yaudge eyo, [2] ɗeere,
naase 'booykiga naabm kɛn Raa ɛɗumsiŋa
taa m'aŋ tɛɗn taa naase se. Naabm se Raa
ɛɗumsiŋ se ute bɛɛŋa. [3] Nakŋ naaŋ uun do
do dɔkiŋ gɛn tɛɗa kɛn naajege *k'jeel mɛtiŋ
ey se, naaŋ taaɗumga mɛtiŋa. Taa naaŋ
se ɓo maam m'raaŋsen taargen kandum se.
[4] Kɛn jaay 'dooykiga taargen se num, naase
aki 'jeele nakŋ kɛn Raa uuno do gɛn tɛɗn
te al-Masi do dɔkiŋ se, naaŋ taaɗum maam
m'jeelga mɛtiŋa. [5] Do dɔkiŋ nakŋ se Raa ɔŋ
taaɗo te mɛtiŋ jeege tu eyo. Num ɓɔrse
ute Nirl naaŋ kɛn *salal se, naaŋ taaɗga
mɛtiŋ *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige tun
salal se ute jeege tun taaɗ taar teeco taar
Raa ki. [6] Nakŋ kɛn jaay k'jeel mɛtiŋ ey
se, ɓɔrse k'jeelkiga mɛtiŋa: taa naasen kɛn
Yaudge ey kic ɓo ɔŋkiga bɛɗse ute Yaudge,
taa naase aalkiga maakse do Labar Jiga gɛn
Isa al-Masi ki. Ɓɔrse naase 'tɛɗkiga aan gɔɔ
daa ro kalaŋ. Bin se nakŋ kɛn Raa utu kɛɗn
jeeŋge tu ute ɗoobm Isa al-Masi se, naase
kic ɔŋkiga bɛɗse.

[7] Raa se naaŋ m'tɛɗumga bɛɛ ɔɔ ute
tɔɔgiŋ se, naaŋ tɛɗum m'tɛɗga debm tɛɗn
naabiŋa, gɛn taaɗn Labar Jigan gɛn Isa
al-Masi se jeege tu. [8] Maakŋ jee Raage tu
paac se, maam ɓo m'ko kaam mɔɔtɗɛ. Ute
naaŋ se kic ɓo Raa tɛɗumga bɛɛ ɔɔ tɛɗum
m'tɛɗga debm taaɗn taariŋ gɛn Isa al-Masi
kɛn bɛɛŋ naŋ ey se, do jeege tun Yaudge
eyo. [9] Naaŋ ɛɗumga naabiŋ taa m'taaɗ
tɔɔkŋ mɛtn nakŋ jeege jeel mɛtiŋ ey se
jeege tu. Naaŋ kɛn Mɛl-kaal nakge paac se,
do dɔkiŋ se nakŋ se naaŋ ɔŋ taaɗ te mɛtiŋ
nam ki eyo. [10] Anum ɓɔrse ute *egliz se,
Raa taaɗ *kɔdn Raage tu, ute nakgen ɔk
tɔɔgɔ paacŋ maakŋ raa ki se, ute ɗoobm
egliz se tɔɔggen se jeele, Raa se naaŋ debm
jeel-taara dɛn aak eyo. [11] Kɛse ɓo nakŋ kɛn
Raa aal te duni ey tap ɓo, naaŋ uunga kuun
doa gɛn tɛɗiŋa. Ɓɔrse ute ɗoobm Mɛljege
Isa al-Masi se nakŋ se naaŋ tɛɗiŋga. [12] Ute
Isa al-Masi se naajege k'tɛɗkiga kalaŋ taa
j'aalkiga maakjege doŋ ki. Taa naaŋ se ɓo
naajege j'ɔŋkiga dojege ɔɔ kɛn k'ɓaaki ɓaa
gɔtn Raa ki kic ɓo k'ɓeerki ey paac paac.
[13] Bin se ɓo maam m'taaɗseni m'ɔɔ maakse
ɔŋte tuju taa dubar kɛn maam m'ɔŋ taa
naase se. Dubar kɛn maam m'dabar se bɛɛŋ
naase ki.

*Tɛr Pɔl eem Raa taa *eglizn Ɛpɛz ki*

[14] Taa naaŋ se ɓo, maam m'ɛrg naan Bub-
jege tu Raa. [15] Naaŋ ɓo Bubm jeegen kɛn
maakŋ raa ki ɔɔ gɛn jeegen do naaŋ ki paac.
[16] Ɓeere, Raa se naaŋ magal aak eyo, ɔɔ
naka paac kaam jiŋa. Taa naaŋ se ɓo maam
m'tɔnd mɛtiŋa taa Nirliŋ asen kɛɗn tɔɔgɔ
maakse ki ɔɔ te naaŋ se jaay naase aki tɛɗn
jee tɔɔgɔ ɗoobm naaŋ ki. [17] Ɔŋ *al-Masi se
'kiŋg maakse ki taa naase aalkiga maakse
doŋ ki se. Tɛr maam m'tɔnd mɛtiŋ kici taa
naase aki je Raa ɔɔ aki je naapa. Bin se naase
aki 'tɛɗn jee tɔɔgŋ ɗoobm Raa ki aan gɔɔ
kaagŋ iiriŋ bɔɔy naaŋ ki ɔɔ ɗaar tɔɔgɔ ɔɔ
aan gɔɔ ɓee kɛn j'iiŋiŋ ɗaar tɔɔg se. [18] Bin
se maam m'je naase ute jee Raagen kuuy se,
naase aki kɔŋ jeel mɛtn kando Isa jejeki ɔɔ
maak-je Isan do naajege tu se, ɔk naŋ gur ey
se. [19] Bin jaay naase aki jeel maak-je al-Masi
kɛn naaŋ ɔk dose ki se cir nakge paac ɔɔ ɔŋ

nakgen jiga kɛn maakŋ maak-saapm Raa ki se ˈɗoocn̰ maak-saapm naase kici.
[20] Taa Raa se naan̰ ɔŋ tɛɗ nakge paac ute ɗoobin̰a ɔɔ nakŋ naan̰ tɛɗ se deel dojege ɔɔ nakgen naan̰ tɛɗjeki se cir nakgen naa-jege kˈjeki naan̰ ajeki tɛɗa ɔɔ nakgen se naan̰ lee tɛɗin̰ ute tɔɔgin̰ kɛn maakjege tu.
[21] Kˈtɔɔmin̰ki taa bɛɛ kɛn naan̰ tɛɗn egliz ki ute ɗoobm Isa al-Masi se. Ɔn̰ jeegen kˈtoojɗega ɔɔ kɛn jˈutu jˈaɗen toojn̰ paac se daayum daayum an̰ tɔɔmɔ. *Amin.

4

Kˈtum kˈtɛɗkiga kalaŋ
(Kɔl 3.12-14; Rm 12.4-8; 1Kɔr 12.4-31)

[1] Taa naan̰ se ɓo maam kɛn jˈɔkum daŋgay taa Mɛljege se, mˈdɛjsen mˈɔɔ: iŋgki aan gɔɔ kɛn *Raa daŋseno ɗoobin̰ ki. [2] Maakŋ nakge tun naase aki ˈtɛɗn paac se, ɔn̰te magalki rose, ɔn̰ki rose urlu ɔɔ ˈtɛɗki jee maakse deere ɔɔ aayki kaamse ˈsɛrkki naapa ɔɔ ˈjeki naapa. [3] Aayki kaamse ɔkki taarse kalaŋ ɔɔ ute *Nirl Salal se iŋgki te tɔɔsɛ ute naapa.
[4] Jee aalga maakɗe paac do Isa *al-Masi ki se, naaɗe tɛɗga aan gɔɔ daa ro kalaŋ ute *Nirl Raa kɛn kalaŋ se. Bin se nakŋ kɛn Raa daŋseno ɔɔ aki kɔnd dose do ki se kic ɓo kalaŋ sum. [5] Naajege paac se Mɛljege kalaŋ sum ɔɔ paac se kˈdooyjeki te ɗoobm taar Raa kalaŋ sum ɔɔ kˈpaacki se *kˈbatizjeki te ɗoobm kalaŋ sum kici. [6] Raa se naan̰ kalaŋ sum ɔɔ naan̰ ɓo Bubm jeege paac, naan̰ iŋg dojege tu paac, naan̰ tɛɗ naaba maakjege tu paac ɔɔ naan̰ iŋg daanjege tu paac.
[7] Num te al-Masi se Raa se tɛɗjenkiga bɛɛ dɛn aak eyo, ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo naan̰ ɛɗin̰ naabin̰ kaam do ron̰ ron̰a. [8] Aan gɔɔ kɛn kˈdooy maakŋ Kitap ki kɛn taaɗ ɔɔ:
*K*ɛn naan̰ jaay ook ɓaa raan se,
naan̰ ciro jee taamooyin̰ge ɔɔ tɔk ɓaanɗeno ute naan̰a.
*T*ɛr naan̰ ɛɗ nakgen bɛɛ jeege tu.*
[9] Taar kɛn taaɗ ɔɔ: «Naan̰ ook ɓaaga raan se» je ɗeekŋ ɔɔ ɗio? Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ naan̰ bɔɔy ɓaaɗoga do naan̰ ki ara. [10] Debm bɔɔy ɓaaɗo do naan̰ ki se ɓo, naan̰ se ɓo kɛn ɔk tɛrl ɓaaga maakŋ raa ki raan taa gɔtɔ ɓaa se paac, naan̰ utu. [11] Naan̰ ɓo debm nig naabin̰ jikilimge tu gɛn tɛɗa. Jee mɛtin̰ge naan̰ tɛɗɗen jee kaan̰ naabin̰ge, kɛngen mɛtin̰ge naan̰ tɛɗɗen jee taaɗ taar teeco taar Raa ki, jee mɛtin̰ge naan̰ tɛɗɗen jee ɓaa wɔɔkŋ Labar Jiga, ɔɔ kɛngen mɛtin̰ge naan̰ tɛɗɗen jee gaam jeege ɔɔ jee kuuy lɛ jee dooy jeege.
[12] Raa tɛɗ naan̰ se taa noogŋ jee Raage ˈtɛɗn kaasn naabm Raa, taa jee Raagen kɛn tɛɗga aan gɔɔ ro al-Masi se ˈziiɗn ɓaa ute naanɗe.
[13] Bin jaay naajege jˈaki tum tɛɗn kalaŋ taa naajege jˈaalkiga maakjege do Goon Raa ki ɔɔ kˈjeelin̰kiga. Te naan̰ se jaay naajege jˈaki kaasn jee Raagen mala mala aan gɔɔ al-Masi.
[14] Bin se, jˈaki kɔŋ tɛɗn aan gɔɔ gaan-gen sɛɛm ey sum. Taa naan̰ se jeegen aan̰ jeege dal se ajeki kɔŋ dɛrl gɛn kuun taargen rɛn̰ rɛn̰ se eyo, ɔɔ jˈaki kɔŋ tɛɗn aan gɔɔ nakgen do maane kɛn kuulu tuun ɓaanɗen taa tɔɔgɔ kaam ara kaam ara se eyo. [15] Num gaŋ ˈtaaɗki taar mɛt ki ute naapa ɔɔ ute maak-jea, taa jˈutu jˈaki kaasn aan gɔɔ al-Masi mala, naan̰ kɛn do jee Raage. [16] Naan̰ ɓo debm tus jeen̰ge paac tum tɛɗɗenga tɛɗga aan gɔɔ daa ro kalaŋ. Aan gɔɔ ro debkilim kɛn taa sɛɗin̰ge tumɗe ute naapa se, kɛn debkilimi jaay paac ron̰ lapia se teepe ɔɔ ute jee Raage kic ɓo tec bini, kɛn naaɗe jaay je naapa se tɛɗ bɛɛ ɓaa ute naanɗe.

*Kaajn̰ k*ɛn naajege jˈɔŋki te *al-Masi
(Kɔl 3.1-16; Gal 5.10-25)

[17] ˈBooyki taar maam mˈasen taaɗ se ute ro Mɛljege mˈɗeeksen mˈɔɔ: ɔn̰te ˈkiŋgki aan gɔɔ jeegen jeel Raa mal ey se. Taa nakgen naaɗe iŋg saap ro ki paac se nakgen rɛn̰ rɛn̰ cɛrɛ. [18] Maak-saapm naaɗege se maak-saapm jig eyo, ɔɔ kaajn̰ kɛn jaay Raa ɛɗ jeen̰ge tu se, naaɗe ɔk eyo. Taa naaɗe se tɛɗga jee do mɔŋgge ɔɔ ɗim tap ɓo naaɗe jeel eyo. [19] Kɛn tɛɗ nakŋ *kusin̰ kic ɓo doɗege dirin̰ɗen eyo, naaɗe ɔn̰ roɗege ɓo gɛn je mɛnɗge ute gaabge. Naaɗe tɛɗ nakŋ sɔkɔn̰ge ɔɔ tɛɗin̰ ɓaa ute naanɗe sak sak.
[20] Gaŋ naase se, kiŋg tec bin se ɗoobm al-Masi ki se kˈdooyseno te eyo. [21] Ɗeere, naase se kˈtaaɗsen ˈbooykiga taarin̰a ɔɔ ˈtɛɗkiga kalaŋ te Isa al-Masi ɔɔ kˈdooysenga ute taar mɛt ki gɛn Isa. [22] Kɛn bin num kiŋgsen do dɔkin̰ se ˈrɛsŋki naatn. Do dɔkin̰ se naase iŋgki ɓo gɛn saapm do nakge tun jig eyo kalin̰ ki ɔɔ maak-saapsegen jig ey se lee tɛɗsen naase jee dɛrlge. Gaŋ ɓɔrse kiŋgsen do dɔkin̰ se ˈrɛsŋki aan gɔɔ

* 4:8 Aak KKR 68.19.

kal koono kɛn k'j'ɔɔɗ k'j'undiɲ naatn se.
[23] Ɔɲki Raa ɓo asen tɛrl maakse ɔɔ asen kɛɗn
maak-saapm kiji. [24] Aan gɔɔ iiɲkiga num
'tuuski kal kiji se, naase kic 'tɛɗki aan gɔɔ
jikilimgen kiji. Jikilimgen kijin ese se, kɛse
Raa mala ɓo tɛɗɗeno aan gɔɔ kɛn naaɲ jen
ro ki: ɔɔ taar mɛt ki se tɛɗɗen naaɗe tɛɗga
jee *salal ɔɔ jee tɛɗ nakge te ɗoobiɲa.
[25] Taa naaɲ se taar-kɔɔɓɔ se rɛsŋki naata
ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo taaɗ taar mɛt ki naapiɲ
ki, taa naajege se k'tɛɗkiga aan gɔɔ daa
ro kalaŋ. [26] Kɛn 'tɛɗkiga maak-taara se,
ɔɲte 'kɔɲki maak-taara se asen kɔl aki tɛɗn
kusiɲa. Kɛn bin num ɔɲte 'toodki ute
maak-taarse maakse ki. [27] Ɔɲte kɔɲki ɗoobo
*Bubm sitange tu. [28] Jee ɓoogge se mɔɔtn
j'ɔɲte ɓoogo num gaŋ j'aay kaamɗe k'tɛɗ
naaba ute jiɗege mala gɛn kɔsɗe ɔɔ taa
k'kɔŋ dîm j'an noogŋ jeegen ɔk dîm ey se
kici. [29] Taar iŋg kus se ɔɲte 'teecɲ taarse ki,
num 'taadki taargen jiga kɛn 'noogŋ jeege
ɔɔ aɗen tɛɗn jee bɛɛ ɗoobm Raa ki ɓaa ute
naanɗe. Bin num kɛn aki taaɗn taara se,
'taadki taar kɛn kɔŋ dɛjɲ jeegen lee booy-
sen taarse se. [30] Nirl Salal kɛn Raa ɛɗsen se,
ɔɲte 'tujiɲki maakiɲa taa Nirl Salal ese ɓo
kɛn tɛɗsen naase 'tɛɗkiga jee Raage. Naaɲ
se ɓo kɛn ɓii kalaŋ utu ajeki kaajɲ mala
mala. [31] Taar maak-taara se ɔɔɗîɲki naatn
maakse ki, ɔɲte 'tɛɗki taamooyo ute nam,
maakse ɔɲte taarse do nam ki, ɔɲte 'mooyki
ute naapa, ɔɲte 'naajki nam ɔɔ kusiɲa paac
se, ɔɔɗîɲki naatn maakse ki. [32] Anum 'tɛɗki
bɛɛ ute naapa ɔɔ ɛɛjki do naapge tu. Ɔkki
naagŋ naapge aan gɔɔ ute al-Masi, Raa
tɔɔlsenga kusiɲsege se.

5

J'iŋgki gɔtn wɔɔrɔ
(1Tɛs 4.1-8; 1Kɔr 6.9-11)

[1] Iŋgki aan gɔɔ kiŋg gɛn *Raa, taa naase se
'tɛɗkiga gɛniɲgen kɛn naaɲ jeɗe. [2] Iŋgki te
maak-jea aan gɔɔ *al-Masi jejeki, naaɲ kɛn
ɔɲ roɲ ooy taa naajege ɔɔ ɛɗ roɲ *sɛrkɛ ɔɔ
sɛrkŋ naaɲ se tec aan gɔɔ itir oot nijim kɛn
tɔɔl Raa ki.
[3] Bɔrse naase 'tɛɗkiga jee Raage se, ɔɲte
'jeki mɛndge ɔɔ mɛndge lɛ ɔɲte je gaabge,
ɔɲte 'tɛɗki nakŋ kɛn asen tujɲ naan Raa
ki, ɔɲte 'tɛɗki jee tamage ɔɔ nakgen bin se,
maaniɲ kic ɓo ɔɲte 'kɔɔski. [4] Nakŋ sɔkɔɲge
ute nakgen jig eyo ute taargen gɛn taaɗ ey
se, ɔɲte 'kɔɔski maaniɲa. Num gaŋ naase
se 'tɔɔmki Raa. [5] 'Jeelki jee je mɛndge ute
jee je gaabge, jee tɛɗ nakŋ kɛn tujɗe naan
Raa ki, ute jee tamage se kɔŋ kɛnd maakŋ
gaar al-Masi ki eyo ɔɔ ute gɛn Raa ki eyo.
Taa jee tamage se, tama se tɛɗɗenga aan gɔɔ
maragɗe.
[6] Ɔɲte 'kɔɲki jeege asen dɛrl ute taar-
gen rɛɲ rɛɲ se. Nakgen bin se ɓo kɛn
ɔl Raa maakiɲ taariɲa do jeege tun baate
tookŋ taariɲ se. [7] Jee bin se ɔɲte 'kɔlki
dose maakŋ taarɗege tu. [8] Taa do dɔkiɲ
se naase iŋgkiro maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ, num
ɓɔrse se 'tɛɗkiga kalaŋ ute Mɛljege se naase
'ɓaakiroga maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. Bin se
iŋgki aan gɔɔ jeegen iŋg maakŋ gɔt kɛn
wɔɔrɔ. [9] Taa gɔtn wɔɔr se tɛɗ jeege tɛɗ
nakŋ bɛɛ, nakŋ ute ɗoobiɲa ɔɔ kɛn mɛt ki.
[10] 'Saap ɔŋki nakŋ jiga kɛn tɔɔl Mɛljege tu.
[11] Ɔɲte 'kɔlki dose maakŋ naabm jeege tun
tɛɗ nakgen rɛɲ rɛɲ maakŋ gɔtn kɛn ɔɔɗ se.
Num gaŋ nakɗegen jig ey se 'taaɗɗesiɲki tal
tal. [12] Taa jee se nakgen naaɗe tɛɗîɲ ɔyiɲ
kɔy se kɛn j'uunga maaniɲ kic ɓo ɔl sɔkɔɲ
'tɔɔljeki. [13] Gaŋ nakgen naaɗe tɛɗ se jaay
mɛtiɲ teecga ɔɔ ɓaaɗɔ gɔtn wɔɔr se j'aak
k'jeelɗe tal tal, [14] taa nakŋ ɓaaɗɔga gɔtn
wɔɔr se naaɲ tooɗ tal. Taa naaɲ se ɓo jeege
taaɗ ɔɔ:
Naai debm kɛn 'tooɗ tooɗ bi se iiɲi,
'dur daan yoge tu,
ɔɔ al-Masi ai wɔɔr gɔtɔ.
[15] Kɛn bin num iŋg ɔndki kɔndɔ ɔɲte
kiŋgki aan gɔɔ jee dɛrlgen jeel dîm ey se.
Num gaŋ iŋgki aan gɔɔ jee mɛtɛkge. [16] Taa
ɓɔrse gɔtɔ tujga, bin se daayum kɛn kaaɗîɲ
jaay utu se, naase aayki kaamse 'tɛɗki nakŋ
jiga. [17] Ɔɲte 'kaaɲki rose dala, num gaŋ
aayki kaamse booy ɔkki nakŋ kɛn Mɛljege
maakiɲ jen ro ki. [18] Ɔɲte kaay 'koonki ey
num kaaye koono se asen tuju. Num gaŋ
ɔɲki *Nirl Salal ɓo asen ɗoocɲ maakse.
[19] Taa naaɲ se naase paac aarki kaagen gɛn
tɔɔm Mɛljege, gɛn magal Raa ɔɔ kaagen
se aarɗeki ute tɔɔgŋ Nirl Salal, kaagen se
aarɗeki ute maakse paac gɛn de Mɛljege.
[20] Daayum taa nakgen se paac se 'tɔɔmki Raa
Bubu ute ro Mɛljege Isa al-Masi.

Kiŋg mɛndge ute gaabɗege ɗoobm
*al-Masi ki
(Kɔl 3.18–4.1; 1Pr 2.18-25, 3.1-7)

[21] Naasen paacɲ 'tookkiga taar al-Masi se,
'booy uunki taar naapa. [22] Naase mɛndge

se ˈbooy uunki taar gaabsege aan gɔɔ kɛn
naase lee ˈbooy uunki taar Mɛljege. [23] Taa
gaaba se naaŋ ɓo do mɛndiŋ ki aan gɔɔ
al-Masi do *egliz ɔɔ egliz se lɛ aan gɔɔ roŋ
mala ɔɔ naaŋ ɓo Debm Kaajiŋa. [24] Aan gɔɔ
egliz ˈbooy uun taar Isa al-Masi se, mɛndge
kic kˈbooy kˈjˈuun taar gaabɗege do nakge
tu paac.

[25] Naase gaabge kic ˈjeki mɛndsege aan
gɔɔ al-Masi je egliz bini ɔŋ roŋ ooy taa naaŋ
se. [26] Naaŋ tɛɗiŋ naaŋ se taa naaŋ je aŋ tɛɗiŋ
naaŋ ˈtɛɗn *salal ɔɔ naaŋ *tug ɗaapiŋ ute
taariŋ aan gɔɔ maan kɛn tug ɗaap nakge
aak bɛɛ se. [27] Naaŋ je egliz aɗe ɓaa naaniŋ
ki se, kɛn jˈaakiŋga kic ɓo jˈaŋ tɔɔmɔ, ɗim
aak kus tap ɓo roŋ ki gɔtɔ, aak bɛɛ walak
walak ɔɔ ɔk tuju roŋ ki eyo. Naaŋ je egliz
se ˈtɛɗn salal ɔɔ ɔk taar ɗim iŋg kus roŋ
ki eyo. [28] Bin ɓo gaaba kic ˈje mɛndiŋa aan
gɔɔ roŋ mala, taa debm je mɛndiŋ se je ro
naaŋ maliŋa. [29] Ɓii kalaŋ nam tap ɓo baat
te roŋ eyo, num gaŋ roŋ se naaŋ uliŋa ɔɔ
saap do ki, aan gɔɔ Isa al-Masi kɛn saap
do egliz ki se. [30] Taa naajege paac se kˈtum
kˈtɛɗkiga roŋa. [31] Taa Kitap taaɗ ɔɔ: *Taa naaŋ
se* ɓo, gaaba ˈteecŋ kɔŋ koŋ ute bubiŋa ɔɔ
ɓaa tum ute mɛndiŋa ɔɔ naaɗen di se tum
tɛɗ daa ro kalaŋ.* [32] *Mɛtn taar kˈjeel mɛtiŋ
ey ese se, magal aak eyo. Maam mˈtaaɗsen
naaŋ ese se mˈje taaɗn mɛtn taar al-Masi
ute gɛn egliz. [33] Bin se naase gaabge se naŋa
naŋa kic ɓo ˈje mɛndiŋa aan gɔɔ roŋ mala ɔɔ
mɛndge se naŋa naŋa kic ɓo ŋˈsook gaabiŋ
ki.

6

Kiŋg gaange ute kɛŋɗege ɔɔ ute bubɗege

[1] Gaange, ˈtookki taar kɛŋsege ute gɛn
bubsege, kɛse ɓo nakŋ ɗoobiŋ ki kɛn Mɛl-
jege jea. [2] Taa Kitap taaɗ ɔɔ: *ˈSook koi ki ute
bubi ki.** Kɛse ɓo taar kɛn Raa taaɗ deet deet
ɔɔ jˈaŋki tɛɗa ɔɔ kɛn kˈtɛɗiŋkiga num naaŋ
ajeki tɛɗn nakŋ jiga. [3] *Bin se naai ˈtiŋg dɛna*
do naaŋ ki te maak-raapo.†

[4] Naase bubm gaange se, ɔŋte ˈtujki
maakŋ gɛnsege, num gaŋ gɛnsege se
aakɗeki doɗege tu ɔɔ ˈdɛj ɔnddeki ɗoob ki
aan gɔɔ ɗoobm kɛn Mɛljege taaɗseni.

Ɓulge ute mɛlɗege

[5] Naase ɓulge se ˈtookki taar mɛlsegen
do naaŋ ki, ˈsookɗeki, ˈɓeerɗeki ɔɔ ˈtɛɗɗeki
naabɗege ute maakse paac aan gɔɔ kɛn
naase ˈtɛɗki *al-Masi ki. [6] ˈTɛɗɗeki naaba
naanɗe ki sum eyo, aan gɔɔ naase ˈjeki jik-
ilimge ɓo asen tɔɔmɔ. Num ˈtɛɗɗeki naaba
aan gɔɔ naase ɓul al-Masige ɔɔ ˈtɛɗiŋki te
maakse paac aan gɔɔ kɛn *Raa maakiŋ jen
ro ki. [7] ˈTɛɗɗeki naaba ute maakse paac aan
gɔɔ naase ˈtɛɗki naabm Mɛljege, num aan
gɔɔ gɛn jikilimge eyo. [8] Taa naase ˈjeelki kɛn
nam ɓulu lɔ ɓul eyo kic ɓo ɔŋte ˈdirigki taa
debm tɛɗn naabm jiga se, naabiŋ jiga kɛn
naaŋ tɛɗ se utu aŋ kɔŋiŋ gɔtn Mɛljege tu.

[9] Naase mɛlɗege se kic ˈtɛɗki bɛɛ ɓulsege
tu, ɔŋte ˈdabarɗeki. Ɔŋte ˈdirigki taa naase
ute ɓulsege se paacki se Mɛlse ɓo kalaŋ kɛn
maakŋ raa kɛn ese sum. Naaŋ kɛn debm
bɛɛr nam eyo.

Nakgen kɛn Raa ɛɗjeki gɛn kuɗn bɔɔrɔ
ute *Ɓubm sitange

[10] Ɓɔrse se maam mˈje mˈnaŋ taaruma:
ɔkki maakse tɔɔgɔ ute tɔɔgŋ gɛn Mɛl-
jege, taa Mɛljege se tɔɔg cir nakge paac.
[11] ˈDiriŋki jisege tu nakgen kɛn Raa ɛɗsen
gɛn tɛɗn bɔɔrɔ ɔɔ ɔkiŋki jiga, taa kɛn Bubm
sitange asen dɛrl kic ɓo ute naaŋ se naase
aki ˈɗaar tɔɔgɔ. [12] Kuɗn bɔɔr naajege se
ute jikilimge eyo, num kuɗn bɔɔr naajege
se ute sitange kɛn utu tiŋg daan maakŋ
raa ute do naaŋa, naaɗe se ɓo kɛn utu iŋg
maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ ɔɔ ɔk tɔɔgɔ do jeege tu
se. [13] Taa naaŋ se ˈdiriŋki nakgen kɛn Raa
ɛɗjeki gɛn kuɗn bɔɔrɔ ute sitange se, taa
kɛn bɔɔr se tɛɗga ɔɔŋ kic num, naase aki
ˈɗaar tɔɔgɔ ɔɔ aki kɔŋ kaaŋ eyo. [14] Bin num
iiŋki raan ɔɔ ˈtaaɗki taar mɛt ki, taa taar mɛt
ki se naaŋ aan gɔɔ kɔl maakŋ kɛn asgarge
lee dɔɔkŋ maakɗege ɔɔ ˈtɛɗki nakgen ute
ɗoobiŋa taa nakgen ute ɗoobiŋ se tec aan
gɔɔ debm uus saapo. [15] ˈLee ˈtaaɗki Labar
Jigan kɛn ɛɗ lapi jeege tu, naaŋ se tec aan
gɔɔ jeegen tɔl saa jɛɗege tu. [16] Ɔɔ daayum
aalki maakse do Mɛljege tu Isa *al-Masi
ki; kɛse aan gɔɔ uun darga ɓo ji ki. Bin
se gaan kˈpɛndɛkgen kˈtɔlɗenga tɔl poodn
jaay Bubm sitange je ansen tɔɔb se, darga
se gaasn gaan kˈpɛndɛkge se asen kɔŋ eyo.
[17] Kaajŋ kɛn Raa aajse naase se, tec aan gɔɔ
laatn asgargen lee tɔnd doɗege tu jaay lee

* 5:31 Aak Jɛn 2.24. * 6:2 Aak Ekz 20.12. † 6:3 Aak Dt 5.16.

bɔɔbɗe gɔtn bɔɔr ki se. Uunki taar Raa se jisege tu, naaŋ̃ se ɓo aan gɔɔ gɔrɗ-jɛrl kɛn *Nirl Salal ɛɗseni.

18 Daayum ˈtɔndki mɛtn Raa ɔɔ kɛn aki tɔnd mɛta lɔ aki keem Raa se, ɔŋ̃ki Nirl Salal ɓo asen tɔɔɗɔ. Daayum iŋgki zɛɛrɛ ɔɔ ˈtɔndki mɛtn Raa taa jee Raage paac. 19 ˈTɔndki mɛtn Raa taa maam kici taa Raa se am kɛɗn jeel mˈan taaɗn taara kic ɓo mˈɓeer eyo ɔɔ kɛse ɓo Labar Jigan gɛn Isa al-Masi kɛn *kˈjeel mɛtiŋ̃ ey se. 20 Taa naaŋ̃ se ɓo ɓɔrse maam jˈɔkum mˈutu mˈiŋg daŋ-gay ki ara gɔɔ Isa al-Masi ki gɛn taaɗn taariŋ̃ se jeege tu. Bin num naase ˈtɔndki mɛtn Raa taa maama, taa kɛn mˈtaaɗn taariŋ̃ kic ɓo mˈɓeer eyo.

*P*ɔl ɛɗɗen labariŋ̃a ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ

21 Tisik, gɛnaajegen kɛn maam mˈjeŋ̃a ɔɔ kɛn tɛɗ naabm Isa *al-Masi ute ɗoobiŋ̃ se, naaŋ̃ ɓo asen ɓaa taaɗn labaruma ɔɔ ute naaŋ̃ se naase aki ˈjeel kici naabum kɛn maam lee mˈtɛɗa. 22 Maam mˈɔliŋ̃ gɔtse ki tap ɓo taa naaŋ̃ asen ɓaa taaɗn labarje ɔɔ asen ɓaa kɛɗn kaay kaama kici.

23 Ɔŋ̃ Raa Bubu ute Mɛljege Isa al-Masi se asen ˈkɛɗn tɔɔsɛ ɔɔ maak-jea ɔɔ asen tɛɗn naase aki kaal maakse paac do Raa ki. 24 Ɔŋ̃ Raa ˈtɛɗn bɛɛŋ̃a jeege tun paacŋ̃ je Mɛljege Isa al-Masi ute maak-je kɛn naŋ ey se.

Maktubm kɛn Pəl raaŋiɲ eglizn Pilip ki

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pəl raaŋiɲ eglizn Pilip ki

Kaaɗ kɛn Pəl tɛɗo mɛrtiɲ gɛn k-dige se ɓo, naaɲ ɔndo eglizn kɛn Pilip ki se. Kɛse ɓo eglizn deet deetn kɛn Pəl ɔndo taa naaŋ nasarge tu. Ɔɔ gɛgɛr Pilip se, naaɲ maakŋ taa naaŋ Masedoan ki. Masedoan lɛ naaɲ kaam kookŋ kaam kaaɗa tookŋo taa naaŋ Grɛk ki. Maktubm jaay Pəl raaŋ əl jee al-Masige tun Pilip ki se taaɗ ɔɔ Pəl ute jee al-Masigen Pilip ki se taarɗe se ɓaa jiga aak eyo. Ɔɔ naaɲ je aɲ tɛɗîɲ 'tɛɗn jiga cir daala. Kaaɗ kɛn se naaɲ daŋgay ki ɔɔ kɛn naaɲ jaay əŋ tɛɗɗen ɗîm eyo ɔɔ əŋ aakɗe doɗe ki ey se, tɛɗîɲ ɔɔɲ aak eyo. Naaɲ taaɗɗen maak-je kɛn naaɲ ɔk doɗe ki ɔɔ naaɲ uun nirliɲ taa naaɗe. Taa jee kuuy se taaɗɗen taa al-Masi ute saapm jig eyo taa tookŋ kuun taar naaɗe. Pəl dɛjɗe ɔɔ ɛɗɗen kaay kaama do ɗoobm Isa kɛn naaɗe iŋg do ki se. Maakŋ raaŋiɲ kɛn naaɲ raaŋ paac se, Pəl taaɗ maak-raapiɲ kɛn naaɲ əŋ do kaal maak kɛn naaɲ aal do al-Masi ki. Ɔɔ naaɲ ɛɗ kaay kaama jee al-Masige tun Pilip ki taa k'kiŋg ute maak-raapo. Kɛn naaɗe ɓo tɔɔgɗe baata ey lɛ nakŋ ɔɔɲ ɓo aan doɗe ki kic ɓo, naaɗe maakɗe raapo kɛn naaɗe jaay iŋg dɔɔk te naapa ɔɔ ute Mɛljege Isa se.

*P*əl raaŋ əl tɔɔsɛ jeege tun Pilip ki

1 Maktubm se maam Pəl ɓo m'raaŋsesiɲa,
maam m'ute Timote, naaje se jee tɛɗn
naabm Isa al-Masige, k'raaŋsen naase jee
Raage tu kɛn iŋg dɔɔk ute Isa *al-Masi,
magalsegen naanse ki ute jeegen lee tɛɗn
naaba daanse ki kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Pilip
ki. 2 Ɔɲ Bubjege *Raa ute Mɛljege Isa al-Masi
asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

*P*əl tɔɔm Raa
(*K*əl 1.3-11)

3 Daayum kɛn maam jaay m'saap do naase
ki se maam m'tɔɔm Raama. 4 Daayum kɛn
maam m'ɓaa m'tɔnd mɛtn Raa taa naase
paac se, maam m'eemiɲ ute maak-raapo,
5 taa naase 'lee 'noogumki noog gɛn taaɗn
Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi se jeege tu ɔɔ
naase 'tɛɛskiro kaaɗ kɛn naase utu 'took
aalkiro kaal maakse do Isa al-Masi ki, bini
ɓɔrse kic utu lee 'tɛɗîɲki tɛɗ rɔk. 6 'Deere,
maam m'jeel maakum ki Raa kɛn tɛɗ naabiɲ
jiga daanse ki se, bini ɓii kɛn Isa al-Masi
ano ɓaa ro ki se, naaɲ utu aɲ tɛɗn kaasn
tak. 7 Kɛse ɓo nakŋ kɛn ɔlum maam m'saap
dose ki taa naase se jee kɔɔɲ maakumge
ɔɔ naabjege se tɛɗga kalaŋ ɔɔ naabm se ɓo
kɛn Raa ɛɗumo gɛn taaɗn Labariɲ Jiga se
jeege tu. Kɛn maam maakŋ daŋgay ki, lɔ
naan jeege tun baate taar Raa se m'taaɗɗen
Labar Jigan gɛn Isa al-Masi ɔɔ kɛn m'ɓaa
taaɗa se m'ɓeer eyo ɔɔ m'taaɗɗesiɲ ute
tɔɔgum paac. 8 'Deere, Raa se jeele naase
paacki se, maam m'jese dɛn bɛɛ eyo ute
maak-je gɛn Isa al-Masi se.

9 Kɛse ɓo kɛn maam m'ɓaa keem Raa taa
naase num, m'lee m'tɔnd mɛta m'ɔɔ Raa
asen kɛɗn maak-jea ɔɔ daayum naase aki
kɔkŋ naapa ɔɔɲɔ. Ute naaɲ se jaay naɓo,
naase aki jeel kɔkŋ Raa se jiga ɔɔ aki jeel
kiŋg jiga naan Raa ki, 10 taa naaɲ se jaay
naase aki 'jeel bɛɛr kaakŋ kɔkŋ nakŋ kɛn
jiga. Bin se naase aki tɛɗn jee *salal ɔɔ jee
ɔk taar ɗîm roɗe ki eyo ɓii kɛn al-Masi ano
ɓaa ro ki se. 11 Ute Isa al-Masi se daayum
naase aki lee tɛɗn nakgen ute ɗoobiɲa. Kɛn
nakgen naase aki tɛɗn se jaay jeege aakga
se, naaɗe 'tɔɔm Raa ɔɔ aɲ magala.

*Labar Jiga g*ɛn Isa *al-Masi se wɔɔkŋ ɓaa ute naaniɲa

12 'Bɔrse gɛnaamge, maam m'je naase aki
jeele nakgen jaay paacɲ aan dom ki gɔtn
ara se, əl jeege booyga Labar Jigan gɛn
Isa al-Masi se ɔɔ taar se wɔɔk ɓaaga ute
naaniɲa. 13 Taa asgargen lee bɔɔb ɓee magal
*Rɔmɛge ute jee kɛn iŋg gɔtn ese se ɔɔ ute
jeegen iŋg gɔt kuuy paac se, ɓɔrse naaɗe
jeele maam se j'ɔkum daŋgay ki se taa
al-Masi. 14 Ɔɔ kɔkŋ maam j'ɔkum daŋgay
ki se əl gɛnaage dɛna dɔɔkga maakɗe do
Mɛljege tu ɔɔ naaɗe ɓeer eyo aay kaamɗe
ɓaa te naanɗe gɛn taaɗn taar Raa jeege tu.

15 Gaŋ maakɗe ki se jee mɛtiɲge se lee
taaɗ taar gɛn Isa al-Masi jeege tu se, naaɗe
aak naabum maam m'tɛɗ se ɓo, naaɗe nini
rom ki, ɔɔ je jeege se aɗe ɓaa mɛtn naaɗe
ki. Num gaŋ kɛngen mɛtiɲge se taaɗiɲ te
maak-saapm jiga. 16 Naaɗe se taaɗ Labar
Jiga gɛn Isa al-Masi se taa naaɗe jema. Taa
naaɗe jeele maam j'ɔkum daŋgay ki se taa
Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn maam m'lee

taaɗ jeege tu se taar mɛt ki. 17 Gaŋ je kɛn
nini rom ki se, taaɗ taar gɛn al-Masi jeege
tu kic ɓo taaɗiṇ ute taar nia. Maak-saapm
naaɗe se maak-saapm jig eyo. Kɛn naaɗe
jaay tɛɗn bin se saap ɔɔ daan am ziiɗn dubar
maam maakŋ daŋgay ki do ki. 18 Gaŋ nakŋ
naaɗe tɛɗ paac se ɔlum ɗim eyo! Kɛn naaɗe
taaɗ taar gɛn Isa al-Masi se kɛn nini ɓo rom
ki lɔ taaɗiṇ ute maak-saapm jiga, kɛn bɛɛ
cir paac se, taar gɛn al-Masi se k'taaɗiṇga
jeege tu. Taa naaṇ se maam maakum-raapo
ɔɔ daayum ɓɔrse kic maakum utu raap-raap
rɔk. 19 Do taar tɔɔliṇ ki se ute 'tɔnd mɛtn
Raa kɛn naase 'tɔndki taa maama ɔɔ ute Nirl
gɛn Isa al-Masi kɛn lee noogum se, maam
m'jeele maam m'utu m'kɔŋ kaaja.
20 Taa naaṇ se ɓo maam m'iŋg m'aak
kaama ɔɔ m'ɔnd dom ro ki, ɔɔ m'jeele
m'kɔŋ kɛnd maakŋ sɔkɔṇ ki eyo. Num gaŋ
maam se kɛn ɓɔrse lɔ naan ki kic ɓo m'ɓeer
ɗim ki eyo ɔɔ m'je jeege se kɛn maam ɓo
m'utu zɛɛrɛ lɔ maam m'aki kooyo, do nakge
tun 'deel do maam ki paac se, daayum
naaɗe 'kaakŋ *nookŋ al-Masi. 21 Taa maam
se kɛn m'utu zɛɛrɛ lɛ m'iŋg gɛn al-Masi.
Kɛn m'ooyga lɛ kɛse ɓo m'ɓaa kɔŋ bɛɛṇ
cir paac. 22 Kɛn maam jaay m'utu m'iŋg
zɛɛrɛ gɛn tɛɗn naabm jiga se, kɛn maam
m'aki kooyo, lɔ m'aki kiŋg lɛ, gɔtn se maam
m'jeel bɛɛr kuun kaam kalaŋ eyo. 23 Gɔtn
se maak-saapum ɓaa tɛɗga kaam dio: gɛn
maam ki se m'je m'ɓaa kiŋg te al-Masi. Kɛse
ɓo nakŋ kɛn maam m'aakiṇ am tɛɗn jiga
dɛn cir paac paac. 24 Naɓo taa m'asen noogŋ
naase se, kɛn bɛɛṇki se, maam m'kɔɔpm
m'kiŋg ute naase se ɓo, jiga cir daala.
25 Taa naaṇ se ɓo maam m'jeele maakum ki,
maam se ɓɔrse kic m'utu m'kiŋg te naase
paac. Taa m'asen noogo naase aki kɔkŋ taar
Raa se tɔɔgɔ ɔɔ anki ɓaa ute naan se ute
maak-raapo. 26 Taa naaṇ se ɓo ɓii kɛn jaay
maam m'utu m'asen tɛrl ɓaa kɔŋ se, aan
gɔɔ naase ute Isa al-Masi kalaŋ ki se maakse
raapm dɛn aak eyo taa maama.

*Jee iŋg do Labar Jiga g*ɛn Isa *al-Masi
(*1T*ɛs 2.12-16; Ɛb 10.32-36)

27 Kɛn bɛɛki se, iŋgki aan gɔɔ kɛn Labar
Jiga gɛn al-Masi k'dɛjseno ro ki. Taa naaṇ se
ɓo kɛn m'asen ɓaa kaaka lɔ kɛn m'kɔŋ ɓaa
eyo kic ɓo, maam m'booy labarse j'ɔɔ naase
se utu iŋgki tɔɔgɔ ɔɔ 'dɔɔkki taarse kic kalaŋ
ɔɔ aayki kaamse iŋgki ute maakŋ kalaŋ ɔɔ
aalki maakse do Labar Jiga gɛn Isa al-Masi
kɛn k'lee k'dooy jeege se. 28 Paac paac ɓo
ɔṇte 'ɓeerki jeege tun kɛn iŋg lee dabarse
se. Kɛse se je taaɗn ɔɔ naaɗe se utu kutu
ɔɔ naase lɛ utu aki kaaja, kɛse Raa mala ɓo
tɛɗiṇa. 29 Maam m'taaɗsen naaṇ ese se taa
Raa se naaṇ tɛɗsenga bɛɛṇa taa naase aki
kaal maakse ɓo do al-Masi ki sum eyo num
aki dabar taa naaṇ kici. 30 Do kɛn naase lee
'ɗoki se kɛse ɓo kɛn naase aakumkiro maam
ɗoɗo ɔɔ ɓɔrse kic 'jeelki maam m'utu m'ɗo
ɗo rɔk.

2

'Dɔɔkki taarse kalaŋ

1 Kiŋgsen 'dɔɔkki ute *al-Masi se, ɛɗsen
kaay kaama ɗey la? Ɔɔ maakjeṇ dose ki se
sɛlsen maakse ɗey la? Naase ute *Nirl Salal
se 'tum 'tɛɗkiga kalaŋ ɗey la? Naase tap ɓo
iŋgki se 'jeki naapa ɔɔ 'tɛɗki bɛɛ ute naapa
ɗey la? 2 Kɛn bin num naase iŋg dɔɔkki
taarse kalaŋ ɔɔ 'tɛɗumki maakum-raap te
maraadiṇa. 'Jeki naapa, iŋgki ute maakŋ
kalaŋ ɔɔ ɔṇki maak-saapse kic ɓo 'tɛɗn
kalaŋ. 3 Ɔṇte 'niki ute naapa ɔɔ ɔṇte 'ma-
galki rosege taa jeege asen kaaka, num gaŋ
ɔɔpki rosege baata ɔɔ aakki jee kuuy se aan
gɔɔ naaɗe se magal cirse naase. 4 Naŋa naŋa
kic ɓo ɔṇte kaakŋ do nakŋ naaṇ ki sum,
num gaŋ ṇ'kaakŋ do nakŋ jeege tun kuuy
kici.

Isa ɔɔp roṇ baat jaay ɓo *Raa uuniṇ roṇ
raan

5 Naase utu naapa se ɔṇki maak-saap se
tecṇ aan gɔɔ gɛn Isa *al-Masi:
6 Naaṇ kɛn Raa mala mala se,
ute naaṇ se kic ɓo naaṇ tɔnd te mɛt eyo
ɔɔ tɛɗ te roṇ gɛn kaasn te Raa eyo.
7 Gaŋ naaṇ ɔɔp roṇ baata
ɔɔ ɓaaɗo tɛɗ roṇ aan gɔɔ debm tɛɗn naaba
ɔɔ ɓaaɗo tɛɗ roṇ debkilimi
ɔɔ taaɗ jeege tu ɔɔ naaṇ se goon debkilim
mala mala.
8 Naaṇ ɔɔp roṇ baata ɔɔ took taara bini
ɔɔ ɔṇ roṇ k'tɔɔliṇa, naaṇ se k'tup k'tɔɔliṇ ro
kaag ki.
9 Taa naaṇ se ɓo Raa se duriṇoga daan yoge
tu
ɔɔ uun ɔndiṇga raan do jeege tu paac
ɔɔ ɛɗiṇga ro kɛn cir ro jeege paac.
10 Raa tɛɗiṇ bin se taa jeegen maakŋ raa ki,
jeegen do naaŋ ki ɔɔ jeegen ooyga kooy se
kic,

paac, utu 'kɛrgŋ naan Isa ki.
[11] Ɔn̰ jeege paac ute taar naaŋɗege se
*nookŋ Raa Bubu ɔɔ ɗeekŋ ɔɔ: Isa al-Masi
se Mɛlɗe.

Jee Raage se naaɗe ɓo kɛn wɔɔr do
*dunia

[12] Bin se, jee maak-jemge, aan gɔɔ
daayum naase lee 'tookki taar Raa se, aayki
kaamse 'tɛɗki nakgen taaɗn jeege tu ɔɔ
naase se ɔŋkiga kaaja, 'tɛɗki rosege baata
ɔɔ 'ɓeerki Raa ki. Ɔn̰te 'tɛɗin̰ki kɛn maam
m'utu sum, num kɛ̰n maam̰ gɔtɔ kic ɓo
lee 'tɛɗ 'ɓaan̰ki ute naanin̰a. [13] Taa Raa
mala, naan̰ ɓo̰ kɛn lee tɛɗ naabin̰a maakse
ki, naan̰ ɛɗsen maak-jea kɛn tɛɗsen naase
aaskiga gɛn tɛɗn nakŋ kɛn naan̰ uuno doa
do dɔkin̰a gɔɔ kɛn naan̰ maakin̰ jen ro ki.

[14] Nakŋ naase aki tɛɗn paac se ɔn̰te 'naajki
ute naapa ɔɔ ɔn̰te 'mooyki naaŋ ki. [15] Taa bin
se ɓo naase aki tɛɗn jee ɔk taar ɗim roɗe
ki eyo, jee *salal, ɔɔ aki tɛɗn gaan Raagen
ɔk tuju roɗe ki eyo daan jeege tun ɓɔrse
baate Raa. Naaɗe se jee tɔɔj eyo ɔɔ tɛɗn
nakŋ mɛt ki eyo. Daan naaɗe ki se ɓo, naase
aki kiŋg wɔɔr gɔtɔ aan gɔɔ poodn̰ kɛn lee
ɓaa wɔɔr maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se. [16] Naase
ɓo kɛn lee 'taaɗɗeki taar kɛn ɛɗ kaaja se:
kɛn naase jaay lee 'tɛɗki naan̰ se num, ɓii
kɛn *al-Masi aɗe tɛrl se am tɛɗn jiga aak
eyo, bin se ɓo taa nakŋ maam m'tiŋg m'lee
m'dabar m'tɛɗ se 'tɛɗn nakŋ cɛr eyo. [17] Kɛn
maam ɓo m'kon̰ rom *sɛrkɛ taa m'tɛɗn
kaasn sɛrkŋ kɛn naase lee 'tɛɗki Raa ki se,
maam maakum-raapo. Sɛrkŋ ese se ɓo m'je
taaɗn te kaal maaksen do Isa al-Masi ki jaay
ɔlse naase 'tɛɗin̰ki naaba se. Taa naan̰ se ɓo
maam maakum-raapo ute naase paac. [18] Ɔɔ
naase kic 'tɛɗki maak-raapo do naapse kɛn
naase 'tɛɗki ɔɔ 'tɛɗki maak-raapo ute maam
kici!

*P*ɔl ɔl Timote ute Epaprodit
*(1T*ɛs 3.1-11)

[19] Tɛɗga num ute Mɛljege Isa se, maam
m'saapm m'utu m'asen kɔl Timote gɔtse ki
taa amo ɓaa te labarse ɔɔ kɛn jaay m'ɔŋga
labarse se, am kɛɗn kaay kaama. [20] Naan̰
ey se maam m'ɔk nam kuuy eyo kɛn 'kiŋg
te maam jaay 'saapm taa naase ɔɔ saapm
do nakge tun an dose ki se. [21] Taa jeegen
kuuy paac se saap do naabm naaɗe ki kalɗe
ki salal ɔɔ naaɗe se ɔlɗen te naabm gɛn Isa
*al-Masi eyo. [22] Num nakŋ Timote tɛɗ se,
naase kic 'jeelin̰ki. Naan̰ se debm mɛc ɔɔ tuj
ɔrmin̰ eyo ɔɔ naan̰ se tɛɗ naaba ute maama
aan gɔɔ goon kɛn lee noog bubin̰a gɛn taaɗn
Labar Jiga gɛn Isa al-Masi jeege tu. [23] Kɛn
maam m'aak m'ɔkga nakgen utu kaan dom
ki se jaay ɓo, kaaɗ kɛn se maam m'saapm
m'ɔɔ m'utu m'asesin̰ kɔlɔ. [24] Maam m'jeele
ute Mɛljege Isa se tɛɗga sum ɓo, naan̰ utu
am kon̰um maam kic m'utu m'asen ɓaa
kaaka.

[25] Kɛn bɛɛki se, maam je m'asen kɔl Epa-
prodit. Naan̰ se gɛnaajege ɔɔ tɛɗn naaba
ute maam tɛlɛ ɔɔ naan̰ se aan gɔɔ asgar
cɛɛm ki gɛn kudn̰ bɔɔrɔ. Naase ɔlin̰kiro
gɔtum ki se naan̰ ɓaamo ute nakŋ kɛn am
noogo kɛn am kaasn kiŋguma. [26] Taa maakin̰
ki se naan̰ je asen ɓaa kaakŋ naase paac ute
kaamin̰a. Ey num naan̰ se maakin̰a ɗaar
eyo kɛn naan̰ jaay booy ɔɔ naase 'booykiga
kaaɗ kɛn naan̰ oocno kɔɔn̰ɔ se. [27] Ey num
kɛn naan̰ ooco kɔɔn̰ɔ se ɔɔpɔ cɔkɔ sum
ɓo 'kooyo, gaŋ Raa se tɛɗin̰ga bɛɛn̰a ɔɔ
ɛɗin̰ga lapia. Raa se tɛɗ bɛɛn̰ naan̰ ki
sum eyo, num gaŋ tɛɗumga maam ki kici
taa m'kiŋg ɓo maakŋ maak-tuj ki kalin̰ ki
sum eyo. [28] Maam naar m'je m'asesin̰ kɔlɔ
taa kɛn naan̰ jaay aan ɔŋsega ɔɔ naase
jaay aakin̰kiga te kaamse se, bin se asen
kɛɗn maak-raapo ɔɔ maam kic ɓo maakum
'toodn̰ kaam kalaŋ. [29] Kɛn naan̰ jaay aan
ɔŋsega se dɔɔɗ ɔkin̰ki ute maak-raapo taa
naan̰ se gɛnaajege ɗoobm Mɛljege tu. Jee
aan gɔɔ naan̰ se ɔkɗeki ɔɔn̰ɔ. [30] Taa naabm
Isa al-Masi se, ɔɔpga cɔkɔ sum ɓo naan̰ aɗe
kooyo. Ey num naan̰ aɗe 'kutn kon̰a ɔɔ naan̰
ɓaaɗo se taa am tɛɗn naaba gɔɔ naase ki.

3

Debm jaay jeel Isa se jiga cir paac
*(Gal 5.1-6; Rm 6.3-13; 1K*ɔr 9.24-27; 2Pr
1.5-11)

[1] Ɔɔ ɓɔrse se gɛnaamge, iŋgki te
maak-raapo taa naase 'tɛɗkiga gɛn Mɛljege!
Taar kɛn maam m'taaɗsen se kɛn maam
m'taaɗn m'ɗɔɔlin̰ kic ɓo aal ɔɔɗum eyo, taa
taargen se asen kɔŋ bɔɔbɔ.

[2] Ɔndki kɔndɔ ute jeegen aan gɔɔ bɛsge
se*, jee tɛɗn nakŋ *kusin̰a ɔɔ jeegen kɛn

* 3:2 Jee aan gɔɔ bɛsge se jee tɛɗn nakŋ sɔkon̰ge.

ɔɔ jeege *kɔjɩ̃ pɔndɔ jaay ˈtɛɗn jee Raage se. [3] Jeegen ɔjga pɔndɔ mala mala se kɛse naajegen kˈlee kˈjˈeemki *Raa ute Nirliɩ̃a ɔɔ naajege se kˈjeki ɗoobm tɔɔm rojege eyo, num gaŋ naajege se kˈtɔɔmki rojege ute Isa *al-Masi.

[4] Gɛn daa ro sum num, maam kic mˈɔk nakge dɛna gɛn tɔɔm roma. Kɛn nam kuuy jaay ɔɔ ɔk nakŋ kɛn naaɩ̃ an tɔɔm roɩ̃ se, maam se mˈɔk nakŋ cir kɛn naaɩ̃ an tɔɔm roɩ̃ se. [5] Gɛn kɔjɩ̃ pɔndɔ lɛ jˈɔjum se mˈɔk ɓii marta sum ɔɔ maam mˈkɔɗ *Israɛl mala mala ɔɔ teeco taa ɓee Benjamin ki. Maam se mˈkɔɗ *Ɛbre kɛn mala mala. Do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se lɛ maam kɔɗ *Parizi. [6] Maam se mˈdɔɔko maakum gɛn dabar *egliz ɔɔ do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se lɛ, nam jaay ˈkɔŋ nakŋ aak kus rom ki se, gɔtɔ.

[7] Nakgen do dɔkiɩ̃ maam mˈɔŋiɩ̃ mˈɔɔ bɛɛ se, ɓɔrse taa Isa al-Masi se nakgen se paac ɔs aay eyo. [8] Gaŋ nakgen se paac maam mˈaakiɩ̃ se ɔs aay eyo, deere jeel kɛn maam mˈjeel Mɛlum al-Masi se ɓo ɔs aay cir paac paac. Gɔtn al-Masi ki se nakgen maam mˈaakiɩ̃o mˈɔɔ bɛɛ se ɓɔrse ɔs aay ey sum. Taa nakgen se maam mˈaakiɩ̃o aan gɔɔ nakgen do danos ki, taa mˈtɛɗn gɛn al-Masi mala mala. [9] Taa naaɩ̃ se maam mˈiŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɓo tɛɗum mˈaak bɛɛ naan Raa ki eyo, gaŋ kaal maakŋ kɛn maam mˈaal do al-Masi ki se ɓo tɛɗum mˈaakga bɛɛ naan Raa ki. Ute kaal maakŋ ese ɓo Raa tɛɗ jeege aak bɛɛ naaniɩ̃ ki. [10] Maam se mˈje naka kalaŋ sum nakŋ maam mˈje se mˈjeel kɔkŋ Isa al-Masi mala ɔɔ tɔɔgŋ kɛn duriɩ̃ daan yoge tu ɔɔ mˈdabar ute naaɩ̃a, bini mˈkooy aan gɔɔ kɛn naaɩ̃ ooy se kici. [11] Taa naaɩ̃ se ɓo maam mˈiŋg mˈɔnd dom ro ki taa ɓii kalaŋ maam mˈutu mˈdur daan yoge tu.

Jˈaaɩ̃ jˈɔŋki Isa

[12] Maam mˈkɔŋ taaɗn mˈɔɔ gɔtn maam mˈɓaan mˈɓaa se mˈaan te ey ɓɔrtɔ, ey lɛ mˈkɔŋ taaɗn mˈɔɔ maam se mˈtɛɗ te aak bɛɛ naan Raa ki ey ɓɔrtɔ. Gaŋ ɓɔrse kic maam mˈutu mˈaaɩ̃ kaaɩ̃ rɔk, gɛn kaan gɔtn Isa *al-Masi ki naaɩ̃ kɛn tɛɗum mˈtɛɗga gɛn naaɩ̃ se. [13] Gɔtɔ, gɛnaamge, maam mˈaaɩ̃ mˈaan te gɔtn ese ey ɓɔrtɔ kɛn maakŋ maak-saapum ki se gɔtn mˈaaɩ̃o paac se mˈdiriɡiɩ̃ga naata, kɛn mˈuun kaamum jaay mˈaak kɛn naan ki se. [14] Maam mˈaay kaamum mˈaaɩ̃ gɛn kaan gɔtn kaan ki, Raa daŋjeki raan se, bin ɓo naajege jˈaki kɔŋ nakgen se te Isa al-Masi. [15] Naajegen paacɩ̃ kɛn kˈtɛɗkiga jee Raage mala mala se, bɛɛki se, maak-saapm naajege se ˈtɛɗn aan gɔɔ kɛn ese. Kɛn maak-saapse ɓo utu kuuy lɛ, Raa utu asen taaɗn maakse ki aki jeel mɛtiɩ̃a. [16] Naɓo ɓɔrse se kˈɓaaki te ɗoobjegen kɛn jˈuunkiro tɛl se ute naanjege.

[17] Gɛnaamge, ˈpaacki, ˈtɛɗki aan gɔɔ maama, uunki ɗoobm jee kɛn uun ɗoobm naaje se. [18] Ey num daayum maam taaɗsenoga ɔɔ ɓɔrse kic maakŋ kaa-maan ki se mˈje mˈasen taaɗn daala, taa jeege dɛna maakŋ nakɗe kɛn naaɗe lee tɛɗ se, naaɗe je taaɗn jeege tu ɔɔ naaɗe se je eyo kɛn kˈtaaɗ taa kooy Isa al-Masi ro kaag ki se. [19] Naaɗe se utu kutn roɗe, nakŋ naaɗe maakɗe je se ɓo tɛɗɗenga raaɗe ɔɔ nakŋ sɔkɔɩ̃gen naaɗe lee tɛɗ se maakɗe raap do ki sakaɩ̃. Naaɗe iŋg gɛn saapm do nakge tun do *ɗuni ki sum. [20] Gaŋ naajege se naaŋjege mala se maakŋ raa ki ɔɔ ɓɔrse do naaŋ ki ara se naajege jˈiŋg jˈaakki kaam Mɛl Kaajjege Isa al-Masi. [21] Naaɩ̃ ɓo, ro naajege ɔk tɔɔg ey se naaɩ̃ aɩ̃ deeliɩ̃ utu ˈtecɩ̃ aan gɔɔ ro naaɩ̃ aak bɛɛ kɛn durno daan yoge tu se, ute tɔɔgiɩ̃ se naaɩ̃ utu ˈtɛɗn nakge paac ˈtɛɗn kaam jiɩ̃a.

4

[1] Bin ɓo gɛnaa maak-jemgen ɗoobm *al-Masi ki, maam se mˈje mˈasen mˈɓaa kaakŋ ute kaamuma. Taa naase se ɓo jee ˈtɛɗumki jaay maakum-raapo ɔɔ maam mˈtɔɔm rom ute naase. Bin se gɛnaamge, ute Mɛljege se ˈɗaarki tɔɔgɔ!

Ute Mɛljege se iŋgki ute maak-raapo
(Plp 2.1-3; Rm 16.1-4)

[2] Maam dɛj Ebodi ute Syntis kɛn taarɗe ɓaa ey se, mˈɔɔ jˈaay kaamɗe jˈɔk taarɗe kalaŋ taa naaɗe ˈtɛɗga kalaŋ te Mɛljege se. [3] Naai debum kɛn kˈtɛɗn naaba kalaŋ ɔɔ debm mɛc se, maam mˈtɔnd mɛti mɛndgen se ˈɓaa noogɗe. Taa naaɗe kic ɗoɗoga gɛn taaɗn Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi ute maama ɔɔ ute Klema ɔɔ jeegen kuuy kɛn kˈtɛɗo naaba kalaŋ. Jee se ɓo kɛn roɗe kˈraaŋiɩ̃ga raaŋ maakŋ Kitapm Kaaj ki.

[4] Aan gɔɔ ˈtɛɗkiga kalaŋ ute Mɛljege se daayum iŋgki ute maak-raapo! Taar

se mˈasesiɲ̃ taaɗn ɗɔɔl daala, iŋgki ute
maak-raapo! [5] Ɔɲ̃ki jeege paac asen jeele
naase se jee bɛɛ. Taa Mɛljege se ɔɔpga gɔɔrɔ
utu ˈɓaaɗo. [6] Ɔɲ̃te ˈkuunki nirlse do ɗîm ki,
gaŋ daayum nakŋ kɛn jaay aan dose ki se
ˈtɔndki mɛtn *Raa taa nakgen naase ˈjeki.
Kɛn naase jaay ˈɓaaki ɓaa tɔnd mɛtn Raa
num, ˈtɔɔmiɲ̃ki ute maakse. [7] Ɔɔ tɔɔsn gɛn
Raa kɛn cir maak-saapm naajege se, ute
Isa al-Masi se asen bɔɔbɔ ɔɔ maakse ˈtoodn
kaam kalaŋ.

[8] Gɛnaamge, kɛn ɔɔp mˈasen taaɗ se ɔɲ̃
nakŋ kɛn mɛt ki, kɛn jeege jeeliɲ̃ aak bɛɛ,
kɛn te ɗoobiɲ̃a, kɛn *salal, kɛn jeege aak
jeɲ̃a, kɛn jeege dɔŋiɲ̃a, kɛn ɔŋiɲ̃ aak jiga
ɔɔ kɛn jeege aakiɲ̃ kic ɓo tɔɔmiɲ̃ se, kɛse
ɓo nakgen naase aki saapm do ki. [9] Taar
kɛn naase ˈbooykiro maam mˈdooyseno ute
nakgen naase aakkiro gɔtn maam ki, kɛn
maam tɛɗɗeno se, naase kic ˈlee ˈtɛɗîɲ̃ki bin
kici. Ɔɔ Raa debm kɛn ɛɗ lapi se utu kiŋg te
naase.

*P*ɔl tɔɔmɗe taa nakŋ kɛn naaɗe ɛɗîɲ̃i
(*2K*ɔr 9.6-15)

[10] Maam se maakum-raapo aak eyo ɔɔ
mˈtɔɔm Mɛljege taa naase ˈtɛrl saapkiga do
maam ki daala. Mˈjeele naase se daayum
ˈsaapki dom ki, naɓo naase ɔŋki te ɗoobm
kɛn amki noog eyo. [11] Kɛn ɔlum jaay mˈtaaɗ
bin se taa mˈɔk ɗîm ey ɓo mˈtaaɗ eyo, taa
maam se lɛ mˈdeelga deel roma nakŋ maam
mˈɔk se ɓo aas kiŋgum sum. [12] Kɛn maakŋ
daay ki lɔ maakŋ dɛrɛŋ ki kic ɓo, maam se
mˈdeelga rom ro ki. Kɛn mˈɔk nakŋ kɔsɔ
kɛn mˈɔk eyo, kɛn maakŋ dɛrɛŋ ki lɔ maakŋ
ɓo ki, maam se kɛn aanum ɗî ɗî kic lɛ,
daayum mˈtookŋ do naaɲ̃ kɛn ese. [13] Maam
se mˈaasiɲ̃ do nakge tun ɓaa se paac ute
Debm kɛn lee tɔɔgum maakum se. [14] Gaŋ
naase se ˈtɛɗkiga bɛɛ kɛn naase jaay ˈɓaaɗo
ˈnoogumki do nakge tun ɔɔɲ̃ aan dom ki se.

[15] Gɛnaamgen Pilip ki, naase mala ˈjeelki
kaaɗ kɛn deet deet jaay mˈtaaɗseno Labar
Jiga gɛn Isa *al-Masi se ɔɔ kɛn jaay mˈiiɲ̃
mˈɔɲ̃o Masedoan sum se, maakŋ *eglizge tu
se, eglizn naase kaliɲ̃ ki sum ɓo ˈɓaamoga
ute nakŋ noogo. Ey num eglizn kuuy se
ɔŋ ɔlum te ne ɗîm eyo. [16] Kɛn maam jaay
mˈutu Tɛsalonik ki se, naaɲ̃ kɛn se naase
ɔl ɗɔɔlumkiroga ɗɔɔlɔ nakŋ̃ kɛn am kaasn
kiŋguma. [17] Kɛn ɔlum jaay mˈtaaɗ bin se,
mˈje je ɗîm ɓo gɔtse ki eyo. Nakŋ maam
mˈje se bɛɛ kɛn naase ˈtɛɗkiro se ˈziidn ɓaa
ute naaniɲ̃a. [18] Maam taaɗsen nakŋ naase
jaay ɔlumkiro paac se, maam mˈɔŋiɲ̃ga
nakgen se aasum cir ciri. Aan gɔɔ Epa-
prodit ɛɗumsiɲ̃ga nakŋ naase ɔlumkiro se,
ɓɔrse maam mˈɔk nakge dɛna ute maraad-
iɲ̃a nakgen se tec aan gɔɔ *sɛrkŋ jiga ɔɔ
oot nijimi kɛn jˈɛɗ Raa ki jaay tɔɔliɲ̃ se.
[19] Ute Isa al-Masi se, Mɛlum Raa se nakŋ
jaay naase ɔkki ey paac se naaɲ̃ asesiɲ̃ kɛɗa,
taa naaɲ̃ se ɗîm tap ɓo daayiɲ̃ eyo maakŋ
gaariɲ̃ ki. [20] Daayum Raa kɛn Bubjege se
kˈlee kˈtɔɔmiɲ̃ki. *Amin.

*P*ɔl raaŋ naŋ taariɲ̃a ɔɔ ɔlɗen tɔɔsɛ

[21] Jee Raagen naase ˈtɛɗkiga kalaŋ ute
Isa *al-Masi se, ˈtɛɗɗeki tɔɔsɛ ɔɔ gɛnaagen
ɗoobm al-Masi ki kɛn utu te maam gɔtn ara
se, tɛɗsen tɔɔsɛ kici. [22] Jee Raagen gɔtn ara
paac se tɛɗsen tɔɔsɛ ɔɔ kɛn tɛɗsen tɔɔsɛ tap
tap se jee maakŋ ɓee Gaar magal *Rɔm ki.
[23] Ɔɲ̃ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɲ̃a.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Kɔlɔs ki

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Kɔlɔs ki

Kɔlɔs se naaŋ̃ gɛgɛr kɛn maakŋ taa naaŋ Turki kɛn ɓɔrse, daandɛ ute gɛgɛr Ɛpɛz se ɔk kilɔmɛtir 200. Pɔl se ɗaam jaay ey num ɓii kalaŋ ɓaa te Kɔlɔs ki eyo. Ɔɔ kɛn ɔnd eglizn Kɔlɔs ki se, Epapras. Epapras se naaŋ̃ kɔɗ Kɔlɔs ɔɔ naaŋ̃ lee tɛɗn naaba ute Pɔl tɛlɛ (koŋ̃ 1.7; koŋ̃ 4.12). Pɔl booyga kɛn jeege lee aaŋ̃ɗe dala jee al-Masigen Kɔlɔs ki se. Jee se lee dooyɗe ute taargen tec ute Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se eyo. Naaɗe lee taaɗ jeege tun Kɔlɔs ki ɔɔ kˈtɛrl do kiŋg ɓugɗege tun do dɔkiŋ̃a. Ɔɔ tɛr taaɗɗen ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ do nakge tun ɓaa se paac se, kˈjˈeemɗe. Kaaɗ kɛn se Pɔl jˈɔkiŋ̃ga kɔkŋ daŋgay ki. Ɔɔ aan gɔɔ naaŋ̃ ˈkɔŋ ɓaa gɔtɗe ki ey se, naaŋ̃ raaŋɗen maktubm ara se. Nakgen jig ey kɛn jeege ɔŋ aakɗen ey se, jee Kɔlɔs ki ɔk ɓeere ro ki taa nakgen se ɔk tɔɔgɔ do jeege tu. Gaŋ al-Masi se, naaŋ̃ ɔk tɔɔgɔ cir nakgen se paac. Ute kooy naaŋ̃ ro kaag ki se, tɔɔgŋ naaɗe ɔk do jikilimge tu se, naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ tɛɗga gɔtɔ. Taa naaŋ̃ se ɓo nakgen ɔk tɔɔgɔ do jikilimge tu ute nakgen tɛɗɗen ɓulge se naaŋ̃ ɔɔɗɗenga doɗe naatn ro ki.

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsɛ egliz kɛn Kɔlɔs ki
(Ɛp 1.15-19; Plp 1.3-6,9-11; 1Tɛs 1.2-4)

1 Kɛn ara maam Pɔl, *mˈdebm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi aan gɔɔ kɛn *Raa maak-iŋ̃ jen ro ki ɔɔ ute gɛnaajege Timote ɓo, 2 kˈraaŋsen maktubm ara se, naase jee Raage tun maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔlɔs ki ɔɔ naase ɓo gɛnaajegen tuj ɔrmɗe eyo ɔɔ kɛn iŋg dɔɔk kalaŋ te *al-Masi. Ɔŋ̃ Bubjege Raa asen tɛɗn bɛɛŋ̃a ɔɔ asen kɛɗn lapia.

Pɔl tɔɔm Raa ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃a

3 Daayum, kɛn naaje jaay kˈɓ̃aa ɓaa tɔnd mɛtn Raa Bubm Mɛljege Isa *al-Masi taa naase se, naaje kˈlee kˈtɔɔmiŋ̃a, 4 taa naaje se kˈbooyga jˈɔɔsjege maana taa kaal maak-sen aalki do Isa al-Masi ki ɔɔ ute maak-je kɛn naase ɔkki do jee Raage tu paac se. 5 Bin ɓo deet deetn kɛn naase ˈbooykiro Labar Jigan kɛn mɛt ki se, naase ˈbooy ɔkkiga Raa se ˈbɔɔbsenga nakŋ bɛɛ maakŋ raa ki ɔɔ do taar kɛn se ɓo, naase iŋg ɔndki dose do ki. 6 Ɔɔ Labar Jigan ese se wɔɔkga do naaŋ ki paac bini aanga gɔtse ki. Naaŋ̃ se tec aan gɔɔ ko kaaggen kɛn teepe ɔɔ ooj dɛn se ɔɔ Labar Jiga se kic ɓo tɛɗn naabiŋ̃ gɔtn jeege tu ɓaa ute naaniŋ̃a. Bin ɓo naaŋ̃ tɛɗn naaba daan naase ki kiɔi, baago deet deet ɓii kɛn naase ˈbooykiro ɔɔ ˈjeeliŋ̃ki bɛɛ Raa se mɛt ki, jaay naase ˈtook ɔkiŋ̃ki jiga se. 7-8 Epapras ɓo debm kɛn dooyseno mɛtn taargen ese se ɔɔ naaŋ̃ se taaɗjenga tɔɔgŋ kɛn *Nirl Salal ɛɗsen gɛn je jeege se. Naaŋ̃ se mɛɗn kɔɔŋ̃ maakje kˈtɛɗn naaba kalaŋ ɔɔ naaŋ̃ se debm tɛɗn naabm tuj ɔrmiŋ̃ eyo gɛn al-Masi gɔɔ naaje ki.

9 Taa naaŋ̃ se ɓo, ɓii kɛn naaje jaay kˈbooy labarse sum se, naaje kˈtɔnd mɛtn Raa jˈɔŋ̃ eyo taa naase. Naaje kˈtɔnd mɛtiŋ̃ jˈɔɔ asen kɛɗn jeel mala mala kɛn naase anki jeel nakŋ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki ɔɔ ɔŋ̃ Nirliŋ̃ se asen kɛɗn jeel-taar mala mala ute mɛtɛ̃kɛ. 10 Bin jaay ɓo kiŋgse ˈtɛɗn aak bɛɛ naan Mɛljege tu gɛn je nakŋ paacŋ̃ tɔɔliŋ̃ naaŋ̃ ki. Ɔɔ naase aki tɛɗn napar nakgen jiga jiga ɔɔ Raa se naase aŋ̃ ˈjeel kɔkŋ ɓaa ute naan se. 11 Ɔɔ naaje kˈtɔnd mɛtiŋ̃ asen tɛɗn jee tɔɔgŋ mala mala ute tɔɔgŋ naaŋ̃ kɛn cir nakge paac se, bin ɓo kɛn dubar jaay aanga dose ki kic ɓo, naase aki kaay kaamse, aŋ̃ki sɛrkɛ. 12 Ɔɔ ute maak-raapo ˈtɔɔmki Raa Bubm kɛn tɛɗseno ɔŋkiga ɗoobo gɛn kɔŋ bɛɗse maakŋ nakge tun bɛɛ kɛn naaŋ̃ bɔɔbiŋ̃ jeeŋ̃ge tu maakŋ-gɔt kɛn wɔɔr se. 13 Taa Raa se ɔɔɗjekiga dojege maakŋ-gɔt kɛn ɔɔɗɔ kɛn ɔk tɔɔgɔ dojege tu ɔɔ uun ɓaanjekiga maakŋ gaar gɛn Goon maak-jeŋ̃ ki. 14 Ute ɗoobm Gooniŋ̃ se ɓo Raa dugjekiga dojege ɔɔ tɔɔljekiga *kusiŋjege se naatn.

Isa se naaŋ̃ ɓo magal cir nakge paac

15 Bii kalaŋ tap ɓo nam aak te Raa eyo.
Num, kɛn Gooniŋ̃ Isa jaay ɓaaɗo do naaŋ ki se, naaŋ̃ ɓo tec aan gɔɔ Raa mala ɔɔ naaŋ̃ ɓo taaɗ Raa se jeege tu.
Aan gɔɔ maakŋ ɓee ki goon paraga ɓo naana se, Isa *al-Masi kic ɓo, nakgen Raa aalɗeno paac se, naaŋ̃ ɓo naandɛ ki.
16 Taa ute Isa se ɓo, Raa aalo nakgen maakŋ raa ki ute kɛngen do naaŋ ki paac; kɛngen jˈaakɗe ute kɛngen jˈɔŋ jˈaakɗe eyo, nakgen ɔk tɔɔgŋ kɛn jˈɔŋ jˈaakɗen eyo, tɔɔggen iŋg

do jeege tu, *kɔɗn Raage ute mag-
alɗege; nakgen se paac, Raa aalɗe
ute Isa ɔɔ Raa aalɗeno se taa naaɗe
taaɗn *nookŋ Isa.
17 Nakgen ɓaa se paac se, Isa ɓo naan ki ɔɔ
kɛn naaɗe paac jaay utu iŋg gɔtɗe ki
se, ute tɔɔgŋ naaa̰na.
18 Aan gɔɔ do ɓo tɔɔɗ ro te magaliṇ se, Isa
al-Masi kic, naaṇ do *egliz. Nakge
paac se upo mɛta do naaṇ ki ɔɔ
maakŋ yoge tu se, naaṇ ɓo debm
kɛn ooy duro deete. Taa bin se
maakŋ nakge tun ɓaa se paac se,
naaṇ ɓo naan ki.
19 Ɗeere, nakŋ paacṇ kɛn Raa ɔk se utu gɔtn
Gooniṇ ki kici taa Raa se uunoga
kuun doa gɛn tɛɗn naaṇ se.
20 Ute gooniṇ se, Raa tɛɗga nakgen do naaŋ
ki ute kɛngen maakŋ raa ki se paac
ɔkga taasa ute naaa̰na. Ute moosn
gooniṇ kɛn ɔɔy do kaag ki se ɓo, Raa
ɓaanoga ute lapia.
21 Anum, naasen jee Kəlɔs ki se, do dɔk-
iṇ se, naase iŋgkiro dɔk ute Raa. Naase
ˈsaapkiro ɔɔ ˈtɛɗkiro nakgen jig eyo. Kɛse
ɓo kɛn gaaŋseno ute Raa ɔɔ tɛɗkiro jee
taamooyiṇge. 22 Num ɓɔrse se, ute kooy
kɛn Gooniṇ ɔṇ roṇ ooy do kaag ki se, Raa
ɔkga taasa ute naase taa asen ɓaa naaniṇ
ki se jee *salal, ɔk taar ɗim kusiṇ roɗe ki
eyo ɔɔ ɔk tuj eyo kici, 23 kɛn naase jaay kaal
maaksen do Isa ki se ɔkiṇki jiga ɔɔ ˈɗaarki
do ki tɔɔg gaŋ se, ɔɔ kɛn naase jaay ɔṇki te
eyo gɛn kɔnd dose do Labar Jigan kɛn naase
ˈbooyiṇkiro se. Ɔɔ Labar Jigan ese se ɓo
kˈtaaɗiṇga jeege tun do naaŋ ki paac kici ɔɔ
taa naaṇ se ɓo maam Pəl se mˈtɛɗga debm
tɛɗn naabiṇa.

Dubar kɛn Pəl ɔŋ taa egliz
(Ɛp 3.1-13; 1Kɔr 2.7-13)

24 Ɓɔrse, maam mˈdabar dɛna taa naase;
ute naaṇ se kic ɓo maam maakum raapo.
Aan gɔɔ Isa dabaro se, maam kic mˈdabar
roma taa naase *eglizn kɛn ˈtɛɗkiga daa ro
gɛn Isa *al-Masi se. Maam mˈdabar se, taa
naabiṇ kɛn ɔɔp se ˈkaasn ɗoobiṇ ki. 25 Maam
se mˈtɛɗga debm tɛɗn naabm gɛn egliz, ɔɔ
naabm se Raa ɛɗumsiṇ kaam jim se taa
naase. Naaṇ ɛɗum naabm se taa Taar Raa
se paac mˈaṇ taaɗn naŋ ute ɗoobiṇ jeege
tu. 26 Ɔɔ taar kɛn Raa uuno doa do dɔkiṇ
gɛn taaɗa jaay *taaɗ te mɛtiṇ mɛtjil jeege
tu paac ey se, ɓɔrse se, naaṇ taaɗga mɛtiṇ
tooɗga tal jee Raage tu. 27 Ɔɔ jee Raagen
ese se ɓo Raa uunoga doa gɛn taaɗn nakŋ
bɛɛ ɔɔ jiga kɛn jeege jeelo te mɛtiṇ eyo kɛn
Raa tɛɗiṇ taa jeegen Yaudge eyo. Nakŋ se
naaṇ ɓo al-Masi kɛn utu iŋg maakse ki se ɔɔ
ute ɗoobm naaṇ se ɓo, naase ɔndki doa gɛn
kɛnd maakŋ *nookŋ Raa ki.
28 Al-Masi se ɓo naaje kˈtaaɗiṇ jeege tu
paac, kˈjˈaalɗen biɗe ki ɔɔ kˈdooyɗe ute
jeel-taar paacṇ kɛn Raa ɛɗjen se, taa naaje
kˈje jeegen paacṇ dɔɔkga ute al-Masi se,
ˈtɛɗn jee mɛc. 29 Taa naaṇ ese se ɓo maam
mˈtɛɗn naaba mˈɗoa ute tɔɔgŋ al-Masi kɛn
cir nakge paac kɛn iŋg tɛɗ naaba maakum
ki se.

2

1 Ɗeere, maam mˈje naase aki jeele, maam
se mˈiŋg ɓo mˈɗo ɗo jɛt taa naase, taa jee-
gen maakŋ gɛgɛr kɛn Laodise ki ɔɔ taa jee
Raagen kuuy kɛn ɓii kalaŋ tap ɓo aakum te
ute kaamɗe ey se kici. 2 Maam mˈje naaɗe se
kˈkaay kaamɗe ɔɔ ute maak-jeɗe se kˈdɔɔk
taarɗe kalaŋ. Maam mˈje naaɗe se jeel kɔkŋ
maakɗe ki mala mala, bin ɓo naaɗe ˈkɔŋ
jeel *nakŋ kɛn Raa ɔyiṇo jaay jeege jeel te
mɛtiṇ ey se, ɔɔ nakŋ se lɛ, naaṇ ɓo *al-Masi.
3 Ɔɔ gɔtn al-Masi ki sum ɓo naajege jˈaki
kɔŋ jeel-taar mala mala ute jeel nakge paac.
4 Kɛn ɔlum jaay mˈtaaɗsen bin se, mˈje nam
tap ɓo asen dɛrl ute taariṇgen nijim se eyo.
5 Ey num, ɗeere, daanse ki se maam gɔtɔ,
naɓo maam mˈutu mˈsaap dose ki ɔɔ maam
se maakum raapo aan gɔɔ mˈutu maaksen
ute kaamuma, naase se naŋa naŋa kic ɓo
utu ˈɗaar gɔtiṇ ki tak tak ɔɔ kaal maaksen
do al-Masi ki se naase utu ɔkiṇki tɔɔgɔ.

*Ute *al-Masi se naase* ɔŋkiga nakge paac

6 Aan gɔɔ naase ˈtookkiga Mɛlse, Isa
al-Masi se, iŋg ˈdɔɔkki kalaŋ ute naaa̰na.
7 Aan gɔɔ ko kaaga iiriṇ bɔɔy naaŋ ki jaay
ˈɗaar tɔɔgɔ ɔɔ aan gɔɔ ɓee kɛn jˈiiṇiṇ ɗaar
tɔɔg se, naase kic ɓo iŋg ˈdɔɔkki kalaŋ ute
Isa al-Masi bin kici. Ɔɔ kaal maaksen do
al-Masi ki se ɔkiṇki tɔɔgɔ aan gɔɔ kɛn kˈ-
dooyseno ro ki; ɔɔ ˈtɔɔmki *Raa ute maakse
paac. 8 Ɔndki kɔndɔ, ɔṇte kɔṇki nam asen
dɛrl ute taargen rɛṇ rɛṇ kɛn tɔɔl sɛr ey se!
Taargen se iiṇo gɔtn jikilimge tu ɔɔ gɔtn
nakge tun ɔk tɔɔgɔ do *duni ki sum. Num
naaɗe se, ɓɛrɛ, iiṇo gɔtn al-Masi ki eyo. 9 Taa

kaaɗ kɛn Isa al-Masi iŋgo do naaŋ ki se nakŋ
Raa ɔk paac se utu gɔtn naaṇ ki kici. [10] Aan
gɔɔ naase ˈdɔɔkkiga kalaŋ ute al-Masi se,
naase ɔŋkiga nakge paac ute naaṇa. Tɔɔgge
ute nakgen ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac se,
naaṇ ɓo doɗe ki.

[11] Aan gɔɔ naase ˈdɔɔkkiga kalaŋ ute
al-Masi se, naase se jˈɔjsenga pɔndɔ naɓo
*kɔjṇ pɔnd naase se, tec aan gɔɔ gɛn jikil-
imge lee tɛɗ se eyo, num kɔjṇ pɔnd naase
se, iiṇo gɔtn al-Masi ki, naaṇ ɓo debm
ɔɔɗjekiga dojege ro daa ro kɛn ɔljeki maakŋ
*kusiṇ ki se. [12] Kɛn naase jaay *kˈba-
tizse sum se tec aan gɔɔ naase ooykiga ɔɔ
jˈɔlsenga maakŋ ɓaaɗ ki ute al-Masi. Ɔɔ
kɛn naase jaay ˈteeckiro maan se, tec aan
gɔɔ ooy durkiga ute al-Masi tɛlɛ, taa naase
aalkiga maakse do tɔɔgŋ Raa kɛn duriṇo
daan yoge tu se. [13] Ɔɔ do dɔkiṇ se, naan
Raa ki se naase aan gɔɔ jee ooyga kooyo
taa kusiṇ kɛn naase lee ˈtɛɗki ɔɔ naase se
aan gɔɔ jee ɔj te pɔnd eyo*. Gaŋ ɓɔrse ute
al-Masi se, Raa ɛɗsenga kaaja ɔɔ naaṇ se
tɔɔljekiga kusiṇjege se paac naata. [14] Ute
kooy Isan ooy do kaag ki se, Raa tɔɔljekiga
sɛɛjege se naatn ɔɔ nakŋ kɛn *Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki jaay ɔkjeki mindjege se
kic, naaṇ tɔɔliṇga naatn ɔɔ naaṇ tupiṇga ro
kaag ki ute naaṇa. [15] Tɔɔgge ute nakgen ɔk
tɔɔgɔ do jeege tu paac se, Raa bɔɔyɗenga
naatn maakŋ gaarɗege tu. Ute kooy kɛn Isa
ooy do kaag ki se, naaṇ cirɗega. Naaṇ tɔk
leeɗeno naan jeege tu ɔɔ ɔlɗe sɔkɔṇ tɔɔlɗe.

[16] Taa naaṇ se ɓo, ɔṇte kɔṇki nam asen
kɔjṇ bɔɔrɔ dose ki taa kɔsɔ, taa kaaye, taa
laagen jeege lee tɛɗa, taa ɓii *sɛrkŋ gɛn taar
kaal laapa, ey lɛ taa *ɓii sebit. [17] Naaɗe se
paac aan gɔɔ kaam nirl nakgen bɛɛ utu aɗe
ɓaa naan ki. Ɔɔ kaam nirl nakgen se taaɗ
te al-Masi mala. [18] Kɛn bin num, jeegen tɛɗ
roɗe aan gɔɔ jee ɔɔp roɗe baata ɔɔ lee eem
*kɔɗn Raage ɔɔ kɛn niiga num ɔkiṇ ɔɔṇ se,
ɔṇte ˈkɔṇki jee se asen kɔjṇ bɔɔrɔ dose ki.
Jee bin se saapɗe se gɛn jikilimge ɔɔ ɔlɗen
naaɗe magal roɗege. [19] Naaɗe se ɔŋ dɔɔk
ute al-Masi eyo. Ey num al-Masi se, naaṇ
ɓo do *egliz ɔɔ ˈjeelki kɛn tɛɗ bɛɛ ro ki te
magaliṇ se, daan doa. Ɔɔ daan do se ɓo kɛn
tum ro paac, jaay tɛɗ kalaŋ se. Ɔɔ jee Raage
kic ɓo tec bini ɔɔ kɛn tɛɗɗen jaay teep ɓaa
ute naanɗe se lɛ, Raa.

Ooykiga ɔɔ durkiga ute *al-Masi

[20] Ɗeere, naase se ooykiga ute al-Masi ɔɔ
nakgen ɔk tɔɔgɔ do *duni ki se ɔk tɔɔgɔ dose
ki ey sum; num gaŋ gɛn ɗi jaay naase iŋgki
aan gɔɔ nakgen se utu ɔk tɔɔgɔ dose ki, jaay
ˈtookki gɛn tɛɗn nakgen se aan gɔɔ jeegen
kɛn utu maakŋ duni ki rɔk se, [21] nakgen kɛn
ɔɔ: «Nakŋ bin se ɔṇte lɛkiṇa, ɔṇte kuuniṇa,
ɔɔ ɔṇte kɔsiṇa?» [22] Nakgen se paac taaɗ te
nakgen kaaɗiṇ utu deele. Ɔɔ nakgen se lɛ,
jikilimge ɓo lee saapa ɔɔ dooyiṇ jeege tu
gɛn tɛɗa. [23] Ɗeere, nakgen kɛn naaɗe taaɗ
ɔɔ gɛn tɛɗa se, naaɗe saapiṇ ɔɔ ute naaṇ se
ɓo, aɗen kɛɗn jeel-taara, taa naaɗe taaɗ ɔɔ
ɔɔp roi baata ɔɔ ˈdabar roi ɔɔ ˈtɛɗ nakgen
kɛn jeege taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se. Num gaŋ
nakgen se paac se, tɔɔl sɛr eyo ɔɔ ɔŋ tɛɗ
debkilimi ɔŋ bɔɔb ɔk roṇ eyo.

3

[1] Taa naaṇ se ɓo aan gɔɔ naase ooy
ˈdurkiga ute *al-Masi se, ˈjeki nakgen kɛn
maakŋ raa ki, gɔtn ese ɓo kɛn al-Masi utu
iŋg do ji daam *Raa ki. [2] Kɛn bin num,
ɔṇte ˈsaapki do nakge tun do naaŋ ki, num
ˈsaapki do nakge tun maakŋ raa ki. [3] Ɗeere,
naase se ooykiga ute al-Masi ɔɔ ˈkiŋgse se
Raa utu bɔɔbsesiṇ kaam ji al-Masi. [4] Al-Masi
kɛn kiŋgse kaam jiṇ se, jaay ɓiin aɗe naar
teecṇ pirsil se, naase kic aki naar ˈteecṇ
pirsil ute naaṇa maakŋ *nookiṇ ki.

*Kiŋg kiji ute *al-Masi*

[5] Ɔɔ nakgen jig eyo do naaŋ kɛn utu
maakse ki se, ˈtɔɔliṇki naata aan gɔɔ: kɛɛsn
naapm rɛṇ rɛṇ, nakŋ asen tujṇ naan Raa
ki, nakŋ daa ro ɓo jea, maak-saapm *kusiṇa
ute tama, taa tama se tɛɗga raa jeege. [6] Taa
nakgen jig ey ese se ɓo, kɛn utu ano ɓaa
ute maak-taar Raa do jeege tun kɛn baate
tookŋ taariṇ se. [7] Naase kic, do dɔkiṇ se,
iŋgkiro bini ɔɔ ˈlee ˈtɛɗkiro nakgen jig ey se
kici. [8] Num ɓɔrse se, nakgen se paac ɔɔɗki
dose ro ki aan gɔɔ: maak-taara, taamooyo,
nakŋ kusiṇa, naaja ɔɔ taargen gɛn taaɗ ey
se kic ɓo, ɔṇten ˈteecṇ taarse ki. [9] Ɔɔ ɔṇte
ˈtɛɗki taar-kɔɔɓɔ ute naapa; taa kiŋgsen
do dɔkiṇa ɔɔ ute naksen jig ey naase ˈlee
ˈtɛɗki se lɛ, rɛsiṇkiroga naatn. [10] Ɔɔ ɓɔrse
naase ˈtɛɗkiga jee kiji ɔɔ Raa Mɛl Kaaljege se

* 2:13 Jee ɔj te pɔnd ey se, Yaudge aakɗe aan gɔɔ jee jeel Raa mal eyo.

daayum tɛɗsenga aŋ̃ki tecŋ̃ naaŋ̃a, taa aŋ̃ki jeel kɔkŋ mala mala.
11 Taa naaŋ̃ se ɓo maakse ki se: kɛn kɔɗ
Grɛki, kɛn kɔɗ Yaudi, debm ɔjga pɔndɔ,
debm ɔj te eyo, debm cɛkɛ, jee kaagge,
jeegen ɓulge lɔɓu jeegen ɓulge eyo, naaɗe
se paac, naan Raa ki se, debm cir naapiŋ̃ tap
ɓo gɔtɔ. Num kɛn cir paac se, al-Masi, naaŋ̃
ɓo do nakge tu paac ɔɔ utu maakŋ jeeŋ̃ge tu
paac.
12 Taa naaŋ̃ se ɓo naase se Raa bɛɛr
tɔɔɗsenoga tɔɔɗɔ ɔɔ ˈtɛɗkiga jee naaŋ̃ge
kɛn naaŋ̃ jeɗe. Bin num ɛɛjki do naapge
tu, ˈtɛɗki bɛɛ ute naapa, ɔɔpki rosege baata,
ˈtɛɗki jee dalul ɔɔ ˈtɛɗki jee maakɗe deere.
13 Ɔɔ ˈsɛrkki naapa ɔɔ kɛn maakse ki jaay
deb kalaŋ tujga naapiŋ̃ ki se, ɔkki naagŋ
naapge; aan gɔɔ Mɛljege tɔɔlsenoga kusiŋ̃se
se, naase ˈtɛɗki kalɗɛ naapge tu bin kici.
14 Kɛn bɛɛ cir paac se, ˈjeki naapa ɔɔ kɛn
naase jaay ˈjeki naapa se, maakse kic ˈtɛɗn
kalaŋ tak. 15 Ɔŋ̃ lapi al-Masi se ˈkiŋg maakse
ki taa Raa daŋseno se taa aki kiŋg ute lapia
te naapa, taa naase ˈtɛɗkiga aan gɔɔ ro
kalaŋ. Ɔɔ daayum iŋg ˈtɔɔmki Raa.
16 Ɔŋ̃ taar al-Masi ute bɛɛŋ̃ se ˈɗoocŋ̃
maakse. ˈDooyki naapa aalki bi naapge
tu ute jeel-taar mala mala kɛn naase ɔkki
se. Ɔɔ aarki kaa Raa ki ute maakse paac,
ˈtɔɔmiŋ̃ki ute kaagen kɛn kˈlee kˈjˈeemsiŋ̃a
ɔɔ magaliŋ̃ki ute kaagen *Nirl Salal ɔl jeege
lee tɔɔmsiŋ̃ se. 17 Taargen paacŋ̃ kɛn naase
ˈɓaaŋ̃ki ɓaa taaɗa ute nakgen paacŋ̃ naase
ˈɓaaŋ̃ki ɓaa tɛɗa se, ˈtɛɗîŋ̃ki ute ro Mɛljege
Isa. Ɔɔ ute ɗoobm naaŋ̃ se, naase ˈtɔɔmki
Raa Bubu kici.

Kiŋg ɓee gɛn jee al-Masige
(Ɛp 5.22-33, 6.1-9; 1Pr 2.18-25, 3.1-7)

18 Naase mɛndge: ˈbooy uunki taar gaab-
sege aan gɔɔ jee uun ɗoobm Mɛljege lee
tɛɗîŋ̃ se. 19 Naase gaabge kic ˈjeki mɛndsege
ɔɔ ɔŋ̃te taaɗɗeki ute taar tɔɔgɔ. 20 Gaange:
ˈtookki paac taar kɛŋ̃sege ute bubsege; kɛse
ɓo nakŋ kɛn tɔɔl Mɛljege tu. 21 Naase bubm
gaange se, ɔŋ̃ten ˈtɛɗki gaansege se maakɗe
aɗen taara, ey num naaɗe maakɗe ˈtuju.

*Ɓulge ute m*ɛlɗege
22 Naase ɓulge se: mɛlsegen do naaŋ ki
se taarɗege paac ˈtookɗesiŋ̃ki. Kɛn naaɗe
gɔtɔ kic ɓo ˈtɛɗɗeki naabɗege jiga. Ɔɔ ɔŋ̃te
ˈtɛɗîŋ̃ki aan gɔɔ naase ˈjeki raapm maakŋ
jikilimge sum, num gaŋ ˈtɛɗɗeki naaba ute
maakŋ kalaŋ taa naase se ˈɓeerki Mɛljege
tu. 23 Num naabm kɛn naase ˈɓaaŋ̃ki ɓaa
tɛɗa paac se, ˈtɛɗîŋ̃ki ute maakse paac aan
gɔɔ naabm gɛn Mɛljege ɔɔ ɔŋ̃te ˈkaakiŋ̃ki
aan gɔɔ naabm gɛn jikilimge sum. 24 Naase
ˈjeelki Mɛljege utu asen kɛɗn bɛɗse ute
jeeŋ̃ge. Ɔɔ Mɛljege se, naaŋ̃ ɓo *al-Masi ɔɔ
naabm kɛn naase ˈtɛɗki se lɛ, ˈtɛɗîŋ̃ki naaŋ̃
ki. 25 Num debm ˈtɛɗ *kusiŋ̃ se, kusiŋ̃iŋ̃ se,
utu aŋ̃ tɛrl doŋ̃ ki; taa Raa se, naaŋ̃ bɛɛr nam
eyo.

4

1 Naase mɛlge se: ɓulsege se ˈtɛɗɗeki
nakŋ ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ kɛn mɛt ki taa ˈjeelki
naase kic ɔkki Mɛlɛ maakŋ raa ki.

*P*ɔl dɛj jee al-Masigen Kɔlɔs ki
(Ɛp 6.18-20, 5.14-17)

2 Daayum aayki kaamse eemki *Raa, ɔŋ̃te
ˈtoodki bia, ˈtɔɔmki Raa. 3 Ɔɔ ˈtɔndki
mɛtn Raa taa naaje kici: taa naaŋ̃ ajen
kɔɔɗn ɗoobo gɛn ɓaa taaɗn nakŋ kɛn gɔtn
*al-Masi ki jaay *jeege jeel mɛtiŋ̃ ey se. Taa
naaŋ̃ se ɓo, maam jˈɔkum daŋgay ki taariŋ̃a.
4 ˈTɔndki mɛtn Raa taa taar kɛn maam mˈje
mˈaŋ̃ taaɗîŋ̃ tak se ˈtoodn tal.
5 Maakŋ jeege tun ɗoobm al-Masi ki ey se,
iŋgki do mɛtɛkse ki. Ɔɔ kɛn ɗoobiŋ̃ jaay utu
se, naase ˈtɛɗɗeki bɛɛ. 6 Ɔŋ̃ taarsegen naase
aki taaɗ se, ˈtaaɗîŋ̃ki ute taargen nijimi ɔɔ
bɛɛ. Bin ɓo naŋa naŋa kic ɓo aŋ̃ki tɛrl taar
ute ɗoobiŋ̃a.

*P*ɔl naŋ taariŋ̃a ɔɔ ɔlɗen tɔɔsɛ
7 Gɛnaaje Tisik kɛn debm tɛɗn naabm tuj
ɔrmiŋ̃ ey kɛn naaje kˈjeŋ̃ki ɔɔ kɛn tɛɗn
naabm Mɛljege ute maam tɛl se, naaŋ̃ ɓo
debm asen ɓaa taaɗn labarum paac. 8 Maam
mˈɔliŋ̃ gɔtse ki tap ɓo taa naaŋ̃ asen ɓaa
taaɗn labarje ɔɔ asen ɓaa kɛɗn kaay kaama
kici. 9 Onezim kɛn kˈjeŋ̃ki, naaŋ̃ kic gɛnaa-
jegen tuj ɔrmiŋ̃ eyo, ɔɔ goon naaŋse mala
se utu ˈɓaa ute Tisik. Naaɗe se ɓo asen ɓaa
taaɗn nakŋ kɛn aan doje ki paac gɔtn ara se.
10 Aristarkŋ kɛn maakŋ daŋgay ki ute maam
ara se, ˈtɛɗsen tɔɔsɛ ɔɔ Markŋ goon taasn
Barnabas kic, ˈtɛɗsen tɔɔsɛ. Markŋ ese ɓo,
maam mˈtaaɗsenoga taaɗ mɛtn taariŋ̃ mˈɔɔ
kɛn naaŋ̃ jaay ɓaaga gɔtse ki num, ɔkiŋ̃ki
jiga. 11 Isa, kɛn kˈdaŋiŋ̃ Justus se, ˈtɛɗsen
tɔɔsɛ kici. Ɔɔ maakŋ Yaudge tun took aal
maakɗe do Isa ki se, naaɗe se sum ɓo, kɛn

tɛɗ naaba ute maama gɛn *maakŋ Gaar Raa.
Naaɗe se ɓo, kɛn ɛɗum kaay kaama.
12 Epaprasn, gɛn naase mala se kic,
ˈtɛɗsen tɔɔsɛ. Naaɲ̃ se debm tɛɗn naabm
Isa *al-Masi. Ɔɔ naaɲ̃ se ɗaar cir gɛn tɔnd
mɛtn Raa taa naase, taa naase daayum aki
kiŋg tɔɔgɔ, aki tɛɗn jee Raagen mɛc ɔɔ taa
naase aki ˈdɔɔkŋ maakse gɛn tɛɗn nakŋ kɛn
Raa maakiɲ̃ jen ro ki. 13 Epapras se, naaɲ̃
tɛɗ naaba dɛn aak eyo taa naase, taa jee
Laodise ki ute jee Erapolis ki se ɔɔ maam
Pɔl se mˈaakiɲ̃ga ute kaamuma. 14 Mɛɗjege
daptor Luk ute Demas kic tɛɗsen tɔɔsɛ.
15 ˈTɛɗki tɔɔsɛ gɛnaage tun maakŋ gɛgɛr
kɛn Laodise ki. Ɔɔ ˈtɛɗki tɔɔsɛ Nimpa ki
ute jee *egliz kɛn lee tus maakŋ ɓeeɲ̃ ki
se kici. 16 Kɛn naase ˈdooyiɲ̃kiga maktubm
kɛn maam mˈraaŋsesiɲ̃ se num, ɔliɲ̃ki egliz
kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Laodise ki se kici
aɲ̃ dooyo. Ɔɔ naase kic maktubm kɛn
maam raaŋiɲ̃o jeege tun Laodise ki se jaay
ɔlsesiɲ̃oga num, ˈdooyiɲ̃ki kici. 17 Ɔɔ ˈtaadki
Arsip ki: Naabm gɛn Mɛljegen ɔɲ̃iɲ̃siɲ̃
kaam jiɲ̃ se, ɲ̃ˈtɛɗn ɲ̃ˈaasiɲ̃ ute ɗoobiɲ̃a.
18 Tɔɔsn kɛn maam mˈraaŋ mˈɔlsen ese
se, maam Pɔl mala ɓo mˈraaŋiɲ̃ ute jima.
Maam se mˈdaŋgay ki. ˈSaapki dom ki ɔɔ
ɔɲ̃te ˈdirigumki. Ɔɲ̃ Raa asen tɛɗn bɛɛɲ̃a.

Maktubm deet deet kɛn Pəl raaŋiṇ eglizn Tɛsalonik ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm deet deet kɛn Pəl raaŋiṇ eglizn Tɛsalonik ki

Eglizn Tɛsalonik ki se, Pəl əndiṇ kaaɗ kɛn naaṇ iŋgo mɛrtɛ gɛn k-dige gɛn tɛɗn naabm Raa se. Naaṇ iiṇo gɛgɛr Pilip ki əə ɓaaɗo aan maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki. Gɛgɛr Tɛsalonik se, naaṇ maakŋ taa naaŋ Masedoan ki. Jee Tɛsalonik ki se naabɗen kɛn naaɗe lee tɛɗ se, naaɗe lee tɛɗ suuk. Əə naaɗe ɔk cɛkge dɛna əə dɛniṇ se Yaudge. Yaudgen mɛtiṇge se took do taar kɛn Pəl lee dooy jeege se eyo. Taa naaṇ se ɓo naaɗe tuuriṇ gɔtn ese. Pəl raaŋ jeege tun Tɛsalonik kɛn took aalga maakɗe do Isa ki əə ute maktubm se ɓo naaṇ lee dooyɗe. Jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Kitapm Raa se, saap əə maktubm ara se ɓo, 'tɛɗn maktubm kɛn Pəl raaŋ deet deet jee al-Masige tu. Kɛn bin num maktubm ara se, maakŋ Kitapm kɛn Raa dɔɔk kiji ute jeege se, naaṇ ɓo k'raaŋiṇ deete. Pəl ɛɗ kaay kaama gɛnaage tun Tɛsalonik ki əə taaɗɗen əə kaal maakɗen do Isa al-Masi ki se, j'ɔkiṇ əəṇɔ k'ɓaansiṇ ute naaniṇa. Jee mɛtiṇge maakŋ jee Raage tu se ooyga kooyo naɓo Isa lɛ aan te ey ɓɔrtɔ. Jee Raage se tɔnd mɛtn Pəl əə jeegen ooy se tap ɓo gɛn naaɗe se 'tɛɗn əə dî. Pəl tɛrlɗen əə jeegen ooyga kooyo ute jee utu iŋg zɛɛrɛ se, naaɗe paac dɔɔk ute Isa al-Masi, taa ɓii kalaŋ naaɗe utu 'dur daan yoge tu paac.

*P*əl raaŋ əl tɔɔsiṇ jeege tun Tɛsalonik ki

1 Kɛn ara maam Pəl ɓo m'raaŋsen maktubm se ute Silban əə Timote, naase jee *egliz kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki, kɛn 'tɛɗkiga gɛn Bubjege *Raa əə gɛn Mɛljege Isa *al-Masi. Əṇ Raa asen tɛɗn bɛɛṇa əə asen kɛɗn lapia.

*P*əl tɔɔm Raa taa jee Raagen Tɛsalonik ki

(*Plp 1.3-6; K*əl 1.3-8)

2 Daayum naaje k'tɔɔm Raa əə k'tɔnd mɛtiṇ k'j'ɔṇ ey kici taa naase paac. 3 Naan Bubjege Raa ki se, daayum naaje k'saap do kaal maakŋ naase, kɛn naase aalki do Isa *al-Masi ki jaay ɔlsen 'tɛɗki nakgen jiga se. Ute maak-je naase ɔkki do Isa ki se ɔlsen naase 'tɛɗki naaba jiga əə aayki kaamse əndki dose do Mɛljege tu Isa al-Masi ki. 4 Gɛnaa maakjemge, naaje k'jeele Raa se naaṇ jese əə naaṇ ɓo bɛɛr tɔɔɗseno taa aki tɛɗn jee naaṇge. 5 'Booyki, Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se naaje k'taaɗseno se ute taarje sum eyo, num ute tɔɔgŋ *Nirl Salal əə naaje k'jeel maakje ki taar naaje k'taaɗseno se taar mɛt ki. Naase kic 'jeelki kaaɗ kɛn naaje j'iŋgkiro tɛl se, nakgen naaje k'tɛɗo paac se, k'tɛɗɗeno taa asen noogo.

6 Əə nakŋ kɛn Mɛljege tɛɗo jaay naaje k'tɛɗ se ɓo, naase 'tɛɗki aan gɔɔ gɛn naaje se kici. Ɗeere, jeege dabarsenoga dɛna naɓo ute naaṇ se kic ɓo, naase 'took uunkiro taar Raa maakse ki se ute maak-raapm kɛn Nirl Salal ɛɗsesiṇ se. 7 Bin ɓo naase 'taaɗkiga ɗoobo jee Raage tun paacṇ taa naaŋ Masedoan ki ute kɛngen taa naaŋ Akayi ki. 8 Ɗeere, taar Raa se iiṇo gɔtse ki se bini aanga taa naaŋ Masedoan ki ute taa naaŋ Akayi ki sum eyo, num gɔtɔ ɓaa se paac, jeege booyga kɛn naase aalkiga maakse do Raa ki se. Taa naaṇ se, naaje j'kɔŋ kɔɔsn maaniṇ ey sum, 9 taa jeege paac əəs maanse gɛn kɛn naase 'dɔɔɗ ɔkjekiro jiga kaaɗ kɛn naaje j'iŋgo gɔtn naase ki se. Əə naaɗe əəs maanse taa naase raagen ɗeer ey se, naase rɛs əṇɗenkiga naata əə 'tɛrlkiga maakse gɛn tɛɗn naaba Raa kɛn zɛɛrɛ əə kɛn mɛt ki. 10 Ɗɔrse, naase iŋg aakki kaak kaam Goon Raa aɗe ɓaa maakŋ raa ki, gooniṇ se ɓo, naaṇ duriṇo daan yoge tu əə naaṇ ɓo Isan kɛn əəɗjeki dojege taa maak-taar Raa bəəy dojege tu eyo ɓii kɛn naaṇ an kɔjṇ bəərə do jeege tu se.

2

*Naabm *Raa k*ɛn Pəl tɛɗ maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki

(*NJKN 20.18-21,31-35; 2K*ɔr 6.3-10, 12.12-15)

1 Gɛnaamge, naase mala 'jeeliṇki, kɛn naaje jaay j'iŋgo gɔtse ki jaay naase 'dɔɔɗ ɔkjekiro jiga se, cɛr eyo. 2 Num naase kic 'jeelki naaje se k'dabarjenoga əə k'naajenoga maakŋ gɛgɛr kɛn Pilip ki, jaay ɓo k'j'iiṇ k'ɓaaɗo gɔtse ki. Ey num jee wəəyjege se tap ɓo paac paac əṇjen ɗoob eyo, naɓo Raa se, ɛɗjenga kaay kaama taa j'asen taaɗn Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi. 3 Taa taar Raa kɛn naaje k'ɓaa k'taaɗsen se,

ɔk taar-kɔɔɓ eyo. Ɔɔ naaje lɛ kˈjˈɔk saapm jaay jig ey se do nam ki eyo ɔɔ kˈje kaaŋ̰ nam dal eyo. [4] Gaŋ Raa se naaŋ̰ aakje naaje jˈaŋ̰ kɔŋ kaas se jaay ɓo, naaŋ̰ ɛɗjeno Labar Jiga gɛn Isa se kaam jije gɛn ɓaa taadn jeege tu. Anum naaje kˈje kˈtaaɗ se kˈje ɓo kˈtɛɗn nakŋ kɛn tɔɔl jikilimge tu eyo, num kɛn tɔɔl Raa ki, naaŋ̰ kɛn jeel naŋ saapm maakjege tu paac. [5] Taa naase ˈjeelki, naaje kˈjˈɔŋ kˈtaaɗ te taar gɛn kaaŋ̰ nam dal eyo ɔɔ kˈje te ɗoobm tam eyo ɔɔ Raa kic ɓo jeele. [6] Ɔɔ naaje se kˈjeɗo te ɗoobm naase ɓo ajeki tɔom eyo ɔɔ kˈje jee kuuy ɓo aje tɔom ey kici. [7] Ey num naaje kˈjee kaaŋ̰ naabm al-Masige se, naaje ɓo kɛn kˈjee magalsegen kɛn jˈɔk ɗoobo ajekiga tɛɗn naaba, gaŋ naaje kˈjˈɔŋ kˈtɛɗiŋ̰o te naaŋ̰ se eyo. Num naaje jˈiŋgo maakse ki se kˈtɛɗo jeegen ɔŋ̰ roɗe urlu aan gɔɔ ko gaangen kɛn aak do gɛnɗege tu. [8] Taa maak-je naaje kˈjˈɔk dose ki se, kˈje ɓo jˈaseno taadn Labar Jigan gɛn Raa se sum eyo, num jˈɔŋ̰ roje paac ɓo taa naase, taa naase ˈtɛɗkiga jee kɔɔŋ̰ maakjege. [9] Ɗeere gɛnaamge, naase utu ˈsaapki do dubarje ki ɔɔ do naab kɛn naaje kˈtɛɗ jaay ɔɔr naŋjeno tak tak se. Naaje kˈtɛɗo naaba nɔɔrɔ katara, taa maakse ki se naaje kˈje kˈkɔɔpm kaam ji nam eyo ɔɔ ute naaŋ̰ se ɓo, naaje kˈtaaɗseno Labar Jigan gɛn Raa se.

[10] Naase kic ɓo saaɗjege ɔɔ Raa kic ɓo saaɗje: naaje jˈiŋgo daan naase jeege tun aalkiga kaal maakse do Isa al-Masi ki se, kiŋgje se, kiŋg *salal ute ɗoobiŋ̰a ɔɔ nakŋ jaay akiro kɔŋ aak kus roje ki se gɔtɔ. [11] Naase ˈjeelki, maakse ki se, naŋa kic naaje jˈaakiŋ̰o doŋ̰ ki aan gɔɔ bubm kɛn aak do gɛniŋ̰ge tu se. [12] Naaje kˈdɛjseno ɔɔ kˈjˈɛɗseno kaay kaama ɔɔ kˈtaaɗseno kˈje aki kiŋg aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ̰ jen ro ki, naaŋ̰ kɛn daŋseno taa aki kɛnd maakŋ gaariŋ̰ ki ɔɔ maakŋ *nookiŋ̰ ki.

*P*ɔl tɔom Raa daala taa jee Raagen Tɛsalonik ki

[13] Taa naaŋ̰ se ɓo naaje kˈtiŋg kˈtɔom Raa taa naase booy uunkiroga taar Raa kɛn naaje kˈtaaɗseno se, naase ˈtookkiga do ki ɔɔ ˈjeeliŋ̰ki taargen se gɛn jikilimge eyo num taar Raa. Ɔɔ ɗeere, naaŋ̰ se taar Raa mala. Ɗeere, taar se utu tɛɗn naaba maakŋ naase kɛn aalkiga maakse do Isa *al-Masi ki se kici. [14] Bin num gɛnaamge, naase kic ˈtɛɗkiga aan gɔɔ jee *eglizgen taa naaŋ Jude ki kɛn tɛɗga jee Isa al-Masige se. Naaɗe se, taasɗe Yaudgen mɛtiŋ̰ge lee dabarɗeno ɔɔ ɓɔrse se, naase kic taassege lee dabarse bin kici. [15] Naaɗe Yaudge se ɓo kɛn tɔɔlo Mɛljege Isa ute jee kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki, ɔɔ naaɗe se ɓo kɛn lee dabarjeno naaje kici. Ɔɔ nakgen Yaudge tɛɗ se tɔɔl Raa ki eyo ɔɔ naaɗe se tɛɗga jee wɔɔy jikilimge paac. [16] Naaɗe Yaudgen ese se ɓo, gaasjen gɛn taadn taar Raa jeege tun Yaudge eyo taa naaɗe ˈkɔŋ kaaj eyo. Kɛn naaɗe tɛɗ bin se naaɗe lee ziiɗ *kusiŋ̰ɗege do kusiŋ̰ɗe kɛn naaɗe lee tɛɗ se. Ɔɔ ɓɔrse se kusiŋ̰ɗe se deelga gɔtiŋ̰a. Num do taar tɔɔliŋ̰ ki se, maak-taar Raa se, bɔɔyoga doɗe ki.

*P*ɔl je ɓaa kaakŋ jee Raagen maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki

(NJKN 17.14-16)

[17] Gɛnaamge, gɔtn kˈjˈiiŋ̰ kˈjˈɔŋ̰seno sum se, daaniŋ̰ dɔkga kˈjˈɔŋ kˈjˈaakki te daan-kaam naapge eyo. Ute naaŋ̰ se kic ɓo, naaje jˈutu kˈsaap dose ki. Bin num, ute ɗoobm gay kic ɓo naaje kˈje jˈasen ɓaa kaakŋ daala. Taa naaje se kˈjˈɔk maak-je dose ki dɛn aak eyo. [18] Taa naaje kˈje kˈkɔkŋ tɛrl jˈasen ɓaa kaaka, kɛn tap ki se maam Pɔl ɓo mˈtaaɗ mˈɗɔɔlga ɗɔɔlɔ gɛn ɓaa kaak se, naɓo *Ɓubm sitange se gaasjen ɗoobo. [19] Gɛnaamge, ˈjeelki, naase ɓo jee kɛn naaje kˈjˈɔnd doje dose ki, ɔɔ ɛɗjen maak-raapo ɓii kɛn Mɛljege Isa aɗe ɓaa se taa naase se naaje doje tɛɗn raan. Taa naase ɓo kɛn ˈtaaɗki jeege tu paac ɔɔki naabje se, naabm jiga. [20] Ɗeer ɗeer, naaje se maakje raapm dose ki ɔɔ naaje *kˈnook Raa taa naase.

3

[1] Anum kɛn naaje jaay jˈɔŋ te labarse ey se, jˈɔŋ jˈaasiŋ̰ te eyo, naaje kˈjˈuuno doa gɛn kɔɔpm kiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Atɛn ki kalje ki, [2] ɔɔ Timote se ɓo naaje kˈjˈɔliŋ̰o gɔtse ki. Timote se naaŋ̰ gɛnaaje ɔɔ naaje kˈtɛɗ naabm *Raa kalaŋ. Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi se, naaje kˈtaaɗiŋ̰ jeege tu tɛlɛ. Naaje kˈjˈɔliŋ̰ gɔtse ki se taa asen noogo ɔɔ asen kɛɗn kaay kaama ɔɔ taa naase aki kiŋg tɔɔgɔ ɗoobm al-Masi ki. [3] Bin ɓo, dubargen aan ɓɔrse dose ki se asen kɔŋ kɔl naase anki rɛsn ute ɗoobm Raa eyo. Taa naase mala kic ˈjeeliŋ̰ki, dubargen bin se, utu ˈkaan dojege tu. [4] Kaaɗ kɛn naaje kˈjˈiŋgo gɔtse ki

se, naaje kˈtaadsenoga jˈɔɔ naajege se jˈutu jˈajenki dabara ɔɔ nakŋ se aanga dojege tu ɔɔ naaŋ̰ ese se, naase kic ˈjeeliŋ̰ki. [5] Taa naaŋ̰ se ɓo, maam mˈɔŋ mˈaasiŋ̰ te gɛn kiŋg booy dɛn eyo, maam mˈɔlsen Timote, taa ɓaa gɔtse ki taa amo ɓaa ute labarse, naase utu iŋgki do kaal maakse ki se ɗey la? Maam mˈɓeer mˈɔɔ sɔm daan naane *Ɓubm sitange naamsenga ɔɔ ute naaŋ̰ se naabjen kˈtɛɗ daanse ki se ˈkutn cɛrɛ.

[6] Ɓɔrse, Timote kɛn iiŋ̰o gɔtse ki se aan ɔŋjenga ɔɔ naaŋ̰ ɓaanjenoga ute labar jiga gɛn kaal maaksen do Raa ki ɔɔ gɛn maak-je kɛn naase ɔkki ute naapa. Naaŋ̰ taadʃen ɔɔ daayum naase utu ˈsaapki doje ki jiga, ɔɔ je ajeki kaaka aan gɔɔ naajen kˈje jˈasen kaak se kici. [7] Bin num gɛnaamge, maakŋ nakge tun ɔɔŋ̰ɔ ute dubargen aan dojege tu paac se, naase ɛɗjekiga kaay kaama ute kaal maakŋ naasen aalki do Mɛljege tu se. [8] Ɓɔrse naase utu iŋgki tɔɔg ɗoobm Mɛljege tu se, taa naaŋ̰ se naaje kic kiŋgje tɛɗga jiga. [9] Naaje jˈɔk taar kɛn ˈkaasn jaay jˈan tɔɔm Raa se tap ɓo gɔtɔ, taa maak-raapm kɛn naaje jˈɔko taa naase naan Raa ki. [10] Nɔɔrɔ katara naaje kˈtɔnd mɛtiŋ̰ te maakje paac, taa ajen kɔɔɗn ɗoobo tɛr jˈasen ɓaa kaaka ɔɔ jˈaseno dooy nakŋ kɛn naase ˈjeelki te mɛtiŋ̰ ey ɓɔrtɔ ɗoobm al-Masi ki taa aki ɓaa ute naan se.

[11] Ɔŋ̰ Raa Bubjege mala ute Mɛljege Isa ajen kɔɔɗn ɗoobo kˈɓaa gɔtse ki. [12] Maakje kɛn naase ɔkki do naapge tu ɔɔ do jeege tu paac se, ɔŋ̰ Mɛljege asesiŋ̰ ziiɗn ɓaa ute naaniŋ̰a, tecŋ̰ aan gɔɔ kɛn naaje kˈjese naase se kici. [13] Ɔɔ tɛr, ɔŋ̰ Mɛljege asen tɔɔgŋ maakse taa naan Bubjege tu Raa ki se naase aki tɛɗn jeegen *salal ɔɔ nam ˈkɔŋ ɗim aak kus rose ki eyo, ɓii kɛn Mɛljege Isa al-Masi aɗe ɓaa ute jeeŋge paac se.

4

Ɔŋ̰ki kiŋgse se ˈtɔɔl *Raa ki
(1Pr 1.14-16, 4.1-5; Ɛp 5.3-8; 1Kɔr 6.13-20)

[1] Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, ɓɔrse do taar tɔɔliŋ̰ ki se, naaje kˈje jˈasen taaɗa: taa naaje kˈdooysenoga te ɗoobm jaay naase aki kiŋ num tɔɔl Raa ki se. Ɗeere, ɓɔrse se kiŋgse se tecga aan gɔɔ naaŋ̰ se. Taa naaŋ̰ se ɓo naaje kˈtɔnd mɛtse ute ro Mɛljege Isa al-Masi se, kiŋgsen bin se, ɔkiŋ̰ki ɔɔŋ̰ɔ ɔɔ ˈɓaansiŋki te naan se. [2] Taa naase ˈjeelki nakŋ kɛn naaje kˈtaadʃseno gɛn tɛɗa se, nakŋ se Mɛljege Isa ɓo taaɗ jeege tu gɛn tɛɗa. [3] Nakŋ Raa maakiŋ̰ jen ro ki se, naaŋ̰ je naase aki kɔŋ̰ rose paac naaŋ̰ ki ɔɔ naŋa kic ɓo bɔɔbm kɔkŋ roŋ̰a gɛn ɓaa je mɛnd jeege eyo ɔɔ gɛn ɓaa je gaabm jeege eyo. [4] Ɔɔ maakse ki se, naŋa kic ɓo ɔŋ̰ kiŋgiŋ̰ ute mɛndiŋ̰ se tɛɗn aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ̰ jen ro ki, ɔɔ bin se, jeege kic aɗen kaal maak ki; [5] ɔɔ ɔŋ̰ten kɔŋki rose gɛn tɛɗn nakgen jig eyo kɛn maakse ɓo jea, aan gɔɔ gɛn jeegen jeel Raa mal eyo lee tɛɗ se. [6] Ɔɔ nam ɔŋ̰ten tujŋ̰ ro gɛnaaŋ̰ kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki ɔɔ ɔŋ̰ten ˈkaaŋ̰iŋ̰ dala. ˈJeelki, jeegen jaay tɛɗ bin se, Mɛljege utu aɗen dabara ɔɔ taar se lɛ naaje kˈtaadʃ kˈdɔɔlsenga ɗɔɔlɔ. [7] Taa Raa daŋjekiro se taa jˈaki kiŋ ɓo gɛn tɛɗn nakgen jig ey kɛn maakjege je se eyo, num gaŋ taa jˈaki tɛɗn jee *salal. [8] Taa naaŋ̰ se ɓo, debm kɛn jaay baate booy kuun taarse se, naaŋ̰ ɔɔɗ und debkilim eyo, num naaŋ̰ ɔɔɗ und Raa debm ɛɗsen Nirliŋ̰ Salal se.

[9] Gɛnaamge, gɛn maak-je daanse ki ute naapa se, naaje jˈasen kɔŋ raaŋ taariŋ̰ ey sum, taa Raa mala taadʃenga maakse ki ɔɔ ˈjeki naapa. [10] Ɗeere, gɛnaagen Masedoan ki se, naase ˈjeɗeki paac. Num naaje jˈɛɗsen kaay kaama, maak-je ese se ɓaansiŋki ute naaniŋ̰a. [11] Ɔɔ aayki kaamse taa aki kiŋ ute tɔɔsɛ ute naapa, ɔŋ̰ten kɔlki dose maakŋ taar jeege tun kuuy. ˈTɛɗki naaba ute jisege mala jaay ɓo aki kɔŋ ɗim anki tiŋgi, aan gɔɔ kɛn naaje kˈdooyseno. [12] Kɛn kiŋgse jaay tec bin se, jeegen jeel Raa mal ey jaay ˈkaakŋ se, asen kaal maak ki. Ɔɔ naase kic ɓo ˈjeki nam ɓo asen kul eyo.

Ɓii kɛn Mɛljege Isa aɗe tɛrlɛ
(1Kɔr 15.19-58)

[13] Gɛnaamge, naaje kˈje naase aki jeele nakŋ kɛn utu ˈkaan do jeege tun ooyga kooyo, taa naase aki kiŋ maakŋ maak-tuj ki eyo, aan gɔɔ jeegen jaay nakŋ naaɗe an kɔnd doɗe ro ki gɔt se. [14] Kɛn naajege jaay kˈjeelki Isa se naaŋ̰ ooyoga ɔɔ duroga daan yoge tu num, bin se, naajege kic kˈjeelki jeegen aalga kaal maakɗe do Isa ki jaay ooyoga kooy se, ute ɗoobm Isa se, Raa utu aɗen duru daan yoge tu kici. [15] ˈBooyki, kɛse ɓo taar Mɛljege dooyno jeege ɔɔ naaje kˈje jˈasesiŋ̰ taaɗa: ɓii kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se, naajegen jˈutuki zɛɛrɛ do naaŋ ki

se j'aki kɔŋ deel kɔ̃ jee kɛn ooyga kooy se eyo. [16] Taa ɓii kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se, naa̰ mala 'taaɗn makɔ̃nɔ, aɗe kund kulu magal kɔɗḭnge tu ɔɔ naa̰ 'daŋ jeege. Naa̰ kɛn se, k'tuuy pul Raa ɔɔ Mɛljege mala aɗe bɔɔy maakŋ raa ki ɔɔ jee ooyoga kooy ɗoobm *al-Masi ki se, naaɗe se ɓo aɗe dur daan yoge tu deete. [17] Jaay ɓo Raa ajeki tɔsn naajegen j'utuki k'zɛɛrki, j'aki tum ute naaɗe tɛlɛ ɔɔ j'a̰nki ɓaa dɔɔɗn Mɛljege raan maakŋ gapar ki, ɔɔ j'aki ɓaa tiŋg ute naa̰na gɛn daayum. [18] Ute taargen se ɓo, ɛɗki 'kaay kaama naapge tu.

5

Iŋgki zɛɛr daayum
(Mt 24.36-51; Lk 12.35-40; Rm 13.11-14)

[1] Gɛnaamge, gɛn kaaɗḭna ute ɓiḭ kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se, naase 'jeki j'asenga raaŋ jaay ey sum, [2] nakgen se naase mala kic ɓo 'jeelḭnki jiga: *ɓiin Mɛljege aɗe ɓaa se tecn̰ aan gɔɔ debm ɓoogŋ ɓaaɗo daan nɔɔr ki. [3] Kaaɗ kɛn jeege ɗeekŋ ɔɔ: «Naaje j'iŋgki ute tɔɔsɛ ɔɔ nakŋ ajenki tujn̰ maakjege lɛ gɔtɔga sum se,» kaaɗ kɛn se sum ɓo, gɔtɔ se naar tujn̰ kasak kasak, aan gɔɔ mɛnd mɛndkaama kɛn maakin̰ tuunḭn gɛn koojo, ɔɔ ɓii kɛn se naaɗe 'kɔŋ kaa̰n kɔt eyo.

[4] Num, naase gɛnaamge, naase lɛ iŋgki maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ ey se; taa naa̰n se ɓo, ɓii se kic asen kɔŋ kɔkŋ do jise ki aan gɔɔ debm ɓoog eyo. [5] Taa naase paac 'tɛɗkiga gaan gɔt kɛn wɔɔrɔ ɔɔ jee maakŋ katara ki; bin se naajege se jeegen lee maakŋ nɔɔr ki eyo ɔɔ maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ eyo.

[6] Taa naa̰n se j'ɔn̰ten 'toodki bia aan gɔɔ jeegen kuuy ɓɔrse tooɗ tooɗ se, num j'iŋgki zɛɛrɛ ɔɔ k'bɔɔb k'j'ɔkki rojege. [7] Jee tooɗn bige se lɛ, lee tooɗ nɔɔr ɔɔ jee kaay koonge kic lɛ, lee taay toon nɔɔr. [8] Naajege se k'gaan katarge. Taa naa̰n se, k'bɔɔb k'j'ɔkki rojege, kaal maakjegen do Isa ki ɔɔ maak-je kɛn k'j'ɔkki do jeege tu se j'aɗenki tuusn aan gɔɔ saapo. Naajege k'j'ɔndki dojege do *Raa ki naa̰n ɓo debm ajeki kaaja, ɔɔ naa̰n se tec aan gɔɔ debm ɔnd baay maala ɓo do̰n ki. [9] 'Jeelki, Raa daŋjekiro se taa j'aki kɔŋ kaaja ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi ɔɔ taa maak-taarḭn 'bɔɔy dojege tu eyo. [10] Isa al-Masi se ooyga taa naajege, bin ɓo jeegen kɛn utu iŋg zɛɛrɛ, ey lɛ jeegen kɛn ooyga kooy se, naajege paac j'iŋg k'dɔɔkki ute naa̰na. [11] Bin num ɛɗki kaay kaama naapge tu ɔɔ 'tɔɔgki maakŋ naapge, aan gɔɔ kɛn naase lee 'tɛɗḭnki tɛɗ se.

Pɔl naŋ taarḭna ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ
(Rm 12.17-21)

[12] Gɛnaamge, k'ɗeekseni, naaje k'je jeegen jaay lee dabar tɛɗ naaba daanse ki se, aalɗeki maak ki. Taa naaɗe se, Mɛljege ɓo ɔlɗeno taa asen tɔɔɗɔ ɔɔ asen dɛjɛ. [13] Taa naabm naaɗe tɛɗ daanse ki se ɔkɗeki ɔɔn̰ɔ ɔɔ jeɗeki. Iŋgki ute tɔɔsɛ ute naapa.

[14] Naaje k'ɗeekseni gɛnaamge, jee kaar-naabge se 'mooyɗeki. Ɛɗki kaay kaama jeege tun maakɗe iŋg kaam kalaŋ eyo, ɔɔ jeege kɛn ɔk tɔɔg ey se 'noogɗeki ɔɔ ɔn̰ki maakse 'tɛɗn deere ute jeege paac. [15] Ɔndki kɔndɔ kɛn nam jaay tɛɗḭ *kusin̰ se, ɔn̰te tɛrlḭnsḭna, num daayum 'jeki gɛn tɛɗn bɛɛ ute naapa ɔɔ ute jeege paac.

[16] Daayum iŋgki te maak-raapo. [17] Daayum 'tɔndki mɛtn Raa. [18] Ɔɔ maakŋ nakge tun aan dose ki paac se, 'tɔɔmki Raa. Kɛse ɓo nakŋ kɛn Raa maakin̰ jen ro ki ɔɔ a̰nki tɛɗa, naasen kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki se.

[19] Naabm *Nirl Salal je tɛɗa se, ɔn̰ten 'gaasḭnki; [20] jeegen jaay taaɗ taargen teeco taar Raa ki se, taar naaɗen taaɗ se ɔn̰te kuum kaalḭnki naaŋ ki. [21] Num maakŋ nakge tu paac se, aak ɔkin̰ jiga jaay ɓo, kɛn bɛɛ maak ki se, uunki. [22] Napar kusḭnge paac se ɔɔɗki dose ro ki.

[23] Ɔn̰ Raa mala kɛn ɛɗjeki tɔɔsɛ se, asen tɛɗn aki tɛɗn jee salal mala mala ɔɔ rose, kose ɔɔ nirlse se ɔn̰ Raa a̰n̰ bɔɔbm jiga ɔɔ bin se j'kɔŋ ne ɗim aak kus rose ki eyo ɓii kɛn Mɛljege Isa al-Masi aɗe ɓaa se. [24] Raa daŋseno se, naa̰n̰ 'kɔŋ tɛɗn nakŋ se, taa naa̰n se debm tuj ɔrmin̰ eyo.

[25] Gɛnaamge, naase kic 'tɔndki mɛtn Raa taa naaje.

[26] 'Tɛɗki tɔɔsɛ gɛnaage tun paacn̰ ɗoobm al-Masi ki ɔɔ baam 'tɔkki naapa ɔɔn̰ɔ aan gɔɔ gɛnaa naapge.

[27] Maam m'ɗeekseni ute ro Mɛljege, kɛn maktubm se jaay ɔn̰ḭnkiga num, 'dooyḭnki naan gɛnaage tu paac. [28] Ɔn̰ Mɛljege Isa al-Masi 'tɛɗn ute naase ɔɔ asen tɛɗn bɛɛn̰a.

Maktubm gɛn k-dige kɛn Pɔl raaŋiɲ eglizn Tɛsalonik ki

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn k-dige kɛn Pɔl raaŋiɲ eglizn Tɛsalonik ki

Maktubm Tɛsalonik gɛn k-dige se, taadn mɛtn ko taar kɛn Pɔl taadɗenoga taad mɛtiɲ maakŋ maktubiɲ kɛn deet deet se. Ɓiige lɛ deel deele ɔɔ gɔtɔ kic lɛ ɓaa ɓaa ute naaniɲa ɔɔ Isa lɛ aan te ey ɓɔrtɔ. Kɛse ɓo nakŋ kɛn ɔl jee al-Masigen Tɛsalonik ki uun nirlɗe ro ki. Tɛsalonik ki se, jee al-Masigen mɛtiɲge, taad ɔɔ: ɓii kɛn al-Masi ano ɓaa se, deelga (koɲ 2.2). Ɔɔ jee mɛtiɲge lɛ taad ɔɔ al-Masi utu aɗe naar ɓaa ɗey se, naaɗe baate tɛdn naaba (koɲ 3.6-12). Maktubm kɛn Pɔl raaŋ ara se, je taadn jee al-Masige tun Tɛsalonik ki ɔɔ j'ɔɲte naar tookŋ yɔkɔdɔ aan gɔɔ k'j'aanga gɔtn kaan ki. Maakŋ kiŋgɗe kɛn naaɗe iŋg aak kaak kaam Isa se, aɗen kɔŋ gaasn gɛn tɛdn naabm kɛn naaɗe an kiŋ ro ki eyo. Tɛr Pɔl taadɗen ɔɔ kusiɲ se ziid ɓaa ɓaa ute naaniɲa ɔɔ debm kɛn Pɔl daŋiɲ debm kusiɲ se lɛ, nakgen kusiɲ ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac se utu 'tɛdn kaam jiɲa. Kɛn Isa aɗe ɓaa aan gɔɔ Mɛl jeegen do naaŋ ki se, debm kusiɲa se naaɲ utu aɲ kutiɲ kap. Bin se k'j'iŋg do mɛtɛkɗe ki.

*P*ɔl ute Silban ɔɔ Timote raaŋ ɔl tɔɔsɛ jeege tun Tɛsalonik ki

1 Kɛn ara maam Pɔl ɓo m'raaŋsen maktubm se ute Silban ɔɔ Timote jee *egliz kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki, kɛn 'tɛdkiga gɛn Bubjege *Raa ɔɔ gɛn Mɛljege Isa *al-Masi. 2 Ɔɲ Bubjege Raa ɔɔ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛdn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛdn lapia.

*P*ɔl ɛd kaay kaama jee Raage tu

(*1T*ɛs 1.2-7; Plp 1.3-6,27-30; Mt 13.40-43, 25.31-46)

3 Gɛnaamge, daayum naaje k'tɔɔm Raa taa naase ɔɔ kɛse nakŋ jiga gɛn tɛda, taa kaal maaksen do Raa ki se ziidn ɓaa ute naaniɲ dɛt dɛt ɔɔ maak-je ɔkki do naapge tu paac se kic ɓo, ziidn ɓaa ute naaniɲa. 4 Taa naaɲ se ɓo naaje j'ɔɔs maanse maakŋ *eglizge tun kuuy se kic ɓo, naaje maak-je raap aak eyo taa naase utu aayki kaamse gɛn kaal maakse do Isa *al-Masi ki ɔɔ ute dubar kɛn jeege lee dabarse se ɔɔ ute nakgen ɔɔɲ kɛn aan dose ki kic ɓo, naase ɔŋ aasiɲki.

5 Nakgen se je ajeki taadn kɔjɲ bɔɔr kɛn Raa utu kɔjɲ do jeege tu se ute ɗoobiɲa. Bin ɓo Raa ɔɲ nakgen se jaay aan dose ki se taa asen tɛdn naase jeegen aɲki kaasa gɛn kɛn kɛnd maakŋ gaariɲ ki. Taa naaɲ se ɓo naase lee 'dabarki se. 6 Deere, Raa se naaɲ debm daan ki ɔɔ naaɲ se utu dabar jee kɛn lee dabarse se. 7 Ɔɔ naasen maakŋ dubar ki se, Raa utu asen kɛdn gɔtn tɔɔl maaka ute naaje kalaŋ, ɓii kɛn jeege 'kaakŋ Mɛljege Isa aɗe bɔɔy maakŋ raa ki ute kɔdiɲgen tɔɔg se. 8 Mɛljege aɗe bɔɔy ute poodn ɔk zir zir, taa utu dabar jeegen jeel Raa mal eyo, ɔɔ kɛn baate booy kuun taar Labar Jiga gɛn Mɛljege Isa se. 9 Dubar naaɗe se Raa utu aɗen kutn koɗe gɛn sɔrɔkiɲa. Naaɗe se utu 'tɛdn dɔkɔ ute Mɛljege ɔɔ kɔŋ kaakŋ tɔɔgiɲ kɛn wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ kɛlɛŋ se eyo, 10 ɓii kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se. Ɓii kɛn se ɓo, jeegen paacɲ kɛn aal maakɗe do naaɲ ki aɲ kaak se aɲ tɔɔmɔ ɔɔ jeegen jaay tɛdga jee naaɲge se, naaɗe aɲ *nooko. Ɔɔ naase kic lɛ ute saadn naaje se, 'took aalkiga maakse doɲ ki.

11 Taa naaɲ se ɓo, daayum naaje k'tɔnd mɛtn Raa taa naase, taa Raa asen tɛdn aɲki kaasa ro nakge tun naaɲ daŋseno ro ki. Ɔɔ ɔɲ tɔɔgŋ Raa se asen noogo aki tɛdn nakgen jiga aan gɔɔ kɛn maakse jea ɔɔ kaal maakse se asen kɔl naase aki tɛdn naaba jiga. 12 Bin ɓo jeege nookŋ ro Mɛljege Isa al-Masi taa naase, ɔɔ naase kic j'ase tɔɔmɔ taa naaɲa ɔɔ kɛse bɛɛ gɛn Raajege ɔɔ gɛn Mɛljege Isa al-Masi.

2

Nakŋ 'kaan jaay ɓo Isa aɗe ɓaa

1 Gɛnaamge, Mɛljege Isa *al-Masi utu aɗe ɓaa ɔɔ naajege j'utu j'aki tusn cɛɛɲ ki. Taa naaɲ se naaje k'taadsen j'ɔɔ: 2 nirlse ɔɲten naar teece ɔɔ ɔɲten 'ɓeerki do taar kɛn jeege taad ɔɔ *ɓiin Mɛljege aɗe ɓaa se aanga. Taar se kɛn nam taad taar teeco taar *Raa ki ɓo ɓaaɗo taadseni, lɔ kɛn nam kuuy ɓo taadsen ute taariɲa ey lɛ kɛn nam ɓo taadsen ɔɔ naaje ɓo k'raaŋiɲa, ɔɲten 'tookki do ki.

3 Ute ɗoobm taar gay kic ɓo, ɔɲten kɔɲki nam asen dɛrlɛ. Bɛɛki se, kɔr jee dɛna 'kɔɔdn kund Raa se, Debm Kusiɲ deelga te

gɔtiɲ* kɛn Raa aɲ kutiɲ maakŋ pood̕ ki se,
j'utu j'aɲ kaakŋ tal. 4 Debm Kusiɲ ese se
'gaasn jeege gɛn keem Raa ey lɛ gɛn kɛrgŋ
naan nakge tun kuuy. Bini, naaɲ ɓaa kɛnd
kisn kiŋg maakŋ Ɓee Raa† ki ɔɔ taad̕n jeege
tu d̕eek ɔɔ: maam se ɓo m'Raa.

5 'Saapki tu kaad̕ kɛn j'iŋgkiro tɛl se do
nakge tun se maam m'taad̕senoga ey la?
6 Ɓɔrse Debm Kusiɲ kɛn deel te gɔtiɲ ese
se nakŋ gaasiɲ d̕oobo se naase kic 'jeeliɲki;
num kɛn kaad̕n Raa ɔndiɲ se aasga jaay,
naaɲ utu ad̕e teecɲ tal. 7 Tɔɔgŋ kɛn k'jeel
mɛtiɲ eyo gɛn Debm Kusiɲ deelga te gɔtiɲ
se ɓɔrse naaɲ tɛd̕ tɛd̕n naabiɲa naɓo bini
debm gaasiɲ d̕oobo se 'tɛd̕n gɔtɔ jaay ɓo
j'utu j'aɲ kaakŋ naaɲ ad̕e 'teecɲ tal. 8 Gɔtn
se Debm Kusiɲ deelga te gɔtiɲ ese se j'utu
j'aɲ kaakiɲ teecɲ tal, ɔɔ kɛn Mɛljege Isa
jaay ad̕e ɓaa se, ute kuul 'teecɲ taariɲ ki se
sum ɓo aɲ tɔɔliɲ mak ɔɔ ute tɔɔgiɲ se naaɲ
utu aɲ kutn kap. 9 Kɛn Debm Kusiɲ deelga
te gɔtiɲ ese ad̕e ɓaa ute tɔɔgŋ *Ɓubm si-
tange se, naaɲ 'tɛd̕n napar nakŋ-kɔɔɓge ute
nakgen magal magal deel do se, taa an dɛrl
jeege. 10 Naaɲ 'tɛd̕n napar nakgen jig ey
se kaam dɛna taa an dɛrl jeegen kɛn ɓaa
ɓaa gɔtn kut ki. Jee se 'kut se taa naad̕e
je tookŋ do taar kɛn mɛt ki eyo. Ey num
kɛn naad̕e jaay booy uunoga kuun num,
daan Raa ad̕eno kaaja. 11 Taa naaɲ se ɓo,
Raa ɔld̕en saapm gɛn bi dod̕e, kɛn ɔld̕e
naad̕e aal maakd̕e do nakŋ kɛn mɛt ki ey
se. 12 Taa naaɲ se ɓo jeegen jaay baate tookŋ
do taar kɛn mɛt ki ɔɔ maakd̕e-raapo gɛn tɛd̕
*kusiɲa sum se, bɔɔrɔ utu koocɲ dod̕e ki.

Naase se jee Raa bɛɛr tɔɔd̕senoga tɔɔd̕ɔ
(1Pr 1.2-9)

13 Gɛnaamge, naasen kɛn Mɛljege jese,
daayum naaje k'tɔɔm Raa taa naase. Taa
kaad̕ kɛn Raa utu aal kaal duni se ɓo
naaɲ bɛɛr tɔɔd̕senoga tɔɔd̕ɔ taa asen kaaja
ute tɔɔgŋ *Nirl Salal. Naaɲ tɛd̕sen naase
'tɛd̕kiga jee naaɲge ɔɔ aajse se taa naase
'tookkiga took do taar kɛn mɛt ki. 14 Raa
daŋseno se taa asen kaaja ute Labar Jigan
gɛn *al-Masi kɛn naaje k'taad̕seno se, taa
naase aki kɛnd maakŋ *nookŋ gɛn Mɛljege
Isa al-Masi ki.

15 Taa naaɲ se, gɛnaamge, 'd̕aarki tɔɔgɔ ɔɔ
nakgen paacɲ naaje k'taad̕seno ute taarje,
ey lɛ k'raaŋseno maakŋ maktub ki gɛn tɛd̕a
se, iŋgki do ki.

16 Ɔɲ Mɛljege Isa al-Masi naaɲ mala ɔɔ
Bubjege Raa kɛn jejeki, ɔɔ ute bɛɛɲ se,
ɛd̕jeki kaay kaam gɛn daayum ute nakŋ
j'anki kɔnd dojege do Raa ki gɛn kɔŋ kaaja,
17 asen sɛl maakse ɔɔ asen kɛd̕n tɔɔgɔ gɛn
tɛd̕n nakgen bɛɛ, ɔɔ bɛɛ ese se maakŋ nakge
tun naase 'tɛd̕ki ey lɛ do taarge tun paacɲ
kɛn naase 'lee taad̕ki kici.

3

*'Tɔndki mɛtn *Raa taa naaje*
(Rm 15.30-32)

1 Gɛnaamgen d̕oobm *al-Masi ki, ɓɔrse
do taar tɔɔliɲ ki se, naaje k'je j'asen taad̕a:
daayum 'tɔndki mɛtn Raa taa naaje, taa taar
Mɛljege se naar wɔɔkŋ ɓaa gɔtɔ ɓaa se paac
ɔɔ jeege aɲ kaal maak ki aan gɔɔ kɛn naase
aaliɲki maak ki se kici. 2 'Tɔndki mɛtn Raa
taa naaje kici, taa Raa ajen bɔɔbm ro jeege
tun tɔɔj eyo ɔɔ kɛn jig ey se, taa jeege paac
lɛ took aal maakd̕e do taar kɛn naaje k'taad̕
se eyo.

3 Num Mɛljege se, naaɲ debm tujɲ ɔrmiɲ
ey se, naaɲ asen kɛd̕n tɔɔgɔ ɔɔ asen bɔɔbm
ro *Ɓubm sitange tu. 4 Taa naase se, Mɛl-
jege taad̕jenga maakje ki ɔɔ naaje k'jeeliɲ
maakje ki, nakŋ naaje k'taad̕seno se, 'tɛd̕
ɓaansiɲki ute naaniɲa. 5 Ɔɲ Mɛljege asen
tɛd̕n maakse ki ɔɔ naase aki 'jeele Raa se
naaɲ jejeki ɔɔ nakgen aan dose ki se naase
aɲki sɛrkɛ aan gɔɔ gɛn al-Masi sɛrkiɲo se.

'Tɛd̕ki naaba aan gɔɔ gɛn Pɔl se

6 Ɔɔ ɓɔrse gɛnaamge, naaje k'taad̕seni ute
ro Mɛljege Isa *al-Masi se j'ɔɔ: gɛnaagen
d̕oobm al-Masi ki kɛn jee kaar-naabge ute
naad̕e kɛn baate kiŋg do taar naaje kɛn
k'dooyd̕eno ro ki ey se, naase iikki naatn
cɛɛd̕e ki dɔkɔ. 7 Taa naase kic 'jeelki, kaad̕
kɛn naaje k'tiŋgkiro tɛl se, naaje k'tɛd̕o te
jee kaar-naabge eyo. Bin num, naase kic
'tɛd̕ki naaba aan gɔɔ naaje. 8 Naaje j'ɔso te
kɔsn nam cɛr eyo, num nɔɔrɔ katara naaje
k'dabar k'tɛd̕o naaba j'ɔɔr k'naŋo tak tak
taa k'je k'kɔɔpm kaam jise eyo. 9 Ey num
naaje se j'ɔk d̕oobo kɛn k'je se naase ajeki

* 2:3 Debm Kusiɲ ese se naaɲ debm wɔɔy Raa. † 2:4 Ɓee Raa ese se je taad̕n ute Ɓee Raa magal kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki.

kɛɗn kɔsɔ. Num kɛn naaje kˈtɛɗn naaba se
kˈje taa naase kic aki tɛɗn naaba bini. [10] Kɛn
naaje jˈiŋgo gɔtse ki se, naaje kˈtaaɗsenoga
taar se jˈɔɔ: Debm jaay je tɛɗn naab ey se,
n̰ˈɔn̰te kɔs kici.
[11] Kɛn naaje jaay kˈtaaɗ bin se, taa naaje
kˈbooyga booyo jee mɛtin̰ge maakse ki se,
jee kaar-naabge je tɛɗn ɗîm eyo, ɔɔ je ɓo
lee tɔl doɗege maakŋ taar jeege tun ɔlɗen
naaɗe eyo. [12] Jeegen bin se, naaje kˈtaaɗɗen
ɔɔ kˈdɛjɗen ute ro Mɛljege Isa al-Masi jˈɔɔ:
kˈtɛɗn naaba, jaay ɓo kˈkɔŋ ɗîm jˈan kul
roɗe.
[13] Num naase gɛnaamge, ˈtɛɗki bɛɛ ˈɓaaki
ute naanse, ɔn̰ten ˈkɔɔrki. [14] Kɛn nam jaay
baate tookŋ do taar kɛn naaje kˈraaŋsesin̰
maakŋ maktub ki ara se, ɔɔɗîn̰ki gɛn don̰a,
ɔn̰ten tumki kalaŋ taa bin se, sɔkɔn̰ɔ an̰
tɔɔlɔ. [15] Gaŋ ɔn̰ten ˈkaakin̰ki aan gɔɔ debm
taamooyse, num ˈdɛjin̰ki aan gɔɔ gɛnaase.

*P*ɔl naŋ taarin̰a ɔɔ ɔɔɗ ɓooro jee Raage
tu
[16] Ɔn̰ Mɛljegen debm tɔɔsɛ, naan̰ mala ute
ɗoobm gay kic ɓo asen kɛɗn tɔɔsin̰a gɛn
daayum. Ɔɔ ɔn̰ Mɛljege se ˈkiŋg ute naase
paac.
[17] Taar tɛɗn tɔɔsn ara se, maam Pɔl
ɓo mˈraaŋsesin̰ te jim mala. Kɛn maam
mˈraaŋga maktub tak ɓo, mˈɔnd jim ro ki
bini. [18] Ɔn̰ bɛɛ gɛn Mɛljege Isa *al-Masi se
tɛɗn ute naase paac.

Maktubm deet deet kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ Timote ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm deet deet kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ Timote ki

Timote se bubiŋ̃ kɔɗ Grɛk ɔɔ koŋ̃ mɛnd Yaud kɛn aalga kaal maakiŋ̃ do Isa ki. Roŋ̃ se, k'j'ɔŋiŋ̃ kaam dɛna maakŋ kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ̃ naabm Isage tu ɔɔ maakŋ maktubge tun Pɔl raaŋ eglizge tu se kici. Timote se, naaŋ̃ tɛɗoga naaba ɔɔ leeɗoga mɛrtɛ dɛna ute Pɔl kici. Pɔl ɛɗĩŋ̃oga naabgen ɔɔŋ̃ɔ ɔɔŋ̃ɔ se kaam jiŋ̃a, ɔɔ kɛn tap tap se kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki ute kɛn Kɔrint ki. Timote se, Pɔl raaŋ ɔliŋ̃ga maktubge dio. Kaaɗ kɛn naaŋ̃ raaŋ ɔliŋ̃o maktubgen di ese se eglizge se k'tɔnddɛnga tɔndo. Kɛn ɔɔp se je eglizge se j'aɗen kɔnd ɗoob ki ɔɔ j'aɗen noogŋ kaal maakɗe se 'tɛɗn kaal maakŋ mɛc. Maakŋ maktubiŋ̃ kɛn deet deet se, Pɔl dɛj jee al-Masige k'kiŋ̃g ute tɔɔsɛ ute naapa bin jaay ɓo taarɗe 'ɓaa ute jee dɛn se. Pɔl dɛj jee naan jee Raage tu aan gɔɔ: jee kɛn tɛɗn naaba maakŋ jee Raage tu kɛn noog jee daayge ute jee kɔɔŋ̃ge ɔɔ jeegen lee tɔɔɗɗe ɔɔ dooyɗe. Ɔɔ naaŋ̃ dɛj Timote ɔɔ n̪'tɛɗn debm tɛɗn naabm jiga gɛn Isa al-Masi, taaɗiŋ̃ ɗoobm naaŋ̃ n̪'kaakŋ do jee Raage tu, n̪'aɗen dooyo ɔɔ n̪'aɗen taaɗn nakŋ naaɗe tɛɗ kici.

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsɛ Timote ki
(Tit 1.1-4)

1 Maktubm se maam Pɔl ɓo m'raaŋiŋ̃a, maam kɛn Isa *al-Masi kɛn j'ɔndki dojege doŋ̃ ki ute *Raa Mɛl Kaajjege se ɓo tɛɗum m'tɛɗga *debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi se. 2 Maktubm se maam m'raaŋiŋ̃ naai Timote ki. Naai se aan gɔɔ goonum mala taa naai aalga maaki do Isa al-Masi ki kici. Ɔn̪ Raa Bubu ute Mɛljege Isa al-Masi ai tɛɗn bɛɛɗe ai kɛɛjn̪ doi ki ɔɔ ai kɛɗn lapia.

Ɔnd kɔnd ute jeegen dooy jeege ute do taarge tun mɛt ki eyo
(1Tim 6.3-5; Gal 3.10-12,19-24; 2Tim 2.10-18; NJKN 26.9-20)

3 Maam m'je naai se 'kɔɔpm kiŋ̃g Ɛpɛz ki aan gɔɔ kaaɗ kɛn maam m'ɓaa ɓaa Masedoan ki jaay m'taaɗio m'ɔɔ ɔɔp iŋg gɔtn ese se. Taa naai 'gaasn jee mɛtiŋ̃gen lee dooy jeege do taarge tun mɛt ki ey se. 4 'Taaɗɗen kici j'ɔn̪te kiŋ̃g dɔɔkŋ taara gɛn taaɗn k'tusugen bubɗege lee taaɗɗen se ɔɔ j'ɔn̪te tuun mɛtjil bubɗegen naŋ ey se. Kɛse ɓaano ute naajn̪ taara maakɗe ki cɛrɛ, ɔɔ ɔŋ noogjeki eyo gɛn tɛɗn nakŋ kɛn Raa uuno doa jaay naajege k'j'aalki maakjege do ki se.

5 Naaje k'taaɗɗen bin se k'je taa naaɗe 'je jeege. Ɔɔ jeegen naaɗe aɗe je se, aɗe je ute maakŋ kalaŋ kɛn ɔk *kusiŋ̃ eyo, ute maak-saapm jiga ɔɔ kaal maakɗen kɛn aal do Raa ki se tɛɗn ɗeer ɗeer. 6 Taa jee mɛtiŋ̃ge se ɔn̪ga gɛn tɛɗn nakgen ese se ɔɔ nakgen k'dooyɗeno se kic ɓo, naaɗe rɛsŋ̃ga naatn, ɔɔpɗen gɛn kiŋ̃g taaɗn taargen rɛn̪ rɛn̪ sum. 7 Naaɗe je tɛɗn jee magalgen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa jeege tu, *Ko Taar Raa se ɗeere naaɗe taaɗiŋ̃ ute maakɗe paac, naɓo taar naaɗe taaɗ jeege tu ɔɔ dooyɗe se, naaɗe jeel mɛtiŋ̃ eyo.

8 K'jeelki Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se naaŋ̃ jiga, kɛn naajege jaay ɓo k'tɛɗki aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ lee taaɗjeki se. 9 K'jeel j'ɔkki mɛtiŋ̃ jiga jaayo taa jeegen tɛɗn nakŋ ute ɗoobiŋ̃ ɓo Raa taaɗo Ko Taariŋ̃ eyo, num gaŋ naaŋ̃ taaɗ Ko Taariŋ̃ jeege tun lee tuj ɗoobiŋ̃a, jee kɛn tookiŋ̃ taariŋ̃ eyo, ɔɔ jee kɛn ɓeeriŋ̃ eyo, jee kusiŋ̃ge, jee tɛɗ nakgen kɛn naaŋ̃ je eyo, jee aaliŋ̃ maak ki eyo, jee tɔɔl bubɗege ute kɛn̪ɗege ɔɔ jee kɛn tɔɔl jeege. 10 Ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se kic taaɗ jeege tun tɛɗn nakŋ sɔkɔŋ̃ge ɔɔ gaabgen ɛɛs naapge, jeegen dug jeege ɓulu, jee taar-kɔɔɓge, jee kɛn uun taar mɛt ki eyo sum ɓo tɔl do jeege tu. Raa taaɗo ɗoobiŋ̃ se gɛn nakgen jig eyo paacn̪ kɛn jeege lee tɛɗ jaay tujiŋ̃ taariŋ̃ jiga kɛn k'lee dooy jeege se. 11 Taar kɛn maam m'taaɗ se kɛse ɓo Labar Jiga kɛn gɛn Isa *al-Masi kɛn taaɗ *nookŋ Raa. Kɛse naaŋ̃ Raa kɛn bɛɛki num jeege aŋ̃ tɔɔm se ɓo ɛɗumo Labar Jiga se kaam jima.

Pɔl tɔɔm Raa taa bɛɛ kɛn Raa tɛɗiŋ̃

12 Maam tɔɔm Mɛljege Isa *al-Masi kɛn ɛɗum tɔɔgɔ gɛn tɛɗn naabiŋ̃a. Maam tɔɔmiŋ̃ se taa naaŋ̃ aakum maam se debm m'aasiŋ̃ gɛn tɛɗn naabiŋ̃ jaay naaŋ̃ ɛɗumsiŋ̃ kaam jima. 13 Ey num, do dɔkiŋ̃ se, maam m'taaɗo taargen jig eyo roŋ̃ ki m'dabaro jeeŋ̃ge ɔɔ m'naajiŋ̃o kici. Gaŋ Isa al-Masi se ɛɛjumga dom ki, taa nakgen maam m'tɛɗiŋ̃o se m'jeel te mɛtiŋ̃ eyo taa

kaaɗ kɛn se maam mˈaal te maakum doŋ̰ ki
ey ɓɔrtɔ. [14] Mɛljege se tɛɗumga bɛɛ dɛn aak
eyo, taa naaŋ̰ se ɓo maam mˈaal maakum
doŋ̰ ki ɔɔ mˈjeŋ̰a taa naaje ute Isa al-Masi se
kˈtɛɗga kalaŋ.
[15] Taar kɛn maam mˈje taaɗn ese se taar
kɛn mɛt ki, ɔɔ bɛɛki se jeege paac ˈtookŋ
taar se ute maakɗe paac: Isa al-Masi ɓaaɗo
do naaŋ ki se taa kaajŋ̰ jee *kusiŋ̰ge. Ɔɔ
maakŋ jee kusiŋ̰ge tu paac se maam ɓo
debm kusiŋ̰ kɛn cirɗe paac. [16] Gaŋ Raa se
ɛɛjumoga dom ki, ey num maam ɓo debm
kusiŋ̰ kɛn cir jeege paac se. Bin se naaŋ̰ je
taaɗn jeege tu ute ɗoobm maam se ɔɔ Isa
al-Masi se naaŋ̰ debm maakiŋ̰ deer bɛɛ eyo.
Naaŋ̰ tɛɗ bin se taa ˈtaaɗn jeege tun utu kaal
maakɗe doŋ̰ ki jaay kɔŋ *kaajŋ̰ gɛn daayum
se.
[17] Ɔŋ̰ jeege paac *nookŋ Raa
ɔɔ aŋ̰ tɔɔm gɛn daayum,
taa Raa se naaŋ̰ Gaarge gɛn daayum.
Raa se naaŋ̰ tiŋg daayum zɛɛrɛ,
kɛn nam ɔŋ aakiŋ̰ eyo,
naaŋ̰ ɓo Raa kalaŋ lak,
daayum ˈtɔɔmiŋ̰ki.
*Amin.

*P*ɔl dɛj Timote ɔɔ ŋ̰ˈaay kaamiŋ̰a

[18] Timote, goonuma, kɛse ɓo taargen
maam mˈɔŋ̰isiŋ̰ kaam jii ɔɔ aan gɔɔ taar kɛn
jee taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗo deete
roi ki se, ˈsaap do taarge tun naaɗe taaɗo
roi ki se, taa naai ˈɗo ˈtɛɗn naabm jiga.
[19] Bin se naai aal maaki do Raa ki ɔɔ iŋg te
maak-saapm jiga. Maak-saapm jigan se ɓo
jee mɛtiŋ̰ge rɛsŋga naatn, ɔɔ taa naaŋ̰ se ɓo
kaal maakŋ naaɗe aalo do Raa ki se naaɗe
rɛsŋga naatn. [20] Maakŋ jeege tun ese se ɓo
Imɛnɛ ute Alekzandɛr. Ɔɔ naaɗe se maam
mˈɔŋ̰ɗega kaam ji *Ɓubm sitange, maam
mˈtɛɗiŋ̰ naaŋ̰ se taa nakŋ se aɗen dɛjɛ ɔɔ bin
se, naaɗe kɔŋ naajŋ̰ ro Raa ey sum.

2

*K'dɛj jeege gɛn keem *Raa*
(1Pr 3.1-6; Tit 2.3-5)

[1] Nakŋ kɛn maam mˈje deet deet se, mˈje
kˈtɔnd mɛtn Raa kˈjˈeemiŋ̰a, kˈsɛliŋ̰ mɛtiŋ̰a
ɔɔ kˈtɔɔmiŋ̰a taa jeege paac. [2] Ɔɔ ˈtɔndki
mɛtn Raa taa gaariŋ̰ge ute tɔɔgge, bin se
taa naajege jˈaki kɔŋ lapia ɔɔ jˈaki kiŋg ute
maraadjege ɔɔ jˈaki kɔkŋ taariŋ̰ ɔɔŋ̰ɔ ɔɔ
jˈaki lee aak bɛɛ naan jeege tu. [3] Kɛse nakŋ
aak jiga kɛn tɔɔl Raa ki, naaŋ̰ ɓo kɛn Mɛl
Kaajege. [4] Nakŋ kɛn tɔɔliŋ̰ se, taa naaŋ̰ je
jeege paac kɔŋ kaaja ɔɔ kɔŋ jeel-taar kɛn
mɛt ki. [5] Taa
Raa se naaŋ̰ kalaŋ sum,
ɔɔ debm daan Raa ute jeege se,
naaŋ̰ kic ɓo kalaŋ sum,
naaŋ̰ ɓo debkilim kˈdaŋ̰iŋ̰ Isa *al-Masi se.
[6] Naaŋ̰ ɓaaɗo ɔŋ̰ roŋ̰ ooy taa dugŋ do
jikilimge paac.

Naaŋ̰ tɛɗn naaŋ̰ se je taaɗn ɔɔ kaaɗn
se ɓo kɛn Raa ɔndiŋ̰ ɔɔ je an kaajŋ̰ jeege.
[7] Taa naaŋ̰ se ɓo Raa ɔndum ɓɔrse mˈtɛɗga
debm wɔɔkŋ taariŋ̰ jeege tu ɔɔ *debm kaaŋ̰
naabm Isa al-Masi. Naaŋ̰ ɔndum se taa
mˈdooy jeegen kɛn Yaudge ey kici ute taar
Raa mɛt ki se, taa naaɗe kaal maakɗe doŋ̰ ki.
Taar maam mˈtaaɗ se taar-kɔɔɓ eyo, num
taar kɛn mɛt ki.
[8] Tɛr maam mˈje se, kɛn gɔtn gay gay kic
ɓo kɛn gaabge jaay ɓaa keem Raa se, jˈuun
jiɗege raan ɔɔ kˈtɔnd mɛta ute maakŋ kalaŋ
kɛn ɔk *kusiŋ̰ eyo. Jˈɔŋ̰te tɛɗn maak-taara
ɔɔ jˈɔŋ̰te tɛɗn dɛkiŋ̰ ute naapa.
[9] Ɔɔ mˈje mɛndge se kic jˈɔŋ̰te tuusn
kalgen gɛn koono kɛn ˈkɔl jeege aɗen kaakŋ
naaɗe sum se, num gaŋ kˈtɛɗ roɗege misk-
inge. Ɔɔ jˈɔŋ̰te kɔgŋ doɗege gɛn koono.
Jˈɔŋ̰te tɔl kɔɗɔk bi gɛn daab, ɔɔ jˈɔŋ̰te tɔl
meeɗgen ute roɗe ɔɔ jˈɔŋ̰te tuus kalgen ute
roɗe. [10] Num nakŋ jaay aɗe tɛɗn aak bɛɛ se,
tamar ro eyo, num gaŋ kˈtɛɗ nakgen jiga
jiga. Kɛse ɓo mɛndgen ɔk taar Raa ɔɔŋ̰ se
nakŋ kɛn dɔɔɗɗen naaɗe ki. [11] Kɛn mɛndge
jaay ɓaaga dooy gɔtn kɛn jee Raage tusn gɛn
keem Raa se, jˈiŋg kaam kalaŋ, kˈbooy taar
debm kɛn iŋg dooyɗe se. [12] Maam mˈund
te kulu mɛndge tu gɛn dooy gaabge eyo
ɔɔ mˈje mɛndge ɓo ˈkiŋg do gaabge tu eyo,
num mɛndge se kˈjˈiŋg kaam kalaŋ ɔɔ jˈɔŋ̰te
kul taara. [13] Taa do kupm mɛt kɛn deet se
Raa ɔɓo Adum ɓo deete, jaay ɓo ɔɓo Awa.
[14] Adum ɓo ɔŋ̰ roŋ̰ kˈdɛrliŋ̰o deet eyo, gaŋ
mɛnda ɓo ɔŋ̰ roŋ̰ kˈdɛrliŋ̰o deete ɔɔ naaŋ̰
baate tooko taar Raa ɔɔ ɔliŋ̰ maakŋ kusiŋ̰
ki. [15] Naɓo mɛnda kic utu kɔŋ kaaja se, taa
mɛtjil goniŋ̰ naaŋ̰ utu kooj se, naɓo naaŋ̰
ŋ̰ˈaal maakiŋ̰ do Raa ki, je jeege, tɛɗn roŋ̰
mɛnd salal naan Raa ki ɔɔ tɛɗn roŋ̰ miskini
jaayo*.

* 2:15 Aak jɛn 3.15.

3

Naan jee Raage
(Tit 1.5-9; 1Pr 5.1-4; NJKN 6.1-6)

1 Taar kɛn maam mˈje taaɗn ese se taar
kɛn mɛt ki, debm je tɛɗn naan jee Raage
se, naabm naan̰ je tɛɗa se naabm jiga aak
eyo. 2 Naɓo debm je tɛɗn naana se, ˈtɛɗn
debm kɛn ɔk taar ɗim ron̰ ki gɔtɔ, ɔk mɛnda
kalaŋ sum*, debm bɔɔb ɔk ron̰a, debm
saap tɛɗ naka ute ɗoobin̰a, tɛɗ nakŋ jeege
tɔɔmin̰a, debm kɔkŋ mɛrtge, ɔɔ debm jeel
dooy jeege. 3 ˈTɛɗn debm aay tɔtɔ deel te
gɔtin̰ eyo, debm je kɔnd naapa ute jeege
eyo, gaŋ ˈtɛɗn debm maakin̰ deere ɔɔ debm
je taar eyo, debm maakin̰ tama eyo. 4 Bɛɛki
se, ˈtɛɗn debm jeel kiŋg ute mɛndin̰a ɔɔ
ute gɛnin̰ge ɔɔ gɛnin̰ge kic sookin̰ ɔɔ taarin̰
naan̰ taaɗɗen paac se, naaɗe uunu. 5 Taa
debm jaay jeel kiŋg ute mɛndin̰ te gɛnin̰ge
ey se, naan̰ ˈtɔɔɗn *eglizn gɛn *Raa se ɔɔ
ɗio?
6 Kɛn naase jaay ˈje aki kɔnd nam naan jee
Raage num, ɔn̰te ˈkɔndki debm utu aal kaal
maakin̰ do Isa *al-Masi ki. Ey num, naan̰
ˈmagal ron̰a ɔɔ Raa utu an̰ kɔjn̰ bɔɔrɔ don̰ ki
aan gɔɔ kɛn naan̰ ɔjo do *Bubm sitange tu
se. 7 Debm kiŋg naan jee Raage se, bɛɛki se,
jee kɛn ɗoobm Raa ki ey kic ɓo an̰ kaal maak
ki. Kɛn bin ey num, naan̰ kɛnd maakŋ sɔkɔn̰
ki ɔɔ naan̰ kɛnd maakŋ sɛɛ Bubm sitange
tu†.

Jee tɛɗn naabgen daan jee Raage tu

8 Jee tɛɗn naabgen daan jee Raage tu se,
bɛɛki se, naaɗe se kic ˈtɛɗn jee jeege aalɗe
maak ki, jee taaɗ taarɗege di di eyo, jee aay
tɔtɔ dɛn eyo ɔɔ jee je gursn jeege cɛr eyo.
9 Naaɗe kˈkaal maakɗe do taar kɛn do dɔkin̰
kˈjeel mɛtin̰ ey jaay ɓɔrse kˈjeelga mɛtin̰
se ute maak-saapm jiga. 10 Kɛn naase jaay
ˈje aki tɔnd jee ˈtɛɗn naaba daan jee Raage
tu se, aak ɔkki naabɗege jaayo ɔɔ kɛn ɔŋki
te taar ɗim roɗe ki ey jaay ɓo, ˈtɔnddɛki
ˈtɛɗn naaba daan jee Raage tu. 11 Mɛndgen
ˈtɛɗn naaba daan jee Raage tu kic se ˈtɛɗn
mɛndgen jeege aalɗe maak ki, jˈɔn̰te tɛɗn
mɛnd kɔɔɗn jeege, kˈbɔɔb jˈɔk roɗe, ɔɔ do
nakge tu paac se jˈɔn̰ten tujn̰ ɔrmɗe.
12 Jee tɛɗn naabgen daan jee Raage tu
se, ˈtɛɗn gaabgen mɛndge kalaŋ kalaŋ sum,
ɔɔ jeel dɛjn̰ gɛnɗege ɔɔ jeel kiŋg ute jee
maakŋ ɓeeɗege tu. 13 Jee tɛɗn naabgen daan
jee Raage tu se jaay tɛɗ naabgen jiga se,
kɔl jeege paac aɗen kaal maak ki. Ɔɔ kɛn
baagga dooy jeege do taar Isa *al-Masi kɛn
naaje kˈjˈaalki maakjege do ki se kic ɓo,
ˈtaaɗn ɓeer eyo.

Taar kˈjeel mɛtin̰ ey se ɓɔrse Raa taaɗ-jekiga mɛtin̰a

14 Maam mˈraaŋi maktubm se taa ɔɔpga
baata mˈsaap mˈutu mˈai ɓaa kɔŋɔ, 15 naɓo
kɛn mˈaan te yɔkɔɗ ey kic ɓo, maktubm se
ai taaɗa mɛtn taar kiŋg jee Raage ute naapa.
Jee se ɓo *eglizn gɛn Raa zɛɛrɛ. Naaɗe
se ɓo jee ɔk taar mɛt ki se tɔɔgɔ aan gɔɔ
duliy kɛn gak ɓee tɔɔg se. 16 *Taar mɛt kɛn
kˈjeelki mɛtin̰ eyo, jaay Raa taaɗjeki mɛtin̰
se kɛn taaɗjeki kiŋg ɗoobm Raa ki ɔɔ jˈaalki
maakjege do ki. Taar se magal dɛn dɛna
nam an̰ kɔŋ naaj eyo. Taar ese ɓo kɛn taaɗ
ɔɔ:
*Al-Masi ɓaaɗo tɛɗ ron̰ tɛɗ debkilimi se,
*Nirl Raa taaɗ jeege tu ɔɔ naan̰ se ɓo debm
kɛn tɛɗ nakŋ ute ɗoobin̰a.
*Kɔɗn Raage kic aakin̰ga ute kaamɗe.
Jeege taaɗɗega taarin̰ jeege tun Yaudge
eyo.
Jeegen do naaŋ kɛn gɔtn ɓaa se paac aalga
maakɗe don̰ ki,
ɔɔ Raa uun ɓaansin̰ maakŋ raa ki ɔɔ *nook-
in̰ga.

4

Jee dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo
(1Jn 4.1-3; Kɔl 2.16-23; 2Tim 2.4-6)

1 Gaŋ *Nirl Raa taaɗ jeege tu tal ɔɔ kaaɗ
kɛn jaay dunia ɔɔpga gɔɔrɔ an naŋ se, jee
mɛtin̰ge se utu kon̰ gɛn kal maakɗe do taar
kɛn naaje kˈjˈaalki maakjege do ki se. Ɔɔ
kuun taar sitangen lee dɛrl jeege ɔɔ tookŋ
taar kɛn jig eyo kɛn sitange ɔl jeege jaay
lee dooy jeege se ɓo ɔɔn̰ɔ. 2 Naaɗe se utu
kon̰ roɗe jeege tun tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ
taar mɛt ki kɛn jee taar-kɔɔɓge se ɔɔ jee se
ɓo kɛn maak-saapɗe tec aan gɔɔ kˈtɔɔcin̰ga
tɔɔc ute pooɗo, naaɗe se ɓo kɛn utu aɗen
kaan̰ dala. 3 Naaɗe dooy jeege ɔɔ jˈɔn̰te
tɔkŋ naapa, tɛr naaɗe taaɗ jeege tu ɔɔ nakŋ
kɔsgen mɛtin̰ge se kic ɓo jˈɔn̰te kɔsɔ. Ey
num, nakgen se *Raa aalɗeno se taa jeegen

* 3:2 Gɔtn iin̰ tap ɓo jeel mɛnd se sum.
† 3:7 Kɛn bin se Bubm sitange kɔŋ ɗoobm an̰ tuj saaɗin̰a.

aalga maakɗe do Isa *al-Masi ki ɔɔ jeel-taar Raa mɛt ki se ˈkɔsɔ, ɔɔ ˈtɔɔm Raa taa nakŋ kɔsgen ese se. [4] Taa nakgen Raa aalo paac se, jiga. Nakŋ jaay jˈaɲ̃ kɔɔɗn kund naatn tap ɓo gɔtɔ. Kɛn jˈɔŋiŋ̃ga num, kˈtɔɔm Raa. [5] Kɛn tɛɗîɲ̃ nakge jaay tɛɗ *salal se taar Raa, ute tɔnd mɛtn Raa kɛn kˈlee kˈtɔndki mɛtiɲ̃ se.

Debm tɛɗn naabm Isa *al-Masi kɛn bɛɛ

[6] Nakgen se ˈdooy gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki, bin se naai ˈtɛɗn debm tɛɗn naabm Isa al-Masi kɛn mɛc. Taar Raa kɛn jˈaalki maakjege do ki ute taargen jigan kˈdooyio se ˈtaaɗn jeege tu ɔɔ naai se utu iŋg do ki jiga. [7] Ɔɲ̃te booy mɛtn taar kˈtusugen jig eyo ute taar kɛn mɛndgen magalge lee taaɗ rɛɲ̃ rɛɲ̃ se. Num gaŋ aay kaami taar Raa se ɔkiɲ̃ ɔɔɲ̃ɔ. [8] Debm lee tɔɔj roɲ̃ se roɲ̃ wɔrgɔ ɔɔ kɛse tɛɗîɲ̃ jiga naɓo cɔkɔ sum. Num gaŋ debm kɛn ɔk taar Raa ɔɔɲ̃ se, taar se noogiɲ̃ dɛn cir nakgen ɓaa se paac. Taa naaɲ̃ jeele taar se aɲ̃ kɛɗn kaaja ɓɔrse ɔɔ daayum daayum.

[9] Taar se taar mɛt ki, bɛɛki se, taar se jeege paac aɲ̃ tookŋ kɔkŋ ute maakɗe paac. [10] Kɛn naaje jaay kˈdabar roje ɔɔ kˈjˈaay kaamje kˈtɛɗ naaba se, taa naaje jˈɔndga kɔnd doje do Raa kɛn iŋg daayum zɛɛrɛ. Naaɲ̃ ɓo Mɛl Kaajɲ̃ jeege paac, naaɲ̃ aaj tap se jee kɛn aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki. [11] Taargen se ɓo ˈtaaɗîɲ̃ jeege tu ɔɔ ˈdooyɗe.

[12] Ɔɲ̃te kɔɲ̃ jeege ai kaal maak ki eyo taa naai ˈgoon cɔkɔ se. Gaŋ naai ɓo ˈtaaɗ ɗoobo jee Raage tu ute taar taari ki ute kiŋgi ute maak-je kɛn naai ˈjenɗe, ute kaal maakŋ kɛn naai aal do Raa ki, ɔɔ ute lei kɛn aak bɛɛ naan Raa ki. [13] Kɔr maam mˈai kɔŋ se taar Raa se daayum aay kaami ˈlee ˈdooyiɲ̃ naan jeege tu ˈdɛjɲ̃ jeege ɔɔ ˈlee dooyɗe ute taar se. [14] Tɔɔgŋ kɛn Raa ɛɗîo ɔɔ an tɛɗn naabiɲ̃ se, ɔɲ̃te kaakiɲ̃ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ. Raa ɛɗîɲ̃siɲ̃ se kaaɗ kɛn Raa ɔlo jeege taaɗo roi ki ɔɔ naaɲ̃ kɛn se ɓo, jee naan jee *eglizge tɔndio jiɗe doi ki. [15] Nakgen se ɓo kɛn naai aɗen kɔkŋ ɔɔɲ̃ɔ, ˈtɛɗɗen ute maaki paac, bin se jeege paac ai kaaki naai, naan Raa ki se, ˈtɛɗ bɛɛ ɓaa ɓaa ute naani naan jeege tu.

[16] Ɔnd kɔnd do roi ki, ɔɔ ɔnd kɔnd ute taar kɛn naai ˈlee booy jeege se. Daayum aay kaami ˈtɛɗ naaɲ̃ se. Kɛn naai jaay ˈtɛɗ naaɲ̃ se num, bin se naai ˈkɔŋ kaajɲ̃ roi ɔɔ ˈkɔŋ kaajɲ̃ jeegen lee booy taari se kici.

5

*K*ɛse taar gɛn dɛjɲ̃ jee Raage
(*1K*ɔr 9.7-14; Ɛp 6.5-8; 1Pr 2.18-20)

[1] Debm gaab-gɔɔlɔ se kɛn aɲ̃ mooy num ɔɲ̃te kaaciɲ̃ kaama, num gaŋ taaɗîɲ̃ aan gɔɔ bubi mala. Ɔɔ gaangen gaabge se kic ɔkɗen jiga aan gɔɔ gɛnaaige mala. [2] Mɛndgen magalge se ɔkɗen jiga aan gɔɔ kɛɲ̃ige mala. Ɔɔ gaangen mɛndge se ɔkɗen jiga aan gɔɔ gɛnaaigen mala kici, naɓo ute maakŋ kalaŋ kɛn ɔk *kusiɲ̃ eyo.

*K*ɛse taar gɛn dɛjɲ̃ jee Raage taa mɛnd-daayge

[3] Mɛnd-daaygen ɔk nam aɗen noogŋ gɔtɔ se ɔkɗen ɔɔɲ̃ɔ. [4] Kɛn mɛnd-daay gam jaay ɔk gaange lɔ ɔk ɓugge se, gaange se kˈ-dooy roɗe gɛn kaakŋ do jeege tun maakŋ ɓeeɗege tu do bubɗege tu ute kɛɲ̃dege tu, ute naaɲ̃ se jaay ɓo, taaɗn ɔɔ naaɗe ɔk taar *Raa se ɔɔɲ̃ɔ. Kɛse ɓo nakŋ kɛn tɔɔl Raa ki.

[5] Mɛnd-daay iŋg kaliɲ̃ ki kɛn ɔk nam aɲ̃ noogŋ gɔtɔ se, naaɲ̃ se ɔnd doɲ̃ do Raa ki. Daayum naaɲ̃ eem Raa nɔɔrɔ katara ɔɔ sɛliɲ̃ mɛtiɲ̃a taa aɲ̃ noogo. [6] Num gaŋ mɛnd-daay kɛn utu iŋg saap saap do nakge tun maakiɲ̃ je sum se, naaɲ̃ num utu iŋg zɛɛrɛ, naɓo ɗoobm Raa ki se aan gɔɔ debm ooyga kooyo. [7] Kɛse ɓo taargen naai an ˈdooy jeege taa mɛnd-daayge se jˈkɔŋ ne dîm aak kus gɛn taaɗn roɗe ki eyo. [8] Debm jaay aak do taas-iŋ̃ge tu eyo ɔɔ aak do jeege tun maakŋ ɓeeɲ̃ ki ey se, debm bin se rɛsŋga ute ɗoobm Isa *al-Masi. Ɔɔ naaɲ̃ se tɛɗga nakŋ *kusiɲ̃ cir debm kɛn aal te maakiɲ̃ do Isa al-Masi ki ey ɓɔrtɔ.

[9] Mɛnd-daay jˈaɲ̃ raaŋ maakŋ mɛnd-daayge tun jee Raage aɗen noog se, debm ɔk ɓaara si-mɛcɛ jaayo ɔɔ iiɲ̃ ɓo gaabiɲ̃ kalaŋ sum. [10] Bɛɛki se, jeege paac aɲ̃ jeele naaɲ̃ se, mɛnd tɛɗn nakgen jiga, mɛnd ul gɛniŋ̃ge jiga, mɛnd ɔk mɛrtge, tug jɛ jee Raage*, noog jee daayge ɔɔ daayum naaɲ̃ je ɗoobm tɛɗn bɛɛ.

[11] Gaŋ mɛnd-daaygen utu sɛɛm se, ɔɲ̃te raaŋ roɗe ute mɛnd-daaygen jee Raage aɗe

* 5:10 Tug jɛ jee Raage se je ɗeekŋ ɔɔ: debm dɔɔɗ ɔk mɛrtge jiga. Kɛse ɓo nakŋ kɛn Yaudge lee tɛɗa kɛn mɛrtge aanga gɔtɗe ki.

noog se, taa naaɗe se jaay roɗe baagga je gaabge se, naabm Isa al-Masi se ɓoṇa aɗen tɔɔl eyo ɔɔ je ɗoobm 'tɔkŋ gaabge. [12] Bin se naaɗe utu kɛnd maakŋ kusiṇ ki taa dɔɔkŋ maakɗen deet deet gɛn tɛɗn naabm Isa al-Masi se lɛ, naaɗe rɛsŋga naatn. [13] Kɛn m'ɔɔ j'ɔṇte raaŋɗen se taa kɛn k'raaŋɗenga num, naaɗe tɛɗn mɛnd kaar-naabge ɔɔ lee kuun do ɓee jeege. Num gɛn kaar-naabɗege sum eyo, gaŋ naaɗe tɛɗn mɛnd kɔɔɗn jeege, tɔɔl taarɗege maakŋ taar jeege tu ɔɔ taar-gen gɛn taaɗ ey kic ɓo, naaɗe aṇ taaɗa.

[14] Taa naaṇ se ɓo m'je mɛnd-daaygen sɛɛm se, k'tɔk gaabge ɔɔ k'j'ooj gaange, k'j'ɔk ɓeeɗege tɔɔgɔ. Bin se jee taamooy-jege se 'kɔŋ taar ɗim kusiṇ rojege tu eyo. [15] Kɛn ɔlum taaɗ bin se, taa kɛngen mɛtiṇge se rɛs ɔṇga ɗoobm Raa se naatn. Naaɗe uunga ɗoobm *Ɓubm sitange.

[16] Mɛnd aalga maakiṇ do Isa al-Masi ki jaay ɔk mɛnd-daay gam maakŋ taasiṇge tu num, ṇ'aakiṇ doṇ ki. Ɔṇte kɔṇ *egliz ɓo aṇ kaakŋ doṇ ki, bin se egliz se 'kaakŋ do mɛnd-daayge tun kɛn ɔk nam aɗen noogŋ gɔtɔ.

Kɛse taar gɛn dɛjṇ jee naan jee egliz ki

[17] Jee naan jee *eglizge tu kɛn jaay tɛɗ naabɗe aak jiga maakŋ egliz ki se, jee se j'aalɗen maak ki ɔɔ j'ɔkɗen ɔɔṇɔ. Tap ki num jee kɛn lee taaɗ taar Raa jeege tu ɔɔ dooy jeege ute taar Raa se naaɗe se ɓo j'ɔkɗen ɔɔṇ cir paac paac. [18] Taa Kitap ɗeek ɔɔ: *Maraŋ tiiko nakŋ* tɔnd gɛmɛ se, j'ɔṇte kɔliṇ ɗim taariṇ ki kɛn aṇ gaasn kɔsɔ.† Ɔɔ tɛr gɔt kuuy taar Raa taaɗ ɔɔ: *Debm tɛɗn* naaba se k'j'ɔgiṇ gɔtɔŋgiṇa.‡

[19] Kɛn nam jaay ɔk mind debm maakŋ naan jeege tun egliz ki se, kɛn jeege dio lɔ mɔtɔ jaay saaɗiṇ ey se, ɔṇte 'kuun taariṇa. [20] Jee naan jee Raage tun tɛɗ *kusiṇ se 'mooyɗen naan jeege tu paac, bin jaay jee kuuy aakga kic, num 'ɓeere.

[21] Maam m'tɔnd mɛti naan Raa ki, naan Isa *al-Masi ki ɔɔ naan *kɔɗn Raage tun naaṇ bɛɛr tɔɔɗɗeno se, uun taar kɛn maam m'taaɗi se, ɔṇte ɓaa mɛtn nam ki ɔɔ ɔṇte kooc mɛtn nam.

[22] Ɔṇte 'naar gɛn kɔnd ji do nam ki ɔɔ ɔṇte 'kɔl ɗoi maakŋ kusiṇ nam ki. Naai mala 'bɔɔb roi bɛɛ naan Raa ki.

[23] Ɔṇte 'kaay maane kaliṇ ki sum, num taa maaki lee ɔɔṇi se aay tɔtn koojṇ biṇ cɔkɔ, taa ai tɔɔlɔ.

[24] Kusiṇ jee mɛtiṇge se kɛn j'ɔnddɛn te bɔɔr ey kic ɓo tooɗ tal, gaŋ gɛn jee mɛtiṇge se j'ɔnddɛnga bɔɔrɔ jaay mɛtiṇ teece. [25] Bin se nakgen jigan kɛn jeege lee tɛɗ se kic ɓo tooɗn tal, anum gɛn jee mɛtiṇgen tɛɗ nakŋ jiga kɛn j'ɔŋ j'aakɗen ey se kic ɓo utu 'tooɗn tal.

6

Taar gɛn dɛjṇ jee al-Masigen ɓulge ute mɛlɗege

[1] Ɓulgen kaam ji mɛlɗege se, j'aal mɛlɗege se maak ki ɔɔ j'uun taarɗege, taa jeege se 'naajṇ ro *Raa eyo ɔɔ dooy kɛn naaje k'lee k'dooy jeege se kic ɓo naaɗe aṇ naaj eyo. [2] Ɓulgen mɛlɗege aalga kaal maakɗege do Isa *al-Masi ki se, j'ɔṇte kaakŋ mɛlɗege se aan gɔɔ j'aas kaasa. Taa naaɗe k'tɛɗga tɛɗ gɛnaage kalaŋ ute mɛlɗege ɗoobm Isa al-Masi ki se, num gaŋ mɛlɗege se, j'aay kaamɗege k'tɛɗɗen naabge jiga cir daala. Taa naabgen naaɗe tɛɗ se tɛɗ jeege tun kɛn aalga kaal maakɗege do Isa al-Masi ki kɛn Raa jeɗe.

Jeegen dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo ɔɔ ɔk maak-je do gurs ki

(Mt 6.19-34)

Kɛse ɓo nakgen kɛn naai utu an dooy jeege ɔɔ anɗen dɛjɛ. [3] Kɛn nam jaay dooy jeege ute taargen kuuy mɛt ki eyo, baate kɔkŋ taar Mɛljege Isa al-Masi kɛn jiga se ɔɔ baate tookŋ taar Raa kɛn naajege k'lee k'dooyki jeege se, [4] debm bin se magal roṇa ɔɔ naaṇ se jeel ɗim eyo. Naaṇ se aan gɔɔ debm ɔk kɔɔṇ gɛn naajṇ taara, ɔŋga taara se naajṇ ɔṇ eyo. Jeegen bin se ɓo kɛn ɔl jeege dɔŋɔ, tɛɗ taamooyo, naaj jeege, ɔɔ tɛrɛc taargen jig eyo ro jeege tu ute doɗe. [5] Naaɗe tiŋg ɓo gɛn naajṇ taarge ute naapa sum, naaɗe tiŋg ɓo gɛn saapm do nakge tun jig eyo salal. Aan gɔɔ taar mɛt ki lɛ naaɗe jeel ey se, gɛn naaɗe ki num naaɗe saap ɔɔ naaɗe ɔk taar Raa ɔɔṇ se, ute naaṇ se naaɗe tɛɗn jee nak dɛnge.

[6] Deere, kɛn naajege jaay j'ɔkki taar Raa-jege ɔɔṇ se, ɗoobm Raa ki se j'ɔkki nakgen dɛn jiga aak eyo. Num gaŋ gɛn nakgen do

† 5:18 Aak Dt 25.4. ‡ 5:18 Aak Luk 10.7.

naaŋ ki sum se nakŋ naaje j'ɔkki se ɓo ɔn̰
maakjege 'raapm do ki. 7 Naajege k'ɓaakiro
do naaŋ ki se ute jijege sik, ɔɔ ɓiin j'aki kooy
kic ɓo j'aki tɛrl gɔtn Raa ki ute jijege sik.
8 Kɛn j'ɔkki nakŋ kɔsɔ, kaaye ute kal tuusu
se ɓo bɛɛjekiga sum. 9 Gaŋ jee je 'tɛɗn jee
nak dɛnge se, ɔn̰ *Bubm sitange naamɗe ɔɔ
naaɗe se ɔlga doɗege maakŋ sɛɛn̰ ki. Naaɗe
lee je nakgen kɛn lee tuj jeege ɔɔ lee utɗe
kap se. 10 Je gurs se naan̰ ɓo ko *kusin̰ge
paac. Jee mɛtin̰gen tiŋ ɓo gɛn je naan̰ se
sum se, naaɗe se iigga dɔkɔ ute ɗoobm Isa
*al-Masi ɔɔ ɔlga roɗege maakŋ dubar ki aan
gɔɔ debm j'ɔsin̰ga kɔs ute gɔrɗɔ.

Pɔl dɛj Timote

11 Naai debm Raa se, nakgen bin se aan̰ ro
ki dɔkɔ. Aay kaami 'tɛɗ nakŋ ute ɗoobin̰a
naan Raa ki. Ɔk taar Raa se ɔɔn̰ɔ ɔɔ daayum
aal maaki do Raa ki. 'Je naapi ute maaki
paac, aay kaami ɔɔ 'tɛɗ debm dalul. 12 Aay
kaami 'ɗo ɔk ɗoobm Raa se tɔɔgɔ, kaajn̰ naai
ɔŋ se ɔkin̰ tɔɔgɔ. Taa naan̰ se ɓo Raa daŋio,
kɛse ɓo nakŋ kɛn naai mala taaɗo naan jee
dɛnge tu, ɔɔ naai aalga maaki do taarge
tun jiga se. 13 M'taaɗi naan Raa ki kɛn aalo
nakgen paacn̰ ute koɗe ɔɔ naan Isa *al-Masi
kɛn taaɗo saaɗin̰ jiga naan tɔɔg kɛn k'daŋin̰
Pons Pilat se: 14 nakgen kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn
tɛɗa se ɔkin̰ tɔɔgɔ. Ɔn̰te kɔn̰ jeege ai taaɗn
taargen iŋg kus roi ki. 'Bɔɔb roi bini Raa
aɗe kɔl Mɛljege Isa al-Masi ano tɛrl maak
ki. 15 Naan̰ aɗe tɛrl se kaaɗ kɛn Raa mala ɓo
ɔndin̰ga kɔndɔ:

Naan̰ se ɓo Raa kɛn jeege paac tɔɔmin̰a,
naan̰ kalin̰ ki sum ɓo iŋg do nakge tu paac,
Naan̰ Gaar gɛn gaarin̰ge, naan̰ ɓo Mɛl gɛn
mɛlge.
16 Naan̰ kalin̰ ki ɓo kɛn tiŋ daayum zɛɛrɛ,
naan̰ iŋg gɔtn kɛn wɔɔrɔ,
debm an̰ kaas jaay ɓaa cɛɛn̰ ki se gɔtɔ*.
Nam ɓii kalaŋ aakin̰ te eyo,
ɔɔ ɓɔrse kic ɓo debm an̰ kɔŋ kaakŋ naan̰ se
gɔtɔ.
Ɔn̰ jeege paac *'nookŋ ron̰a,
ɔɔ an̰ jeelin̰ daayum naan̰ ɓo debm tɔɔgɔ,
*amin.

17 Gaŋ jee nak dɛngen ɓɔrse do naaŋ ki se
taaɗɗen ɔɔ j'ɔn̰te magal roɗege, ɔɔ j'ɔn̰te
kɔnd doɗege do nak dɛnge tun tɛɗga sum
ɓo utu kut se. Gaŋ j'aal maakɗege do Raa
ki, naan̰ kɛn ɛɗjeki nakge paac ute maraad-
in̰a taa naaje j'aki kiŋg ute maak-raapo.
18 Taaɗɗen kici ɔɔ k'tɛɗ bɛɛ jeege tu ɔɔ k'tɛɗ
nakgen jiga se dɛna. K'tɛɗ jee kɛrcɛlge
ɔɔ nakɗege se k'nigin̰ ute jeege. 19 Bin se
nakgen naaɗe tɛɗ jeege tu se, aɗen toodn
kɔrbɔtn jiga ɔɔ kɛn 'kɔŋ kut eyo. Ɔɔ naan ki
se naaɗe utu kɔŋ kaajn̰ kɛn mala mala.

20 Timote goonuma, naabm kɛn Raa ɛɗisin̰
se bɔɔbin̰ jiga. Maakŋ taarge tun rɛn̰ rɛn̰
kɛn tɔɔm Raa ey se, ɔn̰te kɔl taari maak ki ɔɔ
maakŋ jeege tun mɛtin̰gen tɛɗ roɗe aan gɔɔ
naaɗe ɓo jeel nakge kalin̰ ki se, ɔɔɗ doi roɗe
ki. 21 Taa jeel nakɗegen ese sum ɓo maakɗe
ki se jee mɛtin̰gen uunga kuun ɗoobm Isa
al-Masi se kic ɓo rɛsŋga naatn.

Ɔn̰ Raa asen tɛɗn bɛɛn̰a.

* 6:16 Aak Ekz 33.20.

Maktubm gɛn k-dige kɛn Pɔl raaŋiŋ Timote ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn k-dige kɛn Pɔl raaŋiŋ Timote ki

Maktubm Timote gɛn k-dige, ɔk dɛjŋ̃ Pɔl kɛn kaam mɔɔtn. Kaaɗ kɛn se Pɔl daŋgay ki (koŋ̃ 2.9), ɔɔ dɛn jeege rɛsiŋ̃ga (koŋ̃ 1.15; 4.10-16), ɔɔ naaŋ̃ jeele ɔɔpiŋ̃ga baata naaŋ̃ utu 'kooyo. Taa naaŋ̃ se ɓo naaŋ̃ taaɗ Timote ki, debm naaɗe tɛɗo naaba tɛlɛ, kɛn naaŋ̃ jeŋ̃ aan gɔɔ goon maakiŋ̃ se taaɗiŋ̃ ɔɔ ŋ̃'iŋg lapia. Maktubm kɛn Pɔl raaŋ Timote ki se, taaɗ mɛtn taar kiŋgiŋ̃a, gɛn naabiŋ̃a, ɔɔ gɛn dooyiŋ̃ kɛn naaŋ̃ dooyo jeege, gɛn dubariŋ̃ kɛn naaŋ̃ ɔŋo taa Labar Jiga gɛn Isa al-Masi se. Ɔɔ naaŋ̃ taaɗ taar kɛn naaŋ̃ dɛj Timote. Pɔl dɛj Timote ɔɔ ɛɗiŋ̃ kaay kaama kici taa naabm al-Masi se, naaŋ̃ utu dabara (koŋ̃ 2.1-13). Pɔl tɛrl taaɗiŋ̃ ɔɔ taar Raa se ŋ̃'taaɗiŋ̃ ute ɗoobiŋ̃a (koŋ̃ 2.14; 4.15). Taa naaŋ̃ se Timote an kɔnd te roŋ̃a ɔɔ ŋ̃'ɔŋ̃te kiŋg naajŋ̃ taara do taarge tun mɛtiŋ̃a. Jee tujge se, ŋ̃'tɛrlɗen naaga, ŋ̃'uun bɔlɔtn kiŋg Pɔl jiga se. Nakŋ jaay Pɔl ute jee dooygen kuuy dooyo jee Raage se, naai 'tɛɗiŋ̃ ute ɗoobiŋ̃a. Naaŋ̃ taaɗiŋ̃ ɔɔ, Kitap se k'lee k'dooyiŋ̃a. Taargen maakɗege tu se «jiga aak eyo gɛn dooy jeege, ɔɔ taargen kɛn k'lee dooy jeege mɛt ki ey se lɛ, naaŋ̃ taaɗ tɔɔk mɛtiŋ̃ tooɗn tal. Ɔɔ Kitapm Raa se ɔnd jeege do ɗoob ki ɔɔ taa jeege 'tɛɗn nakŋ ute ɗoobiŋ̃a naan Raa ki» (koŋ̃ 3.16).

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsiŋ̃ Timote ki

1 Kɛn ara maam m'Pɔl ɓo m'raaŋi maktubm se, maam kɛn *m'debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi aan gɔɔ kɛn *Raa maakiŋ̃ jen ro ki. Naaŋ̃ ɓo ɔlumo taa m'ɓaa taaɗn jeege tu taar kaajŋ̃ kɛn naaŋ̃ taaɗga taaɗ ɔɔ utu 'kɛɗn jeege tu ute ɗoobm Isa *al-Masi se. 2 Maktubm se maam m'raaŋiŋ̃ naai Timote ki, goon maak-jema: ɔŋ̃ Raa Bubu ute Mɛljege Isa al-Masi tɛɗn bɛɛɗe, ai kɛɛjŋ̃ doi ki ɔɔ ai kɛɗn lapia.

Pɔl tɔɔm Raa taa Timote
(2Tim 2.1-12; Ɛp 1.3-7; 2Tɛs 2.13-15)

3 Maam se m'tɔɔm Raa kɛn maam m'lee m'tɛɗiŋ̃ naabiŋ̃ ute maakŋ kalaŋ aan gɔɔ gɛn ɓugumgen lee tɛɗo do dɔkiŋ̃ se. Nɔɔrɔ katara, kɛn maam jaay m'ɓaaŋ̃ ɓaa keeme se, daayum maam m'tɔnd mɛtiŋ̃ taa naai Timote. 4 Kɛn maam m'saapo do keemi kɛn naai eemo taa maam se, maam m'je ute maakum paac tɛrl m'ai ɓaa kaakŋ ute kaamum jaay ɓo, maakum 'raapo. 5 Maam m'saap do kaal maaki kɛn mala mala kɛn naai aal do *al-Masi ki se; kaal maakŋ bin se ɓugi mɛnd Lois naaŋ̃ kic aalo maakiŋ̃ do Raa ki jaay ɓo koi Enis kic ɓo aalo maakiŋ̃ bin kici ɔɔ ɓɔrse maam jeel maakum ki, naai kic ɓo aal maaki do Isa al-Masi ki bin kici.

Pɔl ɛɗ kaay kaama Timote ki

6 Taa naaŋ̃ se ɓo m'je m'ai taaɗa: 'saap do naabm kɛn Raa ɛɗisiŋ̃ gɛn tɛɗa se, kaaɗ kɛn maam m'ɔndo jim doi ki. Ɔɔ naabm se ɔŋ̃te 'dirigiŋ̃a. 7 Taa Nirl kɛn Raa ɛɗjekiro se ajeki tɛɗn j'aki ɓeer eyo, num *Nirl Raa se, ɛɗjeki gaab-tɔɔgɔ, maak-je do jeege tu ɔɔ tɛɗjeki k'bɔɔb j'ɔkki rojege. 8 Taa naaŋ̃ se ɓo ɔŋ̃ten tɛɗn sɔkɔŋ̃ɔ gɛn tɛɗn saaɗn Mɛljege; ɔɔ ɔŋ̃ten tɛɗn sɔkɔŋ̃ɔ taa maam kɛn j'ɔkum daŋgay taa *al-Masi. Num gaŋ 'dabar ute maama taa Labar Jigan gɛn Isa ute tɔɔgŋ Raa kɛn ɛɗi se. 9 Raa se naaŋ̃ ɓo debm aajjekiro jaay daŋjekiro taa j'aki tɛɗn jee naaŋge. Num naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ naaŋ̃ se taa naajege ɓo k'tɛɗkiroga tɛɗ nakŋ jig eyo, num taa bɛɛŋ̃ kɛn naaŋ̃ mala maakiŋ̃ jen ro ki. Ɔɔ bɛɛ ese se, naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ ute ɗoobm Isa al-Masi kaaɗ kɛn naaŋ̃ taaɗ te taa kaal do naaŋ ey ɓɔrtɔ, 10 ɔɔ ɓɔrse, Mɛl Kaajjege, Isa al-Masi se ɓaaɗo sum se, bɛɛŋ̃ se, naaŋ̃ taaɗiŋ̃ tooɗga tal. Taa Isa al-Masi se naaŋ̃ ɔk̃ tɔɔgɔ do yo ki, ɔɔ yo se naaŋ̃ tɛɗga aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ; ute Labariŋ̃ Jiga se Isa ɓaanoga te *kaajŋ̃ gɛn daayum kɛn 'kɔŋ ɗaar eyo. 11 Taa Labar Jigan ese se ɓo, Raa tɛɗum m'tɛɗga *debm kaaŋ̃ naabm Isa, debm wɔɔkŋ taariŋ̃a ɔɔ debm dooy jeege. 12 Taa naaŋ̃ se ɓo maam m'utu m'dabar dabar rɔk se. Naɓo sɔkɔŋ̃ tɔɔlum eyo, taa debm maam m'aal maakum doŋ̃ ki se lɛ, maam m'jeeliŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ ɔk tɔɔgŋ kɛn 'bɔɔbm nakgen paacŋ̃ kɛn naaŋ̃ ɔŋ̃umsiŋ̃ kaam jim se bini 'kaan ɓii kɛn kaam mɔɔtn kɛn Raa utu 'kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu paac.

13 Ute kaal maaki ɔɔ ute maak-je kɛn naai ɔk do jeege tu kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki se, taar mɛcŋ̃ kɛn maam m'dooyi se, 'ɓaa te naaŋ̃ se. 14 Taar kɛn jiga kɛn maam m'dooyi

se ˈbɔɔbiŋ̃ maaki ki jiga. Ɔɔ *Nirl Salal kɛn
utu maakje ki se ai noogo.
15 Naai ˈjeele gɛnaagen paacŋ̃ kɛn taa
naaŋ Azi ki se, rɛsumga. Maakɗe ki se Pigel
ute Ermogen kici.
16 Ɔŋ̃ Mɛljege ˈtɛɗn bɛɛŋ̃ maakŋ ɓee
Onezipor ki. Taa Onezipor se daayum ɛɗum
kaay kaama ɔɔ kɛn maam maakŋ daŋgay ki
se kic ɓo, naaŋ̃ sɔkɔŋ̃ tɔliŋ̃ eyo taa maama.
17 Anum kɛn naaŋ̃ aan maakŋ gɛgɛr kɛn
*Rɔm ki sum se, naaŋ̃ jem wɔrɔk wɔrɔk bini
jaay ɓaa ɔŋuma. 18 Ɔŋ̃ ɓii kɛn kaam mɔɔtn
Raa kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, Mɛljege Isa
al-Masi aŋ̃ kɛɛjŋ̃ doŋ̃ ki naan Raa ki. Bɛɛ kɛn
naaŋ̃ tɛɗumo maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki paac
se, nam jaay jeeliŋ̃ aan gɔɔ naai Timote se
gɔtɔ.

2

*Asgar gɛn *al-Masi*

1 Naai goonuma, ɔk maaki tɔɔgɔ do bɛɛ
kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki se. 2 Ɔɔ taar
kɛn naai ˈbooyo maam mˈdooyo jeege naan
saaɗge tun dɛn se, taar se ˈɓaa dooyiŋ̃ jeege
tun ˈbooy kɔkŋ mɛtiŋ mɛc taa naaɗe ˈkɔŋ
kaasn dooy taar se jeege tun kuuy kici.
3 Naai kic ˈdabar te maama aan gɔɔ asgar
Isa al-Masi kɛn mɛc. 4 Asgar jaay je ˈtɔl deb
kɛn uuniŋ̃ se, naaŋ̃ ɔliŋ̃ te nakgen jeege lee
tɛɗ se ey sum. 5 Aak jee taaŋge se: debm
aaŋ̃ aŋ̃ga te ɗoobiŋ̃a ɔɔ aanga deet jaay
ɓo, jˈaaliŋ̃ aace*. 6 Debm aay kaamiŋ̃ kurs
maakŋ-gɔtiŋ̃ se, kɛn maakŋ-gɔt se jaay oo-
jga num, naaŋ̃ ɓo kɔsn nakiŋ̃ deete. 7 ˈSaap
jiga do taarge tun maam mˈtaadî se. Ɔɔ
Mɛljege ai tɛɗî naai ˈjeel kɔkŋ mɛtn nakgen
se paac.

ˈSaap do Isa kɛn ooy teeco daan yoge tu
se

8 ˈSaap do Isa *al-Masi ki: naaŋ̃ se teeco
mɛtjil Gaar *Daud ki. Naaŋ̃ se ooyga ɔɔ
duro daan yoge tu ɔɔ kɛse ɓo Labar Jigan
kɛn maam mˈlee mˈtaaɗ jeege tu se. 9 Taa
Labar Jigan se ɓo, maam mˈdabar bini, kˈjˈɔk
kˈdɔɔkum aan gɔɔ debm kɛn tujga tuj dîm.
Naɓo taar *Raa se, jˈaŋ̃ kɔŋ gaas eyo. 10 Taa
naaŋ̃ se ɓo, maam mˈsɛrk nakge paac taa
jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ do dɔkiŋ̃
se, taa naaɗe kic ˈkɔŋ kaaja ute ɗoobm Isa
al-Masi ɔɔ ˈkɔŋ *nookŋ gɛn daayum.

11 ˈBooyo! Taargen ese se taargen mɛt ki:
Kɛn naajege jaay jˈooykiga te naaŋ̃ se,
jˈutu jˈaki kɔŋ kaaja te naaŋ̃ kici;
12 kɛn naajege jaay kˈdabarki ute naaŋ̃ se,
jˈutu jˈaki ɓaa kɔsn gaara te naaŋ̃ kici.
Kɛn naajege jaay kˈbaatiŋ̃kiga se,
naaŋ̃ kic ajeki baat naajege kici;
13 kɛn naajege jaay kˈtujkiga ɔrmjege se,
naaŋ̃ se, daayum tuj ɔrmiŋ̃ eyo,
taa naaŋ̃ se ˈkɔŋ baatn roŋ̃ eyo.

Debm tɛɗn naabm jiga naan Raa ki

(1Tim 1.3-7,18-20; Tit 1.10-16, 2.11-15; 2Pr 2.1-22)

14 Taargen se paac ˈtɛrl taaɗɗesiŋ̃a. Naan
Raa ki se, ˈtaaɗɗen ute tɔɔgi paac: jˈɔŋ̃te
tɛɗn dɛkɛŋ̃ɛ do taarge tun mɛtiŋ̃ge se. Taa
naajŋ̃ taara se nakŋ cɛrɛ ɔɔ ˈkutn jee kɛn
lee booyiŋ̃ se. 15 Aay kaami, naan Raa ki
se ˈtɛɗ debm mɛcŋ̃ kɛn ˈtɔɔl Raa ki, ɔɔ tɛɗ
aan gɔɔ debm tɛɗn naabm kɛn ɔk sɔkɔŋ̃ eyo
kɛn taaɗ taar Raa mɛt ki ute ɗoobiŋ̃a naan
jeege tu. 16 Ɔɔɗ doi do taarge tun jeege lee
ul rɛŋ̃ rɛŋ̃ jaay rɛsn ute ɗoobm Raa se. Taa
jeegen lee tɛɗn naaŋ̃ ese se, naaɗe daayum
tɛɗ *kusiŋ̃a ɓaa ute naanɗe. 17 Taar naaɗe
se aan gɔɔ̃ du kɛn ɔŋ eep eyo ɔɔ ɔs ɓaa ute
naaniŋ̃a. Imɛnɛ ute Pilɛtɔs se, mɛtn jee se
kici. 18 Jee se rɛsŋga ute taar mɛt ki. Ɔɔ
naaɗe taaɗ jeege tu ɔɔ: kaaɗn kɛn Raa utu
dur jeegen ooyga kooy se, deelga. Bin ɓo
jee utu aal kaal maakɗe do Isa ki se, naaɗe
tujɗenga kaal maakɗe se kici. 19 Num gaŋ
mɛtn taar kɛn Raa uuno mɛtiŋ̃ se, utu iŋg
gɔtiŋ̃ ki tak; naaŋ̃ se tec aan gɔɔ kuun mɛtn
ɓee kɛn kˈraaŋiŋ̃ ro ki jˈɔɔ: «Mɛljege Raa se,
jeel jeeŋge» ɔɔ «Debm jaay taaɗga ɔɔ naaŋ̃
gɛn Mɛljege se, ŋ̃ˈɔɔɗ doŋ̃ ro kusiŋ̃ ki.»
20 Debm maal ɔk ɓee magal se maakŋ ɓeeŋ̃
ki se, ɔk nakgen kˈɗaapɗe ute daab ɔɔ te
pudda sum eyo. Num maak ki se ɔk nakgen
jˈɔɓɗe te nɛŋ̃jɛ ɔɔ kɛngen kaagge ɓo kˈcɔɔc
kˈɗaapɗe kici. Nakgen jiga se, kˈjˈɔɔɗɗe ute
ɓiiŋ̃ ɓiiŋ̃a ɔɔ kɛngen mɛtiŋ̃ge se, kɛn kˈlee
kˈtɛɗn naaba ɓii-raa. 21 Bin num debm kɛn
ɔɔɗga doŋ̃ ro kusiŋ̃ ki ɔɔ tɛɗ roŋ̃ *salal se,
naaŋ̃ tɛɗga aan gɔɔ nakŋ jiga, kɛn mɛliŋ̃
ɔɔɗiŋ̃ ute ɓiiŋ̃ ɓiiŋ̃a. Ute naaŋ̃ se naaŋ̃ tɛɗn
naabgen jiga kɛn mɛliŋ̃ maakiŋ̃ jen ro ki.

Debm tɛɗn naabm Mɛljege

* 2:5 Kaal aacŋ̃ ara se je taaɗn ute laatn tɔɔm kɛn jˈɔndiŋ̃ doŋ̃ ki.

22 Anum nakŋ *kusiɲ kɛn gaan kɔɗge
maakɗe je se, naai iik ro ki dɔkɔ. Num
'je nakŋ te ɗoobiɲa, daayum aal maaki do
Raa ki, je jeege ɔɔ daan jeege tun lee eem
Mɛljege ute maakŋ kalaŋ se, naai iŋg te
tɔɔsɛ ute naaɗe. 23 Bin num, ɓɛrɛ, ɔɲte kɔl
doi do naajɲ taarge tun rɛɲ rɛɲ gɛn jee
dɛrlge se. Taa naai 'jeele, naajɲ taargen bin
se, lee ɓaano ɓaa ute mooyo. 24 'Jeele debm
tɛɗn naabm Mɛljege se, 'kɔŋ mooy te jeege
eyo. Num naaɲ 'tɛɗn debm je jeege paac,
jeel dooy jeege ɔɔ sɛrkŋ jee naajɲ taarge.
25 Jee kɛn lee naaj taara se, naai 'taaɗɗen te
taar urlu. Bin sum ɓo, daan Raa utu aɗen
tɛrl maakɗe ɔɔ naaɗe utu 'jeel taar mɛt ki,
26 ɔɔ naaɗe 'tɛrl 'tɛɗn jee mɛtɛkge ɔɔ aɗe kɔŋ
teecɲ maakŋ ji *Ɓubm sitange tun kɛn ey
num tɔkɗenga tɔk ɓulu gɛn tɛɗn maakjeɲa.

3

*Ɓiigen kaam m*ɔɔtn se utu 'tɛɗn ɔɔɲɔ

1 Daala 'jeele! Ɓiigen kaam mɔɔtn se,
jeege kiŋgɗe utu aɗen tɛɗn ɔɔɲɔ. 2 Taa
ɓiigen kaam mɔɔtn se, jeege 'tɛɗn jee
nakɔɔŋge, 'je gurs, 'tɛɗn jee koonge ɔɔ 'ma-
gal roɗe. Naaɗe 'naajɲ *Raa ɔɔ 'tookŋ taar
kɛɲɗege ute bubɗege eyo. Jee se, bɛɛ kɛn
k'tɛɗɗen se kic ɓo naaɗe jeele eyo. Nakŋ
kɛn jee Raage aaliɲ maak ki se, naaɗe uum
aaliɲ naaŋ ki; 3 naaɗe se kɛn 'tɛɗn *kusiɲa
jeege tu kic ɓo ɔlɗen ɗim eyo, ɛɛj do jeege tu
eyo, 'tɛɗn jee kɔɔɗn jeege, naaɗe ɔŋ bɔɔb ɔk
roɗe eyo, tɛɗn kusiɲ jeege tu kic ɓo maakɗe
raap sakaɲ, ɔɔ nakŋ bɛɛ tap ɓo, naaɗe je
eyo; 4 naaɗe je kudn gɔɔ jeege, 'tɛɗn jee
maak-taarge, naaɗe magal roɗe aak eyo ɔɔ
nakŋ daa roɗe ɓo je se, naaɗe jeɲ cir Raa.
5 Ɓeere, naaɗe se, kɛn aakɗe num 'ɗeekŋ ɔɔ
jee se, jee ɔk taar Raa ɔɔɲɔ, num naaɗe se,
tɔɔgŋ Raa tap ɓo, naaɗe ɔɔɗ undiɲ naata.
Anum jee se, naai ɔɔɗ doi roɗe ki dɔkɔ.
6 Maakɗe ki se, jee mɛtiŋge lee gooɲ ɓaa
ɓee mɛndge tun ɔk tɔɔgɔ ɗoobm Raa ki eyo
ɔɔ aasiɲ do roɗe ki eyo, ɔɔ mɛndgen se
ɔk maakje do nakge tun jig eyo kɛn ɔlɗen
maakŋ kusiɲ ki. Jee se lee dɛrlɗe taa aɗen
kɔkŋ kaam jiɗe. 7 Mɛndgen se je ɓo 'dooy
jeele taar mɛt ki, naɓo naaɗe ɔŋ booy ɔkiɲ
eyo. 8 Aan gɔɔ Janez ute Jambrez* baate
tookŋ taar *Musa se, jee se kic ɓo baate
tookŋ taar mɛt ki. Naaɗe se jee tɔɔj eyo ɔɔ
kaal maakŋ kɛn naaɗe ɔɔ aal do Isa ki se kic
ɓo, cɛrɛ sum. 9 Anum naabɗe se 'kɔŋ ɓaa dɔk
eyo, taa jeege utu aɗen jeel paac, naaɗe se
jee tɔɔj eyo aan gɔɔ Janez ute Jambrez se.

*P*ɔl dɛj Timote

(*2K*ɔr 6.3-10; 2Pr 1.19-21; NJKN
20.28-31)

10 Naai Timote se uunga bɔlɔtuma maakŋ
dooy kɛn maam lee dooyo jeege se,
kiŋguma, nakgen kɛn maam m'saap do ki
gɛn tɛɗa, kaal maakum do Isa ki, maakum
kɛn deere, maak-je kɛn maam m'ɔk do jeege
tu, kaay kaamum se, 11 dubar kɛn jeege
lee dabaruma ɔɔ dubar kɛn maam mala
m'lee dabara. Naai 'jeele nakŋ kɛn jeege
tɛɗumo dom ki maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔsn
kɛn taa naaŋ Pizidi ki, ute kɛngen maakŋ
gɛgɛrge tun Ikɔniɔm ute kɛn Listir ki se,
ɗeere, gɔtn se jeege dabarumga dɛn aak
eyo. Gaŋ Mɛljege ɔɔɗumoga doma maakŋ
nakge tun se paac. 12 Anum 'booyo! Jee
paacɲ kɛn je kɔkŋ ɗoobm Isa *al-Masi ɔɔɲ
se, naaɗe se jeege utu aɗen lee dabara.
13 Anum jee *kusiŋge ute jee kɔrɗge se lɛ,
utu 'tɛɗn kusiɲ 'ɓaa ute naanɗe. Naaɗe utu
'dɛrl jeege ɔɔ naaɗe kic jeege utu aɗen dɛrl
naaɗe kici.

14 Num naai Timote taar kɛn jeege dooyio
jaay naai 'tooko ɔɔ aal maaki do ki se, ɔkiɲ
tɔɔgɔ. Taa jeegen dooyio taar se jaay naai
'took do ki se lɛ, naai kic 'jeelɗe. 15 Ɓeere,
gɔtn naai iiɲ baatiki tap ɓo, naai 'jeel taar-
gen salal kɛn k'raaŋiŋoga raaŋ maakŋ Kitap
ki ɔɔ taargen se ɓo ɔk tɔɔgɔ kɛn ai tɛɗi
naai 'jeel taara kɛn ai kaaja ute kaal maaki
kɛn naai aal do Isa al-Masi ki se. 16 'Booyo:
Kitapm Raa se kɛse Raa mala ɓo kɛn ɔl jeege
raaŋiŋo. Taar se jiga aak eyo gɛn dooy
jeege, ɔɔ taargen kɛn k'lee dooy jeege mɛt
ki ey se lɛ, naaɲ taaɗ took mɛtiɲ tooɗ tal.
Ɔɔ Kitapm Raa se ɔnd jeege do ɗoob ki ɔɔ
taa jeege 'tɛɗn nakŋ ute ɗoobiɲa naan Raa
ki. 17 Bin jaay ɓo, debm tɛɗn naabm Raa se
'tɛɗn debm mɛc, 'kɔŋ ɗaapm roɲa ɔɔ tɛɗn
naabgen jiga jiga.

4

*'Taa*ɗ Taar *Raa jeege tu

* 3:8 Do dɔkiɲ se, Janez ute Jambrez se jee kɛn lee ooj roɗe gɛn dɛrl jeege taa naaŋ Masar ki.

1 ˈBooy mˈai taaɗa: naan Raa ki ɔɔ naan
Isa *al-Masi kɛn aɗe ɓaa kɔjɩ̃ bɔɔrɔ do jeege
tun zɛɛrɛ ɔɔ do jeege tun ooyga kooy se,
ɔɔ naaɩ̃ kɛn aɗe ɓaa aan gɔɔ gaarge, mˈɔɔ:
2 ˈwɔɔk Taar Raa jeege tu kɛn maakŋ gɔt
kɛn jiga ey lɛ ɔɔɩ̃ kic ɓo, aay kaami. Kɛn
naai ˈdooyɗe dooy se, daayum uɗɗen bia,
uunɗe kaamɗe, ˈdɛjɗe ɔɔ ˈmooyɗe. 3 Taa
kaaɗiɩ̃ utu ˈkaan se, taar mɛt ki se, jeege
je aɩ̃ booy ey sum, num naaɗe je ɓo ˈtɛɗn
nakŋ kɛn maakɗe jea. Taa naaɩ̃ se ɓo
naaɗe ˈlee ɓaa gɔtn jee dooyge tun dɛn kɛn
aɗen taaɗn taar kɛn aɗen kɛɗn maak-raapo.
4 Taargen mɛt ki se, naaɗe ˈje aɩ̃ booy eyo.
Naɓo naaɗe je ɓo ˈbooy taargen rɛɩ̃ rɛɩ̃ se.
5 Anum naai se, do nakge tu paac se, naai
iŋg do mɛtɛki ki. Kɛn dubar aanga doi ki kic
ɓo, aay kaami sɛrkiɩ̃a, aan gɔɔ debm kɛn lee
wɔɔk Labar Jigan gɛn Isa al-Masi. Ɔɔ naabi
se, ˈtɛɗn naŋiɩ̃ ute ɗoobiɩ̃a.
6 Anum maam Pɔl se lɛ, aan gɔɔ jˈɔk
kˈtɔɔlumga *sɛrkɛ Raa ki. Ɔɔ ɓii kooyum
lɛ ɔɔpga gɔɔrɔ. 7 Maam se mˈtɛɗoga tɛɗ
bɔɔr jɛt. Ɔɔ maam mˈaaɩ̃ mˈaanga ute
ɗoobiɩ̃a gɔtn kaan ki ɔɔ mˈbɔɔbga jiga
ɗoobm al-Masi. 8 Bɔrse se, nakŋ kaal
aacɩ̃ ute ɗoobiɩ̃* kɛn Raa amsiɩ̃ kɛɗ se te
booyum maakŋ raa ki. Kɛse Mɛljegen debm
daan kɛn utu kɔjɩ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se ɓo
amsiɩ̃ kɛɗn ɓii kɛn se. Ɔɔ naaɩ̃ am kɛɗn
maam ki kalum ki sum eyo, num naaɩ̃ utu
ˈkɛɗn jeege tun paacɩ̃ jeɩ̃a ɔɔ utu iŋg aak
kaamiɩ̃ ɓii kɛn naaɩ̃ utu aɗe ɓaa se.

*P*ɔl ɛɗ labariɩ̃ Timote ki ɔɔ dɛjiɩ̃a

9 Bin se, aay kaami ˈɓaaɗo ɔŋum kɛskɛ.
10 Taa Demas lɛ rɛsumga, iiɩ̃ ɓaaga gɛgɛr kɛn
Tɛsalonik ki taa naaɩ̃ uunga nakŋ *dunia ɓo
ciri. Kresen se, jˈɔliɩ̃ ɓaaga taa naaŋ Galat
ki ɔɔ Tit kic ɓo jˈɔliɩ̃ ɓaaga taa naaŋ Dalmati
ki. 11 Ɔɔp Luk kaliɩ̃ ki sum ɓo te maama. Kɛn
naai ˈɓaaɗo ɓaa num, Mark se ˈɓaamsiɩ̃o,
taa naaɩ̃ se utu am noogŋ maakŋ naab ki.
12 Tisik se, maam mˈɔliɩ̃ ɓaaga maakŋ gɛgɛr
kɛn Ɛpɛz ki. 13 Kɛn ˈɓaakiro ɓaa se, uunumo
kal kuulum magal se kɛn maam mˈɔɩ̃iɩ̃o
maakŋ gɛgɛr Troas ki gɔtn Karpos ki se. Ɔɔ
ˈtɔs ˈɓaamo ute kitapge ɔɔ kɛn maam jeɩ̃
tap tap se kɛngen kˈteelɗenga teel se.
14 Kɔɗ-kɔrɗn-tɔɔl kɛn roɩ̃ Alekzandɛr se,
tɛɗumoga *kusiɩ̃ aak eyo. Nakŋ naaɩ̃ tɛɗ
se, Mɛljege utu aɩ̃siɩ̃ tɛrl doɩ̃ ki. 15 Naai kic
ɔnd kɔnd te gaabm se, taa do taar kɛn naaje
kˈdooy jeege se, naaɩ̃ took do ki eyo paac
paac.
16 Kaaɗ kɛn deet deetn gɔtn kɔjɩ̃ bɔɔr
ki jaay, maam mˈtaaɗ taargen am naakŋ
kɔɔɗn dom se, nam tap ɓo ɓaa te mɛtum
ki eyo. Jeege paac rɛsumo. Taa nakŋ
naaɗe tɛɗ se, ɔɩ̃ Raa ɔɩ̃te kɔkɗesiɩ̃ ɔɔɩ̃ɔ.
17 Naɓo Mɛljege mala se utu te maama ɔɔ
naaɩ̃ ɛɗumga tɔɔgɔ bin ɓo maam mˈtaaɗga
taariɩ̃ jeege tu ute maraadiɩ̃a ɔɔ taar Raa
se, jeegen kɛn Yaudge ey se kic ɓo paac
booyga. Ɔɔ Mɛljege se lɛ, aajumga taar
tupiy ki. 18 Mɛljege se, maakŋ gɔt kɛn ɔɔɩ̃ɔ
paac se utu am kɔɔɗn doma ɔɔ am kaaja
taa ansum ɓaa maakŋ gaariɩ̃ kɛn maakŋ raa
ki. Ɔɩ̃ daayum daayum Mɛljege se, jeege aɩ̃
*nooko. *Amin!

*P*ɔl naŋ taariɩ̃a ɔɔ raaŋ ɔl tɔɔsiɩ̃ kaam
mɔɔtn

19 ˈTɛɗ tɔɔsɛ Priska ute Akilas ki ɔɔ ˈtɛɗ
tɔɔsɛ jeege tun maakŋ ɓee Onezipor ki kici.
20 Erast se ɔɔpoga maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint
ki ɔɔ Tropim lɛ, maam mˈɔɩ̃iɩ̃oga maakŋ
gɛgɛr kɛn Milɛ ki, taa naaɩ̃ kɔɔɩ̃ɔ. 21 Kɔr
kaaɗn kuulu ˈkaan se, ˈnaar ˈɓaaɗo ɔŋuma.
Ebul, Pudan, Linus, gɛnaa mɛnd Klɔdia ute
gɛnaage paac tɛɗì tɔɔsɛ. 22 Ɔɩ̃ Mɛljege se
ˈtɛɗn ute naai. Ɔɔ ɔɩ̃ naaɩ̃ asen tɛɗn bɛɛɩ̃
naase ki paac.

* 4:8 Aak 2Tim 2.5.

Maktubm kɛn Pəl raaŋiŋ̃ Tit ki Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pəl raaŋiŋ̃ Tit ki

Tit se, lee tɛɗoga naaba tɛlɛ ute Pəl. Kaaɗ kɛn Pəl jaay jee Kərint ki ɓaa tɛɗîŋ̃ kiŋgiŋ̃ əəŋ̃ se, Tit se tɛɗoga tɛɗn naabm mɛc. Kaaɗ kɛn Pəl jaay raaŋiŋ̃ maktub ese se, Tit utu taa naaŋ Krɛt ki. Əə taa naaŋ Krɛt se, maane gurug əliŋ̃ daan ki. Gətn ese se naaŋ̃ noog jee al-Masige gɛn tənd ɗaapm naabɗege. Pəl raaŋ Tit ki se əə taaɗîŋ̃ ɗoobm kɛn naaŋ̃ ˈbɛɛr təəɗn jeegen kɛn ˈtɛɗn naan jee al-Masige (koŋ̃ 1.5-16). Naaŋ̃ dɛjiŋ̃ ute ɗoobm kɛn naaŋ̃ an kiŋg ute jee al-Masige aan gəə jee magal naaniŋ̃ ki, mɛnd paragge, gaan-kəɗge ute ɓulge (koŋ̃ 2.15). Isa al-Masi ɛɗ roŋ̃ sɛrkɛ se taa ˈkəəɗn do jikilimge paac maakŋ kusiŋ̃ ki (koŋ̃ 2.14). Jee al-Masigen kiŋgɗe tɛɗga kiji se, iŋg do taar kɛn se. Kaaɗ kɛn Pəl raaŋ maktubgen di Timote ki ute kɛn naaŋ̃ raaŋ Tit ki se, jee al-Masige jeelga Isa se aɗe kəŋ ɓaa ɓərse eyo. Bin ɓo naaɗe ˈdooy kiŋg kɛn aɗen noogo gɛn tiŋg ɓaa ute naanɗe.

Pəl raaŋ əl təəsɛ Tit ki
(2Pr 1.1-4)

1 Kɛse maam Pəl ɓo mˈraaŋi maktubm se, maam kɛn ɓul *Raa əə *mˈdebm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi taa jeegen kɛn Raa bɛɛr təəɗɗenga təəɗo mˈaɗen tɛɗn naaɗe kaal maakɗe paac do Isa al-Masi ki jeel-taar Raa mɛt ki, kɛn taaɗ əə naaɗe ək taar Raa se əəŋ̃ə. 2 Taa naaɗe kənd doɗe gɛn kəŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum. Mɛtn taar kaajŋ̃ ese se kɛse Raa mala ɓo taaɗo taar se kaaɗ kɛn naaŋ̃ aal te do naaŋ ey ɓərtə əə Raa lɛ naaŋ̃ taaɗ̃ taar-kəəɓ eyo. 3 Kaaɗ kɛn Raa jen ro ki jaay aan se, naaŋ̃ taaɗ mɛtn taar kaajŋ̃ se jeege tu, taar se ɓo kɛn naaŋ̃ ɛɗumsiŋ̃ kaam jima. Kɛse ɓo taar kɛn Raa Mɛl Kaajjege əlum əə mˈtaaɗîŋ̃ jeege tu. 4 Tit maam mˈraaŋi maktubm se, naai se aan gəə goonum mala, taa maam ute naai se kˈjˈaalga maakje kalaŋ do Raa ki. Əŋ̃ Raa Bubu ute Mɛl Kaajjege, Isa al-Masi ai tɛɗn bɛɛɗe əə ai kɛɗn lapia.

Naabm gɛn Tit daan jee Raage tun Krɛt ki
(1Tim 3.1-7; 1Pr 5.1-4)

5 Maam mˈənio Krɛt ki se, taa naai ˈtənd ɗaapm naabm kɛn maam mˈəniŋ̃o ɗoob ki se əə naai ˈbɛɛr tənd naan *eglizge maakŋ gɛgɛrge tun taa naaŋ Krɛt ki aan gəə kɛn maam mˈtaaɗîo se. 6 Debm kɛn naai aŋ̃ bɛɛr kənd se, debm kɛn ək taar ɗîm roŋ̃ ki eyo əə mɛndiŋ̃ kalaŋ sum. Gɛniŋge aal maakɗe do Isa *al-Masi ki əə taargen jig eyo se kˈtaaɗɗen roɗe ki eyo əə naaɗe se jee booy uun taara. 7 Aan gəə Raa ɛɗîŋga naaba gɛn kaakŋ do jee naaŋge tu se, debm naan egliz se ˈtɛɗn debm ək taar ɗîm roŋ̃ ki eyo. Debm bin se oŋ̃te tɛɗn debm kɛn əə taar naaŋ̃ taaɗga sum ɓo ˈtɛɗn mɛt ki, oŋ̃te tɛɗn debm maak-taara, oŋ̃te tɛɗn debm aay tətə dɛna əə oŋ̃te tɛɗn debm kənd naapa ute jeege. Əŋ̃te tɛɗn debm kəsn gurs jeege cɛrɛ. 8 Gaŋ debm bin se ˈtɛɗn debm kəkŋ mɛrtge, debm je tɛɗn nakŋ jiga, debm iŋg do mɛtɛkiŋ̃ ki, əə tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃a, debm *salal, debm bəəb ək roŋ̃a. 9 Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se naaŋ̃ aal maakiŋ do ki paac, kɛse ɓo taar kɛn naaje kˈlee kˈdooy jeege. Əə taar se ɓo kɛn aŋ̃ təəgŋ maakiŋ̃a əə an dɛjŋ̃ jeege ute taar Raa jigan ese əə taaɗn jeege tun baate kaal maakɗe do taar Raa ki se əə nakŋ naaɗe tɛɗ se mɛt ki eyo.

Jeegen dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo

10 Taa jeege dɛna baate kuun taar jeegen naan jee Raage, maakɗe ki se Yaudgen aalga kaal maakɗe do Isa *al-Masi ki se, naaɗe se ɓo kɛn dɛrl jeege əə dooyɗe ute taarɗegen rɛŋ̃ rɛŋ̃ se cir paac paac. 11 Əŋ̃te kəŋ̃ jee se ˈdooy jeege, ˈdooy kɛn naaɗe lee dooy jeege se əl jeegen maakŋ ɓeege tun mɛtiŋ̃ se uun taarɗen kɛn jig ey se, dooy kɛn naaɗe lee dooy jeege se lɛ, lee əsn kəsn jeege cɛrɛ. 12 Do dəkiŋ̃ maakŋ jeege tun Krɛt ki se, deb kalaŋ debm jeel-taara ɗeek əə:
«Jee Krɛt ki se naaɗe se paac jee taar-kəəɓge, naaɗe se iŋg aan gəə daagen naatn, naaɗe se jee kaar-naabge əə əəpɗen ɓo kəsə sum.»

13 Taar gaabm taaɗ ro jeege tun Krɛt ki se mɛt ki, kɛn bin se naai ˈmooyɗe makəŋ̃ə taa naaɗe ˈkaal maakɗe do taar Isa al-Masi kɛn salal se. 14 Jˈəŋ̃te kuun taar Yaudgen lee taaɗ kˈtusɗege se eyo ute nakŋ jikilimge naaɗe lee taaɗ gɛn tɛɗa. Kɛse ɓo kɛn əŋ əŋ̃ɗe naaɗe əŋ uun taar Isa al-Masi kɛn mɛt ki se eyo. 15 Jee *salal ɗoobm Raa ki aak nakge paac salal naanɗe ki. Gaŋ jee tɛɗ

nakŋ *kusiɲa ɔɔ baate kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se, nakŋ salal naanɗe ki se, gɔtɔ. Naaɗe iŋg ɓo gɛn saapm do nakge tun jig eyo naaɗe tɛɗ kusiɲ kic sɔkɔɲ̃ tɔɔlɗe eyo. [16]Jee se tɛɗ roɗe naan jeege tu aan gɔɔ naaɗe ɓo jeel Raa, gaŋ nakŋ naaɗe tɛɗ se tec gɛn Raa eyo. Nakŋ naaɗe tɛɗ se jeege aakɗenga kic ɓo jeɗe eyo, naaɗe baate tookŋ taar Raa, ɔɔ nakŋ bɛɛ tap ɓo naaɗe ɔŋ tɛɗ eyo.

2

Pɔl dɛj Tit taa jeegen gɔɔlga gɔɔlɔ, gaan kɔɗge ute ɓulge

(1Tim 2.9-15; 1Pr 3.1-6; Ɛp 6.5-8; 1Pr 2.18-20)

[1] Gaŋ naai se, 'dooy jeege ute taargen kɛn ɓaa ute taar Isa *al-Masi kɛn salal se. [2]Ɔɔ taaɗ gaab-gɔɔlge tu se ɔɔ k'bɔɔb roɗe, k'tɛɗ jeege aɗen kaal maak ki, k'j'iŋg do mɛtɛkɗege tu, j'ɔk taar Raaɗe jiga, k'je jeege ute maakɗe paac ɔɔ do nakge tun ese paac se j'aay kaamɗe do ki. [3]Bin se mɛnd-gɔɔlge se kic ɓo taaɗɗen k'tɛɗn nakŋ kɛn tɔɔl *Raa ki, j'ɔɲ̃te kɔɔɗn jeege j'ɔɲ̃te tɛɗn mɛnd kaayge num k'dooy jeege gɛn tɛɗn nakgen bɛɛ. [4]K'dɛjɲ̃ mɛndgen sɛɛm se naŋa kic ɓo je gaabiɲa ute gɛniŋge, [5]k'j'iŋg do mɛtɛkɗege tu ɔɔ k'bɔɔb j'ɔk roɗe bɛɛ k'tɛɗ mɛnd kiŋg ɓeege, k'tɛɗ mɛndgen jiga k'booy j'uun taar gaabɗege. Taa bin se nam kuuy kɔŋ taaɗn iŋg kus ro taar Raa ki eyo.

[6]Ɔɔ gaan kɔɗge se kic ɓo dɛjɗe j'iŋg do mɛtɛkɗe ki, [7]do nakge tun ɓaa se paac. Naai mala 'tɛɗn nakgen jiga kɛn jeege aakga kic num 'kuun bɔlɔti. Kɛn dooy jeege ute taar Raa se, dooyɗe ute maaki paac taa naaɗe ai kaal maak ki. [8]Taargen naai an 'dooy jeege se, dooyɗe te taargen kɛn mɛt ki kɛn jeege kɔŋ taar iŋg kus maak ki eyo, bin se taa jee taamooyjege se sɔkɔɲ̃ɔ aɗen tɔɔlɔ taa naaɗe ɔŋ te taar ɗim kusiɲ jaay gɛn taaɗn rojege tu eyo.

[9] Taaɗ ɓulge tu ɔɔ daayum k'sook mɛlɗege tu do nakge tun k'tɛɗn paac. K'tɛɗ nakgen 'raapm maakŋ mɛlɗege ɔɔ j'ɔɲ̃te naajɲ̃ taara ute naaɗe. [10]J'ɔɲ̃te ɓoogŋ ɗim mɛlɗege ɔɔ daayum j'ɔɲ̃te tujɲ̃ ɔrmɗege ute mɛlɗege. Kɛn naaɗe jaay k'tɛɗ naaɲ̃ se, 'kɔl jeege paac kaal taar Raa Mɛl Kaajjege se maak ki.

Raa tɛɗ bɛɛɲ̃ jeege tu

(Ɛp 2.1-10; 1Pr 1.10-21, 2.13-16; 1Jn 3.1-3)

[11] Taa Raa se taaɗga bɛɛɲa, bɛɛɲ̃ se ɓo kɛn aaj jeege paac. [12]Bɛɛɲ̃ se, dooyjeki taa j'aki kɔɲ̃ nakgen jig eyo naaniɲ ki ɔɔ j'aki kɔɲ̃ gɛn dɔŋ nakgen jee jeel Raa mal eyo lee dɔŋ se kici. Bin se j'aki kɔŋ kiŋg do naaŋ kɛn ara ki se, j'aki bɔɔbm kɔkŋ rojege, j'aki tɛɗn nakgen ute ɗoobiɲa ɔɔ j'aki kɔkŋ taar Raa se ɔɔɲ̃ɔ, [13]j'aki kaakŋ kaam ɓii kɛn Isa *al-Masi aɗe ɓaa, naaɲ̃ ɓo debm naaje j'ɔndki dojege doɲ̃ ki. Naaɲ̃ ɓo Raa magal Debm Kaaja ɔɔ debm tɔɔgɔ. [14] Isa al-Masi se, naaɲ̃ mala ɓo ɔɲ̃ roɲ̃ ooy taa naajege taa ajeki dugŋ dojege maakŋ *kusiɲ ki. Ɔɔ naaɲ̃ tugjeki kusiɲjege se, taa j'aki tɛɗn jee naaɲ̃gen mala mala, jee daayum maakɗe raap sakaɲ̃ gɛn tɛɗn nakgen jiga naaniɲ ki.

[15]Kɛse ɓo taar kɛn naai an dooy jeege, an dɛjɛ ɔɔ an mooy jeege ute tɔɔgi. Ɔɔ naai se nam ɔɲ̃ten kaaki aan gɔɔ debm cɛrɛ.

3

Jee Raage tap ɓo kiŋg ɔɔ ɗi daan jeege tun jeel *Raa mal ey se

[1]Tɛr taaɗɗen kici jee Raage tu se ɔɔ gaariŋge ute tɔɔgge se k'sookɗen, ɔɔ k'tookɗen taarɗe ɔɔ k'ɗaap roɗe gɛn tɛɗn bɛɛ jeege tu. [2]J'ɔɲ̃te naaj nam, j'ɔɲ̃te tɛɗn taara ute jeege j'ɔk jeege roɗe ki, daayum k'tɛɗ jee dalul ute jeege paac.

[3]Taa naajege kic ɓo do dɔkiɲ̃ se, k'tɛɗkiro jee dɛrlge k'baatekiro booy kuun taar Raa. Ɔɔ naaje j'iigkiroga kiigi ɔɔ j'iŋgkiro gɛn tɛɗn nakgen jig eyo kɛn maakjege jea, j'iŋgki ɓo gɛn tɛɗn nakgen *kusiɲa ɔɔ k'tɛɗki maak-kilimi ro jeege tu. Jeege jaay aakjeki kic jejeki eyo ɔɔ naajege kic k'jeki naap eyo. [4] Gaŋ kaaɗiɲ jaay aas se, Raa Mɛl Kaajjege taaɗ bɛɛɲa ɔɔ naaɲ̃ se je jikilimge paac, [5]naaje se, taa k'tɛɗkiro tɛɗ nakŋ ɗoobiɲ̃ ki ɓo naaɲ̃ aajjeki eyo, num gaŋ naaɲ̃ aak ɛɛjjeki kɛɛj ɓo dojege tu. Naaɲ̃ aajjeki ute *Nirl Salal kɛn tugjeki kusiɲjege, ɔɔ tɛɗjeki j'oojjekiga kiji ɔɔ tɛrljekiga kiŋgjege tɛɗga kiji. [6]Raa ɔljekiro Nirl Salal ute maraadiɲ̃ se te Mɛl Kaajjege Isa *al-Masi. [7]Taa Raa te bɛɛɲ̃ se tɛɗjekiga k'tɛɗkiga jee lee tɛɗ naka ute ɗoobiɲ naaniɲ ki gɛn kɔŋ *kaajɲ̃ gɛn daayum kɛn j'utu j'iŋg j'ɔndki dojege do ki se.

[8]Taar maam m'raaŋi se taar mɛt ki, m'je taar se naai 'ɗaar ro ki cirr. Taa jee aalga kaal maakɗe do Raa ki se 'kaay kaamɗe

ˈtɛɗn nakgen aak bɛɛ. Kɛse ɓo taar kɛn jiga
kɛn ˈnoogŋ jeege paac.
9 Num gaŋ ɔn̰te lee je gɔtn naajn̰ taargen
rɛn̰ rɛn̰, ɔn̰te tuun mɛtjil jeege, ɔn̰te mooy
te jeege, naajn̰ taara te jeege ro do *Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Taargen bin se ɔn̰te
kɔl doi maak ki. Taargen se taargen rɛn̰
rɛn̰ kɛn ɔŋ noog nam eyo. 10 Debm jaay
naai aakin̰ gaaŋ gaaŋ jee Raage te naapa
se, ɓaa taaɗin̰ ɔɔ n̰ˈɔn̰te tɛɗn naan̰ se. Kɛn
naan̰ jaay baate booy kuun taari se, tɛr ɓaa
taaɗ ɗɔɔlin̰ kuuy daala. Kɛn naan̰ jaay baate
booy kuun taari num, debm bin se ɔɔɗ doi
dɔkɔ ron̰ ki naatn. 11 Naai ˈjeele debm bin se
rɛsŋga ute ɗoobm Raa, ɔɔ te kusin̰ naan̰ lee
tɛɗ ɔn̰ ey se, naan̰ malin̰ ɓo ɔj bɔɔrɔ don̰ ki.

Pɔl tɛɗ tɔɔsɛ jee Raage tun Krɛt ki
(1Kɔr 16.20-24)

12 Tɛɗga num mˈutu mˈai kɔl Artemas ey
lɛ Tisik. Taa maakɗe ki se debm kalaŋ ai
ɓaa noogo. Kɛn debm kalaŋ jaay ɓaa aan
ɔŋiga naane num, naai aay kaami ˈɓaaɗo
ɔŋum Nikopoli ki. Taa maam mˈje ɓaa kiŋg
kaaɗn kuul ki se gɔtn naane. 13 Zenas kɛn
jeel mɛtn taar kɔjn̰ bɔɔrɔ ute Apɔlɔs jaay
ɓaa ɓaa mɛrtɛ se aakɗen doɗe ki ɔn̰ten kɔn̰
ɗim aɗen baata. 14 Ɔn̰ gɛnaajegen ɗoobm
*al-Masi ki se kic ɓo dooy jeel tɛɗn bɛɛ taa
ˈnoogŋ jeegen kɛn, bɛɛki num, jˈaɗen noog
se. Bin se kaal maakŋ naaɗe aal do Raa ki se
kɔŋ noogŋ jeege.
15 Jeegen paacn̰ ute maam gɔtn ara se
tɛɗi tɔɔsɛ. Ɔɔ naai kic tɛɗ tɔɔsɛ gɛnaajege
tun ɗoobm al-Masi kɛn Krɛt ki, naaɗen kɛn
jejeki se.
Ɔn̰ Raa asen tɛɗn bɛɛn̰ paacki.

Maktubm kɛn Pəl raaŋiɲ Pilemon ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn

dooy maktubm kɛn Pəl raaŋiɲ Pilemon ki

Pilemon se naaɲ debm kɛn k'jeel jeel gɔtiɲa. Naaɲ kic took aalga maakiɲ do Isa ki ɔɔ naaɲ se maakŋ jee al-Masige tun maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔlɔs ki. Ɔɔ naaɲ se mɛɗn Pəl. Naaɲ ɔk ɓulu kalaŋ k'daŋiɲ Onezim kɛn iiɲ aaɲo gɔtiɲ ki. Kɛn nakŋ ɔl jaay Pəl dɔɔɗo ute Onezim se k'jeel eyo. Kaaɗ kɛn se Pəl daŋgay ki. Naɓo Onezim se, naaɲ kic ɓaa took aal maakiɲ do Isa ki. Pəl uun doa je aɲ kɔl gɔtn mɛliɲ ki. Naaɲ raaŋ maktubm se je taa mɛliɲ aɲ kɔkiɲ aan gɔɔ ɓul ey sum, num aan gɔɔ gɛnaa ɗoobm al-Masi ki. Kaaɗ kɛn naane se ɓul aaŋga jaay j'ɔkiŋga se, k'tɛɗiɲ ɔɔɲɔ. Maakŋ maktubiɲ ki se Pəl taaɗiɲ te ute taa tɔɔg eyo num taar urlu. Ɔɔ naaɲ lɛ gaasiɲ te gɛn kɔkŋ Onezim aan gɔɔ ɓuliɲ eyo. Naɓo naaɲ taaɗ Pilemon ki ɔɔ ɲ'saapa ɔɔ taar se ɲ'taaɗiɲ jeege tun kuuy kici, ɔɔ maak-je al-Masi se ɛɗ kiŋg kiji ɔɔ kiŋg jeege ute naapa se kic ɓo, naaɲ tɛrliɲ kiji.

*P*əl ute Timote raaŋ ɔl tɔɔsɛ Pilemon ki
(2Tim 1.1-5; 3Jn 2,6)

1 Maktubm se maam Pəl ɓo m'raaŋi maam
kɛn j'ɔkum daŋgay ki taa Isa *al-Masi. Pile-
mon maam te gɛnaaje Timote se k'tɛɗi
tɔɔsɛ. Naai kɛn mɛɗn doje ɔɔ debm tɛɗn
naabm Isa al-Masi gɔɔ naaje. 2 Naaje k'tɛɗ
tɔɔsɛ gɛnaaje kɛn mɛnda Apia ɔɔ k'tɛɗ tɔɔsɛ
Arsip ki kɛn tɛɗ naaba ute naaje tɛlɛ aan gɔɔ
asgar cɛɛje ki gɛn kuɗn bɔɔrɔ. Ɔɔ k'tɛɗ tɔɔsɛ
*egliz kɛn lee tus ɓei ki se kici. 3 Ɔɲ Bubjege
*Raa ɔɔ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe
ɔɔ asen kɛɗn lapia.

*P*əl tɔɔm Raa taa maak-je Pilemon ɔk do
jee Raage tu

4 M'tɔɔm Raa ɔɔ daayum kɛn maam jaay
m'ɓaa keem Raa se m'saap do naai ki,
5 taa maam booy jeegen lee ɔɔs maan gɛn
kaal maaki kɛn naai aal do Mɛljege tu Isa
*al-Masi ki ɔɔ ute maak-jei kɛn naai ɔk do
jee Raage tu paac se. 6 Maam m'tɔnd mɛtn
Raa ɔɲ kaal maakŋ kɛn tumjeki kalaŋ se
'tɛɗn tɔɔgɔ, kɛse ɓo kɛn taaɗn jeege tu bɛɛ
kɛn naaje j'ɔkki ute Isa al-Masi. 7 Gɛnaama,
maak-jei kɛn naai ɔk do jee Raage tu se raa-
pumga maakuma ɔɔ ɛɗumga kaay kaama,
taa maak-jei do jee Raage tu se sɛlɗenga
maakɗe dɛn aak eyo.

*P*əl tɔnd mɛtn Pilemon ɔɔ ɲ'ɔk Onezim
se jiga
*(K*ɔl 4.7-9; 1Kɔr 13.4-7)

8 Taa ɗi naai 'jeele ey num kɛn m'dɔɔk ute
Isa *al-Masi se maam m'ɔk ɗoobm kɛn m'ai
taaɗn naabm kɛn naai 'tɛɗa, naɓo maam
m'je tɛɗn naaɲ se eyo. 9 Taa naaje k'je naapa
se ɓo kɛn maam m'je tɔnd mɛti se. Kɛse
ɓo maam Pəl kɛn gaab-gɔɔl j'ɔkum daŋgay
ki taa Isa al-Masi, 10 maam m'tɔnd mɛti gɛn
Onezim* kɛn maam tɛɗiɲ tɛɗga aan gɔɔ
goonum mala maakŋ daŋgay ki ara. 11 Do
dɔkiɲ se naaɲ debm ɔŋ noogi te eyo, gaŋ
ɓɔrse se naaɲ tɛɗga debm kɛn ajenki kɔŋ
noogo maam m'utu naai se.

12 'Bɔrse maam tɛrl m'ɔli Onezim gɔti ki,
naaɲ kɛn tɛɗga debm kɔɔɲ maakuma. 13 Ey
num m'je m'aɲ gaasiɲ ute maam maakŋ
daŋgay ki kɛn j'ɔkum taa Labar Jigan gɛn
Isa al-Masi. Bɛɛki num, naai ɓo am noogo
gaŋ maam m'ɔkiŋga naaɲ ɓo gɔɔ naai ki.
14 Naɓo ɓɔrse maam m'je m'aɲ gaasiɲ ey se,
taa maam m'tɔnd te mɛti ey ɓɔrtɔ. Taa
maam m'je naabm naai am tɛɗ se ute taa
tɔɔg eyo, num ute maak-jei mala.

15 Kaaɗn naane Onezim aaɲ ɔɲio gɛn ɓii
kandum se, taa naaɲ jaay ɔk tɛrl ɓaa ɔŋiga
num ɓaa tiŋg te naai gɛn daayum. 16 Ɔɔ
ɓɔrse se naaɲ aan gɔɔ ɓul ey sum, gaŋ ɓɔrse
naaɲ tɛɗga bɛɛ cir ɓulu taa naaɲ tɛɗga
gɛnaa kɛn ɔɔɲ maaka. Maam se m'jeɲa
naɓo naai se aɲ je dɛn cir daala; taa naaɲ kic
debkilimi ɔɔ tɛɗga gɛnaa ɗoobm Isa al-Masi
ki.

17 Kɛn naai jaay aakum aan gɔɔ gɛnaai
ɗoobm Isa al-Masi ki num, Onezim se ɔkiɲ
aan gɔɔ kɛn naai ɔkum maam mala. 18 Kɛn
naaɲ jaay tujiga ɗim lɔ ai kɔgŋ ɗim kic
ɓo, ɔɲ maam ɓo m'aisiɲ kɔgɔ. 19 Taargen
m'utu m'ai taaɗn ara se, maam mala ɓo
m'raaŋisiɲ ute jima: maam m'aisiɲ kɔgɔ.
Num gaŋ ɔɲte tɛɗi dirigi taa Mɛljege se
naai kic maam m'ɔk sɛɛ doi ki. Sɛɛ maam
m'taaɗn se naai mala. 20 Kɛn bin num
gɛnaama, taa Mɛljege naaje k'tɛɗkiga kalaŋ
se naabm se 'tɛɗumsiɲa, aan gɔɔ naaje

* 1:10 Onezim ute taar Grɛk se je ɗeekŋ ɔɔ: debm 'kɔŋ tɛɗn ɗim.

te Isa al-Masi kˈtɛɗkiga kalaŋ se ˈraapum
maakuma. [21] Nakŋ maam mˈraaŋi se mˈ-
jeeliṇ maakum ki naai se aṇ kɔŋ tɛɗa. Ɔɔ
mˈjeele nakŋ maam mˈtɔnd mɛti se naai aṇ
kɔŋ tɛɗn cir naaṇ se.
[22] ˈDaapum gɔtn mˈan ɓaa toodo gɔti ki
kici. Taa keem Raa kɛn naase ˈlee eemki se,
maam mˈɔnd dom do ki. Taa ɓii kalaŋ mˈutu
mˈasen ɓaa kɔŋɔ.

*P*ɔl ute mɛɗiṇge tɛɗ tɔɔsɛ Pilemon ki

[23] Epapras kɛn jˈɔkiṇ daŋgay ki ute maam
taa Isa *al-Masi se ˈtɛɗì tɔɔsɛ. [24] Ɔɔ Mark,
Aristark, Demas, Luk naaɗen kɛn tɛɗ naaba
ute maam kalaŋ se kic tɛɗì tɔɔsɛ.
[25] Ɔṇ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛṇa.

Maktubm gɛn Ɛbrege

Kupm mɛtn taar taadjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn Ɛbrege

Maktubm gɛn *Ɛbrege se debm kɛn raaŋiŋ se, k'taaɗ te roŋ eyo ɔɔ jee kɛn k'raaŋɗen maktubm se kic ɓo k'jeelɗe eyo. Debm kɛn raaŋo maktubm ara se, naaŋ jeel ɔk Kitapm gɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se jiga. Jee al-Masigen naaŋ raaŋɗen maktubm ara se, 'tɛɗn Yaudge. Jee al-Masigen gɔtn ese se, jaay nakgen ɔɔŋ lee aan doɗe ki se tɛɗɗen maakɗe tuju ɔɔ kaal maakɗen mɛtn-jiki se kic ɓo ɓaa urlga. Ɔɔ jee mɛtiŋge se, jenoga rɛsn ute ɗoobm al-Masi se naatn. Anum naaŋ raaŋɗe se, je aɗen kɛɗn kaay kaama. Ute ɗoobm al-Masi kɛn Raa ɔliŋo se ɔl jikilimge taarɗe ɓaa ute Raa (koŋ 1.1–2.18). Ɗeere, al-Masi se naaŋ Goon Raa ɔɔ naaŋ se Raa mala mala. Ɔɔ naaŋ ɓaaɗo tɛɗga debkilimi mala mala (koŋ 1.3). Kooy kɛn naaŋ ooy se aan gɔɔ jikilimgen lee ooy se, kusiŋ kɛn ɔk tɔɔgɔ do jeege tu se, tɔɔgiŋ se naaŋ tɛɗiŋga tɛɗga gɔtɔ (koŋ 2.14). Ute bɛɛ kɛn al-Masi tɛɗ se ɓo, jee took aal maakɗe doŋ ki se 'kɔŋ ɓaa cɛɛsn Raa ki (koŋ 3.1–5.10). Taa al-Masi se ook ɓaaga bini aanga gɔtn Raa ki ɔɔ naaŋ ɓo Raa ɔndiŋga tɛɗga magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn jee kɛn took aal maakɗe doŋ ki (koŋ 5.11–10.31). Isa se tec aan gɔɔ magal gɛn jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki do dɔkiŋ se eyo taa naaŋ se tiŋg gɛn daayum. Maakŋ Kitapm kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se, jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se daayum naaɗe lee tɔɔl mooso taa Raa aɗen tɔɔl kusiŋɗe. Num gaŋ al-Masi se ɛɗ roŋ sɛrkɛ taa kusiŋ jeege jɛ-kalaŋ sum ɔɔ gɛn sɔrɔkiŋa. Taa naaŋ se ɓo ɓɔrse jee al-Masige se iŋgga do ɗoob kɛn kiji ɔɔ naaɗe se 'kɔŋ tɛrl ute mɛtɗe ey sum. Bin ɓo kaal maakŋ gɛn jee do dɔkiŋ se taaɗɗesiŋ taa aɗen tɛɗn saaɗa (koŋ 11-12). Saaɗn kɛn naaŋ taaɗɗen ese ɓo kɛn ɛɗɗen kaay kaama maakŋ nakge tun ɔɔŋ kɛn aan doɗe ki ute nakŋ naam kɛn ɓɔrse aan doɗe ki se kici.

*Raa taadjeki ute taar Gooniŋa

[1] Do dɔkiŋ se, Raa lee taaɗo ɓugjege tu ute taar jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se mɛt dɛna ɔɔ ute ɗoobm jeege dɛna. [2] Gaŋ ɓɔrse se maakŋ ɓiige tun kaam mɔɔtn ara se, naaŋ taadjekiga ute ɗoobm Gooniŋa ɔɔ Gooniŋ se ɓo, naaŋ bɛɛr ɔndiŋo ɔɔ ɛɗiŋga nakge paac kaam jiŋa. Ɔɔ ute ɗoobm Gooniŋ se ɓo naaŋ aalo nakgen ɓaa se paac kici. [3] Goon ese se ɓo kɛn taaɗ *nookŋ Raa kɛn wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ ɔɔ naaŋ se tec Raa mala mala. Ute taar naaŋ kɛn ɔk tɔɔgɔ se ɓo, nakgen ɓaa se paac naaŋ tɛɗɗe utu tiŋg gɔtɗe ki. Kɛn naaŋ jaay tug *kusiŋ jikilimge aas sum se, naaŋ ook ɓaa iŋg maakŋ raa ki do ji daam Raa Sidburku ki.

*Isa se naaŋ magal cir *kɔɗn* Raage

[4] Gooniŋ se, Raa ɔndiŋga raan do kɔɗn Raage tu ɔɔ bin ɓo ro kɛn Raa ɛɗiŋ se, cir gɛn kɔɗn Raage. [5] Taa ɓii kalaŋ tap ɓo Raa taaɗ te kɔɗiŋ kɛn gam eyo, kɛn aŋ ɗeekŋ ɔɔ:

Naai se, 'Goomuma,
*jaaki maam m'taa*ɗn naan jeege tu paac maam ɓo m'Bubi.*

Tɛr daala kɔɗn Raa kɛn gam tap ɓo Raa taaɗiŋ te eyo, kɛn aŋ ɗeekŋ ɔɔ:

*Maam se m'*tɛɗn Bubi ɔɔ naai lɛ am 'tɛɗn goonuma.†

[6] Num tɛr daala, kaaɗ kɛn naaŋ ɔlo Goon paragiŋ‡ do duni ki se, naaŋ ɗeek ɔɔ:

*Ɔŋ kɔ*ɗumge paac kɛrɛgŋ naaniŋ ki.§

[7] Gɛn kɔɗiŋge se Raa taaɗ ɔɔ:

*Naa*ɗe se jee tɛɗn naabumge,
*naa*ɗe se tec aan gɔɔ kuulu ɔɔ aan gɔɔ rɔɔŋ pooɗo.*

[8] Num gɛn Gooniŋ ki se, Raa taaɗiŋ ɔɔ:

*Gaar naai Raa se tiŋg g*ɛn daayum,
ɔɔ jeeige se lɛ, naai tɔɔɗɗe ute ɗoobm daan ki.

[9] *Naai lɛ* 'je nakŋ ute ɗoobiŋa
ɔɔ nakŋ *kusiŋ se naai ɔɔɗ undiŋ naatn.
Taa naaŋ se ɓo Bubi Raa, naaŋ ɔɔyiga uubu doi ki gɛn maak-raapo kɛn taaɗ ɔɔ
naai se gaarge ɔɔ maakŋ parige tu se naai ɓo magal cirɗe.†

[10] Tɛr Raa ɗeekiŋ daala ɔɔ:

*K*ɛse ɓo naai, Mɛlje, do kupm mɛt ki se naai aalo do naaŋa
ɔɔ maakŋ raa lɛ naai tɛɗiŋo te jii.

* 1:5 Aak KKR 2.7. † 1:5 Aak 2Sam 7.14 ɔɔ 1Krk 17.13. ‡ 1:6 Isa se naaŋ goon paragŋ kalaŋ lak, gɔɔsiŋ gɔtɔ. § 1:6 Aak Dt 32.43 ɔɔ KKR 97.7. * 1:7 Aak KKR 104.4. † 1:9 Aak KKR 45.7-8.

[11] *Nakgen se paac utu 'tuju, gaŋ naai se tiŋg gɛn*
daayum.
Ɗeere, maakŋ raa ute do naaŋa se utu 'kooy
koono aan gɔɔ kala.
[12] Ɔɔ naai utu aɗen tuɗn aan gɔɔ kala
ɔɔ utu aɗen pɛlɛkŋ aan gɔɔ kɛn k'lee
k'pɛlɛkŋ kalge se.
Num naai lɛ 'tɛrl roi eyo ɔɔ daayum daayum
naai iŋg gɔti ki.‡
[13] Ɔɔ taa ɓii kalaŋ tap ɓo Raa taaɗ te kɔɗiŋ
kɛn gam eyo, kɛn aŋ ɗekŋ ɔɔ:
*'Ɓaa*ɗo iŋg do ji daamum ki,
*bini jee taamooyige se maam m'a*ɗen 'tɛɗn
naai ɓo kiŋg doɗe ki.§
[14] Kɔɗn Raage se tap ɓo naaɗe naŋge?
Naaɗe se jee kaaŋ naabm Raagen paacŋ j'ɔŋ
j'aakɗen eyo, ɔɔ Raa ɔlɗeno se taa noogŋ
jeegen kɛn Raa utu aɗen kaaja.

2

*J'*ɔŋten kuum kaalki taar *Raa se naaŋ
ki
[1] Taa naaŋ se ɓo, taargen naajege k'booy-
iŋkiro se, j'ɔkiŋki ɔɔŋ cir daala, ey num sɔm
j'aki kiigŋ ɗoob ki. [2] K'jeelki taar kɛn *kɔɗn
Raage taaɗo do dɔkiŋ *Musa ki se, ɔk tɔɔgɔ
do jeege tu paac ɔɔ jeegen jaay baate kuuno
taar se lɔ baate kiŋg do ki se, jee bin se do
*kusiŋ kɛn naaɗe tɛɗ se, Raa dabarɗenoga
ute ɗoobiŋa. [3] Anum naajege se, k'booy-
iŋkiga taar naaŋ kɛn aajjeki ɔɔ taar naaŋ
se lɛ cir gɛn kɔɗn Raagen taaɗo Musa ki se.
Bin num kɛn taar se jaay naajege k'j'uum
j'aaliŋkiga naaŋ ki num, naajege kic j'aki
kɔŋ kaaŋ kɔtn dubar kɛn se eyo. Mɛtn
taar kaajjege se, Mɛljege Isa ɓo uuno mɛtiŋ
taaɗo deete ɔɔ jee kɛn booyo taariŋ naaŋ
taaɗo se ɓo, taaɗjeki ɔɔ taariŋge se, taargen
mɛt ki. [4] Ɔɔ Raa mala taaɗga tal ɔɔ taar ara
se taar mɛt ki ute ɗoobm nakŋ kaakŋ jeele
ɔɔ ute nakgen naaŋ tɛɗiŋ deel doa, ɔɔ ute
napar nakŋ-kɔɔɓgen naaŋ tɛɗa ɔɔ bin ɓo
naŋa naŋa kic Raa ɛɗiŋga *Nirl Salal aan gɔɔ
kɛn naaŋ maakiŋ jen ro ki.

Isa se naaŋ Debm Kaajjege

[5] Anum duni kɛn utu aɗe ɓaa jaay kɛn
naaje k'taaɗn mɛtiŋ ɓɔrse se, 'kɔŋ tɛɗn
kaam ji *kɔɗn Raage eyo. [6] Num maakŋ
Kitap ki se, nam kalaŋ taaɗga tal ɔɔ:
Debkilimi se tap ɓo naaŋ naŋa kaca jaay ɓo
kɛn naai Raa saapm doŋ ki,
goon debkilimi se tap ɓo aas dî jaay ɓo naai
aakiŋ doŋ ki se?
[7] *Kaa*ɗn kɛn naai 'tɛɗ debkilimi ɔɔpo baata
aas te kɔɗn Raa ey se, cɔkɔ sum.
*T*ɛr naai ɓo *'nookiŋa ɔɔ 'magaliŋ aan gɔɔ
gaarge.
[8] *Nakgen paacŋ naai aal*ɗeno se naai ɔniŋs-
iŋga kaam jiŋa.*
Kɛn Raa jaay ɛɗiŋga nakge paac kaam jiŋ se,
ne dîm jaay Raa ɛɗiŋ te kaam jiŋ ey se, gɔtɔ.
Naɓo ɓɔrse nakge se paac naajege j'aakiŋki
ute kaamjege se aan gɔɔ tɛɗ te kaam jiŋ
ey ɓɔrtɔ. [9] Gaŋ naajege j'aakki Isa se, kaaɗ
kɛn Raa tɛɗiŋo jaay naaŋ ɔŋ roŋ ɔɔpo baata
aas te kɔɗn Raage ey se, cɔkɔ sum. Taa
naaŋ dabaro ɔŋ roŋ ooy se, ɓɔrse se, Raa
nookiŋga ɔɔ magaliŋga aan gɔɔ gaarge. Bin
ɓo ute bɛɛ Raa se, naaŋ ooyo taa jikilimge
paac.
[10] Raa se aalo nakge paac ɔɔ bɔɔbɗe tiŋg
gɔtɗe ki. Bin ɓo Raa je ano ɓaa ute gɛniŋge
dɛna taa 'kɛnd maakŋ nookiŋ ki. Taa dubar
Isa ɔŋo se ɓo, Raa tɛɗiŋ naaŋ tɛɗ aas naabiŋ
ute ɗoobiŋa. Isa se naaŋ ɓo debm tɔɔɗ
ɔlɗe gɔtn kaaj ki. [11] Taa Isan kɛn debm
tugŋ *kusiŋ jeege ute jee kɛn naaŋ tugɗe
kusiŋɗege se, naaɗe paac Bubɗe Raa kalaŋ
ese sum. Taa naaŋ se ɓo kɛn Isa daŋɗe ɔɔ
naaɗe k'gɛnaaŋge se kic ɓo, sɔkɔŋ tɔɔliŋ
eyo. [12] Taa naaŋ se ɓo Isa ɗeek Raa ki ɔɔ:
*Maam se m'utu m'taa*ɗn taa naai gɛnaamge
tu;
ɔɔ gɔtn kɛn jeeige jaay tusnga se, maam
m'ai tɔɔm daanɗe ki.†
[13] Tɛr Isa taaɗ daala ɔɔ:
*Maam se m'utu m'k*ɔnd maakum doi ki.‡
Tɛr naaŋ taaɗ daala ɔɔ:
*Maam m'utu ara ute gaangen k*ɛn naai Raa
ɛɗumo se.§
[14] Bin ɓo aan gɔɔ gaan jikilimge paac ɔk
daa roa ute mooso se, naaŋ kic ɓo ɔk daa roa
ute mooso tecɗe naaɗe se kici. Bin ɓo ute
kooy Isa se, Iblisn, debm tɔkŋ mind jeege,
naaŋ ɓo debm kɛn ɓaano ute yo do jeege
tu se, tɔɔgŋ naaŋ ɔk se, Isa naŋiŋsiŋga tak.
[15] Bin ɓo jeegen tiŋg aan gɔɔ ɓulge taa naaɗe
ɓeer yo ki se, naaŋ aɗen kɔŋ kɔɔɗn doɗe.
[16] Ɗeere k'jeelki, naaŋ ɓaaɗo gɛn noogŋ
kɔɗn Raage eyo, num naaŋ ɓaaɗo se gɛn

‡ 1:12 Aak KKR 102.26-28. § 1:13 Aak KKR 110.1. * 2:8 Aak KKR 8.5-7. † 2:12 Aak KKR 22.23. ‡ 2:13 Aak Eza 8.17. § 2:13 Aak Eza 8.18.

noogŋ mɛtjil *Abraamge. [17] Taa ɗi naaŋ̰ tɛɗ
roŋ̰ debkilimi tec naajege gɛnaaŋ̰ge mala
mala, bin ɓo naaŋ̰ tɛɗ *magal debm tɛɗn
sɛrkɛ Raa ki debm bɛɛ ɔɔ tuj ɔrmiŋ̰ eyo gɛn
tɛɗn naabm Raa. Taa naaŋ̰ se ɓo naaŋ̰ ɛɗ
roŋ̰ *sɛrkɛ gɛn tɔɔl kusiŋ̰ jeege. [18] Ɗeere, Isa
se naaŋ̰ dabaroga ɔɔ ɔŋoga nakŋ naama; taa
naaŋ̰ se ɓo naaŋ̰ aŋ̰ kaasa gɛn naakŋ jeegen
nakŋ naama aan doɗe ki.

3

*Isa se naaŋ̰ cir *Musa*

[1] Gɛnaamge, *Raa daŋseno taa aki tɛɗn
jee naaŋ̰ge. Taa naaŋ̰ se ɓo ɔndki saapse
do Isa ki, naaŋ̰ ɓo debm kaaŋ̰ naabm Raa ɔɔ
debm tɛɗn sɛrkŋ magal gɛn Raa. Naaŋ̰ ɓo
ɔkjeki taasa ute Raa ɔɔ do nakge tun se ɓo,
naajege k'j'aalki maakjege do ki ɔɔ k'taaɗki
naan jeege tu. [2] Ɔɔ Isa se Raa bɛɛr ɔndiŋ̰ gɛn
tɛɗn naabiŋ̰a ɔɔ maakŋ naabiŋ̰ ki se naaŋ̰
tuj te ɔrmiŋ̰ eyo, aan gɔɔ Musa kɛn tɛɗo
naaba maakŋ *Ɓee Raa ki paac jaay tuj te
ɔrmiŋ̰ ey se*. [3] Kɛse ɗoobiŋ̰a kɛn Isa jaay
*nookiŋ̰ eem cir gɛn Musa se tec aan gɔɔ
debm kɔɓm ɓee kɛn k'nookiŋ̰ cir ɓee kɛn
naaŋ̰ ɔɓo. [4] K'jeelki, ɓee tak ɓo ɔk mɛl kɔɓiŋ̰
kɔɓiŋ̰a, num mɛl kɔɓm nakgen ɓaa se paac
se, naaŋ̰ Raa. [5] Maakŋ Ɓee Raa ki paac se,
Musa tɛɗoga naaba tuj te ɔrmiŋ̰ eyo ɔɔ naaŋ̰
tɛɗo naabiŋ̰ se aan gɔɔ debm tɛɗn naaba
gɛn taaɗn jeege tu nakŋ kɛn Raa utu aɗen
taaɗn mɛtiŋ̰ naan ki. [6] Num gaŋ *al-Masi se,
naaŋ̰ Goono, Goon kɛn tuj te ɔrmiŋ̰ eyo ɔɔ
Ɓee Raa paac se Raa ɔŋ̰iŋ̰siŋ̰a kaam jiŋ̰a.
Ɔɔ naajege se ɓo aan gɔɔ k'ɓee naaŋ̰a kɛn
naajege jaay k'ɓeerki eyo ɔɔ j'ɔndki dojege
doŋ̰ ki ute maak-raapo se.

Raa 'kɛɗn gɔtn tɔɔl maaka jeeŋ̰ge tu

[7] 'Booyki taar kɛn *Nirl Salal taaɗ maakŋ
Kitap ki ɔɔ:
Jaaki jaay kɛn 'booykiga mind Raa num,
[8] ɔŋ̰ten 'tɛɗki do mɔŋgɔ
aan gɔɔ kɛn do dɔkiŋ̰ ɓugsege baate tooko
taariŋ̰ se
ɔɔ naaŋ̰ kɛn se, naaɗe naamiŋ̰oga do
kɔɗ-ɓaar ki.
[9] Tɛr Raa taaɗ ɔɔ:
Ute nakgen bɛɛ maam m'tɛɗo ɓaara si-sɔɔ se
kic ɓo,
ɓugsege naamumo ɔɔ naaɗe je am 'kaakŋ
mɛtuma.
[10] *Taa naaŋ̰ se* ɓo maam maakum taarum do
jeege tun ese
ɔɔ maam m'taaɗ ute maakum m'ɔɔ: Jee se
lɛ daayum lee tɛrlum naaga
ɔɔ nakŋ maam tɛɗ se lɛ, naaɗe booy ɔk eyo.
[11] *Kɛn* maakum taarum se, maam m'naam
taarum m'ɔɔ:
Jee se 'kɔŋ kɛnd gɔt kɛn maam m'ɗaapiŋ̰ gɛn
tɔɔl maaka se eyo.†

[12] Gɛnaamge, ɔndki kɔndɔ nam ɔŋ̰te kɔŋ̰
maakiŋ̰ 'tɛɗn aak kusu kɛn aŋ̰ kɔliŋ̰ naaŋ̰
'tookŋ kaal maakiŋ̰ do Raa ki eyo ɔɔ tɛrl
naaga Raa kɛn zɛɛr se. [13] Gaŋ kaaɗ kɛn naase
utu 'tiŋgki tiŋg maakŋ kaaɗ kɛn Raa daŋiŋ̰
jaaki se, ɓii-raa ɛɗki kaay kaama naapge
tu, ɔŋ̰ten kaaŋ̰ki rose dala ute *kusiŋ̰a ɔɔ
ɔŋ̰ten 'tɛɗki do mɔŋgɔ. [14] Anum kɛn naajege
jaay kaal maakjegen do kupm mɛt ki se jaay
j'ɔkiŋ̰ki tɔɔgɔ bini do taar tɔɔliŋ̰ ki se ute
naaŋ̰ se, naajege j'aki tɛɗn naaba kalaŋ ute
*al-Masi. [15] Bin ɓo Kitap taaɗ ɔɔ:
Jaaki jaay kɛn 'booykiga mind Raa num,
ɔŋ̰ten 'tɛɗki do mɔŋgɔ
aan gɔɔ kɛn do dɔkiŋ̰ ɓugsege baate tooko
taariŋ̰ se
ɔɔ naaŋ̰ kɛn se, naaɗe naamiŋ̰o do kɔɗ-ɓaar
ki.‡

[16] Anum jeegen booyo taar Raa jaay baate
tooko ɔɔ tɛrlo naaga Raa ki se, tap ɓo
naŋge? K'jeelki jeegen se ɓo kɛn jee-
gen paacŋ̰ *Musa ɔɔɗɗeno maakŋ taa naaŋ
Masar ki. [17] Maakŋ ɓaarge tun si-sɔɔ se
tap ɓo, Raa maakiŋ̰ taariŋ̰ do naŋge tu?
K'jeelki, Raa se maakiŋ̰ taariŋ̰ do jeege tun
tɛɗo kusiŋ̰ jaay ooyo do kɔɗ-ɓaar ki se§.
[18] Ɔɔ jeegen kɛn Raa naam taariŋ̰ roɗe ki ɔɔ:
naaɗe se kɔŋ kɛnd gɔt kɛn maam m'ɗaapiŋ̰
gɛn tɔɔl maak ki ey se, tap ɓo naŋge? Naaɗe
se ɓo jee kɛn baate tooko taar Raa ɔɔ tɛrliŋ̰o
naaga se. [19] Bin ɓo k'jeelki, naaɗe se jaay ɔŋ
ɛnd te gɔt kɛn Raa ɗaapiŋ̰ gɛn tɔɔl maak ey
se, taa naaɗe se baate tooko kaal maakɗe
doŋ̰ ki.

4

[1] Do dɔkiŋ̰ se, *Raa taaɗ jeege tu ɔɔ utu
aɗe kɛɗn gɔtn kɛn naaŋ̰ ɗaapiŋ̰ga ɗaap gɛn
jamaka se ɔɔ ɓɔrse kic gɔtn se utu booy
jeege. Bin num ɔndki kɔndɔ nam ɔŋ̰ten

* 3:2 Aak Nmb 12.7. † 3:11 Aak KKR 95.7-11. ‡ 3:15 Aak bersege 7, 8. § 3:17 Aak Nmb 14.29, 32.

tɛɗn *kusiɲa jaay kɔŋ̰ roŋ̰ 'kɔɔpm kaam
mɔɔtn jaay 'kɔŋ kɛnd gɔt kɛn ese ey se.
2 Naajege kic ɓo k'booykiga Labar Jiga aan
gɔɔ jeegen tiŋgo do kɔɗ-ɓaar ki. Naaɗe
se booyga taar se, naɓo taar se tɛɗ te dîm
maakɗe ki eyo, taa naaɗe baate tooko kaal
maakɗe do taar kɛn ese se. 3 Naɓo naajegen
j'aalkiga maakjege do labar kɛn jiga se, j'aki
kɔŋ kɛnd gɔt kɛn Raa ɗaapiŋ̰ga ɗaap gɛn
tɔɔl maaka se. Ey num jee kɛn baate kaalo
maakɗe se, Raa taaɗ ɔɔ:

Kɛn maakum taarum se maam m'naam
taarum m'ɔɔ:
jee se kɔŋ kɛnd gɔt kɛn maam m'ɗaapiŋ̰ gɛn
tɔɔl maaka se eyo.*

Kɛse ɓo taar kɛn Raa taaɗo kaaɗ kɛn naaŋ̰
aalo do naaŋa ɔɔ naŋo naabiŋ̰ se, ey num
ɓii gɛn jamaka se utu tap. 4 Bin num gɛn
ɓii k-cilige tu se maakŋ Kitap ki se gɔt kaam
kalaŋ nam taaɗga taaɗ ɔɔ: *Ɓii mɛcɛ se Raa*
tɛɗ naŋ naabiŋ̰ paac ɔɔ: Ɓii k-cilige tu se,
naaŋ̰ jamakŋ ro ki.† 5 Ɔɔ daala gɔtn ese se
kic taaɗ ɔɔ: *Jee se kɔŋ* kɛnd gɔt kɛn maam
m'ɗaapiŋ̰ gɛn tɔɔl maaka se eyo.‡ 6 Bin
ɓo Raa se uunoga doa gɛn jee mɛtiŋ̰ge se
ɔk ɗoobo gɛn kɛnd gɔt kɛn naaŋ̰ ɗaapiŋ̰ga
ɗaap gɛn jamaka se. Num gaŋ jee kɛn booyo
Labar Jiga deet deetn jaay baate tookŋ taar
Raa se, naaɗe se 'kɔŋ kɛnd gɔt kɛn ese se
eyo. 7 Taa naaŋ̰ se ɓo Raa ɔndga ɓii kuuy
kɛn naaŋ̰ daŋiŋ̰ *jaaki*. Kɛn Raa ɔnd ɓii ese
se, gaan *Israɛlge se tɛrlga tɛrl naaga Raa
ki daaniŋ dɔkga jaay naaŋ̰ taaɗɗeno maakŋ
Kitap ki ute taar Gaar *Daud ɔɔ:

Jaaki jaay kɛn 'booykiga mindiŋ̰ num, ɔŋ̰ten
'tɛɗki do-mɔŋgɔ§.

8 Jɔsuɛ jaay ɔloga gaan Israɛlge taa naaŋ kɛn
naaɗe saap ɔɔ gɔtn jamak kɛn mala mala
num, ɗeere bin se, Raa kɔŋ taaɗn taa ɓii gɛn
jamakŋ kɛn kuuy ey sum. 9 Bin ɓo aan gɔɔ
Raa naŋ naabiŋa ɔɔ jamakŋ ɓii k-cilige tu
se, jee Raage kic Raa utu aɗen kɛɗn gɔtn
jamaka bin kici. 10 Taa debm jaay ɛndga
gɔt kɛn Raa ɗaapiŋ̰ gɛn jamaka se, naaŋ̰ se
naŋga naabiŋa ɔɔ jamakŋ aan gɔɔ Raa kɛn
naŋ naabiŋ̰ jaay jamakŋ ro ki se kici.

11 Bin se j'aayki kaamjege gɛn kɛnd maakŋ
gɔt kɛn Raa ɗaapiŋ̰ga ɗaap gɛn jamaka se;
j'ɔndki kɔndɔ maakjege tu se, nam ɔŋ̰te
naajŋ̰ taara aan gɔɔ gɛn gaan Israɛlge sɔm
aŋ̰ kɔliŋ̰ 'koocŋ̰ jaay 'tookŋ taar gɛn Raa ey
se.

12 Taa taar Raa se naaŋ̰ iŋg zɛɛrɛ ɔɔ ɔk
tɔɔgŋ kɛn ɔs maakŋ jeege. Ɔɔ naaŋ̰ se aat
cir gɔrɗ-jɛrlɛ kɛn taariŋ̰gen di paac taat
ranan ranan se. Naaŋ̰ ɛnd maakŋ nakge
tun maakŋ ro debkilim ki se paac, naaŋ̰
ɛnd bini ɔŋ cɛŋgɛ, saapa ɔɔ koa. Nakŋ
maakŋ saapjege tu ute kɛngen naaje k'jeki
se, naaŋ̰ ɓo jeel naŋiŋ̰ tak ɔɔ lee taaɗjeki
mɛtiŋ̰ naajege tu. 13 Nakge paac se Raa ɓo
aalɗeno ɔɔ debm jaay Raa ɔŋ aakiŋ̰ ey se,
gɔtɔ. Naan Raa ki se nakŋ ko k'kɔyiŋ̰ tap ɓo
gɔtɔ; nakge paac tooɗ tal. Ɔɔ naan Raa ki se
ɓo, naŋa naŋa kic ɓo 'ɓaa taaɗn mɛtn taariŋ̰
taariŋ̰a.

*Isa se *magal debm* tɛɗn sɛrkɛ Raa ki*

14 Taa naajege se j'ɔkki debm tɛɗn sɛrkŋ
kɛn magal cir jee tɛɗn sɛrkgen ɓaa se paac.
Naaŋ̰ se ook ɓaaga maakŋ raa ki cɛɛsn Raa
ki. Naaŋ̰ se Isa, Goon Raa. Taa naaŋ̰ se ɓo
kaal maakjegen do Isa ki jaay k'lee k'taaɗki
mɛtiŋ̰ jeege tu se, j'ɔkiŋ̰ki tɔɔgɔ. 15 Ɗeere,
naajege se j'ɔkki debm tɛɗn sɛrkŋ magal
kɛn aas kaakŋ taa-daayjege. Naaŋ̰ se ɔŋoga
napar nakŋ naamge paac aan gɔɔ naajege,
naɓo naaŋ̰ se ɔŋ tɛɗ te *kusiŋ̰ eyo. 16 Bin
num j'ɔŋ̰ten 'ɓeerki, k'ɓaaki gɔtn kaag do
Raa kɛn debm ajeki kɛɛjŋ̰ dojege tu ɔɔ ajeki
tɛɗn bɛɛ kaaɗ kɛn naaje k'jeki naaŋ̰ aajjeki
noogo.

5

1 *Magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki tak ɓo
k'bɛɛr k'j'ɔɔɗiŋ̰ maakŋ jikilimge tu gɛn tɛɗn
naabm *Raa taa tɔnd ɗaapm jeege naaniŋ̰
ki. Naaŋ̰ Raa ɔndiŋ̰ se taa aŋ̰ kɛɗn nakge
*sɛrkɛ ɔɔ kɔjŋ̰ mooso taa *kusiŋ̰ jeege.
2 Magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, naaŋ̰ kic
ɓo ɔk tɔɔg eyo aan gɔɔ jikilimgen ɓaa se
paac, taa ɗi jeegen jeel ɔk mɛtn ɗoobm Raa
eyo ɔɔ tɛɗn nakgen mɛt ki ey se, naaŋ̰ aɗen
kɛɛjŋ̰ doɗe ki. 3 Aan gɔɔ naaŋ̰ kic ɔk tɔɔg ey
se, naaŋ̰ 'kɛɗn sɛrkɛ Raa ki taa kusiŋ̰ jeege
sum eyo, num taa kusiŋ̰ naaŋ̰ maliŋ̰ kici.
4 Naaŋ̰ se kaliŋ̰ ki sum ɓo 'kɔŋ kuun roŋ̰ raan
gɛn tɛɗn magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se
eyo, num magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se,
Raa mala ɓo bɛɛr ɔɔɗiŋ̰a aan gɔɔ kɛn naaŋ̰
bɛɛr ɔɔɗo *Aarun do dɔkiŋ̰ se.

* 4:3 Aak KKR 95.11. † 4:4 Aak Jɛn 2.2. ‡ 4:5 Aak KKR 95.11. § 4:7 Aak Keem Kaa Raa 95.7-8.

5 Bin ɓo *al-Masi kic naaŋ̃ mala ɓo uun roŋ̃ raan gɛn tɛɗn magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki eyo. Num naaŋ̃ se Raa ɓo bɛɛr ɔɔɗĩŋ̃o ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ:

Naai se Goonuma,
*jaaki maam m'taa*ɗn naan jeege tu paac,
maam ɓo m'Bubi*.

6 Ɔɔ gɔt kuuy maakŋ Kitap ki kic Raa taaɗga taaɗ ɔɔ:

*Naai se debm t*ɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn yɛmiŋ̃a
aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk.†

7 Kɛn Isa iŋgo do naaŋ ki se, naaŋ̃ tɔnd mɛta, eem nɔɔ ɔɔ tɔɔyɔ ute kaa-maane mɛtn Raa ki naaŋ̃ kɛn je num aŋ̃ kɔŋ kaajŋ̃ maakŋ yo ki. Ɔɔ Raa se booyiŋ̃ga keemiŋ̃a taa naaŋ̃ se debm took uun taariŋ̃a. 8 Isa se naaŋ̃ ɓo Goon Raa. Ute naaŋ̃ se kic ɓo naaŋ̃ aakoga dubar ɔɔ ute ɗoobm se ɓo naaŋ̃ deel roŋ̃a gɛn tookŋ kuun taar bubiŋ̃a. 9 Ɔɔ Raa tɛɗĩŋ̃o naaŋ̃ tɛɗ aasoga naabiŋ̃ paac ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ tɛɗga debm *kaajŋ̃ gɛn daayum gɛn jeegen paacŋ̃ took uunga taariŋ̃a. 10 Anum Raa se taaɗga tal ɔɔ naaŋ̃ se magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk.

Kaal maakse se ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ

11 Do taarge tun se, naaje j'ɔk taarge dɛna gɛn taaɗa, naɓo kɛn j'asen taaɗn mɛtiŋ̃ se tɛɗjen ɔɔŋ̃ɔ, taa naase se 'tɛɗkiga jeegen 'booy ɔkki taara yɔkɔɗ eyo. 12 Ey num do dɔkiŋ̃ tap ɓo naase k'dooysenoga dooy nakgen se ɔɔ bɛɛki num, naase kic aki tɛɗn jee dooy jeege, naɓo maam m'aakse naase se 'jeki j'asen dooy ute nakgen kɛn k'lee k'dooy jeegen kɛn utu aal kaal maakɗe do Raa ki. Anum ɓɔrse kic ɓo, maam m'aaksen naase se 'jeki ɓo j'asen kɛɗn sia, ey num kɔsgen deer se, naase ɔŋ aasiŋ̃ki eyo. 13 K'jeelki, debm utu aay kaay si se naaŋ̃ goon k'taace; debm bin se 'kɔŋ bɛɛr kuun nakŋ ute ɗoobiŋ̃ eyo. 14 Num gaŋ kɔsn deer se gɛn jee magala. Ɔɔ naaɗe se jeel ɔk nakŋ jiga ɔɔ nakŋ kɛn *kusiŋ̃a, taa nakgen se naaɗe lee tɛɗĩŋ̃ tɛɗa.

6

1 Bin ɓo mɛtn taar *al-Masi kɛn k'dooy jeegen utu aal kaal maakɗe doŋ̃ ki se, j'ɔŋ̃iŋ̃ki kiŋg gɔtiŋ̃ ki aan gɔɔ kɛn do kuun mɛt ki, num naajege se, k'ɓaaki ute naanjege taa j'aki tɛɗn jee magala. J'ɔŋ̃ten tɛrl do nakge tun do kuun mɛt ki se aan gɔɔ: kɛn gɛn tɛrl naaga do nakge tun ajenki kɔl yo ki ɔɔ j'aalki maakjege do *Raa ki; 2 j'ɔŋ̃te kiŋgki do dooy gɛn napar tugŋ ɗaapm ro naan Raa ki ɔɔ gɛn tɔnd ji do jeege tu taa Raa aɗen tɛɗn bɛɛ; j'ɔŋ̃ten kiŋgki do taar kɛn Raa taaɗ ɔɔ jeegen ooyga kooy se utu duru daan yoge tu ɔɔ taar kɛn Raa utu kɔjŋ̃ bɔɔrɔ kaam mɔɔtn gɛn sɔrɔkiŋ̃a do jeege tu. 3 J'ɔŋ̃ten kiŋgki gɔtn ese sum, num k'ɓaaki ute naanjege aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki.

4-6 K'jeelki, jeegen tɛrlga tɛrl naaga Raa ki ɔɔ ɛndga maakŋ *kusiŋ̃ ki se, ey num naaɗe se aakoga gɔtn wɔɔr kɛn iiŋo gɔtn Raa ki, ɔŋga nakŋ nijim kɛn Raa ɛɗ jeege tu, ɔŋga *Nirl Salal ute jee Raage kici, naaɗe naam ɔkga taar Raa se nijimi, naaɗe jeelga kiŋg kiji ute al-Masi se ɔk tɔɔgɔ ɓɔrse ɔɔ naan ki ɔɔ ute naaŋ̃ se kic ɓo, kɛn naaɗe jaay tɛrlga naaga Raa ki se, ɗoobm je kɔŋ kuuy jaay naaɗe aɗe tɛrl maakɗe ɔɔ j'anɗeno tɛrl gɔtn al-Masi ki daal se, gɔtɔ. Taa jee se, aan gɔɔ naaɗe maliŋ̃ge ɓo tup tɔɔl Goon Raa se ro kaag ki daala ɔɔ naaɗe tɛrl ɔliŋ̃ga maakŋ sɔkɔŋ̃ ki naan jeege tu.

7 Aakki maakŋ-gɔtn jaay maane bɔɔy daayum maak ki se kɛn nakŋ kɔsiŋ̃ maak ki jaay oojga jiga mɛl maakŋ gɔt ki se, gɔtn se, Raa tɛɗĩŋ̃ bɛɛŋ̃a. 8 Num kɛn maakŋ-gɔtn se jaay iiŋ̃ muge ute kɔrɔndge sum num, maakŋ-gɔtn ese se ooj te ɗim ey se, gɔtn se Raa aŋ̃ naama ɔɔ j'aŋ̃ toocŋ̃ naatn gɛn sɔrɔkiŋ̃a.

9 Jee maak-jemge, kɛn naaje k'taaɗ bin kic ɓo naaje se k'jeele naase se utu iŋgki do ɗoob kɛn jiga kɛn asen kaaja. 10 Taa Raa se naaŋ̃ debm tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ kɔŋ dirig eyo naabm kɛn naase 'tɛɗĩŋ̃kiro ute maak-jea taa naaŋ̃a gɛnaasege tu ɔɔ ɓɔrse kic naase utu 'lee 'tɛɗĩŋ̃ki tɛɗ se. 11 Anum naaje se k'je maakse ki se naŋa naŋa kic ɓo nakgen naaŋ̃ 'tɛɗ ɓɔrse se ɔŋ̃te kɔŋ̃iŋ̃a, num aay kaamiŋ̃ ɔnd doŋ̃ do nakŋ kɛn naajege j'ɔndki dojege do ki kɛn utu kaan ute ɗoobiŋ̃a bini kaan do taar tɔɔliŋ̃ ki. 12 Ɔŋ̃te 'kɔɔrki, aayki kaamse, uunki ɗoobm jee kɛn aal maakɗe do Isa ki ɔɔ aay kaamɗe

* 5:5 Aak KKR 2.7. † 5:6 Aak KKR 110.4 ɔɔ *Ɛbrege koŋ̃ 7 kici gɛn Mɛlkisɛdɛk.

do ki ɔɔ ute nakgen se ɓo naade utu ˈkɔŋ nakŋ bɛɛ kɛn Raa taad ɔɔ utu ˈkɛdn jeeŋge tu se.

*Nakŋ k*ɛn Raa taad ɔɔ kɛdn jeeŋge tu se deere utu ˈkaana

13 Naase ˈjeelki do dɔkiŋ se, Raa taadoga
taad ɔɔ utu kɛdn naka ɓugjege tu *Abraam
ki. Kaad kɛn naaŋ taadiŋ taar se, naaŋ naam
taariŋ ute roŋ mala taa nam jaay magal
ciriŋ naaŋ Raa se, gɔtɔ*. 14 Naaŋ taadiŋ tal
ɔɔ: *Deere, maam se mˈai* tɛdn bɛɛ dɛna, ɔɔ
mˈai dirl mɛtjili ˈtɛdn dɛn aak eyo.†
15 Taar kɛn Raa taad Abraam ki se, Abraam
aay kaamiŋ booyiŋga dɛna ɔɔ aal maak-
iŋ paac do ki ɔɔ ute naaŋ se, Raa ɓaado
ɛdiŋ nakŋ kɛn naaŋ taadiŋo ɔɔ aŋ kɛd se.
16 Kɛn jikilimge jaay ɓaa ɓaa naam taarde se,
naade naam ute ro debm kɛn magal cirde;
bin ɓo taarde se naade tɔɔliŋ ute naam kɛn
naade naam taarde se. 17 Bin ɓo jee kɛn
Raa taadoga taad ɔɔ utu aden kɛd naka se,
naaŋ taaddesiŋ tal cir daala ɔɔ naaŋ se ˈkɔŋ
terl taariŋ kuuy eyo. Taa naaŋ se ɓo do
taar kɛn ese se, naaŋ naam taariŋ do ki.
18 Ute nakgen kɛn naaŋ taad ɔɔ utu aden
kɛda ɔɔ ute naam taariŋ kɛn naaŋ naam se,
kˈjeelki ute nakgen di ese se, Raa se ˈkɔŋ
tɛdn taar-kɔɔɓ eyo. Bin ɓo naajegen kɛn
jˈɔŋkiga gɔtn koomo gɔtiŋ ki se, taariŋgen
di se ɓo kɛn ɛdjekiga kaay kaam mɛc, kɛn
ajeki kɔl jˈaki kɔnd dojege tak do nakge
tun kɛn naaŋ taadjeki ɔɔ utu ajeki kɛd se.
19 Aan gɔɔ maal kɛn tɔɔgɔ kɛn lee gak daar
markaba se, kɔnd do naajege kic ɓo tɛd
kiŋgjege se tɔɔg gaŋ tec bin kici. Ɔɔ kɔnd
do ese se ɛnd bini deel kal deer kɛn kˈgaaŋ
gɔtn *Bee Raa kɛn *salal‡ ɔɔ naaŋ se ɓaa
bini aan gɔtn Raa ki mala. 20 Gɔtn ese se ɓo
Isa ɛndo naanjege tu ɔɔ naaŋ ɛndo se taa
naajege kici. Ɔɔ naaŋ tɛd naaŋ ese se, taa
naaŋ ˈtɛdga *magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki
gɛn daayum aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk.

7

*M*ɛlkisɛdɛk se naaŋ gaarge ɔɔ *debm
tɛdn sɛrkɛ Raa ki

1 Mɛlkisɛdɛk se naaŋ ɓo iŋgo gaar gɛn
gɛgɛr Salem ki ɔɔ debm tɛdn sɛrkɛ gɛn *Raa
Taaro. Kaad kɛn *Abraam iiŋo gɔt kɛn naaŋ
tɛdo bɔɔrɔ ute gaariŋge jaay ɓaado ɓaa
se, Mɛlkisɛdɛk ɓo dɔɔdiŋa ɔɔ ɔɔdiŋ ɓooro.
2 Abraam nakgen jigan naaŋ tɔso gɔtn bɔɔr
ki paac se, naaŋ nigiŋ gɔtɔ kaam sik ɔɔ kɛn
kaam kalaŋ se, naaŋ uun ɛdiŋ Mɛlkisɛdɛk
ki*. Nakŋ kɛn maam mˈje taadn deet se:
Ro Mɛlkisɛdɛk se je deekŋ ɔɔ: Gaar kɛn tɛd
naka ute doobiŋa. Ɔɔ tɛr naaŋ se Gaar gɛn
gɛgɛr Salem†, kɛse je deekŋ ɔɔ: Gaar kɛn ɛd
lapia jeege tu. 3 Ɔɔ Mɛlkisɛdɛk se, Kitap taad
te taa bubiŋ eyo, taa koŋ eyo, taa mɛtjiliŋ
kɛn naaŋ teecŋno ro ki eyo, ɔɔ taa koojiŋ
eyo ɔɔ taa kooyiŋ eyo. Anum naaŋ se tec
Goon Raa ɔɔ naaŋ se debm tɛdn sɛrkɛ Raa
ki gɛn daayum.

4 Kˈsaapki tu do Mɛlkisɛdɛk ki, naaŋ se
magal aak eyo bini Abraam kɛn mɛtjil gaan
*Israɛlge baago do naaŋ ki se kic ɓo, nakgen
jigan naaŋ tɔso gɔtn bɔɔr ki se, naaŋ nigiŋ
gɔtɔ kaam sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se, ɛdiŋ
naaŋ ki. 5 Maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛdo
Musa ki se, maakŋ mɛtjil gaan Lɛbige tu
se, jee mɛtiŋge se jee tɛdn sɛrkge Raa ki
ɔɔ gaan Israɛlgen kuuy se maakŋ nakdege
tun paac se, naade nigiŋ kaam sik ɔɔ kɛn
kaam kalaŋ se ɛddɛn naade ki. Kˈjeelki,
naade se kic gɛnaa naapge ɔɔ naade se paac
teeco mɛtjil Abraam ki. 6 Anum Mɛlkisɛdɛk
se naaŋ teeco mɛtjil gaan Lɛbige tu eyo,
naɓo Abraam nig nakiŋge kaam sik ɔɔ kɛn
kaam kalaŋ se, ɛdiŋ naaŋ ki. Ɔɔ tɛr naaŋ
ɔɔdiŋ ɓooro Abraam kɛn Raa taadiŋga taad
ɔɔ utu aŋ kɛdn nakge se. 7 Deere kˈjeelki,
debm magal ɓo ɔɔd ɓooro deb kɛn baata.
8 Gɛn mɛtjil gaan Lɛbigen kɛn kˈlee kˈnig
nakge kaam sik jaay kɛn kaam kalaŋ kˈlee
kˈjˈɛddɛn se, naade se jikilimgen lee ooyo
aan gɔɔ jee ɓaa se paac; Mɛlkisɛdɛk kic ɔŋga
bɛdiŋa aan gɔɔ naade se, naɓo Kitap taad
ɔɔ naaŋ se utu iŋg zɛɛrɛ. 9 Lɛbi ute doobm
mɛtjil naaŋ se, ɓɔrse kic gaan Israɛlge lee
nig nakdege gɔtɔ kaam sik ɔɔ kɛn kaam
kalaŋ se, naade utu lee ɛddɛn. Bin num
jˈaki taadjˈɔɔki di: Lɛbi mala kic ute mɛtjiliŋ
se, ute doobm ɓugde Abraam se, nakdegen
kˈnigiŋ gɔtɔ kaam sik se, kɛn kaam kalaŋ se
naade ɛdoga Mɛlkisɛdɛk ki. 10 Deere, kaad
kɛn se Lɛbi jˈoojiŋ te ey ɓɔrtɔ, num naaŋ kɛn
se, naaŋ utu durn ɓugiŋ Abraam ki kaad kɛn
Mɛlkisɛdɛk ɓaado dɔɔd ute ɓugiŋ Abraam
se.

* 6:13 Aak Jɛn 22.16. † 6:14 Aak Jɛn 22.17. ‡ 6:19 Aak Mt 27.51. * 7:2 Aak Jɛn 14.17-20. † 7:2 Ro Salem se je deekŋ ɔɔ: lapia.

Isa se naaŋ debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk

11 Maakŋ *Ko Taar Raa kɛn Musa ɛɗo gaan
*Israɛlge tu se, k'jeelki gaan Lɛbitge ɓo kɛn
Raa bɛɛr tɔɔɗɗen gɛn tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki.
Kɛn naabɗe se jaay tɛɗga ute ɗoobiŋ num,
gɛn ɗi jaay Raa 'bɛɛr 'kɔɔɗn debm tɛɗn
sɛrkɛ kuuy aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk se? Kɛn
ɗoobiŋ ki num k'bɛɛr kɔɔɗn mɛtjil *Aarun
ki sum ey la? 12 Ɔɔ kɛn jee tɛɗn sɛrkge Raa ki
jaay k'pɛlɛkɗenga ute taa ɓee kuuy se num,
bin se Ko Taar kɛn ɔl k'tɔnddɛ naaɗɛ se kic
ɓo j'aŋ pɛlɛkŋ kuuy tak. 13 Taar se taaɗ ute
Mɛljege Isa ɔɔ naaŋ se teeco taa ɓee kɛn
kuuy. Ɔɔ taa ɓee naaɗɛ se nam tap ɓo ɓii
kalaŋ tɛɗ te naabm gɛn tɛɗn sɛrkɛ Raa ki
eyo. 14 Anum k'jeelki, Mɛljege Isa se teeco
taa ɓee Juda ki. Kaaɗ kɛn *Musa jaay taaɗo
taa *jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, taa ɓee jeegen
ese se, naaŋ taaɗo te taa naaɗɛ eyo.

15 Daala, taar kɛn k'taaɗkiro do ki se, ɓɔrse
tooɗga tal. Debm tɛɗn sɛrkŋ kuuy se, aanga
ɔɔ naaŋ se aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk. 16 Kɛn ɔl jaay
naaŋ tɛɗ *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se taa gɛn
mɛtjiliŋ do naaŋ ki eyo, num taa naaŋ se ɔk
tɔɔgɔ gɛn tiŋg gɛn daayum. 17 Taa naaŋ se
ɓo Kitap taaɗ ɔɔ:

Naai se debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn daayum
aan gɔɔ gɛn Mɛlkisɛdɛk.‡

18 Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔk tɔɔg ey
jaay k'pɛlɛkiŋ ute kɛn kuuy se, taa naaŋ se
ɔŋ noog te jeege dɛn eyo. 19 Taa Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki se ɔŋ tɛɗ te ɗim aak bɛɛ
naan Raa ki eyo. Num gaŋ kɔnd kɛn naaje
j'ɔndki dojege ɓɔrse se bɛɛ cir paac paac
ɔɔ ute kɔnd do se ɓo kɛn tɛɗjeki naajege
k'gɔɔrki ute Raa se.

20 Tɛr do ki daala, kɛn Isa jaay Raa ɔndiŋ
magal debm tɛɗn sɛrkɛ se, Raa naamga
naam taariŋ jaayo. Gaŋ gɛn jee tɛɗn sɛrkɛ
Raa ki kɛn kuuy se, Raa ɔŋ naam te taariŋ
eyo. 21 Anum Isa se kɛn Raa jaay ɔndiŋ debm
tɛɗn sɛrkɛ se, naaŋ naam taariŋ ɔɔ:

Maam Raa Mɛlɛ se, m'naamga naam
taaruma

ɔɔ taarum se m'aŋ kɔŋ tɛrl kuuy eyo, m'ɔɔ:

Naai se 'tɛɗga debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn
daayum.§

22 Taa naaŋ se ɓo ute Isa se kic ɓo, naajege
k'jeelki *dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔk ute naajege se
jiga cir paac paac.

23 Tɛr daala, jee tɛɗn sɛrkge se k'tɔlga
dɛna, naɓo yo se ɔŋ ɔŋɗɛ te gɛn tɛɗn naabɗɛ
se gɛn daayum eyo. 24 Num gaŋ Isa se, naaŋ
tiŋg gɛn daayum ɔɔ naabiŋ kɛn naaŋ lee tɛɗ
se kic lɛ tiŋg gɛn daayum. 25 Taa naaŋ se
ɓo jee kɛn ɓaaɗo naan Raa ki ute ɗoobm
naaŋ se, Isa ɔk tɔɔgɔ kɛn aɗɛn kaajŋ gɛn
sɔrɔkiŋa, taa naaŋ se daayum tiŋg zɛɛrɛ gɛn
tɔnd mɛtn Raa taa naaɗɛ.

26 Isa se naaŋ ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ
Raa ki kɛn dɔɔɗjeki naajege tu. Naaŋ se
debm *salal, ɔk tuj eyo ɔɔ ɔk *kusiŋ eyo.
Anum ne ɗim jaay aŋ tum ute jee kusiŋge
tap ɓo gɔtɔ ɔɔ naaŋ se Raa uun ɓaansiŋga
raan ɔndiŋga do nakge tu paac. 27 Ɔɔ naaŋ
se aan gɔɔ magal tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn do
dɔkiŋ se eyo. Naaɗɛ se lee tɛɗ sɛrkɛ taa
kusiŋ naaɗɛ maliŋge jaay ɓo tɛɗ sɛrkɛ taa
kusiŋ gɛn jeege se. Gaŋ Isa se naaŋ mala
ɛɗ roŋ sɛrkɛ jɛ-kalaŋ sum ɔɔ gɛn sɔrɔkiŋa.
28 Magalgen jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki tɔnddɛ se, naaɗɛ
se jikilimge sum ɔɔ naaɗɛ se ɔk tuju naan
Raa ki. Anum taar kɛn Raa jaay naam taariŋ
se ɓaaɗo ɛnd gɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa
ki ɔɔ taar se ɓo kɛn tɛɗ Isa tɛɗ magal debm
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn daayum. Gooniŋ se ɓo
tɛɗ nakge paac aasiŋ ute ɗoobiŋa.

8

Isa se naaŋ ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ
Raa ki gɛn naajege

1 'Booyki! *Ko Taar kɛn naaje k'taaɗsen
mɛtiŋ se, kɛse ɓo napar magal debm tɛɗn
sɛrkɛ Raa ki kɛn naajege k'j'ɔkki se. Ɔɔ naaŋ
se ookga maakŋ raa ki utu iŋg do ji daam
kaag do *Raa ki ɔɔ Raa Sidburku ɓo gaar
magal kɛn cir nakgen ɓaa se paac. 2 Isa tɛɗn
naabm *salal maakŋ *kɔrɔr Raa kɛn mala
mala ɔɔ kɔrɔr se jikilimge ɓo ɗaapiŋ eyo
num Mɛljege ɓo debm ɗaapiŋa.

3 Magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki paacŋ kɛn
k'tɔnddɛ se naŋa naŋa kic ɓo ɔk nakŋ kɛn
naaŋ 'kɛɗn Raa ki ɔɔ aŋ kɔjŋ mooso. Bin ɓo
magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn naajege
se kic 'kɔkŋ ɗim tak kɛn 'kɛɗn Raa ki. 4 Kɛn
*al-Masi jaay debm do naaŋ ki sum num,

‡ 7:17 Aak Jɛn koŋ 13 ɔɔ KKR 110.4. § 7:21 Aak KKR 110.4. * 8:4 Kɛn Isa jaay 'kɔŋ tɛɗn debm tɛɗ sɛrkɛ Raa ki ey se, taa naaŋ teeco mɛtjil Juda ki.

naaŋ ˈkɔŋ tɛɗn debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki eyo*,
taa kaaɗ kɛn se jee kuuy utu kɛn lee ɛɗ
nakge *sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ kɛn Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗno se. 5 Naaɗe
se ɓee kɛn naaɗe tɛɗn naaba maak ki se,
naaŋ se kaam nirli sum ɔɔ tec tec ɓo *Ɓee
Raa mala mala kɛn maakŋ raa ki. Bin ɓo
kɛn Musa jaay ɓaa ɗaap kɔrɔr magal se, Raa
dɛjiŋ ɔɔ: *Aakiŋ jiga. ˈBaa* ɗaapiŋ ˈtec raa raa
aan gɔɔ kɛn maam mˈtaaɗisiŋ do ko ki se.†
6 Ɓeere, ɓɔrse, naabm Isa se magal cir paac
paac. Taa *dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔk ute jeege,
ute ɗoobm naaŋ se jiga cir paac paac. Ɔɔ
Isa se naaŋ ɓo ɗaan Raa ute jeege ɔɔ ute
ɗoobm naaŋ se, Raa taaɗga taaɗ ɔɔ utu kɛɗn
nakgen bɛɛ cir paac paac jeege tu.

*Dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔk kiji ute jeege

7 Kɛn dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko ute jeege do
dɔkiŋ se jaay tɛɗ naabiŋ aasga ute ɗoobiŋ
num, Raa se ˈkɔŋ dɔɔkŋ ute jeege kuuy
eyo. 8 Num kɛn Raa jaay mooy jeeŋge se taa
*kusiŋ naaɗe tɛɗ se naaŋ ɗeek ɔɔ:
ˈBooyki, maam Mɛlɛ mˈtaaɗsen mˈɔɔ ɓiigen
utu aɗe ɓaa naan ki se,
maam mˈutu mˈdɔɔkŋ kiji ute mɛtjil gaan
*Israɛlge
ɔɔ ute taa ɓee Juda‡*kici.*
9 *Dɔɔkŋ* kɛn maam mˈdɔɔko ute naaɗe se
ˈtec aan gɔɔ dɔɔkŋ kɛn maam mˈdɔɔko dɔkiŋ
ute ɓugɗege se eyo.
Kaaɗ kɛn naane se ɓo, maam mˈtɔkɗeno jiɗe
ki
ɔɔ mˈtɔɔɗ mˈɔɔɗɗeno naatn maakŋ taa
naaŋ Masar ki.
Gaŋ dɔɔkŋ kɛn maam mˈdɔɔko ute naaɗe se,
naaɗe tujga ɔrmɗe ro ki.
Taa naaŋ se ɓo maam mˈtɛrlɗeno naaga.
Kɛse ɓo taar Mɛljege taaɗa.
10 *Tɛr* Mɛljege Raa taaɗ ɔɔ: Taa dɔɔkŋ kɛn
maam mˈutu mˈdɔɔk ute gaan Is-
raɛlge,
kɛn ɓiigen aɗe ɓaa naan ki se, maam mˈaɗe
kɛɗn jeele gɛn jeel ɗoobumge
ɔɔ ɗoobumge se mˈaɗesiŋ taaɗn kɔmb
maakɗe ki.
Maam mˈaɗen tɛɗn Raaɗe ɔɔ naaɗe tɛɗn jee
maamge.
11 *Maakɗe* ki se nam ˈdooy naapiŋ ute gɛnaaŋ
gɛn jeel Raa ey sum,
taa jeege paac am jeelum maam Raa,
ˈkɔnd do gaange tu bini ˈkaan do jee maga-
lge tu.
12 *Taa ute bɛɛm* se, maam mˈaɗen tɔɔl tu-
jɗege
ɔɔ kusiŋɗege se mˈaŋ diriginŋ naatn.§
13 Kɛn Raa jaay daŋ dɔɔkŋ kɛn naaŋ utu
dɔɔkŋ ute naaɗe kiji se, naaŋ je taaɗn ɔɔ
dɔɔkŋ kɛn naaŋ dɔɔko deet deet se gɔtiŋ
deelga; taa nakŋ jaay daaniŋ dɔkga se naaŋ
ooyga koono ɔɔ ɔɔpga baata utu ˈdeele.

9

Raa se tap ɓo jˈaŋ keem jˈɔɔ ɗi

1 *Dɔɔkŋ kɛn *Raa dɔɔko ute jeege deet
deet se, ɔk ɗoobge ute ɓee do naaŋ ki ara
gɛn keem Raa. 2 Taa ɓee se naaɗe ɗaap
*kɔrɔr magal ɔɔ gaaŋiŋ gɔtɔ kaam dio ute
kal deere. Gɔtn naan ki se kˈdaŋiŋ gɔtn
*salal ɔɔ gɔtn se ɔk lɔɔmpɔ kɛn ɔk jige cili
ɔɔ ɔk tabil, ɔɔ do tabil ki se ɔk mappagen
kɛn jˈɛɗiŋga kɛɗ *sɛrkɛ Raa ki. 3 Ɔɔ ɓee
maak ki kɛn naagŋ kal ki se, kˈdaŋiŋ gɔtn
salal cir paac paac. 4 Ɔɔ gɔtn se ɔk bɛjɛŋɛ
gɛn daab kɛn kˈlee kˈtɔɔcn nakŋ oot nijimi
ɔɔ ɔk *sandukŋ kɛn Raa dɔɔk ute jeege do
dɔkiŋa ɔɔ sandukŋ se naagiŋa ɔɔ maakiŋa
paac kˈjˈɔɔyiŋ ute daab. Maakŋ sanduk ki
se ɔk nakŋ kɛn kˈɗaapiŋ ute daab ɔɔ maakŋ
nak kɛn se ɔk kɔsɔ kɛn kˈdaŋiŋ maan*, sirɗn
gɛn *Aarun kɛn iiŋo pɔɔŋɔ ɔɔ ute tircil kɛn
kˈraaŋga raaŋ ro ki taargen gɛn Raa dɔɔko
ute jeeŋge. 5 Do sanduk ki se, naaɗe ɗaap
tɔnd *kɔɗn Raage dio kɛn kˈdaŋɗe cɛrubige
kɛn taaɗ *nookŋ Raa. Kɔɗ Raagen di se
ɔk taa bɛɛkŋ kɛyɗege kɛn deeb taa sanduk
ki se. Do sanduk ki se ɓo gɔtn kɛn kˈlee
kˈsiikŋ mooso kɛn url maakŋ Raa. Naɓo
ɓɔrse, maam mˈɔk gɔtn kɛn mˈasen taaɗn
mɛtn nakgen se paac eyo.
6 Aan gɔɔ nakge paac naaɗe tɔndiŋga ute
ɗoobiŋ bin se, *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu
ɓii-raa naaɗe ɛnd maakŋ ɓee kɛn naan ki
se gɛn tɛɗn naabɗe. 7 Num maakŋ ɓee kɛn
maak ki se, magal debm tɛɗn sɛrkɛ kaliŋ
ki sum ɓo, maakŋ ɓaar ki se ɛnd jɛ-kalaŋ
sum. Ɔɔ kɛn naaŋ ɛnd kɛnd se, naaŋ ɓaan
ute mooso gɛn sɛrkɛ jiŋ ki tak, taa *kusiŋiŋa
ɔɔ taa kusiŋ gɛn jee dɛngen kɛn naaɗe tɛɗiŋ

† 8:5 Aak Ekz 25.40. ‡ 8:8 Taa ɓee Juda se maakŋ gaan Israɛlge tu kici. § 8:12 Aak Jer 31.31-34.
* 9:4 Maan ara se kɔsn kɛn Raa siɗo gaan *Israɛlge tu kaaɗ kɛn naaɗe tiŋgo do kɔɗ-ɓaar ki.

jaay ɔnd eyo. [8] Ute nakgen se *Nirl Salal je
ajesiŋ̃ki taaɗa ɔɔ kɛn jeege jaay utu tɛɗ tɛɗ
naabm maakŋ ɓee kɛn naan ki rɔk se, kɛse je
ɗeekŋ ɔɔ ɗoobm kɛn jeege an kɛnd maakŋ
ɓee kɛn maak ki kɛn gɔtn salal cir paac paac
se j'utu k'j'ɔɔɗiŋ̃ te ey ɓɔrtɔ. [9] Nakgen se
kaam nirli gɛn nakgen ɓɔrse aanga se. Taa
nakgen k'j'ɛɗ sɛrkɛ Raa ki ute moosn kɛn
j'ɔj Raa ki se aas eyo gɛn tugŋ ɗaapm maakŋ
debm kɛn ɓaaɗo keem Raa ute ɗoobm ese
se. [10] Nakgen se taaɗ taa kɔsɔ, taa kaaye,
taa napar tugŋ ɗaapm roa naan Raa ki ɔɔ
kɛse ɗoobm kɛn jikilimge ɓo lee tɛɗ sum.
Nakgen se ɔs aay bini aan kaaɗn kɛn Raa
ɓaaɗo tɛrl nakge paac kiji.

[11] Num gaŋ ɓɔrse *al-Masi aanga, naaŋ̃ ɓo
*magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn ɓaano
ute bɛɛ kɛn naajege k'naaminŋ̃kiga naam
se. Gɛn tɛɗn naaŋ̃ ese se, naaŋ̃ ɛnd maakŋ
kɔrɔr kɛn magala ɔɔ salal kɛn cir kɔrɔr do
naaŋ kɛn jikilimge ɓo ɗaapiŋ̃ se ɔɔ kɔrɔr se
tec aan gɔɔ nakgen Raa aalɗeno do naaŋ ki
ara ki se eyo. [12] Kɛn al-Masi jaay ɛnd jɛ-kalaŋ
gɛn sɔrɔkiŋ̃a maakŋ ɓee kɛn gɔtn salal cir
paac paac se, naaŋ̃ ɛnd ute moosn baalge te
moosn gaan maraŋge eyo; num naaŋ̃ se ɛɗ
moosn naaŋ̃ maliŋ̃a, bin ɓo naaŋ̃ dugjega
dojege gɛn sɔrɔkiŋ̃a. [13] Kɛn moosn baalge
ute gɛn kɔs-taarge ute burkŋ maraŋ mɛnd
k'tɔɔliŋ̃a ɔɔ k'tɔɔciŋ̃ jaay k'tɔs k'siikiŋ̃ do
jeege tun roɗege aak kusu naan Raa ki taa
roɗege se tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se, [14] mɛt
kando moosn al-Masi cir nakgen ese se! Taa
al-Masi se naaŋ̃ debm salal ɔk kusiŋ̃ eyo ɔɔ
naaŋ̃ mala ɛɗ roŋ̃ sɛrkɛ Raa ki ute tɔɔgŋ Nirl
Salal tiŋg daayum se. Ɔɔ ute moosn naaŋ̃
se ɓo, tugjeki maakjege kɛn ɔk nakgen tɔɔl
sɛr eyo kɛn ajeki kɔl yo ki, taa bin jaay ɓo
naajege j'aki tɛɗn naabm Raa kɛn zɛɛrɛ.

[15] Taa naaŋ̃ se ɓo al-Masi se, naaŋ̃ ɓo debm
daan Raa ute jikilimge ɔɔ ute ɗoobm naaŋ̃
se ɓo Raa dɔɔk ute jeege kiji. Naaŋ̃ ooy se
taa dugŋ do jeege kɛn tujo kaaɗ kɛn Raa
dɔɔko ute jeeŋ̃ge do dɔkiŋ̃ se. Ɔɔ bin ɓo
jee kɛn Raa daŋɗe se, naaɗe 'kɔŋ bɛɗɗe
maakŋ nakge tun kɛn Raa bɔɔbiŋ̃ga bɔɔb
gɛn daayum jeeŋ̃ge tu ɔɔ taaɗɗenga taaɗ ɔɔ
utu aɗesiŋ̃ kɛɗ se. [16] Kɛn deba jaay raaŋo
ɔɔ: kɛn maam m'ooyga num nakumge se,
nigiŋ̃ki jeege tu se, debm bin se k'booy
kɛn naaŋ̃ ooyga jaay ɓo, nakiŋ̃ge se j'aŋ̃
nigiŋ̃a. [17] Kɛn taar kɛn naaŋ̃ raaŋiŋ̃ se naaŋ̃
ooyga jaay ɓo ɔs aaye; ey num kɛn naaŋ̃
utu zɛɛrɛ se, nam 'kɔŋ nigŋ nakiŋ̃ge eyo.
[18] Taa naaŋ̃ se ɓo dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko ute
jeeŋ̃ge do dɔkiŋ̃ se kɛn jaay k'tɔɔl te moos
ey se, naaŋ̃ ɔk tɔɔg eyo. [19] Kɛn *Musa jaay
tus jeege ɔɔ naanɗe ki se naaŋ̃ taaɗɗen tal
*Ko Taar Raa ute taargen maak ki kɛn gɛn
tɛɗa se, jaay ɓo naaŋ̃ uuno mooso gɛn gaan
maraŋge ute gɛn baalge kɛn k'tɔɔlɗe sɛrkɛ
se ɔɔ naaŋ̃ deepiŋ̃a ute maane, naaŋ̃ tɛrɛcɛ
kamb kaaga kɛn k'daŋiŋ̃ isop ɔɔ dɔɔkiŋ̃ te
bɛɛkŋ baatn aac kaace. Naaŋ̃ ɔliŋ̃ maakŋ
moos ki se ɔɔ naaŋ̃ siik mooso se do Kitap
ki ɔɔ do jeege tu. [20] Naaŋ̃ taaɗɗen ɔɔ: *K*ɛse
ɓo moosn kɛn taaɗ ɔɔ Raa dɔɔkga ute naase.
Naaŋ̃ taaɗseno ɗoobiŋ̃ se, ɔkiŋ̃ki jiga.† [21] Tɛr
mooso se, Musa siikiŋ̃ ro kɔrɔr kɛn magala
ɔɔ do nakge tun paacŋ̃ kɛn k'tɛɗn naaba
maak ki se. [22] K'jeelki, maakŋ Ko Taar Raa
ki se dɛn nakge paac se mooso ɓo kɛn *tug
ɗaapɗe tɛɗ aak bɛɛ naan Raa ki. Ɔɔ kɛn
mooso jaay gɔtɔ se, kusiŋ̃ kic ɓo j'aŋ̃ kɔŋ
tɔɔl eyo.

Moosn Isa kaliŋ̃ ki sum ɓo ɔɔɗ *kusiŋ̃
jeege

[23] Kɛn nakgen do naaŋ kɛn kaam nirl
nakgen maakŋ raa ki jaay k'tugɗe ute
mooso tak jaay tɛɗ aak bɛɛ naan Raa ki se,
nakgen mala mala maakŋ raa ki se kic ɓo
je *sɛrkŋ kɛn bɛɛ cir paac paac tak jaay ɓo
aɗen tugŋ ɗaapm aak bɛɛ naan Raa ki.

[24] Anum *al-Masi se ɛnd te maakŋ *'Bee
Raa kɛn jikilimge ɓo ɗaapiŋ̃ se eyo. Taa ɓee
kɛn jikilimge ɓo ɗaapiŋ̃ se l̃ɛ, kaam nirl 'Bee
Raa kɛn mala mala sum. Num naaŋ̃ se ook
ɓaaga maakŋ raa ki ɔɔ ɓɔrse naaŋ̃ utu naan
Raa ki ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm naakjege. [25] Ey num
*magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn Yaudge
se aanga ɓaara tak ɓo naaŋ̃ lee ɛnd maakŋ
*'Bee Raa ki gɔtn kɛn *salal cir paac paac se
ute moosn gɛn maalge. Num gaŋ al-Masi
ɛnd se gɛn kɛɗn roŋ̃ sɛrkɛ 'ɗɔɔl mɛt dɛn
eyo. [26] Kɛn bin ey num, kaaɗn naane gɔtn
Raa aalo do naaŋa sum se, naaŋ̃ dabar 'ɗɔɔl
dɛna. Num naaŋ̃ se ɓaaɗo jɛ-kalaŋ sum
ɓo do taar tɔɔliŋ̃ ki; naaŋ̃ maliŋ̃ ɓo ɛɗ roŋ̃
sɛrkɛ Raa ki taa tɔɔl kusiŋ̃ jeege. [27] Debkilimi
se ooy jɛ-kalaŋ sum ɔɔ kɛn naaŋ̃ ooyga se,
naaŋ̃ ɓaa naan Raa ki taa Raa aŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ

† 9:20 Aak Ekz 24.8.

doŋ̃ ki. [28] Bin ɓo al-Masi se, naaŋ̃ kic ɛd̃
roŋ̃ sɛrkɛ jɛ-kalaŋ sum gɛn kɔɔdɔ̃n kusiŋ̃ jee
dɛn se naatn ɔɔ kɛn naaŋ̃ ade ɓaa kuuy se
taa kɔɔdɔ̃n kusiŋ̃ jikilimge ey sum, naɓo taa
ˈkaajŋ̃ jeegen iŋg aak kaak kaamiŋ̃a.

10

[1] *Ko Taar kɛn Raa ɛdɔ Musa ki se taadʒeki
ɓo kaam nirl nakgen bɛɛ utu ade ɓaa naan
ki sum; kɛse taad te nakgen mala mala eyo.
Anum ute Ko Taar kɛn Raa ɛdɔ Musa ki
se aanga ɓaara tak ɓo jeege lee tɛd *sɛrkŋ
kaam kalaŋ ese se sum ɓo *Raa ki, naɓo
jee kɛn lee ɓaado naan Raa ki gɛn tɛdɔ̃n
sɛrkgen ese se, sɛrkdege se, ɔŋ aasde gɛn
daapde kaakŋ bɛɛ naan Raa ki eyo. [2] Bin ey
num jeegen lee tɛdɔ sɛrkgen ese se, kaadɔ̃n
naane *kusiŋ̃dege se Raa tugdesiŋ̃ga naatn
gɛn sɔrɔkiŋ̃a. Ɔɔ naade kɔŋ jeel rode ki
naade se jee kusiŋ̃ge eyo, mɔɔtn naade tɛdɔ̃n
sɛrkɛ Raa ki taa kusiŋ̃dege ey sum. [3] Num
gaŋ sɛrkgen kɛn aanga ɓaara tak ɓo, naade
lee tɛd se, ute naaŋ̃ se, naade jeel rode
ki kusiŋ̃dege se utu gɔtiŋ̃ ki. [4] Taa moosn
kɔs-taarge ute gɛn baalge se, ɔŋ aas te gɛn
kɔɔdɔ̃n kusiŋ̃ jeege eyo.

[5] Taa naaŋ̃ se ɓo kaad kɛn *al-Masi iiŋo
gɛn ɓaado do naaŋ ki se, naaŋ̃ taad Raa ki
ɔɔ:

*Moosn maalge ute nakgen kˈlee kˈjˈɛdî se tap
ɓo,
naai je eyo, num naai ɛdumo roa.*

[6] *Maalgen kˈtɔɔlde jaay kˈtɔɔcde ute moosn
kɛn kˈtɔjo sɛrkɛ taa kusiŋ̃ se tap ɓo,
tɔɔli naai ki eyo.*

[7] *Anum maam mˈtaado* mˈɔɔ: Aan gɔɔ kˈraaŋo
do dɔkiŋ̃ maakŋ Kitap ki taa maam
se,

maam mˈara se, mˈɓaadoga, Raa, taa mˈai tɛd
nakŋ maaki jea.*

[8] Deet deet se al-Masi taad ɔɔ: «Naai ˈje te
sɛrkŋ maalge eyo, gɛn nakgen jˈɛdî se eyo,
ɔɔ naai je te jaay tɔɔl maal jˈaisiŋ̃ tɔɔc eyo
ɔɔ ute sɛrkgen kˈtɛdî taa tɔɔl kusiŋ̃ jeege
se eyo kici, nakgen se naai tap ɓo ˈje eyo,
taa naade se paac tɔɔli naai ki eyo.» Ey num
kˈjeelki, sɛrkgen ese se Ko Taar kɛn Raa ɛdɔ
Musa ki taadga taad ɔɔ jeege aŋ̃ lee tɛda.
[9] Tɛr naaŋ̃ taad ɔɔ: «Maam mˈara mˈɓaado
se gɛn tɛdɔ̃n nakŋ kɛn naai maaki jea.» Bin
ɓo doobm kɛn jeege lee eem Raa do dɔkiŋ̃ se
ɔniŋ̃ga cɛɛs ki ɔɔ naaŋ̃ ɓaanoga ute doobm
kuuy gɔɔŋ̃ ki. [10] Isa al-Masi se tɛdga nakŋ
kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki; naaŋ̃ mala ɛd̃
roŋ̃ sɛrkɛ Raa ki jɛ-kalaŋ sum gɛn sɔrɔkiŋ̃a.
Ute sɛrkŋ naaŋ̃ se ɓo, naajege kˈtɛdkiga jee
*salal naan Raa ki.

[11] Kˈjeelki, *debm tɛdɔ̃n sɛrkɛ Raa ki se,
naŋa naŋa kic ɓo, ɓii-raa naaŋ̃ daar ute jɛŋ̃a
gɛn tɛdɔ̃n naabiŋ̃a. Daayum se, naaŋ̃ lee
tɛd sɛrkgen ese sum, naɓo sɛrkgen se, ɔŋ
aas te gɛn kɔɔdɔ̃n kusiŋ̃ jeege eyo. [12] Gaŋ
al-Masi se, naaŋ̃ tɛd sɛrkɛ mɛt kalaŋ lak taa
kusiŋ̃ jeege se ɔɔ sɛrkŋ naaŋ̃ se ɔs aay gɛn
daayum ɔɔ ɓɔrse naaŋ̃ utu iŋg do ji daam
Raa ki. [13] Ɔɔ naan ki se, naaŋ̃ utu iŋg booy
bini jee wɔɔyiŋ̃ge se, Raa adɛ̃n tɛdɔ̃n naaŋ̃ ɓo
utu kiŋg dode ki. [14] Bin ɓo ute sɛrkŋ naaŋ̃
tɛd jɛ-kalaŋ se gɛn tugŋ kusiŋ̃ jeege se, jee
naaŋge se naaŋ̃ tɛddɛ̃n tɛdga jee salal naan
Raa ki gɛn sɔrɔkiŋ̃a. [15] Naaŋ̃ se Nirl Salal kic
ɓo ajeki tɛdɔ̃n saada taa taargen jaay naaŋ̃
taad ɔɔ:

[16] *Mɛljege Raa deek ɔɔ: Ɓiigen ade ɓaa
naan ki se, maam mˈutu mˈdɔɔkŋ
ute naade.*

*Maam mˈade kɛdɔ̃n jeele gɛn jeel doobumge
ɔɔ doobumge se mˈadesiŋ̃ taadɔ̃n kɔmb
maakde ki.*

[17] Tɛr naaŋ̃ taad ɔɔ:

*Kusiŋ̃dege ute tujdege se, mɔɔtn maam
mˈsaapm do ki ey sum.*†

[18] Anum, kɛn jeege jaay kusiŋ̃de
kˈtɔɔldesiŋ̃ga naatn se, mɔɔtn naade ˈtɛdɔ̃n
sɛrkɛ taa kusiŋ̃dege ey sum.

*K*ˈɓaakiro naan Raa ki

[19] Bin ɓo, gɛnaamge, moosn Isa se tɛd-
jekiga jˈaaskiga gɛn kɛnd maakŋ gɔt kɛn
*salal cir paac paac se ute maraadjege. [20] Isa
ɓo debm ɔɔdʒeki doobm kiji ɔɔ gɛn kaaja
ute doobm kal deer kɛn nɛɛp se ɔɔ kal deer
nɛɛpm se lɛ, taad te roŋ̃ kɛn ooy ro kaag
ki se. [21] Ɔɔ naajege jˈɔkki *debm tɛdɔ̃n sɛrkɛ
Raa ki magala kɛn jˈɔndiŋ̃ naaŋ̃ ɓo naan
*Ɓee Raa. [22] Bin num kˈɓaakiro naan Raa
ki ute maakŋ kalaŋ, jˈaalki maakjege paac
doŋ̃ ki, taa *kusiŋ̃ maakjege tu se lɛ Isa tug
ɔɔdîŋ̃ga naatn maakŋ-saapjege tu ɔɔ rojege
kic ɓo naaŋ̃ *tug daapiŋ̃ga ute maan jiga.
[23] Taar kɛn naajege kˈtaadki naan jeege tu
jˈɔɔki jˈɔndki dojege do ki se, jˈɔŋ̃ten naajki,
taa Raa se naaŋ̃ tuj ɔrmiŋ̃ eyo, nakŋ naaŋ̃

* 10:7 Aak KKR 40.7-9. † 10:17 Aak Jer 31.33-34.

taadɗga ɔɔ aŋ̃ tɛd se lɛ, naaŋ̃ utu aŋ̃ tɛdn
ɗeere. [24] K'saapki do naapge tu kɛn ajeki
kɔl j'aki je naapa ɔɔ j'aki lee tɛdn nakgen
jiga. [25] J'ɔŋ̃te kɔŋ̃ki gɛn tus ute naapa aan
gɔɔ jee mɛtiŋ̃gen lee tɛd se, nabo j'ɛdki kaay
kaama naapge tu, taa 'tap se k'jeelki, bii kɛn
Mɛljege aɗe ɓaa se, ɔɔpga gɔɔrɔ.
[26] Anum naajegen k'jeelkiga jeel mala
mala nakŋ kɛn mɛt ki se jaay kɛn naajege
maliŋ̃ge sum ɓo j'iŋgki k'tɛɗki kusiŋ̃ se,
ɓɛrɛ, taa kusiŋ̃ se, *sɛrkŋ kuuy gɔtɔ. [27] Num
ɔɔp ɓo nakŋ ɔɔŋ̃ kɛn utu booyjeki se bɔɔr
kɛn utu koocŋ̃ dojege tu ɔɔ ute poodn oŋgɔ
kɛn utu kɔsn jeegen baate tookŋ taar Raa
se. [28] 'Jeelki, debm jaay tujga do *Ko Taar
kɛn Raa ɛdo Musa ki se, ɔɔ kɛn jeege dio
ey lɛ mɔtɔ tɛdga saaɗge se, debm bin se
j'aŋ̃ kɛɛjŋ̃ doŋ̃ ki eyo, j'aŋ̃ tɔɔlɔ‡. [29] 'Saapki
tu Goon Raa se debm jaay aaliŋ̃ maak ki
eyo, ɔɔ moosiŋ̃ kɛn *dɔɔkjeki ute Raa jaay
tɛdjeki jee salal se kic, naaŋ̃ aakiŋ̃ aan gɔɔ
nakŋ cɛrɛ ɔɔ naaj *Nirl Raa kɛn tɛdjeki bɛɛ
se, debm bin se, mɛt kando Raa aŋ̃ dabar
makɔŋ̃ cir daal ey la? [30] Ɗeere, naajege se
k'jeelki debm kɛn taad ɔɔ: *Maam mala m'utu
m'kɔgŋ* sɛɛm ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ naŋa naŋa kic
ɓo, maam m'aŋ̃ kɔgŋ bɛɗîŋ̃ do kusiŋ̃iŋ̃ kɛn
naaŋ̃ tɛɗa. Ɔɔ tɛr naaŋ̃ taad ɔɔ: Mɛljege
Raa se utu kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeeŋ̃ge tu.§ [31] Ɓɛrɛ,
debm jaay oocga ji Raa kɛn zɛɛrɛ se, utu aŋ̃
tɛdn ɔɔŋ̃ aak eyo.
[32] 'Saapki tu, do kiŋgse kɛn deet deete
kɛn naase aakkiro gɔtn wɔɔr kɛn iiŋ̃o gɔtn
Raa ki ɔɔ kaad kɛn naane se, ɗeere, naase
'dabarkiroga dɛn aak eyo ɔɔ ɗokiroga ɗo
jɛt. [33] Gɔtn mɛtiŋ̃ge jee maakse ki se k'-
naajɗenoga ɔɔ k'dabarɗenoga naan jeege
tu anum naasen jee kuuy se jee kɛn k'lee
k'dabarɗeno se, naase ɔŋ̃ɗeki te kalɗe ki
eyo. [34] Bin ɓo gɛnaasegen dabar maakŋ
daŋgay ki se, dubarɗe se ɔɔŋ̃se naase kici.
Ɔɔ kɛn jeege jaay ɓaadɔ tɔsnga ute naksege
se, naase ɔŋ̃ɗesiŋ̃ki ute maak-raapo, taa
naase 'jeelki maal kɛn naase utu aki kɔŋ se
naaŋ̃ jiga cir paac paac ɔɔ tiŋg gɛn daayum.
[35] Nakŋ kɛn naase 'jeel ɔkkiga mɛtiŋ̃ maakse
ki se ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ ɔɔ ute naaŋ̃ se, naase aki
kɔŋ nakŋ bɛɛ dɛn aak eyo. [36] Bɛɛki se, naase
'jeki kaay kaama taa kɛn naase jaay 'tɛd
aaskiga nakŋ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki se,
Raa se naaŋ̃ utu asen kɛdn nakŋ kɛn naaŋ̃
taadsenga taad ɔɔ utu asen kɛd se. [37] Taa
Kitap taad ɔɔ:

Kaadiŋ̃ ɔɔpga baata, ɔɔpga cɔkɔ sum ɓo*
ɔɔ debm kɛn utu aɗe ɓaa se, naaŋ̃ utu aɗe
naar ɓaa,
ɔɔ ɓɛrɛ, naaŋ̃ 'kɔŋ booy ey sum.
[38] Ɔɔ debum kɛn tɛd nakge ute ɗoobiŋ̃ se
utu 'kɔŋ kaaja taa naaŋ̃ aalga maakiŋ̃ dom
ki.
Num gaŋ kɛn naaŋ̃ jaay ɔk tɛrlga ɗoob ki
num,
debm tɛd bin se tɔɔlum maam ki eyo.†
[39] Num gaŋ naajege se k'mɛtn jee ɔk tɛrlga
ɗoob ki se eyo gɛn ɓaa gɔtn kut ki se, num
naajege se k'mɛtn jee kɛn aal maakɗe do
Raa ki gɛn kaajŋ̃ kodɛ.

11

*Kaal maakŋ do *Raa ki*

[1] Debm jaay aal maakiŋ̃ do Raa ki se, nakŋ
naaŋ̃ ɔnd doŋ̃ do ki se, jeeliŋ̃ maakiŋ̃ ki naaŋ̃
ɔŋiŋ̃ga ɔɔ ute ɗoobm kaal maakiŋ̃ do Raa ki
se nakŋ naaŋ̃ ɔŋ aakiŋ̃ ey se, jeeliŋ̃ maakiŋ̃
ki, nakŋ se utu. [2] Jeegen do dɔkiŋ̃ se, taa kaal
maakɗen do Raa ki sum ɓo, Raa aakɗen se,
tɔɔliŋ̃.
[3] Ute kaal maakjegen do Raa ki se ɓo,
naajege k'jeelki nakgen ɓaa se paac se, Raa
aalɗeno ute taariŋ̃a; nakgen k'j'aakɗeki ute
kaamjege paac se, naaŋ̃ aalɗeno ute taariŋ̃
kɛn k'j'ɔŋ k'j'aakiŋ̃ ey se. [4] Ute kaal maakŋ
do Raa ki se, Abɛl ɛd *sɛrkɛ Raa ki ɔɔ sɛrkŋ
naaŋ̃ se bɛɛ cir gɛn gɛnaaŋ̃ Kayn. Ute kaal
maakiŋ̃ se ɓo, Raa aakiŋ̃ aan gɔɔ debm tɛdn
nakge ute ɗoobiŋ̃ naaniŋ̃ ki ɔɔ sɛrkŋ naaŋ̃
ɛd se tɔɔl Raa ki. Ey num, Abɛl se naaŋ̃
ooyga nabo ute kaal maakiŋ̃ se, ɓɔrse kic ɓo
aan gɔɔ naaŋ̃ utu taadjeki taad rɔk.
[5] Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Ɛnɔk se Raa
uun ɓaansiŋ̃ zɛɛrɛ maakŋ raa ki taa naaŋ̃
'kooy naam eyo ɔɔ nam lɛ aakiŋ̃ te ey sum
taa Raa se uun ɓaansiŋ̃ga. Kaad kɛn Raa
uun ɓaansiŋ̃ te ey ɓɔrt se, Kitap taadɔ ɔɔ:
Ɛnɔk se naaŋ̃ debm tɔɔl Raa ki.* [6] Ɔɔ debm
jaay aal te maakiŋ̃ do Raa ki ey se, paac paac
'kɔŋ tɔɔl Raa ki eyo, taa debm kɛn je aɗe ɓaa
naan Raa ki se 'jeel maakiŋ̃ ki tak, Raa se utu
ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm lee ɛd naka ute maraadiŋ̃a
jeege tun lee jeŋ̃a.

‡ 10:28 Aak Dt 17.6. § 10:30 Aak Dt 32.35-36. * 10:37 Aak Eza 26.10. † 10:38 Aak Aab 2.3-4. * 11:5 Aak Jɛn 5.24.

7 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Raa taad
Noe ki nakgen kɛn utu kaan naan ki kɛn
naan ɔŋ aakiɲ ute kaamiɲ ey ɓɔrt se. Ɔɔ taar
kɛn Raa taadɗiɲ se, naaɲ took ute maakiɲ
paac do ki ɔɔ naaɲ cɔɔc markabm magala
gɛn kaajɲ naaɲ maliɲa ute jee maakŋ ɓeeɲ
ki. Ute kaal maakiɲ do Raa ki se, Noe tɛd
nakge ute ɗoobiɲa ɔɔ nakgen naaɲ tɛd se,
taad ɔɔ jeegen kuuy se naade jee *kusiɲge
ɔɔ jee se bɔɔrɔ ute koocɲ dode ki. Bin ɓo
Raa se aak Noe se aan gɔɔ debm tɛdn nakge
ute ɗoobiɲ naaniɲ ki taa naaɲ aal maakiɲ
doɲ ki.

8 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, *Abraam se
kɛn Raa daŋiɲ se, naaɲ tooko ɔɔ iiɲ ɓaa taa
naaŋ kɛn Raa taadɗiɲga taad ɔɔ utu aɲ kɛda.
Naɓo taa naaŋ gɔtn naaɲ an ɓaa ro ki se,
naaɲ jeel eyo. 9 Ute kaal maakiɲ se, Abraam
aan maakŋ naaŋ kɛn Raa taadɗiɲo ɔɔ aɲ kɛd
se ɔɔ naaɲ tiŋg gɔtn ese se maakŋ kɔrɔr ki
aan gɔɔ cɛkɛ. Bin ɓo Isak ute *Yakub kic ɓo
tiŋgo aan gɔɔ naaɲa, ey num naade kic Raa
taadɗenga taad ɔɔ utu ade kɛdn taa naaŋ
ese se kici. 10 Taa Abraam se iŋg aak kaam
gɛgɛr kɛn 'tiŋg gɛn daayum ɔɔ gɛgɛr ese se
Raa ɓo saapo gɛn kiiɲiɲa ɔɔ naaɲ mala ɓo
mɛl kɔɓiɲa.

11 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Sara mɛnd-
karta se, gɔɔl naŋga tak tak se kic ɓo, naaɲ
ɓaado tɛd mɛndkaama taa naaɲ jeel maakiɲ
ki Raa se tuj ɔrmiɲ eyo ɔɔ nakŋ kɛn naaɲ
taadɗiɲga taad ɔɔ utu aɲ kɛd se, naaɲ utu
aɲsiɲ kɛda. 12 Taa naaɲ se ɓo ute Abraam
kaliɲ ki sum, naaɲ kɛn gɔɔl naŋ tak tak se
kic ɓo, ooj mɛtjili se dirl tɛd dɛna aan gɔɔ
k-dijgen maakŋ raa ki ɔɔ aan gɔɔ kɛɛsn taa
baar ki†.

13 Jeegen se paac aal maakde do Raa ki
bini ooy maak ki. Anum nakgen kɛn Raa
taadɗenoga utu ade kɛd se, naade ɔŋiɲ te
eyo, num nakgen se naade aakiɲ daande
dɔkɔ ɔɔ naade maakde raap do ki. Ɔɔ naade
se lɛ jeeliɲ rode ki, naade se cɛkge ɔɔ mɛrtge
do naaŋ ki ara‡. 14 Kɛn naade jaay taad bin
se, jee se je taadn tal ɔɔ naade se je je taa
naaŋde mala. 15 Kɛn naade jaay saapoga
taa naaŋ kɛn naade iiɲ ɔɲiɲo se sum num,
kaadn naane, naade ɔŋga ɗoobm gɛn kɔkŋ
tɛrl gɔtde ki. 16 Kɛn ɗeer se, jee se je taa
naaŋ kɛn jiga cir taa naaŋ kɛn naade ɔɲo
ɔɔ taa naaŋ kɛn naade je se, utu maakŋ raa
ki. Taa naaɲ se ɓo Raa se sɔkɔɲ tɔɔliɲ eyo
kɛn naade daŋiɲ Raade se. Taa naaɲ iiɲ
ɗaapɗega gɛgɛr.

17 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Abraam
kɛn Raa naamiɲa ɔɔ ɲ'aɲ kɛdn gooniɲ Isaka
sɛrkɛ se, naaɲ tooko gɛn kɛdn gooniɲ kalaŋ
lak. Ey num kɛse ɓo goon kɛn Raa taadɗiɲga
taad ɔɔ utu aɲsiɲ kɛd se. 18 Taa goon ese
se ɓo Raa taadɗiɲ ɔɔ: *Ute gooniɲ Isaka se* ɓo
j'ai toojɲ mɛtjili.§ 19 Gɔtn se Abraam taad te
maakiɲ ɔɔ Raa se ɔk tɔɔgɔ gɛn dur debkilimi
maakŋ yoge tu. Taa naaɲ se ɓo gooniɲ Isaka
se, naaɲ ɔŋiɲ se tec aan gɔɔ debm ooyga
kooy ɗeer ɗeere, jaay ɓo duro daan yoge tu.

20 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Isaka ɔɔd
ɓooro Yakub ki ute Ɛzo ki ɔɔ taadɗen taa bɛɛ
kɛn naade utu kɔŋ naan ki.

21 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Yakub
se kɛn naaɲ ɔɔpga gɔɔrɔ 'kooy se, gaan
Yusupge se naŋa naŋa kic ɓo naaɲ ɔɔdiɲ
ɓooro ɓooro; *naaɲ iiɲ* ɔnd jiɲ do kaag deriɲ
ki ɔɔ eem Raa.*

22 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Yusup se
ɔɔpga gɔɔrɔ 'kooy se, naaɲ taad ɔɔ naan
ki se gaan *Israɛlge, Raa utu aden kɔɔdn
maakŋ taa naaŋ Masar ki ɔɔ naaɲ taadɗeno
ɔɔ kɛn naade k'ɓaa ɓaa se, k'tɔs k'ɓaan ute
cɛŋgiɲgen ese kici.

23 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, ko *Musa
ute bubm Musa se kaad kɛn jaay naade ooj
goonde se, naade ɔyiɲ gɛn laapa mɔtɔ taa
naade aak goonde se aak bɛɛ. Taa naaɲ se
ɓo taar gaargen taad se, naade ɓeer te do ki
eyo.

24 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Musa
se, kɛn naaɲ jaay aas gaaba sum se, kɛn
k'daŋiɲ Goon gaar Paraon mɛnda se†, naaɲ
baate. 25 Kɛn k'dabariɲ ute jee Raage se,
Musa aakiɲ bɛɛ cir kɛn naaɲ 'kiŋg maakŋ
maak-raap kɛn gɔtiɲ utu 'deele ɔɔ kɛn tɛdga
sum ɓo aɲ kɔliɲ naaɲ 'tɛdn debm kusiɲa
naan Raa ki se. 26 Deere, taa naaŋ Masar se
ɔk maala dɛna, naɓo Musa se je j'aɲ dabara
aan gɔɔ kɛn j'utu k'dabar *al-Masi se aakiɲ
se bɛɛ cir maal kɛn taa naaŋ Masar ki se,
taa naaɲ se ɓo naaɲ iŋg aak kaam bɛɛ kɛn
Raa utu aɲ tɛdn naan ki se. 27 Ute kaal
maakŋ do Raa ki se, Musa se naaɲ iiɲ ɔɲ
taa naaŋ Masar. Gaar taa naaŋ Masar ki se

† 11:12 Aak Jɛn 15.15. ‡ 11:13 Aak Jɛn 23.4. § 11:18 Aak Jɛn 21.12. * 11:21 Aak Jɛn 47.31.
† 11:24 Aak Ekz 2.10.

maakiɳ-taariɳ doɳ ki, naɓo Musa se ɔŋ ɓeer te eyo taa naaɳ ɔk maakiɳ tɔɔgɔ aan gɔɔ naaɳ aak Raa ute kaamiɳa, Raa kɛn jeege ɔŋ aakiɳ ey se. [28] Ute kaal maakŋ do Raa ki se Musa se tɛɗ laa kɛn Raa ɔɔɗɗeno doɗe maakŋ taa naaŋ Masar ki‡ ɔɔ naaɳ ɔl k'j'ɔt mooso do kaam-taar ɓeeɗege tu ɔɔ do bɛrtn taarɗege tu, taa *kɔɗn Raa kɛn debm tɔɔl jeege se 'kɔŋ tɔɔl gaan paraggen gɛn gaan Israɛlge se eyo.

[29] Ute kaal maakŋ do Raa ki se, gaan Israɛlge se kɛn naaɗe aan taa Baar kɛn Aac se, baar se ɔɔp kaam dio ɔɳɗen ɗoobo naaɗe deel maak ki aan gɔɔ do naaŋ kɛn tuutu; num kɛn jee Masar ki jaay je gaaŋ aan gɔɔ gɛn naaɗe se, maane ɔsɗe paac.

[30] Ute kaal maakŋ do Raa ki se, gaan Israɛlge lee gurug gɛgɛr Jeriko se ɓii cili ɔɔ ɓii k-cilige tu se ɓo durdurgen ɔl gurug gɛgɛr se ru aan naaŋ ki tak tak.

[31] Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Raabm mɛnd kɛɛsn gaaba se, j'ɔŋ k'tɔɔliɳ te ute jee kusiɳgen baate tookŋ taar Raa se eyo, taa jeegen ɓaaɗo kaakŋ baara se, Raab dɔɔɗ ɔkɗenga ɓeeɳ ki jiga§.

[32] Ey num maam se m'je m'taaɗn dɛna taa jee se, naɓo kaaɗa am baata gɛn taaɗ mɛtn taar Jedeon, gɛn Barak, gɛn Samson, gɛn Jɛpta, gɛn *Daud, gɛn Samuɛl ute gɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiɳa. [33] Naaɗe kici ute kaal maakɗen do Raa ki se, naaɗe ɔso taa naaŋ gaariɳge, naaɗe ɔjo bɔɔrɔ do jeege tu ute ɗoobiɳa ɔɔ naaɗe ɔŋo nakŋ kɛn Raa taaɗɗeno ɔɔ utu aɗen kɛɗa. Naaɗe gaas taa tupiyge ɔŋ ɔsɗen te eyo, [34] naaɗe tɔɔlo poodn ɔk zir zir ɔɔ kɛn jeege ɓaaɗeno tɔɔl ute gɔrɗ-jɛrl se, naaɗe aaɳ ɔtɔ. Naaɗe se tɔɔgɗe gɔtɔ naɓo ute kaal maakɗen do Raa ki se, naaɗe tɛɗ jee tɔɔgɔ; gɔtn kudn bɔɔr ki se naaɗe jee gaabm bɔɔrge ɔɔ jee wɔɔyɗege, naaɗe cirɗe ɔɔ tuurɗe naatn. [35] Ute kaal maakɗe do Raa ki se ɓo mɛndgen mɛtiɳge kic, jeeɗegen ooyga kooy se, naaɗe aakɗen duro daan yoge tu.

Jee mɛtiɳgen kuuy se jeege dabarɗe bini ooy maak ki. Kɛn j'aɗen kɔɔdn doɗe maakŋ dubar kɛn ese kic ɓo, naaɗe baate, taa naaɗe jeele Raa se utu aɗen duru daan yoge tu ɔɔ aɗe kɛɗn gɔtn kiŋg jiga cir daala. [36] Kɛngen mɛtiɳgen kuuy se k'dabarɗe ɔɔ j'aakɗen mɛtɗe, k'tɔndɗe ute mɛɛjɛ, k'dɔɔkɗen ute ziɳziri ɔɔ j'ɔmbɗen maakŋ daŋgay ki. [37] Jee mɛtiɳge lɛ k'tund k'tɔɔlɗe ute koa, kɛngen mɛtiɳge k'tɔj k'gaaŋɗe daan ki, kɛngen kuuy se k'tɔɔlɗe ute gɔrɗ-jɛrlɛ, jee mɛtiɳ kuuy daal se, kɛn k'dabarɗe se ɔlɗe naaɗe lee wari; jee se lee dɔɔk daar baatge ute gɛn bɛɳge sum ɓo mɛtɗe ki. Jee se ɔk dîm eyo, jeege lee dabarɗe ɔɔ tɛɗɗen nakŋ kusiɳ doɗe ki. [38] Naaɗe lee wari do kɔɗ-ɓaarge tu ɔɔ do koge tu; naaɗe tooɗ maakŋ iiɓge tu ɔɔ maakŋ gɔɔge tu. Jee ese se bɛɛ aak eyo ɔɔ jee kɛn do *duni kɛn ara se aas te gɛn kɔkŋ naaɗe se eyo.

[39] Jee se paac aalo maakɗe do Raa ki, taa naaɳ se ɓo Raa aakɗeno se, tɔɔliɳ. Naɓo nakŋ kɛn Raa taaɗɗeno ɔɔ utu aɗen kɛɗ se, naaɗe ɔŋiɳ te eyo. [40] Taa Raa uunoga kuun doa jee se 'kɔŋ 'tɛɗn aak bɛɛ naaniɳ ki se kalɗe ki sum eyo, num ute naajege paacki jaayo.

12

Maakŋ dubar ki se j'aayki kaamjege

[1] Bin ɓo jeegen paacɳ aalo maakɗe do *Raa ki se, naaɗe se dɔɔl saaɗgen ɔl gurug-jeki. Taa naaɳ se ɓo j'ɔɔɗki dojege do nakge tun paacɳ deer kɛn gaasjeki j'ɔŋ k'leeki eyo aan gɔɔ *kusiɳ kɛn j'ɔɳiɳki yɔkɔɗ sum ɓo lee gurugjeki se ɔɔ j'aayki kaamjege j'aaɳki bini j'aki kaan gɔtn kɛn Raa taaɗjeki. [2] Taa naaɳ se j'ɔndki kaamjege do Isa ki, naaɳ ɓo debm tɛɗjeki jaay j'aalki maakjege do Raa ki ɔɔ kaal maakjege se naaɳ ɓo debm kɛn tɛɗiɳ tɛɗ mɛc se. Anum Isa se, naaɳ ɓo debm kɛn tooko ɔɳ roɳ k'tup k'tɔɔliɳ ro kaag ki ɔɔ ɛnd maakŋ sɔkɔɳ ki, naɓo taa maak-raapm kɛn naaɳ utu kɔŋ naan ki se, sɔkɔɳ kɛn tɔɔliɳ se kic ɓo, naaɳ an dîm eyo. Ɔɔ ɓɔrse naaɳ utu iŋg do ji daam gɛn kaag do Raa ki. [3] Ɗeere, k'saapki do naaɳ kɛn jee kusiɳge dabariɳo, naɓo kic ɓo naaɳ aay kaamiɳ aasiɳoga. Bin ɓo ɔɳte 'kɔɔrki aayki kaamse.

[4] Anum maakŋ bɔɔr ki kɛn naase 'tɛɗki ute kusiɳ se, ɓɔrse kic naase ɔŋ aasiɳki te ey bini ooyki te maak ki eyo. [5] Naase, dɛjɳ kɛn Raa dɛjse aan gɔɔ gɛniɳge se, 'dirigkiga la kɛn ɔɔ:

*Goonuma, k*ɛn Mɛljege jaay dɛji se, uɗ bia
ɔɔ kɛn naaɳ jaay mooyi se, maaki ɔɳte tuju.

[6] *Taa M*ɛljege se naaɳ dɛj debm kɛn naaɳ jeɳa

‡ 11:28 Laa se jee mɛtiɳge k'daŋiɳ *laa Paak.

§ 11:31 Aak Jɔs 6.12-21.

ɔɔ goon kɛn naaŋ̰ jeeliŋ̰ naaŋ̰ gooniŋ̰ se,
naaŋ̰ tɔndiŋ̰a.*

7 Dubar kɛn aan dose ki se, naase 'jeeliŋ̰ki
Raa ɓo dɛjse se, aayki kaamse ro ki. Naaŋ̰
dɛjse bin se taa naase gɛniŋ̰ge. 'Jeelki, goon
jaay bubiŋ̰ dɛjiŋ̰ ey se, kɛn gayo? 8 Taa
naaŋ̰ se ɓo kɛn naase jaay k'j'ɔŋ k'dɛjsen
te eyo aan gɔɔ gaangen paacŋ̰ k'lee k'dɛjɗe
se, naase se gaangen mala mal eyo, naɓo
naase se gaan bumige. 9 K'jeelki, bubjegen
do naaŋ ki ara se lee dɛjjeki ɔɔ naajege k'lee
k'tookki taarɗege. Bin num, mɛt kando
j'aki 'tookŋ taar bubjegen maakŋ raa ki se
cir daala ey la ɔɔ ute naaŋ̰ se j'aki kɔŋ
kaaja. 10 Bubm koojege se dɛjjeki do naaŋ
ki ara sum aan gɔɔ kɛn naaɗe jen ro ki.
Num gaŋ Raa se dɛjjeki se taa ajeki tɛɗn
bɛɛ. Naaŋ̰ je ajeki tɛɗn jee *salal aan gɔɔ
naaŋ̰a. 11 Kɛn j'utu k'dɛjjeki dɛj mɛtn-jiki se
tujjeki maakjege ɔɔ ɔŋ ɛɗjeki maak-raapo
eyo. Num naan ki se, jee kɛn k'dɛjɗega dɛj
se, dɛjɗe se aɗe kɛɗn lapia ɔɔ aɗe kɔl naaɗe
'tɛɗn nakge ute ɗoobiŋ̰a.

12 Taa naaŋ̰ se ɓo, jisen ɔɔrga kɔɔr se
ɔkiŋ̰ki tɔɔgɔ, ɔŋ̰te kɔŋ̰iŋ̰ki 'kɔjŋ̰ walak ɔɔ
kɛrɛcsegen tɔksen se kic ɓo 'ɗaariŋ̰ki tɔɔgɔ.
13 *'Daapki* ɗoobm 'tooɗn tal kɛn anki lee do
ki.† Bin ɓo debm cɛkɛɗɛ se jɛŋ̰ ɓaa cɛɛs ki
eyo, num naaŋ̰ se kɔŋ lapia.

Raa aal bi jeege tu

14 Aayki kaamse, 'jeki ɗoobm kɛn anki
kiŋg ute lapia ute jeege paac ɔɔ iŋgki kiŋg
*salal. Kɛn bin ey num, nam tap ɓo 'kɔŋ
kaakŋ Mɛljege eyo. 15 Ɔndki kɔndɔ nam tap
ɓo ɔŋ̰ten tɛrl naaga bɛɛ Raa ki. Ɔɔ maakse ki
se nam ɔŋ̰ten tɛɗn aan gɔɔ ko kaagŋ ataka
kɛn asen kɛcŋ̰ pɛrpɛlɛŋ̰ ɔɔ dɛɛtn jeege dɛna.
16 Ɔndki kɔndɔ nam ɔŋ̰ten tɛɗn debm kɛɛsn
mɛndge ɔɔ nakŋ gɛn Raa se nam ɔŋ̰ten
kuum kaaliŋ̰ naaŋ ki aan gɔɔ Ɛzo kɛn taa
kɔsn jɛ-kalaŋ sum ɓo naaŋ̰ dugŋ te bɛɗn
goon paragiŋ̰a. 17 'Jeelki kaam mɔɔtn se,
naaŋ̰ je ɔɔ bubiŋ̰ aŋ̰ kɔɔɗn ɓooro naɓo ɔɔɗiŋ̰
te eyo. Gɔtn se naaŋ̰ tɔɔyɔ ɔɔ sɛl mɛtn
bubiŋ̰a naɓo taar kɛn bubiŋ̰ taaɗo se, naaŋ̰
ɔŋ tɛrliŋ̰ te kuuy eyo.

18 Anum naase 'ɓaakiro gɔtn Raa ki se tec
aan gɔɔ do ko‡ kɛn gaan *Israɛlge ɓaaɗo
mɛt ki se eyo. Ko ese se j'ɔŋki j'utiŋ̰ ute ji
eyo. Naaɗe aak pooɗo ɔk do ki zir zir, gɔtɔ
ɔɔɗ dɔrɔɗ, gɔtɔ paac ilim dib, naaɗe aak
kuulu ɔl makɔŋ̰ɔ, 19 naaɗe booy k'tuuy pulu
ɔɔ booy mind nam. Kɛn gaan Israɛlge jaay
booy se, ɓeere ɔkɗe ɔɔ naaɗe taaɗ ɔɔ mɔɔtn
naaɗe je booy taar kuuy ey sum. 20 Taar kɛn
k'taaɗɗe se naaɗe ɔŋ aasiŋ̰ te gɛn booyiŋ̰
eyo. Taar se taaɗɗen ɔɔ: *Nam jaay* ɓaa utga
ro ko se, kɛn maala kic ɓo j'aŋ̰ tund tɔɔliŋ̰
ute koa.§

21 Nakŋ kɛn gaan Israɛlge aak se, nakŋ
teecŋ̰ nirli. Taa naaŋ̰ se ɓo *Musa ɗeek ɔɔ:
Maam kic ɓeere ɔkuma ɔɔ rom ook marga jɛg
jɛg.*

22 Gaŋ naase se 'ɓaakiro mɛt ko kɛn k'-
daŋiŋ̰ Sion, do ko kɛn se ɓo ɔk gɛgɛr gɛn Raa
zɛɛrɛ, naaŋ̰ se ɓo Jeruzalɛm kɛn maakŋ raa
ki. Gɔtn ese se ɓo gɔtn *kɔɗn Raage tusn
dupu kando kando gɛn tɛɗn maak-raapɗe
se. 23 Ɔɔ naase se 'ɓaakiroga gɔtn kɛn gaan
paraggen gɛn Raage tusni kɛn Raa raaŋga
raaŋ rodɛ maakŋ raa ki ɔɔ 'ɓaakiroga naan
Raa ki naaŋ̰ ɓo debm kɔjŋ̰ bɔɔrɔ do jeege tu
paac. Naase se 'ɓaakiroga gɔtn ko gɛn jee
ooyga kooy kɛn tɛɗo nakgen ute ɗoobiŋ̰a ɔɔ
kɛn tɛɗga jee mɛc naan Raa ki se. 24 Naase se
'ɓaakiroga gɔtn Isa ki, naaŋ̰ ɓo debm daan
Raa ute jikilimge ɔɔ ute moosiŋ̰ se ɓo naaŋ̰
tɛɗ jeege *dɔɔkga kiji ute Raa ɔɔ moosn
naaŋ̰ ɔɔy se taaɗjeki cir gɛn Abɛl†.

25 Ɔndki kɔndɔ! Debm taaɗsen taar ese se
ɔŋ̰ten baateki gɛn booy taariŋ̰a. Do dɔkiŋ̰
se jeegen baate booyo kuun taar debm kɛn
Raa ɔliŋ̰o jaay taaɗɗen taariŋ̰ do naaŋ ki se.
Taa naaŋ̰ se ɓo naaɗe ɔŋoga dubar, num gaŋ
naajegen k'booyki Raa taaɗjeki maakŋ raa
ki se, kɛn naajege jaay k'tɛrliŋ̰kiga naaga se,
mɛt kando j'aki kɔŋ dubar cir gɛn naaɗe se
ey ne? 26 Do dɔkiŋ̰ se Raa taaɗ sum ɓo, naaŋa
tea; gaŋ ɓorse kic naaŋ̰ taaɗjekiga nakŋ kɛn
naaŋ̰ utu 'tɛɗa, naaŋ̰ ɔɔ: *Daala, maam m'utu
m'te do naaŋa sum eyo num m'te maakŋ raa
kici.*‡

27 Taargen naaŋ̰ taaɗ ɔɔ: *daala* se, je ɗeekŋ
ɔɔ nakgen kɛn Raa aalo paac se Raa utu aŋ̰

* 12:6 Aak KKT 3.11-12. † 12:13 Aak KKT 4.26. ‡ 12:18 Ko ara se roŋ̰ Sinai. § 12:20 Aak Ekz 19.12-13.
* 12:21 Aak Dt 9.19. † 12:24 Aak Jɛn 4.10. Abɛl se gɛnaaŋ̰ ɓo tɔɔliŋ̰a ɔɔ moosn naaŋ̰ ɔɔy se ɔk taar-doa, num gaŋ moosn Isan ɔɔy se taa tɛɗ bɛɛ jeege tu. ‡ 12:26 Aak Aag 2.6.

ˈtɛɗiɲ ˈte makɔɲɔ ɔɔ utu ˈtɛɗn gɔtɔ. Anum kɛn ˈkɔɔpm kiŋg jaay ˈte ey se, nakgen gɛn Raa kɛn jˈɔŋ jˈaakɗen ey se.

[28] Bin ɓo naajege se Raa ɔsga gaara dojege tu ɔɔ gaar naaɲ se, ɔŋ te eyo. Taa naaɲ se kˈtɔɔmki Raa ɔɔ ˈtɛɗiɲki naabm kɛn tɔɔliɲ naaɲ ki, kˈɓeeriɲki ɔɔ kˈsookiɲki. [29] *Ɗeere,* ɓɛrɛ, Raa naajege se, naaɲ aan gɔɔ poodo. Ɔɔ jeegen tɛɗ nakgen tɔɔliɲ naaɲ ki ey se, naaɲ ɔsɗen naata.§

13

Kiŋg kɛn tɔɔl *Raa ki

[1] Daayum ˈjeki naapa aan gɔɔ gɛnaage. [2] Mɛrtge se ɔkɗeki jiga, ɔɲten kɔɲɗeki. Taa jee mɛtiɲge se mɛrtgen naaɗe lee dɔɔɗ ɔkɗen se gɔtn mɛtiɲge naaɗe lɛ dɔɔɗ ɔk *kɔɗn Raage naɓo naaɗe jeelɗen eyo. [3] ˈSaapki do jeege tun maakŋ daŋgay ki aan gɔɔ naase kic ɓo kˈtɔksenga maakŋ daŋgay ki ute naaɗe. ˈSaapki do jeege tun kˈlee kˈdabarɗe, taa dubar kɛn kˈdabarɗe naaɗe se aan gɔɔ kˈdabarse naase kici.

[4] Taar kɛn Raa taaɗ ro tɔkŋ naap ki se ɔŋ jeege paac tookŋ do ki. Mɛnd ute gaabiɲ se ɔɲten kɛɛsn gaabm kuuy ɔɔ gaabm ute mɛndiɲ kic ɓo ɔɲten kɛɛsn mɛnd kuuy. Taa jee kɛn ɛɛs naapa rɛɲ rɛɲ ute jee kɛn ɛɛs mɛnd jeege ute gaabm jeege se, Raa utu aɗen kɔjɲ bɔɔrɔ doɗe ki. [5] Ɔɲten ˈkɔndki maakse ɓo gɛn je gurs sum, num ɔɲ maakse raapo do nakge tun kɛn naase ɔkki. Taa Raa ɗeek ɔɔ:

Maam se mˈai kɔɲ eyo ɔɔ mˈai baati eyo.*

[6] Ute taargen Raa taaɗ se, naajege jˈaki kɔŋ ɓeer ey sum, num jˈaki kɔŋ ɗeekŋ jˈɔɔki:

Mɛljege se naaɲ ɓo debm naakuma, maam mˈɓeer ɗim ki eyo.

Debkilimi se tap ɓo am tɛɗn ɗi kaca?†

[7] ˈSaapki tu do jeesege tun naanse ki kɛn lee tɔɔɗseno ɔɔ taaɗseno taar Raa se; ˈsaapki tu do kiŋgɗe kɛn bini naaɗe ooy maak ki ɔɔ uunki bɔlɔtn kɛn naaɗe aalo maakɗe do Raa ki se. [8] Isa *al-Masi se tiŋg gɔɔɲ ki. Tɛrko, jaaki ɔɔ gɛn daayum daayum naaɲ ˈkɔŋ tɛrl kuuy eyo. [9] Ɔndki kɔndɔ, ɔɲte kɔɲki jeege asen dɛrlɛ ute napar dooygen kuuy kɛn teec gɛn naajege ey se. Bɛɛki se kɛn tɔɔg maakŋ debkilimi se, bɛɛ Raa, ey num do ɗoobm kɛn taaɗ taar kɔsge se eyo. Taa ɗoobgen taaɗ taa kɔsge se jee kɛn iŋg do ɗoobm kɛn ese se, ɔŋ tɛɗɗeno te nakŋ bɛɛ eyo.

[10] Naajege se jˈɔkki gɔtn tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki, naɓo Yaudgen kɛn lee tɛɗ naaba maakŋ *kɔrɔr Raa ki se ɔk ɗoobm gɛn kɔsn kɔsgen jˈɔmbiɲ do gɔt kɛn kˈlee kˈtɛɗn sɛrkɛ se eyo. [11] Taa maalgen kɛn *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki tɔɔlɗe jaay moosiɲ uun ɓaan maakŋ *Ɓee Raa ki gɔtn kɛn *salal cir paac paac gɛn tɔɔl *kusiɲ jeege se ɔɔ maalgen ese se kˈdiriɲ kˈteecɗen naatn maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ kˈɓaa kˈtɔɔcɗe naata‡. [12] Taa naaɲ se ɓo gɛn tugŋ ɗaapm jeege ute moosn naaɲ maliɲ se, Isa kic jˈɔɔɗki teecɲsiɲ naatn maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ kˈdabariɲa. [13] Bin num, naajege kic kˈteecki naatn maakŋ gɛgɛr ki se ɔɔ kˈɓaa kˈjˈɔŋki Isa. Ɔɔ kˈtook kˈjˈɛndki maakŋ sɔkɔɲ ki aan gɔɔ naaɲa. [14] Taa naajege se, do naaŋ ki ara se, jˈɔkki gɛgɛr kɛn tiŋg gɛn daayum eyo; num naajege kˈjeki gɛgɛr kɛn utu ˈtɛɗn naan ki se. [15] Bin num ute ɗoobm Isa se, daayum kˈtɔɔmki Raa. Kɛse aan gɔɔ sɛrkŋ naajege kˈjˈɛɗiɲki naaɲ ki. Sɛrkŋ se je taaɗn ute taargen kɛn naajege kˈlee kˈtɔɔmki Raa§. [16] Ɔɲten ˈdirigki gɛn tɛɗn bɛɛ ute naapa ɔɔ gɛn nigŋ nakgen naase ɔkki ute naapa taa kɛse ɓo dɔɔl sɛrkŋ kɛn tɔɔl Raa ki.

[17] Jee naanse ki se ˈtookɗeki taarɗege ɔɔ ˈsookɗeki, taa naaɗe ɓo jee kɛn lee aaksen dose ki ɔɔ do naabɗe ki se, Raa utu ɓaa tɔnd mɛtɗe. Anum ˈtook uunɗeki taarɗe, bin jaay naaɗe tɛɗn naabɗe ute maak-raapo. Bin ey num naaɗe mooy naaŋ ki ŋɔr ŋɔr ɔɔ asen kɔŋ noog eyo.

[18] ˈTɔndki mɛtn Raa taa naaje. Naaje se kˈjeel maakje ki jˈɔk taar ɗim eyo, taa naaje se kˈje ɓo do nakge tu paac kˈtɛɗn nakŋ kɛn bɛɛ. [19] Maam mˈtɔnd mɛtse ɔɔ kɛn tap ki se mˈje aki tɔnd mɛtn Raa am kɔɔɗn ɗoobo mˈnaar tɛrl gɔtse ki yɔkɔɗɔ.

Debm raaŋ maktubm ara se, taaɗ tɔɔl taariɲa ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ

[20] Raa debm kɛɗn lapia jeege tu se, naaɲ ɓo debm duro Mɛljege Isa daan yoge tu ɔɔ tɛɗiɲ tɛɗga Debm Gaam Magala gɛn naaje baatiɲge. Ute moosiɲ se ɓo naaɲ *dɔɔk-jekiga ute Raa gɛn daayum. [21] Ɔɲ Raa se asen

§ 12:29 Aak Dt 4.24. * 13:5 Aak JOS 1.5. † 13:6 Aak KKR 118.6. ‡ 13:11 Aak Lb 16.27. § 13:15 Aak KKR 50.14, 23.

tɛɗn aɲ̃ki kaasn gɛn tɛɗn nakgen bɛɛ paac
taa aki tɛɗn nakŋ kɛn naaɲ̃ maakiɲ̃ jen ro ki.
Ute Isa *al-Masi se, ɔɲ̃ Raa ˈtɛɗn maakjege
tu nakŋ kɛn aɲ̃ tɔɔl naaɲ̃ ki. Bɛɛki se ɔɲ̃
jeege paac *ˈnookŋ Isa al-Masi gɛn daayum
daayum. *Amin!

22 Gɛnaamge, ˈbooyki mˈasen taaɗa: Taar-
gen maam mˈraaŋsesiɲ̃ se aayki kaamse
do ki ɔɔ sɛrkiɲ̃ki ɔɔ maktubm kɛn maam
mˈraaŋ̃ mˈɔlsesiɲ̃ se lɛ, jɛrl eyo. 23 ˈJeelki, gɛ-
naajege Timote se jˈɔɔɗiɲ̃oga naatn maakŋ
daŋgay ki. Kɛn naaɲ̃ aan ɔŋumga yɔkɔɗ
num, jˈasen ɓaa kaakŋ tɛlɛ. 24 ˈTɛɗki tɔɔsɛ
jeege tun paacɲ̃ naansege tu ɔɔ ˈtɛɗki tɔɔsɛ
jee Raage tu paac. Jee Raagen taa naaŋ Itali
ki tɛɗsen tɔɔsɛ kici.

25 Ɔɲ̃ Raa asen tɛɗn bɛɛɲ̃ paacki.

Maktubm gɛn Jak

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn Jak

Maktubm kɛn Jak raaŋiɲ se tec aan gɔɔ taar kɛn deba iiɲ taad naan jeege tu. Taariɲge se, gɛn dooy jeege ɔɔ gɛn kɛɗn kaay kaama eglizge tun kˈtɔndɗe gɔtɔ ɓaa se paac. Jee al-Masigen naaɲ raaŋɗen maktubm ara se, ˈtɛɗn Yaudge. Maakŋ maktubiɲ ki se Jak taaɗɗen ɔɔ kˈje ɗoobm kɛn jˈan jeel-taara. Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ naaɗe kˈkiŋg do taar kɛn kˈdooyɗe jaay naaɗe kˈtook kˈjˈaal maakɗe do ki se. Ko taar kɛn naaɲ je taaɗa tap tap maakŋ maktubiɲ ki se, naaɲ je taaɗn ɔɔ kaal maakŋ do Isa ki ute tɛɗ nakgen bɛɛ se, ɓaa taa naap ki (koɲ 2.14-26). Nakŋ jaay maktubm ese je ɔɔ jeege ˈtɛɗ se naaɲ tooɗ tal: naaɲ taaɗ ɔɔ debm aalga maakiɲ do Isa ki se ɓo, bɛɛ sum eyo, num aɲ taaɗiɲ maakŋ naabiɲ ki tooɗn tal. Taa naaɲ se ɓo: aan gɔɔ debkilimi koɲ teecga num ooy se, kaal maakŋ kɛn do Raa ki jaay ɔŋ tɛɗ bɛɛ ey se, tec bin kici (koɲ 2.26).

Jak tɛɗ tɔɔsɛ jee Raage tu

1 Kɛse maam Jak mˈdebm tɛɗn naabm *Raa ɔɔ gɛn Mɛljege Isa *al-Masi ɓo mˈraaŋ mˈɔlsen tɔɔsum naase jee Raage tun wɔɔkkiga taa naaŋge tun gɔtɔ ɓaa se paac se.

Kɛn nakŋ ɔɔɲ jaay aanga dose ki num

2 Gɛnaamge, kɛn nakŋ ɔɔɲ jaay aanga dose ki num, ɔɲki maakse ˈraapo. 3 ˈJeelki, nakgen ɔɔɲ se jaay aan dose ki se, taa kaal maaksen kɛn naase aalki do Raa ki se, asen kɛɗn kaay kaama. 4 Num ute kaay kaamse se ˈɗaarki tɔɔgɔ bini aki kaan do taar tɔɔliɲ ki. Kɛn bin se naase aki tɛɗn jee *salal ɔɔ ɗim tap ɓo asen daay eyo.

ˈTɔndki mɛtn Raa asen kɛɗn jeel-taara

5 Kɛn maakse ki jaay nam jeel-taar ey num, ɲˈtɔnd mɛtn Raa aɲ kɛɗn jeel-taara. Taa Raa se, naaɲ ɛɗ naka ute maraadiɲa ɔɔ uun kaam nam eyo. Ɗeer ɗeer, debm tɔnd mɛta se, naaɲ aɲ kɔŋ kɛɗa. 6 Num debm jaay ɓaa tɔnd mɛtn Raa num, ɲˈaal maakiɲ paac do Raa ki ɔɔ ɲˈɔɲte naaja, taa debm maakiɲ naaj naaj se, tec aan gɔɔ maan baar kɛn kuulu ɔl ɓaansiɲ kaam ara kaam ara se. 7 Debm bin se, ɔɲten saapm ɲˈɔɔ naaɲ ˈkɔŋ ɗim gɔtn Mɛljege tu. 8 Taa debkilim bin se, ɔɲ saapiɲ iŋg kaam kalaŋ eyo, ɔɔ ɗim naaɲ ˈbɛɛr kuun jaay aɲ tɛɗiɲ ˈkaaɲ kaama tap ɓo, gɔtɔ.

Jee daayge ute jee maalge

9 Ɔɲ gɛnaa ɗoobm *al-Masi kɛn debm daaye se, ɲˈtɛɗn maak-raapo, taa Raa utu aɲ magaliɲ naaniɲ ki. 10 Gɛnaa debm maala kɛn ɗoobm al-Masi ki se kic, ɲˈɔɲ maakiɲ raapo do kɛn kɛn Raa tɛɗiɲ ɲˈɔɔp roɲ baat se. Taa debm maala se, naaɲ kic utu deel aan gɔɔ pɔɔɲ kambgen maakŋ kaag ki. 11 Taa kɛn kaaɗa jaay ookoga ɔɔ ɔŋgga se, tuutn ute muge se naatn ɔɔ pɔɔɲiŋgen aak bɛɛ se lɛ utu sia. Bin ɓo debm maala kic, ɓii kalaŋ maakŋ naabiŋge tun naaɲ iŋg tɛɗ paac se, naaɲ utu ˈkooy deel bin kici.

Nakŋ naama

12 Maak-raapo deb kɛn jaay aay kaamiɲ ɗaar tɔɔgɔ ro nakge tun ɔɔɲ kɛn Raa ɔɲiɲ aan doɲ ki. Kɛn naaɲ jaay ɔŋ aasiŋga do roɲ ki se, naaɲ utu ˈkɔŋ bɛɗiɲa. Kɛse ɓo *kaajɲ gɛn daayum kɛn Raa taaɗga taaɗ ɔɔ utu ˈkɛɗn jeege tun paacɲ jeɲ se.

13 Kɛn nam jaay nakŋ naama aanga doɲ ki num, ɔɲten ɗeekŋ ɔɔ: kɛse Raa ɓo naamuma. Taa Raa se nam tap ɓo aɲ kɔŋ naam jaay aɲ kɔliɲ ˈtɛɗn *kusiɲ eyo. Ɔɔ naaɲ kic lɛ naam nam eyo. 14 Gaŋ debkilimi se jaay nakŋ naam aanga doɲ ki se, kɛse saapm jig ey iiɲo maakiɲ ki se ɓo kɛn ɔliɲ naaɲ lee dɔŋɔ. 15 Kɛn saapm jig ey se jaay utu maakiɲ ki num, naaɲ ooj kusiɲa ɔɔ kɛn kusiɲ jaay dɛnga roi ki num, ɔli yo ki.

16 Gɛnaa maakjemge, ɔɲten kaaɲki rose dala: 17 nakgen jiga ɔɔ aak bɛɛ paac se, iiɲo gɔtn Raa ki, naaɲ ɓo Mɛl-kaal gɔtn wɔɔrɔ. Ɓɛrɛ, Raa se, ɔŋ tɛrl roɲ aan gɔɔ nakgen do naaŋ kɛn lee tɛrl rodɛ se eyo. Daayum naaɲ tiŋg gɔɔiɲ ki. 18 Raa uunoga doa ɔɔ aajjekiga aan gɔɔ kɛn maakiɲ jen ro ki ute taariɲ kɛn mɛt ki se, taa bin ɓo naajege se, maakŋ nakge tun naaɲ aalɗeno paac se, naajege ɓo jˈaki tɛɗn deete.

ˈBooyo ɔɔ ˈtook uunu

19 ˈBooyki gɛnaa maakjemge, ˈsaapki do taar kɛn maam mˈje mˈasen taaɗ se: naŋa naŋa kic ɓo naar uɗ bia do taar kɛn kˈtaaɗsen se. Ɔɔ kɛn nam jaay je kuun taara ˈtaaɗ kic num, ɔɲ roɲ urlu ɔɔ ɔɲten naar

tɛɗn maak-taara. [20] Taa debm jaay maakiɲ
taariɲga se, naaɲ kɔŋ tɛɗn nakŋ kɛn ute
ɗoobiɲ eyo aan gɔɔ kɛn Raa maakiɲ jen ro
ki. [21] Taa naaɲ se ɓo, nakgen paacɲ asen tujɲ
rose se, ɔɔɗki dose ro ki ɔɔ nakgen kusiɲ se
paac kic ɓo ɔɔɗki dose ro ki. Ɔɲki rose urlu
gɛn kɔkŋ taar kɛn naase ˈbooyiɲkiga se, taa
taar se ɓo ɔk tɔɔgɔ kɛn asen kaaja.
[22] Nakŋ kɛn taar Raa taaɗsen se, ˈtɛɗiɲki,
ɔɲten ˈbooyiɲki ute bise sum. Taa debm
jaay booy taar kɛn Raa taaɗiɲ ɔɔ tɛɗiɲ ey
se, kɛse naaɲ mala ɓo aaɲ roɲ dala. [23] Debm
jaay booy taar Raa ɔɔ ˈtook do ki ey se,
naaɲ se tec aan gɔɔ debm aak daan-kaamiɲ
maakŋ kaam-kaay-naaŋ ki, [24] naɓo kɛn naaɲ
aak aas jaay ɓaa ɓaa se, kɛn naaɲ ɓo tec ɔɔ
ɗi kic ɓo, naar tɛɗiɲ dirigi. [25] Num gaŋ debm
jeel ɔk *Ko Taar mɛc gɛn Labar Jiga kɛn ɔɔɗ
do jeege maakŋ kusiɲ ki ɔɔ ɔkiɲ ɔɔɲ se, kɛn
naaɲ jaay booyiɲga se dirigiɲ eyo num iŋg
do ki. Debm bin se, maakiɲ-raapo do nakge
tun naaɲ tɛɗ se paac.
[26] Debm saap ɔɔ ɔk taar Raa ɔɔɲɔ jaay ɔŋ
bɔɔb ɔk rɔɔɲiɲ ey se, kɛse naaɲ dɛrl ro naaɲ
maliɲa ɔɔ ɗoobm Raa naaɲ uun se lɛ, ɔs
aay eyo. [27] ˈBooyki! Debm jaay uun ɗoobm
Raa mala mala ɔɔ tɔɔl Bubjege tu Raa ki se,
kɛse debm kɛn aak do gɛnaalge tu ɔɔ aak do
mɛnd-daayge tu maakŋ dubarɗe ki, ɔɔ bɔɔb
ɔk roɲ ro nakge tun kusiɲ kɛn maakŋ *duni
ki.

2

Ɔɲten ˈbɛɛrki naapa

[1] Gɛnaamge, naasen kɛn aalki maakse do
Mɛljege tu Isa *al-Masi ki, naaɲ kɛn debm
magala ɔɔ *nookiɲ eem cir paac se, ɔɲten
ˈbɛɛrki naapa! [2] Num aan gɔɔ gɔtn tus ki,
jeege dio ɓaaɗo ɛnd ɔŋse. Deb kalaŋ tuuso
kal te roɲa, tɔlo kɔɗɔkŋ daabge jiɲ ki, ɔɔ
deb kalaŋ kuuy se, naaɲ debm daaye tuuso
kalgen koono. [3] Kɛn naase jaay aakki debm
tuuso kal te roɲ se, naase ɔkiɲki ɔɔɲɔ ɔɔ
ɗeekiɲki ɔɔki: «Naai se, ˈɓaa iŋg gɔt kɛn jiga
se.» Ɔɔ debm daaye ki se lɛ, naase ˈɗeekiɲki
ɔɔki: «Naai se ˈɗaar ɗaara,» ey lɛ «ˈBaa iŋg
naaŋ ki gam naane.» [4] Kɛn naase ˈtɛɗki bin
se, kɛse naase ˈbɛɛrki bɛɛr naap ey la? Bin
num kɛse naase ˈtɛɗkiga jee kɔjɲ bɔɔrɔ do
jeege tu ɔɔ saapm naase ɔkki do jeege tu se,
saapm jig eyo.
[5] ˈBooyki gɛnaa maakjemge: *Raa se
daŋ bɛɛr tɔɔɗo jee daayge taa naaɗe kaal
maakɗe paac do Isa al-Masi ki ɔɔ naaɗe kɔsn
gaara tɛlɛ aan gɔɔ kɛn naaɲ taaɗga taaɗ
jeege tun kɛn jeɲ se. [6] Num gaŋ naase se,
jee daayge se, naase aalɗeki maak ki eyo! Ey
num naaɗe jee maalge se ɓo kɛn lee dabarse
ey la? Ɔɔ naaɗe ɓo lee tɔk ɓaansen gɔtn kɔjɲ
bɔɔr ki ey la? [7] Naaɗen jee maalge se ɓo kɛn
lee naaj ro Mɛljegen jiga se, ey num ute ro
Mɛljege se ɓo Raa daŋseno.
[8] Kɛn naase jaay iŋgki do *Ko Taar gɛn
Labar Jiga se ɗeer ɗeer num aan gɔɔ kɛn
Kitap taaɗ ɔɔ: *Naai se ˈje naapi aan gɔɔ* roi
mala, naase ˈtɛɗkiga nakŋ jig aak eyo. [9] Num
kɛn naase jaay ˈbɛɛrki bɛɛr naapa num,
kɛse naase ˈtɛɗkiga *kusiɲa ɔɔ Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo *Musa ki se asen kɔkŋ mindse taa
naasen uum aaliɲkiga naaŋ ki. [10] Kɛn nam
jaay took do taarge tun Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki paac jaay tujɲ te kɛn kalaŋ se, kɛse
aan gɔɔ Ko Taar Raa paac se, naaɲ tujiɲga.
[11] Taa Raa se taaɗga taaɗ ɔɔ: *Ɔɲten kɛɛsn*
mɛnd nam, ɔɲte ˈkɛɛsn gaaba nam ɔɔ tɛr
taaɗ ɔɔ: *Ɔɲten tɔɔl* nam. Num kɛn naai jaay
ɛɛs te mɛnd nam eyo ɔɔ tɔɔlga nam se, kɛse
aan gɔɔ naai uum aalga Ko Taar Raa se paac
naaŋ ki. [12] Taa naaɲ se ɓo, maam mˈtaaɗse
mˈɔɔ: do nakge tun naase aki tɛɗa ey lɛ aki
taaɗ se, ˈjeelki Raa se asen kɔjɲ bɔɔrɔ dose
ki ute Ko Taar gɛn Labar Jigan kɛn ɔɔɗ do
jeege maakŋ kusiɲ ki se. [13] Taa debm baate
kɛɛjɲ do jeege tu se, Raa kic aɲ kɛɛjɲ doɲ
ki eyo. Num debm jaay ɛɛj do jeege tu se,
ɓii kɛn Raa kɔjɲ bɔɔrɔ do jeege tu se, Raa aɲ
kɛɛjɲ doɲ ki.

Kaal maaka ute nakgen kˈtɛɗa

[14] Gɛnaamge, kɛn nam jaay ɗeek ɔɔ:
«Maam se mˈaal maakum do *al-Masi ki,»
ɔɔ nakgen Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa jaay naaɲ ɔŋ
tɛɗiɲ ey se, debm bin se, kaal maakŋ naaɲ
se, aɲ kɔŋ kaaj ne? [15] Kɛn aan gɔɔ gɛnaa
gaaba ey lɛ mɛnda jaay, ɓii-raa kɔsɗe gɔtɔ
ɔɔ kal tuusɗe kic ɓo gɔtɔ, [16] ɔɔ maakse ki se,
deb kalaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBaaki ute lapia. Ɔɲ
Raa asen kɛɗn kɔsɔ ɔɔ aki kɔsn te maraadse
ɔɔ asen kɛɗn kal rosege,» ɔɔ jaay ɛɗɗen ɗîm
ey se, taargen bin se ɔs aay eyo. [17] Bin ɓo,
kɛn naai ɔɔ aal maaki do Raa ki ɔɔ ˈjeel tɛɗn
bɛɛ ey se, kaal maakŋ naai se, kaal maakŋ
rɛɲɛ.
[18] Gaŋ deb kalaŋ maakse ki se ɗeek ɔɔ:
«Naai se ɔɔ aalga maaki do Raa ki ɔɔ maam
se lɛ, mˈlee mˈtɛɗ nakgen bɛɛ. ˈTaaɗum tu

naai ɔɔ aalga maaki do Raa ki jaay ɔŋ ˈtɛɗ
bɛɛ eyo, ɔɔ maam mˈai taaɗn kaal maakum
do Raa ki kɛn ɔlum mˈtɛɗ nakgen bɛɛ se.»
19 Naai ˈjeel maaki ki ɔɔ Raa se kaliɲ ki sum
ɓo Raa. Kɛse nakŋ jiga. ˈJeele, sitange kic
ɓo jeeliɲ maakɗe ki bini naɓo naaniɲ ki se,
naaɗe ɓeere ɔɔ roɗe ook marga jɛg jɛg.
20 Kalɛ, debm dɛrlɛ! ˈJeele debm aal maak-
iɲ do al-Masi ki jaay, tɛɗ nakgen bɛɛ ey
se, kaal maakŋ naaɲ se, kaal maakŋ rɛɲɛ.
21 ˈJeelki, bubjege *Abraam se tɛɗ ɔɔ ɗi jaay
Raa aakiɲ aan gɔɔ debm daan ki se? Taa
naaɲ took je ɓaa kɔjɲ gooniɲ Isaka gɔtn
kɔjɲ *sɛrkɛ Raa ki*. 22 ˈJeele debm jaay aal
maakiɲ do Raa ki mala se, ˈtɛɗn nakgen bɛɛ
kici. Taa kaal maaka ute nakgen bɛɛ kɛn
kˈlee kˈtɛɗse naaɗe tum ɓaa taa naap ki ɔɔ
kɛse ɓo tɛɗ kaal maakŋ mɛc. 23 Taar kɛn Raa
taaɗn maakŋ Kitapiɲ ki se aanga ɗoobiɲ ki
kɛn ɔɔ: *Abraam se aal maakiɲ do Raa ki,* ɔɔ
naaɲ aakiɲ aan gɔɔ debm daan ki.† Taa
naaɲ se ɓo Raa daŋiɲ mɛɗiɲa. 24 Ute naaɲ se,
naase ˈjeelki debkilimi jaay Raa aakiɲ debm
daan ki se, taa kɛn naaɲ aal maakiɲ doɲ ki
sum eyo, num taa nakgen bɛɛ kɛn naaɲ lee
tɛɗ se kici.
25 ˈJeelki Raabm do dɔkiɲ kɛn iŋgo mɛnd
kɛɛsn gaaba se kic ɓo tɛɗo bin kici. Ɓii
kalaŋ naaɲ tɛɗ bɛɛ jeege tun gaan *Israɛlge
ɔlɗeno gɛn kaakŋ baara. Jee se, mɛnd se
dɔɔɗ ɔkɗen ɓeeɲ ki, bini ɔlɗen naaɗe aaɲ
ɔt te ɗoobm kuuy. Taa bɛɛ kɛn naaɲ tɛɗ se
ɓo, Raa aakiɲ naaɲ se mɛnd daan ki. 26 Aan
gɔɔ debkilimi koɲ teecga num ooy se, kaal
maakŋ do Raa ki jaay ɔŋ tɛɗ bɛɛ ey se, tec
bin kici.

3

Rɔɔɲɔ se aan gɔɔ pooɗn kɛn ɔs gɔtɔ
(Mt 12.33-37)

1 Gɛnaamge, maakse ki se, jˈɔɲten jeki
ɗoobm jaay ɓo jˈaki tɛɗn kˈdɛnki jee dooy
jeege. ˈJeelki naajegen kˈje dooy jeege se,
*Raa utu ajeki kɔjɲ bɔɔrɔ dojege tu ɔɔɲ cir
gɛn jeegen ɓaa se paac. 2 Naajege paac se
kˈlee kˈtujki gɔtɔ kaam dɛna. Anum debm
jaay taaɗ tujɲ ey se, debm bin se debm mɛc
ɔɔ aasiɲ gɛn bɔɔbm kɔkŋ roɲa. 3 ˈJeelki kɛn
naajege jaay kˈlee kˈtɔlki aljam taar sɛndge
tu se, taa kˈtɛɗɗeki naaɗe ˈtookŋ taarjege,
ɔɔ gɔtn kˈjeki ɓo kˈɓaanɗeki sum. 4 ˈJeelki
markabge se, kɛngen magal magal se kic ɓo,
ɔk naka kalaŋ maak ki cɔkɔ bini. Ɔɔ kɛn
kuulu jaay ɔl makɔɲ se deebo doɲ ki aan gɔɔ
ɗi kic ɓo, ute nakŋ cɔkɔ se sum ɓo, debm
toodiɲ se, ɓaan gɔt kɛn naaɲ maakiɲ jen ro
ki. 5 Rɔɔɲɔ kic naaɲ tec bini. Ey num maakŋ
daa ro ki se naaɲ ɓo baata, naɓo rɔɔɲɔ se
taaɗ taargen magal magala. Aakki naal
pooɗn cɔkɔ se jaay ɔkga se, kɔsn maakŋ
kaaga ute magaliɲ se paac. 6 Rɔɔɲɔ se naaɲ
tec aan gɔɔ pooɗo ɔɔ taargen iŋg kus paac
teeco ro ki. Naaɲ kic ɓo maakŋ rojege tu,
ɔɔ tujjeki rojege paac paac. Kiŋgjegen iiɲo
gɔtn kɛn kˈtoojjeki bini jˈanki kooy maak
ki se, rɔɔɲjege se aan gɔɔ pooɗn ɔs gɔtɔ
kɛn iiɲo gɔtn *Ɓubm sitange tun pooɗn kɛn
dubariɲ kɔŋ naŋ eyo.
7 ˈJeelki, debkilimi se napar daagen
maakŋ kaag ki, yeelge, kuurge ɔɔ kɛɲjgen
maakŋ maane ki paac se, naaɲ ɓo debm
kɛn ɔk tɔɔgɔ doɗe ki ɔɔ tɛɗɗe naaɗe tookiɲ
taariɲa. 8 Num rɔɔɲɔ jaay debm ɔɔ aɲ kaasn
bɔɔbm kɔk se, gɔtɔ. Naaɲ se iŋg kaam kalaŋ
eyo ɔɔ naaɲ ɗooc te naa* kɛn tɔɔl tɔɔl jeege.
9 Ute rɔɔɲɔ se ɓo, naaje kˈtɔɔmki Bubjege
Raa naaɲ kɛn Mɛljege. Tɛr ute rɔɔɲɔ se
sum ɓo, naaje kˈnaamki jikilimgen kɛn Raa
aalɗeno teciɲ tece. 10 Ute taar kalaŋ ese sum
ɓo kˈjˈɔɔɗnki ɓooro jeege tu ɔɔ kˈnaamki
jeege kici. Kɛn ɗeer num, gɛnaamge,
kˈjˈɔɲte ˈtɛɗki bini. 11 Maan maakŋ buɗ kɛn
kalaŋ jaay jˈkɔŋ kɛn iŋg kiŋg kaata ute kɛn
jiga se, gɔtɔ. 12 Gɛnaamge, mɔŋgɔ se ˈkɔŋ
koojɲ lemun eyo. Ɔɔ papay se ˈkɔŋ koojɲ
goyab eyo. Ɔɔ gɛn buɗn maane se kic ɓo
bin sum. Maakŋ buɗn kɛn maaniɲ iŋg kiŋg
kaata se, ˈkɔŋ ni maan jiga se, gɔtɔ.

*Jeel-taar k*ɛn iiɲo gɔtn Raa ki ute gɛn
jikilimge

13 Maakse ki se, naŋa ɓo mɛtɛkɛ ɔɔ
jeel-taara se? Debm jeel-taar se, ɔɲ ˈtaaɗ
jeege tu ute kiŋgiɲa maakŋ nakge tun naaɲ
tɛɗ paac se ɲˈɔɲ roɲ urlu ɔɔ ɲˈtɛɗiɲ ute
jeel-taara. 14 Num kɛn naase jaay ɔkki
maak-kilimi ɔɔ niki ro naapge tu se ɔɔ tɛr
ˈsaapki ɓo do naase maliɲge tu sum se,
ɔɲten ˈtɔɔmki rose ɔɔ taar mɛt ki se, ɔɲte
ˈtujiɲki ute taar-kɔɔɓsege. 15 Num jeel-taar
bin se iiɲo gɔtn Raa ki eyo; kɛse jeel-taar
kɛn iiɲo do naaŋ ki ara sum. Naaɲ se

* 2:21 Aak jɛn 22.9. † 2:23 Aak jɛn 15.6. * 3:8 Naa se ɓo, saam sum.

jeel-taar gɛn jikilimge ɔɔ naaɲ̃ se iiɲ̃o gɔtn
*Bubm sitange tu. [16] Taa gɔtn jaay jeege ɔk
maak-kilimi ey lɛ ni ro naapge tu se, gɔtn
ese jeege tɛɗ nakge paac ute ɗoobiɲ̃ eyo
ɔɔ tɛɗ nakgen paacɲ̃ jig eyo. [17] Num gaŋ
jeel-taar iiɲ̃o gɔtn Raa ki se, deet se naaɲ̃
se *salal, naaɲ̃ ɓaano ute tɔɔsɛ daan jeege
tu, tɛɗɗen jeege ɔɲ̃ roɗe urlu, doɗe mɔŋg
eyo, ɛɛj do jeege tu, daayum tɛɗ nakgen
jiga, bɛɛr nam eyo, naaɲ̃ tɛɗ jeege taaɗ taar
maakɗe ki. [18] Debm jaay je tɔɔsɛ se, naaɲ̃
noog jeegen kuuy taa kiŋg ute tɔɔsɛ kici.
Debm bin se nakŋ naaɲ̃ 'kɔŋ se nakŋ kɛn ute
ɗoobiɲ̃ ɗoobiɲ̃ aan gɔɔ debm ɔɔcga maakŋ
gɔtiɲ̃ num ɔŋ bɛɛɲ̃ se.

4

*Jeegen je nijim *dunia*
(1Pr 5.5-9)

[1] Kɛn ɔlsen jaay tɛɗki dɛkɛɲ̃ɛ ɔɔ mooyki
ute naapa tap ɓo ne ɗi? Kɛse nakŋ daa
rose jese ɓo ɔlsen 'tɛɗki nakgen ese. [2] Kɛn
naase 'jeki ɗim jaay ɔŋki te ey se, ɔlsen
naase 'tɔɔlki jeege. Naase 'dɔŋki nakgen
kɛn naase ɔkki eyo jaay ɔŋki te ey se. Naase
'mooyki te naapa ɔɔ 'tɔndki naapa. Kɛn
naase jaay 'jeki naka ɔɔ ɔŋki te ey se, taa
naase 'tɔndkiro te mɛtn *Raa eyo. [3] Naase
'tɔndki mɛta jaay ɔŋki te ey se, taa naase
'tɔndki te mɛta jig eyo. Naase ɔkki saapm
jig eyo ɔɔ kɛn ɔŋkiga kic ɓo, aɲ̃ki kutn gɛn
nijim daa rose cɛr sum. [4] Naase se, jeegen
maakse kalaŋ do Raa ki eyo! Naase 'jeelki
jeegen jaay je nijim dunia paac se tɛɗga
jee wɔɔy Raage. Ɔɔ debm je nijim dunia
se, naaɲ̃ se tɛɗn debm wɔɔy Raa. [5] Ɔɲ̃ten
'saapki ɔɔki taar Kitapm taaɗ se cɛrɛ, kɛn
taaɗ ɔɔ: Raa jaay ɛɗjeki *Nirl Salal se, taa
naajege se k'tɛɗkiga jee naaɲge ɔɔ naaɲ̃ je
ɔɔ j'aki kiŋg ute Nirl naaɲ̃ se sum.

[6] Anum Raa se, bɛɛ naaɲ̃ tɛɗjeki se cir
nakge paac. Taa naaɲ̃ se ɓo, Kitap ɗeek ɔɔ:

Jeegen jaay magal roɗe naaniɲ̃ ki se Raa
tookɗen eyo.

Num jeegen jaay ɔɔp roɗe baat naaniɲ̃ ki se,
*naaɲ̃ tɛɗɗen bɛɛɲ̃a**.*

[7] Taa naaɲ̃ se ɓo, naase 'took uunki taar
Raa ɔɔ 'ɗaarki tɔɔgɔ naan *Bubm sitange tu
ɔɔ naaɲ̃ 'kaaɲ̃ naatn dɔkɔ rose ki. [8] 'Baakiro
gɔɔrɔ cɛɛsn Raa ki ɔɔ naaɲ̃ kic aɗe ɓaa gɔɔr
cɛɛsse ki. 'Tug 'ɗaapki jisege naasen jee
tɛɗn *kusiɲ̃ge se. Ɔɔɗki kusiɲ̃ kɛn maakse
ki, naasen maaksege di di se. [9] Ɔɲ̃ki maakse
'tuju taa kusiɲ̃ kɛn naase 'tɛɗki. 'Tɔɔyki
makɔɲ̃ɔ ɔɔ eemki nɔɔ, 'kooy koogse se utu
'dɛl keeme, ɔɔ maak-raapse se utu 'dɛl
maak-tuju. [10] Ɔɔpki rose baata naan Mɛljege
tu, ɔɔ naaɲ̃ ɓo debm asen kuun rose raan.

Ɔɲ̃ten kɔjɲ̃ ɓɔɔrɔ do gɛnaai ki

[11] Gɛnaamge, ɔɲ̃te kɔɔɗki naapa. Taa
debm jaay taaɗ taargen iŋg kus ɓo ro gɛ-
naaɲ̃ ki ey lɛ ɔjiɲ̃ ɓɔɔrɔ doɲ̃ ki se, kɛse aan
gɔɔ naaɲ̃ taaɗ taargen iŋg kus ɓo ro *Ko
Taar kɛn gɛn Labar Jiga se. Bin se naaɲ̃ took
iŋg do ki eyo, num naaɲ̃ taaɗ taargen iŋg
kus ɓo ro Ko Taar kɛn gɛn Labar Jiga ki sum.
[12] Raa se naaɲ̃ kaliɲ̃ ki sum ɓo debm kɛɗ Ko
Taar jeege tu, ɔɔ naaɲ̃ kaliɲ̃ ki sum ɓo debm
'kɔjɲ̃ ɓɔɔrɔ do jeege tu. Ɔɔ naaɲ̃ sum ɓo
debm aaj jeege ey lɛ kɛn utɗe. Num naai
se, naŋa kaca jaay ɓo 'kɔjɲ̃ ɓɔɔrɔ do naapi
ki se?

Ɔɲ̃ten magalki rose

[13] Num 'booyki bɛɛ, naasen kɛn 'taaɗki
ɔɔki: jaaki ey lɛ mɛtbeeki se, naaje k'kiiɲ̃
ɓaa kiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn se, j'aɗe 'tɛɗn
suuk j'aɗe looko ɔɔ j'aɗe kɔŋ gurs dɛna!
[14] Naase 'taaɗki bin se, nakŋ kɛn 'tɛɗn mɛt-
beeki se kic ɓo naase 'jeelki eyo. Naasen
'tecki aan gɔɔ muubm kɛn iiɲ̃o ɔɔ naar
wɔɔk naatn se sum. [15] Bɛɛki num, naase
aki ɗeek ɔɔki: kɛn Mɛljege je num, ajeki
bɔɔbm kojege jaay j'aki kɔŋ tɛɗn nakgen se.
[16] Num naase 'magalki rosege ute taargen
naase 'taaɗki ɔɔ magal ro bin se, ɓɛrɛ, jig
eyo. [17] Taa naaɲ̃ se ɓo, debm jaay jeel tɛɗn
bɛɛ ɔɔ ɔŋ tɛɗiɲ̃ te ey se, kɛse naaɲ̃ tɛɗga
*kusiɲ̃a.

5

Nakŋ ɔɔɲ̃ utu 'kaan do jee maalge tu

[1] 'Booyki ɓɔrse naasen jee maalge se,
eemki ɔɔ tɔɔɗ 'tɔɔyki makɔɲ̃ɔ, taa nakŋ
ɔɔɲ̃ utu 'kaan dose ki. [2] Maalsege se utu
'ruumu ɔɔ kal koonsege se diiɗi utu aɗen
kɔsɔ. [3] Daabsege ute puddagen naase ɔkki
paac se, naaŋa ɔs tujɗenga. Ɔɔ taa kɛn
naaɗe ɔs tuj cɛr se sum ɓo, utu asen ɓaa
kɔkŋ mindse ɔɔ naaɲ̃ se utu 'ɓaa kɔsn daa
rose aan gɔɔ pooɗo. Ey num duni se ɔɔpga
gɔɔrɔ 'naŋa, naɓo naase utu iŋg 'tuski tus

* 4:6 Aak KKT 3.34.

maala rɔk. [4] ˈBooyki! Jeegen tɛɗsen naabge
maakŋ-gɔtsege tu se, naase ˈdɛrlɗeki dɛrlɛ,
taa kɛn naaɗe tɛɗ naaba lɛk tɛc tɛc ɔɔ
naase ˈbaate kɔgɗeki gursɗege. Taa naan̰ se
ɓo jeegen ɔjseno maakŋ-gɔtsege se, naaɗe
tɔɔɗ tɔɔy makɔn̰ɔ, num keem naaɗe se
Mɛljege Sidburku booyga. [5] Do naaŋ ki
ara se, naase ɔski te maraadse ɔɔ ˈtɛɗki
nakŋ kɛn maakse jea. Naase ˈteerki aan
gɔɔ maraŋgen teer sal sal gɛn tɔɔl kɔsɔ se.
[6] Naase ˈtɔkkiro mind jee tuj te ɗim eyo ɔɔ
tɔɔlɗekiro. Ɔɔ naaɗe lɛ, tɛɗseno te taar eyo.

Ɓii kaan Mɛljege se ɔɔpga gɔɔrɔ

[7] Gɛnaamge, taa naan̰ se ɓo aayki kaamse
bini Mɛljege aɗe tɛrlɛ. Naase aakki debm
kursu se, naan̰ tiŋg taak kaama bini maane
bɔɔy maakŋ-gɔtin̰ ki, jaay ɓo nakgen naan̰
naab ɓar ki se koojn̰ jiga. Naan̰ iŋg aak kaam
maan ˈkeeɗn mɛt-kijirki bini teecn̰ taa ɓar
ki cɔt. [8] Naase kic num iŋg aakki kaama,
aayki kaamse ɔɔ ɔkki maakse tɔɔgɔ, taa ɓii
kaan Mɛljege se ɔɔpga gɔɔrɔ.

[9] Gɛnaamge, ɔn̰ten ˈlee mooyki ŋɔr ŋɔr
te naapa; taa bin se *Raa kic asen kɔjn̰
bɔɔrɔ dose ki eyo. ˈJeelki, ɓɛrɛ, debm kɔjn̰
bɔɔrɔ do jeege tu se, aanga taa ɗoobse ki.
[10] Gɛnaamge, naase ˈsaapki tu, jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki do dɔkin̰ kɛn taaɗo taarge
ute ro Mɛljege se, naaɗe kic dabaroga ɔɔ
aayoga kaamɗe do ki. Ɔɔ naase kic uunki
ɗoobm naaɗe se. [11] Ɗeere, jeegen paac
jaay aasin̰ga do dubarɗe ki se, naaɗe se ɓo
kˈtaaɗki jˈɔɔki, naaɗe se ɓo jee maak-raapge
se. Naase ˈjeelki mɛtn taar gaabm do dɔkin̰
kˈdaŋin̰ Job se, naan̰ aay kaamin̰ aasin̰ga do
dubar kɛn aan don̰ ki. Ɔɔ do taar tɔɔlin̰ ki
se, naase ˈjeelki nakŋ kɛn Raa tɛɗin̰ se. Taa
Raa se, naan̰ ɓo debm tɛɗ bɛɛ jeege tu ɔɔ ɛɛj
do jeege tu.

[12] Kɛn bin num gɛnaamge, ɔn̰ten ˈnaamki
rose ute maakŋ raa ey lɛ ute do naaŋa, ɔɔ
ɔn̰ten ˈnaamki ute ro ɗim kuuy kici. Num
kɛn taarse ɓo mɛt ki, ɔɔki: «Yɛɛ, mɛt ki» ɔɔ
kɛn mɛt ki ey lɛ, ɔɔki: «A-a, mɛt ki eyo». Taa
kɛn naase jaay ˈtɛɗki bin se, Raa kic asen
kɔjn̰ bɔɔrɔ dose ki eyo.

ˈTɔndki mɛtn Raa

[13] Kɛn nam maakse ki jaay maakŋ dubar
ki num, n̰ˈtɔnd mɛtn Raa. Kɛn nam jaay
maakŋ maak-raap ki lɛ, n̰ˈtɔɔm Raa ute kaa.
[14] Ɔɔ kɛn maakse ki jaay nam kɔɔn̰ɔ num,
n̰ˈɔl kˈdaŋin̰ jeegen naan jee *egliz ki, taa
naaɗe an̰ kɔtn uubu ute ro Mɛljege, ɔɔ an̰
tɔnd mɛtn Raa. [15] Jeegen tɔnd mɛta jaay
aal maakɗe do Raa ki paac se, Mɛljege aɗen
booyo ɔɔ debm kɔɔn̰ɔ se, Mɛljege an̰ kɛɗn
lapia ɔɔ naan̰ ˈkiin̰i. Kɛn naan̰ ɓo tɛɗga
*kusin̰a kic lɛ, Mɛljege an̰ tɔɔl kusin̰ se
naatn. [16] Taa naan̰ se ɓo kusin̰ naase ˈtɛɗki
se, naan Raa ki se ˈtaaɗin̰ki ute naapa ɔɔ
ˈtɔndki mɛtn Raa naapge tu, taa aki kɔŋ lapi
rosege. Taa debm daan ki jaay tɔnd mɛta
gɔtn Raa ki se, tɔnd mɛtin̰ se ɔk tɔɔgɔ aak
eyo naan Raa ki. [17] ˈJeelki, *Ɛli kɛn taaɗ
taar teeco taar Raa ki do dɔkin̰ se, naan̰ kic
debkilimi aan gɔɔ naajege sum, naɓo naan̰
tɔnd mɛtn Raa ɔn̰ eyo, ɗeekin̰ ɔɔ n̰ˈɔn̰te
keeɗn maane, Raa booyin̰ ɔɔ tookin̰. Gɔtn
se, maakŋ ɓaar ki mɔtɔ ute laapa mɛcɛ se,
maane eeɗ te eyo. [18] Tɛr naan̰ tɔnd mɛtn Raa
kuuy daala, ɔɔ maane bɔɔyo do naaŋ ki ɔɔ
nakgen do naaŋ ki se, baag koojo gɔtin̰ ki.

[19] Gɛnaamge, kɛn maakse ki jaay nam rɛsn
ute ɗoobm taar mɛt ki ɔɔ nam kuuy noogin̰
jaay naan̰ ɔk tɛrloga num, [20] ˈjeelki, gɛnaa
iigga kiigi ɔɔ rɛsŋga rɛs ute ɗoobm taar
mɛt ki jaay nam maakse ki noogin̰ naan̰ ɔk
tɛrloga se, kɛse naan̰ aajin̰ga maakŋ yo ki,
ɔɔ kusin̰gen dɛn se lɛ, Raa aɗen tɔɔl naata.

Maktubm Piɛr raaŋiɲ deet deet Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn

dooy maktub Piɛr kɛn deet deet

Maktubm kɛn Piɛr raaŋo jee al-Masige tun deet deetn ara se, naaɲ raaŋiɲ jee al-Masige tun taa naaŋ kaam mii taa naaŋ Turki kɛn ɓɔrse. Naaɗe tiŋg aan gɔɔ cɛkge taa naaɗe se jee al-Masige (koɲ 1.1; 2.11). Naaɗe se jeege aalɗe maak ki eyo ɔɔ ɔɔɗ uunɗe. Naaɗe se kˈlee kˈtɔkɗe minddege ute taargen mɛt ki eyo ɔɔ gɔtn mɛtiɲge se kˈdabarɗe kici. Piɛr raaŋɗen maktubm se taa aɗen noogŋ do kaal maakɗe ki ɔɔ do kɔnd doɗe kɛn naaɗe ɔnd do al-Masi ki. Naaɲ ɛɗɗen kaay kaama taa kˈkiŋg aan gɔɔ jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɛɗga jee naaŋge se. Piɛr raaŋɗen maktubm deet ara se, jee al-Masigen tun teeco maakŋ jeege tun ɔk ɗoobm raage dɛna. Ɓɔrse naaɗe se tɛɗga jee kiji ɔɔ uun ɗoobm bubɗege eyo ɔɔ kiŋgɗe kic tec aan jee kɛn naaɗe iŋg daanɗe ki se eyo (koɲ 1.13–2.4). Naaɗe se tɛɗga jee Raage (koɲ 2.4-10). Naaɗe se aasiɲ gɛn sɛrkŋ nakŋ ɔɔɲ ute dubar kɛn aan doɗe ki se. Anum kɛn tɛɗɗen jaay naaɗe aasiɲ se, taa naaɗe ɔndga doɗe do al-Masi ki (koɲ 1.3, 13, 21; 3.15).

Piɛr raaŋ ɔl tɔɔsiɲ jee Raage tu

1 Kɛn ara maam mˈPiɛr, kɛn *debm kaaɲ naabm Isa al-Masi ɓo mˈraaŋsen maktubm se, naase kɛn *Raa bɛɛr tɔɔɗsenoga tɔɔɗo ɔɔ iŋgki aan gɔɔ cɛkge ɔɔ wɔɔkkiga maakŋ naaŋge tun Pɔŋ ki, Galat ki, Kapados ki, Azi ki ɔɔ Bitini ki se. 2 Naase se Raa Bubu bɛɛr tɔɔɗsenoga tɔɔɗo do dɔkiɲa, kaaɗ kɛn naaɲ uuno doa aan gɔɔ kɛn naaɲ maakiɲ jen ro ki. Ɔɔ ute *Nirl Salal se, naaɲ tɛɗsenga ˈtɛɗkiga jee naaŋge gɛn tookŋ taar Isa *al-Masi taa naaɲ asen tugŋ ɗaapm ute moosiɲa. Ɔɲ Raa asen tɛɗn bɛɛɲa ɔɔ asen kɛɗn lapiɲ se te maraadiɲa.

*Kˈtɔ*ɔmki Raa kɛn aaj jeege

3 Kˈtɔɔmki Raa, naaɲ Bubm Mɛljege Isa *al-Masi! Naaɲ se ɛɛjjeki dojege tu ɔɔ oojjenkiga koojɲ kiji ute ɗoobm Isan kɛn naaɲ duriɲo daan yoge tu se. Taa naaɲ se ɓo, daayum naajege kˈjˈɔndki dojege gɛn kɔŋ kaaja, 4 ɔɔ jˈaakki kaama gɛn nakgen bɛɛ bɛɛ kɛn Raa utu bɔɔbiɲ jeeŋge tu maakŋ raa ki. Ɔɔ nakgen bɛɛ bɛɛ ese se, tuj eyo, ruum eyo ɔɔ ɔŋ tɛɗ koono eyo. 5 Taa kaal maaksen naase aalki do Raa ki se, Raa mala asen bɔɔbm te tɔɔgiɲa bini ɓii kɛn kaam mɔɔtn; ɓii kɛn se, naaɲ asen taaɗn tal ɔɔ naaɲ aajsega.

6 Taa kaajɲ naase ɔŋki se, naase ˈmaakse raap sakaɲ. Ɔɔ kɛn napar dubargen aan dose ki se jaay asen kɛɗn maak-tuju kic ɓo, cɔkɔ sum ɓo dubargen se utu ˈdeele. 7 Daab se naaɲ kɔŋ tuju, ute naaɲ se kic ɓo jˈɔɔyiɲ pooɗn jaay tɛɗ daabm mɛc. Kaal maakse kic Raa tɛɗiɲ tec bini, taa kaal maaksen do Raa ki se, naaɲ cir daab. Aan gɔɔ daab kˈjˈɔɔy-iŋga pooɗn jaay tɛɗ daabm mɛc se, kaal maakjege kic ɓo ute dubargen aan dojege tu se, ute naaɲ se jaay ɓo kaal maakjegen do Raa ki se ˈtɛɗn tɔɔgɔ ɔɔ jˈansiɲ kaakŋ jeele. Taa naaɲ se ɓo, ɓii kɛn Isa al-Masi aɗe ɓaa se, Raa utu asen tɔɔmɔ, asen *nooko ɔɔ asen magala. 8 Ey num Isa se, naase aakiɲki te eyo naɓo naase ˈjeɲki. Ɓɔrse kic naase aakiɲki te eyo, naɓo naase aalki maakse doɲ ki. Ute naaɲ se kic ɓo, naase maakse raap sakaɲ doɲ ki ɔɔ maak-raapm naase se maak-raapm taaɗ eyo. 9 Taa naase ˈjeelki, ute kaal maaksen naase aalki doɲ ki se ɓo, naase utu aki kaajɲ kosege.

10 Kaajɲ ese se, jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiɲ se, jeɗoga mɛtiɲ dɛn aak eyo. Naaɗe taaɗoga jeege tu taa bɛɛ kɛn Raa taaɗoga taaɗa ɔɔ utu asesiɲ tɛɗ se. 11 Nirl al-Masi kɛn maakɗe ki se, taaɗɗen ɔɔ al-Masi se utu ˈdabara jaay ɓo utu ˈkɔŋ nooko. Taa naaɲ se ɓo, jee taaɗ taar teeco taar Raa ki jeɗo mɛtiɲa ɔɔ jeɗo jeel kaaɗn kɛn nakgen se tap ɓo utu ˈdeel ɔɔ dî. 12 Anum taar kɛn Raa taaɗo jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiɲ se, taar se taaɗ te naaɗe eyo num taaɗ te naase. Ɓɔrse jee taaɗ Labar Jigan gɛn Isa al-Masi ute *Nirl Salal kɛn Raa ɔliɲo maakŋ raa ki ɓaaɗo taaɗsen mɛtn taar se mala naase ki kici. Ɔɔ taar se, *kɔɗn Raage kic ɓo, je ɗoobm ˈjeel kɔkŋ mɛtiɲa.

*ˈKiŋg aak b*ɛɛ naan Raa ki

*(1T*ɛs 5.8-9; Tit 2.11-14)

13 Kɛn bin num, ˈɗaapki rose gɛn tɛɗn naaba, iŋgki do mɛtɛkse ki ɔɔ aakki kaama do bɛɛ kɛn Isa *al-Masi ɓaaɗoga num utu asen tɛɗ se. 14 ˈTookki taar Bubse Raa ɔɔ ɔɲte ˈtɛɗki nakŋ kɛn daa rose ɓo jea aan gɔɔ kaaɗ kɛn naase utu ˈjeelki te Raa ey ɓɔrt se. 15 Aan

gɔɔ Raa kɛn daŋse naaŋ̃ debm *salal se, naase kic maakŋ kiŋgse ki se, ˈtɛɗki jeegen salal kici; [16] taa Kitap se taaɗga taaɗ ɔɔ: «ˈTɛɗki jeegen salal taa maam se mˈdebm salal.»

[17] Raa kɛn naase ˈdaŋiŋ̃ki Bubse se, naaŋ̃ ɓo kɛn aak jeege paac aas kaasa ɔɔ naŋa kic naaŋ̃ ɔjiŋ̃ bɔɔrɔ te kɛn mɛt ki do nakge tun naaŋ̃ lee tɛɗ se. Bin num, kaaɗ kɛn naase utu ˈtiŋgki tiŋg do naaŋ ki se, Raa se ˈɓeeriŋ̃ki. [18] Ute kiŋgsen aan gɔɔ gɛn bubsegen do dɔkiŋ̃ se ɔs aay eyo. Taa naaŋ̃ se ˈjeelki, Raa se dugsega dose ute zo ɔɔŋ̃ɔ. Naaŋ̃ dugse dose se, ute nakgen aan gɔɔ daab ute pudda eyo taa naaɗe se utu ˈtuju; [19] num gaŋ naaŋ̃ dugseno dose ute moosn al-Masi, aan gɔɔ *Goon Baatn sal sal kɛn ɔk tuju roŋ̃ ki eyo jaay ɛɗ roŋ̃ *sɛrkɛ se. [20] Naaŋ̃ se Raa ɓo bɛɛr ɔɔdîŋ̃o taa kaajŋ̃ jeege, kaaɗ kɛn naaŋ̃ utu aalo te duni ey ɓɔrtɔ. Ɔɔ naaŋ̃ ɓaaɗo maakŋ ɓiige tun kaam mɔɔtn taa naase. [21] Ute ɗoobm al-Masi se ɓo, naase aalki maakse do Raa kɛn duriŋ̃o daan yoge tu ɔɔ *nookiŋ̃ se. Ute naaŋ̃ se ɓo, naase aalki maakse ɔɔ ɔndki dose do Raa ki.

Ɔkki maak-jea do naapge tu

[22] Taa naase ˈtookkiga do taar kɛn mɛt ki se, naase ˈtɛɗkiga jeegen *salal. Kɛn bin num ˈjeki naapa aan gɔɔ gɛnaage. Ɔkki naapa ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ ˈjeki naapa ute maakŋ kalaŋ. [23] Taar Raa se, naaŋ̃ aan gɔɔ kupm kɛn ruum eyo ɔɔ tuj eyo, num naaŋ̃ tiŋg gɛn daayum daayum ɔɔ ute taar Raa aan gɔɔ kupu se, naaŋ̃ ɔlsen jˈoojsenga koojŋ̃ kiji. [24] Taa Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ:

Jikilimge paac aan gɔɔ mu zɛɛrɛ
ɔɔ kaakŋ bɛɛɗe lɛ aan gɔɔ pɔɔŋ̃ kaaga.
Kɛn kaaɗîŋ̃ aanga se, mu se ˈtuutu ɔɔ pɔɔŋ̃iŋ̃
lɛ ˈsia.
[25] *Num gaŋ taar Raa se, naaŋ̃ tiŋg gɛn*
daayum.*

Ɔɔ taar se ɓo, Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi kɛn kˈɓaaɗo kˈtaaɗsesiŋ̃ se.

2

[1] Taa naaŋ̃ se, ɔŋ̃te ˈtɛɗki *kusiŋa, ɔŋ̃te ˈkaaŋ̃ki jeege dala, ɔŋ̃te ˈtɛɗki rose aan gɔɔ jee kɛn taaɗ taar mɛt ki te naapa, ɔŋ̃te ˈtɛɗki maak-kilimi te naapa ɔɔ ɔŋ̃te ˈkɔɔɗki naapa. [2] Aan gɔɔ gaangen kˈtaacege je si kɛŋ̃ɗege dɛn se, naase kic taar *Raa kɛn *salal se ˈjeŋ̃ki dɛn bin kici. Ute naaŋ̃ se naase aki teepe ɔɔ utu aki kɔŋ kaaja. [3] Ɗeere, bɛɛ Mɛljege se lɛ, naase ˈnaam ɔkiŋ̃kiga jiga.

Raa ɓo bɛɛr tɔɔɗseno taa aki tɛɗn jee naaŋ̃ge
(Ɛp 2.20-22; Mt 21.42-44; Rm 9.24-33)

[4] ˈƁaakiro gɔtn Mɛljege tu Isa ki, naaŋ̃ ɓo ko kɛn ɛɗ kaaja. Naaŋ̃ ɓo ko kɛn jikilimge ɔɔɗ undiŋ̃a, naɓo Mɛljege Raa bɛɛr ɔɔdîŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ se ɓo kɛn aakiŋ̃ bɛɛ kaamiŋ̃ ki. [5] Naase kic aan gɔɔ kogen ɔŋga kɔŋ kaaja, ˈtookki ɔŋ̃ki rose Raa an kiiŋ̃ ɓee kɛn Nirliŋ̃ utu ˈkiŋg maak ki se. Ɔɔ maakŋ ɓee kɛn se, naase aki tɛɗn jee tɛɗn sɛrkgen *salal ɔɔ ute ɗoobm Isa *al-Masi se, naase aŋ̃ki tɛɗn *sɛrkŋ kɛn tɔɔliŋ̃ naaŋ̃ ki. [6] Anum ˈbooyki taar kɛn Raa taaɗ maakŋ Kitap ki kɛn ɔɔ:

Aakki! Maam mˈbɛɛr mˈɔŋga ko kɛn aak bɛɛ
kaamum ki
ɔɔ maam mˈutu mˈaŋ̃ kɔnd maakŋ gɛgɛr
kɛn Sion ki
ɔɔ naaŋ̃ ɓo ko kɛn utu ˈgakŋ ɓea kɛn jˈutu
jˈaŋ̃ kiiŋ̃iŋ̃ se.
Debm kɛn aal maakiŋ̃ do naaŋ̃ ki se, ˈkɔŋ
kɛnd maakŋ sɔkɔŋ̃ ki eyo*.

[7] Naasen kɛn aalkiga kaal maakse doŋ̃ ki se, ko se jigsen aak eyo. Num gaŋ jee kɛn baate kaal maakɗe doŋ̃ ki se, taar kɛn Kitap taaɗ se aanga gɔɔiŋ̃ ki kɛn ɔɔ:

Ko kɛn jee kiiŋ̃ ɓeege ɔɔɗ undiŋ̃ naatn se,
Naaŋ̃ ɓo ko mɛc kɛn cir kogen jˈiiŋ̃ ɓee se
paac.†

[8] Ɔɔ gɔt kuuy kic Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ:

Ko se ɓo kɛn rɔɔk jeege
ɔɔ kɛse ɓo liŋ kɛn tund jeege.‡

Naaɗe jaay rɔɔkŋ tooc se, taa naaɗe baate kaal maakɗe do Taar Raa ki. Kɛse nakŋ kɛn Raa uunoga kuun doa do dɔkiŋ̃ se ɓo utu kaan doɗe ki.

[9] Anum naase se, mɛtjil jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗsenga tɔɔɗo, naase se jee tɛɗn sɛrkŋ gɛn gaariŋge, naase se jee naaŋge ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm kɛn dugsenga dose. Naaŋ̃ daŋ ɔɔɗseno maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ ɔɔ ɓaanseno maakŋ gɔtiŋ̃ kɛn wɔɔr jiga se, taa naase aki wɔɔkŋ Taar Raa se jeege tu, do nakge tun magal magal kɛn naaŋ̃ tɛɗîŋ̃ se. [10] Do dɔkiŋ̃ se naase jee Raage eyo, num ɓɔrse se, naase ˈtɛɗkiga jee naaŋ̃ge. Do dɔkiŋ̃ se naaŋ̃ ɛɛjo

* 1:25 Aak Eza 40.6-8. * 2:6 Aak Eza 28.16. † 2:7 Aak KKR 118.22. ‡ 2:8 Aak Eza 8.14.

te dose ki eyo, num ɓərse se, naaŋ̃ ɛɛjsenga dose ki.

Iŋgki aan gəə kiŋ gɛn jee Raage daan jeege tun jeel Raa eyo
(Rm 13.1-8; Ep 6.5-8)

11 Jee maak-jemge, maam m'dɛjse, do naaŋ ki ara se naase aan gəə mɛrtge əə aan gəə cɛkge. Bin num əŋ̃te 'dəŋki nakŋ kɛn daa rose ɓo jea; ɓɛrɛ, nakgen daa rose ɓo je se lee tɛɗ bəərə ute kose. 12 Maakŋ jeege tun jeel Raa mal ey se, iŋgki aak bɛɛ naan Raa ki. Əə kɛn naaɗe jaay baagga taaɗ taargen iŋ kus rose ki aan gəə naase jee tɛɗ *kusiŋ̃ jeege tu kic ɓo, ute naabsen naase 'tɛɗiŋ̃ jiga se, ɓii kɛn Raa aɗe ɓaa se, jeegen jeel Raa mal ey se, aŋ̃ *nooko.

13 'Sookki təəgge tu taa Mɛljege Isa *al-Masi se, əə 'sookki gaar tu taa naaŋ̃ ɓo debm do jeege tu paac, 14 'sookki magalge tun gaarge tənddɛ se. Naaŋ̃ tənddɛ se taa 'dabar jee kɛn lee tuj jeege tu əə 'təəm jee kɛn lee tɛɗ bɛɛ. 15 Taa Raa se, je naase aki tɛɗn nakgen jiga jiga əə bin ɓo jee dɛrlgen jeel ɗim ey se, 'kəŋ taar taaɗ eyo. 16 Iŋ aalki dose seŋ̃ aan gəə jee kɛn əŋga kəŋ doɗe. Naase se əŋkiga dose, naɓo kəŋ dosen əŋki se, əŋ̃ten 'saapki əəki əŋkiga ɗoobo gɛn tɛɗn kusiŋ̃a. Num gaŋ naase se, iŋgki aan gəə jee tɛɗn naabm Raage. 17 Jikilimge paac aalɗeki maak ki, 'jeki gɛnaasegen ɗoobm Isa al-Masi ki, 'ɓeerki Raa ki əə 'sookki gaar tu.

Əŋ̃ki kiŋgse se 'tecŋ̃ aan gəə gɛn Isa

18 Naase jeegen kɛn 'lee 'tɛɗki naaba gətn jeege tu se, 'booy uunki taar mɛlsege. Kɛn aki booy taar mɛlsege se, əŋ̃te 'booyki taar jee kɛn tɛɗsen bɛɛ əə jese sum eyo, num gaŋ 'booy uunki taar mɛlsegen kusiŋ̃ kusiŋ̃ se kici. 19 Kɛn k'dabarse cɛrɛ se kic jaay naase aasiŋ̃ki se, taa taar Raa sum ɓo naase əŋ̃ki rose k'dabarse se; kɛse ɓo nakŋ kɛn təəl Raa ki. 20 Kɛn 'tɛɗ *kusiŋ̃ jaay k'dabari se, bɛɛŋ̃ tap ɓo ɗi? Anum kɛn 'tɛɗki bɛɛ jaay əŋ̃ki rose k'dabarse se, kɛse nakŋ jiga aak eyo naan Raa ki. 21 Raa daŋseno se taa naaŋ̃ se, taa Isa *al-Masi se kic dabaroga taa naase əə naaŋ̃ ɓo debm taaɗsen ɗoobo taa naase kic aki kuun bələtiŋ̃a.
22 *Naaŋ̃ se* tɛɗ te kusiŋ̃ eyo əə ɓii kalaŋ tap ɓo tɛɗ te taar-kəəɓ eyo.§

23 Kɛn k'naajiŋ̃ kic ɓo naaŋ̃ tɛrl te taar iŋ̃ kus nam ki eyo. K'dabariŋ̃ kic ɓo, naaŋ̃ tɛɗ te kusiŋ̃ nam ki eyo. Num nakge paac naaŋ̃ əŋ̃iŋ̃ kaam ji debm kɛn utu 'kəjŋ̃ bəərə te ɗoobiŋ̃ se do jeege tu. 24 Kɛn Isa ooy do kaag ki se, naaŋ̃ uun kusiŋ̃jege doŋ̃ ki taa ajeki gaaŋ te kusiŋ̃a əə j'aki kiŋ gɛn tɛɗn nakgen te ɗoobiŋ̃a. Əə ute dubar kɛn naaŋ̃ əŋ se ɓo, ɛɗjeki kaaja. 25 Do dəkiŋ̃ se naase aan gəə baatgen iigga kiigi, num ɓərse se naase ək 'tɛrlkiroga gətn debm gaam ki. Naaŋ̃ ɓo debm bəəb kose.

3

'Kiŋ̃g mɛndge ute gaabge
(1Tim 2.9-15; Ep 5.22-33)

1-2 Naase mɛndge kic 'booy uunki taar gaabsege. Bin ɓo gaabgen mɛtiŋ̃gen baate tookŋ taar *Raa se, 'kaakŋ kiŋ mɛnddɛgen jiga se, kɛn taaɗɛn te taar Raa ey kic ɓo, əə kɛn naaɗe asen kaakŋ naase jaay iŋgki te maakŋ kalaŋ, əə 'tookɗeki taarɗege se, naaɗe utu 'tookŋ kaal maakɗe do Raa ki. 3 Əŋ̃te 'jeki ɗoobm tamar rosege taa aki kaakŋ bɛɛ naan jeege tu: aan gəə napar kəgŋ dosege, əə napar təl kədəkŋ daabsege əə ute tuusn kalsegen te roŋ̃ se. 4 Num kaakŋ bɛɛ naase se, əŋ̃iŋ̃ki 'tɛɗn maakse ki. Naase 'tɛɗki jee bɛɛ əə jee dalul. Kɛse ɓo nakŋ kaakŋ bɛɛ tuj eyo əə kɛn jiga naan Raa ki. 5 Bin ɓo mɛndgen do dəkiŋ̃ aalo maakɗe do Raa ki se, naaɗe kiŋgɗe tec bini; naaɗe se tooko taar gaabɗege. 6 Aakki Sara se tooko taar gaabiŋ̃ *Abraam bini daŋiŋ̃ əə «mɛluma.» Naase kic 'tɛɗkiga gaan Sarage kɛn naase jaay 'lee 'tɛɗki bɛɛ əə 'ɓeerki ɗim ki ey se.

7 Naase gaabge kic, maakŋ kiŋgse ki se, aakki do mɛndsege tu jiga. Taa mɛndge se, naaɗe təəg aas te gaabge eyo. Maakŋ kiŋgse ki se aalɗeki maak ki. 'Jeelki, naaɗe kic utu 'kəŋ kaaja te naase tɛlɛ. Kɛn naase jaay iŋgki jiga bin num, ɗim asen gaasn gɛn tənd mɛtn Raa se gətə.

Kiŋ̃g jiga ute naapa
(Rm 12.14-21; Mt 10.24-31)

8 Do taar təəliŋ̃ ki ara se, m'je m'asen taaɗa: əŋ̃ki taarse 'kəkŋ mɛtn naapa, ɛɛjki do naapge tu, 'jeki naapa aan gəə gɛnaage, 'tɛɗki bɛɛ te naapa əə əŋ̃te magalki rose. 9 Jee tɛɗsen *kusiŋ̃ se, əŋ̃te 'tɛrlɗeki kusiŋ̃a

§ 2:22 Aak Eza 53.9.

ɔɔ jee naajse kic num ɔn̰te naajɗeki. Num
ˈtɛrlɗeki ɔɔki: «Ɔn̰ Raa asen tɛɗn bɛɛn̰a!»
Taa naan̰ se ɓo Raa daŋseno; bin ɓo naase
kic Raa asen tɛɗn bɛɛn̰a.
10 ˈBooyki Kitap kic ɓo taaɗga taaɗ ɔɔ:
Debm jaay je ˈkiŋ te lapia ɔɔ te maak-raapo se,
ɔn̰te kɔɔɗn nam ɔɔ ɔn̰te taaɗn taar-kɔɔɓɔ.
11 *Debm bin se n̰ˈɔɔɗ* don̰ ro kusin̰ ki, n̰ˈtɛɗn
bɛɛ.
N̰ˈaay kaamin̰ n̰ˈje ɗoobm kɛn kiŋg lapia te
jeege.
12 *Raa se naan̰ aak do jeege tun tɛɗ* nakge ute
ɗoobin̰a
ɔɔ daayum naan̰ lee booy keemɗe.
Gaŋ jee tɛɗn nakŋ kusin̰ se, Raa te naaɗe
eyo.*
13 Kɛn naase jaay ˈjeki tɛɗn bɛɛ jeege tu
te maakse paac se, naŋa ɓo kɛn asen kɔŋ
tɛɗn kusin̰a. 14 Ɔɔ bɛɛ naase ˈtɛɗki jaay
jeege lee dabarse se, taa naan̰ se Raa utu
asen tɛɗn bɛɛn̰a. Ɔn̰te ˈɓeerki nam ki ɔɔ
nirlse ɔn̰te ˈkaayse. 15 ˈJeelin̰ki maakse ki
*al-Masi sum ɓo Mɛlse. Ɔɔ daayum ˈɗaapki
rose, kɛn jeege ɓo tɔnd mɛtse, taa dî naase
ɔndki dose do al-Masi ki se, naase aɗeki
kɔŋ taaɗn mɛtin̰a. 16 Naɓo kɛn aɗeki tɛrl se
ˈtaaɗɗeki ute taar urlu, aalɗeki maak ki ɔɔ
ˈtɛɗîn̰ki ute maakŋ kalaŋ. Taa kiŋgsen jiga
ɗoobm al-Masi ki se, kɛn jeege jaay taaɗsen
taargen iŋg kus rose ki kic ɓo, naaɗe se
sɔkɔn̰ɔ aɗen tɔɔlɔ. 17 Kɛn naase ˈdabarki gɛn
tɛɗn bɛɛ aan gɔɔ kɛn Raa maakin̰ jen ro ki
se, jiga cir kɛn ˈtɛɗki kusin̰ jaay ɓo kˈdabarse
se.

Isa tɔɔg cir nakge paac

18 Taa *al-Masi se, ooy jɛ-kalaŋ sum ɓo taa
*kusin̰ jeege paac. Naan̰ kɛn tuj te dîm ey
se ɓo, ooy taa jee kusin̰ge taa aɗen kɔl gɔtn
Raa ki. Jeege tɔɔlin̰a naɓo *Nirl Salal durin̰o
daan yoge tu. 19 Ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naan̰
ɓaa taaɗo taar Raa jeege tun ooyga kooy
kɛn tiŋg maakŋ daŋgay ki. 20 Jee ooyga kooy
ese se ɓo, jee do dɔkin̰ kɛn baate tooko taar
Raa kaaɗ kɛn Raa uɗɗen bia kaaɗ kɛn Noe
ɗaap ɗaap markabm magal se. Kɛn maane
ɓaaɗo ɔs do naaŋa se, jeege marta kɛn ɛndo
maakŋ markab ki, naaɗe se sum ɓo aaja.
21 Maan ɔso do naaŋa se, naan̰ aan gɔɔ maan
kɛn *kˈbatizseno maak ki. Ɔɔ maan se gɛn
tugŋ yidîkŋ ro eyo, num gɛn tugŋ maaka.
*Batɛm se jaay aajse se, taa Isa al-Masi
ooy duroga daan yoge tu, 22 ɔɔ ook ɓaaga
maakŋ raa ki ɔɔ iŋgga do ji daam Raa ki. Ɔɔ
ɓɔrse maakŋ raa ki se, sitange, maragge ute
*kɔɗn Raage paac kaam ji al-Masi.

4

Ɔɔɗki dose naatn ro *kusin̰ ki

1 Taa naan̰ se ɓo ˈjeelki, *al-Masi ɓaaɗo
do naaŋ ki se dabarga. Bin num naase kic
ˈɗaapki rose gɛn dabar aan gɔɔ naan̰ kici.
Ɔɔ debm jaay dabarga se, mɔɔtn ˈkɔŋ kɔl
don̰ maakŋ kusin̰ ki ey sum. 2 Ɓiisen ɔɔpm
kɛn anki tiŋg do naaŋ ki se, ɔn̰te ˈtɛɗki nakŋ
kɛn maakse ɓo jea, num ˈtɛɗki nakŋ kɛn
tɔɔl *Raa ki. 3 Ɗeere, maakŋ kiŋgse kɛn do
dɔkin̰ se, naase ˈtɛɗkiro nakgen jig ey dɛna
aan gɔɔ jee jeel Raa mal eyo. Naase ˈlee
ɛɛskiro naapa, ˈlee dɔŋkiro nakŋ jeege, ˈlee
aay oonkiro, ˈlee ˈjekiro kɔs bɛɛ salal, ɔŋkiga
gɔtn kaaye lɛ aay ˈdeelkiro te gɔtin̰a ɔɔ ˈlee
ˈtɛɗkiro maraggen Raa jeɗe eyo paac paac.
4 Ɓɔrse jaay naase ˈtɛɗki aan gɔɔ naaɗe ey
se, naaɗe aaksen se paac ɓo ɔkɗen taaɗ eyo.
Taa naan̰ se naaɗe lee naajse. 5 Gaŋ ɓii kalaŋ
Raa kɛn utu ˈkɔjn̰ bɔɔrɔ do jeege tun ooyga
kooyo ɔɔ do jeege tun zɛɛr se, utu ˈtɔnd
mɛtɗe do nakɗe kɛn jig ey naaɗe tɛɗ se.
6 Jee ooyga kooy do dɔkin̰ se kic ɓo, Isa ɓaa
taaɗɗenoga Labar Jiga se kici. Taa naan̰ se
ɓo, naaɗe kic Raa ɔjɗenga bɔɔrɔ doɗe ki aan
gɔɔ jikilimgen ɓaa se paac. Bin se ute *Nirl
Raa se, naaɗe ˈkɔŋ ˈkiŋg aan gɔɔ kɛn Raa jen
ro ki.

Naŋa naŋa kic ɓo Raa ɛɗîn̰ naabin̰
naabin̰a

7 Duni se ɔɔpga baata ˈnaŋa. Taa naan̰
se iŋgki do mɛtɛkse ki ɔɔ ˈɗaapki rose taa
aki keem Raa. 8 Kɛn cir paac paac se, ˈjeki
naapa ute maakŋ kalaŋ, taa ute maak-jese
se, kɛn deba tɛɗî *kusin̰a aan gɔɔ dî kic
ɓo an̰ kɔŋ tɛɗn kalɗɛ. 9 Jee kɛn ɓaaɗo
gɔtse ki se, ɔkɗeki jiga ɔɔ ɔn̰te tɛɗɗeki bɛs.
10 ˈJeelki naŋa naŋa kic ɓo Raa ɛɗîn̰ga naabin̰
naabin̰a. Bin se ˈnoogki naapa, taa naase
se ˈtɛɗkiga jee tɛɗn naabm Raage gɛn tɛɗn
naabgen paacn̰ kɛn naan̰ ɛɗsesin̰ se, ute
ɗoobin̰a. 11 Debm jeel taaɗn taara se, n̰ˈtaaɗ
taar Raa jeege tu. Ɔɔ debm Raa ɛɗîn̰ga
maak-je gɛn tɛɗn naaba jeege tu se, n̰ˈtɛɗin̰

* 3:12 Aak KKR 34.13-17.

ute tɔɔgŋ kɛn Raa ɛɗĩŋ̃ se. Ute naaŋ̃ se jaay ɓo, jeege paac ˈtɔɔm Raa ute ɗoobm Isa *al-Masi. Naaŋ̃ ɓo debm magala ɔɔ tɔɔgɔ gɛn daayum daayum! *Amin.

*Jee kɛn kˈdabarɗe taa *al-Masi*

12 Jee maak-jemge, nakŋ ɔɔŋ̃ jaay aanga dose ki se, ɔŋ̃te kaakiŋ̃ki aan gɔɔ nakŋ deel doa ɔɔ ɔksen taaɗ eyo. Num aakiŋ̃ aan gɔɔ nakŋ kɛn lee aan kaan do jeege tu tap. 13 Num kɛn naase jaay ˈdabarki taa al-Masi se, ɔŋ̃ki maakse ˈraapo. Taa ɓiin naaŋ̃ aɗe ɓaa maakŋ gaariŋ̃ ki se, naase kic utu aki kɔŋ maak-raapm gɛn taaɗ eyo. 14 Kɛn kˈnaajse taa Isa al-Masi se, ɔŋ̃ki maakse ˈraapo. Taa *Nirl Salal kɛn ɔk *nooko kɛn iiŋ̃o gɔtn Raa se, ˈtɛɗn ute naase. 15 Anum maakse ki se, nam jˈɔŋ̃te dabariŋ̃ taa tɔɔl nam, taa ɓoogo, taa tɛɗn *kusiŋ̃a, ey lɛ taa ɔl doŋ̃ maakŋ taar jeege tu. 16 Num kɛn kˈdabariŋ̃ taa al-Masi se, sɔkɔŋ̃ɔ ɔŋ̃te tɔɔliŋ̃a naɓo ŋ̃ˈtɔɔm Raa taa jeege daŋiŋ̃ naaŋ̃ debm al-Masi.

17 Kaaɗ kɛn Raa an kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, ɓɔrse aanga. Ɔɔ kɛn Raa jaay ˈbaagŋ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jee naaŋge tu ɓo deet se, bin num jee kɛn jaay baate tookŋ kaal maakɗe do Labar Jigan gɛn Raa ki se, ˈtɛɗn ɔɔ ɗio? 18 Taa Kitap taaɗ ɔɔ:

Kɛn jee tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃ kic ɓo, utu
ɔɔŋ̃ jaay ˈkɔŋ kaaja se,
num jee aal Raa maak ki eyo ute jee kusiŋge se
tap ɓo kˈtɛɗn roɗe jˈɔɔ ɗio*?

19 Bin ɓo, jee kɛn Raa je ɔɔ naaɗe ˈdabar se, jˈaay kaamɗe kˈtɛɗ nakŋ bɛɛ. Taa Raa kɛn tuj ɔrmiŋ̃ ey se, naaŋ̃ ɓo Mɛl Kaalɗe ɔɔ jˈɔŋ̃ roɗe kaam jiŋ̃a.

5

Piɛr dɛj naan jee Raage
(1Tim 3.1-7)

1 ˈBɔrse maam mˈtaaɗ ute naan eglizgen utu maakse ki se. ˈBooyki, maam kic naan *eglizge tun aan gɔɔ naase se kici. Kɛn *al-Masi dabaro se, maam mˈaakiŋ̃oga te kaamuma ɔɔ ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe ɓaa maakŋ *nookiŋ̃ ki se, maam kic mˈɔk bɛɗɛ te naaŋ̃ kici: 2 Aakki do jee Raage tun kɛn *Raa ɛɗsesiŋ̃ kaam jise se, aan gɔɔ debm gaam kɛn aak do baatiŋge tu se. Naabm se ɔŋ̃te ˈtɛɗĩŋ̃ki aan gɔɔ jˈɔlsen taa tɔɔgɔ, gaŋ ˈtɛɗĩŋ̃ki aan gɔɔ kɛn Raa ɓo jea. Ɔŋ̃te ˈtɛɗki gɛn jee maala, gaŋ ˈtɛɗĩŋ̃ki ute maakŋ kalaŋ. 3 Jee Raage se, ɔŋ̃te ˈtɛɗɗeki taa tɔɔgɔ, gaŋ ute kiŋgse se, ˈtaaɗɗeki ɗoobo taa naaɗe kic kiŋg aan gɔɔ naase kici. 4 Kɛn naase jaay ˈtɛɗki bin num, ɓiin kɛn Debm Gaam Magal aɗe teecŋ̃ pirsil se, naaŋ̃ utu asen kɛɗn laatn tɔɔmɔ kɛn nookiŋ̃ paac ˈkɔŋ deel eyo.

5 Gaan kɔɗge naase kic, jee naan jee Raage se, ˈbooy uunɗeki taaɗe. ˈBooyki mˈasen taaɗa: Maakŋ kiŋgse kɛn ute naapa se, naŋa naŋa kic ɓo tɛɗ roŋ̃ ɔɔp baata, taa Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ:

Jee magal roɗe se, Raa ute naaɗe eyo.
Gaŋ naaŋ̃ se tɛɗn bɛɛŋ̃ do jeege tun tɛɗ roɗe
ɔɔp baata*.

6 Anum, ɔŋ̃ki rose kaam ji Raa tɔɔgɔ ɔɔ ˈtɛɗki rose ɔɔp baata jaay ɓo kaaɗ kɛn Raa jen ro ki se, naaŋ̃ asen kuun rose raan. 7 Nakgen tɛɗsen jaay uunki nirlse ro ki se, ɔŋ̃ɗeki paac kaam ji Raa. Taa Raa se, naaŋ̃ ɓo debm kɛn lee aaksen dose ki.

8 Bin num ˈbɔɔbki rose, ɔɔ iŋgki zɛɛrɛ, taa debm wɔɔyse, *ˈBubm sitange se, lee jese aan gɔɔ tupiyu kɛn lee tɔɔy je daa kɛn ˈkɔkŋ kɔsɔ. 9 Aayki kaamse, ˈɗaarki tɔɔgɔ ɔɔ aalki maakse do Raa ki. ˈJeelki do naaŋ ki ara paac se, gɛnaasegen ɗoobm Isa al-Masi ki se utu dabar aan gɔɔ naase kici. 10 Naɓo dubarse se, utu ˈɗaar duuku. Taa Raa kɛn lee tɛɗ bɛɛŋ̃ jeege tu se, naaŋ̃ ɓo debm daŋseno taa aki kɛnd maakŋ gaariŋ̃ kɛn gɛn daayum kɛn kaam ji al-Masi. Naaŋ̃ asen tɛɗn naase aki tɛɗn jee tɔɔgɔ ɔɔ jee mɛcŋ̃ kɛn aasiŋ̃ do nakge tu paac. 11 Naaŋ̃ ɓo debm ɔk tɔɔgŋ gɛn daayum daayum! *Amin!

Piɛr taaɗ naŋ taariŋ̃a ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ
(1Tɛs 5.23-28)

12 Silban ɓo noogum jaay maam mˈraaŋ mˈɔlsen maktubm duuk se. Maam mˈ-jeeliŋ̃ naaŋ̃ se gɛnaa kɛn tuj ɔrmiŋ̃ eyo. Maam mˈraaŋsen se, mˈje mˈasen kɛɗn kaay kaama ɔɔ mˈje mˈasen taaɗn mˈɔɔ kɛse ɓo bɛɛ Raa mala mala. Ɔɔ bɛɛ ese se ɓo, naase se ɔkiŋ̃ki ɔɔŋ̃ɔ. 13 Jee Raagen Babilon† kɛn ara se, kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenoga aan gɔɔ naase se, tɛɗsen tɔɔsɛ. Ɔɔ goonum Mark kic ɓo tɛɗsen tɔɔsɛ. 14 ˈTɛɗki tɔɔsɛ te naapa ɔɔ

* 4:18 Aak KKT 11.31. * 5:5 Aak KKT 3.34. † 5:13 Babilon je taaɗ ute gɛgɛr *Rɔm ki.

ˈbaam ˈtɔkki naapa ute maak-jea, aayki ciil naapge aan gɔɔ gɛnaa naapge.

Naasen paacn̪ kɛn ˈɗoobm *al-Masi ki se, ɔn̪ tɔɔsn Raa ˈkiŋg ute naase.

Maktubm Piɛr raaŋiɲ gɛn k-dige Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm Piɛr gɛn k-dige

Maktubm se, Piɛr raaŋ jee al-Masige tun gɔtɔ ɓaa se paac. Ko taar kɛn naaɲ je taaɗa se, naaɲ iiɲ ro jeege tun lee dooy jeege ute taar Raa mɛt ki eyo. Ɔɔ jee se gooɲ tɛnddɔga maakŋ eglizge tu. Taar kɛn naaɗe dooy jeege se, je taa jeege kiŋg tɛɗn nakŋ kɛn maakɗe jen ro ki. Piɛr ɗeekɗen ɔɔ jee se se jˈɔɲte tookŋ taarɗe ɔɔ kˈje ɗoobm jeel mala mala kɛn Raa ɛɗ jeege tu ɔɔ kˈdɔɔkŋ ute Isa al-Masi ɔɔ taargen jee iŋgo te Isa jaay booyo ɔɔ nakŋ naaɗe aako jaay lee dooyɗeno paac se jˈiŋg do ki.

Piɛr raaŋ ɔl tɔɔsɛ jee Raage tu

1 Kɛse maam Simon Piɛr, maam kɛn mˈdebm tɛɗn naabm Isa *al-Masi ɔɔ mˈdebm kaaɲ naabiɲ se ɓo, mˈraaŋsen maktubm ara se, naase jeege tun kɛn took aalkiga maakse jiga do al-Masi ki aan gɔɔ naaje se kici, ute nakgen kɛn Raajege ɔɔ Mɛl Kaajjege Isa al-Masi tɛɗiɲ ute ɗoobiɲ se. 2 Ute jeel kɛn naase ˈjeelki *Raa ute Mɛljege Isa al-Masi se, ɔɲ Raa asen tɛɗn bɛɛ ɔɔ asen kɛɗn lapia ute maraadiɲa.

Aayki kaamse ˈtɛɗki jee Raagen jiga
(Tit 2.11-14; Plp 1.9-11, 3.8-14)

3 Taa ute tɔɔgŋ Raa se naaɲ ɛɗjekiga nakgen jiga kɛn ajeki kaasn gɛn tiŋgi ɔɔ gɛn kɔkŋ taariɲ ɔɔɲɔ. Naaɲ tɛɗjekiga kˈjeelkiga debm daŋjekiro taa jˈaki kɛnd maakŋ *nookiɲ ki mala ɔɔ jˈaki kɔŋ bɛɛ naaɲ kɛn jiga cir paac se. 4 Ute nakgen se ɓo nakgen jig aak eyo kɛn do dɔkiɲ Raa taaɗjekiro ɔɔ ajeki kɛɗ se, naaɲ ɛɗjesiɲkiga. Bin ɓo ute nakgen naase ɔŋiɲkiga se asen tɛɗn naase aki kaaɲ kɔtn ro nakge tun jig ey kɛn jee jeel Raa mal eyo, lee dɔŋ se ɔɔ naase aki kiŋg tec aan gɔɔ kiŋg gɛn Raa.

5 Taa naaɲ se aayki kaamse ˈziiɗki do kaal maakse ki se, kiŋg kɛn aak bɛɛ naan jeege tu, ɔɔ do kiŋg kɛn aak bɛɛ naan jeege tu se, ˈziiɗiɲki jeel Raa, 6 ɔɔ do jeel Raa ki se, ˈziiɗiɲki ˈbɔɔb kɔkŋ ro jiga ɔɔ do bɔɔb kɔkŋ ro kɛn jiga se, ˈziiɗiɲki tɔɔgŋ maaka ɔɔ do tɔɔg maak ki se, ˈziiɗiɲki kɔkŋ taar Raa ɔɔɲɔ, 7 ɔɔ do kɔkŋ taar Raa kɛn ɔɔɲ se, ˈziiɗiɲki kɔkŋ naapm ɔɔɲɔ ɔɔ do kɔkŋ naap kɛn ɔɔɲ se, ˈziiɗiɲki maak-jea kici. 8 Kɛn napar nakgen se jaay naase ɔkki ute maraadiɲ se, naase aki kɔŋ tɛɗn nakgen jiga aki ɓaa ute naan se. Bin jaay naase aki jeel kɔkŋ Mɛljege Isa *al-Masi se jiga. 9 Num gaŋ debm kɛn tɛɗn nakgen ese ey se, naaɲ se aan gɔɔ debm kaam-tɔɔkŋ kɛn ɔŋ aak ɔk gɔtɔ jig eyo. Ey num Raa se, *kusiɲiɲ do dɔkiɲ se naaɲ tɔɔliɲsiɲga, naɓo naaɲ se, dirigiɲga naata.

10 Taa naaɲ se ɓo gɛnaamge, aayki kaamse daala ˈdɔɔkki maakse do Raa kɛn daŋseno ɔɔ ˈbɛɛr tɔɔɗseno se. Kɛn naase jaay ˈtɛɗki bin num, mɔɔtn naase aki kɔŋ koocɲ ɗoobm Raa ki eyo. 11 Ɗeere bin ɓo, Raa asen kɔɔɗn taa ɗoobm tooɗn waŋ gɛn maakŋ gaar daayum gɛn Mɛljege ɔɔ Debm Kaajjege Isa al-Masi se ɔɔ naase aki kɛnd maak ki.

Taar Raa kɛn kˈdooyse se ɔkiɲki jiga

12 Taa naaɲ se ɓo daayum mˈasen lee taaɗn ɗɔɔl daala mɛtn taargen se, ey num taargen se naase ˈjeelɗekiga ɔɔ ɓɔrse kic ɓo utu iŋgki jiga do taarge tun kɛn mɛt ki kɛn kˈdooyseno se. 13 Ɗeere, kaaɗ kɛn maam mˈutu mˈiŋg zɛɛr se, mˈje daayum taargen se mˈasen lee taaɗn ɗɔɔlɔ. 14 Maam se mˈjeele ɔɔpga baata mˈkooyo taa Mɛljege Isa *al-Masi se taaɗumga taaɗa. 15 Bin se ɓo maam mˈaay kaamum mˈtaaɗsen taargen se, taa kɛn maam mˈooyga kic ɓo, daayum naase aki kɔŋ dirigŋ taargen se eyo.

Naaje jˈaakkiga tɔɔgŋ Isa al-Masi se ute kaamje

16 Taa naaje se kˈtaaɗsenoga jˈɔɔ Isa *al-Masi se utu aɗe ɓaa ute tɔɔgiɲa ɔɔ taargen naaje kˈtaaɗseno se tec aan gɔɔ taargen kɛn jikilimge lee tɛrɛc ute daan doɗege ɓo taaɗ se eyo. Num gaŋ naaje se jˈaako *nookiɲa ute kaamje mala. 17 Kaaɗ kɛn jaay Raa Bubu nookiɲa ɔɔ magaliɲ se, naaɲ kɛn se naaje mala jˈutu. Naaje kˈbooyo taargen Raa kɛn magal cir nakge paac kɛn taaɗiɲ ɔɔ: «Naaɲ se Goonuma, Goon maak-jema ɔɔ naaɲ tɔɔlum jaay maam mˈbɛɛr mˈɔɔɗiɲo.» 18 Kaaɗ kɛn se naaje kic ɓo jˈutu te naaɲa do ko kɛn *salal ese ɔɔ taar kɛn Raa taaɗo maakŋ raa ki se, naaje mala kic ɓo kˈbooyiɲoga ute bije. 19 Do naaɲ ki se tɛr naajege jˈɔkki taar jee gɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki. Ɔɔ taar naaɗege se taar mɛc ɔɔ kɛn naase

jaay iŋg udki bi do ki se, taar se mɛt ki. Taa
taar naadege se tec aan gɔɔ lɔɔmpɔ kɛn iŋg
wɔɔr gɔtn kɛn ɔɔdɔ kɔr bini gɔtɔ kiipi ɔɔ
k-dijn̰, kɛn k'daŋin̰ bɛbɛlɛ se, ade kooko ɔɔ
asen wɔɔr maakse*.
20 Deet deet se taargen se 'jeeldeki jiga:
taargen jee taad taar teeco taar Raa ki do
dɔkin̰ raaŋin̰o maakŋ Kitap ki se, taargen
se naade uun dodege tu sum ɓo taad eyo.
21 Num taargen jaay jee taad taar teeco
taar Raa ki do dɔkin̰ taado se, iin̰o maakŋ
maak-saapm jikilimge tu eyo. Gaŋ taargen
se Nirl Salal ɓo ɔldeno naade taado ɔɔ taar-
gen naade taado se, iin̰o gɔtn Raa ki.

2

*Jee tɛd rode aan gɔɔ jee dooy jeege ute
taar mɛt ki*
(Jud 3-16; 2Tim 3.1-9)
1 Do dɔkin̰ se jeegen tɛd rode aan gɔɔ jee
taad taar teeco taar *Raa ki tiŋgo daan gaan
*Israɛlge tu; bin ɓo jee kɛn tɛd rode aan
gɔɔ jee dooy jeege ute taar Raa mɛt ki se,
goon̰ tɛnddoga maakse ki ɔɔ naade dooy
jeege do taarge tun kɛn tuj jeege. Jeegen
se Mɛlde Isa *al-Masi kɛn dugdeno dode
maakŋ *kusin̰ ki se kic ɓo, naade 'baatin̰a.
Ɔɔ taa nakgen naade tɛd se utu ano naar
ɓaa ute nakŋ ɔɔn̰ kɛn aden kutu. 2 Ɔɔ jeege
dɛna utu kuun doobm naaden kɛn lee ɛɛs
naapa rɛn̰ rɛn̰ se, taa naade se, jeege taadn
taargen iŋg kusu ro doobm taar kɛn mɛt ki
se. 3 Naade se jee tamage ɔɔ utu asen lee
kaan̰ dala ute taar nijimdege se taa kɔŋ dîm
gɔtse ki. Taa naade se do dɔkin̰ tap ɓo Raa
taadoga taad gɛn kɔjn̰ bɔɔrɔ dode ki ɔɔ nakŋ
ɔɔn̰ɔ utu naar koocn̰ dode ki.
4 Num gaŋ *kɔdn Raagen do dɔkin̰ jaay
tujo Raa ki ɔɔ Raa ɔŋ ɔn̰deno te eyo, num tɔk
ɔmbdeno maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu ɔɔ ɔɔd
se, naan̰ utu bɔɔbden gɔt kɛn ese bini 'kaan
ɓii kɛn naan̰ an kɔjn̰ bɔɔrɔ do jeege tu paac.
5 Do naaŋ do dɔkin̰ se kic ɓo Raa ɔŋ ɔnin̰ te
eyo, num gaŋ naan̰ ɓaano ute maane gɔɔb
tɔɔlo jeegen kɛn aal Raa maak ki ey paac se.
Ɔɔp Noe kɛn taad jeege tu ɔɔ k'tɛdn nakgen
te doobin̰a, gɔtn se naan̰ ute jeegen kuuy
cili sum ɓo aaja. 6 Tɛr jeegen maakŋ gɛgɛr
kɛn Sɔdɔm ute kɛn Gɔmɔr ki se kic Raa tɔɔl
utdeno kap ute poodo ɔɔ ɔɔp burku ɓo tood
sum. Naan̰ tɛd bin se je taadn jeege tun
aal Raa maak ki ey se, naan̰ utu aden tɛdn
bin kici. 7 Kaad kɛn se ɓo Lɔt, naan̰ debm
daan ki, Raa ɔɔd teecn̰sin̰ naatn kalin̰ ki, taa
naan̰ aak kiŋgden jig eyo ute kɛn naade lee
ɛɛs naapa rɛn̰ rɛn̰ se, tujin̰ maakin̰a. 8 Lɔt
debm daan ki se tiŋg daan jeege tun ese se.
Daayum gɔtɔ iipga ɓo naan̰ booyo ɔɔ aak
nakdegen jig ey kɛn naade lee tɛd se. Naan̰
kɛn saap nakgen ute doobin̰ se kɛn naan̰
aak nakdegen jig ey kɛn naade lee tɛd se,
tujin̰ maakin̰a. 9 Kɛn bin num Mɛljege Raa se
jee ɔk taarin̰ ɔɔn̰ se, naan̰ jeel doobm aden
kɔɔdn dode do nak kɛn ɔɔn̰ kɛn aan dode
ki ɔɔ jee aal Raa maak ki ey se lɛ, naan̰ utu
bɔɔbde taa ade dabara ɓii kɛn naan̰ utu kɔjn̰
bɔɔrɔ do jeege tu se. 10 Kɛn tap se, Raa utu
ade dabara jee kɛn tɛd nakŋ daa rodege ɓo
je se. Jee se je ɓo tɛdn nakgen aak kusu
ɔɔ Mɛljege Raa se lɛ, naade aalin̰ maak ki
eyo. Jee se, naade ɔnd do do naade malin̰ge
tu sum ɔɔ magal rode ɔɔ kɔdn Raagen ute
nookdege se kic ɓo, naade se ɓeerden eyo,
naajde. 11 Anum kɔdn Raage ute naapa se kic
ɓo ɔŋ tɔk te mind naapge ɔɔ naaj te naapa
naan Mɛljege tu eyo. Ey num kɔdn Raage se
naade se magala ɔɔ tɔɔg cir jee se.

12 Gaŋ jee ese se naaj nakgen naade paac
jeel mɛtin̰ eyo. Naade ɔk maak-saap eyo tec
aan gɔɔ daagen maakŋ kaag ki kɛn j'ɔŋga
ɓo k'tɔɔl sum se. Deere, naade se utu kooy
aan gɔɔ daagen maakŋ kaag ki se. 13 Naade
se Raa utu aden dabara aan gɔɔ kɛn naade
lee dabar jeege se. Naade se daayum tɛd
nakŋ daa rode ɓo jea ɔɔ lee tɛdin̰ ute kaam
kaada. Kɛn naase iŋg ɔski kɔs kalaŋ bɔɔr ki
ute naade se, naade iŋg tɛdn nakŋ sɔkɔn̰ge
ute nakgen gɛn tɛd eyo ɔɔ kɛn naade iŋg
dɛrlse ute taar-kɔɔɓdege se, maakde raap
aak eyo. 14 Naade se kɛn aakga mɛnd jeege
ɓo dɔŋo je anden toodo ɔɔ naade se ɔlde
ɓo gɛn tɛd kusin̰a sum. Ɔŋga jee kɛn ɔnd
maakde kaam kalaŋ ey se naade dɛrlde,
daayum naade aak nakŋ jeege se dɔŋɔ ɔɔ jee
se Raa naamdenga naama. 15 Doobm Raa bɛɛ
se, naade rɛsŋga naatn ɔɔ naade se iigga ɔɔ
uunga doobm Balaam goon Bɛɔr*. Naan̰ ɓo
debm kɛn ɔn̰ ron̰ k'dɛrlin̰ ute gurs gɛn tɛdn
nakŋ kɛn ute doobin̰ ey se. 16 Gɔtn se Raa
uunin̰ kaamin̰a ute goon buuru taa Balaam
took te taarin̰ eyo. 'Jeelki, buuru se taad

* 1:19 K-dijn̰ Bɛbɛlɛ se taad ute al-Masi. Aak Apok 22.16. * 2:15 Aak Nmb 22.5.

taar eyo, num gaŋ, ɓii kɛn se, buuru taaɗiɲ̃ aan gɔɔ debkilimi. Naaɲ̃ gaas ɗoobo debm taaɗ taar teeco taar Raa ki taa nakŋ dɛrlgen bin se, naaɲ̃ aɲ̃ 'tɛɗ eyo.

17 Jee tɛɗ̃ roɗe aan gɔɔ jee dooy jeege ute taar Raa mɛt ki se, naaɗe tec aan gɔɔ kɛɲ̃j kɛn maaniɲ̃ ookga kooko, ɔɔ tec aan gɔɔ gapargen kuul ɔl makɔɲ̃ɔ wɔɔkɗen jaay ɔŋ eeɗ maan ey se kici. Ɔɔ naaɗe se Raa ɗaapɗenga gɔtn kiŋgɗe se ilim dib. 18 Taa naaɗe se taaɗ taargen deel doɗe ɔɔ taargen naaɗe taaɗ se, taargen rɛɲ̃ rɛɲ̃. Ute taarɗegen se ɓo jeegen kɛn utu ɔɲ̃ kɔɲ̃ ɗoobm jig eyo ɔɔ took taar Raa se naaɗe dɛrlɗe ute nakŋ kɛn daa ro debkilimi je se. 19 Naaɗe taaɗ jeege tun se ɔɔ j'kɔŋ doɗege, naɓo naaɗe kic ɓo ɓul nakgen naaɗe lee tɛɗ jaay utu aɗen kut se. Taa debm jaay nakŋ cirga doɲ̃ se naaɲ̃ tɛɗga ɓuliɲa. 20 Kɛn mɛtn-jiki jeegen jaay jeelga jeel Mɛljege ɔɔ Debm Kaajjege, Isa al-Masi ɔɔ ɔɲ̃ga nakgen do *duni ki kɛn lee tuj jeege ɗoobm Raa ki se, kɛn naaɗe jaay ɔk tɛrloga ro nakge tun jig ey se, ɔɔ baagga tɛɗn nakgen se num, nakgen naaɗe ɔɲ̃deno se aɗen tɛɗn naaɗe 'tɛɗn ɓulu daala. Bin se kiŋ naaɗe se 'tɛɗn aak kus cir kɛn deete. 21 Ɗoobm kɛn ɔl deba tɛɗ naka ute ɗoobiɲ̃ se jaay naaɗe jeeliɲ̃ te ey kic ɓo bɛɛ cir kɛn naaɗe jeel ɗoobm se jaay ɓo tɛrl naaga do taarge tun kɛn Raa taaɗɗeno ɔɔ k'tɛɗ se. 22 Nakŋ jee se jaay tɛɗ se, je ajeki taaɗn ɔɔ kaaɲ̃ kaa taar se mɛt ki kɛn taaɗ ɔɔ: *Bisi jaay t*ɔɔɗ tɔlga num tɛrl ɓaaɗo ɔs tɔɔɗ tɔliɲ̃ se daala.† Ɔɔ kɛn kuuy taaɗ ɔɔ: «Kiɲzir jaay k'roogiɲa se ɔk tɛrl ɓaa ɛnd maakŋ ɔrb ki gɔtiɲ̃ ki.»

3

Mɛljege utu aɗe tɛrlɛ

(*Mt 24.37-38; 2T*ɛs 1.7-10; Jud 17-23)

1 Naase mɛɗn kɔɔɲ̃ maakumge, kɛse maktubm kɛn maam m'raaŋsen gɛn k-dige. Maakŋ maktubge tun di kɛn maam m'raaŋsen se maam m'taaɗ m'ɗɔɔlsen mɛtn taargen naase 'jeeliɲ̃kiga jeele, taa taargen se asen kɔl naase aki 'saapm do ki jiga. 2 'Saapki do taarge tun do dɔkiɲ̃ kɛn jee taaɗ taar teeco taar *Raa ki kɛn *salal taaɗo ɔɔ 'saapki do nakŋ kɛn Mɛljege ɔɔ Debm Kaajjege ute jee kaaɲ̃ naabiɲ̃ge kɛn taaɗo ɔɔ j'aɲ̃ki tɛɗ se kici. 3 Deet deet se, 'jeelki, ɓiigen kaam mɔɔtn se, jeegen jee kaakŋ mɛtn jeege se utu aɗe ɓaao ɔɔ naaɗe se lɛ tɛɗn nakŋ daa roɗege ɓo jea. 4 Naaɗe utu 'taaɗn ɔɔ: «Taar kɛn naaɲ̃ taaɗo aɗe ɓaa se tap ɓo 'tɛɗn nuŋ ki? Ey num do dɔkiɲ̃ gɔtn ɓugjege ooy sum se, ɓɔrse kic nakge paac utu iŋg gɔtɗe ki aan gɔɔ kɛn Raa utu aalo kaal dunia tap!» 5 Do dɔkiɲ̃ se kɛn Raa aalo maakŋ raa ute do naaŋa se ute taariɲa, Raa 'tusn maane kaam kalaŋ jaay ɔɲ̃ do naaŋa ɔɔ do naaŋa se kic ɓo naaɲ̃ aaliɲ̃ ute maane. Gaŋ do taar kɛn ese se jee se baate tooko. 6 Ute maane se ɓo, Raa gɔɔb tɔɔlo jeegen do dɔkiɲ̃ do naaŋ ki se kici. 7 Maakŋ raa ute do naaŋ se ɓɔrse kic ɓo Raa bɔɔbɗe ute taariɲa, bini 'kaan ɓii kɛn naaɲ̃ aɲ̃ tɔɔciɲ̃ ute poodo. Naaɲ̃ bɔɔbɗe se taa ɓii kɛn naaɲ̃ an kɔjɲ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se; jee aal Raa maak ki ey se, naaɲ̃ aden kutn naatn kap.

8 Naase, mɛɗn kɔɔɲ̃ maakumge, ɔɲ̃te 'tɛɗsen dirigi taa naan Raa ki se, ɓii kalaŋ se aan gɔɔ ɓaar dupu ɔɔ ɓaar dupu se aan gɔɔ ɓii kalaŋ. 9 Mɛljege se nakŋ naaɲ̃ taaɗga ɔɔ aɲ̃ tɛɗ se utu aɲ̃ naar tɛɗa, gaŋ jee mɛtiɲge se saap ɔɔ Raa se deer dɛn dɛna. Num naaɲ̃ baate tɛɗiɲ̃ yɔkɔɗ se taa naase; taa naaɲ̃ je nam 'kut eyo ɔɔ je jeege paac tɛrl maakɗe. 10 Kɛn kaaɗiɲ̃ jaay 'kaan se, Mɛljege aɗe ɓaa aan gɔɔ debm ɓoogo. *Ɓiin Mɛljege ano ɓaa se jeege booy aan gɔɔ Raa taata naɓo 'taatn cir kaaɗ kɛn maane eeɗ keeɗe ɔɔ ɓii kɛn se maakŋ raa kic ɓo 'kaaɲ̃ kiigŋ gam. Nakgen maakŋ raa ki paac se 'kɔsn poodo ɔɔ do naaŋa ute nakgen do ki paac se mɛtiɲ̃ utu toodn tal.

11 Aan gɔɔ nakge paac utu kɔsn poodo se, bin se 'leeki aak bɛɛ naan Raa ki ɔɔ Raa se 'ɓeeriɲki! 12 Aakki kaam ɓiin kɛn Raa ano ɓaao, ɓin se ɓo aayki kaamse 'tɛɗki nakŋ jiga ɔɔ kɛse ɓo kɛn aɲ̃ kɔliɲ̃ naaɲ̃ aɗe naar ɓaao. Ɓii kɛn se ɓo maakŋ raa ute magaliɲ̃ se 'kɔsn poodo ɔɔ nakgen maakŋ raa ki se 'kɔsn poodo paac. 13 Num gaŋ naajege se, Raa taaɗjekiga taaɗ ɔɔ utu ajeki kaal maakŋ raa ute do naaŋ kiji ɔɔ gɔtn naane se ɓo nakge paac 'tɛɗn ute ɗoobiɲa. Kɛse ɓo nakŋ kɛn naajege j'iŋg j'aakki kaama.

14 Taa naaɲ̃ se ɓo naase mɛɗn kɔɔɲ̃ maakumge, aan gɔɔ naase utu iŋg aakki kaak kaam Mɛljege utu aɗe ɓaa se, aayki kaamse 'tɛɗki jee salal ɔɔ nakŋ aak kus se

† 2:22 Aak KKT 26.11.

jˈɔn̰te kɔŋ rose ki ɔɔ naan̰ asen kɔŋ se, naase utu iŋgki kiŋg ute lapia. [15] ˈJeelki, Mɛljege jaay baate ɓaaɗo yɔkɔɗ se, naan̰ je taa naase aki kɔŋ kaaja. Taa naan̰ se ɓo gɛnaajege Pɔl naan̰ kɛn mɛɗn kɔɔn̰ maakjege se, naan̰ raaŋsenoga taargen se ute jeel-taar kɛn Raa ɛɗin̰ se. [16] Maakŋ maktubge tun kɛn naan̰ raaŋɗeno paac se, naan̰ taaɗoga mɛtn taar nakgen se ɔɔ mɛtn taar nakgen naan̰ taaɗno se booy kɔkin̰ ɔɔn̰ɔ. Taa naan̰ se ɓo jee jeel ɔk te mɛtn taar Raa eyo ɔɔ iŋg kaam kalaŋ ey se, mɛtn taargen ese se, naaɗe lee taaɗin̰ ute ɗoobin̰ eyo aan gɔɔ kɛn naaɗe lee taaɗ tuj Taar Raa gɔt kuuy se kici. Kɛn naaɗe jaay tɛɗ bin se, naaɗe ut kut ɓo roɗege.

[17] Bin ɓo, naase mɛɗn kɔɔn̰ maakumge, taa taargen se lɛ, maam mˈaalsenga bise ki: taa naan̰ se ɓo mˈɔɔ ɔndki kɔndɔ ɔɔ iŋgki do mɛtɛkse ki. Ɔn̰te kɔn̰ki rose jee aal Raa maak ki ey se asen kiigi num ˈɗaarki tɔɔgɔ. [18] Ɔn̰ bɛɛ ute jeel gɛn Mɛljege ɔɔ Debm Kaajjege Isa al-Masi se ˈziiɗn ɓaa ute naaniŋ maakse ki.

Ɔn̰ jeege paac an̰ *nookŋ ɓɔrse ɔɔ gɛn daayum daayum. *Amin.

Maktubm Jan raaŋiŋ deet deet

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy maktubm Jan kɛn deet deet

Jee do dɔkiŋ se saap ɔɔ maktubgen mɔtɔ se Jan ɓo debm raaŋɗe. Naɓo maakŋ maktubgen ese se k'taaɗ te taa roŋ eyo. Ɔɔ jee kɛn naaŋ raaŋɗe maktubm deet deet se kic ɓo, naaŋ taaɗ te taarɗe eyo. Num naaŋ taaɗ mɛtn taar kiŋg jee kɛn naaŋ raaŋɗen maktubm ese se. Aan gɔɔ kaaɗ kɛn naane se, dɛn jee al-Masige se aak jeegen kɛn uun ɗoobm raagen kuuy se kɛn dɔkɔ ute ɗoobm kɛn jeege aal maakɗe do Isa ki se ɔɔ naaŋ se, ɔlɗe naaɗe kic ɓo je tɛɗn aan gɔɔ naaɗe. Taa naaŋ se ɓo debm raaŋ maktubm ara se je aɗen taaɗn ko taarge dio: deet deet se ɛɗɗen kaay kaama ɔɔ j'iŋg k'dɔɔk ute Raa ɔɔ ute gooniŋ Isa al-Masi ɔɔ k'je naapa aan gɔɔ gɛnaage; ɔɔ tɛr gɛn k-dige: k'ɗo do taarge tun mɛt ki eyo kɛn naaɗe lee dooy jeege kɛn ɔl jeege tuj ɔrmɗe do Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se kici.

*Taar *Raa* ɛɗjeki kaaja
(Jn 1.1-14)

1 Naaje k'taaɗsen ute debm k'daŋiŋ Taara kɛn ɛɗ kaaja se. Kɛn Raa aalo te duni ey ɓɔrt se, debm kɛn k'daŋiŋ Taara se utu tap. Naaje k'booyoga taariŋ kɛn naaŋ taaɗ se, ɔɔ j'aakiŋga ute kaamje mala kici. Naaje j'aak j'ɔkiŋga ɔɔ k'naamiŋga ute jije. 2 Kɛn debm ɛɗ kaaja jaay ɓaaɗo se, naaje j'aakiŋga ute kaamje ɔɔ naaje se k'saaɗiŋge. Ɔɔ naaje k'taaɗsen se ro taar debm kɛn ɛɗ *kaajŋ gɛn daayum. Do dɔkiŋ se naaŋ tiŋgo ute Raa Bubu, ɔɔ ɓɔrse Raa taaɗjenkiga mɛtiŋ naajege tu. 3 Nakgen naaje mala j'aako ute kaamje ɔɔ k'booyo ute bije se ɓo, k'taaɗsesiŋ naase ki kici, taa naase kic ɓo aki tum kalaŋ ute naaje. Ɔɔ tum kɛn j'aki tum kalaŋ se, j'aki tum ute Raa Bubu ɔɔ ute Gooniŋ Isa *al-Masi. 4 Naaje k'raaŋ j'ɔlsen taargen se taa maak-raapjege se, 'tɛɗn maak-raapm maraadiŋ ki.

*Debm k*ɛn tɛɗ *kusiŋa se tum ute Raa eyo

5 'Booyki kɛse ɓo taar kɛn naaje k'booyo gɔtn Gooniŋ ki ɔɔ k'taaɗsesiŋa: Raa se naaŋ gɔtn wɔɔrɔ ɔɔ gɔtn ɔɔɗ se gɔtn naaŋ ki gɔtɔ. 6 Kɛn naajege jaay k'taaɗki j'ɔɔki naajege j'utuki Raa se, k'tum k'tɛɗkiga kalaŋ se, ɔɔ jaay k'leeki maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ num, kɛse naajege ɓo k'jee taar-kɔɔɓge ɔɔ k'tɛɗki nakŋ kɛn mɛt ki eyo. 7 Num gaŋ kɛn k'leeki maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ, aan gɔɔ Raa mala kic iŋg gɔt kɛn wɔɔr se, bin se naajege k'tum k'tɛɗkiga kalaŋ ute naapa ɔɔ moosn Gooniŋ Isa se ajeki tugŋ kusiŋjege. 8 Kɛn naajege jaay k'ɗeekki j'ɔɔki naajege k'tɛɗki te kusiŋ ey se, kɛse j'aŋki ro naaje maliŋge ɓo daala ɔɔ taar Raa mɛt ki se, maakjege tu gɔtɔ. 9 Anum kɛn naajege jaay k'taaɗki kusiŋjege se, kɛn bin se Raa utu ajeki tɔɔl kusiŋjege, ɔɔ naaŋ ajeki tugŋ ɗaapm naaniŋ ki ɔɔ kusiŋjege se naaŋ aŋ kɔɔɗn naatn. Taa Raa se naaŋ debm daan ki ɔɔ tuj ɔrmiŋ eyo. 10 Kɛn naajege jaay k'ɗeekki j'ɔɔki naajege k'tɛɗki kusiŋ ey se, kɛn bin se naaje k'tɛɗki Raa ɓo debm taar-kɔɔɓɔ ɔɔ taar naaŋ taaɗjeki se naaje j'ɔkiŋki maakjege tu eyo.

2

1 Gɛnumge, maam m'raaŋsen nakgen se taa naase aki tɛɗn *kusiŋ eyo. Num kɛn maakse ki jaay debm tɛɗga kusiŋ lɛ, naaje j'ɔkki debm koocŋ mɛtjege naan Bu ki, naaŋ ɓo Isa *al-Masi Debm Daan ki se. 2 Naaŋ ɓo debm ɛɗ roŋ *sɛrkɛ, taa *Raa ajeki tɔɔl kusiŋjege. Kusiŋ naajege sum eyo, num Raa utu tɔɔl kusiŋ jeegen do naaŋ ki paac.

Raa ɔɔ: k'jeki naapa
(Mt 7.21-23; Jn 13.34,35, 14.21-24)

3 Nakŋ jaay taaɗ ɔɔ naajege k'jeelki Raa se, taa taar kɛn naaŋ taaɗjeki gɛn tɛɗa se naajege k'lee k'tɛɗiŋki. 4 Kɛn deba jaay ɗeek ɔɔ naaŋ jeel Raa ɔɔ baate tɛɗn nakgen Raa taaɗiŋ gɛn tɛɗa se, naaŋ se debm taar-kɔɔɓɔ ɔɔ taar Raa mɛt ki se, maakiŋ ki gɔtɔ. 5 Anum debm took uun taariŋ se, naaŋ se ɓo debm kɛn je Raa ute maakiŋ paac; ute naaŋ se ɓo naajege k'jeelki naajege se k'tɛɗkiga kalaŋ ute naaŋa. 6 Debm kɛn taaɗ ɔɔ naaŋ iŋg dɔɔk ute Raa se, bɛɛki num, naaŋ 'lee ɗoobm kɛn Isa leeno se.

7 Jeegen maam m'je se, taar maam m'raaŋsen gɛn tɛɗ se, taar kiji eyo. Gaŋ taar se do kuun mɛt ki tap ɓo k'taaɗsesiŋoga, naase 'jeeliŋki; ɔɔ taar kɛn maam m'raaŋseno gɛn tɛɗa se, kɛse ɓo taar Raa kɛn naase 'booyiŋkiro se. 8 Gaŋ taar kɛn

maam m'raaŋsen gɛn tɛɗa se, naaŋ̃ se kiji kici. Naaŋ̃ se ɓo kɛn Isa *al-Masi tɛɗĩno ɗeere ɔɔ ɓɔ̃rse naase kic utu 'lee 'tɛɗĩŋ̃ki se. Taa gɔtn ɔɔɗ se deel deele ɔɔ gɔtn wɔɔr mala se, baagga wɔɔr gɔtɔ. [9] Debm kɛn taaɗ ɔɔ naaŋ̃ iŋg maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ ɔɔ ɔɔɗ und gɛnaaŋ̃ se, debm bin se daayum utu iŋg maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ. [10] Gaŋ debm jaay je gɛnaaŋ̃ se, naaŋ̃ se iŋg maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. Debm bin se ɗĩm jaay aŋ̃ kɔliŋ̃ naaŋ̃ rɛsn ɗoobm Raa se gɔtɔ. [11] Anum debm jaay ɔɔɗ und gɛnaaŋ̃ se, debm bin se ɓɔ̃rse kic utu iŋg maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ ɔɔ lee maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ. Ɗoobm naaŋ̃ ɓaan se kic ɓo naaŋ̃ jeel eyo, taa gɔtn ɔɔɗ se gaasiŋ̃ga gɔtɔ naaŋ̃ ɔŋ aak eyo.

[12] Gɛnumgen sɛɛmɛ, maam m'raaŋsen taargen se,
taa ute ro Isa se Raa tɔɔlsenga *kusiŋ̃sege.
[13] Bubge, maam m'raaŋsen taargen se,
taa naase 'jeelki, debm kɛn Raa utu aalo kaal duni kic ɓo,
naaŋ̃ utu tap.
Ɔɔ naase gaan kɔɗge maam m'raaŋsen taar se,
taa naase 'cirkiga bubm jee kusiŋ̃ge.
[14] Naase gɛnumgen sɛɛmɛ, tɛr maam m'raaŋsen daal se,
taa naase 'jeelkiga Raa Bubu.
Bubge tɛr maam m'raaŋsen daala,
taa naase 'jeelki, debm kɛn Raa utu aalo kaal dunia kic ɓo,
naaŋ̃ utu tap.
Naase gaan kɔɗge tɛr maam m'raaŋsen daala,
taa naase se jee tɔɔgki
ɔɔ taar Raa se utu maakse ki
ɔɔ naase 'cirkiga bubm jee kusiŋ̃ge.

[15] Ɔŋ̃te 'kɔndki maakse do nakge tun do *duni ki ɔɔ nakgen jee do duni ki je se, ɔŋ̃te 'kɔndki maakse do ki. Debm jaay ɔnd maakiŋ̃ do nakge tun do duni ki se, debm bin se je Raa Bubu eyo. [16] Nakgen paacŋ̃ do duni kɛn jig ey se, naaɗe se ɓo kɛngen ese: kɛn jeege tɛɗn nakŋ kɛn maakɗe jea, ɔɔ kɛn aakga nakŋ nam se naaɗe dɔŋɔ ɔɔ naaɗe je nakŋ kɛn an magal roɗe. Nakgen se paac se nakŋ do dunia, ey num naaɗe se iiŋ̃o gɔtn Raa ki eyo. [17] 'Jeelki, nakgen do duni ki se utu 'deele, ɔɔ nakgen jeege aak jaay lee dɔŋ se kic utu 'deele. Num gaŋ debm kɛn tɛɗ nakŋ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki se, debm bin se naaŋ̃ tiŋg gɛn daayum.

*Jee gɛcŋ̃ *al-Masi*
(Jn 16.13-15)

[18] Gɛnumge, dunia se ɔɔpga baata. Taar k'taaɗseno se naase 'booyiŋ̃kiroga debm kɛn gɛc al-Masi se utu aɗe ɓaao; ɓɔ̃rse naase 'jeelki jee gɛc al-Masi se teecoga dɛna, ɔɔ ute naaŋ̃ se k'jeelki, dunia se ɔɔpga baata. [19] Jee se do dɔkiŋ̃ se naaɗe mɛtn naajege, num gaŋ naaɗe se kɛn ɗeer num mɛtn naajege eyo. Kɛn naaɗe jaay mɛtn naajege num, kaaɗn naane naaɗe tɛɗn ɔɔp iŋgga ute naajege. Gaŋ nakgen se jaay aan paac se, taa j'aɗen kaakŋ jeel tal, naaɗe se mɛtn naajege eyo.

[20] Gaŋ naase se, al-Masi ɛɗsenga Nirliŋ̃a ɔɔ naase paac 'jeelkiga taar mɛt ki. [21] Raaŋ kɛn maam m'raaŋsen se, m'jesen taaɗn m'ɔɔ naase se 'jeelki taar kɛn mɛt ki. Taa naaŋ̃ se ɓo naase 'jeelki, taar-kɔɔɓɔ ute taar kɛn mɛt ki se ɔŋ tum kalaŋ eyo. [22] Debm taaɗn taar-kɔɔɓɔ se kɛn gay? Naaŋ̃ se debm kɛn naaj ɔɔ Isa se naaŋ̃ al-Masi eyo, naaŋ̃ se ɓo debm gɛc al-Masi. Naaŋ̃ se ɔɔɗ und Raa Bubu ute Gooniŋ̃a. [23] Debm ɔɔɗ und Goono se, naaŋ̃ ɔɔɗ und Raa Bubu kici; ɔɔ debm jeel Goono te maakiŋ̃a jaay taaɗ naan jeege tu se, jeel Raa Bubu kici.

[24] Kɛn taar naase 'booykiro do kuun mɛt ki se jaay utu iŋg maakse ki num, ute naaŋ̃ se jaay naase aki dɔɔkŋ ute Goon Raa ɔɔ ute Raa Bubu tɛlɛ. [25] Taa Goon Raa 'taaɗjekiroga taaɗa ɔɔ tɛɗga num naaŋ̃ utu ajeki kɛɗn *kaajŋ̃ gɛn daayum.

[26] Kɛse ɓo kɛn ɔlum jaay maam m'raaŋseno do taar jeege tun kɛn lee aŋ̃sen dal se. [27] Gaŋ naase se Isa al-Masi ɛɗsenga Nirliŋ̃ maakse ki. Aan gɔɔ Nirl naaŋ̃ mala ɓo utu maakse ki se, naase 'jeki nam kuuy ɓo asen dooy eyo. Taa Nirl̃ naaŋ̃ se asen dooy nakgen paac kɛn mɛt ki ɔk taar-kɔɔɓ eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo iŋg 'dɔɔkki ute al-Masi aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ dooyseno se.

Naajege k'gaan Raage
(Rm 8.14-19)

[28] Bin se gɛnumge, iŋg 'dɔɔkki ute *al-Masi, taa ɓiin kɛn naaŋ̃ aɗe teecŋ̃ pirsil se naaje j'aki kɔŋ ɓeer ey paac paac ɔɔ ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe ɓaa se sɔkɔŋ̃ɔ ajeki tɔɔl naaniŋ̃ ki eyo.

[29] Aan gɔɔ naase 'jeeliŋ̃ki al-Masi debm daan ki se, bin se naase kic ɓo aki jeele debm

jaay tɛɗn nakge ute ɗoobiɲ se, naaɲ se goon Raa.

3

1 ˈBooyki, *Raa Bubu se jejeki dɛna naaɲ
daŋjeki kˈgɛniŋge ɔɔ ɗeer ɗeer, kˈtɛɗkiga
gɛniŋge! Jee do naaŋ ki jaay ɔŋ jeeljeki
naajege kˈgaan Raage ey se, taa naaɗe ɔŋ
jeel te Raa eyo. 2 Jee maak-jemge, ɓɔrse se
naajege kˈgaan Raage; naɓo nakŋ kɛn tɛɗga
num Raa utu ajeki tɛɗ se, Raa taaɗjeki te
mɛtiɲ ey ɓɔrtɔ. Anum nakŋ naajege kˈjeel
se, ɓii kɛn naaɲ aɗe teecɲ pirsil se, naajege
jˈutu jˈaɲki tec naaɲa, taa jˈutu jˈaɲki kaakŋ
naaɲ mala ute kaamjege. 3 Debm jaay ɔnd
doɲ do naaɲ ki se, tɛɗ roɲ debm *salal aan
gɔɔ Isan kɛn salal se.
4 Debm daayum tiŋg tɛɗ *kusiɲ se, naaɲ
uum aal *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo se ɓo naaŋ ki;
ɗeere debm tɛɗ kusiɲ se naaɲ uum aal Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo se ɓo naaŋ ki. 5 Gaŋ naase
ˈjeelki Isa ɓaaɗo do naaŋ ki se, taa kɔɔɗn
kusiɲ jeege. Ey num naaɲ lɛ ɔk kusiɲ eyo.
6 Taa naaɲ se ɓo debm iŋg dɔɔk ute naaɲ se
lee tɛɗ kusiɲ eyo. Num gaŋ debm lee tɛɗ
kusiɲ se, naaɲ se jeeliɲ eyo ɔɔ aakiɲ te te
eyo.
7 Gɛnumgen sɛɛmɛ, ɔɲte ˈkɔɲki nam asen
kaaɲ dala. Debm tɛɗ nakge ute ɗoobiɲ se,
naaɲ debm daan ki aan gɔɔ Isan debm daan
ki se. 8 Gaŋ debm tiŋg tɛɗ kusiɲ se, naaɲ
debm *Ɓubm sitange. Taa Bubm sitange se,
naaɲ baago tɛɗn kusiɲa se kaaɗ kɛn Raa utu
aalo kaal do naaŋa. Taa naaɲ se ɓo Goon
Raa ɓaaɗo se, taa tujɲ naabm Bubm sitange
se. 9 Debm tɛɗga Goon Raa se, naaɲ iŋg
maakŋ kusiɲ ki eyo. Taa *Nirl Raa se utu iŋg
maakiɲ ki se, naaɲ ˈkɔŋ tɛɗn kusiɲ eyo taa
naaɲ se tɛɗga goon Raa. 10 Debm tɛɗ nakgen
ute ɗoobiɲ eyo ɔɔ je gɛnaaɲ ey se, naaɲ se
debm Raa eyo. Ute naaɲ se ɓo, kˈjeelki kɛse
gaan Raage ɔɔ kɛse gaan Bubm sitangege.

Kˈjeki naapa

11 Kɛse ɓo taar naase ˈbooykiro do kuun
mɛt ki kɛn ɗeek ɔɔ: kˈjeki naapa. 12 Jˈɔɲte
ˈtɛɗki aan gɔɔ Kayn*, naaɲ se mɛtn bubm
jee *kusiɲge. Naaɲ se ɓo debm kɛn tɔɔlɔ
gɛnaaɲa. Taa ɗi kɛn naaɲ tɔɔliɲa? Taa Kayn
se nakŋ naaɲ tɛɗ se jig eyo, num gaŋ nakŋ
gɛnaaɲ tɛɗ se ɓo, kɛn ute ɗoobiɲa.

13 Gɛnaamge, kɛn jee do naaŋ ki jaay
ɔɔɗ und se num, naase ɔɲte ˈkaakiɲki aan
gɔɔ nakŋ deel dose. 14 Kˈjeelki naajege se
kˈteeckiga maakŋ yo ki ɔɔ ɓɔrse jˈɔŋkiga
kaaja taa naajege kˈjeki naapa. Debm jaay je
gɛnaaɲge ey se, naaɲ se utu iŋg kiŋg maakŋ
yo ki. 15 Debm jaay ɔɔɗ und gɛnaaɲ se, naaɲ
se debm tɔɔl jeege ɔɔ ˈjeelki debm tɔɔl jeege
se ɔk *kaajɲ gɛn daayum eyo. 16 ˈBooyki, Isa
se ɓaaɗo ɛɗ roɲ taa naajege se: ute naaɲ
se jaay naajege kˈjeelki naaɲ se taaɗjeki
ɗoobm jˈaɲki je gɛnaajege. Bin se naajege
kic ɓo jˈaki kɛɗn rojege taa gɛnaajege. 17 Kɛn
debm jaay ɔk ɗim ɔɔ aak gɛnaaɲ ɔk ɗim ey
jaay ɛɛjiɲ doɲ ki ey se, debm bin se kɛn naaɲ
ɔɔ je Raa kic ɓo jeɲ eyo.
18 Taa naaɲ se ɓo gɛnumgen sɛɛmɛ, jˈɔɲte
ˈjeki naapa ute taarjege sum, num kˈtɛɗki
nakgen kɛn taaɗ ɔɔ naajege se kˈjeki naapa
mala mala. 19 Bin se jaay jˈaki ˈjeele naajege
se kˈtɛɗkiga gaan Raagen ɗeere. Taa naaɲ
se ɓo nirljege ajeki kaay naaniɲ ki eyo.
20 Bin se, naajege kˈjeelki te maakjege kɛn
naajege kˈtujkiga ɗim jaay nirljege aayjeki
kic num, Raa se naaɲ magala ɔɔ jeel naŋ
nakŋ maakjege tu paac. 21 Jee maak-jemge,
kɛn nirljege jaay aayjeki ey se, kˈɓaakiga
naaniɲ ki gɛn keemiɲ kic ɓo jˈaki ɓeer ey
paac paac. 22 Nakgen paac naajege kˈtɔndki
mɛta gɔtiɲ ki se, naaɲ ɛɗjeki, taa naajege
kˈlee kˈtɛɗki nakgen kɛn naaɲ lee taaɗjeki
gɛn tɛɗa ɔɔ kˈtɛɗki nakŋ kɛn tɔɔliɲ naaɲ
ki. 23 ˈBooyki, kɛse ɓo nakŋ kɛn naaɲ taaɗ
ɔɔ gɛn tɛɗa: nakŋ naaɲ je se, jˈaki kaal
maakjege do Gooniɲ Isa *al-Masi ki, ɔɔ tɛr
jˈaki je naapa aan gɔɔ kɛn Raa taaɗjeki ɔɔ
jˈaki tɛɗ se. 24 Debm kɛn iŋg do nakge tun
kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se, naaɲ se iŋg
dɔɔk ute Raa ɔɔ Raa kic iŋg dɔɔk utu naaɲa.
Ute naaɲ se jaay naajege kˈjeelki Raa se iŋg
dɔɔk ute naajege, ute ɗoobm Nirl kɛn naaɲ
ɛɗjeki se.

4

Jee sitange ute jee Raage se jˈaɗen jeel jˈɔɔ
ɗi

1 Jee maak-jemge, kɛn jeegen jaay ɓaaɗo
taaɗsen ɔɔ naaɗe ɔk *Nirl Raa se, naase
ɔɲte ˈnaar ˈtookki mɛtn taarɗe, num gaŋ
aak ɔkɗeki jiga jaayo. Ute naaɲ se jaay

* 3:12 Kayn se, naaɲ goon paragŋ Adum.

ɓo, naase aki jeele kɛn naaɗe se jee Raage ɗeer num. Taa jee kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar *Raa ki se, ɓaaɗoga dɛna ɔɔ wɔɔkga do naaŋ ki. [2] Ute naaŋ̰ se jaay ɓo naase aki ˈjeel debm ɔk Nirl Raa se: debm kɛn taaɗ ɔɔ Isa *al-Masi ɓaaɗo do naaŋ ki ɔɔ tɛɗga debkilimi se, naaŋ̰ se ɓo debm ɔk Nirl Raa. [3] Gaŋ debm jaay baate tookŋ ɔɔ Isa al-Masi tɛɗ te debkilimi do naaŋ ki ey se*, debm bin se ɔk Nirl Raa eyo. Maak-saapm naaŋ̰ se iiŋ̰o gɔtn debm kɛn gɛc Isa al-Masi. Naaŋ̰ se ɓo kɛn naase ˈbooykiga ɔɔ utu ɓaaɗo ɔɔ ɓɔrse se naaŋ̰ utu do *duni ki.

[4] Num naase gɛnumgen sɛɛmɛ, naase se jee Raage ɔɔ naase se ˈcirkiga jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar Raa kɛn ese se, taa debm utu iŋg ute naase maakse ki se, naaŋ̰ tɔɔg cir debm utu iŋg do duni ki se. [5] Jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se, naaɗe se jee do duni ki. Taa naaŋ̰ se ɓo, naaɗe taaɗ te nakgen gɛn do duniɑ ɔɔ jee do duni ki se, booy uunɗen taarɗe. [6] Gaŋ naajege se kˈjee Raage. Debm jeel Raa se, booyjeki taarjege ɔɔ debm kɛn gɛn Raa ey lɛ, booyjeki taarjege eyo. Ute naaŋ̰ se ɓo, naajege jˈaki jeele debm ɔk Nirl Raa maakiŋ̰ ki se taaɗ taar mɛt ki, ɔɔ debm ɔk Nirl Raa maakiŋ̰ ki ey se lɛ, taaɗ taar-kɔɔɓɔ.

Raa se naaŋ̰ Debm maak-jea

[7] Jee maak-jemge, kˈjeki naapa, taa maak-je se iiŋ̰o gɔtn Raa ki ɔɔ debm je jeege se, naaŋ̰ se goon Raa ɔɔ naaŋ̰ jeel Raa. [8] Debm jaay je jeege ey se, naaŋ̰ se jeel Raa eyo, taa Raa se naaŋ̰ Debm maak-jea. [9] ˈBooyki, Raa se ɔlo Gooniŋ̰ kalaŋ lak do naaŋ ki, taa jˈaki kɔŋ kaaja ute ɗoobm naaŋ̰a. Naaŋ̰ tɛɗn naaŋ̰ se taa ajeki taaɗn ɔɔ naaŋ̰ jejeki aak eyo. [10] ˈBooyki, kɛse ɓo maak-je kɛn Raa taaɗni: Raa se, naajege ɓo kˈjeŋ̰kiro deet eyo, anum naaŋ̰ ɓo debm jejekiro deete ɔɔ naaŋ̰ ɔlo Gooniŋ̰a ɓaaɗo ɛɗ roŋ̰ *sɛrkɛ taa ajeki tɔɔl *kusiŋ̰jege. [11] Jee maak-jemge, aan gɔɔ Raa jejeki bin se, bɛɛki num naajege kic ɓo jˈaki je naapa. [12] Raa se ɓii kalaŋ nam aakiŋ̰ te eyo, kɛn naajege jaay kˈjeki naapa se, Raa kic iŋg dɔɔk ute naajege. Maak-je kɛn naaŋ̰ jejeki se ɓo, ɔljeki naajege kic kˈjeki jeege se.

[13] Ute naaŋ̰ se ɓo, naajege kˈjeelki, naajege se jˈiŋg kˈdɔɔkki ute naaŋ̰a ɔɔ naaŋ̰ kic iŋg dɔɔk ute naajege, taa naaŋ̰ ɛɗjekiga Nirliŋ̰ mala. [14] Raa Bubu ɔlo Gooniŋ̰ do naaŋ ki se, naaje mala jˈaakiŋ̰oga ute kaamje naaŋ̰ ɓo Debm Kaajŋ̰ jeegen do naaŋ ki. Kɛse ɓo saaɗn kɛn naaje kˈlee kˈtaaɗiŋ̰ jeege tu. [15] Debm taaɗ ɔɔ Isa naaŋ̰ Goon Raa se, debm bin se Raa iŋg dɔɔk ute naaŋ̰a ɔɔ naaŋ̰ kic ɓo iŋg dɔɔk ute Raa. [16] Naaje kˈjeelki Raa se jejeki, ɔɔ naajege jˈaalkiga maakjege do Raa kɛn jejeki se, taa Raa se naaŋ̰ Debm maak-jea ɔɔ debm jaay je jeege daayum se, naaŋ̰ iŋg dɔɔk ute Raa ɔɔ Raa kic iŋg dɔɔk ute naaŋ̰a.

[17] Taa naaŋ̰ se ɓo maak-je kɛn naaŋ̰ jejeki jaay, ɔljeki naajege kic kˈjeki jeege se, taa ɓii kɛn jaay Raa utu kɔjŋ̰ bɔɔrɔ do jeege tu paac se, naajege jˈaki kɔŋ ɓeere ey paac paac. Taa kiŋgjegen do naaŋ ki se tecga aan gɔɔ gɛn Isan kɛn tiŋgno do naaŋ ki se kici. [18] Debm kɛn jeel maakiŋ̰ ki Raa jeŋ̰ se iŋg kic ɓo, maakiŋ̰ ɓeer eyo. Je kɛn Raa jejeki se tɛɗjeki naajege se maakjege ɓeer eyo. Taa debm maakiŋ̰ ɓeer se, naaŋ̰ iŋg booy nakŋ ɔɔŋ̰ utu kaan doŋ̰ ki. Taa debm kɛn iŋg jaay maakiŋ̰ ɓeer se, je kɛn Raa jeŋ̰ se kic ɓo, ɔŋ tɛɗiŋ̰ ɗim eyo.

[19] Kɛn ɔljeki jaay kˈjeki Raa ɔɔ kˈjeki jeege se, taa Raa ɓo jejekiroga deete. [20] Kɛn debm jaay ɗeek ɔɔ naaŋ̰ je Raa ɔɔ ɔɔɗ und gɛnaaŋ̰ se, debm bin se naaŋ̰ debm taar-kɔɔɓɔ. Ɗeere, debm kɛn gɛnaaŋ̰ kɛn naaŋ̰ aak ute kaamiŋ̰ jaay jeŋ̰ ey se, Raa kɛn naaŋ̰ aakiŋ̰ ute kaamiŋ̰ ey se, naaŋ̰ aŋ̰ kɔŋ je ey kici. [21] ˈBooyki, kɛse ɓo nakŋ kɛn Raa taaɗjekiro gɛn tɛɗa: debm je Raa se ˈje gɛnaaŋ̰ kici.

5

*Naajege kˈcirkiga nakgen *kusiŋ̰ kɛn do *duni ki*

[1] Debm kɛn jaay took ɔɔ Isa se naaŋ̰ ɓo *al-Masi se, debm bin se naaŋ̰ se ɓo goon *Raa. Debm jaay je bubiŋ̰ se, ˈje gɛnaaŋgen gaan bubiŋge se kici. [2] Kɛn naajege jaay kˈjeki Raa ɔɔ kˈtɛɗki nakŋ kɛn naaŋ̰ taaɗjeki gɛn tɛɗa se, bin se naajege kˈjeelki naajege se kˈjeki gaan Raage. [3] ˈBooyki, kɛn naajege

* 4:3 Jee mɛtiŋge se, maakŋ maak-saapɗe ki se ɔɔ Isa al-Masi se naaŋ̰ ɓaaɗo do naaŋ ki se tec te debkilim mala mala eyo.

jaay kˈjeki Raa ɗeer num, nakgen naaɲ taadʃeki ɔɔ gɛn tɛɗa se, jˈaki kiŋg do ki. Ɔɔ nakgen naaɲ taadʃeki gɛn tɛɗa se lɛ, ɔɔɲ eyo. [4] Taa debm tɛɗga goon Raa se, naaɲ tɔɔg cir nakgen kusiɲ do duni ki se. Ɔɔ kɛn tɛɗʃeki jaay kˈtɔɔgki cirki nakgen kusiɲ do duni ki se, taa naaje jˈaalkiga kaal maakjege do al-Masi ki. [5] Naŋa jaay tɔɔg cir nakgen kusiɲ do duni ki se? Debm tɔɔg cir nakgen kusiɲ do duni ki se, debm kɛn took ute maakiɲ paac ɔɔ Isa al-Masi se Goon Raa.

[6] Isa al-Masi ese ɓo kɛn ɓaaɗo do naaŋ ki se, *kˈbatiziɲ maan ɔɔ ɔɲ roɲ *sɛrkɛ ɔɔ moosiɲ ɔɔyo. Naaɲ ɓaaɗo se kˈbatiziɲ maan sum eyo, num ɔɲ moosiɲ ɔɔyga kici. *Nirl Raa mala kic ɓo taadʃekiga saaɗiɲa, taa Nirl Raa se taaɗ taar mɛt ki. [7] Naaɗen mɔtɔ se ɓo kɛn saaɗge: [8] Nirl Raa, maan kˈbatizn Isa ɔɔ moosn Isa, naaɗen mɔtɔ se paac taaɗ mɛtn saaɗn kalaŋ sum. [9] Kˈjeelki kɛn jeege jaay ɓaaɗo taadʃeki saaɗɗege se, naajege kˈlee kˈtookki; bin num saaɗn gɛn Raa se, mɛt ki cir daala. ˈBooyki, kɛse saaɗn gɛn Raa ɔɔ: naaɲ se ɓo taadʃeki saaɗn gɛn Gooniɲ se. [10] Debm jaay aal maakiɲ do Goon Raa ki se, naaɲ took do saaɗn Raa ki se. Debm jaay baate kaal maakiɲ do Raa ki se, naaɲ tɛɗ Raa ɓo debm taar-kɔɔɓɔ. Taa naaɲ baate tookŋ do saaɗ kɛn Raa taaɗo ro Gooniɲ ki se. [11] Kɛse ɓo saaɗn kɛn Raa taadʃeki: Raa se ɛɗʃekiga *kaajɲ gɛn daayum, ɔɔ kaajɲ gɛn daayum ese se naaɲ ɛɗʃesiɲki ute ɗoobm Gooniɲa. [12] Debm jaay iŋg dɔɔk ute Goon Raa kalaŋ se, naaɲ ɔŋga kaaja; ɔɔ debm jaay iŋg dɔɔk ute Goon Raa kalaŋ ey se, naaɲ ɔk kaaj eyo.

[13] Maam mˈraaŋseno nakgen se paac se, taa naase jee aalkiga kaal maakse do Goon Raa ki se, aki jeele naase se ɔŋkiga kaajɲ gɛn daayum.

Naan Raa ki se naajege kˈɓeerki ɗim ki ey paac paac

[14] Naan Raa ki se naajege kˈɓeerki ɗim ki ey paac paac, taa kɛn kˈtɔndkiga mɛtn ɗim kɛn naaɲ maakiɲ jen ro ki se, naaɲ lee booyjeki booyo. [15] Kˈjeelki nakŋ kɛn naajege kˈtɔndkiga mɛtn ɗim gɔtiɲ ki ɓo, naaɲ lee booyjeki booy ɗey se, bin se nakŋ jaay kɛn kˈtɔndkiga mɛta gɔtiɲ ki se, kˈjeeliɲki maakjege tu aan gɔɔ kˈjˈɔŋiɲkiga.

[16] Kɛn debm jaay aak gɛnaaɲ tɛɗ tɛɗ *kusiɲ se ɔɔ kusiɲ naaɲ tɛɗ tɛɗ se jaay aɲ kɔliɲ gɔtn kut ki ey num, ɲˈtɔnd mɛtn Raa taa gɛnaaɲ se, ɔɔ Raa utu aɲ kɛɗn kaaja; kɛn kusiɲ gɛnaa tɛɗ tɛɗ se jaay aɲ kɔl gɔtn kut ki ey se, taa kusiɲ kalaŋ se, debm tɛɗiɲga num ɔliɲ gɔtn kut ki. Maam mˈtaaɗsen mˈɔɔ aki tɔnd mɛtn Raa se, taa debm kɛn tɛɗ kusiɲ aɲ kɔl gɔtn kut ki se eyo. [17] Nakgen kˈtɛɗki ute ɗoobiɲ ey paac se, naaɗe se kusiɲa naan Raa ki. Naɓo kusiɲa paac se ɔŋ ɔl deba gɔtn kut ki eyo.

[18] Naajege kˈjeelki debm tɛɗga goon Raa se, naaɲ lee tɛɗ kusiɲ eyo, taa Goon Raa se bɔɔbiɲa, ɔɔ Bubm jee kusiɲge se, ɔk tɔɔgɔ doɲ ki eyo. [19] Kˈjeelki naajege se kˈtɛɗkiga jee Raage, num gaŋ jee do naaŋ ki paac se naaɗe se kaam ji Bubm jee kusiɲge. [20] Naajege kˈjeelki Goon Raa ɓaaɗo do naaŋ ki se ɔɔ ɛɗjekiga jeele kɛn jˈanki jeel Raa ɗeere. Ute Gooniɲ Isa *al-Masi se, naajege kˈdɔɔkkiga kalaŋ ute Raa ɗeer se. Naaɲ se ɓo Raa kɛn ɗeer ɗeer ɔɔ kɛn ɛɗ kaaja daayum jeege tu.

[21] Gɛnumgen sɛɛmɛ, ɔɔɗki dose dɔkɔ ro maragge tu.

Maktubm Jan raaŋiɲ gɛn k-dige

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy maktubm Jan gɛn k-dige

Debm raaŋ maktubm ara se taad̙ ɔɔ naaɲ *naan jee al-Masige*. Naɓo do taariɲge tun naaɲ raaŋ se, naaɲ aan gɔɔ naaɲ ɓo magal jee kɛn naaɲ raaŋɗen maktubm ese se. Naaɲ raaŋ ɔɔ «mˈraaŋi maktubm se naai ki ute gɛnige, naai ɓo Mɛnd kɛn Raa bɛɛr ɔɔɗio.» Jee mɛtiɲge saap ɔɔ *M*ɛnd ara se je taaɗn ute egliz ɔɔ ute jeegen maak ki. Aan gɔɔ maakŋ maktubm kɛn deet deet se, maakŋ maktubm gɛn k-dige tu se kic ɓo, naaɲ taad̙ jeege tun kɛn naaɲ raaŋɗen ɔɔ jˈiŋg jˈɔnd kɔndɔ ɔɔ jˈaay kaamɗe, ɔɔ kaal maakŋ mɛt ki se jˈɔkiɲ jiga.

Jan raaŋ ɔl tɔɔsɛ jeege tun egliz ki

1 Maam kɛn naan egliz ɓo mˈraaŋi maktubm se naai ki ute gɛnige, naai ɓo Mɛnd* kɛn *Raa bɛɛr ɔɔɗio. Maam se mˈjese ute maakum paac. Maam mˈkalumki sum ɓo mˈjese eyo, num gaŋ jee jeel taar mɛt ki paac se jese kici. 2 Ɔɔ taar mɛt ki se utu iŋg maakjege tu ɔɔ daayum utu tiŋg ute naajege. 3 Ɔɲ Raa Bubjege ute Gooniɲ Isa *al-Masi se ajeki tɛɗn bɛɛɗe, ajeki kɛɛjɲ dojege tu ɔɔ ajeki kɛɗn lapia. Bin ɓo jˈaki kiŋg ute maak-jea ɔɔ ute kɛn mɛt ki.

Taar mɛt ki ute maak-jea

(1Jn 5.1-3)

4 Maam se maakum-raap aak eyo kɛn mˈɔŋ gɛnigen mɛtiɲge jaay lee ɗoobm Raa kɛn mɛt ki se. Naaɗe se tɛd̙ nakgen kɛn Raa Bubu taadʒeki gɛn tɛɗa se.

5 Bin se Mɛnda, ɓɔrse maam mˈtaadî mˈɔɔ: kˈjeki naapa. Ɔɔ nakŋ kɛn Raa taadʒeki gɛn tɛɗa se jaay ɔlum maam mˈraaŋi se, kɛse kiji eyo. Gaŋ kɛse taar kɛn naajege kˈbooyiɲkiro do kuun mɛt ki. 6 Kɛn naajege jaay kˈjeki Raa se: kɛse naajege kˈtɛɗki nakŋ kɛn Raa taad̙ ɔɔ gɛn tɛɗa. Taa nakŋ kɛn Raa taaɗo gɛn tɛɗa kɛn naase ˈbooyiɲkiro do kuun mɛt ki se, iŋgki do taar kɛn se.

(1Jn 4.1-6, 2.18-23)

7 Jeegen lee aaɲ jeege dal se ɓaaɗoga dɛna do naaŋ ki. Num jee se ɓo kɛn Isa *al-Masi jaay ɓaaɗo tɛd̙ roɲ debkilimi do naaŋ ki se, naaɗe took do taar kɛn se eyo. Debm kɛn tɛd̙ bin se ɓo kɛn lee aaɲ jeege dala ɔɔ naaɲ ɓo debm kɛn gɛc al-Masi. 8 Taa naaɲ se ɓo naase ɔndki kɔndɔ taa naabsen ˈtɛɗki se ˈkutn cɛr eyo, anum naabsen ˈtɛɗki se utu aki kɔŋ bɛɗse ute maraadse.

9 ˈJeelki debm jaay naar aaɲ deel naan ki ɔɔ iŋg do taar al-Masi dooyjekiro ey se, debm bin se Raa ute naaɲ eyo. Gaŋ debm jaay iŋg do taar al-Masi dooyjekiro se, debm bin se naaɲ iŋg dɔɔk ute Raa Bubu ɔɔ ute Gooniɲa. 10 Taa naaɲ se ɓo nam jaay ɓaaɗo taadʒenga taar kɛn jaay tec gɛn Isa al-Masi kɛn kˈlee kˈdooyjekiro ro ki ey se, debm bin se ɔɲte ˈkɔkiɲki ɓeesege tu ɔɔ ɔɲte ˈtɛɗîɲki tɔɔsɛ. 11 Num debm jaay tɛɗîɲga tɔɔsɛ ɔkiɲ ɔɔɲ se, debm bin se ɛndga maakŋ *kusiɲ kɛn debm se lee tɛd̙ se.

Jan raaŋ naŋ taariɲa

12 Ey num maam mˈɔk nakge dɛna kɛn mˈje mˈasen raaŋa, naɓo taargen se mˈje mˈaɗen raaŋ maakŋ maktub ki eyo. Taa maam mala mˈsaap mˈutu mˈasen ɓaa kaaka ɔɔ kɛn mˈaanga naane naɓo jˈaki taaɗn taara ute taara. Taa bin se maak-raapjege se ˈtɛɗn maak-raap maraadiɲ ki. 13 Gɛnaai Mɛnd kɛn Raa bɛɛr ɔɔɗîɲo ute gɛniɲge se ˈtɛɗî tɔɔsɛ naai ki kici.

---

* 1:1 Jee mɛtiɲge saap ɔɔ Mɛnd ara se je taaɗn ute jee egliz kɛn lee tus gɔtɔ kaam kalaŋ.

Maktubm Jan raaŋiɲ gɛn k-mətəge

Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn ɗooy maktubm k-mətəge gɛn Jan

Maktubm ara se kic ɓo debm kɛn taaɗ ɔɔ naaɲ naan jee al-Masige se ɓo, debm raaŋiɲa. Maktubm se naaɲ raaŋiɲ gaab ki kalaŋ bini k'daŋiɲ Gayus. Gayus se k'jeeliɲ eyo naɓo naaɲ se tuj ərmiɲ te Isa al-Masi eyo. Nakŋ naaɲ tɛɗ se ɓaa te gɛn Deotrep kalaŋ eyo. Taa Deotrep se lee taaɗ taargen iŋg kusu ro deb kɛn naan jee al-Masige tu se ɔɔ naaɲ je kɔkŋ mɛrtge eyo. Ute maktubm ese ɓo k'jeelki kɔkŋ mɛrtge ɔɔ ute kɔkŋ gɛnaagen ɔɔɲ se, kɛse taaɗn maak-jea ɔɔ taaɗ ɔɔ do taar kɛn mɛt ki se k'tujki te ərmjege eyo.

Jan raaŋ ɔl maktub Gayus ki
(Mt 10.40-42)

1 Maam kɛn naan egliz ɓo m'raaŋi maktubm se naai Gayus ki. Naai ɓo debm kɛn maakum jei ɔɔ maam se m'jei ute maakum paac.

2 Mɛɗn kɔɔɲ maakuma, maam m'je se, nakŋ naai tɛɗ paac se 'kaaɲ kaama. Ɔɔ m'je lapi roi se 'tɛɗn jiga aan gɔɔ kɛn naai 'lee jiga ɗoobm *Raa ki se.

Gayus se jeege tɔɔmiɲa

3 Maam se maakum-raap aak eyo, taa gɛnaagen iiɲo gɔti ki jaay lee ɓaaɗo gɔtje ki ara se, taadʒenga saaɗn naai kɛn iŋg do taar kɛn mɛt ki jiga se: ɗeere, naai se utu iŋg do taar kɛn mɛt ki. 4 Kɛn maam jaay booy j'ɔɔ gɛnumge utu iŋg jiga do taar kɛn mɛt ki se, kɛse ɛɗum maak-raapo dɛn aak eyo.

5 Mɛɗn kɔɔɲ maakuma, naai se debm utu iŋg do taar kɛn k'dooyio se jiga ɔɔ gɛnaagen iiɲo gɔt kuuy kɛn naai jeelɗe eyo jaay ɓaaɗoga mɛrtɛ gɔti ki kic ɓo, naai ɔkɗen jiga. 6 Jeegen naai ɔkɗeno jiga se, kɛn ɓaaɗoga gɔtn ara num naaɗe tɔɔmi naan jeege tun *egliz ki ɔɔ ɗeek ɔɔ naai se debm 'jeɗe dɛna. Bin se m'taaɗi m'ɔɔ aay kaami ɔɔ jee bin se lee noogɗe daayum ute noogŋ naai se jaay ɓo, aɗen noogŋ maakŋ lee mɛrtɗege tu aan gɔɔ kɛn Raa jen ro ki. 7 Taa naaɗe lee mɛrtɛ se gɛn tɛɗn naabm *al-Masi ɔɔ jeegen jeel Raa mal ey se ɗim tap ɓo naaɗe tɔnd mɛta gɔtɗe ki eyo. 8 Taa naaɲ se ɓo naajege se, jeegen bin se naajege j'aɗeki noogo, taa j'aki tɛɗn naaba kalaŋ ɔɔ taar mɛt kɛn j'aki taaɗn jeege tu se ɓaa ute naaniɲa.

Deotrep ute Demetrus
(1Kɔr 4.18-21)

9 Ey num maam m'raaŋ m'ɔlga maktub *egliz ki, naɓo Deotrep se baate tookŋ taarje, taa naaɲ se je ɓo gɔtn magal roɲa daan jee Raage tu. 10 Taa ɗi kɛn jaay maam m'utu m'asen ɓaa kɔŋ se, m'asen ɓaa taaɗn nakŋ jig eyo kɛn naaɲ iŋg tɛɗ se, ute taar-kɔɔɓm naaɲ lee tɔkjen doje ki. Naaɲ ese sum eyo, num gaŋ naaɲ tɛɗ nakgen cir naaɲ se daala, naaɲ se baate kɔkŋ gɛnaagen ɗoobm Raa ki ɔɔ jee kɛn je ɔɔ aɗen kɔk kic ɓo, naaɲ gaasɗe ɔɔ tuurɗen naatn maakŋ egliz ki.

11 Mɛɗn kɔɔɲ maakuma, ɔɲte kuun bɔlɔtn jeegen lee tɛɗ nakgen jig ey se, num gaŋ uun bɔlɔtn jeegen lee tɛɗ nakgen jiga. Taa debm tɛɗ nakŋ jiga se, naaɲ debm Raa. Num gaŋ debm tɛɗ nakŋ jig ey se, naaɲ se jeel Raa eyo.

12 Anum jeege se paac taaɗ taargen jiga ro Demetrus ki ɔɔ kiŋg naaɲ iŋg jiga do taar kɛn mɛt ki se kic ɓo tɛɗiɲ saaɗa. Naaje kic ɓo k'saaɗiɲge. Taa naaɲ se ɓo naai kic 'jeele saaɗn naaje se saaɗn mɛt ki.

Jan taaɗ naŋ taariɲa

13 Ey num m'ɔk nakge dɛna kɛn m'je m'aisiɲ raaŋa, naɓo m'je m'aisiɲ raaŋ maakŋ maktub ki eyo. 14 Taa maam se ɔɔpga gɔɔrɔ m'saap m'utu ɓaa gɔti ki, ɔɔ kɛn ɓaa m'ɔŋiga jaay ɓo k'ɓaa taaɗn taara ute taara.

15 Ɔɲ Raa ai kɛɗn lapia. Mɛɗîgen gɔtn ara se tɛɗî tɔɔsɛ ɔɔ mɛɗîgen gɔtn naane se, naŋa naŋa kic ɓo naai 'tɛɗiɲ tɔɔsɛ.

Maktubm gɛn Jud Kupm mɛtn taar taadʒeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn Jud

Maktubm kɛn Jud raaŋiŋ̃ se, naaŋ̃ raaŋiŋ̃ jee al-Masige tun gɔtɔ ɓaa se paac. Taar kɛn naaŋ̃ taad se, tec tec naapa ute taargen jˈɔŋiŋ maakŋ maktubm gɛn Piɛr gɛn k-dige se. Maakŋ raaŋiŋ̃ ki se naaŋ̃ iiŋ ro jeege tun dooy jeege ute taar-kɔɔɓɔ ɔɔ iŋg tɛɗn aan gɔɔ kɛn maakɗe jen ro ki se. Jud maakŋ raaŋiŋ̃ ki se, naaŋ̃ tuun tɔl taargen maakŋ Kitapm kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ̃a ɔɔ ute taargen se ɓo, naaŋ̃ dooy jee al-Masigen do naaŋ̃ ki. Naaŋ̃ tuun tɔl taargen maakŋ kitapm Yaudge tu kici naɓo maakŋ Kitap kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ̃ se, kitapgen se, gɔtɔ (bersege 9, 14 ɔɔ 15). Ɔɔ naaŋ̃ taad ɔɔ Raa se jee kɛn baate tookŋ taar kɛn Raa taaɗɗen ɔɔ naaŋ̃ jeɗe se, naaŋ̃ utu aɗen dabar ɔɔŋ̃ aak eyo. Ute naaŋ̃ se kic ɓo Raa je aɗen kut eyo naɓo naaŋ̃ je aɗen kaaja.

Jud raaŋ ɔl tɔɔsɛ jee al-Masige tu

1 Maam mˈJudn kɛn debm tɛɗn naabm Isa *al-Masi ɔɔ mˈgɛnaa Jak ɓo mˈraaŋsen maktubm ese se, naase jeege tun *Raa Bubu jese ɔɔ daŋseno ɔɔ bɔɔbse te Isa al-Masi se. 2 Ɔŋ̃ Raa asen kɛɛjŋ̃ dose ki, asen kɛɗn lapia ute maak-jeŋ̃ se ute maraadiŋ̃a.

Jeegen dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo *(2Pr 2.1-22, 3.1-3)*

3 Naase mɛɗn kɔɔŋ̃ maakumge se, maam se mˈje bɛɛ eyo kɛn mˈasen raaŋ maktubm se taa mɛtn taar kaajŋ̃ kɛn Raa aajjeki taa naapm paac se. Nakŋ kɛn ɔlum jaay maam mˈaay kaamum mˈraaŋsen maktubm se, taa mˈasen kɛɗn kaay kaama, taa naase aki ɗo do taarge tun naase kˈdooyseno jaay aalki maakse do ki gɛn sɔrɔkiŋ̃ se. 4 Taa jee mɛtiŋ̃ge se gooŋ̃ ɛndoga maakse ki, naaɗe se ɓo kɛn Raa do dɔkiŋ̃ tap ɓo ɔjɗenga kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki aan gɔɔ kɛn kˈraaŋiŋ̃o maakŋ Kitap ki. Jee se, taar kɛn Raa taadʒeki taa maak-jeŋ̃ se, naaɗe tɛrliŋ̃ kaam kuuy taa naaɗe ˈkɔŋ ɗoobm kɛn an tɛɗn nakŋ kɛn maakɗe jen ro ki. Kɛn naaɗe jaay tɛɗ bin se, naaɗe ɔɔɗ und Isa *al-Masi naaŋ̃ kɛn Magaljege ɔɔ Mɛljege kalaŋ lak se.

5 Tɛr mˈje mˈasen taaɗn daala, ˈjeelki, do dɔkiŋ̃ se Mɛljege Raa aajo gaan *Israɛlge kaaɗ kɛn naaŋ̃ ɔɔɗɗeno naatn maakŋ taa naaŋ kɛn Masar ki. Gaŋ maakɗe ki se jeegen baate kaal maakɗe do naaŋ̃ ki se, naaŋ̃ tɔɔlɗe naatn. 6 ˈSaapki do *kɔɗn Raage tun, magal kɛn Raa ɛɗɗen se naaɗe ɔkiŋ̃ te tɔɔg eyo, iiŋ̃ rɛsno ute gɔtn kɛn Raa tɔnddɛn ro ki. Taa naaŋ̃ se ɓo Raa tɔk dɔɔkɗe ɔɔ ɔmbɗen maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ gɛn tiŋg daayum gɔtn ese bini ˈkaan ɓii kɛn naaŋ̃ an kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu paac se. 7 ˈSaapki do jeege tun kɛn tiŋgo maakŋ gɛgɛr kɛn Sɔdɔm ute Gɔmɔr* ɔɔ ute jeegen tiŋgo maakŋ gɛgɛrge tun cɛɛsɗe ki: naaɗe se kic tɛɗo *kusiŋ̃ bini naaɗe lee ɛɛso naap rɛŋ̃ rɛŋ̃ ɔɔ tɛɗo napar nakgen jig eyo kɛn jikilimge tap ɓo lee tɛɗiŋ̃ eyo. Naaɗe se Raa dabarɗenga maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum.

8 Jee kɛn gooŋ̃ ɛndo maakse ki se tɛɗ nakgen jig eyo bin kici. Ɔɔ naaɗe se ute nigen kɛn naaɗe lee ni se ɓo ɔlɗen gɛn kɛɛs naapgen rɛŋ̃ rɛŋ̃. Jee ese se kɛn Raa jaay Mɛlɗe se, naaɗe took eyo ɔɔ kɔɗn Raagen ute nookɗege se kic ɓo, naaɗe naajɗe. 9 Gaŋ bubm kɔɗn Raagen kˈdaŋiŋ̃ Mikaɛl se kic ɓo, kaaɗ kɛn naaɗe mooyo te *Bubm sitange gɛn naar yo *Musa se, naaŋ̃ naajiŋ̃ te ute taar iŋg kus eyo, num naaŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naai se, Raa utu ai dabara.» 10 Num gaŋ jeegen ese se naaɗe naaj ute taargen naaɗe kic ɓo jeel mɛtiŋ̃ eyo. Naaɗe se aan gɔɔ daagen maakŋ kaag ki kɛn ɔk maak-saap ey se ɔɔ nakgen naaɗe lee tɛɗ se ɓo kɛn utu aɗen kutu. 11 Naaɗe se utu aɗen tɛɗn ɔɔŋ̃ aak eyo, taa naaɗe se uunga ɗoobm Kayn†. Naaɗe tɛɗ nakgen jig eyo taa an kɔŋ gurs ro ki aan gɔɔ kɛn Balaam‡ tɛɗo do dɔkiŋ̃ se. Naaɗe utga roɗe aan gɔɔ Korɛ§ debm kɛn baate tookŋ taar Raa se. 12 Kɛn naase aki kɔs kalaŋ jaay, naaɗe ute maakse ki num, naaɗe ɓo kɛn lee tujsen gɔtn kɔs se. Naaɗe ɔsɔ, ɔɔ aay te maraaddɛ sɔkɔŋ̃ kic ɓo tɔɔlɗe eyo ɔɔ naaɗe lɛ saap do naaɗe maliŋge tu sum. Naaɗe se tec aan gɔɔ gapar ɔŋ eeɗ maan ey jaay kuulu wɔɔkiŋ̃ naatn se. Naaɗe aan gɔɔ kaaggen kɛn kaaɗn koojɗege aan

* 1:7 Aak Jɛn koŋ̃ 18 ɔɔ 19. † 1:11 Kayn se goon Adum kɛn tɔɔl gɛnaaŋ̃ Abɛl. Aak Jɛn 4.5-16.
‡ 1:11 Aak Nmb 22-24. § 1:11 Aak Nmb 16.1-5.

kaace num ɔk kooj ey se. Kaaggen se ɓo
kɛn k'tɔɔɗɗe ute mɛt iiriŋ̃ jaay j'ɔŋ̃ɗe ooy
se. [13] Naaɗe se tɛɗn nak sɔkɔŋ̃ge tec aan gɔɔ
ool ɗoocga num tɔl gupiyiŋ̃ jɛŋ ki se; naaɗe
tec aan gɔɔ k-dijgen mɛtiŋ̃gen tɔɔɗ lee wari
se ɔɔ jee se Raa utu aɗen kɔmb gɔt kɛn ɔɔɗ
dɔrɔɗ gɛn daayum daayum.

[14] Do dɔkiŋ̃ se gaaba kalaŋ k'daŋiŋ̃ Enok*.
Naaŋ̃ se ɓugŋ gɛn k-cilige gɛn Adum. Taa
jee ese se naaŋ̃ taaɗoga taaɗ teeco taar Raa
ki kɛn ɔɔ: *'Booyki, M*ɛljege Raa se utu ɓaaɗo
ute jee naaŋ̃gen *salal kɛn dupu kando
kando se [15] *taa k*ɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu paac
kɛn aal Raa maak ki eyo kɛn baate tooko Raa
ɓo gaarɗe se, naaɗe se ɓo j'aɗen jeel naaɗe
se jee kusiŋ̃ge, taa taargen naaɗe taaɗ iŋg
kus ro Raa ki se. [16] Jee se tiŋg ɓo maakɗe
raap eyo ɔɔ iŋg ɓo gɛn tɔkŋ mind jeege.
Naaɗe se tɛɗn nakŋ maakɗe je sum ɔɔ naaɗe
taaɗ taargen deel doɗe ɔɔ aaŋ̃ jeege dala ute
taar nijimi taa naaɗe kɔŋ dîm gɔtɗe ki.

*Jud d*ɛj gɛnaagen ɗoobm *al-Masi ki

[17] Num gaŋ naase, mɛɗn kɔɔŋ̃ maakumge
se 'saapki do taarge tun kɛn jee kaaŋ̃ naabm
Mɛljege Isa al-Masi taaɗseno do dɔkiŋ̃ se.
[18] Naaɗe taaɗseno ɔɔ: «Ɓii kɛn kaam mɔɔtn
dunia an naŋ se, jeegen jee kaakŋ mɛtn
jeege se utu aɗe ɓaao ɔɔ naaɗe se lɛ aal
Raa maak ki eyo ɔɔ tɛɗn nakŋ maakɗe jea.»
[19] Ɗeere, kɛse ɓo naaɗe! Ɔɔ naaɗe se ɓo kɛn
gaaŋ jeege ute naapa; ɔɔ naaɗe se nakŋ daa
roɗe je se ɓo naaɗe tɛɗîŋ̃a ɔɔ jee se ɔk *Nirl
Raa maakɗe ki eyo.

[20] Num gaŋ naase, mɛɗn kɔɔŋ̃ maakumge,
'noogki naapa ɔɔ iŋgki tɔɔgɔ do taar Raage
tun k'dooyseno jaay naase 'took aalki
maakse do ki se. Kɛn aki tɔnd mɛtn Raa
se, ɔŋ̃ki *Nirl Salal ɓo asen tɔɔɗɔ. [21] Kaaɗ
kɛn naase utu aakki kaak kaam kaaɗn kɛn
naase utu aki kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum kɛn
Mɛljege Isa al-Masi ute bɛɛŋ̃a utu ajeki kɛɗ
se, iŋgki maakŋ maak-je Raa ki. [22] Jeegen
maakɗe utu naaj naaj ɓɔrt se, naase ɛɛjɗeki
doɗe ki. [23] Ɔɔ jeegen mɛtiŋ̃gen kuuy kɛn ɓaa
ɓaa poodn se, naase aajɗeki. Kɛngen kuuy
kic ɓo ɛɛjɗeki doɗe ki, naɓo ɔndki kɔndɔ
ɔŋ̃ten tumki te naaɗe, bini jee se kalɗegen
*kusiŋ̃ɗege tujɗenga tuj se kic ɓo, naase
'yɛɛmɗe ki.

*K't*ɔɔmki Raa

[24] K'tɔɔmki Raa, naaŋ̃ kɛn ɔk tɔɔgɔ asen
bɔɔbɔ taa naase aki koocŋ̃ ɗoobiŋ̃ ki eyo.
Naaŋ̃ asen ɓaa naaniŋ̃ ki se jee ɔk tuju roɗe
ki eyo ute maak-raapo, maakŋ gariŋ̃ kɛn
wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ kɛlɛŋ se. [25] Raa se naaŋ̃
kalaŋ lak. Naaŋ̃ ɓo Debm aajjeki ute ɗoobm
Mɛljege Isa *al-Masi. Ɔŋ̃ jeege paac aŋ̃
*nooko, aŋ̃ magala ɔɔ aŋ̃ jeeliŋ̃ naaŋ̃ ɓo,
debm ɔk tɔɔgɔ ɔɔ tɔɔgŋ naaŋ̃ se gɔtn do
dɔkiŋ̃ tap ɓo naaŋ̃ utu tap, kɛn ɓɔrse ki ɔɔ
gɛn daayum daayum. *Amin.

* 1:14 Aak jɛn 5.21-24.

Kitapm kˈdaŋiŋ̃ Apokalips

kɛn Jan raaŋo

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn

dooy kitapm kˈdaŋiŋ̃ Apokalips kɛn Jan raaŋo

Jan debm kɛn raaŋ kitapm ara se taaɗ mɛtn nakgen kɛn Isa al-Masi taaɗiŋ̃o mɛtiŋ̃ tooɗ tal se. Kaaɗ kɛn se naaŋ̃ jˈɔk kˈɓaansiŋ̃ gɔtn maane ɔl gurugiŋ̃ daan ki kˈdaŋiŋ̃ Patmos se. Kɛn ɔl jaay jˈɔk kˈɓaansiŋ̃ se taa naaŋ̃ taaɗ Labar Jiga gɛn Isa al-Masi jeege tu, kaaɗ kɛn se ɓo gaar magal *Rɔm ki lee dabar dabar jee al-Masige se. Naaŋ̃ raaŋ eglizge tun cili kɛn taa naaŋ Turki kɛn ɓɔrse se gɔtn kɛn markabge lee ɗaarni, ɔɔ gɔtn se kˈdaŋiŋ̃ Smirn. Jee al-Masige jaay kˈdabarɗe se taa naaɗe jeel mɛlɗe ɓo Isa al-Masi kaliŋ̃ ki sum. Kaaɗ kɛn gɔtɔ tɛɗɗɛn ɔɔŋ̃ se ɓo, Jan raaŋɗɛn kitapm se taa aɗɛn tɔɔgŋ maakɗe do kaal maakɗe ki ɔɔ do kɔnd doɗe kɛn naaɗe ɔnd do Raa ki se. Maakŋ kitapiŋ̃ ki se Jan taaɗ mɛtn nakgen Isa taaɗiŋ̃ mɛtiŋ̃ ute napar taargen aan gɔɔ jˈaal kaal naagŋ taara. Naɓo nakgen se jee al-Masigen jeel Kitapm kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ̃ se ɓo jeel ɔk mɛtiŋ̃a, ey num jee kuuy se, naaɗe jeel ɔk mɛtiŋ̃ eyo. Nakgen Isa al-Masi teec naan Jan ki jaay taaɗiŋ̃ mɛtiŋ̃ se, naparɗe kalaŋ eyo, naɓo ko taariŋ̃ se kalaŋ sum. Ko taar kɛn Jan jen taaɗa tap tap se naaŋ̃ je ɗeekŋ ɔɔ ɓɔrse jˈaak aan gɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ do jeege tu se ɓo cirga gɔtɔ ɓaa se paac, naɓo Isa al-Masi, naaŋ̃ kɛn Mɛl kalaŋ sum se utu ˈcir nakgen ɔk tɔɔgɔ do jeege tu se gɛn sɔrɔkiŋ̃a. Naaŋ̃ ˈtɛɗn naaŋ̃ se taa gɛn Raa ɔɔ gɛn jeeŋ̃ge.

Jan taaɗ mɛtn nakgen kɛn naaŋ̃ aako

1 Kɛse ɓo mɛtn taar nakgen kˈjeel mɛtiŋ̃ ey jaay *Raa taaɗ mɛtiŋ̃ Isa *al-Masi ki ɔɔ Isa ɔl kɔɗ naaŋ̃ se ɓaa taaɗ mɛtiŋ̃ ɓuliŋ̃ Jan ki, taa Jan ɓaa taaɗ mɛtiŋ̃ jee tɛɗn naabm Raage tu nakgen kɛn utu ˈkaan naan ki se. 2 Jan se aako utu kaamiŋ̃a ɔɔ taaɗ mɛtiŋ̃ paac jeege tu ɔɔ kɛse Taar Raa mala ɔɔ kɛse ɓo nakgen mɛt kɛn kˈjeel mɛtiŋ̃ ey jaay Isa al-Masi mala taaɗiŋ̃o mɛtiŋ̃ se. 3 Maak-raapo debm kɛn dooy taar se jeege tu ɔɔ maak-raapo jeege tun booy taar kɛn teeco taar Raa ki kɛn kˈraaŋiŋ̃o ara ɔɔ took do ki. Taa nakgen se kaaɗiŋ̃ ɔɔpga gɔɔrɔ utu ˈkaana.

*Jan raaŋ ɔl tɔɔsiŋ̃ *eglizge tun taa naaŋ Azi ki*

4 Kɛse maam Jan ɓo mˈraaŋsen kitapm se naase eglizge tun maakŋ gɛgɛrge tun kaam cili kɛn taa naaŋ Azi kɛn kaam kalaŋ. Ɔŋ̃ Raa kɛn do dɔkiŋ̃a, ɓɔrse, ɔɔ kɛn utu ɓaaɗo ɔɔ ute nirl Raagɛn cilin naan kaag doŋ̃ ki se asen tɛɗn bɛɛŋ̃a ɔɔ asen kɛɗn tɔɔsiŋ̃a. 5 Ɔŋ̃ Isa *al-Masi dɛbm saaɗn mɛt ki ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm duro deet deet daan yoge tu ɔɔ naaŋ̃ ɓo Gaar gɛn gaariŋ̃gen do naaŋ ki se, ɔŋ̃ asen tɛɗn bɛɛŋ̃a ɔɔ asen kɛɗn tɔɔsiŋ̃ kici.

Isa se, naaŋ̃ ɓo debm jejeki, ɔɔ ute moosiŋ̃ se, naaŋ̃ ɔɔɗjekiga dojege maakŋ *kusiŋ̃ ki. 6 Naaŋ̃ ɔljekiga maakŋ gaariŋ̃ ki ɔɔ tɛɗjekiga kˈtɛɗkiga jee tɛɗn *sɛrkɛ gɛn Bubiŋ̃ Raa. Bin num ɔŋ̃ jeege paac aŋ̃ *nooko ɔɔ ɔŋ̃ tɔɔgŋ naaŋ̃ se lɛ ˈtiŋg gɛn daayum daayum. *Amin!

7 ˈBooyki! Isa utu aɗe ɓaa maakŋ gapar ki,
ɔɔ jee tɔɔsiŋ̃o do kaag ki ute jeege paac,
naaɗe utu aŋ̃ kaakŋ ute kaamɗe.
Ɓii kɛn se, jeegen do naaŋ ki paac utu ˈtɔɔyɔ
ɔɔ ˈkeem nɔɔ.
Taar se utu ˈtɛɗn ɗeer ɗeer. Amin!

8 Mɛljege Raa ɗeek ɔɔ: «Maam mˈAlpa ɔɔ mˈOmega* ɔɔ maam mˈSidburku, maam kɛn do kupm mɛt ki, kɛn ɓɔrse ɔɔ kɛn utu aɗe ɓaa.»

Jan aak Isa maakŋ gaariŋ̃ ki

9 Kɛn ara maam gɛnaase Jan kɛn utu ɔɔɗ yɛɛɓiŋ̃ ute naase. Ɔɔ maam kic mˈɔŋga bɛɗum *maakŋ Gaar Raa ki te naase. Taa Isa se, maam kic mˈutu mˈaay kaamum te naase. Kɛn ɔl jaay kˈjˈɔk kˈɓaam gɔtn kɛn maane ɔl gurugiŋ̃ kɛn kˈdaŋiŋ̃ Patmos se, taa taar Raa ɔɔ taa saaɗn Isa kɛn maam mˈlee mˈtaaɗ se. 10 Ɓii kalaŋ *Nirl Salal bɔɔy dom ki ɔɔ gɔtn se maam booy mind nam taaɗ mɛtum ki makɔŋ̃ɔ aan gɔɔ pulu ɔɔ ɓii kɛn se ɓii dumas†. 11 Mind nam ese se taaɗum ɔɔ: «Nakŋ naai aakiŋ̃ se ˈraaŋiŋ̃ maakŋ kitap ki ɔɔ ɔliŋ̃ *eglizge tun maakŋ gɛgɛrge tun kaam cili jee kɛn: Ɛpɛz ki,

* 1:8 Alpa ɔɔ Omega se je ɗeekŋ ɔɔ: maam ɓo mˈdo kupm mɛt ki ɔɔ mˈtaar tɔɔliŋ̃a. † 1:10 Ɓii dumas se ɓii gɛn Mɛljege.

Smirn ki, Pɛrgam ki, Tiatir ki, Sarde ki, Piladelpi ki ute jee Laodise ki kici.»

12 Kɛn maam jaay m'booy mind nam se, m'tɛrl m'aak mɛtum ki. Num kɛn maam jaay m'tɛrl se, m'aak lɔɔmpɔn daabge cili. 13 Maam m'aak nam aan gɔɔ Goon Debkilimi‡ ɗaar ɗaar daan lɔɔmpge tun cili se; kaliṉ roṉ ki se jɛrlɛ bini aan naagŋ jɛṉ ki. Ɔɔ naaṉ dɔɔk kaaɗiṉ ute kɔl kɛn k'ɗaapiṉ ute daab; 14 ɔɔ bɛɛkŋ doṉ se raap lak lak aan gɔɔ kuubu ɔɔ kaamiṉ se lɛ aal bilik bilik aan gɔɔ pooɗo. 15 Ɔɔ jɛṉge se aan gɔɔ maal kɛn j'ɔliṉo pooɗn jaay aac dɛŋ se, ɔɔ mindiṉ lɛ aan gɔɔ keem ool kɛn ɗoocga num eem uu se. 16 Ɔɔ maakŋ ji daamiṉ ki se, naaṉ ɔk k-dijge cili. Ɔɔ gɔrd-jɛrlɛ kɛn taariṉgen di taat ranan ranan se, teeco taariṉ ki ɔɔ daan-kaamiṉ se aan gɔɔ kaaɗn kɛn aanga katar ki num ɔs tɔk kaama kiric se.

17 Kɛn maam jaay m'aakiṉ se, maam m'ooc mɛtn jɛṉ ki aan gɔɔ debm ooyga kooyo. Num gaŋ naaṉ ɔnd ji daamiṉ dom ki ɔɔ ɗeekum ɔɔ: «Ɔṉte 'ɓeere! Maam ɓo debm kɛn deet deete ɔɔ kɛn kaam mɔɔtn. 18 Maam ɓo debm m'iŋg zɛɛrɛ. Maam se m'ooyoga kooyo naɓo m'duroga daan yoge tu ɔɔ ɓɔrse m'utu m'iŋg zɛɛrɛ gɛn daayum daayum. Maam se m'ɔk tɔɔgɔ do yo ki ɔɔ do ɓee yoge tu kici. 19 'Booyo! Nakgen kɛn naai aakiṉga kaaka ɔɔ kɛngen utu aɗe ɓaa naan ki se, 'raaŋiṉ maakŋ kitap ki. 20 K-dijgen cilin kɛn maam m'ɔkiṉ ji daamum ki ute lɔɔmpɔn daabgen cili kɛn naai aakiṉo jaay *'jeel mɛtiṉ ey se, 'booyo: k-dijgen cili se taaɗ te *kɔɗn Raagen cilin gɛn eglizgen maakŋ gɛgɛrge tun kɛn kaam cili se. Ɔɔ lɔɔmpɔn gɛn daabgen cili se lɛ, je taaɗn ute eglizgen maakŋ gɛgɛrge tun kaam cili se kici.»

2

*Maktubm se k'raaŋiṉ *eglizn k*ɛn Ɛpɛz ki

1 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se, 'raaŋiṉ maktub ɔɔ:

'Booyo! Debm kɛn ɔk k-dijge cilin ji daamiṉ ki ɔɔ kɛn lee daan lɔɔmpge tun cilin gɛn daab se taaɗi ɔɔ:

2 «Naabse kɛn naase 'tɛɗki paac ute kaay kaamse kɛn naase ɔkki maakŋ naabse ki se, maam m'jeele. Ɔɔ maam m'jeele naase se ɔŋki 'sɛrkŋ jee *kusiṉge eyo. Jee kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ *jee kaaṉ naabm Isage se, naase aak 'jeelɗeki naaɗe se jee kaaṉ naabm Isage eyo, naase ɔŋɗeki naaɗe se, jee taar-kɔɔɓge. 3 Anum naase se daayum aayki kaamse; naase se 'dabarkiga taa maama ɔɔ ɔlki te mɛtse cɛɛɓ ki eyo. 4 Num maam se m'ɔk taara te naase gɛn taaɗa: maak-je kɛn naase ɔkki do maam ki deet se, ɓɔrse aan gɔɔ kɛn do dɔkiṉ eyo. 5 'Saapki tu! Ey num naase uunkiroga mɛtn naabse jiga naɓo naase aal oockiga. Bin num 'tɛrlki kiŋgse ɔɔ 'tɛrlki tɛɗn naabse aan gɔɔ kɛn naase 'lee tɛɗiṉkiro do dɔkiṉ se. Kɛn bin ey num, maam se m'utu m'asen kɔŋɔ ɔɔ kɛn naase jaay 'tɛrlki te kiŋgse ey se, lɔɔmpsen gɛn daab se, m'aṉ kuun ɗɛɛtn gɔt kuuy. 6 Naɓo naase kic utu 'tɛɗki nakŋ jiga. Aan gɔɔ maam m'ɔɔɗ m'uun naabm jee Nikolait* tɛɗ se, naase kic ɔɔɗ undɗeki bin kici.

7 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy taar kɛn *Nirl Raa taaɗ eglizge tun gɔtɔ ɓaa se paac se: nakgen se jaay debm cirɗega num, maam m'aṉ kɛɗn koojṉ kaagŋ kɛn ɛɗ kaaja kɛn maakŋ jinɛn Raa ki se.»

*Maktubm se k'raaŋiṉ *eglizn k*ɛn Smirn ki

8 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Smirn ki se, 'raaŋiṉ maktub ɔɔ:

'Booyo! Debm deet deet ɔɔ kɛn kaam mɔɔtn, naaṉ kɛn ooyo ɔɔ duroga daan yoge tu se taaɗsen ɔɔ:

9 «Maam se m'jeel dubarse ute daayse, naɓo naan *Raa ki se, naase se jee maalge. Kɔɔɗn kɛn jee tɛɗ roɗe aan gɔɔ Yaudge lee ɔɔɗse se, maam m'utu m'booyo. Naaɗe se Yaudge eyo, num naaɗe se jee *'Bubm sitange. 10 Naase se utu aki dabara naɓo oṉte 'ɓeerki. 'Booyo! Bubm sitange utu tɔkŋ jeesegen mɛtiṉge aɗe kɔmb daŋgay ki taa asen naama ɔɔ naase aki dabara gɛn ɓii sik. Num aayki kaamse bini kɛn j'asen tɔɔl kic num oṉten tujki ɔrmse ɔɔ maam m'utu m'asen kɛɗn laatn tɔɔmɔ† kɛn taaɗ ɔɔ naase se ɔŋkiga kaaja gɛn daayum.

‡ 1:13 Aak Dan 7.13. * 2:6 Jee Nikolait se dooy jeege ute Taar Raa kɛn mɛt ki eyo. † 2:10 Laatn tɔɔmɔ se je ɗeekŋ ɔɔ j'asen kɛɗn nakŋ kɛn asen raap maakse. Naaṉ se aan gɔɔ bɛɗɛ kici.

11 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy
taar kɛn *Nirl Raa taad eglizge tun gɔtn
ɓaa se paac: debm jaay aasiŋ̃ga ɔɔ ɔŋ
cirga se, yo gɛn k-dige se aŋ̃ kɔŋ tɛɗn ɗim
eyo.»

*Maktubm se k'raaŋiŋ̃ *eglizn k*ɛn Pɛrgam ki

12 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ
gɛgɛr kɛn Pɛrgam ki se, raaŋiŋ̃ maktub ɔɔ:
'Booyo! Debm kɛn ɔk gɔrd-jɛrl taar-
iŋ̃ge di paac taat ranan ranan se, taadsen
ɔɔ:
13 «Maakŋ gɛgɛr kɛn naase iŋgki se,
maam m'jeelse. *Bubm sitange utu iŋg
gɔtn se ɔɔ gɔtse ki se, naaŋ̃ gaarge. Num
ute naaŋ̃ se kic, naase utu 'dɔɔkki ute
maama. Ey num maakŋ gɛgɛr kɛn se ɓo
naaɗe tɔɔlo Antipas debm saaɗum kɛn
tuj te ɔrmiŋ̃ ey se. Ute naaŋ̃ se kic ɓo
naase ɔŋ̃ki te eyo, utu aalki kaal maakse
dom ki tap, ey num Bubm sitange se utu
iŋg gɔtse ki. 14 «Num maam se m'ɔk taara
te naase gɛn taaɗa: gɔtn naase ki se,
naase ɔkki jeegen kɛn uun ɗoobm Bal-
aam‡ kɛn dɛj Gaar Balak jaay ɔl gaan *Is-
raɛlge tɛrl naaga Raa ki ɔso daa maraga
do dɔkiŋ̃a ɔɔ ɛɛsɔ naapa. 15 Ɔɔ tɛr gɔtn
naase ki se, naase ɔkki jeegen took uun
taar kɛn jee Nikolaitge§ lee dooy jeege se
kici. 16 Bɛrɛ, naase se 'tɛrlki kiŋgse! Ey
num ɔɔpga gɔɔrɔ maam m'utu m'ɓaaɗo
ɔɔ m'utu m'aɗen kooco ute gɔrd-jɛrl kɛn
'teecŋ̃ taarum ki se.
17 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy
taar *Nirl Raa taad eglizge tun gɔtn ɓaa
se paac: debm aasiŋ̃ga do nakge tun
se num, maam m'aŋ̃ kɛɗn kɔsn k'daŋiŋ̃
maan* kɛn Raa ɔyiŋ̃o kɔy se. Ɔɔ tɛr m'aŋ̃
kɛɗn ko raap raapo. Ɔɔ ko kɛn ese se,
k'raaŋga raaŋ ro kiji ro ki. Ɔɔ debm j'aŋ̃
kɛɗn ko se sum ɓo 'jeel ro se, ey num nam
kuuy se kɔŋ jeel eyo.»

*Maktubm se k'raaŋiŋ̃ *eglizn k*ɛn Tiatir ki

18 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ
gɛgɛr kɛn Tiatir ki se, raaŋiŋ̃ maktub ɔɔ:
'Booyo! Goon Raa kɛn kaamiŋ̃ aan gɔɔ
pooɗn ɔk kɔkɔ ɔɔ jɛŋ̃ge aan gɔɔ maal zɛɛr
kɛn j'ɔɔɗiŋ̃o pooɗn aac dɛŋ se, taaɗsen
ɔɔ:
19 «Nakŋ naase 'tɛɗki paac se maam
m'jeele. Maam m'jeel maak-je kɛn naase
ɔkki do jeege tu, ɔɔ ɓɔrse kic naase utu
aal kaal maakse dom ki rɔk. Maam m'jeel
naabsen kɛn lee 'tɛɗki ute kaay kaam
kɛn naase ɔkki se. Ɔɔ m'jeele naabsegen
naase 'tɛɗki kaam mɔɔtn se dɛn cir kɛn
deete. 20 «Num maam se, m'ɔk taara te
naase: Jezabɛl mɛnd tɛd roŋ̃ aan gɔɔ
mɛnd taad taar teeco taar Raa ki se, naase
ɔniŋ̃ki naaŋ̃ lee dɛrl jee tɛɗn naabumge
ɔɔ dɛjɗe ɔɔ k'tɛrl naaga Raa ki ɔɔ ɔlɗe
naaɗe se ɔs daa maraga. 21 Maam m'ɔŋ̃
ɓiia, m'ɔɔ bin sum ɓo, naaŋ̃ 'tɛrl kiŋgiŋ̃a
ɔɔ kɔŋ̃ kɛɛsn gaabiŋ̃a. Num gaŋ naaŋ̃
baate kɔŋ̃ɔ. 22 'Booyki! Bɔrse maam m'aŋ̃
kaaliŋ̃ do daŋal ki, naaŋ̃ dabar makɔŋ̃ɔ.
Ɔɔ gaabgen ɛɛsiŋ̃ naaŋ̃ se jaay tɛrl te
kiŋgɗe ey num, naaɗe kic m'utu m'aɗen
dabar bin kici. 23 Maam m'aŋ̃ tɔɔl te
gɛniŋ̃ge se naatn. Bin ɓo eglizge paac
'jeele, maam se m'jeel m'naŋ taar kɛn
maakŋ jikilimge tu. Ɔɔ naŋa naŋa kic
ɓo, maakse ki se, maam m'aŋ̃ dabara do
nakge tun naaŋ̃ tɛɗa. 24 Num naasen, jee
ɔɔp maakŋ Tiatir kɛn ɔlsen maak ki ey
se, taar jee se lee dooy jeege se, naase lɛ
'took uunki te eyo, naase lɛ 'jeki te jeel
taar maakŋ *Bubm sitange tu aan gɔɔ
gɛn naaɗen lee saapiŋ̃ se eyo. Taa naaŋ̃
se maam m'asen kɔŋ kɔnd ɗim kuuy
dose ki ey sum. 25 Naɓo nakŋ kɛn naase
'booyiŋ̃kiga jaay aalkiga maakse do ki
se, ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ bini maam m'aɗe ɓaa
maak ki. 26 «Nakgen se jaay debm cirɗega
ɔɔ iŋgga do naabum ki bini naŋiŋ̃ga tak
se, maam m'aɗen tɔnd naaɗe ɓo 'tiŋg
do mɛtjil jikilimge tun do naaŋ ki paac.
27 Ɔɔ jee ɓaa se paac naaɗe aɗen lee tɔnd
ute sirɗn k'ɗaapiŋ̃ ute maala. Ute naaŋ̃
se, naaɗe aɗe lee tɔnd tɔɔkŋ aan gɔɔ
kɛn k'lee k'tɔnd k'tɔɔk dugul nɛŋ̃ge se.†
28 Aan gɔɔ Bubum ɛɗum tɔɔgɔ do jeege tu
se, maam kic m'ɛɗɗen naaɗe ki bin kici.
Ɔɔ tɛr maam m'utu m'aɗen kɛɗn Bɛbɛl
gɛn do mɛtbeeki se kici.
29 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, booy

‡ 2:14 Balaam se debm kɔrɗɔ kɛn Balak, Gaar Moabge, rɛjiŋ̃o taa ɓaaɗo naam gaan *Israɛlge. Aak Nmb koŋ̃ 22-24, 25.1-2 ɔɔ 31.16. § 2:15 Aak berse 6. * 2:17 Maan se kɔsn kɛn Raa siɗo gaan Israɛlge tu kaad kɛn naaɗe tiŋgo kɔd-ɓaar ki. † 2:27 Aak KKR 2.9.

taar kɛn *Nirl Raa taad eglizge tun gɔtn ɓaa se paac.»

3

*Maktubm k'raaŋiŋ̃ *eglizn k*ɛn Sarde ki

1 *Kɔdn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ
gɛgɛr kɛn Sarde ki se, raaŋiŋ̃ maktub ɔɔ:

'Booyo! Debm ɔk Nirl Raagen cili* ute
k-dijgen cili se taadsen ɔɔ:

«Maam m'jeel naabse kɛn naase 'lee
'tɛdki se. Nookse eem aan gɔɔ jee utu
zɛɛrɛ; num gaŋ naase se jeegen ooyga
kooyo. 2 Iiŋ̃ki raan! Naabsegen mɛtiŋ̃-
gen ɓaa ɓaa tuju se ɔkdeki jiga taa naan
Raam ki se, naabm naase 'tɛdki se maam
m'ɔŋiŋ̃ paac ɓo aac eyo. 3 'Saapki do taar
kɛn 'booyiŋ̃kiro se ɔɔ kɛn k'dooyseno
jaay naase 'took aalkiro maakse do ki.
Bin se 'bɔɔbiŋ̃ki jiga ɔɔ 'tɛrlki maakse.
Num kɛn naase jaay iŋgki zɛɛrɛ ey num,
maam m'adɛ ɓaa aan gɔɔ debm ɓoogo
kaad kɛn naai 'jeel eyo ɔɔ m'ai kɔki do jii
ki. 4 Ey num Sarde ki se, jeesegen mɛtiŋ̃ge
se, kaldege se naadɛ ɔŋ ilimiŋ̃ te eyo.
Naadɛ se ɓo jeegen tuso kaldegen raap
raap se ɔɔ naadɛ lee ute maama taa naadɛ
aŋ̃ kɔŋ kaasiŋ̃a. 5 «Bin num 'booyki:
nakgen se paac jaay debm cirdenga num,
j'aŋ̃ tusn kalgen raap raapo. Ɔɔ roŋ̃
maakŋ Kitapm Kaaj ki se lɛ, m'aŋ̃ kɔŋ tɔɔl
eyo, num naan Bubum ki ɔɔ naan kɔdĩŋ̃ge
tu se, maam m'taadn m'ɔɔ: naaŋ̃ se debm
maama.

6 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy
taar kɛn *Nirl Raa taad eglizge tun gɔtn
ɓaa se paac.»

*Maktubm se k'raaŋiŋ̃ *eglizn k*ɛn Piladelpi ki

7 *Kɔdn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ
gɛgɛr kɛn Piladelpi ki se, raaŋiŋ̃ maktub ɔɔ:

'Booyo! Debm *salal ɔɔ debm kɛn lee
te kɛn mɛt ki, naaŋ̃ ɓo debm kɛn ɔk
lɛkɛrlɛ gɛn taa ɓee *Dɔud, kɛn naaŋ̃ jaay
ɔɔdga taa doobo se, nam kuuy tap ɓo aŋ
dɛkɛliŋ̃ eyo. Ɔɔ kɛn naaŋ̃ dɛkɛliŋ̃ga lɛ,
nam kuuy ɔk doobm kɛn aŋ̃ kɔɔd eyo,
taadsen ɔɔ:

8 «Naabm kɛn naase 'tɛdki paac se,
maam m'jeele. Aakki! Maam m'ɔɔdĩga
taa doobo naanse ki, nam tap ɓo aŋ̃ kɔŋ
gaas eyo. Ey num naase se 'tɔɔgse kic
ɓo baata. Ute naaŋ̃ se kic ɓo, naase
'took uunki taaruma ɔɔ ɔŋ 'baatum te
eyo. 9 'Booyki! Jee *Bubm sitangen tɛd
rodɛ ɔɔ naadɛ Yaudge se, ɓɛrɛ, naadɛ
se jee taar-kɔɔɓge ɔɔ naadɛ se maam
m'ɛdisiŋ̃ga kaam jise. 'Booyki. Maam
m'utu m'adɛno tɔɔdn ɓaa gɔtse ki ɔɔ
naadɛ utu 'kɛrgŋ mɛtn jɛse ki ɔɔ asen jeel
naase se maam m'jese. 10 Aan gɔɔ naase
aayki kaamse 'bɔɔbkiga taarum se, maam
kic m'utu m'asen bɔɔbɔ kaad kɛn dubara
adɛ ɓaa do jeege tun do naaŋ ki jaay utu
adɛ naam se. 11 Bɛrɛ, maam se ɔɔpga
gɔɔrɔ m'adɛ ɓaa. Bin num taar *Raa
kɛn naase 'booyiŋ̃ki se, ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ taa
laatn tɔɔm k'j'ɛdɛ̃desiŋ̃ se, nam tap ɓo aŋ̃
'kɔŋ kuun eyo. 12 «Nakgen se jaay debm
cirdega num, maam m'aŋ̃ tɛdĩŋ̃ aan gɔɔ
duliyu maakŋ *Bee Raam ki ɔɔ nam tap
ɓo aŋ̃ kɔŋ kɔɔd eyo. Ɔɔ maam m'aŋ̃ raaŋ
ro Raama ɔɔ ro gɛgɛr Jeruzalɛm kiji kɛn
gɛgɛr Raam se roŋ̃ ki ɔɔ gɛgɛr se Raa
bɔɔyiŋ̃o maakŋ raa ki. Ɔɔ tɛr m'aŋ̃ raaŋ
rom kiji roŋ̃ ki kici.

13 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy
taar gɛn *Nirl Raa taad eglizge tun gɔtn
ɓaa se paac.»

*Maktubm se k'raaŋiŋ̃ *eglizn k*ɛn Laodise ki

14 *Kɔdn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ
gɛgɛr kɛn Laodise ki se, raaŋiŋ̃ maktub ɔɔ:

'Booyo! Debm saadn kɛn tuj ɔrmiŋ̃ eyo
ɔɔ lee te mɛt ki kɛn k'daŋiŋ̃ *Amin, ɔɔ ute
doobm naaŋ̃ se ɓo Raa aalo nakge paac
se, naaŋ̃ taadsen ɔɔ:

15 «Naabsen kɛn naase 'tɛdki paac se,
maam m'jeele: naase lɛ urlki eyo ɔɔ
ɔŋgki eyo. Maam je naase 'tɛdki ɔŋgo
ey lɛ urlu. 16 Taa naase lɛ uurlki eyo ɔɔ
ɔŋgki kɛdɛk ey se, num aan gɔɔ naase
ɔŋgki zom sum se, maam m'asen tɔɔdn
tɔl naatn. 17 Taa naasen 'taadki ɔɔki:
maam se m'ɔk maala ɔɔ m'tɛdga debm
maal gɔtiŋ̃ gɔtɔ ɔɔ dĩm tap ɓo daayum
eyo. Gaŋ naase 'jeelki eyo ey num naase
ɓo jee kɔɔdn yɛɛɓgen jeege aakse kic
ɛɛjsen dose ki. Naase se jee daayge,
'kaam-tɔɔkki ɔɔ 'mɛt-beerki. 18 'Booyki
m'asen dɛjɛ: 'ɓaakiro gɔtum ki, 'dugki

* 3:1 Nirl Raagen cili se je taad ute Nirl Raa mala mala.

daabm kˈjˈɔɔyiŋ̃ga kɔɔy poodɗn taa aki
tɛɗn jee maalge. ˈƁaakiro ˈdugki kalgen
raap raapo taa asen kɔy mɛt-beerse. Ɔɔ
ˈɓaakiro ˈdugki dawa kaama ɔɔ ˈtɔmbki
kaamse ki taa kaamsege ˈtɔɔɗn taaka.
19 ˈBooyki! Debm kɛn maam mˈjeŋ̃ se,
maam mˈmooyiŋ̃a ɔɔ mˈdɛjiŋ̃a. Ɓɔrse se,
ˈtɛrlki kiŋgse ɔɔ ɔkumki ɔɔŋ̃ɔ. 20 ˈBooyki!
Maam se mˈɗaar taa ɗoob ki ɔɔ mˈtɔnd
kaam taara. Ɔɔ nam jaay booyga min-
duma ɔɔ ɔɔɗumga kaam taara se, maam
mˈkɛnd ɓeeŋ̃ ki ɔɔ mˈɓaa kiŋg kɔsn te
naaŋ̃a. 21 «Nakgen se jaay debm cirɗega
num, maam mˈaŋ̃ kuun kɔnd do kaag
dom ki ɔɔ naaŋ̃ kiŋg te maama aan gɔɔ
kɛn maam mˈcir nakgen se jaay ɓɔrse
mˈiŋg do kaag do ki te Bubum kic se.
22 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, ˈbooy
taar kɛn *Nirl Raa taaɗ eglizge tun gɔtn
ɓaa se paac.»

4

*Jan aak jeege eem *Raa maakŋ raa ki*

1 Kɛn nakgen se jaay deel se, tɛr maam
mˈaak maakŋ raa ki se, taa ɗoobo ɔɔɗ waŋ.
Gɔtn se mˈbooy mind nam kɛn taaɗumo
deet deet makɔŋ̃ aan gɔɔ pulu se ɗeekum
ɔɔ: «Ooko, ˈɓaaɗo raan ara ɔɔ maam mˈutu
mˈai taaɗn mɛtn nakgen sɔm utu ˈkaan se.»
2 Gaŋ gɔtn se sum ɓo, *Nirl Salal naar bɔɔy
dom ki ɔɔ mˈaak kaag do maakŋ raa ki ɔɔ
nam iŋg kiŋg do ki. 3 Nam kɛn iŋg do ki se,
daan kaamiŋ̃ ɔmb biriŋ̃ biriŋ̃ aan gɔɔ kogen
kɛn te roɗe, kɛn kˈdaŋiŋ̃ jasp ute sardoin
ɔmb biriŋ̃ biriŋ̃ se. Ɔɔ kaag do se, wɔɔjŋ̃
maakŋ raa ɔl guruginŋ̃a. Ɔɔ wɔɔj maakŋ raa
se aak bɛɛ ɔmb biriŋ̃ biriŋ̃ ɔɔ zɛɛr mɛt ki
ciɗiɗ aan gɔɔ ko kɛn kˈdaŋiŋ̃ emorid. 4 Kaag
do se, kaag doge kuuy sik-di-kaar-sɔɔ se ɔl
guruginŋ̃ ɔɔ magalge sik-di-kaar-sɔɔ tiŋg do
kaag doge tun se. Kalɗegen roɗe ki se raap
lak lak ɔɔ laatn gaariŋ̃gen kˈtɛɗiŋ̃ ute daab
se doɗe ki tak tak. 5 Maam mˈaak mɛtn kaag
do ki se maane aal wusuk wusuk mˈbooy
mind jeege ute raa kɛn taat tiriŋ̃ tiriŋ̃ se
gɔtn ese kici. Naan kaag do ki se mˈaak jɛl
poodge cili ɔk kɔkɔ. Jɛl poodgen cili se, kɛse
je taaɗ ute nirl Raagen cili. 6 Ɔɔ tɛr naan
kaag do ki se naka kalaŋ tooɗ aan gɔɔ baar
maan tooɗ yɛl yɛl se.

Tɛr ne-ɗimge sɔɔ gurug aal kaag do se,
ɔɔ nakgen se naagɗe ɔɔ maakɗe paac ɔk
kaama. 7 Ne-ɗimgen se, kɛn deet se tec
tupiyu, gɛn k-dige se tec goon maraŋa, gɛn
k-mɔtɔge se daan-kaamiŋ̃ tec aan gɔɔ gɛn
debkilimi ɔɔ gɛn k-sɔɔge se tec aan gɔɔ
doobm kɛn tiiŋ̃ tiiŋ̃ raan se. 8 Ne-ɗimgen
sɔɔ se, naŋa naŋa kic ɔk taa bɛɛkŋ kɛy mɛcɛ
mɛcɛ ɔɔ taa bɛɛkŋ kɛyɗege se, maakiŋ̃ ɔɔ
naagiŋ̃ ɔk kaamge. Ne-ɗimgen se tɔɔm Raa
nɔɔrɔ katara ɔŋ̃ eyo ɔɔ:
«Mɛlje, naai ɓo debm salal cir paac,
naai ɓo Raa Sidburku
kɛn do dɔkiŋ̃a, kɛn ɓɔrse ɔɔ kɛn utu ɓaaɗo
se.»
9 Raa kɛn iŋg do kaag do ki ɔɔ tiŋg zɛɛrɛ
daayum daayum se, ne-ɗimgen se jaay
eemiŋ̃a, *nookiŋ̃a ɔɔ tɔɔmiŋ̃ se, 10 magalgen
sik-di-kaar-sɔɔ se ɓaaɗo ɛrg naan nam kɛn
iŋg do kaag do ki se ɔɔ eemiŋ̃ naaŋ̃ kɛn tiŋg
daayum daayum zɛɛrɛ se. Naaɗe tɔɔɗ naatn
ute laatn gaariŋge doɗe ki ɔɔ ɔmbiŋ̃ naan
kaag do ki se ɔɔ taaɗ ɔɔ:
11 «Mɛlje Raa,
tɔɔgɔ se iiŋ̃o gɔtn naai ki,
naai kali ki sum ɓo kɛn jeege ai tɔɔmɔ ɔɔ ai
nooko,
taa nakge paac se, naai ɓo Debm Kaalɗe,
ɔɔ naai aalɗe ɔɔ ɓɔrse utu se kic ɓo te
maak-je naai.»

5

*Jan aak Kitap ute *Goon Baatn Raa*

1 Tɛr maam mˈaak nam kɛn iŋg do kaag
do ki se, ɔk kitap kˈteeliŋ̃ga teele do ji
daamiŋ̃ ki, ɔɔ kitapm se ɔk raaŋa naagiŋ̃ ki
ɔɔ maakiŋ̃ ki. Kitapm se kˈteeniŋ̃ga teeŋ̃e
ute tiiɓm teeje gɔtɔ kaam cili. 2 Ɔɔ maam
mˈaak *kɔɗn Raa kalaŋ se, ɔk tɔɔgɔ ɔɔ naaŋ̃
taaɗ makɔŋ̃ ɔɔ: «Naŋa jaay ɔk ɗoobo aŋ̃
kaasn gɛn tɔɔɗn tiiɓm teejŋ̃ gɔtɔ kaam cili
jaay ˈkɔɔɗn kaakŋ kitapm se?»
3 Naɓo maakŋ raa ki, do naaŋ ki, ɔɔ mɛtn
naaŋ ki, nam jaay aŋ̃ kaasn gɛn kɔɔɗn kaakŋ
kitapm se tap ɓo, gɔtɔ. 4 Gɔtn se maam
mˈbaag keem makɔŋ̃ɔ taa nam jaay ɔk
ɗoobo gɛn kɔɔɗn kaakŋ kitapm se gɔtɔ. 5 Tɛr
maakŋ magalge tu se, deb kalaŋ taaɗum ɔɔ:
«Ɔŋ̃ten keeme. ˈBooyo! Tupiy teeco taa ɓee
Juda ki se*; naaŋ̃ se teeco mɛtjil Gaar *Daud
ki. Naaŋ̃ ɓo debm kɛn cir nakge paac kɛn

* 5:5 Tupiyu se je taaɗn ute Isa al-Masi. Aak Jɛn 49.8-9.

utu ˈtɔɔɗn tiiɓm teejn̰ kˈteen̰in̰ gɔtɔ kaam
cili se ɔɔ kɔɔɗn kaakŋ kitapm se.»
6 Tɛr maam mˈaak kaag do kɛn ne-ɗimgen
sɔɔ ute magalgen sik-di-kaar-sɔɔ gurug ɔlin̰
daan ki se ɔɔ maam mˈaak *Goon Baatn Raa
kˈtɔɔlin̰o se ɗaar ɗaar daan ki. Naan̰ ɔk
kaajge cili ɔɔ kaamge kic cili† ɔɔ kaamgen
cili se je taaɗn ute Nirl Raagen cili kɛn naan̰
ɔlɗeno do naaŋ ki paac. 7 Goon Baata se
ɓaa ɔŋ nam kɛn iŋg do kaag do ki se, ɔɔ
ɔko kitapm kɛn ji daamin̰ ki se. 8 Kɛn naan̰
jaay ɔko kitap sum se, ne-ɗimgen sɔɔ ute
magalgen sik-di-kaar-sɔɔ se ɛrg naan Goon
Baat ki. Ɔɔ naŋa naŋa kic ɔk nakŋ tec
kurundu ute bɛjɛŋgen gɛn daab ɔɔ ɗooc ute
nakgen oot nijimi. Kɛse je taaɗn ute keem
jee Raage. 9 Gɔtn se naaɗe aar kaa kɛn kiji ɔɔ
maakŋ kaaɗe ki se, naaɗe taaɗ ɔɔ:
«Ɗeere, naai kali ki sum ɓo
aas gɛn kaakŋ kɔkŋ kitapm se,
ɔɔ gɛn tɔɔɗn tiiɓm teejn̰ ro ki se.
Taa naai se kˈtɔɔlioga
ɔɔ ute moosi se, naan *Raa ki naai ˈdugga do
jeege
ute mɛtjilɗege paac ute taar naaŋɗege ute
taa ɓeeɗege
ɔɔ ute taa naaŋɗege.
10 Naai ˈtɛɗɗenga tɛɗga jee naaige
ɔɔ naai ˈkɔsn gaara doɗe ki
ɔɔ naai ˈtɛɗɗenga tɛɗga *jee tɛɗn sɛrkɛ
Raajege tu.
Ɔɔ naaɗe se utu kɔsn gaara tɛlɛ ute naai do
jeege tun do naaŋ ki.»
11 Ne-ɗimgen sɔɔ ute magalgen
sik-di-kaar-sɔɔ kɛn gurug ɔl kaag do daan
ki se, maam mˈaaka ɔɔ mˈbooy kɔɔɗn Raage
dupu kando kando ɔɔ dɛn ŋasaŋ ŋasaŋ
ɓaaɗo gurug ɔlɗe naaɗe se daan ki. 12 Naaɗe
aar kaa makɔn̰ɔ ɔɔ maakŋ kaaɗe ki se, naaɗe
taaɗ ɔɔ:
«Goon Baatn kˈtɔɔlin̰o se ɓo, aas debm kɛn
Raa an̰ kɛɗn tɔɔgɔ,
nakge paac kaam jin̰a, jeel-taara, tɔɔg cir
nakge paac.
Ɔn̰ jeege paac an̰ *nooko an̰ tɔɔmɔ ɔɔ an̰
magala.»
13 Tɛr nakgen Raa aalo paac se, kɛngen
maakŋ raa ki, do naaŋ ki, mɛtn naaŋ ki, ɔɔ
kɛngen maakŋ maane ki ute nakgen ɓaa se
paac mˈbooyɗe aar kaa ɔɔ maakŋ kaaɗe ki
se, naaɗe taaɗ ɔɔ:
«Nam iŋg do kaag do ki ute Goon Baata se,
taa tɔɔgɔ se iin̰o gɔtn naaɗe ki
ute naan̰ se kˈtɔɔmɗeki, kˈmagalɗeki ɔɔ
kˈnookɗeki,
gɛn daayum daayum.»
14 Gɔtn se ne-ɗimgen sɔɔ se took ɔɔ:
«*Amin.» Ɔɔ magalge se ɓaaɗo ɛrgɛ ɔɔ eem-
in̰a.

6

**Goon Baatn Raa* tɔɔɗn tiiɓm teejn̰ kˈ-
teen̰in̰ gɔtɔ kaam mɛcɛ

1 Kaaɗ kɛn maam mˈaak kaak Goon Baatn
Raa se, maakŋ tiiɓm teejn̰ kɛn kˈteen̰in̰ gɔtɔ
kaam cili se, naan̰ ɔɔɗ tiiɓm teejn̰ kˈteen̰in̰
deet se ɔɔ maakŋ ne-ɗimge tun sɔɔ se,
maam mˈbooy deb kalaŋ taaɗ aan gɔɔ raa
kɛn taat se ɔɔ: «ˈƁaaɗo!» 2 Gɔtn se maam
mˈaak sindi raap raapo ɔɔ debm ooko do
ki se ɔk kˈpɛndɛkɛ. Debm ese se jˈɔndin̰o
laatn gaarin̰ge. Naan̰ debm gaabm bɔɔr lee
ɔs naaŋge ɔɔ tɛr naan̰ teecga gɛn ɓaa kɔsn
naaŋgen kuuy daala.
3 Kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗ naatn ute tiiɓm
gɛn k-dige se, maam mˈbooy ne-ɗim gɛn
k-dige se, taaɗ ɔɔ: «ˈƁaaɗo!» 4 Ɔɔ gɔtn se,
maam mˈaak sind kuuy teeco ɔɔ sind se aac
dɛŋ. Debm ooko do ki se jˈɛɗin̰ gɔrɗ-jɛrlɛ
ɔɔ magala jin̰ ki ɔɔ jˈundin̰ kulu taa naan̰
tɛɗn tɔɔsɛ se ˈtɛɗn gɔtɔ do naaŋ ki ɔɔ kɔl
jikilimge ˈtɔɔl naapa.
5 Kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗn naatn ute ti-
iɓm gɛn k-mɔtɔge se, maam mˈbooy ne-ɗim
gɛn k-mɔtɔge se taaɗ ɔɔ: «ˈƁaaɗo!» Ɔɔ gɔtn
se maam mˈaak sindi ilim kilimi ɔɔ debm
ooko do ki se, ɔk nakŋ kɛn kˈlee kˈdɔɔjn̰
nakge se jin̰ ki. 6 Tɛr maakŋ ne-ɗimge tun
sɔɔ se, maam mˈbooy aan gɔɔ mind nam
taaɗ ɔɔ: «Kɔɔl gɛn kɔɔr kaaria se, aas gɛn
kɔgŋ nam kɛn tɛɗn naaba ɓii kalaŋ. Ɔɔ kɔɔr
muriya kalaŋ ute kɔɔlin̰ se lɛ, aas gɛn kɔgŋ
nam kɛn tɛɗn naaba ɓii kalaŋ kici. Num
kɛn gɛn uubu ute tɔtn koojn̰ bin̰ se, ɔn̰ten
lɛkɗe.»
7 Kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗ naatn ute ti-
iɓm gɛn k-sɔɔge se, mˈbooy ne-ɗimgen gɛn
k-sɔɔge se taaɗ ɔɔ: «ˈƁaaɗo!» 8 Ɔɔ gɔtn se,
maam mˈaak sindi ɔɔ ron̰ se tec aan gɔɔ gɛn

† 5:6 Maakŋ Kitapm Raa ki se kaag do se taaɗ ute tɔɔgɔ ɔɔ kaama taaɗ ute jeele ɔɔ cili se taaɗ ute nakŋ bɛɛ salal, jiga, aak bɛɛ. Aak Zak 3.9 ɔɔ 4.10.

debm ooyga kooyo. Ɔɔ debm ooko do ki se, roɲ *Yoa* ɔɔ ɓee yoge se kic ɔko mɛtiɲa. Do naaŋa se, kˈnigiɲ gɔtɔ kaam sɔɔ, ɔɔ jee kaam kalaŋ se, jˈundɗen kulu taa aɗen tɔɔl ute gɔrɗ-jɛrlɛ, ɓoa, kɔɔŋgen ɗɛɛt ɗɛɛtɛ, ute daa gaabge.

9 Kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗ naatn ute tiiɓm
gɛn k-miige se, maam mˈaak *gɔtn kˈjˈiiniŋ
kˈlee kˈtɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Mɛtn nakŋ kɛn
kˈjˈiiniŋ se, maam mˈaak ko jeegen kˈtɔɔlɗe
taa taar *Raa ɔɔ taa saaɗn kɛn naaɗe lee
tɛɗo se. 10 Ko jeegen se tɔɔɗ tɔɔy makɔɲɔ ɔɔ:
«Mɛlje, naai Debm *Salal ɔɔ kɛn mɛt ki se,
jee do naaŋ ki se, tap ɓo bini nuŋ ki jaay naai
aɗen kɔjɲ bɔɔrɔ doɗe ki ɔɔ aɗen dabara taa
naaɗe tɔɔljeno naaje se?» 11 Gɔtn se, naaɗe
se naŋa naŋa kic ɓo jˈɛɗîɲ kal raap raapo
ɔɔ jɛrl aan naagŋ jɛɗege tu ɔɔ kˈɗeekɗen
jˈɔɔ uɗki bi cɔkɔ, taa gɛnaasege se kaamɗe
aas te ey ɓɔrtɔ. Ɔɔ jee kuuy uun ɗoobm Isa
*al-Masi aan gɔɔ naase se kic jˈutu jˈaɗen
tɔɔl aan gɔɔ naase se kici.

12 Tɛr kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗ naatn ute
tiiɓm gɛn k-mɛcɛge se, maam mˈaak naaŋa
te makɔɲɔ ɔɔ kaaɗa se tɛɗ ilim dib aan gɔɔ
jeegen tus kal kɔl doa* ɔɔ laapa ute magaliɲ
se tɛɗ aac aan gɔɔ mooso. 13 K-dijge se
si rutuk rutuk do naaŋ ki aan gɔɔ kuriɲ
koojɲ ko ba kuulu ɔl makɔɲ jaay siɲ taa-tɔɔg
se. 14 Maakŋ raa se aaɲ iig kilu aan gɔɔ
raagŋ kɛn nam teel ɓaani. Koge ɔɔ naaŋgen
maane gurug ɔlɗe daan ki se kic ɓo paac tɛɗ
gɔtɔ. 15 Tɛr gaariŋgen do naaŋ ki, magalge,
bubm asgarge, jee nak dɛnge, jee tɔɔgɔ,
ɓulge ɔɔ kɛngen ɓulge eyo, paac aaɲ ɓaa
toom maakŋ iiɓge tu ɔɔ pakal liŋge tu.
16 Naaɗe taaɗ makɔɲɔ ɔɔ: «Ɔɲ koge ute liŋge
se si rujɲ dojege tu, taa nam iŋg do kaag
do ki se ute Goon Baatn Raa se ajenki kɔŋ
kaak eyo ɔɔ maak-taarɗe ˈbɔɔy dojege tu
eyo. 17 Taa ɓii ɔɔɲ kɛn naaɗe an kɔjɲ bɔɔrɔ
do jeege tu ute maak-taarɗe se, ɓɛrɛ, aanga.
Ɔɔ ɓii kɛn se, naŋa jaay kɔŋ ɗaar naaɗe
ki?»

7

*Kɔɗn Raage tɔnd nakŋ kaakŋ jeele naan jee Raage tu

1 Kɛn nakgen se jaay deel se, mɛtn naaŋ
kɛn kaam sɔɔ se, maam mˈaak gɔtɔ ɓo kɔɗn
Raa ɗaar ro ki tak tak. Naaɗe gaas kuul
iiɲo gɔtɔ kaam sɔɔ taa kɔl do naaŋ ki eyo,
do maane ki eyo ɔɔ ro kaagge tu eyo. 2 Ɔɔ
gɔtn se, maam mˈaak kɔɗn Raa kuuy iiɲo
kaam kaaɗa tookŋo. Ɔɔ kɔɗn Raa se, ɔk
nakŋ *Raa zɛɛrɛ kɛn kˈtɔnd naan jeege tu
gɛn kaakŋ jeelɗe se. Kɔɗn Raagen kaam
sɔɔ kɛn jˈundɗen kulu gɛn tujɲ do naaŋa
ute maane se, naaɲ daŋ taaɗɗen makɔɲɔ ɔɔ:
3 «Ɔɲki! Ɔɲten ˈtɛɗki nakŋ *kusiɲ do naaŋ
ki, do maane ki ute kaagge tu se bini naaje
kˈtɔnd kaasn nakŋ kaakŋ jeele naan jee tɛɗn
naabm Raage tu se jaayo.»

4 Gɔtn se maam mˈbooy kˈmɛɗ
jee kɛn kˈtɔnddega tɔnd nakŋ
kaakŋ jeel naanɗe ki se; naaɗe aas
dupu-kaar-te-sik-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144 000) ɔɔ
jee se paac teeco taa ɓee gaan *Israɛlge tu.
5 Taa ɓee Juda se, dupu-sik-kaar-dio (12
000);
gɛn Ruben naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12
000);
gɛn Gad naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
6 gɛn Asɛr naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Nɛptali naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12
000);
gɛn Manase naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12
000);
7 gɛn Simɛon naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12
000);
gɛn Lɛbi naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Isakar naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12
000);
8 gɛn Zabulon naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12
000);
gɛn Yusup naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12
000);
gɛn Benjamin kic naaɗe dupu-sik-kaar-dio
(12 000).
Jeegen se paac ɔk nakŋ kaakŋ jeele
naanɗege tu.

*Jan aak jeege d*ɛn ŋasaŋ ŋasaŋ naan kaag do Raa ki

9 Kɛn nakgen se jaay deel se, maam mˈaak
mɛtjil jeege dɛn ŋasaŋ ŋasaŋ, ɔɔ jee se
jˈaɗen kɔŋ mɛɗ eyo. Jeege paac ute
mɛtjilɗege taa ɓeeɗege, taar naaŋɗege ɔɔ
taa naaŋɗege ɔɔ tuso kalgen jɛrlɛ ɔɔ raap
raapo, ɔko doomo jiɗege tu ɔɔ ɗaar naan
kaag do Raa ki ute gɛn *Goon Baatn Raa ki.
10 Naaɗe taaɗ makɔɲ ɔɔ:
«ˈBooyki! Raajegen iŋg do kaag do ki

* 6:12 Kal kɔl do Yaudge se ilim kilimi.

ute Goon Baata se,
naade ɓo kɛn aaj jeege.»
11 Ɔɔ *kɔdɲ Raagen paacɲ gurug ɔl kaag
do daan ki ute magalge ɔɔ ne-dîmgen sɔɔ se,
ɛrg und naande naaŋ ki naan kaag do Raa ki
ɔɔ naade tɔom Raa, 12 ɔɔ took ɔɔ:
«*Amin! Ɗeere, Raa naajege se ɔk tɔɔgɔ,
jeel-taara, tɔɔg cir nakge paac.
K'tɔɔminɲki, k'deɲki, *k'nookiɲki ɔɔ k'ma-
galiɲki
gɛn daayum daayum. Amin!»
13 Anum maakŋ magalge tu se, deb kalaŋ
tɔnd mɛtum ɔɔ: «Jee te kalɗege raap raap
se tap ɓo, naŋge? Ɔɔ naade se iiɲo gay?»
14 Maam m'tɛrliɲ m'ɔɔ: «Bubm naka, jee se
naai ɓo 'jeelɗe.» Naaɲ tɛrlum ɔɔ: «Jee se
ɓo, dubar kɛn deel do, aano doɗe ki. Naade
se ɓo jee kɛn tugo kalɗege ute moosn Goon
Baatn Raa jaay kalɗege tɛɗ raap lak lak se.
15 Taa naaɲ se ɓo,
naade ɗaar naan kaag do Raa ki ɔɔ tɛɗîɲ
naaba
ɔɔ tɔɔmiɲ nɔɔrɔ katara maakŋ Ɓeeɲ kɛn
jeege lee eemiɲ se.
Ɔɔ debm kɛn iŋg do kaag do kɛn ese se aɗen
bɔɔbɔ.
16 Ɔɔ naade se mɔɔtn ɓo ute maane se aɗen
tɔɔl ey sum;
ɔɔ kaaɗa ute gɔtɔ ɔŋg dîwil dîwil se kic
naade naam eyo.
17 Taa Goon Baatn Raa iŋg daan kaag do ki se
aɗen tɛɗn Mɛl gaamɗe
ɔɔ aɗen tɔɔɗn kɔl gɔtn maan kɛn tɔɔɗ ɔɔy
kɔl kɔl ɔɔ ɛɗ kaaja se.
Ɔɔ Raa se lɛ utu aɗen kɔtn kaa-maande.»

8

*Goon Baatn Raa ɔɔɗ tiiɓm k'teeɲiɲ gɛn k-cilige

1 Tɛr kɛn Goon Baatn Raa jaay ɔɔɗ tiiɓm
k'teeɲiɲ gɛn k-cilige se, maakŋ raa ki gɔtɔ
ɓaa tooɗ dil daaniɲ ɓaa ɓaa cɛɛsn lɛr. 2 Gɔtn
se maam m'aak *kɔdɲ Raage cili* ɗaar ɗaar
naan *Raa ki. Ɔɔ naade se j'ɛɗɗen pulge cili.
3 Ɔɔ kɔdɲ Raa kuuy se ɓaaɗo ɗaar cɛɛs ki,
*gɔtn kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Naaɲ
ɔk bɛjɛŋ daab jiɲ ki ɔɔ j'ɛɗîɲ nakŋ oot nijim
se dɛna, naaɲ ute keem Raa kɛn jee Raage
lee eemiɲ se, taa aɲ ɓaa kɛɗn Raa ki gɔt
kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, ɔɔ gɔtn se
k'j'iiɲiɲ ute daab ɔɔ ɗaar naan kaag do ki.
4 Naaɲ tɔɔc nakŋ oot nijim ese se, ɔɔ saaɲ se
iiɲ ji kɔdɲ Raa ki ute keem Raa kɛn jee Raage
lee eem se, ooko bini aan gɔtn Raa ki. Kɔdɲ
Raa ara se naaɲ maakŋ kɔdɲ Raage tun cili
naan Raa ki. 5 Tɛr kɔdɲ Raa tɔs poodɲ *gɔtn
kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se ɗooc bɛjɛŋɛ
ɔɔ poodɲ se, naaɲ siɲ do naaŋ ki. Gɔtn se
Raa taata, gɔtɔ tɛɗ dir dir, gɔtɔ aal wusuk
wusuk ɔɔ naaŋa kic ɓo tea.

Kɔdɲ Raage tuuy pul sɔɔ kɛn deet deete

6 Tɛr *kɔdɲ Raagen cilin kɛn ɔk pulu cili
se, ɗaap rode gɛn tuuyu. 7 Kɛn kɔdɲ Raa
deet deet jaay tuuyu puliɲ se, isi te poodo
deep ute mooso se, sido do naaŋ ki. Do
naaŋa jaay k'nigiɲ gɔtɔ kaam mɔtɔ se: kɛn
kaam kalaŋ se ɔs poodo ɔɔ kaagge kic kɛn
k'nigiɲ gɔtɔ kaam mɔtɔ se, kɛn kaam kalaŋ
se ɔs poodo ɔɔ mu zɛɛrge se paac ɔs poodo
kici. 8 Kɛn kɔdɲ Raa k-dige jaay tuuy puliɲ
se, naka magala aan gɔɔ ko te poodîɲ zir
zir j'ɔt j'ɔliɲ ooc maakŋ baar ki. Ɔɔ baar
k'nigiɲ gɔtɔ kaam mɔtɔ se, kɛn kaam kalaŋ
se dɛl mooso. 9 Nakgen maakŋ baar kɛn
gɔtn ese se, k'nigiɲ gɔtɔ kaam mɔtɔ se, kɛn
kaam kalaŋ se paac ooyo. Ɔɔ markabgen
gɔtn ese se kic k'nigiɲ gɔtɔ kaam mɔtɔ se,
kɛn kaam kalaŋ se tuj paac. 10 Kɛn kɔdɲ Raa
k-mɔtɔge jaay tuuy puliɲ se, k-diji magala
ute poodîɲ aan gɔɔ jɛlɛ ɔɔ oolge ute gɔtn ɔk
maange jaay k'gaaŋiɲ gɔtɔ kaam mɔtɔ se,
naaɲ ooc do kɛn kɛn kaam kalaŋ. 11 K-dijɲ
ese se, k'daŋiɲ sii. Ɔɔ maan k'nigiɲ gɔtɔ
kaam mɔtɔn ese se, kɛn kaam kalaŋ se tɛɗ
ataka kaŋ aan gɔɔ sii. Jee aay naaɲ se
dɛniɲ ɓo ooyo, taa maan naade aay se ataka.
12 Kɛn kɔdɲ Raa k-sɔɔge jaay tuuy puliɲ se,
kaaɗa, laapa, ɔɔ k-dijge jaay k'gaaŋde gɔtɔ
kaam mɔtɔ se; gɔtɗen kaam kalaŋ se paac
ooyo. Taa naaɲ se ɓo, katara ute nɔɔrɔ jaay
k'nigiɲ gɔtɔ kaam mɔtɔ se; kɛn kaam kalaŋ
se wɔɔr ey sum. 13 Kaaɗ kɛn maam m'aaka
ɔɔ m'booy doobo maakŋ raa ki raan taaɗ
makɔɲɔ ɔɔ: «Wɔɔy! Wɔɔy! Jee do naaŋ ki
se utu asen kɔɔɲ dɛn aak eyo, taa pul kɔdɲ
Raagen mɔtɔn utu tuuy puldе daal se.»

9

*Kɔdɲ Raa tuuy pul gɛn k-miige

* 8:2 Maakŋ kɔdɲ Raage tu paac se kɔdɲ Raagen cili ara se naade se ɓo magalɗege.

1 Kɛn kɔɗn Raa k-miige jaay tuuy puliŋ̃
se, maam mˈaak k-diji bɔɔy ooco naaŋ ki.
Ɔɔ k-dijŋ̃ se jˈɛɗĩŋ̃o lɛkɛrlɛ gɛn kɔɔɗn taa
gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se. 2 Kɛn naaŋ̃ jaay ɔɔɗ
taa gɔɔ kɛn jɛrl zuzu sum se, saa teeco tul
tul aan gɔɔ saa baal magal giɗi giɗi. Ɔɔ
gɔtn se kaaɗa ute maakŋ raa se tɛɗ ilim dib.
3 Maakŋ saa kɛn se, iimge teeco ɔɔ wɔɔk do
naaŋ ki. Ɔɔ iimgen se jˈɛɗɗen tɔɔgɔ gɛn
tɔɓm jeege aan gɔɔ iiŋ̃gen lee tɔɓ jeege se.
4 Ɔɔ iimgen se, kˈtaaɗɗen jˈɔɔ jˈɔŋ̃te lɛkŋ
mu zɛɛrɛ, kaaga ɔɔ nakŋ zɛɛrgen gam, naɓo
kˈɓaa ro jeege tun ɔk nakŋ kaakŋ jeel *Raa
naanɗege tu ey se. 5 Ɔɔ kˈtaaɗɗen jˈɔɔ jˈɔŋ̃te
tɔɔlɗe, num gaŋ jˈɔɔɗɗen yɛɛɓɗe ɓo gɛn
laapa mii. Ɔɔ iimgen se ɔɔɗɗen yɛɛɓɗe aan
gɔɔ debm kɛn iiŋ̃i ɔɓiŋ̃ga num ɔɔɗiŋ̃ yɛɛɓiŋ̃
se. 6 Ɔɔ kaaɗ kɛn se jikilimge je yo te rodɛ,
naɓo kɔŋ eyo; dɔŋ yo rodɛ ki, naɓo yo se
aɗen kaaŋ̃a.
7 Iimgen se, tec aan gɔɔ sɛndgen kˈdɔɔk
kˈɗaapɗen rodɛ gɛn ɓaa bɔɔr ki. Ɔɔ iimgen
se ɔk nakge dodɛge tu aan gɔɔ laatn daab
ɔɔ daan-kaamɗege se tec gɛn jikilimge.
8 Iimgen se bɛɛkɗege tec aan gɔɔ bɛɛkŋ
mɛndge ɔɔ naaŋɗege lɛ tec aan gɔɔ gɛn
tupiyu. 9 Naaɗe ɔk naka rodɛge tu aan gɔɔ
saapo, ɔɔ taa bɛɛkŋ kɛyɗege se, eem aan gɔɔ
puusn sɛndgen dɛn ɓaa ɓaa bɔɔr ki se. 10 Ɔɔ
yɛlɗege se tec aan gɔɔ gɛn iiŋ̃i ɔɔ ute naaŋ̃
se ɓo naaɗe lee tɔɓm jeege. Ɔɔ ute yɛlɗege
se ɓo kɛn naaɗe tɔɓga jeege num ɔɔɗɗen
yɛɛɓɗe gɛn laapa mii se. 11 Ɔɔ gɔɔ jɛrl zuzu
kɛn iimge teeco maak ki se, ɔkga gaara, ɔɔ
gaarɗe se ute taar *Ɛbre se kˈdaŋjiŋ̃ *Abaddon*
ɔɔ ute taar Grɛk lɛ kˈdaŋjiŋ̃ *Apolion* kɛn je
ɗeekŋ ɔɔ: *debm tujŋ̃ gɔtɔ*.
12 Nakŋ ɔɔŋ̃ deet deet se deelga; ɔɔ ɓɔrse
ɔɔpga nakgen ɔɔŋ̃ ɔɔŋ̃ dio kɛn te aɗe ɓaa do
naaŋ ki kuuy daala.

*Kɔɗn Raa tuuy pul gɛn k-mɛcɛge

13 Kɛn kɔɗn Raa k-mɛcɛge jaay tuuy puliŋ̃
se, *gɔtn tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn kˈɗaapiŋ̃ ute
daab ɔɔ ɔk kaaja gɔtɔ kaam sɔɔ kɛn ɗaar
naan Raa ki se, maam mˈbooy mind nam
taaɗ gɔtn se. 14 Naaŋ̃ taaɗ kɔɗn Raa kɛn
gɛn k-mɛcɛge tu kɛn ɔk pulu se ɔɔ: «Kɔɗn
Raagen sɔɔ kˈdɔɔkɗega dɔɔk taa ool magal
kɛn kˈdaŋjiŋ̃ Eprat se ˈɓaa tuutɗen naatn.»
15 Ɔɔ kɔɗgen sɔɔ se kˈtuutɗen naata ɔɔ kɛn
kˈtɔɔɗ kˈtɔlɗega se, do dɔkiŋ̃ tap ɓo naaɗe
iŋg booy booyo maakŋ ɓaar kɛn se, maakŋ
laapiŋ̃ ki, maakŋ ɓiiŋ̃ ki ɔɔ maakŋ lɛriŋ̃ ki
sum ɓo, kˈtaaɗɗenga taaɗ jˈɔɔ jikilimgen
jaay kˈnigɗe gɔtɔ kaam mɔtɔ se, jee kaam
kalaŋ se, kˈtɔɔlɗe paac. 16 Tɛr maam mˈaak
jee sɛndge aas dupu-kaaru-dio (200 000
000) ɔɔ kɛn kˈmɛɗɗe se, maam mˈbooyga.
17 Bin ɓo maam mˈaak sɛndge ute mɛlɗege
teeco naanum ki. Ɔɔ mɛlɗege se tuuso
saapo aac aan gɔɔ poodɔ, zɛɛr cidiɗ aan
gɔɔ koa, ɔɔ kɔɔs aan gɔɔ kudn poodɔ. Ɔɔ
do sɛnddege tu se tec aan gɔɔ do tupiyge.
Ɔɔ poodɔ, saa ɔɔ kudn gɛn poodɔ se teeco
taarɗege tu ɓuluk ɓuluk. 18 Nakgen mɔtɔn
kɛn teec taarɗege tu se ɓo, jeege jaay
kˈnigɗe gɔtɔ kaam mɔtɔ se, jee kaam kalaŋ
se, naaɗe tɔɔlɗe paac. 19 Ɔɔ tɔɔgŋ sɛndgen
ese se, teeco taarɗe ki ɔɔ iiŋ̃o yɛlɗege tu; taa
yɛlɗege se tec aan gɔɔ wɔɔjɔ ɔɔ ɔk daan doa
ɔɔ ute naaŋ̃ se ɓo naaɗe lee dabar jeege se.
20 Gaŋ jee ɔɔpm kɛn nakgen se ɔŋ tɔɔlɗe
te ey se, ute naaŋ̃ se kic ɓo, naaɗe baate tɛrl
maakɗege do Raa ki. Gaŋ naaɗe iŋg ɓo gɛn
keem maragɗege, sitanɗege ute raaɗege
kɛn naaɗe ɗaapiŋ̃ ute daab, pudda, maal
zɛɛrɛ, koa ɔɔ te kaagge se, ey num raaɗege
se lɛ aak eyo, booy eyo ɔɔ lee eyo. 21 Ute
naaŋ̃ se kic lɛ, naaɗe ɔŋ̃ eyo gɛn tɔɔl jeege
gɛn koojŋ̃ rodege, gɛn kɛɛsn naapa ute
ɓoogo.

10

*Kɔɗn Raa ɔk kitapm baata kˈwɔrgiŋ̃ga
wɔrgo jiŋ̃ ki

1 Tɛr maam mˈaak kɔɗn Raa kuuy tɔɔgɔ
bɔɔyo maakŋ raa ki. Ɔɔ naaŋ̃ uuso kal
gapara ɔɔ teelo doŋ̃ ute wɔɔjŋ̃ maakŋ raa; ɔɔ
daan-kaamiŋ̃ aan gɔɔ kaaɗa ɔɔ jɛŋ̃ge magal
aan gɔɔ duliyu ɔɔ tec poodɔ. 2 Naaŋ̃ ɔk
kitapm baata kˈpaatiŋ̃ga paat se jiŋ̃ ki. Ɔɔ
jɛ daamiŋ̃ se, naaŋ̃ ɔɓiŋ̃ do baar ki ɔɔ jɛ
jeeliŋ̃ se lɛ, naaŋ̃ ɔɓiŋ̃ naaŋ ki. 3 Gɔtn se
naaŋ̃ ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ aan gɔɔ tupiyu. Kɛn
naaŋ̃ jaay ɔɔɗ ɔɔy se, maam mˈbooy raa
taat tiiriŋ̃ tiiriŋ̃ gɔtɔ kaam cili. 4 Ɔɔ kɛn Raa
jaay taat aas se, maam mˈje mˈraaŋ mɛtn
taariŋ̃a, naɓo mˈbooy mind nam maakŋ raa
ki taaɗum ɔɔ: «Mɛtn taar kɛn Raa taatn gɔtɔ
kaam cili se, ɔkiŋ̃ maaki ki, ɔŋ̃te ˈraaŋjiŋ̃a.»
5 Tɛr kɔɗn Raa kɛn jaay maam mˈaakiŋ̃o
ɔɓo jɛŋ̃ kalaŋ do baar ki ɔɔ kɛn kalaŋ do
naaŋ ki se, uun ji daamiŋ̃ raan. 6 Gɔtn se

naaɲ naam taariɲa ute ro debm kɛn tiŋg daayum daayum se, naaɲ ɓo debm kɛn aalo maakŋ raa ute nakgen maak ki paac, do naaŋ ute nakgen do ki paac ɔɔ baar ute nakgen maak ki paac. Naaɲ taad ɔɔ: «Naan ki se, j'aɗen koɲ gɔt ey sum. [7] Taa do dɔkiɲ se, *Raa taaɗɗega jee kaaɲ naabiɲge tun taaɗ taar teeco taariɲ ki kaaɗ kɛn naaɲ utu tɛɗn nakŋ kɛn naaɲ uuno do ro ki jaay *jeege jeel mɛtiɲ ey se. Kɛn kɔɗn Raa k-cilige jaay tuuyga puliɲ num, Raa utu 'tɛɗn nakŋ se 'kaan ɗoobiɲ ki.»

[8] Tɛr mind nam kɛn maam m'booyiɲo taaɗum maakŋ raa ki se, taaɗum kuuy daala ɔɔ: «'Baa gɔtn kɔɗn Raa kɛn ɔɓ jɛɲ kalaŋ do baar ki ɔɔ kɛn kalaŋ do naaŋ ki se, ɔko kitapm kɛn k'paatiŋga paatn kɛn naaɲ ɔkiɲ jiɲ ki se.» [9] Gɔtn se, maam m'ɓaa m'ɔŋiɲa ɔɔ m'tɔnd mɛtiɲ m'ɔɔ ɛɗumo kitapm baatn kɛn jii ki se. Naaɲ ɗeekum ɔɔ: «Ɔk ɔsiɲ paac! Kɛn naai jaay utu ɔsiɲ kɔs se, ai nijim taari ki aan gɔɔ teeje, naɓo kɛn naaɲ bɔɔyga maaki ki se, ai kaacɲ kaaɗî.» [10] Kɛn maam m'ɔko kitapm baatn ji kɔɗn Raa ki jaay m'ɔsiɲ se, m'naamiɲ taarum ki se, nijim aan gɔɔ teeje. Num kɛn naaɲ jaay bɔɔy aan maakum ki sum se, m'naamiɲ aacum kaaɗuma. [11] Tɛr k'taaɗum j'ɔɔ: «Jeegen te dɛnɗe, ute mɛtjilɗege, ute taar naaŋɗege ɔɔ ute gaarɗege se, 'ɓaa taaɗɗen taar teeco taar Raa ki se kuuy daala.»

11

*Saaɗ*gen dio

[1] Gɔtn se k'j'ɛɗum naala tec aan gɔɔ nakŋ kɛn k'lee k'dɔɔjɲ gɔtɔ, ɔɔ k'ɗeekum j'ɔɔ: «Iiɲ 'ɓaa 'dɔɔjɲ *'Bee Raa ute *gɔtn kɛn k'j'iiɲ k'ɗaapiɲ gɛn tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ɔɔ 'mɛɗ jee kɛn iŋg eem *Raa gɔtn ese. [2] Num daan bɔɔriɲ naatn se ɔɲte 'dɔɔjiɲa taa gɔtn se j'ɔɲiɲga kɔɲ jeege tun jeel Raa mal eyo. Ɔɔ gɛgɛr *salal gɔtn ese se, naaɗe utu aɲ kɔsn gɛn laapa sik-sɔɔ-kaar-dio (42). [3] Saaɗumgen di se, maam m'utu m'aɗen kɔl naaɗe 'tuusn kal kɔl doa. Ɔɔ maakŋ ɓii kɛn dupu-te-kaar-di-te-sik-mɛcɛ se (1 260), naaɗe taaɗn taargen teeco taar maam ki jeege tu.»

[4] Saaɗgen di se, naaɗe aan gɔɔ *ko ɔlibgen dio ɔɔ aan gɔɔ lɔɔmpgen di kɛn ɗaar naan Mɛljege tun kɛn Mɛl kaal do naaŋa se. [5] Jee se jaay debm je aɗen tɛɗn *kusiɲ num, poodo aɗen teecɲ taarɗege tu ɔɔ kɔsn jee taamooyɗegen ese se naatn. 'Deere, bin ɓo debm jaay je aɗen tɛɗn kusiɲ naaɗe ki se, naaɗe aɲ tɔɔl bin kici. [6] Naaɗe ɔk tɔɔgɔ gɛn gaasn maane 'keeɗ eyo ɔɔ kaaɗ kɛn jaay naaɗe taaɗ jeege tu taargen teeco taar Raa ki se, maane tap ɓo 'keeɗ eyo; ɔɔ tɛr naaɗe ɔk tɔɔgŋ 'dɛl maane tɛɗn mooso, ɔɔ naaɗe ano ɓaa ute dubar napariɲ dɛna do naaŋ ki aan gɔɔ kɛn naaɗe maakɗe jen ro ki.

[7] Kɛn saaɗgen di se jaay taaɗ naŋ taarɗe se, daa-gaabm kɛn aɗe kookŋ maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se utu aɗe kooco. Kɛn naaɲ jaay cirɗega num, utu aɗen tɔɔlɔ. [8] Ɔɔ yoɗege se, naaɗe utu aɗe kɔɲ toodn daan bɔɔr gɛgɛr kɛn magala, gɔtn kɛn k'daŋiɲ ute ro Sɔdɔm ey lɛ Masar se. Gɔtn se ɓo gɔtn kɛn k'tup k'tɔɔl Mɛlɗe ro kaag ki se kici. [9] Jeege paac ute mɛtjilɗege, ute taa ɓeeɗege, ute taar naaŋɗege, ute taa naaŋɗege utu aɗe ɓaa kaakŋ yogen k'tɔɔl k'j'ɔɲɗe tooɗ ɓii mɔtɔ ute lɛr sik-kaar-di se. Yogen se naaɗe baate duubɗe ɔɔ gaas jeege ɔɔ j'ɔɲte duubɗe. [10] Kɛn jee se jaay ooy se, jee do naaŋ ki maakɗe raapo. Maakŋ maak-raapɗe ki se, naaɗe tɛɗ bɛɛ ute naapa ɔɔ maakŋ tɛɗn bɛɛɗege tu se, naŋa naŋa kic ɓo ɛɗ naka naapiɲ ki naapiɲ ki. Taa jee taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn di ese se, ɔɔɗɗenoga yɛɛɓɗe dɛn bɛɛ eyo.

[11] Kɛn ɓii mɔtɔ ute lɛr sik-kaar-di jaay deel se, Raa ɓaaɗo ɔlɗen koa ɔɔ jee se duro ɔɔ gɔtn se naaɗe iiɲ ɗaar ute jɛɗe. Kɛn naaɗe jaay aakɗe se, nirlɗe ɓaa teece. [12] Jee di kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki se booy mind nam taaɗɗen makɔɲɔ maakŋ raa ki ɔɔ: «Ooko 'ɓaakiro ara!» Ɔɔ naan jee taamooyɗege tu se sum ɓo, naaɗe ɛnd maakŋ gapar ki ɔɔ ook ɓaa maakŋ raa ki. [13] Kaaɗ kɛn se sum ɓo, naaŋa te makɔɲɔ ɔɔ gɛgɛr se jaay k'nigiɲ gɔtɔ kaam sik se, kɛn kaam kalaŋ ru se, tɔɔl jeege dupu-cili. Num jee kɛn ɔɔp se, ɓeere ɓaa ɔkɗe ɔɔ naaɗe taaɗ ɔɔ: «'Deere, naai sum ɓo Raa kɛn magala ɔɔ tɔɔgɔ.»

[14] 'Bɔrse nakŋ ɔɔɲ gɛn k-dige se deelga; num ɓɛrɛ, gɛn k-mɔtɔge tu se kic ɔɔpga baata utu 'kaana.

**Kɔɗn Raa gɛn k-cilige se tuuy puliɲa*

[15] Kɛn kɔɗn Raa k-cilige jaay tuuy puliɲ se, maam m'booy maakŋ raa ki se, jeege taaɗ makɔɲ ɔɔ:

«Ɓɔrse, do naaŋa se tɛɗga kaam ji Mɛljege
Raa ute gɛn *al-Masiiṇa.
Ɔɔ do naaŋa se daayum, naaṇ ɓo 'tɛɗn
gaariṇa.»
16 Ɔɔ magalgen sik-di-kaar-sɔɔ kɛn tiŋg do
kaag doɗege tun kɛn naan Raa ki se, ɛrg
und naanɗe naaŋ ki naan Raa ki ɔɔ eemiṇa.
17 Naaɗe ɗeek ɔɔ:
«Mɛlje Raa Sidburku, naaje k'tɔɔmi,
naai kɛn ɓɔrse ɔɔ kɛn do dɔkiṇa.
Taa naai 'taaɗga tɔɔgi ɔɔ uunga gaari.
18 Ey num jeegen do naaŋ kɛn jeel Raa mal
ey se, maakɗe
taarɗega doi ki,
num ɓɔrse maak-taar naai ɓo bɔɔyga doɗe
ki.
Taa kaaɗn kɛn naai an kɔjṇ̃ bɔɔrɔ do jeege
tun ooyga kooy se, aanga,
ɔɔ jee tɛɗn naabigen taaɗ taar teeco taari
ki,
ute jeeige ɔɔ jee kɛn ɓeeri naai ki,
jee j'aalɗen maak ki lɔ jee j'aalɗen maak ki
ey se,
ɓɔrse kaaɗiṇ̃ aasga kɛn naai aɗen tɛɗn bɛɛ;
ɔɔ kaaɗn naai an kutn jeegen kɛn lee tuj do
naaŋa se lɛ, aanga kici.»
19 Tɛr maam m'aak *Ɓee Raa kɛn maakŋ raa
ki se, nam ɔɔdiṇ̃ga kɔɔɗ kaam taariṇa. Ɔɔ
maakŋ Ɓee kɛn se, maam m'aak *sandukŋ
kɛn *Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiṇ̃ se, teeco
naanum ki. Ɔɔ gɔtn se, maam m'aak gɔtɔ
aal wusuk wusuk, m'booy mind jeege ute
Raa kɛn taat makɔṇ̃ɔ, naaŋa tea ɔɔ isi siɗo
rutuk rutuk.

12

K-lamaga ute Mɛnda

1 Ɔɔ maam m'aak nakŋ deel doa teeco
maakŋ raa ki: nakŋ maam m'aak se, mɛnda
uuso kal gɛn kaaɗa ɔɔ iŋg tɔɓ jɛṇ̃ge do
laap ki, ɔɔ ɔk laata doṇ̃ ki gɛn k-dijge
sik-kaar-dio. 2 Mɛnd se mɛndkaama, iŋg
diig daay ɗɛs ɗɛs ɓaa ɓaa koojo.
3 Tɛr maam m'aak nakŋ deel doa kuuy
maakŋ raa ki daala: nakŋ-kɔɔɓm maam
m'aak se k-lamaga magala. Naaṇ̃ aac aan
gɔɔ pooɗo ɔɔ ɔk daan doṇ̃ge cili ɔɔ kaajiṇ̃ge
sik. Ɔɔ daan doṇ̃gen cili se, ɔk laatn gɛn
gaariṇ̃ge cili kici. 4 K-dijge jaay k'gaaŋɗe
kaam mɔtɔ se ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se, naaṇ̃
tɔɔɗ siɗeno paac naaŋ ki te yɛliṇa. Gɔtn se
k-lamaga se ɓaa ɗaar naan mɛnd kɛn ɓaa
ɓaa koojo se, taa kɛn mɛnd se jaay oojga
num, gooniṇ̃ se naaṇ̃ utu aṇ̃ kɔsn naatn.
5 Mɛnd se ooj goono ɔɔ gooniṇ̃ se gaaba.
Goon se utu tɔɔɗn jeege paac ute sirɗn
maala. Anum goon se, j'uun k'ɓaansiṇ̃ naan
*Raa ki ɔɔ naan kaag doṇ̃ ki. 6 Gɔtn se mɛnda
se aaṇ̃ ɓaa do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ gɔtn se ɓo gɔt
kɛn Raa ɗaapiṇ̃siṇ̃ga ɗaapa taa aṇ̃ ɓaa kuliṇ̃
gɛn ɓii dupu-te-kaar-di-te-si-mɛcɛ (1 260).
7 Tɛr maam m'aak bɔɔrɔ iiṇ̃ maakŋ raa ki.
Magal *kɔɗn Raa k'daŋiṇ̃ Mikaɛl te kɔdîṇ̃ge
baag tɛɗn bɔɔrɔ te k-lamaga ɔɔ k-lamaga
kic ɓo te kɔdîṇ̃ge, 8 naɓo k-lamaga se naaɗe
ɓaa ciriṇa. Taa naaṇ̃ se ɓo k-lamaga ute
kɔdîṇ̃ge se ɔŋ te gɔtn ɗaar maakŋ raa ki eyo.
9 Gɔtn se k-lamagŋ ese se k'tuuriṇ̃o maakŋ
raa ki, naaṇ̃ se ɓo wɔɔjṇ̃ kɛn te do dɔkiṇ̃ kɛn
k'daŋiṇ̃ Iblis ɔɔ *Bubm sitange kici, naaṇ̃
ɓo debm kɛn lee dɛrl jee do naaŋ ki ute
magaliṇa. Naaṇ̃ ute kɔdîṇ̃ge se paac k'tuur
k'j'ɔlɗeno do naaŋ ki. 10 Tɛr m'booy mind
nam taaɗ makɔṇ̃ɔ maakŋ raa ki ɔɔ:
«Ɓɔrse, kaaɗn kɛn Raaje taaɗn tɔɔgiṇa,
kuun gaariṇa
ɔɔ kaajṇ̃ jeege se, aanga. Ɓɔrse, naaṇ̃ ɛɗga
tɔɔgɔ *al-Masiiṇ ki.
Anum debm kɛn lee tɔkŋ mind
gɛnaajege naan Raa ki se k'tuuriṇ̃oga naatn,
ey num naaṇ̃ ɓo debm kɛn lee tɔkɗe mindɗe
nɔɔrɔ katara naan Raa ki.
11 Gaŋ gɛnaajege se tɔɔg ciriṇ̃ga
ute ɗoobm moosn gɛn *Goon Baatn Raa
ɔɔ ute Taar Raa kɛn naaɗe lee taaɗ jeege tu;
naaɗe took ɔṇ̃ roɗe taa j'aɗen tɔɔlɔ.
12 Taa naaṇ̃ se ɓo naase jeegen iŋgki maakŋ
raa ki se 'tɛɗki maak-raapo!
Num asen kɔɔṇ̃ naase jeegen kɛn do naaŋ ki
ute kɛngen do baar ki,
taa Bubm sitange te maak-taariṇ̃ se, ɓɛrɛ,
bɔɔy ɔŋsenga, taa naaṇ̃ jeele kaaɗiṇ̃ se
ɔɔpga baata.»
13 Kɛn k-lamaga jaay aak k'tuur k'j'ɔliṇ̃o
do naaŋ ki se, gɔtn se naaṇ̃ baag tuur mɛnd
kɛn ooj goon gaaba se. 14 Gaŋ mɛnd se j'ɛɗiṇ̃
taa bɛɛkŋ kɛyɛ magal magal aan gɔɔ gɛn
doobo taa an kiiṇ̃ ɓaa do kɔɗ-ɓaar ki dɔk
ute k-lamaga se ɔɔ gɔtn naane se ɓo, gɔt kɛn
k'ɗaapiṇ̃siṇ̃ taa j'aṇ̃ ɓaa kul gɛn ɓaara mɔtɔ
te laapa mɛcɛ se. 15 Gɔtn se k-lamagŋ kɛn
ɔko mɛtn mɛnda se, ɔɔɗ ɔlo maan maakiṇ̃ ki
aan gɔɔ ool ɗoocoga ɗooc se taa aṇ̃ gɔɔɓm
tɔɔlɔ. 16 Num gaŋ naaŋa ɓaaɗo naakŋ mɛnd

se ɔɔ naaŋ se ɛɛp taariṇa ɔɔ aay te maan
kɛn k-lamaga ɔɔd̆ ɔliṇo se. 17 Num k-lamaga
ute maak-taariṇ se, ɔk tɛrl ɓaadɔ gɛn tɛd̆n
bɔɔrɔ mɛtjil mɛnd kɛn ɔɔp se. Naad̆e se ɓo
jee kɛn tɛd̆n nakŋ Raa ɔɔ k'tɛd̆a, jee ɔk taar
Isan kɛn mɛt ki se.
18 Anum, gɔtn se, k-lamaga ɓaa d̆aar do
kɛɛs kɛn taa baar ki.

13

Daa-gaaba kɛn teeco maakŋ baar ki

1 Tɛr maam m'aak daa-gaaba kalaŋ teeco
maakŋ baar ki. Naaṇ ɔk kaajge sik ɔɔ doṇge
cili ɔɔ do kaaja kalaŋ se, ɔk laatn gaariṇge
tak tak. Ɔɔ daan doṇge tu se, ɔk rogen
kɛn naaj *Raa. 2 Daa-gaabm kɛn maam
m'aakiṇ se tec aan gɔɔ mɛrɛŋɛ, naɓo jɛṇge
se aan gɔɔ jɛ duuyu ɔɔ ɔk kɔɔkge aan gɔɔ
gɛn tupiyu ɔɔ taariṇ kic gɔɔ gɛn tupiyu.
Daa-gaabm se k-lamaga ɛd̆iṇ tɔɔgiṇa ɔɔ
ɔndiṇ do kaag doṇ ki ɔɔ ɛd̆iṇ magala. 3 Daan
doṇ kalaŋ k'awariṇ se, ey num duṇ se ɓaaṇ
ɓaa tɔɔlɔ, naɓo duṇ se ɓaa urlu. Ɔɔ kɛn jee
do naaŋ ki paac jaay aakiṇ se, nakŋ se tap
ɓo ɔkd̆en taad̆ eyo ɔɔ naad̆e baagiṇ daana.
4 Taa k-lamaga ɛd̆ga gaara daa-gaab ki se,
jeege paac ɛrg naan k-lamaga ki se. Ɔɔ
naad̆e tɔɔm daa-gaabm se kici ɔɔ d̆eek ɔɔ:
«Daa-gaabm se tap ɓo naŋa aas te naaṇa ɔɔ
naŋa kɔŋ d̆aar naaniṇ ki?»
5 Daa-gaabm se, j'undiṇ kulu gɛn taad̆n
taargen deel doa ɔɔ gɛn naajṇ Raa. Naaṇ
j'ɛd̆iṇ tɔɔgɔ gɛn laapa sik-sɔɔ-kaar-dio (42).
6 Naaṇ ɛɛp taariṇ naaj Raa, naaj ro Raa,
naaj *Bee Raa kɛn maakŋ raa ki ute jee
kɛn maakŋ raa ki. 7 J'undiṇ kulu gɛn tɛd̆n
bɔɔrɔ ute jee Raage ɔɔ ad̆e ciri. Ɔɔ jee do
naaŋ ki paac te mɛtjild̆ege, taa ɓeed̆ege,
taa naaŋd̆ege ɔɔ te taar naaŋd̆ege, j'ɛd̆iṇsiṇ
kaam jiṇa. 8 Jee do naaŋ ki paac utu 'kɛrgŋ
naaniṇ ki, num jee 'kɛrg ey se, jee kɛn rod̆e
k'raaŋd̆enoga raaŋ maakŋ Kitapm Kaajṇ
gɛn *Goon Baatn Raa ki do dɔkiṇ kɛn Raa
utu aalo kaal dunia. Ɔɔ Goon Baat se ɓo kɛn
ɔṇ roṇ k'tɔɔliṇo *sɛrkɛ se.
9 Debm kɛn ɔk bi gɛn booy taar se num,
booyiṇ taar se jiga.
10 Debm kɛn Raa taad̆ ɔɔ j'utu j'aṇ kɔkŋ ɓulu
lɛ,
j'utu j'aṇ kɔkɔ
ɔɔ kɛn ɔɔ j'utu j'aṇ tɔɔl ute gɔrd̆-jɛrlɛ lɛ,
j'utu j'aṇ tɔɔl kici.
Bin num, jee Raage j'aay kaamd̆e j'aal
maakd̆e do Raa ki.

Daa-gaabm kɛn kuuy teeco maakŋ naaŋ ki

11 Tɛr m'aak daa-gaabm kuuy teeco
maakŋ naaŋ ki. Naaṇ ɔk kaajge dio tec aan
gɔɔ gɛn goon baata, naɓo kɛn naaṇ taad̆ se
tec aan gɔɔ k-lamaga. 12 Daa-gaabm deet
deet se, ɔliṇ tɛd̆ nakgen deel doa naaniṇ ki.
Naaṇ ɔl jeegen do naaŋ ki paac ɛrg naan
daa-gaab kɛn deet deet kɛn k'awariṇ ɓaa
ɓaa kooyo jaay duṇ urlo se. 13 Naaṇ tɛd̆
nakgen magal deel doa naan jeege tun do
naaŋ ki paac bini bɔɔyo pood̆o raan naand̆e
ki. 14 Naaṇ j'undiṇ kulu gɛn tɛd̆n nakgen
deel doa naan daa-gaab kɛn deet deet se,
ɔɔ ute naaṇ se naaṇ dɛrl jeegen do naaŋ
ki ɔɔ d̆eekd̆en ɔɔ k'tɛd̆ naka tec aan gɔɔ
daa-gaabm kɛn deet deetn k'awariṇo ute
gɔrd̆-jɛrlɛ jaay ooyo te ey se. 15 Daa-gaabm
kɛn teeco maakŋ naaŋ ki se, j'ɛd̆iṇ tɔɔgɔ
gɛn kɔl ko maakŋ nak kɛn naaṇ tɛd̆iṇ tec
aan daa-gaabm deet deet se, ɔɔ nakŋ se,
baag taad̆a aan gɔɔ debkilimi ɔɔ taa jeegen
paacṇ kɛn baate kɛrgŋ naan daa-gaab kɛn
deet deet se, naaṇ ɔl k'tɔk k'tɔɔld̆e naata.
16 Jee j'aald̆en maak ki ute jee j'aald̆en maak
ki eyo, jee maalge ute jee daayge, ɓulge ute
jeegen ɓulge eyo, paac naaṇ ɔl k'tɔndd̆e
nakŋ kaakŋ jeele ji daamd̆ege tu ey lɛ do
naand̆ege tu. 17 Debm jaay ɔk nakŋ kaakŋ
jeele roṇ ki ey se, k'dugŋ nakiṇ eyo ɔɔ naaṇ
kic lɛ kɔŋ dugŋ nakŋ nam eyo. Nakŋ kaakŋ
jeel ese se ɓo, naaṇ ro daa-gaabm ese ɔɔ
mɛd̆n ese se kɛn tum ute numiriṇ kici.
18 Ɔṇ jeege booy jeel kɔkŋ mɛtn taar
ese se jiga. Debm mɛtɛk se, ɔṇ dooy
jeel mɛtn taar numir ro daa-gaab kɛn
ese se ɔɔ numir ese se ɓo tum te ro
debkilim se. Numir se jaay k'mɛd̆iṇ se
kaar-mɛcɛ-ute-sik-mɛcɛ-kaar-mɛcɛ (666).

14

**Goon Baatn Raa ute jeeṇge*

1 Tɛr maam m'aak Goon Baata d̆aar d̆aara
ute jeege dupu-kaar-te-sik-sɔɔ-kaar-sɔɔ
(144 000) do ko kɛn Sion ki ɔɔ jee se
k'raaŋd̆en ro naaṇa ute gɛn Bubiṇ do
naand̆ege tu. 2 Gɔtn se maam m'booy mind
nam taad̆ maakŋ raa ki tec aan gɔɔ maan
zoor uu uu se, ɔɔ aan gɔɔ Raa kɛn taat
makɔṇɔ ɔɔ m'booyiṇ se tec aan gɔɔ jee ɔnd

kɔnd kurundu. [3] Ɔɔ naade se aar kaa kiji
naan kaag do ki naan ne-dîmge tun sɔɔ ɔɔ
naan magalge tu. Kaade se nam tap ɓo jeel
kaariṇ eyo, naɓo jee aariṇ se se, naaden
jee dupu-kaar-te-sik-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144 000)
kɛn kˈdugdenoga dug dode do naaŋ ki se
sum.
[4] Jee se, ɓii kalaŋ tap ɓo ɓaa te ro mɛndge
tu eyo naɓo naade bɔɔb rode *salal gɛn
*Raa. Jee se se, gɔtn Goon Baata ɓaa ɓo,
naade daaniṇa. Ɔɔ maakŋ jikilimge tun do
naaŋ ki se, naade se jee kɛn kˈdugdenoga
dug dode ɔɔ naade se aan gɔɔ *nakŋ ooj
deet deetn maakŋ-gɔt ki jaay jˈɛdîṇ *sɛrkɛ
Raa ki ɔɔ Goon Baat ki se. [5] Naade se, ɓii
kalaŋ tɛd te taar-kɔɔɓ eyo ɔɔ taar iŋg kus
kic lɛ jˈɔŋ te rode ki eyo.

*Kɔdn Raagen mɔtɔ

[6] Tɛr maam mˈaak kɔdn Raa kuuy iiṇ lee
daan maakŋ raa ki raan. Naaṇ se ɔk Labar
Jigan gɛn daayum se gɛn taadn jeege tun
do naaŋ ki. Labar se, naaṇ aṇ taadiṇ jeege
tun do naaŋ ki paac ute mɛtjildege ute
taa ɓeedege ɔɔ ute taar naaŋdege. [7] Naaṇ
taadden makoṇ ɔɔ: «ˈBeerki Raa ki ɔɔ
*ˈnookiṇki, taa kaadn kɛn naaṇ kɔjṇ bɔɔrɔ
do jeege tu se, aanga. Naase ɛrgki naan Mɛl
kɛn aalo maakŋ raa ute do naaŋa, baar ute
gɔtgen kɛn ɔk maane se paac.»
[8] Kɔdn Raa kuuy gɛn k-dige ɔk mɛtiṇa
ɔɔ deek ɔɔ: «Bɛrɛ, gɛgɛr magal Babilon se
tɛrɛcga! Deer deer, naaṇ se tɛrɛcga kamac
kamac! Naaṇ se ɓo kɛn ɔl mɛtjil jeege do
naaŋ ki paac tɛd nakŋ kɛn naaṇ maakiṇ jen
ro ki aan gɔɔ tɔtn koojṇ biṇ kɛn naaṇ ɔl
jeege paac aay te maraadde se. Naaṇ se tec
aan gɔɔ mɛnd kɛɛsn gaabm rɛṇ rɛṇ ɔɔ nakŋ
kɛn naaṇ ɔl jeege tɛd se, nakŋ *kusiṇ salal.»
[9] Tɛr kɔdn Raa kuuy gɛn k-mɔtɔge ɔko
mɛtn naade se kici. Naaṇ se taad makoṇ
ɔɔ: «Debm jaay ɛrg naan daa-gaab ki se ute
nakŋ kˈcɔɔciṇ teciṇ tece ɔɔ ɔk nakŋ kaakŋ
jeele do naaniṇ ki lɔ jiṇ ki se, [10] naaṇ kic
utu kaay tɔtn koojṇ biṇ salal kɛn maakŋ
*kɔɔpm maak-taar Raa ki se. Debm se,
Raa utu aṇ kɔl poodn ɔɔ maakŋ kud kɛn
ɔk poodo ɓuluk ɓuluk se naan kɔdn Raage
tun salal ɔɔ naan Goon Baatn Raa ki. [11] Ɔɔ
saa poodn dubarde se iiṇ tul tul daayum
daayum. Jee kɛn ɛrg naan daa-gaab ki ɔɔ
naan nakŋ kɛn kˈcɔɔciṇ teciṇ tece ɔɔ jeegen
ɔk numiriṇ rode ki se, nɔɔrɔ katara naade
kɔŋ gɔtn an tɔɔl maakde eyo.»
[12] Kaad kɛn se ɓo naase aayki kaamse,
naasen jee Raage se ˈtɛdki nakŋ kɛn Raa
taad ɔɔ gɛn tɛda ɔɔ aalki maakse do Isa ki!
[13] Tɛr maam mˈbooy mind nam taadum
maakŋ raa ki ɔɔ: «ˈRaaŋ ɔɔ: maak-raapo
jeege tun ooy ɓɔrse doobm Mɛljege tu!»
Ɔɔ tɛr *Nirl Raa taadum ɔɔ: «Deere, naade
se ɔŋga gɔtn tɔɔl maakde ɔɔ taa bɛɛ paacṇ
naade tɛdo se, naade utu aṇ kɔŋɔ.»

*Kaad*n kɔjɔ

[14] Tɛr maam mˈaak gapara raap lak lak
ɔɔ maakŋ gapar kɛn se, mˈaak nam tec
debkilimi iŋg kiŋg do ki. Ɔɔ nam se ɔk laatn
gɛn tɔɔmɔ gɛn daab doṇ ki ɔɔ naaṇ ɔk kiṇjɛr
aata jiṇ ki. [15] Tɛr mˈaak *kɔdn Raa kuuy
teeco maakŋ *Bee Raa kɛn maakŋ raa ki.
Naaṇ taad makɔṇɔ deb kɛn iŋg do gapar ki
se ɔɔ: «Bɔrse kaadn kɔjṇ nakgen do naaŋ
ki se aasga; ute kiṇjɛri se ˈɓaa ɔjde.» [16] Gɔtn
se, debm iŋg do gapar ki se ute kiṇjɛriṇ se,
naaṇ ɓaa ɔj naŋ nakgen do naaŋ ki se paac.
[17] Tɛr maam mˈaak kɔdn Raa kuuy teeco
maakŋ Bee Raa kɛn maakŋ raa ki. Naaṇ kic
ɔk kiṇjɛr aata jiṇ ki. [18] Tɛr maam mˈaak kɔdn
Raa kuuy daala teeco *gɔtn kɛn kˈlee kˈtɛdn
sɛrkɛ Raa ki se. Naaṇ se ɔk tɔɔgɔ do pood ki
ɔɔ naaṇ taad makɔṇɔ deb kɛn ɔk kiṇjɛr kɛn
aat se ɔɔ: «Bɔrse koojṇ biṇgen do naaŋ ki se
aacga. Ute kiṇjɛri aat se ˈɓaa ɔjde.» [19] Gɔtn
se kɔdn Raa kɛn ɔk kiṇjɛr aat se, iiṇ ɓaa ɔj
koojṇ biṇ se ɔɔ tɔs ɔmbiṇ maakŋ dukudn
magal gɛn maak-taar Raa ki se. [20] Dukudn
se, naaṇ naatn maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ koojṇ biṇ
se jaay kˈriiṇ se, teec mooso ɔɔ moosiṇ se
ɔɔy dar dar ɔɔ kɛn kˈdɔɔjiṇ se, jɛrliṇ se aal
sindi aljam. Gɔtn mooso ɔɔy uun paac se aas
kilɔmɛtir kaar-mɔtɔ.

15

*Kɔdn Raagen cili ɔk dubargen cili
jidege tu

[1] Tɛr maam mˈaak maakŋ raa ki
nakŋ-kɔɔɓm kuuy magala ɔɔ deel doa.
Maam mˈaak kɔdn Raage cili ɔk dubargen
cili jidege tu kɛn utu ade ɓaa kaam
mɔɔtn se. Ute nakgen se ɓo *Raa naŋ
maak-taariṇa.
[2] Tɛr maam mˈaak naka tood yɛl yɛl aan gɔɔ
baar maane ɔɔ ɔk poodo ɓuluk ɓuluk maak
ki. Do baar kɛn tood yɛl yɛl ese se maam

mˈaak jeege ɗaar ɗaara do ki ɔɔ jeegen se ɓo
kɛn ciro daa-gaabm ute nakŋ kɛn kˈcɔɔciɲ̃
teciɲ̃ tece ɔɔ ute numiriɲ̃ se. Ɔɔ naaɗe se,
Raa ɛɗɗen nakgen tec kurundge se jiɗege
tu. [3] Naaɗe aar kaa gɛn *Musa, debm tɛɗn
naabm Raa ɔɔ kaa gɛn *Goon Baatn Raa.
Naaɗe aar ɔɔ:
«Mɛljege Raa Sidburku,
nakŋ naai ˈtɛɗ se, deel doa ɔɔ aak bɛɛ aak
eyo.
Gaar do naaŋa paac, ɗoobm naai se,
ɗoobm kɛn daan ki ɔɔ kɛn mɛt ki.
[4] Mɛlje, debm jaay ai ɓeer naai ki eyo
ɔɔ ai *nookŋ roi ey se tap ɓo, naŋa?
Taa naai kali ki sum ɓo debm *salal.
Mɛtjil jee do naaŋ ki paac se
utu ˈkɛrgŋ naani ki.
Nakŋ naai ˈtɛɗiɲ̃o ute ɗoobiɲ̃ se naaɗe
ˈkaakŋ jeele.»
[5] Kɛn nakgen se jaay deel se, maam mˈaak
*Ƀee Raa kɛn maakŋ raa ki se ɔɔɗ waŋ ɔɔ
mˈaak *kɔrɔr Raa se maak ki. [6] Maam mˈaak
kɔɗn Raagen cili kɛn teeco maakŋ Ƀee Raa
ki ɔɔ kɔɗn Raage se, tuuso kalgen salal aak
bɛɛ ɔmb mɛt ki biriɲ̃ biriɲ̃ se. Kaaɗɗege se
naaɗe dɔɔkiɲ̃ ute kɔl kˈɗaapiɲ̃ ute daab ɔɔ
naaɗe se ɓo utu ano ɓaa ute dubargen cili
se. [7] Tɛr maakŋ ne-ɗimge tun sɔɔ se, deb
kalaŋ nig kɔɗn Raage tun cili se, *kɔɔpm
gɛn daab tak tak. Ɔɔ maakŋ kɔɔpge tun
se, ɗooc ute maak-taar Raa kɛn tiŋg gɛn
daayum daayum. [8] Ɔɔ maakŋ Ƀee Raa se
paac ɗooc ute saa ɔɔ saa se taaɗ ɔɔ tɔɔgŋ
Raa kɛn wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ se utu gɔtn se. Nam
tap ɓo ɔŋ ɛnd maak ki eyo, bini dubargen
cilin kɛn kɔɗn Raagen cili ɓaanɗeno se, deel
jaayo.

16

*Ƙɔɔpgen cilin kɛn ɗooc ute maak-taar
*Raa

[1] Tɛr maam mˈbooy mind nam maakŋ
*Ƀee Raa kɛn maakŋ raa ki taaɗ makɔɲ̃
*kɔɗn Raage tun cili se ɔɔ: «Kɔɔpsegen cilin
ɗooc ute maak-taar Raa se, ˈɓaa tɔɔyɗeki do
naaŋ ki.»
[2] Kɔɗn Raa kɛn deet deet se, iiɲ̃ ɓaa
ɔɔy maak-taar Raa maakŋ kɔɔpiɲ̃ ki se do
naaŋ ki ɔɔ jee kɛn ɔk nakŋ kaakŋ jeele gɛn
daa-gaaba ɔɔ lee ɛrg naan kaag kɛn kˈcɔɔciɲ̃
teciɲ̃ tec se, naaɗe paac rɔɗe tɔɔɗ taan-dua
ɔɔ taan-duɗe se ɔsɗe aak eyo.
[3] Kɔɗn Raa kɛn gɛn k-dige se, iiɲ̃ ɓaa
ɔɔy maak-taar Raa kɛn maakŋ kɔɔpiɲ̃ ki se
maakŋ baar ki ɔɔ maan maakŋ baar ki se
dɛl aan gɔɔ moosn debm ooyga kooyo. Ɔɔ
nakgen paacɲ̃ maakŋ baar ki se ooyo.
[4] Kɔɗn Raa gɛn k-mɔtɔge se, kɔɔpiɲ̃ ɗooc
ute maak-taar Raa se, ɓaaɗo ɔɔyiɲ̃ maakŋ
oolge tu ɔɔ gɔtge tun ɔk maan maane paac
se. Ɔɔ maangen se paac dɛl mooso. [5] Gɔtn
se, maam mˈbooy kɔɗn Raa kɛn mɛl maane
se taaɗ ɔɔ:
«Naai debm daan ki,
naai kɛn ɓɔrse ɔɔ kɛn do dɔkiɲ̃a,
naai kali ki sum ɓo debm *salal.
Nakŋ naai ˈtɛɗ paac se ute ɗoobiɲ̃a.
[6] Aan gɔɔ naaɗe ɔɔyga moosn jeeige ute gɛn
jee taaɗ taar teeco taari ki se,
ɓɔrse naaɗe kic ɛɗɗen mooso ɓo naaɗe
kaaye.
Kɛse ɓo nakŋ kɛn doɗen naaɗe ki.»
[7] Tɛr maam mˈbooy mind nam taaɗ *gɔt
kɛn kˈlee kˈtɛɗn sɛrkɛ se ɔɔ:
«Deere, Mɛljege Raa Sidburku,
bɔɔr kɛn naai ɔj do jeege tu se,
kɛn mɛt ki ɔɔ ute ɗoobiɲ̃a.»
[8] Kɔɗn Raa gɛn k-sɔɔge se kɔɔpiɲ̃ ɗooc
ute maak-taar Raa se ɔɔyiɲ̃ do kaaɗ ki ɔɔ
kaaɗa se ɓaa tɛɗn ɔŋgɔ ɔɔ nɔɔɗ jeege aan
gɔɔ pooɗo. [9] Jee se jaay kɛn kaaɗa nɔɔɗ
tɛɗɗen daama se, naaɗe naaj Raa kɛn ɓaano
ute dubargen se. Gaŋ, ute naaɲ̃ se kic,
naaɗe baate tɛrl maakɗege do Raa ki ɔɔ
baate *nookiɲ̃a.
[10] Kɔɗn Raa gɛn k-miige se, kɔɔpiɲ̃ ɗooc
ute maak-taar Raa se, ɔɔyiɲ̃ do kaag do
daa-gaab ki se. Ɔɔ taa naaŋ kɛn naaɲ̃ ɓo
gaariɲ̃ se, gɔtɔ ɓaa tɛɗ ilim dib. Jikilimge
jaay naka ɔɔɲ̃ɗe se dɔɔɲ̃ taarɗege. [11] Naaɗe
naaj Raa kɛn maakŋ raa ki taa dubargen
naaɗe ɔŋo ɔɔ ute dugen rɔɗe ki se. Ute naaɲ̃
se kic ɓo, naaɗe baate kɔɲ̃ nakɗegen *kusiɲ̃
kɛn naaɗe lee tɛɗ se.
[12] Kɔɗn Raa gɛn k-mɛcɛge se, kɔɔpiɲ̃ ɗooc
ute maak-taar Raa se, naaɲ̃ ɔɔyiɲ̃ maakŋ
ool kɛn magal kɛn kˈdaŋiɲ̃ Eprat se. Ɔɔ
ool se maaniɲ̃ ooko ɔɔ ɔɲ̃ ɗoobo gaar-
iɲ̃ge tun iiɲ̃o kaam gɔtn kaaɗa tookŋo.
[13] Tɛr mˈaak maakŋ taar k-lamaga ki, maakŋ
taar daa-gaab ki ɔɔ maakŋ taar debm kɛn
tɛɗ roɲ̃ aan gɔɔ debm taaɗ taar teeco
taar Raa ki se teeco sitange mɔtɔ tec aan
gɔɔ kaarage. [14] Sitange se ɓo kɛn jeege
tɔndɗe tɛɗ maragge se ɔɔ naaɗe ɓo kɛn

tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge, naaɗe lee tus gaariŋgen do naaŋ ki se paac taa ɓaa tɛɗn bɔɔrɔ ute Raa Sidburku, ɓii se ɓii ɔɔŋɔ kɛn naaŋ mala ɔndiŋga kɔndɔ.

15 Mɛljege taaɗ ɔɔ: «ˈBooyki! Maam se, mˈutu mˈaɗe ɓaa aan gɔɔ debm ɓoogo! Maak-raapo deb kɛn iŋg zɛɛrɛ ɔɔ bɔɔb kaliŋge taa naaŋ lee mɛt-beer eyo ɔɔ kɛnd maakŋ sɔkɔŋ ki eyo.»

16 Tɛr sitangen mɔtɔ se ɓaa tuso gaariŋge gɔtɔ kaam kalaŋ bini kˈdaŋiŋ ute taar *Ɛbre *Armagedon*.

17 Kɔɗn Raa gɛn k-cilige kɔɔpiŋ ɗooc ute maak-taar Raa se ɔɔyiŋ raan ɔɔ maam mˈ-booy maakŋ ʼBee Raa kɛn raan ɔɔ gɔtn kaag do ki se, mind nam taaɗ makɔŋ ɔɔ: «ʼBɛrɛ, naaba naŋga!» 18 Gɔtn se maam mˈaak maakŋ raa aal wusuk wusuk, tɛɗ gajalaŋ, Raa taat makɔŋɔ ɔɔ naaŋa kic ɓo te makɔŋɔ. Te kɛn naaŋ te se, gɔtn Raa aal debkilimi ɓii kalaŋ tap ɓo naaŋa te te bin eyo. 19 Naaŋ kɛn se, gɛgɛr kɛn magal se ɓaa tɔp gɔtɔ kaam mɔtɔ ɔɔ gɛgɛrgen do naaŋ ki paac se rua. Gɔtn se Raa saap do gɛgɛr kɛn Babilon kɛn magal se ɔɔ naaŋ aŋ kɛɗn kaay kɔɔpm kɛn ɗooc ute maak-taariŋ kɛn kusiŋ se. 20 Naaŋgen kɛn maane gurug ɔlɗe daan ki paac ɔɔ ute koge se, ˈtɛɗn gɔtɔ paac. 21 Isi magal magal siɗo maakŋ raa ki do jeege tu. Isi kalaŋ se deer ɓaa ɓaa kaasn kaam kɔɔr teeŋe si-dio. Ɔɔ jeege se naaj Raa taa dubar kɛn isi dabarɗe se. Taa dubargen aan doɗe ki se dubar gɛn teecŋ nirli.

17

Gɛgɛr Babilon se, bɔɔrɔ oocga doŋ ki

1 Ɔɔ maakŋ *kɔɗn Raage tun cilin kɛn ɔk *kɔɔpgen cili kɛn ɗooc te maak-taar *Raa jiɗege tu se, deb kalaŋ ɓaaɗo ɔŋuma ɔɔ ɗeekum ɔɔ: «ˈBaaɗo, mˈai taaɗn mɛtn taar bɔɔr kɛn utu koocŋ do mɛnd kɛɛsn gaabm kɛn jeege paac jeel gɔtiŋa ɔɔ mɛnd kɛɛsn gaabm se taaɗ te gɛgɛr magal kɛn utu taa oolge tu se.» 2 Gaariŋgen do naaŋ ki paac se, naaŋ deelɗenga tɛɗga jee kɛɛsn mɛndge; ɔɔ jee do naaŋ ki paac se, naaŋ lee ɛɗɗen tɔtn koojŋ biŋ aay oono ɔɔ lee ɛɛsiŋa.

3 Gɔtn se *Nirl Raa bɔɔy dom ki ɔɔ kɔɗn Raa uun ɓaansum do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ mˈaak mɛnda iŋg kiŋg do daa-gaab ki ɔɔ daa-gaabm se aac dɛŋ dɛŋ. Roŋ se paac gurug te taargen naaj Raa ɔɔ daa-gaabm se, doŋge cili ɔɔ kaajiŋge sik. 4 Mɛnd se uuso kal ute roŋa aac dɛŋ, ɔk daab ro ki ɔmb biriŋ biriŋ, ɔk kogen ute roɗege ɔɔ meeɗgen* ute roɗege kici. Mɛnd se ɔk kɔɔpm gɛn daab jiŋ ki ɔɔ kɔɔpm se ɗooc ute nakgen jig eyo gɛn kɛɛsn gaabiŋge. 5 Kˈraaŋiŋ do naaniŋ ki ro kɛn kˈjeel mɛtiŋ eyo jˈɔɔ:

Maam ɓo mˈgɛgɛr Babilon magal
maam ɓo ko mɛnd kɛɛsn gaabge paac
ɔɔ do naaŋ ki paac se,
maam sum ɓo mˈtɛɗn nakgen *kusiŋ cir paac paac.

6 Maam mˈaak mɛnd se, aay oon moosn jee Raage kɛn saaɗn Isage se. Kɛn maam jaay mˈaakiŋ se, nakŋ se tap ɓo ɔkum taaɗ eyo.

7 Gɔtn se kɔɗn Raa ɗeekum ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay nakŋ se ɔki taaɗ ey se? ˈBooyo! Maam mˈutu mˈai taaɗn mɛtn taar mɛnd kɛn iŋg do daa-gaab ki se ute mɛtn taar daa-gaabm kɛn doŋge cili ɔɔ kaajiŋge sik jaay *kˈjeel mɛtiŋ ey se kici. 8 Daa-gaabm kɛn naai aakiŋo tiŋgo se, ɓɔrse naaŋ gɔtɔ ɔɔ tɛɗga num naaŋ utu aɗe teecŋ maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se, ɔɔ ɓaa gɔtn kut ki. Num jee do naaŋ kɛn roɗe gɔtɔ maakŋ Kitapm Kaaj kɛn Raa raaŋiŋo do dɔkiŋ kɛn naaŋ utu aalo kaal dunia se, kɛn naaɗe jaay kaakŋ daa-gaabm ese se, aɗen kɔkŋ taaɗ eyo, taa naaŋ ɓo kɛn tiŋgo, ɓɔrse naaŋ gɔtɔ ɔɔ tɛɗga num utu aɗe teecŋ daala.

9 «ʼBɔrse, ɔŋ jeege tɛɗn mɛtɛkɛ ɔɔ jeel-taara taa jeel mɛtn nakgen se: dogen cili se, je taaɗn te kogen cilin kɛn mɛnd iŋg do ki se ɔɔ je taaɗn ute gaargegen cili se kici. 10 Maakŋ gaariŋge tun cili se, jee mii se, kaaɗɗe deelga, ɔɔ kɛn gɛn k-mɛcɛge se, ɓɔrse naaŋ ɓo gaarge, ɔɔ kɛn gɛn k-cilige se lɛ aan te ey ɓɔrtɔ; anum kɛn naaŋ jaay aɗe ɓaa kic ɓo ˈtiŋg dɛn eyo. 11 Daa-gaabm kɛn tiŋgo ɔɔ ɓɔrse gɔtɔ se, naaŋ kic ɓo maakŋ gaargege tun cili se sum ɔɔ naaŋ ɓo kɛn utu kɔsn gaar gɛn k-martage se ɔɔ naaŋ kic Raa utu aŋ kutu. 12 Ɔɔ kaajgen sikŋ kɛn naai aako se lɛ, je taaɗn ute gaariŋgen sikŋ kɛn utu kɔsn gaara ute daa-gaaba se tɛlɛ gɛn lɛr kalaŋ sum. 13 Gaariŋgen sik se paac utu tum dɔɔkŋ taarɗe kalaŋ ɔɔ tɛɗn naaba ute tɔɔgɗe paac daa-gaab kɛn se. 14 Naaɗe

* 17:4 Meeɗgen ute roɗege se ute taar nasar se je ɗeekŋ ɔɔ: *perles*.

utu ɓaa ˈtɛɗn bɔɔrɔ ute *Goon Baatn Raa
ɔɔ Goon Baatn Raa se utu aɗen ciri, taa
naaŋ̃ ɓo Mɛl gɛn Mɛlge ɔɔ naaŋ̃ ɓo Gaar gɛn
gaariŋ̃ge. Ɔɔ jeegen kɛn naaŋ̃ daŋɗeno ɔɔ
bɛɛr tɔɔɗɗeno tɛɗga jee naaŋ̃ge ɔɔ kɛn tuj
ɔrmɗe ey se, naaɗe kic utu aɗen ciri.»
15 Tɛr kɔɗn Raa taaɗum ɔɔ: «Oolgen kɛn
naai aak mɛnd kɛɛsn gaaba iŋg taar ki
se, je taaɗn ute jee dɛngen do naaŋ ki
ute mɛtjilɗege, ute taa naaŋɗege ɔɔ ute
taar naaŋɗege paac. 16 Kaajgen sikŋ kɛn
naai aakɗeno ute daa-gaaba se, utu kɔɔɗn
kund mɛnd kɛɛsn gaabm kɛn gɔtiŋ̃ gɔt se
naata, ɔɔ an tɔsn ute nakiŋ̃ge paac ɔɔ aŋ̃
kɔniŋ̃ mɛt-beere. Naaŋ̃ maliŋ̃ kic, naaɗe
aŋ̃ kɔsɔ ɔɔ mɛt kɔɔpiŋ̃ se lɛ naaɗe aŋ̃ tɔɔcɔ.
17 Gaariŋ̃gen sik se, Raa mala tɛɗɗenga tɛɗ
maakɗe ki, naaɗe tɛɗn naaba daa-gaab ki
se, taa daa-gaabm se kiŋg maakŋ gaariŋ̃
ki. Raa ɔlɗe tɛɗn naaŋ̃ se, taa naaɗe tɛɗn
nakŋ kɛn naaŋ̃ uuno ɗoa aan gɔɔ kɛn naaŋ̃
maakiŋ̃ jen ro ki. Daa-gaabm se kiŋg maakŋ
gaariŋ̃ ki bini taar kɛn Raa taaɗ se ˈkaan
ɗoobiŋ̃ ki.
18 «Ɔɔ mɛnd kɛn naai aakiŋ̃o se lɛ, je taaɗn
ute gɛgɛr magal, kɛn iŋg do gaariŋ̃ge tun do
naaŋ ki paac se.»

18

Babilon tɛrɛcga

1 Kɛn nakgen se jaay deel paac se, maam
mˈaak *kɔɗn Raa kuuy bɔɔyo maakŋ raa ki
ɔɔ kɔɗn Raa se ɔk tɔɔg dɛna ɔɔ ute tɔɔgiŋ̃ se
naaŋ̃ wɔɔr do naaŋa se kɛlɛŋ kɛlɛŋ. 2 Naaŋ̃
taaɗ makɔŋ̃ɔ ɔɔ:
«Gɛgɛr magal Babilon se tɛrɛcga!
Ɗeere, naaŋ̃ se tɛrɛcga kamac kamac!
Ɓɔrse gɔtiŋ̃ se ɔɔp tɛɗga gɔtn maragge,
gɔtn sitange ɔɔ gɔtn yeelge ute daagen jig
ey
kɛn jeege yɛɛmɗe yɛɛm se.
3 Naaŋ̃ se ɓo kɛn ɔl jeege tɛɗ nakŋ kɛn naaŋ̃
maakiŋ̃ jen ro ki
aan gɔɔ tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ kɛn naaŋ̃ ɔl jeege
paac aay te maraaɗɗe se.
Ɔɔ nakŋ kɛn naaŋ̃ ɔl jeege tɛɗ se, nakŋ
*kusiŋ̃ salal.
Ɔɔ gaariŋ̃gen do naaŋ ki se,
naaŋ̃ ɔlɗe aay tɔtiŋ̃a ɔɔ ɛɛsiŋ̃a.
Ɔɔ jee tɛɗn zogen do naaŋ ki se lɛ,
tɛɗ jee nak dɛnge se, ute maal naaŋ̃ kɛn dɛn
se.»
4 Tɛr mˈbooy mind nam kuuy taaɗ maakŋ
raa ki ɔɔ:
«Naasen jeemge se, ˈteecki naatn maakŋ
gɛgɛr kɛn se,
ey num naase kic aki kɔl dose maakŋ kus-
iŋ̃ɗe ki,
ɔɔ dubar utu kaan doɗe ki se,
utu koocŋ̃ do naase ki kici;
5 taa kusiŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn ese se,
ziiɗ bini ook aanga maakŋ raa ki
ɔɔ *Raa se saapga do nakge tun
te ɗoobiŋ̃ ey kɛn jeeŋ̃ge lee tɛɗ se.
6 Nakŋ naaŋ̃ tɛɗ jeege tu se,
naase kic ˈtɛɗiŋ̃siŋ̃ki naaŋ̃ ki mɛt dio;
aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ lee ɛɗ tɔtn kˈdeepiŋ̃ atak
maakŋ *kɔɔpiŋ̃ ki jeege tu se,
naase kic ɛɗiŋ̃ki tɔtn atak cir
gɛn naaŋ̃ se mɛt dio.
7 Aan gɔɔ naaɗe ɔŋɔ maala ɔɔ ɔŋɔ doɗe se,
ɓɔrse naase ˈdabarɗeki makɔŋ̃ bin kici
ɔɔ ɔŋ̃ɗeki kapin aɗen tɔɔlɔ,
taa gɛgɛr se taaɗga taaɗ ute maakiŋ̃ ɔɔ:
‹Maam se mˈtɛɗga nɛɛlge do kaag dom ki se.
Mˈmɛnd-daay eyo ɔɔ mɔɔtn kapin lɛ am tɔɔl
eyo.›
8 Taa naaŋ̃ se ɓo, ɓii kalaŋ sum ɓo
nakgen ɔɔŋ̃ se utu kaan doŋ̃ ki,
aan gɔɔ yoa, kɔl doa ɔɔ ɓoa.
Ɔɔ naaŋ̃ se jˈutu jˈaŋ̃ tɔɔcɔ,
taa Mɛljege Raa Sidburku se
utu aŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki.»
9 Num gaariŋ̃gen do naaŋ ki kɛn ɛndo
maakŋ kusiŋ̃ gɛgɛr kɛn ese se ɔɔ tɛɗo maala
gɔtn ese se, kaaɗ kɛn naaɗe utu kaakŋ saa
pooɗn gɛgɛr kɛn kˈtɔɔciŋ̃ se, naaɗe utu
tɔɔyɔ ɔɔ keem nɔɔ taariŋ̃a. 10 Naaɗe ɗaar
dɔkɔ ɔɔ ɓeer ɔɔ sɔm dubar ese se koocŋ̃
doɗe ki ɔɔ gɔtn se naaɗe tɔɔyɔ ɔɔ keem nɔɔ:
«Wɔɔy, wɔɔy nakage, aakki tu gɛgɛr Ba-
bilon,
gɛgɛr magala, naaŋ̃ ɔk maala se!
Lɛr kalaŋ sum ɓo Raa tujiŋ̃a.»
11 Jeegen ɔk nakŋ zogen do naaŋ ki paac
eeme ɔɔ ɔl doa taa gɛgɛr se, taa nakŋ
zoɗege se, nam tap ɓo dug ey sum. 12 Nakŋ
zoɗege se: daab, pudda, kogen ute roɗe,
meeɗgen ute roɗe, kalgen ute roɗege ɔɔ
kɛn deer taac boŋ boŋ se, kalgen ute roɗege
cɛɛpɛ ɔɔ aac dɛŋ dɛŋ; kaaggen oot nijimi,
nakgen kˈɗaapɗe ute naaŋ ceeɗge, kaaggen
mɔŋgɔ, maal-zɛɛrɛ ute maal-kilimi, ute ko-
gen raaŋ aak bɛɛ bɛɛ, 13 naagŋ kaagŋ nijimi,
nakgen oot nijimi, itir, duɗgen oot nijimi

ute kaaggen oot koot kici, tɔtn koojn̰ biṇ,
uubu, ruju ute gɛmɛ, maraŋge ute bɛn̰ge,
sɛndge ute puusɗege, ɓulge ute jee daŋ-
gayge, nakgen se paac nam tap ɓo mɔɔtn
ˈdug ey sum. [14] Kˈtaaɗ jeege tun maakŋ
gɛgɛr kɛn ese jˈɔɔ: «Nakŋ naase maakse ˈje
paac se gɔtɔga. Maala ute nakgen tɛɗsen
jaay jeege je se se, paac utga naatn. Nakgen
bin se mɔɔtn jˈan̰ kɔŋ maakŋ gɛgɛrse ki ey
sum.» [15] Jee tɛɗn zogen lee ɓaaɗo tɛɗ maala
maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, naaɗe kic ˈɗaar
dɔkɔ ɔɔ ɓeer ɔɔ sɔm dubar se koocn̰ doɗe
ki. Gɔtn se naaɗe tɔɔyɔ ɔɔ eem nɔɔ:
[16] «Wɔɔy, wɔɔy nakage, aakki tu gɛgɛr ma-
gal,
aan gɔɔ mɛnd kɛn tuuso kalgen deer taac
boŋ boŋ
ute kɛngen cɛɛp taac dɛŋ dɛŋ
ɔɔ tɔlo kɔɗɔkŋ bi gɛn daab
ute meeɗge ɔɔ kogen ute roɗe se!
[17] Maaliṇ ute dɛniṇ se, maakŋ lɛr kɛn kalaŋ
ki sum ɓo utga paac!»
Gɔtn se, jee tuur markabgen magal ma-
gala ute jee tɛɗn naabɗege ɔɔ jeegen maak
ki paac se, ute jeegen tɛɗ naaba do baar ki
paac se, naaɗe kic ɗaar dɔkɔ. [18] Kɛn naaɗe
jaay aak saa pooɗn iin̰ se, tɔɔɗ tɔɔy ɔɔ:
«Gɛgɛr jaay magal aas te gɛgɛr se, ɓɛrɛ,
gɔtɔga!»
[19] Naaɗe tɔs naaŋa bɔɔy doɗege tu ɔɔ tɔɔɗ
tɔɔyɔ ɔɔ eem nɔɔ:
«Wɔɔy, wɔɔy nakage, aakki tu gɛgɛr magal
ɗooc te maala
ɔɔ jeegen ɔk markabgen magal magala do
baar ki paac se, naaɗe ɔŋo maala
paac gɔtin̰ ki,
ɔɔ maakŋ lɛr kɛn kalaŋ ki sum ɓo, maalɗe
se utga!»
[20] Num naase, jee maakŋ raa kɛn jee Raage,
naase *jee kaan̰ naabm Isage
ute jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se,
ˈtɛɗki maak-raapo!
Ute dubar kɛn Raa ɓaano don̰ ki se
naan̰ ɔgsenga sɛɛse.
[21] Gɔtn se maam mˈaak kɔɗn Raa tɔɔgɔ
uuno ko deer aan gɔɔ ko tooto undin̰ maakŋ
baar ki ɔɔ ɗeek ɔɔ:
«Taa naan̰ se ɓo Babilon, gɛgɛr magal se,
jˈutu jˈan̰ kund bin kici
ɔɔ mɔɔtn nam an̰ kaak ey sum!
[22] Jee kɔnd kurundge, jee kaage,
jee tuuy kaage ute jee tuuy pulge
mɔɔtn jˈaɗen ˈbooy ˈtɛɗn kaa gɔti ki ey sum;
jee tirɗge se mɔɔtn jˈaɗen kɔŋ gɔti ki ey
sum.
Ɔɔ mɔɔtn nam ˈbooy keem tooto gɔti ki ey
sum.
[23] Nam tap ɓo kaakŋ pooɗn lɔɔmpɔ gɔti ki ey
sum
ɔɔ mɔɔtn nam tap ɓo taaɗn taa kɔkŋ mɛnda
gɔti ki ey sum,
taa jeegen ɔko nakŋ zo gɔti ki se,
naaɗe ɓo jee maalgen cir jeegen do naaŋ ki
se paac.
Taa naai ute kɔrdî kɛn ˈlee tɛɗ se,
dɛrl mɛtjil jeegen do naaŋ ki paac.
[24] Gɔtn naai ki se ɓo gɔtn kˈtɔɔlo jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki,
jee Raage ɔɔ jeegen paacn̰ kˈtɔɔlɗe do naaŋ
ki se.»

19

Jeege tɛɗ maak-raapo gɛn kɔkŋ mɛnd
*Goon Baatn Raa
[1] Kɛn nakgen se jaay deel se, mˈbooy gɔtɔ
tɛɗ gajalaŋ maakŋ raa ki aan gɔɔ dɔɔl jeege
dɛn ɓo ul taara ɗeek ɔɔ:
«Alɛluia!
Kˈtɔɔmki *Raa taa Raa naajege se,
Raa magala ɔɔ tɔɔgɔ;
naan̰ ɓo Debm Kaajn̰ jeege.
[2] Taa nakŋ naan̰ tɛɗ paac se mɛt ki ɔɔ te
ɗoobin̰a.
Naan̰ ɔjga bɔɔrɔ do mɛnd kɛɛsn gaabm kɛn
tuj do naaŋa
ute nakgen *kusin̰ kɛn naan̰ lee tɛɗ se.
Raa dabarin̰ se taa naan̰ tɔɔlga tɔɔl jee tɛɗn
naabin̰ge.»
[3] Tɛr maam mˈbooy naaɗe ɗeek daala ɔɔ:
«Alɛluia!
Mɛnd kɛɛsn gaabm se,
naan̰ ɓo gɛgɛr kˈtɔɔcin̰ jaay saan̰ tiin̰ gɛn
daayum daayum se.»
[4] Gɔtn se magalgen sik-di-kaar-sɔɔ ute
ne-ɗimgen sɔɔ se, ɓaaɗo ɛrg naan Raa kɛn
iŋg do kaag do ki se, eemin̰a ɔɔ ɗeek ɔɔ:
«Amin! Alɛluia!»
[5] Tɛr mˈbooy mind deba gɔtn kaag do ki
se taaɗ ɔɔ:
«Naase paac jee tɛɗn naabin̰ge, jeegen
ɓeerin̰,
jee aalin̰ maak ki ɔɔ jee aalin̰ maak ki eyo,
paac, kˈtɔɔmki Raajege!»
[6] Tɛr maam mˈbooy gɔtɔ tɛɗ gajalaŋ aan gɔɔ
dɔɔl jeegen dɛn ɓo taaɗa, aan gɔɔ maan
zoor uu uu se ɔɔ aan gɔɔ Raa kɛn taat
makɔn̰ɔ se kici, tɔɔɗ tɔɔy makɔn̰ɔ ɔɔ:

«Alɛluia!
Taa Mɛljege Raa se, naaŋ̃ ɓo Sidburku, ɓɔrse naaŋ̃ uunga gaariŋ̃a.
7 K'tɛɗki maak-raapjege ɔɔ ɔŋ̃ maakjege raapm sakaŋ̃
ɔɔ *k'nookki Raa!
Taa kaaɗn Goon Baatn Raa an kuun mɛndiŋ̃ se aasga
ɔɔ mɛndiŋ̃ kic lɛ ɗaapga roŋ̃ aakga bɛɛ bɛɛ.
8 Naaŋ̃ j'ɛɗiŋ̃ uus kal te roŋ̃a,
cɛɛpɛ, aak bɛɛ ɔɔ ɔmb biriŋ̃ biriŋ̃.»
Ɔɔ kal ese se je taaɗn te naabm̃ bɛɛ ɔɔ ute ɗoobiŋ̃ kɛn jee Raage lee tɛɗa.
9 Gɔtn se *kɔɗn Raa kalaŋ ɗeekum ɔɔ: «'Raaŋ ɔɔ: 'Maak-raapo jeege tun k'daŋɗe gɛn ɓaa kɔsn gɔtn kɔkŋ mɛnd Goon Baatn Raa ki se.» Tɛr naaŋ̃ taaɗum ɔɔ: «Taar se taar mɛt ki. Kɛse taar Raa mala ɓo taaɗa.»
10 Gɔtn se maam m'ɛrg mɛtn jɛŋ̃ ki m'je m'aŋ̃ keeme. Naɓo naaŋ̃ ɗeekum ɔɔ: «Ɔŋ̃ɔ! Ɔŋ̃te 'kɛrgŋ naanum ki. Maam kic m'debm̃ tɛɗn naaba aan gɔɔ naai ɔɔ aan gɔɔ gɛ-naaigen aal maakɗe do taar Isa kɛn taaɗo se. Anum naai ɛrg naan Raa ki kaliŋ̃ ki sum.» Taa taar kɛn Isa taaɗo jeege tu se ɓo, kɛse ko mɛtn taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗo se.

Nam ooko do sind ki raap lak lak

11 Tɛr gɔtn se, maam m'aak maakŋ raa ɔɔɗ waŋ ɔɔ m'aak sindi raap lak lak. Ɔɔ debm do ki se roŋ̃ «Debm lee te kɛn mɛt ki» ɔɔ «Debm tuj te ɔrmiŋ̃ eyo.» Ɔɔ naaŋ̃ ɔj bɔɔrɔ ɔɔ ɗo ute kɛn mɛt ki. 12 Kaamiŋ̃ se lɛ aan gɔɔ poodn̂ ɔk kɔkɔ. Ɔɔ naaŋ̃ ɔk laatn gaariŋge dɛna doŋ̃ ki. Ɔɔ k'raaŋiŋ̃ roŋ̃ ro ki ɔɔ ro se naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo jeeliŋ̃a. 13 Kal naaŋ̃ uuso se, j'ɔliŋ̃ga kɔl maakŋ moos ki. Ɔɔ naaŋ̃ mala se, k'daŋiŋ̃ «Taar gɛn Raa.» 14 Ɔɔ dɔɔl asgargen maakŋ raa ki tuuso kalgen te roɗege, cɛɛpɛ ɔɔ taak bɛɛ bɛɛ. Naaɗe tooko do sɛndge tun raap raapo ɔɔ daaniŋ̃a. 15 Ɔɔ debm kɛn ooko do sind kɛn raap lak lak se, gɔrd-jɛrl aata teeco taariŋ̃ ki gɛn tɔɔl jee do naaŋ ki. «Ɔɔ jeege se naaŋ̃ utu aɗe tɔnd ute sirdn̂ k'ɗaapiŋ̃ ute maala*.» Ɔɔ naaŋ̃ utu aɗen daal maakŋ̃ dugudn̂ maak-taar Raa Sidburku ki kɛn *kusiŋ̃ aan gɔɔ kɛn k'daal koojŋ̃ biŋ̃ jaay maaniŋ̃ tɛɗ tɔtɔ se. 16 Ro kaliŋ̃ ki ɔɔ ro pɛɛliŋ̃ ki se, k'raaŋiŋ̃ga raaŋ roŋ̃ j'ɔɔ:
Kɛse Gaar gɛn gaariŋge ɔɔ Mɛl gɛn mɛlge.

17 Tɛr maam m'aak maakŋ kaaɗ ki se, *kɔɗn Raa ɗaar ɗaara. Gɔtn se, naaŋ̃ ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔɔ daŋ yeelgen tiiŋ̃ maakŋ raa ki raan paac se ɔɔ: «'Tuski naapa ɔɔ 'ɓaakiro utu aki kɔsn kɔsn kɛn Raa tɛɗiŋ̃ dɛn se. 18 'Baakiro aki kɔsn gaariŋ̃gen ooyga kooyo, magal asgarge, bubm asgarge, sɛndge ɔɔ jee tooko do ki, jeegen paacŋ̃ ɓulge ute jeegen ɓulge eyo, jeegen j'aalɗen maak ki ɔɔ ute kɛngen j'aalɗen maak ki eyo.»
19 Gɔtn se tɛr maam m'aak daa-gaabm deet deetn kɛn ooko maakŋ baar ki, gaar-iŋ̃gen do naaŋ ki ute asgarɗege, naaɗe paac tusu gɛn tɛɗn bɔɔrɔ ute debm kɛn ooko do sind kɛn raap lak lak ute asgariŋ̃ge se. 20 Anum daa-gaabm se, kɛn k'ciriŋ̃ se, k'ɓaa k'j'ɔkiŋ̃a ɔɔ debm kɛn tɛɗ roŋ̃ aan gɔɔ debm̃ taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn lee tɛɗ nakgen deel doa naaniŋ̃ ki jaay lee dɛrl jeege ɔk nakŋ kaakŋ jeele roɗe ki kɛn daa-gaaba tɔndɗe se ɔɔ lee ɛrg naan nakŋ kɛn k'cɔɔciŋ̃ teciŋ̃ tec se, naaŋ̃ se kic j'ɔkiŋ̃a. Naaɗe di se paac k'tɔk k'j'ɔmbɗen zɛɛrɛ maakŋ baar pooɗ kɛn ɔk nakŋ aan gɔɔ kudn̂ poodn̂ ɔk ɓuluk ɓuluk se maak ki. 21 Jee mɛtiŋ̃ge lɛ, debm do sind ki se tɔɔlɗe ute gɔrd-jɛrlɛ kɛn teeco taariŋ̃ ki se. Ɔɔ yoɗege se yeelge ɔsɗe te maraadɗe.

20

**Bubm sitange j'ɔkiŋ̃ daŋgay gɛn ɓaara dupu*

1 Tɛr maam m'aak *kɔɗn Raa bɔɔyo maakŋ raa ki ɔɔ naaŋ̃ ɔk lɛkɛrlɛ gɛn taa gɔɔ jɛrl zuzu se ute ziŋ̃ziri magala jiŋ̃ ki. 2 Ɔɔ k-lamaga se naaŋ̃ ɓaa iij-ɔkiŋ̃a. K-lamagŋ se naaŋ̃ ɓo wɔɔjŋ̃ do dɔkiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ ɓo Bubm sitangen kɛn k'daŋiŋ̃ Iblis se kici. Gɔtn se naaŋ̃ dɔɔkiŋ̃ te ziŋ̃ziri gɛn ɓaara dupu. 3 Naaŋ̃ uun undiŋ̃ maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se, ɔɔ ɗɛkɛliŋ̃ taara doŋ̃ ki ɔɔ tɛɗiŋ̃ nakŋ kɛn nam tap ɓo ɔk ɗoobm aŋ̃ koŋ kɔɔɗ eyo, taa naaŋ̃ mɔɔtn 'kɔŋ dɛrl jee do naaŋ ki eyo bini ɓaar dupu se kaasa. Kɛn ɓaar dupu se jaay deelga num, j'utu j'aŋ̃ kɔɔdn̂ kɔlɔ naɓo kɔŋ tiŋ dɛn eyo.
4 Tɛr maam m'aak kaag doge ɔɔ jee tiŋ do ki se, j'undɗen kulu gɛn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu ɔɔ ko jeegen k'tɔɔlɗe taa saaɗn Isa ɔɔ taa Taar *Raa. Naaɗe se ɔŋ ɛrg te naan daa-gaab ki eyo ɔɔ naan nak kɛn k'cɔɔciŋ̃

* 19:15 Aak KKR 2.9.

teciṇ tec se eyo ɔɔ nakŋ kaakŋ jeele kɛn naaṇ tɔnd naan jeege tu ute ji jeege tu se kic, naaɗe ɔk eyo. Naaɗe se ɓo jee kɛn duro daan yoge tu ɔɔ kɔsn gaara ute *al-Masi gɛn ɓaara dupu se. 5 Naaɗe se ɓo jee kɛn utu dur deet deet daan yoge tu ɔɔ yogen kuuy se lɛ, kɔŋ dur eyo bini ɓaar dupu se deel jaayo. 6 Maak-raapo jeege tun *salal kɛn Raa durɗeno deet deet daan yoge tu se. Taa yo gɛn k-dige se aɗe kɔŋ tɛɗn ɗim eyo. Naaɗe se utu tɛɗn jee tɛɗn sɛrkge gɛn Raa ɔɔ te gɛn al-Masi. Ɔɔ naaɗe se utu kɔsn gaara gɛn ɓaara dupu te al-Masi.

Bubm sitange bɔɔrɔ ɔsiṇga

7 Kɛn ɓaara dupu jaay deelga num, Bubm sitange se j'utu j'aṇ kɔɔɗiṇ naatn maakŋ daŋgay ki. 8 Ɔɔ naaṇ utu ɓaa dɛrl jeegen mɛtn naaŋ kɛn kaam sɔɔ paacṇ kɛn k'daŋɗe utu ro Gog ɔɔ Magog* se. Naaɗe utu tusn dɛna aan gɔɔ kɛɛsn maakŋ baar ki gɛn ɓaa tɛɗn bɔɔrɔ. 9 Naaɗe wɔɔkŋ dɔɔɗn do naaŋa paac ɔɔ ɓaaɗo gurug ɔl jee Raagen maakŋ gɛgɛr kɛn Raa jeṇ se. Naɓo pooɗo bɔɔyo maakŋ raa ki ɓaaɗo ɔsɗe paac. 10 Ɔɔ Iblisn kɛn lee dɛrlɗe se j'uun j'undiṇ maakŋ baar pooɗ kɛn ɔk nakŋ aan gɔɔ kuɗn pooɗn ɔk ɓuluk ɓuluk se. Kɛse ɓo gɔtn daa-gaaba ute debm kɛn tɛɗ roṇ aan gɔɔ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se, k'siɗe maak ki. Ɔɔ gɔtn se, nɔɔrɔ katara, naaɗe dabar gɛn daayum daayum.

Bii kɔjṇ bɔɔr kaam mɔɔtn

11 Gɔtn se tɛr maam m'aak kaag do magal raap raapo ɔɔ debm iŋg do ki se. Maakŋ raa ute do naaŋa se aaṇ iig naaniṇ ki kilu. 12 Tɛr maam m'aak jee ooyga kooyo paac: jee j'aalɗen maak ki ɔɔ jee j'aalɗen maak ki ey se ɗaar ɗaar naan kaag do ki se. Ɔɔ gɔtn se, k'tɔɔɗk'taal kitapge. Ɔɔ m'aak kitapm kuuy se j'ɔɔɗ j'aaliṇa ɔɔ naaṇ se Kitapm Kaaja. Ɔɔ jee ooyga kooy paac se, j'ɔjɗe bɔɔrɔ do nakge tun naaɗe tɛɗa jaay k'raaŋiṇoga raaŋ maakŋ kitapge tun ese se. 13 Maane lɛ, jee kɛn naaṇ tɔɔlɗeno paac se, naaṇ ɓaanɗeno. Yo ute ɓee yoge kic ɓaano ute yoɗegen kɛn naaɗe tɔkɗeno se. Ɔɔ yoge se naŋa naŋa kic ɓo j'ɔjiṇ bɔɔrɔ do nakge tun naaṇ tɛɗo. 14 Gɔtn se Yo ute ɓee yoge se, k'tɔs k'j'ɔmbɗe maakŋ baar pooɗ ki. Ɔɔ maakŋ baar pooɗ kɛn se ɓo gɔtn yo gɛn k-dige se. 15 Debm jaay k'j'ɔŋ te roṇ maakŋ Kitapm Kaaj ki ey se, naaṇ se j'aṇ kuun kundiṇ maakŋ baar pooɗ ki.

21

Maakŋ raa ute do naaŋ kiji

1 Tɛr maam m'aak maakŋ raa kiji ute do naaŋa kiji taa maakŋ raa ute do naaŋ do dɔkiṇ se lɛ, aaṇ iigga ɔɔ baar se tɛɗ gɔtɔ. 2 Maam m'aak gɛgɛr *salal kɛn k'daŋiṇ Jeruzalɛm kiji kɛn *Raa bɔɔyiṇo maakŋ raa ki. Gɛgɛr se ɗaapga roṇ aan gɔɔ mɛnd kɛn ɗaapga roṇa iŋg aak kaak kaam gaabiṇ se. 3 Gɔtn se, maam m'booy mind deba gɔtn kaag do ki ɔɔɗ ɔɔy makɔṇɔ ɗeek ɔɔ: «Ɓɔrse Raa ɔndga *kɔrɔriṇ daan jikilimge tu ɔɔ naaṇ utu tiŋg te naaɗe ɔɔ naaɗe se tɛɗn jeeṇge. Raa mala tiŋg te naaɗe ɔɔ naaṇ ɓo tɛɗn Raaɗe. 4 Naaṇ utu aɗen kɔtn kaa-maanɗe. Yo tɛɗn gɔtɔ, kɔl doa, tɔɔyɔ, dubar, naaɗe se paac mɔɔtn 'tɛɗn gɔtɔ, taa duni do dɔkiṇ se, 'tɛɗga gɔtɔ.» 5 Ɔɔ debm kɛn iŋg do kaag do ki se ɗeek ɔɔ: «Ɓɔrse, nakge paac maam m'tɛɗiṇga tɛɗga kiji.» Tɛr naaṇ ɗeekum ɔɔ: «'Raaŋ ɔɔ: ɗeer ɗeer, taar se taar mɛt ki!»

6 Tɛr naaṇ taaɗum ɔɔ: «Ɓɔrse, naaba aasga ɗoobiṇ ki. Maam ɓo m'Alpa ɔɔ m'Omega, maam ɓo m'kupm mɛta ɔɔ m'-taar tɔɔliṇa. Ɔɔ debm maane tɔɔliṇ num, ɓaaɗo ɔɔ maam m'aṇ kɛɗn maan kɛn ɛɗ kaaja se cɛrɛ. 7 Ɔɔ debm jaay cirga se, naaṇ utu 'kɔsn kaagŋ ɓea, ɔɔ kaag ɓee naaṇ kɔs se je ɗeekŋ ɔɔ maam m'aṇ tɛɗn Raaṇa ɔɔ naaṇ am tɛɗn goonuma. 8 Num gaŋ jee ɔk nakge paac ɔɔṇ eyo, jee tuj ɔrmɗege, jee tɛɗ nakgen *kusiṇa, jee tɔɔl jeege, jee kɛɛsn mɛndge te gaabge, jee ooj roɗe, jee maragge ute jee taar-kɔɔɓge, paac se utu ɓaa maakŋ baar pooɗ kɛn ɔk nakŋ aan gɔɔ kuɗn pooɗn ɔk ɓuluk ɓuluk se. Kɛse ɓo gɔtn kɛn k'daŋiṇ yo gɛn k-dige se.»

Jeruzalɛm kɛn kiji

9 Gɔtn se maakŋ *kɔɗn Raage tun cilin kɛn ɔk *kɔɔpm ɗooc te dubar se, deb kalaŋ ɓaaɗo ɔŋuma ɔɔ ɗeekum ɔɔ: «'Ɓaaɗo, m'ai taaɗn mɛnd *Goon Baatn Raa kɛn utu aṇ kɔk se.» 10 Gɔtn se *Nirl Raa bɔɔy dom ki ɔɔ uun ɔlum do ko kɛn magala ɔɔ jɛrlɛ ɔɔ naaṇ

* 20:8 Gog ɔɔ Magog se taaɗ te ro taa naaŋgen jeeṇge jee wɔɔy jee Raage. Aak Ezk koṇ 38 ɔɔ 39.

taaɗum gɛgɛr *salal kɛn k'daŋiŋ Jeruzalɛm se ɔɔ gɛgɛr se ɓo kɛn maam m'aakiŋo Raa bɔɔyiŋo bɔɔy maakŋ raa ki se. [11] Ɔɔ maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, tɔɔgŋ Raa wɔɔriŋ kɛlɛŋ ɔɔ wɔɔriŋ aan gɔɔ ko kɛn te roŋ, kɛn k'daŋiŋ jasp ɔɔ jasp se tec aan gɔɔ maan tooɗ yɛl yɛl se. [12] Gɛgɛr se ɔk durdur ɔɔ durduriŋ se jɛrlɛ ɔɔ paata. Naaŋ ɔk taa ɗoobge sik-kaar-dio ɔɔ taa ɗoobgen sik-kaar-di se ɔk kɔɗn Raage tak tak. Ɔɔ taa ɗoobgen se k'raaŋɗe ro taa ɓee gaan *Israɛlgen sik-kaar-di se ro ki. [13] Taa ɗoobgen sik-kaar-di se k'tɔɔɗɗe gɔtɔ kaam sɔɔ: kaam kaaɗa tookŋo se ɔk taa ɗoobo mɔtɔ. Kaam kaam kooko se ɔk taa ɗoobo mɔtɔ, kaam kaam bɔɔyɔ se, ɔk taa ɗoobo mɔtɔ ɔɔ kaam kaaɗa toocŋ kic ɔk taa ɗoobo mɔtɔ. [14] Ɔɔ durdur gɛgɛr se lɛ k'rɛɛs koge sik-kaar-dio do naapge tu jaay j'iiŋiŋ do ki. Ɔɔ kogen sik-kaar-di se k'raaŋiŋ ro gɛn jee kaaŋ naabm Goon Baatn Raagen sik-kaar-di se roɗege tu.

[15] Ɔɔ debm kɛn ɗaar taaɗ te maam se, ɔk nakŋ dɔɔjŋ gɔtɔ jiŋ ki ɔɔ nakŋ dɔɔjiŋ se lɛ gɛn daab. Gɔtn se gɛgɛr, taa ɗoobiŋge ɔɔ durduriŋge se paac, naaŋ dɔɔjɗe. [16] Ɔɔ gɛgɛr se, kaam mɛndiŋ ute kaam gaabiŋ se k'dɔɔjɗe se aas kaas te naapa. Naaŋ dɔɔjiŋ ute nakŋ dɔɔjɔ se. Ɔɔ dɔɔjiŋ se ɔŋiŋ staad* dupu-sik-kaar-dio (12 000). Naaŋ dɔɔj kaam gaabiŋa kaam mɛndiŋa ɔɔ kaam jɛrliŋ ook kook se, naaŋ ɔŋɗe aas kaasa. [17] Naaŋ dɔɔj durdur ɔɔ dɔɔjiŋ se, ɔŋiŋ aas cili kaar-te-si-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144)†. Ɔɔ kɔɗn Raa dɔɔjiŋ ute cili aan gɔɔ gɛn jikilimge se sum. [18] Durdur gɛn gɛgɛr j'iiŋiŋ te ko kɛn k'daŋiŋ jasp. Ɔɔ gɛgɛr se lɛ, paac k'tɛɗiŋ te daab. Ɔɔ daabiŋ se lɛ, daabm salal ɔɔ tooɗ yɛl yɛl aan gɔɔ maane. [19] Kogen jaay j'uuno mɛtn durdur gɛgɛr ese se, k'tamariŋo ute napar kogen te roɗe ɔɔ taak bɛɛ bɛɛ. Ko kɛn j'uuno mɛta deet deet se, roŋ jasp. Gɛn k-dige se, k'daŋiŋ sapir ɔɔ ko se zɛɛr zɛɛrɛ. Gɛn k-mɔtɔge se, k'daŋiŋ kalsedoan. Naaŋ se raaŋ zɛɛr zɛɛrɛ. Ko gɛn k-sɔɔge se roŋ emorid. Naaŋ se zɛɛr ciɗiɗ. [20] Ko gɛn k-miige se, roŋ sardoan. Naaŋ se aac dɛŋ. Ko gɛn k-mɛcɛge se, roŋ kornalin. Naaŋ se aac ilim kilimi. Ko gɛn k-cilige se, roŋ krizolit. Naaŋ se zɛɛr ɔmb mɛt ki biriŋ biriŋ. Ko gɛn k-martage se, roŋ beril. Naaŋ se zɛɛr kɔɔs kɔɔsɔ. Ko gɛn k-jɛrnaŋge se roŋ topaz. Naaŋ se kɔɔs kɔɔsɔ. Ko gɛn k-sikge se roŋ krizopraz. Naaŋ se zɛɛr kɔɔs kɔɔs mɛt ki. Ko gɛn k-sik-kaar-kalaŋ se, roŋ iasint. Naaŋ se zɛɛr ilim kilim mɛt ki. Ko gɛn k-sik-kaar-di se, roŋ amatist. Naaŋ se zɛɛr ilim kilimi. [21] Taa ɗoobiŋgen sik-kaar-di se, ɔk meeɗgen te roɗe se sik-kaar-dio. Ɔɔ taa ɗoobo ɓo ɔk meeɗe kalaŋ tak tak. Ɔɔ gɛgɛr se bɔɔriŋ se paac te daab ɔɔ daabiŋ se salal ɔɔ tooɗ yɛl yɛl aan gɔɔ maane.

[22] Gaŋ maakŋ gɛgɛr se, maam m'aak te *Bee Raa eyo taa Mɛljege Raa Sidburku ute Goon Baatn Raa utu gɔtn ese ɔɔ naaɗe se ɓo Bee Raa mala. [23] Gɛgɛr se je kaaɗ eyo ɔɔ je laap eyo taa Raa mala te *nookiŋa ɔɔ Goon Baatiŋ ɓo, wɔɔrɗe. [24] Mɛtjil jee do naaŋ ki paac se, naaŋ ɓo lee wɔɔrɗen gɔtɔ. Ɔɔ gaariŋgen do naaŋ ki se utu ano ɓaa te maalɗege se paac maakŋ gɛgɛr kɛn ese. [25] Gɛgɛr se, taa ɗoobiŋge k'gaasɗe eyo, taa gɔtn ese nɔɔrɔ gɔtɔ. [26] Gɔtn se jee do naaŋ ki ano ɓaa ute maalɗege ute nakŋ koonɗege maakŋ gɛgɛr kɛn ese. [27] Ɔɔ nakgen jig eyo, kɔŋ kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn ese eyo. Ɔɔ jee tɛɗn nakgen *kusiŋ kɛn ɔk taaɗ eyo ute jee taaɗ taar-kɔɔɓɔ, naaɗe se kici 'kɔŋ kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn ese eyo. Anum jee kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, jee kɛn k'raaŋga raaŋ roɗege maakŋ Kitapm Kaajŋ gɛn Goon Baatn Raa ki se jaayo.

22

[1] Tɛr *kɔɗn Raa taaɗum oolo kɛn ɔk maan kɛn ɛɗ kaaja. Ool se iiŋo gɔtn kaag do *Raa ki ute gɛn *Goon Baatn Raa ki. Ɔɔ ool se maaniŋ tooɗ yɛl yɛl. [2] Ool se ɔɔy teec daan bɔɔr kɛn maakŋ gɛgɛr ki. Ɔɔ kaagŋ kɛn ɛɗ kaaja jeege tu se ɗaar jɛŋiŋge tu. Kaagŋ se maakŋ baar ki se naaŋ ooj ɗɔɔl mɛt sik-kaar-dio. Ɔɔ maakŋ laap ki tak ɓo naaŋ oojo. Ɔɔ kambiŋ se ɓo kɛn lee ɛɗ lapia mɛtjil jikilimge tu paac. [3] Maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, nakgen k'naamɗega naam se tɛɗn gɔtɔ. Kaag do Raa ute gɛn Goon Baatn Raa se 'tɛɗn gɔtn ese ɔɔ jee tɛɗn naabm Raage se utu aŋ lee keeme. [4] Naaɗe utu kaakŋ daan kaamiŋa ɔɔ ro Raa se j'utu j'aɗesiŋ raaŋ do naanɗege tu. [5] Gɔtn naane se, nɔɔrɔ gɔtɔ. Kaaɗa ute lɔɔmpɔ se, nam tap ɓo je ey sum, taa Mɛljege Raa mala utu aɗen wɔɔr gɔtɔ.

* 21:16 Staad kalaŋ se ɓaa ɓaa kaasn nakŋ mɛtir kaar-dio. † 21:17 Kɛse aan gɔɔ mɛtir 65.

Ɔɔ naaɗe se utu ˈkɔsn gaara ute naaŋ̃ gɛn daayum daayum.

Ɓɛrɛ, Isa utu ɓaaɗo

6 Tɛr *kɔɗn Raa taaɗum ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, taar se taar mɛt ki. Mɛljege Raa kɛn ɛɗo Nirliŋ̃ jeege tun taaɗ taar teeco taariŋ̃ ki se, naaŋ̃ debm ɔlo kɔɗiŋ̃ gɛn taaɗn nakgen ɔɔpga baat utu kaan se jee tɛɗn naabiŋ̃ge tu.»

7 Isa ɗeek ɔɔ: «ˈBooyki! Ɓɛrɛ, maam mˈɔɔpga gɔɔrɔ mˈutu mˈaɗe ɓaa. Maak-raapo deb kɛn booy uun taar kɛn kˈtaaɗiŋ̃ maakŋ kitap kɛn ese se, taa taar se teeco taar Raa ki.»

8 Debm kɛn booyo ɔɔ aako nakgen deel paacŋ̃ ese se, kɛse maam Jan. Kɛn maam jaay mˈbooyo ɔɔ mˈaako aas se, maam mˈooc mɛtn jɛ kɔɗn Raa kɛn taaɗum nakgen deel ese se, mˈje mˈaŋ̃ keeme. 9 Naɓo naaŋ̃ taaɗum ɔɔ: «Ɔŋ̃ɔ! Ɔŋ̃te ˈkɛrgŋ naanum ki. Maam kic mˈdebm tɛɗn naaba aan gɔɔ naai ɔɔ aan gɔɔ gɛnaaigen jee taaɗ taar teeco taar Raa ki ute jee kɛn booy uun taar kɛn kˈraaŋiŋ̃ maakŋ kitap kɛn ese se. Anum naai se, eem Raa kaliŋ̃ ki sum!»

10 Tɛr naaŋ̃ ɗeekum ɔɔ: «Taargen kɛn maakŋ kitap kɛn ese se, teeco taar Raa ki; ɔŋ̃te ˈkɔyiŋ̃a, taa kaaɗn kɛn Raa an tɛɗn nakgen se ɔɔpga gɔɔrɔ. 11 Bin se, debm kɛn jaay tɛɗ naka te ɗoobiŋ̃ ey se, ŋ̃ˈtɛɗ ŋ̃ˈɓaan sak sak ɔɔ debm tɛɗn nakgen jig ey se kic lɛ, ŋ̃ˈtɛɗn ŋ̃ˈɓaa sak sak. Num debm tɛɗ naka ute ɗoobiŋ̃a, ŋ̃ˈtɛɗ ŋ̃ˈɓaa te naaniŋ̃a ɔɔ debm kɛn *salal se, ŋ̃ˈtɛɗn salal ŋ̃ˈɓaa te naaniŋ̃ kici.»

12 Isa ɗeek ɔɔ: «ˈBooyki! Ɓɛrɛ, ɔɔpga gɔɔrɔ maam mˈutu mˈaɗe ɓaa. Ɔɔ kɛn maam mˈaɗe ɓaa se, mˈano ɓaa ute nakŋ kɛn naŋa naŋa kic ɓo utu mˈaŋ̃ kɛɗn bɛɗiŋ̃ do nakgen tun naaŋ̃ tɛɗo. 13 Maam se mˈAlpa ɔɔ mˈOmega*, maam ɓo mˈdebm mˈdeete ɔɔ debm kaam mɔɔtn. Ɔɔ maam ɓo mˈkupm mɛta ɔɔ mˈtaar tɔɔliŋ̃a.»

14 «Maak-raapo jeege tun lee tug kalɗege. Ute naaŋ̃ se naaɗe ɔk ɗoobo gɛn kɔsn koojŋ̃ kaagŋ kɛn ɛɗ kaaja maakŋ gɛgɛr kɛn ese se ɔɔ kɔŋ kɛnd te taa ɗoobo. 15 Num gaŋ jee tɛɗn nakŋ sɔkɔŋ̃ge, jee ooj roɗege, jee kɛɛsn mɛndge ute gaabge, jee tɔɔl jeege, jee maragge ɔɔ jee lee tɛɗ taar-kɔɔɓge se, naaɗe se paac ˈkɔɔpm naatn.»

16 «Maam mˈIsa mˈɔlo kɔɗum taa ˈɓaa tɛɗn saaɗum naan *eglizge tun gɔtn ɓaa se paac. Maam se, mˈteeco mɛtjil gɛn Gaar *Daud ki ɔɔ maam ɓo Bɛbɛlɛ.»

17 Gɔtn se Nirl Raa ute mɛnd *Goon Baatn Raa ɗeek ɔɔ: «ˈBaaɗo!» Ɔɔ debm kɛn booyga taar se kic ɓo ŋ̃ˈɗeek ŋ̃ˈɔɔ: «Ŋ̃ˈɓaaɗo! Debm kɛn maan tɔɔliŋ̃a ɔɔ je kaay maan kɛn ɛɗ kaaja se, ŋ̃ˈɓaaɗo ŋ̃ˈkaay cɛrɛ.»

Jan taaɗ naŋ taariŋ̃a

18 Jee paacŋ̃ kɛn booy taar Raa kɛn kˈraaŋiŋ̃ maakŋ kitap kɛn teeco taar Raa ki ese se, maam Jan mˈɗeeksen mˈɔɔ: debm jaay ziiɗ taara do taar kɛn se num, Raa kic utu aŋ̃ ziiɗn dubar kɛn kˈraaŋiŋ̃ maakŋ kitap ki se do ki. 19 Ɔɔ taar Raa kɛn kˈraaŋiŋ̃ maakŋ kitap kɛn teeco taar Raa ki ese se jaay, debm ɔɔɗn naatn ute kɛn kalaŋ se, naaŋ̃ se ˈkɔŋ kɔsn koojŋ̃ kaagŋ kɛn ɛɗ kaaja se eyo ɔɔ ˈkɔŋ kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn *salal se ey kici.

20 Tɛr Isan kɛn taaɗ nakgen ara se taaɗ ɔɔ: «Ɗeere, maam se ɔɔpga gɔɔrɔ mˈutu mˈɓaaɗo.»

*Amin! Mɛljege Isa, ˈɓaaɗo!

21 Ɔŋ̃ Mɛljege Isa asen tɛɗn bɛɛŋ̃ naase ki paac.

---

* 22:13 Aak Apok 1.8.